

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Кафедра економіки підприємства та інвестицій
IT компанія SoftServe
Львівська торгово-промислова палата
Polsko-Ukrainska Izba Gospodarcza (Польща)
Górnoląska wyższa szkoła handlowa w Katowicach (Польща)
New Horizons Relocation Ltd British Council accredited agency (Велика Британія)
Самарський інститут бізнеса і управління (Росія)
Фінансовий портал ІНВЕСТИЦІЇ.org

*До 50-річчя Інженерно-економічного
факультету (Навчально-наукового
інституту економіки і менеджменту)*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР – НОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції

Львів, 14–16 травня 2015 р.

Львів
Видавництво Львівської політехніки
2015

УДК 330.341.1:658.589
ББК 49(4Укр)-55
П 781

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури:
П 781 європейський вектор – нові виклики та можливості: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015.
ISBN 978-617-607-770-1

У збірнику тез висвітлюються проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури в Україні. Розглядаються особливості, пріоритетні напрями та перешкоди у формуванні інноваційної інфраструктури на національному та регіональних рівнях. Подаються дослідження щодо формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки, комплексного забезпечення функціонування інноваційних структур та трансферу технологій, використання дослідницького потенціалу ВНЗ у інноваційному розвитку

УДК 330.341.1:658.589
ББК 49(4Укр)-55

*Матеріали подано в авторській редакції
Відповідальний за випуск Козик В.В.*

**Висловлюємо подяку всім спонсорам за сприяння
в організації та проведенні конференції**

ISBN 978-617-607-770-1

© Національний університет
«Львівська політехніка», 2015

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

СПІВГОЛОВИ:

Олег Кузьмін
Тарас Кицмей
Андрій Левкович
Ян Герман
Кшиштоф Шафларскі
Андрій Велхош
Борис Герасимов
Мар'ян Швець

ЧЛЕНИ ПРОГРАМНОГО КОМІТЕТУ:

Алексєєв Ігор; Гончаренко Михайло; Гурська Наталя;
Данилович Тарас; Загородній Анатолій; Захарчин
Галина; Крикавський Євген; Мельник Ольга; Назарова
Галина; Перерва Петро; Подольчак Назар; Поплавська
Жанна; Соловйов В'ячеслав; Фещур Роман; Федулова
Любов; Яворський Михайло; Ястремська Олена

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

ГОЛОВА:

Козик Василь

СЕКРЕТАР:

Панченко Анна

ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ:

Гавриляк Анатолій; Гудзь Ольга; Висоцький Артур;
Жураковська Мар'яна; Загорецька Олена; Крет Ігор;
Кривцун Ірина; Колещук Орест; Мицишин Ольга;
Мусійовська Оксана; Мрихіна Олександра; Лесик Леся;
Петрушка Тетяна; Скворцов Ігор; Симак Анастасія

Шановні учасники конференції!

Щиро вдячні Вам за участь у третій міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор - нові виклики та можливості» 14-16 травня 2015р., м. Львів.

У роботі першої конференції, що проходила у 2011 року, взяло участь понад 250 учасників з 76 вищих навчальних закладів і наукових установ України та світу, у тому числі 23 доктори наук, професори та 115 кандидатів наук. Це засвідчило актуальність проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури в Україні і необхідність наукових дискусій та обміну практичним досвідом.

Роки, що проминули після першої конференції, не лише не зменшили, а посилили гостроту питань з удосконалення та розвитку інноваційної системи та інноваційної інфраструктури держави. Незважаючи на вживані заходи, очікуваного прискореного інноваційного розвитку вітчизняної економіки не відбувається. Однією з основних причин цього є нерозвиненість інноваційної інфраструктури, яка повинна стати стержнем формування сучасного господарського механізму економіки на усіх її рівнях.

Наведене вище підтвердило потребу та дало підставу для проведення III Міжнародної науково-технічної конференції «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури», із запрошенням наукових, науково-педагогічних та інженерно-економічних працівників, менеджерів, маркетологів, бізнесменів, керівників підприємств з України, країн СНД та Євросоюзу. В ході конференції планується розвинути панельні дискусії на тему: ІТ компанії у формуванні інноваційної інфраструктури та наука-влада-бізнес у формуванні інноваційної інфраструктури. В рамках конференції працюватимуть круглі столи на тему: формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки; комплексне забезпечення функціонування інноваційних структур та трансферу технологій; використання дослідницького потенціалу ВНЗ у інноваційному розвитку.

Сподіваємось на плідні дискусії та цікаві пропозиції.

***З повагою,
Голова організаційного комітету конференції,
професор***

Василь Козик

Зміст

Секція 1.

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки

Chudy W., Harmaciński R., Крутиков В.К. Turystyka niepełnosprawnych na przykładzie Accessible Poland Tour	18
Hołda-Wyrzyńska A., Lichosik A. Przedsiębiorczość akademicka w Polsce – zagadnienia wybrane	18
Hyski M., Крутиков В.К. Infrastructure investments as an instrument of support of local entrepreneurship	20
Romanchuk S.V. The economic component of recycling at the sugar factory	22
Trojanowski T. The theory of sustainable development	24
Алфьоров С.В. Місцеві бюджети розвитку: проблеми функціонування та роль у соціально – економічному розвитку територіальних громад	26
Андріїв Н.М. Принципи державного управління інноваційним розвитком внутрішньої торгівлі України	28
Бабінська С., Стельмах Х.П., Терлецька В.О. Фактори сприяння розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності	29
Баластрик Л.О. Держава як гарант створення інноваційної інфраструктури в Україні	30
Бальошенко В. Антимонопольне регулювання в Україні: досвід та перспективи	32
Баран Р.Т., Гузак В.О. Проблеми радіаційної безпеки авіапасажирів та інновації	34
Баранов О.В. Взаємодія моделей та принципів керування безпечною еволюцією підприємства із загальнонаціональною інформаційною інфраструктурою	36
Бардакова С.М., Ховрак І.В. Прожитковий мінімум як ключовий соціальний норматив	38
Баришнікова В.В. Транспортно-логістичні кластери як ефективний інструмент розвитку депресивних регіонів	40
Бас-Юрчишин М.А. Окремі аспекти розвитку інфраструктури ринку медичного страхування в Україні	42
Безугла Д.В. Удосконалення інноваційної інфраструктури технічного переоснащення виробництва	43
Беновська Л.Я. Індустріальні парки як механізм інноваційного розвитку регіонів	44
Беленкова О.Ю., Гао Шаоцин Інвіталізація як концептуальна основа оновлення житлового фонду міст	46
Белкін М.Л., Белкін Л.М. Актуальні питання державно-приватного партнерства в Україні у контексті неналежного державного управління	48
Бондарчук В.В., Муравський Я.П. Оцінка якості портфеля цінних паперів	50
Брежневса-Єрмоленко О.В., Ланько Ю.М. Стратегія розвитку фінансового механізму управління інтелектуальною власністю	52
Брітченко І.Г. Основні напрямки регіональних маркетингових стратегій банків	53
Булик О.Б. Активізація інноваційного розвитку птахівництва	54
Буркович Ю.В., Передало Х.С. Опір змінам при впровадженні інновацій: типологія та шляхи подолання	56
Бутенко Д.С., Ткачук І.І. Сучасний менеджмент як інструмент інноваційної інфраструктури	58
Вачинець-Кульчицька А., Гнилянська Л.Й. Інноваційна інфраструктура як один із чинників успішності нововведень	59
Вдовин М.Л., Зомчак Л.М. Систематизація показників інноваційного розвитку підприємств	60
Вербицька Г.Л. Особливості аналізування ризиків при плануванні інновацій	61
Віблій П.І., Горбова Х.В., Федак Б.А. Валютне регулювання в Україні	63
Вівчар О.І. Прагматизм формування інвестиційної стратегії як інструмент забезпечення економічної безпеки бізнесу	64
Вітер В.І. Вплив соціальної сфери на інноваційний розвиток економіки України	66
Вітер Д.В., Галаганов В.О. Інноваційна політика держави в умовах нової інноваційної моделі економічного розвитку	67
Вітер І.І. Інноваційна модель розвитку економіки ЄС: досвід для України	69
Вішка І.С. Машинобудівний комплекс: розрив інтересів між зацікавленими сторонами	71
Войцеховська В.В., Симак А.В. Роль інвестицій у досягненні стабільного соціально-економічного	

розвитку України.....	73
Волинець І.Г. Міжнародна діяльність підприємств лісового господарства України	74
Волинець У.А. Роль та значення інноваційних структур для органів державного управління.....	75
Вороніна Р.М. Вплив інновацій на розвиток розумних міст.....	76
Вядрова Н.Г. Нові погляди щодо зміни у фінансовій стратегії розвитку банків	78
Галак Х.В. Управління структурою власного капіталу підприємства в умовах інноваційного розвитку ...	79
Гилка М.Д. Вплив інновацій на розвиток сільського господарства	81
Глебова А.О., Маховка В.М. Віртуальні об'єднання як сучасна форма підтримки і розвитку інноваційної діяльності на туристичних підприємствах Полтавського регіону.....	83
Глушаченко С.С. Кредитний рейтинг як чинник розвитку фондового ринку.....	86
Головко Л.С. Інноваційні чинники в умовах розвитку постіндустріальних тенденцій.....	88
Гончарова В.О. Про формування економіки знань із врахуванням сучасних способів мислення людини.	90
Гордєєва І.О. Соціальне підприємництво для інвалідів, як вектор європейського розвитку національної економіки	92
Гордієнко В.П. Взаємозв'язок інвестиційного та інноваційного потенціалів регіону	94
Гориславець П.А., Алешко Л.А. Інновації у сфері страхування.....	96
Грибовська Ю.М. Вплив економічної кризи на звітність, складену за МСФЗ.....	98
Гринько Т.В. Інноваційний розвиток як умова економічної безпеки підприємства в сучасних умовах ...	100
Гриценко Л.Л. Інвестиційна привабливість проектів державно-приватного партнерства.....	102
Гришина Л.О., Тубальцева Н.Ф. Умови реалізації інноваційного потенціалу регіону у забезпеченні його конкурентоспроможності	104
Грущинська Н.М. Європейський вектор зовнішньоекономічної політики України – шлях до активізації інноваційного розвитку держави	106
Гудзенко І. Фінансова стійкість підприємств в Україні	108
Данилович Т.Б., Мельник В.М., Гавриляк А.С. Концептуальні підходи до формування західноукраїнської технологічної платформи	110
Дерев'яно В.М. Правові засади функціонування інтелектуального капіталу в умовах розвитку національної економіки	112
Дзюбіна К.О., Сікора Х.Л. Впровадження концепції пасивного будівництва в умовах євроінтеграції України.....	114
Діба Л.М. Значення ефективного бренду для підвищення конкурентоспроможності ВНЗ.....	115
Дідур К.М. Інноваційна інфраструктура в АПК: проблеми та перспективи розвитку	117
Дмитроца К.В. Сучасний стан венчурного бізнесу в Україні	119
Долінко Т.В., Шматковська Т.О. Інноваційна діяльність як фактор конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору.....	121
Дощенко А.В. Самозайнятість як альтернатива сільського безробіття	123
Дриль О.І. Туризм у системі транскордонного співробітництва	125
Дріга О.П. Сек'юритизація як інноваційний інструмент управління ризиками	126
Дрогомирецька М.І. Державно-приватне партнерство як механізм фінансування інноваційної діяльності вищих навчальних закладів України	128
Дурицька Г.В. Пріоритети розвитку системи інвестиційно-інноваційної безпеки України в контексті глобалізаційних впливів	130
Дяків О.Н., Прохоровська С.А. Проблеми зайнятості молоді в інноваційній економіці	132
Євтух Л.Б. Розвиток банківського фінансування інноваційної інфраструктури.....	134
Єжова Т.Є. Тифлопедагогіка як ресурс побудови міст, дружніх до дітей з порушеннями зору	135
Ємельянов О.Ю., Висоцький А.Л. Управління збутовим потенціалом машинобудівних підприємств на засадах прогнозування обсягів збуту та регулювання цін на їх продукцію	137
Ємельянов О.Ю., Рудіна І.А. Проблеми енергозбереження та шляхи їх вирішення в системі формування інноваційної структури	139
Жаворонков В.О. Інноваційно-технологічні зміни як умова інноваційного розвитку України	141
Жебкаб В.В., Лободзинська Н.С. Інноваційна інфраструктура як чинник забезпечення ефективності інноваційної діяльності.....	143
Жемба А.Й. Інноваційна переорієнтація — основа євроінтеграційного вибору України.....	145

Жураковська М.Б., Панченко А.В. Використання зарубіжного досвіду в розвитку вітчизняних центрів трансферу технологій.....	147
Заводовська Л.А. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної діяльності банків в умовах кризи.....	148
Задорожнюк Н.О. Дослідження етапів розвитку конкуренції до інноваційної форми.....	149
Закутня А.О. Інструменти та канали розкриття центральним банком інформації щодо грошово-кредитної політики.....	151
Заюков І.В. Фінансовий аспект розвитку інноваційної інфраструктури України.....	153
Заярна Н.М., Марчук А.Ю., Нечесанов М.Ю. Основні напрями інноваційного розвитку торгівлі	155
Іванова Н.В. Пріоритетність інноваційного розвитку інфраструктурного потенціалу країни як складова інтеграційного процесу у європейський простір.....	157
Ільницька У.В. Розвиток інформаційної інфраструктури як фактор реалізації європейського вектору зовнішньої політики України	159
Калініна О.М. Перспективи розвитку інноваційної інфраструктури підприємництва країни	161
Касьянова Н.В., Біленко О.К. Інфраструктурна безпека промисловості України	162
Касьянова Н.В., Лях Ю.О. Рейдерські захоплення – загроза для економічної безпеки України	164
Кащишин В.М. Планування програми інжинірингових робіт на машинобудівних підприємствах	165
Кизим М.О., Козирева О.В. Об’єктивна необхідність інтегрування України до регіональних об’єднань.....	166
Кіржецький Ю.І., Ріжко Л.І., Кіржецька М.С. Інвестиційна складова економічної безпеки України	168
Клапків Л.М. Особливості страхування в логістиці.....	170
Клапків Ю.М. Економічні аспекти обов’язковості суспільно необхідних видів страхування	172
Клевцевич Н.А. Державно – приватне партнерство, як механізм, що сприяє формуванню інноваційної інфраструктури.....	174
Клименко К.В. Євроінтеграційні пріоритети розвитку фінансового ринку України	176
Князевич А.О. Вплив кластеризації на розвиток інноваційної інфраструктури	178
Коваль Н.І., Шматковська Т.О. Підходи до трактування економічної сутності та класифікації інновацій	180
Кононенко Я.В. Системний диссинерго-синергетичний парадокс	182
Конопельський З.В. Інноваційна модель розвитку економіки України.....	183
Копець Г.Р., Войцеховська Ю.В., Сирватка П.Б. Інноваційна діяльність вітчизняних підприємств в умовах європейського вектору розвитку економіки України.....	184
Корженівська Н.Л. Необхідність інноваційної інфраструктури зернового ринку	185
Корнеєв М.В. Дисбаланси руху фінансових ресурсів в економіці: напрями впливу та окремі наслідки.....	186
Королович О.О. Іноземна інвестиція як базова категорія корпоративних фінансів.....	188
Косовська Ю.А., Скоропад І.С. Проблематика функціонування інститутів спільного інвестування в сучасній системі інвестиційної інфраструктури	190
Крайчук О.В. Моделювання складних соціально-економічних систем у теорії управління	192
Красномовець В.А. Роль банків у фінансуванні інновацій	193
Крет І.З. Технологічні відкриття людства та їх вплив на формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору.....	194
Крет І.З., Рибак І.С. Механізми фінансування заходів з енергозбереження в системі формування інноваційної інфраструктури	196
Кривцун І.М. ІТ-послуги в антикризовому управлінні діяльністю фінансових установ	197
Крикавський Є.В., Похильченко О.А. Оцінка результативності інноваційних ланцюгів поставок.....	199
Криштоф Н.С. Державна підтримка інноваційного бізнесу – нові виклики та можливості.....	201
Крукевич Н.М. Діаграма Ганта, як інструмент управління часом.....	203
Крушинська А.В., Myslitska R.R. Die Erfahrung zum Formen von innovativen Formen zur Entwicklung Der Regional entwicklung in der Bundesrepublik Deutschland	204
Кулик Л.А. Переваги енергосервісних контрактів для реалізації потенціалу ресурсозбереження в регіонах України.....	206
Кулініч Т.В. Французький досвід державної фінансової підтримки інноваційного розвитку – для України	208
Курунова Ю.О. Міжнародна міграція в умовах європейського вектору національної економіки.....	210
Кучкова О.В. Формування інфраструктури логістичних потоків.....	211

Кушнір Т.М. Методологічні аспекти використання категорії «інноваційна інфраструктура» в маркетингу	213
Лаврів І.М., Янишин Я.С. Стан на перспективи розвитку інноваційної інфраструктури в аграрному секторі економіки.....	215
Лавров М.В. Ринок сільськогосподарських земель в умовах європейського вектору розвитку економіки України.....	217
Ладонько Л.С., Михайловська О.В. Концептуальні підходи до вирішення проблем активізації інноваційних процесів у промисловості	218
Ливдар М.В., Корж І.П. Кошти місцевих бюджетів України як джерело фінансування інвестицій	220
Лисенко В.В. Проблеми розвитку інноваційної підприємницької діяльності в аграрному секторі України	222
Литвин О.Ю. Впровадження житлово-будівельних кооперативів - потреба суспільства.....	223
Лозова Г.М., Клименко В.В. Роль середнього класу у реформуванні науково-технічної сфери та прискоренні інноваційного розвитку	224
Ломачинська І. Формування архітектури фінансової системи України	226
Македон В.В. Сучасні напрями інноваційного та інфраструктурного розвитку промислових підприємств	228
Максименко І.О. Соціально-психологічні методи формування інноваційної організаційної культури.....	230
Малихін О.В., Мітрашевська О.В. Формування інноваційної інфраструктури в соціальній економіці, цивільно-правова угода, як виклик.....	232
Мареха І.С., Іванченко М.В. Європейські традиції ресурсозбереження та нові еколого-економічні імперативи для України.....	234
Мартинюк І.В. Податкове стимулювання розвитку екологічно спрямованих видів діяльності	235
Маслак О.О., Івасюк В.В., Крилишин Л.О. Методичні підходи до оцінки безпеки інноваційного розвитку промисловості в умовах кластеризації національної економіки	236
Мацапура О.В. Оцінка ціни тендерної пропозиції у будівництві.....	238
Меркулова А.В. Економічна суть і зміст понять аутсорсинга і аутстафінга	240
Мисака Г.В. Формування концепції обліку та оцінки резерву під кредитні ризики банків в умовах кризи	242
Мітрашевська О.В., Малихін О.В. Формування інноваційної інфраструктури в соціальній економіці, цивільно-правова угода, як виклик.....	243
Мних О.Б., Брицький Р.М. Проблеми розвитку інноваційної інфраструктури і формування безпеки інфраструктурних систем.....	245
Мойсеєнко І.П. Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури в Україні.....	247
Мохнацький О.О. Страхові компанії як елемент фінансової підсистеми інноваційної інфраструктури ..	249
Музиченко-Козловська О.В. Доцільність створення туристично-інноваційного кластера у регіоні.....	250
Нартюк О.В. Інноваційний розвиток і стан зайнятості економічно активного населення в Україні: регіональний аспект	252
Новаківський І.І. Проблеми інвестування інноваційних та адаптивних змін організаційної системи управління підприємства.....	254
Носова Є.А. Використання інноваційних технологій для здійснення грошових розрахунків	256
Оборська С.В. Посилення інноваційних підходів в період кризи	258
Олійник Я.В. Становлення інноваційної структури регулювання бухгалтерського обліку	259
Олійник Я.І. Удосконалення механізму державного регулювання попиту та пропозиції на ринку електричної енергії України.....	261
Олійничук О.І. Економічна безпека держави як трирівнева сукупність взаємодіючих елементів	262
Павлова С.В. Особливості корпоративного управління для операторів зв'язку.....	264
Петрович Й.М., Демкович О.С. Розвиток інноваційної інфраструктури та її кадрове забезпечення	266
Пирог О.В. Інноваційна інфраструктура вищих навчальних закладів України	268
Підлипна Р.П. Соціальні конфлікти як об'єкт дослідження	270
Плотнікова М.Ф. Інституційне значення інфраструктури у сільському розвитку.....	271
Позднякова Л.О. Впровадження у вітчизняну практику європейських стандартів контролю й регулювання страхової системи.....	273

Поліщук І.Р., Максимчук М.О. Методичне забезпечення бухгалтерського обліку розрахунків з податку на додану вартість	275
Полянська А.С., Лазарук Т. Соціальна відповідальність підприємств в умовах євроінтеграції	277
Попова Ю.М. Транспортно-логістична інфраструктура: інноваційний аспект.....	279
Прокопенко В.Ю., Столбова М.А. Методологічний базис управління діяльністю компаній	281
Прокопенко О.В., Школа В.Ю. Формування інфраструктури вторинної переробки нафтових відходів в Україні.....	283
Радух Н.Б. Стан інноваційної активності підприємств Львівського регіону	284
Радченко О.Д. Євроінтеграційний вектор державної підтримки аграрного сектору.....	286
Рассадникова С.І. Удосконалення системи управління природокористуванням на основі розвитку інноваційної інфраструктури	288
Рогозян Ю.С. Формування методичних засад оцінки ефективності міжрегіонального (транскордонного) співробітництва	289
Рубіш М.А. Управління інвестиційними проектами зовнішньоекономічної діяльності і транскордонного співробітництва	291
Рубцова М.Ю. Формування фінансових підвалин інноваційного розвитку країни.....	293
Рудь Т., Шматковська Т.О. До проблем оцінювання інноваційних продуктів	296
Сак К.В. Інноваційна складова економічного потенціалу підприємства в умовах глобалізації.....	298
Саламін О.С., Бреніч Х.Р. Актуальні проблеми формування інфраструктури аграрного ринку	299
Сало І.А. Формування та розвиток інноваційної інфраструктури ринку плодів в Україні.....	300
Свистун Л.А. Перспективи розвитку в Україні еско-фінансування проектів енергозбереження	302
Середюк Ю.І., Шматковська Т.О. Особливості інновацій в сільському господарстві.....	304
Синюк А.О., Архирейська Н.В. Розвиток інноваційної інфраструктури в Україні в умовах глобалізації.....	306
Синюра-Ростун Н.Р. Інноваційні заклади у дошкільній освіті: особливості формування та функціонування	308
Ситкіна М.В. Режими функціонування складних динамічних соціально-економічних систем.....	310
Ситник Й.С. Децентралізація та інтелектуалізація як напрями формування крайової інноваційної інфраструктури.....	312
Сілічева Н.Є. Можливості формування інноваційних кластерів в Одеській області	314
Скалюк Р.В. Особливості автоматизації облікових процедур в бюджетних організаціях.....	316
Скворцов І.Б., Анісімова М.В. Кінцеві форми відтворення основних засобів підприємства	318
Склярук Т.В. Адміністративний менеджмент при формуванні інноваційної інфраструктури	320
Скоропад І.С., Гудима О.Р. Венчурне фінансування інноваційного розвитку.....	321
Скоропад І.С., Залізна Л.В. Вдосконалення системи нормативів і норм праці на рівні підприємства.....	323
Скоропад І.С., Усик А.П. Стан банківської системи України в умовах девальвації	325
Скрипник Н.Є. Розвиток інноваційного потенціалу України як передумова підвищення її конкурентоспроможності	327
Смутчак З.В., Ситник О.Ю. Впровадження інновацій в соціальній сфері як вектор розвитку національної економіки	329
Соболева Т.О. Вплив якості освіти на формування конкурентоспроможного суспільства.....	331
Совершенна І.О., Токмачова Д.М. Венчурне підприємництво як ключовий механізм розвитку національної інноваційної системи	333
Солодка О.О. Перерозподіл кредитного ризику через механізм функціонування кредитних деривативів	334
Сорокіна А.В., Ткачук І.І. Забезпечення прав і свобод людини — пріоритетна орієнтація державного управління.....	336
Сотник І.М., Сотник М.І. Система моніторингу теплоспоживання будівель як інструмент підвищення енергоефективності регіонального господарства	338
Старченко Г.В. Основні складові й драйвери розвитку інноваційної інфраструктури в умовах глобалізації	340
Стегнієнко М.О. Особливості впровадження вимог ліквідності у системно важливі банки.....	342
Степанюк Н.А. Інноваційна інфраструктура України — проблеми становлення.....	344
Степура Т.М. Збереження якості людського потенціалу: освітній вимір в умовах інноваційного вектору	

розвитку економіки	346
Стояновський А.Р., Чорненький О.О. Державно-приватне партнерство як чинник економічного розвитку вітчизняної економіки.....	348
Сяська Л.В., Скоропад І.С. Сучасний стан іноземного капіталу в Україні	350
Тереняк Л.В. Роль самоорганізації населення в побудові сучасного інноваційного самоуправління на селі	352
Тимченко О.П. Застосування бенчмаркінгу в управлінні конкурентоспроможністю підприємства в умовах економічної кризи: теоретичні аспекти	353
Тимчишин І.Є. Механізми циклічного розвитку ринку первинного житла	354
Тімар І.В. Інноваційна складова іміджу підприємств сфери готельних послуг	355
Ткач С.М. Розвиток інноваційної діяльності в Україні	357
Товт Т.Й. Перспективи розвитку інноваційних кластерів у промисловості регіону	359
Трусова Т.С., Царук Ю.В. Інноваційні підходи до розвитку туристичної інфраструктури.....	361
Турлакова С.С. Основные этапы моделирования механизма рефлексивного управления стадным поведением на предприятиях	363
Фарат О.В. Кластери як форми організації та здійснення інноваційних процесів	364
Федулова І.В. Інноваційний консалтинг і його місце в розвитку інноваційної інфраструктури.....	366
Фещур Р.В., Меленчук М.Р. Тенденції і завдання планування інноваційного розвитку	368
Філь Н.Ю. Інноваційні технології в дорожньому будівництві	369
Фіненко О.Ю. Вдосконалення інфраструктури професійної підготовки кадрів в Україні	370
Харук К.Б. Національні орієнтири людського розвитку на засадах забезпечення екологічної безпеки ...	372
Ховрак І.В. Інноваційна культура як чинник трансформації національної економіки	373
Циналевська І.А. Інфраструктурне забезпечення розвитку експорту високотехнологічних товарів в умовах зміни вектрів зовнішньої торгівлі.....	375
Цогла О.О. Рівень розвитку інноваційного середовища в Україні.....	377
Чекіна І.Г., Ховрак І.В. Сучасний стан та проблеми зовнішньої торгівлі України	378
Чернявська О.І. Створення нового інституту регулювання інноваційної сфери на глобальному рівні в контексті загострення проблем технологічного розвитку людської цивілізації.....	380
Черчик Л.М. Інституційні аспекти формування та розвитку інвестиційно-інноваційної інфраструктури	382
Чорій М.В. Франчайзинг як ефективний метод інвестування у ресторанному бізнесі	384
Чуб О.В. Зайнятість молоді в інноваційній економіці: передумови та перспективи.....	385
Чукурна О.П. Модель прогнозування розвитку виробничої інфраструктури українського машинобудування в умовах інтеграції до ЄС	387
Чуприна О.О. Формування інформаційної інфраструктури в сфері регулювання міграційних процесів	389
Шафієва Л.Г. Інноваційний розвиток підприємства як основа підвищення ефективності його діяльності	391
Швая Г.П., Шматковська Т.О. Напрямки розвитку інноваційного підприємництва при реструктуризації сільського господарства	393
Швець О. Напрямки впровадження інновацій у маркетинговій діяльності страхових компаній	395
Шевчук А.А., Шматковська Т.О. Особливості формування інноваційної інфраструктури як основи інноваційної активності підприємств.....	397
Шимко О.В. Кластери як форма інноваційного розвитку регіонів	399
Шишковський С.В., Слюсар О.Я. Проактивні інструменти інноваційного розвитку	401
Шпіцглюз С.О. Виникнення проблемних питань в процесі використання обласного бюджету.....	402
Шуригайло Н.І. Перспективи розбудови інноваційної інфраструктури в Україні	404
Ягнюк І.М. Механізм управління розвитком підприємства.....	405
Яншина А.М., Драч С.М. The EU green and innovative infrastructure development: lessons for Ukraine	406
Ясинська Н.А. Фізичні особи як адапти фінансового розвитку еволюційної економіки.....	407
Яшкіна О.І. Організація маркетингових досліджень науково-технологічного розвитку	408

Секція 2.

Комплексне забезпечення функціонування інноваційних структур та трансферу технологій

Chudy-Hyski D., Крутиков В.К. Man and environment - product innovations in tourism market. case studies	410
Gerasimov B.N. Model the reform of management system of the process of company	412
Mrykhina O.V. The methodical approach to the cost evaluation of industrial property items	414
Абрамчук М.Ю., Похилько С.В. Кластерний підхід у формуванні інноваційної інфраструктури регіону	418
Аверкина М.Ф. Інституційне забезпечення інноваційної діяльності в містах та агломераціях	420
Анани Атеф Держак Н.А., Ромахова О.А. Исследование структуры и составляющих поведения организации	421
Безугла Ю.Є. Вхідні чинники впливу на адаптивно-управлінську сферу розвитку підприємств	423
Беленкова О.Ю., Авраменко А.І. Перспективи впровадження європейських стандартів будівельними підприємствами України	424
Бодарецька О.М. Стратегічний вимір впровадження інноваційних технологій мотивування персоналу	426
Бодюк А.В. Проблеми розвитку трансферу технологій	427
Бондаренко Л.А., Онишук К.С. Необхідність впровадження інновацій при управлінні залученими коштами банку	429
Бондаренко Ю.Г., Коник О.А. Роль інноваційних структур у розвитку економіки України	431
Борбулевич В.З. Ефективна інвестиційна політика як основне завдання модернізації промислових підприємств в Україні	432
Бортнік С.М. Інноваційні підходи до управління мотивацією персоналу підприємства	434
Бочко О.Ю., Кіів Н.Р. Напрями розвитку інновації в маркетингу	436
Верба В.А., Кизенко О.О. Управлінське консультування як складова інноваційної інфраструктури сучасної економіки	438
Воробець С.Й., Кічор В.П., Ріжко Л.І. Бізнес-моделі як основа створення ефективної системи цільового управління підприємством	440
Воротніков В.А. Уніфікована оцінка інноваційної перспективності розробки складних технічних систем як фактор підвищення ефективності менеджменту НДДКР і публічних закупівель	441
Галаз Л.В., Краснова С.А. Інноваційні шляхи розвитку в сфері телекомунікацій	443
Гладинець Н.Ю. Організаційні аспекти формування та функціонування системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності	445
Глянцева О.І., Кулиняк І.Я. Мінімізація кібератак як напрям захисту інноваційної інформації підприємства	447
Гнилицька А.Ю., Кондратов Я.В. Використання елементів теорії фрактальної статистики для аналізу та прогнозування валютних курсів	449
Гнилянська Л.Й. Стратегії реалізації програм інноваційного розвитку промислових підприємств за етапами їхнього життєвого циклу	451
Головачко В.М., Арович М.В. Сутність власного капіталу	452
Гришко В.А., Колещук О.Я., Гавриляк А.С. Особливості формування цін на інноваційну машинобудівну продукцію	453
Гришук А.В. Формування системи інноваційного провайдингу в Україні	454
Грозний І.С., Тарасова Г.О. Визначення загального обсягу фінансування проекту інноваційного розвитку	456
Гудим К.М. Сучасні тенденції транснаціоналізації економіки України	458
Данилович-Кропивницька М.Л. Кластерно-мережева основа формування національної інноваційної системи	460
Дашко І.М., Симак А.В., Загорецька О.Я. Факторний метод аналізування рівня інвестиційного ризику інноваційної діяльності	462
Дідик А.М. Важелі забезпечення інноваційного розвитку підприємств	463
Довбенко В.І. Відкриті інновації та успішний трансфер технологій – ключ до ефективної економіки	464
Дорошкевич К.О., асп. Вороновська М.М. Значення мотиваційного ядра працівників для розвитку інноваційної діяльності на підприємствах	466

Дубініна В.В. Інновації в процесно-орієнтованому управлінні підприємством	467
Дубницький В.І., Колесніков В.П. До питання умов інноваційного розвитку старопромислових регіонів України.....	469
Дюбо О.М. Податкова безпека як складова забезпечення економічної безпеки підприємств	471
Жуков С.А. Роль трансферу технологій та інноваційної інфраструктури в підвищенні ефективності інноваційних процесів в промисловій галузі.....	472
Загорецька О.Я., Товкан О.Е., Загорецька С.Ю. Сутність вартості робочої сили.....	474
Зятник М. Визначні переваги використання державно-приватного партнерства	476
Ілляшенко К.В. Аналіз трансферу інформаційних технологій	478
Ільницька-Гикавчук Г.Я. Впровадження інноваційних підходів до управління бізнес-процесами на підприємствах	479
Калінько І.В. Управління інноваційним розвитком регіону	480
Карковська В.Я. Завдання оцінювання управлінського персоналу в процесі забезпечення кадрової безпеки підприємства	481
Квасній Л.Г., Фарінович І.В. Вплив інфляції на інноваційні процеси в Україні	482
Квасній Л.Г., Щербан О.Я. Формування інновацій в туризмі.....	484
Клебан Ю.А. Трансфер технологій в українську медицину: значення EHEALTH.....	486
Князь С.В., Комарницька Н.М., Москв'як Я.С. Кадрове забезпечення інноваційної інфраструктури	487
Кобелева Т.О., Ткачова Н.П., Кобелева А.В. Дослідження економічної сутності ринкової кон'юнктури.....	488
Когут І.В., Штука Н.М. Проектний підхід у розвитку підприємств.....	490
Коленда Н.В. Мотивація працівників як інструмент забезпечення функціонування інноваційних структур	491
Коновал А.І., Караман М.А. Проектний підхід до забезпечення функціонування інноваційних структур	492
Копитко М.І. Контролінг функціонування системи економічної безпеки як фактор сприяння інноваційному розвитку промислових підприємств.....	493
Коробка С.В. Комплексне забезпечення формування та розвитку сільських територій.....	494
Косар Н.С., Кузьо Н.С. Екомаркетинг як напрям реалізації концепції соціально-відповідального бізнесу	496
Косенко О.П. Розвиток методів оцінки комерційної вартості патентів	498
Косовська В.В. Сутність та роль трансферних систем в управлінні підприємствами	500
Кошевий М.М. Використання аутсорсингу для поширення наукоємних послуг	502
Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Перспективи розвитку вітчизняних підприємств в умовах європейської інтеграції України	503
Кузьміна О.В. Інформаційна інтеграція логістичної системи підприємства.....	504
Купріянова В.С., Матюшенко І.Ю. Державна підтримка розвитку безпілотних авіаційних комплексів в Україні.....	506
Левицький В.В. Механізм інноваційного забезпечення управління економічним розвитком підприємства	508
Ліба Н.С. Регіональна промислова політика: інноваційні орієнтири.....	510
Максименко Д.В. Кадрове забезпечення інноваційної інфраструктури	511
Максимів Ю.В. Звітність у забезпеченні взаємодії між учасниками кластера у сфері виробництва твердого біопалива.....	512
Максімчук О.С. Формування моделі управління інноваційним розвитком підприємств сфери послуг	514
Медведєва І.В. Визначення суті маркетингових досліджень	516
Медвідь В.Ю. Інноваційні територіально-організаційні форми економічного регіонального розвитку.....	518
Мелець М.І., Панченко А.В., Клімковський М.І. Особливості розвитку соціального бізнесу в Україні	520
Михальчишин Н.Л. Умови конкурентності функціонування інноваційних структур	521
Міркунова Т.І. Реалії і перспективи українського ринку високих технологій (на прикладі ІТ-компаній).....	522
Мірошник Р.О., Мухар М.В. Проблеми забезпечення функціонування інноваційної інфраструктури	523
Мірошник Р.О., Софіяник О.І. Проблеми розвитку інноваційної інфраструктури Львівщини.....	525
Мусійовська О.Б., Мишишин О.Л. Планування оптимальних параметрів інноваційної сприйнятливості підприємства.....	527

Наумчук А.В., Шматковська Т.О. Сутність та окремі аспекти щодо характеристики інноваційної діяльності підприємства	528
Нікшич С.М. Моделювання компетенцій з метою підвищення ефективності управління персоналом	530
Носик О.М., Таран К.А. Методика комплексної оцінки розвитку підприємства	532
Окландер М.А. Параметри якості машинобудівної продукції.....	534
Окландер Т.О. Сучасний інструментарій маркетингових досліджень машинобудівних підприємств.....	535
Оліферчук К.С., Шматковська Т.О. Венчурне інвестування як основне джерело інвестицій в інноваційну діяльність	537
Омельяненко В.А. Аналіз факторів трансферу технологій в сучасних інноваційних системах	539
Палійчук О.О. Перспективи застосування трансферу технологій в системі управління трудовими ресурсами	540
Педько І.А. Оцінка класифікацій ризиків у підприємницькій діяльності.....	542
Передало Х.С., Пашук А.В. Формування бізнес - портфеля підприємства в умовах вступу України в ЄС	543
Перерва П.Г., Маслак М.В. Формування системи чинників, які стримують та стимулюють розвиток трансферу технологій на машинобудівних підприємствах.....	545
Перхач О.Л. Роль інноваційної безпеки в економічному розвитку підприємств.....	548
Петрушка Т.А., Лесик Л.І. Особливості оцінювання потенціалу конкурентоспроможності інноваційної продукції	549
Плотніченко І.Б. Електронні гроші як інноваційний засіб платежу: проблеми відображення в обліку і звітності.....	550
Попадинець Н.М. Структурні зміни в економіці Івано-Франківської області : інвестиційний вплив.....	552
Поштарєва Т.В. Особливості застосування інструментів макросередовища контролінгу як інноваційного інструмента розвитку вагобудівних підприємств	554
Прокопішина О.В. Механізми управління інноваційними структурами ринку туристичних послуг	556
Прощаликіна А.М. Проблеми участі України у міжнародному трансфері технологій.....	558
Рачинська Г.В., Коpecь Г.Р., Мавріна А.О. Інноваційний розвиток підприємств України як фактор підвищення їх конкурентоспроможності.....	559
Рєвєк І.О. Комплекс заходів щодо реалізації механізму протидії загрозам інтелектуальній безпеці України.....	560
Рєвєн К.І. Трансферт технологій як домінанта конкурентоспроможності національної економіки	562
Рєпіна І.М. Концептуальні підходи до оцінювання інноваційного потенціалу підприємства	564
Рябцева О.Є. Мотивація контрагентів до здійснення трансферу технологій.....	566
Сабєдєш Г.О., Усєнкє О.В. Дєржавно-адміністративний менеджмент як інструмент формування інноваційної структури національної економіки	567
Сєприкіна Т.А. Проблематика інноваційного розвитку об'єктів електроенергетичного ринку України	569
Сєлючєнкє Н.С. Інвестиційна привабливість українських стартапів	571
Смерічєвський С.Ф., Клімова О.І. Лізинг як інструмент оновлення технологічної бази вітчизняних підприємств.....	572
Смєлінська Н.В., Грєбик І.І. Управління знаннями як інструмент забезпечення інноваційного розвитку підприємства.....	574
Сєлєв'єнчик А.В. Технологія створення бізнес-моделі туристичного підприємства	576
Стєдник В.В. Можливості інноваційної інфраструктури у підвищенні ефективності технологічного оновлення промислових підприємств	578
Стєнєковська І.М. Напрями реалізації інтеграційного підходу в управлінні конкурентоспроможністю	580
Стєєновський А.Р., Тимняк З.С., Чорнєнський О.О. Технологічні платформи та технологічні дорожні карти як інструменти інноваційного розвитку вітчизняної економіки.....	581
Тєтємир І.Л. Використання онлайн технологій для розвитку освітніх транснаціональних академічних обмінів.....	583
Тємчєнкє О.А., Гєлєборєдькє Б.Ю. Обґрунтування оцінки ефективності ресурсного розвитку промислового підприємства.....	585
Тємчєнкє О.А., Тємчєнкє Г.В. Забезпечення інноваційного розвитку гірничорудних підприємств на основі ресурсної концепції.....	587

Ткачов М.М. Дослідження причин та джерел збитків автовиробників від порушення виключних прав	591
Том'юк О.Я. Аналіз зарубіжного досвіду маркетингового забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємств автомобілебудівної галузі	593
Удалих О.О. Інвестиційне забезпечення функціонування та розвитку інноваційних структур	595
ФЕЄР О.В. Інвестиційне забезпечення функціонування інноваційних підприємств	597
Фоменко А.В. Особливості впровадження інноваційних методів стратегічного аналізу діяльності підприємства	598
Франів І.А. Породження проблеми розміщення підприємств	600
Хома І.Б., Граціян О.В. Захист права інтелектуальної власності як основа інноваційного розвитку держави	602
Чередниченко В.А. Інноваційна активність як фактор підтримки конкурентоспроможності підприємства	604
Чухраєва Н.М. Ресурсне забезпечення інноваційного розвитку	606
Шарапа О.М. Роль кооперації в збутовій політиці аграрних підприємств	609
Шевчук Н.В., Клименко С.М. Особливості ресурсного забезпечення суб'єктів господарювання в умовах розвитку «нової економіки»	611
Шиян А.А. Засади створення умов для розвитку ІТ-проектів	613
Шостак Л.В. Формування інноваційного потенціалу підприємства	614
Юрчук Н.П. Моделювання інноваційної діяльності в аграрному секторі України	615
Янковець Т.М. Розвиток науково-технологічних парків як важливого елементу інтеграції освіти, науки і бізнесу	617

Секція 3.

Використання дослідницького потенціалу ВНЗ у інноваційному розвитку

Бенях В.В. Інноваційний розвиток вищої освіти споживчої кооперації України	619
Бець М.Т., Данько Т.І., Яворська Н.П. Зміст екологізації академічного підприємництва в інноваційній інфраструктурі регіону	621
Бондаренко Ю.Г., Вишньовська С.М. Ефективність використання наукових досліджень та інноваційного потенціалу у вищих навчальних закладах	623
Брежнєва-Єрмоленко О.В., Лола І.В. Креативне середовище ВНЗ – основа інноваційної активності фахівців	625
Волощук О.Т. Місце інвестиційного права в системі міжнародного права	627
Гамрищак О.А., Гарасимлюк М.В. Технопарки як чинник інноваційного розвитку економіки	629
Горбенко А.Л. Вектори трансформації функцій сучасних університетів	631
Гринькевич О.С. Прогнозні оцінки обсягів вступу у ВНЗ України	633
Дробиш Л.В., Карпенко Ю.В. Дослідницька діяльність студентів як засіб якісної підготовки фахівців	635
Єфремов В.В. Формування освітньої інноваційної інфраструктури ВНЗ України	637
Іванова Н.Ю., Корольова О.О. Практичний досвід навчання креативності студентів НаУКМА	639
Карпова Е.Г. Пространственно-временной потенциал коалиции предприятия и вузов в инновационном проекте	640
Кирикилиця В.В. Технологія навчання студентів професійно орієнтованої іноземної мови з використанням словників	642
Козик В.В., Вознюк І.П. Формування інноваційних тенденцій у діяльності вищих навчальних закладів	644
Козик В.В., Воробець С.Й. Процесні моделі формування компетенцій фахового спеціаліста	646
Кравченко І.Ю. Використання віртуального підприємства при підготовці фахівців з обліку та аудиту	647
Литвин І.В. Кластерний підхід до підвищення ефективності функціонування вищих навчальних закладів	649
Матвій С.І. ВНЗ як складова інноваційної моделі розвитку економіки України	651
Мищишин О.Л., Скоропад С.О. Професійне зростання в системі мотивування персоналу	653
Мищишин О.Л., Федорович І.С. Діагностика фінансового стану як інструмент ефективного управління розвитком підприємства	654

Нетребчук Л.О. Переваги співпраці вищих навчальних закладів та розробників програмного забезпечення	656
Нікіфорова Л.О. Особливості створення Start-Up з використанням потенціалу ВНЗ	657
Перебийніс В.І., Перебийніс Ю.В. Розвиток дослідницької інфраструктури закладів вищої освіти: проблеми і перспективи.....	658
Плугіна Ю.А. Людський капітал як основний фактор інноваційного розвитку України	660
Подольчак Н.Ю. Сутність акредитації та її види у Сполучених Штатах Америки	661
Присяжнюк А.Ю. Рейтингова оцінка наукової активності у забезпеченні функціонування інноваційних кластерів.....	663
Процак К.В., Мавріна А.О. Особливості взаємодії вищих навчальних закладів та бізнесу	665
Прудка В.П. Проблеми використання дослідницького потенціалу інноваційного розвитку	666
Саламін О.С., Бреніч Х.Р. Актуальні проблеми формування інфраструктури аграрного ринку	668
Седляр М.О. Інституціоналізація випереджаючої освіти як напрям інноваційного розвитку України.....	668
Скребець І.В. Іноземний досвід розвитку академічного підприємництва та його використання в Україні	670
Совершенна І.О., Бут С.Ю. Використання проектів масових відкритих онлайн-курсів в навчальному процесі вітчизняних університетів	671
Сорокіна А.В., Ткачук І.І. Забезпечення прав і свобод людини — пріоритетна орієнтація державного управління.....	675
Сосна Г.М., Шматковська Т.О. Розвиток дистанційної освіти як елемент інноваційного процесу науково-освітньої діяльності в реаліях сучасності	675
Степанюк Н.А. Особливості підходів до наукових розробок у ВНЗ.....	677
Татарин Н.Б. Інноваційні концептуальні засади фінансового забезпечення діяльності закладів вищої освіти	679
Тимохова Г.Б. Ендаумент, як спосіб фінансування дослідницького потенціалу ВУЗу	681
Фігун Н.В., Бабанова І.Ю. Основні елементи нейромаркетингу	683
Холякко Н.І. Перспективні напрями взаємоузгодження ВНЗ та ринку праці.....	685
Цікайло М.А., Скоропад І.С. Порівняння відсоткових ставок за депозитами / кредитами (на рік) в Україні та світі.....	687
Чумаченко О.Г. Роль вищих навчальних закладів у створенні інноваційної моделі зайнятості	689
Швецова М.Б., Тревого О.І. ВНЗ як університет світового класу в контексті забезпечення інноваційного розвитку економіки	690
Юдіна Н.В. Про необхідність створення інноваційної освітньої системи України на засадах маркетинг-футурології.....	692

Секція 1.

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки

Chudy W.*, Harmaciński R.*, Крутиков В.К.**

*Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach

**Институт управления, бизнеса и технологий, г. Калуга

TURYSTYKA NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA PRZYKŁADZIE ACCESSIBLE POLAND TOUR

©Chudy W., Harmaciński R., Крутиков В.К., 2015

Turystyka osób niepełnosprawnych w Polsce nie występuje jako forma działalności zorganizowanej, dedykowanej wyłącznie tej grupie społecznej. Decydujący, bezpośredni wpływ na uczestnictwo w turystyce osób niepełnosprawnych bądź jego brak, mają determinanty zarówno po stronie popytu (możliwości osoby niepełnosprawnej), jak i po stronie podaży (oferta, stworzone możliwości przez państwo). Popyt turystyczny, definiowany jako gotowość turysty do nabycia określonej ilości dóbr turystycznych za daną sumę pieniędzy kształtowany jest również wpływem zmiennych ekonomicznych [3]. Analizując czynniki popytotwórcze zauważamy, że dochód jest tu dominujący [7]. Popyt turystyczny pojawia się przy osiągnięciu przez potencjalnych turystów odpowiedniego poziomu dochodów [4]. Nie bez wpływu na wielkość i strukturę popytu pozostają zasady dofinansowywania turnusów rehabilitacyjnych ze środków PFRON [6].

Znaczący wpływ na wielkość uczestnictwa w turystyce osób niepełnosprawnych powinno mieć prawo tworzone w tym zakresie. Aktem prawnym regulującym sprawy związane z turystyką jest ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku o usługach turystycznych [1]. W swoich przepisach wykonawczych odnosi się do osób niepełnosprawnych. Dotyczy to wymagań zawartych w załączniku Nr 8, do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 czerwca 2001 roku w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie [2], określającego minimalne wymagania w zakresie dostosowania obiektów hotelarskich do potrzeb osób niepełnosprawnych. Zadania w tym zakresie realizują wojewodowie, natomiast nadzoruje minister do spraw turystyki.

Nowelizacją rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 8 sierpnia 2002 roku, w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie [2], ustalono nowe minimalne wymagania w zakresie dostosowania obiektów hotelarskich do potrzeb osób niepełnosprawnych. Obiekty działające w dniu wejścia w życie tego rozporządzenia tj. 21.09.2002 r., otrzymały termin na dostosowanie się do tych wymagań do dnia 1 stycznia 2004 r. (nowo powstałych po tym terminie obiektów nie obowiązywał ten termin dostosowawczy, miały one obowiązek spełniania tych wymagań już z chwilą wejścia w życie tego rozporządzenia).

Charakterystyka i oferta Accessible Poland Tour

Accessible Poland Tours - Internetowe Biuro Podróży dla Osób Niepełnosprawnych jest Organizatorem turystyki w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o usługach turystycznych [8]. Internetowe Biuro Podróży dla osób niepełnosprawnych, jest pierwszym, biurem podróży zajmującym się kompleksową obsługą turystów niepełnosprawnych bez względu na ich wiek i rodzaj niepełnosprawności (z naciskiem na turystów z ograniczoną funkcją narządu ruchu).

Specjalizuje się w turystyce przyjazdowej gości o mniejszej sprawności i osób starszych z zagranicy, które chcą odwiedzić Polskę, ale służy także turystom zamieszkałym w naszym kraju. Stara się pokazać piękno i uroki Warszawy oraz przybliżyć naszą stolicę, jej historię, zabytki i kulturę. Właśnie dlatego, skupia się głównie na Warszawie i Mazowszu, ale oferta obejmuje również inne regiony Polski. Poza imprezami w kraju, organizuje dla osób niepełnosprawnych i starszych, wyjazdy zagraniczne, przy współpracy autoryzowanych krajowych i zagranicznych biur podróży. Za pośrednictwem, można bezpiecznie wyjechać, niemalże do każdego zakątka świata zarówno indywidualnie, rodzinnie, jak i grupowo. Accessible Poland Tour obsługuje m.in.: osoby

poruszające się przy pomocy kul, balkoników, lasek, na wózkach lub samodzielnie, osoby niewidome i słabo widzące, osoby głuchonieme i niedosłyszące, turystów indywidualnych, całe rodziny, grupy, członków stowarzyszeń i fundacji, wszystkich, którzy chcą z nimi podróżować.

Główna oferta biura obejmuje takie usługi jak: transfer z lotniska lub dworca do miejsca zakwaterowania, rezerwacja hoteli, sanatoriów, gotowe programy lub na indywidualne zamówienie, możliwość wypożyczenia sprzętu rehabilitacyjnego, trasy wycieczkowe standardowe i tematyczne po Warszawie i Mazowszu z licencjonowanym przewodnikiem dla grup i osób indywidualnych, przystosowanym transportem lub samochodem osobowym, organizacja imprez biznesowych, pobyty w ośrodkach Spa i rehabilitacyjnych w kraju i zagranicą, rezerwację biletów na imprezy kulturalne w stolicy, do muzeów i na wystawy, transport specjalistycznymi busami lub samochodami, usługę asystenta osoby niepełnosprawnej na zamówienie, pomoc w zaplanowaniu imprezy, pomoc w zorganizowaniu wyjazdów zagranicznych.

Korzystając z Accessible Poland Tours klienci mają zagwarantowaną pomoc w pokonywaniu wszelkich barier i utrudnień, na które mogliby napotkać korzystając z innych biur podróży. Każda trasa oraz warunki zakwaterowania są przez biuro skrupulatnie sprawdzone pod tym kątem.

Podsumowanie

Dla wielu niepełnosprawnych wyjazd w góry czy nad morze to wciąż niespełnione marzenia. By gdzieś wyjechać, oprócz pieniędzy potrzebna jest jeszcze determinacja, odwaga, czasem przebojowość oraz gotowość rezygnacji z części własnego komfortu, by pokonać czyhające po drodze bariery. Choć w Polsce już sporo się zmieniło, to na temat wypoczynku osób niepełnosprawnych wciąż myśli się w aspekcie turnusów rehabilitacyjnych. Turystyka niepełnosprawnych wciąż oznacza konieczność pokonywania przeciwności i barier (nie tylko architektonicznych), braku informacji. Są to jednak przeszkody do pokonania. Trzeba tylko wcześniej zaplanować podróż: znaleźć organizatora, nocleg oraz środek lokomocji.

Sprawą usług turystycznych dla osób niepełnosprawnych w szerszym zakresie zainteresować należy przede wszystkim: Ministerstwo Sportu i Turystyki, Polską Izbę Turystyki, Polską Organizację Turystyczną oraz jej regionalne struktury, a także touroperatorów i inne organizacje turystyczne. Konieczne jest wykreowanie profesjonalnych organizacji turystycznych w Polsce do organizacji turystyki dla osób niepełnosprawnych oraz zmobilizowanie istniejących biur podróży do przygotowania markowego produktu dla osób niepełnosprawnych. Niezbędna jest również weryfikacja bazy noclegowej pod kątem jej dostępności architektonicznej, z równoczesnym umieszczeniem tej informacji w ogólnodostępnych katalogach bazy noclegowej. Istniejące bazy danych powinny zawierać także informacje dotyczące dostępności infrastruktury turystycznej dla osób niepełnosprawnych z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności [5].

Mimo wielu pozytywnych zmian w ciągu ostatnich lat, na polskim rynku turystycznym wciąż nie ma szerokiej gamy ofert przygotowanych z myślą o osobach niepełnosprawnych. Nie ma też specjalnych agencji i biur, które zajmowałyby się organizacją wypoczynku dla tej grupy społeczeństwa [9]. Wyjątek stanowi zapewne biuro turystyczne opisane w powyższym artykule. Uczestnictwo w turystyce tej części społeczeństwa pozostaje nadal na niezadowolającym poziomie.

1. *Dziennik Ustaw z 2001 r., Nr 55, poz. 578 z późn. zm.*

2. *Dziennik Ustaw z 2001 r., Nr 66, poz. 665 z późn. zm.*

3. *Gaworecki W., (2000), Turystyka, PWE, Warszawa.*

4. *Łazarek R., (1999), Ekonomia turystyki, WSE, Warszawa.*

5. *Stasiak A., (red.), (2008), Rola krajoznawstwa i turystyki w życiu osób niepełnosprawnych, PTTK, Warszawa.*

6. *Turnusy rehabilitacyjne. Organizatorzy i ośrodki, Informator 1999, PFRON 1999.*

7. *Wodejko S., (1997), Ekonomiczne zagadnienia turystyki, PWSH, Warszawa.*

8. <http://www.accessibletour.pl/pl/> (12.05.2015).

9. http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/11716?print_doc_id=9311 (12.05.2015).

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ AKADEMICKA W POLSCE – ZAGADNIENIA WYBRANE

© Hołda-Wydrzyńska A., Lichosik A., 2015

Przedsiębiorczość odnosi się nie tylko do podmiotów gospodarczych, ale także do podmiotów, które można zakwalifikować do kategorii instytucji użyteczności publicznej, wśród nich należy wymienić uniwersytety, które zdaniem P. F. Drucker'a „powinny być w pełni przedsiębiorcze i innowacyjne - tak jak każda firma”.¹ Nabierające na znaczeniu zjawisko komercjalizacji dóbr intelektualnych pozwoliło na wypracowanie nowego podejścia w zarządzaniu kapitałem intelektualnym na uczelniach, które można określić wspólnym mianem przedsiębiorczości akademickiej.

W ostatnim czasie trwa ożywiona dyskusja na temat transferu technologii z uniwersytetów oraz innych jednostek badawczo-rozwojowych do sektora gospodarczego. W dobie globalizacji informacji oraz komercjalizacji dóbr intelektualnych zmiana podejścia w polityce zarządzania kapitałem intelektualnym w ramach szkolnictwa wyższego nabiera szczególnego znaczenia. Budowa platformy komunikacyjnej między przedsiębiorcami a przedstawicielami środowiska naukowego nie może zostać odsunięta na dalszy plan. Odmienne podejście oznacza zaprzepaszczenie szansy rozwoju uczelni wyższych.

Toczący się dyskurs poświęcony przedsiębiorczości akademickiej otwiera nowe możliwości praktycznego zastosowania wypracowanego kapitału intelektualnego. W praktyce występują dwa modele transferu technologii. Pierwszym jest uzyskiwanie wyłączności na określone dobra intelektualne przez uniwersytety, a następnie sprzedawanie licencji przedsiębiorcom. Natomiast drugim sposobem komercjalizacji dóbr jest tworzenie przez pracowników naukowych nowych przedsiębiorstw badawczych, których celem jest opracowanie zastosowań dla nowatorskich pomysłów.² Firmy wyodrębniające się z uniwersytetów, tzw. firmy odpryskowe typu *spin*, zakładane przez pracowników naukowych lub studentów, tworzone są w celu rozwijania opracowanego przez założycieli pomysłu. Tworzone podmioty gospodarcze mogą być niezależne, bądź zależne w pewnym stopniu od swojej jednostki macierzystej. Kwestie wzajemnych powiązań określają regulaminy wewnętrzne danej instytucji. Dostrzegając obopólne korzyści płynące z tego typu współpracy, władze uczelni coraz przychylniej odnoszą się do prezentowanego tematu. Zauważono, że poprawa współpracy sektora naukowego z przemysłem w zakresie badań i transferu technologii przyczynić się może do zwiększenia konkurencyjności uniwersytetów na arenie międzynarodowej. Niezbędnym jest jednak określenie jednolitej procedury oraz zasad tworzenia spółek celowych. Niezwykle pomocnym może okazać się przyjmowanie programów pomocowych wspierających idee komercjalizacji dóbr intelektualnych poprzez zapewnienie zaplecza finansowego.

Ramy prawne funkcjonowania polskich akademickich spółek typu *spin* określa ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.³ Zgodnie z prawem polskim uczelnie zostały zobligowane do podejmowania współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w szczególności w zakresie prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych na rzecz podmiotów gospodarczych, w wyodrębnionych formach działalności, w tym w drodze utworzenia spółki celowej typu kapitałowego, czyli spółki typu *spin*. Ustawodawstwo polskie zawiera rozwiązania prawne mające na celu zapewnienie spójności systemu szkolnictwa wyższego i systemu nauki. Polski prawodawca wskazuje w tym zakresie na konieczność budowania silniejszych relacji między szkołami wyższymi, a otoczeniem społeczno-gospodarczym. Współpraca i powiązania uczelni z przedstawicielami świata gospodarczego oraz poznanie potrzeb przedsiębiorców powinny przynieść wymierne efekty w sferze badań naukowych i prac

¹ P. F. Drucker, „*Innowacja i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*”, Warszawa 1992, s. 191, P. F. Drucker, „*Natchnienie i fart, czyli innowacja i przedsiębiorczość*”, Warszawa 2004, s. 204.

² K.M. Klimczak, „*Transfer technologii i wiedza utajona (w:) Zarządzanie wiedzą*”, pod red. D. Jemielniaka, A.K. Koźmińskiego, Warszawa 2008, s. 124.

³ Dz.U.2012.572.

Przedsiębiorczość akademicka w Polsce zdecydowanie odbiega od standardów przyjętych w innych krajach członkowskich Unii Europejskiej. Poziom współpracy oraz powiązań nauki i biznesu jest wciąż niezadowolający. Przyczyn takiego stanu rzeczy można upatrywać w transformacji ustrojowej, która skierowana jest przede wszystkim na restrukturyzację sektora przedsiębiorstw, a nie na rozwój zaplecza naukowo-badawczego, w tym wdrażania nowych technologii.⁵ Badania wskazują, że Polska jest daleko w tyle pod względem komercyjnego oraz ekonomicznego wykorzystywania kapitału intelektualnego.⁶ Niezbędnym jest zmiana skostniałych struktur uczelni oraz odświeżenie spojrzenia w zakresie komercjalizacji dóbr intelektualnych. Wskazany jest podjęcie działań zmierzających do znoszenia barier w zakresie mechanizmów tworzenia oraz transferu innowacji ze środowiska akademickiego do sektora podmiotów gospodarczych.

Przedsiębiorczość akademicka ma znaczący wpływ na rozwój przedsiębiorstw innowacyjnych, ma wpływ na transfer sfery badawczo-rozwojowej oraz naukowej do praktyki gospodarczej. Akademickie spółki *spin-off* są narzędziem skutecznego wykorzystania kapitału intelektualnego stworzonego w ramach pracy naukowo-badawczej na uczelniach wyższych. Od pewnego czasu innowacja stała się ekonomicznie opłacalna, gospodarczo uzasadniona i oczekiwana. Szkoda zaprzepaścić zachęcająco kształtującą się politykę w tym zakresie, tym bardziej, że przedsiębiorczość akademicka jest doskonałym łącznikiem między nauką a praktyką gospodarczą, dzięki czemu sprzyja podnoszeniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki.

⁴ E. Sieczek, „Komentarz do art. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym” (w:) M. Kubiak, B. Kudrycka, A. Kurkiewicz, M. Lenard, M. Miąskiewicz, P. Orzeszko, J. Róg, E. Sieczek, P. J. Suwaj, A. Szymańska, E. Ura, P. Wajda, A. Wiktorowska, G. Winiarz, „Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz”, pod red. W. Sanetry, M. Wierzbowskiego, WKP 2013.

⁵ S. Szulik red., „Badanie barier i stymulatorów dotyczących mechanizmów tworzenia i transferu innowacji ze środowiska naukowego do sektora przedsiębiorstw”, Gdańsk 2008, s. 4.

⁶ R. Gadowski, M. Grębosz, M. Kasieczka-Burnecka, A. Makowska, M. Sajdak, „Przedsiębiorczość akademicka - dylematy rozwoju. Raport z badań”, pod red. R. Pregieli, Warszawa 2010, s. 8-9.

INFRASTRUCTURE INVESTMENTS AS AN INSTRUMENT OF SUPPORT OF LOCAL ENTREPRENEURSHIP

©Hyski M., Крутиков В.К., 2015

In reviewing the law, you will notice the fact that exhaustively none of of legal acts does not specify tasks or specific actions aimed at the development of entrepreneurship, the pursuit of which the gmina (municipality) is obliged as a unit of local government. However, according to the law on freedom of economic activity [4] public authorities are obliged to support the development of entrepreneurship, create favorable conditions for taking up and pursuit economic activity. In particular, this applies to support micro, small and medium-sized enterprises.

Development of local entrepreneurship has many beneficial effects for the whole community, in various aspects of its operation (economic, social and cultural). Therefore, it should be noticed that the promotion of entrepreneurship is not only the responsibility of the local government, but also an opportunity for economic development at the local level.

Virtually every action the municipality has a direct or indirect impact on local development. The municipality is the employer, client, customer and investor. Therefore, the different mechanisms that can be used might affect the activities of private companies [3].

In contrast to the income instruments of municipal budget, which assume a passive nature of local government and rely on reducing the tax burden, expense instruments take the form of active measures, aimed at active transformation of the surrounding area by local governments in order to adapt it to the social and economic needs. Expenditure instruments of active support the development of entrepreneurship are primarily related to the broader investment activities of local government units.

The main instrument to support the development of entrepreneurship by the local government is active participation in the construction of technical infrastructure used in business operations. An example of the activity of the municipalities in the implementation of local economic development is to build the road infrastructure and the development of water supply and sewerage system in their area. Building and maintenance of infrastructure investment is the main task of the community in the area of supporting of development economic activity in the local forum. Infrastructure investments are a factor in the development of entrepreneurship in various spheres of activity [1], because it providing benefits to all local businesses.

Ability to pursue investment projects are related to the size and structure of the income of a gmina (as the smallest unit of administrative division of Poland). Most of the expenditure of the municipality is absorbed by implementing of current tasks, characterized by the relative constancy of costs. Only after completing basic current tasks, municipality may freely dispose of the remaining funds in the budget. In practice, the municipality allocates most of the remaining pool of available funds for investment projects.

Municipalities as local government units are obliged in a statutory way [5] to realize investment activities in order to improve and develop the technical infrastructure on its territory. The appropriate infrastructure is a prerequisite for proper functioning, efficient use, development and integration of the various subsystems of the spatial planning of socio-economic system and its components, ie. of settlement units, factories, farms and others, because the system of devices, structures and institutions support these spatial systems and combines them into one whole. The role of infrastructure as a determinant of spatial development and functioning of the socio-economic system, increases with the level of economic development [2].

Technical infrastructure investments are construction projects. Their special feature, besides common with other types of investments, is especially the fact that:

- require a large one-off costs incurred,
- have long periods of use and depreciation,
- those passive measures are devoid of productive forces, and are involved in the production more or less indirectly,

- they are real estate, and thus objects indelibly associated with the surface of the earth; change of their locations is therefore very expensive, either completely uneconomical.

Additionally, you should pay attention to the fact that to some extent the benefits of such investments are non-financial. Benefits usually depend on the creation of facilities for the smooth functioning of business entities (corporations and households). It is true that the power grid, gas, and cable telephony can be seen as a tool of profit-taking of the investor, but in relation to environmental infrastructure or transport infrastructure (roads), the fundamental premise is the benefit in terms of improving the quality of life and health of residents, as well as creating favorable business conditions.

In connection with the above features of the technical infrastructure investments, the possibility of self-financing of implemented projects by municipalities are limited in important respects. It often happens that the total value of the investment exceeds the budgetary resources of a local government unit available for investment purposes, even taking into account the use of external returnable sources of financing (debt). The need to include the loan to finance the investment project requires adherence to various additional requirements of efficiency. In case of difficulty in the implementation of the investment, the ability of the municipality to repay may be at risk.

Often the only way to avoid regression in investing activities is an invitation to collaborate private sector entities. That recommended by the European Commission method of implementation of public tasks contributes to raise funds by the municipality without having to incur additional commitments. Also shift some of the risk from a public to the private entity can result in improved financial health of municipalities and the better functioning of local businesses.

1. Chudy-Hyski D.: *Uwarunkowania turystycznego kierunku rozwoju górskich obszarów wiejskich Polski, Rozprawa habilitacyjna, [w:] „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich” nr 1, Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie, Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi, Kraków 2009, ss. 309.*

2. Kuciński K.: *Geografia ekonomiczna. Zarys teoretyczny, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa 1994.*

3. *Lokalne strategie rozwoju gospodarczego. Poradnik dla gmin i liderów lokalnych, red. E. Bończak-Kucharczyk, L. Cousins, K. Herbst, M. Stewart, Brytyjski Fundusz Know-How, Fundusz Współpracy, Warszawa 1996.*

4. *Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz. U. Nr 173, poz. 1807 z późn. zm.*

5. *Ustawa z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym, tekst jednolity Dz. U. Nr 142 z 2001 r., poz. 1591, z późn. zm.*

THE ECONOMIC COMPONENT OF RECYCLING AT THE SUGAR FACTORY

© Romanchuk S.V..

Recycling of industrial waste is an important reserve for saving material resources, reducing energy intensity of production, improving eco-social situation in the area where the plant is situated. Most of by-products and production wastes, generated during raw materials processing, characterized by valuable chemical composition and can be used for making various products, re-raw materials or like energy. By taking into account the environmental efficiency it is possible to reduce material consumption of goods and services, to reduce energy intensity of goods and services, to provide long-term use of renewable resources, to extend the life of the product, etc. [4, p.3]. Foreign authors among the most important efficiency indexes of the company clearly distinguish the performance of materials, efficiency of the energy cycle, overall efficiency of the environmental impact [5, c.236].

However, methodological approaches to environmental and economic efficiency are not determined, so the author believes it is necessary to apply the following approach, which will comprehensively cover the problem of increasing of the overall efficiency of recycling.

The author proposes to calculate this indicator using data of processing wastes of sugar production into biofuel. In particular biogas is a mixture of about 65% of methane (CH₄), 30% of carbon dioxide (CO₂), 1–2 % of hydrogen sulphide (H₂S) and minor impurities of nitrogen (N₂), oxygen, hydrogen and carbon monoxide (CO). According to current approaches it is classified as a type of non-traditional utilized heat energy. Energy in amount of 28 m³ of biogas is equivalent to 16.8 m³ of energy of natural gas, 20.8 liters of oil or 18.4 liters of diesel fuel. The mentioned gas is formed by anaerobic fermentation of organic sugar factory wastes of different origin.

This model completely describes both economic and ecological components of the indicator. Looking on the block can be stated that economic efficiency of recycling is quite a significant indicator, because efficiency with no direct impact on the financial result can not be counted. Any project can be implemented if there is a high probability of obtaining of future benefits, which should be greater than alternative investments for the same investment risk.

$$E_{comp}^{econ} = \frac{(P_n^g - C_o^{bg}) \times Cons_{pr}^g}{TC} \quad (1)$$

As stated above economic component of efficiency is nothing else as an expression of benefits by investing some capital. For ecological and economic efficiency of recycling its economic component is nothing else as the actual saving of energy means energy, obtained by recycling of own waste. So at the determination of a component it can be stated that the difference in the price of natural gas and cost of biogas produced by its own is reduction of the cost of direct material costs in the cost structure of sugar.

Consider in more details the indicators that should be used in calculating of the economic component of environmental and economic efficiency of the sugar factory.

The price of natural gas (P_n^g) formed by state enterprises in view of a number of factors (political, economic, etc.) and regulatory acts of of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the National Commission for State Regulation of Energy. To component of the pricing mechanism for natural gas can be considered the following indicators, the sum of which is the full price of natural gas for the sugar refinery in a given period:

ceiling price for natural gas which is implemented to industrial customers and other business entities;

the total tariff for transportation of natural gas excluding value added tax (VAT);

calculated average tariff for transportation of natural gas by main pipelines;

the average weighted tariff for transportation of natural gas through distribution pipelines;

tariffs for transportation of natural gas by main pipelines to consumers, own pipelines of whom are directly connected to the main gas pipelines;

the average weighted tariff for supply of natural gas.

The first step in the method of calculation of environmental and economic efficiency of waste recycling is to determine the power inputs and energy needs. Now at sugar plants can be determined the total amount of need

for energy resources in gas consumption at CHP plants, electricity in manufacturing and fuel and lubricants during transportation of raw materials.

The economic expenses of energy (EE_x) per unit of production (2) and per unit of income (3) are defined by the ratio of the sum of all costs of purchase, shipping and procurement of energy (TC_E) to the amount of sugar produced (Q_s) and total income from sale of goods (TR). Part of the total expenses (TC) is the cost. The cost is expressed in cash operating costs, which aiming at the manufacturing of product. Expenses for production make up the production cost [1, s.263]. In our case it is waste recycling in order to receive new kind of production - own power.

$$EE_x^Q = \frac{\sum TC_E^i}{Q_s}, \quad (2)$$

$$EE_x^R = \frac{TC_E}{TR} \quad (3)$$

The next important step in the methodology of determining the environmental and economic efficiency is the choice of alternative waste recycling projects in the sugar factories. One of the modern and effective methods for selecting alternatives in the economic environment is the method of NPV.

So at sugar factories must be given enough attention to recycling of waste, that is why this issue requires careful study. The basis of valuation of the investment project for waste processing in a sugar factory should provide a comparative analysis of the amount of the proposed investments and future cash flows. Comparable values belong mostly to different time periods and thus the most important problem in this case, as well as in determining the cost-effectiveness of new technology, is the problem of comparing income and expenses and bringing them to the comparative form. The causes of the process of discounting (bringing to the comparative view) may be inflation, undesirable dynamics of investments, reduction of manufacturing output, different horizons of prediction, changes in the tax system and other factors.

1. *Bazilevich V.D., Bazilevich K..S Rinkova ekonomika: osnovni ponyattya i kategorii. Navchalny posibnik. – 2nd edition. - K.: Znannia-Pres, 2008.- 263 p.*

2. *Grossman, G.M., Krueger, A.B., 1995. Economic growth and the environment. Q. J. Econ. 110, 353–377 p.*

3. *Hartmut Höh, Karl Scoer, Steffen Seibel /Eco-Efficiency Indicators in German Environmental-Economic Accounting/ Joint UNECE/EUROSTAT Work Session on methodological issues of environmental statistics/ Ottawa/Canada 1.- 4. 13p.*

4. *Livio D. DeSimone, Frank Popoff/Eco-efficiency: The Business Link to Sustainable Development/ MIT Press, 2000 - 280 p.*

5. *Paul Compton, Dimitri Devuyt, Luc Hens, Bhaskar Nath/Environmental Management in Practice: Vol 2: Compartments, Stressors and Sectors/Taylor & Francis, 2002, 352 p.*

THE THEORY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

©Trojanowski, 2015

The deteriorating state of our planet being a result of the increasing demand for various goods and services, technical and technological development and transformation of the attitudes of societies into consumer societies have significantly deteriorated the condition of environment. The negative impact of industry and selfish attitude of consumers have also become the cause of many social problems. Unreasonable buying of large quantities of products results in an increased demand for different types of raw materials needed to produce a particular good, which in turn contributes to the over-exploitation of natural resources of the Earth. (Hyski, 2012)

The changing factors of macro-environment including primarily the technical and technological ones, socio-cultural and environmental ones, have initiated the global discussion about deteriorating state of the environment and increasing social problems.

Sustainable development is an interdisciplinary area which also reflects in the management sciences. Because of the importance of the issue, sustainable development evokes more and more interest among scientists and the enterprise and social organisations itself. International discussions on the protection of the environment contributed to the formulation of the definition of sustainable development. According to the Brundtland Commission, “sustainable development is development that meets the needs of the present without the risk that future generations will not be able to satisfy their needs”. (Hauff, 1987) A different definition of sustainable development was also formulated, recommended primarily for the economics of sustainable development: “sustainable development aims to ensure all people living today and the future generations sufficiently high environmental, economic and socio-cultural standards to the Earth's natural limits, applying the principle of intra-generational and intergenerational justice.” (Rogall, 2000) F. Belz and K. Peattie say that there are many different approaches to the essence of sustainable development. The authors present a concept of *hard sustainability*, which (is focused on maintaining the quality of the environment through protection of the environment as a result of rational economic activity) and *soft sustainability*, which (is focused on ensuring that economic growth can be maintained by reducing the impact on the environment and society). (Belz, Peattie, 2010)

Implementing the principles of sustainable development among societies and manufacturing and trading companies is a serious challenge that modern humanity is facing. The progressive degradation of the Earth's ecosystem, along with emerging social problems can lead to catastrophic consequences of such behaviour. Modern man should remember that nature can do without the presence of a man, but a man without nature is doomed to annihilation. B. Emery believes that if people live according to the idea of sustainable development, they will experience some kind of change, particularly as consumers. On the other hand, adopting the concept of sustainable development by the companies will be crucial for them in the next decade. (Emery, 2012) The presented concepts of sustainable development point to ecological and social aspects and the need to ensure equal opportunities for the development of current and future generations. In the first place the companies should be subordinate to the principles of sustainable development, which have a significant impact on the natural environment. (Chudy-Hyski, 2009)

International community is making efforts to balance the environmental, social and economic objectives. The concept of sustainable development was discussed, inter alia, at the Earth Summit in Rio de Janeiro in 1992, and at the summit in Kyoto in 1997 and The Hague in 2000. (Lee, Carter, 2009) Despite the efforts and procedures to protect the Earth the question whether the future of the world will be sustainable, remains open (Pawłowski, 2009) According to A. Pawłowski there is no clear answer to this question, but as the author says, a lot was achieved in this area particularly among the awareness of rulers and politicians who have changed their attitude to the idea of sustainable development, as evidenced, for example, by the introduction of the concept of sustainable development to the Constitution of Republic of Poland in 1997. (Pawłowski, 2009)

1. Hyski M., *Financing Environmental Protection Investments in Poland with Particular Regard to Budgetary Expenditure of Rural Communes*. „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich”, 2011, vol. 12.
2. Hauff V., *Unsere gemeinsame Zukunft- Der Brundtland- Bericht der Weltkommission fur Umwelt Entwicklung*, Greven, 1987.
3. Rogall H., *Bausteine einer zukunftsfahigen Umwelt- und Wirtschaftspolitik*, Berlin 2000.
4. Belz F.M., Peattie K., *Sustainability Marketing. A Global Perspective*, J. Wiley&Sons, 2010.
5. Emery B., *Sustainable marketing*, Pearson, Edinburgh. 2012.
6. Chudy-Hyski D., *Uwarunkowania turystycznego kierunku rozwoju górskich obszarów wiejskich Polski*, in: „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich” vol. 1, Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie, Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi, Kraków 2009.
7. Lee K., Carter S., *Global Marketing Management*, Oxford University Press, New York 2009.
8. Pawłowski A., 2009, *Teoretyczne uwarunkowania rozwoju zrównoważonego*, in: *Rocznik Ochrona Środowiska*, 2009, vol. 11.
9. Pawłowski A., 2009, *The Sustainable Development Revolution*, in: *Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development*, 2009, vol. 4.

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ РОЗВИТКУ: ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЛЬ У СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

© С.В. Алфьоров, 2015

Бюджет розвитку є основою фінансування соціально-економічних програм територіальної громади з місцевого бюджету. Бюджету розвитку місцевого бюджету є одним із показників для оцінки якості життя в територіальних громадах. Видатки бюджету розвитку спрямовуються на розширене відтворення, виконання інвестиційних програм (проектів), будівництво, капітальний ремонт і реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери та ЖКГ, розвиток дорожнього господарства тощо. Між тим дохідна частина бюджетів розвитку місцевих бюджетів в Україні, навіть з урахуванням певних позитивних зрушень, закріплених у новій редакції Бюджетного кодексу, на сьогодні не спроможна забезпечити фінансові потреби територій у капітальних вкладеннях. З огляду на це, проблеми наповнення бюджетів розвитку місцевих бюджетів та оптимізації їх видаткової частини не втрачають своєї актуальності і надалі.

Проаналізувавши бюджет розвитку територіальної громади міста Суми, за період з 2009 по 2014 рік, можна зробити висновки, що за даний період видатки бюджету розвитку загалом мали тенденцію до збільшення. Лише у 2010 році порівняно з 2009 роком, спостерігалось зменшення видатків бюджету розвитку з 46140,8 тис. грн. до 24566,5 тис. грн., та у 2013 році зменшення на 6 543,1 тис.грн. порівняно з 2012 роком. Варто відзначити значне зростання даного показника з 49 222,1 тис.грн. до 83 337,2 тис.грн. у 2014 році порівняно з попереднім роком. Проте, якщо брати до уваги планові показники 2015 року, то зростання видатків бюджету розвитку плануються на рівні 161 942,7 тис. грн, що майже в 2 рази більше фактичних видатків 2014 року.

Варто відзначити збільшення частки видатків бюджету розвитку у загальній частці видатків бюджету міської громади. Про даний спад свідчить такий показник як індекс бюджету розвитку. Даний індекс характеризує відношення видатків бюджету розвитку до загальної суми видатків громади. Так, якщо у 2009 даний показник складав 5,64 %, то у 2014 році він вже становив 7,16 %. За аналізований період даний показник мав не однорідний характер. З 2010 року по 2012 рік спостерігалось зростання даного показника з 3,69 % до 4,77 %. А вже у 2013 році даний індекс знизився до 2,5 %. Зростання індексу бюджету розвитку свідчить про підвищення частки видатків бюджету розвитку у загальній структурі видатків бюджету, а отже збільшення фінансування соціально-економічних програм територіальної громади м. Суми.

Варто звернути увагу на структуру бюджету розвитку за основними напрямками видатків. З року в рік сума видатків на той чи інший напрямок змінюється. Дані зміни можуть бути пов'язані з відповідними потребами громади, та соціально-економічними програмами що проводяться на території міста.

На протязі 2009 - 2010 років найбільшу частину видатків бюджету становила стаття будівництво, майже 70 % та 55% від загальної частки видатків бюджету розвитку. У 2011 році значною часткою характеризувалися видатки одразу за декількома напрямками, а саме: освіта – 18,74%, охорона здоров'я – 13,79%, соціальний захист та соціальне забезпечення – 23,58%, та видатки на цільові фонди – 41,39 %.

Варто відзначити зміну у структурі видатків за статтею державне управління. Якщо у 2010 році за даною статтею видатки взагалі були відсутні, у 2011 році вони склали 289, 1 грн., то вже у наступному році дані видатки зросли майже в 4 рази до 1112,8 тис. грн., а в 2014 році взагалі склали 2089,6 тис. грн. Якщо раніше за рахунок коштів бюджету розвитку відбувалося фінансування дійсно інвестиційних проектів, будівництво нових об'єктів соціально-культурної та житлово-комунальної сфер, які свідчили про соціально-економічний розвиток території, то, згідно з новим кодексом, будь-які капітальні видатки (для прикладу: придбання меблів, організаційної техніки, капітальний ремонт приміщень), спрямовані на забезпечення нормального функціонування установ, відносяться до бюджету розвитку. Вважаємо, що така ситуація спричиняє завищення реальних обсягів видатків розвитку, створює ілюзію збільшення кількості об'єктів будівництва і розширеного відтворення, покращення інфраструктури. Одночасно ускладнюється аналіз ефективності витрачання коштів бюджету розвитку [0, с. 258].

Варто відзначити різке зростання видатків на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок,

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки телекомунікації та інформатику. У 2012 році дані видатки склали 61,3 тис. грн., а у 2013 році дані видатки зросли до 7524,3 тис. грн. Дане зростання зумовлене впровадженням низки соціально-економічних програм територіальною громадою м. Суми, у сфері транспорту, зв'язку та телекомунікації.

Оскільки бюджет розвитку є одним із основних засобів впливу на соціально-економічний розвиток відповідних територій, існує потреба у подальшому розширенні переліку надходжень до бюджету розвитку за рахунок додаткових стабільних джерел, якими можуть бути: надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності; кошти (100%, зараз зараховується 90%) від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної і комунальної власності (крім земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації).

На сьогодні, внаслідок посилення централізації бюджетного планування, практично втрачений зв'язок між місцевими бюджетами та програмами соціально-економічного розвитку територій. Наяву ситуація, коли важливі макроекономічні параметри ніяким чином не впливають на визначення обсягів місцевих бюджетів, бюджети ж, в силу обмеженості наявних ресурсів, не в змозі забезпечити соціально-економічне зростання на місцевому рівні. В цих умовах особливого значення набувають трансферти з державного бюджету, зокрема, інвестиційні субвенції.

Чинна система формування дохідної та видаткової частини бюджету розвитку не є досконалою, та потребує подальших доопрацювань. Бюджет розвитку є основною складовою соціально – економічного розвитку територіальних громад, та повинен забезпечувати їх поточні потреби та визначати основні напрями розвитку території. Для забезпечення виконання даних завдань необхідно як зміцнити дохідну частину бюджету розвитку шляхом створення нових джерел надходжень до бюджетів розвитку, забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу, як основи забезпечення дохідної частини бюджету, так і зробити оптимальною видаткову структуру бюджету, забезпеченням прозорого та відкритого використання бюджетних засобів направлених на розвиток територіальних громад та зниженням фінансування за деякими статтями бюджету розвитку, для економії бюджетних коштів, або використання їх на більш необхідні потреби та ін..

1. Ліпач О.О. Бюджети представницьких органів влади в новому бюджетному законодавстві / О.О. Ліпач // Теорія та практика державного управління: Збірник наукових праць Харківського регіонального інституту державного управління: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. – Вип. 3 (34). – С. 255-261.

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

© Андрій Н.М., 2015

Інноваційні процеси, що охопили українську економіку, активно впроваджуються у сферу внутрішньої торгівлі. Сукупність прогресивних, якісно нових змін, що породжені бурхливим розвитком інформаційних технологій, активно сприяють електронній комерціалізації внутрішньої торгівлі, продукуванню нових позамагазинних форм торгівлі, організації інтернет-магазинів тощо. Попри позитивну тенденцію активізації процесів дерегуляції національної економіки питання державного управління сфери торгівлі потребує особливої уваги. На нашу думку, державне управління інноваційними процесами у системі внутрішньої торгівлі повинно бути поміркованим (у міру регульованим) та відповідати демократичному стилю управління, що передбачає комплексне застосування принципів управління.

Найвизначнішими принципами державного управління інноваційним розвитком внутрішньої торгівлі України є: принцип законності, демократизму, об'єктивності управління, правової впорядкованості, законності, публічності, поєднання централізації і децентралізації, соціальної спрямованості.

Принцип законності виражає беззаперечні засадничі вимоги, які лежать в основі становлення правових відносин між учасників економічних процесів. Він передбачає дотримання верховенства права у діяльності суб'єктів підприємництва в системі внутрішньої торгівлі України, зумовлює необхідність законодавчого закріплення основних цілей, функцій, структур управління.

Принцип демократизму відображає взаємовідносини між державою та економічними агентами в системі внутрішньої торгівлі, що ґрунтуються на засадах демократичних перетворень, свободи підприємництва та вибору, а також віддзеркалює рівноправність між усіма економічними суб'єктами шляхом дотримання встановлених державою вимог щодо організації підприємництва.

Принцип об'єктивності управління зумовлює необхідність урахування в усіх управлінських процесах вимог об'єктивних закономірностей та реальних можливостей інноваційного розвитку підприємництва в системі внутрішньої торгівлі. Він виявляє внутрішні закономірності управління інноваційними процесами внутрішньої торгівлі України.

Принцип публічності характеризує міру доступності державного управління для громадськості та підприємницьких структур, відкритість органів державної влади та місцевого самоврядування до процесів формування конкурентного підприємництва в системі внутрішньої торгівлі, громадський та судовий контроль за дотриманням у справах державного управління інноваційним розвитком внутрішньої торгівлі України конституційно закріплених інтересів суспільства, підприємницьких структур, прав і свобод громадян.

Принцип поєднання централізації та децентралізації означає, що державне управління інноваційними процесами у сфері внутрішньої торгівлі повинно ґрунтуватися на засадах оптимального співвідношення концентрації влади та децентралізації. На наш погляд, сфера внутрішньої торгівлі повинна лише опосередковано піддаватися централізованому управлінню, оскільки домінуючими принципами (гаслами) її ефективності є свобода вибору, ініціативи, підприємництва.

Принцип соціальної спрямованості передбачає реалізацію цінностей і принципів соціального характеру, закріплених у законодавчих документах, зокрема ст. 1 Конституції України, що означає підпорядкування економічних цілей досягненню високих соціальних стандартів життя населення України.

Загалом зазначені принципи державного управління взаємопов'язані між собою і тому надзвичайно важливе їх комплексне, системне застосування. Оптимальне врахування наведених принципів є передумовою формування дієвої системи державного управління інноваційними процесами в середині внутрішньої торгівлі України.

ФАКТОРИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

©Бабінська С.Я., Стельмах Х.П., Терлецька В.О., 2015

Наявність проблем у сфері розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності змушує шукати шляхи їх подолання. Проте Україна має значний потенціал для розвитку підприємств автомобілебудування у складних економічних умовах при труднощах із формуванням інвестиційно-інноваційної структури. Ключовими проблемами є ризики інфраструктурного, економічного, законодавчого, нормативного, правового та адміністративно-організаційного характеру. Наприклад, існують законодавчі бар'єри для іноземних інвесторів та неефективний інвестиційний менеджмент українських компаній.

За Д.Рікардо аналізування розподілу доходу приводить до зниження ставки прибутку і своєрідного застою в економіці: «Той чи інший капітал не може принести додаткового прибутку, відсутня потреба додаткової праці, відповідно населення досягне свого максимального рівня...»[1].

Тому враховуючи, негативне становище української економіки в порівнянні з розвинутими постіндустріальними країнами, позитивним для України є приплив іноземного капіталу і, як наслідок, розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва в умовах глобалізації та функціонування ТНК (транснаціональних корпорацій). Таке співробітництво мотивує збільшення обсягів вітчизняних інвестицій [2, с.79-83].

Використання потенціалу науки та техніки у модернізації економіки України визначено у Програмі реформ «Стратегія розвитку - 2020». Факторами, що сприяють розвитку інноваційно-інвестиційній діяльності підприємств в Україні, є:

- інвестиційно-інноваційний потенціал підприємств автомобілебудування;
- планування інвестиційного процесу з застосуванням стратегії інвестиційного розвитку;
- покращення інвестиційного клімату через активізацію інвестиційного менеджменту;
- забезпечення інноваційного та науково-технічного розвитку економіки, з метою виходу вітчизняних підприємств на світовий ринок;
- висококваліфіковані кадри для розвитку інноваційної діяльності;
- ринок реалізації інноваційної продукції з належним рівнем захисту прав інтелектуальної власності, патентний захист інновацій;
- удосконалення законодавчої бази (прийняття нормативно-правових актів щодо регулювання інноваційної діяльності, усунення суперечностей);
- державне регулювання та підтримки інноваційної діяльності;
- покращення рівня інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств.

Інноваційна інфраструктура повинна охоплювати усі ланки інноваційного процесу. Їй повинні бути притаманні такі властивості: поширеність у всіх регіонах; універсальність та гнучкість, що сприяють реалізації інновацій у будь-якій сфері діяльності та адаптивність до швидких змін у розвитку як науки і техніки, так і ринкового середовища; інформаційна, кадрова та фінансова забезпеченість усіх ланок інноваційної діяльності; конструктивність, що забезпечує досягнення оптимального остаточного результату [3, с.442].

Орієнтованість на наявний інвестиційно-інноваційний потенціал та практичне застосування напрямків розвитку інноваційної діяльності через реформування значно підвищить рівень інноваційної активності промислових підприємств.

1. Рікардо Д. *Начала политической экономии*/Д.Рікардо.-М.Соцэкгиз,1935.-480 с.

1. Гаврилюк О.В. *Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України // Фінанси України. - 2008. - №3 (148). - С. 79-93.*

2. Гринько Т.В. *Формування інноваційної інфраструктури України як основа активізації інноваційної діяльності підприємств [Електронний ресурс]: Режим доступу vlp.com.ua/files/69_1.pdf*

ДЕРЖАВА ЯК ГАРАНТ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

© Баластрик Л.О., 2015

Розвиток світової економіки у XXI ст. показав, що саме інноваційна діяльність є головним джерелом суспільного прогресу. Глобальні світові зрушення та віртуалізація економіки змінили сам зміст інновацій. До цих змін слід віднести наступні: 1) прискорення обміну потоками знань і продаж знань стають такими ж значущими, як і їхня генерація; 2) глобалізація і “віртуалізація” ринків вимагає відкритих інновацій; 3) споживчий попит на інноваційні товари, обумовлений екстенсивним поширенням технологій, стає основним орієнтиром при виборі напрямів реалізації інноваційних стратегій компаній; 4) зростання попиту на інновації в умовах відкритості й віртуальності ринків прискорює процес формування глобальної інноваційної інфраструктури.

У розвинутих країнах більше половини підприємств займаються впровадженням інновацій у виробництво. Такий активний розвиток інноваційної діяльності можливий лише за дієвої державної підтримки та високорозвинутої інноваційної інфраструктури. В Україні ж формувалася і закріплювалася модель економіки, побудована переважно на низькотехнологічних укладах, що давало окремим підприємствам і галузям конкурентні переваги на зовнішньому ринку винятково за рахунок дешевої робочої сили. Така економічна модель за своїми базовими властивостями не потребує інновацій, не передбачає інвестицій у людський капітал (навіть якщо існує реальна можливість таких інвестицій), не формує внутрішній платоспроможний попит на інновації та інноваційну продукцію, не створює належних стимулів до інноваційної діяльності. Не останню роль в цій ситуації відіграє нерозвиненість інноваційної інфраструктури.

Інноваційна інфраструктура – це сукупність підприємств, організацій, установ, їхніх об’єднань, не залежно від форми власності, які надають послуги (фінансові, наукові, виробничі, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні, з питань трансферу технологій тощо) щодо ресурсного та фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Основними елементами інноваційної інфраструктури є державні інноваційні фінансово-кредитні установи, венчурні компанії і фонди, зони інтенсивного науково-технічного розвитку (технополіси), технологічні парки, інноваційні центри (технологічні, регіональні, галузеві), інкубатори (інноваційні, технологічні, інноваційного бізнесу), консалтингові фірми.

В Україні інноваційна інфраструктура ще недостатньо розвинена, бо не охоплює всі ланки інноваційного процесу і містить тільки окремі елементи інноваційної структури. Так, зокрема, утворено понад 50 інноваційних бізнес-інкубатори, з яких у Києві та Київській області діють 12, в Одеській області – 9; 18 з 27 регіонів країни мають по 1 – 2 бізнес-інкубатора, з 255 існуючих інноваційних фондів 175 працюють у Києві, також на сьогодні діють 10 інноваційних центрів, при вищих навчальних закладах – підрозділи з питань інтелектуальної власності, Український інститут науково-технічної інформації з регіональними відділеннями. Практично не діють венчурні фонди і центри трансферу технологій, немає належної підтримки діяльності винахідників, раціоналізаторів, науковців, які мають завершені науково-технічні розробки. Також недостатньо використовується науковий потенціал, насамперед вищих навчальних закладів, у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

В українській економіці спостерігається відірваність науки від потреб практики і значні прорахунки при доведенні відкриттів до комерційного продукту. Останнім часом були порушені зв’язки між освітніми структурами та виробничою базою, тому освіта стала носити більш теоретичний характер без її адаптації до потреб підприємства та практики в цілому.

Інтелектуальний потенціал лежить в основі інноваційного розвитку сучасної економіки і є ключовим компонентом ефективності підприємства. Формування інноваційної системи навчального закладу є необхідною умовою підвищення його конкурентоспроможності. Це досягається двома шляхами: удосконаленням процесу освіти та підвищенням ефективності наукової і науково-дослідної діяльності. Ефективність наукової діяльності вищого навчального закладу полягає перш за все в підготовці висококваліфікованих спеціалістів. Якість підготовки спеціалістів бажає бути кращою. Існування великої

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки

кількості вищих навчальних закладів призводить до погіршення підготовки спеціалістів, так як багато філій ВНЗ не мають відповідної матеріальної та наукової бази для цього. Високе навантаження штатного професорсько-викладацького персоналу ВНЗ не сприяє підвищенню наукової кваліфікації і знижує якість підготовки фахівців, передусім для сфери наукової та науково-технічної діяльності.

З метою вдосконалення інноваційної інфраструктури і доведення її до відповідності критеріям розвитку світової господарської системи, враховуючи об'єктивно обмежену інноваційно - інвестиційну активність господарюючих суб'єктів в Україні, уряду необхідно: 1) визначити однією з основних функцій держави - створення умов для формування інноваційно-інвестиційного комплексу та інфраструктури; 2) сформувати дієвий механізм реалізації інноваційної стратегії держави з визначенням реальних джерел фінансування, 3) сприяти створенню нових та функціонуванню діючих інноваційних структур (технопарків, інкубаторів тощо); 4) започаткувати прогресивні зміни в структурі виробництва та тенденціях його розвитку; 5) стимулювати створення спеціалізованих інноваційних банків, а також фондів довгострокового кредитування функціонуючих комерційних банків шляхом встановлення відповідних пільг з оподаткування коштів, що інвестуються для досягнення технологічних змін; 6) диференціювати ставки податку на прибуток комерційних банків залежно від напрямів використання ресурсів шляхом зниження – в разі їх довгострокового кредитування високотехнологічних проектів і підвищення – в разі вкладання коштів у високоприбуткові операції фінансового ринку; 7) створити систему пільгового рефінансування комерційних банків, які надають цільові пільгові кредити для реалізації інвестиційних проектів щодо розроблення і впровадження високотехнологічного обладнання та іншої інноваційної продукції; 8) запровадити державну систему страхування ризиків інноваційної діяльності за рахунок спеціально створеної страхової компанії; 9) активізувати співробітництво з міжнародними фінансовими інституціями для забезпечення сталого соціального та економічного зростання через залучення інвестиційних ресурсів у пріоритетні сфери реального сектору економіки. Вирішення питання інвестиційного наповнення національної економіки має забезпечити економічне зростання, що дасть змогу поступово перейти до проголошеної державою моделі інноваційного розвитку.

Аналіз сучасних інституціональних моделей інноваційного розвитку (на прикладі розвинутих країн) показує, що вони загалом становлять інтеграцію трьох технологій: інтелектуальної, що відповідає за розроблення планів, формулювання проблем і пошук найефективніших рішень (вона дедалі більше набуває характеру колективної розумової діяльності і знаходить нові інституціональні форми, виходячи за межі традиційних наукових установ та університетів); управлінської, що покликана забезпечити реалізацію поставлених цілей інноваційного розвитку з урахуванням реальних часових, фінансових, організаційних, людських та інших ресурсів; політичної, яка охоплює різні чинники загальнонаціонального та регіонального розвитку, узгодженість інтересів, цілей і пріоритетів різного рівня, формування консенсусу учасників, контролю за дотриманням «правил гри».

Отже, механізм державного регулювання інноваційним розвитком розглядається як складова системи управління національною економікою. Використовуючи цей механізм, державні органи повинні формувати інноваційну систему держави: визначати конкретні цілі, завдання, напрями інноваційних процесів та інноваційної діяльності, систему політичних, економічних, правових і соціальних методів, засобів впливу на мотиви діяльності людей, створювати необхідні організаційні форми та структури, що забезпечить можливість і умови для розвитку інноваційної сфери на рівні підприємства, галузі, регіону, країни в цілому та інноваційної інфраструктури.

АНТИМОНОПОЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

© Бальошенко В., 2015

Структурні зрушення в економіці України, посилення європейської і євроатлантичної співпраці вимагають перегляд концепції антимонопольного регулювання, політики захисту та розвитку економічної конкуренції в державі.

Антимонопольний комітет України здійснює свою діяльність на підставі законодавства про захист економічної конкуренції, що ґрунтується на нормах, установлених Конституцією України і складається із Закону України «Про захист економічної конкуренції», Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до цих законів [1].

В Україні частка монополізованих ринків складає 47%. Найбільш монополізованою є структура товарних ринків у секторі паливно-енергетичного комплексу (46,5%) та у секторі транспорту та зв'язку (33,3%).

За результатами вжитих Комітетом заходів за 2014 рік всього припинено 5 341 порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Антимонопольний комітет України, забезпечуючи захист економічної конкуренції на ринках України, приділяв увагу насамперед тим ринкам, які мають найбільший вплив на добробут громадян України.

Найбільшу кількість порушень законодавства про захист економічної конкуренції було виявлено на ринках житлово-комунального господарства (19,39%), адміністративних послуг (12,9%), агропромислового комплексу (11,19%), паливно-енергетичного комплексу (7,24%), охорони здоров'я (7,26%), збору, вивезення, перероблення та захоронення побутових відходів (6,58%), транспорту (4,65%), послуг землевпорядкування та послуг оренди нерухомого майна (3,91%), підключення об'єктів містобудування, в тому числі об'єктів житлового будівництва, до інженерних мереж електро-, газо-, тепло-, водопостачання та водовідведення (3,12%), будівництва та будівельних матеріалів (2,51%), ритуальних послуг (1,68%) та інші [2, с. 22].

У 2014 році пріоритетними для Антимонопольного комітету України були ринки підключення об'єктів містобудування, в тому числі об'єктів житлового будівництва, до інженерних мереж електро-, газопостачання; послуг з організації роздрібної торгівлі у неспеціалізованих магазинах з переважно продовольчим асортиментом; супутніх послуг при наданні адміністративних послуг; послуг організації роздрібної торгівлі лікарськими засобами.

За результатами проведених перевірок органами Антимонопольного комітету України було розпочато 56 справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції в діях газо- та електропередавальних підприємств. При цьому, переважна більшість порушень стосувалася включення до технічних умов необґрунтованих вимог, які не є необхідними для цього приєднання; штучного завищення вартості послуги з приєднання; порушення термінів розгляду заяви на приєднання; затягування строків виконання договору на приєднання; необґрунтованого неприйняття заяви про приєднання до розгляду тощо.

З метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції на ринках моторних бензинів, дизельного пального Комітетом 8 квітня 2014 року надано обов'язкові для розгляду рекомендації суб'єктам господарювання, які працюють під брендами «Лукойл», «ОККО», «WOG», «Shell», «Паралель», «Укрнафта», «Веста», «Авіас» та «БРСМ-Нафта» вжити заходів щодо встановлення роздрібних цін на моторні бензини та дизельне пальне на рівні, який існував би за умов значної конкуренції на ринку.

У 2014 році проводилося дослідження ринку послуг з організації роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах з перевагою продовольчого асортименту України, який є соціально важливим і впливає на добробут населення, а також здійснювався розгляд справи про порушення суб'єктами господарювання, які діють під брендами: Сільпо (ТОВ «Фоззі-Фуд»), Фора (ТОВ «Фора»),

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки

Фуршет (ПАТ «Фуршет»), ДП «Мережа-Трейд», ДП «Продмережа», ДП «Сеть-Маркет», ДП «Терра-Трейд»), АШАН (ТОВ «Ашан Україна Гіпермаркет»), Велика кишеня (ТОВ «Фудмаркет»), АТБ (ТОВ «АТБ-маркет»), ЕКО (ТОВ «ЕКО»), Караван (ТОВ «Адвентіс»), VILLA (Підприємство з іноземними інвестиціями «Білла-Україна»), законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних узгоджених дій на ринку.

Також увага Антимонопольного комітету в 2014 р. при здійсненні контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на ринках супутніх послуг при наданні адміністративних була зосереджена на регіональному рівні. Найбільша кількість порушень та дій, що містять ознаки порушень, була виявлена на таких регіональних ринках супутніх та адміністративних послуг: платні медичні послуги для отримання посвідчення водія транспортних засобів та довідки на об'єкт дозвільної системи; під час оформлення адміністративної послуги з надання дозволу на розміщення зовнішньої реклами; під час оформлення адміністративних послуг з надання ветеринарних сертифікатів, довідок та свідоцтв, а також фітосанітарного та карантинного сертифікатів.

Протягом 2014 року на порушників законодавства про захист економічної конкуренції було накладено штрафів у загальному розмірі понад 99,3 млн грн [2, с. 22-35].

Здійснення широкомасштабних перетворень в економічній сфері неможливе без побудови якісно нової системи державного регулювання економічних відносин, яка повинна спиратися на відповідний правовий механізм. Розвиток конкурентного законодавства в Україні є ознакою якісних змін у суспільній свідомості, поступового переходу до побудови цивілізованої економічної системи в країні. Не зважаючи на активну діяльність Антимонопольного комітету, політика захисту конкуренції потребує подальшого удосконалення, зокрема щодо економічних програм Уряду, виконання міжнародних зобов'язань України, визначених Угодою СОТ, Угодою про партнерство та співробітництво між Європейськими Співтовариствами і Україною, Порядком денним асоціації Україна – ЄС [3].

Відповідно до стратегічних пріоритетів розвитку антимонопольного регулювання в Україні можна визначити такі основні напрямки вдосконалення: попередження ухилення від обов'язку зі сплати штрафів; посилення слідчих повноважень АМКУ; збільшення свободи дій у визначенні пріоритетів; визначити антиконкурентну змову на торгах як порушення у законі про держзакупівлі; переглянути програму пом'якшення відповідальності з метою зменшення штрафів для сторін, які надають інформацію не першими; уточнення юрисдикції судів для покращення спеціалізації; уточнення закону про держзакупівлі; об'єднання в АМКУ ресурсів і повноважень, що стосуються роботи Антимонопольного комітету України.

1. *Організаційно-правові засади діяльності АМК України. [Електронний ресурс]. АМК. – Режим доступу: atc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/84306;jsessionid=B8AD6CFCE49A5BC2EDAAFEC2E0056D53.app2*

2. *Звіт Антимонопольного комітету України за 2014 рік [Електронний ресурс]. Антимонопольний Комітет України. – Режим доступу: atc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=110270&schema=main*

3. *Розпорядження Кабінету Міністрів України №690-р від 19.09.2012 «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2013-2023 року» // Офіційний вісник України. – №71. – 2012. – С. 2882.*

ПРОБЛЕМИ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ АВІАПАСАЖИРІВ ТА ІННОВАЦІЇ

©Баран Р.Т., Гузак В.О., 2015

За прогнозами ІАТА У сучасному глобалізованому суспільстві відбувається подальший розвиток цивільної авіації (ЦА) та національні ринки світової авіатранспортної системи (САС). Отож, як бачимо, авіаперевезення у XXI ст. продовжують розвиватися в умовах жорсткої конкуренції і потребують інноваційних підходів. Так, ось зовсім недавно з ангарів Фірни «Антонов» викотили чергового красеня Ан-178, який вперше на майже на 100% вироблений в основному на національних інноваціях в авіабудуванні. У зв'язку з цим, автори задалися метою звернути увагу на малодосліджену тему екології та убезпечення користувачів ЦА від природних шкідливих факторів. Зокрема, серед низки екологічних проблем обрали саме захист від впливу природного радіаційного фонового опромінення (ПРФО) авіапасажирів та членів екіпажів повітряних суден (ПС). Експериментальною базою дослідження обрано повітряний транспорт (ПТ) держави, що як жоден інший вид сполучень, пов'язаний з необхідністю вирішення проблем як безпеки польотів (БП), так і безпеки авіаперевезень (БА). Дивним виявився відомий факт, коли ДАП «Львівські авіалінії» у 2000 році придбало чисто військового призначення ПС типу Іл-20 і пристосувало його для використання з комерційною метою вже як Іл-18. Можна тільки здогадуватися щодо екологічності послуг цієї машини і її, як міліарної, БП [1].

Стосовно віку померлих пілотів, то він за останні десятиліття «помолодів». Можемо сказати про переважання фактів їхньої смерті «по старості» у віці далекому до 60-ти років, як ознаки громадян похилого віку [2]. Тому, щоб Україна не втрачала «авіаційного вектору розвитку» й таких інноваційних галузей як ЦА і ПТ, вирішено повернутися до не помічених поки що чомусь проблем наукового осмислення радіаційної безпеки в ЦА. Відомо що ПС радянського виробництва не мали екранів проти радіаційної безпеки (РБ) й опромінення. Тому на запит тогочасного Міністерства ЦА СРСР ДержНДІ ЦА був таки змушений розробити для упровадження характеристики умов праці членів екіпажів ПС [3]. У такий спосіб в Україні з 1990-х років було лишень запроваджено пільги для виходу на пенсію членів екіпажів ПС, проте ПС продовжували конструюватися без захисних екранів. Цей факт зменшує інноваційність заходів з БП.

РБ новопроекттованих ПС на відміну від її відсутності у застарілих літаках радянського та країн колишньої Ради Економічної Взаємодопомоги (РЕВ) виробництва має носити в Україні комплексний характер її вирішення, як для споживачів, так і для членів екіпажів ПС [4]. Фонові дози оцінюються трошки більшими, як 5/6 «річної ефективно еквівалентної дози» (РЕЕД). Інша частина, що залишається до розгляду, привноситься у людський організм, в ідеалі та головним чином, шляхом зовнішнього опромінення, що частково досягає земної поверхні з космічними променями. Тому стверджуємо про наявність перманентних практичних дискусій в ПТ, коли на поч. 1990-их років було створено профспілку-асоціацію льотного складу. Зокрема авторів (Р. Барану) доводилося тоді цими питаннями займатися під час праці 25 льотному авіазагоні Київського ОАЗ. Там, разом із заслуженим та відомим в Україні і не тільки, пілотом-дослідником та громадським діячем О. М. Полянським проводили атестацію робочих місць пілотів. Якраз тоді пілоти розпочали самостійно, практично на стихійній основі, проводити виміри рівнів природного опромінення. Ми були вражені, отримавши підтвердження даних, наведених у нашумілій на той час газетній (Труд, 04.08.1989) статті В. Гафнатуліна. Результати вимірювань співпали з тим, що «...при польоті на ПС на висотному ешелоні 10 км доза опромінення складала більше 120 мікрорентгенам/год...». Тобто це доводило факт, коли такий показник вказував практично на неприпустимі для праці й у 12-ть разів збільшені встановлені нормативи опромінення. Отож казати про екологію чи «охорону праці» «робочих місць» й «пасажирських крісел» у ПС радянського виробництва передчасно. З іншої сторони, «результати досліджень» А.К. Сгібнева, який під час польотів в Північних широтах на ПС Ан-24Н при виконанні льодової розвідки організував за своїми методиками такі ж виміри доз природного опромінення (ПО). Робилося це в польотах тривалістю більше 10-ти годин з використанням приладів-дозиметрів виробництва фірм «Victoreen» (США), а також «Alnor» (Фінляндія).

Вони показали, що рівні ПО ніби то «... не перевищували природного фону...»?! У цьому проглядалися «підходи» тогочасної тоталітарної системи, щоб відвести увагу від проблеми. Мовляв, авіаційні конструктори «країни рад» все вже і так передбачили. Тобто поняття РЕЕД свідомо підмінялося іншим - «найбільша сумарна доза за політ» (НСДП). Так за рейс на Ан-24Н (наліт 9 год. 10 хв. на ешелоні 9.1 км) НСДП складала 1.3 млрд/год. При цьому за даними польоту на іншому типі та вищому ешелоні (Іл-62М, 10.6-11.6 км) відповідно НСДП складав 2.2 млрд/год за 8 год. 20 хв. [4. - с. 10]. І на основі цих даних і проводився розрахунок РЕЕД від природного опромінення при діючій тоді санітарній нормі нальоту в 700 годин річно. Було встановлено, що ніби то рівні розрахункового показника еквівалентного радіаційного опромінення «...не перевищує річної норми...». І це було вказане для обмеженого контингенту населення, яке літатиме на висоті до 12 км і в цьому випадку річна норма складатиме 0.5 бера. У такий спосіб цей висновок «вписався» у те, що він «...відповідав раніше проведеним спільним дослідженням МЦА і МОЗ СРСР із забезпечення РБ екіпажів ПС та авіапасажирів в польотах на літаках Ту-144...», коли було встановлено, що «... природний фон зовнішнього опромінення...» і тут не більший за 0.5 бера при нальоті, правда, до 1-ї тис. год. на рік. Проте відтоді таки було внесено поправку до відомчих норм радіаційної безпеки ЦА (ВНРБ ЦА- 75). Отакої! Відразу ж МЦА запропонувало збільшити заробітну плату, розрахунок стажу з коефіцієнту в 1.5 до 2.0 і т.і. [4. - с. 31]. Тобто все робилося для того, щоб відійти від «теми» захисту від фону ПО ПС шляхом забезпечення новопроектованих на той час Ту-204, Ту-334, Ан-70, Ан-140 і т.і. «екранами» від природного радіаційного фону на висоті, бо це здорожувало б їх.

На основі наукових досліджень Наукового комітету з дії атомної радіації при ООН, наведено показники отої «довнесеної» космічними променями радіації. Людині, яка живе на висоті «нульової» відмітки над рівнем моря, складає 300 мікросівертів РЕЕД [4]. Ті, що проживають вище 2-х км. над рівнем моря, ця величина вже збільшується в декілька разів. Проте ще більш інтенсивному опроміненню підпадають авіапасажири і екіпажі ПС на висоті декількох кілометрів. Так, підраховано, що при польотах, коли ПС піднімається з 4 км. на висоту до 12 км. (тобто це межі практичного освоєння авіаліній та їх ешелонування для цивільних ПС) рівні опромінення за рахунок космічних променів в зростають у 25 разів [4]. Маємо надію, що тезу про відсутність опромінення, яке отримувалося масово авіапасажирами та членами екіпажів ПС радянського виробництва шляхом відповідного пофарбування через відсутність стандартів БА та БП буде розвінчано. Проблема БП мала б вирішуватися на етапах проектування нових конкурентних та інноваційних ПС, конструювання з метою підвищення їх споживчої якості в частині не опромінення авіапасажирів на основі інновацій техніко-технологічного характеру. Наведені факти засвідчують, що перед національними розробниками, проектувальниками, конструкторами і експлуатантами ПС для вирішення цих проблем життєво необхідно на законодавчому рівні ставити завдання з підвищення радіаційної БА їх споживачів і летунсько-технічної експлуатації ПС для членів їх екіпажів, щоб убезпечити людське життя та здоров'я, окрім всього іншого і в частині БП.

1. R. Baran, L. Aleskerova, Y. Mysliviy, E. Migdal. *Social-economic & legal control for radiation safety of passengers & crew of air transportation // Sustainable development: system analysis in Ecology. 2nd Practical Conference (Sevastopol, Ukraine, September 9-12, 1996) Conference Abstracts, 1996.* –S.6.

2. *Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993р. № 3721-ХІІ.*

3. *Характеристика условий и психофизиологических особенностей труда членов экипажей воздушных судов гражданской авиации. Утверждены 07.09.1990г. (Внутренний отраслевой документ и материалы к обоснованию социальных льгот).*

4. *Что мы знаем о радиации?// Энергия, № 7, 1989. – С. 16-21; Радиация. Дозы, эффекты, риски. – М.: Мир, 1988. – 220 с.*

ВЗАЄМОДІЯ МОДЕЛЕЙ ТА ПРИНЦИПІВ КЕРУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЮ ЕВОЛЮЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА ІЗ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОЮ ІНФОРМАЦІЙНОЮ ІНФРАСТРУКТУРОЮ

© Баранов О.В., 2015

З кожним роком Україна все більш підвищує рівень інтеграції різноманітних технологій в повсякденне життя. Особливо це помітно на прикладі інформаційних технологій які, на теперішній час, застосовуються у всіх сферах людської діяльності. Тотальна інформатизація суспільства призводить до глобалізації, яка має інтегрувати всі сфери діяльності людей в масштабну систему.

На державному рівні ведеться робота зі створення інформаційних систем для спрощення взаємовідношень формату «громадянин» - «держава». Але лише такого сегменту інформаційної інфраструктури замало [1]. Необхідно розробляти та впроваджувати інформаційні системи для приватного сектора, який в змозі задати напрямок розвитку інформаційної інфраструктури з метою створення, наближеної до ідеальної, системи взаємодії між підприємствами приватного сектору, державними підприємствами та державою. Як показав досвід Канади, США та країн Європи, створення магістральної інформаційної інфраструктури здатне досягати значних економічних та соціальних цілей [2, 3].

В умовах повсякденної економічної, політичної, соціальної напруги та невизначеності для підприємств, які займаються роботою одразу в декількох сферах виробництва (не завжди перетинаються між собою), надзвичайно важливо мати доступ до якісної та своєчасної інформації для перерозподілу акцентів та сприяння рішеннями керівництва надійній еволюції підприємства. У випадку реалізованої інформаційної інфраструктури, що дозволяє підприємству отримувати вичерпну інформацію про стан політичного, соціального, економічного та інших середовищ, з'являється можливість зменшення часу, необхідного для роботи «ланцюга прийняття необхідного рішення» та його реалізації. Можна виділити шість окремих етапів реакції підприємства на змінення ситуації:

- отримання інформації,
- верифікація отриманої інформації,
- обробка отриманої інформації,
- підготовка управлінського рішення,
- прийняття управлінського рішення,
- впровадження рішення.

Як можна побачити з перелічених елементів, загальнонаціональна інформаційна інфраструктура здатна спрощувати принаймні два етапи з наведених шести. Якщо ж більшість з операцій буде виконувати інформаційна система, що працює за закладеною математичною моделлю з використанням системи принципів, то ефективність побудови та використання інформаційної інфраструктури на державному рівні значно підвищується. Адже на всіх рівнях «ланцюга» робота ведеться з використанням інформації з загальнонаціональної системи, котра входить до складу інформаційної інфраструктури України.

Якщо ж це все так гарно впливає на ситуацію, то необхідно вирішити чому досі немає загальнонаціональної інформаційної інфраструктури, яка б об'єднувала в одну систему державу та приватний сектор [4]. Під час створення загальнонаціональної інформаційної системи необхідно вирішити деякі питання:

Повноваження. Важливим кроком, під час створення такої системи, є виважений розподіл функцій між державним апаратом та приватним компаніями. Адже саме від цього буде залежати успіх усієї системи в цілому [5].

Безпека. Як і кожна інформаційна система, та й інформаційний простір, в цілому, інформаційна інфраструктура повинна базуватись на принципі повного захисту внутрішньої інформації, а також - інформації про користувачів, операції, тощо.

Відкритість. Система повинна включати переважну більшість підприємств, що працюють на території України, а в подальшому – кількість користувачів та учасників повинна складати майже 100%

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
від загальної кількості суб'єктів господарювання. Така масовість необхідна для досягнення якісних змін в умовах конкуренції, та сприяння притоку інвестицій, що дозволить досягти збільшення національного багатства.

Компетентність. При входженні держави та окремих підприємств до системи необхідно організувати контроль за достовірністю та якістю інформації, що передаються до системи. При цьому, головним зацікавленим суб'єктом є підприємство, яке, в подальшому, буде використовувати систему задля спрощення деяких етапів своєї роботи через інтеграцію до загальнонаціональної інформаційної інфраструктури.

Актуальність. Інформація, що буде концентруватись в системі повинна бути актуальною та достовірною. Задля цього необхідно організувати систематичне поповнення, збереження та захист ресурсів.

Легальність. Система, яка працює як з державним сектором економіки, так і з приватними суб'єктами господарювання, повинна діяти в рамках правового поля України. Її головними рисами мають бути прозорість та глобальність.

Як можна побачити з перелічених вище питань, сама система загальнонаціональної інформаційної інфраструктури може коректно співпрацювати з окремими інформаційними системами, що функціонують на підприємствах-учасниках. Для цього необхідно налагодити захищені канали доступу до загальної системи, та налаштувати «локальні» інформаційні системи на використання інформації із глобального джерела. Такий крок дозволить позбутись залежності від великої кількості конкуруючих підприємств-посередників, що займаються збором та збутом інформації про діяльність окремих підприємств та ринку в цілому.

В процесі огляду принципів, що стосуються управління безпечною еволюцією підприємства, були виділені окремі принципи, які найбільш точно підходять для майбутнього створення локальної інформаційної системи [6]. Зокрема, мова йде про принцип неповної інформації, який, в значній мірі, обмежує простір для моделювання. Вплив цього принципу, та й багатьох інших перешкод, можна зменшити завдяки створенню загальнонаціональної інформаційної інфраструктури.

1. *Інформаційно-комунікаційні технології як пріоритетний напрям розвитку сучасної економіки: аналітичний огляд* / [Писаренко Т. В., Кваша Т. К., Кочеткова О. П. та ін.]. – К. УкрІНТЕІ, 2011. – 121 с.

2. *Brown R. The Global Information Infrastructure: Agenda for Cooperation* / R. Brown, L. Irving, S. Katzen // *National Technical Information Agency. Mode of access: nti.doc.gov/reports/giiagend.html*

3. *Задорожня Г. П. Інформаційно-комунікаційних технології у світі та Україні: реферативний огляд* / Г. П. Задорожня. – К. : УкрІНТЕІ, 2010. – 44 с.

4. *Березняк Н. В. Досвід побудови і функціонування інформаційної інфраструктури інноваційної діяльності в окремих країнах світу та Україні: аналітичний огляд* / Березняк Н. В., Кваша Т. К., Новіцька Г. В. – К. : УкрІНТЕІ, 2011. – 110 с.

5. *Інформаційна політика України: європейський контекст : [монографія]* / [Губерський Л. В., Макаренко Є. А., Камінський Є. С. та ін.]. – К., 2007. – 345 с.

6. *Баранов О. В. Огляд і аналіз принципів та моделей управління безпечною еволюцією підприємства [Текст]* / О. В. Баранов // *Молодий вчений*. — 2014. — №12. — С. 70-72.

ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМУМ ЯК КЛЮЧОВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ НОРМАТИВ

© Бардакова С.М., 2015

Існування широко розвинутої системи стандартів та гарантій є ознакою соціально спрямованого, демократичного суспільства, здатного створювати та комерціалізувати інновації. У сучасних умовах європейського вектору розвитку національної економіки України гостро постає питання виконання та реалізації соціальних нормативів, а не лише їх декларування у нормативно-правових актах. Одним з важливих напрямків регуляторної діяльності держави у сфері соціально-економічних відносин є забезпечення повноцінного рівня якості та добробуту життя населення, а також підвищення його інноваційного потенціалу. Визначальну роль у вирішенні завдань соціального захисту населення відіграє прожитковий мінімум, за допомогою якого держава може впливати на розподіл та споживання матеріальних благ та послуг різними верствами населення.

На думку провідних вчених США, Канади, Великобританії, Франції, Польщі, Угорщини та Шотландії прожитковий мінімум – це рівень споживання, достатній для виживання та підтримки нормального стану здоров'я окремої людини або сім'ї [1]. У Законі України «Про прожитковий мінімум» представлено таке визначення: прожитковий мінімум – це вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості [2].

У кожній державі сформовано свій порядок формування прожиткового мінімуму, які відрізняються методами розрахунку, складом та структурою витрат, демографічними та соціальними групами населення, для яких здійснюється встановлення його розміру. У світовій практиці використовують декілька варіантів визначення прожиткового мінімуму в державі. Серед них: нормативний, статистичний, відносний, ресурсний, суб'єктивний та комбінований підходи [3].

Найбільш часто застосовуваним на практиці вважається нормативний підхід. Під час його використання за основу для визначення прожиткового мінімуму беруть мінімальний споживчий кошик. Поняття споживчого кошика існує у багатьох країнах світу. Проте ці «кошики» мають певні особливості: так, наприклад, споживчий кошик американця нараховує 300 продуктів і послуг, француза – 507, англійця – 350, німця – 475. Український споживчий кошик нараховує 297 продуктів і послуг. Порівняльна характеристика обсягу споживчих кошиків України, країн Європи та країн Східного партнерства представлена в табл. 1 [4].

Таблиця 1

Рівень споживання основних продуктів харчування, 2014 р.

Продукт	Об'єм споживання, г/добу				
	Україна	Німеччина	Польща	Білорусь	Азербайджан
Хліб	276	175	245	320	245
Макарони	10	60	60	18	13
Молоко	342	500	200	180	500
М'ясо	66	100	165	82	80
Риба	35	125	56	43	14

Судячи з даних, наведених в табл. 1, можна констатувати той факт, що найбільший обсяг споживання продуктів харчування, необхідних для повноцінного життя людини серед зазначених країн має Німеччина. Її лідерство підтверджується високим рівнем соціально-економічного розвитку, а саме: у Звіті про людський розвиток підготовленому ПРООН у 2014 році Німеччина посідає 6 місце [5]. Достатньо високий обсяг споживання харчових продуктів наявний у споживчому кошику Польщі.

Щодо України, то рівень споживання продукції не відповідає нормам споживання, рекомендованим Українським НДІ гігієни харчування МОЗ (наприклад, кошик включає 53 кг м'ясопродуктів на рік, а реальна потреба – 83 кг, 148 кг молока при фізіологічній нормі – 380 кг). Слід зазначити, що рівень норм споживання приблизно на 20% нижчий фактичного споживання в розвинених країнах [6].

Така невідповідність пояснюється, перш за все, тим, що вміст споживчого кошика України не відповідає потребам часу, адже він не переглядався з 2000 року, хоча згідно з законодавством України, його повинні змінювати не рідше, ніж раз на 5 років. Багатьох груп товарів, які існують в кошиках розвинених країн, в Україні ніколи не було. Англійці, наприклад, включили до нього витрати на підключення до Інтернету, витрати на mp3-програвачі, акустичну гітару та витрати на садівника. Німці – цифровий фотоапарат, відеокамеру, сканер і лазерний принтер, тонометр. У французький споживчий кошик додані витрати на відвідування перукарні, придбання лаків для волосся, гелів для душу. Американці мають у кошику тютюнові та горілчані напої, а також витрати на мобільний та комп'ютерний зв'язок [7].

По-друге, в Україні не враховуються реальні ціни на товари та послуги. Особливо гостро це питання постає в сучасних умовах стрімкого зростання цін, яке зумовлене політичною нестабільністю в країні. Так, у 2014 році індекс інфляції становив 124,9 %, а за 1 квартал 2015 року його рівень досягнув значення 120,3 %, що викликає неабияке занепокоєння серед населення [8].

Ще одним важливим питанням для обговорення є структура споживчого кошика. У світовій практиці найраціональнішою є структура бюджету Геллера, коли на харчі припадає 30 % витрат, на непродовольчі товари – 47 % і решта 23 % на послуги. Наразі в Україні 53,7 % прожиткового мінімуму витрачається на продовольчі товари, 8,4 % на непродовольчі товари і 37,9 % на послуги.

Таким чином, можна констатувати той факт, що прожитковий мінімум і споживчий кошик України не відповідають вимогам сучасного світу, вони ведуть до фізичного, соціального та духовного виснаження населення. В результаті, втрачається можливість забезпечення необхідного дослідницького потенціалу населення для інноваційному розвитку країни. Тому необхідно змінити принципи встановлення прожиткового мінімуму, що є основою для розрахунку мінімальної заробітної плати та мінімальної пенсії.

Для підвищення соціальних стандартів життя, зокрема, необхідно: переглянути структуру нормативів прожиткового мінімуму для кожної категорії населення; проводити розрахунок прожиткового мінімуму на основі реальних цін; розширити асортимент споживчого кошика відповідно до потреб населення та медичних стандартів; змінити співвідношення продовольчих, непродовольчих товарів, а також послуг, враховуючи реальні показники витрат.

1. Рынок труда и социальная политика в Центральной и Восточной Европе. Переходный период и дальнейшее развитие. — М., ИКЦ (ДИС), 1997.

2. ЗУ «Про прожитковий мінімум» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/966-14

3. Новосельська Л.І. Міжнародний досвід розрахунку прожиткового мінімуму / Л.І. Новосельська, Ю.Ю. Цігуш // Науковий вісник НЛТУ України – 2009. – Вип. 19.4. - С. 198-200.

1. Панченко О. Українець, німець, поляк: що в споживчому кошику О. Панченко, В. Розендаал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukr.segodnya.ua/economics/finance/ukrainec-nemec-polyak-chto-v-potrebitelskoj-korzinke-520918.html

2. Програма розвитку ООН: Індекс людського розвитку в країнах світу в 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: gtmart.ru/news/2014/07/24/6843

3. Єгоров Б. Стан харчування населення України / Б. Єгоров [Електронний ресурс]. – Режим доступу : archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/tovary/2011_1/20.pdf

4. Споживчий кошик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/spoguvchij/koshuk

5. Індекс інфляції в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: index.minfin.com.ua/index/infl/

ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНІ КЛАСТЕРИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ДЕПРЕСИВНИХ РЕГІОНІВ

© Баришнікова В.В., 2015

Стрімкий розвиток логістики на сучасному етапі пов'язано з принциповими змінами умов господарювання, трансформацією світової економічної системи та перетворення її у сервісну економіку, орієнтовану на ринок споживачів[1].

Зростаючий дефіцит ресурсів потребує оптимізації не лише процесу розподілу й доставки, але й самого процесу виробництва за рахунок впровадження нових сучасних технологій та перерозподілу існуючих шляхів руху товарів. Сучасний світовий ринок являє собою глобальні логістическі канали і ланцюги, що дозволяють виробляти товари і надавати послуги в місцях де найнижчі витрати і сприятливі фінансові умови [2].

Як свідчить наявний закордонний досвід логістика є діючим механізмом зростання економічної міцності регіонів. При цьому наявна наступна залежність: зростання виробництва у тому чи іншому регіоні спричиняє економічний розвиток регіону за рахунок збільшення робочих місць и поліпшення добробуту населення, це в свою чергу сприяє зростанню споживання в регіоні, і як наслідок потребує удосконалення інфраструктури регіону та логістики.

Навпаки, закриття виробництв, відсутність та занепад транспортної та логістичної інфраструктури, веде до зменшення робочих місць, відтоку спеціалістів з регіону, падінню його добробуту і як наслідок перетворення у «депресивний регіон».

Процеси глобалізації та інтеграції світової економіки призводять до того, що економічно розвинені регіони перетворюються у «депресивні» і навпаки. Це вимагає пошуку нових форм інтеграції фінансового, промислового та інтелектуального капіталу з метою забезпечення конкурентних переваг того чи іншого регіону.

Світова практика свідчить, що ефективним інструментом регіонального розвитку є кластери, які передбачають неформальне добровільне об'єднання підприємств і організацій, що функціонують на певній території. Основним завданням кластеру є оптимізація процесу використання наявного економічного потенціалу регіону і галузі. На відміну від інших організаційних форм господарювання, кластер об'єднує владу, бізнес та науку за принципом територіальної локалізації. У зв'язку з цим інноваційні рішення розробляються, приймаються та запроваджуються швидко та цілеспрямовано. Серед стратегічних завдань влади у підтримці розвитку кластерів є розробка стратегічних планів їх розвитку як «точок економічного зростання регіону» та створення сприятливих умов для розвитку в регіоні бізнесу та всіх форм економічної активності.

Незважаючи на наявну теоретичну базу та світовий досвід створення кластерів та кластеризації економіки, питання розвитку кластерних утворень в Україні досить не набуло необхідного практичного втілення. Міністерством економіки у 2008 році було розроблено «Концепцію створення кластерів в Україні» [3], однак на жаль цю концепцію не було прийнято.

Сучасну стратегію економічно розвинутих країн засновано на впровадженні кластерів в різних сферах економіки, як точок економічного зростання, що стимулюють розвиток окремих підприємств та регіонів за рахунок ефективної організації спільної діяльності в умовах жорсткої конкуренції.

В ЄС процеси кластеризації економіки активізувались ще в 1968 р., коли було створено Європейський фонд регіонального розвитку, а конкретні національні програми підтримки кластерів стали основним пріоритетним напрямом промислового розвитку країн Європи. Згідно рішення саміту ЄС в Лісабоні в 2000 р. кожна країна ЄС має обов'язково виконувати плани розвитку своїх промислових кластерів. З метою подальшої активізації цього процесу в лютому 2007 р. в Брюсселі саміт ЄС схвалив «Маніфест кластеризації Європи», а в січні 2008 р. на саміті в Стокгольмі ЄС прийняв «Європейський кластерний меморандум», які зараз є головним двигуном підвищення конкурентоздатності європейської економіки [4] та інших розвинутих країн.

У світовій практиці кластери зарекомендували себе як життєздатні структури, які здатні ефективно

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки функціонувати і приносити позитивні результати на підставі використання колективного інноваційного підходу навіть за відсутності відповідної нормативно-правової бази та допомоги з боку держави. Кластери сприяють створення інфраструктури, що відповідає основним потребам ринку, і формування системи стимулювання взаємодії, при цьому для них, як самоорганізуючих систем, є характерним регулярне самовідновлення завдяки впровадженню інновацій рішень.

Кожна країна розробляє та використовує зручну для себе політику формування кластерних об'єднань, однак основою кластерної концепції є об'єднання трьох складових: науки, бізнесу і влади. В сучасних умовах глобалізації економічного простору окремих країн та регіонів кластери розглядаються як детонатори творчої активності та іноваційності.

Аналіз світового досвіду свідчить, що використання кластерної концепції дозволяє отримати наступні переваги [5, 6]:

- кластери виступають факторами оздоровлення внутрішньо-міських економік (комерційна концентрація, унікальна стратегія);
- розвиток кластерів є пріоритетним для підйому високотехнологічних галузей;
- кластери сприяють активізації підприємницької діяльності в регіонах, які бідують, або знаходяться в стадіях кризи, стагнації та ін.;
- кластери забезпечують розвиток експорту виробленої продукції;
- кластери створюють унікальні умови для підготовки фахівців високої кваліфікації за межами галузевої підготовки (обмін досвідом досягнень, загальні центри кластерного навчання).

Кластеризація як світова тенденція, яка відображає прагнення підприємств, які проявляють ділову активність в суміжних напрямках, до концентрації за географічними принципами, є властивою практично для всіх типів і форм економіки.

Деякі сучасні європейські країни, а саме Бельгія (регіон Валонья), Німеччина (порт Дуйсбург), Франція (порт Гавр), Іспанія (Сарагоса) та інші, являють собою наявні приклади відродження депресивних регіонів за рахунок створення на їх території транспортно-логістичних кластерів. На наш погляд, вивчення досвіду цих та інших країн є доцільним та сприятиме інтеграції України до європейської транспортно-логістичної мережі.

Ефективне функціонування транспортно-логістичних кластерів в країні має бути засноване на взаємовигідній співпраці між бізнесом, науковими організаціями, навчальними установами та місцевою владою, що сприятиме досягненню синергетичного ефекту та дозволить скоординувати роботу всіх означених інституцій у напрямку задоволення суспільних потреб, узгодження регіональних та загальнонаціональних економічних інтересів з метою підвищення конкурентоспроможності окремих галузей економіки країни.

У сучасних умовах розвиток транспортно-логістичних кластерів в окремих регіонах країни може стати ключовим фактором регіонального успіху та ефективної інтеграції України до європейських країн.

1. Моисеева Н.К. *Экономические основы логистики: Учебник* / Н.К. Моисеева. - М: Инфра-М, 2008. – 528 с.

2. Сумець А.М. *Логистика: теория, ситуации, практические задания: учебн. пособие.* / А.М. Сумець. – Киев: Хай-Тек Пресс, 2008. – 320 с.

3. «Концепція створення кластерів в Україні від 29.08.2008 р. [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України – Режим доступу : me.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=121164.

4. Кластери. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/

5. Соколенко С.І. «Приморська перлина формує природоохоронні кластери». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: - ucluster.org/blog/2011/09/naukovo-praktichna-konferenciya-racionalne-prirodokoristuvannya.p

6. Чекаловець В.І., Гребенник Н.Г. *Передумови створення морського кластеру в Україні // Економіка транспортного комплексу: Зб. наук. праць.* – Вип. 12. – Харків: ХНАДУ. – 2008. – С. 30–38.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ
В УКРАЇНІ

©Бас-Юрчишин М. А., 2015

Ринок медичного страхування відіграє вагомую роль в економічному та соціальному житті суспільства, оскільки сприяє реалізації захисту здоров'я населення та ефективному перерозподілу фінансових ресурсів. Він являє собою сферу системної взаємодії визначених суб'єктів, де встановлюються суспільно-економічні відносини щодо захисту інтересів страхувальника (застрахованої особи), при зверненні за медичною допомогою, та отримання вигоди іншими суб'єктами на основі укладення угоди купівлі-продажу послуги медичного страхування. Інфраструктура ринку медичного страхування представлена сукупністю інститутів, взаємодія між якими забезпечує надання послуг медичного страхування. До таких інститутів можна віднести страховиків, страхових посередників, оцінювачів ризиків та збитків, служби асистансу, заклади охорони здоров'я, наглядові органи та ін.

Сьогодні ринок медичного страхування в Україні перебуває на етапі становлення, однак має потенціал до значного зростання. Обсяги вітчизняного ринку значно нижчі порівняно з країнами ЄС. У стратегічних планах реформування галузі охорони здоров'я закладено курс на запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні [1]. За таких умов інфраструктура ринку медичного страхування потребує заходів щодо її вдосконалення та розвитку.

У цьому контексті, значну увагу доцільно зосередити на активізації саме брокерських послуг на ринку медичного страхування. За визначенням Європейської комісії професійна компетентність страхових посередників є важливою складовою захисту інтересів страховиків і страхувальників. Необхідними є заходи, спрямовані на отримання страховими посередниками загальних, комерційних та професійних навичок і знань з метою фахового виконання своїх обов'язків [2, с.179]. У той же час сьогодні, зважаючи на високий ступінь недовіри населення до послуг медичного страхування, низький рівень розвитку інституту страхових посередників, а також, враховуючи вагомую інтеграцію мережі Інтернет у життя суспільства, доречним є запровадження системи он-лайн брокерства, що передбачає створення інформаційних ресурсів, які б надавали неупереджену, об'єктивну, незалежну та доступну для населення інформацію про стан, особливості та пропозиції на ринку медичного страхування. Перевагами такої системи є незалежність від впливу страхових компаній та претендування на високий ступінь довіри населення. Така система може стати «мостом» між населенням та добросовісним страховиком за умови її повної незалежності, а також значним ресурсом інформаційних даних для надавачів послуг медичного страхування.

На сьогодні запроваджено проект он-лайн брокерства УН/МІ (Ukrainian health/medical insurance), однією з ідей якого є підвищення рівня обізнаності населення щодо медичного страхування при виборі програми страхування. Реалізація проекту УН/МІ може сприяти вирішенню наступних проблем: відсутності джерела повної інформації виключно про медичне страхування; ризику шахрайства з боку страхових компаній; реклами (нав'язування) програм конкретної страхової компанії; необ'єктивності та упередженості інформації; високої трудомісткості процесу вибору страхової компанії; недовіри населення до страхових послуг; низького рівня страхової грамотності та страхової культури в Україні.

1. *Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 рр. [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: healthsag.org.ua/strategiya/.*

2. *Бичіна Ю. С. Класифікація суб'єктів страхового ринку України за функціональною ознакою / Ю. С. Бичіна. // Економіка Крима. – 2012. – №2. – С. 176–180.*

УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕОСНАЩЕННЯ ВИРОБНИЦТВА

©Безугла Д.В., 2015

Співпраця України у рамках Асоціації з Євросоюзом надає значних перспектив для вітчизняної економіки у напрямках розвитку і впровадження інноваційних технологій, освоєння нових ринків збуту продукції, створення інтеграційних науково – технічних та виробничих структур. Водночас стає все більш актуальною проблема технічного переоснащення виробництва усіх без винятку галузей промисловості на основі інновацій, оскільки саме таким шляхом можна забезпечити високий рівень конкурентоздатності товарів, робіт та послуг. Для вирішення зазначеної проблеми потрібне системне удосконалення загальнодержавної інфраструктури управління, розвитку і всебічної підтримки суб'єктів ринкової діяльності, що здійснюють інноваційні дослідження і розробки, реалізують плани технічного переоснащення виробництва і освоюють, на цій основі, випуск високоякісної конкурентоспроможної продукції для потреб внутрішнього та зовнішнього ринків.

Для реалізації зазначених функцій доцільно, на наш погляд, створення у складі Кабінету Міністрів України принципово – нового за призначенням та організаційними можливостями Міністерства інноваційного розвитку, як головного органу державного управління і координації у сфері науково – технічних та інноваційних досліджень і розробок, технічного переоснащення підприємств, методичного та фінансово – інвестиційного забезпечення програм підвищення конкурентоздатності вітчизняної економіки. Концептуальними засадами діяльності міністерства мають бути:

1) всебічний розвиток творчих зв'язків вітчизняних науково – дослідницьких, інноваційних установ та виробничих підприємств усіх форм власності з провідними науковими центрами та корпораціями Євросоюзу та інших технологічно – розвинутих країн;

2) визначення актуальних напрямів і механізмів вирішення загальнодержавних, галузевих та інших програм інноваційного та соціально – економічного розвитку держави із залученням провідного інтелектуального потенціалу: спеціалістів Академії Наук України, галузевих науково – дослідних центрів, інститутів соціології, представників громадського суспільства;

3) підготовка і удосконалення нормативно – законодавчої бази розвитку науково – технічних та інноваційних досліджень і розробок, підтримки інноваційного підприємництва, гарантування прав інтелектуальної та промислової власності, забезпечення сприятливого інноваційного клімату;

4) науково – методологічна та організаційна підтримка підприємств у сфері впровадження систем стандартизації та метрологічного забезпечення їх діяльності згідно до нормативів Євросоюзу в процесі техніко – технологічного переоснащення виробництва і підвищення рівня конкурентоздатності;

5) експертне узгодження з Міністерствами і відомствами, з правом вирішального впливу, обсягів фінансово – інвестиційних та матеріально – технічних ресурсів, що передбачаються до надання організаціям та підприємствам з держбюджету, з метою пріоритетного забезпечення ресурсами тих суб'єктів ринкової діяльності, що спроможні здійснювати дослідження та виробничі програми на інноваційному рівні;

6) виконання функцій «системного медіатора» у стосунках між суб'єктами ринкової економічної, науково – технічної та інноваційної діяльності і органами державної влади і управління з метою організаційної, фінансово – інвестиційної та іншої ресурсної підтримки ринкових структур, які прагнуть підвищення рівня конкурентоздатності вітчизняної продукції, робіт та послуг.

ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ ЯК МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

© Беновська Л.Я., 2015

З метою підвищення інвестиційної активності регіонів та забезпечення їх конкурентоспроможності у економічно розвинутих країнах та країнах, що розвиваються, використовуються різні територіально-організаційні механізми стимулювання розвитку окремих територій. Україна теж має певний досвід таких механізмів у формі спеціальних економічних зон, територій пріоритетного розвитку, технопарків та інші. Однак, на сьогодні в Україні поняття „СЕЗ” повністю дискредитоване через використання корупційних схем, низький рівень їх бюджетної ефективності. Думки фахівців з доцільності використання спеціальних економічних зон в Україні є кардинально протилежними. Однак, слід наголосити, що негативною є не сама концепція запровадження спеціальних економічних зон, а особливості механізмів її впровадження в Україні. В останні роки підтримку з боку органів центральної та місцевої влади, вітчизняних, іноземних інвесторів отримала ідея створення індустріальних парків (ІП) в Україні. Головною їх перевагою є більш досконала система організаційно-інформаційних механізмів стимулювання процесів їх створення та функціонування, а також відповідність нормам СОТ. Індустріальні парки покликані не лише стимулювати інвестиції у промислове виробництво, але і забезпечити створення нових робочих місць, покращення галузевої структури реального сектора економіки.

Основна роль індустріальних парків полягає у зростанні інвестиційної активності, економічному розвитку та рості виробництва на певній території, формуванні точок регіонального зростання та вирішенні соціально-економічних проблем розвитку регіонів. Саме на ІП покладається важливе завдання забезпечення структурних перетворень та технологічної модернізації економіки України. Крім того, створення ІП типу гріндфілд дозволяє екологічно та естетично структурувати населені пункти, „очистивши” міста від промислового виробництва.

Основними характеристиками ІП є наявність промислової землі, інженерна інфраструктура, керуюча компанія, забезпечення юридичних умов (рис. 1). Підприємства, що розміщені на території ІП здебільшого пов'язані технологічним ланцюгом та спільним використанням території, послуг, які надає керуюча компанія (виробничі потужності, складські приміщення) з метою забезпечення синергетичного ефекта від економії витрат [1].

Проведений аналіз різних видів індустріальних парків, дозволяє виділити ті, які є найбільш прийнятними для України в сьогоденних умовах господарювання – це муніципальні парки типу гріндфілд.

Щодо стану функціонування індустріальних парків в Україні, то на сьогоднішній день, ще неможливо робити висновки про їх успішність, в тому числі і з точки зору наповнень бюджетів, оскільки вони знаходяться лише на етапі становлення. В Україні більшість проектів залишається не реалізованими, і лише в квітні 2014р. перші п'ять індустріальних парків України були внесені до Реєстру індустріальних парків – це ІП Львова, Долини Івано-Франківської області, Славути Хмельницької області, Коростеня Житомирської області та Кременчука Полтавської області. У м. Львів реалізується створення індустріального парку „Рясне 2” для якого виділено 25 га. території. За попередньою оцінкою фахівців, за реалізації цього проекту на території промислової зони може бути створено безпосередньо від 6 до 12 тис. робочих місць. Також індустріальний парк дозволить залучити близько 38 млн грн до міського бюджету [2].

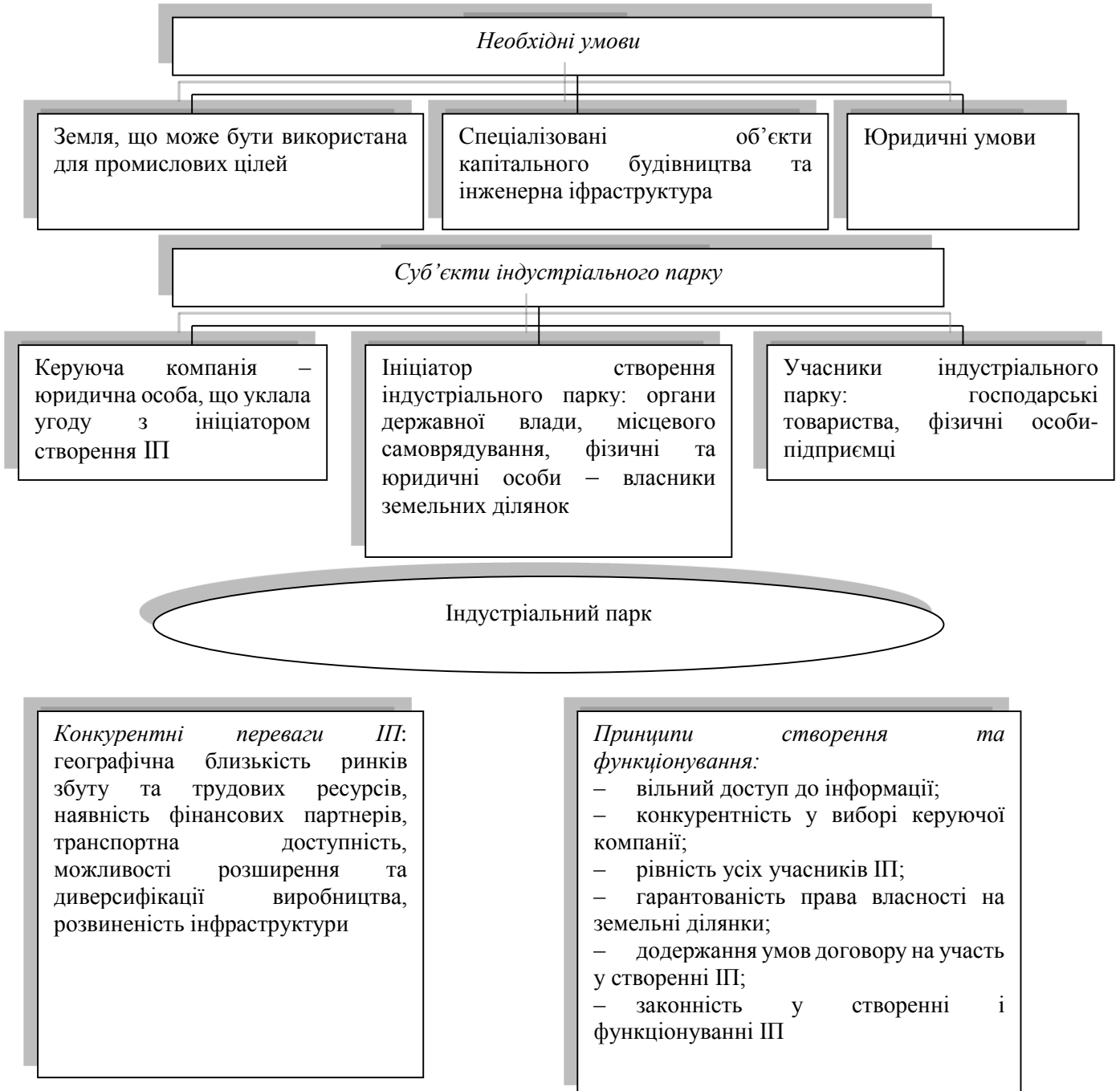

Рис.1 Основні характеристики індустріальних парків

Процес становлення в Україні індустріальних парків лише розпочато та існує ціла низка проблем законодавчо-нормативного, організаційного, фінансового характеру, які уповільнюють їх розвиток. Розв'язання цих проблем потребує використання багатого зарубіжного досвіду та вітчизняних особливостей розвитку економіки.

1. Закон України „Про індустріальні парки” //Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 22, ст.212.
2. Проект регіональної програми інноваційного розвитку Львівської області 2012-2015рр. . Режим доступу inet.lviv.ua/wp-content/uploads/2013/01/FilePath_48.pdf

ІНВІТАЛІЗАЦІЯ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА ОНОВЛЕННЯ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ МІСТ

© Беленкова О.Ю., Гао Шаоцин, 2015

Реконструкція житлових комплексів у містах є однією з домінуючих тенденцій розвитку житлового будівництва. У будівельній галузі КНР, як і в Україні та багатьох країнах Європи, обсяги реконструкції житла постійно зростають і набувають нову соціально-економічну значимість.

В КНР процеси реконструкції житлового фонду міст мають свої особливості, в силу швидкої урбанізації країни. Іноді площа міст збільшується так швидко, що вони з усіх боків охоплюють навколишні села, спочатку захоплюючи під будівництво житлових масивів навколишні землі, а потім поглинають і самі поселення. Проте, після того як поселення стають частиною міст, їх розвиток не змінюється. При цьому в місті з'являються цілі квартали які за економічним і культурним розвитком, станом інфраструктури, медичного, соціального обслуговування істотно відстають у розвитку від оточуючих суто міських районів. Такі поселення отримали назву «поселень у місті». У нинішніх умовах їх існування істотно стримує зростання міст Китаю, що викликає необхідність не просто реконструкції таких міських районів, а й розробки цілої системи заходів щодо їх комплексному розвитку в складі міста.

Необхідність реконструкції житлового фонду селищ у місті обумовлена подвійністю такого житла - великому потенціалу розвитку у складі міст і одночасно ветхості житла, непристосованості до нинішніх запитів і вимог, суттєвому відставанні цих селищ від загальних темпів розвитку міста, що зумовлює необхідність проведення цілого комплексу заходів по залученню такого району до повноцінного функціонування в межах міста в умовах зростання економіки, соціального розвитку, інноваційного розвитку виробництва, його матеріально-технічної бази.

Існує багато невирішених завдань, які є типовими для здійснення реконструкції селищ в місті:

- система нормативних та законодавчих актів щодо управління поселенням не відповідає системі управління містом, розподіл взаємин, правила та інструкції щодо економічної відповідальності між органами управління міста і поселення не повністю регламентовано;
- правила забудови, що затверджено для міського будівництва, не мають достатньої сили для дії на території поселень в місті, де земля є колективною власністю (належить сільським колективам, громаді);
- відставання в розвитку від інших міських районів, відсутність розвиненого промислово-комерційного комплексу, морально та фізично застарілий житловий фонд, потреба адаптації планів розвитку поселень, при наявності планів, з планами розвитку міста, або потреба у розробці комплексного плану розвитку території району у складі міста;
- наявність проблем зі слабкою інфраструктурою, хаотичний розвиток землекористування, погані санітарні та екологічні умови, хаотична забудова, приховані загрози пожежної безпеки;
- відсутність або недостатність земельних ділянок під розвиток промисловості, комерційного та торгового секторів;
- населення все ще залишається сільським за своїм менталітетом, має недостатній рівень освіти, існують проблеми з зайнятістю працівників у межах міста, населення не може, в більшості, за рівнем кваліфікації відповідати потребам міста в робочій силі і задовольняється існуючим станом речей (існує за рахунок здачі в оренду приміщень, виконує низько кваліфіковані роботи).

Можна стверджувати, що жоден з методів та форм відтворення не повною мірою може допомогти у вирішенні наведених завдань.

Найбільш наближеними формами відтворення, що можуть застосовуватися для оновлення житлового фонду поселень в місті є ревіталізація та комплексна реконструкція.

При здійсненні оцінки процесу управління реконструкцією «селищ в місті» в рамках концепції ревіталізації, слід враховувати, що ревіталізація передбачає відновлення функцій тих районів міста які вже є його частиною, але з якихось причин почали відставати у розвитку, або, навіть, деградувати.

Так, Андреаса Біллерт називає ревіталізацію комплексним процесом *відновлення* (виділено автором) урбанізованої території, простір, функція і тканина якої піддалися *процесові структурної деградації*

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
(виділено автором), породжуючи кризовий стан, що унеможливило або значно ускладнило нормальний економічний і суспільний розвиток як цієї території, так і зрівноважений розвиток цілого міста [3].

По відношенню до реконструкції «поселень у місті», явища типового для міст КНР, застосування даного терміну не є коректним, так як поселення не були частиною міста, а функціонували як окремі адміністративні одиниці, опинившись у межах міст в силу екстенсивного розвитку останніх. Тому використання терміну «ревіталізація» не є точним по відношенню до таких поселень, так як вони не піддавалися структурній деградації в межах урбанізованої території, оскільки не належали до міста. Отже дані поселення не можуть бути «повернутими до його життя», тобто ревіталізованими.

Порівняння понять «комплексна реконструкція» і «інвіталізація» також дозволяє розглядати інвіталізацію як окремий вид оновлення житлового фонду, що має свої особливості, ознаки, причини виникнення і відмінності від інших форм відтворення. Згідно ст. 33 ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності», комплексна забудова території здійснюється з метою забезпечення реалізації громадських інтересів і спрямовується на попереднє проведення інженерної підготовки, спорудження зовнішніх інженерно-транспортних мереж, об'єктів соціальної сфери, житлових будинків, інших об'єктів будівництва, а також на благоустрій території. Комплексна забудова території може здійснюватися шляхом комплексної реконструкції кварталів застарілого житлового фонду одним або кількома інвесторами [1].

Управління ефективністю таких поселень ми пропонуємо розглядати з позиції інвіталізації ((від лат. *in-vita* – залучення до життя), тобто залучення району до життя міста шляхом створення соціальних, економічних, культурних зв'язків та ін.. з іншими його частинами. В рамках цієї концепції передбачається, що район досить мало був задіяний у житті міста, все ще за інерцією функціонує як окреме селище. При цьому процес інвіталізації має суттєві відмінності від ревіталізації та комплексної реконструкції, що дозволяють виділити його в окрему категорію оцінки.

Інвіталізація є окремим видом відтворення сільського житлового фонду міст, при якому не тільки здійснюється реконструкція району, зносяться старі будівлі, здійснюється перепланування території, а відбувається надзвичайно складний систематичний процес створення функціональних зв'язків і різних елементів таких як суспільство, економіка, культура, політика т.д. і пов'язаний з багатьма зацікавленими сторонами інвестиційно-будівельного процесу, а саме: жителі селищ, муніципалітет, девелоперські компанії.

1. Закон України «О регулировании градостроительной деятельности» от 17.02.2011 № 3038-VI-режим доступу: kodeksy.com.ua/pro_regulyuvannya_mistobudivnoi_diyal_nosti/statja-33.htm

2. Billert A., *Centrum Staromiejskie w Żarach [Електронний ресурс] : Problemy, metody i strategie rewitalizacji/ A. Billert – Електрон. дані (1 файл). – 2005. – Режим доступу: zary.pl/PL/39/72/Problemy_rewitalizacji_Centrum_Staromiejskiego_w_Zarach/k/ – Назва з екрану. – Дата звернення: 20.10.2014.*

3. Лю Инчунь. *Индустриализация и ответные меры в Китае, журнал. Весник Гиринского бизнес колледжа, 2008/11 -С.11-41*

4. Люй Цзюньхуа. *Современное Китайское городское жильё 1840-2000, учебник. Пекин:издательский дом университета Циньхуа, - 2003,8 –С.4-12*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ НЕНАЛЕЖНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

© Белкін М.Л., Белкін Л.М., 2015

На початку 90-х рр. ХХ ст. у всьому світі, у т.ч. в державах з перехідною економікою, кардинально зросла зацікавленість у залученні приватних інвесторів до фінансування, розробки та реалізації інфраструктурних проектів. Багатьом країнам бракувало ресурсів для задоволення зростаючих потреб населення в якійсій інфраструктурі. З іншого боку, досвід приватизації державного майна в багатьох державах був невдалим. Все це змусило уряди багатьох країн вдатися до запровадження інституту державно-приватного партнерства (ДПП) як альтернативи приватизації та використовувати концесії та інші види ДПП для реалізації масштабних соціально важливих інфраструктурних проектів – будівництва та реконструкції об'єктів транспортної інфраструктури, комунального господарства тощо [1, с. 17].

Натомість, при усій важливості вказаних та деяких інших пропозицій, їх недоліком є те, що вони не враховують реальну незаконослухняність суб'єктів владних повноважень України. Між тим, у монографії [2, с. 250-285] показано, що основною причиною неможливості реалізації в Україні багатьох заходів, що позитивно зарекомендували себе за кордоном, є незаконослухняність суб'єктів владних повноважень, – в результаті позитивні напрацювання за кордоном проявляються в Україні прямо протилежним способом.

В публікації [3] ця ж проблема розглядається безпосередньо щодо ДПП і вказується, що Україна є державою, в якій закони звикли не виконувати, особливо якщо закон містить нові, революційні правила гри. Управлінська та політична система України являє собою страшний симбіоз радянської системи управління часів «брежневського застою» і новітньої бюрократичної вертикалі влади, яка діє, насамперед, для задоволення своїх інтересів, а в другу чергу – загальносуспільних. Чиновники, місцеві державні адміністрації, чиновники на місцях роблять все, щоб спустити на гальмах, не виконувати, замінювати своїми розпорядженнями та інструкціями законодавчі акти, які становлять небезпеку для системи.

За даними Світового банку щодо проектів ДПП в сфері інфраструктури, в Україні протягом 1992-2011 рр. було реалізовано 25 проектів, в які інвестовано 12 млн. дол. США, з них близько 11,5 млн. дол. США – в сфері телекомунікацій. До складу проектів ДПП, згідно методології Світового банку, включено проекти, що реалізуються на основі договорів управління, оренди, концесії, продажу активів. При цьому проект вважається ДПП, якщо участь приватного партнера у його реалізації становить не менше 25 %, а проект продажу активів – якщо хоча б 5 % акцій належать приватним власникам. Такий підхід до розуміння ДПП не відповідає вимогам українського законодавства, згідно якого, зокрема, об'єкти ДПП не можуть бути приватизовані протягом усього строку дії угоди, об'єктами ДПП не можуть бути об'єкти, щодо яких прийнято рішення про приватизацію. Отже, наведені дані моніторингу Світового банку не можна вважати ілюстрацією реального стану розвитку ДПП в Україні. Практичне застосування ДПП не набуло достатнього розвитку в Україні, прикладів успішних інвестиційних проектів на принципах ДПП досі немає [4].

Разом із тим, у статті [5, с. 18] успішними у сфері енергетичних ДПП названі концесійні угоди щодо вугільних підприємств «Свердловантрацит» та «Ровенькиантрацит». Однак, ці проекти не можуть вважатися типовими, оскільки були приречені на успіх тому, що вони були завідомо успішними навіть при суто державному управлінні. Наприклад, в публікації [10] вказується, що на момент передачі в концесію ці підприємства були кращими вугледобувними державними підприємствами України, а у публікації [6] ці підприємства називаються «ласими» шматками вугільної галузі. Підприємства були передані у концесію у листопаді 2011 р. начебто на конкурсних умовах на 49 років. Але переможець був очевидний для всіх [7] – ним виявилася ДТЕК, підконтрольна Р.Л. Ахметову. При цьому експерти звертають увагу на явну заангажованість тодішньої влади на користь вказаного переможця:

– наказ про проведення концесійного конкурсу щодо ДП «Ровенькиантрацит» та ДП «Свердловантрацит» був прийнятий в один день із прийняттям закону «Про особливості оренди чи концесії об'єктів паливно-енергетичного комплексу, які перебувають у державній власності» (дивовижна «узгодженість» законодавчої та виконавчої влади) [7]. Є усі підстави вважати, що закон приймався і

конкурс оголошувався під заздалегідь визначеного «переможця»;

– умови концесійного конкурсу, інформації про щорічне зменшення дотацій і проекту концесійного договору в публічному доступі не було, що суперечить вимогам щодо прозорості конкурсу [7];

– через обмеженість часу для ознайомлення з новелами українського законодавства неможливо було анонсувати цей конкурс на міжнародному ринку та підготувати адекватні пропозиції з боку потенційних інвесторів. Це практично виключило можливість участі в конкурсі іноземних інвесторів і багатьох вітчизняних. При цьому будь-яка організація конкурсу передбачає отримання максимального ефекту від суперництва (конкуренції) суб'єктів ринкових відносин [7].

Екс-голова Фонду держмайна О. Бондар зазначає, що всесвітньо визнаний інструмент державно-приватного партнерства – концесія, – в Україні перетворився на прикриття, під виглядом якого високоліквідне державне майно буде непомітно приватизовано «наближеними структурами». «Механізм концесії в принципі нормальний, але тільки в цивілізованих країнах, де працює цивілізований бізнес, де є відкриті і прозорі процедури і суди незалежні. В Україні концесія – це профанація. Знову роздадуть своїм, наближеним структурам і ті будуть висмоктувати останні соки», – упевнений О.Бондар.

Отже, викладене свідчить про те, що на сьогоднішній день ДПП практично не використовується за прямим призначенням – залучати приватного інвестора у сфери, де важко очікувати швидкого та великого прибутку. Насправді ДПП, як правило, використовується для передачі під контроль приватного власника ласих об'єктів державної власності без офіційної процедури приватизації і за непрозорими механізмами.

1. Хєда С. Державно-приватне партнерство: світовий досвід і перспективи розвитку в Україні / С. Хєда // *Юридична газета*. – 28.10.2014 р. – № 31-32 (425-426). – С. 17, 20-21.

2. Белкін Л.М. Забезпечення законності в діяльності органів виконавчої влади: адміністративно-правовий вимір : монографія / Л.М. Белкін. – Ужгород : ФОП Бреза, 2014. – 552 с. – ISBN 978-966-2668-66-7.

3. Люк А. Правила игры государственно-частного партнерства / А. Люк // *ИА «Украина Коммунальная» [Электронный ресурс]*. – 17.10.2014 р. – Режим доступа: jkg-portal.com.ua/ru/publication/one/pravila-gri-derzhavno-privatnogo-partnerstva-39495

5. Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні : Аналітична записка [Електронний ресурс] / А. Павлюк, Д. Ляпін ; Національний інститут стратегічних досліджень. – 2012. – Режим доступу: niss.gov.ua/articles/816

6. Полоник О. ДПП в Україні: стан, виклики і перспективи / О. Полоник // *Юридична газета*. – 28.10.2014 р. – № 31-32 (425-426). – С. 18-19.

7. Корольчук Ю. Энергетический вампир / Ю. Корольчук // *FINANCE.UA [Электронный ресурс]*. – 25.02.2013 р. – Режим доступа: news.finance.ua/ru/news/~-/297303

8. Кашипов В. Концесія на прикладі шахт / В. Кашипов // *Правовий тиждень [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=122929

9. Украинская концессия – это скрытая приватизация для «своих» – экс-глава ФГИУ Бондарь / *Экономические новости [Электронный ресурс]*. – Режим доступу: news.eizvestia.com/news_economy/full/647-ukrainskaya-koncessiya-eto-skrytaya-privatizaciya-dlya-svoih-eks-glava-fgiu-bondar

ОЦІНКА ЯКОСТІ ПОРТФЕЛЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

©Бондарчук В.В., Муравський Я.П., 2015

В умовах трансформаційної економіки ринок цінних паперів характеризується як механізм перерозподілу капіталів між суб'єктами різних видів економічної діяльності. Невід'ємними елементами цього механізму є фондовий ринок та інвестиційна діяльність фірм. При цьому портфельний інвестор враховує співвідношення доходності і ризику інструментів інвестора.

Привабливими за потенційно високим рівнем доходності акцій є фондові ринки країн, що розвиваються (Emerging markets), але при цьому вони супроводжуються не тільки економічними, а й політичними ризиками. Для мінімізації цих ризиків необхідно розробити інструментарій збалансування ризику і доходності інвестиційного портфелю. Оптимізація структури портфелю цінних паперів є одним з найважливіших завдань інвестиційної діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. На етапі планування інвестиції кожен інвестор має власний капітал, який він готовий інвестувати на умовах найбільшої доходності та найменшого ризику. Оптимізація портфелю цінних паперів дозволяє інвесторам якнайкраще розподілити наявні фінансові ресурси в цінні папери та зменшити ризики від помилкових рішень.

На даний час методологія інвестиційного портфелю використовує дві моделі визначення характеристик портфелю: модель Марковіца та модель Шарпа [1]. Обидві моделі створені і використовуються великими компаніями, інвестиційними фондами в умовах, що склалися на відносно стабільних західних фондових ринках. Підвищення якості управління портфелем цінних паперів можливе за умови запровадження в практику вітчизняних банків загальноновизнаних методів аналізу цінних паперів. У результаті критичної оцінки та співставлення методів технічного та фундаментального аналізу дана їх узагальнена класифікація залежно від предмету, методу, мети аналізу, способу вимірювання доходності та ризику. На відміну від західних фондових ринків фондовий ринок України характеризується значною кількістю факторів, які порушують його стійкість. Тому багато науковців і практиків намагалися створити модель, яка була б адаптована до вітчизняних умов. Однією із таких спроб є модель Квазі-Шарпа.

Класичні способи оцінки цінних паперів у портфелі підприємства не враховують особливостей українського фондового ринку. Автором репрезентовано методіку оцінки цінних паперів, розроблену для моделювання і оцінки доходності акцій на нестабільних фондових ринках країн. Модель Квазі-Шарпа базується на регресійному аналізі і оптимізаційному моделюванні портфелю цінних паперів фірми, як інвестора.

За моделлю Квазі-Шарп доходність цінного папера пов'язується з доходністю одиничного портфеля функцією лінійної регресії вигляду:

$$R_i = R_{i(\text{сер})} + \beta_i(R_{\text{сп}} - R_{\text{сп}(\text{сер})})$$

де: R_i – доходність цінного паперу;

$R_{\text{сп}}$ – доходність одиничного портфеля;

β_i – коефіцієнт регресії;

$R_{i(\text{сер})}$ – середня доходність цінного папера за минулі періоди;

$R_{\text{сп}(\text{сер})}$ – середня доходність одиничного портфеля за минулі періоди.

Задача інвестора в моделі Квазі-Шарпа зводиться до максимізації (або мінімізації) цільової функції доходності (або ризику) портфеля цінних паперів при заданих обмеженнях. Оптимальний інвестиційний портфель формується аналогічно до класичної моделі Шарпа, лише з поправкою. За базу обчислення показників доходності і дисперсії замість ринкових показників акцій (індексів S&P, DowJones) беруть дані одиничного портфелю, тобто дані доходності і ризику N цінних паперів, які включенні в портфель інвестування інвестора.

$$\sum_{i=1}^N (\overline{R}_i W_i) + (R_{sp} - \overline{R}_{sp}) \sum_{i=1}^N (b_i W_i) \rightarrow \max$$

$$\sqrt{\sum_{i=1}^N (b_i W_i)^2 \delta_{sp}^2 + \sum_{i=1}^N (\delta_{si}^2 W_i^2)} \leq \delta_{req}$$

$$W_i \geq 0$$

$$\sum W_i = 1$$

де R_i – доходність цінного паперу;

W_i – процентна частка даного паперу в портфелі;

R_{sp} – доходність одиничного портфеля;

b_i – коефіцієнт регресії;

\overline{R}_i – середня доходність цінного папера за минулі періоди;

\overline{R}_{sp} – середня доходність одиничного портфеля за минулі періоди.

δ_{sp}^2 – ризиковість одиничного портфеля.

Для розрахунку необхідно взяти якнайбільшу кількість незалежних акцій компаній, що дозволить отримати найбільший ефекти від диверсифікації інвестиційної діяльності. Для розрахунку середніх значень необхідно мати дані про котирування акцій за останні 10 років.

В результаті проведених розрахунків було встановлено, що оптимальний портфель українських компаній має велику волатильність і не значну доходність акцій, оскільки країна перебуває в кризовому становищі. Майже кожна акція на фондовому ринку має негативну динаміку росту. Лише в даних співвідношення портфель буде сформований і принесе інвестору очікувану місячну дохідність 2,73% з ризиком 5%.

Узагальнимо проведені розрахунки портфелю на різних фондових ринках в таблиці 1.

Таблиця 1. Результати оптимальних портфелі розрахованих на основі даних України і Росії *

Показник \ Країна	Росія	Україна	Відхилення, %	Співвідношення
Оптимальна доходність, %	4,06	2,73	1,34	1,49
Ризик, %	5	5	–	–

*Розраховано автором

Дана модель описує закономірності, які трапляються з операціями цінних паперів. Вона будує логіку і стратегію інвестора в залежності від поставленого завдання. Модель Шарпа та Квазі-Шарпа знайшла своє відображення у розвитку теорії портфельного інвестування.

Таким чином, ефективність управління портфелем цінних паперів інвестора визначається за співвідношенням дохідності та ризикованості портфеля. Це дає змогу інвестору оцінити, чи достатня очікувана дохідність портфеля цінних паперів для компенсації пов'язаного з ним ризику (коефіцієнт Шарпа), чи ні, що впливає на його подальші рішення.

1. Шарп У., Александер Г., Бейли Дж. *Інвестиції: Пер. с англ.* – М.: ИНФРА-М, 2001. – XII, 1028 с.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ

©Брежнєва-Єрмоленко О.В., Ланько Ю.М. 2015

Пріоритети соціально-економічного розвитку європейського суспільства на найближчу перспективу, визначені в стратегії ЄС «Europe-2020», спрямовані на інтелектуальне зростання (smart growth), що спирається на інвестиції в освіту, дослідження та інновації; стале зростання (sustainable growth) як розвиток економіки на засадах сталості, ефективного та ощадливого використання природних ресурсів; інклюзивне зростання (inclusive growth), що має на меті зниження рівня бідності, забезпечення максимальних показників зайнятості [1].

Інноваційний розвиток, зокрема стратегія розвитку фінансового механізму управління інтелектуальною власністю, в Україні відбувається ще за край несприятливих умов. Про це свідчить насамперед збільшення зношеності основних фондів і виробничої інфраструктури, значне скорочення виробничих потужностей. Залишається низьким технологічний рівень виробництва, що зумовлює його високу енерго- і матеріаломісткість. Основою фінансового механізму управління інтелектуальною власністю, як засобу реалізації національної фінансової політики управління інтелектуальною власністю має стати підтвердження України як високотехнологічної держави, економіка якої здатна випускати найновішу якісну продукцію, продукувати нові технології [2].

Як відомо, існують два шляхи підвищення конкурентоспроможності промислової продукції: по-перше, зниження ціни і, по-друге, підвищення якості. Цінова складова для нашої країни майже вичерпана. Зрозуміло, що промислове підприємство може вижити лише за умов постійного вдосконалення техніко-економічних, ергономічних, маркетингових показників продукції, яка виготовляється. Розв'язання цього завдання потребує постійного впровадження науково-технічних проєктів, переходу на траєкторію інноваційного розвитку національної економіки.

Найважливішою проблемою на шляху до інноваційного розвитку є розробка і реалізація основних завдань фінансового механізму управління інтелектуальною власністю на довготривалу перспективу. Під час розробки мають бути визначені не лише завдання розвитку науково-технічної сфери, але й необхідні зміни в управлінні нею, від визначення пріоритетів щодо фінансового забезпечення та фінансово-правового регулювання до організаційного забезпечення реалізації інноваційної стратегії з боку держави. В Україні відсутні ринкові механізми формування інноваційної інфраструктури, немає чіткої стратегії формування ринково орієнтованої національної інноваційної системи. Тому другою важливою проблемою, яку слід вирішити якнайшвидше, є розумне на даному етапі поєднання ринкових методів управління інтелектуальною власністю із заходами державного регулювання. Нові ринкові структури (бізнес-центри, технопарки, технополіси, венчурні фонди тощо), що можуть ініціювати інноваційний розвиток, поки що слабкі та неспроможні нести повну відповідальність за ці процеси. Результатом реалізації фінансового механізму управління інтелектуальною власністю має стати прорив на пріоритетних напрямках, здійснюваний за участю держави та її інституцій, і, відповідно, подолання технологічного відставання від провідних країн світу та побудова партнерських стосунків з ними.

1. *Europe-2020, European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm*

2. *Борко Ю.Л. Фінансовий механізм використання нематеріальних активів – засіб реалізації фінансової політики держави / Ю.Л. Борко // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2004. - № 3-4. - С 410-424.*

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕГІОНАЛЬНИХ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ БАНКІВ

© Брітченко І.Г., 2015

В умовах інтеграції України до європейського економічного простору актуальним є розробка регіональної маркетингової стратегії по просуванню банківських послуг. Аналіз переваг та слабких сторін банківської діяльності в Україні показує низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи. Разом з тим сучасна регіональна маркетингова стратегія комерційного банку дозволяє використати наявні переваги і конкурувати на певному сегменті банківських послуг в умовах інтеграції до європейського економічного простору.

Перспектива підвищення конкурентоспроможності вітчизняних комерційних банків може бути досягнута виключно за рахунок ефективної маркетингової стратегії просування банківських послуг. На практиці реалізацію наявних маркетингових переваг та мінімізацію слабких місць у регіональних стратегіях вітчизняного комерційного банку необхідно здійснити шляхом впровадження наступних елементів:

- маркетингова стратегія повинна орієнтуватись на фізичну особу як на головного споживача банківських послуг, при цьому уся лінійка банківських продуктів (включно і надання послуг з нульовою рентабельністю) повинна стимулювати фізичну особу на споживання головної банківської послуги – переходу фізичної особи на розрахунково-касове обслуговування до комерційного банку;
- маркетингова стратегія повинна орієнтуватися на суттєве збільшення асортименту банківських продуктів, пов'язаних з міжнародними платіжними картками при одночасному підвищенні якості їх обслуговування (цілодобова телефонна підтримка різними мовами, збільшення кількості терміналів самообслуговування, укладення угод з банками сусідніх країн на одночасне спільне зменшення комісій, підвищення обізнаності суспільства про нові банківські карткові послуги, тощо);
- розширення асортименту та інтенсифікація просування суміжних, або інтегрованих послуг комерційних банків таких як інтегровані розрахунково-депозитні послуги, страхові послуги, інформаційно-довідкові послуги включно і оформлення довідок про стан банківських рахунків відповідно до європейських вимог, консультування по поверненню європейського ПДВ, тощо;
- маркетингова стратегія повинна передбачати суттєве розширення асортименту банківських послуг дистанційного доступу до банківських рахунків та можливість керування ними;
- маркетингова стратегія повинна передбачати розробку та впровадження нових банківських послуг пов'язаних з кредитуванням співвітчизників за кордоном;
- незважаючи на цільове орієнтування послуг регіональних банків на пріоритетне обслуговування фізичних осіб, це не означає відмову від співпраці з підприємствами та юридичними особами. Найбільш перспективним напрямом такої співпраці може бути обслуговування документарних акредитивів.

1. Момот О. М. *Інтегровані банківські послуги та конкурентоспроможність банківської системи* / О. М. Момот, І. Г. Брітченко. – Під наук. ред. І. Г. Брітченко. – Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2008. – 315 с.

2. Трикозенко А. Г. *Клієнтела комерційного банку* / А. Г. Трикозенко, І. Г. Брітченко. – Під наук. ред. І. Г. Брітченко. – Полтава : РВЦ ПУЕТ, 2011. – 270 с.

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПТАХІВНИЦТВА

© Булик О.Б., 2015

Одним зі способів підвищення ефективності птахівництва на інноваційній основі є утримання птиці. Сьогодні у господарствах України використовують два способи утримання птиці: в кліткових батареях і на підлозі. Система утримання в кліткових батареях більше придатна для яєчного типу курей. На підлозі зазвичай утримують птицю, яку вирощують на м'ясо. За такої системи утримання густота посадки птиці на 1 м² підлоги порівняно невелика. Сьогодні в Україні розроблено обладнання для підлогового утримання та вирощування бройлерів.

Одним з основних виробників, які постачають обладнання для бройлерів у Львівську область, є ВАТ “Завод “Ніжинсільмаш”. Таке обладнання призначене для комплексної механізації та автоматизації технологічних процесів за підлогового утримання бройлерів із годівлею сухими повнораціонними комбінованими кормами. За допомогою обладнання, яке виготовляє ВАТ “Завод Ніжинсільмаш”, можна виконувати такі складні технологічні операції: прийняття, короткотермінове зберігання та роздавання в годівниці сухих комбікормів, подання води в напувалки, локальне обігрівання курчат у перший період вирощування. На перспективу заплановано випробовування та освоєння випуску обладнання для вирощування бройлерів.

Прискоренню інноваційної діяльності на основі науково-технологічно-технічного прогресу сприяють державні галузеві і регіональні програми, виконання яких передбачає здійснення науково-дослідних розробок, створення інноваційної продукції та організацію широкого впровадження. Тому між науково-проектними організаціями та установами з кінцевими науково-технологічними розробками й виробництвом має бути налагоджений зв'язок для раціонального виконання спільного завдання: створення і запровадження нововведень з метою забезпечення максимальної ефективності виробництва.

Для покращання селекційної та науково-дослідної роботи був створений Інститут птахівництва НААН, який виконує функції головної галузевої науково-дослідної установи з питань птахівництва і селекційного центру зі створення вітчизняних порід, ліній, кросів і популяцій птиці. В інституті розробляють нові методи і способи удосконалення існуючих та виведення нових високопродуктивних ліній і порід свійської птиці, вдосконалюють систему повноцінної годівлі. Крім того, розробляють екологічно чисті безвідходні технології виробництва яєць та м'яса птиці, інкубації яєць, способи та засоби ветеринарної профілактики її хвороб.

У результаті наукових розробок Інститут птахівництва НААН запропонував енергоощадний режим вентиляції пташників залежно від режиму освітлення. Пропонується в період спокою птахів знижувати рівень повітрообміну в приміщенні на 20% порівняно з нормативним. Економія електроенергії становить до 10-12%. Годівлю курчат-бройлерів розділяють на два періоди: стартовий (1-28 діб) і фінішний (29 діб і старші). У перші 3-4 доби використовують спеціальні корми, які містять легкорозчинні поживні речовини (нульовий раціон). На провідних бройлерних підприємствах нашої країни добре зарекомендував себе корм виробництва Бельгії “Galito” [2].

Утримуючи бройлерів, доцільно використовувати технологічну карту з циклом їх вирощування протягом 47 днів. Ця технологічна карта передбачає підтримання температурного та вологісного режимів у пташнику в межах 17-33°C і 60 – 65%, відповідно, інтенсивність освітлення – 5 – 20 лк. За один цикл вирощування бройлерів затрати комбікормів становлять 4,9 кг/гол., після завершення періоду відгодівлі маса однієї голови птиці в середньому – 2,8 кг [3, с. 23].

У сучасних умовах широкого поширення за кордоном, зокрема в Німеччині та Великобританії [4; 5], набуло вирощування бройлерів за постійного доступу до корму і води із застосуванням різних типів годівниць. За такої годівлі повною мірою забезпечується потреба птиці у воді, проте при цьому відбувається нераціональний розхід останньої. Застосування переривистого режиму годівлі сприяє економії води, кормів, а також підвищує інтенсивність росту. Це пояснюється організацією раціональної ритмічної годівлі, яка чергується з відпочинком птиці. Такий режим найбільшою мірою відповідає фізіологічним потребам птиці, ніж постійний доступ до їжі і води.

Щоб визначити раціональні режими годівлі курей-бройлерів, ми дослідили цей процес в одному з господарств Львівської області. Розраховано, що за такої раціональної годівлі витрати на утримання птиці зменшаться на 13,7%. При цьому відбувається економія кормів, води та електроенергії. На 10% зменшується розхід кормів, на 40-70% – води і на 50% – електроенергії. У результаті періодичного (фізіологічно обгрунтованого) припинення подачі води в поїлки та електроенергії створюються умови для кращого засвоєння кормів і підвищується ріст бройлерів. Режим переривної годівлі і поїння бройлерів дозволить збільшити середню живу масу птиці на 80-90 г. Автоматизований процес вирощування птиці, запроваджений в досліджуваному господарстві, не вимагає додаткових витрат для такої нормованої годівлі. Необхідно періодично відповідно до графіка нормованої годівлі відключати автоматизовану систему.

Звичайно ж для досягнення цього в господарстві необхідно розробити графіки нормованої годівлі птиці та періоди відпочинку. Лише у такому разі можна говорити про перспективи розвитку м'ясного птахівництва у досліджуваному об'єкті як про реальний.

Для промислового виробництва м'яса птиці важливе значення має проблема енергоощадності, що суттєво впливає на собівартість продукції та ефективність роботи підприємства. У сучасних умовах у птахівництві особливу увагу приділяють впровадженню інноваційних проектів енергоощадних систем мікроклімату виробничих цехів (пташників). Це пов'язано з тим, що в агропромислових спорудах системи мікроклімату споживають до 70% усієї виробничої енергії, тому енергоощадність набуває особливої актуальності [1, с. 173].

1. Гавриляк А.С. *Альтернативне фінансування інноваційних процесів виробничих підприємств* / А.С. Гавриляк, Т.Т.Макаревич, Т.О.Петрушка // *Сучасні проблеми економіки та управління*. – Львів, 2007. – С.172-173.

2. *Про Основні напрями розвитку агропромислового комплексу України* : Указ Президента України від 29.04.1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=389%2F98.

3. Смоляр В. *Високоєфективні новації у птахівництві* / В. Смоляр, О. Ковтун // *Ефективне птахівництво*. – 2008. – № 2(38). – С. 22-23.

4. Sarica M. *The Comparios of Deep Litter, Cage and Free Range Systems in Broiler Productions* / Sarica M., Sekeroglu A., Demir E. et al. // *World's Poultry Congress – Istanbul, Turkey, 2004*. – P. 127-130.

5. Corr S.A. *The effect of morphology of walking ability in the modern broiler: a gait analysis study* / [Corr S.A., Gentle M.J. McCorquodale C.C. et al.] // *Animal Welfare*. – 2003. – V. 12. – P. 159-171.

ОПІР ЗМІНАМ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ ІННОВАЦІЙ: ТИПОЛОГІЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

© Буркович Ю.В., Передало Х.С., 2015

У зв'язку із євроінтеграцією України виникає потреба у розширенні інноваційної діяльності та створенні нових інноваційних продуктів. Проте, як показує практика, нововведення, які реалізуються на підприємствах, дуже часто не сприймаються персоналом, а у деяких випадках навіть наštтовхуються на значний опір.

Опір – це явище, яке пов'язане з протидією та проявляється у різні способи, зокрема викликає незадоволення, критику, небажання виконувати поставлені завдання, зволікання, інколи навіть саботаж тощо. Спротив майже завжди виникає під дією будь-яких змін, що є не зрозумілими особі, яка з ними прямо чи опосередковано пов'язана. Як зазначено у [1], «опір є природним проявом різних психологічних установок щодо раціональності, згідно з якими групи та окремі індивіди взаємодіють один з одним».

Існує низка причин появи опору. Перш за все, працівники зацікавлені лише у своїх інтересах і, в більшості випадків, не звертають уваги на загально корпоративні цілі. Без будь-яких змін робота є буденною та зручною, адже заснована на певному автоматизмі. Люди бояться втратити роботу через те, що не в змозі будуть виконувати нові завдання, які потребуватимуть підвищення кваліфікації, навчання та зміну стереотипів мислення. Також причинами опору можуть бути недовіра до керівників, які запроваджують інновації, та недостатня кількість інформації для того, щоб переконати їх у необхідності запровадження тої чи іншої інновації.

Опір змінам проявляється в різні способи, тому можна виокремити такі його типи, а саме:

За формою вираження:

– пасивний опір (у вигляді зниження продуктивності праці або бажанні змінити теперішнє місце праці);

– активний опір (у вигляді явного опору нововведенням).

За кадровим розмежуванням:

– опір серед керівників (опір чинять працівники, що обіймають посади керівників в організації та їх заступники)

– опір серед спеціалістів (опір чинять працівники, зайняті економічними, технічними, юридичними та іншими видами робіт);

– опір серед службовців (опір чинять працівники, які обслуговують діяльність спеціалістів і керівників та здійснюють інформаційно-технічні операції);

– опір серед робітників (опір чинять працівники, які безпосередньо зайняті у процесі створення матеріальних цінностей);

– змішаний опір (спротив чинять працівники різних виконуваних функцій)

За формою прояву:

– відкритий опір (відомий керівництву та всім оточуючим);

– прихований (латентний) опір (про його існування не довідуються; може проявлятися у вигляді неефективного виконання робіт, відмови від виконання поставлених завдань та відтягуванні їх на потім).

За кількістю учасників:

– індивідуальний (спротив йде від однієї людини);

– груповий (опір нововведення чинить група працівників);

– загальний (опір йде зі сторони всього колективу підприємства).

Шляхами подолання опору при введенні інновацій є:

- надання необхідної інформації працівникам, адже вона може бути недостатньою та неповною, щоб персонал зрозумів ідею нововведення та свідомо її підтримав, переконавшись у її необхідності;

– залучання підлеглих до прийняття управлінських рішень (зокрема, використання партисипативного управління) та обговорень, де працівники могли б висловлювати свої думки щодо

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
майбутніх проблем або міркування щодо нововведень. Цей метод є корисним як і для підлеглих, що опираються змінам, так і керівникам, що проводять інновації, адже дійшовши до спільної думки можна досягти ще кращого результату;

– створення сприятливої атмосфери на роботі, можливість підвищення кваліфікації та, власне, підтримка підлеглих з боку керівників підприємства, переконання про важливість інноваційних змін та сприяння зацікавленості у загальній справі;

– роз'яснення підлеглим сутності інновацій, переваг від їх впровадження, адже вони можуть не до кінця розуміти саму ідею нововведення та не бачити своїх в цьому благі;

– ведення перемовин з окремими працівниками (неформальними лідерами) та їх групами для досягнення компромісу тощо.

Отже, при плануванні введення інновацій чи в ході самого процесу керівництву слід особливу увагу звертати на реакцію працівників, та запобігати проявам опору з їх сторони, чи навіть проводити профілактичні роботи для нівелювання такої поведінки. Це призведе до успішної реалізації інноваційної діяльності в умовах динамічних змін зовнішнього середовища та євроінтеграції.

1. Скібіцька Л.І. *Організація праці менеджера: [навч. посібник]* / Л.І. Скібіцька. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 360 с.;

2. *Управління персоналом : [навчально-методичний посібник]* / О.Є. Кузьмін, І.С. Процик, Х.С. Передало, Б.Б. Комарницька. – Львів: видавництво Львівської політехніки, 2011. – 240с.

СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Бутенко Д.С., Ткачук І.І., 2015

На сучасному етапі розвитку України все більшого значення набуває проблема ефективного управління підприємствами. В сучасних економічних умовах для її подолання доцільно використовувати теорію та практику традиційного та сучасного менеджменту.

Треба зазначити, що на відміну від західного світу, український досвід менеджменту сучасного періоду має короткий досвід управління в умовах ринкової економіки. Цей досвід, в основному, заснований на переробці та синтезі зарубіжного досвіду з урахуванням особливостей вітчизняної структури економіки в той час, як в світі до кінця ХІХ століття був накопичений великий практичний досвід управління виробничими підприємствами, а також виконані цікаві теоретичні дослідження проблем управління. Тому виникла необхідність узагальнення й систематизації накопиченого матеріалу.

Сьогодні панує думка, що традиційний менеджмент є ґрунтом для розробки основних аспектів сучасного менеджменту.

Сучасний менеджмент в значній мірі відрізняється від традиційного тим, що враховує глобалізацію та гуманізацію економіки, необхідність розвитку якостей, які дозволяють швидко змінювати стратегію у разі виникнення зовнішніх або внутрішніх загроз; розвиток особистої конкурентоспроможності, яка в свою чергу дозволяє підвищити конкурентоспроможність підрозділу; розширення міжособистісних комунікацій за допомогою особистого спілкування і сучасних комп'ютерних інформаційних мереж, постійне самонавчання і засвоєння нових методів і технологій управління, тощо. В свою чергу, традиційний менеджмент представляє собою процес реалізації загальних функцій управління, а саме: організація, планування, контроль, мотивація та координація.

Проте, сучасний менеджмент супроводжується низкою нових функцій:

- інтелектуальний характер процесів прийняття рішення;
 - розгалуження єдиної системи загального менеджменту на інвестиційний менеджмент, маркетинговий, інноваційний та інші;
 - виникнення нових функцій менеджменту, що пов'язано з ускладненням середовища управління, необхідністю максимального використання всіх внутрішніх резервів менеджерів, зростання впливу менеджерів на кінцеві результати, необхідністю зростання інтелектуального рівня керівництва та кваліфікації менеджерів;
- використання інформаційних технологій в менеджменті[1].

Отже, процес управління українськими підприємствами повинен містити цілу низку факторів, які впливають на розвиток економіки. Перш за все, це стратегічне планування, яке дозволяє приймати ефективні рішення з урахуванням місії та цілі підприємства. По-друге, певну увагу слід приділяти розвитку корпоративної культури, що в свою чергу призведе до підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства та активізує соціальну відповідальність. Окремо слід зауважити про необхідність використання системного та ситуаційного підходу при вирішенні менеджером поставлених задач.

1. Сторожилова У. Л. розвиток сучасного менеджменту в Україні / У. Л. Сторожилова, Д. Г. Йолкін // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики, 2013, № 4 (24). – С. 44-54.

ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ УСПІШНОСТІ НОВОВВЕДЕНЬ

© Вачинець-Кульчицька А., Гнилянська Л.Й., 2015

Організаційну, правову та економічну підтримку інноваційної діяльності підприємства на різних рівнях і в різних формах забезпечує інноваційна інфраструктура. Вона не тільки допомагає розвиватися економіці, інтегруючи і координуючи діяльність її учасників, але й підтримує взаємодію між іншими елементами інноваційної системи.

Досвід розвинених країн свідчить, що в умовах глобальної конкуренції на світовому ринку виграв той, хто має розвинену інфраструктуру реалізації нововведень, хто володіє найефективнішим механізмом інноваційної діяльності і використовує увесь діапазон технологій створення та реалізації інновацій.

Інноваційна інфраструктура об'єднує організації різних видів: консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікаційні, юридичні, освітні, тренінгові тощо фірми, інвесторів, посередників, наукові та державні установи, які своєю діяльністю охоплюють увесь інноваційний цикл - від генерації науково-технічної ідеї до реалізації нововведення. Досвід розвинених країн свідчить, що ефективними є такі інноваційні структури, як технопарки, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори, наукові та науково-технологічні центри, які спеціалізуються на створенні сприятливих умов для ефективної діяльності малих інноваційних підприємств, що реалізують оригінальні науково-технічні ідеї. Вони також створюють і реалізують інноваційний продукт, але головне призначення таких структур - сприяння малим інноваційним підприємствам через надання їм у тимчасове користування виробничих площ, матеріально-технічної бази, інформаційних мереж, забезпечення дослідними приладами і устаткуванням та надання консультативної допомоги з широкого кола науково-технологічних, економічних і правових питань.

Особливу увагу у формуванні ефективної системи інноваційної інфраструктури заслуговують заклади освіти. Так, університетам, які очолили дрібний наукомісткий бізнес або стали провідними співробітниками таких компаній, належить особлива роль у сучасному наукомісткому підприємстві. Університет, особливо дослідний, - це місце, де всі без винятку новатори, винахідники, успішні менеджери наукомісткого бізнесу або вчилися, або проводили дослідження. З метою підтримання розвитку підприємницьких структур малого бізнесу, які забезпечують високу сприятливість до інновацій, у багатьох країнах поширення набула така форма, як бізнес-інкубатор.

Ці структури мають бути універсальними і здійснювати створення будь-яких інновацій і розвиток будь-яких виробництв на конкурентоздатній основі. При цьому повинна бути налагоджена гнучка система випереджаючої підготовки і перепідготовки кадрів-професіоналів у сфері інноваційної діяльності, ефективно реалізовуватися комплексні проекти відновлення і розвитку вітчизняних виробництв і територій.

Формування інноваційної інфраструктури повинне базуватись на таких принципах: адекватність інфраструктури рівню розвитку регіону, відповідність реальним потребам, раціональне територіальне розміщення, функціональна концентрація на гострих проблемах інноваційної діяльності, доступність послуг для підприємств (територіальна, інформаційна, вартісна), залучення державних і недержавних ресурсів.

Тому європейський вектор включає в себе формування та розвиток інноваційної інфраструктури серед найбільш пріоритетних заходів.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПОКАЗНИКІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

©Вдовин М.Л., Зомчак Л.М., 2015

Інноваційна діяльність відбувається в умовах високої невизначеності і пов'язана з високими ризиками в порівнянні з звичайними процесами виробничо-господарської діяльності. Під ризиком інноваційної діяльності розуміють різноманітні результати з різними оцінками інвесторів та інших учасників інноваційних процесів. Тому їх правильна оцінка і аналіз надзвичайно важливі для кожного підприємця. Систему показників інноваційного розвитку підприємств наведено у табл. 1.

Таблиця 1.

Система показників інноваційного розвитку підприємств

<i>I група</i>	<i>II група</i>	<i>III група</i>
Показники для надання кількісної, об'ємної характеристики інноваційної діяльності	Показники для надання якісної характеристики інноваційної діяльності	Показники для оцінки ефективності інноваційної діяльності
Обсяг інвестицій на інновації, грн	Частка новітніх технологій в загальній їхній кількості, %	Приріст фінансового результату (прибутку), грн і %
Обсяг виконаних науково-технічних робіт, тис. грн	Частка інноваційних видів продукції, %	Термін окупності інновацій, років
Витрати на інновації промислових підприємств, тис. грн	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	Середня тривалість інноваційного процесу (від ідеї до комерціалізації), років або місяців
Витрати на фінансування технологічних інновацій, тис. грн	Частка інноваційної продукції в ємності ринку, %	Зменшення викидів, що забруднюють довкілля, у натуральних одиницях виміру та штрафних санкціях, грн.

Джерело: побудовано автором за даними [1,2,3].

Особливу увагу приділяють витратам на фінансування технологічних інновацій підприємств. Цікаво, що найбільшу частку цих витрат на у 2012 році складала витрати за рахунок власних коштів (93,16%). Частка витрат, які фінансуються з інших джерел коштів у 2012 році порівняно з 2011 роком зменшилася на 5,94%. Витрати за рахунок коштів державного бюджету є незначними, тому їх відсоток у загальній кількості витрат у 2012 році складає 0,3%, це пов'язано з відсутністю виділення коштів на фінансування інновацій з Держбюджету [2].

1. Білик М.С. Аналіз результативності діяльності маркетингових служб підприємства // Білик М.С., Кіндрацька Г.І. Вісник Національного університету "Львівська політехніка" "Логістика". – №633. – Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2008. – С.43–51.

2. Головне управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс] – Режим доступу до докум.: stat.lviv.ua

3. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія / Л. А. Лахтіонова – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУВАННЯ РИЗИКІВ ПРИ ПЛАНУВАННІ ІННОВАЦІЙ

©Вербицька Г.Л., 2015

Інноваційна діяльність дає можливість підприємству підвищити рівень своєї конкурентоспроможності та отримати прибутки. Однак реалізація будь-якого інноваційного проекту супроводжується ризиками. Раціональна поведінка підприємства полягає не в відмові від інноваційної діяльності чи ігноруванні ризику взагалі, а у належному його врахуванні. Перш, ніж прийняти інноваційне рішення необхідно старанно оцінити ризик, адже вдала реалізація інноваційного проекту передбачає не тільки повернення підприємству понесених витрат, але й одержання прибутків.

Процес оцінювання інноваційних ризиків включає два етапи: якісний аналіз; кількісний аналіз. При здійсненні якісного аналізування ризиків підприємство повинне ідентифікувати всі можливі види ризиків, які супроводжуватимуть інноваційний проект на різних стадіях його реалізації. Кількісне аналізування дозволяє підприємству визначити можливі наслідки інноваційних ризиків у грошовому еквіваленті. Дослідження літературних джерел дозволило виявити, що існує велике розмаїття методів кількісного оцінювання ризиків. Основними з них є: статистичний метод; метод експертних оцінок; метод аналогій; аналітичний метод; нормативний метод; метод аналізу доцільності витрат; метод аналізу чутливості проекту; метод сценаріїв розвитку.

Статистичний метод використовується в тому випадку, коли підприємство володіє аналітико-статистичною інформацією про обсяги прибутків та втрат при реалізації аналогічних інноваційних проектів. В основу цього методу покладено теорію ймовірності розподілу випадкових величин. Підприємство має змогу визначити ймовірність появи інноваційних ризиків в майбутньому, ґрунтуючись на ретроспективних даних. Для кількісного оцінювання ризику використовують такі інструменти: математичне очікування (міра ризику), дисперсія, середньоквадратичне відхилення (ступінь ризику); коефіцієнт варіації; коефіцієнт ризику. Основною перевагою статистичного методу є нескладність математичних обчислень, недоліком – неточність оцінки при недостатній кількості статистичних даних.

Метод експертних оцінок використовується у випадку нестачі інформації про результати інноваційної діяльності в минулому. Ймовірність появи певних видів інноваційних ризиків та величина характерних їм втрат оцінюється ґрунтуючись на судженнях експертів, від кваліфікації яких і залежить правильність висновків. Процедура експертного оцінювання інноваційного ризику складається з таких етапів: встановлення основних видів інноваційних ризиків на кожному з етапів інноваційної діяльності та верхньої межі їх допустимої величини; визначення ймовірності появи інноваційних ризиків та обсягу можливих втрат; з'ясування інтегрального значення інноваційного ризику в результаті прийняття рішення про реалізацію інноваційного проекту та прийняття рішення про прийнятність даної величини ризику для підприємства.

Метод аналогій дозволяє повести оцінювання ризику інноваційного проекту спираючись на інформацію щодо результатів розвитку аналогічних інноваційних проектів. Збір даних щодо реалізації аналогічних проектів проводиться з різноманітних джерел. Отримана інформація обробляється, що дає змогу виявити залежності між очікуваними доходами та потенційними ризиками. Достовірність даного методу є не надто високою, оскільки кожен інноваційний проект має свої, характерні власне йому, риси та характер реалізації.

Аналітичний метод оцінювання інноваційних ризиків ґрунтується на використанні загальновідомих критеріїв оцінки економічної ефективності проектів, зокрема таких як: період окупності, чистий приведений дохід, індекс рентабельності, внутрішня норма прибутковості. Ступінь ризику інноваційних проектів визначають шляхом порівняння отриманих значень зазначених критеріїв. Недоліком цього методу є те, що він не передбачає врахування конкретних видів інноваційних ризиків, а, отже, не дає достовірної оцінки щодо ступеню ризику інноваційного проекту.

Нормативний метод базується на обчисленні системи показників, які відібрані відповідно до мети дослідження, та порівнянні отриманих значень з нормативними. Перевагами цього методу є простота та оперативність реалізації. Однак даний метод, не враховує впливу систематичних ризиків на інноваційний

проект.

Метод аналізу доцільності витрат полягає у порівнянні витрат інноваційних проектів на різних етапах його реалізації. Даний метод ґрунтується на тому, що рівень ризиків по різних елементах витрат є різним, тому головна мета підприємства полягає в зведенні до мінімуму ризику втрати вкладеного капіталу. Метод аналізу доцільності витрат передбачає визначення ступеню ризику по кожній статті витрат шляхом ідентифікації однієї з п'яти областей ризику. Ступінь ризику всього інноваційного проекту буде дорівнювати максимальній величині ризику за елементами витрат. Виділяють такі області ризику: безризикова область – характеризується повною відсутністю втрат та нульовим коефіцієнтом варіації; область мінімального ризику – підприємство може втратити чистий прибуток, коефіцієнт варіації коливатиметься від 0 до 25%; область підвищеного ризику – підприємство ризикує розрахунковим прибутком, коефіцієнт варіації становить 25-50%; область критичного ризику – максимальним розміром втрат є валовий прибуток, величина коефіцієнта варіації від 50 до 75%; область недопустимого ризику – підприємство може втратити не тільки виручку від реалізації, але й майно, тобто зазнати банкрутства, коефіцієнт варіації має значення від 75 до 100%. Використання даного методу дає можливість підприємству оцінювати ризики на кожній із стадій інноваційного проектування. Основним недоліком даного методу є потреба в розрахунку коефіцієнта варіації для визначення області ризику. Оскільки коефіцієнт варіації можна розрахувати тільки на підставі статистичної інформації щодо понесених втрат на різних стадіях інноваційного проектування аналогічних проектів, то достовірність цього методу є сумнівною.

Метод аналізу чутливості проекту дозволяє визначити стійкість інноваційного проекту до можливих змін окремих його параметрів. Сутність даного методу полягає в аналізованні того, наскільки впливатиме на ефективність інноваційного проекту зміна одного з досліджуваних чинників: ставки дисконту, інфляції, ціни одиниці інноваційної продукції, обсягу продаж тощо. Вибраний чинник варіюється при незмінних значеннях інших параметрів проекту та оцінюється його вплив на результуючий показник інноваційного проекту, як правило NPV (чиста теперішня вартість). Для визначення параметрів, які становлять найбільшу загрозу для інноваційного проекту та впливають на його ефективність доцільно проводити по черговому аналізуванні множини важливих чинників. Перевагою даного методу є можливість зробити висновки про найкритичніші чинники інноваційного проекту та забезпечити їх моніторинг в процесі реалізації інноваційного проекту. Недоліком даного методу є однофакторність, яка не дозволяє врахувати кореляційні зв'язки між різними чинниками, які здійснюють вплив на результуючий показник інноваційного проекту.

Метод сценаріїв розвитку є продовженням методу аналізу чутливості проекту. Його відмінністю є те, що варіюванню піддаються декілька основних чинників інноваційного проекту при трьох станах його розвитку: песимістичному, найбільш ймовірному та оптимістичному. Щоб отримати інформацію про ступінь ризикованості інноваційного проекту результуючий показник NPV розраховують для кожного з варіантів можливого розвитку та порівнюють з базовим значенням NPV, отриманим до варіювання досліджуваних показників. Перевагою методу сценаріїв є можливість аналізування впливу декількох чинників на результуючий показник проекту при різних сценаріях його розвитку. Недоліком даного методу є певний суб'єктивізм при визначенні ймовірних значень ключових показників при різних варіантах розвитку подій.

При оцінюванні інноваційного ризику підприємство потрібно звернути увагу на те, що в зв'язку з мінливістю зовнішнього середовища, він ніколи не приймає статичного значення. Тому завданням ризик-менеджерів має стати постійний моніторинг ризику в процесі реалізації інноваційного проекту.

ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

© Віблій П.І., Горбова Х.В., Федак Б.А., 2015

Механізм валютного регулювання в Україні пройшов ряд трансформаційних змін, проте цих змін виявилось недостатньо щоб покращити стан економіки в країні, тому, як наслідок, ситуація на валютному ринку є несприятливою для реалізації національних інтересів, зростає тіньовий сегмент валютного ринку, катастрофічно зменшуються обсяги валютних резервів НБУ.

У 2012 році за умов обмеженого доступу до зовнішнього фінансування НБУ мінімізував зменшення валютних резервів. Станом на 01.10.2013 р. обсяг валютних резервів становив 24 546 млн дол. США. Офіційний курс гривні до долара США в 2012 р. знизився на 0,04 % – до 7,9930 грн за 1 дол. США.

Під час реалізації валютної політики в 2013 році НБУ врахував стан платіжного балансу, характер коливань попиту і пропозиції іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України, а також підтримку зовнішніх платежів Уряду та НАК “Нафтогаз України”. На кінець 2013 р. міжнародні валютні резерви становили 20 416 млрд дол. США, а обмінний курс гривні до долара США на міжбанку – 811,89 грн за 100 дол. США [1].

У 2014 році стан валютного ринку України кардинально змінився. Міжнародні резерви станом на 01.02.2014 р. дорівнювали вже 17 805,2 млн дол. США. Банківські вклади фізичних осіб у ВКВ (у доларовому еквіваленті) знизилися на 357,3 млн дол. США. На кінець 2014 року курс становив 15,773905 грн за 1 дол. США, а вже на початок 2015 року зріс до 20 гривень за 1 дол. США. Золотовалютні резерви станом на 1 січня 2015 року становили близько 7,5 млн. дол. США, що менше порівняно з 2014 роком на 2432 млн. дол. США або на 24,4 %. [2].

Для покращення міжнародних відносин Україні потрібно якомога більше брати участь у міжнародному русі капіталу шляхом залучення іноземних кредитів. Розвиток міжнародного кредитування пов'язаний з посиленням процесів глобалізації. Темпи росту міжнародного кредитування у кілька разів перевищують темпи зростання виробництва і зовнішньої торгівлі. На протязі останніх років, Україна майже не представлена на міжнародних валютних ринках. Однією з основних причин сформованої ситуації в країні є слабка національна економіка..

Для стабілізації та покращення стану валютного ринку України необхідно впровадження комплексу законодавчих, нормативно-правових та інших заходів з метою стабілізації національної грошової одиниці, забезпечення інтеграції у світову економіку. Основними напрямками стабілізації валютного ринку України є підвищення прозорості і передбачуваності операцій НБУ на валютному ринку, що забезпечить усім банкам рівний доступ до валютних інтервенцій НБУ, зменшення рівня доларизації української економіки через підвищення привабливості гривневих активів, удосконалення структури внутрішнього валютного ринку з урахуванням міжнародної практики, удосконалення нормативної бази НБУ, посилення роботи з моніторингу валютних ризиків та удосконалення механізмів контролю та протидії спекуляціям.

Перспективи України на міжнародному валютному ринку з фінансового погляду є негативними. Зменшення валютних резервів, збільшення кредитної заборгованості, девальвація гривні, велика інфляція – усі ці показники можуть у разі не прийняття зазначених вище заходів призвести до дефолту національної валюти, а отже і всієї економіки України.

1 .Бодрова Н. Є. Валютний ринок України: стан, проблеми й перспективи / Н. Є. Бод-рова // Вісник СумДУ. Серія “Економіка”. – 2012. – № 1. – С. 103.

2. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : bank.gov.ua.

ПРАГМАТИЗМ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ

© О. І. Вівчар

Зростання невизначеності за умов світової фінансово-економічної кризи обумовлює формування інвестиційної стратегії у забезпеченні економічної безпеки підприємства. Оптимізація інвестиційної стратегії має здійснюватися на основі всебічного аналізу особливостей зовнішнього економіко-правового середовища, специфіки галузі та внутрішніх особливостей підприємства.

Інвестиційну стратегію підприємства можна охарактеризувати також як систему формалізованих критеріїв, за якими воно оцінює і реалізує свої інвестиційні можливості, моделює свою перспективну інвестиційну позицію і забезпечує її досягнення. Досліджуючи дану тематику вважаємо, що вона є головним планом дій підприємства у сфері його інвестиційної діяльності, який визначає пріоритети її напрямів і форм, характер формування інвестиційних ресурсів і послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей, що забезпечують ефективний розвиток підприємства. Інвестиційна стратегія, на нашу думку, є структурованою сукупністю декількох взаємозв'язаних аспектів, таких як: інституційний, економічний, нормативно-правовий, інформаційно-аналітичний та інші.

Вибір інвестиційної стратегії пов'язаний з пошуком і оцінкою альтернативних варіантів інвестиційних рішень, які найбільше відповідають меті підприємства і перспективам його розвитку [4, с. 313]. Можна виокремити низку чинників, які впливають на вибір інвестиційної стратегії підприємства з метою забезпечення економічної безпеки, а саме: стадія життєвого циклу підприємства; загальна стратегія розвитку підприємства; стан зовнішнього і внутрішнього ринків інвестиційних ресурсів; інвестиційна привабливість підприємства як об'єкта вкладання засобів тощо. Процес розробки інвестиційної стратегії в системі економічної безпеки включає такі етапи, як: 1) визначення загального періоду формування інвестиційної стратегії; 2) аналіз поточного стану зовнішнього середовища підприємства; 3) формування стратегічних цілей інвестиційної діяльності; 4) розробка найбільш ефективних шляхів реалізації стратегічних цілей; 5) конкретизація інвестиційної стратегії за періодами її впровадження; 6) розробка системи організаційно-економічних щодо забезпечення процесу реалізації інвестиційної стратегії підприємства; 7) оцінка результативності розробленої інвестиційної стратегії [2, с. 167].

Послідовність і зміст основних етапів розробки інвестиційної стратегії в системі економічної безпеки підприємства в цілому відображають загальноприйняті в економічній теорії та практиці принципи і методологічні підходи. Зрозуміло, що необгрунтоване здійснення інвестицій ще не гарантує підприємству ринкового успіху, якщо відсутня узгодженість дій у сфері інвестування, основу якої становить інвестиційна стратегія. Водночас інвестиційна стратегія виходить із загальної стратегії економічного розвитку підприємства і має узгоджуватися з нею за цілями та етапами розвитку [3, с. 195].

Управління економічною безпекою на основі оптимізації інвестиційної стратегії – це комплекс оперативних дій з негайного залучення додаткових інвестиційних ресурсів шляхом покращення інвестиційної привабливості підприємства. Звідси розробка та впровадження інвестиційної стратегії на підприємстві є, по-перше напрямом забезпечення його інвестиційної привабливості, по-друге, одним із основних способів досягнення мети підприємства.

Також слід звернути увагу на те, що при формуванні інвестиційної стратегії з метою забезпечення економічної безпеки необхідно врахувати – належність країни інвестора, у якій він має статус резидента до комісії FATE (Financial Action Task Force on Money Laundering – Міжнародна комісія боротьби з легалізацією кримінальних доходів), яка контролює країни, що не відповідають міжнародним стандартам боротьби з нелегальними фінансовими операціями; – готовність власника підприємства розділити з інвестором, а отже й стратегічним партнером, частину влади в управлінні своїм бізнесом, та адаптуватися до певних змін у діяльності компанії, пов'язаних із залученням інвестора [1].

Резюмуючи викладене вище, можна констатувати, що формування інвестиційної стратегії з метою забезпечення економічної безпеки підприємства можна трактувати як єдину високоінтегровану систему, що складається з багатьох організаційно-економічних аспектів, нерозривно пов'язаних між собою для

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
забезпечення інвестиційної привабливості підприємства. На нашу думку, саме клімат в країні та внутрішні процеси, які протікають всередині країни формують інвестиційний імідж підприємства, адже, якщо клімат в країні несприятливий, то уявити в цих умовах високий рівень економічної безпеки підприємства неможливо.

1. Бурлан С. А. Кредит як джерело фінансування інвестиційної діяльності [Електронний ресурс] / С. А. Бурлан, О. Б. Філімонова. – Режим доступу : nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/Economy/2008_86/86-12.pdf.

2. Вівчар О. І. Ефективність використання маркетингових стратегій / О. І. Вівчар // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 2(31) – С. 166–173 – (маркетингові технології підприємств в сучасному науково–технічному середовищі)

2. Вівчар О. І. Прагматизм прискорення бізнесу при моніторингу його економічної безпеки в контексті трансформаційних змін / О. І. Вівчар // Сталій розвиток економіки. – Міжнародний науково-виробничий журнал – 1'2014 [23] – С. 194–199.

3. Зяйлик М. Ф. Інноваційний маркетинг як особливий вид цілеспрямованої творчої діяльності підприємств / М. Ф. Зяйлик // Сталій розвиток економіки. – Всеукраїнський науково-виробничий журнал – 1'2013 [18] – С. 311–314.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

© Вітер В.І., 2015

Сучасні розвинені економіки країн світу засновані на знаннях та інноваціях і відносяться до постіндустріальних. Наукоємні галузі займають лідируюче положення в економіці розвинених країн світу, визначають науково-технічний прогрес і забезпечують позитивну динаміку соціально-економічного розвитку.

Перехід до інноваційної моделі розвитку економіки України зумовлюється зростанням впливу науки та нових технологій на соціально-економічний розвиток. Нові технології змінюють структуру економіки. Постіндустріальний розвиток передбачає проведення структурної перебудови економіки відповідно до нового технологічного укладу. З іншого боку, нову роль відіграють освіта, охорона здоров'я, культура; їх доступність і висока якість стають умовою переходу країни до постіндустріальної стадії розвитку.

Забезпечення ефективності і темпів росту економіки країни залежить від якості людських ресурсів, які визначаються знаннями, отриманими в процесі навчання і професійно-кваліфікаційної підготовки, креативними здібностями, підприємницькими і управлінськими навичками, адаптивністю, мобільністю працівника, готовністю до прийняття нестандартних рішень, здоров'ям, мотивацією до праці. Якщо в країні якість людських ресурсів (індекс людського розвитку) знижується порівняно із досягнутим раніше рівнем, можливості суспільного прогресу гальмуються, що негативно впливає також на інноваційний розвиток економіки.

Світовий досвід показує, що розвиток виробництва, підтримка його конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі залежить від інновацій. Наука, освіта, інновації стають сьогодні визначальними сферами розвитку суспільства, а перехід до інноваційної економіки можливий лише за умови ефективного використання інтелектуального потенціалу нації. Дослідження ОЕСР показали, що збільшення тривалості навчання на один рік в середньому кожного жителя призводить до зростання валового внутрішнього продукту на 3-6%.

Якісні характеристики людських ресурсів формує соціальна сфера. Вона приймає участь у відтворенні людського капіталу, підвищенні ефективності виробництва і добробуту населення. Соціальна сфера є елементом соціально-економічної системи, який впливає на економічне зростання, динаміку ВВП і економіку в цілому. Вона задовольняє потреби населення в освіті, охороні здоров'я, культурі та впливає на виробництво матеріального багатства через прискорення науково-технічного прогресу, створення необхідних передумов для підвищення рівня зайнятості у суспільному виробництві, забезпечення розширеного відтворення робочої сили, зміцнення наукового потенціалу суспільства. Таким чином, економічна роль соціальної сфери у відтворенні людських ресурсів зростає, а отже – підвищується її роль у інноваційному розвитку країни.

За сучасних умов зростає значення соціальних інновацій, спрямованих на покращення умов праці, вирішення проблем охорони здоров'я, освіти, культури та інших соціальних проблем. Важливе місце серед соціальних інновацій належить удосконаленню мінімальних соціальних стандартів і гарантій, що регламентують пріоритетні напрями соціальної політики. Мінімальний соціальний стандарт повинен відображати найважливіші потреби людини в матеріальних благах, гарантувати відповідний рівень їх споживання і має забезпечуватись бюджетними коштами.

У перспективі підвищення впливу ефективної соціальної сфери на інноваційний розвиток економіки України забезпечить зростання життєвого рівня населення, всебічний розвиток людини та зростання продуктивності праці.

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ НОВОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

©Вітер Д.В., Галаганов В.О. 2015

Неоліберальна позиція, що пропонується українській економіці, на сучасному етапі розвитку країни залишається під питанням, адже передбачає нехтування державним регулюванням економіки. Позбавлена державної підтримки національна економіка, як правило, не спроможна самостійно забезпечити об'єктивні умови для формування потужної зовнішньоекономічної політики з орієнтацією на пріоритети національних економічних інтересів, зорієнтуватися щодо порівняльних і конкурентних переваг в усіх галузях національної економіки, створити конкурентне середовище, сформувавши основу для впровадження нової моделі економіки. Складний шлях від економіки, орієнтованої на імпорт, через економіку, орієнтовану на експорт, до інноваційно-орієнтованої економіки передбачає для України збереження та активне використання державних засобів регулювання, що особливо чітко актуалізується проблемами формування та реалізації зовнішньоекономічної політики держави.

В якості основних характеристик інноваційного типу розвитку економіки доцільно розглядати адаптивність суб'єктів та об'єктів інноваційної діяльності до елементів інноваційного процесу, наступальну економічну політику держави у сфері інноваційної діяльності, інституціоналізацію інноваційної діяльності, зростання питомої ваги наукомісткої продукції в загальному обсязі виробництва продукції. При цьому важливим моментом є те, що інституціоналізація інноваційної діяльності передбачає розширення сфери державного регулювання економічного розвитку, зумовлюючи необхідність формування адекватної сучасним запитам економічної політики. Зростання ж питомої ваги наукомісткої продукції в загальному обсязі виробництва продукції пов'язано з низкою інших важливих проблем, серед яких увагу привертають проблеми фінансування інноваційної діяльності: реструктуризація державного бюджету; зміна основних схем фінансування інноваційних проектів; зменшення рівня контролю за використанням бюджетних коштів; зростання ризику неповернення коштів або низька ефективність їх раціонального та цільового використання при субсидюванні, наданні безвідсоткових позик, пільговому кредитуванні; зовнішні інвестиції за умови переходу повних або часткових прав власності до інвестора тощо.

Наприклад, розуміння того, що до моделей регуляторного забезпечення інноваційної політики пасивного виду «належить така інноваційна політика, яка пов'язана з триманням лише сучасних інновацій, які їх нетто-експортери дозволяють перенести до найбільшої у світі групи менш технологічно розвинутих країн» [1, с. 68], має на концептуальному рівні наслідком ствердження про те, що зовнішньоекономічна політика в більшості випадків розглядається як превентивний інструмент забезпечення інтересів національної безпеки, об'єктом застосування якого стає імпорт, що становить потенційну небезпеку для економіко-політичної незалежності держави. Хоча превентивним він може бути названий з урахуванням того, що його застосування, як правило, обмежується зниженням обсягів імпорту в окремих галузях, секторах економіки або за окремими видами товарного виробництва (застосовуються переважно щодо тих секторів або товарів, які мають стратегічне значення для держави).

Структура експорту, в якому й до сих пір переважає тенденція вивезення невідновлюваних ресурсів або продукції з низькою доданою вартістю, є нераціональною, якщо прибуток підприємств відповідних галузей не спрямовується на інвестування розвитку високотехнологічних галузей. Сировинний експорт має підтримувати інноваційний розвиток економіки і має тимчасовий характер, обумовлений зовнішньоекономічною кон'юнктурою. Більше того, враховуючи, що переважна частка прибутку не трансформується не тільки на сферу інноваційного розвитку, але й інколи не спрямовується навіть на модернізацію наявних виробничих потужностей, наслідком може бути повна залежність від зовнішньоекономічної кон'юнктури, яка має для національної економіки негативну динаміку (про це, у тому числі, свідчить ситуація на ринку металургійної продукції та машинобудування, де українські підприємства не витримують конкуренції з боку російських та китайських підприємств).

Інвестиційна привабливість національної економіки безсумнівно важлива, але її інституційна та

регуляторна обмеженість поряд з нерозвиненістю внутрішнього ринку сприяють розвитку негативних тенденцій, що свідчать про спад економічної динаміки. Ці процеси підсилюються зниженням платоспроможності попиту та реальних доходів населення, які в межах ліберальної концепції монетарної політики підтримувалися кредитуванням, що стало однією з найвагоміших причин відомої фінансової кризи.

Необхідною є реструктуризація соціально-економічної та виробничої інфраструктури, корпоративних та державних інвестицій, стимулювання попиту на високі технології, збільшення державного фінансування та підтримки інноваційних проектів (особливо на початкових етапах інноваційного циклу) з метою запобігання відтоку технологій за межі країни та підвищення ефективності реалізації економічного потенціалу інновацій в країні. Ефективна інноваційна модель економічного розвитку також передбачає зміни у фінансуванні модернізації основних фондів підприємств, підвищення рівня капіталізації банківського сектору та кредитно-фінансової системи в цілому з метою реалізації довгострокових інвестиційних проектів. Це актуалізує необхідність розв'язання проблем сучасної монетарної політики держави в цілому та визначення шляхів забезпечення ефективності реалізації економічного потенціалу стимулювання попиту на інновації. Економічний потенціал стимулювання та підвищення попиту на інновації існує, але він здебільшого обумовлений необхідністю подолання впливу негативних факторів (наприклад, збільшення конкуренції на внутрішньому ринку, нестабільність цінової ситуації на ринках та споживчої здатності населення, суттєве збільшення інноваційності зовнішніх ринків, зростання обсягів іноземних інвестицій у сферу науково-технічного розвитку тощо).

У цьому контексті інвестиційно-виробнича модель організації зовнішньоекономічних зв'язків, яка пропонується національній економіці, має розглядатися не як кінцева мета, а як етап розвитку національної економіки, відповідною метою якої за умов інтернаціоналізації світової економіки має бути визначена інноваційна модель організації зовнішньоекономічних зв'язків. Така модель потребує не тільки зміни підходів до переорієнтації, технічного переозброєння виробництва, створення сприятливого інвестиційного клімату, але, перш за все, обумовлює структурні зміни в самій системі народного господарства, яке, завдяки інноваційному прискоренню, здатне забезпечити собі ті конкурентні переваги, що уможливають ефективну реалізацію економічного потенціалу держави у міжнародному економічному просторі з урахуванням інтересів національної безпеки. За таких умов зберігається важлива для системної моделі умова топологічної стійкості, яка означає, що «результати, здобуті в рамках останньої на якісному рівні, не залежать від конкретного вигляду використаних у моделі функціональних залежностей, а визначаються тільки їх найбільш загальними властивостями» [2, с. 35].

Відтак, сучасна економічна політика, всі її складові, мають орієнтуватися на розвиток інноваційної економіки, що обумовлює формування відповідної інноваційної політики як складової внутрішньої і зовнішньої політики держави, спрямованої на створення, перш за все, фінансово-економічних засад здійснення, підтримки, регулювання та стимулювання розвитку інноваційної діяльності, відтворення інноваційної моделі економічного розвитку та впровадження її в практику.

1. Будкін В. Інноваційна модель розвитку національних економік / В. Будкін // *Економіка України*. – 2010. – № 6. – С. 67-79.
2. Васильєв О. Синергетичні підходи в антикризовому регулюванні (теоретичний аспект) / О. Васильєв // *Економіка України*. – 2010. – № 9. – С. 34-40.

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

©, Вітеп І.І., 2015

1. Стратегічним завданням нашої країни в контексті підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС стає її реальна інтеграція до європейського економічного простору. З метою подолання негативних явищ в економіці та створення сприятливих умов для такої інтеграції держава має розробити Глобальну національну антикризову стратегію розвитку України, яка повинна бути одночасно стратегією прориву. Одним з основних напрямів такої стратегії, спрямованої на підвищення ефективності та глобальної конкурентоспроможності української економіки, є посилення її інноваційного характеру. Стратегію виходу з кризи Україні необхідно розглядати як процес модернізаційних трансформацій на основі гармонізації економічної, соціальної та екологічної складової сталого інноваційного розвитку. Світовий досвід свідчить, що саме в кризовий та післякризовий періоди відбувається формування передумов для інтелектуального та інноваційного оновлення економіки та суспільства.

2. Сьогодні за інноваційним розвитком Україна не тільки не наближається до європейських критеріїв, а стрімко віддаляється від них. Вчені попереджають: негативні тенденції, що склалися у виробничій та інноваційній сфері (старіння основних фондів і технологічного обладнання, висока ресурсо- та енергоємність виробництва, втрата кваліфікованих кадрів, падіння показників інноваційної діяльності), можуть призвести в найближчі роки до нової системної кризи вітчизняної економіки. Тому енергійний перехід до інноваційної моделі сталого розвитку – об'єктивно єдиний шанс уникнути такої кризи й досягти позитивних для всього суспільства результатів. Враховуючи значний вплив Європейського Союзу на соціально-економічний розвиток України, а також виходячи з її єв्रोстратегічних напрямів, найбільший інтерес для нашої країни представляє досвід інноваційного розвитку ЄС.

3. Європейський Союз володіє потужним інтелектуальним і технологічним потенціалом, а отже – має всі перспективи перетворення на один з високотехнологічних центрів глобальної економіки. В той же час починаючи з кінця ХХ ст. країни ЄС втрачають певні позиції в глобальному рейтингу конкурентоспроможності, що значною мірою пояснюється відставанням країн співтовариства за інноваційними показниками. Недостатній рівень розвитку інноваційної діяльності призвів до зниження динаміки продуктивності праці та відставання за показником ВВП на душу населення від США та Японії, що створило системний ризик втрати конкурентного статусу європейських компаній на світовому ринку.

4. Саме тому у ХХІ ст. Європейський Союз стає одним із ініціаторів інноваційних стратегій сталого розвитку; інноваційний розвиток співтовариства стає головним стратегічним напрямом глобальної інтеграційної стратегії ЄС, економіка знань та інновації офіційно проголошені стратегічними пріоритетами ЄС протягом останніх двох десятиліть, зростає роль інноваційної політики. Необхідність створення передумов довгострокового економічного зростання в умовах формування світосистеми глобалізму, особливо в умовах розгортання перманентної глобальної кризи, ставить перед Європейським Союзом завдання здійснення нової індустріалізації, базованої на інноваціях. Інноваційна політика таким чином має стати одночасно і дієвим інструментом післякризового відновлення економіки, і механізмом, що забезпечить нарощування потенціалу промислового виробництва як основи економічного зростання ЄС у ХХІ ст.

5. Сьогодні Європейський Союз продовжує рух на створення конкурентоспроможної динамічної економіки, заснованої на знаннях, який було проголошено у 2000 р. в рамках Лісабонської стратегії. По суті йшлося про побудову ефективної інноваційної моделі економіки. Незважаючи на дещо декларативний характер та завищені цільові показники, Лісабонська стратегія зіграла роль дієвого каталізатора інноваційного розвитку країн ЄС в довгостроковому періоді. Протягом останніх десятиліть в країнах ЄС інноваційна політика набула комплексного, системного та довгострокового характеру з чітко визначеними кількісними і якісними орієнтирами, а єдина політика ЄС, як зазначають експерти, виступає «локомотивом» для національних урядів та приватного бізнесу. Значний імпульс в цей процес внесла нова довгострокова стратегія економічного розвитку «Європа 2020: стратегія розумного, сталого і всеохоплюючого зростання» (2010), яка передбачає забезпечення зайнятості й сталого

конкурентоспроможного зростання на основі знань та інновацій. Для досягнення встановлених цілей передбачено низку пріоритетних як для ЄС, так і для держав-учасниць напрямів діяльності, серед яких центральне місце посідають створення інноваційного союзу та запровадження відповідних механізмів інноваційної взаємодії науки та бізнесу, нових методів і форм стимулювання інноваційного розвитку.

6. Як вважають експерти, стратегія інноваційного розвитку ЄС має ґрунтуватися на таких засадах: реалізації цілеспрямованої державної промислової та інвестиційної політики, спрямованої на активізацію нововведень як пріоритетної складової загальної стратегії соціально-економічного розвитку держави та конкурентних стратегій суб'єктів господарювання, забезпечення єдності структурної та інноваційної політик; створенні сприятливих інституційних умов для інноваційної діяльності в країні: законодавчого забезпечення інноваційної діяльності підприємств; запровадження ефективного пільгового режиму здійснення інноваційної діяльності; удосконалення механізмів фінансування інноваційної діяльності; послідовному збільшенні сукупного попиту, удосконаленні інфраструктури ринків з метою підвищення питомої ваги складних, наукомістких продуктів в структурі особистого та виробничого споживання.

7. Системний характер інноваційної політики ЄС передбачає впровадження інновацій в усі сфери життя. Євросоюз визначає основні напрямки його діяльності та створює програми для подальшого розвитку з тим, щоб посилити свої конкурентні позиції на світовій арені. Інноваційна політика не є тимчасовою: оскільки Європа стикається з новими запитами швидко зростаючої глобалізації і конкуренції, впровадження інновацій є обов'язковим напрямком у її розвитку.

8. Для визначення ступеню інноваційності окремих економік експертами Паризької школи INSED, Бостонської консалтингової групи, Національної асоціації виробників розроблена методика, яка дозволяє визначити країни-інноваційні лідери та аутсайтери за допомогою Глобального інноваційного індексу (Global Innovation Index). Фахівці у сфері інновацій вважають цей показник найбільш всеохоплюючим індексом щодо вимірювання ступеня інноваційності в країні, в якому відображаються як комерційні результати інноваційної діяльності в країнах, так і активність урядів у стимулюванні інноваційної діяльності. Глобальний інноваційний індекс слугує для визначення слабких і сильних сторін в інноваційній сфері, а також готовності країн отримати нові можливості з використання новітніх технологій та людського потенціалу. Перша п'ятірка в даному рейтингу (всього в рейтингу 142 країни) виглядає наступним чином: Швейцарія (66,6 балів із 100), Швеція (61,4), Великобританія (61,2), Нідерланди (61,1) та США (60,3), тобто до неї входять три країни ЄС. В той же час майже всі країни Євросоюзу займають провідні позиції в рейтингу, що свідчить про ефективну інноваційну політику ЄС.

9. Вивчення та узагальнення досвіду ЄС щодо побудови інноваційної моделі розвитку має створити ґрунтовний фундамент системних інноваційних перетворень на основі оновленої стратегії інноваційного конкурентоспроможного розвитку України. Окрім цього це надасть можливість у майбутньому стати учасником нових програм Євросоюзу. Найбільш перспективною з цієї точки зору виступає рамкова програма «Горизонт 2020» (2014-2020), направлена на дослідження та інновації, ціль якої – максимальне використання результатів наукових досліджень, що фінансуються Євросоюзом, для стійкого розвитку Європи та вирішення проблем, що постали перед нею – зміна клімату, енергетична і продовольча безпека, здоров'я і старіння населення. Пріоритетами програми є підвищення якості науково-дослідної бази; лідерство в промислових та високоефективних технологіях; розв'язання важливих соціальних питань. Участь України в цій програмі, в свою чергу, сприятиме підвищенню інноваційності національної економіки.

МАШИНОБУДІВНИЙ КОМПЛЕКС: РОЗРИВ ІНТЕРЕСІВ МІЖ ЗАЦІКАВЛЕНИМИ СТОРОНАМИ

© І.С. Вішка, 2015 рік

На сьогоднішній день, будь-який суб'єкт підприємництва зіштовхується з новими викликами, зазнає постійного впливу на своє макро та мікросередовище, потребує перегляду вже сформованих цілей, стратегій та підходів до їх реалізації.

Будь-яка сфера впливу несе відбиток на діяльності підприємства. Нами було досліджено його внутрішнє середовище та встановлено, що для більшості машинобудівних підприємств Львівщини характерною є проблема зіткнення інтересів зацікавлених сторін. Ними виступають працедавець та працівник, які виступають і суб'єктами дослідження. Тоді, як об'єктом дослідження є, так звані, статті розривів інтересів, що пов'язані із діяльністю підприємства та працівника, їх ефективністю та продуктивністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що даний напрям досліджувався по-факторно. Мається на увазі, дослідники вивчали окрему проблему, яка є, на нашу думку, лише частиною досліджуваного питання. Так, Редькова О. та Іваницька Н.Б. вивчали управління та навчання персоналу в умовах кризи [1; 2]; Міцкевич Н.А. досліджувала область мотивації робітників та можливі розбіжності між суб'єктами [3]. Проблема заробітної плати та її рівня заборгованості, одна із основних проблем, над вирішенням якої працює більшість дослідників: Тимченко С.О. [4], Рибаківа Т.О. [5], Харун О.А. [6] та інші.

Метою дослідження є визначення тих частинних факторів, що формують стратегічне розходження інтересів від бажаного до реального.

Світова практика доводить, що розвиток людського потенціалу, звичайно не без продуманої стратегії та вкладеного фінансового капіталу, здатен вивести підприємство на якісно новий рівень. Для машинобудівних підприємств Львівщини характерними є значні розходження в інтересах між бажаними та реальністю. Для одного підприємства є нормальним, щоб такий розрив був, для іншого це неприпустиме явище і воно змушене шукати шляхів його уникнення. Є підприємства із низьким рівнем розвитку, мають у своїй власності площі, які здають в оренду, працівники переважно пенсійного віку, тому розриви для них не становлять перешкод, усі з усім згідні, розвиток відсутній.

Розриви інтересів з'являються в тій чи іншій мірі від обраної підприємством стратегії. Бо, як відомо, модель бізнесу є змінною під впливом зовнішнього середовища та факторів, що на нього впливають. Наслідком такого розриву є виникнення конфлікту, загострення ситуації, порушення стабільності розвитку підприємства, загроза подальшій діяльності.

В залежності від вимог підприємства до працівників та їх високої чи низької затребуваності, розвиваються і різні стратегії поведінки. Чим більше затребуваний працівник, тим більше права він матиме на висунення вимог на свою користь і навпаки.

Для прикладу: в умовах кризи такі спеціалісти, як маркетологи, менеджери для підприємств не становлять розриву, адже їх кількість висока на ринку праці, а кількість робочих місць обмежена. Протилежна ситуація із такими спеціальностями, як фрезерувальник (вищого розряду), кваліфікований програміст, які будь-де знайдуть собі робоче місце, не без урахування рівня заробітної плати.

Оскільки було встановлено факт виникнення розриву інтересів, то доцільно буде і виявити в яких саме областях дослідження. Нами було встановлено такі статті розривів інтересів: рівень заробітної плати, заборгованість по заробітній платі, вік управлінців, вік працівників, рівень медичного страхування, рівень підвищення кваліфікації, види затребуваних спеціальностей, рівні кваліфікації працівників та інше. На рисунку наведено частину можливих розривів між інтересами працівника і працедавця.

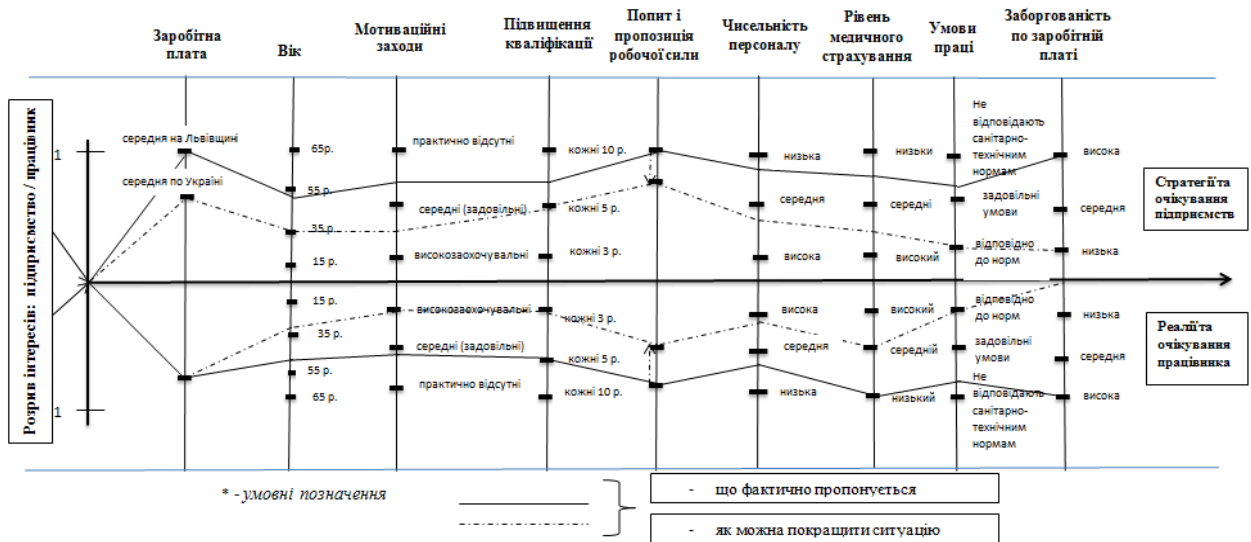

Рисунок. Схема бажаних та фактичних розривів між інтересами працедавця та працівника

Таким чином було проаналізовано де виникають розриви інтересів між працедавцем та працівником. Роблячи висновки з даного дослідження варто зазначити, що підприємству слід брати до уваги усі розбіжності та шукати шляхів їх уникнення, адже зменшення розриву в одному місці може призвести до низки, або ще більшого розриву в іншому. В якості перспективи подальших досліджень, буде вивчення та формування моделей поведінки суб'єктів дослідження на основі чинників впливу на модель дослідження.

2. Редькова О. Управління персоналом машинобудівних підприємств України в умовах кризи / О. Редькова, О. Галуцак // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2011. — Вип. 2 (5). — [Електронний ресурс]. Режим доступу: sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11_rozvuk.pdf.
3. Іваницька Н.Б. Навчання персоналу машинобудівних підприємств Львівщини в умовах Кризи. [Електронний ресурс] – Режим доступу до журн.: ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11338/1/47.pdf.
4. Міцкевич Н.А. Мотивація робітників основного виробництва на підприємствах машинобудівного комплексу / Н.А. Міцкевич Наталя // Вісник Харківського економічного університету. – Х., 2010. – 291 с.
5. Тимченко С.О. Сучасний стан розвитку персоналу на машинобудівних підприємствах України / С.О. Тимченко // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 1 (35). – с. 198 - 202.
6. Рибаківа Т.О. Проблеми і перспективи зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: intkonf.org/kand-ekonom-nauk-ribakova-t-o-problemi-i-perspektivi-zovnishnoekonomichnoyi-diyalnosti-mashinobudivnih-pidpriemstv-ukrayini/.
7. Харун О.А. Оцінка виробничої діяльності та мотивації персоналу машинобудівних підприємств Хмельниччини / О.А. Харун // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2011. – № 2, Т. 1. – с. 75 -79.

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ У ДОСЯГНЕННІ СТАБІЛЬНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

©, В.В. Войцеховська, А.В.Симак, 2015

В умовах глобалізації соціально-економічний розвиток будь-якої країни, на нашу думку, в першу чергу залежить від сприятливого інвестиційного клімату всередині країни, оскільки саме інвестиції є запорукою успішного економічного зростання. Чим більше залучення інвестицій від іноземних інвесторів в економіку країни, тим більше зростає продуктивність праці, а це, в свою чергу, веде до збільшення обсягів виробництва та конкурентоспроможності підприємств у світовій інтеграції. Досягнення інвестиційної привабливості країни у світі формує сприятливий інвестиційний клімат, який є досить важливим у сучасних умовах для України і тому виникає доцільність у подальших дослідженнях у цьому напрямку, оскільки тема інвестицій залишається важливою та актуальною на сьогоднішній час.

Стабілізація інвестиційного клімату - це одне із основних завдань України. Залученню іноземних інвестицій в Україну сприяє дешева робоча сила, вигідне економіко-географічне положення, багатий природоресурсний потенціал [1]. Все це дає можливість Україні зайняти провідне місце на світовому ринку. Сприятливий інвестиційний клімат сприяє високому рівню зайнятості населення, залученню та впровадженню інновацій, модернізації виробництва, розв'язання різних соціально-економічних проблем.

Нажаль, на даний час в Україні панує політична нестабільність, що спричинена відмовою Віктора Януковича від підписання Угоди про асоціацію з ЄС, що дало поштовх для розгортання революційних подій наприкінці 2013р. початку 2014р. в Україні, що призвело до відчуження Криму, загострення військового конфлікту на Сході країни, коливання валютного курсу. Саме через це Україна стала інвестиційно непривабливою на міжнародному рівні для інвесторів [1]. Інвестиційний клімат і далі погіршуватиметься, і в найближчі кілька років не слід сподіватися на швидке соціально-економічне зростання за рахунок інвестицій. Інвестори втрачають свої гроші і тому на даний момент не бажають вкладати свої кошти в економіку України у цей нестабільний час, при цьому, залишаючи український ринок. Для країни це дуже не вигідно, оскільки спостерігається збільшення безробіття та зниження рівня життя людей, що негативно відбивається на соціально-економічному розвитку України загалом.

Але в розгортанні військового конфлікту в Україні можна знайти і позитивні тенденції. З наростаючою агресією Росії з українського ринку зникли імпортовані російські товари, натомість зріс попит на вітчизняні товари, українські виробники збільшили обсяги випуску своєї продукції і стали забезпечувати не лише внутрішній ринок, але й експортувати продукцію у зарубіжні країни, що сприятиме розвитку виробництва.

Отож, економічне зростання, сприятливий економічний клімат можна досягти за рахунок впровадження інновацій у застарілі виробництва, врегулювання військово-політичної ситуації на Донбасі, стабілізації курсу гривні до долара, зникненню тіньової економіки та високого рівня корумпованості, здійснення інформаційно-маркетингової політики, що підвищить інвестиційну привабливість України на світовому ринку [2]. Також слід, змінити законодавство, що пов'язане з інвестиційною діяльністю, а саме: створити систему державного кредитування для інвестиційних проектів, системи введення пільг митного, податкового механізму, зниження ставок оподаткування для інвесторів не лише іноземних, але й вітчизняних.

На сьогоднішній час покращення соціально-економічного розвитку України є важливим завданням для керівництва країни та можливе за рахунок не лише позитивного розв'язання військової ситуації у східних областях країни, але й пошуку шляхів формування сприятливого інвестиційного клімату. Необхідно спрямовувати новітні досягнення та технології у виробництво українських підприємств, що дасть змогу підвищити конкурентоспроможність їх продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Інвестори отримуватимуть прибутки, а країна досягне високих темпів економічного зростання.

1. Стефанків О.М. *Інвестиційна привабливість економіки України* / О.М.Стефанків, В.І.Данилишин// *Ефективна економіка*. – 2014. - №5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: econotyu.nauka.com.ua/?op=1&z=3031/

2. Чернишова Л.О. *Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні* /Л.О.Чернишова, В.В.Сазанова// *Бізнес Інформ*. – 2013. - №2. – С.87-90.

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

© І. Г. Волинець, 2015

В сучасних умовах, коли перед світовою спільнотою постало вирішення глобальних екологічних проблем, міжнародне співробітництво у сфері лісового господарства виходить на новий рівень. Збереження, примноження та відтворення лісових насаджень, як головного чинника екологічної рівноваги на планеті стало спільним завданням для усіх країн світу. Державне лісове агентство України усвідомлює важливість активізації міжнародного співробітництва для вирішення лісівничих проблем країни.

Це обумовлено глобальним характером екологічних проблем, суттєвим впливом на ліси транскордонного забруднення атмосфери, стійкими тенденціями глобальної зміни клімату, міжнародними зобов'язаннями України щодо лісів, вигодами від міжнародного обміну досвідом і перевагами залучення іноземної допомоги та інвестицій [1].

Починаючи з 1993 року, агентство бере участь у роботі постійно діючого процесу – Міністерської конференції із захисту лісів Європи (відповідно до комунікаційної стратегії з 2010 року застосовується скорочення «Ліси Європи»). Приєднання України до пан-європейського процесу щодо збереження й захисту лісів дало змогу визначити рівень ведення національного лісового господарства порівняно з європейськими країнами, включитися до активного обміну інформацією та виконання низки міжнародних проектів.

З 2000 року агентство приймає активну участь у роботі Форуму ООН з лісів. Спеціалісти комітету, разом з експертами інших країн світу, приймають участь у напрацюванні спільних підходів до збереження та сталого розвитку всіх типів лісів, досягнення довготермінових політичних домовленостей щодо лісів, пошуку підходів створення та визначення напрямків реалізації глобального фінансового механізму діяльності в усіх типах лісів [1].

В рамках процесу Ліси Європи робота зосереджена на двох напрямках:

Виконання домовленостей, досягнутих в ході попередніх шести Міністерських конференцій по захисту лісів в Європі. У квітні 2014 року агентство взяло участь у міжнародному семінарі (Іспанія) стосовно зеленої економіки та соціальних аспектів збалансованого лісоуправління; у вересні 2014 року – у міжнародному семінарі (Сербія) щодо оцінки лісових екосистемних послуг.

Розробка юридично обов'язкової угоди стосовно лісів Європи. Агентством проаналізовані компромісні варіанти інституційних домовленостей в рамках підготовки юридично обов'язкової угоди стосовно лісів Європи [2].

У 2004 році Технічне бюро Міжнародної організації зі стандартизації (ІСО) передало Україні функції ведення секретаріату міжнародного технічного комітету І80/ТC218 «ТІМВЕК» («Лісоматеріали»). У вересні-жовтні 2014 року в Парижі під головуванням України проведено XIII засідання технічного комітету на якому були розглянуті перспективи подальшої роботи технічного комітету, стан та перспективи розгляду та підготовки стандартів за напрямками - лісоматеріали круглі, пиломатеріали та оброблена деревина, методи досліджень, залишки деревини [2].

1. *Міжнародна діяльність Державного агентства лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dkg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=112291&cat_id=32884*

2. *Матеріали щодо підсумків роботи підприємств Державного агентства лісових ресурсів України за 2014 рік, 30 січня 2015 р. – К.: Державне агентство лісових ресурсів, 2015.*

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ СТРУКТУР ДЛЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

© Волинець У. А., 2015

Необхідність державного управління і регулювання інноваційними процесами зумовлюється як загальнонаціональним їх значенням, так і економічним змістом інновацій. У наш час інновації виявились основним засобом збільшення прибутку між суб'єктами. Однак за відсутності належного державного регулювання багато нововведень не мають можливості швидко впроваджуватися у практику. Економічна та соціальна роль держави й відповідних державних органів при регулюванні інноваційними процесами зосереджена на декількох основних функціях:

1) акумулюванні засобів на наукові дослідження й інновації шляхом концентрації ресурсів і механізмів перерозподілу бюджету, а також за рахунок формування спеціальних фондів;

2) координації інноваційної діяльності шляхом визначення загальних стратегічних орієнтирів інноваційної політики. З цією метою держава сприяє кооперації і взаємодії різних інститутів у здійсненні інновацій. Державні структури формують єдиний технологічний простір, що забезпечує сумісність нововведень. Актуальною є також синхронізація нововведень за технологічними ланцюжками і стадіями інноваційного циклу;

3) стимулюванні інновацій шляхом заохочення конкуренції та фінансових субсидій і пільг учасникам інноваційної політики (державного страхування інноваційного ризику, а також "інноваційного тиску" на суб'єкти, що господарюють, за рахунок введення санкцій за випуск застарілої продукції і технології);

4) створенні правової бази для інноваційної політики (шляхом формування необхідного законодавства і реально діючих механізмів його функціонування);

5) кадровому забезпеченні інноваційної політики шляхом створення програм навчання в державних й недержавних вищих навчальних закладах, що сприяють розвитку генераторів нововведень і поширенню в економіці організаційних структур, які впроваджують інновації (корпорацій, фірм);

6) регіональному регулюванні інноваційної політики шляхом податкових пільг і раціонального розміщення інноваційного потенціалу, а також прагненні вирівняти умови поширення інновацій на території країни;

7) регулюванні міжнародного співробітництва у проведенні інноваційної політики через вироблену інноваційну стратегію і кооперацію [1].

Інноваційна політика держави тісно пов'язана з її інвестиційною політикою, яка має бути спрямована на стимулювання капіталовкладень у ту частину інновації, де інвестиції є базою для матеріалізації нововведень. Важливі шляхи впливу органів державного управління у напрямку стимулювання високотехнологічних (наукомістких) галузей, заохочення традиційних галузей на новій технічній базі, згорання стагнуючих виробництв. Інноваційна політика невіддільна від промислової, яка і створює попит на інновації [2]. Окрім того, підтримувати мінімально необхідний рівень обороноздатності країни неможливо без сталих інновацій.

Заходи державної інноваційної політики повинні створювати сприятливий клімат для впровадження інновацій у соціально-економічне середовище, ініціювати і регулювати. Механізми реалізації державної інноваційної політики України ще не використовуються повною мірою [1]. Якщо вихідні правові передумови цієї політики містяться у Конституції України, то законодавча база ще тільки починає створюватися.

1. Осоковська Г.В., Осоковський О.А. «Основи менеджменту»: 3-є видання, - К.: «Кондор», 2008р.

2. Федоренко В.Г. Основи менеджменту / В.Г. Федоренко, О.М. Діденко, Є.В. Бондаренко та ін. ; за ред. В.Г. Федоренка. – К. : Алерта, 2007. – 420 с.

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА РОЗВИТОК РОЗУМНИХ МІСТ

©Вороніна Р.М., 2015

Значення інновацій для розвитку країни вже не викликає сумніву ані у науковців, ані практиків. Проте потенціал інноваційної діяльності ще не достатньо використаний, особливо в країнах, що розвиваються та країнах з перехідною економікою.

Згідно Глобального інноваційного показника Україна займає 63 місце із 143 країн світу. Якщо порівнювати Україну з іншими постсоціалістичними країнами, то наша країна займає не найкращі позиції. Порівняно з Російською Федерацією ми займаємо гірші позиції та маємо 36,3 бали, в той час як РФ має 39,1. Ми відстаємо майже по всіх показниках, які враховуються при визначенні інноваційного рейтингу та включають оцінювання потенціалу людського капіталу, інфраструктуру, інформаційні і комунікаційні технології, екологію, логістику, розвиток ринку та бізнесу, наукові і творчі результати діяльності [1]. Одним із ключових факторів для країн є якість людського капіталу, хоча технології безпосередньо впливають на нього. Для аналізу інноваційного потенціалу варто оцінювати кореляцію між освітою та економікою, а також зайнятістю, між величиною наукових досліджень та кількістю патентів, тощо.

Проте активне використання інновацій, інформаційно-комунікаційних технологій може використовуватись також для розвитку міст, ефективного використання ресурсів, збереження енергії, підвищення якості життя мешканців, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище тощо.

Зростання навантаження на міста в результаті збільшення числа мешканців, постійна необхідність підтримувати економічне зростання і збільшення екологічних ризиків - все це обумовлює необхідність розробки екологічного та енергоефективного способу організації життя в містах. Така екологічна відповідальність досягається впровадженням екологічних технологій спільно з повноцінним використанням можливостей оцифровування інформації. Це означає використання технологій для збору інформації, яка може бути оброблена всередині самої технології і, в результаті, автоматично обчислюється найбільш екологічне і розумне рішення. Забезпечення технології можливостями передачі зібраної інформації людям або іншим технологіям, або отримання необхідної інформації з будь-яких джерел робить її багатофункціональною, що забезпечує рішення не однієї, а безлічі проблем.

Основними факторами, які впливають на розвиток інноваційного потенціалу в країнах та містах є, зокрема: підприємницькі програми, освітня інфраструктура, інноваційне суспільство, стимулювання людей до інновацій, ринок праці, уряд.

Розумне місто («Smart City») є інноваційною розробкою у сфері містобудування. Ця нова ідея може стати ланкою, яка поєднає екологічний сталий та економічний розвиток.

Розумними вважаються, такі міста, які використовують цифрові технології для підвищення своєї продуктивності і добробуту мешканців, зменшення витрат і споживання ресурсів, більш ефективної участі мешканців міста в його управлінні. Основні «розумні» сектори включають транспорт, енергетику, охорону здоров'я, водопостачання і утилізацію відходів. В розумних містах цифрові технології перетворюються у кращі муніципальні послуги, краще використання ресурсів і зменшення негативного впливу на навколишнє середовище [2].

Певні науковці та фахівці у сфері урбаністики виділяють також таке поняття як «інноваційне місто», де інновації можуть бути не лише науковими і технологічними, а й управлінськими, організаційними, виробничими тощо. Інноваційне місто здатне оновлюватись через свою відкритість до нових ідей та створювати нові моделі розвитку. Необхідними елементами його функціонування є: керівник, поєднання культур, освіта та комунікації [3].

Організація розумного міста є складним процесом, який об'єднує різні сфери, перетворюючи місто від використання мінімального рівня цифрових технологій до об'єднаних платформ зв'язку. Цей процес повинен охоплювати відкриті дані, де мешканець може отримати доступ до всіх необхідних даних, цінну інформацію на користь бізнес-процесів, всеохоплюючу інформацію у вигляді відкритих, безпечних і громадських платформ.

Інноваційні інтелектуальні рішення в галузі інформаційних технологій сприяють економії в

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки управління містом, покращенні екології та підвищенні конкурентоспроможності міста.

Прикладом інновацій у розумному місті є інтелектуальні електролічильники для енергомережі з високим ступенем децентралізації виробників електроенергії, коливаннями в поставках, наприклад, через поновлювані джерела енергії, і великим числом різноманітних споживачів. З їх допомогою виробництво і споживання електроенергії можна зробити максимально прозорим і збалансованим. Інновації у розумних містах охоплюють відповідні додатки і послуги, сучасну логістику і транспортні системи, інформаційно-комунікаційні технології від RFID-чипів до датчиків усіх видів, необхідних для збору даних та об'єднання їх в мережу.

В розумних містах фізична інфраструктура міста інтегрована в цифрову. Датчики та інтелектуальні вимірювачі, встановлені по всьому місту, можуть забезпечувати цифровою інформацією про дорожній рух, вільні місця для паркування, споживання енергії, дорожні аварії, погодні умови тощо. З цією інформацією мешканці міста можуть ознайомитися за допомогою своїх смартфонів або інших пристроїв і таким чином виробити оптимальний маршрут пересування по місту. Такий організаційний підхід дозволяє зробити фізичну інфраструктуру більш гнучкою і персоналізованою.

Очікується, що у 2016 році інвестиції в оснащення розумних міст датчиками становитиме понад 30 млрд. Євро. А до 2020 року в міську інфраструктуру по всьому світі будуть інвестовані сотні мільярдів євро. [4] В результаті, половина будівель в розумних містах буде оснащена інтелектуальною технікою автоматизації, невід'ємною частиною міської інфраструктури стануть мультимодальні транспортні вузли, які об'єднують різні види транспорту, одна п'ята частина енергоспоживання в таких містах буде покриватися з поновлюваних джерел, а кожен десятий автомобіль буде приводити в рух електрику.

У 2014 році звання найрозумнішого міста у світі виборів Тель-Авів, де міська влада використала переваги потенціалу цифрових технологій і геолокації та масовому впровадженню технології Wi-Fi. А найкращим інноваційним проектом було визнано мобільний додаток Omoti в Нігерії, який дозволяє матерям спостерігати за здоров'ям своїх дітей. [5]

У 2015 Європейська комісія визначила пріоритетні сфери для інноваційного розвитку розумних міст, які охоплюють сталу міську мобільність, сталі райони та умови будівництва, інтегровану інфраструктуру і процеси, орієнтацію на мешканців, політику і регулювання, інтегроване планування, поширення знань, показники та метрики, відкриті дані, стандарти, бізнес-моделі. [2]

В Україні теж ініціюються інноваційні проекти розвитку розумних міст у Львові, Вінниці, Києві. Проте досвід розумних міст Європи може сприяти пришвидшенню даного процесу.

1. *The Global Innovation Index [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-full-report-2014>*

2. *Офіційна сторінка Європейської комісії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en>*

3. *Офіційна сторінка видання Financial Times [Електронний ресурс] – Режим доступу: ft.com/home/europe*

4. *Офіційна сторінка консалтингової компанії Navigant Research [Електронний ресурс] – Режим доступу: navigantresearch.com/research/smart-cities*

5. *Офіційна сторінка Smart City World Expo [Електронний ресурс] – Режим доступу: smartcityexpo.com/en/press/-/prensa/detalle/4425085/cloenda-smart-city-expo-2014*

НОВІ ПОГЛЯДИ ЩОДО ЗМІНИ У ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВ

© Н.Г. Вядрова, 2015

В умовах нестабільної світової економічної кон'юнктури, зростання вартості та гострого дефіциту фінансових ресурсів на міжнародних ринках капіталу для вітчизняного банківського сектора основним напрямом оптимізації взаємодії з європейською кредитною системою стає реформування структури у відповідності з міжнародними стандартами. Так, згідно Указа Президента України №5/2015 від 12.01.2015 р. вектором розвитку держави проголошено забезпечення сталого розвитку, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями»[1]. За цих обставин зростає актуальність питань, пов'язаних з визначенням напрямів вдосконалення фінансової стратегії банку в учасних умовах ведення банківського бізнесу.

Фінансова стратегія розвитку банку орієнтована на покращення фінансових показників банківської діяльності з урахуванням інтересів держави, регулятивних норм і правил НБУ, а отже визначає цілі, методи, інструменти та механізми формування і розподілу фінансових ресурсів, необхідних для їх реалізації. Економічна ефективність діяльності банку визначається як багатоаспектне поняття, яке зумовлює багатокомпонентність підсумкового показника ефективності та його безпосередній зв'язок з цілями діяльності, які реалізуються в рамках фінансової стратегії. Сучасна парадигма банківського менеджменту передбачає необхідність переорієнтації діяльності банків з короткострокових результатів: у вигляді прибутку, рентабельності продажу, частки ринку, що обслуговується, на досягнення довгострокових цілей: зростання капіталізації та збільшення ринкової вартості за рахунок надання клієнтам більшої цінності у вигляді банківських продуктів та послуг. Зростання зазначених показників буде свідчити про надійність та фінансову стійкість банку, його спроможність утримувати сталу конкурентну позицію у довгостроковому періоді, забезпечити економіку достатнім обсягом ресурсів для фінансування потреб усіх її суб'єктів.

Результативність діяльності банківського сектору залежить від ступеня задоволення потреб клієнтів, населення, підприємців переліком та якістю банківських послуг. Будь-яка програма- довірчі відносини з клієнтом, якість, яка відповідає правилу «Six Sigma», управління знанням, передові технології, онлайнві комунікації – створюють вартість тільки у випадку, якщо це приводить до зростання обсягу продажу банківських продуктів та зменшення витрат [2]. Вітчизняні банки можуть отримати зростання доходів, зміцнюючи відношення з існуючими клієнтами, які готові сплачувати більші тарифи за врахування їх індивідуальних потреб, вищу якість, персоналізацію та комфортність обслуговування. Це у свою чергу відкриває перед банками широкі перспективи впровадження банківських інновацій, зокрема розробки нових механізмів здійснення пенсійних накопичень та управління депозитними вкладками (дистанційний банкінг).

Таким чином, в умовах динамічного ринку конкурентні переваги в системі сукупної банківської інфраструктури отримують лише ті банківські установи, які мають численну клієнтську базу, спектр банківських продуктів та послуг, здатних задовольнити потреби клієнтів, кваліфікований банківський персонал та сучасну технічну забезпеченість банківських бізнес-процесів. Посилення факторів конкуренції шляхом активізації альтернативних гравців ринку зумовлюють нові погляди щодо зміни у фінансової стратегії розвитку банківської установи.

1. Закон України Про Стратегію розвитку «Україна – 2020» від 12.01.2015р. №5/2015 // Електронний ресурс. Режим доступу: president.gov.ua/document/18688.html

2. Друкер П.Ф. *Енциклопедія менеджмента* / П.Ф. Друкер – Пер. с англ. – М.: Изд. дом «Вільямс», 2004, - 432 с.

УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

© Х. В. Галак, 2015

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки і діяльності підприємств спрямованої на підвищення ефективності діяльності через використання інноваційних технологій спостерігається все більша концентрація уваги щодо питань управління структурою капіталу, у тому числі однієї з найважливіших його складових – власного капіталу. Проблематика управління власним капіталом є актуальною, оскільки від його величини залежать показники фінансової стійкості та платоспроможності, а також забезпечується ефективна виробничо-господарська діяльність підприємства загалом. Важливість управління власним капіталом виникає не лише через внутрішні передумови, як, наприклад, прагненням покращити фінансові результати, але і через залежність підприємств від факторів зовнішнього середовища, таких як потреба в отриманні інвестиційних коштів та необхідність залучення кредитних ресурсів задля фінансування діяльності і зокрема залучення інновацій.

Власний капітал – це різновид ресурсів підприємств, що формується його власниками за допомогою внесків до статутного фонду та частини прибутку в процесі виробничо-господарської діяльності [1, с.50]. До власного капіталу входять: статутний, пайовий, додатково вкладений, інший додатковий, резервний, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений та вилучений різновиди капіталу [2, с. 204]. Власний капітал виконує основну роль щодо початку й продовження господарської діяльності підприємств. Він є джерелом здійснення виплат згідно з зобов'язаннями підприємства, що показує рівень його фінансової самостійності і кредитоспроможності.

Поняття управління власним капіталом необхідно розуміти як забезпечення належної управлінської системи, а також її систематичне удосконалення. Таке управління направлене на визначення зв'язку між темпами зміни капіталу та темпами зміни активів, питомої ваги кожної статті власного капіталу та її динаміки в загальному обсязі фінансових ресурсів підприємства. Не менш важливим є вибір оптимального варіанту нарощення власного капіталу (емісія акцій, нерозподілений прибуток тощо) в наявних умовах з врахування вартості та ризиків. Достатній обсяг власного капіталу визначає якість управління підприємством та розглядається як індикатор можливості ведення інноваційної діяльності задля покращання фінансово-господарських результатів діяльності [3, с. 133].

Необхідність управління акумулюванням власного капіталу у розрізі його структури і джерел виникає з моменту утворення підприємства і планування його стратегічної діяльності. При цьому мають бути визначені бажані і допустимі значення власного капіталу, а зокрема мінімально необхідний розмір статутного та резервного капіталу згідно з вимогами законодавства.

Наступним важливим моментом при управлінні розміром та структурою власного капіталу підприємств в умовах інноваційного розвитку є забезпечення належного функціонування інформаційних систем для причинно-наслідкового моделювання, що дозволяє формувати обґрунтовані прогнози показників ефективності роботи. Відтак існування інформаційних систем як важливої ланки в управлінні власним капіталом має такі складові: розробка методів та інструментів управління капіталом, шляхи його оцінки, наявність спеціалізованих програмних засобів статистичного аналізу, причинно-наслідкове моделювання з метою виявлення взаємозв'язків факторів впливу на власний капітал підприємства, а також визначення обґрунтованих прогнозних значень показників ефективності роботи суб'єкта підприємницької діяльності [3, с. 131].

Управління власним капіталом здійснюють згідно з наступними принципами: комплексність охоплення; розподіл управління; безперервність здійснення прогнозних і управлінських оцінок; послідовне застосування кількісних підходів для вирішення завдань аналізу та прогнозування; розвинене інформаційне забезпечення найважливіших етапів процесу прийняття рішень [3, с. 132].

Важливо враховувати фактор оптимального співвідношення між обсягами залученого капіталу й сформованих активів, провадити ефективну емісійну політику з дослідженням ринку цінних паперів, а також позицій акцій даного підприємства на такому ринку. Щодо можливості нарощення нерозподіленого прибутку то вона прямо пов'язана з плануванням і реалізацією дивідендної політики, що впливає на стратегію управління капіталом підприємства та вибору джерел його акумулювання [4, с. 94-95].

В науковій термінології виділяють такі варіанти формування структури власного капіталу:

- за принципом «розводження капіталу» (діяльність пов'язана із скороченням показника «прибуток на акцію» в результаті припущення про те, що конвертовані цінні папери перетворені на звичайні акції, виконані опціони й варанти або акції випущені відповідно до певних договорів, що є характерним, як правило, для акціонерних товариств);
- за принципом визначення субординованого капіталу (у зв'язку із емісією боргових цінних паперів й утворенням складної структури капіталу промислового підприємства);
- за принципом капіталізації прибутку.

Виділимо останній найважливіший і найбільш поширений варіант формування структури власного капіталу, а саме, використання капіталізованого прибутку, тобто тієї частини чистого прибутку підприємства, що спрямовується на поповнення обсягу його фінансових ресурсів задля організації і підтримки поточної діяльності. Сам капіталізований прибуток підприємства, акумульований за результатами фінансово-господарської діяльності, є не лише вагомим елементом власного капіталу, але й джерелом покриття його зобов'язань перед партнерами, споживачами й співробітниками, що знаходить своє відображення у розподілі чистого прибутку й створенні спеціальних цільових фондів, як, наприклад, матеріального заохочення, виробничого й соціального розвитку, страхового, дивідендного, резервного фондів. Такі фонди є дуже важливими для кожного суб'єкту підприємницької діяльності.

У процесі здійснення системи управління власним капіталом підприємства в умовах інноваційного розвитку важливе значення відіграє моніторинг, метою якого є відстеження будь-яких змін структури та обсягу капіталу. Відтак на підприємстві приймаються певні рішення щодо стратегії управління власним капіталом задля забезпечення якнайбільшої ефективності його розподілу і використання [5, с. 81].

Моніторинг сприяє визначенню таких даних: ефективність системи управління власним капіталом; «вузькі» місця й їх джерела виникнення у фінансово-господарській діяльності підприємства, що відображається на структурі й обсягах власного капіталу; ризики та фактори впливу на управління власним капіталом; варіанти змін системи управління власним капіталом; включення всіх елементів в систему управління власним капіталом, виконання ролей усіх підсистем та елементів системи управління у захисті від несприятливих подій; адаптивна здатність системи щодо прийняття рішень для управління власним капіталом; рівень захисту підприємства від ризиків системи прийняття рішень пов'язаних з управлінням власним капіталом.

Існують 3 рівні ієрархії у інформаційній базі моніторингу:

- моніторинг зовнішнього середовища підприємства, що дозволяє отримати інформацію про потенційні витрати на утримання й обслуговування як власного, так позикового капіталу.
- моніторинг внутрішнього використання, де відбувається оцінка певних виробничих показників, оцінка балансової вартості наявних власних фінансових ресурсів.
- формування управлінських рекомендації, базуючись на експертній оцінці обсягів та динаміки зміни власного капіталу поряд з даними про стан товарного й фондового ринків

Моніторинг забезпечує можливості гнучкого управління власним капіталом, характеризує динамічний характер такого процесу, допомагає робити вчасні висновки і приймати відповідні кроки для оптимізації ефективності управління структурою власного капіталу [4, с. 97].

Отже можна зробити висновок, що управління структурою та формуванням власного капіталу підприємства є однією з ключових умов його успішного функціонування і можливості здійснення ним інноваційної діяльності.

1. Чорна О.М. Економічний зміст та проблематика управління капіталом підприємства реального сектору економіки в Україні / О.М. Чорна, О.О. Мацнева // Науково-практичний журнал «Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції». — 2013. — № 2. — С. 48—56.

2. Відображення власного капіталу у фінансовій звітності підприємств різних організаційно-правових форм / В. І. Воськало, Н. М. Воськало // Науковий вісник НЛТУ України. - 2014. - № 24.3. - С. 203-209.

3. Сучасний стан управління власним капіталом підприємств України / Єпіфанова І.Ю., Дрозд І. В./ І.Ю., Єпіфанова, І. В Дрозд // Матеріали ІV науково-практичної інтернет-конференції Львівської комерційної академії. - 2015. - С. 130-133.

4. Формування системи управління власним капіталом підприємства / А. М. Микитенко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. - 2015. - Т. 21, № 1. - С. 93-101.

5. Пілецька С. Т. Управління структурою капіталу підприємства // Вісник. — Запоріжжя, 2010. — N3 (7). — С. 79—84.

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

© Гилка М.Д., 2015

На сьогодні, найбільш дієвим засобом зростання та розвитку сільськогосподарського виробництва, що має стратегічний характер, реальною запорукою впевненості сільгоспвиробників у власних конкурентних позиціях на світовому ринку, засобом, за допомогою якого відбувається адаптація підприємств до змін у зовнішньому середовищі, створюються нові робочі місця, і, відповідно, необхідною умовою розвитку сільських територій, є інновації. Адже, як зазначає В. Трегобчук, інновації у сільському господарстві – це, перш за все, нові сорти рослин, породи тварин та кроси птиці, нові добрива та засоби захисту рослин і тварин, сучасна техніка, нові методи профілактики та лікування тварин, технології, форми організації та фінансування виробництва, підходи до підготовки кадрів тощо [1, с.4]. Крім того, інновації у сільському господарстві підвищують конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції, дозволяють вирішити проблему обмежених можливостей розширення сільськогосподарських угідь, сприяють зменшенню загроз світової продовольчої кризи тощо.

З метою забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств необхідно сформувати інноваційно-інвестиційну модель розвитку сільського господарства в контексті зрівноваженого розвитку сільських територій, яка б враховувала регіональні особливості сільськогосподарського виробництва та природно-ресурсний потенціал сільських територій.

Форма політики Європейського Союзу щодо інноваційної моделі розвитку сільського господарства, а відповідно розмір і структура витрат на інновації визначається стратегією «Європа 2020», що була прийнята у березні 2010 року і називається «Стратегія інтелектуального і зрівноваженого розвитку, сприяючого суспільній активності». Пріоритети, що визначені даною стратегією, охоплюють всі три елементи класичної концепції зрівноваженого розвитку: економічний, суспільний і середовищний (природний). В даній стратегії визначені три взаємопов'язані між собою проекти розвитку.

1. Інтелектуальний розвиток: тобто розвиток економіки, яка буде ґрунтуватися на знаннях та інноваціях.

2. Зрівноважений розвиток: тобто розвиток економіки, яка буде більш ефективно використовувати ресурси, буде більш узгодженою із довкіллям та більш конкурентоспроможною.

3. Розвиток, сприяючий суспільній активності: тобто розвиток економіки з високим рівнем зайнятості населення, що забезпечує суспільну і територіальну узгодженість [2].

Крім даних пріоритетів Європейська комісія визначила ще сім ключових проектів, які мають підтримувати вказані пріоритети і сприяти досягненню цілей реалізації стратегії. Ці проекти будуть реалізовуватися на рівні ЄС та окремих країн. Серед них звернемо увагу на ті, що безпосередньо пов'язані з інноваційною діяльністю – це «Союз інновацій», метою якого є покращення доступу до фінансування досліджень і інновацій, та «Європа, яка ефективно використовує ресурси».

Визначеними є також кількісні орієнтири реалізації запропонованої стратегії, зокрема на інвестиції у науку та інтелектуальний розвиток рекомендується витратити 3% валового продукту ЄС; кількість осіб, які завчасно закінчують шкільне навчання обмежити до 10%; 40% осіб молодого покоління повинні здобути вищу освіту тощо [3].

В Україні курс на розвиток економіки за інноваційною моделлю був проголошений 14 червня 1994 р. Угодою про партнерство та співробітництво між Європейським співтовариством і Україною, яка набула чинності 01 березня 1998 р. та Указом Президента України від 11 червня 1998 р. № 615/1998 «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» [4, с.203; 5, с.3]. Обрання даного курсу означало, що в регіонах головним джерелом зрівноваженого економічного зростання мають стати нові наукові знання, їх продукування, комерційне застосування та отриманий технологічний досвід. Проте, чинним законодавством так чітко і не визначено засад розвитку національної інноваційної системи, не конкретизовано її структуру. У аграрній сфері економіки окремі її сегменти, зокрема інституційний устрій інноваційної економіки, пріоритети науково-технологічного та інноваційного розвитку, програмно-цільове фінансування науково-технічної і інноваційної діяльності, підтримка підприємництва у сфері

інноваційної діяльності та трансферу технологій продовжують розвиватися хаотично та не узгоджено [6, с.60].

Розвиток сільськогосподарського виробництва за інноваційною моделлю передбачає зростання обсягів виробництва продукції рослинництва за рахунок вирощування культур за інтенсивними «точними» технологіями, які дозволяють найповніше використати природні фактори та звести до мінімуму матеріальні та трудові витрати, а також використання інноваційних ґрунтозахисних, ресурсозберігаючих систем землеробства.

На збільшення обсягів тваринницької продукції також впливають інноваційні процеси, які проявляються у розведенні нових високопродуктивних порід ВРХ, свиней, птиці, застосуванні штучного осіменіння високоплемінними породами, розробці заходів із захисту тварин від найбільш небезпечних хвороб. Інновації у тваринництві серед технічних засобів дозволяють використовувати сучасні доїльні установки, доїльні зали, стійлове обладнання, механізовані лінії роздавання кормів. Удосконалення технології утримання та відгодівлі тварин забезпечує розробку комп'ютеризованих технологій ефективною годівлі та управління рухом тварин, виробництво високоякісних кормів з підвищеним вмістом протеїну, запровадження системи однотипної відгодівлі, безприв'язне утримання тварин на глибокій підстилці тощо.

Інноваційна модель розвитку сільськогосподарських підприємств передбачає також застосування найновішої техніки, зокрема зернозбиральних комбайнів, що збирають урожай із мінімальними втратами зерна, високопродуктивних силосо- та кормозбиральних комбайнів, посівних комплексів, які працюють за нульовими та мінімальними технологіями та одночасно здійснюють обробіток ґрунту та точний висів, самохідних обприскувачів з інженерними розпилювачами, сівалок з пневматичним розподілом насіння, його точним та механічним висівом.

У виробництві продуктів харчування останнім часом широко використовуються бактеріальні закваски, що також є інноваційним досягненням. Крім того, розроблені системи захисту населення від неякісної продукції, зокрема система токсикологічного моніторингу продукції тваринництва, покращення її якості та безпечності.

Особливого значення набуває проблема виробництва екологічно чистих (органічних) продуктів. У країнах ЄС термін «органічні продукти» є законодавчо визначеним. Органічними називають продукти харчування, що створені в екологічно безпечному середовищі без застосування синтетичних, генетично модифікованих організмів, радіації. Виробник такої продукції повинен пройти сертифікацію, що передбачає атестацію всіх етапів виробництва – від стану земель до упаковки кінцевої продукції, на підставі чого він отримує право маркувати свій продукт як екологічно чистий. В Україні є значні перспективи для розвитку органічного виробництва, оскільки останнім часом різко скоротилося внесення мінеральних добрив, гербіцидів та пестицидів.

Отже, підсумовуючи усе вищезазначене, зауважимо, що розвиток інноваційної діяльності в сільському господарстві України знаходиться на низькому рівні, його покращенню сприятимуть організаційно-економічні заходи, зокрема необхідно: вдосконалити механізм захисту прав інтелектуальної власності та процедур патентного захисту інновацій, забезпечити сприятливий клімат для створення власних наукомістких виробництв повного циклу шляхом використання різних форм державної підтримки, сприяти розвитку інноваційної інфраструктури через покращення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, сертифікації і впровадження розробок, підготовки і перепідготовки кадрів тощо.

1. Трегобчук В. Інноваційно-інвестиційний розвиток національного АПК: проблеми, напрями і механізми / В. Трегобчук // *Економіка України*. – 2006. – №2. – С.4-12.

2. *Houses of the Oireachtas, Joint Committee on Agriculture, Fisheries and Food, Fourth report. Report on the common agricultural policy*. – 2010.

3. Adinolfi F. *The CAP towards 2020: Possible scenarios for the reallocation of the budget for direct payments* / J. Little, A. Massot. – Brussels : European Parliament, 2011.

2. *Про партнерство та співробітництво між Європейським співтовариством і Україною : Угода від 14.06.1994 р.* // *Офіційний вісник України*. – 2006. – № 24. – С. 203.

2. *Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента України від 11.06.1998 р. № 615/1998* // *Офіційний вісник України*. – 1998 р. – № 24. – С. 3.

3. *Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні : Національна доповідь* / К. Ващенко, З. Варналій, В. Воротін, В. Гесць, та ін. – К. : Держкомпідприємство, 2008. – С. 60.

ВІРТУАЛЬНІ ОБ'ЄДНАННЯ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ПІДТРИМКИ І РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ПОЛТАВСЬКОГО РЕГІОНУ

© Глебова А.О., Маховка В.М., 2015

Розвиток сучасного суспільства характеризується поступовим перетворенням традиційної економіки на віртуальну, яка дає можливість здійснювати економічні операції та налагоджувати ділові відносини у віртуальному просторі та проявляється через розвиток електронного (віртуального) бізнесу, створення електронного уряду, організацію та функціонування віртуальних організацій (підприємств) [1]. Саме розвиток інформаційних технологій створив поштовх для розвитку не тільки туристичних підприємств України, але і туристичної індустрії у світі.

Нині туристична галузь України має великі можливості щодо подальшого розвитку на основі своїх багатих туристично-рекреаційних ресурсів, потребує не тільки інновацій, але і поступового просування своїх послуг як на регіональному рівні, так і національному та світовому. Це, в свою чергу, дозволило б не тільки розв'язати соціально-економічні проблеми країни, але і забезпечити її подальший розвиток. Однак, зважаючи на розвиток світової фінансової кризи, виникла потреба знайти альтернативні способи розвитку туристичних послуг на регіональному ринку. Отже, як показує практика, сфера туризму є інформаційно-насиченою, оскільки характеризується різноманітністю та складністю ділових взаємозв'язків із партнерами (відповідно до КВЕД із туризмом пов'язано понад 60 видів економічної діяльності), індивідуалізацією та пріоритетністю ексклюзивності туристичних послуг, динамічністю бізнес-процесів, потребою в постійному технологічному удосконаленні та високою конкуренцією.

Тому, для нинішнього розвитку туристичної діяльності необхідно впроваджувати сучасні ІТ-технології, які забезпечують інформатизацію та швидкий обмін даними, інтеграцію та взаємозв'язок усіх учасників туристичного ринку, можливість урахування індивідуальних особливостей кожного клієнта у процесі задоволення його потреб, підвищення швидкості обслуговування, оперативний зворотний зв'язок, підвищення ефективності діяльності туристичних підприємств. У практичній діяльності туристичних підприємств застосовуються різноманітні види інформаційних технологій, а саме: глобальні розподільчі системи, системи бронювання та резервування, електронні інформаційні системи, інформаційні системи менеджменту, мобільні системи зв'язку, послуги глобальної комп'ютерної мережі Інтернет [1].

Отже, слід погодитись із думкою, що стримуючим фактором розвитку туристичної індустрії України загалом і Полтавської області зокрема є недостатній рівень використання сучасних інноваційних інформаційних технологій у туристичній сфері, що підтверджується:

- низьким рівнем розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури у сфері туризму;
 - відсутністю інформаційних баз даних, профіль яких орієнтований на туризм і туристичну діяльність регіону;
 - відсутністю ефективної рекламної політики та обмеженістю інформації про туристичний продукт Полтавської області на міжрегіональних, державному та міжнародному ринках;
 - недосконалістю механізму інформаційно-комунікаційного обміну між суб'єктами підприємницької сфери туризму та зовнішнього середовища за допомогою Інтернет-мережі;
 - низьким рівнем розвитку віртуальних туристичних підприємств і центрів;
 - відсутністю державної електронної системи забезпечення суб'єктів туристичної діяльності оперативною інформацією про зміни попиту, пропозиції, ціни, тарифи на туристичні товари та послуги тощо. В умовах інтеграції та глобалізації економіки, загострення конкуренції на ринку туристичних послуг більшість туристичних підприємств для реалізації поставлених цілей змушені шукати нові форми організації та ведення господарської діяльності, які дозволяють:
- мінімізувати витрати;
 - просувати сучасні туристичні продукти;
 - формувати постійну клієнтську базу;

- підвищувати імідж підприємства;
- мати зворотний зв'язок із основними клієнтами.

Вважаємо, що у період дефіциту фінансових ресурсів і зростаючої потреби їх економії саме сучасні інформаційні технології містять можливості для розвитку віртуальних туристичних підприємств, зокрема тих, що надають послуги із сільського (зеленого) туризму, який характеризується домінуванням підприємств малого бізнесу (ФОП, ПП), нестабільними доходами, мінімальною (або відсутністю) рекламою. Тому в умовах розгортання світової фінансової кризи однією з перспективних форм економічної інтеграції туристичних підприємств є формування віртуальних туристичних об'єднань, які являтимуть собою групи підприємницьких структур, фірм, організацій і установ, діяльність яких знаходиться у сфері туризму та споріднених із ним сферах бізнесу. Отже, використовуючи здобутки світової практики господарювання, пропонуємо активізувати формування та впровадження віртуальних об'єднань у вітчизняній практиці господарювання (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Характеристика сучасної форми підприємницької діяльності на основі інформаційної платформи

Ознака характеристика	Характеристика віртуальне об'єднання
Функціональне значення	Об'єднання у віртуальному просторі різноманітних підприємств і організацій із закладами освіти та науки, органами державної влади та громадськими організаціями з метою підвищення конкурентоспроможності продукту чи послуги, що вони пропонують, ефективності та економічності діяльності, сприяння соціально-економічного розвитку регіону
Вигляд у віртуальному просторі	Унікальний сайт у мережі Internet, який має інформаційний ресурс даних про основні види діяльності, забезпечує багатосторонні комунікативні зв'язки та високий рівень доступності
Роль учасника	Усі учасники мають рівні права та співпрацюють один із одним на договірній основі
Термін участі	Довгостроковий термін співпраці
Джерела фінансування	1) Кошти учасників об'єднання; 2) кошти міжнародних фондів, кредитних організацій, грантових програм; 3) фінансові ресурси спонсорів та інвесторів; 4) надання комерційних послуг фізичним і юридичним особам, які не є учасниками об'єднання
Юридичний статус (чи потребує державної реєстрації)	Потребує, оскільки віртуальне об'єднання є об'єднанням підприємств, яке згідно з ч. 4 ст. 118 Господарського кодексу України є юридичною особою. Статтею 25 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» № 755-IV від 15.05.2003 (в редакції від 07.07.2014) визначено порядок реєстрації юридичних осіб
Матеріально-технічне забезпечення	Не потребує

Створення в Полтавській області віртуального об'єднання туристичних підприємств передбачатиме:

- організацію спільної діяльності суб'єктів туристичної діяльності, органів державної регіональної влади, закладів освіти та інших господарських суб'єктів для тісної співпраці, метою якої буде активне сприяння стійкого розвитку туризму в регіоні;
- створення сприятливих умов щодо зацікавленості туристів у споживанні туристичного продукту,
- покращення інвестиційного клімату;
- організація проведення спільних заходів і проектів ефективного використання туристично-рекреаційних ресурсів;
- ефективне просування туристичного продукту регіону;
- підвищення рівня інформованості власників про інновації та інноваційні технології у туристичній галузі;
- формування єдиної інформаційної бази щодо інновацій та інноваційних технологій, які набули практичного застосування на туристичних підприємствах Полтавщини;
- формування позитивного іміджу у споживачів щодо туристичних підприємств, які займаються

- підтримка щодо організації і впровадження інноваційних технологій чи інновацій на туристичних підприємствах;

- реалізацію ефективної рекламної, маркетингової, іміджевої політики та забезпечення інформаційно-аналітичної складових діяльності туристичних підприємств.

Особливо це стосується впровадження енерго та ресрозбергіючих технологій на сучасних туристичних підприємствах. Зокрема, у світовій практиці господарювання, віртуальні туристичні об'єднання використовують як інформаційну базу, яка дозволяє повідомляти споживачів про нововведення, що дозволяють, наприклад, зберігати навколишнє середовища, що позитивно впливає не тільки на імідж туристичних підприємств, але і підтримує інтерес у туристів та дозволяє підтримувати у них інтерес повертатися через певний проміжок часу туди, де вони відпочивали. Зокрема, останніми роками набуває поширення при організації готельного бізнесу використання технологій «розумний будинок», що дозволяє більш раціонально використовувати всі наявні ресурси (воду, електроенергію, теплоенергію тощо), адже всім відомо що саме готелі є одними із найбільших споживачів цих ресурсів. Тому, в 2010 році у США вперше був проведений конкурс Sustainable Suite Design Competition, організований U.S. Green Building Council і ASID (Американською асоціацією дизайнерів інтер'єрів). Конкурсним завданням для дизайнерів інтер'єрів стало створення проектів готельного номера, що відповідають сучасним поняттям про відповідальність по відношенню до довкілля, які одночасно стали б новим позитивним досвідом для клієнтів. Робився акцент на споживання води, навколишнє середовище, енергоефективність, матеріали, внутрішнє середовище [2]. Інформація про ці нововведення розміщується на інформаційному сайті не тільки самого готелю, а може відобразитися на сайтах туристичних операторів.

Цікавим є використання досвіду бронювання місць і різних готелях. Портал Prohotel.ru – це не лише соціальна мережа для фахівців сегменту Ногеса, але і зручний майданчик бронювання. Майданчик бронювання порталу «Prohotel.ru» містить великий, регулярно поновлюваний каталог готелів всього світу, завдяки чому у користувача не виникає проблем з вибором готельного об'єкту. Забронювати апартаменти можна прямо на сайті порталу. Для цього досить перейти в розділ «Готелі» (Prohotel Reservation Service). Система бронювання просить користувача ввести назву країни і міста, а потім видає всі варіанти. Орієнтуючись на опис і фотографії готельних апартаментів, користувач може забронювати вподобані йому апартаменти.

Таким чином, світовий досвід засвідчує, що інформаційні технології у процесі організації та впровадження інноваційних технологій та інновацій дозволяють не тільки вирішити значну кількість поточних проблем, але і формувати довгострокові конкурентні переваги туристичних підприємств України.

1. Мельниченко С.В. *Інформаційні технології в туризмі : теоретичні та практичні аспекти* / С.В. Мельниченко // *Вісник Запорізького національного університету*. – 2010. – № 2 (6). – С. 129-138.

2. *Умный гостиничный номер для экономных отельеров.*-[Електронний ресурс].-Режим доступу:<http://prohotelia.com.ua/2010/09/smart-room/>.— Заголовок з титулу екрану.

КРЕДИТНИЙ РЕЙТИНГ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ

© Глушаченко С.С., 2015

Ринок капіталу служить джерелом фінансування реального сектора економіки, ступінь його розвитку безпосередньо впливає на розвиток промисловості. Рейтинг кредитоспроможності допомагає розвитку фінансового ринку, що, у свою чергу, позитивно позначається на інвестиціях у промисловість. Інвестори хочуть знати ступінь ризикованості вкладень до складання угоди, а рейтинг допомагає оцінити ризики інвестицій. В Україні відсутність інформації про кредитні та інвестиційні ризики, які пов'язані з підприємствами, призводить до того, що досить часто банки та інвестори розглядають роботу в промисловому секторі як ризиковані операції та встановлюють або необґрунтовано високі відсоткові ставки і дають підприємствам короткострокові кредити, або уникають інвестицій взагалі. Ця ситуація зачіпає всі підприємства, включаючи прибуткові.

Вирішення цієї проблеми, на наш погляд, можливо за рахунок введення системи оцінювання кредитного рейтингу промислових підприємств та використання його на фондовому ринку. Одним з інструментів взаємодії інвесторів і кредиторів з підприємствами виступає публічний рейтинг або рейтингова оцінка, який є важливим інформаційним засобом, індикатором та інструментом підтримки ділових відносин. Рейтинг надає порівняльну оцінку значимості, масштабності підприємства та характеризується числовим показником, номером або класом. Рейтинг міжнародних рейтингових агентств дозволяє підприємству отримати ряд дуже цінних переваг, які мають стратегічне значення в довгостроковій перспективі розвитку.

Кредитний рейтинг безпосередньо пов'язаний з вартістю позикового капіталу, чим вище стійкість і надійність підприємства, тим нижче вартість позикового капіталу. Даний висновок підтверджується на основі динаміки відсоткових ставок по облігаціях підприємств. Чим нижче рейтинг має підприємство, тим під більшу відсоткову ставку здійснюється емісія облігацій.

На думку Протасова В.Ф. основна мета рейтингової оцінки підприємств – надання потенційним інвесторам та іншим зацікавленим особам інформації, на основі якої вони формують свою інвестиційну політику, встановлюють прийнятний рівень і обсяг інвестиційних вкладень. Рейтингова оцінка є характеристикою ризику та майбутньої прибутковості підприємства, являє собою ймовірність повернення суми вкладених коштів [1]. Визнання рейтингової оцінки інвесторами і кредиторами знаходить відображення в їх інвестиційних рішеннях. Так, чим вище рейтинг підприємства, тим під меншу відсоткову ставку інвестори надають позиковий капітал. Багато інституційні інвестори використовують рейтинг у власних регламентах для встановлення рівня ризиків при вкладенні в цінні папери підприємства.

Вітчизняні підприємства недооцінюють важливості рейтингу та не займаються питаннями підвищення свого кредитного рейтингу. В той же час, рейтинг дає можливість підприємству отримати наступні переваги.

1. Рейтинг дозволяє знизити ціну позикового капіталу, що вивільняє додаткові кошти, які можуть бути спрямовані на задоволення потреб підприємства: збільшення ринкової вартості, розширення виробничих потужностей, розвитку інвестиційних проектів, збільшення обсягу випуску продукції, підвищення якості та інноваційності продукції тощо.

2. Більшість зарубіжних компаній, які здійснюють інвестиції у вітчизняні підприємства є інституційними інвесторами – керуючими компаніями, які інвестують не свої грошові кошти, а кошти великої кількості власників з метою збільшення капіталу. Діяльність керуючої компанії строго регламентовано, про те які акції яких компаній використовувати [2]. Так само банки мають чіткі регламенти з приводу вкладення в цінні папери.

3. Підвищення ефективності управління витратами і вивільнення кошти для реінвестування та підвищення вартості підприємства, отримання більш вигідних угод у тендерах і інвестиційних проектах.

4. Світова тенденція на глобалізацію всіх форм відносин призводять до необхідності ведення прозорого і відкритого бізнесу.

Використання учасниками фінансового ринку кредитного рейтингу в якості незалежної думки, яка

дає оцінку кредитоспроможності емітентів, дозволяє:

сприяти підвищенню ефективності та поліпшенню інформаційного забезпечення при прийнятті рішень щодо придбання акцій та облігацій суб'єктів господарювання;

підвищити надійність і передбачуваність фінансових операцій за рахунок наявності незалежної кваліфікованої думки третьої сторони;

збільшити обсяги кредитних операцій і поліпшити їх якість за рахунок зниження витрат збору та аналізу інформації;

збільшити можливості позичальників по залученню кредитів і фінансових ресурсів та підвищити їх доступність.

Незважаючи на те, що інвестори можуть використовувати кредитні рейтинги при прийнятті тих чи інших рішень, рейтинги не є індикаторами якості інвестицій, це не рекомендація щодо купівлі, продажу або зберігання цінних паперів, не міра вимірювання вартості активів. Рейтинги відображають лише один аспект, необхідний для прийняття інвестиційного рішення – кредитоспроможність підприємства.

Вирішуючи питання про доцільність грошового вкладення, інвестор повинен враховувати, крім кредитної якості розглянутого об'єкта інвестування, такі фактори, як поточна структура портфеля, інвестиційна стратегія, горизонт планування, відношення до ризику, тощо. Необхідно також оцінювати вартість цінного паперу щодо вартості інших цінних паперів, в які продаються на фондовому ринку.

Доцільно розмежовувати кредитний рейтинг емітента і кредитний рейтинг емісії:

кредитний рейтинг емітента – поточний висновок щодо здатності боржника виконувати свої фінансові зобов'язання, висновок про загальну кредитоспроможність юридичної особи. Кредитний рейтинг емітента не враховує характер та умови конкретного зобов'язання;

кредитний рейтинг емісії – поточна оцінка кредитоспроможності емітента щодо конкретного фінансового зобов'язання, типу фінансових зобов'язань або фінансового проекту [3].

Методика кредитного рейтингу повинна визначати алгоритм визначення рейтингової оцінки надійності облігацій емітента, комплексна оцінка здатності емітента повністю і своєчасно виконати свої зобов'язання по випуску облігацій протягом періоду їх обігу з урахуванням прогнозу можливих змін в економічному середовищі.

Методика повинна базуватися на врахуванні чотирьох інтегральних факторів, що характеризують різні аспекти діяльності підприємства та пов'язані з ними ризики невиконання зобов'язання:

виробничий потенціал і динаміка розвитку підприємства;

позиції емітента на ринку;

рівень управління підприємством;

фінансовий стан підприємства та його відповідність основним параметрам емісії.

1. Протасов В.Ф. *Анализ деятельности предприятия (фирмы): производство, экономика, финансы, инвестиции, маркетинг.* / В.Ф. Протасов. - М.: Финансы и статистика, 2003 - 536 с.

2. Чаусский А. *Как привлечь зарубежные инвестиции* / А. Чаусский. - М.: Альпина Паблишерз, 2010. – 143 с.

3. *Почему в XXI веке кредитные рейтинги, присваиваемые рейтинговыми агентствами по методикам XX века, неприемлемы для принятия эффективных экономических решений* / В. Галасюк, М. Сорока, В. Галасюк. – Режим доступа: aup.ru/articles/finance/17.htm

ІННОВАЦІЙНІ ЧИННИКИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

©Головко Л.С., 2015

Формування постіндустріального суспільства потребує вивчення та використання досвіду щодо розробки та реалізації стратегій інноваційного забезпечення конкурентоспроможності національних економік. Незважаючи на високий рівень зацікавленості вчених зазначеною тематикою, проблема інноваційного розвитку економіки в умовах постіндустріальних тенденцій та інтеграції економіки України у світовий економічний простір не втрачає своєї актуальності.

Інноваційний тип розвитку – це спосіб економічного зростання, який ґрунтується на постійних і систематичних інноваціях, орієнтованих на суттєве поліпшення всіх аспектів діяльності економічної системи та формування відносно стійких конкурентних переваг [1].

Світовий ринок наукомісткої продукції оцінюється у \$2,5-3 трлн. і розвивається високими темпами: протягом 1980-2000 рр. загальний обсяг продажів зріс більш ніж у п'ять разів. Домінуючі позиції (дві третини виробництва і торгівлі) на ринку утримують США — понад 20%, Японія — 12-14%, Німеччина — понад 10%. Країни, резидентами яких зареєстровано 15 і більше використаних патентів, виданих у США, у розрахунку на 1 млн. населення, визначаються як «країни ключових інновацій», або «ключові технологічно-інноваційні країни». Існують три показники патентної активності: кількість поданих заявок (аплікацій), кількість виданих патентів і кількість патентів, які використовуються у виробництві. У доступній нам статистиці США Україна фігурує лише в частині першого показника. Витрати на дослідження і розробки та їх частка у ВВП країни є індикаторами національного рівня підтримки процесів створення та використання нових знань. Опосередковано вони свідчать про інноваційні можливості країни та масштаб накопичення нових знань для прогресивного розвитку. Розвиток інноваційних процесів у сучасних умовах є практично неможливим поза ефективним включенням країни у процеси глобалізації економіки. Власне, сучасні високотехнологічні галузі виступають переважно як галузі глобальної конкуренції. За Індексом готовності до функціонування у глобальних мережах (ІГФГМ), який розробляють фахівці Всесвітнього економічного форуму в Давосі [2]. Необхідно зауважити, що побудова постіндустріального суспільства можлива лише на базі розвиненої економіки, яка б забезпечувала розширене суспільне відтворення. Як свідчить практика, найбільш конкурентоспроможні ті країни, що перейшли на стадію постіндустріального розвитку та використовують у своєму зростанні інновації та продукти НТП. Це підтверджує Індекс глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, адже у першу десятку лідерів рейтингу 2011–2012 рр. увійшли такі країни, як Швейцарія (індекс 5,74), Сінгапур (5,63), Швеція (5,61), Фінляндія (5,47), США (5,43), Німеччина (5,41), Нідерланди (5,41), Данія (5,40), Японія (5,40), Велика Британія (5,39). Економіка постіндустріального суспільства суттєво підтримується державним соціальним забезпеченням, піклуванням про непрацездатних та охороною здоров'я [3].

Критична важливість дифузії інновацій обумовлює тісний взаємозв'язок між науково-технічною, виробничою та інвестиційною діяльністю та свідчить про необхідність розгляду не лише інновацій, а комплексу дій суб'єктів господарювання та складових інноваційної інфраструктури, який набуває вигляду інноваційного процесу. Досягнення ефекту синергії інновації вимагає значно більшого обсягу контрактних взаємовідносин та сукупних інвестицій, щоб отримати локальний економічний ефект від звичайного капіталовкладення.

Практично, інновація являє собою зміну технології виробництва, яка безпосередньо впливає на продуктивність факторів виробництва та спосіб їх поєднання, а отже, забезпечує видозміну виробничої функції. Інновація в соціально-економічній системі є способом якісно більш ефективного використання ресурсів. Стратегічний суспільний ефект інновацій полягає в тому, що інновації здійснюють прискорення зростання продуктивності факторів виробництва; забезпечують прискорення зростання обсягів виробництва; прискорюють структурні зрушення, сприяють перерозподілу ресурсів; поліпшують конкурентоспроможність [4].

1. Варналій З.С., Буркальцева Д.Д. Стратегії інноваційного забезпечення конкурентоспроможності національної економіки / З.С. Варналій // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2013. – Випуск 28., т. 1. – с. 20-28.
2. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації. Аналітична доповідь Центру Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: iseps.org/additional/analytical_report_NSD55_ukr.pdf
3. Лебедева Л. Проблеми становлення концепції постіндустріального суспільства / Л. Лебедева // Вісник КНТЕУ. – 2012. - №6. – с. 83-91.
4. Перспективи інноваційного розвитку України (аналітична доповідь) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: old.niss.gov.ua/Table/Zhalilo21/003.htm

ПРО ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ ІЗ ВРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ СПОСОБІВ МИСЛЕННЯ ЛЮДИНИ

© Гончарова В.О., 2015

Сьогодні дійсно Україна має серйозні проблеми щодо формування та розвитку інноваційної інфраструктури. Дані проблеми полягають не лише в відсутності фінансування її формування, а, саме головне, в деградації людського капіталу. Нажаль, треба мати на увазі той факт, що за останні 20 із лишком років в Україні деградували всі складові останнього. Тому перед нашою країною постають складні завдання, рішення та виконання яких необхідно вести паралельно. Нам прийдеться водночас займатися як організаційними моментами формування та розвитку інноваційної інфраструктури, так і формуванням людського капіталу.

У той час як ще з кінця 90-х років минулого століття широке поширення в західній, зокрема й вітчизняній науці, отримав термін «економіка знань» або «економіка, що заснована на знаннях», у нас вже відбувалася деградація людського капіталу. Тому, ще раз зазначимо, що на сьогодні деградували всі складові людського капіталу. І ця деградація відбувалася впродовж 20 з лишком років. Таким чином сьогодні розвинені країни світу в своїй більшості сформували економіку знань. Найбільшою мірою вона характерна для найрозвиненіших країн світу, таких як США, Німеччина, Великобританія, Республіка Корея й Японія.

Звертаючись до останніх публікацій [1, 2, 3], слід зазначити, що як теоретики, так і практики розглядають економіку знань із тих позицій, що тільки вона в сучасних умовах може бути конкурентоспроможною. З цим важко не погодитися.

Узагалі вважається, що «економіка знань – вищий етап розвитку постіндустріальної та інноваційної економіки» [4]. Даний новий тип економіки відрізняється від попередніх йому тим, що ріст і розвиток всієї господарської системи забезпечуються відтепер вже не стільки зовнішніми, скільки внутрішніми, нематеріальними факторами, найважливішими з яких виступають знання та людський капітал. І ті країни, які прийняли цей факт як керівництво до дії, сьогодні процвітають, а інші фактично змушені платити власникам нових технологій інтелектуальну ренту за рахунок заниження ціни праці своїх громадян, за рахунок експлуатації своїх природних ресурсів.

Але повернемося до проблеми формування економіки знань. Хоча дані відповідних рейтингів свідчать, що ніякої проблеми не існує. Так, Україна за підсумками 2012 року увійшла в сотню країн за Індексом Економіки знань, при цьому зайняла 56 місце серед 146 країн у рейтингу Індексу економіки знань-2012, в основному завдяки тому, що країна має високі показники за освітою та підготовленістю громадян (21 місце в рейтингу) [3].

Але є й інші «досягнення». Так, результати останнього зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) швидше за все зможуть розбурхати свідомість навіть самої байдужої людини в Україні. «Так, із математики найбільша кількість абітурієнтів (6,97%) змогли набрати за виконаний тест тільки 7 балів із 56 можливих. Усього 47 абітурієнтів, написавши тест із математики, набрали 56 балів. А це – 0,03% від кількості здавали даний тест (135770)... Тільки 7 учасників зовнішнього оцінювання з української мови та літератури отримали 107 максимально можливих балів за цей тест. А здавали його майже 300 тис. чол. Кожен 13-й абітурієнт замість короткої письмової роботи здав чистий бланк...» [5].

На нашу думку, з урахуванням результатів ЗНО-2014, менш ніж через одне покоління вже не будуть обговорюватися так актуальні сьогодні теми. Тобто не буде й мови а ні про формування інноваційної інфраструктури, а ні про формування людського капіталу, а ні про взагалі формування економіки знань, тому що просто ні з чого та ні з ким буде щось формувати. Як кажуть: «Деградація очевидна».

Дійсно, сьогодні вчені побоюються того, що у XXI сторіччі може восторжествувати кліпове мислення [6]. Про даний спосіб мислення вперше заговорили в середині 90-х років минулого століття. Справа в тому, що швидкість подій в реальному світі настільки велика, що практично неможливо витягнути з них сенс. Тому життя «кліповіка» нагадує відеокліп: людина сприймає світ не цілісно, а як послідовність майже не пов'язаних між собою подій. Таким чином, у людини з кліповим мисленням

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
сприйняття інформації поверхневе, неглибоке.

Крім поверхневого сприйняття інформації «кліповіки» від «понятійщиків» відрізняються швидкістю прийняття рішень. Як вже зрозуміли швидкість тут на користь кліпового способу, при цьому якість результату залежить від правильного застосування інтуїції.

Більшість дослідників даного явища стверджують, що кліпове мислення – це не гарно й не погано. Нам усім необхідно сприймати даний спосіб мислення як черговий етап еволюції та до нього необхідно пристосуватися.

Проведені на сьогоднішній день експерименти показали, що 8 із 10 осіб – люди із кліповим мисленням. При цьому випадково чи ні, але всі «кліповіки» виявилися молодими людьми, а решта – люди пенсійного віку, які володіють так званим понятійним мисленням. Таким чином, наша реальність така, що більшість із нас «хворіє» кліповим мисленням.

Протилежним до розглянутого мислення є критичне. Воно навпаки допомагає своєму володарю застосувати зважений підхід до будь-яких тверджень. Зокрема людині, яка володіє критичним мисленням, притаманне вміння не приймати нічого на віру без доказів. Таким чином володар даного способу мислення, на відміну від «кліповіка», вміє відокремлювати головне, аналізувати та на основі аналізу приймати рішення. Останнє свідчить про наявність так званого «тривалого» мислення.

Але тут слід зазначити, що навіть при умові мотивації людини-кліповіка до критичного мислення, а разом із тим застосування напрямів взаємодії даних сучасних способів мислення, все ж таки цього не достатньо для виправлення ситуації щодо формування людського капіталу зокрема та економіки знань взагалі. Тому що для формування останньої необхідне інноваційне мислення, основою якого є так зване креативне мислення. А останнє критичним не може бути, тому що при даному способі мислення розумові процеси залишаються неусвідомленими, а значить їх автор не може до кінця їх проаналізувати.

Таким чином ми можемо підвести підсумки. Так, для формування економіки знань у сучасних умовах необхідно розвивати інноваційне мислення, але воно повинно бути ланкою ланцюжка сучасних способів мислення людини. Тобто, необхідна взаємодія кліпового, критичного та креативного мислення, підґрунтям яких повинно стати так зване понятійне мислення.

1. *Сегодня Украине нужна экономика знаний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukr.lb.ua/news/2014/09/12/279159_segodnya_ukraine_nuzhna_ekonomika.html.*

2. *Украине нужно переходит к экономике знаний – эксперт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: finance.liga.net/economics/2014/6/17/news/38971.htm.*

3. *Дробович А. Украина вошла в сотню стран по Индексу Экономики знаний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nagolos.com.ua/ru/news/9427-ukraina-voshla-v-sotnyu-stran-po-indeksu-ekonomiki-znaniy.*

4. *Сербиновский Б.Ю. О содержании терминов «инновационная экономика», «новая экономика» и «экономика знаний» [Електронний ресурс] / Научный журнал КубГАУ. – 2010. – № 61 (07). – Режим доступу: ej.kubagro.ru/2010/07/pdf/11.pdf.*

5. *Ликарчук И. Пора кричат SOS! [Електронний ресурс] / Газета «Зеркало недели. Украина». – 2014. – № 28. – Режим доступу: gazeta.zn.ua/EDUCATION/pora-krichat-sos-_.html.*

6. *Косенко А. Чем опасно клиповое мышление и как с ним бороться [Електронний ресурс]. – Режим доступу: lookatme.ru/mag/how-to/inspiration-howitworks/207449-clip.*

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ДЛЯ ІНВАЛІДІВ, ЯК ВЕКТОР ЄВРОПЕЙСЬКОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Гордєєва І.О., 2015

В різних країнах світу на сьогодні від 10 до 20 % населення визнані інвалідами [1].

І Україна не є винятком. Відповідно до існуючої статистики та класифікації в Україні проживає 2,6 млн. громадян з інвалідністю, а це становить 6,1 % від загальної чисельності населення [2]. Проте, якщо дотримуватися міжнародних класифікацій, то така кількість людей з інвалідністю значно вище. Тому, за підрахунками експертів, інвалідність можуть мати до 15% українців [2]. Також з точки зору подій останнього року, пов'язаних з військовими діями в нашій країні, можна констатувати, що ця цифра неухильно зростає і кількість інвалідів, які втратили працездатність внаслідок військових дій збільшується.

І як наслідок, з одного боку, виникає гостра проблема, пов'язана з фінансовим забезпеченням інвалідів, а з іншого, зрозуміло, що навіть найбільш високорозвинена економіка світу не витримає таке навантаження.

Однак майже 80 % інвалідів в Україні – це люди працездатного віку [2]. Тому ключове завдання сьогодення полягає в тому, щоб допомогти тим людям з інвалідністю, які цього хочуть, перетворитися з «утриманців» в економічно незалежних членів суспільства. Саме для людей з обмеженими можливостями робота стає можливістю довести всім і собі, в першу чергу, що вони потрібні суспільству і що вони можуть для цього самого товариства зробити щось корисне.

Одним з можливих шляхів вирішення даної проблеми є соціальне підприємництво.

Соціальне підприємництво, як нове явище для України, представляє собою інноваційну структуру розвитку національної економіки.

Одним з світових лідерів у розвитку соціального підприємництва є Великобританія [3]. Нині в цій державі налічується понад 60 тис. подібних організацій з річним оборотом близько 27 млрд. фунтів стерлінгів, що можна порівняти з бюджетом України. В цьому секторі зайнято понад 3% населення, а кожне п'яте соціальне підприємство має річний оборот понад 1 млн фунтів [3].

У чому ж полягає це диво?

Соціальне підприємництво – поки відносно нове для України поняття. Відповідно, і трактують його по-різному. Головна відмінність соціального підприємництва від звичайного в тому, що частка робітників є інвалідами та прибуток спрямовується на вирішення соціальних проблем. В іншому воно повністю підкоряється законам бізнесу: сплачуються податки, планується розвиток, виходить прибуток.

У загальному вигляді соціальне підприємництво можна визначити, як фінансово стійку, недотаційну економічну діяльність, спрямовану на вирішення соціальних проблем. Але це насамперед бізнес, який звичайно, знижує навантаження на місцеві бюджети у вирішенні суспільних проблем. Наприклад, Громадська організація створює соціальне підприємство і працювати тут зможуть вразливі верстви населення, отриманий прибуток громадська організація витрачає на допомогу людям з обмеженими можливостями, реабілітацію хворих, створення притулків для безхатченків і допомогу хворим дітям.

Соціальне підприємництво повинно створити постійно діючий майданчик з підтримки проєктів, які [1]:

- ініційовані людьми з обмеженими можливостями здоров'я;
- спрямовані на виробництво товарів і послуг для людей з обмеженими можливостями здоров'я;
- передбачають працевлаштування людей з обмеженими можливостями здоров'я.

Яркими прикладами соціального підприємництва в Україні є:

1. Підприємство-пекарня «Горіховий дім», яку створила ГО «Народна допомога – Львів». Ця громадська організація за отриманий прибуток підтримує два проєкти: соціальне таксі для транспортування інвалідів та центр інтегральної опіки для жінок, що опинилися у кризових ситуаціях [3].

2. Житомирський обласний Ресурсний центр розвитку соціального підприємництва, за підтримкою якого у 2013 році були відкриті два нові соціальні підприємства: шиномонтажна майстерня та СТО у смт. Червоноармійськ (працевлаштовані 2 інваліда II групи, 10 % від прибутку вноситься в якості благодійної

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки допомоги на утримання притулку «Будинок вдів» у смт. Червоноармійськ та швейна майстерня «Бабуся» у смт. Червоноармійськ (працевлаштовані мешканці притулку «Будинок вдів» та безробітні смт. Червоноармійськ, 55 % прибутку використовується на утримання притулку) [4].

3. ТзОВ «Добра-Справа» – це соціальне підприємство, що працює у Бурштині та виробляє здоровий текстиль з льону.

4. На даний час на Дніпропетровщині реалізується проект «Грантрайтинг», головним призначенням якого є навчання людей з інвалідністю новій професії «грантрайтер». Грантрайтер це нова професія для українців, але на сьогодні її можна вважати одним із перспективних інноваційних видів соціального підприємництва або новою професією у соціальному підприємстві.

Грантрайтинг (від англ. grantwriting) – написання проектів для отримання грошових субсидій [4]. Грантрайтер – людина, що професійно займається розробкою проектів та складанням заявок на отримання як грантів, так і бізнес-планів на підтримку самодостатніх проектів у бізнес сегменті (цільових пожертвувань) на різноманітні проекти від державних і недержавних благодійних фондів, а також консультуванням з цих питань.

Також до найближчих перспектив розвитку цього проекту, ініційованого молодими вченими Дніпропетровщини та Міжрегіональним благодійним фондом сприяння вищій школі, можна віднести те що майбутні грантрайтери, що є інвалідами, зможуть не тільки залучати кошти в соціальні проекти, але й робити їх комерційно рентабельними. Директор Міжрегіонального благодійного фонду сприяння вищій школі Віктор Доценко навів наступний приклад: «Ті ж пандуси – страшна глобальна проблема. Їх можна зробити з матеріалу, що світиться в якості білборда, тобто інвалід зможе здавати пандус як рекламну площу для рекламодавців – він буде рентабельний. Ми хочемо навчити людей бути самодостатніми».

Таким чином соціальне підприємництво на сьогоднішній день безперечно є перспективним та актуальним вектором європейського розвитку національної економіки. Але йому необхідна підтримка, щоб з розряду поодиноких ініціатив вирости в стійку структуру, на яку може спиратися держава у вирішенні соціальних проблем.

1. *Как стать успешным социальным предпринимателем? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: neinvalid.ru/kak-stat-uspeshnyim-sotsialnyim-predprinimatelem. – Загол. з екрану.*

2. *Ежегодно в Украине растет количество инвалидов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: healthinfo.ua/articles/aktivn-otdh/10978. – Загол. з екрану.*

3. *Лях В. Развитие в Украине социального предпринимательства позволит решить проблемы с социальной адаптацией незащищенных категорий населения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: socialbusiness.in.ua/index.php/novyny/v-ukraini/100-razvitie-v-ukraine-sotsial-nogo-predprinimatel-stva-pozvolit-reshit-problemy-s-sotsial-noj-adaptatsiej-nezashchishchennykh-kategorij-naseleniya. – Загол. з екрану.*

4. *Грантрайтер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: philosophy.spbu.ru/userfiles/sCiencE21/grantwriting.pdf. – Загол. з екрану.*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛІВ РЕГІОНУ

© Гордієнко В.П., 2015

Подолання сучасних кризових соціально-економічних процесів у першу чергу залежить від рівня використання потенціалу території. Потенціал території має свою структуру, відрізняється специфічними характеристиками, особливостями формування, використання та впливу на економіку регіону. Основу потенціалу території становить економічний потенціал, який є важливою передумовою розвитку регіону, оскільки характеризує інтегральну здатність території максимально задовольняти потреби фізичних та юридичних осіб за рахунок ефективного використання наявних економічних ресурсів.

Економічний потенціал регіону являє собою певну структуру, яка складається з окремих елементів, що розкривають побудову, принципи формування, сучасний стан та перспективи розвитку. Варто відмітити, що у науковій літературі, присвяченій економічному потенціалу, думки щодо його складу структуроутворюючих елементів істотно відрізняються. Більшість вчених виділяють такі його складові елементи: природно-ресурсний, інноваційний, трудоворесурсний, виробничий, інституційний та інвестиційний потенціали. Всі структуроутворюючі елементи економічного потенціалу знаходяться у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності, тому дослідження та формалізація його архітекτονіки є досить актуальною на сучасному етапі.

Одним із основних структуроутворюючих елементів економічного потенціалу є інвестиційний потенціал, який має тісні структурно-функціональні взаємозв'язки з іншими елементами економічного потенціалу у тому числі з інноваційним, оскільки активізація інноваційної діяльності потребує залучення значних інвестиційних ресурсів, без яких новітні технології неможливо впровадити у життя. У той же час, інноваційний потенціал забезпечує умови, за яких найбільш повно реалізуються інші складові економічного потенціалу території: природно-ресурсний потенціал, трудовий, виробничий, інвестиційний та інші. Проте, враховуючи значення фінансового забезпечення інноваційної діяльності, доцільно визначити взаємозв'язок саме між інноваційним та інвестиційним потенціалами.

Цей зв'язок має прямий і зворотній напрямок. Інноваційний потенціал через його складові, такі як інтелектуальний, кадровий, потенціал матеріально-технічної бази, інформаційний, потенціал інноваційної інфраструктури та інші впливає на процеси формування, розподілу та використання інвестиційного потенціалу. Інноваційний потенціал визначає можливості території продукувати та залучати інновації з метою подальшого їх використання на підприємствах. Впровадження інновацій суб'єктами господарської діяльності підвищує продуктивність праці, зменшує матеріаломісткість та енергомісткість виробництва. Це у свою чергу зменшує витрати на виробництво і реалізацію продукції, збільшує обсяги виробництва і в кінцевому результаті збільшує прибутки і рентабельність підприємства. Збільшення прибутків підприємства, внаслідок впровадження інноваційних рішень, дає змогу більшу їх частину реінвестувати у виробничу сферу економіки регіону, тим самим збільшити величину інвестиційного потенціалу території.

Впровадження інновацій на підприємствах регіону та підвищення ефективності їх діяльності дозволяє підвищити заробітну плату працюючих і соціальні виплати населенню території. Збільшення доходів домогосподарств, внаслідок реалізації інноваційного потенціалу, дозволяє прямо або через фінансових посередників реінвестувати їх частину і тим самим збільшити величину інвестиційного потенціалу на фазі його формування. Інноваційна діяльність суб'єктів господарювання регіону позитивно впливає на інвестиційний потенціал території на фазах його розподілу та використання. Так, в першу чергу інвестиції спрямовуються у ті галузі виробництва та бізнес-проекти, де вони забезпечують максимальну прибутковість, що збільшує величину інвестиційного потенціалу та підвищує ефективність його використання.

У свою чергу інвестиційний потенціал території позитивно впливає на її інноваційний потенціал. Як показує світовий досвід більша частина інвестицій має інноваційну спрямованість. Підвищення інвестиційного потенціалу території дозволяє більшу його частину спрямовувати на розробку виробничих інновацій та їх впровадження в економіку регіону.

Отже, інноваційний та інвестиційний потенціали характеризуються тісними взаємозв'язками та взаємозалежностями. Так активізація інноваційної діяльності потребує залучення значних інвестиційних ресурсів, без яких новітні технології неможливо впровадити у життя. Тому, у сучасних умовах господарювання найбільш ефективною є інноваційно-інвестиційна модель розвитку території, яка спрямована на подолання структурних деформацій в економіці регіонів через розширене відтворення виробничих фондів, зростання частки високотехнологічних виробництв, збільшення місткості ринку праці, активізацію експортного потенціалу тощо. Визначальна роль у реалізації інноваційно-інвестиційної моделі регіону належить державі, яка у співпраці з регіональними органами влади має формувати стратегію інвестиційного та інноваційного розвитку, проводити політику заохочення суб'єктів господарювання в інтенсифікації інвестиційної діяльності на інноваційній основі, розробляти організаційно-економічний механізм функціонування цієї моделі.

ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ

© П.А. Гориславець, Л.А. Алешко, 2015

Сфера фінансових послуг на етапі розвитку є досить динамічною з точки зору можливостей впровадження інновацій. Поява нових видів фінансових послуг, методів і технологій надання фінансових послуг, каналів їх продажу, формування нової інноваційної інфраструктури є актуальною науковою та прикладною проблемою в умовах розвитку вітчизняного фінансового ринку. Щодо страхування сформувались переважно консервативні погляди, але його розвиток супроводжувався постійним впровадженням інновацій, що призвело до появи широкого асортименту послуг, технологій їх продажу, різноманітності фінансових відносин у сфері страхування. Розвиток страхового ринку та інновації, які на ньому впроваджуються, досліджували В. Базилевич, О. Барановський, Н. Внукова, О. Вовчак, О.Залетов, О.Козьменко, В.Нечипоренко, Н. Мілошевич, А. Полчанов, Н.Ткаченко та інші.

Інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1]. Інноваційна діяльність страхової компанії – це діяльність щодо пошуку нових методів роботи на ринку страхових послуг; аналізу можливих варіантів вкладення тимчасово вільних коштів інвестиційного фонду й фонду власних коштів страхових компаній у фізичні активи, від яких страхова компанія отримає більше доходів, ніж від вкладення у фінансові активи [2, с.69]. Інноваційність страхового продукту повинна проявлятися в таких напрямках як: послуга; канали збуту; методи перестраховування; обслуговування [3, с.51].

Поняття інновацій у сфері страхування розглядається як будь-яка комбінація видів діяльності та технологій, що розширює сферу їх застосування, призводить до бажаного результату, забезпечує зростання [4]. Виокремлюють три типи інновацій [5], які мають циклічний характер:

1. Інновації, які збільшують сферу поширення – перехід від дорогих страхових продуктів, доступних для небагатьох до продуктів масового ринку. Ці інновації покликані екстенсивно розширити ринок.

2. Інновації, які сприяють підтриманню досягнутого рівня – це, по суті, заміна страхових продуктів, перехід до кращої, але принципово схожої моделі їх продажу.

3. Інновації, які підвищують ефективність – це інновації, які дозволяють знизити витрати на ведення справи та збільшити рентабельність страхових продуктів (наприклад, використання Інтернет).

Інші автори виділяють такі види інновацій у страхуванні [6, 7]:

- продуктові інновації – розробка нових страхових продуктів або вдосконалення існуючих;
- технічні інновації – вдосконалення методів продажу у діяльності страховика;
- технологічні інновації – зміни в організації діяльності страховика (маркетингові дослідження, нові методи аналізу).
- управлінські інновації – удосконалення, спрямовані на оптимізацію управлінських рішень (організаційна структура, оплата праці).

Інноваційна активність фінансових установ, у тому числі і страхових компаній, відіграє важливу роль у становленні та розвитку вітчизняної економіки. У зв'язку з повільним впровадженням інновацій страхування українськими компаніями, вони не витримують конкуренції з іноземними страховими компаніями, які дедалі більше монополізують український ринок.

Інноваційність в обслуговуванні передбачає використання web-інтерфейсу та асистанс-програм. Впровадження web-програм у страхуванні дозволяє страховикам здійснювати дистанційне обслуговування клієнтів, сприяє зменшенню адміністративних витрат страховика та скороченню часу на укладання договору. Програма інтерфейс у страхуванні, а саме – на ринку страхування життя сприяє дистанційному доступу клієнтів до власних накопичувальних рахунків, надає можливість відслідковувати стан власного рахунку. Асистанс програми передбачають консультації та надання додаткових послугу клієнтам в разі настання страхового випадку [3]. Програмами асистанс займаються такі компанії : «Альфа-Асистанс», «Гарант-Асистанс», «Дедал-Сервіс», «SOS Сервіс Україна», «Всеукраїнська сервісна компанія «УКРАССИСТ», «Юніверсал асистанс» та інші.

Інноваційним підходом у діяльності страхових компаній може стати укладання страхових договорів через Інтернет. На сьогодні зі всіх ризикових страхових компаній віртуальний сервіс пропонують: «Оранта», «АСКА», «АХА Страхування», «Інго Україна», «PZU Україна», «ТАС». Фахівці стверджують, що існує ряд переваг та недоліків укладання договорів через Інтернет. Такий процес є спрощеним, оперативним, передбачає економію часу, простоту, універсальність, проте не всі види страхових продуктів можуть бути розміщені для продажу, клієнту самому необхідно розбиратись у всіх нюансах і він не може бути повністю ознайомленим зі всіма умовами договору. Однак основною проблемою, що гальмує розвиток страхування через Інтернет, є слабке забезпечення віртуальних платіжних систем в Україні. До найбільш інноваційних продуктів у галузі майнового страхування в світі належать: «Pay-as-you-drive», GreenMaker, Vanishing Coverage, No-Show Coverag, Hoosier Daddy Policy та інші. Технологія «Pay-as-you-drive» («плати, як їдиш») на страховому ринку дозволить знизити вартість КАСКО.

Останнім часом на вітчизняному ринку страхування з'явилося чимало інноваційних продуктів, серед таких продуктів найбільш цікавими є програми «телеврегулювання», «автоматизація продажів страхових продуктів», «Мобільна безпека», «Домашня безпека» та «Екстрім безпека», програма по страхуванню кібер-ризиків CyberEdge, та інші. Зокрема, такі продукти, як «Мобільна безпека» та «Екстрім безпека», були запущені у продаж страховою компанією «Альфа Страхування» через мережу магазинів «МОУО». Це програми захисту техніки від різного роду ризиків, пов'язаних з непередбачуваними обставинами, які трапляються під час експлуатації. На сьогоднішній день дана страхова компанія співпрацює також з магазинами «COMFY» та «Ringo». Інноваційний продукт CyberEdge представлений страховою компанією Chartis для страхування від кібер-ризиків.

Відмінність страхування від інших видів підприємницької діяльності проявляється в особливостях реалізації страхових послуг, формуванні та розміщенні фінансових ресурсів, організаційної структури, стратегії розвитку. Саме ці відмінності потрібно удосконалювати та застосовувати інновації для ефективного функціонування страхового ринку.

1. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 4.07.2002 N 40-IV.

2. Мілошевич Н.В. Тенденції розвитку інноваційної діяльності страхових компаній України / Вісник НТУ «ХП» - 2013 - № 53 (1026) – С.68-72.

3. Кондрат І.Ю., Попович Х.В. Інноваційний підхід до формування страхових продуктів / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/18368/1/30-Kondrat-50-52.pdf.

4. Howard Mills, Bernard Tubiana. Innovation in insurance: The path to progress. (Published March 15, 2013) [Електронний ресурс] – Режим доступу: dupress.com/articles/innovation-in-insurance/

5. Clayton M. Christensen, "Christensen: We are living the capitalist's dilemma," CNN Edition: International, January 21, 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: edition.cnn.com/2013/01/21/business/opinion-clayton-christensen/index.html.

6. Киселева Л.С. Инновационная политика страховщиков в системе обеспечения экономической безопасности личности: автореф. дис. ... к.э.н. / Л.С.Киселева. – Санкт-Петербургский государственный университет экономики и финансов. – Санкт-Петербург, 2004. – 22 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: elibrary.finec.ru/materials_files/refer/A5717_b.pdf.

7. Полчанов А.Ю. Теоретичні основи страхового менеджменту / Вісник ЖДТУ – 2014 -№ 2 (68) – С. 282-287.

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ЗВІТНІСТЬ, СКЛАДЕНУ ЗА МСФЗ

© Ю. М. Грибовська, 2015

Поступове впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) у практичну діяльність вітчизняних підприємств спрямоване на розв'язання існуючих проблем неспівставності економічної інформації між окремими країнами, суб'єктами господарювання та користувачами, які приймають управлінські рішення різного рівня складності. Фінансова звітність, складена за МСФЗ є одним із найдоступніших джерел інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Одним з найскладніших питань під час складання звітності за МСФЗ є визначення справедливої вартості. Оскільки справедлива вартість – це ринкова оцінка, а не оцінка з урахуванням специфіки суб'єкта господарювання, економічна криза не може не позначитися на її оцінці.

Відповідно до п. 24 МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» справедлива вартість – це ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції на основному (або найсприятливішому) ринку на дату оцінки за поточних ринкових умов (тобто вихідна ціна), незалежно від того, чи спостерігається така ціна безпосередньо, чи оцінена за допомогою іншого методу оцінювання [1]. Проте в умовах кризи можуть спостерігатися наступні ситуації:

1. Втрата ринком статусу «основного» або «найсприятливішого», крім того, може відбуватися переорієнтація діяльності підприємств на інші ринки, у результаті чого ринки будуть іншими, ніж були в стабільній економічній ситуації.

2. Покупці можуть бути не спроможними придбавати продукцію (роботи, послуги) за попередніми цінами, які вважалися вихідними і відповідали критеріям визнання справедливими.

Тому, якщо компанія переорієнтується на інші ринки або активність на ринках суттєво знижується, або суттєво скорочуються продажі, це може свідчити про зміни в бік зниження справедливої вартості, що необхідно враховувати під час оцінки елементів фінансової звітності.

Зміна ринків продажу запасів (товарів, готової продукції) може вплинути на рівень витрат на збут у бік їх збільшення. Запаси оцінюються на дату звітності за найменшою з двох оцінок: собівартості або чистої вартості реалізації. Звернувшись до МСБО 2 «Запаси», можна стверджувати, що собівартість запасів не може бути відшкодована, якщо зросли попередньо оцінені витрати на збут. У результаті чиста вартість реалізації, яка представляє собою попередньо оцінену ціну продажу у звичайному ході бізнесу за мінусом попередньо оцінених витрат на завершення та попередньо оцінених витрат, необхідних для здійснення продажу, може виявитися меншою за собівартість запасів, що вимагає проведення процедури їх знецінення.

Процедура знецінення запасів має свої особливості. Зниження вартості запасів повинно визнаватися у складі витрат і у тому періоді, коли таке зниження відбулося.

Кризові явища в економіці країни можуть спричинити простої активів і насамперед основних засобів. У національній практиці подібна ситуація прирівнюється до «консервації» основних засобів. П. 55 МСБО 16 «Основні засоби» заборонено припиняти амортизацію, якщо актив не використовують або він вибуває з активного використання, доки актив не буде амортизований повністю [1].

Кризові явища вимагають від компаній дотримання певних стратегій діяльності, серед яких однією з пріоритетних залишається «підтримання на плаву». Характерною особливістю даної стратегії є оптимізація витрат, у тому числі витрат на персонал. Реалізація зазначеної стратегії потребує в окремих випадках скорочення чисельності персоналу і, відповідно, здійснення виплат при звільненні.

З точки зору МСФЗ 19 «Виплати працівникам» виплати при звільненні – це виплати працівникам, які підлягають сплаті в результаті не тільки рішення суб'єкта господарювання звільнити працівника до встановленої дати виходу на пенсію, але й рішення працівника погодитися на добровільне звільнення в обмін на такі виплати [1].

Скрутний економічний стан багатьох підприємств призводить до їх збитковості. За умови зберігання стійких тенденцій збитковості може виявитися неможливим визнання відстрочених податкових активів за їх наявності у Звіті про фінансовий стан. Дана вимога регламентується п. 29а МСБО 12 «Податки на

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки

прибуток», відповідно до якого відстрочений податковий актив визнається в межах того, що є ймовірність, що суб'єкт господарювання матиме достатній оподатковуваний прибуток, який відноситься до того самого податкового органу та того самого суб'єкта господарювання – платника податку в той самий період, що і сторнування тимчасової різниці, яка підлягає вирахуванню [1]. Тобто якщо у збиткової компанії немає достатньої впевненості в отриманні прибутку в наступних звітних періодах, то визнання відстрочених податкових активів неможливе. За їх наявності у Звіті про фінансовий стан вони повинні бути списані в дебет рахунку витрат з податку на прибуток. У наступні періоди, коли збитковість буде в минулому, компанія знову зможе визнати відстрочений податковий актив, за умови його наявності за результатами оцінки тимчасових різниць.

Негативні тенденції на ринках у період кризи можуть спричиняти як зростання, так і зниження цін. За наявності довгострокових договорів з твердими цінами такі контракти можуть опинитися в категорії обтяжливих. Згідно із п. 10 МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» обтяжливий контракт – це контракт, за яким неминучі витрати на погашення зобов'язання перевищуватимуть очікувані економічні вигоди від контракту [1].

Як визначено у п. 68 МСБО 37, неминучі витрати за контрактом відображають найменші чисті витрати припинення контракту, які є меншою з двох оцінок: вартості його виконання або будь-якої компенсації чи стягнень внаслідок його невиконання. Таким чином, якщо контракт стає збитковим, а в компанії немає реальної можливості цей контракт розірвати без сплати штрафних санкцій, то такий контракт вважається обтяжливим. Наслідком визнання контракту обтяжливим є визнання витрат у повному обсязі збитків (з одночасним визнанням резерву) за цим контрактом у тому періоді, коли контракт класифікується як обтяжливий.

Отже, під час складання річної звітності за МСФЗ рекомендується проаналізувати всі контракти на предмет їх обтяжливості внаслідок дії обставин, що мають місце на дату звітності та врахувати коливання валютних курсів. Перелік наведених наслідків економічної кризи не є вичерпним, і на практиці можуть виникати інші ситуації, які потребують особливого підходу до складання звітності за МСФЗ.

У цілому відповідальний підхід до підготовки якісної звітності за МСФЗ дозволяє максимально знизити небезпеку для подальшої діяльності компанії і забезпечує нові можливості ефективного використовувати показників звітності для прийняття зважених управлінських рішень.

1. *Міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : timfin.gov.ua.*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК УМОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

© Гринько Т.В., 2015

В умовах глобалізації світової економіки важливого значення набуває успішна інтеграція України з міжнародним економічним співтовариством. Виходячи з цього одним з основних завдань стає активізація інноваційних процесів, що ґрунтується на впровадженні інноваційної моделі розвитку економіки на рівні держави, регіонів і окремих підприємств. Подальший розвиток країни може стати реальним лише на основі структурно-інноваційної моделі економічного зростання, інтенсивного технічного та технологічного оновлення виробництва.

У сучасних умовах господарювання інноваційний розвиток стає найбільш ефективним способом конкурентної боротьби підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках, визначальною складовою економічного зростання будь-якої країни. В умовах стратегічної спрямованості України на інноваційний тип розвитку адаптація підприємств до нових умов ринкової економіки та її активне реформування тісно пов'язані з інноваціями як рушійною силою економічного зростання. Інноваційним є розвиток, що спирається на безупинні пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства в змінних умовах зовнішнього середовища у рамках обраної місії і прийнятої мотивації діяльності, пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту. Основні переваги інноваційного шляху розвитку полягають у наступному: підтримання необхідного рівня прибутку; зниження виробничих витрат; підвищення конкурентоспроможності товарів; можливість створення додаткових джерел грошового потоку і, отже, вартості акцій; підтримання конкурентоспроможності на ринку.

Організаційно-економічні та інституційні зміни, що відбуваються в Україні протягом останніх років, об'єктивно зумовили необхідність пошуку нових підходів до оцінки рівня економічної безпеки та формуванню ефективної ринкової моделі управління підприємств.

В даний час теоретичним, методичним та практичним аспектам оцінки рівня економічної безпеки підприємств у світовій практиці приділяється особлива увага. Слід зазначити, що успіх функціонування будь-якого підприємства залежить від обґрунтованості перспектив його розвитку, прийнятої фінансово-економічної стратегії, ефективного використання фінансових ресурсів та об'єктивної їх оцінки.

В економічній літературі досить часто досліджується поняття "економічна безпека підприємства", проте на сучасному етапі відсутня єдина науково-обґрунтована методика розрахунку і оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Під критерієм економічної безпеки підприємства розуміється ознака або сума ознак, на підставі яких може бути зроблений висновок про те, знаходиться підприємство в економічній безпеці чи ні. [1] Методики, використовувані зарубіжними авторами, у зв'язку зі структурними відмінностями та особливостями формування української економіки, не адаптовані для підприємств України, що істотно ускладнює їх використання [2]. За сучасних умов визначають два підходи до оцінки економічної безпеки підприємства: індикаторний підхід, що базується на формуванні системи індикаторів і розрахунку інтегрального індикатора економічної безпеки, програмно-цільовий, що використовує декілька рівнів інтеграції показників і такі методи їх аналізу, як кластерний і багатовимірний аналіз та ресурсно-функціональний, відповідно до якого оцінка рівня економічної безпеки підприємства здійснюється на основі оцінки стану використання корпоративних ресурсів за спеціальними критеріями. Всі ці підходи до оцінки економічної безпеки підприємства мають як недоліки так і переваги, але найбільш поширена, пропонується вітчизняними вченими (Ковальов Д., Савицька Ю., Покропивний С. та ін.) методика оцінки рівня економічної безпеки передбачає визначення сукупного показника економічної безпеки підприємства (ЕБ) як

$$E_B = \sum_{i=1}^n K_i \times f(X_i)$$

де $X_1 \dots X_n$ - основні показники функціонування підприємства;

K_i - питома вага значущості показника для забезпечення економічної безпеки підприємства;

$f(X_i)$ - функція залежності рівня економічної безпеки від відповідних показників функціонування підприємства.

Незважаючи на широке застосування даної методики оцінки рівня економічної безпеки, необхідно відзначити, що вона не досконала. Це обумовлено, насамперед, відсутністю чіткого переліку показників функціонування підприємства, який необхідно враховувати при розрахунку рівня економічної безпеки підприємств.

По-друге, методика не дає чіткого кількісного визначення рівня економічної безпеки, тому вплив багатьох факторів ($f(XI)$) може бути оцінений лише експертним шляхом.

По-третє, відсутня можливість зіставлення і порівняння рівня економічної безпеки підприємств різних галузей промисловості.

По-четверте, пропонується методика не враховує змін ринкової кон'юнктури, що впливає на зовнішні фактори, від яких залежить рівень економічної безпеки підприємства.

По-п'яте, дана методика досить трудомістка і вимагає великої кількості математичних розрахунків.

На даному етапі розвитку економіки України дуже важливим моментом для розвитку та ефективного функціонування вітчизняних підприємств є наявність єдиних науково-обґрунтованих методик оцінки фінансового стану та рівня економічної безпеки підприємств, т.к. тільки об'єктивна оцінка цих показників дозволить правильно і обґрунтовано сформулювати стратегію розвитку та розробити комплекс заходів, необхідних для підвищення прибутковості підприємства.

Отже, інноваційна модель розвитку України визначає, що вирішальною силою відновлення технічної бази виробництва, освоєння та випуску нової конкурентоспроможної продукції, проникнення на світові ринки товарів і послуг виступає інноваційна діяльність суб'єкта господарювання. Здійснення інноваційної політики неможливе без активного впровадження інноваційних заходів на кожному сучасному підприємстві.

1. Козаченко А.В., Пономарев В.П., Ляшенко А.Н. *Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія* / А.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280с.

2. Бажал Ю.М. *Розвиток національної інноваційної системи як складової українського інформаційного суспільства* [Електронний ресурс] / Ю.М. Бажал. – Режим доступу: ektair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/412/1/-Bazhal_Rozvytok_natsionalnoi.pdf

3. Єрмолаєва, В. *Особливості та проблеми інноваційного розвитку в Україні* [Електронний ресурс] / В. Єрмолаєва. – Режим доступу: nbuv.gov.ua.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПРОЕКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

©Гриценко Л.Л., 2015

Основними проблемами, що заважають ефективному впровадженню та реалізації взаємодії держави та бізнесу в процесі здійснення інвестиційної політики в Україні, на нашу думку, є такі, як: відсутність досвіду практичної реалізації механізмів державно-приватного партнерства в Україні, що стримує залучення зацікавлених приватних партнерів та іноземних інвесторів до фінансування стратегічних інфраструктурних проектів; недосконалість нормативно-правової бази; неузгодженість інвестиційних інтересів при реалізації концепції державно-приватного партнерства; відсутність інституціональної структури реалізації державно-приватного партнерства; застарілість об'єктів інфраструктури, зношеність основних фондів та інші.

Концепція розвитку державно-приватного партнерства має визначати цілі, завдання, стратегічні напрямки та механізми розвитку державно-приватного партнерства в Україні.

Отже, доцільними є розробка та впровадження концепції розвитку державно-приватного партнерства, яка, у свою чергу, може бути реалізована в найважливіших сферах, що зачіпають загальнонаціональні інтереси (соціальна сфера, транспорт, енергетика, машинобудування тощо), та дозволить забезпечити розвиток інфраструктури в довгостроковому періоді, створити умови для ефективного використання потенціалу, прискорить вирішення важливих соціально-економічних проблем.

В сучасних умовах актуальною проблемою є пошук інноваційних механізмів реалізації інвестиційних проектів державно-приватного партнерства, що дозволили б досягти оптимального розподілу соціально-економічних ефектів від інвестування та ризиків між державними та приватними учасниками державно-приватного партнерства.

Концептуальні основи системи оцінювання інвестиційної привабливості проектів державно-приватного партнерства та обґрунтування методологічних засад формування портфеля інвестиційних проектів програми державно-приватного партнерства у рамках реалізації концепції налагодження ефективної взаємодії держави та бізнесу в інвестиційній сфері повинні включати принципи і методичні положення здійснення державно-приватного партнерства та оцінювання проектів державно-приватного партнерства, у тому числі оцінки та визначення форми управління ризиками, пов'язаними з державно-приватним партнерством, специфічні особливості складання техніко-економічного обґрунтування інвестиційних проектів державно-приватного партнерства, їх класифікацію та методологічні основи оцінки ефективності фінансування проектів у рамках реалізації концепції розвитку державно-приватного партнерства.

У фазі рецесії державно-приватне партнерство може бути спрямоване на сторення нових робочих місць за рахунок розбудови об'єктів ринкової інфраструктури для працевлаштування безробітних та стимулювання інвестиційного попиту. Впровадження проектів на основі державно-приватного партнерства під час кризи дозволяє не лише підтримати сукупний попит у короткостроковому періоді, а й створювати передумови для довгострокового економічного зростання та сталого економічного розвитку в національній економіці за рахунок випереджального розвитку ринкової інфраструктури відповідно до новітніх потреб трансформації соціально-економічної системи країни. З іншого боку, у фазі піднесення, що характеризується надмірним сукупним попитом за повної зайнятості ресурсів, спрямування частини коштів приватного сектору на реалізацію проектів державно-приватного партнерства дозволить стримати надмірну ділову активність та підтримати темпи розвитку інфраструктури відповідно до зростаючих потреб ринку.

Необхідність узгодження часто суперечливих інтересів держави та бізнесу в процесі їх взаємодії актуалізує завдання обґрунтування критеріїв та визначення системи показників ефективності інвестицій, що реалізуються в системі державно-приватного партнерства. Його розв'язання вимагає, на нашу думку, передусім розподілу критеріїв ефективності за етапами реалізації проектів, рівнем виникнення очікуваних ефектів та характером їх прояву з урахуванням інтересів учасників державно-приватного партнерства

Оцінка ефективності інфраструктурних інвестиційних проектів в умовах державно-приватного партнерства

Етап реалізації проекту	Вид ефективності	Показник ефективності
Ефективність проекту в цілому	Суспільна ефективність	Валовий національний продукт, зайнятість та рівень доходів населення, участь у міжнародному поділі праці
	Комерційна ефективність	Чистий дисконтований прибуток, внутрішня норма рентабельності, період окупності, потреба в додатковому
Ефективність участі у проекті	Ефективність для учасників	фінансуванні, вартість капітальних активів
	Регіональна, галузева ефективність	Конкурентноздатність підприємства, зростання доходів сумісних підприємств, міжнародна інтеграція, екологічна безпека
	Бюджетна ефективність	Надходження до бюджетів різних рівнів у вигляді податків, акцизів, доходів від ліцензування, конкурсів, тендерів

Таким чином, оцінювання відповідності інвестиційного проекту інтересам різних економічних суб'єктів здійснюється шляхом визначення декількох видів ефективності проекту в цілому та для окремих учасників на основі сукупності показників ефективності проектів.

Техніко-економічне обґрунтування для оцінки ефективності державних інвестицій, здійснюваних у межах державно-приватного партнерства, повинне принципово відрізнитися від традиційних бізнес-планів, що складаються для більшості проектів. Потреба в цьому об'єктивно зумовлюється більш високими вимогами щодо якості інформаційної бази з позиції повноти та глибини задоволення вимог аналізу, що досягається за рахунок включення додаткових розділів і окремих специфічних позицій, які враховують саме масштаб проекту, вплив на соціально-економічний розвиток, значущість.

Слід зазначити, що в науковій літературі відсутнє єдине обґрунтоване визначення інвестиційної привабливості проектів державно-приватного партнерства. Нами запропоновано авторський підхід щодо трактування терміну «інвестиційна привабливість проектів державно-приватного партнерства», який доцільно розглядати як інтегральну оцінку рівня досягнення компромісу економічних і соціальних інтересів між державним та приватним секторами економіки при реалізації спільних інвестицій, спрямованих на поєднання ресурсних потенціалів зазначених сторін для забезпечення досягнення пріоритетних цілей і завдань державної інвестиційної політики, що виражається через збалансовану систему комплексних показників, які характеризують відповідність встановленим пріоритетам, очікувані соціально-економічні ефекти, інвестиційні ризики, їх розподіл між учасниками інвестиційного процесу. На відміну від існуючих, запропонований підхід є узагальненням різних аспектів сутності даного поняття та враховує досягнення цілей та завдань державної інвестиційної політики як обов'язкову умову формування інвестиційної привабливості проектів державно-приватного партнерства.

На нашу думку, формування системи оцінювання інвестиційної привабливості проектів у рамках державно-приватного партнерства є важливим напрямом активізації розвитку державно-приватного партнерства в Україні.

УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

© Л.О.Гришина, Н.Ф.Тубальцева

В більшості високо розвинутих країн підвищення конкурентоспроможності їх суб'єктів господарювання та можливості виходу на світові ринки пов'язують із побудовою інноваційної моделі розвитку. За останні роки саме дефіцит фінансових ресурсів, низький рівень матеріально-технічного оснащення вітчизняних підприємств, відтік висококваліфікованих фахівців виступають вагомими чинниками, які вимагають пошуку нових ресурсів, які забезпечували б інноваційний розвиток підприємств, регіону та країни в цілому. Тому питання пошуку нових можливостей реалізації інноваційного потенціалу регіону у забезпеченні його конкурентоспроможності є актуальними і вимагають подальшого дослідження.

В економічній літературі термін «потенціал» означає здатність і готовність будь-якої організації здійснювати реалізацію інноваційного процесу [1]. У вітчизняній літературі термін «потенціал» у широкому розумінні трактується як можливості, запаси, засоби, наявні сили, які можуть бути використані, або як рівень потужності у будь-якому відношенні, сукупність засобів, необхідних для чого-небудь [2]. У широкому розумінні поняття «потенціал» – це засоби, запаси, джерела, які є в наявності і можуть бути використані, приведені в дію для досягнення певної мети, виконання плану, розв'язання завдань, можливості якої-небудь соціальної системи у певній сфері [3].

Одною з важливих складових економічного потенціалу регіону являється інноваційний потенціал, оскільки завдяки саме йому здійснюється наукове забезпечення соціально-економічного та науково-технічного його розвитку.

Слід відзначити, що у науковій літературі немає єдиного підходу до трактування поняття «інноваційний потенціал регіону» та його структури [2,3,4]. Ми підтримуємо думки науковців і вважаємо, що інноваційний потенціал регіону являє собою сукупність взаємопов'язаних кадрових, науково-дослідницьких, матеріально-технічних, фінансових, інформаційних ресурсів, які використовуються для інноваційної діяльності суб'єктів господарювання та забезпечують на основі цього конкурентні переваги регіону.

Дослідження використання інноваційного потенціалу Миколаївської області показало, що його рівень є низьким і характеризується неоднозначною динамікою відповідних характеристик. Порівняно з 2000р. відбувалося зниження інноваційної активності підприємств і тільки в 2013р. спостерігається покращення інноваційної сфери регіону[5]. Незважаючи на збільшення в цілому обсягів промислової продукції, процес її оновлення з року в рік уповільнювався, але в 2013 р. освоєно нових видів продукції майже у 5 разів більше ніж у попередньому періоді. А от впровадження прогресивних технологічних процесів зазнало негативної динаміки (скоротилося майже у 2 рази за зазначений період). Разом з цим намітилися позитивні зрушення у розвитку наукової діяльності Миколаївської області. Особливістю є випереджуючі темпи змін фундаментальних досліджень, що створює підґрунтя для активізації прикладних і науково-технічних розробок. Хоча, якщо і враховувати інфляційні процеси, то фактичне збільшення цих показників буде дещо меншим, але все ж таки ці зміни є позитивними.

Забезпечення конкурентних переваг регіону залежить також і від рівня застосування результатів інтелектуальної праці науково-технічних працівників, чисельність яких протягом останніх п'ятнадцяти років значно зменшилася. Якщо в 1995 р. вона становила 4208 осіб, у 2000 р. — 2288 осіб, у 2007 р. -1405 осіб, то у 2012р. наукові й науково-технічні роботи виконували 904 особи (майже в 2,5 рази менше, ніж у 2000 р.). Обсяг виконаних наукових і науково-технічних робіт власними силами наукових організацій і підприємств постійно зростає, що свідчить про зростаючу продуктивність творчої праці.

Слід зазначити, що формування та реалізація інноваційного потенціалу, як передумови забезпечення конкурентоспроможності регіону, відбувається під впливом ряду факторів та залежить від створених для цього умов(рис. 1). Фактори впливу діють на глобальному рівні, макро-, мезо- та мікрорівні. Умови реалізації інноваційного потенціалу регіону забезпечуються через систему заходів, яка включає

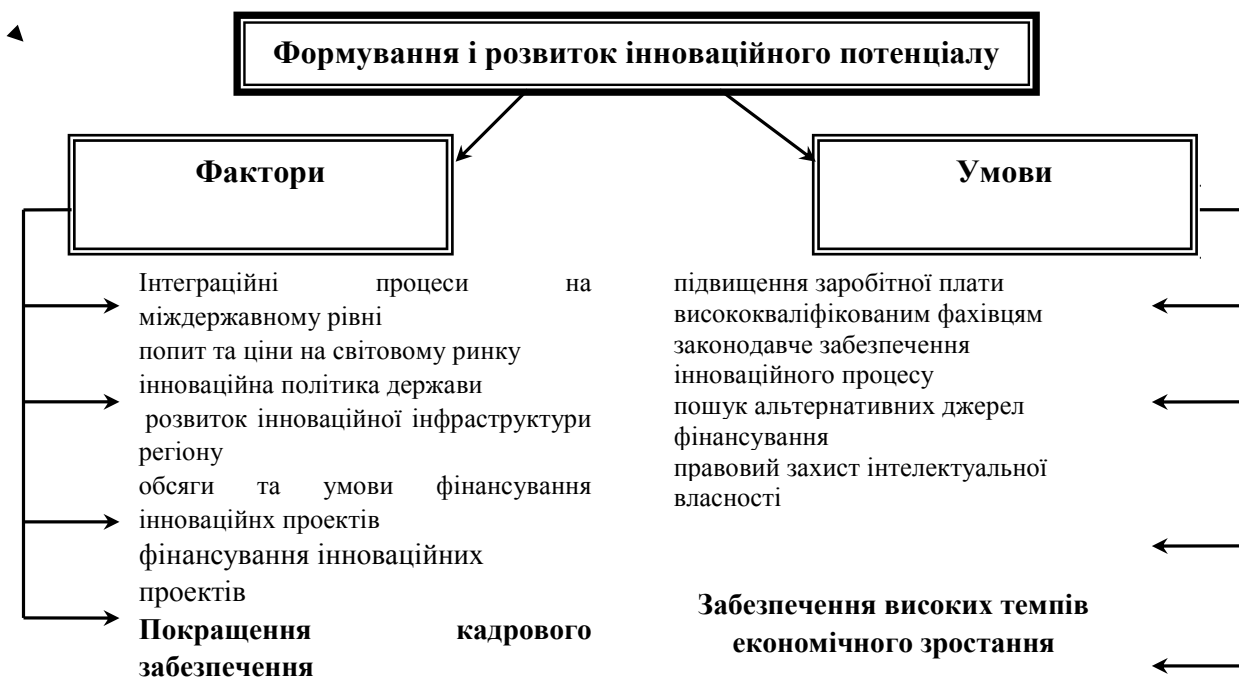

Рис.1 Основні фактори і умови реалізації інноваційного потенціалу у забезпеченні конкурентоспроможності регіону

Таким чином, можна зробити висновок, що досягнення конкурентних переваг економіки регіону залежить від здатності різних його галузей господарства виготовляти наукоємну продукцію, яка відповідає вимогам світового ринку, а це в свою чергу вимагає відповідного матеріального, фінансового, інформаційного та іншого забезпечення інноваційної діяльності. Підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу регіону забезпечується створенням відповідних умов його реалізації.

1. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка. — Київ: Центр навчальної літератури, 2005. — 352 с.
2. Кокурин Д. И. Инновационная деятельность/ И. Д. Кокурин. — М. : Экзамен, 2001. — 575 с.
3. Балабанов И. Т. Инновационный менеджмент/ И. Т. Балабанов: [учеб. пособ.]. — СПб. : Питер, 2000. — 340 с.
4. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи. — Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. — 504 с.
5. Статистичний щорічник Миколаївської області [Текст] / Головне управління статисти-ки у Миколаївській області. — Миколаїв, 2013. — 530 с.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ – ШЛЯХ ДО АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Європейський вектор інтеграції не є новим для зовнішньої політики України, проте є абсолютно новими настрої та шляхи реалізації даної стратегії. За умови створення належної виробничої, соціальної і зовнішньоекономічної інфраструктури Україна може реально і стабільно підключатися до найбільш динамічних і вигідних позицій світової торгівлі. Зовнішньоекономічна стратегія передбачає вибір географічного середовища, в якому найбільш органічно досягається реалізація економічних інтересів. Оптимальність європейського регіону для України обумовлюється територіальною спільністю, наявністю зручних транспортних комунікацій, майже однаковими історичними й духовними традиціями. Для підтримання сторонніх зв'язків з окремими країнами Європи необхідні значно сильніші стимули з боку держави. Необхідні ретельний перегляд всієї сукупності економічних зв'язків із країнами СНД, оптимізація на основі критеріїв доцільності й ефективності, відповідності національним економічним інтересам України.

Розробка науково-технічної політики – актуально важливе питання для будь-якої країни, що взяла на озброєння досягнення сучасної науково-технічної революції і прагне перетворити науку у вирішальний фактор розвитку виробництва, соціального управління, культури. Реалізація науково-технічної політики, в першу чергу, залежить від характеру суспільного ладу даної країни, від тих цілей, яким підпорядковано розвиток науки.

На сьогодні в різних країнах реалізуються різні види науково-технічної стратегії. Це, наприклад, стратегія глобального (фронтального) розвитку науки і техніки; селективна (структурна) стратегія, що передбачає розвиток окремих напрямів науки і науково-технічного прогресу; «імпортна» модель науково-технічної стратегії і її «японський варіант», коли основний упор зроблений на використання зарубіжних досягнень і т. д. Практично застосовуються і комбіновані варіанти – наприклад, селективний варіант з використанням елементів «імпортною моделі». Для України селективна стратегія є єдино прийнятним варіантом. Це викликано тим, що в економічній ситуації, яка характерна для України, неможливо або дуже важко серйозно розвивати на високому рівні всі області науково-технічного прогресу. Відповідно до цього доцільним є селективний вибір областей і напрямків науки, розвиток яких забезпечить необхідний процес відтворення науки, а також задовольнить потреби економіки, культури і соціального управління. При здійсненні такого виду науково-технічної стратегії найбільша складність полягає в тому, що сама селективна стратегія має різні варіанти і вибір потрібного є складним завданням. Політика «пріоритетних виробництв» та «інноваційних інвестицій» або іншими словами «селективна стратегія», на першому етапі має базуватися на комплексі державних заходів, таких як довгострокові преференційні кредити централізованого «фонду реконструкції», прямі державні інвестиції, примусове спрямування частки інвестиційних ресурсів банків, відповідне пільгове оподаткування та амортизаційна політика тощо.

Водночас в умовах обмежених можливостей державних ресурсів та важелів, паралельно до їх застосування, інвестиційна політика повинна бути спрямована на залучення приватних внутрішніх і зовнішніх інвестицій. Для цього має бути рішуче змінено економічне середовище в країні, розвиватися відповідна інфраструктура та створені сприятливі умови для потенційних інвесторів в українську економіку. Мобілізації приватних фінансових ресурсів та їх концентрації саме на структурно-технологічному прориві та інноваційному інвестуванні сприятиме створення великих фінансово-промислових груп та налагодження їх зв'язків з масивом малих та середніх підприємств.

Вирішення другого фундаментального завдання – значного підвищення ефективності економіки – вимагає надати свободу й простір для підприємств; здійснити демонополізацію економіки та жорсткий контроль за приватними монополіями.

Рівноправність у світовому поділі праці та світовій торгівлі визначається, в першу чергу, доступом України до світових ринків збуту промислової й, особливо, високо-технологічної продукції. Фундаментальне значення має гео економічний підхід до розвитку економіки – стратегія входження України до світових виробничих центрів. В цій сфері також визначальною є роль держави, а реалізація цієї стратегії – одним з найважливіших завдань державної зовнішньої політики.

Україна також має прагнути ефективного співробітництва з іноземними корпораціями та капіталом в галузі розробки та практичного застосування високих технологій. Одним з головних пріоритетів держави в її міжнародній діяльності має бути максимальне сприяння інноваційному розвитку України, а головним критерієм доцільності іноземних інвестицій – модернізація технологій та впровадження ефективного менеджменту на українських підприємствах.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

© Гудзенко І., 2015

В умовах ринкової економіки важливо забезпечити платоспроможність суб'єктів господарювання не лише в короткостроковому періоді, а й на перспективу, що потребує виконання умов фінансової стійкості, яка є комплексною, багатофакторною характеристикою фінансової діяльності. В економічній літературі фінансову стійкість характеризують як забезпеченість активів підприємства стійкими джерелами їх формування, гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів [1], тобто це «стабільність», «сталість», «рівновага». Стабільність відображає стабільне перевищення доходів над видатками, забезпечує вільне маневрування коштами підприємства, сталість характеризує незмінність показників протягом тривалого періоду в умовах дії факторів внутрішнього і зовнішнього середовища; рівновага демонструє збалансованість фінансових показників.

Аналіз структури капіталу підприємств зведеного балансу на початок 2014 р. в цілому по економіці демонструє, що питома частка власного капіталу менше, ніж запозиченого, що порушує правило «50/50» [2, с. 73] і свідчить про недостатній рівень власного капіталу для забезпечення перспективної платоспроможності. Питома вага власного капіталу підприємств зведеного балансу становила 34%, запозиченого – 66%. Найнижчою частка власного капіталу є в торгівлі (8%), будівництві (39%), операціях з нерухомістю (31%). Якщо для торгівлі це більш-менш прийнятно, враховуючи особливості фінансово-господарської діяльності, то для будівництва ні. Найбільшу питому вагу власного капіталу демонструє освіта (71%), сільське господарство (50%) [3].

Коефіцієнт фінансування, який демонструє співвідношення запозиченого і залученого капіталу до власного, демонструє, що в цілому на 1 грн. власного капіталу на початок 2014 р. приходиться 1,96 грн. запозиченого і залученого. В цілому більшість видів економічної діяльності демонструють зростання фінансової залежності від зовнішнього фінансування. Виключенням є промисловість. Однак це може свідчити, враховуючи високий рівень зносу основних засобів, не про ефективність управління капіталом, а результат вимушеного розвитку за рахунок власного капіталу в умовах, коли зовнішні джерела є недоступними.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу, що характеризує частку власного капіталу, яка використана на формування оборотного капіталу, в цілому по економіці на початок 2014 р. демонструє задовільний стан. Разом із тим, окремі види діяльності характеризуються від'ємним значенням показнику, що є недопустимим, зокрема діяльність готелів і ресторанів, транспорту і зв'язку, операцій з нерухомістю, охорона здоров'я та соціальна допомога.

Коефіцієнт фінансового ризику як співвідношення запозиченого і власного капіталу лише для сільського господарства, фінансової діяльності, освіти задовольняє нормативне значення, хоча для сільського господарства знаходиться на максимальній межі. Надмірно перевищують граничне значення коефіцієнту підприємства будівництва та торгівлі. В умовах, коли кредитні ресурси мають високу вартість (середньозважена ставка по кредитах в цілому по економіці в 2013 р. – 15,9% [4]), низьку операційну рентабельність активів зведеного балансу (4,24% [3]), використання запозичених коштів призводить до зниження ефективності використання власного капіталу. Так, за розрахунками ефект фінансового важеля на кінець 2013 р. становив -18,2%, тобто збільшення використання позикового капіталу на 1% призводить до зменшення рентабельності власного на 18,2%. Враховуючи, що вартість кредитних ресурсів становила 15,9%, чисті втрати становлять 2,3%. Разом із тим, в 2013 р. запозичені кошти підприємств зведеного балансу зросли на 9,3%, а отже в результаті ефекту фінансового левериджу рентабельність власного капіталу скоротилась на 21,4%. Отже, використання запозиченого капіталу «вимиває» і так обмежений, але дуже необхідний для розвитку власний капітал.

Коефіцієнт покриття інвестицій або фінансової стійкості демонструє частку власного і довгострокового запозиченого капіталу (довгострокові пасиви) у структурі балансу. Його розрахунок дозволив виявити, що лише освіта відповідає нормативу (правило «2/3» [3, с. 73]), всі інші види діяльності його не виконують. Найбільше відхилення від нормативу демонструють підприємства торгівлі,

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки будівництва. Таке значення пояснюється недоступністю довгострокових кредитів, емісії цінних паперів, збитковістю господарської діяльності.

Коефіцієнт постійного капіталу, який демонструє співвідношення необоротних активів до власного капіталу, в цілому для підприємств зведеного балансу демонструє, що частина основних засобів, нематеріальних активів фінансується за рахунок запозиченого, у т. ч. короткострокового капіталу, що може загрожувати платоспроможності в майбутньому. В умовах, коли ефект фінансового левериджу відємний, така політика є неефективною. Окрім того, використання короткострокового капіталу для формування необоротних активів має більшу вартість і ризики, ніж за рахунок довгострокового.

На основі співставлення запасів і витрат підприємств за видами економічної діяльності та джерел їх формування визначимо тип фінансової стійкості, характерний для них (табл. 1).

Таблиця 1

Тип фінансової стійкості підприємств за видами економічної діяльності на початок 2014 р.

Вид економічної діяльності	Тип
Усього по економіці	Нестійкий фінансовий стан
у тому числі	
сільське госп-во, мисливство, ліс господарство	Нормальна фінансова стійкість
промисловість	Нестійкий фінансовий стан
будівництво	Нестійкий фінансовий стан
торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів, особистого вжитку	Нестійкий фінансовий стан
діяльність готелів та ресторанів	Нестійкий фінансовий стан
діяльність транспорту та зв'язку	Нестійкий фінансовий стан
фінансова діяльність	Абсолютна фінансова стійкість
операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг, послуги підприємцям	Нестійкий фінансовий стан
освіта	Нормальна фінансова стійкість
охорона здоров'я та соц допомога	Нестійкий фінансовий стан

Джерело: [3]

Отже, можна засвідчити, що вітчизняні підприємства в цілому демонструють нестійкий фінансовий стан. Абсолютною фінансовою стійкістю характеризується лише фінансова діяльність. Нормальна фінансова стійкість виявлена в сільському господарстві та освіті. Але свідчити про задовільну стійкість фінансового сектору, освіти, про відсутність кризових явищ однозначно не можна, враховуючи, що матеріальні ресурси відіграють незначну роль у їх господарській діяльності. Також слід враховувати, що нормальна фінансова стійкість сільського господарства може бути результатом недоступності кредитних ресурсів, облігаційних запозичень, а також задовільним фінансовим станом великим агрохолдингових компаній, що реалізують свою діяльність на міжнародних ринках. Враховуючи, що в кожному виді діяльності є успішні суб'єкти господарювання, а частка прибуткових підприємств на кінець 2013 р. становила лише 59,8% [3], можна стверджувати, що в економіці України присутні підприємства з кризовим фінансовим станом.

1. Білик, М. Д. *Фінансовий аналіз : навч. посібн.* / М. Д. Білик. – К. : Изд-во КНЕУ, 2005. – 588 с.

2. Ломачинська І.А. *Механізм управління фінансами підприємств в умовах трансформації.* – Монографія. / І. А. Ломачинська. – Одеса: «Астропринт», 2011. – 280 с.

3. *Розраховано за даними Комітету статистики України.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.org/

4. *Монетарний огляд НБУ.* [Електронний ресурс]. НБУ – Режим доступу: bank.gov.ua/doccatalog/document?id=2384654

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПЛАТФОРМИ

© Данилович Т.Б., Мельник В.М., Гавриляк А.С., 2015

Нестабільна політична ситуація в Україні та декларативність реформ спровокували хаос у вітчизняній економіці, що привело до скорочення виробництва продукції та відмови іноземних та вітчизняних інвесторів вкладати кошти в реальний сектор економіки країни. Забезпечення напрямку інтеграції України в Європейське Співтовариство (ЄС) вимагає побудови інноваційно-орієнтованої економіки і передбачає формування в країні повноцінної системи, за допомогою якої створиться стійкий взаємозв'язок між наукою, освітою, виробничо-господарським комплексом, фінансово-кредитними інститутами та державою. Завданнями держави в цьому напрямку є формування ефективної інноваційно-інвестиційної політики з відповідними правилами співпраці між елементами системи та побудова механізмів реалізації цих правил, які врахують інтереси усіх зацікавлених сторін. В даному контексті, особлива потреба виникає в структурах, що зв'язують інвесторів, науковців, місцеві та регіональні органи влади, інноваційно-інвестиційні структури і суб'єкти господарської діяльності для створення і впровадження інновацій, а також координування їх дій. Прикладом таких структур, як свідчить європейський досвід, можуть бути – технологічні платформи [1].

Європейські технологічні платформи (ЄТП) формують комфортне середовище для побудови взаємозв'язків між потребами народного господарства та дослідницькими пріоритетами в ЄС. В ЄТП бізнес разом з науково-дослідними інститутами і владними структурами союзу формують середньо- та довгострокові цілі дослідницького і технологічного розвитку, визначають і забезпечують шляхи їх досягнення [2].

Одним із шляхів виходу із економічної кризи в Україні є створення в регіонах країни територій економічного зростання. За таких умов, в Західному регіоні пропонується створення освітньо-технологічної платформи (далі Платформа), яка є формою приватно-державного партнерства в інноваційній сфері та покликана налагодити в регіоні комунікаційні зв'язки між освітою, наукою, виробництвом і державою та об'єднати їх зусилля для комерціалізації новацій та сформувати нові підходи для навчання студентів, які враховують нагальні потреби бізнесу.

На нашу думку, така Платформа повинна створюватись групою юридичних осіб, що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів на основі принципів добровільності та рівноправності участі підприємств та організацій будь-якої організаційно-правової форми і форми власності, у тому числі державних установ, професійних об'єднань, асоціацій, недержавних організацій, наукових організацій і вищих навчальних закладів, що розділяють цілі і завдання Платформи.

Виходячи із мети створення Платформи формуються її завдання, а саме: розроблення концепції довготермінового соціально-економічного розвитку Західного регіону на період до 2020 року; координування співпраці університетів, науково-дослідних установ, місцевих органів влади, фінансово – кредитних структур, регіональних інноваційних структур з підприємствами регіону, з метою технологічної модернізації регіонального виробничо-господарського комплексу; залучення вітчизняних та міжнародних фінансово-кредитних інституцій, іноземних інвесторів не як кредиторів, а як партнерів Платформи для фінансування соціально-економічних програм і проектів регіону; створення міжвузівських центрів по підготовці кадрів для виробничих структур на базі кафедр, лабораторій та підрозділів навчальних, науково – дослідних інститутів регіону; формування мережі взаємодії освітніх закладів, академічних структур, регіональних інноваційно-інвестиційних структур, підприємств малого та середнього бізнесу і державних інституцій в області інновацій і трансферу технологій; забезпечення вільного руху потоків інформації, спеціалістів, фінансів, технологій, комунікацій між суб'єктами Платформи та їх взаємодію.

Платформа покликана об'єднати в регіоні такі інноваційні структури, як технопарк "Яворів" (Львівська область), технопарк та бізнес-інкубатор НУ "Львівська політехніка", навчально-виробничі площадки вищих навчальних закладів та академічних установ регіону, виробничі площадки підприємств

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки регіону та СЕЗ "Яворів", органи місцевого самоврядування, вітчизняні та міжнародні фінансово-кредитні установи. Координація діяльності суб'єктів Платформи покладається на регіональний контактний-координаційний центр (РККЦ), функції якого:

- координувати співпрацю університетів, науково-дослідних установ, місцевих органів влади, фінансово-кредитних структур, регіональних інноваційних структур з підприємствами регіону з метою технологічної модернізації регіонального виробничого комплексу;
- створювати високотехнологічні експериментально-виробничі малі підприємства на базі кафедр, лабораторій та підрозділів навчальних та науково-дослідних інститутів регіону;
- забезпечувати реалізацію інноваційних та інвестиційних проектів через технологічні парки, технополіси, наукові, індустріальні та промислові парки, спеціальні (вільні) економічні зони;
- сприяти розвитку малого і середнього наукоємного підприємництва в регіоні та стимулювати його зв'язки з розробниками новацій;
- забезпечувати організаційну, фінансову, інформаційну, кадрову, технологічну та комунікаційну підтримку суб'єктам Платформи;
- забезпечувати доступ вітчизняних та іноземних інвесторів до баз даних потенційних об'єктів інвестування та нових розробок;
- формувати мережу взаємодії університетів, науково-дослідних установ, регіональних інноваційних структур в області інновацій і трансферу технологій;
- залучати до інвестиційної діяльності фінансово-кредитні структури, не як кредиторів, а як партнерів щодо реалізації інноваційних та інвестиційних проектів малих та середніх наукоємних підприємств регіону;
- залучати міжнародні фінансові інституції, іноземних інвесторів через надання державних гарантій щодо виконання інноваційних та інвестиційних проектів Платформи;
- сприяти створенню міжвузівських центрів з підготовки кадрів для виробничих наукоємних структур та дослідно-навчальних закладів регіону;
- сприяти створенню за участю студентів нових підприємств та формувати навчально-виробничі площадки для отримання практичних навичок студентами та науковцями щодо створення власного бізнесу.

Платформа є відкритою для нових суб'єктів та використовує механізм приватно-державного партнерства низу-догори, де інноваційні ініціативи виходять від бізнесу, який керується ринковим та суспільним замовленням від кінцевого споживача, а наука забезпечує технологічну базу, освіта – кадровий потенціал, міжнародні фінансово-кредитні організації - "дешеві" кредити та інвестиції, державні органи влади сприяють впровадженню проектів.

Ефективне функціонування та розвиток Платформи можливі лише за умови, що будуть створені науково-технологічні, навчально-виробничі, організаційно-економічні та соціальні мережі регіону, які сформуєть єдиний технологічний простір регіону із здатністю не просто створювати та накопичувати знання, а успішно їх впроваджувати.

1. *Технологические платформы и инновационные кластеры: вместе или порознь? / Дежина И.Г. – М.: Издательство Института Гайдара, 2013. – 124 с.*

2. *Програми та інструменти інноваційного розвитку економіки Європейського Союзу. Українські проєкції. = Programmes and Instruments of the EU's economy innovation development. Ukrainian Projections : Міжнар. конф., Київ, листоп. 2006 / Редкол.: Смертенко П.С., Коломієць О.В., Кінько Т.А. та інші. - року, К.: ФО-П Т.А.Кінько, 2006, 64 с.*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

©Дерев'янюк В.М., 2015

У процесі економічної глобалізації головними факторами розвитку національної економіки стають креативні здібності особистості, наукові знання та інтелектуальні ресурси, відбувається заміщення товарно-матеріальних запасів інформацією, а основних фондів – знаннями. Інтелектуальна діяльність стає головною умовою економічного зростання, а інтелектуальний капітал – найважливішим ресурсом досягнення даної мети.

Термін «інтелектуальний капітал» вперше використав у 1969 р. відомий американський дослідник Дж. Гелбрейт, який відзначав: «Долар, вкладений в інтелект людини, часто приносить більший приріст національного доходу, чим долар, вкладений в залізницю, греблі, машини і інші капітальні блага» [1, с. 234]. Взагалі, питання існування інтелектуального капіталу було поставлено ще раніше. Ш. Фур'є у своїй праці «Новий господарський соціетарний світ» (1829) до основних чинників виробництва відносить також талант. П. Друкер у роботі «Концепція корпорації» (1946), розглядаючи питання менеджменту, теж звертався до теми інтелектуального капіталу. Згадується про новий вид діяльності – галузі з виробництва знань, а також економіки, заснованої на знаннях, у праці Ф. Махлупа «Виробництво і поширення знань у США» (1962). У 1990-х роках завдяки роботам Т. Стюарта – одного з фундаторів концепції інтелектуального капіталу – цей термін набув поширення. На даний час, згідно визначення В.Д. Базилевича, інтелектуальний капітал, можна трактувати, як накопичену у процесі інтелектуальної діяльності сукупність знань, досвіду, навичок, творчості, здібностей, взаємовідносин, що мають економічну цінність і використовуються у процесі виробництва й обміну з метою отримання доходу [2, с. 55]. Однак новизна та складність цього поняття зумовили неоднозначність та суперечливість наявних підходів до визначення сутності інтелектуального капіталу. Тому, на нашу думку, необхідно дану категорію визначити та закріпити на законодавчому рівні. Лише в цьому випадку, інтелектуальним капіталом можливо буде управляти та контролювати для покращення становища нашої країни в цілому.

Щодо законодавчого регулювання інтелектуального капіталу, то поки-що немає нормативних актів, які комплексно розглядають дану категорію. А.М. Козирев та В.Л. Макаров підкреслюють, що поняття інтелектуального капіталу ніде у світі не закріплено жодним законодавчим актом, і це дозволяє дослідникам висловлювати найбільш неочікувані точки зору незважаючи на юридичні обмеження. Як бачимо, різні науковці закладають у сутність інтелектуального капіталу свої елементи, тому й виникає проблема визначення нормативної бази. Проте, слід охарактеризувати законодавчі акти по окремих елементах інтелектуального капіталу.

Зміст нематеріальних активів, що розглядаються в бухгалтерському сенсі, й інтелектуальної власності визначено в нормативних актах. Об'єкти промислової власності, такі як винаходи, промислові зразки, корисні моделі відносяться до інтелектуальної складової функціонування підприємства. Основним законом, відповідно до якого охороняється інтелектуальна діяльність в Україні, є Конституція України. Згідно із ст. 41 Конституції України кожна людина має право володіти, користуватися й розпоряджатися результатом своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Охорона інтелектуальної діяльності здійснюється відповідно до Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України та спеціального законодавства у сфері промислової власності (закон про промислові зразки і закон про винаходи) [3]. Законодавчу базу України можна представити на рис. 1.

Охорона інтелектуальної власності як форми матеріалізації інтелектуального капіталу відмічена в загальному законодавстві України та закріплена такими законами і державними правовими документами:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-ГУ.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-ГУ.
3. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. № 3689-ХГГ.
4. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. № 3688-ХІІ.

Закон України «Про охорону прав на винаходи й корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. № 3687-ХГГ.

Закон України «Про авторське право у суміжних правах» від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХГГ.

Положення про державний реєстр свідоцтв України на знаки для товарів і послуг, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 10 січня 2002 р. № 10.

Положення про державний реєстр патентів України на промислові зразки, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 12 квітня 2001 р. № 290.

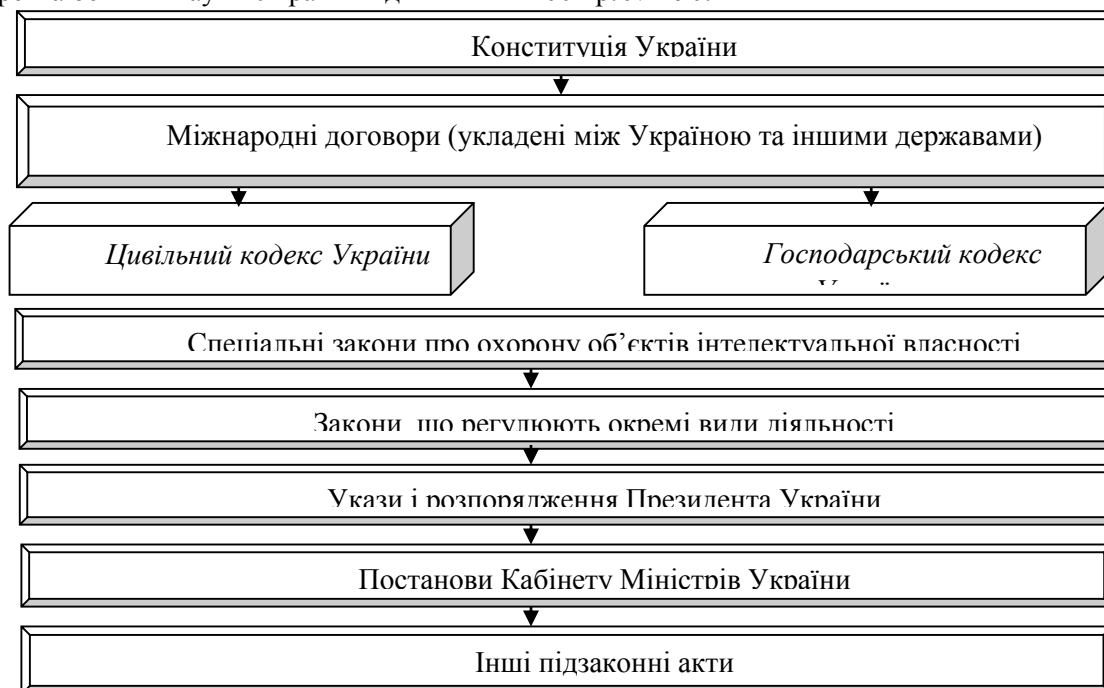

Рис. 1. Законодавче забезпечення розвитку інтелектуального капіталу в Україні

Також існують різноманітні інструкції, порядки, роз'яснення, правила, накази, регламенти та методичні рекомендації. Частиною національного законодавства є міжнародні договори та угоди, узгодження на обов'язковість застосування яких дала Верховна Рада України (ст. 10 ГКУ).

Нормативне введення нематеріальних активів у бухгалтерський облік підприємств України було проведено у 1993 р. «Положенням про організацію бухгалтерського обліку та звітності в Україні», затвердженим постановою КМУ від 03.04.1993 р. № 250.

Таким чином, існують різні погляди на сутність інтелектуального капіталу, що зумовлено, в першу чергу, відсутністю закріплення цієї категорії на законодавчому рівні країни. Дослідивши правові основи функціонування прав інтелектуальної власності, було побудовано загальну схему законодавчого забезпечення розвитку інтелектуального капіталу. Деталізувавши дану схему та розробивши відповідні проекти документів для категорії інтелектуального капіталу, породить можливість вплинути на інноваційний розвиток економіки країни. Тому, дана проблема є актуальною та потребує вирішення в подальших дослідженнях.

1. Гелбрейт Д. *Економические теории и цели общества* / Под ред. акад. В.Л. Иноземцева. – М.: Прогресс, 1999. – 436 с.

2. Базилевич В.Д. *Інтелектуальна власність: підручник* / В.Д. Базилевич. – К.: Знання, 2006. – 431 с.

3. Сергеева А.В. *Ключевые аспекты теории интеллектуального капитала* [Електронний ресурс] / А.В. Сергеева // — Тула: Тульський філіал Фінансового університету при Правительстві РФ. — Режим доступу: sworld.com.ua/of-individual-conferences/oct-2012.

ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПАСИВНОГО БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

© Дзюбіна К.О., Сікора Х.Л., 2015

Проблеми вичерпності ресурсів та техногенне навантаження на навколишнє середовище обумовлюють необхідність впровадження екологоорієнтованих технологій в промисловості так і в повсякденному житті людства. Особливої актуальності це набуває в умовах євроінтеграції України та значного подорожчання енергоресурсів. Сучасне суспільство все частіше звертає увагу на проблему виснаження природних ресурсів, їх функціонального використання та стимулювання розвитку в суспільстві усвідомлення необхідності сталого розвитку економіки. Одним з кроків до цього є впровадження концепції пасивного будівництва (ПБ).

Пасивний будинок (нім. *passivhaus*; англ. *passivehouse*) передбачає можливість досягнення комфортного мікроклімату, як у зимовий так і в літній період без окремої системи опалення або кондиціонування (або використовуючи малопотужні компактні системи). Технології, використані у ПБ, розробляються і впроваджуються у будівництво з 70-х рр. Результатом досвіду у цій сфері є створення В. Файстом у 1996 р. Інституту пасивного будинку (Німеччина, м. Дармштадт), який має право на атестацію споруд відповідно до стандартів ПБ. Над технологією будівництва екобудинків працювали Бо Адамсон, Фрїтїйофа Нансена, Роберт Борш Лаак та ін. Суттєвий внесок в розвиток концепції ПБ зробили науковці з Швейцарії та з Австрії [1].

Перші пасивні будинки з'явилися в Німеччині. Переважна більшість екобудинків сьогодні побудована в Німеччині та країнах Скандинавії. Активно до ПБ долучились США та Польща (будова православної церкви, м. Люблін). В Україні перший пасивний будинок «Дім сонця» було побудовано у 2008 р. в Києві. Також такі будинки є у Чернігові, Василькові, Одесі та Яворові [2].

Основною перешкодою впровадження даної концепції в Україні є великі першочергові затрати. Будівництво екобудинку лише на етапі впровадження потребує в середньому на 7 – 20 % більше коштів ніж аналогічні проекти в Європі. Це перш за все пов'язано з відсутністю вітчизняних матеріалів та кваліфікованих архітекторів для проектування даного типу будівель [3].

Впровадження концепції ПБ дасть можливість суспільству підвищити рівень економічності та екологічності споживання, забезпечити енергонезалежність. Ціна пасивного будинку в Європі перевищує ціну звичайного на 8 – 10 %, проте окупність такої будівлі становить лише 5-7 років, адже витрати на електроенергію в 10-12 раз нижчі в порівнянні з аналогічною «традиційною» конструкцією [1]. Функціонування такого будинку не потребує підключення до центральної мережі теплопостачання, а відтак скорочує рівень залежності залежати від державних тарифів, формування світових цін на газ та інших чинників. Європейський стандарт ПБ передбачає:

- використання екологічно чистих матеріалів, сучасних конструкцій та новітнього інженерного обладнання, енергоефективних будівельних компонентів та якісної системи вентиляції;
- застосування випромінювальної системи опалення та охолодження замість конвекційної;
- відсутність центромереж та теплоцентралей;
- функціонування пасивних джерел енергії всередині будівлі (тепло мешканців, побутової техніки, сонячного тепла тощо);

- споживання енергії на опалення будинку не більше 15 кВт·год на рік на 1 кв. м. будівлі;

Розвиток ПБ в Україні дозволить зменшити шкідливі викиди в атмосферу, підвищити екологічний рівень життя та рівень безпеки населення, заощадити енергоносії та скоротити витрати на них, підвищити рівень енергетичної безпеки держави. Впровадження ПБ є важливим кроком на шляху євроінтеграції України та сталого розвитку суспільства.

1. Офіційний портал Української ініціативної групи пасивного будинку. - [Електронне джерело]. – Режим доступу: passivehouse-igua.com

2. Ернст. Т. Засади пасивного будівництва в Україні / Т. Ернст // Ринок Інсталяцій. - № 3 (152). – 2010. – С. 44 – 45 - [Електронне джерело]. – http://www.ernst.kiev.ua/Medien/Екоbau_1.pdf

3. Акімова Т. Чи стануть пасивні будинки активом українських девелоперів? / Т. Акімова // Офіційний портал УНІАН. Стаття від 10.01.2012 р. - [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://kiev.unian.ua/592819-chi-stanut-pasivni-budinki-aktivom-ukrajinskih-developeriv.html>

ЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО БРЕНДУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВНЗ

©Диба Л.М., 2015

Сучасна освіта знаходиться в сфері ринку, а тому повинна розглядатися як виробнича галузь, а вищі навчальні заклади є суб'єктами ринкових відносин, яким притаманна конкуренція. Це спонукає освітні заклади шукати шляхи підвищення своєї конкурентоспроможності та ефективності діяльності в умовах євроінтеграційних процесів. Стає актуальним застосування маркетингової технології та інструментів, в т.ч. брендування навчального закладу, розроблення маркетингової стратегії і тактики для успішного просування закладу освіти на ринку освітніх послуг.

Бренд в сфері освіти є гарантією якості одержуваної освітньої послуги або наукового продукту, його репутації, іміджу, асоціацій, що виникають у свідомості (в підсвідомості) людей, коли вони бачать атрибути навчального закладу або чують його назву. Створення певного іміджу навчального закладу через образи професорсько-викладацького складу, конкретного вченого, знаних студентів, його інтелектуального продукту, місця розташування та просування цього іміджу на ринку освітніх послуг маркетинговими засобами є важливим але не єдиним напрямком створення бренду ВНЗ.

Поєднання внутрішньої складової навчального закладу, із зовнішньою характеристикою формують цілісний образ бренду ВНЗ, це своєрідний інтерфейс між навчальним закладом та споживачем (студентами, їх батьками, спонсорськими організаціями). Кожен бренд будується для своєї цільової аудиторії, споживачами бренду є і співробітники ВНЗ (професорсько-викладацький та технічний персонал). Бренд грає безсумнівну користь під час залучення кваліфікованих викладачів. Відомо, що сильний бренд продукту має сильний вплив на імідж роботодавця: «якщо продукт має погану репутацію, створити позитивний імідж компанії на ринку праці неможливо» [1]

Сучасний, на жаль, негативний імідж українського роботодавця сильно розвинутий на національному ринку праці, в тому числі на ринку працівників освіти. Бренд існує там, де виникає контакт між ВНЗ та її власним персоналом, який є залученим у процес підготовки проведення навчання, розробки та виготовлення освітнього продукту (програм, підручників тощо), забезпечує технічне обслуговування закладу. Бренд роботодавця допомагає залучити й утримувати кваліфікований професорсько-викладацький колектив в учбовому закладі, таким чином поєднує в собі області маркетингу та управління людськими ресурсами. Наявність у ВНЗ висококваліфікованих і мотивованих співробітників безпосередньо впливає на його успіх. Враховуючи мінливі реалії на ринку праці, кожен учбовий заклад намагається поставити себе у найкраще положення. Існує певний попит на кваліфікованих викладачів, який постійно загострюється на ринку праці і навпаки, спостерігається спад пропозиції через триваючі демографічні зміни, через спад числа молодих науковців, скорочення державного фінансування розвитку науки. У таких умовах створення бренду роботодавця стає основним інструментом для залучення кваліфікованих претендентів.

Бренд будується за знайомим сценарієм процесу брендування: аналізується внутрішнє середовище та його відповідність меті та задачам ВНЗ, розробляються кодекси корпоративної практики та політики, де фіксуються напрямки розвитку самого навчального закладу, його структура, регламентуються взаємовідносини між всіма підрозділами та з потенційними, фактичними споживачами, передбачаються заходи щодо запобігання конфліктів, обов'язки по захисту природного навколишнього середовища, розробляється мотиваційна система персоналу, яка формує лояльність персоналу до ВНЗ. Мотивація персоналу є ефективним інструментом створення бренду роботодавця. Організаційна або корпоративна культура ВНЗ – це дзеркало його образу в очах співробітників і здобувачів, яка відіграє важливу роль в створенні бренду роботодавця, та впливає його на місію і бачення, цінності, загальні норми внутрішнього розпорядку, корпоративні комунікативні мережі та ієрархію, що дозволяє йому стати потужним засобом для формування як внутрішнього, так і зовнішнього бренду.

Позитивна репутація співробітника у поєднанні з брендом роботодавця створює унікальний імідж ВНЗ, який сприяє його зміцненню та ефективному просуванню на ринку, існує пряма кореляція між

брендом роботодавця комерційним та академічним успіхом, саме тому створення внутрішнього бренду учбового закладу має стратегічне значення.

Процес створення бренду ВНЗ передбачає залучення практично всіх співробітників закладу від технічного персоналу, професорсько-викладацького складу до керівника (ректора, директора) протягом всього процесу від аналізу до просування його в зовнішньому середовищі. Створення такого бренду ВНЗ в Україні, на жаль, не має поширеної практики. Існують природні бренди ВНЗ, такі як Київський національний університет ім. Т.Г.Шевченка, Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана, Острозька національна академія, Києво-Могилянська академія, Київський національний університет культури і мистецтв та багато інших але активного розвитку та просуванню їх внутрішнього бренду не помітно.

Налагоджені бізнес процеси, задекларована та діюча корпоративна політика та культура ВНЗ, комунікації з власним персоналом та зовнішнім середовищем позначають та підтримують ядро бренду, що дозволяє цілеспрямовано, послідовно керувати сприйняттям аудиторій, як внутрішньої, так і зовнішньої.

Створення кінцевого образу ВНЗ передбачає роботу над формуванням елементів корпоративної культури та фірмового стилю, пошуку ефективної стратегії, власної індивідуальності та переваг у своїй діяльності, що в майбутньому перетворяться у стійкі цінності, які забезпечать довготривале стійке асоціативне сприйняття цільової аудиторії. Бренд ВНЗ надасть йому цілий переліг переваг: завдяки популярності бренду і лояльності аудиторії зменшаться витрати на маркетинг; отримання додаткових преференцій (бренд сприймається як показник високої якості, що привертає увагу потенційних споживачів та залучає додаткову чисельність студентів); висока довіра споживачів дозволить спростити реалізацію стратегії розширення (спеціальності, нові факультети, філії ВНЗ); певний захист в умовах ринкової конкуренції.

Візуальна концепція бренду ВНЗ передбачає наявність трьох елементів: слоган, фон, символічний знак або фігура, до кожного з яких є певні вимоги та рекомендації. Як і для брендування традиційного товару, слоган освітнього бренду повинен бути коротким, ритмічним, милозвучним; він повинен чітко та однозначно сприйматися, не допускати двоякого тлумачення; ідеальна знахідка слогану – образність та асоціативність, які з часом, впливаючи на свідомість споживачів, будуть викликати стійкі асоціативні сприйняття бренду ВНЗ.

Просування бренду ВНЗ передбачає використання традиційних маркетингових інструментів, комплекс яких направлений на створення його сприятливого іміджу з метою формування конкурентоспроможності ВНЗ. Система маркетингового інструментарію в даному контексті розглядається, як освітній маркетинг. Сфера застосування освітнього маркетингу надзвичайно широка. В цілому її можна визначити як освітній ринок на якому існують виробництво, попит та пропонування продукту особливого типу - освітніх програм, курсів, підручників тощо. Існує певна відмінність маркетингових інструментів економічного та освітнього середовища, але в цілому канали просування дуже схожі.

Використовуючи системний підхід у виборі каналів просування бренду освітньої послуги або бренду ВНЗ, як ресурсу у конкуренції за споживача, саме бренд дозволить зміцнити авторитет та довіру до самого ВНЗ. В аспекті просування освітнього бренду рекламними засобами, бренд виступає як агент впливу на споживачів. Він є носієм спектру психологічних, культурних, ідеологічних характеристик, що дозволяють розглядати капітал освітнього бренду як джерело інновацій у сфері управління освітою.

Бренд - нематеріальний актив ВНЗ. Створення та просування бренду ВНЗ – інновація, яка допомагає створити і зберегти преміальну націнку бренду за рахунок використання інтегрованих маркетингових комунікацій, що збільшує ефективність його просування.

Виходячи з цього, створення потужного освітнього бренду полягає не у простому механічному поєднанні низки технологій, а у системному просуванні на ринку освітніх послуг та систематичному впливу на потенційних споживачів.

1. Роль спеціальних заходів в формуванні бренду // Режим доступу: adme.ru/business/eventmarketing-rol-specialnyh-meropriyatij-v-formirovanii-brenda-73033/

ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА В АПК: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

©Дідур К.М., 2015

Сучасний стан економіки України, який можна вважати кризовим, характеризується спадом виробництва, знеціненням курсу національної валюти, зниженням платоспроможності населення, зростанням рівня безробіття та інфляції. Криза охопила всі галузі, не стало виключенням і сільське господарство, яке й без того не було достатньо прибутковим. Головним напрямком подолання існуючої ситуації є підвищення конкурентоспроможності товаровиробників на основі широкомасштабного застосування новітніх досягнень науки у сфері техніки, технології і організації виробництва з метою збільшення обсягів і покращення якості продукції. Проте, можливості використання інновацій аграрними підприємствами в значній мірі низькі внаслідок впливу багатьох чинників: дефіциту фінансових ресурсів та важкості отримання кредитів; різкого підвищення цін на нові засоби виробництва; відсутності регулятивних механізмів, які б сприяли поширенню застосування інновацій в сільському господарстві. Процес масового поширення інноваційних розробок може здійснюватися системно, безперервно й ефективно лише у тому випадку, якщо буде здійснюватися формування інноваційної інфраструктури.

Згідно із ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційна інфраструктура – це сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно – комунікативні, юридичні, освітні тощо) [1].

До об'єктів інноваційної інфраструктури в АПК відносяться: бізнес-центри, бізнес-інкубатори, технопарки, лізингові центри, фінансово-кредитні установи (кредитні спілки, інші установи взаємного кредитування, кредитно-гарантійні установи), інформаційно-консультаційні служби АПК; колегії та науково-технічні ради Міністерства аграрної політики та органи управління АПК у регіонах; фонди підтримки підприємництва, інвестиційні, інноваційні фонди і компанії, довірчі товариства, фондові і товарні біржі, інформаційно-консультативні установи, навчально-освітні заклади перепідготовки та підвищення кваліфікації, страхові компанії, аудиторські фірми.

Побудова розвинутої інноваційної інфраструктури в першу чергу передбачає швидку передачу результатів наукових досліджень, що володіють комерційним потенціалом, у сферу агробізнесу. Одним із напрямів активізації інноваційної діяльності суб'єктів АПК є формування інноваційних центрів при органах управління АПК, оскільки в кризових умовах та через обмеженість державного бюджету щодо стимулювання процесів створення та розвитку інноваційних центрів є дещо проблематичним: в 2010 р. з бюджету було профінансовано 12,1% інноваційної діяльності, в 2011 р. – 6%, а вже в 2013 р. фінансування з бюджету не було. Фінансування інновацій в 2014 р. відбувалось на 98% за рахунок власних коштів. Інноваційні центри повинні стати інтегруючою ланкою сільськогосподарського виробництва та науково-дослідних установ, без чого нині не можна забезпечити конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств. Ринок інноваційної продукції та інноваційних послуг, як і будь-який інший ринок, є системою, що саморегулюється. Однак інноваційна діяльність не може відбуватися в некерованому режимі й держава повинна впливати на даний процес та регулювати його [2]. Крім того, для формування дієвої інноваційної інфраструктури потрібно впровадження такої низки заходів: розвиток експертних систем (створення та підтримка діяльності експертно-дослідницьких центрів, надання експертних висновків для виробників, інвесторів, страхових служб тощо); розвиток інформаційних систем (створення та підтримка діяльності аналітичних і статистичних центрів, інформаційних баз і мереж); створення консультаційних мереж, що можливе за рахунок за діяння кадрового потенціалу ВНЗ; створення сприятливого середовища для розвитку інноваційних процесів, реалізації замкненого інноваційного циклу, від ідеї до виробництва і продажу (впровадження) високотехнологічних продуктів і технологій, яка буде реалізувати послідовність “ідея – проект – продукт”, доступну і зрозумілу для участі будь-якого представника суспільства – як юридичної, так і фізичної особи; стандартизація інвестиційно-інноваційної діяльності відповідно до

міжнародних норм; налагодження співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, урядовими та неурядовими організаціями іноземних держав з питань залучення фінансових ресурсів в галузь сільського господарства і реалізація з ними спільних інноваційних та інвестиційних проектів і програм; управління підприємствами (інноваційними проектами); інші заходи, що сприяють розвитку інноваційної інфраструктури та впровадженню інноваційних програм [3].

Отже, здійснення зазначених заходів сприятиме розвитку ринку інновацій, поширенню інноваційної інфраструктури, економічному зростанню країни та її аграрного сектору в тому числі.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність».- від 04.07.2002 № 40-IV.

2. Улянченко Ю. Державне регулювання розвитку інноваційної активності в агропромисловому комплексі в сучасних умовах / Ю. Улянченко // Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». – 2010. – Вип. 25. – С. 204-210.

3. Гринько Т.В. Формування інноваційної інфраструктури України як основа активізації інноваційної діяльності підприємств / Т. В. Гринько // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". - 2008. - № 628. - С. 438-442.

СУЧАСНИЙ СТАН ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

© Дмитроца К.В., 2015

Інноваційна діяльність є одним із головних компонентів науково-технічного прогресу та економічного зростання. Сьогодні економічне суперництво за першість на світових ринках пов'язується виключно з інноваціями. Більшість економічно розвинених європейських країн базує свою стратегію довгочасного зростання передусім на основі переходу на інноваційний шлях розвитку. Одним із найбільш вагомих механізмів, що забезпечує інноваційні процеси джерелами для їх розвитку, є венчурне інвестування. Як показує досвід найбільш розвинутих держав в інноваційній сфері, венчурне підприємництво є практично основною формою фінансування інноваційних проектів, що не лише стимулює інноваційні процеси на окремому підприємстві, а й позитивно позначається на ринку інновацій в цілому [1].

Сьогодні Україна переживає складні час, в сфері незбалансованості економіки стосовно: дефіциту бюджету, порушення платіжного і торгового балансів, перевищення імпорту над експортом, що в загальному демонструє недостатні фінансові можливості держави, і тому їй потрібно вирішувати немало важких питань і виконувати національні та регіональні програми, що потребують високих інтелектуальних і матеріальних затрат [2].

Згідно даних Державного комітету статистики України витрати на науково-дослідницьку роботу зростали, однак з 2012р.- почали зменшуватись (табл.1).

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні [3]

Рік	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		Власних	Держбюджету	Іноземних інвесторів	Інші джерела
млн. грн.					
2009	7949,9	5169,4	127,0	1512,9	1140,6
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
Відхилення 2013/2009, %	+ 16,8%	+ 25,8%	- 80,55%	- 17,2%	+ 13,0%

Основним показником в джерелах фінансування інноваційної діяльності є власні кошти, які у загальному обсязі складають приблизно 60-70%. В 2013 році надходження з державного бюджету значно скоротились більш ніж на 100 млн.грн.

Венчурне інвестування – це пов'язана з підвищеним ризиком форма інвестування капіталу, за якої кредит виділяють не під відсотки, а під певну частку приросту капіталу чи під частку акціонерного капіталу майбутнього підприємства [4]. Попри наявність високого рівня ризиків, є й позитивний вплив від застосування венчурних інвестицій, що сконцентрований як в соціальному аспекті (передбачає створення нових робочих місць на підприємствах, що є об'єктом вкладення венчурних капіталів), так і в економічному (розвиток інновацій та новітніх технологій) [1].

Необхідність розроблення новітніх підходів, вимог до національної інноваційної політики зумовлена тим, що в даний час сучасний ринок діє за допомогою нововведень, а інноваційне прискорення є основою його непохитного розвитку [1].

Механізм венчурного інвестування являється одним із базових елементів формування моделі інноваційного розвитку систем країн, визначення функції та напрямів державної політики підтримки технологічного сектора економіки. Окрім того, на першому етапі формування цього механізму характерного значення набуває й інституційний чинник [5, с.81].

В Україні венчурне інвестування здійснюють за допомогою інститутів спільного інвестування (IC).

Вартість чистих активів ІСІ за період 2011-2014 рр. наведений на рис 1. [6].

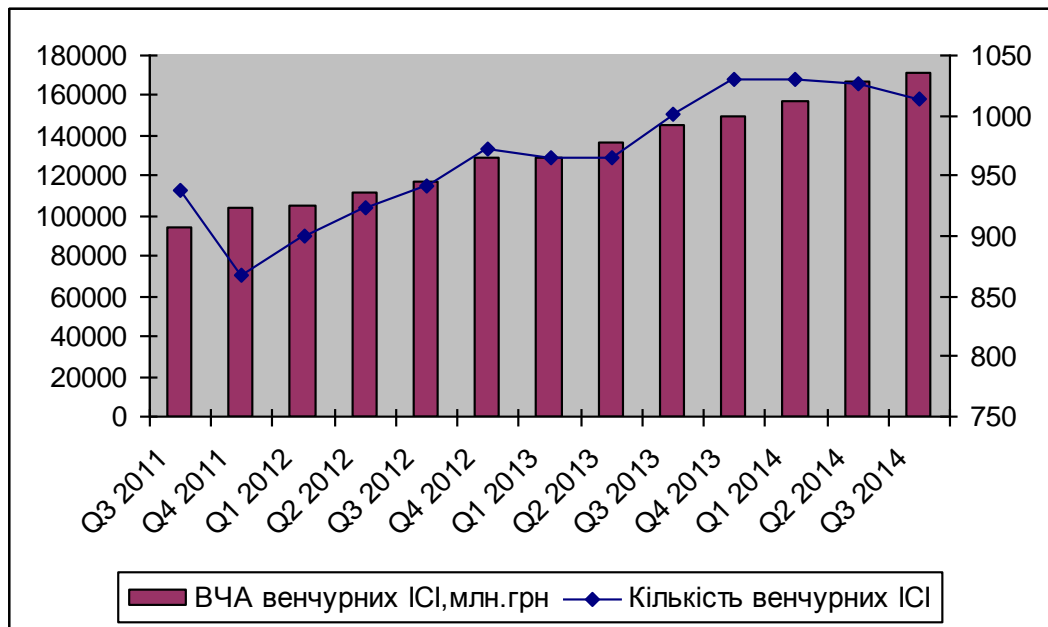

Рис.1 ВЧА венчурних ІСІ

Кількість інститутів спільного інвестування станом на 16.03.2015 р. складає 1218 в Україні. Аналізуючи дані про активи венчурних інститутів можна сказати що вони невпинно зростають, однак цього замало, щоб вийти на світовий рівень. Тому венчурний бізнес в Україні потребує підтримки з боку держави. Адже вона, перш за все, має бути заінтересована в тому, щоб венчурний бізнес запрацював на повну силу. Для розвитку цього виду підприємництва необхідно створити державну систему, яка б підтримувала венчурний бізнес і сприяла його розвитку; розвинути систему страхування ризику інвестицій в інновації; законодавчо забезпечити діяльність венчурного бізнесу; надати більше податкових мотивів до фінансування в інноваційні проекти [2].

1. Сучасний стан та перспективи розвитку венчурного інвестування в Україні / М. М. Поляк // Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво. - 2013. - № 5. - С. 113-116 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: nbuv.gov.ua/j-pdf/drep_2013_5_22.pdf

2. Особливості венчурного бізнесу в Україні Дудчик О.Ю., Гулейко Ю.О., Бережна К.В. // Вісник ХДУ Серія: Економічні науки No.4. - 2014. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: ej.kherson.ua/journal/economic_04/05.pdf

3. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : ukrstat.gov.ua/

4. Венчурне інвестування інноваційної діяльності України М. С. Лугова // Науковий парк та інноваційна інфраструктура університету як основа розвитку освіти та науки : зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф., 4-5 жовт. 2013 р. - Луцьк, 2013. - С. 123-124.

5. Формування моделі державної підтримки розвитку венчурного підприємництва в Україні / Б. Г. Пилипенко // Бізнес Інформ . - 2014. - № 11. – с.294.

6. Українська асоціація інвестиційного бізнесу. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : uaib.com.ua

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

© Долінко Т. В., Шматковська Т. О., 2015

На сьогодні економіка України та аграрний сектор характеризується невисокими показниками інноваційної діяльності, проте ми можемо спостерігати, що все більше аграрних підприємств запроваджують нові технології, види продукції, які вже давно використовуються країнами Західної Європи. Також необхідно зазначити, що аграрний сектор на сьогодні є одним з привабливих як для вітчизняних, так і іноземних інвесторів. Ми повинні розуміти, що аграрні підприємства ще мають недостатній потенціал за допомогою якого можна було проводити інноваційну діяльність.

О.І. Яновська виділила 5 особливостей інноваційного процесу в аграрному секторі, а саме:

- дослідження живих організмів;
- провідна роль науково-дослідних установ;
- залежність від природної зони та клімату; тривалий процес розробки новацій;
- інновації носять, як правило, покращуючий характер [1].

А.М. Зоргач вважає, що «інноваційна діяльність, як і інноваційний процес у аграрному секторі, порівняно з іншими галузями характеризується тривалими термінами розробок та апробації, що пов'язано зі значною потребою у часі задля того, щоб вивести нові селекції сортів рослин чи порід тварин» [2].

Б. Санто вважає, що інноваційна діяльність складається з наукових, управлінських, виробничо-технологічних, маркетингових та інших факторів, які вступають у функціональний взаємозв'язок і створюють позитивну якісну технічну зміну в результаті консолідованої взаємодії [3].

Поняття «інноваційна діяльність» вважаємо являє собою сукупність ресурсного потенціалу, встановлених процедур, принципів та фінансових, інформаційних механізмів, які забезпечують генерування ідей їхній відбір, реалізацію та створення вартості в межах аграрних підприємств.

Інноваційна діяльність аграрного підприємства формується під впливом й у межах національної інноваційної системи України. Розвиток інноваційної діяльності на сучасному етапі пригальмований, що зумовлено рядом причин:

- відсутність чіткої концепції інноваційних національних пріоритетів;
- системні проблеми у розвитку наукової та науково-технічної сфер;
- незадовільне фінансування наукової й науково-технічної діяльності;
- низька інноваційна активність вітчизняних підприємств;
- неготовність України до повноцінного функціонування в глобальних мережах і структурах.

На нашу думку необхідно, щоб інноваційна діяльність аграрного підприємства передусім була елементом загальної організаційно-економічної системи, яка за відповідно організованої побудови сприятиме творчому процесу через виконання наступних функцій:

- швидкий винахід ідей і використання їх на практиці з мінімальними витратами ресурсів;
- відкриття відділів зв'язку всередині організації, які безпосередньо взаємодіють із зовнішніми джерелами інформації з метою своєчасного забезпечення спеціалізованими знаннями;
- усунення будь-яких протиріч у координації між інноваційними проектами та командою;
- обов'язкова дисципліна для управління знаннями й забезпечення інформацією;
- об'єднання цілей на різних рівнях управління підприємством.

Інноваційна діяльність формує очікувані результати лише тоді, коли вона раціонально організована. Причому досвід світової спільноти довів, що найбільш результативною інвестиційна діяльність є при орієнтації в основному на регіональні агропромислові підприємства.

Отже, за результатами проведеного дослідження можемо констатувати, що інноваційна діяльність підприємств аграрного сектору формується під впливом національної інноваційної системи. При управлінні інноваційною діяльністю підприємства аграрного сектору необхідно враховувати такі основні фактори як: системність даного процесу та наявність інноваційного потенціалу.

Держава повинна більш ефективно впливати на інноваційну діяльність підприємств аграрного сектору проведенням кредитної та амортизаційної політики, наданням фінансової допомоги у вигляді кредитів, бюджетних позик, а також податковою політикою, щоб підприємства могли розвиватись і досягти певних прибутків.

Важливо, що на основі інноваційного розвитку можна досягти суттєвого підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору, і наша країна має всі шанси зайняти достойне місце на світових ринках продукції аграрного виробництва. Необхідністю є розгалужена інноваційна інфраструктура із науково-дослідними, промисловими підприємствами у вигляді державних і приватних структур, що забезпечило б розвиток і підтримку всіх стадій інноваційного процесу.

1. Яновська О. І. *Особливості інновацій в сільському господарстві* / О. І. Яновська [Електронний ресурс] // *Економіка. Управління. Інновації: електронне наукове фахове видання*. – 2013. – №2. – Режим доступу: nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2010_2/10yaoiicg.pdf.

2. Зоргач А. М. *Ефективність застосування інноваційних проектів в аграрних підприємствах* / А. М. Зоргач [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [// confcontact.com/2008dec/5_zorgach.htm](http://confcontact.com/2008dec/5_zorgach.htm).

3. Санто Б. *Инновация как средство экономического развития* / Б. Санто [пер. с венгер.] – М. : Прогресс, 1990. – С. 21 – 23.

САМОЗАЙНЯТІСТЬ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА СІЛЬСЬКОГО БЕЗРОБІТТЯ

@Дощенко А.В., 2015

Світовий досвід свідчить, що саме мале підприємництво є основою для ринкового конкурентного середовища, завдяки якому відбувається становлення середнього класу, розв'язуються проблеми зайнятості населення. Водночас мале підприємництво швидко реагує на дію несприятливих факторів, особливо в сучасних умовах економічної нестабільності.

В Україні стабільна тенденція до нарощення сектору малого підприємництва спостерігалася лише до 2008 року, коли кількість підприємств малого бізнесу на 10 тис. осіб збільшилася з 44 одиниць у 2000 році до 84 одиниць у 2007 році. Позитивній динаміці розвитку малого підприємництва сприяли запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності малого бізнесу, ряд нових норм регуляторної політики.

В умовах значного скорочення кількості вільних робочих місць, особливо у сільській місцевості, нерівномірності розвитку окремих територій прискорений розвиток сільського зеленого туризму може відіграти роль катализатора структурної перебудови економіки, забезпечити демографічну стабільність та розв'язання нагальних соціально-економічних проблем у сільській місцевості. Україні стратегічно важливо швидко подолати відставання у цій сфері і реалізувати наявний багатий туристичний потенціал шляхом проведення виваженої політики державного регулювання, зокрема і на регіональному рівні.

Окремі аспекти сільського зеленого туризму висвітлені у працях відомих учених у галузях права, історії, туризмознавства, соціології, економіки, зокрема: Ю. Алексеєва, В. Євдокименко, А. Корлоль, М. Лендела, В. Мікловди, М. Пітюлича та інших дослідників.

Стратегічною ціллю подальшого розвитку Запорізької області є зменшення економічних дисбалансів – вирівнювання економічного потенціалу імовірних точок зростання області, встановлення економічного балансу між адміністративно-територіальними одиницями в подальшій перспективі через диверсифікація економіки сільських територій, через розвиток переробної промисловості на місцевій сировині; підвищення інноваційності виробництв через розвиток наукового потенціалу області, комерціалізацію наукового процесу та продуктів, створення промислових та наукових парків на умовах державної підтримки; розвиток інфраструктури підтримки бізнесу.

Забезпечення розвитку сільських територій – процес соціально пов'язаний із стабілізацією чисельності постійного населення, забезпеченням сталості розвитку території, зниженням соціальної напруги, тому безумовно доцільним є створення умов для розвитку інноваційних форм підприємництва, через підтримку малого та середнього бізнесу, виробництв, з метою зростання зайнятості населення в інших (поза домінуючої) галузях економіки.

Розвитку сільського зеленого туризму в Запорізькій області сприяють певні фактори: зростаючий попит мешканців українських міст та іноземців на відпочинок у сільській місцевості; унікальна історико-етнографічна спадщина; багаті рекреаційні ресурси; екологічна чистота сільської місцевості; відносно вільний сільський житловий фонд для прийому туристів; наявність вільних трудових ресурсів для обслуговування туристів; традиційна гостинність господарів та доступна ціна за відпочинок; можливість надання комплексу додаткових послуг з екскурсій, риболовлі, збирання ягід і грибів, катання на конях тощо.

Курортно-туристична інфраструктура регіону вміщує в себе понад 500 закладів оздоровлення та відпочинку, а також широкий спектр культурно-дозвільних закладів. У ряді районів області функціонують більше 30 садиб сільського „зеленого” туризму. У Запорізькій області на державному обліку перебуває 8315 пам'яток, з них 6563 – пам'ятки археології, 1700 – історії, 32 – монументального мистецтва, 20 – науки і техніки; 12 об'єктів культурної спадщини регіону занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України національного значення, працює 24 музейні заклади [1].

За даними Запорізької обласної служби зайнятості, аналіз відкриття безробітними власної справи за 2010-2014 роки свідчить про певний інтерес до підприємництва та самозайнятості та позитивну динаміку щодо збільшення кількості таких осіб (станом на 01.01.2010 було зареєстровано як підприємці 2203

колишніх безробітних, станом на 01.01.2014 зареєстровано таких суб'єктів 3406, тобто за 5 років приріст склав 154,6%) [2]. Серед загальної кількості безробітних, які організували підприємницьку діяльність за рахунок одноразової виплати допомоги по безробіттю значна частина реєструє приватне підприємництво у сферах, що користується попитом у сільській місцевості, а саме: сільське, лісове та рибне господарство, тимчасове розміщування й організація харчування, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок. Частка безробітних, які відкрили власний бізнес у цих галузях до загальної кількості безробітних, які отримали одноразову виплату допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності залишається майже незмінною протягом 5 років (2010-2014 роки). Дані щодо частки підприємців за окремими видами економічної діяльності до загальної кількості наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Частка підприємців за окремими видами економічної діяльності у загальній кількості безробітних, які отримали одноразову виплату допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності

Зареєстровано підприємців з числі колишніх безробітних	Усього, осіб	у тому числі за окремими видами економічної діяльності							
		сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство		тимчасове розміщування й організація харчування		мистецтво, спорт, розваги та відпочинок		надання інших видів послуг	
		усього	Частка у загальній кількості, %	усього	Частка у загальній кількості, %	усього	Частка у загальній кількості, %	усього	Частка у загальній кількості, %
на 01.01.2010	2 203	314	14,2	28	1,3	21	1,0	188	8,5
на 01.01.2011	2 501	348	13,9	31	1,2	32	1,3	203	8,1
на 01.01.2012	2 909	373	12,8	34	1,2	36	1,2	242	8,3
на 01.01.2013	3 009	359	11,9	37	1,2	41	1,4	258	8,6
на 01.01.2014	3 406	420	12,3	52	1,5	49	1,4	275	8,1

Джерело: розроблено автором за даними джерела [2].

Ці дані свідчать про наявність певної зацікавленості безробітних у відкритті власної справи у сфері сільського господарства або зеленого туризму, але нажаль цей попит не отримує розвитку. Тобто потребує додаткових зусиль та допомоги з боку зацікавлених сторін.

Задля досягнення поставленої мети необхідно розвивати інфраструктуру підтримуючу бізнес, подальше вдосконалення дозвільної системи шляхом упровадження ІТ-технологій. За умов співпраці обласної державної адміністрації, органів місцевої влади адміністративно-територіальних утворень необхідно підтримати процеси створення бізнес-інкубаторів у малих монопрофільних містах, розвивати рух щодо створення та стабілізації агенцій місцевого розвитку, при цьому необхідно передбачити цільове виділення території (земельні площі) для створення робочих місць у секторах економіки, через реалізацію цільових державних програм, Стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, підтримати створення індустріальних парків.

Разом з тим існують проблеми, пов'язані з розвитком туризму, які неможливо розв'язати засобами лише територіального чи галузевого управління, для цього необхідні регіональна програмна підтримка та комплексний підхід, координація діяльності з іншими галузевими управліннями місцевих органів виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та міжгалузева координація.

1. Запорізька обласна державна адміністрація: [Електронний ресурс]: - Режим доступу: zoda.gov.ua

2. Державна служба зайнятості: [Електронний ресурс]: - Режим доступу: www.dcz.gov.ua/zap.

ТУРИЗМ У СИСТЕМІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

©Дриль О.І., 2015

Туризм на сьогодні є одним із стратегічних напрямів розвитку економіки країни, регіону тощо. Проте його потенціал розвинений на дуже низькому рівні. Це можна спостерігати, аналізуючи розвиток туризму у транскордонному регіоні, зокрема українсько-польському, де чітко прослідковується тенденція щодо асиметрії у розвитку даної галузі в суміжних країнах, що зумовлено низкою факторів. Це вимагає пошуку новітніх методів і форм для розвитку туризму як на прикордонних регіонах, так і транскордонного туризму.

Одним із напрямів розвитку туристичних підприємств в умовах нестабільної політичної ситуації та обмеженого фінансування є використання потенціалу інноваційного розвитку, який може бути реалізований на таких рівнях: мега- та макрорівні, кластера та організації [5].

Автори по-різному підходять до класифікації видів туризму, найпоширенішими ознаками є: географічна, напрям туристичного потоку, мета поїздки, джерело фінансування, кількість учасників, тривалість перебування, розташування туристичного місця та ін. [3]. Проте у світовому просторі туризм є однією з найдинамічніших галузей за рівнем розвитку, з'являються нові види туризму, зокрема і міжнародного.

У Законі України «Про туризм» прописано, що туризм - це «тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування» [1]. Туризм громадян за межі державних кордонів є міжнародним туризмом.

«Транскордонний туризм – це різновид туристичної діяльності, в основі якого лежить розвиток туристичної інфраструктури та організація туристичних маршрутів на транскордонній території, а також безпосередньо поблизу неї» [2, с. 31].

Деякі автори асоціюють транскордонний і транзитний туризм та вважають, що це «зупинки туристів по шляху проходження до туристського місця призначення, де визначальним факторами є якість доріг та придорожного сервісу автомобільних трас, розвинена мережа мотелів, бістро, умови для пізнавального автотуризму вздовж основних транспортних магістралей, а також туристична інфраструктура за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей». Окремо розглядають прикордонний туризм як «короткострокову міжнародну туристичну подорож в прикордонні райони сусідньої країни» [4].

Отже, під транскордонним туризмом слід розуміти форму міжнародного співробітництва, яка зумовлює виїзд громадян суміжних країн в межах транскордонного регіону в певних цілях, де ключовим елементом є перетин державних кордонів.

Транскордонний туризм на сьогодні є досить актуальним, про що свідчить зарубіжний досвід функціонування єврорегіонів, де значна частка транскордонних програм та проектів присвячена туризму, на реалізацію яких виділяються значні кошти.

1. ЗУ «Про туризм» - від 18.11.2003 № 1282-IV;
2. Горб К.М. Транскордонний туризм та проблеми його митного забезпечення / К.М. Горб // Вісник АМСУ. Серія: «Економіка», № 2 (52), 2014, С. 30-36;
3. Коржилов Л.І. Туризм в Україні. Класифікація та види / Л.І. Коржилов // [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://www.econotyu.nauka.com.ua/?op=1&z=3345>;
4. Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму / М.П. Кляп // [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/615-suchasn-rznovidi-turizmu-klyap-mp.html>;
5. Михайліченко Г.І. Туристичний потенціал: методи оцінювання та інноваційний розвиток / Г.І. Михайліченко // [Електронний ресурс]– Режим доступу: http://www.problecon.com/pdf/2013/1_0/115_123.pdf.

СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

@ Дріга О.П., 2015

Нестабільний розвиток фінансового ринку, постійна конкуренція, невизначеність умов діяльності та брак коштів спонукають суб'єктів господарювання до пошуку нових фінансових інновацій, які дозволили б не лише залучити нові джерела фінансування, а й мінімізувати ризики, пов'язані з їх діяльністю. Адаптація функціонування будь-якого суб'єкта господарювання супроводжується певними ризиками, які зумовлені екзогенними та ендогенними чинниками, при чому, фінансова діяльність сповнена ризиками не менше, ніж виробнича.

З цього приводу зарубіжна практика останніх десятиріч показує, що для залучення додаткового фінансування, підтримання рівня ліквідності, прискорення обертання фінансових ресурсів та мінімізації ризиків на фінансових ринках досить ефективним є застосування такого інноваційного фінансового інструменту як сек'юритизація. При цьому, сек'юритизація є привабливим видом фінансування для компаній і кредитних організацій в першу чергу саме за рахунок можливості диверсифікації ризиків, які максимально мінімізуються шляхом розподілу між основними учасниками угоди.

У світовій практиці під сек'юритизацією розуміють процес, за допомогою якого компанія перетворює власні неліквідні активи у цінні папери [2], тобто відбувається трансформація низьколіквідних активів у високоліквідні фінансові інструменти грошового ринку та ринку капіталів шляхом випуску цінних паперів, забезпечених фінансовим потоком від таких активів, в результаті чого здійснюється перерозподіл ризику між первинним власником активів, гарантом та інвесторами.

Передача кредитних ризиків в такого роду угодах може здійснюватися або шляхом продажу базисних активів, або шляхом укладення деривативного контракту.

У першому випадку мова йде про класичну (традиційну) сек'юритизацію, в основі якої лежить схема «реального продажу» («true sale») сек'юритизованих активів спеціально створеній компанії (Special Purpose Vehicle – SPV), юридично незалежній від ініціатора сек'юритизації – первинного власника активів (оригінатора). SPV, в свою чергу, фінансує придбання цих активів шляхом емісії цінних паперів, забезпечених майбутніми грошовими потоками від зазначених активів, і розміщення їх серед інвесторів на ринку капіталу. Використання такої схеми здійснюється на основі припущення, що неефективно тримати на балансі компанії активи високої і низької якості разом, тому що, поки якісні активи перебувають на балансі оригінатора, вони несуть всі його ризики, тому єдиним виходом є виокремлення активів високої якості і «виведення» їх за баланс компанії, що дозволяє усунути ризики, пов'язані з іншою діяльністю, здійснюваною продавцем активів. Таким чином, перевагою традиційної схеми є юридичне відокремлення сек'юритизованих активів оригінатора, і, відповідно, ризиків, пов'язаних з ними, що дозволяє підвищити рейтинг випуску забезпечених цінних паперів, який стає залежним лише від кредитної якості активів, порівняно з рейтингом ініціатора угоди.

У другому випадку говориться про синтетичну сек'юритизацію. При чому, сам термін «синтетична» передбачає, що ризики від однієї особи передаються іншій «синтетично» – без продажу сек'юритизованих активів. Тобто, на відміну від класичної сек'юритизації, в рамках синтетичної моделі не відбувається «реального продажу» активів (true sale), у той час як ризики, пов'язані з цими активами, передаються на ринок. Відокремлення кредитного ризику від сек'юритизованих активів здійснюється «синтетично», на основі використання кредитних деривативів – договорів, за якими одна сторона, яка виступає покупцем захисту, передає за винагороду кредитний ризик конкретного зобов'язання чи портфеля зобов'язань іншій стороні (продавцю захисту), який, у свою чергу, здійснює платіж покупцю захисту у разі настання ризикової (кредитної) події. Відповідно, продавець ризику (оригінатор) виступає в ролі покупця захисту або гарантії (protection buyer) і, навпаки, покупець ризику – це продавець захисту (protection seller).

Іншими словами можна сказати, що кредитний ризик стає своєрідним товаром, для якого створюється ринок, при цьому ціна кредитного ризику кожного окремого позичальника встановлюється ринковим механізмом попиту і пропозиції. При цьому, кредитні деривативи дозволяють учасникам ринку торгувати окремо ризиками і активами. Таким чином, синтетична сек'юритизація може відтворювати

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки властивості класичної сек'юритизації в частині передачі економічних ризиків, але при цьому без передачі активів з балансу оригінатора.

Вочевидь, що механізму сек'юритизації, як і будь-яким іншим фінансовим операціям, також притаманні певні ризики, які, насамперед, залежатимуть від специфіки забезпечення (сек'юритизованих активів), кількості учасників процесу та видів цінних паперів. При цьому, правильне структурування відносин сек'юритизації дозволяє розподілити ризики, притаманні активам, між учасниками відносин таким чином, щоб кожен з них був здатний об'єктивно їх оцінити та грамотно мінімізувати.

Ризики, які виникають при сек'юритизації, максимально мінімізуються шляхом розподілу між основними учасниками угоди, за рахунок застосування механізмів підвищення надійності. Види ризиків, які виникають при сек'юритизації прийнято розглядати з позиції різних класифікацій. В даний час в науковій літературі представлено безліч варіантів класифікації ризиків, пов'язаних із сек'юритизацією, при цьому одна з перших була розроблена Х.П. Бером [1]. Всю сукупність ризиків сек'юритизації активів автор поділив на дві групи: ризики покриття і ризики самого процесу сек'юритизації. До першої групи входять ризики, що виникають при фінансуванні пулу активів (кредитний ризик, ризик дострокового повернення або затримки платежів, ризик ліквідності, зміни відсоткових ставок або обмінних курсів валют тощо), до другої – ризики сек'юритизації, які залежать від обраної структури проведення угоди (ризики структури і потоку платежів (ризик невиконання прийнятих зобов'язань) і правові ризики (ризики зміни законодавства)).

Для мінімізації ризиків сек'юритизації можуть бути застосовані внутрішні і зовнішні механізми підвищення надійності. До внутрішніх можна віднести: використання резервного фонду, зобов'язання зворотного викупу дефолтних кредитів; використання механізму прискореного погашення залучених на етапі фінансування засобів для SPV (turbo amortization); траншування емітованих цінних паперів; викуп молодшого траншу на баланс оригінатора; надання надлишкового забезпечення. Зовнішні механізми підвищення надійності менш розвинені, але можуть бути виділені за рахунок можливого надання гарантій сторонніх компаній, а також залучення в угоду організатора з високим рейтингом і стійким фінансовим станом. Слід зауважити, що у випадку застосування синтетичної сек'юритизації ізоляція пулу відповідних активів від ризику банкрутства оригінатора повинна здійснюватися шляхом їх відокремлення від загальної конкурсної маси при банкрутстві оригінатора і закріплення в законодавстві першочергового права власників цінних паперів сек'юритизації (інверторів) на даний пул активів порівняно з іншими кредиторами.

Таким чином, належним чином врегульований ринок сек'юритизації дозволяє підвищити ефективність використання фінансових ресурсів в економіці та розподілу кредитних ризиків шляхом трансформації низьколіквідних фінансових активів у цінні папери. Зокрема, оригінатор передає частину ризиків, пов'язаних з сек'юритизованими активами, інвесторам, які, в свою чергу, мають можливість диверсифікувати свої портфелі щодо ризиків і прибутковості. Вплив сек'юритизації виражається насамперед у більш ефективному розподілі ризиків по всьому фінансовому сектору, мобілізації коштів пенсійних, страхових фондів та інших інвесторів, що вкладають кошти в цінні папери. Відбувається «ефект мультиплікатора від сек'юритизації». Тим самим досягається зниження вартості капіталу для фінансових посередників і малих підприємств, прискорення економічного зростання та більш широкий розподіл ризиків.

1. Бэр Х.П. Секьюритизация активов: секьюритизация финансовых активов - инновационная техника финансирования банков. Перевод с немецкого Алексеев Ю.М., Иванов О.М. - М.: Волтерс Клувер, 2007. – 624 с.

2. Farlex Financial Dictionary, 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: financial-dictionary.thefreedictionary.com

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

© М.І. Дрогомирецька, 2015

Перехід економіки провідних країн світу на інноваційний шлях розвитку супроводжується збільшенням масштабів і якісним поглибленням кооперації між різними учасниками інноваційної діяльності. Основним результатом інтенсифікації інноваційних зв'язків стало формування національних інноваційних систем, основними компонентами якого, за переконанням Кожитова Л.В., Златіна П.А. і Деміна В.А. [1, с. 45], виступають: генератори ідей інноваційних пропозицій та новацій у процесі виконання фундаментальних, пошукових і прикладних досліджень у вищих навчальних закладах; творці інновацій – об'єднання розробників інновацій, виробників інноваційної продукції і технологічних менеджерів для організації виробництва наукомісткої інноваційної продукції; інноваційна інфраструктура розробників і творців інновацій, що забезпечує просування науково-технічної розробки від ідеї до серійного випуску продукції; джерела фінансування інноваційних проектів (державні фонди і програми, інвестиційні мережі приватних осіб, венчурні фонди тощо); джерела кадрів для інноваційної діяльності; органи державної влади і місцевого самоврядування, які координують здійснення інноваційної діяльності; ринок.

Ефективність інноваційної діяльності вирішальним чином залежить від тісного взаємозв'язку державного і приватного секторів економіки. Виключна значимість державно-приватних партнерств як ефективного інструменту реалізації інноваційної політики на сьогоднішній день визнається багатьма країнами-учасниками Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Поняття державно-приватного партнерства означає будь-які офіційні відносини чи домовленості, що виникають на фіксований чи необмежений період часу між державними і приватними партнерами, у межах яких обидві сторони взаємодіють у процесі прийняття рішення і спільними зусиллями інвестують обмежені ресурси (гроші, персонал, обладнання і інформацію) для досягнення визначених цілей у певній галузі науки, технології та інновацій.

При цьому необхідно враховувати, що фінансова мотивація участі в партнерстві приватного сектору економіки, як правило, тісно пов'язана із отриманням більш високого прибутку, новими інвестиційними можливостями для розвитку інноваційного бізнесу та можливістю доступу до додаткового державного фінансування. Натомість, фінансова мотивація участі у партнерстві державного сектору обумовлена залученням позабюджетних джерел фінансування, підвищенням ефективності державних витрат на дослідження і розробки, залученням в економічний оборот і комерціалізацією результатів досліджень і розробок, отриманих із використанням коштів із держбюджету. Представники обох секторів економіки можуть виступати в якості партнерів на всіх етапах інноваційного процесу. Однак на сьогоднішній день державний сектор, представлений державними дослідницькими організаціями, як правило, проявляє більшу активність на етапі виконання досліджень і розробок, а приватний – на етапах управління проектом.

Особливе місце серед суб'єктів інноваційної діяльності займають вищі навчальні заклади (ВНЗ), оскільки саме у них є в наявності всі необхідні для даного виду діяльності ресурси, у тому числі відповідне обладнання, інтелектуальний капітал, наукові кадри. Роль вищих навчальних закладів у побудові інноваційної системи пов'язана з розвитком таких важливих напрямів діяльності, як: генерація об'єктів інтелектуальної власності; формування інноваційної інфраструктури; комерціалізація науково-технічних розробок вищого навчального закладу (проведення НДДКР на замовлення, ліцензування і передавання патентних прав, створення високотехнологічних «start-up» компаній); підготовка кадрів для інноваційної діяльності; формування інноваційної культури у бізнес-середовищі.

У багатьох країнах світу серед найбільш розповсюджених організаційно-адміністративних форм державно-приватного партнерства в інноваційній діяльності за участю вищих навчальних закладів належать, насамперед, технопарки і центри трансферу технологій, досвід створення яких сьогодні є у багатьох регіонах України.

Завдання технопарків полягає в комерціалізації створених у вищих навчальних закладах, науково-дослідних інститутах і лабораторіях певних науково-дослідницьких розробок і технологій за допомогою малих і середніх інноваційних підприємств. Для створення технопарку, як правило, необхідні значні інвестиції, тому такі об'єкти інноваційної діяльності, як правило, формуються за умови спільної участі наукових і освітніх організацій, підприємств, фінансових установ, органів державної влади і місцевого самоврядування [2, с. 63]. При цьому останні відіграють вирішальну роль: від їх фінансової та організаційної підтримки багато в чому залежить успішне функціонування технопарків. Загалом, державна підтримка і стимулювання інвестиційної діяльності полягає у фінансуванні окремої частини інженерної, інноваційної і соціальної інфраструктури технопарку за рахунок бюджетних коштів, а також у наданні певних пільг його резидентам. Світовий досвід вказує на те, що технопарки відіграють важливу роль у розвитку інноваційної сфери. Результатом їхньої діяльності стає стимулювання розвитку високотехнологічних секторів національної економіки. Технопарки привабливі для інноваційних компаній, оскільки вони надають можливість обміну інформацією та ідеями, створюють нові можливості для ведення бізнесу, забезпечують умови доступу до інфраструктури, необхідної для здійснення інноваційної діяльності, сприяють досягненню позитивного синергетичного ефекту від взаємодії вищих навчальних закладів, органів державної влади і приватних компаній.

У нашій державі центри трансферу технологій поступово перетворюються на один із найбільш перспективних елементів інноваційної інфраструктури. Стратегічною метою їх діяльності є комерціалізація (трансфер) технологій, або передавання результатів досліджень і розробок, знань для практичного застосування. При цьому метою передавання результатів наукових розробок може бути не тільки їх комерційне, але й некомерційне використання (розповсюдження і обмін знаннями, пошук нових напрямів досліджень). Центр трансферу технологій досить часто являє собою окрему організацію або структурний підрозділ ВНЗ чи науково-дослідного інституту, орієнтований на створення доходу від використання результатів наукових досліджень, виконаних у державних наукових організаціях і приватних компаніях. Світова практика довела ефективність створення центрів трансферу технологій з обов'язковим урахуванням інтересів і пріоритетів як мінімум трьох учасників: держави (представленої органами державної влади і управління), представниками бізнес-середовища та інноваційного науково-технічного сектору (представленого вищими навчальними закладами, дослідницькими інститутами, академіями наук). Це дозволяє розглядати центри трансферу технологій як один із механізмів державно-приватного партнерства.

Отже, незважаючи на окремі успішні приклади функціонування технопарків, центрів трансферу технологій, галузевих і регіональних інноваційних кластерів, існуюча інфраструктура інноваційної діяльності вищих навчальних закладів у нашій державі, особливо в період економічної кризи, не демонструє високої ефективності і привабливості для бізнесу. З огляду на це, розвиток механізму державно-приватного партнерства у напрямі «держава – ВНЗ – підприємство» потребує внесення відповідних змін і доповнень до низки нормативно-правових документів, які можуть створити необхідні передумови для стимулювання інноваційної діяльності. Досить важливо також передбачити податкові пільги для підприємств, які беруть участь у виробництві інноваційної продукції, надати їм «податкові канікули» на період досягнення беззбитковості.

1. Кожитов Л.В. Организация инновационной деятельности в вузе / Л.В. Кожитов, П.А. Златин, В.А. Демин. – М.: МГИУ, 2009. – 296 с.

2. Родионова Н.В. Внешние эффекты, обусловленные деятельностью технопарка / Н.В. Родионова // *Инновации*. – 2008. – № 3 (113). – С. 62 – 65.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВПЛИВІВ

© Дурицька Г.В., 2015

Включення національної економіки в світову економічну систему зумовлює необхідність здійснення аналізу інвестиційно-інноваційної складової економічної безпеки в контексті розвитку транснаціональних процесів. Інвестиційна політика держави зіткнулась з широким спектром суперечностей, адже проблема залучення капіталу ззовні завжди передбачає загрози залежності, нерациональне використання вітчизняних ресурсів, а цілі транснаціональних компаній, як донорів капіталу, не завжди співпадають з цілями країни-реципієнта. Перераховані впливи несуть безпосередні загрози інвестиційно-інноваційній безпеці, водночас, використання транснаціонального капіталу відкриває нові можливості розвитку як для окремих суб'єктів, так і для економіки в цілому.

Поняття інвестиційно-інноваційна безпека до недавнього часу досліджувалось окремо в розрізі його складових: інвестиційної та інноваційної. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України визначають інвестиційно-інноваційну безпеку як стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості [1]. Аналіз останніх теоретичних досліджень та практики розвитку економічних систем доводить, що інвестиційно-інноваційна безпека значною мірою залежить від впливу іноземного капіталу, домінуючу частину якого на сучасному етапі забезпечують транснаціональні компанії (ТНК).

В умовах формування ринкової інфраструктури світової економіки, під впливом глобалізації та інтеграції світового господарства транснаціональні корпорації завойовують усе нові ринки і прагнуть подальшого розширення економічної влади. Вітчизняна економіка не уникне впливу ТНК, але потрібно виробити систему ефективного регулювання їх присутності, а відповідно і впливу на інвестиційно-інноваційну безпеку держави [2].

Для визначення потенційних вигод і загроз глобалізаційних впливів для інвестиційно-інноваційної безпеки України, важливо проаналізувати, перш за все мотивацію інвесторів при прийнятті рішення про і вкладення капіталу в ту чи іншу країну, регіон, чи підприємство. Цілі ж приймаючої держави дещо різняться, а подекуди і зовсім протилежні до мети ТНК.

- До основних загроз інвестиційно-інноваційній безпеці відносять:
- недостатнє використання можливостей виходу українських компаній на міжнародні ринки капіталів та технологій;
- невідповідність мотивів інвестиційної діяльності ТНК потребам структурної перебудови України;
- монополізація стратегічних галузей, що з однієї сторони обмежує доступ іноземних інвесторів, як наприклад, автомобілебудування, з іншої сторони монополізація галузей іноземним капіталом робить економіку залежною, а значить керованою ззовні;
- відсутність комплексної інвестиційно-інноваційної стратегії;
- обмеженість доступу до фінансових, технічних і технологічних та інформаційних ресурсів;
- відсутність ефективних механізмів трансформації тимчасово вільних коштів фізичних та юридичних осіб в інвестиції;
- регіональні та галузеві диспропорції у вкладенні капіталу в різних його формах;
- безпрецедентне погіршення інвестиційного клімату, обумовлене як окупацією Автономної республіки Крим, військовими діями на сході країни, наслідками економічної депресії і невизначеними перспективами зростання економіки, так і проблемами наростання рівня корупції, гальмування реформ та зниження дієздатності й прогнозованості політики держави. Це змушувало приватні компанії

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки відмовлятися або відкладати на майбутні періоди реалізацію інвестиційних проектів.

Для орієнтації на досягнення інвестиційно-інноваційної безпеки як підсистеми економічної безпеки необхідно реалізувати такі пріоритети:

- створення умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки, стимулювання залучення приватних інвестицій;
- формування стійкої та ефективної інституційної структури, що забезпечує стабільні умови виконання організаційно-управлінських функцій;
- удосконалення методології розроблення, оцінювання та відбору інвестиційних та інноваційних проектів, а також визначення принципів та механізмів державного інвестування для реалізації проектів, які потребують державної фінансової підтримки;
- визначення пріоритетних для надання державної фінансової підтримки інвестиційних проектів, спрямованих на розвиток експортоорієнтованого та імпортозамінного виробництва, високотехнологічної конкурентоспроможної продукції, розвиток інфраструктурних і базових секторів економіки, об'єктів електроенергетики, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії;
- трансформування структури економіки країни та регіонів, зокрема, для переходу на випуск наукоємної продукції, створення надійних фінансових умов для забезпечення інвестування інноваційних проектів;
- перехід від декларативної форми захисту інвесторів до дієвої системи нормативно-правового регулювання інвестиційно-інноваційної сфери, розвиток державно-приватного партнерства;
- оптимізація податкових відрахувань: перехід від суто фіскальної функції податкової системи до дієвої регулюючої.

У контексті глобалізаційних процесів та забезпечення інвестиційно-інноваційної безпеки в Україні варто знайти баланс між протекціоністськими заходами, що обмежують доступ капіталу, і ліберальним режимом стосовно транснаціональних компаній. Загалом же світові напрями лібералізації інвестиційних режимів та політики щодо залучення приватного капіталу до розвитку секторів економіки поєднуються із посиленням заходів інвестиційного протекціонізму відносно стратегічно важливих галузей, що впливають на економічну безпеку держави. Зокрема, відбувалося вдосконалення процедур контролю та моніторингу проектів за участю прямих іноземних інвестицій з метою недопущення монополізації певних галузей. Такі заходи стосуються насамперед добувної промисловості та сільського господарства, оскільки ефективне використання природних ресурсів та оптимальний їх розподіл є важливим компонентом економічної безпеки держави. Крім того, варто застосувати обґрунтовані обмеження у залученні іноземного капіталу до сфер електро-, газо- та водопостачання.

Оскільки для країн, які розвиваються, характерним є переважання внутрішніх інвестицій над прямими іноземними, то завданням державної інвестиційної політики у цьому контексті є створення такої пропорції іноземних інвестицій із внутрішніми, щоб результатом стало досягнення економічного зростання та усунення соціальних диспропорцій.

Посиленню інвестиційно-інноваційної безпеки сприятиме спрямування державних інвестиційних ресурсів на співфінансування проектів із вітчизняними компаніями, що здійснюють діяльність у сферах енергозбереження, оборонної промисловості, АПК, будівництва. Буде корисним і створення спеціальних режимів оподаткування для реалізації стратегічних інвестиційних проектів, які відповідають визначеним державою пріоритетам.

1. *Наказ Міністерства економічного розвитку "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України" від 29.10.2013р. №1277 [Електронний ресурс] // Режим доступу: me.kmi.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=38738*

2. *Дурицька Г.В. Сучасні тенденції транснаціоналізації та їх вплив на економіку України / Г.В. Дурицька Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2013. – №2 (17). – С. 39-46.*

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ В ІННОВАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

За сучасної нестійкої економічної ситуації проблеми зайнятості, обсягу і структури попиту на працю перебувають у постійній динаміці, потребуючи трансформації та застосування інноваційних рішень. Інноваційна зайнятість – це здатність окремої людини, кадрового потенціалу фірми, трудових ресурсів галузі та економічно активного населення території максимально швидко пристосовуватися до нових потреб економіки, зумовлених технологічними нововведеннями [3, с. 291].

Для окремих категорій зайнятих, у тому числі підприємців, праця є індивідуальним творчим виявом здібностей людини, яка набуває нових якостей: ініціативності, креативності та творчості. Сучасний технологічний прогрес і перехід економіки до інноваційного розвитку, передбачають найбільш ефективне застосування знань та умінь працівників із метою поліпшення способів використання технологій, а отже, отримання економічних результатів праці. Працедавець дедалі більше цінує не лише рівень освіченості, кваліфікації, досвід фахівця, а й його підприємливість, новаторські здібності, вміння працювати в команді. Інноваційній економіці з високою інформаційною та інтелектуальною «місткістю» властивий інноваційний тип зайнятості – гнучкий, динамічний, ефективний, що передбачає постійне оновлення, формування нового змісту, структури, видів, форм зайнятості та їхнє постійне оновлення, підвищення якості людського капіталу, реалізацію інтелектуального і творчого потенціалу населення у сфері праці [1, с. 255].

Найважливішою умовою реалізації інноваційної моделі зайнятості є фінансова стабільність, відновлення економічного зростання, збільшення ресурсів для інвестиційної активності та вирішення соціальних проблем. Перехід екстенсивної сфери праці до інноваційного типу зайнятості – завдання надзвичайно складне і поки виявляється лише як певна тенденція. Враховуючи інтереси стратегічно важливих і водночас найменш захищених груп населення, держава не тільки вирішує проблему відтворення людських ресурсів, а й пришивидшує створення нового механізму праці, який дасть змогу терміново вирішити складні проблеми, яких зазнає економіка України.

Молодь є носієм інтелектуального потенціалу інформаційного суспільства; вона здебільшого має кваліфікацію, володіє відповідно до своїх психофізіологічних параметрів великими здібностями до праці, до креативного мислення та інноваційної діяльності. Молоді люди здатні швидше, ніж інші соціальні групи суспільства, оволодівати інноваційними професіями та спеціальностями, що є важливим у контексті вирішення окреслених країною завдань. Від молоді залежить спадкоємність історії та культури нашого народу, життя старших і відтворення наступних поколінь. Саме це дає змогу розглядати молодь як найважливіший соціальний стратегічний ресурс суспільства.

Зайнятість молоді в інноваційній економіці взаємопов'язана з підвищенням якості освіти, зростанням конкурентоспроможності робочої сили та її адаптацією до нових економічних умов, що потребує реформування не тільки робочих місць, а й структури освіти та системи професійної підготовки.

Особлива роль молоді у збереженні та розвитку нашого суспільства і вирішенні завдань побудови інноваційної економіки передбачає активну державну підтримку зростання її знань та їхньої апробації у різних сферах діяльності. Існує незбалансованість ринку освітніх послуг і ринку праці, що виявляється у невідповідності структури фахівців, які випускаються у структурі вакантних робочих місць. Очевидно, що на цьому позначаються прорахунки у визначенні перспективної потреби в кваліфікованих кадрах за професіями та спеціальностями. На думку Ю. Маршавіна, «... в нашій країні відсутнє якісне прогнозування параметрів попиту і пропозиції робочої сили у професійному розрізі. Це є однією із головних причин професійного дисбалансу між попитом і пропозицією на ринку праці, неможливості працевлаштування за фахом для значної кількості випускників навчальних закладів» [2, с. 258].

Варто зауважити, що молодіжний сегмент ринку праці здебільшого характеризується кількісною та якісною асиметричністю, що полягає в надлишковій пропозиції престижних високооплачуваних спеціальностей (бухгалтери, юристи, економісти і т.д.) і нестачі кваліфікованих фахівців із тих професій, виникнення яких зумовлено інноваційними процесами в суспільстві (інженери інформаційних служб,

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки фахівці у сфері програмування продуктів, обладнання, технологій, управління складними інформаційними системами).

Розвиток інноваційної сфери в країні передбачає обмеження попиту на фахівців у сегменті матеріального виробництва і різке збільшення потреби в останніх в інформаційних галузях та професійних послуг. Ринкова затребуваність і зростаючий попит на висококваліфікованих фахівців сприятиме підвищенню якості освіти, підвищенню вартості людського капіталу в країні. Відповідно підвищиться суспільний статус системи освіти і науки. Висока якість людського капіталу забезпечить зростання доходів відповідних категорій висококваліфікованих фахівців з огляду на їхню незамінність або зменшення обсягу надходжень у тих, хто не має кваліфікації.

1. Дяків О. Сучасні особливості трансформації форм зайнятості в регіоні та перспективи їх розвитку / О. Дяків // – Соціально-трудова відносина: теорія і практика. – 2014. – Т. 1. – С. 252–259.

2. Маршавін Ю. М. Регулювання ринку праці України: теорія і практика системного підходу : моногр. – К. : Альтерпрес, 2011. – 396 с.

3. Хлівна І. В. Зайнятість населення в інноваційному просторі / І. Хлівна // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2013. – Вип. 6, Т. 1. – С. 290–296. – (Серія: Економічні науки).

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Л.Б. Євтух, 2015

Сучасний соціально-економічний стан України характеризується значною нестабільністю. Попри те, європейський вектор розвитку є беззаперечним і необхідним. Процес інтеграції України у європейський економічний простір потребує багато часу і зусиль з боку державних структур, бізнесу та громадян. При цьому важливим є збереження самобутності українського народу, набутих ним за багатовікову історію культурних цінностей, традицій, звичаїв.

Рушієм економічних перетворень є формування інфраструктури інноваційного характеру. Інноваційну інфраструктуру країни утворюють підприємства, організації, установи, їх об'єднання різних форм власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності. У свою чергу, їх розвиток залежить від фінансування, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Фінансування інноваційної діяльності в Україні впродовж останніх десятиріч було досить нерівномірним. Основним джерелом залишаються власні кошти підприємств, частка яких значно зросла і становила у 2014 р. 86,1% (у 2013 р. – 72,9%) загального обсягу витрат; витрати із державного бюджету і місцевих бюджетів – 4,6% (1,9% у 2013 р.); кошти вітчизняних та іноземних інвесторів – 1,9% (14,4% у 2013 р.); залучені кредитні ресурси склали 7,4% (6,6% у 2013 р.) [1].

Нова стратегічна мета ЄС, викладена в Лісабонській стратегії, передбачає підвищення його глобальної конкурентоспроможності через економічне оновлення та поліпшення в соціальній сфері й охороні довкілля. Зокрема, пропонується збільшувати фінансування виконання наукових досліджень і розробок до 3% ВВП. У 2012 р. наукоємність ВВП ЄС складала 2,06%. У Японії цей показник 3,25% (2010 р.), США 2,73% (2011 р.). В Україні при переважаючому державному фінансуванні менше 1% ВВП спрямовується на науково-дослідні роботи [2].

Важливими інфраструктурними учасниками інноваційної діяльності є банки, котрі прямо (інвестор, замовник) чи опосередковано (проведення розрахунково-касових операцій, надання консультацій, оформлення документації) є невід'ємними учасниками інноваційного процесу. Одним із резервів фінансування інноваційної інфраструктури є банківське кредитування перспективних науково-технічних розробок. Фінансування інноваційних програм можуть здійснювати спеціалізовані банки або ж універсальні банки, які створили спеціалізовані підрозділи інноваційного фінансування. Утруднюють на сьогодні ці процеси такі чинники, як низька капіталізація банківської системи України, високий рівень банківських ризиків, висока вартість банківських ресурсів, недосконалість законодавства, економічна нестабільність. Для вирішення зазначених проблем необхідні системні зміни з боку НБУ щодо зниження ціни банківських кредитів для інноваційних підприємств; стимулювання участі банків у співпраці з інноваційними підприємствами шляхом надання їм певних преференцій; слід заохочувати банки купувати акції підприємств, що впроваджують інновації.

Отже, не зважаючи на соціально-економічну нестабільність, необхідно шляхом законодавчих змін забезпечити фінансування наукових досліджень і розробок, у тому числі і за рахунок банківських кредитних ресурсів, що сприятиме подальшому економічному зростанню.

2. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: ukrstat.gov.ua/.

3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. 2013 рік. Статистичний збірник. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Київ, 2014. – 314 с. – Режим доступу: ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.

ТИФЛОПЕДАГОГІКА ЯК РЕСУРС ПОБУДОВИ МІСТ, ДРУЖНИХ ДО ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

©Єжова Т.Є., 2015

За офіційними даними, програма «Місто, дружне до дитини» реалізується в світі з 1996 року за ініціативи ЮНІСЕФ у партнерстві з громадськими організаціями та муніципалітетами з метою створення у містах умов, комфортних для проживання всіх громадян і, насамперед, дітей. В Україні ініціативу «Місто, дружне до дитини» було розпочато у 2006 році на Львівщині та Сумщині [1]. Для висвітлення та поширення європейського досвіду облаштування міст, дружніх до дитини, а також ознайомлення широкої громадськості з напрацюваннями української команди, яка реалізовувала цей проект у 10-ти пілотних містах протягом 2006-2008 років, були розроблені практичні рекомендації [2]. Ми мали на меті проаналізувати дані рекомендації та виділити основні положення, реалізація яких щодо особливих дітей потребує врахування їхніх психофізіологічних особливостей; також ми мали на меті обґрунтувати доцільність використання досвіду психолого-педагогічної роботи з дітьми з порушеннями зору для залучення таких дітей до внесення пропозицій щодо облаштування міст з урахуванням їхніх потреб.

Аналіз практичних рекомендацій [2] дав можливість встановити, що однією з основних стратегій побудови міст, дружніх до дитини, є активне залучення дітей до прийняття рішень шляхом створення двох робочих груп: однієї – з числа дітей віком від 12 до 18 років, другої – з числа дорослих. Обов'язковою умовою створення дитячої робочої групи є включення до її складу представників вразливих груп дітей, зокрема, дітей з особливими потребами. Спочатку дитячій групі відводиться функція фокус-групи, з допомогою якої визначаються актуальні в місті проблеми щодо забезпечення прав дитини. У перспективі з найбільш мотивованих та ініціативних дітей утворюється Дитяча дорадча рада, яка обов'язково має співпрацювати із навчальними закладами, оскільки саме навчальні заклади делегують до складу Дитячих дорадчих рад дітей-лідерів; також навчальні заклади мають багаторічний успішний досвід організації дитячого самоврядування. Члени Дитячої дорадчої ради можуть вносити пропозиції, спрямовані на поліпшення їх становища; брати участь в обговоренні й прийнятті рішень, що стосуються дітей; допомагати дорослим у підготовці щорічної Доповіді про становище дітей в місті; разом з дорослими систематично інформувати громадськість про свою діяльність, прийняті рішення та стан їх виконання [2, с. 8-11].

Таким чином, фактично йдеться про реалізацію права дітей на вільне висловлення думки, закріпленого в статтях 12-13 Конвенції ООН про права дитини та статті 9 Закону України «Про охорону дитинства», причому школі в реалізації даного права відводиться одна з ключових позицій.

Для визначення шляхів залучення дітей з порушеннями зору до побудови міста, дружнього до дитини, ми звернулися до теоретико-методичних напрацювань в галузі тифлопедагогіки. У дослідженнях В. Кобильченка, О. Литвака, Є. Синьової, С. Федоренко та ін. показано, що порушення зору можуть негативно впливати на процес міжособистісної взаємодії, на соціальну активність особистості, на систему її ціннісних орієнтацій, на професійне самовизначення тощо. У прагненні реалізувати себе діти з порушеннями зору можуть наштовхнутися на серйозні бар'єри, як зовнішні, так і внутрішні. До внутрішніх бар'єрів належать: емоційні (імпульсивність, недовіра, сором'язливість, часта зміна настрою, дратівливість, схильність до самоізоляції); когнітивні (недостатнє знання норм та правил поведінки свого соціального оточення; недостатність розуміння специфіки спілкування із представниками різних контактних груп); поведінкові (конформізм, нетерпимість, інфантилізм). До зовнішніх бар'єрів належать: обмежений вибір видів діяльності, де дитина могла би себе реалізувати; стереотипи поведінки, трансльовані соціальним оточенням дитини; обмежене коло спілкування [див., наприклад, 3, с. 147-156]. Сприятливі умови для подолання зазначених бар'єрів створюються у спеціальних та інклюзивних навчальних закладах. Це пояснюється як специфічними особливостями самого навчального закладу (наявність спеціально створених умов для організації різних видів соціально та особистісно значущої діяльності; наявність кола спілкування, учасники якого не мають стереотипів стосовно один одного), так і спеціальною діяльністю педагога (організація комплексу вправ, тренінгів, ігор, створення виховних

ситуацій тощо). Самореалізація дитини з порушеннями зору в навчальному закладі найбільш успішно відбувається за наявності спеціально створених психолого-педагогічних умов, основною з яких, на нашу думку, можна вважати формування в дитини установки на сприйняття свого захворювання та його наслідків не як обтяжуючих життєвих обставин, а як особливого способу життя. Діяльність педагога в даній ситуації спрямовується на організацію самопізнання дитини та корекцію її самооцінки; навчання дитини ставити перед собою конкретні цілі й завдання та використовувати свої внутрішні ресурси для їх досягнення; формування емоційної стійкості та навичок саморегуляції. Важливим при цьому є створення ситуації успіху, фіксація уваги на позитивних результатах, формування в дитини потреби у самовдосконаленні [4, с. 22-23].

Таким чином, спеціально організований у навчальному закладі корекційно-реабілітаційний процес дає можливість дітям з порушеннями зору виявити та усвідомити свої здібності, визначити шляхи самореалізації, та екстраполювати ці шляхи за межі навчального закладу.

Навчальний заклад має значний потенціал для забезпечення процесу самореалізації дітей з порушеннями зору, для створення підґрунтя для їх участі у громадському житті, зокрема участі у прийнятті рішень щодо створення у рідному місті умов, які сприятимуть найкращому для кожної конкретної дитини фізичному, психологічному, духовному, соціальному, емоційному, пізнавальному і культурному розвитку.

Соціальна реабілітація дітей з порушеннями зору передбачає інтеграцію всіх наявних можливостей навчального закладу та соціального середовища, що в остаточному підсумку призведе до самоствердження особистості, сприятиме формуванню в дітей з порушеннями зору установки на співпрацю зі здоровими однолітками, допоможе встановити та налагодити соціальні зв'язки. У результаті відновлюється соціальний статус особистості, створюються реальні передумови для її інтеграції в суспільство. Завдяки цьому діти з порушеннями зору можуть бути залучені до прийняття рішень, до активної участі у громадському житті на рівні свого району або навіть міста.

Зазначимо, що розробники довідкових матеріалів [2] наголошують на необхідності передбачення в Стратегії створення Міста, дружнього до дитини, спеціальних заходів щодо охоплення дітей, які не беруть участь у суспільному житті [там же, с. 22]. Проте автори не конкретизують, якими саме мають бути ці заходи. З урахуванням викладеного вище вважаємо, що мінімальними вимогами до організаційної роботи щодо залучення дітей з порушеннями зору до прийняття рішень, мають бути наступні: робочій групі з числа дорослих доцільно мати в своєму складі фахівців-тифлопедагогів; Дитячій дорадчій раді доцільно мати представників у спеціальних та інклюзивних школах; тематику питань, які розглядає Дитяча дорадча рада, доцільно використовувати при проведенні позакласних заходів з дітьми з порушеннями зору. Такі вимоги повністю узгоджуються з принципом використання для побудови міст, дружніх до дитини, вже наявних у громаді організаційних ресурсів, зокрема – інтелектуального потенціалу мешканців та їхньої кваліфікації [там же, с. 25].

1. Сайт представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : unicef.org/ukraine/ukr/media_21053.html

2. Довідкові матеріали з впровадження ініціативи «Місто, дружнє до дитини» / [Я. Коваль, О. Яйко, О. Сокульська та ін.] ; під заг. ред. Н. Астапової, Т. Нікітіної. – К. : [б.в.], 2010. – 79 с.

3. Синьова Є.П. Тифлопедагогіка : підручник / Є. П. Синьова, С. В. Федоренко. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 325 с.

4. Єжова Т. Є. Соціальна реабілітація дітей-інвалідів : навч. посіб. / Т. Є. Єжова. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 284 с.

УПРАВЛІННЯ ЗБУТОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГІВ ЗБУТУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН НА ЇХ ПРОДУКЦІЮ

© Ємельянов О.Ю., Висоцький А.Л., 2015

На теперішній час багато машинобудівних підприємств, що виготовляють високотехнологічну продукцію, стикнулися з проблемою її збуту. Зростання обсягів реалізації потребує розроблення та впровадження комплексу заходів з оцінювання та управління збутовим потенціалом підприємств – виробників продукції, зокрема, завдяки вдосконаленню методів прогнозування попиту та обґрунтування цін на неї. У сучасній літературі, зокрема у [1, с. 174-178; 2, с. 20-21; 3, с.115-117 та ін.], наведено низку таких методів, проте, існує потреба в їх удосконаленні з урахуванням специфіки машинобудівної продукції.

Слід відзначити, що головним чинником, який визначає попит на машинобудівну продукцію, є сподівана потреба її споживачів у відтворенні устаткування. При цьому необхідно враховувати існування двох видів відтворення основних засобів – простого та розширеного, що, своєю чергою, зумовлює існування двох джерел попиту споживачів на машинобудівну продукцію: попит, що обумовлений необхідністю заміни фізично зношеного та морально застарілого устаткування на нове, та попит, що обумовлений необхідністю розширення парку устаткування.

Введемо поняття ланцюжка виготовлення засобів праці, тобто послідовності виробників цих засобів, кожен з яких виготовляє обладнання для виробництва машинобудівної продукції для наступного етапу виробничого процесу (або продукції кінцевого споживання – якщо дана ланка є замикаючою). Тоді у процесі прогнозування попиту на продукцію машинобудівних підприємств слід враховувати поточний рівень використання виробничих потужностей підприємств, які є її потенційними споживачами, а також призначення цієї продукції з точки зору того, на якому етапі ланцюжка виготовлення засобів праці вона знаходиться. Позначимо ланку цього ланцюжка n , якщо від даної ланки (включно з нею) до виробництва споживчих товарів знаходиться n ланок. Тоді у разі повного використання потужностей виробників предметів споживання та засобів праці на наступних ланках ланцюжка, що розглядається, зміна попиту на машинобудівну продукцію n ланки з метою здійснення її розширеного відтворення у часі $P_n(t)$ буде описуватися такою функцією:

$$P_n(t) = O^n(t) / \prod_{i=1}^n \Phi_i, \quad (1)$$

де $O^n(t)$ – n -та похідна функції, що характеризує зміну у часі попиту на продукцію кінцевого споживання у натуральних чи вартісних одиницях виміру; Φ_i – фондвіддача машинобудівної продукції, яка виготовляється n -тою ланкою ланцюжка виробництва машинобудівної продукції.

Формулу (1) можна використовувати, зокрема, з метою встановлення закономірностей формування попиту на машинобудівну продукцію різних ланок ланцюжка її виробництва. Для прикладу, з цього виразу випливає, що для забезпечення сталого у часі попиту на продукцію машинобудівних підприємств, які виготовляють засоби праці для виробництва товарів кінцевого споживання, функція, яка описує зміну в часі попит на ці товари, повинна бути квадратичною.

При формуванні цін та обґрунтуванні обсягів виготовлення машинобудівної продукції необхідно виходити з того, що в процесі прийняття та реалізації управлінських рішень щодо формування своєї виробничої програми машинобудівні підприємства, які знаходяться на наступних ланках ланцюжка виготовлення засобів праці, а також виробники кінцевих продуктів прагнуть отримати максимально можливу величину фінансових результатів. При цьому, якщо споживач машинобудівної продукції може впливати на ціну своєї продукції, змінюючи натуральні обсяги її виготовлення та реалізації, то і виробник даної машинобудівної продукції те ж апріорі може здійснювати такий вплив відносно цін на неї. Тоді за деяких умов (зокрема, при неповному використанні власних виробничих потужностей) машинобудівному

підприємству може бути вигідно зменшити ціну на свою продукцію, так як це викличе зростання попиту у покупців устаткування на наступних ланках цього ланцюжка і, відповідно, прибуток від реалізації у розрахунку на увесь фізичний обсяг машинобудівної продукції може зрости. Таким чином, знаходження найкращої ціни та обсягів реалізації певного різновиду машинобудівної продукції може бути зведено до обчислення оптимального рівня питомої капіталомісткості товарів (послуг), що виготовляються за допомогою цієї продукції, шляхом максимізації такої функції:

$$Z(\kappa) = (\kappa - c_m) \times (C_0 \times (1 - e_u) - c_{ca} - \kappa \times \alpha) \times O_0 / (-2 \times e_u \times C_0) \rightarrow \max, \quad (2)$$

де $Z(\kappa)$ – операційний прибуток машинобудівного підприємства від виготовлення та збуту даного виду його продукції, грн.; κ – питома капіталомісткість одиниці продукції, що виготовляється за допомогою даного виду машинобудівної продукції, грн.; c_m – собівартість виробництва даного виду машинобудівної продукції у розрахунку на одиницю її продуктивності, грн.; C_0 – ціна продукції, що виготовляється за допомогою даної машинобудівної продукції, без ПДВ, грн.; e_u – еластичність попиту за ціною для продукції, яка виготовляється за допомогою даного виду машинобудівної продукції, частки одиниці; c_{ca} – собівартість одиниці продукції, яка виготовляється за допомогою даного виду машинобудівної продукції, без витрат на амортизацію машинобудівної продукції, грн.; α – сума норми прибутковості інвестицій та норми амортизації для даного виду машинобудівної продукції, частки одиниці; O_0 – поточний фізичний обсяг виробництва продукції, що виготовляється за допомогою даної машинобудівної продукції.

У процесі управління збутовим потенціалом машинобудівного підприємства необхідно базуватися на положенні про те, що споживча властивість машинобудівної продукції визначається, насамперед, тим економічним зиском, який отримують покупці у процесі її виробничого використання. Даний принцип доцільно покласти в основу механізму регулювання збуту продукції машинобудівних підприємств. Зокрема, важливим напрямом реалізації такого механізму є розширення обсягів збутової діяльності цих підприємств за рахунок впровадження у виробництво прогресивних моделей устаткування, які забезпечують зниження у його покупців собівартості їхньої продукції. Проте, в значній кількості випадків машинобудівна продукція, що забезпечує економію поточних витрат у її споживачів, потребує більших витрат на її виготовлення у самих машинобудівних підприємств. За таких умов вирішення завдання знаходження найкращої моделі певного устаткування, що відрізняються показниками поточних витрат у машинобудівного підприємства та підприємств-споживачів його продукції, потребує такої послідовності дій: 1) розрахунок показників собівартості одиниці продукції у покупців та виробника кожної моделі устаткування; 2) обчислення за критерієм (2) оптимальної питомої капіталомісткості продукції за кожною моделлю устаткування та відповідної максимально можливої величини операційного прибутку; 3) вибір найкращої моделі устаткування, за якою максимальна величина операційного прибутку машинобудівного підприємства є найбільшою порівняно з усіма іншими моделями.

1. Демків Я.В. Маркетингові стратегії на високотехнологічних ринках / Я.В. Демків // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Логістика». – 2010. – № 669. – С. 171-180.

2. Старостіна А. Особливості мотивації та ринкової поведінки українських споживачів високотехнологічних товарів / В. Журило, А. Старостіна // Маркетинг в Україні. – 2010. – № 5. – С. 18-23.

3. Кучерова Г. Ю. Установлення ціни нижньої межі на нову продукцію машинобудування в залежності від фаз життєвого циклу / Г. Ю. Кучерова // Держава та регіони. – 2008. – № 2. – С. 114-118.

ПРОБЛЕМИ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ

Висока енергоємність ВВП в Україні є наслідком суттєвого технологічного відставання більшості галузей економіки від рівня розвинутих країн, незадовільної галузевої структури національної економіки, негативного впливу „тіньового” сектора, зокрема, імпортно-експортних операцій, що об’єктивно обмежує конкурентоспроможність національного виробництва і лягає важким тягарем на економіку – особливо за умов її зовнішньої енергетичної залежності.

На відміну від промислово розвинутих країн, де енергозбереження є елементом економічної та екологічної доцільності, для України - це питання виживання в ринкових умовах та входження в європейські та світові ринки.

Для цього підлягає розв’язанню проблема збалансованого платоспроможного попиту як на внутрішньому так і зовнішньому ринках, а також диверсифікації імпорту паливно-енергетичних ресурсів.

При цьому слід зазначити, що на даний час структурний фактор, як складова потенціалу енергозбереження – в основному вичерпано. Для збереження існуючих темпів зниження енергоємності ВВП (4-6% щороку) необхідно невідкладно задіяти технологічний фактор потенціалу енергозбереження.

У разі невжиття кардинальних заходів, відставання показників енергоефективності економіки України від показників розвинутих країн, стане хронічним. Це, в свою чергу, значно ускладнить в коротко- та середньостроковій перспективі конкурентоздатність вітчизняного продукту на світових ринках.

Крім того, на темпи зниження енергоємності ВВП впливають такі чинники:

- невідповідність тарифів і цін на енергоресурси витратам на їх виробництво;
- економічні ризики, пов’язані з функціонуванням природних монополій;
- споживання енергоресурсів за відсутності приладів обліку;
- високий рівень втрат енергоресурсів при їх передачі та споживанні;
- стан погашення взаємної заборгованості на оптовому ринку електроенергії та інших ринках енергоресурсів;
- низький рівень впровадження енергоефективних технологій та обладнання;
- високий рівень фізичної зношеності технологічного обладнання в усіх галузях національної економіки.

Виходячи з цього, визначені основні проблеми енергозбереження, які вимагають першочергового розв’язання:

Приведення окремих положень законодавства у сфері енергозбереження у відповідність з економічною ситуацією. Зокрема створення умов економічного стимулювання суб’єктів господарювання до підвищення ефективності використання енергоресурсів.

Шляхом вирішення цієї проблеми є розроблення проектів змін до податкового законодавства щодо обмеження валових витрат за енергоресурси, які споживаються суб’єктами господарювання, та встановлення збору за перевитрати енергоресурсів понад норми.

Удосконалення порядку нормування питомих витрат енергоносіїв - прийняття нової редакції Закону України „Про енергозбереження” – Закону України „Про енергоефективність”.

Створення системи нових енергетичних стандартів - прийняття нової редакції Закону України „Про енергозбереження” – Закону України „Про енергоефективність”.

Удосконалення системи державної експертизи з енергозбереження - прийняття нової редакції Закону України „Про енергозбереження” – Закону України „Про енергоефективність”.

Запровадження обов’язкової статистичної звітності щодо використання енергоресурсів - прийняття нової редакції Закону України „Про енергозбереження” – Закону України „Про енергоефективність”.

Створення єдиного механізму державного контролю у сфері енергозбереження і енергоефективності, уникаючи дублювання функцій органів державного управління у цих сферах - прийняття нової редакції Закону України „Про енергозбереження” – Закону України „Про енергоефективність”[1].

Встановлення адекватної юридичної відповідальності юридичних осіб, посадовців та громадян за неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів, а саме: підготовка змін до відповідних статей Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо збільшення розмірів штрафів за правопорушення у сфері енергозбереження; запровадження фінансової відповідальності юридичних осіб за неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів.

Забезпечення переходу до масового застосування та заміни на сучасні прилади обліку споживання енергоресурсів. Існує нагальна необхідність упорядкування оплати за спожиті ресурси споживачами житлово-комунальних послуг, яка на даний час проводиться здебільшого за встановленими нормами, що значно перевищують фактичні обсяги споживання ресурсів.

Шляхом вирішення цієї проблеми є прийняття Закону України “Про комерційний облік ресурсів, передача яких здійснюється мережами”.

Стимулювання зростання інновацій у сфері енергозбереження повинне здійснюватися за рахунок залучення фінансових коштів в область інноваційного підприємництва і утримання висококваліфікованих кадрів шляхом створення нових робочих місць високого рівня престижу. Це і є основними завданнями технопарків в світовій практиці.

Якнайкращим варіантом розвитку інноваційного середовища є налагодження тісного контакту між державою, безпосередньо зацікавленою в зростанні інновацій, що підвищують соціально-економічне благополуччя громадян, освітою в особі вищих учбових закладів, що виступають як джерело інноваційних ідей, і бізнесом, здатним здійснити фінансування інноваційних розробок, зокрема у сфері енергозбереження [2-3].

В умовах глобального дефіциту бюджету пошук і формування ефективних принципів і моделей державної регіональної політики грає виключно важливу роль. В рамках єдиної держави політика створення зростання інновацій у сфері енергозбереження направлена на забезпечення самостійного соціально-економічного розвитку регіонів на основі використання їх внутрішнього потенціалу і поєднання інтересів регіону і центру.

Основними проблемами формування інноваційної інфраструктури в Україні є недостатня повнота законодавчої та нормативної бази регулювання діяльності суб'єктів інноваційної діяльності, недостатнє фінансування з боку держави, практична відсутність взаємозв'язку і системної взаємодії елементів інфраструктури.

Основні сфери інноваційної діяльності функціонують ізольовано одна від одної, без будь-якої збалансованості в системі своїх взаємодій.

Цілеспрямована державна політика у створенні сприятливих умов для розвитку сфери енергозбереження - основа корінного перелому в підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних виробництв.

У даний час правова основа формування і вдосконалення сфері енергозбереження структури являє собою тільки певний комплекс законодавчих і нормативно-правових актів, які неповністю регламентують основні питання даної проблеми.

1. Закон України «Про енергозбереження» ... Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2014 № 719

2. Офіційний сайт Національної Академії Наук України nas.gov.ua/

3. Урядовий портал, Прес-служба Кабінету Міністрів України kmi.gov.ua/

ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗМІНИ ЯК УМОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

© Жаворонков В.О., 2015

Розвиток світового господарства тісно пов'язаний з прискореними темпами науково-технічного прогресу та інтелектуалізацією капіталу. Для країн-лідерів світової спільноти характерна інноваційна модель розвитку, при якій основна частка зростання економіки досягається за рахунок науково-технічної та технологічної сфер. Чимало країн стають на шлях інтенсифікації економіки, обираючи за орієнтир інноваційну модель економічного розвитку. Вибір такої моделі господарювання дозволить прискорити темпи економічного зростання, швидкість і якість інтеграції до глобального економічного простору, покращити рівень соціально-економічного розвитку [1].

В Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки, в умовах глобалізаційних викликів, закладено основні засади переходу України на інноваційний розвиток та розбудову високотехнологічної конкурентоспроможної держави. Однією з найбільш важливих складових конкурентоспроможності країни завжди були технологічні та наукові інновації, а в сучасних умовах особливої актуальності набуває питання інституціоналізації інноваційно-технологічних змін, як необхідна умова забезпечення економічної незалежності держави та головна передумова науково-технічного та інноваційного розвитку.

Сьогодні Україна представлена у декількох міжнародних індексах, які оцінюють науково-технологічну та інноваційну конкурентоспроможність країн і здійснюють їх ранжування. До їх числа входять Глобальний інноваційний індекс, Індекс інноваційної ефективності та Індекс економіки знань Інституту Світового банку.

Незважаючи на спроби зміцнення інноваційного потенціалу, які здійснювалися урядом та неурядовими установами, за основними показниками розвитку науково-технічного потенціалу Україна значно відстає від передових країн та деяких сусідніх держав. Найяскравішим фактором технологічних змін є інноваційна спроможність, яка, на жаль, за останні 5 років зменшується. Згідно індексу «Здатності до інновацій» у 2012-2013 роках, Україна посідає 58 місце, що на 27 позицій нижче ніж аналогічний показник 2008-2009 років [2].

Оцінка стану інноваційної діяльності України дозволяє виділити фактори, які заважають впроваджувати новітні досягнення, зокрема: недосконалість законодавчої бази; недостатній обсяг власних коштів науково-дослідних установ і суб'єктів господарської діяльності; низький інтерес підприємств до нововведень; недостатнє державне фінансування; складність в налагодженні зв'язків між підприємствами й науковими організаціями; низький попит на інноваційну продукцію та відсутність кваліфікованого персоналу.

Про готовність країни рухатися інноваційним шляхом свідчить власний науковий потенціал, який гарантує технологічну безпеку країни через зменшення імпорту новітніх технологій і ноу-хау. В рейтингу «Якості науково-дослідних закладів» Україна посідає лише 64 місце, програючи сусідній Польщі майже 20 пунктів. Причиною цього є низька мотивація наукового кадрового складу установ, пасивність держави у фінансуванні науково-дослідних робіт, складність в одержанні охоронних документів на права інтелектуальної власності тощо.

Дані Всесвітнього економічного форуму щодо субіндексу «Співпраця між університетами та бізнесом у сфері НДДКР» Глобального індексу конкурентоспроможності свідчать, що з 2008 по 2012 рр. значення цього показника для України не змінилося (3,6 бала), проте вона перемістилася в рейтингу на 20 місць і займає 69 місце. Країні вдалося випередити Росію та Румунію, однак, вона суттєво відстає від передових країн світу, до числа яких входять, Швейцарія, Великобританія, США, Фінляндія та Німеччина.

Деякі складові підіндексу «Інновації» – «Наявність наукових та інженерних кадрів» і «Патенти на винаходи» для України мають позитивні тенденції до зростання, що свідчить про зростання кадрового наукового потенціалу та ефективності його роботи. Це сприятиме зростанню можливості генерувати власні інноваційні розробки та підвищувати рівень технологічної безпеки країни. Але, не зважаючи на підвищення конкурентоспроможності країни за показниками наявності наукових кадрів, кількість

спеціалістів, які виконували наукові та науково-технічні роботи, у 2012 році значно скоротилась на противагу аналогічному показнику у 2008 році. Проте слід відмітити, що загальна ефективність науково-технічної діяльності не втратила свого значення, а навпаки зросла продуктивність наукових та інженерних працівників. Останнім часом в Україні зростає якість роботи вчених та інженерів, що позитивно позначається на патентній активності науковців, проте скорочення кількості науковців негативно впливає на кількість отриманих охоронних документів на винаходи, корисні моделі та товарні знаки [3].

Аналіз науково-технологічної та інноваційної складової технологічної безпеки країни свідчить про нестабільність наукової, науково-технологічної та інноваційної діяльності вітчизняних науковців, інженерних кадрів, організацій, які зайняті в розробці та впровадженні інноваційних рішень. В результаті такого стану виникає низка проблем та загроз технологічній безпеці України не лише в межах національної економіки, а й знижує конкурентоспроможність країни на міжнародному рівні. Про такі негативні наслідки слабкого інноваційного розвитку України свідчать не лише дані Глобального індексу конкурентоспроможності, але й показники Глобального інноваційного індексу, Індексу інноваційної ефективності та Індексу економіки знань.

Проведений аналіз інноваційно-технологічних змін в Україні, відображає повну картину існуючих можливостей для становлення інноваційної економіки та ймовірних загроз національній безпеці в галузі НТП. За результатами дослідження, головними проблемами національної економіки з питань проведення інноваційно-технологічних змін, можна виділити такі:

- недосконалість законодавчої бази з питань інноваційно-технологічного розвитку;
- несприятливий економічний та інституційний режим для становлення інноваційної економіки;
- домінування низькотехнологічних та малонаукоємних галузей національного виробництва та переважання виробництва 3-го та 4-го укладів;
- слабка державна підтримка високотехнологічних нововведень та нових технологій;
- низький рівень інвестування науково-дослідних робіт;
- слабка кооперація між підприємствами та науковими організаціями, зайнятими розробками інноваційної продукції;
- низька ефективність роботи науково-дослідних закладів;
- скорочення наукових та інженерних кадрів, які виконують науково-технічні роботи;
- зниження інтересу приватних компаній до впровадження інновацій через значний ризик неопукності інноваційної продукції та незначний попит на інновативні товари та послуги;
- зниження рівня фінансування інноваційної діяльності власним коштом;
- спад патентної активності українських науковців тощо.

Крім того, усе, що стосується людських ресурсів – освіченості, наявності кваліфікованих кадрів, ринку праці, патентної активності населення, залишається на незмінно високому рівні. Проте інституційна та організаційна складові, у тому числі залученість компаній до інноваційних процесів, конкурентність на внутрішньому ринку, регуляторне середовище, мало сприяють тому, щоб інновації стали масовими і всеохопними, тобто інноваційний потенціал практично не має впливу на економіку. І економіка продовжує існувати за інерційним сценарієм та згідно з екстенсивною моделлю.

Отже, найбільш визначальним показником інноваційної діяльності є створення і використання сучасних новітніх технологій, а самі технології перетворюються на рушійну силу підвищення продуктивності національного виробництва та головне джерело економічного зростання країн. Використання досягнень технологічного прогресу створюватиме значну додану вартість у ВВП та гарантуватиме випереджаючий економічний розвиток України, що сприятиме підвищенню її конкурентоспроможності на міжнародному рівні. Проте без забезпечення рівня інституціональної складової досягти бажаних результатів неможливо.

1. Магдич А.С. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку транзитивних економік Центральної і Східної Європи /А.С. Магдич // Інноваційна економіка. – 2013. – №2. – С.39-43.

4. *The Global Competitiveness Report 2012-2013*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf

5. Річний звіт Державної служби інтелектуальної власності України за 2012 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : sips.gov.ua/i_upload/file/report-UA-2012.pdf

ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Жебка В.В., Лободзинська Н.С., 2015

В умовах європейського вектору розвитку національної економіки актуальною проблемою для України є утвердження інноваційної моделі її розвитку. Безсумнівно, це можливо лише за умови формування у державі ефективно функціонуючої інноваційної інфраструктури, що є одним з факторів соціально-економічного розвитку регіону та країни в цілому, які забезпечують впровадження передових технологій, інновацій та їх продукування, що засноване на системній та довготерміновій взаємодії науково-технічної сфери з виробництвом, ринком і суспільством.

Згідно українського законодавства, інноваційна інфраструктура – це сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо)[1].

Формування і підтримка національної інноваційної системи та інноваційної інфраструктури, як її найважливішої консолідуючої складової, веде до найбільш продуктивного використання наявного ресурсного потенціалу території. Інноваційна інфраструктура має виконувати роль ефективного механізму інтеграції науки, держави і реального сектору економіки, чинника інтенсифікації і здешевлення інноваційного процесу, прискорення нововведень на всіх етапах інноваційного циклу. Для досягнення поставлених цілей і виконання завдань соціально-економічного розвитку інфраструктурі необхідні ознаки, що притаманні системі: цілісність, стійкість, ієрархічність, наявність стійких зв'язків, функціональність, подільність, керованість. Інноваційна інфраструктура включає такі основні елементи: інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори, технопарки, інноваційно-промислові комплекси, технополіси, технологічні кластери, техніко-впроваджувальні зони, центри трансферу технологій, венчурні фонди, інноваційні фонди, некомерційні організації, що координують інноваційні проекти і програми, інституційні державні та приватні інвестори, інформаційні мережі науково-технічної інформації, бази даних, університети, експертно-консалтингові та інжинірингові фірми)[2].

На сьогодні інноваційна інфраструктура в Україні не охоплює усі ланки інноваційного процесу, є функціонально неповною та недостатньо розвинутою. Адже в інноваційному середовищі практично відсутні венчурні фонди та центри трансферу технологій. Діяльність винахідників, раціоналізаторів, науковців не підтримується належним чином, а науковий й освітній потенціал (насамперед вищих навчальних закладів) використовуються недостатньо.

Інноваційна інфраструктура є концептуальною основою створення та успішного функціонування сучасної інноваційної системи. Саме вона у вигляді її активно взаємодіючих елементів забезпечує вирішення стратегічних програмних завдань і реалізацію пріоритетів у рамках інноваційного сценарію розвитку.

Як свідчить світовий досвід, одним з найефективніших засобів активізації інноваційної діяльності в національній економіці є кластерний підхід до реалізації інноваційної політики, що сприяє вирівнюванню соціально-економічного розвитку регіонів, зміцненню конкурентоспроможності та обороноздатності країни. На сьогодні для підприємств альтернативної енергетики спільна технологічна кооперація сприяє активному використанню нетрадиційних джерел енергії, зменшенню енергетичної залежності та скороченню витрат.

Кластерний підхід в Україні є актуальним для підприємств альтернативної енергетики, адже маючи значний невикористований повною мірою потенціал у даній галузі, Україна за показниками соціально-економічного та енергетичного розвитку відстає від передових країн світу.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» першим із низки стратегічних пріоритетних напрямів на 2011-2021 роки є освоєння альтернативних джерел енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння нових технологій транспортування енергії[3].

Вже у 2010 році альтернативна енергетика стала одним з напрямків, що найбільш стрімко розвиваються у світовій економіці, адже частка відновлюваних джерел енергії у Європі склала 60% від нових встановлених потужностей, а у США ця частка становила 50%. Обсяг інвестицій у галузь в світі становили \$ 162 млрд., а кількість зайнятого населення в секторі «чистої» енергії – 3 млн. осіб[4].

На сьогодні альтернативна енергетика в багатьох розвинених країнах світу вже перестала бути альтернативною, про що свідчать дані деяких розвинених країн станом на 2013 рік: у Німеччині на долю альтернативної енергетики прийшлося 23% від всієї виробленої електроенергії країни, з них сонячна енергетика дала більше 5%, вітряні станції більше 8%; Ісландія близько 30% своїх потреб у енергії забезпечує з геотермальних джерел; Данія забезпечує потреби свого населення у електроенергії на 30% з вітрової енергетики, ще 15% отримується шляхом перероблення біомаси; Італія, країна з однією з найпотужніших економік світу з населенням близько 60 мільйонів осіб, більше 6% електроенергії генерує сонячними електростанціями, а вітрова енергія і енергія біомаси забезпечують ще 11% потреб країни[5].

Відповідно до прийнятої Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» у період до 2020 року в Україні має бути проведена реформа енергетики, виконані програми енергоефективності та енергонезалежності, реалізовані проекти з використанням альтернативних джерел енергії, що дозволить забезпечити енергетичну безпеку країни, перейти до енергоефективного та енергоощадного використання й споживання енергоресурсів із впровадженням інноваційних технологій, зменшить шкідливий вплив на довкілля і допоможе зберегти вичерпні, невідновлювані органічні види палива.

Враховуючи всі наведені аспекти, можна стверджувати, що одним із чинників забезпечення ефективності інноваційної діяльності є формування інноваційної інфраструктури, яка втілює створення інноваційно-промислового кластеру альтернативної енергетики, що дозволить країні вийти на якісно новий рівень розвитку національної економіки, реалізувавши свій значний потенціал використання нетрадиційних відновлюваних джерел енергії, зменшивши її енергетичну залежність, поліпшить інвестиційний клімат та сприятиме подальшій інтеграції України в Європейську співдружність.

1. 1.3У «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV.
2. Дзяд О.В. Інфраструктура інноваційного розвитку в економіці знань: теоретичні засади визначення /О.В. Дзяд// Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. - 2011. - Вип. 7(1). - С.209-215.
3. 3У«Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 № 3715-VI.
4. Зеленієв І. Альтернативна енергетика як драйвер зростання для України /І. Зеленієв// [Електронний ресурс] – Режим доступу: upian.ua/science/437150-alternativna-energetika-yak-drayver-zrostannya-dlya-ukrajini.html
5. Хільчук В. Альтернативна енергетика в Україні /В.Хільчук// [Електронний ресурс] – Режим доступу : scitech.com.ua/2014/07/04/alternatyvna-enerhetyka-v-ukrajini/

ІННОВАЦІЙНА ПЕРЕОРІЄНТАЦІЯ — ОСНОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

© Жемба А.Й., 2015

Дослідження регіональних інноваційних процесів як складової економічного зростання та активізації зовнішньоекономічної діяльності зумовлене тим, що подальший економічний розвиток нашої країни можливий лише на засадах інноваційності. Недостатнє впровадження інноваційних технологій в Україні обмежує її конкурентоспроможність у глобальному виробництві та є причиною значного впливу на навколишнє середовище на місцевому та глобальному рівнях. Варто відзначити, що саме це є одним з основних факторів, який посилює фінансову кризу в українській економіці.

На сьогоднішній день недостатньо розробленими та такими, що потребують подальшого вивчення, є механізми управління регіональними інноваційними процесами в перехідних економіках в умовах глобалізації світової економіки. Дослідження ґрунтується на використанні системного та комплексного підходів до визначення основних напрямів формування моделей міжнародного економічного співробітництва в світовій економіці та механізмів їх реалізації.

Цілями даного дослідження є визначення місця регіонально-інноваційних чинників у розвитку міжнародного економічного співробітництва, виявлення й наукове обґрунтування суті регіональних інноваційних процесів, розробка обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення методів управління ними як запоруки економічного зростання України й підвищення рівня її міжнародної конкурентоспроможності.

Участь країни в міжнародному економічному співробітництві в умовах постійного еволюційного розвитку світової економіки, ускладнення форм, диверсифікації напрямів співробітництва визначається значною кількістю чинників. Аналіз розвитку міжнародної торгівлі, руху капіталів, науково-технологічного співробітництва дозволяє виділити традиційну та засновану на інноваціях моделі залучення країн до міжнародного поділу праці. Наочно це демонструють зрушення в міжнародному поділі праці між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються. Якщо визначальними для цих двох груп країн традиційно вважається відповідно промисловість і сільське господарство, то нині в основу нового поділу праці покладений “інноваційний” критерій, відтак провідні країни світу спеціалізуються на наукоємному та високотехнологічному виробництві, а менш розвинуті – на виробництві технологічно простої продукції [1, с.106].

Кожній європейській країні притаманні певні особливості в сфері регулювання регіональних інноваційних процесів. Нині безумовними лідерами в цій сфері за більшістю позицій є Франція, Німеччина, Велика Британія, Швеція, Фінляндія, Данія. За рядом показників (кількістю зайнятих у високотехнологічному секторі, часткою державних та корпоративних витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) у ВВП, співвідношенням між інноваційними витратами й обсягом продажу, часткою венчурного капіталу у ВВП тощо) Швеція більш ніж вдвічі випереджає середній європейський показник і навіть США [2, с. 121].

Посиленню глобалізації науково-технологічних та інноваційних процесів сприяє діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК), частка яких у глобальних НДДКР сягає 80%. ТНК активізують діяльність у напрямі закордонної експансії не лише в сфері виробництва, але й у сфері НДДКР. Основним мотивом придбання або заснування закордонних науково-дослідних підрозділів стають адаптація й удосконалення продуктів і технологій, пропонує ТНК, до місцевих умов, створення нових продуктів або зміна їх споживчих якостей відповідно до місцевих запитів, раціоналізація науково-дослідних робіт компанії, моніторинг НДДКР, що проводяться закордоном тощо [3, с. 129].

Кожна країна в своєму науково-технологічному розвитку просувається в певному напрямі, який еволюційно оформлюється в інноваційну політику. Відтак можна визначити декілька моделей здійснення інноваційної політики. По-перше, це політика “технологічного поштовху”, яка в різні періоди розвитку була притаманна окремим державам, наприклад, США у 40–50-х роках та у 90-ті роки ХХ ст., у певні періоди розвитку Франції, Великої Британії, СРСР. Згідно з цією концепцією пріоритетні напрями розвитку науки і техніки визначає держава, яка має в своєму розпорядженні достатні ресурси для реалізації

державних програм, здійснення значних капіталовкладень та інших форм державної підтримки. По-друге, це модель “ринкової орієнтації”, в якій провідну роль відведено ринковому механізму саморегулювання у розподілі ресурсів та визначенні пріоритетних напрямів розвитку науки. Передбачається обмеження втручання держави у процес стимулювання досліджень, скорочення кількості форм регулювання інноваційної діяльності. Цю модель використовує зокрема Японія, Німеччина, США у 70-80-х роках ХХ ст. По-третє, модель “соціальної орієнтації” передбачає визначення, передбачення та регулювання соціальних наслідків НТР. Цей напрям притаманий країнам, які вели активний пошук у сфері подвійного використання технологій як у військовій, так і в цивільній сферах. По-четверте, модель “реструктуризації” передбачає зміни економічної структури господарського механізму, що потребує пошуку нових форм організації та управління розвитком науки і техніки із одночасним вирішенням соціально-економічних проблем, зміни галузевої структури господарства тощо. Такої політики дотримується Японія, ряд її елементів наявний у Франції [4, с.5].

Серед основних тенденцій інноваційного розвитку та управління ним слід зазначити: перехід від проведення наукової, технічної та промислової політики до здійснення інноваційної політики; узгодженість інноваційної політики з іншими напрямками економічної політики; націленість інноваційної політики на генерування структурних зрушень в економіці; активізація механізмів венчурного фінансування та підприємництва; взаємодоповнення державних і ринкових механізмів інноваційного розвитку; зростання значущості інфраструктурних нововведень; інтернаціоналізації інноваційної діяльності фірм; випереджаюче зростання обсягів міжнародного трансферу технологій у формі права на інтелектуальну власність тощо [4,с.6]. Відбувається постійна диверсифікація та індивідуалізація продукту, розширюється асортимент продукції, скорочується тривалість життєвого циклу та часу розповсюдження інновації, яка стає рушієм економічного розвитку.

Для ефективного впровадження інноваційних комплексів в Україні має бути сформоване стабільне та сприятливе середовище, проведені відповідні інституціональні корегуючі заходи на національному та регіональному рівнях. Це сприятиме вирішенню специфічних регіональних проблем (екологічних катастроф, закриття та перепрофілювання підприємств тощо); вирішенню проблеми безробіття, підвищенню рівня зайнятості; повнішому використанню потенціалу регіону та створенню передумов для прискорення його розвитку; поліпшенню іміджу території; зменшенню соціальної напруги в регіоні; удосконаленню інструментів та механізмів реалізації регіональної політики.

Прискорення інтеграційних процесів на європейському просторі передбачає необхідність врахування особливостей європейської інноваційної системи при запровадженні інноваційної моделі економіки в Україні. Високий рівень фундаментальних досліджень у ряді галузей вітчизняної науки та володіння передовими технологіями у високотехнологічному секторі промислового виробництва дозволить віднайти власну нішу в європейській інноваційній системі. Посилення міжнародного співробітництва України в сфері освіти й науки з європейськими закладами, запровадження світових стандартів щодо рівня освіти та якості підготовки фахівців, участь у проектах з проведення НДДКР на коопераційній основі є першочерговими заходами щодо адаптації національної інноваційної системи до європейської. Регіональні інноваційні процеси відіграватимуть суттєву роль у розвитку міжнародного економічного співробітництва України на паритетній основі та забезпеченні її міжнародної конкурентоспроможності в нових умовах господарювання та високому динамізмі розвитку світової економіки. Використання регіонально-інноваційних чинників у зовнішньоекономічній стратегії надасть поштовх вітчизняній економіці до позитивних зрушень, економічного зростання та забезпечить реалізацію економічних інтересів України на міжнародних ринках.

1. Бусыгина И. Регионы Германии. – М.: РОССПЭН, 2010. – 351 с.

2. Тарасова В.В. Транскордонне співробітництво в контексті європейських інтеграційних процесів // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ: Зб. наук. пр. за матеріалами XIII міжнар. наук.-практ. конференції (9–10 квітня 2002 року, Чернівці). Вип. II. Економічні науки. У 2-х ч. – Чернівці: АНТ Лтд., 2002. – Ч.І. – С. 119-123.

3. The EU Economy: 2001 preview. Investing in the Future. //European Economy. Brussels. –2001. –No 73.– P.507.

4. Черваньов Д.М. Інноваційні тенденції розвитку міжнародної економіки в сучасних умовах // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2009. – Вип. 48. – С.5–6.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ЦЕНТРІВ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

©Жураковська М.Б., Панченко А.В., 2015

Останні тенденції вітчизняного економічного розвитку вносять суттєві корективи як у створення інновацій, так і в роботу центрів трансферу технологій (далі - ЦТТ). В Україні готовність підприємств до сприйняття інновацій та їх впровадження є низькою, а погіршення економічного стану країни лише ускладнює ситуацію. З метою пошуку шляхів вирішення проблеми взаємодії науки та бізнесу актуальним стає вивчення зарубіжного досвіду та визначення можливості його використання у вітчизняній практиці.

З огляду на це, для України найбільш цінним є досвід країн-лідерів в розвитку інновацій, а саме США, Японія, Велика Британія, Франція, Німеччина, Китай. За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД) саме вони посідають провідні позиції за сумою виділених коштів на проведення науково-дослідної діяльності [1].

В переважній більшості країн із зазначеного переліку існує тісна співпраця між університетськими, науковими організаціями та комерційними підприємствами. Створення та трансфер технологій для іноземних університетів є одним із найбільших джерел отримання доходів. Розвинута дослідницька та інноваційна інфраструктура в університетах створює сприятливий клімат для творчості науковців. Наслідком цього є те, що винахідницькі процеси тяжіють в більшій мірі саме до університетських установ. Що, в свою чергу, є вигідним для бізнес-середовища, оскільки підприємства не розпорюшуються у своїй діяльності ще й на проведення дослідницьких робіт, які, як правило, є дуже затратними. Також підприємства мають можливість комерціалізувати технології на більш пізньому етапі життєвого циклу їх розвитку, що суттєво знижує ризики.

З огляду на це, законодавство переважної більшості країн, в яких активно ведеться інноваційна діяльність, закріплює права власності на винаходи за університетами, науково-дослідними установами, в межах яких вони створені за рахунок, або із залученням держбюджетних коштів.

Проаналізувавши зарубіжний досвід варто відзначити наступні напрямки стимулювання інноваційного розвитку:

1. Розвиток ЦТТ: податкове стимулювання через зменшення податку на прибуток на, отриманого в результаті реалізації науково-дослідних робіт (Угорщина, Білорусія).

2. Стимулювання інноваційної активності підприємств: допомога у фінансуванні одержання охоронних документів малими підприємствами з боку державою (США); зниження податкових ставок для підприємств, які здійснюють інноваційну діяльність (Ірландія, Чехія, Угорщина); безповоротні позики і пільгові кредити малим та середнім інноваційним підприємствам (Італія, Німеччина).

3. Розвиток взаємодії між науковим та бізнес-середовищем: право освітніх та науково-дослідних установ створювати малі інноваційні підприємства та право володіти акціями підприємств створених на основі власних розробок (США, Росія, Франція).

Зазначені аспекти закордонного досвіду, протягом останніх років зарекомендували себе як дієві напрямки активізації розвитку взаємодії в системі «підприємство - ЦТТ». Аналогічні зміни, при вдосконаленні нормативно-правової бази, могли б бути впровадженими в Україні та мати позитивний вплив на розвиток інноваційної, наукової, освітньої та виробничої сфери загалом.

1. *Main Science and Technology Indicators. OECD. StatExtracts. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MSTI_PUB#.*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УМОВАХ КРИЗИ

©Заводовська Л.А., 2015

Криза, в якій сьогодні опинилася вся банківська система України, не тільки перешкоджає нормальному здійсненню економічної діяльності всіх суб'єктів господарювання, але й загрожує стабільності країни в цілому. Банківський сектор можна розглядати одночасно як генератор ресурсів, так і своєрідний полігон, на якому втілюються інноваційні підходи, напрацьовані в інших секторах суспільного життя. Водночас банківська сфера більш сприйнятлива до кризових явищ унаслідок зростаючого впливу глобалізації, інформатизації та інтернетизації [1, С. 45]. Банки зацікавлені в здійсненні інноваційної діяльності, адже інновації є умовою швидкого економічного розвитку, тим самим забезпечуючи вихід з кризового стану.

Інноваційна складова повинна розглядатися невід'ємно від всієї системи управління банком, поруч з такими підсистемами, як маркетингова, кадрова, інвестиційна, фінансово-економічна, підсистема управління ризиками (рис. 1). Всі підсистеми між собою взаємодіють, саме тому інноваційна підсистема управління банком знаходиться під дією багатьох елементів інших підсистем. Зокрема, виділимо такі, як правила внутрішнього банківського обліку та контролю, внутрішні правила здійснення операцій, інформаційні технології, кадрове забезпечення. Крім того, істотний вплив на інноваційну політику здійснюють результати структурних досліджень ринку, що є основою прогнозування попиту на нові банківські продукти [2, С. 78].

Рис. 1. Система управління діяльністю банку

Прискорення інноваційних процесів вимагає здійснення такої інноваційної політики, яка дозволить вдало скоординувати всі складові інноваційної діяльності. В рамках нашого дослідження визначено найбільш важливі заходи облікового та аналітичного характеру в сфері здійснення інноваційної діяльності банків в умовах кризи, які обумовлені специфікою банківської діяльності, особливостями організації обліку: 1) впровадження та використання сучасних інформаційних технологій для аналізу даних при прийнятті рішень щодо ефективності інновації; 2) проведення економічного аналізу на кожному етапі впровадження кожної інновації; 3) приділення більшої уваги прогнозованому економічному аналізу, враховуючи можливі зміни політико-економічної обстановки в країні; 4) врахування при формуванні облікової політики операцій, що призводять до зростання активу і пасиву балансу банку, не характерних для інших установ; 5) приділення значної уваги організації управлінського обліку та складання управлінської звітності в частині впровадження нововведень.

1. Ткачук В.О. Інноваційна політика банків на ринку банківських послуг [Текст] / В.О.Ткачук // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С.І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль, 2013. – Том 14. – № 2. – С. 43-51.

2. Шкарупа Е.А. Инновационная политика коммерческих банков [Електронний ресурс] / Е.А. Шкарупа, А.Ю. Штезель // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 10: Инновационная деятельность. - 2008 - Вып. 3. - С. 75-80. - Режим доступу: cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnaya-politika-kommercheskih-bankov

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТАПІВ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ФОРМИ

© Задорожнюк Н.О., 2015

Конкуренція зародилася одночасно з товарним виробництвом і є невід'ємною ознакою сучасної ринкової економіки. Питанням еволюційного розвитку конкуренції присвячено багато наукових праць [1-4], однак не концепції щодо визначення ключових етапів розвитку конкуренції з урахуванням інновацій, що обумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямку.

Процес еволюції конкуренції обумовлений розвитком економічної системи, тому, відповідно до [1-4] становлення та розвиток конкуренції досліджується такими ключовими етапами: докапіталістичної конкуренції, досконалої (вільної) конкуренції, монополістичної конкуренції та сучасної конкуренції, які наведено на рис. 1.

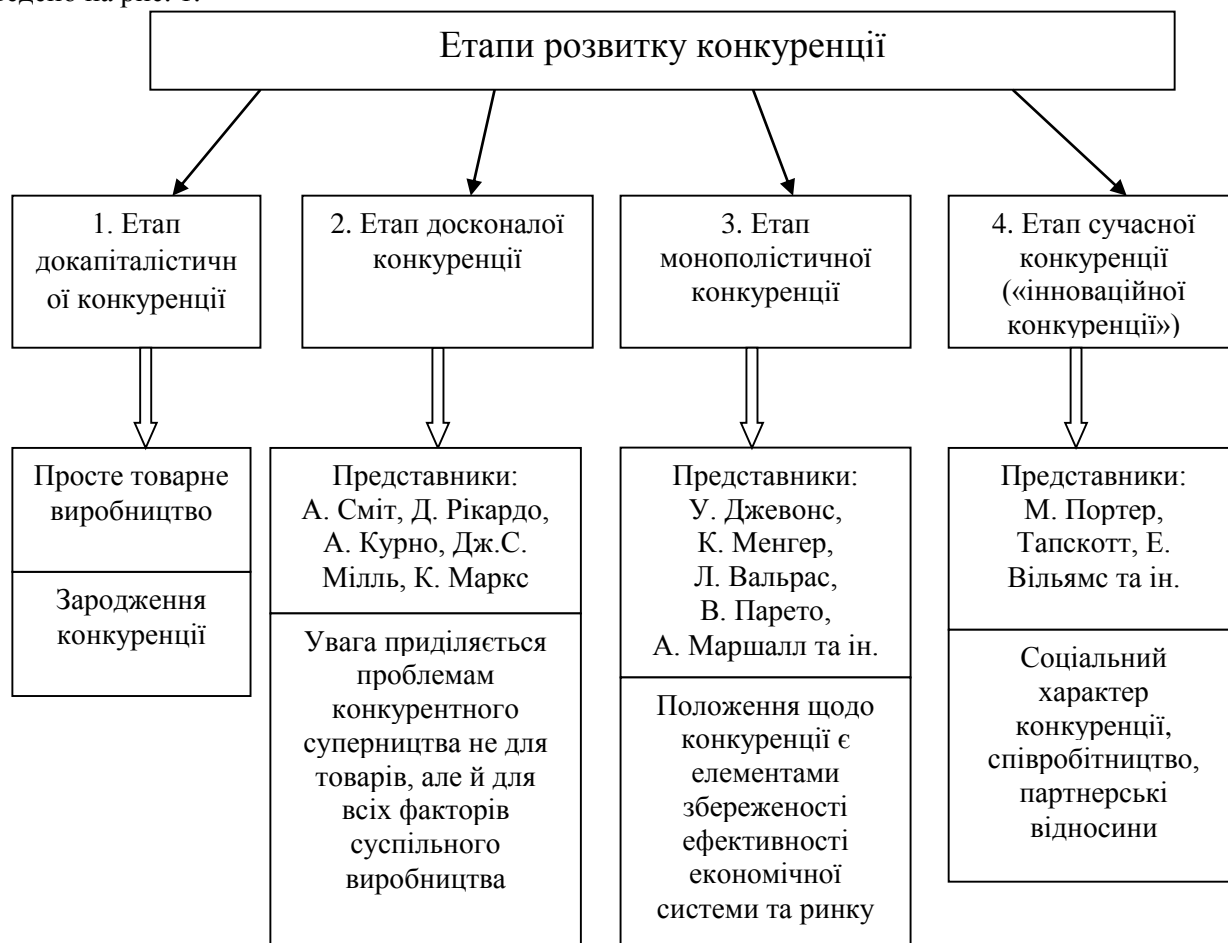

Рис.1 – Етапи розвитку конкуренції до інноваційної форми

*Розроблено на основі аналізу [1-4]

На основі розгляду рис.1 доцільно розкрити кожен етап більш докладно.

1. Етап докапіталістичної конкуренції. Цей етап починається з епохи розпаду первісно-громадського ладу і виникнення простого товарного виробництва та закінчується з виникненням капіталістичних відносин. Найважливіші відмітні ознаки конкуренції на даному етапі – випадковий характер і нерегулярність відносин конкуренції. У міру посилення залежності дрібних товаровиробників від ринку та ринкових коливань цін на вироблені ними товари загострюється конкурентна боротьба. З'являється можливість зміцнення господарства, застосування найманих працівників, експлуатації їх праці, виникає капіталістична конкуренція.

2. Етап панування досконалої (вільної) конкуренції – починається з повсюдним розвитком

капіталістичних відносин і триває до 1870-х років. На даному етапі конкуренцією охоплюються не тільки товари, але всі фактори суспільного виробництва: робоча сила, земля, засоби виробництва. У зарубіжній економічній літературі таку конкуренцію називають «чистою», тому що вона вільна від втручання держави, а ринок вільний від монополій. Учасники ринкових угод мають необхідну інформацію про якість товарів, ціни і вигоди торгівлі. Цей етап вважається класичним в економічній науці, велика увага приділяється проблемам конкурентного суперництва на ринку. Конкуренція розглядалася як щось само собою зрозуміле, що пронизує всі галузі економіки і обмежується лише суб'єктивними причинами. З'являється досконала конкуренція, яка веде до розвитку процесів концентрації капіталу і централізації виробництва. Тому в другій половині XIX ст. поступово починається виникнення великих підприємств та їх об'єднань, які поступово охоплювали все зростаючу частку галузевих ринків. Розвивався процес концентрації виробництва. Таким чином, конкуренція стає недосконалою.

3. Етап монополістичної конкуренції, який розпочався з 1870-х рр. і тривав до Другої світової війни. Розвиток продуктивних сил на цьому етапі спричинило за собою необхідність конкуренції виробництва і капіталу. Економіка західного суспільства ставала все більш концентрованою, зростає увага до монополій і утворення монополістичних структур як засобу захисту від конкуренції. Цінове регулювання на цій стадії розвитку застосовувалося на практиці значно частіше, ніж раніше. Економісти-основоположники концепцій конкуренції висували на перший план дослідження мікроекономічних проблем. Науковці вважали, що буржуазна держава має гарантувати недоторканність приватної власності і прибутків, забезпечувати стійкість грошової системи, дотримання «правил конкуренції». При цьому основний недолік в описі монополії класичною і неокласичною школами полягає в тому, що в дослідженнях приділялася велика увага координуючій ролі ціни в довгостроковій рівновазі. У зв'язку з цим монополія, що має всі ознаки короткострокового періоду, не уявляла собою особливого інтересу.

4. Етап сучасної конкуренції почався приблизно після Другої світової війни і триває до теперішнього часу. Головна відмінність конкуренції на даному етапі від існуючої в епоху «класичного» ринку полягає в тому, що сучасна конкуренція має більш виражений, ніж раніше, соціальний характер. При цьому важливою характеристикою є підтримка конкуренції з боку держави через регулювання за допомогою антимонопольного законодавства, контролювання угод між великими компаніями, що перешкоджає появі недобросовісної конкуренції. «Інноваційна» конкуренція, яка формується на даному етапі передбачає прийняття моделі со-конкуренції та не означає заперечення або повний відхід від традиційної ринкової моделі конкуренції, заснованої на безкомпромісній боротьбі. Вона заснована на реалізації можливості співіснування кількох моделей одночасно, коли одна виникає в межах попередньої і розвивається, як її складова. Одночасне співіснування цих моделей обумовлює їх взаємний вплив. Основні характеристики інноваційної моделі: партнерські відносини, засновані на довірі; відкриті бізнес-зв'язки для обміну інформацією; координація, обмін досвідом, знаннями, працівниками; довгострокове співробітництво.

Таким чином, виділено чотири ключових етапів розвитку конкуренції. Сучасний етап розвитку ринкової економіки характеризується послабленням взаємного протистояння конкурентів і формуванням нової форми відносин, заснованої на інноваційній конкуренції.

1. Мельников В.В. Конкуренция и неконкурентность: две стороны одной медали / В.В. Мельников // *Terra Economicus*. – 2014. – Т. 12. – № 2. – С. 34-41.

2. Микрюкова Д.А. Этапы развития неоклассической теории конкуренции / Д.А. Микрюкова // *Вестник Московского университета. Сер. 6: Экономика*. – 2007. – № 6. – С. 3-10.

3. Полусмакова Н.С. Развитие концепций конкуренции: эволюционный подход / Н.С. Полусмакова // *Экономика. Экология. Серия 3. Вестник Волгоградского государственного университета*. – 2011. – № 1 (18). – С.13-19.

4. Чебыкина М.В. Анализ современной модели конкуренции / М.В. Чебыкина // *Известия высших учебных заведений. Серия: Экономика, финансы и управление производством*. – 2013. – № 2. – С. 90-94.

ІНСТРУМЕНТИ ТА КАНАЛИ РОЗКРИТТЯ ЦЕНТРАЛЬНИМ БАНКОМ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

©А. О. Закутня, 2015

Досвід зарубіжних країн у проведенні грошово-кредитної політики (далі – ГКП) та регулюванні банківської системи свідчить, що прозорість діяльності центрального банку, налагоджена система комунікацій з фінансовим ринком та високий ступінь довіри його учасників до центрального банку сприяє досягненню визначених регулятором цілей. Цінним у даному контексті видається досвід центральних банків таких розвинених країн світу як США, Японія, Швеція, Англія, а також країн Єврозони, які протягом багатьох років активно використовують канали комунікації з суб'єктами фінансових ринків для впливу на кон'юнктуру даних ринків.

За результатом критичного опрацювання літературних джерел нами узагальнено типи прозорості грошово-кредитної політики (ГКП) центрального банку:

– оприлюднення цілей ГКП (political transparency) – розкриття інформації про цілі та кількісні орієнтири ГКП.

– відкритість економічних даних (economic transparency) – публічність макроекономічних даних, моделей та прогнозів, що використовуються під час прийняття рішень;

– публічність процедур ГКП (procedural transparency) – розкриття інформації про внутрішні процеси прийняття рішень, включаючи стенограми, протоколи або звіти комітету по ГКП;

– прозорість способів реалізації ГКП (policy transparency) – оприлюднення інформації про заходи щодо досягнення цілей ГКП;

– операційна відкритість (operational transparency) – розкриття інформації про результати і ефекти політики, помилки і витрати регулювання [1, 2].

Центральні банки підтримують зв'язок з населенням за допомогою широкого кола інформаційних інструментів: виступів керівництва, прес-релізів, надання інформації через теле- та радіоканали, сторінки в мережі Інтернет, періодичні видання і т.д. Конкретний інструмент розрахований, у першу чергу, на певну аудиторію і на розкриття певного типу інформації. Як наслідок, різні аспекти ГКП мають висвітлюватися на різних рівнях в частині стилю викладу, деталізації інформації, використовуваних інформаційних інструментів. Сукупність інструментів в ідеалі повинна охоплювати всю аудиторію країни: від домашніх господарств до професійних гравців на фінансових ринках. Нами було систематизовано перелік інструментів та каналів розкриття інформації (таблиця 1).

Таблиця 1

Порядок розкриття інформації центральним банком

Інструмент	Інформація, що підлягає розкриттю	Канал розкриття
Прес-реліз	Рішення прийняте, стосовно ГКП, його пояснення, розподіл голосів	Інтернет, друковані видання
Прес-конференція	Пояснення рішень щодо ГКП, оцінка поточної економічної ситуації, прогноз майбутнього розвитку, інші коментарі	Безпосередній контакт, радіо, телебачення
Стенограма прес-конференції		Інтернет, друк. видання
Публікація протоколів засідань Ради директорів	Інформація про хід зустрічі, питання, що розглядалися, прийняті рішення	Інтернет, друковані видання
Публікація інформації щодо розподілу голосів на засіданні	Статистика голосування, розподіл голосів «за», «проти» та інших точок зору	

Інструмент	Інформація, що підлягає розкриттю	Канал розкриття
Звіти (місячні, квартальні, річні)	Аналіз ГКП, економічної ситуації в країні, прогноз майбутнього розвитку	Інтернет, друковані видання
Публікація прогнозів	Прогнозні значення ключових макроекономічних та фінансових показників	
Публікація статистичних даних	Макроекономічна та банківська статистика	
Інтерв'ю	Ключові проблеми ГКП	Безпосередній контакт, радіо, телебачення
Публічні виступи	Оголошення дій грошової влади, професійної думки та оцінки центрального банку	Безпосередній контакт, радіо, телебачення, сайт, друковані видання
Брифінг		Зустріч з журналістами
Публікацій досліджень	Дослідження щодо загальних питань ГКП та інших питань	Сайт у мережі Інтернет, друковані видання
Публічні дискусії, круглі столи, обговорення, науково-практичні конференції		Безпосередній контакт з представниками ЗМІ
Проведення конкурсів, олімпіад	Загальні відомості про ГКП	Безпосередня взаємодія

Джерело: складено автором на основі [2, 3, сайти центральних банків країн світу]

Отже, комунікаційна політика центрального банку повинна бути системною і відповідати поточним реаліям, оскільки стосується інтересів кожного економічного агента. У результаті систематизації переліку інструментів та каналів розкриття інформації нами зроблено висновок про наявність широкого діапазону інструментів інформаційної політики, який необхідний для того, щоб з мінімальними спотвореннями донести до суспільства зміст ГКП.

1. Geraats, P. *Why Adopt Transparency? The Publication of Central Bank Forecasts* [Electronic resource] / P. Geraats // *ECB Working Paper*. – 2001. – №41. – Access : ideas.repec.org/p/ecb/ecbwps/20010041.html.
2. Dincer, N. *Central Bank Transparency and Independence: Updates and New Measures* [Electronic resource] / N. Dincer, B. Eichengreen // *BOK Working Paper*. – 2013. – №21. – Access : media.hotnews.ro/media_server1/document-2013-09-16-15587972-0-bok-13-21-1.pdf.
3. Issing, O. *Communication, Transparency, Accountability: Monetary Policy in the Twenty-First Century* [Electronic resource] / O. Issing // *Federal Reserve Bank of St. Louis Review*. – 2005. – №2. – Access : <https://research.stlouisfed.org/publications/review/05/03/part1/Issing.pdf>.

ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

© Заюков І. В., 2015

Актуальність дослідження викликана тим, що протягом 24 років незалежності України наука не стала рушійним фактором соціально-економічного розвитку, а наша економіка не перейшла на рейки моделі «економіки знань». Загальновідомо, що інновації відіграють рушійну силу в процвітання розвинених країн світу, а глобальний ринок наукоємної продукції зростає вдвічі більшими темпами порівняно з темпами росту світової економіки. Це ми маємо врахувати, оскільки, на нашу думку, саме від інновацій залежатиме ефективність інтеграції нашої держави в економічний європейський простір.

Дослідженню проблем розвитку інноваційної інфраструктури, у тому числі фінансового аспекту присвячено праці багатьох вітчизняних учених, таких, як В. Александрова, О. Амоша, Л. Антонюк, Ю. Бажал, В. Геєць, М. Долішній, Е. Лібанова, Ю. Макогон, Б. Маліцький, В. Семиноженко, В. Соловйов, В. Осецький та багато інших.

Метою роботи є обґрунтування важливості фінансового аспекту в забезпеченні розвитку інноваційної інфраструктури України та запропонування рекомендацій щодо напрямків удосконалення системи фінансування інноваційної діяльності в сучасних кризових умовах.

На наш погляд, важливим показником, який має характеризувати ефективність розвитку інноваційної інфраструктури (підприємств, установ, організацій, асоціацій, бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, лізингових центрів, фінансово-кредитних установ, фондів підтримки, інвестиційних і інноваційних фондів, довірчих товариств, фондових і товарних бірж, страхових компаній, ВНЗ, НДІ та інших установ та організацій інноваційної діяльності) є економічна віддача від інноваційної діяльності. В статистиці можна оцінити такий важливий показник як питома вага реалізованої продукції в обсязі виробленої продукції українськими підприємствами, які входять в інноваційну інфраструктуру. На жаль, протягом останніх 15 років цей показник зменшився більш ніж вдвічі (з 6,8% в 2000 році до 3,3 в 2014 році [1]). На думку багатьох дослідників, саме відсутність фінансових ресурсів є вагомим фактором, який гальмує розвиток інноваційної інфраструктури України та є перешкодою на шляху побудови європейського вектору розвитку. За даними [2] питома вага загального обсягу витрат на науково-технічну сферу в Україні (станом на 01.01.2014 року) становила 0,77 відсотка ВВП (менше норми самовідтворення науки, яка встановлена на рівні 0,9% від ВВП), у тому числі за рахунок коштів державного бюджету - 0,33 відсотка ВВП, що менше порівняно з середнім значенням по країнам ЄС в 2,7 рази, у тому числі Фінляндії – 4,6 рази; Швеції – 4,42 рази; Данії, Німеччині, Австрії Словенії – 3,8 рази; Франції; Бельгії, Естонії – 2,8 рази.

Попри низький рівень фінансування інноваційної інфраструктури вітчизняна наука володіє значним науковим потенціалом в сфері математики, механіки, фізики, інформатики, хімії, фізіології, медицини, космонавтики тощо. Тому важливим напрямом пошуку можливостей реалізації сучасних інноваційних ідей і продукції має стати активізація науково-технічного потенціалу інноваційної інфраструктури України. Безумовно, важливого значення для української науки має бути створення потужних технопарків, технополісів, що, як свідчить світовий досвід, може перетворювати економічно відсталі регіони на високорозвинені. Тому перспективою для України в сфері розвитку інновацій має стати створення на базі малого і середнього бізнесу сучасних інноваційних центрів, де молоді науковці мають розробляти, виробляти і реалізовувати інноваційні ідеї чи продукцію. З часом, можна кооперувати ці підприємства і створювати потужні інноваційні центри – технополіси, технопарки на базі взаємодії малих, середніх, великих підприємств, ВНЗ, НДІ, фінансових установ та інших елементів інноваційної інфраструктури.

З метою активізації фінансово-кредитної функції інноваційної інфраструктури на державному рівні варто розробити мотиваційний фінансовий механізм (в першу чергу) розвитку науки в Україні. Так, враховуючи світовий, вітчизняний досвід, думки науковців, фахівців, громадських діячів [2] та ін. варто на сучасному етапі запропонувати рекомендації щодо напрямків удосконалення системи фінансування інноваційної діяльності в сучасних кризових умовах. Доцільно довести обсяги фінансування інноваційної діяльності вітчизняними науковими організаціями, ВНЗ та іншими складовими інноваційної

інфраструктури до рівня показників країн ЄС з обов'язковим базовим фінансуванням із бюджету України (в межах забезпечення норми самоокупності).

Необхідно реально розпочати стимулювати інвесторів щодо залучення коштів в наукову діяльність, в розробку нових видів продукції. Це може бути шансом обмежити імпорт іноземної продукції, збільшити експорт власної продукції і стабілізувати національну валюту. На першому етапі, варто на законодавчому рівні внести зміни в Податковий кодекс України щодо усунення стримуючих факторів залучення вітчизняними і іноземними інвесторами власних коштів. Для цього рекомендовано не тільки на 50% зменшувати норму оподаткування чистого прибутку підприємств, які виробили, але і реалізували інноваційну продукцію. Можна розглянути пропозицію щодо відміни норми оподаткування чистого прибутку вітчизняних підприємств, у тому числі з іноземним капіталом, які не тільки реалізують інноваційну продукцію на території України, але і експортують її за кордон. Крім того, варто зменшувати рівень мита та зборів при імпортуванні в Україну матеріалів, запчастин, механізмів, лабораторного обладнання тощо (тобто того, що не виробляється в Україні) та використовується в забезпеченні розвитку інноваційної інфраструктури.

З метою активізації інноваційної інфраструктури та підвищення рівня її фінансування необхідно передбачити наступне. По-перше, надати більш широку автономію ВНЗ, науковим установам щодо розміщених власних коштів в банківських установах, право вільно розпоряджатись ними, у тому числі без будь-якого їх лімітування з боку фіскальних органів. По-друге, надати можливість ВНЗ, науковим установам створювати юридичні особи або бути їх співзасновниками (наприклад, венчурних фірм, наукових парків, технопарків, технополісів, бізнес-інкубаторів тощо) та вільно розпоряджатись чистим прибутком від результатів інноваційної діяльності, трансфертів розроблених технологій, захисту прав інтелектуальної власності. По-третє, пропонується активізувати в Україні венчурну діяльність. Саме венчурна діяльність розглядається в розвинених країнах як важливий фактор створення і реалізації інноваційної продукції.

Крім того, варто посилити інтеграцію елементів інноваційної інфраструктури з міжнародним співтовариством, у тому числі через підтримку вітчизняних наукових установ і ВНЗ у європейських, американських, азійських грантових програмах.

Таким чином, підсумовуючи вищенаведене, можна сказати, що без реально працюючих фінансових, податкових, кредитних механізмів розвитку інноваційної діяльності і відповідної інфраструктури – Україна приречена бути «країною третього світу». Тому саме від державного і приватного сектору, від рівня фінансування і ефективності залучення інвестицій в інноваційну інфраструктуру буде залежати рівень ВВП, життєвий рівень населення кожного українця..

1. *Офіційний сайт Державного комітету статистики України. Науково та науково-технічна діяльність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua.*

2. *Постанова Кабінету Міністрів України «Про стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери держави» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/182-19.*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТОРГІВЛІ

© Заярна Н.М., Марчук А.Ю., Нечесанов М.Ю., 2015

В умовах сучасної економічної ситуації в Україні, ускладненої політичною та економічною кризами, що склалася на внутрішньому і зовнішніх ринках, перед внутрішньою торгівлею серед сукупності проблем одне з центральних місць відводиться пошуку шляхів стабілізації діяльності торговельних підприємств з метою підвищення їх результативності. Незважаючи на те, що внутрішня торгівля розширює масштаби діяльності, зберігає високі темпи розвитку, нарощує ресурсний потенціал, активізує участь у формуванні ВВП і виступає помітним фактором макроекономічного зростання, невирішеними залишаються проблеми інвестиційно-інноваційного забезпечення її модернізації. Внутрішня торгівля, як складова національної економіки, тісно взаємодіє з іншими сферами, які задіяні в інтеграційних процесах. Відповідно глобалізація товарних ринків, розширення споживчого ринку об'єктивно вимагають створення конкурентоспроможної сфери внутрішньої торгівлі, адаптованої до нових умов. Як показує досвід, виконання цього завдання залежить на самперед від інтенсивності впровадження інноваційних процесів, як на рівні внутрішньої торгівлі, як сфери економічної діяльності, так і на рівні окремих господарюючих суб'єктів, як організаційно-правових одиниць.

У сучасній ринковій економіці саме підприємствам належить ключова роль у вирішенні основних економічних проблем – налагодження економічно стабільного виробництва товарів та послуг, з метою забезпечення потреб населення високоякісними товарами через споживчий ринок, що за умов загострення конкуренції та боротьби за споживача можна досягнути лише впроваджуючи інноваційну політику. Відтак, інноваційний розвиток підприємства являє собою процес спрямованої закономірної зміни його стану і залежить від його потенціалу, який формується під впливом інновацій. Це створює якісно нові можливості для подальшої діяльності підприємства на ринку шляхом реалізації уміння знаходити нові рішення, ідеї для реалізації поточних і стратегічних завдань. Серед ключових передумов для вибору та подальшої реалізації плану/стратегії інноваційного розвитку підприємства можна виділити, з одного боку, високу інтенсивність конкуренції на ринку, а з іншого – наявність на підприємстві достатньо потужного інноваційного потенціалу або достатніх обсягів фінансових коштів та належного рівня інтелектуального капіталу та/або аутсорсингу функцій менеджменту інновацій, що сприяють зміцненню конкурентних позицій підприємства на ринку та підвищенню ефективності діяльності, якщо не в короткостроковій, то в середньо- та довгостроковій перспективі, а також дозволяють досягти основних цільових установок діяльності підприємства на ринку (що можуть бути пов'язані з максимізацією економічного, соціально-економічного або навіть тільки соціального ефекту) [1, с. 256]. Особливо це є характерним для крупноформатних торговельних підприємств та об'єднань, частка яких в структурі споживчого ринку останнім часом динамічно зростає.

Варто зауважити, що кожне окреме підприємство для себе обирає індивідуальний шлях інноваційного розвитку залежно від окреслених цілей, обраної стратегії і внутрішніх можливостей. Разом з тим, виникає необхідність обов'язково враховувати тенденції і програми розвитку економіки держави та окремих сфер економічної діяльності. З огляду на це, інноваційний розвиток торгівлі доцільно поділити на напрями залежно від характеру інновацій і чинників стимулювання їх розвитку. Так результатом **базових інновацій** передбачається створення програм довгострокової фінансово-кредитної підтримки інноваційної діяльності; розвиненість галузевої інституціональної науково-технічної інфраструктури, мережі комунікацій; дієвість податкових преференцій податкової активності; наявність фінансових ресурсів та матеріально-технічних засобів, прогресивних технологій. **Економічні інновації** сприятимуть розвиненості систем прогнозування, планування, бюджетування і фінансування нових методів господарювання у торгівлі; розробці раціональної амортизаційної політики, ретельності бізнес-планування та згуртованості персоналу відносно реалізації інноваційних проектів. **Продуктові інновації** забезпечать правовий захист об'єктів інтелектуальної власності; перехід до загальноприйнятих норм патентного права; обмеженість виявленої товарної форми досягнень науки і техніки; ефективність досліджень попиту на інноваційні товари (послуги) та співробітництва підприємств сфери обігу і

маркетингових фірм. **Ринкові та стратегічні інновації** характеризуються рівнем розвитку інноваційного підприємництва у сфері внутрішньої торгівлі; створенням умов справедливої ринкової конкуренції та рівного доступу до ресурсів і ринків; наявності стратегій та програм розвитку сфери внутрішньої торгівлі та її економічних агентів, узгодженість програм, їх інтегрованість у загальну систему планування соціально-економічного розвитку держави, її регіонів та видів економічної діяльності. **Організаційні та техніко-економічні інновації** супроводжуватимуться підвищенням рівня розвитку та інтегрованості інноваційного ринку в системі модернізації сфери внутрішньої торгівлі; рівня підтримки програм професійно-фахового забезпечення інноваційної діяльності підприємств торгівлі; залученню та активізації мотивації персоналу до удосконалення торгово-технологічного процесу і якості торговельної послуги; гнучкості організаційної структури підприємств. **Соціальні інновації** передбачають наявність та ефективність реалізації державних програм соціалізації торговельної сфери; підвищення рівня соціальної відповідальності в торгівлі, ставлення до долі людського капіталу та умов праці, а також професійно-кваліфікаційної готовності торгового персоналу до якісного обслуговування покупців [2, с. 59].

Українські підприємства як соціально-економічний феномен розвивалися у складних умовах перехідної економіки, стикаючись з неминучими обмеженнями, накладеними недосконалим законодавством та іншими ринковими інститутами. Міжнародною фінансовою корпорацією визначені такі проблемні сфери в українському бізнес-середовищі, що створюють перешкоди для впровадження інновацій: фінансування; оподаткування; перевірки; дозвільна система; реєстрація; ліцензування; стандарти та сертифікації; експорт [3, с. 12]. Останні десятиліття показали, що в умовах динамічного інноваційного розвитку великі підприємства не можуть успішно функціонувати без системи малих та середніх підприємств. Система з недостатньою різноманітністю втрачає гнучкість, здатність швидко адаптуватися до змін, що знижує її ефективність. Незважаючи на тенденції укрупнення бізнесу, останнім часом саме малі та середні підприємства вважаються засобом розширення асортименту внутрішніх товарів та послуг, створення ефективного конкурентного середовища, стимулювання інновацій, відновлення підприємницької ініціативи населення, створення нових робочих місць, посилення гнучкості системи зайнятості та зміцнення регіональних економік [3, с. 10].

Саме тому важливим завданням урядів є забезпечення якомога ефективнішого функціонування ринків, зокрема – споживчого, та національної інноваційної системи. Допомога Уряду повинна полягати в створенні сприятливих умов для інновацій шляхом відповідального управління економікою, ефективною регуляторною політикою та сприянням вільному переміщенню інвестицій, людей та ідей. Механізми фінансової підтримки, такі як пряме фінансування, податкові стимули, субсидії та позики, є основними інструментами, які використовуються для стимулювання різного роду досліджень та розробок. Таким чином розвиток інновацій залишається одним із викликів для українських підприємств як у високотехнологічному, так і у низькотехнологічному секторах.

1. *Найдюк В. С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств / В. С. Найдюк // Маркетинг і менеджмент інновацій – Вип. 3. – 2013. – С. 251-263.*

2. *Ситник Н. С. Розвиток інноваційної діяльності суб'єктів фінансово-економічної системи сфери товарного обігу / Ситник Н. С. // Вісник Університету банківської справи Національного банку України : збірник наукових праць – Вип. 2 (17). – Київ, 2013. – С. 57-61.*

3. *Інновації в Україні: європейський досвід та рекомендації для України. – Том 3. – Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів. Остаточний варіант (Проект від 19.10.2011). – К. : Фенікс, 2011. – 76 с. – (Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та врегулювання інновацій в Україні»).*

ПРІОРИТЕТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР

© Іванова Н.В., 2015

Особливістю постіндустріальної економіки є перенесення акцентів з промислового виробництва у напрямку піднесення значення інфраструктури. З метою підвищення ефективності компанії зосереджуються на ключових компетенціях, створюючи умови для розвитку аутсорсингу, а отже, – інфраструктурних послуг. При цьому дотепер дискусійним залишається питання доцільності наздоганяючого або випереджального розвитку, беззаперечними залишаючи необхідність інноваційних змін у інфраструктурних галузях.

Розпочаті інтеграційні процеси України з ЄС посилили прояви внутрішніх проблем та низької конкурентоспроможності на зовнішніх ринках саме інфраструктурних галузей. Адже угода про асоціацію з ЄС надає українській економіці як переваги, так і певні ускладнення. Так, з'являється реальні можливості переоснащення та модернізації вітчизняної економіки, в тому числі за рахунок інвестицій країн-членів ЄС в економіку України. Однак при євроінтеграції для України можуть виникнути ризики у вигляді витіснення національного виробника з внутрішнього ринку за рахунок посилення конкуренції на ринках товарів та послуг, появи необхідності пошуку партнерів та інвесторів з метою модернізації виробничого потенціалу та інші [1, с.80-82].

Однією з таких проблем, яка постала вже сьогодні, є недосконалість національної системи виробничої інфраструктури, її невідповідність по більшості параметрів європейським стандартам. В Україні тільки розпочалось становлення ринку логістичних послуг, у той час як у країнах ЄС створюються інтегровані логістичні утворення, завданням яких є формування наскрізної логістичної інфраструктури, враховуючи можливості мінімізації витрат.

Основна увага при цьому приділяється транспортній складовій інфраструктури, адже провідна теза розвитку європейського простору: «Мобільність формує інфраструктура» [2, с. 6]. Незважаючи на те, що багато європейських країн є світовими лідерами в інфраструктурі, логістиці, системах організації перевезень та виробництві транспортного обладнання, однак конкуренція існує і на міжнародному ринку інфраструктурних послуг. Тому, як передбачено у «Плані розвитку єдиного європейського транспортного простору», «...оскільки інші регіони світу започатковують масштабні та далекосяжні програми інвестицій у модернізацію транспорту та інфраструктуру, принципово важливо, щоб європейський транспорт продовжував розвиватися та інвестувати для збереження своєї конкурентоспроможної позиції» [2, с. 6].

Інтеграційні процеси української транспортної системи в європейський простір ускладнені наявністю серйозних проблем як у цій галузі, так і кризовим станом національної економіки в цілому. Наразі відбувається загострення проблем, що накопичувались у сфері транспорту протягом останніх 20 років. Сьогодні ринок транспортних послуг задовольняє лише базові потреби економіки України та населення у перевезеннях [3, с. 5].

Причинами такого стану транспортної галузі України стало порушення положень економічних законів, які регулюють процеси простого та розширеного відтворення основного капіталу. У результаті технічний стан засобів не дає можливості забезпечити належний рівень якості інфраструктурних послуг. Іншою вагомою причиною кризового стану транспортної галузі є те, що ринкові механізми наразі не стали основним її регулятором. Слаборозвиненими є механізми конкуренції та самоорганізації транспортних підприємств, а державне регулювання ринку транспортних послуг є недостатньо ефективним.

Отже, світові глобалізаційні процеси та євроінтеграційні умови обумовлюють нагальну потребу реалізації інноваційної концепції розвитку інфраструктурних галузей в Україні, і зокрема, транспортно-дорожнього комплексу. Інвестиції у транспортну інфраструктуру мають позитивний вплив на зростання економіки, створюють робочі місця, сприяють торгівлі, географічній доступності та мобільності людей, знижують соціальну напругу. Планування інноваційного розвитку інфраструктурного потенціалу України повинно передбачати узгодження двох напрямів: позитивний вплив на економічне зростання має бути

максимальним, а негативний вплив на навколишнє середовище мінімальним.

Згідно «Плану розвитку єдиного європейського транспортного простору» повинні виникнути нові транспортні схеми, відповідно до яких обсяги вантажів та подорожуючі у більшій кількості повинні разом доставлятися до місця їхнього призначення найбільш ефективними видами транспорту (розвиток мультимодальних перевезень). Індивідуальні перевезення бажано використовувати на кінцевих кілометрах подорожі і вони повинні виконуватися «чистими» транспортними засобами. Інформаційні технології забезпечують організацію простіших та більш надійних переходів між видами транспорту. Майбутній розвиток європейського транспортного простору повинен спиратися на низку наступних напрямків [2]:

покращення показників енергоефективності транспортних засобів всіх видів транспорту; розробка та застосування екологічних видів пального та силових установок;

оптимізація функціонування мультимодальних логістичних схем, зокрема за рахунок використання видів транспорту, які є більш ресурсоефективними там, де інші технологічні інновації можуть бути недостатніми (наприклад, при перевезеннях вантажів на великі відстані);

більш ефективне використання транспорту та інфраструктури за рахунок удосконаленого управління перевезеннями та інформаційних систем (наприклад, ITS, SESAR, ERTMS, SafeSeaNet, RIS7), передових логістичних та ринкових заходів, зокрема повного розвитку інтегрованого європейського залізничного ринку, зняття обмежень на внутрішні перевезення, скасування перешкод для каботажу, збалансованого ціноутворення тощо.

На державному рівні в Україні наразі не сформульовано стратегічне бачення конкурентних переваг транспорту України порівняно з іншими країнами, перспектив розвитку транзитних вантажопотоків з урахуванням світової кон'юнктури ринку і глобальної виробничої спеціалізації країн, що знижує можливості інтеграції України до світової транспортної системи і участі в обслуговуванні транснаціональних вантажо- і пасажиропотоків. Тому сьогодні вкрай необхідно визначити необхідні інноваційні стратегії, включаючи відповідні інструменти управління та фінансування для забезпечення швидкого застосування результатів, отриманих у процесі наукового дослідження. Рекомендується реалізація інновацій у наступних напрямках:

1. Застосування інтелектуальних систем мобільності. В тому числі, європейської загальної навігаційної супутникової системи (Galileo), масштабних інтелектуальних та експлуатаційно сумісних технологій (SESAR, ERTMS, RIS, ITS тощо) для оптимізації пропускну потужності та використання виробничої інфраструктури.

2. Заходи для сприяння підвищенню рівня заміни неефективних та забруднюючих транспортних засобів.

3. Створення логістичних інтеграційних утворень у вигляді логістичних кластерів, логістичних хабів, транспортно-логістичних центрів, які б відповідали європейським стандартам та потребам ринку інфраструктурних послуг на національному та міжнародному рівні.

4. Активно впроваджувати сучасні технології мультимодальних перевезень (зокрема, контрейлерні).

1. Грищенко А. *Європейський та євразійський вектори економічної інтеграції України*// *Економіка України*, 2012. №7. – С. 80-88

2. Біла книга ЄС – Транспорт [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [transport-](http://transport-ukraine.eu/sites/default/files/white_book_transport_2050_ukr_0.pdf)

3. ukraine.eu/sites/default/files/white_book_transport_2050_ukr_0.pdf

4. *Механізми ефективного використання та розвитку потенціалу транспортно-дорожнього комплексу України*. – К.: НІСД, 2014. – 60 с.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ФАКТОР РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

©Ільницька У.В., 2015

Важливим чинником реалізації європейського вектору зовнішньої політики України, забезпечення повноцінної участі держави у загальноцивілізаційних процесах та міжнародних взаємодіях, є удосконалення й інтенсивний розвиток інформаційної інфраструктури, формування національних інформаційних ресурсів, створення конкурентоспроможної інформаційної продукції, адаптація національного інформаційного законодавства до міжнародних норм та європейських стандартів. Розвиток державної інформаційної інфраструктури зумовить інтеграцію України у світовий інформаційний простір, забезпечить її ефективний розвиток, конкурентоспроможність у системі міжнародних відносин та у глобальному інформаційному просторі, надасть можливість більш повною мірою задовольняти інформаційні інтереси не лише українських, а й закордонних споживачів. Відсутність розвиненої інформаційної інфраструктури — загроза інформаційній безпеці держави.

До визначення поняття інформаційна інфраструктура існує декілька підходів. Марк Порат, як альтернативу, ввів поняття «інформаційної економіки», Х.М.Кібірідж у праці «Інформаційна дилема» визначає інформаційну інфраструктуру як сукупність трьох чинників: виробництво обчислювальної техніки, формування програмного забезпечення та надання інформаційних послуг. Існують й інші трактування категорії «інформаційна інфраструктура». Зокрема, інформаційна інфраструктура (*англ. information infrastructure*) розглядається як комплекс програмно-технічних засобів, організаційних систем та нормативних баз, який забезпечує організацію взаємодії інформаційних потоків, функціонування та розвиток засобів інформаційної взаємодії та інформаційного простору країни або організації. Більш ширшим є поняття «інформаційно-комунікаційна інфраструктура» (*Information and communication infrastructure*), яке трактується як сукупність територіально розподілених державних і корпоративних інформаційних систем, ліній зв'язку, мереж і каналів передачі даних, засобів комунікації й управління інформаційними потоками, а також організаційних структур, правових та нормативних механізмів, що забезпечують їх ефективне функціонування [1].

Важливою детермінантою формування та ефективного функціонування інформаційної інфраструктури будь-якої країни є конструктивна державна інформаційна політика, яка має стимулювати розвиток інформаційної галузі. Для України, як держави, що прагне інтегруватись у глобальний інформаційний простір, необхідно сформувати інформаційну інфраструктуру, яка б відповідала європейським та міжнародним стандартам та забезпечувала інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку держави. Нормативно-правове регулювання інформаційної сфери України, однозначно, потребує вдосконалення та суттєвої адаптації до світових та міжнародних стандартів. Однак, варто відзначити, що в окремих законодавчих документах відображено прагнення держави інтегруватись у світовий та європейський інформаційний простори. Йдеться про Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [2], Концепцію розвитку державної інформаційної інфраструктури України [3], Концепцію Національної інформаційної політики України [4].

Метою цих нормативно-правових документів є створення правових, економічних і організаційних умов для формування в Україні розвинутого інформаційного суспільства, формування та розвиток ефективної інформаційної інфраструктури та новітніх засобів зв'язку для збирання, зберігання, використання та поширення інформації, що, у свою чергу, зумовлює інтеграцію України у Європейський та глобальний інформаційний простори, сприяє посиленню ролі ЗМІ в утвердженні позитивного іміджу України на міжнародному рівні та забезпечує збереження вітчизняної інформаційної продукції, культурних і духовних цінностей України, їх ідентифікацію у світовому інформаційному просторі.

Як зазначається у Концепції розвитку державної інформаційної інфраструктури України, Державна

інформаційна інфраструктура України – інтегрована сукупність телекомунікаційних та інформаційних об'єктів інформаційного простору України, що характеризуються: технічною простотою та загальною доступністю до інформаційних і телекомунікаційних об'єктів шляхом використання спеціалізованих інформаційних засобів; гарантованістю якості обслуговування й захисту інформації при використанні об'єктів інфраструктури; можливістю доступу до інфраструктури у будь-який момент; широким вибором інформаційних послуг, функціонуванням інформаційних технологій на основі єдиних стандартів за загальними принципами управління; доступом до ресурсів глобальної та європейської інформаційних інфраструктур [Див 3].

Формування та розвиток державної інформаційної інфраструктури має бути спрямоване на максимально повне задоволення інформаційних потреб громадян, суспільства і держави у всіх сферах діяльності; на забезпечення систематичного поповнення, надійного збереження та захисту інформаційних ресурсів; ефективне використання інформаційних ресурсів в діяльності державних підприємств, органів державної влади та місцевого самоврядування, а також забезпечення інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки України.

Для України, як держави, що обрала європейський вектор зовнішньої політики, важливими та першочерговими завданнями щодо формування та розвитку державної інформаційної інфраструктури є: вдосконалення нормативно-правової бази щодо врегулювання суспільних відносин в процесі формування та використання інформаційних ресурсів, розмежування прав володіння і розпорядження інформаційними ресурсами; створення комплексної системи формування та розвитку державної інформаційної інфраструктури з урахуванням питань стандартизації щодо термінології, функціональної структуризації, інформаційного обладнання, мережевої інфраструктури, програмного забезпечення; системно-технічна інтеграція державної інформаційної інфраструктури з європейською та глобальною інформаційними інфраструктурами із забезпеченням вимог щодо інформаційної безпеки держави; організація державної реєстрації державних інформаційних ресурсів; розподіл функцій між центральними та місцевими органами виконавчої влади; залучення виробників інформаційних ресурсів різних форм власності до участі в формуванні державних інформаційних ресурсів; інвентаризація державних інформаційних ресурсів та їх облік як державного майна; організація служб державного нагляду у сфері створення та використання державної інформаційної інфраструктури; забезпечення інформаційної безпеки державних інформаційних ресурсів [3].

Створення сучасної інформаційної інфраструктури України, яка б відповідала європейським та світовим стандартам, є тривалим у часі процесом, який потребує суттєвих фінансових витрат та має здійснюватися на підставі узгоджених рішень та дій органів державної влади, організацій, посадових осіб щодо організації, формування, захисту усіх інформаційних ресурсів та їх використання в інтересах держави і суспільства в цілому з метою реалізації європейського вектора зовнішньої політики України, збереження її інформаційного суверенітету та безпеки.

1. *Інформаційно-комунікаційна інфраструктура (Information and communication infrastructure) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційно-комунікаційна_інфраструктура.*

2. *Закон України Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки від 09.01.2007 № 537-V // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007. – № 12. – Ст.102.*

3. *Концепція розвитку державної інформаційної інфраструктури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15410104/politolo-giya/kontseptsiya_rozvitku_derzhavnoyi_informatsiyanoi_infrastrukturi.*

4. *Концепції державної інформаційної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/13340203/politologiya/kontseptsiyi_derzhav-noyi_informatsiyanoi_politiki*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДПРИЄМНИЦТВА КРАЇНИ

© О.М. Калініна, 2015

В умовах нестабільного середовища України розвиток інноваційної інфраструктури є запорукою конкурентоспроможної діяльності підприємств в майбутньому. В нашій країні сектор активних об'єктів інфраструктури інноваційної діяльності не показує високих темпів розвитку [1; 2]. Так, питома вага інноваційно-активних підприємств в загальній кількості підприємств з 2008 по 2013 рр. мала нестабільну динаміку до змін: в 2008 році склала 13 %, в 2009 році дещо знизилася – до 12,8 %, з 2009 по 2012 рр. простежується поступове зростання, тобто в 2010 році – до 13,8 %, в 2011 році – до 16,2 %, в 2012 році – до 17,4 %; є зміна тенденції на спад з 2012 до 2013 рр.: 2013 році інноваційно-активних підприємств вже 16,8 %. Здебільшого підприємства займалися розробкою організаційними, маркетинговими та технологічними інноваціями. Слід зазначити, що загальна сума витрат на інноваційно-активні підприємства значно відрізняється рік від року: так на 1 % досліджуваних підприємств в 2008 році припадає близько 923 млн. грн, в 2009 році – 621 млн. грн, в 2010 році – 583 млн. грн, в 2011 році – 885 млн. грн, в 2012 році – 660 млн. грн, в 2013 році – 569 млн. грн (розраховано за даними [1]). Очевидно, що існуюча кількість інноваційно-активних підприємств, та фінансові ресурси, які в них вкладаються залишає бажати кращого. Здебільшого потреби цих підприємств профінансовано за рахунок власних коштів (в 2008 році – 61 %, в 2009 році – 65 %, в 2010 р. – 59 %, в 2011 р. – 53 %, в 2012 р. – 64 %, в 2013 р. – 73 %).

Позитивний досвід інших країн свідчить про необхідність розвивати, в першу чергу, інноваційну активність малого та середнього підприємництва. Проте кризовий стан економіки зумовлює необхідність, на нашу думку, направити зусилля на застосування закордонних інновацій для отримання додаткового досвіду вітчизняними підприємствами щодо вдосконалення технологічно-виробничого процесу, використання спеціалізованого обладнання та устаткування, патентів, і інших об'єктів прав інтелектуальної власності, тощо та пропонувати на певній основі власні розробки закордонним підприємцям. Це можливо здійснити за допомогою укладання інноваційних договорів франчайзингу для підтримки підприємств малого та середнього бізнесу країни. Для України франчайзинг є відносно новим явищем. Основною проблемою використання франчайзингу є досі непорозуміння щодо законодавчої бази, тому що Закон України «Про франчайзинг» вже майже рік існує тільки в проекті [3]. Проведені дослідження дозволили виділити існування основних підходів до розуміння сутності франчайзингу: франчайзинг як вертикальна асоційована торгово-посередницька структура, пільгове підприємництво, як форма маркетингу, як форма договірних відносин та як комплексна форма ліцензійної угоди [4; 5]. Як франчайзинг може вплинути на інноваційну активність вітчизняних підприємств буде розглянуто в наших подальших дослідженнях.

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України – ukrstat.gov.ua

2. Інноваційна діяльність підприємства за період 2012-2014 рр. – ukrstat.gov.ua/metaopus/2015/1-2_07_02_02_2015.htm

3. Проект закона «О франчайзинге». – franchisegroup.com.ua/news/proekt_zakona_o_franchajzinge

4. Сухорська-Кравець У.Р. Франчайзинг як вид інноваційної діяльності підприємств в Україні // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – Хмельницький: Редакційно-видавничий центр ХНУ, 2005. – №2 (66). – Т.1. – С.50-53.

5. Варналій З.С. Франчайзинг як ефективна форма інтеграційних зв'язків суб'єктів малого бізнесу та корпорацій // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №3. – С.47-53.

ІНФРАСТРУКТУРНА БЕЗПЕКА ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

© Касьянова Н.В., Біленко О.К., 2015

Тривала економічна криза негативно вплинула на всі сфери національної безпеки. Досі дається взнаки спад виробництва, втрачається науково-технічний потенціал, спостерігається зниження життєвого рівня, згортаються інвестиційні процеси, зростає безробіття, розростається і міцніє «тіньовий» сектор економіки. Перед Україною постала проблема, яка полягає у певному протиріччі між необхідністю інтегруватися у світову економіку, з одного боку, та забезпечити внутрішню економічну інтеграцію, захист свого внутрішнього ринку, власного товаровиробника і національних інтересів, з іншого.

Національну економічну безпеку в сучасних умовах можна визначити як здатність забезпечувати сталий соціально-економічний розвиток, поліпшення умов розвитку особистості при наростанні ризиків, пов'язаних з глобалізацією, інформатизацією і переходом до нового технологічного укладу. Ці ризики в останні роки висловилися, зокрема, в істотному зниженні рентабельності господарської діяльності. Лише створення власної системи економічної безпеки дасть можливість уникнути потенційних руйнівних наслідків швидкого відкриття зовнішнього доступу до національної економіки, забезпечити її конкурентоспроможність, захистити вітчизняного товаровиробника та ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансовими та економічними інституціями.

Особливе місце в системі національної безпеки належить інфраструктурній безпеці. Стан інфраструктури, що забезпечує не тільки загальний рівень конкурентоспроможності галузей національної економіки, але й безпеку особистості, господарських суб'єктів і держави в цілому, має відповідати тому рівню порогової безпеки, який необхідний для виходу з кризи. Це означає, що повинен бути забезпечений загальний, швидкий та зрозумілий, за справедливими цінами доступ до інфраструктури, збережена її комплексність, необхідна для підтримки конкурентоспроможності економіки. Інфраструктура виробляє не кінцевий, а проміжний продукт, тому її безпеку пов'язана не з максимізацією, а з оптимізацією вартості її послуг.

До інфраструктурі належать галузі, що створюють умови життєдіяльності суспільства. Промислова інфраструктура включає галузі, які безпосередньо обслуговують виробництво (всі види транспорту, зв'язок, електро-, газо-, водопостачання, кредитко-фінансові установи, тощо). Принципове значення в сучасних умовах має комплексність інфраструктури, її здатність забезпечувати інноваційний розвиток підприємств, конкурентоспроможність і продуктивність праці, якість життя, яка відповідає соціальним стандартам (табл.).

Таблиця

Типи інфраструктурної безпеки

Безпека	Доступ до інфраструктури	Комплексність послуг	Фінансово-економічний стан
оборонна	достатній	інноваційного розвитку	збереження та їх перетворення на інвестиції
соціальна	надійний у пікових та надзвичайних ситуаціях		
особиста		підтримка конкурентоспроможності	бюджетні інвестиції
екологічна			приватні інвестиції
майново-підприємницька	загальний, немонопольний	підвищення продуктивності праці	прямі іноземні інвестиції
цивілізаційна	справедливий по транзакційним витратам	якість життя, яка відповідає соціальним стандартам	рентабельність інфраструктури
інформаційна			венчурні інвестиції

Існують два основних підходи до вимірювання інфраструктури: фізичний (або натуральний) і фінансовий (вартісної). Фінансові показники вимірюють акумульовані інвестиції або накопичений капітал у конкретних галузях інфраструктури (наприклад, вартість доріг, шкільних будівель або енергомереж). Натуральні показники вимірюють широкий спектр характеристик: довжину доріг з твердим покриттям, число класних кімнат у школах або кількість контейнерів, оброблених одним портом. Оскільки єдиний

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки

натуральний індекс, що охоплює різні види інфраструктури, побудувати практично неможливо, на практиці натуральні показники використовуються при дослідженні окремих сегментів інфраструктури.

Головне завдання інфраструктурної безпеки – забезпечення розвитку економіки та сприятливих умов життєдіяльності населення. Інфраструктурна безпека як доповнення до інших факторів економічної безпеки може проявлятися у двох формах. З одного боку, модернізація інфраструктури здатна знижувати витрати виробництва. Неадекватне стан інфраструктури лягає важким тягарем на витрати компаній, які змушені закладати відсутність інфраструктури у вартість своєї продукції або навіть будувати необхідну їм інфраструктуру за свій рахунок. Неадекватна транспортна інфраструктура, наприклад, значно підвищує витрати транспортних компаній, змушених шукати альтернативні шляхи доставки товарів. З іншого боку, добрий стан інфраструктури підвищує продуктивність інших факторів виробництва, включаючи капітал, робочу силу і сукупну факторну продуктивність. Продуктивність капіталу і таких його елементів, як машини та електронне обладнання, різко зростає при надійному постачанні енергією, а продуктивність праці стає набагато вище, якщо інфраструктура охорони здоров'я та освіти продукує високоосвічену і здорову робочу силу. Сукупна дія факторів, підкріплене ефективною інфраструктурою, розширює діапазон прибуткових інвестиційних можливостей і стимулює приплив інвестицій.

У ряді публікацій зарубіжних і вітчизняних економістів підкреслюється соціально-економічний критерій інфраструктурної безпеки, що враховує її вплив не тільки на економічне зростання, але і на подолання бідності, умови інноваційного розвитку, свободу особистості і підприємництва. В оцінці інфраструктурної безпеки істотними є не об'ємні, а структурні показники, такі, як енерго-, вантажо- і ресурсомісткість кінцевого продукту, коефіцієнти вилучення ресурсів з надр, питомі викиди в навколишнє середовище, оновлення основних фондів тощо.

Рівень інфраструктурної безпеки пропонується здійснювати шляхом визначення ризиків інфраструктури. До ризиків інфраструктури слід віднести: великий рівень зносу інфраструктури; недостатня доступність інфраструктури (низький рівень розвитку інженерної інфраструктури, відсутність окремих елементів виробничої інфраструктури); недостатність потужностей (підключення до електромережі, комунікації); недостатня пропускна потужність (відсутність розвинутої дорожньої інфраструктури та зв'язку); вплив зовнішніх чинників (природних та техногенних).

Зазначені ризики можуть привести до погіршення фінансового стану господарюючого суб'єкта та зниження його економічної ефективності, що в свою чергу призводить до зниження обсягів збуту і здатності платити за зобов'язаннями (перші ознаки нестабільності господарсько-економічної діяльності). Внаслідок цього з'являються нові ризики виникнення збитків для зовнішньої соціально-економічного середовища, а також навколишнього середовища. Це призводить до необхідності використовувати систему управління ризиками в загальній системі організаційно-економічного управління економічними системами.

Стратегія інфраструктурної безпеки, в першу чергу, повинна забезпечити її фізичний захист, але ніяк не може нею обмежуватися. Безпека забезпечується через розвиток, що означає достатність і надійність, навіть в пікових, надзвичайних ситуаціях, послуг і продукції інфраструктури. Інфраструктурні інвестиції можуть виступати в якості інструменту антикризового управління.

Основною проблемою при залученні інфраструктурних інвестицій є наявність тривалого строку їх окупності та необхідність єдиного централізованого суб'єкта, який здійснює регулювання процесів проектування, фінансування, будівництва, функціонування і експлуатаційного утримання інфраструктурних об'єктів. І таким суб'єктом повинна виступати держава, яка і повинна забезпечувати інфраструктурну безпеку країни.

РЕЙДЕРСЬКІ ЗАХОПЛЕННЯ – ЗАГРОЗА ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

© Касьянова Н.В., Лях Ю.О., 2015

За останнє десятиліття в економіці України виникла надзвичайно велика проблема – рейдерські захоплення підприємств – поглинання бізнесу проти волі його власника. Саме цей процес, за словами директора Антирейдерського союзу підприємців України Андрієм Семидідько, набув таких масштабів, що перетворилося на реальну загрозу для економічної безпеки країни [1]. Для захоплення бажаного об'єкту господарювання рейдери не цураються будь-яких прийомів: підкуп важливих і впливових осіб, захоплення фірми за допомогою дій підрозділів охорони чи внутрішніх справ, тиск на акціонерів компанії, шантаж власників підприємств, створення умовних боргів, підробка документів, тощо.

За останніми даними від рейдерського захоплення постраждали такі величезні і раніше дуже впливові підприємства: ВАТ «Пирятинський м'ясокомбінат», ВАТ «Сумський хлібокомбінат», ТОВ «Лан», ВАТ «Олейна». Не обійшла така участь і ДАП «Львівські авіалінії» – розкрадене всього за рік велике і рентабельне держпідприємство.

З початку заснування ДАП «Львівських авіаліній» всередині компанії діяли тіньові схеми. Всі генеральні директори призначалися на посаду не на *Державне авіапідприємство* «Львівські авіалінії», а у *Державне авіаційне підприємство* «Львівські авіалінії». Тобто, керівників призначали на неіснуюче підприємство, хоча вони мали право розпоряджатися усім майном.

Постає питання, чому ж насправді виникають рейдерські захоплення? Атаки рейдерів супроводжуються тим, що в підприємстві процвітають різні корупційні схеми, наявний недосконалий менеджмент, конфіденційна інформація є доступною і ненадійно зберігається. Часто у співзасновників компанії виникає конфлікт, і хтось з них хоче «перетягнути» владу на себе.

Чинне українське законодавство має цілий ряд нормативних документів, спрямованих на захист від рейдерських атак. Серед них виділяють найвпливовіші: Господарський і Цивільний кодекси, Кримінальний кодекс і Кодекс про адміністративних правопорушення, а також безліч законів, таких як Закон «Про держреєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців», Закон «Про господарські товариства», «Про рекламу» та багато інших правових актів та інші.

На сьогоднішній день нелегально заволодіти можна будь-яким підприємством. Не має значення, яка форма документів і обсяг активів компанії, чи є вона легітимною. Саме тому, щоб мати можливість застрахуватися від рейдерства або повернути незаконно захоплений бізнес потрібно, або дуже досконально володіти чинним законодавством та використовувати його норми на свою користь, або ж доручити дану задачу професійним юристам.

Ще одним важливим напрямом у боротьбі з рейдерством є покращення управління над усіма сферами та відділами компанії. Потрібно вдосконалити менеджмент організації, провести реструктуризацію підрозділів і концентрацію акціонерного капіталу або викуп частки у зовнішніх учасників.

1. Бурко О. «Львівські авіалінії» системно розкрадають. Афера з розкрадання державної авіакомпанії. [Електронний ресурс] / О.Бурко. – К., 2011. – Режим доступу: antiraid.com.ua.

2. Семидідько А. Рейдерські захоплення в Україні б'ють рекорди. [Електронний ресурс] / А.Семидідько. – К., 2012. – Режим доступу: news.bigmir.net.

ПЛАНУВАННЯ ПРОГРАМИ ІНЖИНІРИНГОВИХ РОБІТ НА МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

© Кащишин В.М., 2015

Зростання фінансових результатів діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств потребує суттєвого підвищення рівня їх конкурентоспроможності, що відображається насамперед у реалізації комплексу заходів, спрямованих на зниження питомих витрат на виготовлення продукції та покращення її якості. Досягнення цих завдань для більшості підприємств є можливим лише на засадах зростання їх інноваційно-технологічного потенціалу шляхом впровадження нових прогресивних видів техніки, технологій та продукції [1, с. 18-20; 2, с. 45-49 та ін.].

Своєю чергою, реалізація програми заходів з технічного переозброєння машинобудівних підприємств часто потребує виконання комплексу інжинірингових робіт, обґрунтування доцільності проведення яких вимагає розроблення відповідних інжинірингових проектів.

Враховуючи багатоетапність процесу розроблення та впровадження на підприємствах нових видів техніки, технологій та продукції, нами пропонується концепція організування цього процесу на засадах введення поняття ланцюжка проектних дій. При цьому під проектною дією пропонується розуміти відносно відокремлений етап загального процесу розроблення та впровадження певного проекту, що має чітко встановлений масив вихідних ресурсів (зокрема, інформаційних), потрібних для його здійснення, та характеризується певним формалізованим результатом його виконання. За таких умов синхронізована у часі та просторі послідовність проектних дій буде являти собою їх ланцюжок.

Тоді процес формування програми інжинірингових робіт на підприємстві повинен передбачати таку послідовність дій: 1) визначення напрямів та конкретних заходів програми техніко-організаційного розвитку підприємства; з цією метою нами пропонується метод побудови мережі бізнес-процесів, що відбуваються на підприємстві; 2) для кожного бізнес-процесу підприємства у розрізі його елементів подається перелік можливих напрямів щодо його вдосконалення; 3) для кожного напрямку вдосконалення елементів відповідних бізнес-процесів підприємства складається ланцюжок проектних дій, потрібних для реалізації відповідного напрямку; 4) визначаються можливі взаємозв'язки між окремими ланцюжками проектних дій та обґрунтовується доцільність поєднання окремих з цих дій; 5) оцінюються можливі обмеження на обсяги ресурсного забезпечення реалізації проектних рішень (для кожного ланцюжка проектних дій визначаються ті їх ланки, на яких слід перевіряти умову достатності у підприємства ресурсного забезпечення; при цьому виникає об'єктивна потреба в об'єднанні окремих ланок проектних дій); 6) кожній ланці кожного ланцюжка проектних дій ставиться у відповідність додаткова ланка, яка передбачає оцінювання доцільності залучення інжинірингової фірми для здійснення проектних дій, що відповідають цій ланці; 7) враховуючи, що кожна ланка ланцюжків проектних дій підприємства з виконання комплексу інжинірингових робіт може розглядатися як розроблення окремого інжинірингового проекту, сукупність таких ланок утворюватиме собою програму інжинірингових робіт на підприємстві; 8) встановлюються терміни та виконавці кожного інжинірингового проекту, які включені у програму інжинірингових робіт на підприємстві, та оцінюється потреба у ресурсному забезпеченні розроблення цієї програми.

1. Євдокимов Ф. І. Оцінка техніко-технологічного потенціалу високотехнологічного підприємства / Ф. І. Євдокимов, В. П. Лисяков // *Економіка промисловості*. – 2005. - № 3. – С. 17-21.

2. Шира Т. Б. Вплив інноваційно-технологічного потенціалу підприємства на конкурентоспроможність інноваційного продукту / Т. Б. Шира // *Фінанси України*. – 2006. – № 1. – С. 43-50.

ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ІНТЕГРУВАННЯ УКРАЇНИ ДО РЕГІОНАЛЬНИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Інтеграція України до світового економічного простору обумовила проблему вибору оптимальних шляхів поглибленої інтеграції України (з урахуванням її членства у Світовій організації торгівлі (СОТ)) до існуючих і перспективних регіональних економічних об'єднань на Євразійському континенті, перш за все, до Європейського союзу (ЄС) або Митного союзу Росії, Білорусі і Казахстану (МС).

Зазначену проблему вивчала низка українських учених і фахівців-практиків, таких як: В. Геєць, В. Точилін, І. Кліменко, І. Матюшенко, О. Федірко, С. Беренда, В. Мовчан, Н. Гончаренко, Н. Ничай та багато ін [1-5]. У той же час, в умовах вибору Україною різних рівнів інтеграції до ЄС і МС відповідно, оцінка можливостей розширення і заміщення ринків збуту для продукції підприємств реального сектора країни потребує особливої уваги й урахування тенденцій, які склалися протягом п'яти років членства України в СОТ, що й обумовило актуальність обраної теми цього дослідження.

У сучасному світі глобальні проблеми, які стосуються тією чи іншою мірою усіх країн і народів, одержали надзвичайний вплив на саме існування земної цивілізації або, принаймні, її подальший розвиток. Розв'язання цих проблем можливо тільки у разі об'єднання зусиль усього світового співтовариства.

Більшість із глобальних проблем світового співтовариства певною мірою стосуються і України. На вирішення деяких з них країна може впливати, на деякі – ні, але повинна враховувати під час визначення стратегії свого розвитку.

Крім того, Україна, як і будь яка інша країна світу, має проблеми, які не відносяться до глобальних, але є специфічними для кожної держави і враховують питання забезпечення її економічної безпеки.

Одним із ефективних інструментів реалізації зовнішньої політики держави є встановлення відносин стратегічного партнерства з країнами-партнерами, які дозволяють поєднати зусилля для досягнення життєво важливих внутрішніх і зовнішніх стратегічних цілей. При цьому відносини стратегічного партнерства передбачають їх особливий статус, тобто більш поглиблений розвиток міждержавних відносин у кількох важливих сферах.

Стратегічне партнерство можна будувати лише після формулювання власних стратегічних цілей – без цього країна не може визначити своїх стратегічних партнерів. Протягом останніх шести років стратегічними партнерами України проголошено щонайменше 19 держав Європи, Азії, Північної та Південної Америки, що свідчить про відсутність у держави чітко визначеної стратегії зовнішньої політики. Невиважене декларування стратегічного партнерства перетворює цю форму відносин із ефективного інструменту зовнішньої політики України на абстрактну політичну риторику, ставить під сумнів послідовність її зовнішньополітичного курсу. При цьому стратегічні цілі співпраці в рамках стратегічного партнерства не повинні змінюватися залежно від зміни керівництва в обох державах.

Аналіз загальносвітової тенденції об'єднання країн дозволив дійти таких висновків:

- інтеграція країн у союзи та об'єднання є закономірним процесом світового розвитку, що дозволяє країнам забезпечити ряд конкурентних переваг у глобальній економічній системі;
- найбільш поширеними мотивами інтеграційних об'єднань є економічні;
- найбільш перспективною формою інтеграції країн є м'яка інтеграція у формі зони вільної торгівлі або угоди про митний союз, що не створює умов для втрати економічного й державного суверенітету.

Більш ніж півстолітня інтеграція держав ЄС підтверджує, що епоха цілковитого національного суверенітету минула. Лише об'єднавши зусилля і йдучи шляхом «спільної долі», європейські нації зможуть продовжувати досягнення соціально-економічного прогресу та зберегти свій вплив у світі.

Інтеграція в інституційному значенні закріплена у статутних документах ЄС у вигляді «копенгагенських критеріїв вступу в ЄС» плюс критеріїв «конвергенції» країн ЄС. Аналіз дотримання цих критеріїв країнами-учасниками ЄС і країнами-кандидатами дає можливість визначити, що самі критерії є мірою організації (впорядкованості) системи, принаймні якщо говорити про економічну складову міжнародної інтеграції.

Економічна інтеграція країн, які досягли високих ступенів індустріалізації або навіть стоять на

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
порозі інформаційного суспільства, здатні виробляти широкий асортимент готових виробів і брати активну участь у міжнародній виробничій кооперації і розподілі праці. Таким чином, високорозвинені національні господарства поступово зрощуються одне з одним на мікроекономічному рівні.

Сьогодні первинна фаза, коли реальні інтеграційні процеси відбувалися лише між високорозвиненими країнами, поступається місцем формуванню нових торговельно-економічних блоків з щільним ядром, яке складається з індустріальних і постіндустріальних країн, і пухкою периферією, яка складається з середньорозвинених країн.

При цьому стосунки вищості та політики з позиції сили у вирішенні міжнародних суперечок були замінені «колективним методом» співробітництва.

Цей метод ґрунтується на балансі національних і спільних інтересів, поваги до національних особливостей у межах приналежності до Європейського Союзу і зараз важливий понад усе.

Євразійське економічне співтовариство ще тільки формується як в економічному, так і в інституційному сенсі. Сьогодні з боку країн-членів Митного союзу відбувається наполеглива робота у напрямку подальшої інтеграції і реалізації четвертого етапу інтеграції – створення Євразійського економічного союзу. Отже, це свідчить про план дій країн цього об'єднання в середньостроковій та довгостроковій перспективі.

У результаті проведеного аналізу торговельних потоків між країнами-учасниками євразійських інтеграційних утворень із використанням гравітаційних моделей, які демонструють зв'язок між потоком товарів із кількома суттєвими факторами, було встановлено, що у більшості розробок не досліджується стійкість виявлених залежностей відносно змін об'єднань країн у часі. В основу розрахунків було покладене припущення, що з розширенням інтеграційних об'єднань відбувається перерозподіл впливу чинників на обсяги міжнародної торгівлі, а деякі з них втрачають своє значення.

Вказане припущення було перевірено на прикладі розширення ЄС як прикладі сталих інтеграційних тенденцій на Євразійському континенті за останні 10–15 років. Було встановлено, що після розширення інтеграційного об'єднання ЄС у 2004 р. на обсяги торгівлі між країнами менший вплив стали здійснювати масштаби їх економік та відстань, нівелювалося значення належності країн до «старих» членів ЄС, стійкою у часі лишалась роль чисельності населення. Тобто набирають ваги такі чинники, як: розвиток інституційного середовища; ефективність національних господарств; конкурентоспроможність продукції.

1. *Модельовання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / за ред. В.М. Гейця. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.*

2. *Матюшенко І.Ю. Інвестування (в контексті міжнародної інтеграції України) : навч. посібн. [Текст] / І.Ю. Матюшенко. – Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. – 396 с.*

3. *Беренда С.В. Еволюція економічної інтеграції в країнах Європи : монографія [Текст] / С.В. Беренда. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. – 168 с.*

4. *Гончаренко Н.І. Інтеграційний вектор України: гравітаційна модель зовнішньої торгівлі країн Європейського Союзу та України [Текст] / Н.І. Гончаренко // Актуальні проблеми економіки. – Київ, 2008. – № 1. – С. 78–84.*

5. *Україна в інтеграційних процесах на пострадянському просторі: моделювання альтернатив / І.В. Клименко, Ю. М. Харазішвілі, О. М. Шаров, І.В. Ус. – Київ : НІСД, 2013. – 68 с.*

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

©Кіржецький Ю.І., Ріжко Л.І., Кіржецька М.С., 2015

В умовах фактичної воєнної агресії, системної кризи управління та падіння національної економіки України зростає роль економічної безпеки, де особливу увагу варто приділити саме інвестиційній її складовій. Інвестиції – є одним із найбільш значущих елементів у механізмі формування динамічного економічного розвитку, а, відповідно, і економічної безпеки. У 2014 році у світову економіку було інвестовано близько 1,6 трлн. дол. США, із яких лише 0,2% – в Україну. Перехідні економіки мають високу залежність бюджетної стійкості від зовнішніх інвестиційних чинників. Та потребують якісних, інтенсивних інвестиційних процесів, які стають базисом для вирішення проблем структурної перебудови.

Сутність інвестиційної складової **економічної безпеки** на **загальнодержавному рівні розглядається як** рівень національних та іноземних інвестицій (за умови оптимального їх співвідношення), який здатний забезпечити довгострокову позитивну економічну динаміку при належному рівні фінансування науково-технічної сфери, створення інноваційної інфраструктури та адекватних інноваційних механізмів [1].

Однією із причин зниження стійкості бюджетної системи України в умовах кризи є скорочення активності інвесторів та відтік іноземних інвестицій. Падіння вартості українських активів через зниження їх прибутковості, посилення проблем із ліквідністю та платоспроможністю не дозволяє вітчизняним проектам конкурувати **за** інвестиції на світових ринках **капіталу**. В той же час, в Україні негативний вплив на інвестиційну динаміку мають нестабільності внутрішнього фінансового та кредитного ринків. Саме тому, відновлення економічного зростання та довіри іноземних інвесторів через впровадження економічних реформ розглядаються Президентом, як один із способів протидії сучасним викликам і загрозам економічній безпеці України [2].

Основними донорами прямих іноземних інвестицій (35% у 2014 році за даними Держкомстату України [3]) в секторі української економіки стали інвестори із Кіпру та Віргінських Островів, а також інвестиції, здійснені через офшорні юрисдикції Нідерландів та Люксембургу. Фактично, інвестиції резидентів із офшорних центрів – є реінвестиціями вітчизняних підприємців, що не задекларувати доходи від підприємницької діяльності. Зважаючи на те, що в останні роки спостерігається негативна динаміка **росту інвестицій із офшорних центрів, можемо стверджувати про** втрату привабливості української економіки для внутрішніх інвесторів. Проте, основною загрозою офшоризації української економіки є те, що близько 70% українських виробничих активів належить фірмам, які зареєстровані в офшорних зонах (в той час як ЄС даний показник не перевищує 10%). Даний показник відображає: 1) недосконалість податкової системи, яка дозволяє капіталу, в основному сформованому з природної ренти або інших квазідоходів набутих через монополізацію української економіки, уникати оподаткування; та 2) корумпованість країни, яка транзитуює «брудні» гроші отримані внаслідок хабарів у офшорні юрисдикції.

Ще однією особливістю інвестування в Україну є тривала експансія російського капіталу, яка сформувала РФ, як одного основних партнерів нашої країни, що займає п'яте місце серед країн-донорів. Станом на кінець 2014 року загальний обсяг російських інвестицій становив 2724,3 млн дол. США (5,9% від всього обсягу інвестицій). Проте, частина російських інвестицій в Україну спрямовується також через офшорні зони. Дослідження проведені Євразійським банком розвитку визначають абсолютний розрив між офіційними даними та фактичними інвестиціями Росії в Україну на рівні 10 млрд. дол. США [4], що, фактично визначає РФ як основного інвестора в економіку України (на рівні 28% від усього інвестованого капіталу). Основні обсяги російських інвестицій в Україні сконцентровано у стратегічних галузях економіки: енергетичній та нафтопереробній промисловості, машинобудуванні, зв'язку, кольоровій і чорній металургії, а також у страховому і банківському секторах. В умовах російської агресії, капітал інвестований із РФ є найбільш ризикованим, оскільки, переважно, за приватними інтересами донорів захована певна державна політика [5], яка згодом, через механізми економічного тиску, створює загрози економічній безпеці України.

Потенційною загрозою української економіки в процесі забезпечення інвестиційної безпеки є невелика кількість суб'єктів господарської діяльності, що здатні і прагнуть проводити технологічну

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки модернізацію та інноваційну діяльність. Саме тому, окрім господарюючих суб'єктів, потенційним інвестором, що володіє значними капітальними ресурсами, є держава, яка має можливості інноваційного інвестора, здатного здійснити структурну перебудову економіки в умовах невизначеностей зовнішнього середовища.

Зважаючи на те, що узагальнюючим критерієм інвестиційної безпеки є спроможність системи генерувати інвестиційний процес, задля підтримки стійкого зростання і конкурентоспроможності економіки, виокремимо чинники спроможні вплинути на забезпечення інвестиційної безпеки:

- достатність інвестицій для сталого розвитку економіки;
- оптимізація галузевої та територіальної структури інвестицій;
- інноваційне наповнення інвестицій.

1. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України № 60: наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.nau.ua

2. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки». – К. : НІСД, 2014. – 148 с.

3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України: ukrstat.gov.ua

4. Мониторинг взаимных инвестиций в странах СНГ 2014. – ЦИИ ЕАБР, 2014. – 44 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eabr.org/r/research/centre/projectsCII

5. Приватизация госактивов Украины пройдет без россиян — Абронавичус. [Електронний ресурс] / Укринформ – Режим доступу до ресурсу: bit.ly/1yGg2U4.

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ В ЛОГІСТИЦІ

©Клапків Л.М., 2015

У кожній господарській діяльності - в тому числі в логістиці - господарюючі суб'єкти змушені діяти і приймати рішення на ґрунті обмеженого, недосконалого знання, в мінливих умовах оточення, в обставинах, неможливості в повній мірі передбачити майбутній розвиток ситуації. Очевидно, що функціонування всіх підприємств обтяжене ризиком, але ступінь і вид цього ризику диференційований, в залежності від характеру бізнесу.

У управлінні сучасними логістичними мережами виступає також різного виду ризик. Однією з причин ризику є те, що маршрут, який долає товар в ланцюзі доставок від виробника через логістичну мережу, до кінцевого покупця, споживача, може бути дуже тривала.

В сучасних умовах ми маємо справу з прогресуючим процесом глобалізації, та лібералізації державних кордонів, щораз сильнішим взаємним зв'язком економік і ринків в масштабі світової торгівлі, перенесенням частини або сукупності визначених виробництв до географічно віддалених регіонів. Ланцюги доставок стають щораз довшими і більш ускладненими, що разом з тим наражає на додаткові ризики.

Предметну сферу транспортного страхування визначають не лише товари - вантажі, але і транспортні ресурси, а також види різноманітних ризики, пов'язані з пресуванням різного роду об'єктів.

З огляду на присутній поділ об'єктів, що переміщуються, на вантажі і транспортні засоби, ми розрізняємо:

- ризики і страхування цивільної відповідальності;
- ризики і страхування карго;
- ризики і страхування каско.

Надзвичайно вдало, вже понад два десятиліття тому відзначив професор Єжи Хандшке Jerzy Ryszard Handschke (1948-2013), що транспортне страхування - "не становить цілісної інституції, але має компілятивний складний характер, стосується різних предметів, видів транспортних засобів і ризиків".

Ризики, що виступають в логістиці, пов'язують з рухом транспортних засобів (каска), вантажу (карго) що перевозиться, а також пасажирів.

До транспортного страхування зараховують:

1. Страхування цивільної відповідальності перевізника в межах держави.
2. Страхування цивільної відповідальності перевізника в міжнародному русі.
3. Страхування вантажу на транспорті (CARGO).
4. Страхування вантажу в міжнародному русі (CARGO ICC).
5. Страхування грошових цінностей при перевезенні (CARGO).
6. Страхування цивільної відповідальності експедитора.
7. Страхування контейнерів.
8. Страхування каско на залізничному транспорті.
9. Страхування каско повітряних суден (Aerocasco).
10. Страхування вантажів морського та річкового транспорту. (CASCO)

В разі страхування вантажу не завжди страхувальником є його власник. Страховик мусить мати певність, хто в даний момент несе ризик за товар, що перевозиться: продавець, покупець чи перевізник.

Логістична фірма може бути посередником при укладанні договору карго або укласти його від імені третіх осіб. Страхування карго не знімає однак відповідальності з логістичної фірми за відповідне виконання послуги.

Транспортні фірми, в процесі логістики несуть значні витрати через ризик, пов'язаний з обслуговуванням неодноразово дуже ускладнених, міжнародних цивільно-правових претензій. Утримання логістами на власному ризику, значної вартості можливих виплат відшкодування, може привести до порушення фінансової стабільності цих фірм, особливо, коли предметом охоплених ризиком є цінні, високо вартісні вантажі.

Тому, в інтересах сучасної логістичної фірми є передача даного ризику через укладання договору страхування цивільної відповідальності перевізника в міжнародному транспортному перевезенні, по відношенню до якої угода карго має комплементарний характер

Страхування цивільної відповідальності перевізника в міжнародному русі служить для мінімізації такого ризику через прийняття страховиком претензії, яка була подана постраждалим до перевізника. В результаті страховик, або візьме на себе захист перевізника перед необґрунтованою претензією, якщо з обставини шкоди виникатиме брак відповідальності перевізника, або виплатить належне відшкодування згідно з страховим покриттям, передбаченим укладеним договором страхування цивільної відповідальності перевізника в міжнародному русі.

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ОBOB'ЯЗKOBOCТІ СУСПІЛЬНО НЕOБХІДНИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ

©Клапків Ю.М., 2015

Дослідження передумов і наслідків накладення на споживачів (індивідуальних і корпоративних) обов'язку страхування може мати ряд аспектів. В країнах які перебувають на етапі ставлення, обмеження масштабу обов'язку страхування на користь добровільності повинне наступати поступово, разом із зростанням рівня господарського розвитку і споживання, а супроводжувати це повинні інтенсивні дії на користь збільшення страхової свідомості підприємців і споживачів страхових послуг.

Передумовою визначення наслідків, які на ринку майна і послуг спричиняє накладення на індивідуального споживача обов'язку страхування, мусять передувати аналіз "мікропідстав" поведінки покупців майна і послуг. Глобальний ефект на державному або міжнародному ринку є рівнодіючим рішенням багатьох індивідуальних споживачів. Абстрагуючи від головних течій економічного моделювання, особливо теорії раціональних очікувань, багато варіативного моделювання і теорії неповності знання [1], суттю питання видається вміння опису мотивів і поведінки одиниці на ринку при різного виду обмеженнях (зарегульованості), а додатково при неповній інформації чи недосконалому знанні.

Прихильники повного господарського лібералізму з легкістю відзначають, що накладення обов'язку придбання визначеної послуги (напр. страхової) означає втручання в ієрархію властивих кожному споживачеві преференції відносно доступного на ринку майна і послуг. Користуючись термінологією економічної корисності, можна це представити як накладення додаткового обмеження на індивідуальну функцію корисності споживача, якого даний обов'язок стосується.[2]

Як наслідок, споживач змушений до верифікації своїх преференцій, щоб досягти або наблизитися до максимуму своєї вихідної функції корисності. Найчастіше він буде лише в стані наблизитися до цього максимуму, бо - як відомо - вартість умовного максимуму функції корисності не може бути більша від безумовного максимуму цієї функції. Іншими словами, в більшості ситуації споживач, змушений до придбання певної послуги, відчуватиме дискомфорт, що виражається нижчим рівнем сатисфакції перерозподілу своїх доходів, хіба що придбання цієї послуги було в його первинних намірах, а змушений він був на підставі адміністративного обов'язку.

Обов'язок страхування, трактується прихильниками ліберальної економіки як введення елемента, що порушує ринкову рівновагу.

Водночас, економісти звертають увагу на те, що в умовах невпевненості, що є постійним атрибутом ринкової економіки, привілейовані у своїх рішеннях є ті споживачі, які мають найкращий доступ до релевантної інформації. Нерівність в доступі до інформації та ризику (information deficiency), в поєднанні з можливостями страхування від наслідків цього ризику, зникає лише коли страхування стає обов'язковим. Цей аргумент здається важливим, якщо порівнюється в ситуації однакових шансів кожного споживача. Сам але доступ до інформації потрібно ширше розуміти, бо він надає можливість отримання знань про загрози і ризику, як і підготовка споживача до розуміння способів менеджменту ризиком, а в цьому ролі і сфери страхування. Елементом цього питання є отже в тому числі і питання страхової свідомості.

Обов'язок страхування вирівнює шанси споживачів у визначеному управлінні ризиком, незалежно від ступеня їх обізнаності і страхової свідомості. Не означає це однак, що адміністративний обов'язок є завжди найкращим способом для ліквідації асиметрії інформації.

Розглядаючи в контексті страхової послуги неможливо абстрагуватися від фінансового контексту, збитку, що проявляється внаслідок реалізації визначеного ризику. Стосується це однаково, як самого застрахованого, що наразився на даний ризик, як і третьої сторони (інших одиниць або цілого суспільства), особливо якщо йдеться про так звану генерацію зовнішніх збитків, що виникли внаслідок активності даного суб'єкта (напр. збитки забруднення зовнішнього середовища через підприємство).

Якби заощадження кожного суб'єкта на ринку, виробників і споживачів, були раціональні, тобто менеджмент ризиком відбувався з повним переконанням щодо можливостей компенсації заподіяної

шкоди, в результаті реалізації даного ризику, то можна б собі уявити навіть цілковиту відмову від обов'язкових видів страхування. Все ж таки в більшості країн, навіть в тих, де страхова свідомість на високому рівні, певні види страхування (напр. страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, чи теж соцзабезпечення) залишається обов'язковим.

Реально, брак обов'язку страхування генерував би вищу вартість для кожного споживача, ніж має це місце в ситуації, коли принаймні малу частину цих коштів в образі страхового внеску сплачує винуватець страхового випадку, чи також бенефіціант в разі соцзабезпечення.

Отже, обов'язковість втручання у свободу дій індивідуального споживача викликана необхідністю, передати частину ризику, який є або може виникнути та спричинити наслідки значно більші за вартість, через механізм обов'язкового страхування, ніж в ситуації, якби цього обов'язку не було. [3] Цю тезу ілюструють також деякі необов'язкові види страхування, через відмову від яких, необхідність компенсації збитків накладається на ціле суспільство. Прикладом може бути страхування від наслідків повені, яке б у разі масового характеру, не було б обтяжливим ані для застрахованих (внесок не був би високий), ані місцевих бюджетів чи державного бюджету - які наразі найчастіше виділяють кошти у випадку цих надзвичайних подій.

Сама ж, схильність споживачів до придбання добровільного страхування обумовлена перш за все ступінню заспокоєння основних споживчих потреб, а також рівнем страхової свідомості.

Виходячи з цього, пом'якшення обов'язковості деяких видів страхування на користь добровільності повинне йти в парі із зростанням рівня господарського розвитку і споживання, а також з збільшенням інтенсивності загальногромадянських дій на користь зростання рівня страхової свідомості підприємців і споживачів.

1. Frydman R. *Ekonomia wiedzy niedoskonała* / R. Frydman, M.D. Goldberg, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa. - 2009. - p.352

2. Клапків Ю. *Формування новітньої банківсько-страхової бізнес-архітектури в Україні* / Ю. Клапків // *Ринок цінних паперів : вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.* –2008. – № 1/2. – С. 47–57.

3. Faure M.G. *Financial compensation for victims of catastrophes: a comparative legal approach* / M.G. Faure, T.Hartlief, Springer, Vienna. - 2005. - p. 466

ДЕРЖАВНО – ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО, ЯК МЕХАНІЗМ, ЩО СПРИЯЄ ФОРМУВАННЮ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

©Клевцєвич Н.А., 2015

Одне з найважливіших завдань модернізації української економіки полягає в розвитку її інфраструктури. Проте сучасний стан більшості інфраструктурних галузей і сфер діяльності є серйозною перешкодою для переходу до інноваційний шлях розвитку нашої країни. У світовій практиці традиційна державна форма підтримки діяльності установ інноваційної сфери поступово втрачає свою пріоритетність. У сучасних умовах все більшою стає кількість установ, які діють на базі змішаної, або приватної формі власності. Щодо нашої країни, то і в Україні в умовах відсутності інвестицій у зазначену сферу, необхідним є звернення до приватного капіталу для того, щоб підвищити ефективність діяльності відповідних структур, тобто запустити та активізувати використання механізмів державно-приватного партнерства.

У науковій літературі існує декілька визначень державно-приватного партнерства. Найбільш загальне визначення цього поняття дав В.Г. Варнавский: «Государственно-частное партнерство - это институциональный и организационный альянс между государством и бизнесом в целях реализации общественно значимых проектов и программ в широком спектре отраслей промышленности и НИОКР, вплоть до сферы услуг» [1, с.81]. ДПП трактують і як систему співробітництва приватного сектора, підприємств та організацій бізнесу з державними установами, які направлені на досягнення загальних економічних цілей, на вирішення актуальних соціально-економічних завдань. [2, с.113]. Використання ДПП є своєрідним симбіозом державних та приватних компетенцій, які, з одного боку, дозволяють уряду держави вирішувати наявні проблеми з фінансуванням інфраструктурних об'єктів і соціальних програм, з іншого – дає можливість приватному бізнесу вкладати кошти та отримати прибуток [3, с.100]. Автор [4, с. 95] під ДПП розуміє «...временную, созданную по инициативе государства негосударственную структуру, основанную на уступке права владения государственными объектами частному бизнесу в целях создания общественных благ или услуг, на долгосрочной и взаимовыгодной основе».

Тобто, державно-приватне партнерство являє собою щось середнє між підприємствами та установами зі 100 відсотковим державним капіталом і приватними підприємствами та установами. Держава у такому партнерстві забезпечує створення загальноекономічних умов, що визначають розвиток будь якої діяльності, у тому числі і інноваційної та повинна усувати системні недоліки, що перешкоджають її розвитку. Приватні структури у цьому альянсі надають сучасний менеджмент заснований на підприємницькому підході в вирішенні тих чи інших завдань.

Виходячи з досвіду європейських держав, можна назвати такі риси ДПП, що відділяють його проекти від інших видів стосунків держави і бізнесу [5, с. 39]:

- угоди про партнерство створюються під конкретний об'єкт, який має бути завершений до встановленого, часто тривалого (від 10 до 20 і більше років) терміну;
- особливі джерела фінансування проектів (за рахунок приватних інвестицій одного або декількох учасників, доповнених бюджетними грошовими коштами);
- обов'язкова наявність конкурентної боротьби за участь в партнерстві між бізнес-структурами;
- специфічні форми розподілу відповідальності, коли держава з позицій громадських інтересів встановлює цілі проекту, визначає його вартісні і якісні параметри, здійснює моніторинг реалізації, а приватний партнер бере на себе оперативну діяльність на різних стадіях проекту (розробка, будівництво, експлуатація, надання послуг споживачам);
- певний розподіл ризиків на основі відповідних домовленостей сторін.

Таким чином система державно-приватного партнерства в інноваційній сфері є механізмом, який формує зв'язки між дослідниками і бізнесом.

Світовий досвід розвитку ДПП в інноваційній сфері показує, що до найбільш суттєвих чинників його успіху відносяться наступні:

- можливість суттєвої економії бюджетних коштів шляхом підвищення ефективності їх

- підвищення якості і зменшення вартості держзамовлення;
- формування нових напрямків реалізації результатів діяльності науково-дослідного сектора;

Підвищення якості урядової підтримки досліджень підприємців за допомогою зниження для них ризику інвестицій в інноваційну діяльність;

краще застосування на практиці отриманих результатів досліджень і розробок державного сектора.

Тому разом з фінансуванням інноваційних проектів, можливості держави по підтримці інноваційної сфери полягають у наступному:

- стимулювання, шляхом надання пільгових умов здійснення інноваційної діяльності, українських та зарубіжних інвесторів, що беруть участь в реалізації інноваційних програм і проектів;
- розміщення державних замовлень на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт;
- сприяння розвитку інфраструктури інноваційної діяльності;
- створення умов для підвищення кваліфікації фахівців в області менеджменту і міжнародної співпраці в інноваційній сфері.

Але для вирішення усіх цих завдань необхідно зняти наявні протиріччя в чинному законодавстві.

Можемо зробити висновки, що одного лише розуміння тих колосальних можливостей у вирішенні проблем розвитку інноваційної інфраструктури, які закладені в державно-приватному партнерстві, недостатньо. Держава повинна створити необхідні умови для ведення бізнесу, розвитку конкурентного середовища, а також завершити формування нормативно-правової бази, яка б забезпечила прихід та ефективну роботу приватних структур в інноваційну сферу. Зважаючи на вищесказане, на нашу думку, для поліпшення ситуації, яка склалася на сьогодні у зазначеній сфері, необхідно проводити активну роботу в напрямку залучення приватного сектора до неї.

1. Варнавский. В. Альянс на неопределенный срок. // *Фельд Почта*. – 2004. - № 29. – С. 15.

2. Михеев В.А. Государственно-частное партнерство в реализации приоритетных национальных проект. *Электроний ресурс*. Персональная страница Михеева В.А. Режим доступа .: s-society.ru/wind.php?ID=291211&soch=1.

3. Варнавский В. Государственно-частное партнерство в России: проблемы становления. // *Отечественные записки. Журнал для медленного чтения*. – 2004. - № 6(24). – С. 21.

4. Татаркова И.В. Развитие предпринимательской деятельности в сфере жилищно-коммунального хозяйства: Автореф. дис... к-та эконом. наук: 08.00.05. Санкт-Петербург, 2007. - 20с.

5. *Государство и бизнес: институциональные аспекты*. М.: ИМЭМО РАН, 2006. С. 40.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРІОРІТЕТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

© Клименко К.В., 2015

Орієнтація України на ведення бізнесу за європейськими стандартами актуалізує вивчення принципів побудови фінансової системи ЄС з ціллю використання її найкращих елементів у створенні ефективної національної фінансової моделі.

Фінансовий ринок України у 2015 році розвивається на тлі підписання Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом та її ратифікації [2], а це передбачає заохочення співробітництва між відповідними регуляторними та наглядовими органами, зокрема обмін інформацією, досвідом щодо регулювання міжнародних фінансових ринків та оперування їх фінансовими інструментами, через обмін персоналом та спільне навчання.

Згідно ст. 133 Угоди, Україна забезпечує поступове узгодження законів із законодавством ЄС. Всі директиви повинні бути впроваджені за певним графіком адаптації нормативних актів. Для наближення українського законодавства Угодою про Асоціацію визначено перехідний період – 6 років. Приміром, імплементація положень Директив MiFID I / MiFID II, MAD@MAR та EMIR має відбуватися протягом 4 років.

Паралельно в Україні вдосконалюються і законодавчі механізми захисту прав інвесторів, орієнтуючись на положення Директиви 97/9/ЄС «Про схеми компенсації інвесторам», згідно якої відповідальність за залучені кошти має нести емітент фінансового інструменту, а не фінансова установа, яка не бере кошти, а трансформує їх в інвестиції та зобов'язання третіх осіб (емітентів).

Зауважимо, що згідно рейтингу Doing Business («Ведення бізнесу»), який оцінює законодавство, пов'язане з регулюванням бізнесу, наразі Україна за показником індексу рівня захисту прав інвесторів знаходиться на 128 місці із 189 країн з показником 4,3 (при max балі 10) [3].

Додатковим зобов'язуючим фактором також виступають і норми Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом президента України No5/2015 від 12.01.2015р., яка, в свою чергу, передбачає реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави, серед яких не є виключенням і фінансовий сектор вітчизняної економіки. Також протягом 2015-2016 рр. в Україні очікується впровадження 20 Принципів та цілей регулювання ринку цінних паперів IOSCO, що, в свою чергу, надасть можливості для присвоєння національному фінансовому ринку відповідно до класифікації міжнародного індексного агентства FTSE статусу Advanced Emerging.

При цьому слід зазначити, що стандарти / директиви ЄС розраховані на більш стабільні системи і на єдиний ринок капіталу в рамках Євросоюзу. Проте, у ході підвищення внутрішніх стандартів та вимог до вітчизняних фінансових установ має застосовуватися більш виважений та поступовий підхід, зокрема, щодо графіку посилення стандартів та віднесення підвищення кількісних вимог (зокрема щодо капіталізації фінансових установ) на останні періоди імплементації Угоди про Асоціацію. Адже в умовах девальвації національної валюти нормативи встановлені для фінансових установ у законодавстві ЄС абсолютно не відповідають реальним обсягам та потребам ринку України та є завищеними щонайменше у 2-3 рази у гривневому еквіваленті.

Національний фінансовий ринок в умовах розвитку євроінтеграційних процесів потребує негайної корекції з метою збільшення потоків капіталів як на фондовий, так і на кредитний ринки. Євроінтеграція фінансових ринків є важливою для розбудови фінансового сектора, оскільки:

1) в умовах фінансової євроінтеграції відбувається абсолютизація вартості. Саме вона є основним фактором, важливим інструментом і стратегічною метою в системі європейської економіки. Концентрація управлінських функцій на ключових вартісних показниках і трансформація фінансового менеджменту в управлінні вартістю зумовили появу «ідеології вартісного управління». В її основі – цільові орієнтири, сконцентровані не стільки на максимізації прибутків фінансових інституцій, скільки на зростанні вартості бізнесу (фінансової установи);

2) зміна вектора розбудови національних фінансових ринків, набуття ними єврофінансової спрямованості [1, с. 376]. Іншими словами, разом із реальними фінансовими ресурсами фактором

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки генерування вартості стають нематеріальні активи, які формуються в основному в неекономічній та ірраціональних формах (ділова репутація, довіра інвесторів, рейтинг тощо).

3) руйнування тенденцій щодо домінування банківського сектору на акумулювання й розподіл фінансових ресурсів. Сьогодні небанківські фінансові інституції (НБФІ) ще не стали альтернативними джерелами формування фінансового капіталу. Оцінюючи показники НБФІ та банківських установ, можна відзначити лідерство останніх, проте, конкуруючи з банками у розрізі залучення фінансових ресурсів, вітчизняні парабанки в середньому мають можливість запропонувати своїм клієнтам більшу дохідність, яка перевищує як рівень інфляції, так і ставки за депозитами. У результаті фінансової консолідації і універсалізації інституційних учасників фінансового ринку клієнтам надається повний спектр послуг у сфері кредитно-депозитного, інвестиційного і страхового обслуговування на основі взаємодоповнюючих інноваційних фінансових технологій, досягнувши при цьому максимальної надійності. Внаслідок євроінтеграції та універсалізації на ринку фінансових послуг формуються інститути, що утворюють філіальну мережу за принципом матричних структур, де клієнт отримує повномасштабний сервіс;

4) в умовах фінансової євроінтеграції фінансові інститути, окрім профільної діяльності (посередницької), займаються прямими інвестиціями, виступаючи у ролі стратегічного (кваліфікаційного) інвестора, беруть участь у проектному фінансуванні чи девелопменті нерухомості, а також здійснюють лізингові та факторингові угоди, розвивають інформаційний сервіс, консалтинговий бізнес. Значна частина з перелічених видів не є традиційною їх діяльністю, проте розвиток даних фінансових інститутів у цих напрямках активізується, а самі вони не лише проникають у системні процеси інших сегментів економіки, але й впроваджують у них «правила гри» на фінансовому ринку;

5) інституційно-якісна зміна ролі й функціонального призначення фінансів у суспільному відтворенні, гнучкість і відносна автономність фінансового капіталу, його інтеграція і взаємозв'язок з іншими формами капіталу, вихід на європейський рівень у процесі фінансової глобалізації призводять до зміщення центру гео економічної влади у сферу обігу фінансових ресурсів. Ринок капіталу в умовах євроінтеграції перетворюється на особливий інструмент управління економічними процесами та прийняттям фінансових рішень [1, с. 377];

6) активний розвиток ризик-менеджменту за допомогою швидкого реформування кредитних бюро; впровадження пруденційних норм *Basel III*, *Solvency II*; вдосконалення обліку та фінансової звітності згідно з вимогами Міжнародних стандартів практики розкриття інформації щодо діяльності учасників фінансового ринку за правилами *EU/AA*, *BIS*, *IOSCO*, *IAIS*, *IFRS*, *IPO*, *IADI*, *CPPS*; удосконалення інфраструктури ринку капіталу та посилення лізингових вимог; перегляд режиму оподаткування інвестування в цінні папери для заохочення капіталовкладень тощо.

В цілому, стратегічний розвиток фінансової системи повинен забезпечити розбудову в Україні стійкого та керованого фінансового ринку, який би сприяв довгостроковому економічному зростанню країни, її фінансовій безпеці, був здатним і готовим без загрози національним інтересам інтегруватися у європейський економічний простір.

1. *Кравчук Н.Я. Дивергенція глобального розвитку: сучасна парадигма формування геофінансового простору / Н.Я. Кравчук. – К.: Знання, 2012. – 782 с.*

2. *Проект Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] / Урядовий веб - портал. – Режим доступу: kmi.gov.ua.*

3. *nssmc.gov.ua/fund/info. – Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР).*

ВПЛИВ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Князевич А.О., 2015

Перехід від одного типу суспільства до іншого здійснюється еволюційним шляхом через зняття існуючих суперечностей, поглиблення комплексності суспільства. Становлення економіки знань, поглиблення процесів софтизації і сервізації – вимога сучасного етапу соціально-економічного розвитку суспільства.

Необхідною умовою для цього є формування гнучкої, активно діючої інноваційної інфраструктури, що здатна надавати підтримку суб'єктам підприємництва в процесі практичної реалізації нових знань, наукових пропозицій, досліджень та винаходів.

Високорозвиненими зарубіжними країнами з ринковою економікою відпрацьовані ефективні механізми стимулювання інноваційної діяльності, які засновані на наступних принципах:

- чітке визначення видів досягнень (новацій) науково-технічного, соціального та технологічного прогресу, які слід розглядати в якості ключових, пріоритетних на даний період часу;
- законодавчо закріплена економічна і політична система підтримки інновацій з боку влади;
- використання спеціальних заходів державної інноваційної політики для підтримки національної інноваційної системи.

Національна інноваційна система, як сукупність законодавчих, структурних і функціональних інституцій, що задіяні у процесі створення та застосування інноваційних знань та технологій, складається з підсистем державного регулювання, освіти, генерації знань, інноваційної інфраструктури, виробництва.

За результатами порівняльного аналізу національних інноваційних систем різних країн світу Україна займає 63 місце зі 143 країн у глобальному рейтингу щодо ефективності впровадження інновацій. Одним з основних факторів впливу на значення глобального інноваційного індексу для певної країни світу є її інноваційна інфраструктура (Україна займає 107 місце з 143 можливих) [2; 6].

Процес активізації інноваційної діяльності, її перетворення у ключовий фактор економічного розвитку потребує розробки теоретико-методологічних і практичних положень щодо формування основ національної інноваційної системи шляхом становлення ефективно діючої інноваційної інфраструктури. Пріоритетними напрями розбудови інноваційної інфраструктури країни є:

- забезпечення її цілісності;
- оптимізація і розширення мережі центрів підтримки інноваційної діяльності;
- розвиток інноваційних підприємств;
- розбудова кадрового забезпечення.

Інноваційна інфраструктура – це динамічна саморегулююча система ринків та суб'єктів, що вступають на цих ринках у певні економічні відносини в межах чинного законодавства. Зазначена система ринків забезпечує створення необхідних умов для розширеного виробництва інноваційної продукції, технологій, послуг за двома напрями: науково-виробничого та виробничо-ринкового спрямування.

У сучасних складних соціально-економічних умовах дослідження можливостей використання кластерних об'єднань для подальшого розвитку інноваційної інфраструктури країни та виходу національної інноваційної системи з кризового стану є важливою науково-практичною задачею.

Кластерні об'єднання у даний час можна вважати найбільш ефективною формою організації інноваційних процесів. Кластер – це форма консолідації зусиль зацікавлених сторін, яка спрямована на досягнення конкурентних переваг в умовах постіндустріальної економіки. Таким чином, спочатку створюється ядро кластера, навколо якого з'являється ряд сервісних фірм, або інфраструктура кластера, що на комерційній основі пропонує різного роду послуги.

Військовий теоретик та історик XIX століття К.Клаузевіц [1] у роботі по визначенню критичного значення інфраструктури супротивника, запропонував знаходити центр тяжіння – «хаб», певну «центральну точку» збройних сил, економіки або інфраструктури держави, навколо якої все обертається. Удар по такому центру супротивника може забезпечити перемогу у військовому конфлікті.

Але можливо стверджувати і зворотне, що створення такого хаба, як центру виробництва

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки конкурентоспроможної продукції, послужить основою для групування навколо нього зони обслуговуючих організацій інфраструктурного призначення та їх подальшої інтеграції у кластер.

Під хабом інноваційної інфраструктури варто розуміти ключовий вузол, що забезпечує поєднання та взаємозв'язок всіх суб'єктів інноваційної інфраструктури, без якого вона не може функціонувати або її можливості будуть суттєво обмежені. Хаб можна розглядати як початок, відправну точку зародження майбутньої мережевої структури – кластера, і появи нової форми організації взаємодії між економічними суб'єктами певного регіону.

Таким чином, кластер і його інфраструктура – це відкрите мережеве утворення, що поетапно поширюється та не замикається у початкових рамках регіонального ринку. Інноваційна активність – характерна риса більшості існуючих кластерів і їх інфраструктурного оточення.

Хабом ядра інноваційної структури мережевого типу є суб'єкт або група суб'єктів, які грають головну роль у мережі у всіх сферах її діяльності. Навколо ядра кластера створюється його інноваційна інфраструктура.

Інноваційна інфраструктура, як і інші великі мережеві структури, має складну внутрішню організацію і при певних умовах може стати системою, що самоорганізується на основі взаємодії та поширеного взаємовпливу елементів мережі.

Економіка знань постіндустріального суспільства визначає імператив концепції подальшого інноваційного розвитку. Застосування кластерного підходу є одним з найбільш ефективних механізмів структурного розвитку інноваційної економіки. Кластери є різновидами великих мереж підприємницького типу, що сконцентровані на географічно визначеній території. Це концентрація промислових та інших об'єктів, які отримують економічні переваги завдяки близькому розташуванню один від одного. Кластери та інноваційна інфраструктура, що створюється навколо них, формують привабливу основу для реалізації інновацій, притоку інвестицій, розвитку середнього і малого підприємництва. Поширення мережі подібних структур, що спеціалізуються на інноваційному сервісі, послужить основою для самоорганізації системи активно діючої інноваційної інфраструктури країни.

1. Клаузевиц К. О войне [пер. с нем.] / К. Клаузевиц. – М.: Эксмо; СПб.: Мидгард, 2007. – 862 с.
2. Князевич А. О. Глобальный инновационный индекс – оцінка інноваційного потенціалу України / А. О. Князевич // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – № 2. – 2013. – С. 142–148.
2. Портер М. Конкуренция [пер. с англ.] / М. Портер. – М. : Изд. дом «Вильямс», 2005. – 608 с.
3. Соколенко С. І. Кластери в глобальній економіці : моногр. / С. І. Соколенко. – К. : Логос, 2004. – 848 с.
4. Шимко О. В. Кластеризація як важливий напрямок інтенсифікації економічного розвитку / О. В. Шимко // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. – Вип. 1/2. – Т. 19. – 2014. – С. 71–74.
5. Global Innovation Index 2014 / Editor : S. Dutta. – INSEAD – The Business School of The World, 2014. – 400 p.

ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ІННОВАЦІЙ

©Коваль Н.І., Шматковська Т.О., 2015

В умовах ринкової економіки функціонування та розвиток підприємств значною мірою обумовлені ефективною роботою їхнього інноваційного механізму, а також ефективністю реалізованих нововведень. Саме тому у сучасний період швидкого розвитку продуктивних сил інновації є головною рушійною силою динамічного розвитку суспільного виробництва. Це обумовлює актуальність та необхідність дослідження сутності інновацій та постійне вдосконалення понятійного апарату щодо них.

На сьогодні питання ролі інновацій в економічній системі, аналіз проблем інноваційного розвитку економіки посіли одне з провідних місць у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних економістів і учених. До них, передусім, належать праці Шумпетера Й., Санто Б., Хартмана В. Д., Твісса Б., Перлакі Г., Менсфілда Е., Фостера Р., Друкера П., Ніксона Ф., Хаберланда Ф., Яковець Ю.

Як вітчизняній, так і світовій літературі властива багатогранність поглядів на сутність поняття «інновація».

Інновація - це винятково важлива для сьогодення економічна категорія. Уперше цей термін використав відомий австрійський економіст Й.А. Шумпетер у своїй роботі «Кон'юнктурні цикли» (1939) [5].

Савченко О. вважає, що інновація – це процес створення, поширення й використання засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувались по-іншому [4].

На думку Санто Б., інновація – це такий суспільно-техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своїми якостями виробів, технологій та дає прибуток (у разі, коли інновація орієнтована на економічний зиск), її поява на ринку може принести додатковий дохід [3, с. 11].

Попова О. розуміє інновацію як цілеспрямований і керований процес внесення змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та освоєння нововведень [4].

Класифікація інновацій за різними групами не тільки конкретизує структуру об'єкта, а й виявляє в ньому проблемні зв'язки. Вітчизняні та зарубіжні дослідники, висловлюють широке коло думок щодо структури сукупності інновацій, складу та характеристики класифікаційних ознак.

Необхідно розглянути найважливіші ознаки, які лежать в основі відомих класифікацій. Так, у вітчизняній та зарубіжній літературі їхня кількість перевищує двадцять, але це свідчить лише про те, що здебільшого підмінюються поняття загальної типологічної ознаки характеристикою їх видових відмінностей усередині типологічних груп [1, с.31].

Вважаємо, що оптимальною є класифікація інновацій, яка наведена Захарченком В. І., Корсікової Н. М., Меркуловим М. М. (таблиця 1) [2, с. 21-23].

Таблиця 1

Підходи до класифікації інновацій

Класифікаційна ознака	Вид інновацій
1	2
За сферою діяльності підприємства	Інновації на вході в підприємство як систему
	Інновації на виході з підприємства
	Інновації структури підприємства
За змістом діяльності	Технологічні
	Виробничі
	Економічні
	Торгівельні
	Соціальні
	Управлінські

За інтенсивністю інноваційних змін	Інновації нульового порядку
	Інновації першого порядку (кількісна зміна)
	Інновація другого порядку (перегрупування чи організаційні зміни)
	Інновації третього порядку (адаптаційні зміни)
	Інновації четвертого порядку (новий варіант)
	Інновації п'ятого порядку (нове покоління)
	Інновації шостого порядку (новий «вид»)
	Інновації сьомого порядку (новий «рід»)
За рівнем сприйняття	Абсолютна новизна
	Відносна новизна
	Умовна новизна
	Суб'єктивна новизна
За причинами виникнення	Реактивні
	Стратегічні

Підтримуємо думку вчених, що вважають таку класифікацію найбільш оптимальною, оскільки вона показує, походження потреби в інновації, інтенсивність з якою вона впроваджується та як її сприймають. Тобто виникає можливість відслідкувати джерело потреби в інноваціях, шляхи їх формування та кінцевий результат.

Отже, в нинішніх умовах господарювання впровадження інновацій розглядається як один із шляхів підвищення конкурентоздатності товарів, що виготовлюються, підтримки високих темпів розвитку і рівня прибутковості. Внаслідок використання інновацій суттєво змінюються кількісні та якісні характеристики сфер виробництва та споживання, прискорюється економічний розвиток, забезпечується інтенсифікація виробництва. Комплексний аналіз літературних джерел надав змогу виявити найсуттєвіші, на нашу думку, класифікаційні ознаки інновацій та представити їх узагальнену класифікацію, яка дозволить не лише усвідомити їх роль у розвитку суспільства, але й оцінити ефективність та спрямованість інноваційного процесу, встановити зв'язки між різними типами інновацій, визначити перспективність майбутніх інновацій, а також створити економічні механізми й організаційні форми управління інноваційною діяльністю.

1. Антонюк Л.Л. *Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації* : монографія [Текст] / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. - К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.

2. Захарченко В.І. *Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. навч. посіб [Текст]* / В. І. Захарченко.– К. : Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.

3. Краснокутська Н.В. *Інноваційний менеджмент : навч. посібник [Текст]* / Н. В. Краснокутська – К. : КНЕУ, 2003. - 504 с.

4. Тверезовська Н.Т., Шарата Н.Г. *Роль інновацій у розбудові вищих навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу:*

6. nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pedalm/texts/2012_14/018.pdf

6. Хомік В.В. *Теоретичні дослідження інноваційної активності регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу:*

7. nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_re/2010_7_5/26.pdf

СИСТЕМНИЙ ДИССИНЕРГО-СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПАРАДОКС

© Кононенко Я.В., 2015

Досягненню економічної ефективності діяльності виробничого підприємства в умовах вітчизняної економічної кон'юнктури можуть сприяти такі заходи як:

- комбінування видів діяльності в групі підприємств;
- вертикальна інтеграція виробництва;
- спільне оперування пов'язаних виробничим ланцюжком підприємств на внутрішньому і зовнішніх ринках;
- зменшення залежності від зовнішніх джерел кредитування.

Ці заходи певною мірою співпадають із відомою класифікацією синергетичних ефектів І. Ансоффа, який виділяв синергізм продажів, оперативний синергізм, інвестиційний синергізм і синергізм менеджменту [1].

Метою дослідження є розгляд кооперативних та синергетичних ефектів, які виникають від економії на трансакційних і виробничих витратах, перетоків капіталу всередині фірми (групи підприємств), а також диверсифікованої виробничої та гнучкої збутової політики. Відповідно, протилежна стратегія розвитку підприємства буде вести до ослаблення його фінансової та виробничої стійкості за рахунок диссинергетичних ефектів.

Досвід подібної взаємодії та проблема оцінки її економічної ефективності розглядався на прикладі групи компаній «ЕФЕКТ» парфумерно-косметичного кластера хімічної промисловості (м. Харків, Україна) [2].

Нами було описано явище диссинерго-синергетичного парадоксу, суть якого полягає в тому, що диссинергія (тобто негативний вплив один на одного елементів, які входять в систему) несуміжних виробництв досліджуваного підприємства була трансформована в синергію бізнес-процесів за допомогою реструктуризації для відокремленого управління фінансами, технологіями і кадрами, що сприяє зниженню трансакційних витрат і посиленню конкурентних переваг інтегрованої структури в цілому [3].

Пропонуємо уточнити дане явище як «системний диссинерго-синергетичний парадокс», тобто властивий системі, що є прийнятним для характеристики економічних систем. Вищезгаданий парадокс є закономірністю, яка притаманна інтегрованим виробничим структурам бізнесу, а саме: великі підприємства прагнуть до дезінтеграції, а розрізнені — до інтеграції.

Таким чином, організація виробництва вимагає оптимального використання диссинергетичних, синергетичних, кластерних закономірностей, що підвищує фінансову стійкість підприємства, яке здійснює експортну та імпорتنу діяльність з ціллю згладжування негативних коливань, які виникають через курсову та макроекономічну нестабільність.

1. Ансофф І. *Новая корпоративная стратегия* : пер. с англ. / И. Ансофф; Под ред. П. р. Ю.Н. Кантуревского. – СПб: Питер, 1999. – 416 с.

2. Glushko S. *Synergistic effect evaluation: a case study of the Group of companies "EFFECT" JSC.* / S. Glushko and Y. Kononenko // *Harvard Journal of Fundamental and Applied Studies*, № 1. (7), January-June, 2015. – Vol. VII, "Harvard University Press". – 2015. – pp. 523–530.

3. Kononenko Y.V. *Dissynergy-synergy paradox: a case study of the group of companies "EFFECT"* / Y. V. Kononenko // *Economics and management : theory and practice : Collection of scientific articles.* - Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland. – 2014. – Vol. 1. – pp. 290–293.

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На основі поглядів Івана Франка на поступ, запропонована методологія побудови національної та регіональних інноваційних систем.

Погляди Івана Франка, все його життя, письменницька і наукова діяльність були зорієнтовані на поступ людини, родини, громади, краю та нації до добра. “Поступ був центральною категорією, навколо якого укладався світогляд Франка, як в молодому, так – з певним застереженням – і в зрілому віці”. Поступ до добра був, так би мовити, стратегічною ціллю його життя, яка пронизує всю його наукову і творчу діяльність. Саме в поступі бачиться цілісність, системність його поглядів. Ще в молодому віці він багато реферував й аналізував погляди інших мислителів щодо поступу, прикладом може слугувати робота “Мислі о еволюції в історії людськості”, опублікована в журналі “Світ” у 1881-1882 рр. Титанічно працюючи, Франко формував своє бачення поступу. Переконливим й оригінальним фактом прагнення до поступу Іваном Франком був його вірш-стратегія “Гімн” (відомий ще під назвою “Вічний революціонер”, написаний у 1880 р. і вперше опублікований у 1882 р.), оскільки Франків “Вічний революціонер” є:

Дух, що тіло рве до бою,

Рве за поступ, щастя й волю...

Мета даної роботи – це спроба сучасного використання поглядів Івана Франка для розроблення методології формування шляхів добродійного поступу за системою «людина-родина-громада-край-нація», зформульованою Франком.

Добродійний поступ України на сьогоднішній день зосереджений у системі Івана Франка «наука-промисел-штука-товар», яка сьогодні трансформована у інноваційну модель розвитку економіки України, оскільки:

- зумовлює зростаючу значимість науки та освіти, сприяє тому, щоб вони стали «власністю всіх людей, прояснювали їх розум»;
- дозволяє глибоко усвідомити, як тісно переплітаються наука, технології та освіта, щоби “інтелектуальний рух у напрямі прогресу” охоплював усі верстви населення, оскільки розвиток суспільства – це перш за все зміни, що виникають в результаті збагачення існуючої та поширення нової думки людини, впливу накопиченого та заново набутого досвіду.

Аналізуючи слова І. Франка, що «Людська наука силкується вібрати до купи всі здобутки людського роду від найдавніших часів, перевірити їх розумом та пробою, видушити з них науку на будуще, зберегти все цінне та цікаве та забезпечити будучі покоління від можності таких самих упадків та руїн, які бували в давнину», можна дійти висновку, що саме інноваційна модель розвитку України може забезпечити їй поступ до добра, чи сталий розвиток. А посилаючись на слова: «... щоб ту чудову квітку «поступ», що досі росла якомсь дико, раз тут, а раз там, тікала з одного краю в другий, лишаючи по собі пустині, - щоб її присвоїти, розщепити по всій землі хоч, може, не рівномірно, то все ж настільки, щоб ніхто на світі не був виключений від її добродійств. Кожний народ, кожда громада працює над тим, не покладаючи рук. А хто би смів на хвилю загавитися або й зовсім відцуратися роботи, може бути певний, що незабаром його не стане на світі, що той «поступ» буде для нього не добродієм, а пожежею і спалить його та змете з землі безслідно. ... Кожний народ, кожда громада мусить познайомитися з ним, а хто не хоче чи не може присвоїти собі добрих його боків, той швидко зазнає на собі злих – голоду, хороб, горівки, деморалізації – і пропаде від них...», можна зауважити, що інноваційна діяльність у всіх сферах діяльності людини та проблеми керування нею в Україні теж повинні стати об'єктом та предметом наукових досліджень.

Висновок

На основі викладеного можна зробити наступні висновки: система поглядів І. Франка щодо поступу далекоглядне, його по праву можна вважати пророком у поступі до добра; запропонована на основі системи поглядів І. Франка на поступ, методологія побудови національної системи може сприяти системному становленню інноваційної структури в Україні.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

© Копець Г.Р., Войцеховська Ю.В., Сирватка П.Б., 2015

Необхідність здійснення та окремі напрями інноваційної діяльності обґрунтували зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема, Бенсуассан Б., Базь М.О., Іванов Ю.Б., Іванова О.Ю., Костюк О.С., Кузьмін О.Є., Петрович Й.М., Павлова Н.Н., Старовойтова М.К., Тимошук М.Р., Фещур Р.В., Фомін П.П., Федулова Л.І., Фляйшер К., Чухрай Н.І. та інші [1, 2].

Формування інноваційної інфраструктури буде відбуватися в умовах бажаного сучасними економістами європейського вектору розвитку національної економіки. Такий інноваційний поступ слід здійснювати з урахуванням глобалізаційних та інтеграційних чинників розвитку сучасних підприємств, особливо при здійсненні ними зовнішньоекономічної діяльності, розширенні ринків, більш раціонального використання ресурсів.

Вчені виділяють існування трьох рівнів глобалізації:

- вертикальний рівень (створення та вплив міжнародних економічних центрів);
- вертикально-горизонтальний рівень (створення та функціонування єврорегіонів);
- горизонтальний рівень (створення та функціонування транснаціональних корпорацій).

Діяльність цілих галузей та окремих підприємств України доцільно здійснювати з урахуванням сучасних умов та вимог міжнародного бізнесу. Костюк О.С. виокремлює такі міжнародні стратегії діяльності вітчизняних підприємств [3, с. 159]:

- іноземна експансія на основі використання конкурентних переваг вітчизняного ринку;
- концентрація, позиціонування підприємством джерел конкурентних переваг;
- концентрація підприємства на ключових компетенціях як форми конкурентної переваги в сфері досягнення результатів;
- координація та інтеграція географічно розпоросених організацій для досягнення глобальної конкурентоспроможності.

Опис приведених вище напрямів відповідає чотирьом міжнародним видам стратегій: експортної, мультилокальної, глобальної та транснаціональної.

На нашу думку, експортну, мультилокальну, глобальну стратегії в галузі транспорту, продажу ресурсів, міжнародної торгівлі, лісопромислового комплексу України [3, с. 160-161] слід замінити стратегією логістично-виробничо-маркетингового кооперування, співпраці у межах логістичного ланцюжка постачань. Така співпраця забезпечить більш ефективне використання ресурсів, зниження ціни та прозорість її формування, оптимізування матеріальних та інформаційних потоків, підвищення кваліфікації та досвіду персоналу, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу.

1. Фляйшер К. Стратегический и конкурентный анализ. Методы и средства конкурентного анализа в бизнесе./К. Фляйшер, Б. Бенсуассан. – М.: БИНОМ, Лаборатория знаний, 2005. – 541 с.

2. Базь М.О. Підходи до оцінки конкурентоспроможності інноваційного продукту./О.М. Базь//Тези доповідей VI МНПК «Маркетинг та логістика в системі менеджменту» 9-11 листопада 2006 р. - Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – С. 12-13.

3. Костюк О.С. Вплив глобалізації на конкурентоспроможність лісопромислового комплексу (ЛПК) України/О.С. Костюк//Тези доповідей VI МНПК «Маркетинг та логістика в системі менеджменту» 9-11 листопада 2006 р. - Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – С. 159-161.

НЕОБХІДНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗЕРНОВОГО РИНКУ

©Н.Л.Корженівська, 2015

Зернове господарство все більше приваблює увагу товаровиробників, що виявляється у нарощуванні обсягів валових зборів, які у 2013 р. досягли відмітки 63 млн. т. Такі здобутки дозволили формувати значні обсяги експортних партій зернових (27 млн. т на суму 6,4 млрд. дол. США) [1]. Особливість зернової галузі полягає у функціонуванні на ринку як малих фермерських господарств, так і крупних холдингових компаній та зернотрейдерів з іноземним капіталом. Як свідчать дані [2], по Україні прибуток від виробництва зерна склав у 2013 р. 683 млн. грн., проте збільшення витрат призвело до рівня рентабельності лише у 1,5%. Лівова частка проблеми пов'язана з функціонуванням і розвитком інфраструктурного забезпечення ринку зерна, що проявляється у недосконалому логістичному, інформаційному, технологічному, транспортному, елеваторному, портових ресурсних потенціалів.

Економічне значення каналів товароруку зумовлено тим, що вони визначають довжину шляху та тривалість часу переміщення зернової продукції від виробника до споживача, управляючи швидкістю рухом продукції. Тому вибір варіанту товароруку безпосередньо впливає на рівень задоволення потреб споживача та величину прибутку і загальну ефективність виробничо-господарської діяльності підприємств. Формування ефективних каналів товароруку з організаційних та цінових позицій значною мірою визначається створенням та розвитком адекватної сучасним вимогам ринкової інфраструктури стосовно зернової продукції. [3].

Розвиток інноваційної інфраструктури зернового ринку передбачає організаційно-фінансову підтримку з боку державних інституцій в напрямку вдосконалення законодавчої бази, кредитної політики, митно-тарифного та податкового регулювання, розвитку вітчизняного насінництва, сприяння економічній безпеці товаровиробників зернової продукції. Пріоритетним напрямком інноваційної інфраструктури має бути розвиток її логістичної, інформаційної та технологічної складових. Нарощення експортного потенціалу зумовлює нові виклики до проблеми збільшення потужностей річкових перевезень та терміналів збереження зерна.

В Україні інфраструктура для зберігання сільськогосподарської продукції представлена наступними об'єктами: для зернових – 8892 од. загальною ємністю близько 46 млн. тонн, нестача у сховищах становить – 5,6 млн. тонн. Незадовільний стан дорожнього покриття, що збільшує терміни доставки та призводить до погіршення якості продукції. Високі тарифи на залізничне перевезення, відсутність необхідної кількості вагонів-зерновозів. Існує проблема повільного об'єднання дрібних товаровиробників в зернові кооперативи (на 1.01.2014 р. діє лише 36) [4]. А це дало б змогу працювати таким підприємствам в рівних умовах з великими компаніями.

Динаміка накопичення і реалізації запасів зерна свідчить, що значна їх частина перебуває на зберіганні у товаровиробників. В умовах нарощування темпів торгівлі, особливо експортних перспектив, актуальним є моніторинг і оцінка інфраструктури зернового ринку та пошук інноваційних шляхів її реалізації, які дозволили б збалансувати інтереси усіх учасників зернового ринку.

1. *Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2013 році. Статистичний збірник / Відп. за випуск А.О. Фризоренко. – К.: ДССУ. – 2014. – 157 с.*

2. *Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2013 рік. Статистичний бюлетень / Відп. за випуск О.М. Прокопенко. – ДССУ. – 2014. – 84 с.*

3. *Харківський Д.Ф. Управління інноваційним розвитком зернового виробництва / Д.Ф. Харківський, О.П. Петренко // Економіка харчової промисловості. - № 4 (20). – 2013. – С. 61-65.*

4. *Першочергові заходи щодо розвитку аграрної логістики в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: niss.gov.ua/articles/1589/*

ДИСБАЛАНСИ РУХУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В ЕКОНОМІЦІ: НАПРЯМИ ВПЛИВУ ТА ОКРЕМІ НАСЛІДКИ

©Корнєєв М.В., 2015

Позитивні та негативні наслідки впливу дисбалансів руху фінансових ресурсів (ДР ФР) в економіці актуалізують питання дослідження напрямів такого впливу та оптимізації його ступеню [1;2;3;4]. У рамках наших досліджень виокремлено наступні напрями впливу ДР ФР в економіці:

Вплив ДР ФР на стійкість фінансового сектору економіки (ФСЕ). Для оцінки такого впливу було проаналізовано взаємозв'язок між пропонованим нами показником оцінки рівня ДР ФР [1] та індикаторами фінансової стійкості Міжнародного валютного фонду, показником Z-score стійкості банківської системи. За результатами проведеного аналізу нами отримано прямий (обернений) зв'язок (низький, середній, вище середнього, суттєвий) між ДР ФР та рівнем стійкості ФСЕ. Також додатково нами підтверджено гіпотезу про негативний вплив ДР ФР на стійкість ФСЕ (для більшості досліджуваних країн, в тому числі й для України). Позитивність такого впливу була доведена для незначної кількості країн, що розвиваються (завдяки відносно сталому розвитку їх реальних секторів економіки, більш-менш прогнозованому розвитку їх ФСЕ).

Вплив ДР ФР на економічне зростання. Для проведення оцінки такого впливу нами було запропоновано індекс фінансового розвитку (розроблений на основі проведення факторного статистичного аналізу; залежить від таких показників як: відношення грошового агрегату М3 до валового внутрішнього продукту; частка кредитів, наданих приватному сектору у валовому внутрішньому продукті; питома вага загальної вартості активів ФС у валовому внутрішньому продукті). Базовим (контрольним) показником при оцінці впливу ДР ФР на економічне зростання країни нами було обрано приріст валового внутрішнього продукту на душу населення. У ході такої оцінки нами була використана авторегресійна модель з розподіленим лагом. Оцінка впливу ДР ФР на економічне зростання нами проводилась у коротко- та довгостроковій перспективах. Результати проведеної нами оцінки (для України та ряду країн, подібних до неї за рівнем економічного розвитку) довели існування негативного впливу ДР ФР на економічне зростання: ріст пропонованого нами індексу фінансового розвитку обумовив зниження темпів приросту валового внутрішнього продукту на душу населення. Це, звісно, обумовлює необхідність розробки стратегії регулювання ДР ФР в національній економіці.

Вплив ДР ФР на соціальний розвиток. Враховуючи неоднозначність висновків ряду зарубіжних вчених [2;4] щодо можливих наслідків впливу ДР ФР на соціальний розвиток країн, нами було проведено власну оцінку такого впливу на прикладі економік України та країн, що подібні до неї за рівнем фінансового та соціально-економічного розвитку. Індикаторами для здійснення оцінки впливу ДР ФР на соціальний розвиток нами було обрано: а) коефіцієнт Джині, показники рівня, глибини бідності, ставку річного рівня безробіття (соціальні параметри); б) рівень зайнятості у ФСЕ, рівень внутрішніх кредитів, частка доданої вартості, створеної ФСЕ, рівень депозитів фінансової системи, капіталізація фондового ринку (параметри фінансового розвитку); в) відкритість торгівлі, дохід на душу населення (додаткові контрольні параметри). У ході такої оцінки нами була використана регресійна модель з фіксованими ефектами. Результати проведеної нами оцінки (для України та ряду країн Центральної та Східної Європи) довели існування неоднозначного впливу ДР ФР на соціальний розвиток цих країн: для ряду зарубіжних країн (зі значним рівнем розвитку їх фінансових систем) доведено негативний вплив ДР ФР (при цьому ступінь такого впливу зростає при паралельному зростанні рівня фінансового розвитку країни); для національної економіки, в цілому, ДР ФР позитивно впливають на рівень задоволення соціальних потреб суспільства (скорочується рівень бідності, безробіття тощо).

Вплив ДР ФР на функціонування інвестиційного ринку. Наслідки ДР ФР на функціонування такого ринку є різносторонніми (можуть мати як позитивний, так і негативний впливи) [3;4]. Для оцінки впливу ДР ФР на інвестиційний ринок (для України та ряду зарубіжних країн) нами обрано такі показники: а) інфраструктурні інвестиції, валове накопичення капіталу, валове накопичення основного капіталу, прямі іноземні інвестиції (інвестиційні параметри); б) відношення внутрішніх кредитів ФСЕ до валового

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки внутрішнього продукту, відсоток доданої вартості сектору FIRE (finance – фінанси, insurance – страхування, realestate – нерухомість) у сукупній валовій доданій вартості (параметри, що характеризують ДР ФР); в) темп росту валового внутрішнього продукту на душу населення, загальні державні витрати на кінцеве споживання (додаткові контрольні параметри). У ході такої оцінки нами була використана регресійна модель з фіксованими ефектами. Отримані нами результати досліджуваної оцінки доводять несуттєвий вплив ДР ФР на інвестиційні потоки у реальному секторі економіки (неоднозначного характеру, з переважанням позитивних наслідків впливів).

Вплив ДР ФР на функціонування товарного ринку. На основі виокремлення специфічних засад прояву ДР ФР на товарних ринках нами визначено детермінанти посилення їх впливу на досліджуваних ринках за окремими аспектами (рис. 1).

Рисунок 1 – Детермінанти посилення впливу ДР ФР на товарні ринки [1]

На підставі дослідження напрямів, ступеню впливів ДР ФР в економіці, їх наслідків слід розробити (коригувати існуючу) стратегію (тактику) регулювання таких дисбалансів в кожних конкретних умовах господарювання.

3. Корнєєв М. В. Теоретико-методичні засади оцінювання рівня фінансіалізації економіки / М. В. Корнєєв // Проблеми економіки. – 2014. – №3. – С.19-24.

4. Assa, J. Financialization and its consequences: the OECD Experience / J. Assa // Finance Research. – 2012. – Vol. 1, №1. – P. 35-39.

5. Greenwood J. Financial Development, Growth, and the Distribution of Income / J. Greenwood, B. Jovanovic // The Journal of Political Economy. – 1990. – Vol.98. – №5, p.1. – P. 1076-1107.

6. Boyer R. Is a finance-led growth regime a viable alternative to Fordism? A preliminary analysis / R. Boyer // Economy and Society. – 2000. – № 1. – P. 111-145.

ІНОЗЕМНА ІНВЕСТИЦІЯ ЯК БАЗОВА КАТЕГОРІЯ КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ

©Королович О.О., 2015

У сучасних реаліях наявне збільшення кількості іноземних інвестицій, які надходять в Україну, незважаючи на нестабільну політичну ситуацію. Так за обсягами, з початку інвестування в економіку України, найбільшим (понад 55%) є саме пряме іноземне інвестування у акціонерний капітал корпоративних підприємств [1]. Так, відповідні обсяги інвестування на кінець 2013 р. становили 65,8 млн. дол., що на 12,2% більше, ніж їх значення на початок 2012 р., і на 33,2% більше порівняно з 2011 р. [1].

Основні обсяги окреслених інвестицій, спрямовуються, переважно, у вже розвинені сектори економіки України. А саме, у: промисловість (31,1%); оптову і роздрібну торгівлю – 11,1%; операції з нерухомим майном – 7,2%. Значний обсяг іноземного інвестування у акціонерний капітал вітчизняних корпоративних підприємств наявний у фінансовій та страховій сферах – 29,7%.

В результаті окресленої динаміки постало питання щодо трансформації місця фінансового контролю в системі забезпечення ефективності діяльності підприємств де наявні іноземні інвестиції. При цьому проблеми окреслення місця внутрішнього фінансового контролю корпоративного підприємства розглядаються Саговою С.В., Бойко В.Р. та ін. Однак, ці наукові праці є досить узагальненими та майже не наводять інформації, щодо:

- 1) сутності іноземних інвестицій як найважливішої категорії фінансового контролю;
- 2) специфіки внутрішнього фінансового контролю, в залежності від частки іноземних інвестицій у складеному капіталі підприємства;
- 3) міжнародних особливостей фінансового контролю на підприємствах, у статутному капіталі яких наявні іноземні інвестиції.

Основний акцент досліджень зосереджений на аналізі змістовного наповнення категорії «іноземна інвестиція» як економічного явища. Разом з тим, в умовах недосконалості вітчизняного законодавства, фінансовий контроль іноземних інвестицій принципово важливий для іноземних інвесторів. На нашу думку, рівень такої важливості визначається критерієм участі іноземного інвестора та його часткою у складеному майні підприємства. Це пов'язане з тим, що законодавчо виділені дві категорії корпоративних підприємств, у складеному капіталі яких наявні іноземні інвестиції (а саме згідно положень Господарського кодексу України, ст. 116, 390-400, Закону України «Про режим іноземного інвестування», від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР): 1) корпоративні підприємства з іноземними інвестиціями; 2) іноземні корпоративні підприємства.

Так, іноземне корпоративне підприємство - це корпоративне підприємство, яке створене за законодавством України, що діє на основі власності іноземців або іноземних юридичних осіб або діюче підприємство, придбане повністю у власність цими особами (відповідно до ст. 117 р. II Господарського кодексу України – далі ГКУ).

Таке підприємство діє на основі об'єднання власності іноземців або іноземних юридичних осіб і саме їх частки (та їх прибутковість), у складеному майні підприємства, стають базовим об'єктом контролю. Зазначимо, що місце внутрішнього фінансового контролю, в системі забезпечення ефективності діяльності іноземного корпоративного підприємства, варіюється у межах відкритої та закритої моделей функціонування. Для відкритих іноземних корпоративних підприємств внутрішній фінансовий контроль, додатково, стає інструментом власника із попередження небезпеки поглинання і втрати контролю над часткою прав власності та утиску його інтересів, внаслідок не рівноважної влади (власник контрольного пакету акцій може отримувати ренту від скорочення доходів – тобто викупати акції інших власників за заниженою вартістю).

Корпоративні підприємства з іноземними інвестиціями визнаються такими (відповідно до ГКУ, ст. 116 р. II та Закону України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р.) - за наявності у їх статутному капіталі іноземних інвестицій у розмірі, який перевищує 10% такого капіталу. Відповідно до цього визначення, відповідний господарюючий суб'єкт:

- 1) набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки на його баланс;

2) втрачає статус підприємства з іноземними інвестиціями з дня, коли іноземні інвестиції у балансі стануть нижчими за 10% від загального статутного капіталу.

При цьому, ураховуючи, що сьогодні в Україні наявне застосування спеціальних правових режимів іноземного інвестування, які характеризуються наявністю для іноземних інвесторів системи пільг, гарантій, механізмів правового захисту та державної підтримки інвестиційної діяльності, фактична частка у статутному капіталі стає вагомою для іноземних інвесторів. У свою чергу, для вітчизняного корпоративного підприємства іноземна інвестиція може стати джерелом компенсації загального дефіциту фінансових ресурсів для їх розвитку.

Відповідно, саме ця категорія стає базовою у корпоративних фінансах, що пов'язане із ризиком втрати підприємством статусу об'єкту з іноземними інвестиціями, та переваг для інвестора від застосування спеціальних правових режимів для іноземного інвестування.

Крім того, якщо підприємство з іноземними інвестиціями організовано у формі відкритої корпорації, то для іноземного інвестора вагомими є ризики втрати суттєвого впливу або первісно зафіксованого контрактною угодою рівня контролю (що можливе за умови збільшення статутного капіталу такого підприємства, внаслідок господарської діяльності).

1. Пилипенко О.І. Моделі систем внутрішнього контролю в корпораціях: міжнародний досвід / О.І. Пилипенко // Вісник Житомирського Державного Технологічного Університету, 2009. - № 1(47).- С. 100-108. – (Серія: «Економічні науки»).

ПРОБЛЕМАТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Косовська Ю.А., Скоропад І.С., 2015

На сучасному етапі функціонування ринку інвестиційних послуг посилюється вплив інституціональних інвесторів, а саме інститутів спільного інвестування, які є ефективним механізмом розвитку економічного потенціалу країни за рахунок мобілізації інвестиційних ресурсів і забезпечення їх прибуткового розміщення. Інститути спільного інвестування є відносно новими суб'єктами на ринку вітчизняних фінансових послуг, однак на міжнародному просторі їх роль помітно зростає. Така тенденція зумовлена, насамперед, високими показниками дохідності на ринку спільного інвестування, наявністю фахівців у даній сфері, здатних здійснювати професійну діяльність в управлінні інвестиційними ресурсами, а також висока надійність та стабільність на фінансовому ринку. Незважаючи на широкі можливості та перспективи розвитку інститутів спільного інвестування в Україні, існує безліч перешкод та проблематичних аспектів, які гальмують розвиток та ефективне функціонування даних суб'єктів інвестиційної діяльності [1].

У 2012 році кількість зареєстрованих ІСІ зросла до 1428, а їх активів до 139 261 млн грн. У 2013 році кількість інститутів спільного інвестування зменшилась до 1332, але вартість активів зросла і становила 177 261 млн грн. У 2014 році кількість ІСІ зменшилась до 1305, але активи продовжували зростати, і становили 192 966 млн грн. Станом на 08.04.2015 р. кількість інститутів спільного інвестування становила 1210, а активів 219 835 млн.грн. Така тенденція відображає поступове зменшення інститутів спільного інвестування протягом останніх років їх функціонування, що спричинено низкою проблематичних аспектів [2].

Сучасна фінансового – економічна криза є головним рушійним фактором, який гальмує діяльність інститутів спільного інвестування, оскільки сприяє зниженню середньої прибутковості інвестиційних фондів, в результаті чого призводить до відсутності надходжень при розміщенні коштів інвесторів. Це дає змогу зробити висновок про високу ризикованість таких капіталовкладень порівняно з альтернативними джерелами вкладення коштів. Відтік коштів з інститутів спільного інвестування є також однією з причин їх недосконалої діяльності, що змушує інвесторів вкладати кошти в менш ризикові суб'єкти, наприклад на депозити у комерційних банку [3].

Ще однією з перешкод на шляху розвитку інститутів спільного інвестування є недосконала нормативно – правова база. Хоча законодавство, яке регулює діяльність цих інститутів постійно змінюється і вдосконалюється, але невідповідність вимогам сучасного фондового ринку, недостатнє спрямування на захист прав інвесторів не дає можливостей для стабільного функціонування інститутів спільного інвестування [4].

Нерозвиненість вітчизняного фондового ринку є проблемою, яка носить широкомасштабний характер, оскільки стосується як економіки держави загалом, так і суб'єктів на мікрорівні, зокрема інвестиційних фондів, створюючи широке коло не менш вагомих перешкод – недоступність інвестиційних послуг до споживачів, відсутність кваліфікованих кадрів у галузі інвестування та обмеженість громадян у доступності інформації щодо параметрів діяльності інвестиційних компаній [5].

Отже, враховуючи негативні тенденції сучасного розвитку інститутів спільного інвестування, можна запропонувати декілька шляхів щодо вирішення таких проблем, а саме створення сприятливих умов для покращення інвестиційного клімату, вдосконалення правового механізму, зокрема законів, які регулюють інвестиційну діяльність, зменшення податкового навантаження на інвестиційні фонди та створення системи повноцінного інформаційного забезпечення для залучення широкого кола інвесторів [6].

1. *Інститути спільного інвестування в Україні: перспективи розвитку / К. В. Шульга // Управління розвитком. - 2013. - №20. - С. 149-151.*

2. *Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу (УАІБ). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: uaib.com.ua.*

3. *Фінансові інститути як професійні учасники фондового ринку в Україні / О.В. Чеберяко // Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи України зб. матер. X Міжн. наук.-практ. конференції, 24-25 жовтня 2013 р. - Київ, 2013. - С. 324-329.*

4. *Інститути спільного інвестування на ринку фінансового посередництва / В. Ковтун // Ринок цінних паперів України : Науково-практичне видання. - 2014. - № 3/4. - С. 69-72.*

5. *Інститути спільного інвестування : сутність, функції та місце в економічній системі / О.В.Грінченко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2014. - №3(69). - С. 207-212.*

6. *Перспективи розвитку діяльності інститутів спільного інвестування у вітчизняній системі інституційного інвестування / С.В.Черкасова, М.В.Сороківська // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2013. - №2. – С.193 – 203.*

МОДЕЛЮВАННЯ СКЛАДНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ

© Крайчук О.В., 2015

Моделювання виступає як комплексний засіб вивчення об'єкта дослідження шляхом створення формально тотожного йому пізнавального образу, що відображає його властивості. Проблема використання математичного апарату у прикладному вивченні управлінських ситуацій і процесів є одним з ключових питань розвитку теорії і практики управління. Разом з тим необхідно підкреслити, що управлінська діяльність, яка покликана вирішувати проблеми багаторівневої складності, потребує інтеграції гуманітарного і математичного підходів у цілому.

Процеси зниження передбачуваності результатів, збільшення ваги економічних наслідків, викликаних управлінськими помилками вимагають забезпечення якості управлінських рішень за рахунок формування адекватної аналітичної інформаційної бази для оцінювання ключових характеристик діяльності та розвитку підприємства. Існуючі загальноприйняті підходи до побудови математичних моделей об'єктів ґрунтуються на кількісних методах, які не дають змоги оперувати невизначеністю. Однак цільова постановка завдань процесу управління доволі часто пов'язується з вихідною змінною нечіткої системи управління.

Математичне моделювання складних соціально-економічних систем, до яких можна віднести і господарський механізм управління підприємствами, вимагає врахування багатьох факторів з недостатнім рівнем статистичного опису складових функцій, високим ступенем їх невизначеності та необхідності врахування великого обсягу іноді суперечливої інформації [3, с. 67]. Дослідження російського науковця В.П. Бочарнікова [1] показали, що найбільш притаманним для вирішення практичних задач в умовах невизначеності може бути підхід, який базується на теорії нечітких мір та нечітко-інтегрального розрахунку (Fuzzy-технології) і дозволяє створити ефективне прикладне математичне забезпечення в системах підтримки прийняття рішень та аналізу експертних оцінок.

Використання теорії нечітких множин формує можливості для подолання недоліків ймовірнісного та оптимізаційного підходів, а також узгодження різноманітних варіантів нечітких рішень за умов наявності нечітких обмежень, коефіцієнтів та початкових умов. Таке обґрунтування управлінських рішень дає можливість проаналізувати тенденції змін характеристик адаптації механізмів управління підприємствами, забезпечити умови взаємодії його складових, уникнути ризику помилок у плануванні та істотно покращити точність прогнозування [3, с. 112-114].

Прогнозування та вирішення проблем, пов'язаних з характеристикою стану об'єкта в економіці та управлінні на підставі нечітких множин здійснюється на основі програмного середовища MATLAB з використанням пакета нечіткої логіки Fuzzy Logic Toolbox. Це дозволяє розглядати групи показників для комплексного всебічного подання стану об'єкта дослідження та цілеспрямовано розподілити існуючі матеріальні, фінансові, інформаційні та людські ресурси для вирішення пріоритетних проблем, в тому числі пов'язаних із забезпеченням інноваційного розвитку.

1. Бочарников В.П. *Fuzzy-технология : Математические основы. Практика моделирования в экономике* / В. П. Бочарников. – С-Пб. : «Наука» РАН, 2001. – 328 с.

2. Заде Л.С. *Понятие лингвистической переменной и ее применение к принятию приближенных решений* / Л.С. Заде. – М. : Мир, 1976. – 167 с.

3. Князевич А.О. *Механізми управління інноваційним розвитком : моногр.* / А.О. Князевич, О.В. Крайчук. – Рівне, 2011. – 136 с.

РОЛЬ БАНКІВ У ФІНАНСУВАННІ ІННОВАЦІЙ

© Красномовець В.А., 2015

Банки у фінансуванні інновацій - явище багатостороннє, що представляє собою цілу систему та складається з безлічі елементів. Дану систему можна розділити на дві підсистеми: перша, безпосередня участь банків в інвестуванні в інноваційну діяльність власними коштами, тобто вливання ресурсів кредитних організацій в інноваційні проекти; друга – сприяння банків як фінансових посередників інноваційному процесу, що передбачає участь в активізації інноваційної діяльності іншими методами.

Одним з найважливіших моментів участі банків у фінансуванні інноваційних процесів є довгостроковість процесу взаємодії, будь то інвестування в капітал інноваційних підприємств, або кредитування інноваційних проектів.

У світовій практиці банки є ключовим учасником інвестиційно-інноваційної діяльності. Ними накопичений значний досвід акумулювання і розміщення фінансових ресурсів з метою розробки інноваційних продуктів і послуг та реалізації інноваційних проектів.

Формування вітчизняної моделі фінансування інноваційної діяльності передбачає врахування інституційних і структурних особливостей економіки країни. На даний час в українській економіці вже склалася модель фондового ринку змішаного типу, при переважанні банків як економічних агентів фондового ринку. Вибір форм і напрямів взаємодії держави з іншими суб'єктами даної моделі повинен здійснюватися з урахуванням: іноземного досвіду фінансування інновацій; існуючої моделі ринкової економіки; особливостей функціонування кредитно-фінансової системи. Однією з складних проблем стратегічного розвитку «є забезпечення сумісності фінансової стійкості (стабільності) і кредитної активності з метою створення умов для інноваційного розвитку економіки» [2, с. 154].

На сучасному етапі в банках організаційно-фінансовий супровід діяльності в сфері інновацій включає в себе три складові: правову, організаційну, фінансову. Організаційний аспект стосується побудови оптимальної структури взаємодії ланок, з яких організований процес фінансування інновацій. Правовий аспект полягає у регламентуванні і регулюванні цих процесів. Роль фінансових ресурсів полягає в забезпеченні життєдіяльності всіх етапів інноваційної діяльності [1, с. 35].

Ефективність фінансування інновацій може бути підвищена в разі залучення до процесу фінансових ресурсів бізнесу і великих корпорацій. Подібний механізм може бути організований, в тому числі, за посередництва пільгового кредитування, забезпеченого державними гарантіями. Для досягнення поставленої мети необхідно систематично коригувати законодавчу базу в інноваційній сфері, яка містить методи щодо податкового стимулювання підприємств, що беруть участь в інноваційному процесі, що сприяло б формуванню мотивації вітчизняних підприємств у довгостроковій перспективі.

Загальна оцінка фінансового потенціалу вітчизняної банківської системи дозволяє стверджувати, що протягом тривалого періоду в банківській сфері відбувалися доволі складні процеси трансформації загальних тенденцій, зміни вектора її економічного розвитку від напряму сталого фінансового зростання до зворотного, який характеризує конкретні зусилля щодо пошуку дієвих заходів виходу з фінансової кризи та в подальшому подолання її негативних наслідків. Відтак, тільки створення умов залучення фінансових ресурсів для інновацій та забезпечення розвитку системи пільгового банківського кредитування інновацій може вивести нашу країну на новий інноваційний шлях розвитку.

1. Абасов Р.Г. Отечественные банки как источник финансирования инноваций / Р.Г. Абасов, В.П. Акинина // Креативная экономика. – 2013. – № 6. – С. 34–38

2. Никонова Я.И. Мировой опыт финансирования государственной инновационной стратегии / Я.И. Никонова // Вестник Томского государственного университета. – 2013. – № 373. – С. 151–157

ТЕХНОЛОГІЧНІ ВІДКРИТТЯ ЛЮДСТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ

Коротко охарактеризуємо і розглянемо рейтинг технологічних відкриттів людства, зокрема найвидатніших, що запропонував інститут АІММРЕ [1].

1. Найважливішим досягненням світової наукової думки була визнана періодична таблиця елементів Дмитра Івановича Менделєєва (1869 рік), яка систематизувала всі дослідження в галузі хімії та ядерної фізики.

2. Друге місце відведено відкриттю технології виплавки заліза - дана важлива для розвитку всієї майбутньої цивілізації подія відбулася на 300 років раніше Стародавнього Єгипту (1550 рік до н. е.) у Малій Азії.

3. А третє місце посів транзистор, винайдений у 1948 року американськими вченими Вільямом Шоклі, Джоном Бардіном й Волтером Брате'їном, який поклав початок мініатюризації електроніки.

4. На четвертому місці - таке незамінне сьогодні скло, яке з'явилося у 2200 році до н. е. у східному Середземномор'ї.

5. Винайдений голландським натуралістом й винахідником Антоні ван Левенгуком (1632-1723) мікроскоп посів п'яте місце рейтингу.

6. На шостому місці стоїть будівельний матеріал - цемент, який почали застосовувати із XVIII століття і таким чином здійснили своєрідну революцію у будівництві.

7. Винайдення сталі, котре, як вважають, відбулося 300 років до н. е. в Індії, одержало сьоме місце.

8. На восьмому місці опинилася технологія виробництва давнього зброярського матеріалу - міді.

9. Дифракція рентгенівських променів кристалами, яку відкрив у 1912 році Макс фон Лауе, стала дев'ятим за важливістю досягненням науки (людство отримало кристалографію та спектроскопію).

10. Десяте місце займає конвертор для виплавки сталі з чавуну, який створив англійський інженер Генрі Бессемер (1813-1898), конструкція якого майже без змін дійшла до наших днів.

Сама періодичність виникнення радикальних нововведень (за російським вченим Н.Д. Кондратьєвим) з 1740 по 2000 рік наступна:

1 - розповсюдження парових машин (приблизно з 1740 року);

2 - розвиток залізничного транспорту (з 1820-1830 рр.);

3 - розвиток електроенергетики і автомобілебудування (з 1900-1910 рр.);

4 - розвиток електроніки (з 1935-1945 рр.);

5 - розвиток мікропроцесорної техніки (з кінця 20 століття) [2].

Здійснимо порівняння найвидатніших технологічних відкриттів людства через „призму ” періодичності виникнення радикальних нововведень. За результатами порівняння можна стверджувати, що найвідомішим технологічним відкриттям людства в системі радикальних нововведень (в проміжку часу 1740 - 2000 рік) є транзистор, що замінив громіздкі радіолампи і відноситься до третього нововведення – до епохи розвитку електроніки.

Отже, в даному порівнюваному проміжку часу у різних сферах виробництва дуже часто використовували залізо (друге місце), скло (четверте місце), сталь (сьоме місце), мідь (восьме місце). В даний час, наприклад будівництво неможливе без одного з основних будівельних матеріалів - цементу (шосте місце).

Сьогодні, в практиці міжнародних і вітчизняних установ, що працюють у сфері інноваційної діяльності, широко використовуються наступні поняття щодо визначення інноваційної інфраструктури: інноваційні центри и технопаркові структури.

Сама інноваційна інфраструктура - певна сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, які надають спектр послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно - комунікативні, юридичні, освітні тощо) [3].

Формування і розвиток інноваційної інфраструктури повинні базуватись на наступних основних принципах:

- адекватність інфраструктури рівню розвитку певного регіону;

- відповідність реальним потребам сучасної економіки;
- раціональне територіальне розташування;
- функціональне зосередження на гострих проблемах інноваційної діяльності;
- доступність певної сфери послуг для підприємців (територіальна, інформаційна, вартісна);
- залучення державних і недержавних ресурсів, зокрема виробничих.

Для удосконалення інноваційної інфраструктури необхідно ширше залучати науково-технічний потенціал регіону (науково-виробничі підприємства, конструкторські бюро, лабораторії).

Сьогодні важливими завданнями залишається упорядкування діяльності існуючих об'єктів інноваційної інфраструктури та координація процесів створення і розвитку нових інноваційних установ, їх організаційне, методичне і матеріальне забезпечення.

А для мотивації бізнесу у сфері інновацій, необхідно створювати адекватні і зрозумілі правові, економічні, податкові механізми, всіляко сприяти розвитку і підтримці інноваційної інфраструктури.

Одним з найкращих варіантів розвитку інноваційного середовища є налагодження постійного контакту між державою, безпосередньо зацікавленою у зростанні інновацій, що підвищують соціально-економічний добробут громадян, освітою в особі вищих учбових закладів, що виступають як основне джерело інноваційних ідей, і бізнесом, здатним здійснити відповідне фінансування інноваційних розробок. Для здійснення даного завдання необхідне створення відповідної мережі технопарків.

Крім того, законодавством України передбачається також створення таких основних видів інноваційних структур, як інноваційні бізнес-інкубатори, інноваційні центри, технопарки, технополіси, ефективність яких порівняно доведена досвідом розвинених країн світу.

Більшість механізмів фінансової підтримки та податкового стимулювання, передбаченого законодавчими і нормативно-правовими урядовими актами України, не застосовуються в повному обсязі. А відсутність сформованого системного підходу, науково обґрунтованих концептуальних засад щодо державної науково-технологічної та інноваційної політики не компенсується кількістю законодавчих актів, численними змінами та доповненнями до них. Європейський досвід свідчить, що чим частіше змінюються правові норми, тим гірше вони виконуються [4].

На сьогодні немає чіткого визначення нормативно-правовими актами України всіх елементів ринкової інноваційної інфраструктури, що можуть бути за призначенням віднесені до групи об'єктів підтримки інноваційної діяльності.

Світовий і європейський досвід становлення технологічного ринку у розвинених країнах показує, що основним елементом державної політики є певні програми стійкого розвитку і створення технокополісів і технопаркових структур, які виступають як основне джерело впровадження високих технологій у виробництво і надання послуг.

А враховуючи результати порівняння найвидатніших технологічних відкриттів людства і періодичності виникнення радикальних нововведень, а також стану інноваційної інфраструктури України можна стверджувати, що залучення інвестицій в українські підприємства повинно бути пов'язане із проведенням інвестиційних вкладень в галузі машинобудування, металургію і будівельну індустрію. Доцільним це є також із точки зору значного залучення виробничих ресурсів, зокрема трудових і технічних (обладнання і устаткування) для впровадження високих технологій.

1. Рейтинг найвідоміших технологічних відкриттів людства // Щотижнева телегазета „ TV Експерт ” №43 (467) від 28 жовтня 2010 року. – І.Франківськ: В-во ВД „ Експерт ”, 2010. - С.2.

2. Менеджмент організації. Посібник. Румянцева З.П. та інші. М.: Інфра. 1999. 432 с.

3. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 № 40-IV.

4. Нежиборець В. Інноваційна інфраструктура: проблеми, перспективи, рішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: econotyu.nauka.com.ua/?op=1&z=1230. – Назва з екрану.

МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Провівши аналіз закордонного досвіду застосування механізмів фінансування заходів з енергозбереження та енергоефективності можна зробити наступні висновки:

Для заохочення енергозбереження або для боротьби з неефективним чи надмірним споживанням енергії використовуються різні схеми оподаткування, які підвищують відносну вартість спожитих енергоресурсів або зменшують відносну вартість застосування нових технологій.

Фінансові стимули використовуються для заохочення реалізації політики енергозбереження шляхом підвищення економічної привабливості відповідних інвестицій та закупівель, або зниження експлуатаційних витрат. Джерелами пільгових кредитів або субсидій є кошти, які надійшли від запроваджених податків і зборів.

Фінансові стимули використовуються в комплексних програмах, які поєднують інтереси державних установ, населення та підприємницьких кіл, і виконують функцію розподілу доходів з урахуванням рівня ефективності використання енергоресурсів.

З урахуванням реального стану економіки України першочерговими заходами з впровадження економічних механізмів енергоефективності є:

- встановлення прогресивних норм витрат енергоносіїв у порядку, визначеному законодавством;
- запровадження дієвих економічних санкцій за неефективне використання енергоресурсів (підвищена плата, податки, штрафи);
- підвищення адміністративної відповідальності за порушення у сфері енергозбереження та енергоефективності.

Після розв'язання зазначених проблем можливе застосування економічних механізмів стимулювання - здешевлення кредитів і звільнення від оподаткування частини прибутку, отриманого за рахунок впровадження енергоефективних та енергозберігаючих технологій [1-3].

Основними джерелами надходження коштів для функціонування економічних механізмів стимулювання програм, проектів та заходів з підвищення енергоефективності та енергозбереження є:

- кошти державного та місцевих бюджетів отримані від встановлених податків, штрафів та підвищеної плати за енергоресурси;
- власні кошти підприємств;
- кредитні ресурси;
- внутрішнє та зовнішнє інвестування.

А для удосконалення інноваційної інфраструктури необхідно ширше залучати весь науково-технічний потенціал регіону (науково-виробничі підприємства, конструкторські бюро, лабораторії).

Сьогодні важливими завданнями залишається упорядкування діяльності існуючих об'єктів інноваційної інфраструктури та координація процесів створення і розвитку нових інноваційних установ, їх організаційне, методичне і матеріальне забезпечення, зокрема у сфері підвищення енергоефективності та енергозбереження.

1. Кігель В. Р. Оцінювання економічної ефективності ризикових проектів реального інвестування / В. Р. Кігель // *Держава та регіони*. – 2008. – № 3. – С. 118-124.

2. Коваль Н. В. Удосконалення підходів до оцінки ефективності інвестиційних проектів / Н.В. Коваль // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2008. – № 3. – С. 17-21.

3. Економічний вибір оптимальних технологій: мікро- та макроекономічні аспекти: [монографія] / Ю. Стадницький, А. Загородній, О. Капітанець, О. Товкан. – Львів: ЗУКЦ, 2006. – 320 с.

ІТ-ПОСЛУГИ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

© І.М. Кривцун, 2015

Кризовий період спричинив у діяльності як фінансових інститутів, так і ІТ-компаній низку негативних тенденцій.

За результатами 2014 року банки різко зменшили обсяги кредитування на тлі значного, понад 60%, зменшення депозитного портфеля. Досягнуті низькі показники банківської маржі та чистого спреду як в діяльності провідних банків, так за банківською системою загалом призвели до різкого зниження ефективності та збиткової роботи банківських інститутів. За даними держрегулятора ринку з нього виведено 33 банки, ще у 17-ти введена тимчасова адміністрація [1]. Наслідки кризи призвели до того, що ІТ-витрати в банківському секторі скоротились на 26% [2]. Це при тому, що банки, а зокрема їх ТОП-20 є основними клієнтами ІТ-компаній.

Ще гіршою є ситуація у діяльності парабанківських установ. Зрощення банківського та страхового капіталу в Україні посилило негативні тенденції у роботі life- та nonlife-страховиків, спричинивши втрату ними ліквідності та скорочення портфеля страхування кредитних ризиків.

Наслідки кризи не оминули і діяльності ІТ-компаній, відтік клієнтів яких склав близько 10%. На думку експертів, ІТ-ринок у 2014 році скоротився на 42%, а обсяги переданого у користування програмного забезпечення на 37% [2].

Такі негативні тенденції змушують як фінансові інститути, так і ІТ-компанії вдаватись до пошуку та запровадження нових послуг, ефективних у кризовий період. Послуги ІТ-компаній та фінансових установ своїм клієнтам є тісно взаємопов'язаними: нові нестандартні ІТ-послуги дають змогу фінансовим інститутам удосконалювати свою діяльність, впроваджувати на ринок інноваційні фінансові продукти, а відтак і підвищувати свій інноваційний потенціал.

Зокрема, для банківських та парабанківських установ у кризовий період особливо актуальними є вирішення наступних проблемних питань:

- пошук ефективних методів нецінової конкурентної боротьби за депозитарія, оскільки сумнівне (однак дієве у минулому) різке підвищення відсоткових ставок за вкладами для збільшення депозитного портфеля, в сучасних умовах вже не спрацює;
- аналіз клієнтурної бази та причин відтоку клієнтів;
- пошук шляхів підвищення ефективності роботи та скорочення витрат (в т.ч. і витрат на ІТ-послуги);
- розвиток альтернативних каналів розповсюдження/надання фінансових продуктів/послуг;
- пошук альтернативних до депозитарного джерел збільшення ресурсної бази;
- активне запровадження інтернет-послуг та е-комерції;
- пошук можливостей впровадження інноваційних рішень таким чином, щоб не змінювати радикально внутрішню «архітектуру» фінансової установи.

Відтак послуги ІТ-компаній фінансовим інститутам повинні бути орієнтовані на сприяння ефективному вирішенню тих проблем, які стоять перед їх клієнтами. З цією метою у табл. 1 запропоновано систематизацію антикризових заходів відповідно до наявних у роботі фінансової установи проблем чи кризових факторів.

Реалізація запропонованих антикризових заходів у діяльності фінансових установ частково/повністю базується на використанні послуг ІТ-компаній. Це забезпечує підвищення як конкурентоспроможності окремих банківських чи страхових продуктів, так і інноваційного рівня та рівня конкурентоспроможності фінансового інституту загалом.

Антикризові заходи в діяльності фінансових установ з використанням ІТ-послуг

Кризовий фактор чи наявна проблема	Рекомендований захід
Відтік клієнтів	Аналіз причин відтоку клієнтів Побудова моделі відтоку клієнтів Розроблення та удосконалення програм лояльності
Зменшення депозитного портфеля	Диверсифікація депозитних та комплексних банківських послуг Розроблення та удосконалення програм лояльності
Зростання частки НКА у кредитному портфелі	Удосконалення методики прогнозування банкрутства позичальника та розрахунку вірогідності повернення кредитів з використанням програмного забезпечення
Підвищення рівня ризику клієнтів, умисне спричинення страхових випадків (у страхуванні)	Об'єднання online- та offline-каналів розповсюдження страхових продуктів Запровадження електронного страхування
Зростання вартості ІТ-послуг	Використання так званих хмаркових технологій [3] Застосування ІТ-аутсорсингу
Зниження ефективності та конкурентоспроможності діяльності фінансової установи	Об'єднання online- та offline-каналів надання фінансових послуг Інвестиції у фінансово-технологічні стартапи

Для банківського сектора національної економіки постійною є проблема пошуку джерел нарощення ресурсної бази, яка особливо гостро проявляється у кризовий період. Поряд з нею тривалий час залишається невирішеним питання забезпечення ліквідності роботи банків. Обидві проблеми є тісно пов'язаними між собою і можуть бути вирішені лише завдяки застосуванню комплексного підходу, який повинен забезпечити збалансованість кредитного та депозитного портфелів за валютою, обсягами та термінами. Пропоновані антикризові заходи першочергово стосуються удосконалення кредитної, депозитної та відсоткової політики, завдяки чому навіть за несприятливих умов банки мають змогу досягти запланованого рівня чистого спреду та банківської маржі.

Щодо антикризового менеджменту у діяльності самих ІТ-компаній, то вони, на думку експертів, повинні переорієнтуватись на інтеграцію ІТ-сервісів, розширення клієнтурної бази шляхом задоволення потреб малого та середнього бізнесу, диверсифікації послуг для силових структур та громадських організацій [4], участь у створенні фінансово-технологічних стартапів, зокрема фінансових супермаркетів, та надання ІТ-послуг у сфері P2P-кредитування.

1. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс].- Режим доступу: bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.

2. Украинский ИТ-рынок все еще ориентирован на аппаратное обеспечение, что является признаком его незрелости [Електронний ресурс].- Режим доступу: delo.ua/tech/ukrainskij-it-rynok-vse-esche-orientirovan-na-apparatnoe-obespec-295257.

3. Україну заводять у хмару [Електронний ресурс].- Режим доступу: pravda.com.ua/publications/2015/03/25/535441/

4. Инновации против кризиса [Електронний ресурс].- Режим доступу: futurebanking.ru/post/2784.

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАВОК

© Є.В.Крикавський, О.А. Похильченко, 2015

Від об'єктивної оцінки сукупного створеного ефекту ланцюга поставок та вкладу у нього кожного з його учасників в значній мірі залежить ефективність його управління. Ланцюг поставок це складна та динамічна система, розвиток якої неможливий без вдосконалень. Щоб досягти прогресу у своїй діяльності слід чітко уявляти своє сьогоденне положення: знати свої сильні та слабкі сторони, розуміти як добре ми функціонуємо взагалі та порівняно із найсильнішими конкурентами і яким чином можемо це вдосконалити. Відтак, необхідною є діагностика ланцюга поставок, мета якої полягає в досягненні суттєвого покращення показників його функціонування на основі виявлених для цього реальних можливостей [1].

Одним із найбільш дискусійних моментів в діагностиці ланцюгів поставок є вибір ключових показників оцінки результативності їх роботи, що пов'язане, насамперед, із їх складністю та відмінністю умов функціонування. Незважаючи на існування різноманітних методик оцінки результатів роботи ланцюгів поставок досі не існує єдиного універсального підходу, за яким така діагностика була би можливою.

Удосконалення ланцюга поставок (або ж навіть проектування нового) можна розглядати як конструювання процесів, на основі вибору найбільш оптимального рішення на принципах співпраці учасників у відносинах «постачальник-покупець». В свою чергу, співпрацю можна розглядати з точки зору кількості відносин між партнерами і потреб інтенсивності контактів. Така двовимірна співпраця дає змогу виокремити такі види моделей [2]:

- транзакційна модель - учасники ланцюга поставок орієнтовані на підписання комерційних умов (угод) на покупку або продаж товарів або послуг;
- коопераційна модель - учасники ланцюга поставок взаємодіють, співпрацюють у виробництві товарів і послуг та їх продажу;
- координаційна модель – учасники ланцюга поставок, завдяки сучасним інформаційним технологіям можуть в режимі реального часу узгоджувати взаємну діяльність;
- синхронізована модель - учасники в ланцюгу поставок узгоджуються своєю діяльністю на основі ще більш активного використання інформаційних систем, Інтернету, спільних баз даних, відповідних міжнародних стандартів і т.д., завдяки чому можуть одночасно реалізовувати велику кількість дій, процесів і заходів.

При виборі моделі удосконалення бізнес-процесів для ланцюга поставок критичне значення, на наш погляд, має діагностування результатів його роботи, а зокрема їх оцінювання (вимірювання), адже саме воно дає змогу зрозуміти «як є?» та відповісти на питання «як має бути?».

Аналіз літературних джерел в цілому дає змогу виокремити два головних підходи до оцінювання результатів роботи ланцюгів поставок як одного із етапів його діагностування:

- перший – розрахунковий, засновується на розрахунку ключових показників діяльності, так званих КРІ (англ. *Key performance index*);
- другий – комунікативний, засновується на опитуванні респондентів з подальшим формуванням як якісних, так і кількісних висновків.

Вимірювати показники результативності діяльності повинні менеджери кожної організації, в тому числі і ланцюгів поставок. При цьому слід віддавати перевагу показникам, які:

- пов'язані з цілями ланцюга поставок;
- фокусуються на істотних факторах;
- є реально вимірюваними;
- є об'єктивними;
- пов'язані з поточними, а не з минулими результатами;
- можна співставити з показниками інших організацій чи іншими часовими проміжками;

- є зрозумілими для всіх зацікавлених осіб;
- є корисними для інших видів аналізу.

Водночас, у сучасній економіці ми маємо справу не лише з класичними ланцюгами поставок, які надають клієнтам стандартні продукти в стандартних умовах, але із ланцюгами, які зосереджуються на наданні унікального, з точки зору умов поставки, продукту з метою укріплення своїх конкурентних позицій. Прикладом одного з таких «нестандартних» ланцюгів є гнучкий ланцюг поставок (*англ. Agile supply chain*), в якому головний акцент зроблено на гнучкості виробництва у відповідності до потреб клієнта і системному впровадженні змін [3]. Г. Сардана (G. Sardana) пропонує набір показників для оцінки результативності такого ланцюга поставок [4], який охоплює чотири виміри:

- ефективність організації;
- ефективність процесів;
- якість;
- рівень задоволеності учасників ланцюга (постачальників, клієнтів, працівників).

Підсумовуючи, підкреслимо, такі моменти:

по-перше: оцінювання ланцюга поставок через призму показників без співставлення із кращими практиками подібних компаній та ланцюгів дає уявлення лише про поверхневі та очевидні результати роботи ланцюга, залишаючи без відповіді питання – чи є наш ланцюг кращим у порівнянні із іншими і в чому криється наша конкурентна перевага. Не можна оцінити за допомогою розрахункового підходу і якість досягнутої співпраці між партнерами в ланцюгу, його синергізм. Водночас, за такого підходу можна отримати максимум інформації внутрішнього характеру, аналіз якої перш за все доцільно використовувати в якості основного інструменту для експрес-діагностики ланцюга поставок.

по-друге: оцінювання ланцюга поставок на основі зіставлення його результатів, процесів та в цілому бізнес-практики із найсильнішими конкурентами дає уявлення про те чи є наш ланцюг кращим у порівнянні із іншими, в чому його конкурентна перевага, який вклад кожного з учасників у сукупний ефект, згенерований ланцюгом, однак залишає без відповіді питання – які глибинні причини саме таких результатів. Також за допомогою цього методу важко оцінити якість досягнутої співпраці між партнерами в ланцюгу, його синергізм. Крім того, хоча і існує ряд методів для порівняння ланцюгів поставок, кожен з них має певні обмеження або не є доцільним по відношенню до деяких типів ланцюгів поставок. Також існують методологічні проблеми у зіставленні і оцінці традиційних ланцюгів поставок. Відтак, вважаємо, що найбільш доцільно його використовувати як стратегічний інструмент і лише у випадку наявності відповідної бази для порівняння.

по-третє: цінність комунікативного підходу, перш за все, полягає в тому, що він дає змогу відрізнити два бачення роботи ланцюга поставок: зі сторони постачальників та споживачів та зі сторони вищого керівництва разом із безпосередніми внутрішніми виконавцями. Тобто дає відповідь на питання – чому ми маємо саме такі результати, а не інакші. З іншого боку слід враховувати часову обмеженість даного підходу, що криється у тривалому процесі збору, обробки інформації та формуванні кінцевих висновків, що безперечно не задовольняє оперативне управління ланцюгом поставок. Також унеможливується порівняльна оцінка результатів роботи учасників ланцюга між собою та порівняння ланцюга поставок із найсильнішими конкурентами в галузі. Відтак, вважаємо, що найбільш доцільно його використовувати як стратегічний інструмент у разі якщо проведення бенчмаркінгу затруднене або неможливе через ряд серйозних причин.

1. Крикавський Є. В. Ланцюг поставок – *ex adverso* традиційного підприємства / Є. В. Крикавський, О. А. Похильченко, В. А. Фалович // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2014. - № 12. - С. 297-311. - Режим доступу: nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzslubp_2014_12_69.pdf.

2. Szymonik A., Logistyka i zarządzanie łańcuchem dostaw / A. Szymonik. Warszawa: Difin, część 2, 2010.

3. Levine L. O., *Creating New Systems*, [in:] Montgomery J.C., Levine L.O. (eds.), *The Transition to Agile Manufacturing*, ASQC Quality Press, Wisconsin, 1996.

4. Sardana G., *Designing Performance Metrics for Agile Supply Chains*, [in:] *Proceedings of International Conference on Logistics and Supply Chain Management, Hong Kong, China, 2006*.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ – НОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

© Криштоф Н.С., 2015

На даний час проблема державної підтримки інноваційного бізнесу є предметом обговорення в широких суспільних колах, які безпосередньо пов'язані з наукою та освітою, беруть активну участь у процесах відтворення і є основою прогресу у різних сферах життєдіяльності. При цьому суттєво зростає роль людського капіталу, потенціал якого визначають такі чинники:

- здатність представників певного соціуму сприймати й адаптувати до власного культурно-цивілізаційного ґрунту новітні досягнення людства;
- стан фундаментальної науки та науково-технічних розробок, можливість продукувати і впроваджувати у виробництво та інші сфери життя новітні технології.

Вважаємо, що особливої уваги потребує підприємницька ініціатива початківців, які розробляють та намагаються втілити в життя нові проекти, так звані стартапи. Започаткування стартапу є стимулом для ефективного використання ресурсів, адже суспільно корисний стартап створює нові робочі місця, а соціальне підприємництво фокусується на певній проблемі та ефективніше її вирішує. Україна багато втрачає від того, що державні структури не спрацьовують ефективно у справі сприяння просуванню інноваційних розробок, хоч талановитих ідей не бракує.

Певна річ, модель побудови інноваційного бізнесу кардинально відрізняється від класичних бізнес-моделей. Можливість отримати надприбутки від комерціалізації передової технології, розробки чи винаходу вимагає суттєвих капіталовкладень. І це при тому, що ризики безповоротної втрати проінвестованого капіталу є дуже високими. Саме вони зазвичай відлякують потенційного інвестора. Тож завданням держави є мінімізувати ризики впровадження нових проектів шляхом запровадження фінансової підтримки інноваційних стартапів, надання податкових і митних пільг та допомоги при придбанні закордонних патентів вітчизняними винахідниками. Важливо втілювати кращий зарубіжний досвід у власну практику державного управління інноваційними процесами, поєднуючи його з особливостями вітчизняної економіки; створити базу для розвитку інноваційних стартапів та наукоємних підприємств; впровадити фінансово-фіскальні механізми стимулювання інноваційної діяльності та забезпечити на належному рівні захист прав інтелектуальної власності.

З огляду на те, що Україну вже залишили близько шести мільйонів талановитих фахівців, і процес трудової міграції може навіть прискоритися після введення безвізового режиму з ЄС, фахівці наголошують, що економічному розвитку нам треба навчатись у Польщі, Чехії та Туреччині, яких ми випереджали ще 25 років назад і які в разі – обійшли нас за цей час. Так, на думку В.Галасюка, замість того щоб впроваджувати потужну промислову й інвестиційну політику Україна пішла хибним шляхом деіндустріалізації. Траєкторія економічного розвитку України та наших країн-сусідів за часи незалежності (до військової агресії) свідчить, що необхідно докорінно змінити економічний курс нашої держави, адже дерегуляція, життя від кредиту до кредиту МВФ та «затягування пасків» населення – це шлях до економічного провалля. Щорічно з України виводиться понад \$8 млрд прибутків [1]. І дійсно, якщо не створити відповідну правову базу та гідні умови роботи, наприклад, для ІТ-спеціалістів, інших затребуваних фахівців, є ризик, що після впровадження безвізового режиму з ЄС отримаємо нову армію висококваліфікованих емігрантів.

Ставку в розбудові економіки потрібно робити на високотехнологічні галузі, серед яких наукові дослідження та розробки, ІТ, виробництво готової продукції у машинобудуванні, харчовій промисловості. Перед українською державою стоїть завдання – вийти з бідності, структурно переорієнтувати економіку, капіталізувати людський капітал. Без побудови власної потужної економіки всередині держави ніякі кроки щодо євроінтеграції не принесуть Україні добробуту та процвітання. Слід невідкладно втілювати економічні реформи (впровадження інвестиційних стимулів, створення спеціальних податкових та митних умов для пріоритетних галузей, захист інтелектуальної власності, цільові державні закупівлі, фінансування інфраструктури). Україна має шанс докорінно змінитися й збудувати нову економіку, переконані експерти

[1]. Єдиний спосіб для України перейти до категорії розвинених країн вони вбачають у тому, щоб піти шляхом інновацій. Не можна не погодитися з тим, що нам потрібен справжній економічний і технологічний стрибок, а не намагання повторити досвід інших країн, які стали на шлях інновацій декілька десятиріч тому.

У 2014 році створено Асоціацію «Інноваційний розвиток України», яка об'єднує провідні міжнародні та національні компанії, експертів зі сфери освіти, науки та представників влади. Місія Асоціації полягає в тому, щоб здійснювати вплив на державу та суспільство задля створення сприятливих умов для високотехнологічного бізнесу. Яскравий приклад проекту, у втіленні якого є заслуга Асоціації це запровадження в Україні енергосервісних контрактів, де приватні інвестори отримали можливість і стимул вкладати кошти в енергомодернізацію бюджетних установ. При ефективній реалізації проекту країна має вийти на економію до 1 млрд кубометрів газу на рік та створити величезний попит на енергозберігаюче обладнання, що вироблятиметься в Україні [2].

Зрозуміло, що бойові дії на Сході України негативно впливають на показники промислової продукції. Заходи щодо відбудови промислового комплексу мають бути спрямовані на відновлення роботи існуючих виробництв, диверсифікацію експортних поставок продукції й розширення її внутрішнього споживання, а також структурну модернізацію виробничих потужностей із впровадженням енерго- та ресурсозберігаючих технологій і високих екологічних стандартів, у тому числі на основі залучення інвестицій та інновацій у ключові для економіки регіону виробництва. Тому після закінчення воєнних дій необхідно ініціювати розроблення пілотних інвестиційно-інноваційних проектів на засадах державно-приватного партнерства, спрямованих на зменшення витрат паливно-енергетичних ресурсів і впровадження новітніх технологій.

Інновації передбачають не лише зміну економіки; треба змінювати систему управління, соціальну політику, ставлення до екології. У структурі соціально-економічного розвитку держави повинні чітко визначатися державні та регіональні пріоритети. Необхідно забезпечити ефективну реалізацію довготермінової стратегії розвитку для створення нових робочих місць. Інноваційна стратегія здатна зробити Україну конкурентоздатною у світі, незважаючи на зовнішні виклики. «Перший крок полягає в тому, що держава має стати потужним користувачем найсучасніших технологій. З часом сформується культура користування сучасними технологіями, й українці почнуть самі робити нове та вкладати кошти в інновації» [2].

Важливо, щоб запрацювали майданчики для формування стратегії економічного розвитку України, орієнтовані на організацію діалогу експертів, бізнесу та влади. Адже «інновація – це новий підхід, креативність і нестандартність думки, простота і інтуїція, що разом несуть в собі потужний потенціал зміни майбутнього на краще. Саме цього сьогодні бракує українському суспільству для створення нової ідеології, нового типу взаємодії держави, бізнесу і окремого громадянина. Як сказав Стів Джобс, «інновація відрізняє лідера від того, хто його доганяє» [3].

На нашу думку, зважене використання досвіду провідних міжнародних та національних компаній у сфері інформаційних технологій, машинобудування, мікроелектроніки, енергоефективності, освіти та науки є однією з передумов формування державної політики щодо підтримки інноваційного бізнесу як комплексу правових, адміністративних та економічних заходів держави, спрямованих на поширення та активізацію інвестиційно-інноваційних процесів.

1. Україна щороку втрачає \$8 млрд та десятки тисяч громадян – В. Галасюк. [Електронний ресурс] – Режим доступу: bionic-hill.com/uk/news/labor_migration_Ukraine/

2. Асоціація «Інноваційний розвиток України». [Електронний ресурс] – Режим доступу: uaaid.com.ua

3. Катерина Чала. [Електронний ресурс] – Режим доступу: uaaid.com.ua/look/nunc-et-pulvinar-scelerisque-scelerisque/

ДІАГРАМА ГАНТА, ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЧАСОМ

© Н.М. Крукевич, 2015

У залежності від способу відображення існують такі види сіткових графіків: як стрілчасті графіки (відображення роботи має вигляд стрілки, та зв'язки між роботами зображуються у виді кіл і відображають назву подій, у яких були присутні порядкові номери) та графіки передування (роботи подаються в вигляді прямокутників, і стрілками позначаються логічні зв'язки).

Від графіків передування легко перейти до діаграми Ганта, які представляють собою форму календарного планування. Існують різноманітні способи висвітлення календарного плану:

- табличний (формується перелік робіт у таблиці на певному рівні WBS з урахуванням дати початку та кінця, тривалості кожної з робіт).
- діаграмний (подається у вигляді діаграм Ганта) [1].

Одним з методів планування та управління проектами є - Діаграма Ганта (англ. *Gantt chart*, стрічкова діаграма, графік названий за ім'ям Генрі Ганта - німецького інженера). Широковідомий вид стовпчастих діаграм, який застосовується для відтворення плану, графіка робіт з якого-небудь проекту називається діаграмою Ганта. Даний організаційний ресурс досить часто створюється за допомогою комп'ютерної програми, хоч багатьом керівникам проектів знайома і форма подання на папері. Застосування даної діаграми допоможе з точністю побудувати графік виконання робіт по проекту будь-якого розміру, і може допомогти в більшості завдань загального планування.

В умовах сучасності діаграма Ганта демонструє собою стандарт де-факто в теорії та практиці управління проектами, як мінімум, для зображення структури списку робіт над проектом. Відрізки розміщені на горизонтальній шкалі часу це і є графік Ганта. Кожен відрізок на шкалі відповідає за окремий проект, задачу чи під задачу. По вертикалі розташовуються проекти, задачі, під задачі, та складові плану. На шкалі часу початок, кінець і довжина відрізка рівнозначні початку, кінцю та тривалості поставленого завдання. На декотрих діаграмах Ганта прослідковується залежність серед поставлених задач [2].

Розглянемо алгоритм побудови діаграми Ганта: усвідомити зміст робіт; зібрати необхідну інформацію про всі кроки, процеси або складові проекту; розрахувати терміни робіт; додати всі смужки на діаграмі; оцінити залежності між фазами або процесами проекту; створити діаграму за допомогою відповідного програмного забезпечення.

В контексті цього, розглянемо позитивні риси діаграми Ганта: легкість побудови та читання; є ключовим документом у процесі прийняття рішень; наочність подання перебігу виконання робіт за проектом; розуміння ідеї запасу часу та його використання; прекрасний засіб планування і контролю, та передумова календарного планування потреб у ресурсах; є умовою визначення грошових потоків [1].

Таким чином слід відзначити, що використання алгоритму з найбільш поширених операцій діаграми Ганта допоможе поліпшити тайм-менеджмент, організацію проекту та провести його поглиблений аналіз. Діаграма Ганта є одним з цінних методів планування та управління проектами, що в свою чергу покращить тайм-менеджмент на усіх рівнях підприємств.

1. Сіткове і календарне планування проекту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: bookz.com.ua/4/6.htm

2. Планування. Діаграма Ганта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: worksection.com/faq/gantt-chart.html

DIE ERFAHRUNG ZUM FORMEN VON INNOVATIVEN FORMEN ZUR ENTWICKLUNG DER REGIONAL ENTWICKLUNG IN DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND

©Крушинська А. В., Myslitska R. R., 2015

Eines der Instrumente, des Strukturwandel des Wirtschaftssystems ist die Errichtung eine Sonderwirtschaftszone (SEZ), sowie Gebieten von vorrangigen Entwicklungsförderung (GEF) durch die Einführung von Präferenzregelungen für die Geschäftstätigkeit, Steuern auf Gewinne und Import von Waren und Ausrüstungen.

Die Notwendigkeit für die Bildung von Gebieten mit besonderen Steuerregelung, durch die neue Formen der Entwicklung ist ein Problem, da die Aktualität nicht nur einmal bewiesen ist.

Doch trotz der Tatsache, dass ihre Einführung die Umsetzung im Management der sozio-ökonomischen Prozessen auf eine neue Ebene zu bringen wird, ist ein Weg der effizienten Organisation der regionalen Wirtschaft, die im Einklang mit den nationalen Interessen, soweit die Aktivität der SEZ und der GEF in der Ukraine kritisiert, sowohl von Wissenschaftlern ist, so durch die Behörden.

Unter den Lösungsfindungen für eine Gruppen von Problemen, die im Zusammenhang mit innovativen Formen der regionalen Entwicklung, ist es wichtig die Zuteilung von maximalen Verengungen ihres Fokus auf die Entscheidung von wichtigen sektoralen und räumlichen Entwicklung.

In diesem Kontext, ist interessant für die Realisierung in der Ukraine, die Erfahrung der Bundesrepublik.

Außerdem wird geschaut auf die praktische Umsetzung der vorrangigen Gebieten am Beispiel der Gemeinde Barleben, sowie auf der Erfahrung der Analyse geführt, die einzelne Instrumente definieren für Anreize, dies auch in der Ukraine einzuführen

Mit der friedlichen Revolution in der DDR und den damit verbundenen Umbruch, begann in der Gemeinde von Barleben, diese liegt etwa 4 km von der Landeshauptstadt Sachsen-Anhalts Magdeburgs entfernt. Von landwirtschaftlichen Zweigen, zum größten Gewerbegebiet der Region und das in nur 20 Jahren.

Um zu verstehen, sollte man zuerst klären was ein Gewerbegebiet ist. Laut der Definition der Baunutzungsverordnung §8 versteht man unter Gewerbegebiete folgendes[1]:

Gewerbegebiete dienen vorwiegend der Unterbringung von nicht erheblich belästigenden Gewerbebetrieben.“

Folgende Arten stehen für Gewerbegebiete:

Gewerbebetriebe aller Art, Lagerhäuser, Lagerplätze und öffentliche Betriebe;

Geschäfts-, Büro- und Verwaltungsgebäude;

Tankstellen;

Anlagen für sportliche Zwecke.

Ausnahmen sind:

Wohnungen für Aufsichts- und Bereitschaftspersonen sowie für Betriebsinhaber und Betriebsleiter, die dem Gewerbebetrieb zugeordnet und ihm gegenüber in Grundfläche und Baumasse untergeordnet sind;

Anlagen für kirchliche, kulturelle, soziale und gesundheitliche Zwecke;

Vergnügungsstätten.

Diese folgenden Eigenschaften erfüllt das Gewerbegebiet Barleben. In den Jahren siedelten sich 5 Gewerbestädte dort an, mit ihnen 120 Unternehmen und mit mehr als 2300 Arbeitsplätzen. Die größten Arbeitgeber sind die Pharmaziefirma HEXAL, sowie SalutasPharma GmbH mit allein 1400 Mitarbeitern. Die Gründe für diese hohe Wirtschaftskraft liegen an der günstigen Lage, mit der Anbindung an die A2 Richtung Hannover und Berlin, sowie an den Mittellandkanal und Elbe-Havelkanal, desweiteren an die Nähe zu Magdeburg.

Ein weiterer Grund ist die niedrige Gewerbesteuer von 299 % und nicht wie in Magdeburg, die bei 330 % liegt und die Bundesdurchschnittserhebung liegt bei 360 %. Desweiteren erhalten neu angesiedelte Firmen 5 Jahre Steuererleichterungen, in Form von nicht zu bezahlender Grunderwerbssteuer.

Weitere triftige Argumente was für dieses Gewerbegebiet spricht sind flexible Bodenpreise, schnelle Genehmigungsverfahren bei Ansiedlungsvorhaben und die Förderung von Unternehmen mit innovativen

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
technologischen Ideen, sowie die Schaffung von günstigen Voraussetzungen für Investoren, bei Ansiedlung in
eins der Technologieparks[2].

Durch diese Gründe siedelten sich nicht nur Unternehmen an, sondern auch junge Familien. Für diese Gruppe bot die Gemeinde viele Zuschüsse, wie z. B.: 5000 EUR für Häuserbauer; 500 EUR für jedes Neugeborene; mehrere Hunderttausende für die Förderung Vereine; 10 Mill EUR für den Bau einer neuen Sporthalle.

Um diese ganzen mehr Mehrausgaben zu finanzieren, bezieht man das Geld aus den Steuereinnahmen, diese lag im Jahr 2013 bei 30,4 Mill EUR. Es wurden Schulen gebaut (2 Grundschulen und 1 internationales Gymnasium unter der europäischen Schirmherrschaft der Stiftung ECOLE), mehrere Kindergärten (4), sowie eine neue Sporthalle und eine gute Bus- und Zugverbindung nach Magdeburg und Wolmirstedt. Darüberhinaus gibt es mehrere Einkaufsmöglichkeiten, Arztpraxen und auch für die älteren Generationen Wohn- und Freizeitmöglichkeiten. Diese ganzen Subventionen führten dazu, dass sich die Bevölkerung von 6000 Einwohner im Jahre 1989, auf 9500 im Jahr 2013 anstieg.

Barleben ist ein gelungenes Beispiel, dafür wie eine kleine Gemeinde mit guten Möglichkeiten, sich ein erfolgreiches Gewerbegebiet aufbauen kann, dass auch Deutschlandweit bekannt ist.

Also, auf der einen Seite haben wir eine positive Erfahrung der SEZ und GEF in mehreren europäischen Ländern [3, s.12-18] und auch teilweise in der Ukraine [4 s.177-182; 5 s.183-184], mit nicht ausreichendem wirtschaftlichen Erfolg und des Fehlens wirtschaftlichen Willens, um Lösungen für die Aufgaben zu finden, die zum Erfolg führen.

Ein Weg zum Erfolg, ist sicherzustellen die Funktionalität der SEZ und GEF.

Man sollte schon bei der Gründung der Organisation für die Gebiete der Steuersonderregelungen, für welche Tätigkeit die Sonderbehandlung angewendet werden darf.

Außerdem ist positiv für die Umsetzung in der Ukraine, eine Maßnahme zu übernehmen, die besagt, dass die Unternehmen 5 Jahre von der Gewerbesteuer befreit sind, dies führt dazu, dass die Entwicklung vorangetrieben wird.

Die Erfahrung, die uns die Gemeinde Barleben gibt, zeigt uns eine hohe Effektivität in diesem Punkt.

In Deutschland werden Gebiete von vorrangigen Entwicklungsförderung, nur in begrenzten Bereiche zugelassen und eröffnet und das gesamtwirtschaftliche Potenzial abgerechnet wird. Während in der Ukraine die Gesamtfläche aller TPD beträgt 62.451 km², was 27% der Regionen von ihrem Standort und 10,3% des ganzen Landes ausmacht[5, S. 182].

Auch in Anbetracht der Erfahrung der Ukraine zum Thema GEF, müssen diese für eine Mindestlaufzeit von 5 Jahren gegründet werden, diese müssen gründlich kontrolliert und inspiziert werden und ausgedehnt werden, wenn die Summe der Erträge (wirtschaftliche Ausgaben) des Haushaltes überschreitet in der Größe der Haushaltsrückstände in Folge der Steuervorteile.

Die oben genannten Erfahrungsergebnisse geben die Effizienz innovativer Formen der Regionalentwicklung zu erhöhen und haben die Möglichkeit, nationale und regionale Investitionspolitik zu verbessern.

1. *Baunutzungsverordnung* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dejure.org/gesetze/BauNVO/8.html.

2. *Wirtschaft Gemeinde von Barleben* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Vgl. barleben.de/Startseite/Wirtschaft](http://Vgl.barleben.de/Startseite/Wirtschaft).

3. *Проскурнін В. Спеціальні економічні зони та інвестиційний клімат країн центрально-східної Європи / В. Проскурнін // Спеціальні економічні зони Польщі: досвід євроінтеграції : [«Економічні Есе»]. - 2004. - Вип. 18. - С. 7-20.*

4. *Чмир О. С. Аналіз результатів функціонування вітчизняної системи СЕЗ і ТПП та перспективи її подальшого розвитку / О. С. Чмир, В. І. Піла, В. М. Хілько // Формування ринкових відносин в Україні . - 2011. - № 10. - С. 173-185.*

5. *Єгорова О.О. Результативність та ефективність територій пріоритетного розвитку України / О. О.Єгорова // Науковий вісник Херсонського державного університету.- 2014.- Випуск 6. - Частина 1. – С.181-187.*

ПЕРЕВАГИ ЕНЕРГОСЕРВІСНИХ КОНТРАКТІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

© Кулик Л. А., 2015

Ресурсозбереження та ресурсоефективність на сьогоднішній день є одними із найважливіших пріоритетів соціально-економічного розвитку у глобальному, національному та регіональному масштабах. Ефективна реалізація відповідної політики за цими напрямками дозволяє вирішувати як наявні гострі проблеми глобального рівня – обмеженість запасів паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР), зростаючий негативний вплив використання енергії на навколишнє природне середовище і пов'язані з цим кліматичні зміни, так і проблеми національного та регіонального розвитку – досягнення відповідного рівня ресурсної безпеки та ресурсної незалежності, високого рівня конкурентоспроможності економіки регіонів і соціально-економічного розвитку тощо [1]. Проблема підвищення ресурсоефективності, у тому числі й енергоефективності, не є новою для України загалом і для кожного її регіону зокрема. Проте відсутність належного рівня фінансування, брак ефективного управління створює значні бар'єри для реалізації ресурсозберігаючих проектів. Зокрема, проблему дефіциту фінансових ресурсів на ресурсозбереження можна вирішити за рахунок впровадження європейських підходів до фінансування таких проектів, а саме – за допомогою залучення приватного капіталу і впровадження механізмів надання енергосервісних послуг спеціалізованими енергосервісними компаніями.

Термін «енергосервісна компанія» (ЕСКО) або «компанія з надання енергетичних послуг» походить від англійського «Energy Service Company» (ESCO) – аббревіатури, яка добре відома фахівцям з енергозбереження в США та Західній Європі. ЕСКО пропонує споживачеві енергії – замовнику цілий комплекс послуг, пов'язаних із заощадженням енергії: проектних, інженерних, технічних, управлінських і фінансових. Метою їх є зниження витрат замовника внаслідок підвищення ефективності використання ним енергії. У розвинених країнах всі ці переваги зазначаються в енергетичному перформанс-контракті або енергосервісному договорі, при реалізації якого використовуються різні пільги та інші фінансові стимули, що заохочують виробників добровільно обмежувати споживання енергії. Головна мета ЕСКО – зробити інвестиції в енергоефективність доступними для усіх учасників ринку.

Енергосервісний договір/контракт (або енергетичний перформанс-контракт) – це договір, предметом якого є надання послуг енергосервісу енергосервісною компанією, оплата яких здійснюється за рахунок досягнутої економії у споживанні ПЕР та зменшення витрат замовника на їх оплату у результаті впровадження енергозберігаючих заходів (порівняно до витрат, які б були понесені за відсутності енергосервісу) [2].

У сучасних реаліях енергосервісний договір є одним із найбільш економічно обґрунтованих підходів до ресурсоефективного господарювання, що уможливорює для споживача ПЕР впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій. Особливістю даного виду відносин є те, що споживач не витрачає свій капітал. Усі фінансові зобов'язання та основну частину ризику бере на себе ЕСКО, яка реалізує даний проект. Інвестиційні витрати на проект і прибуток ЕСКО відшкодовується за рахунок коштів, отриманих із фактичної економії ресурсів замовника енергосервісу. Сфера використання енергосервісного договору є дуже широкою. Енергосервісні контракти можуть застосовуватись як на об'єктах промислових підприємств, в установах бюджетної та соціальної сфери (лікарні, школи, об'єкти культурного призначення), житлового фонду (багатоквартирні будинки та ін.), так і для приватних домогосподарств. Проте, варто зазначити, що чим більший обсяг роботи конкретної ЕСКО, тим кращий ефект. Тобто, чим більша витрата енергії на певному об'єкті, тим більшу частку цієї енергії вдається зберегти.

На відміну від традиційного підходу до ресурсоефективної модернізації регіонів України залучення спеціалізованих ЕСКО для фінансування ресурсозберігаючих заходів має ряд переваг як для самої ЕСКО та замовника енергосервісу, так і для економіки регіонів України (рис. 1).

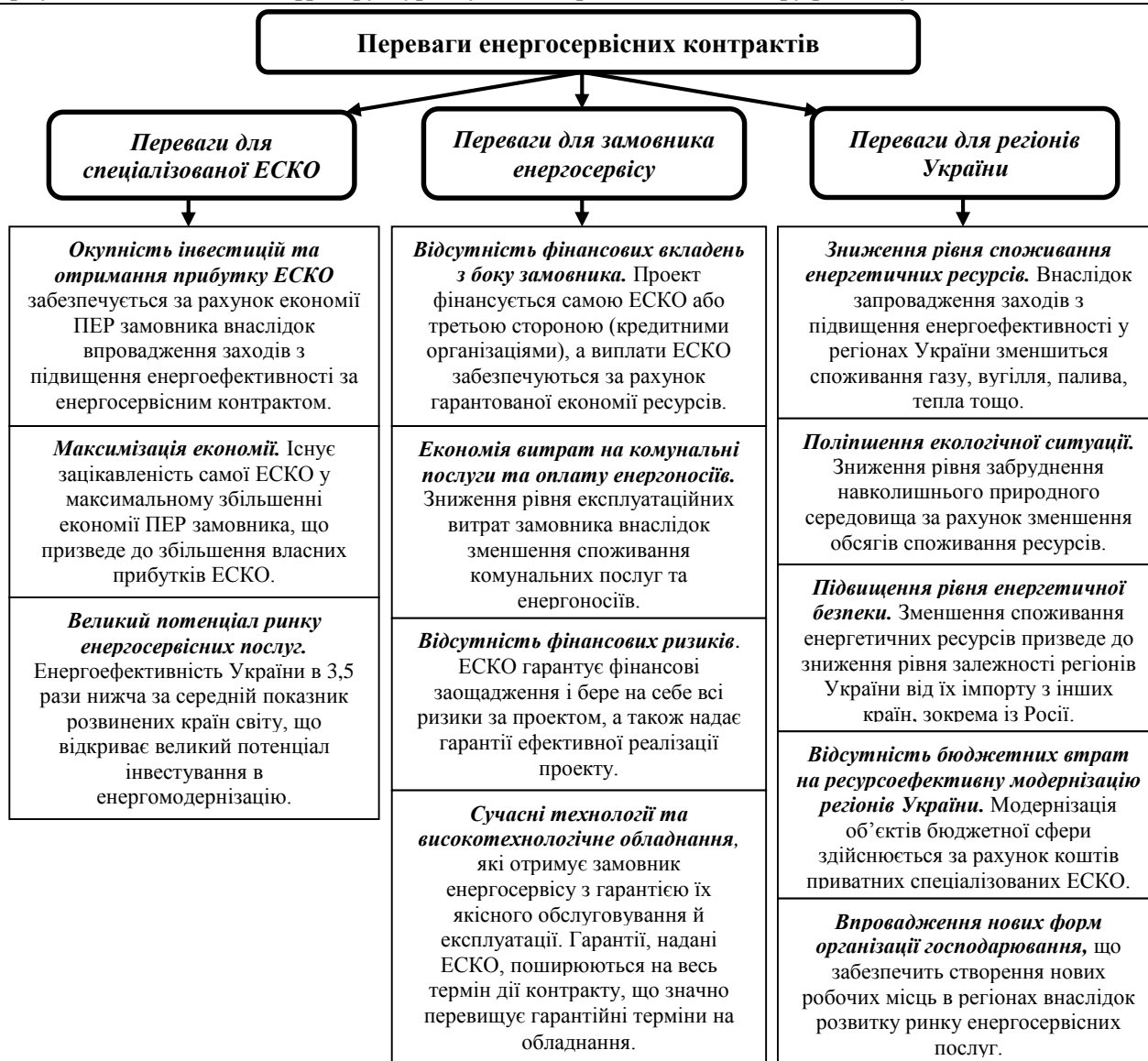

Рис. 1 – Переваги енергосервісних контрактів (авторська розробка)

Водночас у вітчизняних умовах господарювання існують значні бар'єри та ризики для здійснення енергосервісу. Ключовими з них є: відсутність нормативно-правової бази, яка регулює та визначає умови діяльності ЕСКО, необхідність залучення значних позикових коштів під високі кредитні ставки банків, слабкий ступінь довіри споживачів ПЕР до діяльності ЕСКО, тривалі терміни реалізації проектів, висока вартість розробки проектів та обмежені технічні можливості, відсутність державних гарантій реалізації проектів та виплати доходів ЕСКО. Тільки за рахунок подолання зазначених бар'єрів та за допомогою активізації належної державної підтримки даного виду інноваційно-інвестиційної діяльності можна сприяти розвитку енергосервісної діяльності та залучити приватний капітал у процеси ресурсоефективної модернізації регіонів України.

2. Сметанин В. Механизм финансирования ресурсосбережения на муниципальных предприятиях коммунального хозяйства [Электронный ресурс] / В. Сметанин. – Режим доступа: interm.gtk.gau.hu/miau/61/szmetanyin_article_1.pdf.

3. Иванов Г.Н. Энергосервисные контракты. Реализация потенциала энергосбережения [Электронный ресурс] / Г.Н. Иванов. – Режим доступа: portal-energo.ru/articles/details/id/378.

ФРАНЦУЗЬКИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ – ДЛЯ УКРАЇНИ

© Кулініч Т.В., 2015

Україна і надалі перебуває в активному пошуковій моделі, яка дозволить фінансово забезпечити ефективний і стабільний інноваційний розвиток національної економіки. В цьому плані на особливу увагу заслуговує «французька модель», яка поєднала в собі централізацію державного управління інноваційним розвитком, широке залучення суспільної думки до обговорення шляхів і можливостей впровадження новацій, потужні можливості зменшення значного податкового тиску на підприємства з активною новаторською позицією, розгалужену мережу інноваційних кластерів (зокрема технополісів, технопарків і центрів бізнес-інновацій).

Досягнення Франції в сфері інновацій підтверджуються її включенням до Топ-30 рейтингу «Глобального інноваційного індексу - 2013» [1]. Така позиція країни була досягнута завдяки прийняттю сфери НДДКР і інновацій головним фактором майбутнього економічного зростання країни та найважливішим пріоритетом державної політики.

Франція, яку завжди критикували за надмірну централізацію державного управління, змогла використати цей фактор як козир в посткризових умовах і мобілізувала національні потужності для швидкого інноваційного розквіту. Навіть більше, Франція пішла ва-банк і незважаючи на значний дефіцит державного бюджету, замість тотальної економії впровадила широкомасштабну довгострокову інвестиційну програму уряду щодо фінансування досягнення таких майбутніх стратегічних цілей, як: прискорення темпів інноваційного розвитку країни; перетворення вищої освіти в найважливіший двигун економічного зростання через підвищені вимоги до якості підготовки робочої сили на світовому ринку; посилення розвитку сфери НДДКР; активізація процесу промислового використання результатів фундаментальних досліджень; розвиток «зеленої економіки» [2]. В усередненій (за даними 2010-2014 рр.) структурі розподілу асигнувань на програму інноваційного розвитку держави перевагу було надано: вищій освіті та професійній підготовці – 30%, науковим дослідженням – 22%, інноваційному розвитку промисловості – 18%, цифровим технологіям – 13% [3]. На думку фахівців, така державна позика дозволить у майбутньому привабити вдвічі більшу суму приватних інвестицій у цю сферу діяльності. Така досить ризикозна довгострокова антикризова програма розвитку виправдана поступовістю змін, значними часовими лагами в освоєнні новацій і головне – потребою інвестицій в майбутнє країни.

Також для України зараз, після подій «Революції гідності», корисним буде досвід Франції щодо залучення представників громадянського суспільства (вчених, підприємців, державних діячів, широкої громадськості та ін. представників з усіх сфер соціально-економічного життя) до розробки науково-технологічних пріоритетів, формування нової інноваційної моделі національної економіки, спрямованої на сталий розвиток. Знаковими прикладами застосування методу колективного підходу для розв'язання проблем суспільно-економічного розвитку країни для французів стали: широке обговорення найважливіших законодавчих програм в галузі навколишнього середовища та енергетики за допомогою т. зв. практик «Grenelle de l'environnement» («Гренель з навколишнього середовища») [1]; загальнонаціональний форум «Генеральні штати промисловості» (Les Etats Généraux de l'industrie - EGI). Аналогічні практики були застосовані для допомоги французькому суспільству усвідомити пріоритетність розвитку сфери НДДКР та інновацій для модернізації національної економіки. Окремі фахівці взагалі вважають, що «в майбутнє десятиліття ставлення громадянського суспільства і політичного світу до розвитку технологічних інновацій буде найважливішим чинником, що визначатиме ефективність національної системи нововведень» [4].

Спосіб фінансового забезпечення активізації інноваційної діяльності через податкове стимулювання у «французькому варіанті» теж буде корисним для української економіки, зокрема зважаючи на те, що загалом податкова система Франції вважається однією з найбільш складних і обтяжливих і водночас – вкрай ефективною для стимулювання інноваційної активності підприємств. Саме завдяки розумному податковому стимулюванню Франції вдалося подолати відставання від основних конкурентів і наростити

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки інноваційний потенціал промисловості, підняти недостатній рівень конкурентоспроможності ряду ключових галузей (зокрема галузей високих технологій), підвищити їх інвестиційну привабливість, зменшити загрозу перенесення потужностей в інші країни, впоратися із значними регіональними диспропорціями в НТР і ін. Навіть більше, в умовах подолання наслідків світової кризи, посилення міжнародної конкуренції та прискорення глобалізації економіки Франція шляхом вдосконалення податкового режиму змогла залучити на свою територію кращі лабораторії і вчених, найбільш передові в інноваційному плані підприємства.

Головним видом податкової допомоги у Франції є податковий дослідний кредит (*Crédit d'impôt recherche - CIR*), який визнається експертами кращим в Європі податковим інструментом у сфері стимулювання розвитку НДДКР на промислових підприємствах. На нього припадає більше 80% від загальної суми податкової допомоги, що виділяється у Франції на розвиток НДДКР [5]. Ефективність податкового дослідного кредиту пояснюється тим, що: 1) знижки носять автоматичний, недискримінаційний характер і не вимагають попереднього дозволу; 2) він добре поєднується з іншими видами державної допомоги розвитку інноваційного розвитку на підприємстві; 3) залишає за підприємством повну свободу вибору у його діяльності; 4) надає відчутню фінансову допомогу підприємству, яке вирішило розширити або почати свою діяльність в сфері НДДКР; 5) створює сприятливі умови для НТР нових підприємств, зокрема для підприємств, що мають статус «Молоде інноваційне підприємство» (*Jeunes entreprises innovantes*) або «Мале та середнє підприємство з швидким зростанням» (*PME de croissance (gazelles)*)[6]; 6) поширюється і на підприємства, які не отримують прибутку і відчувають дефіцит бюджету, надаючи їм можливість відшкодувати від 30 до 50% їх витрат на інновації; 7) має чіткий юридично визначений механізм дії; 8) характеризується досить простою схемою розрахунку, яка ґрунтується тільки на обсязі коштів, що виділяються підприємством на інноваційний розвиток; 8) надає стимулюючий ефект у сфері залучення та найму на підприємство молодих наукових кадрів; 9) має певний психологічний вплив на поведінку підприємців, демонструючи турботу держави про створення інноваційного клімату в країні; 10) є інструментом підвищення привабливості території Франції для інноваційної діяльності підприємств інших країн. В результаті, ефективність дії податкового дослідного кредиту у Франції вище ніж в інших країнах: за оцінками фахівців, 1 євро, отриманий через цей механізм допомоги, генерує додаткові витрати підприємства на НДДКР від 2 до 3,5 євро. Для порівняння: це співвідношення в більшості країн ЄС становить 1 до 1 [4].

Позитивний досвід демонструють також результати діяльності французьких інноваційних кластерів. У Франції успішно працюють Європейські центри бізнес-інновацій, об'єднані у Французьку асоціацію інновацій, звану також «*Retis-innovation*», яка налічує понад 133 членів: технополіси, центри бізнес-інновацій, інкубатори і «полюси конкурентоспроможності». Асоціація *RETIS*, що є членом Всесвітньої мережі наукових і технопарків (*IASP 9*), була створена для підтримки інноваційних проектів членів об'єднання, здійснюваних на території Франції, і налічує: 53 технополіси, 30 інноваційних і 5 навчальних інкубаторів, 36 Європейських центрів бізнес-інновацій; 6 «полюсів конкурентоспроможності» (великих науково-виробничих комплексів, що об'єднують діяльність НДІ, освітніх установ і високотехнологічних підприємств у різних галузях економіки). *RETIS* здійснює супровід близько 13 тис. інноваційних підприємств Франції.

Завдяки сформованим інноваційним кластерам успішно реалізується національна програма утворення таких об'єднань підприємств, що є привабливими для проникнення приватної ініціативи в сферу досліджень і розробок, конкурентоспроможними з позиції міжнародного поділу праці, одночасно забезпечується ефективне рішення ряду соціально-економічних проблем на регіональному рівні.

1. *Report of National Agency for Technological Development, 2013 / nif.kz.*

2. *Un emprunt national pour preparer la France de demain / economie.gouv.fr.*

3. *economie.gouv.fr.*

4. *France -2025: Diagnostic stratégique / Groupe: Création, recherche et innovation / Président: A. Petit / Centre d'analyse stratégique. - P., 2009.*

5. *Le Panorama des aides fiscales à la recherche. Lettre d'information de la fiscalité de la recherche // Acies / acies.fr.*

6. *Guide du crédit d'impôt recherche. MESR, 2008-2014.*

МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Курунова Ю.О., 2015

Міжнародна міграція робочої сили стала незаперечним фактором розвитку світового господарства і міжнародних економічних відносин в останні десятиріччя. Інтеграція України у світове господарство інтенсифікувала процес включення держави у процеси міжнародної міграції, отже у цьому контексті особливої уваги потребує регулювання міжнародної трудової міграції, яке є складним процесом, оскільки на нього мають вплив багато факторів. Визначення сучасних закономірностей та умов перебігу міграційних процесів у світовому господарстві, а також дослідження економічних детермінант щодо рішення емігрувати є одним з провідних напрямів економічної науки і досліджується в таких галузях як економічна історія, міжнародні економічні відносини, демографія, соціологія та ін.

Варто розглядати міжнародну міграцію як розповсюджений соціально-економічний процес, що детермінований багатьма чинниками і має проєкцію у суспільно-політичне і культурне життя людей, а також відіграє значну роль у економічних, міжетнічних та демографічних змінах у розвитку спільнот і суспільства в цілому. Складність вивчення і аналізу міжнародної трудової міграції полягає в тому, що в ній беруть участь індивіди, поведінка яких обумовлюється різними мотивами і умовами, у яких перебувають потенційні учасники міграції.

Зазначимо, що аналіз явищ, пов'язаних з людськими ресурсами ускладнюється тим, що трактування їх значення зазнавали певних змін у різних формаціях, і зараз, як вважає Сардак С.Е., поняття людських ресурсів не є концептуально визначеним повністю, що породжує низку проблем у сфері мотивації, захисту прав, тощо. Автор відмічає, що необхідно здійснювати управління людськими ресурсами таким чином, щоб був досягнутий суспільно корисний ефект [1].

У сучасних умовах потребує уваги вивчення і аналіз міжнародної міграції між Україною та ЄС, що є особливо важливим в умовах європейського вектору розвитку національної економіки. В останнє десятиріччя налагодження дипломатичних відносин між Україною та Європейським Союзом відбувалося у багатьох напрямках, у тому числі у сфері переміщення українців через кордони країн-членів ЄС. Важливими кроками до розвитку цих відносин стали ратифікація Угоди про спрощення оформлення віз між Європейським Союзом і Україною та Доповнена Угода про спрощення віз між ЄС і Україною, що поліпшило умови видачі віз українським громадянам. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС завдало вектор «політичної асоціації та економічної інтеграції» і визначає нові умови переміщення не тільки товарів, послуг, капіталів, але й робочої сили [2; 3].

З метою удосконалення управління міграційними процесами в Україні на державному рівні необхідно сприяти дотриманню міжнародних стандартів регулювання міграційних потоків, вдосконалити і розширити системи збору даних про емігрантів з метою їх подальшого аналізу, створювати умови для легалізації грошових переказів мігрантів.

1. Сардак С.Е. Еволюція поглядів на зміст і роль людських ресурсів у суспільному поступі / С.Е. Сардак // *Актуальні проблеми економіки*. – 2012. – № 12. – С. – 132 – 139.

2. *Європейський Парламент ратифікував оновлену Угоду про спрощення оформлення віз між ЄС та Україною (19/04/2013)* // Представництво Європейського Союзу в Україні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2013/2013_04_19_1_uk.htm

3. *Угода про асоціацію між Україною та ЄС* // Урядовий портал / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=246581344

ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ЛОГІСТИЧНИХ ПОТОКІВ

© Кучкова О.В.2015

В сучасних умовах розвитку економічних виробничих систем, активізації конкурентної боротьби на ринку товарів та послуг все більшого значення набуває логістика, і зокрема, розвиток логістичної інфраструктури. Адже саме функціонування останньої, здатне забезпечити той неперервний ланцюг, по якому протікатимуть всі необхідні логістичні операції з матеріальними потоками. Логістична інфраструктура відіграє базову роль у формуванні та розвитку ринкових відносин, тому її дослідження є особливо актуальним в умовах транзитивної економіки.

Логістична інфраструктура - це той механізм, що забезпечує органічну єдність та ефективне функціонування всіх матеріальних логістичних потоків. З погляду Є.В. Крикавського логістична інфраструктура підприємства – це сукупність елементів, що виконують важливі логістичні завдання і забезпечують здійснення логістичних процесів. Він розглядає логістичну інфраструктуру, як цілісну систему управління (сукупність будівель, споруд з необхідним обладнанням для складування продукції, транспортні та маніпуляційні засоби, засоби пакування, засоби отримання, передачі та обробки інформації) [1, с.52].

Інфраструктура сприяє створенню та функціонуванню підприємницького сектору в умовах перехідної економіки і формує конкретне організаційно-економічне середовище для стимулювання підприємницької діяльності. До основних її функцій в виробничих системах можна віднести:

- зберігання продукції в пристосованих складських приміщеннях;
- система пакування сировини та готової продукції;
- переміщення продукції, за допомогою спеціальних транспортних та маніпуляційних засобів;
- інформаційно-аналітичне забезпечення логістичних потоків.

Для сучасного ринку логістичних послуг в Україні характерними є ряд тенденцій: - мінімізація витрат, пов'язаних з транспортуванням, зберіганням, пакуванням, митним документооборотом. Це призводить до:

- підвищення попиту на складську нерухомість;
- підвищення попиту на якісні логістичні послуги;
- зниження витрат виробників за рахунок логістики та строків між етапами виробництва та споживання.

При цьому негативними факторами, що впливають на розвиток ринку логістичних послуг є незадоволеність попитом на складські приміщення та недостатньо розвинена транспортна інфраструктура, а також нестача кваліфікованих кадрів у галузі логістики [2, с. 198].

Цілісно логістична інфраструктура поєднує в собі зовнішню і внутрішню складову, що формують і регулюють товарні, фінансові та інформаційні потоки в середовищі функціонування підприємства.

Сучасні науковці відмічають нестачу уваги до інформаційної складової логістики, до якої входять підприємства, що надають інформаційні послуги. Пояснюючи необхідність підвищеної уваги до інформаційної складової, дослідники зазначають, що за оцінкою фахівців логістика на 90 % складається з інформаційних технологій.

Так, сьогодні практично неможливо забезпечити ефективність будь-яких логістичних операцій без застосування інформаційних технологій і програмних комплексів для аналізу, планування, підтримки і ухвалення оптимізаційних рішень. Більш того, саме завдяки розвитку інформаційних систем і технологій з'явилася можливість автоматизації операцій в логістичних системах і логістика стала домінуючою формою організації руху товару на висококонкурентному ринку [3].

Відповідно найважливішу роль в логістичних інноваціях відіграють інформаційні технології, без яких просто неможливий сучасний бізнес. До найбільш відомих програмних забезпечень, використовуваних в логістиці відносять:

- Enterprise Resource Planning (ERP) – Планування ресурсів підприємства;
- Warehouse Management System (WMS) – Система по управлінню складом;

- Transport Management System (TMS) – Система по управлінню транспортом;
- Customer Relationship Management (CRM) – Управління взаємовідносинами із споживачами (постачальниками) та ін.

Сучасні умови розвитку економічних процесів вимагають створення умов по об'єднанню промислових, комерційних підприємств і підприємств інфраструктури ринку в інтегровані логістичні ланцюжки. Саме вони здатні швидко, своєчасно і з мінімальними витратами здійснювати постачання продукції споживачеві. Передумовами для інтегрованого логістичного підходу є:

- нове розуміння механізмів ринку і логістики як стратегічного елементу в реалізації і розвитку конкурентних можливостей підприємств;
- реальні перспективи і сучасні тенденції по інтеграції учасників господарських зв'язків між собою, розвитку нових організаційних форм – логістичних мереж;
- технологічні можливості в області новітніх інформаційних технологій, що відкривають принципово нові можливості для взаємодії і зниження витрат [4].

Формування логістичної інфраструктури повинно базуватись на принципах раціоналізму, системності, комплексності, балансу інтересів суб'єктів ринку, орієнтації на задоволення потреб споживачів, який включатиме в себе обґрунтування стратегії розвитку логістичної інфраструктури та її деталізація в поточних планах підприємств; розподіл обов'язків та відповідальності працівників на всіх ділянках логістичної інфраструктури; запровадження мотиваційної системи оплати праці, формування інформаційно-консультаційної інфраструктури [5, с.106].

1. Крикавський Є.В. Логістичне управління. / Є.В. Крикавський. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2005. — 683 с.

2. Савіна Н.Б. Інфраструктура логістичних процесів економічної діяльності / Н.Б. Савіна — Режим доступу: nbuv.gov.ua › portal/natural/Vnulp...2009...34.pdf

4. Казанська О.О., Геращенко А.С. Аналіз розвитку інфраструктурного забезпечення національної економіки / О.О. Казанська, А.С. Геращенко.— Режим доступу: nbuv.gov.ua › Головна сторінка Порталу › .../2010_33/Files/3316.pdf 10. [Електронний ресурс].

5. Некрасов А.Г. Феномен снижения затрат на интегрированных логистических цепочках / А.Г.Некрасов.— Режим доступу: integprog.ru/pub_fenomen.php.

6. Стройко Т.В. Логістична інфраструктура: теоретичний аспект/ Т.В.Стройко //Маркетингове забезпечення продовольчого ринку України. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м.Полтава, 7-8 квітня 2009 року).—Полтава.—2009.—С.105-106.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ КАТЕГОРІЇ «ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА» В МАРКЕТИНГУ

© Т.М. Кушнір

Інфраструктура як підсистема економіки склалась в результаті історичного розвитку товарного виробництва, головною причиною її виокремлення як самостійної сфери стала спеціалізація та суспільний поділ праці. Головна роль інфраструктури полягає у задоволенні потреб суспільства і створенні умов для забезпечення процесу виробництва та збуту.

Згідно маркетингової концепції (Ф. Котлер), під інфраструктурою розуміють сукупність видів діяльності, що сприяють реалізації товарів на ринку і формуванню нового попиту на товари і послуги.

Сьогодні, вважаємо, за доцільне використовувати дефініцію «інститут маркетингової інфраструктури» як елемент, що супроводжує процес взаємодії покупця та продавця та допомагає в ньому.

Визначивши основними функціями маркетингової діяльності: аналітичну, виробничу, збутову та функцію управління та контролю, ми запропонували серед інститутів маркетингової інфраструктури виділяти: інститути дослідницько-аналітичної інфраструктури, інститути виробничо-логістичної інфраструктури, інститути товарно-розподільчої інфраструктури, інститути управлінсько-комунікаційної інфраструктури [2, с. 229].

Ми визначаємо, що інститути виробничо-логістичної інфраструктури перебирають на себе основні функції пов'язані науково-технічним супроводом виробничої діяльності, функції транспортування, складування, фінансування та матеріально-технічного забезпечення.

Власне в структурі елементів виробничо-логістичної інфраструктури в умовах постіндустріального суспільства можна виокремити інноваційну складову, яка виконує функції науково-технічного супроводу маркетингової та виробничої діяльності. Для позначення цього елемента маркетингової інфраструктури у сучасній науці використовується термін «інноваційна інфраструктура», актуальність розгляду методологічних засад функціонування якої вважаємо своєчасною та нагальною.

А.М. Штангерт та Я.Я. Пушак стверджують, що однією з визначальних характеристик економіки знань є динамічна інноваційна інфраструктура (ресурси, починаючи з радіо і закінчуючи Інтернетом, що забезпечить комунікації, обробку і розповсюдження інформації) [5, с. 16].

Інноваційна інфраструктура зумовлює темпи (швидкість) розвитку економіки країни. Досвід розвинених країн світу підтверджує, що в умовах глобальної конкуренції на світовому ринку неминуче виграє той, хто має розвинену інфраструктуру створення і реалізації інновацій, хто володіє найбільш ефективним механізмом інноваційної діяльності.

Слід зазначити, що сфера національної науки в процесі становлення ринкових відносин в Україні не ввійшла в систему державних пріоритетів. Почався процес руйнації науково-технічного та інтелектуального потенціалу суспільства, посилилась міграція з України висококваліфікованих кадрів. За межі України виїхало більше шести тисяч науковців.

Інноваційна інфраструктура є базовою складовою інноваційної економіки, інноваційного потенціалу суспільства, основним інструментом і механізмом інноваційної економіки, що здатний піднести економіку країни на високий рівень розвитку [4, с. 11].

Однак, пошук єдиновірного визначення інноваційної інфраструктури, на разі, не припиняється.

Аналізуючи існуючі тлумачення категорії, зустрічаємо її тлумачення в Законі України «Про інноваційну діяльність», але, визначення, яким пропонують послуговуватись наші законотворці, ми вважаємо надто широким і таким, що не дає чіткої можливості використовувати частину «інноваційна».

З інших підходів найбільш прийнятним для нашого розуміння аналізованої категорії є визначення, запропоноване В. Нежиборцем: «**Інноваційна інфраструктура** — організації (установи), які сприяють здійсненню інноваційної діяльності, себто комплекс організацій (установ), що мають підлеглий і допоміжний характер, які обслуговують інновацію і забезпечують умови нормального протікання інноваційного процесу» [3].

Метою створення інфраструктури є забезпечення як комплексної інноваційної діяльності, так і

збереження та розвиток науково-технічного потенціалу країни в інтересах суспільства, включаючи подолання спаду виробництва, його структурну перебудову, зміни номенклатури виробів, створення нової продукції, нових виробничих процесів.

Також в науковій літературі немає однозначності щодо віднесення тих чи інших елементів до інноваційної інфраструктури. Проаналізувавши різні підходи та тлумачення, ми бачимо, що найбільш повною є класифікація запропонована О.Є. Кузьміним та Т.М. Шотіком, які виділяють наступні інститути інноваційної складової інфраструктури.

- інститути інформаційної системи (аналітично-статистичні центри, інформаційні бази, мережі);
- організації з підготовки та перепідготовки кадрів, зокрема у сфері НДДКР;
- фінансові інститути (бюджетні, позабюджетні, венчурні, банки, фінансово-промислові групи, орієнтовані на технологічну інноваційну діяльність та ін.);
- систему експертизи, сертифікації, стандартизації та акредитації;
- систему патентування, ліцензування і консалтингу з питань захисту, оцінки вартості і використання інтелектуальної власності, оцінки комерціалізації наукових результатів [1, с. 183].

В маркетинговій роботі користування послугами, які надаються інститутами інноваційної складової виробничо-логістичної маркетингової інфраструктури найочевидніше проявляється на ринку товарів промислового призначення через те, що, зазвичай, промислові підприємства відчувають більшу потребу у сприянні таким послугам.

Реальний стан розвитку інститутів інноваційної інфраструктури в трансформаційній кримінально-олігархічній економічній системі оцінити вкрай складно, оскільки значна частина з них працює за бюрократично обтяженими схемами або в тіньовому секторі. Тому адекватний статистичний аналіз розвитку цих інститутів сьогодні провести доволі непросто. Але, ми переконані в необхідності розвитку і підтримки таких інститутів на державному рівні і переведення їх діяльності у легальну площину.

1. Кузьмін О.Є. Шотік Т.М. *Сутність та види інноваційної інфраструктури* // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. — 2008. — № 628. — С. 180-185.

2. Кушнір Т.М. *Методологічні засади аналізу основних елементів маркетингової інфраструктури* / Т.М. Кушнір // Глобальні та національні проблеми економіки. — 2014. - №2. — с. 226-230.

3. Нежиборець В. *Інноваційна інфраструктура: проблеми, перспективи, рішення* [Електронний ресурс]. Режим доступу: ndiiv.org.ua/ua/library/view-innovatsiy-na-infrastruktura-problemy-perspektivy-rishennja.html.

4. Томах В.В. *Інноваційна інфраструктура як чинники забезпечення інноваційної діяльності підприємств* // В.В. Томах // Управління розвитком. №22(119), 2011 – С. 11 – 13.

5. Штангрет А.М., Пушок Я.Я. *Стан та ключові проблеми освіти на шляху України до економіки знань* // Наукові записки. 2011. - 1(34). – с. 15-21.

СТАН НА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

©Лаврів І. М., Янишин Я. С., 2015

Аграрний сектор економіки відіграє важливу роль в економічному розвитку України, так як впливає на продовольчу безпеку країни та загальний добробут населення. Впродовж багатьох років основою підвищення ефективності діяльності сільського господарства вважався екстенсивний шлях розвитку, однак розширення масштабів виробництва за допомогою інноваційних технологій не розглядалося.

В умовах постійної конкурентної боротьби як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку базовими поняттями економіки стають інноваційна економіка, інновація, інноваційна діяльність, інноваційна інфраструктура.

Згідно Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційна інфраструктура — сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно — комунікативні, юридичні, освітні тощо) [1].

Остання статистична інформація з питань інноваційних розробок оприлюднена у 2014 році, станом на 2013 рік. Упродовж 2013р. наукові та науково-технічні роботи виконували 1143 організації, майже половина з яких (44,4%) відносяться до підприємницького сектору економіки, 39,9% — до державного, 15,7% — вищої освіти. Найбільша кількість організацій (196) була підпорядкована Національній академії наук України, 86 — Національній академії аграрних наук, 35 — Національній академії медичних наук, 16 — Національній академії педагогічних наук [2].

Як бачимо, НААН не займає провідне місце в інноваційному розвитку, саме тому необхідно знайти причини проблеми та шляхи її вирішення.

Інноваційний процес в аграрному виробництві, як і саме сільське господарство, має ряд особливостей:

Тривалий процес розробки новациї. Виробництво в сільському господарстві залежить від природних, кліматичних та часових особливостей, тому в розробці новациї необхідно додержуватися циклу біологічного розвитку рослини чи тварини, так як цей процес кардинально скоротити не можливо.

Новациї носять переважно поліпшу вальний характер. Поліпшувальний характер агроінновацій пов'язаний з їх орієнтацію на підвищення врожайності, продуктивності об'єкту, а не на винайдення принципового нового.

Провідна роль науково-дослідних установ у процесі дослідження живих організмів. Оскільки дослідження потребують ґрунтовних знань, часу та відповідної бази, то проводяться переважно у науково-дослідних установах, що висувають на перший план питання організації оперативного трансферу інновацій сільгоспвиробникам.

Залежність від природних та кліматичних чинників. Інновацій в сільському господарстві носять переважно регіональний характер. Так як розробка, яка ефективно застосовується у Львівській області є несумісною в процесі виробництва в Сумській, зважаючи на різні кліматичні умови [3].

Однією із основних причин «інноваційної прірви» в розвитку аграрної економіки є недостатнє фінансування держаних організацій і відсутність стимулювання приватних підприємств для розробки новациї. В Україні 16 ВНЗ аграрного спрямування, саме тому основний акцент розвитку інноваційної інфраструктури опирається на них і враховуючи дані обставини, пропонується наступні шляхи покращення інноваційної інфраструктури:

- проведення університетами і науково-дослідними інститутами на замовлення підприємств досліджень, орієнтованих на створення нових зразків техніки і технологій;
- співробітництво університетів і науково-дослідних інститутів з інноваційними підприємствами, що виявляється у спільній науковій діяльності та передачі компаніям перспективних ідей і розробок для реалізації;
- маркетингові консультації з нової продукції, нових технологій і виробничих процесів;

- підготовка за допомогою університетів та інших вищих технічних закладів висококваліфікованих працівників для конкретних наукомістких виробництв, організація курсів підвищення кваліфікації й семінарів для співробітників високотехнологічних фірм, менеджерів, спеціалістів із маркетингу у сфері наукомісткої продукції і високих технологій.

1. Про інноваційну діяльність: Закон України із змінами внесеними згідно Закону № N 5460-VI (5460-17) від 16.10.2012. [Електронний ресурс. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15

2. Дані Державної служби статистики України. [Електронний ресурс. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua/

3. Янковська О. І. Особливості інновацій в сільському господарстві / О. І. Янковська. // Економіка. Управління. Інновації. - 2010. - № 2. - Режим доступу: nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2010_2_54.pdf

РИНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

© М.В. Лавров, 2015

Україна бере активну участь у програмах ЄС із впровадження принципів сталого розвитку у практику, в т.ч. в економіку. Ця співпраця обумовлена принципом пріоритетності міжнародних правил перед національним законодавством у частині охорони природного довкілля, принципами субсидіарності, прозорості та вибору державою власних пріоритетів діяльності. Відповідно до Стратегії створення збалансованого простору Європи (Потсдам, 1999; Ганновер, 2000), усі рівні управління мають діяти узгоджено, з дотриманням встановлених законом і міжнародними угодами повноважень. У зв'язку з цим актуальними є дослідження процесів впровадження в Україні пан'європейських стандартів сталого розвитку, наукове обґрунтування стратегії гармонізації чинних нормативів використання земельних ресурсів з екологічними вимогами, удосконалення методологічних основ збалансованого розвитку аграрного сектору економіки.

Внаслідок незавершеності земельної реформи і відсутності єдиної концепції розвитку земельних відносин, процес формування ринку земель сільськогосподарського призначення проходить повільно і потребує високих трансакційних видатків. Навіть в умовах дії мораторію на продаж сільськогосподарських земель, відбувається потужний наступ агрохолдингів, використовуючи можливості права оренди. У такій ситуації виникає необхідність комплексного дослідження ринку земель з метою виявлення його особливостей, обґрунтування способів удосконалення механізму його функціонування та уточнення пріоритетів розвитку. Відповідно до засад Стратегії збалансованого простору Європи, одним із визначальних пріоритетів є оптимізація структурно-функціональної організації земель сільськогосподарського призначення, узгодженого з нормами охорони природи, збереження цілісності територій. Коло зазначених вище питань є вельми дискусійним і потребує більш прикладних наукових досліджень. Необхідно забезпечити належну стійкість економічного розвитку і інвестиційну привабливість землекористувань, а також ефективність здійснення капіталізації земельних ресурсів в сільському господарстві країни. Розв'язанням проблеми оптимізації ринку сільськогосподарських земель займалися І.К. Бистряков, А.М. Третьяк, О.І. Ковалів, А.Г. Мартин [1]. Значний внесок у розвиток теоретико-методологічних досліджень і розробку практичних рекомендацій з питань формування сільськогосподарського землекористування внесли Д.І. Бабміндра, В.М. Будзяк, Д.С. Добряк, П.Г. Казьмір, Л.Я. Новаківський, М.Г. Ступень та ін. [1–3]. Проте досі в цій галузі трансїтивними залишаються питання поновлення науково-методичної бази та розроблення практичних рекомендацій щодо формування напрямів розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення України.

Отже нагальною наразі є потреба в дослідженні процесів функціонування і розвитку ринку земель, а також зміни економічних та управлінських засад в умовах трансформації відносин власності з урахуванням зміни пріоритетів у контексті європейського вектору розвитку національної економіки. Це сприятиме розвитку співпраці, збереженню земельних ресурсів, покращенню стану природного довкілля, залученню інвестицій, розширенню доступу на світовий ринок сертифікованих товарів та прискоренню інтеграції нашої держави до світової спільноти.

1. *Новаковський Л.Я. Земельная реформа и землеустройство в Украине / Л.Я. Новаковський, А.М. Третьяк, Д.С. Добряк. – М., 2001. – 138 с.*

2. *Аграрная реформа в Украине / П.И. Гайдуцкий, П.Т. Саблук, Ю.А. Лупенко и др.; под ред. П.И. Гайдука. – М.: ННЦ ИАЭ, 2005. – 424 с.*

3. *Формирование рынка земли в Украине / под ред. А.С. Даниленко, Ю.Д. Билыка. – М.: Урожай, 2002. – 280 с.*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПРОМИСЛОВОСТІ

©Ладонько Л.С., Михайловська О.В., 2015

Визначеність стратегічної орієнтації внутрішньої та зовнішньої економічної політики України на європейську інтеграцію дає можливість вказати чіткі довгострокові цілі, що визначають перспективи розвитку нашої держави. Україна ідентифікує себе насамперед як європейську державу, проте, наразі, визнає багато полярність курсу економічної динаміки. Складні та комплексні завдання глобальної та європейської інтеграції української держави важко вирішити без реалізації відповідних суспільних, технологічних, інституційних та економічних трансформацій, які стануть гарантією цілеорієнтованого динамічного розвитку суспільства, загалом [1, С.10].

У ХХІ ст. світова економічна система, сформувавши нову парадигму науково-технічного розвитку та ініціюючи зростання щільності взаємозв'язку між ринками капіталу і прогресивними технологіями, нарощує чинники кристалізації "економіки знань", соціальної орієнтації технологій управління, інформатизації соціуму. Розвиток цих напрямів досліджень зумовив необхідність розробки концепції удосконалення національних інноваційних систем (НІС). Загальними методологічними принципами концепції НІС стали положення й наслідування ідей Й. Шумпетера про конкуренцію на основі інновацій у корпораціях як головного фактору економічної динаміки, визнання особливої ролі знання в економічному розвитку, аналіз інституціонального контексту інноваційної діяльності як фактора, що прямо впливає на її зміст і структуру. Коли знання стають економічним ресурсом, а інформаційні технології повністю змінюють світову систему економіки, саме такий підхід до вивчення інноваційних процесів стає принципово важливим. В останні роки різні варіанти концепції розвитку НІС широко застосовуються розвинутими країнами та міжнародними організаціями для вивчення економічних проблем науки та технологічного прогресу, для розробки пропозицій щодо стимулювання "нової економіки" або "економіки знань". У свою чергу, результати досліджень (щодо ролі нововведень, які найбільш масштабно впливають на соціально-економічний розвиток) дозволяють зробити наступний висновок: вирішальним досягненням є не просто те чи інше наукове або технологічне відкриття, яке дістало практичне застосування, а виникнення принципово нового сегменту сучасної економіки – її інноваційної системи, що генерує зростаючий потік інновацій, які відповідають динамічно мінливим суспільним потребам [2, С. 115].

Пріоритет державної політики щодо розвитку інноваційної економіки, тобто розв'язання комплексу проблем освіти, науки та технологій, а також створення сприятливих інституціональних умов для новаторів і підприємців, вивів багато країн до числа лідерів з ряду принципово важливих напрямів. В Україні такий потенціал реалізовано не було, вона не змогла закріпити свої конкурентні позиції у новітніх технологічних сферах і виробити стратегію розвитку.

Проте, в економічному просторі держави поступово складаються нові інноваційні структури, здатні створювати комерційно привабливі проекти, до фінансування яких підключаються економічно успішні компанії, що розпочали реалізацію великих інвестиційних програм. Відбувається інтеграція ряду наукомістких виробництв у глобальний технологічний простір. Але ці процеси мають стихійний характер, оскільки до цього часу невизнаною залишається модель трансформації економічної системи України на інноваційних засадах.

Неоднозначність змістовного наповнення процесу побудови багатокомпонентних систем дає підстави стверджувати, що розпливчастість положень теорії розвитку економічних систем зробила проблематичним кількісну оцінку інноваційної активності на лише виробничо-економічних систем, а й національного господарства в цілому. Певний час, при виокремленні та проектуванні складних систем провідні позиції посідала парадигма економічної системології, яка методологічно поєднувала більшість концепцій неокласичної економічної науки, основну увагу приділяла дослідженню саме поведінки складних систем в різних умовах і на різних рівнях управління [3]. Проте, оскільки будь-яка складна система повинна змінюватися з часом шляхом досягнення формальних або неформальних компромісів між

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
різними групами позитивних та деструктивних факторів впливу на її внутрішнє середовище, то це й зумовлює здійснення процесів саморегуляції та запровадження керуючих впливів при визначенні її цільових орієнтирів, специфічних функцій та включення до її складу певного переліку складових [4].

Враховуючи вищезазначене, слід наголосити, що необхідною умовою ефективною реалізації функцій держави в управлінні інноваційними процесами є інтеграційний підхід до створення і впровадження концепції державного регулювання інноваційних процесів, яка б передбачала всебічне розширення, поглиблення та інтенсифікацію процесу нагромадження та трансформації стратегічного потенціалу промисловості за умов запровадження моніторингу інноваційних процесів та алармових комунікаційних зв'язків, що дозволяє реалізувати у повному обсязі її інноваційний потенціал.

1. *Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: Монографія / О.М. Климов, І.М. Лицар, В.В. Микитенко та ін. – Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014. – 520 с.*

2. *Формування ефективних механізмів управління в умовах пріоритетності знаннєвої компоненти економічного розвитку: Монографія / за заг. Ред.. Л.С. Ладонько. – Ніжин ФОП Лук'яненко В.В. ТПК «Орхідея», 2013. – 546 с.*

3. *Глушков В.М., Иванов В.В., Яненко В.М. Моделирование развивающихся систем . М.: Наука. - 1983. - С.350 .*

4. *Ладонько Л. С. Формування інноваційно-інформаційного середовища у Чернігівській області / Л. С. Ладонько // Формування ринкових відносин в Україні [зб. наук. праць / наук. ред. І.К. Бондар]. - Київ - 2008. - № 12(91).- С. 158 – 162.*

КОШТИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

©Ливдар М.В., Корж І.П., 2015

На сьогоднішній день в Україні спостерігається значне погіршення фінансових результатів господарювання. Це пов'язано з кризовою економічною ситуацією в країні. У зв'язку з цим відбувається різке зниження інвестиційної активності, а це означає, що в майбутньому не слід очікувати відновлення економічного зростання. Фінансування можливе за допомогою бюджетних коштів, а на рівні регіонів – це кошти місцевих бюджетів. Фактично недослідженими залишаються питання щодо удосконалення використання коштів місцевих бюджетів в якості джерела фінансування інвестиційної діяльності. Таким чином пріоритетним напрямком місцевих бюджетів повинно стати формування та виконання місцевих бюджетів з урахуванням необхідності збільшення їхнього значення в якості джерела фінансування інвестиційної діяльності у регіонах.

Протягом останніх років спостерігається зменшення фінансування інвестиційної діяльності за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів. У 2013 році обсяг інвестицій зменшився у 2 рази порівняно з 2012 роком [1]. Для того, щоб зменшити негативні наслідки економічної кризи в країні, органи державної влади змушені виділяти кошти на субсидії, тим самим залишаючи інвестиційні проекти без належного фінансування.

Така тенденція, свідчить перш за все про відсутність обґрунтованих пріоритетів бюджетної політики щодо фінансування інвестицій, як наслідок відсутність реалістичних довгострокових бюджетних стратегій та ефективного механізму середньострокового планування бюджетів різних рівнів.

В більшості країн дохідна частина бюджетів регіонів на 70-90% складається з податкових надходжень. Вони безпосередньо впливають на рівень економічної кон'юнктури та інвестиційну активність регіону. Якщо створити систему підтримки зростання виробництва за рахунок коштів місцевого бюджету, то це позитивно відобразиться не лише на макроекономічному рівні, а й дозволить збільшити обсяг податкових надходжень у місцеві бюджети.

До заходів інвестиційної спрямованості місцевого бюджету можна віднести: у видатковій частині — збільшення обсягів витрат на розвиток економіки, науки, освіти; у доходній частині — зниження рівня оподаткування й застосування пільг щодо податків, які впливають на мобілізацію інвестиційних ресурсів [2]. Також доцільним було б запровадити механізм розробки методичних документів бюджетного планування, які будуть мати середньостроковий характер та будуть містити певні показники, які характеризують фінансування інвестицій. За допомогою вищенаведених заходів буде підвищена ефективність використання коштів місцевого бюджету, а також дозволить підприємствам точніше планувати свою господарську діяльність.

Для того, щоб підвищити довіру до середньострокових цілей бюджетної політики необхідно реформувати та підвищити відповідальність місцевих органів влади за функціонування розпорядників бюджетних коштів і результатів їхньої діяльності.

Додаткові кошти до місцевих бюджетів залучити для фінансування інвестиційних проектів можна за допомогою місцевих позик. Проте здійснювати місцеві позики можуть лише органи місцевого самоврядування обласного рівня, а також великі міста [3]. На даний час цей інструмент використовується обмежено, бо для його використання потрібно виконати низку адміністративних процедур з боку центральної влади. Для того, щоб правильно використовувати кошти місцевих позик потрібно опрацювати досвід розвинених країн світу.

Фінансування інвестиційних та інноваційно-технологічних проектів за рахунок місцевих бюджетів за окремими виробничими напрямками є, за своїм економічним змістом, інвестуванням на незворотній основі. Хоча взаємозв'язок між державними та місцевими інвестиційними видатками з одного боку та економічним зростанням з іншого боку є недостатньо вивченим. Припускається, що публічні видатки, у тому числі у вигляді централізованих інвестицій, сприяють досягненню мети економічного зростання. Економічне обґрунтування втручання органів державної та місцевої влади в економіку в умовах

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки неефективного функціонування ринкового механізму і для розподілу ресурсів, що отримуються в результаті компенсаційних заходів, ґрунтується саме на цьому припущенні [4].

Залучення коштів місцевого бюджету як джерела інвестицій у розвиток регіону є виправданим за умови ефективного їх використання. Приклади раціонального вкладення коштів спонукають підприємства та організації, малий та середній бізнес до впровадження нових проектів їх розвитку (у зв'язку з регіональними пріоритетами), що сприятиме збільшенню дохідної бази бюджету та можливості поповнення його інвестиційного ресурсу та розвитку його інвестиційного потенціалу. [5].

За рахунок коштів місцевого бюджету розвитку мають фінансування проривні інвестиційні та інноваційні проекти, що реалізуються в межах відповідних територій і мають принципово важливе значення для підтримки динаміки та якості економічного зростання на рівні регіону, вирішення його специфічних соціальних, демографічних, екологічних та інфраструктурних проблем.

В Україні не створено реальних економічних передумов для підтримки ролі місцевого бюджету в якості впливового джерела фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності на рівні регіону. Це в першу чергу пов'язано із штучним звуженням дохідної бази місцевих бюджетів, обмеженням економічної самостійності органів управління місцевого рівня, концентрації уваги місцевих фінансових органів на забезпеченні бюджетним фінансуванням в першу чергу бюджетних та комунальних установ, відсутності відповідного методично-інструктивного забезпечення відповідної бюджетної політики на рівні регіону.

Актуальним завданням на даному етапі має стати пошук ефективних засобів використання інструменту місцевих запозичень в якості додаткового джерела бюджетних доходів, що у подальшому спрямовуватимуться на фінансування інвестиційної діяльності. Відповідне фінансування у разі використання інструменту місцевого запозичення може здійснюватися на засадах державно-приватного партнерства, що на практиці дозволить скоротити видатки місцевого бюджету та підвищити привабливість відповідного інвестиційного проекту. В цьому питанні слід опрацювати досвід розвинутих країн, а також врахувати рекомендації та методики ЄС.

Отже, на основі узагальнення низки наукових джерел слід прийти до висновку, що потрібно активніше впроваджувати елементи програмно-цільового планування та виконання місцевих бюджетів, в тому числі із застосуванням сучасного економетричного інструментарію. Зокрема, доцільне визначення обсягу і структури бюджетних видатків, що спрямовуються на реалізацію інвестиційних програм, із обов'язковим розрахунком показників ефективності, раціональності, результативності та ін.

Кошти місцевого бюджету мають важливе значення для фінансування інвестиційних проектів. Тому потрібно розробляти методичну документацію бюджетного планування, в якому буде міститись інформація про фінансування інвестиційної діяльності, знижувати податковий тягар для стимулювання інвестування та використовувати інструмент місцевих запозичень.

4. Інформаційна довідка про стан інвестування в Україні [Електронний ресурс]. –Режим доступу: reforms.in.ua/Content/download/Sessions/s1/11.3.pdf.

5. Ливдар М. В. Кошти місцевого бюджету як джерело фінансування інвестиційної діяльності / М. В. Ливдар // Вісник Львівської державної фінансової академії [Текст]. – № 21. – Львів : ЛДФА, 2011. – С. 29 – 35.

6. Захарін С.В. Інвестиційне забезпечення інноваційно-технологічного розвитку економіки [монографія] / С.В.Захарін. – К.: КНУТД, 2011. – 344 с.

7. Сунцова О.О. Місцеві фінанси [навчальний посібник] / О.О.Сунцова. – К: Центр навчальної літератури, 2010. – 488 с.

8. Бюджетний механізм і соціально – економічний розвиток регіонів: монографія./ [І.В. Алексєєв, Г.С. Лопушняк, М.В. Ливдар]. - Львів: Ліга – Прес, 2014.- 248с.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

© Лисенко В.В., 2015

В умовах глобалізації питання інноваційної складової економіки вкрай актуальні. Більшість країн світу почали активно включати інноваційну функцію в різні економічні сектори своїх економічних систем, не виключенням став і аграрний сектор. Одним словом, інноваційна діяльність проникла майже в усі сфери економіки, що чітко проявляється в рамках підприємницьких структур з ринковою орієнтацією.

Стимулювання інноваційної активності підприємницьких структур в сільському господарстві є одним із пріоритетних напрямків державної економічної політики України, бо саме рівень науково-технічного розвитку багато в чому визначає тривалі конкурентні переваги країни на світовому ринку.

Підвищення ефективності впровадження інновацій напряму залежить від рівня розвитку кадрового і інноваційного потенціалу; лише у сукупності вони дозволять вивести наразі галузь, яка потребує дотацій, на шлях стійкого розвитку. Все це дуже актуально для України, країни, сільське господарство якої, в структурі ВВП займає близько 10%.

Головна причина повільного розвитку інноваційного сектора аграрної економіки України полягає в не узгодженості інтересів бізнесу, науки і органів влади. Аналіз сучасного стану науково-технічної сфери сільського господарства України показує, що за роки економічних реформ в країні значно зменшилася чисельність наукових профільних організацій, так у 2005 році їх нараховувалось 185 одиниць, а вже в 2013 році їх залишилося лише 135, що на 27% менше. Також, за цей період, значно скоротилася чисельність співробітників, які виконували наукові і науково-технічні роботи в усіх сферах народного господарства зі 105,5 тис. осіб у 2005 році до 77,9 тис. осіб у 2013 році [1]. Все це у сукупності із погіршенням матеріально-технічної бази науково-дослідних організацій, а також значними труднощами представників агробізнесу при виході на європейський і світовий ринок сільськогосподарської продукції показує недостатній рівень розвитку інноваційної складової сучасного агробізнесу.

В якості основних проблем для України в рамках інноваційної діяльності в галузі можна виділити наступне: незбалансованість інноваційної інфраструктури, розрізненість в діяльності суб'єктів і об'єктів інноваційної діяльності, відсутність єдиної цільової орієнтації, неоднорідність економіки регіонів країни з технологічної точки зору, неефективне використання наукового потенціалу і механізмів залучення в господарський обіг внутрішніх технологічних і інтелектуальних ресурсів, система сертифікації і просування науково-технічних розробок, старіння наукових кадрів і недостатній приплив молоді в наукову сферу, міграція креативної молоді.

Низька активність інноваційної діяльності в сільському господарстві пов'язана з недосконалістю організаційно-економічного і правового механізму засвоєння інновацій, з недостатнім державним протекціонізмом аграрної сфери. Обмеженість ресурсів, направлених на інновації, високі ризики їх засвоєння, відсутність апробованої ефективної схеми взаємодії наукових закладів із структурами по впровадженню, створює проблеми вибору пріоритетів, як по напрямкам, так і по суб'єктам інноваційної діяльності.

Для того щоб працівники сільського господарства засвоїли інновації, необхідно їх постійно інформувати, навчати, консультувати, а іноді і контролювати, тобто постійно розвивати їх кадровий потенціал. Тому обов'язковою умовою побудови інноваційної аграрної економіки є розвинута інфраструктура, всі суб'єкти якої повинні знаходитися в економічній і технологічній залежності, що виражає єдність етапів інноваційної діяльності.

В цілому успіх розвитку підприємницької діяльності в сільському господарстві багато в чому залежить від інтеграції із закладами освіти та науки, державними структурами. Аналіз досвіду інноваційного розвитку в багатьох країнах світу дозволяє рекомендувати створення системи бізнес-освіти і приватно-державного партнерства з метою активізації інноваційно-підприємницької діяльності в сільському господарстві України.

1. Статистичний збірник «Україна у цифрах 2013» / Електронний ресурс. – Режим доступу: ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm

ВПРОВАДЖЕННЯ ЖИТЛОВО-БУДІВЕЛЬНИХ КООПЕРАТИВІВ - ПОТРЕБА СУСПІЛЬСТВА

©О.Ю. Литвин, 2015

Ефективним механізмом забезпечення громадян України новим житлом вважаємо впровадження житлово-будівельних кооперативів. Будівництво житла з використанням механізму житлово-будівельних кооперативів дозволяє зменшити вартість одного квадратного метра житла на 20-25 %. Це можна досягти за рахунок наступних заходів.

1. Зменшення прибутків забудовника. Житлово-будівельні кооперативи, проводячи своєрідний тендер між забудовниками, будуть цьому сприяти.

2. Прозорість у формуванні собівартості будівництва. Не можна допускати ситуацію, коли цей показник утаємничують. (Свого часу В. Можар перший віце-президент найбільшої в Україні будівельної компанії «Київміськбуд» на питання журналіста «Контрактів» про собівартість метра житла, споруджуваного цією фірмою дав відповідь: «Цю цифру вам ніколи ніхто не назве. І я також [1, с. 34]»). Це, зазвичай, призводить до завищення цін на житло.

3. Контроль з боку ЖБК за цінами підрядних будівельних організацій, що приймають участь у зведенні будинку.

4. Державна допомога у вигляді безкоштовного виділення землі. (Експерти зазначають, що витрати на землю, куплену на вторинному ринку в столиці, в собівартості квадратного метра житла в середньому становили 25% [1, с. 33]).

5. Зменшення кількості та спрощення дозвільних процедур і оформлення документів на ділянки під будівництво.

6. Проведення всіх зазначених процедур в електронному режимі: від подання заявки до отримання дозволу на будівництво, з метою максимального уникнення контактів з чиновниками, відкритість, прозорість і доступність такої бази даних для кожного жителя міста

7. Ліквідація монополізму, створення конкуренції між забудовниками (за рахунок збільшення кількості будівельних організацій при підвищенні попиту на їх послуги з боку ЖБК).

8. Зменшення витрат житлово-будівельного кооперативу на будівництво багатоповерхового житлового будинку за рахунок продажу або здачі в оренду комерційних площ на першому поверсі

9. Зниження витрат за рахунок раціонального використання робочої сили. Наприклад, у 2006-2007.рр. на будівництвах у столиці стали залучати китайських спеціалістів. Їх послугами користувалися (офіційно, через китайські кадрові агенції) російська компанія MIRAX, кілька великих українських, серед яких «Міськжитлобуд». Платили китайським робітникам практично стільки, скільки й українським: 300-700 доларів США на місяць. Але свою норму будівельники з Піднебесної виконували приблизно вдвічі швидше, у результаті термін будівництва об'єктів скорочувався, забудовник заощаджував енергоресурси, гроші на оренді техніки і зменшувався час повернення вкладених у будівництво коштів. Крім того, порівняно з працівниками з української глибинки китайські будівельники набагато менше вживали алкоголь і практично не дебоширили і не порушували трудову дисципліну [1, с. 33-34].

10. Механізм будівництва житла через ЖБК здатен вирішити існуючу корупційну проблему «непрозорого» надання земельних ділянок під будівництво (й отримання чиновниками хабарів за це), ускладненого та довгого оформлення відповідних дозвільних документів. Так як держава буде безкоштовно виділяти земельні ділянки для будівництва багатоповерхових житлових будинків а їх документальним оформленням будуть займатися представники житлово-будівельних кооперативів та районних виконавчих комітетів. За оцінкою президента Гарвардського клубу України (очолює команду радників при Міністерстві економічного розвитку) **Д. Паська**, дерегуляція будівельної галузі дозволить скоротити корупційні потоки на 21 млрд грн. на рік [2].

Дослідники відзначають, що у процесі створення житлово-будівельного кооперативу та на перших етапах його діяльності (отримання земельної ділянки під забудову, розробка проектної документації, отримання відповідних дозволів) не потрібно значних фінансових ресурсів [3, с. 38]».

1. Романюк О. Блокадний Київ / Олена Романюк // *Контракти*. – 2008. – № 6. – С. 32-35.

2. Заславская М. Сдвинется ли с мертвой точки рынок украинской недвижимости [Електронний ресурс] – Режим доступу forbes.ua/business/1386328-sdvinetsya-li-s-merthvoj-tochki-rynok-ukrainskoj-ndvzhimosti

3. Тарасюк В. М. Жилищно-строительные кооперативы как оптимальная модель обеспечения населения доступным жильем / В.М. Тарасюк // *Недвижимость и инвестиции. Правовое регулирование*. – 2009. – № 2 (39). – С. 36-39.

РОЛЬ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ У РЕФОРМУВАННІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ СФЕРИ ТА ПРИСКОРЕННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

©Лозова Г.М., Клименко В.В., 2015

Як переконує світовий досвід, середній клас виступає опорою ринкової економіки та двигуном інноваційного розвитку країни. Оскільки саме до середнього класу можна віднести представників малого та середнього бізнесу. На сьогоднішній день в Україні відбувається формування середнього класу у європейському розумінні, саме тому аналіз ролі середнього класу, перші фундаментальні дослідження якого розпочалися ще у 50-х роках ХХ ст., на нашу думку, є цікавим і корисним для розбудови економіки та прискорення інноваційного розвитку України.

Дослідженням становлення середнього класу в Україні, визначенням критеріїв його ідентифікації, виокремленням його основних характеристик займаються О.Балакірева [3], О.Васильєв, П.Єщенко, Е.Лібанова, В.Мандибура, А.Реут, В.Сіденко [3], В. Паніотто [3], Л.Черенько та інші. Серед ґрунтовних досліджень середнього класу в Україні останніх років слід відзначити наукове дослідження та Аналітичну доповідь Центру Разумкова «Середній клас в Україні: життєві цінності, готовність до асоціації і просування демократичних норм і стандартів» [2], дослідження Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи «Населення із середніми доходами як основа для формування середнього класу в Україні» [1]. Проблема формування та розвитку середнього класу, його ролі в суспільстві присвячені публікації таких відомих міжнародних економістів, як зокрема: П.Кругмана, К. Голд та Б. Маргота.

Метою дослідження є визначення ролі середнього класу у реформуванні науково-технічної сфери, виявлення передумов для стимулювання його інноваційної активності, розробка рекомендацій щодо розв'язання проблем становлення середнього класу в Україні.

Сильний середній клас забезпечує стабільну клієнтську базу, що призводить до продуктивних інвестицій. Водночас сильний середній клас є ключовою рушійною силою розвитку підприємництва та впровадження інновацій. Середній клас розвиває соціальні відносини на основі довіри, знижує операційні витрати, виступає оплотом громадянської активності, яка забезпечує більш ефективне управління, підтримує розвиток освіти. Роль середнього класу у реформуванні науково-технічної сфери та забезпеченні інноваційного розвитку можна визначити за такими напрямками:

По-перше, середній клас створює стимули для виробництва та продажу того, що виробляє економіка. Зростаючий попит розширює можливості для бізнесу, стимулюючи інвестиції та інновації. Ще Дж.Кейнс свого часу звертав увагу на центральну роль середнього класу у забезпеченні економічного зростання: стабільне споживання середнього класу необхідне для стимулювання інвестицій. Проте, для того, щоб середній клас міг виконувати цю функцію, його доходи повинні зростати.

По-друге, сильний середній клас призводить до підвищення рівня довіри. Саме представники середнього класу здатні достатньо довіряти один одному, щоб працювати разом для досягнення спільних цілей. Довіра скорочує операційні витрати, оскільки все менше часу та інших ресурсів витрачається на різного роду перевірки. Високий рівень довіри дає можливість людям побачити можливості для самореалізації повною мірою. Чим вище рівень довіри у суспільстві, тим люди більш схильні до інновацій і до більш економічно обґрунтованих ризиків.

По-третє, сильний середній клас сприяє більш ефективному управлінню, зводячи до мінімуму міжфракційну боротьбу, зменшуючи рівень бюрократизму та корупції державних органів, забезпечуючи зростання участі громадян в суспільних процесах і реалізацію політики в інтересах усього суспільства, а не окремих осіб. Сильний середній клас виступає необхідною передумовою ефективно працюючого уряду і сприятливої атмосфери для процвітання економіки.

По-четверте, підприємництво та винахідництво кореняться саме у середньому класі, і зростання продуктивності праці представників середнього класу збільшує національне багатство. До середнього класу відносяться вчені та інженери, які стимулюють науково-технічний прогрес. Слід також зазначити,

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
що середній клас – це люди з вищою освітою; люди, які мають культурні запити і можуть їх задовольнити; люди, схильні до творчості, саморозвитку і самовдосконалення; люди, які розвивають країну, рухають її вперед.

По-н'яте, представники середнього класу прищеплюють своїм дітям повагу до освіти і праці, оскільки саме ці цінності забезпечать їм у майбутньому достатній доход і можливості для кар'єрного зростання. Люди, які виховувалися як середній клас, краще навчаються, мають більш успішну кар'єру та більше шансів стати підприємцями.

Якщо говорити про середній клас в Україні, то за оцінками експертів Центру Разумкова та Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України його ядро становить не більше 14% населення. Згідно проведених опитувань для українського суспільства в 2014 році характерними, зокрема, є прийняття високих індивідуальних ризиків, надання переваги економічній свободі над соціальною захищеністю, трудова мобільність, інноваційність, завоювання та відстоювання своїх громадянських прав. Представники середнього класу, як правило, проживають у містах. Якщо аналізувати майновий статус, то переважна більшість володіє комфортним житлом, інноваційними засобами комунікації і праці (комп'ютер, інтернет), побутовою технікою, автомобілем. За соціальним статусом середній клас в Україні – це, як правило, підприємці, управлінці, фахівці, кваліфіковані робітники, службовці. Цих людей відрізняє самоповага, почуття власної гідності, законослухняність, терпимість, повага до інших, прагнення добробуту за рахунок власної праці, упевненість у собі і своїх силах, розрахунок на себе, а не на допомогу держави, високий культурний рівень, здоровий спосіб життя, високий рівень освіти, прагнення до професійної самореалізації, а також сподівання на «везіння», «потрібні знайомства і зв'язки». Саме середній клас України відіграв свою визначальну роль під час «Революції гідності» в Україні. І виходячи із особистісних цінностей в подальшому може виконувати роль інноваційного ядра розвитку України.

Проте, на наше глибоке переконання, в сучасних економічних умовах без допомоги держави становлення потужного середнього класу в Україні неможливе. На сьогоднішній день держава має сприяти розв'язанню проблем становлення середнього класу шляхом: підвищення інституційної довіри в суспільстві (насамперед до інститутів влади); забезпечення економічної свободи (створення умов, які б стимулювали можливість реалізації поставлених цілей), що б сприяло розвитку малого і середнього бізнесу; проведення політики зростання доходів суспільства та політики стимулювання сукупного попиту для нарощування споживання; розвитку фермерства як основи середнього класу у сільській місцевості; зниження фіскального навантаження на населення, особливо малий та середній бізнес; розширення можливостей для іпотечного кредитування; створення умов для детінізації економіки і легалізації доходів; підвищення якості вищої освіти, її доступності, її націленість на надання практичних навичок, встановлення зв'язку з роботодавцями.

1. *Лібанова Е., Черенько Л., Васильєв О., Реут А. Населення із середніми доходами як основа для формування середнього класу в Україні* // *Національна безпека і оборона.* – 2014. – № 1-2. – С. 79-96.

2. *Середній клас в Україні: життєві цінності, готовність до асоціації і просування демократичних норм і стандартів (Аналітична доповідь Центру Разумкова)* // *Національна безпека і оборона.* – 2014. – № 1-2. – С. 4-78.

3. *Середній клас в Україні: критерії ідентифікації.* – К.: Заповіт, 2004. – 64 с.

ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

© Ломачинська І., 2015

Еволюція фінансових систем країн із розвинутою економікою свідчить, що фінансове посередництво поглиблюється поетапно, й кожному етапу притаманні особливості, пов'язані з домінуванням тих чи інших функцій, інститутів фінансової системи.

Як правило, перший етап пов'язаний з домінуванням грошових функцій, під якими розуміється в основному розвиток платіжно-розрахункових відносин, залучення коштів населення у вигляді банківських депозитів, короткострокового кредитування. Для цього етапу характерно те, що в структурі фінансової системи домінують, як правило, банківські та інші кредитні організації.

Другий етап передбачає нівелювання грошової функції та активний розвиток акумулятивної функції, що вимагає укрупнення фінансових інститутів, розподіл та перерозподіл ресурсів, у тому числі шляхом залучення дрібних власників, створення системи гарантованих зобов'язань зі страхування та пенсійного забезпечення, а також забезпечення ринку якісною інформацією. Основними інститутами виступають банки, інші кредитні організації, страхові компанії та пенсійні фонди. Також передбачається активний розвиток інфраструктури фінансового ринку.

Третій етап пов'язаний з домінуванням інвестиційної функції, що передбачає використання всіх ринкових механізмів перерозподілу ресурсів, в тому числі активізацію фондових ринків, інноваційних інструментів та інших інститутів, включаючи інвестиційні компанії, приватні пенсійні, взаємні венчурні та інші інвестиційні фонди. Результативність цього етапу визначається тим, наскільки очевидно є конкуренція на фінансовому ринку, що, в свою чергу, забезпечує оптимізацію фінансової системи та ринковий перерозподіл функцій окремих інститутів. А відносні кількісні показники, що характеризують діяльність фінансового ринку, повинні відповідати показниками фінансових ринків розвинутих країн.

Аналіз еволюції фінансової системи України свідчить, що вона пройшла умовно у своєму розвитку перші два етапи. Разом із тим, не відбулося відповідних перетворень, які б забезпечили набуття фінансовою системою необхідних якісних характеристик щодо зрілості, ефективності, стійкості, оптимальності. Сильна фінансова система ідентифікується з рівними можливостями розвитку секторів, в яких власні джерела недостатні, зріла – як здатність забезпечувати довгострокові інвестиції, ефективна – забезпечувати раціональне формування, розподіл, використання обмежених фінансових ресурсів, стійка – протидіяти зовнішнім шокам, оптимальна – як така, еволюція і трансформація архітектури якої відбувається з мінімальними витратами.

В Україні на початок 2014 р. капіталізація банківського сектору становила 91,9 %, ринку акцій – 21,4%; емісія цінних паперів до ВВП – 9,8%, у т. ч. акцій – 4,4%, корпоративних облігацій – 2,9%. Загальний обсяг небанківського фінансового сектору (страхування, кредитні установи, ломбарди, лізинг) 9% [2]. Отже, домінуючим сегментом фінансового ринку є банківський, що дозволяє стверджувати про банкоорієнтовану модель фінансової системи України. Разом із тим, за кількістю фінансових інститутів небанківський сектор значно переважає банківський: на початок 2014 р. зареєстровано 2113 установ, з яких 407 – страхові компанії, 739 – кредитні установи [2, с. 32-37]. Також зареєстровано 182 комерційні банки (у т. ч. 49 з іноземним капіталом, 19 – зі 100% іноземним капіталом), діє 179 із 181 зареєстрованих філій, 19 091 відділень банків, 28 представництв українських банків, з яких 19 на території України, 9 – за кордоном; 19 установ знаходилося в стадії ліквідації [1, с. 22-23]. Динаміка розвитку фондового ринку демонструє, що лише 26,3% торгів акціями відбувається на організованому ринку, а частка корпоративних облігацій, що знаходиться в біржового обігу становить 64,4% [2, с. 25-27].

Аналізуючи стан і структуру фінансової системи України, в цілому, можна виявити ряд деформацій, зокрема переважно домінуючу роль банківського сегменту для якого характерно високий рівень проблемних кредитів; високу реальну вартість ресурсів, що стримує розвиток кредитування; переважно спекулятивне, короткострокове використання тимчасово вільних фінансових ресурсів; низьку капіталізацію фінансових інститутів; олігополістичну структуру ринків з концентрацією на вузькій групі учасників, обмеженій кількості фінансових інструментів; відсутність моніторингу потоків іноземних

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки

портфельних інвестицій в архітектурі торгових систем; недостатню ліквідність ринку для підтримки стійкості; обмежене коло фінансових інструментів для диверсифікації фінансових потоків; слабкість систем управління ризиками та відсутність нагляду за фінансовим станом професійних учасників ринку; відсутність компенсаційних фондів на фондовому ринку; інформаційну асиметрію тощо. Ситуація погіршується також тим, що в останні роки монетарна політика перебувала під суттєвим впливом фіскальної сфери. Структура грошової пропозиції значною мірою формувалася активним викупом НБУ державних цінних паперів, що складало, де-факто, приховану внутрішню емісію для фінансування дефіциту бюджету.

В 2014 році стан національної фінансової системи значно погіршився в результаті валютної і монетарної дестабілізації, посилення дисбалансів державних фінансів, неплатоспроможності значної кількості банківських установ, погіршення стану фінансів суб'єктів господарювання внаслідок стрімкого економічного спаду, незадовільного стану платіжного балансу, зниження рівня інтернаціоналізації фінансової системи. Посилюючим чинником є політична нестабільність.

В таких умовах відновлення якісних характеристик національної фінансової системи щодо зрілості, ефективності, стійкості, оптимальності потребує вирішення інституційних деформацій розвитку, що, окрім того, забезпечить фінансово-економічну безпеку країни, зокрема:

- збільшення довгострокових інвестицій в реальний сектор економіки (переважно швидкозростаючі та високотехнологічні сектори, у галузі, що знижують рівень енерго-, імпортозалежності національної економіки), модернізацію, забезпечення економічного зростання;

- удосконалення структури власності щодо розконцентрації, розвитку малого і середнього бізнесу, розширення учасників акціонерних відносин, залучення інституційних інвесторів, розвитку інститутів захисту власності;

- розширення учасників процесів інвестування, заощадження, зокрема за рахунок домогосподарств, що дозволить залучити додаткові кошти на організований фінансовий ринок, збільшити його оборотність, підвищити попит на фінансові послуги;

- реструктуризація банківського сектору, перш за все щодо забезпечення зростання власних коштів банків, дотримання пруденційних вимог Базельської угоди, зниження витраті проблемних активів, посилення вимог до системи управління ризиками та публічного розкриття інформації;

- реструктуризація сегменту цінних паперів, інституційних інвесторів, зокрема за рахунок розширення фінансових інструментів, зростання конкуренції на окремих сегментах, зростання вимог до власних коштів, удосконалення пруденційного нагляду і вимог до систем управління ризиками та публічного розкриття інформації, створення компенсаційних фондів професійних учасників, що покривають ризики невиконання ними зобов'язань перед клієнтами, або централізованої системи резервування коштів за участю держави;

- забезпечення інформаційної прозорості операцій на всіх сегментах фінансового ринку;

- забезпечення захисту прав учасників фінансового ринку, зокрема власників, інвесторів;

- удосконалення регулювання діяльності та пруденційного нагляду фінансових інститутів та їх агрегованих ризиків;

- удосконалення законодавчої, нормативної бази фінансового ринку у відповідності до європейських стандартів.

1. *Річний звіт Національного банку України за 2013 рік. – К.: НБУ, 2014. – 196 с.*

2. *Звіт про діяльність національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за 2013 рік. – К., 2014. – 83 с.*

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО ТА ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Македон В.В., 2014

Основними особливостями функціонування підприємств в перехідний період стали проблеми виживання і збереження свого виробничого і технологічного потенціалів. Багато підприємств технологічних ланцюжків або припинили функціонування, або взаємодія з ними не була доцільною. Формально підприємства залишалися діяти у межах окремих територіально-виробничих комплексів, проте самі ТВК вже не були єдиним цілим. Така форма функціонування дозволила зберегти виробничий потенціал багатьох вітчизняних промислових підприємств, а також адаптувати їх діяльність під існуючі умови функціонування, головним критерієм яких було отримання власної вигоди і отримання прибутку.

Отримання підприємствами своїх конкурентних переваг пов'язане з оновленням основних фондів для подолання технологічної відсталості. В цей час намітилося зворотнє об'єднання підприємств в технологічні ланцюжки, яке було порушено переходом до ринкових стосунків. В даний момент часу об'єднання відбувається з точки зору економічної доцільності взаємодії у межах переділу власності для ефективнішого впливу на управлінські рішення.

В цей час стали впроваджуватися нові системи управління як підприємством в цілому, так і якістю продукції. У основу управління лягали науково обґрунтовані принципи і методи управління, проте з часом така взаємодія почала вичерпувати себе і з'явилася необхідність пошуку нових шляхів підвищення конкурентоспроможності не просто окремих підприємств, але і їх об'єднань в цілому, у тому числі і на рівні регіону. Ринок зажадав робити не кількість, а різноманітну по номенклатурі і споживчим властивостям продукцію і послуги [2].

Процес ефективного управління розвитком промислового комплексу можливий із застосуванням науково-модернізованого підходу на основі інноваційного менеджменту. Завдання модернізації промислового виробництва в цих умовах включають збереження науково-технічного, кадрового, промислового потенціалів, забезпечення надійного функціонування виробництва, своєчасне впровадження інноваційних технологій для підвищення конкурентоспроможності відповідно до цілей промислової політики регіону.

Подолання кризи можливе за рахунок інноваційного оновлення через технічні, організаційні і економічні нововведення. В умовах сучасного менеджменту промислових підприємств, інноваційна діяльність представляється як теорія і практика управління терміном корисного використання активів, технологій і продуктів, що забезпечують безперервність функціонування бізнесу, результатом якого є досягнення конкурентоспроможності продукції і послуг.

Характерною особливістю інноваційного менеджменту сучасних промислових підприємств є процес комерціалізації інтелектуальної діяльності інноваторів і управління нововведеннями, заснованими на особистій економічній зацікавленості авторів ідей і властивих менеджменту принципів і функцій. Тому необхідною і обов'язковою умовою будь-якого інноваційного підприємства є наявність в структурі виробничого капіталу підприємства саме нематеріальних активів, складових до 40% від усього обсягу активів. Нематеріальні активи стають інструментом менеджменту інженерного бізнесу, результатом якого є капіталізація початкових ресурсів, отримання підприємством чистого доходу і збільшення вартості бізнесу на фондовому ринку. Інноваційний розвиток будь-яких інтегрованих структур напрямлено на формування і вдосконалення виробничого інноваційного менеджменту в промислових виробничо-технологічних системах, що забезпечує надійне функціонування цієї системи і стійку доходність на основі ринкового устрою [3].

З тим, щоб інноваційні процеси були безперервні, необхідно у рамках формування промислової політики заснувати венчурні підприємства, які можуть купувати у інноваторів їхні ідеї. При цьому інноваційні програми, спрямовані на управління структурою витрат на виробництво продукції, формування нематеріальних активів, збільшення доходів усього підприємства і його вартості отримуватимуться у венчурного підприємства підприємством за ринковою ціною.

У сучасних умовах систему промислових виробничо-технологічних підприємств необхідно розглядати як сукупність промислових підприємств регіону у взаємодії з його транспортним комплексом. Така форма організації дістала назву інтегрованого промислово-транспортного комплексу (ІПТК). Застосування кластерного підходу відносно ІПТК обумовлене тим, що регіонам необхідно більш ефективно використати ті обмежені ресурси, які є в їх розпорядженні. У цих умовах ця теорія має на увазі створення навколо обмеженого ресурсу найбільш оптимальної структури його виробництва і розподілу.

Відповідно до цього підходу виробнича структура конкретного регіону розвивається по напрямку, що дозволяє використати продукт однієї галузі для потреб декількох інших. Таким чином, між усіма галузями, представленими в цій місцевості, створюються стійкі зв'язки, що дозволяють підтримувати ці галузі і сприяють стабілізації економіки регіону [1].

При цьому реалізацію кластерного підходу до організаційного оформлення ІПТК нами пропонується розглядати за двома напрямками [4]:

1. формування кластерів, заснованих на різних типах обмежених ресурсів (можливостей);
2. формування кластерів в транспортній сфері, як частині інфраструктури, що забезпечує ефективне функціонування промисловості в області забезпечення матеріально-технічного постачання і каналів розподілу продукції.

Суть ІПТК полягає в тому, що підприємства, які входять в кластер регіону, набувають конкурентні переваги в ході взаємодії усередині кластера і, відповідно, якнайкраще задовольняють потреби підприємств інших кластерів регіону. Інтегрований виробничо-транспортний комплекс трактується як система взаємозв'язаних і взаємодіючих промислових підприємств кластера регіону, з їх самостійною інфраструктурою, що є регіональною системою транспортно-розподільчих логістичних центрів.

Формування інтегрованого промислово-транспортного комплексного на основі кластерного підходу дає ряд певних переваг, що дозволяють використати переваги що входять в нього промислових і транспортних кластерів в цілях оптимізації процесів обігу промислової продукції в регіоні. Це дозволяє підвищити його інвестиційно-інноваційний промисловий потенціал, дає можливість коригувати соціально-економічну політику в цілому. Утворення подібних структур створює найбільш сприятливі умови для ефективного управління промисловим виробництвом в межах національної економіки.

1. *Винокурова О.І. Стратегія розвитку державної інноваційної діяльності в Україні // Теорія та практика державного управління, – 2010. – Вип. 2 (29). – С. 1-4.*

2. *Проект «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» [Комітет з питань науки і освіти] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : kno.rada.gov.ua*

3. *Трифилова А.А. Оценка эффективности инновационного развития предприятия. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 304 с.*

4. *Шипуліна Ю.С. Развитие теоретико-методологических засад перехода предприятий на инновационный шлях развития / Ю.С.Шипуліна, С.М.Ілляшенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4, Т. 1. – С. 103-112.*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

©Максименко І.О., 2015

Трансформаційні процеси, які відбуваються в сучасній економічній системі України на тлі процесу глобалізації, вимагають упровадження нових підходів до управління підприємствами, з метою забезпечення їх високої ефективності та конкурентоспроможності. Один із таких підходів полягає у врахуванні керівництвом підприємств особливостей інноваційної складової організаційної культури та визначенні методичних засад її формування.

Особливої актуальності в ринкових умовах при інтелектуалізації усіх видів праці набувають соціально-психологічні методи формування трудових колективів підприємств. До них відносяться систематичні засоби цілеспрямованого, і планомірного здійснення управлінських дій на персонал компанії, засновані на використанні закономірностей соціології і психології.

Як відомо, за масштабом і способами впливу, соціально-психологічні методи управління можна розділити на дві основні групи: соціологічні методи, які спрямовані на групи людей та їх взаємодію в процесі виробництва (зовнішній світ людини); психологічні методи, які впливають на особистість конкретної людини (внутрішній світ людини).

Проте такий розподіл досить умовний, оскільки в сучасному суспільному виробництві людина завжди діє не в ізольованому світі, а в групі різних за психологією людей. З огляду на це, ефективне формування організаційної культури передбачає знання як соціологічних, так і психологічних методів [1, с. 223]. Ґрунтуючись на використанні моральних стимулів до праці ці методи здатні перетворювати рутинні адміністративні завдання у свідомий обов'язок, внутрішню потребу працівника.

Специфіка цих методів полягає у значній частці використання неформальних факторів, інтересів особистості, групи, колективу в процесі керування персоналом. Тому соціально-психологічні методи є найбільш тонким інструментом досягнення успіху у підборі, оцінці, розміщенні, ротатії та навчанні працівників [2, с. 188].

Знання соціологічних методів формування інноваційної культури дозволяє об'єктивно встановити призначення і місце співробітників в колективі, виявити лідерів і забезпечити їх підтримку, пов'язати мотивацію людей з кінцевими результатами виробництва, забезпечити ефективні комунікації і вирішення конфліктів в колективі.

До соціальних методів відносяться:

- методи соціального регулювання – це критика і самокритика, соціальне планування, звичаї й традиції, обмін досвідом;
- методи соціального нормування – це правила внутрішнього розпорядку, статuti громадських організацій, правила службової етики й етикету, кодекси честі, форми дисциплінарного впливу;
- методи морального стимулювання – це оголошення подяк, присвоєння почесних звань, надання додаткових соціальних благ [3, с. 179-180].

Не менш важливу роль в роботі з людськими ресурсами відіграють психологічні методи, так як вони чітко персоніфіковані та індивідуальні. Головною особливістю цих методів є звернення до особистості людини, її інтелекту, почуттів, образів і поведінки з метою спрямування внутрішнього потенціалу на рішення конкретних завдань підприємства.

До психологічних методів управління науковці відносять:

- методи гуманізації праці – методи, що спрямовані на поліпшення естетичних умов праці шляхом дизайну робочого місця, використання психологічного впливу кольору, музики, освітлення, використання сучасних технічних засобів праці тощо;
- методи комплектування трудових колективів базуються на використанні соціометричного тестування, за допомогою якого встановлюють симпатії в колективі, психологічну сумлінність та інше;
- методи психологічного спонукання спрямовані на формування у працівників мотивів до високопродуктивної праці в результаті розвитку ініціативи та підприємливості;

• методи професійного відбору і навчання – включають відбір людей, що володіють такими психологічними характеристиками, що найбільшою мірою відповідають виконуваній роботі [3, с. 180-181].

Мистецтво впливу на групи людей і особистість людини полягає у конкретно визначеному і диференційованому застосуванні тих чи інших прийомів. На жаль, нестабільність економічного стану підприємства, фінансові труднощі, несвочасна виплата заробітної плати, довгострокові простой не сприяють підтриманню нормального соціально-психологічного клімату, оскільки керівник значно більше часу вимушений приділяти не людським взаємовідносинам і функціям управління персоналом, а безпосередньо виробництву, маркетингу, фінансам тощо, що може мати негативні наслідки. Тому важливо знати і прогнозувати вплив соціально-психологічних методів на формування організаційної культури інноваційного типу [4, с. 141].

Як зазначають М.Л. Гончаренко і В.В. Бугай, соціально-психологічним методам притаманні непрямий характер впливу, відсутність чітко визначеного часу й чітко означеного впливу. Ці методи припускають, у певних межах, свободу індивідуального вибору характеру дій і поведінки, багато у чому залежать від індивідуальних особливостей працівників. Точно встановити силу й кінцевий ефект впливу зазначених методів досить важко. Однак, у цілому, дані способи керування займають провідне місце в управлінні персоналом [2, с. 188].

Практика свідчить про життєву необхідність використання соціально-психологічних методів на всіх рівнях управління. Реалізація цих питань дасть можливість у кінцевому результаті сформувати високоосвіченого спеціаліста з високоморальним, гуманістичним і демократичним світоглядом; людину, яка б несла відповідальність за соціальні наслідки своєї діяльності, вміла реалізувати себе в жорстких умовах ринкової економіки та бути конкурентоспроможною на ринку праці [4, с. 144].

Отже, соціально-психологічні методи формування організаційної культури сприяють створенню позитивних взаємовідносин між співробітниками, задоволенню соціальних і духовних потреб, підвищенню активності та ініціативності працівників. З огляду на вищезазначене, в умовах вибору європейського вектору економічного розвитку формування інноваційної організаційної культури підприємства є результатом оптимального підбору системи соціально-психологічних методів менеджменту, адаптованої до нових викликів часу.

1. *Балановська Т.І. Соціально-психологічні аспекти забезпечення розвитку людських ресурсів / Т.І. Балановська, О.П. Гоголя // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії: Збірник наукових праць. – Полтава : ПДАА, 2011. – Вип. 2. – Ч. 3. – С. 222-228.*

2. *Гончаренко М.Л. Особливості ідентифікації та використання методів управління персоналом організації / М.Л. Гончаренко, В.В. Бугай // Інноваційна економіка. – 2013. – № 2. – С. 186-189.*

3. *Овчаренко М.І. Соціально-психологічні аспекти забезпечення формування корпоративної культури / М.І. Овчаренко, Т.В. Іванова // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Відп. за вип. В.В. Опанасюк. – Суми : СумДУ, 2013. – Ч. 3. – С. 140-144.*

4. *Харченко Г.А. Особливості соціально-психологічних методів в управлінні підприємством / Г.А. Харченко, Ю.М. Боровий // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 53 (1026). – С. 178–181.*

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В СОЦІАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ, ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА УГОДА, ЯК ВИКЛИК

У статті розглянуто ситуацію в сфері соціально-трудових відносин (далі СТВ) та практичне її втілення в Україні. Ця стаття є доповненою та розширеною до досліджень, які були зроблені та викладені у журналі «Економіка підприємств» видання КНЕУ №32 за 2014 «Вплив цивільно-правової угоди на соціально-трудові відносини» в зв'язку зі змінами, які відбулись у діючих Законах про працю України [14].

Задачею статті є аналіз впливу дії цивільно-правової угоди (далі ЦПУ)[13] в 2012 – 2014 роках, тобто договору підряду та висвітлення дискримінації найманого працівника в аспекті не визнання державою подібних відносин трудовими. Та тільки часткове усунення стану дискримінації найманого працівника, яке після введення в дію [14], торкнеться роботодавців з невисокими статками, а ніяк не олігархічно-монополістів, бо допускає у разі сплати заможними роботодавцями штрафу, визнавати державою подібні відносини не трудовими. Подібне допускається у відповідності із введеним в дію з 1 січня 2015 року Закону України « Про внесення змін в деякі законодавчі акти України відносно реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» від 28 грудня 2014 року [14].

Проаналізовано місце найманого працівника, як таке, що текстуально відображене в договорах та як воно реалізується практично в Україні.

Констатовано, що питання безпеки найманого працівника потребує радикального переосмислення у напрямі його соціальної рівності.

Доведено, що існуюча законодавча розмитість таких визначень, як особа- праці та предмет - процес праці в СТВ має своїм наслідком соціальну нерівність в Україні.

Рекомендовано для подолання нерівності в СТВ будувати їх на основі, яка тяжіє до морально-етичних засад на основі християнства.

Пропонується науковій спільноті, включно, з Академією Наук України відстоювати в найвищих інституціях держави Україна та Парламентській Асамблеї Ради Європи соціальну рівність для найманого працівника, як рушійної сили процесу праці, щоб плідно розбудувати соціально справедливую державу.

Отже, проведене дослідження дає змогу стверджувати, що негативний вплив на найманого працівника в СТВ може бути подоланий, ще до виникнення революційної ситуації: коли верхи не хочуть, а низи не можуть... Для цього високо посадовці найвищих рангів України мають сприяти виробленню концепції подолання соціальної прірви між роботодавцями, які, до того ж, в Україні одночасно займають найвищі керівні посади нашої Вітчизни та найманими працівниками чи тими, хто займається індивідуальною трудовою діяльністю.

Ситуація військової агресії з боку Російської Федерації має спонукати цивільне керівництво України до побудови СТВ на морально-етичних та духовних засад, що закорінені в християнській вірі на якій повстала держава Україна, як спадкоємиця Свято-Володимирового охрищення Київської Русі.

Необхідно науковцям через відповідні правові механізми ініціювати вилучення тих пунктів правочинних статей із Закону про працю України, де є дискримінація по-відношенню до найманого працівника та про які оголошено в цій статті.

Подолати кризу є можливим, коли одночасно застосовувати християнську віру та науку, особливим чином, в площині їх зустрічі, мати реальне визнання гідності особи з боку всіх учасників трудового процесу. В початку важливим є бажання держави визнати не тільки релігієзнавство, а й віросповідання через нотифікацію та акредитацію хоча б християнських філософів Вселенської Церкви та також відповідного предмету, щоб сприяло б зближенню обох шляхів дослідження в офіційній науці України, подібне існує не тільки в країнах західної Європи, а й Російській Федерації.

Авторами статті доведено, дискримінацію найманого працівника через існуючу законодавчу розмитість таких визначень, як особа праці та процес чи предмет праці, що має своїм наслідком ганебне явище ЦПУ[13] та після прийняття нової редакції Кодексу законів про працю[14], вже частіше зустрічається в матеріалах спеціального розслідування НВ під договором субпідряду, а не ЦПУ.

5. 1. Цивільний кодекс України./ Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. – №№ 40-44. – 356 с.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15.

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. – №30, – 141 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page4.

2. Колот А.М. Розвиток наук про працю та соціально-трудова відносини на засадах міждисциплінарності. / Колот А.М.// Соціально-трудова відносини: теорія та практика. – 2012.– № 2(4). – С. 41 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: stvua.com/?wpfb_dl=18.

3. Дейч М.Є.Соціально відповідальність бізнесу в системі соціально-трудова відносин/Дейч М.Є.//Соціально-трудова відносини: теорія та практика. – 2012.– № 2(4). – С. 41 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: stvua.com/?wpfb_dl=18.

4. Колядич О.І. До питання формальних і неформальних Інституцій сфери соціально-трудова відносин. / Колядич О.І., Погорелов С.Б.// Соціально-трудова відносини: теорія та практика. –2012. – № 2(4).–С.197 – 203.

6. [Електронний ресурс].– Режим доступу: stvua.com/?wpfb_dl=18.

7. Юрчик Г.М. Проблеми та напрями удосконалення соціального захисту

8. зайнятих в Україні. / Юрчик Г.М.//Соціально-трудова відносини: теорія та практика. –2012. – № 2(4). – С. 15–19. [Електронний ресурс].– Режим доступу: stvua.com/?wpfb_dl=18.

9. Коваленко І. Ф. Стан та проблеми розвитку соціальної

9. згуртованості в Україні. / Коваленко І. Ф. Ільницький Я.В. // Соціально-трудова відносини: теорія та практика. –2011. – № 2. –С. 288 – 296.[Електронний ресурс].– Режим доступу: stvua.com/?wpfb_dl=18.

10. Колядич О. І. Дослідження соціально-трудова взаємодії з позиції системного підходу. /Колядич О. І., Погорелов С. Б. // Соціально-трудова відносини: теорія та практика. – 2011. – № 2. – С. 109 – 111. [Електронний ресурс].– Режим доступу: stvua.com/?wpfb_dl=18.

11. Компанієц В. В. Ценность труда: идеал и реальность, угрозы и перспективы. /Компанієц В. В.//Соціально-трудова відносини: теорія та практика. –2013. – № 2. – С. 23–29.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: stvua.com/?wpfb_dl=18.

12. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 21 грудня 2000 року N2180-III». [Електронний ресурс].– Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1105-14.

13. Германия. О трудовых правах работающих неполный рабочий день. [Електронний ресурс].– Режим доступу: news.24ru.com/cncat_ext.php?id=178.

14. Энциклики его святейшества Папы Римского 1891, 1981, 1991гг. о труде, человеческой жизнедеятельности, нравственности и морали. – К.: Издательство Института праксеологии, 1993. – 210 с.

15. Зразок цивільно-правового договору. [Електронний ресурс].– Режим доступу: grossbuh.com.ua/wp-content/uploads/2013/11/dogovir-zph.jpg

16. Кодекс законів про працю, ВР УРСР, від 10.12.1971, редакція від 08.02.2015р. ст.265.

17. Еврейская школа №128 «Ахва» Киев Kiev Jewish School “Akhva” #128 (educational network ORT) [Електронний ресурс] – Режим доступу: jafi.org/JewishAgency/Russian/Delegations/Kiev/4/071102_1.html

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТРАДИЦІЇ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА НОВІ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ІМПЕРАТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

© Мареха І.С., Іванченко М.В., 2015

Здійснення природо-господарської діяльності на засадах сталого розвитку актуалізує необхідність врахування культурної компоненти в системі еколого-економічних відносин. Центральне місце в системі сталого розвитку становить культура споживання природних ресурсів. Саме оцінка культури природокористування у країнах Євросоюзу уможливить перейняття Україною кращих європейських традицій ресурсозбереження. Інформаційною базою дослідження є матеріали офіційного сайту статистики Європейських країн [1]. Об'єктом дослідження виступають 10 країн Євросоюзу, у тому числі 6 країн з високими показниками економічного розвитку та 4 європейські держави, які межують з Україною.

Результати дослідження. Позитивний еколого-культурний ефект проявляється на рівні двох держав – Франції та Швеції. Економічний розвиток Франції характеризується високою культурою споживання водних ресурсів, поводження з відходами та управління якістю атмосферного повітря. Економіка природокористування Швеції може бути охарактеризована як ефективна за рахунок дотримання культури відтворення якості атмосферного повітря і лісових ресурсів, а також аккультурації енергетичного та продовольчого секторів. Найбільш поширеним методом ресурсозбереження у Євросоюзі є екологічна конверсія (Данія, Бельгія, Франція, Словаччина, Польща, Угорщина, Румунія). Актуальними з точки зору ресурсозбереження є рециклінг (Німеччина, Польща, Франція) та ресурсозаміщувальна економія (Швеція, Данія, Великобританія, Румунія). Країни Євросоюзу є державами з високою правовою екологічною культурою, що ґрунтується на системі чітко структурованих екологічних податків. Екологічні податки як інструмент регуляторного економічного впливу на екологічну культуру [2, 3] є ефективними для Німеччини, Данії, Бельгії, Великобританії, Словаччини, Польщі, Угорщини та Румунії. Результати дослідження свідчать про можливість консолідації зусиль європейських країн у регіональній боротьбі з негативними наслідками зміни клімату. Оскільки Франція та Німеччина використовують еколого-культурний потенціал переважно у напрямку прямої економії ресурсів, то очевидно, що на європейському ринку вуглецевих квот ці країни виступатимуть у ролі покупців емісійних сертифікатів, а інші європейські країни – у ролі продавців.

Визнання інтеграції до європейських економічних структур стратегічним пріоритетом ставить перед Україною питання про формування інноваційної стратегії національного природокористування, адекватної загальним принципам функціонування європейської спільноти. Одним із провідних засобів реалізації такої стратегії має стати економічний механізм ресурсозбереження, заснований на кращих європейських традиціях ресурсоефективного розвитку.

1. *Офіційний сайт статистики країн Європи «Євростат» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ec.europa.eu/eurostat/.*

2. *Мареха І.С. Сучасні напрямки екологізації системи прийняття податково-преференційних рішень у рамках євроінтеграційної стратегії ресурсозбереження / І.С. Мареха // Системи прийняття рішень в економіці, техніці та організаційних сферах: від теорії до практики: колект. монографія. Т. 1 / за заг ред. Савчук Л.М. – Павлоград: Арт Синтез-Т, 2014. – С. 71–77.*

3. *Marekha I.S. Tax-Preference Regulation of Resource Saving Aimed at Aggregation of Ecological and Economic Levels of Rational Nature Management / I.S. Marekha, M.P. Katerynina // Wirtschaft und Management: Probleme der wissenschaft and praxis: Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel. Vol. 2. – Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2014. – PP. 217–220.*

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНО СПРЯМОВАНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

©Мартинюк І. В., 2015

Фінансування еколого-економічного розвитку України є недостатнім. Існуюча тенденція обумовлена рядом виявлених недоліків, пов'язаних з необґрунтованими ставками та методикою розрахунку природно-ресурсних платежів; з відсутністю стимулів у суб'єктів господарювання впроваджувати екологічно чисті технології та здійснювати збір та утилізацію відходів; недостатнім фінансуванням природоохоронних заходів за рахунок надходжень податків та ін.

Досліджуючи поведінку суб'єктів господарювання з відходами, відмітимо, що лише незначна частка відходів підпадає під утилізацію або повторну переробку, що свідчить про незадовільну ресурсозберігаючу та екологічну діяльність суб'єктів, що утворюють відходи. Здійснивши аналіз процесу поводження з відходами визначено, що за 2003-2013 рр. в середньому 42,12 % відходів 1-3 класів небезпеки підпадають під утилізацію або повторну переробку. Лише у 2009 р. 67,13 % утворених відходів було утилізовано та оброблено. Дещо менша частина підпадає під розміщення у спеціально відведених місцях, в середньому за останніх десять років 31,83 % [1].

Утворення відходів викликає необхідність їх переробки або утилізації, що призведе, на наш погляд, до позитивних наслідків як екологічних, так і економічних. Екологічні наслідки обумовлені утилізацією небезпечних відходів, розміщення яких спричиняє негативний вплив як на навколишнє природне середовище, так і на здоров'я населення. Економічні наслідки обумовлені можливістю отримання корисних елементів від переробки відпрацьованих товарів. Так, наприклад, в результаті переробки материнських плат комп'ютерів можна отримати золото.

Проблему відсутності налагодженої системи збору відпрацьованих неекологічних товарів можливо вирішити шляхом запровадження системи розподільного викиду сміття, а проблему фінансування заходів зі збору та переробки відпрацьованих товарів – шляхом вдосконалення податкової політики, а саме: через запровадження утилізаційного збору в межах екологічного податку для неекологічних товарів та запровадження пільг для підприємств, що здійснюють збір відпрацьованих неекологічних товарів.

Вважаємо за доцільне ввести для товарів, що становлять небезпеку для екології, утилізаційний збір в межах екологічного податку. Даний збір повинен бути встановлений (виходячи з проведених розрахунків) в розмірі 7 %; надходити до спеціального фонду місцевих бюджетів; кошти від даного збору будуть спрямовані на фінансування заходів щодо утилізації небезпечних товарів з метою запобігання їх негативного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я населення. Застосування утилізаційного збору для неекологічних товарів повинно стати ефективним фіскальним та регулюючим інструментом, що сприятиме формуванню достатньої кількості коштів, необхідних для фінансування процесу утилізації або повторної переробки.

Підприємства, які будуть здійснювати збір відпрацьованих неекологічних товарів, повинні мати стимули для здійснення даної діяльності у вигляді податкових пільг. Оскільки їхня діяльність спрямована на покращення екологічного стану країни, вважаємо, що податкові пільги повинні стосуватися саме екологічного податку. Відомо, що в проекті Податкового кодексу пропонувався понижувальний коефіцієнт у розмірі 0,8 у разі впровадження маловідхідних, ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій. Збір відпрацьованих неекологічних товарів сприятиме ресурсозбереженню та зменшенню шкоди для навколишнього природного середовища, отже, вважаємо, що коефіцієнт 0,8 буде стимулювати підприємства до створення пунктів збору відходів.

Податкове стимулювання підприємств здійснювати збір, переробку, утилізацію відпрацьованих неекологічних товарів сприятиме створенню фінансових ресурсів для забезпечення даної діяльності та зменшенню забруднення навколишнього природного середовища.

1. *Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: ukrstat.gov.ua/ – Назва з екрану.*

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

© Маслак О.О., Івасюк В.В., Крилишин Л.О.

Основною проблемою оцінювання безпеки інноваційного розвитку промисловості в умовах національної кластеризації є визначення відповідного критерію безпеки та формування системи часткових та результуючого показників, механізму вироблення раціональних управлінських рішень у результаті проведення оцінки, що забезпечує такий стан економіки, який характеризується відсутністю загроз шляхом формування апарату своєчасного їх виявлення, характеристики, зниження рівня впливу чи повної нейтралізації.

Аналізуючи літературні джерела можна дійти висновку, що існує досить багато підходів до оцінювання інноваційної безпеки національної економіки. Зокрема, Сухоруков А.І. пропонує оцінювати інноваційно-технологічну безпеку, в межах якої частка високотехнологічних товарів у товарному експорті повинна становити не менше 12 % [1]. Перелік високотехнологічних товарів складається з 9 категорій та налічує 314 номенклатурних позицій за 6- та 10-значними кодами УКТ ЗЕД. Він гармонізований з Номенклатурою промислової продукції (НПП) – статистичною класифікацією продукції промисловості України [2].

Згідно з підходом Іванілова О.С. інноваційна складова економічної безпеки розраховується як відношення сумарного відверненого збитку від реалізації комплексу заходів для охорони техніко-технологічної безпеки та суми витрат на здійснення такого комплексу заходів та сумарного збитку від здійснення заходів із охорони економічної безпеки. Критерій оцінювання (інтегральний показник) економічної безпеки повинен задовольняти таким умовам: мати чіткі фіксовані межі; бути співставимим щодо різних часових періодів та підприємств (регіонів), які підлягають оцінюванню; володіти простотою і доступністю методики розрахунку, яка ґрунтується на наявних облікових даних, універсальністю [3].

На нашу думку, цей підхід не дозволяє всесторонньо оцінити безпеку інноваційного розвитку, адже там не враховано багато факторів, які безпосередньо впливають на інноваційну безпеку, зокрема, для прикладу, територіальність, екологічну безпеку, трудовий фактор тощо.

Краснокутська Н. В. вважає, що безпека інновацій може бути оцінена за допомогою певних критеріїв оптимальності. Вони можуть бути розроблені відповідно до інновацій чи інноваційної діяльності в кожному конкретному випадку, а інтегральну безпеку інновацій слід розглядати як сукупність складових, до яких належить екологічна безпека інновацій та інноваційна діяльність загалом [4].

Лисенко Н.О., Білошкурська Н.В. для визначення рівня інноваційної складової економічної безпеки пропонує застосовувати виробничу функцію Тімбенгена, яка показує вплив капіталу, трудового та технологічного факторів на результати виробничо-господарської діяльності підприємства. Вона має вигляд математичної формули:

$$Q = A * K^{\alpha} * L^{\beta} * e^{\gamma t},$$

де Q – результат виробничо-господарської діяльності підприємства (обсяг виробництва продукції, товарів, робіт послуг у натуральній чи грошовій формі, або обсяг валової чи товарної продукції, або дохід від реалізації тощо; для національної економіки – обсяг валового внутрішнього продукту); K – фактор капіталу (вартість основних засобів або необоротних активів, або сукупних активів підприємства тощо); L – трудовий фактор (середньооблікова чисельність працівників, або чисельність промислово-виробничого персоналу, або річний фонд оплати праці); A – вільний член; α – коефіцієнт еластичності обсягу виробництва за фактором капіталу; β – коефіцієнт еластичності обсягу виробництва за трудовим фактором, причому $\beta = 1 - \alpha$; γ – коефіцієнт еластичності обсягу виробництва за технологічним прогресом; e – число Ейлера (основа натурального логарифму); t – фактор технологічного прогресу (або часу) [5].

На нашу думку, з усіх вище запропонованих підходів доцільно використовувати функцію Тімбенгена, адже вона враховує самі ті фактори, які необхідні для визначення рівня інноваційної складової економічної безпеки. Однак, до даної формули ми б рекомендували ввести ще один фактор як екологічна безпека інновацій, який відмічено Краснокутською Н. В., адже це важлива складова, яка в умовах

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки сьогодні є особливо актуальною.

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про впровадження кластерної моделі розвитку народних художніх промислів» від 27 січня 2010 р. N 145-р. [Електронний ресурс]. – режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/145-2010-%D1%80>;

2. Саліхова О.Б. Виробництво та експорт високотехнологічних товарів в Україні / О.Б. Саліхова // Інвестиції: практика та досвід, 2010. - № 11. - С. 50-55. ;

3. Іванілов О.С. Економіка підприємства [Текст]: підручник / О.С. Іванілов. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 728 с.;

4. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. / Краснокутська Н.В. - К.: КНЕУ, 2003. — 504 с.;

5. Лисенко Н.О. Застосування виробничої функції Тімбергена при аналізі інноваційної складової економічної безпеки підприємства АПК / Лисенко Н.О., Білошкурська Н.В. // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2012. - № 4 (30). – С. 140-144.

ОЦІНКА ЦІНИ ТЕНДЕРНОЇ ПРОПОЗИЦІЇ У БУДІВНИЦТВІ

© Мацапура О.В., 2015

Термін «тендер» – це неофіційна назва торгів, конкурсів, конкурентних закупівель, який поширений на практиці. Щоб обрати переможця тендеру потрібно оцінити, хто з претендентів надав найбільш вигідну пропозицію. На даний час існує досить велика кількість методик оцінки ціни тендерних пропозицій: бальна, найменша ціна, оціночна вартість, мінімум технічних специфікацій, вартість життєвого циклу [1], витратна, адміністративна [2] та інші. Багато з них схожі між собою або декілька простих методик об'єднано в одну більш складну. Аналіз цих методик дозволить вибрати найбільш ефективну для кожного окремого випадку (рівень конкуренції, вартість, терміни).

Розробкою методик займалися такі вчені як: Купріянов Н.С. [3], Бобков К.І. [4], Щербакова Т.С. [3], Сапожников В.Н. [4], Джумагельдієва Г.Д. [5] та багато інших.

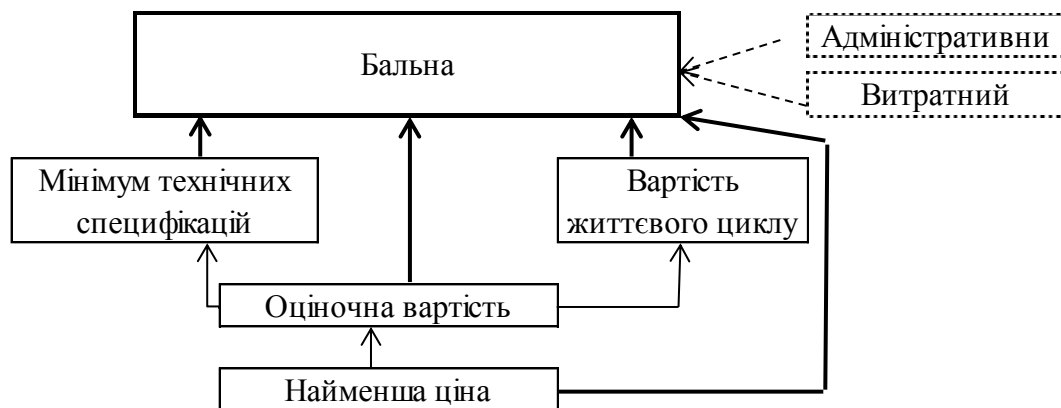

Рис. 1. Методики тендерних пропозицій в будівництві.

Бальна. Оцінка кожної пропозиції здійснюється шляхом присудження їй відповідної кількості балів. З врахуванням коефіцієнтів різноманітних факторів.

Найменша ціна. Єдиним критерієм при розгляді ofert є ціна. Причому перевага надається пропозиції з найменшою ціною.

Оціночна вартість. Основним критерієм є оціночна вартість. Перевага надається пропозиції з найменшою оціночною вартістю.

Мінімум технічних специфікацій. Відбираються пропозиції з мінімумом технічних специфікацій. Перевага надається пропозиції з найменшою оціночною вартістю.

Вартість життєвого циклу.

Початкова ціна та затрати на експлуатацію і обслуговування, що й визначає загальну вартість офerti.

Витратний. Орієнтується на витрати і заданий прибуток.

Адміністративний. Орієнтація на ціни основних конкурентів або орієнтація на одного конкурента – цінового лідера.

Таким чином, методика оціненої вартості – це вдосконалена методика найменшої ціни. А методика оціненої ціни входить до складу методик «Мінімум технічних специфікацій» і «Вартість життєвого циклу». Відмінність методики «Бальної оцінки» від інших полягає в тому, що в перелік показників для оцінки ofert можуть входити не тільки показники оцінки комерційної частини пропозицій та показники оцінки технічної частини пропозицій, але й показники, що характеризують кваліфікацію претендентів та їх фінансово-господарську надійність, тобто показники, що відносяться до загальної конкурентоспроможності підприємства. Витратний та адміністративний методи орієнтуються на ціну та цінового лідера і тому застосовуються рідко.

1. Кутяєв Д.А. «Методические подходы к оценке конкурентоспособности тендерного предложения строительной компании»//«Наука вчера, сегодня, завтра»: материалы I международной заочной научно-практической конференции. (26 июня 2013 г.)
2. Дугіна С.І. «Маркетингова цінова політика»// Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2005. — 393 с.
3. Куприянов Н.С., Михненко О.В., Щербакова Т.С. «Стратегический менеджмент в строительстве.» // М.: Инфра-М, 2004. 336 с.
4. Бобков К.И., Сапожников В.Н. «Научные проблемы экономики строительства.» // М.: Издательство Ассоциации строительных вузов, 2006. 224 с.
5. Джумагельдієва Г.Д. «Правове регулювання цін та ціноутворення.» АВТОРЕФЕРАТ// Донецьк – 2004

Макіївський економіко-гуманітарний інститут

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ І ВМІСТ ПОНЯТЬ АУТСОРСИНГА І АУТСТАФФІНГА

© Меркулова А.В.

В даний час проблема теорії і практики аутсорсинга і аутстафінга, як методу реструктуризації господарюючих суб'єктів, займає центральне місце у вітчизняній економіці.

Як показує практика, альтернативи реструктуризації підприємств в умовах кардинальних перебудованих процесів в економіці просто не існує, оскільки головною проблемою більшості підприємств в даний час є їх структурно-функціональна незбалансованість у зв'язку з умовами функціонування, що змінилися. Ця незбалансованість виявляється по декількох головних лініях:

невідповідність фінансового стану підприємств їх положенню на галузевих товарних ринках (підприємства, чия продукція має стабільний функціональний попит, мають недостатній рівень ліквідності);

диспропорція між інтенсивністю виробничих і відтворювальних процесів. Хронічний брак інвестицій протягом ряду років привів до загасання процесів відновлення і оновлення устаткування і інших видів основних фондів, модернізації технології виробництва, оновлення персоналу;

розривши між рівнем корпоративного управління і вимогами ринкової економіки, невідповідність внутрішньої структури підприємства його цілям і завданням.

Є і більш приватні види незбалансованості, у тому числі наявність невживаного устаткування, надлишок чисельності, непомірне соціальне навантаження на підприємство.

На сьогоднішній момент можна говорити про три основні причини проведення реструктуризації.

По-перше, це ситуація коли підприємство знаходиться в стані кризи.

По-друге, це ситуація, коли промислове підприємство знаходиться в задовільному стані, але прогнози його діяльності є несприятливими.

І третьою причиною проведення реструктуризації промислового підприємства є прагнення підприємства і його керівництва відірватися від найближчих конкурентів, шляхом створення унікальних конкурентних переваг.

В даний час кожне підприємство шукає свою дорогу виживання і розвитку. Топ-менеджмент підприємств знаходять вихід у використанні такого методу реструктуризації як аутсорсинг і аутстафінг. На сучасному світі підприємства стикаються з беспрецедентним тиском з боку ринку. Виживають і досягають успіху ті, хто веде свій бізнес найбільш ефективним способом, добиваючись зниження операційних витрат при збереженні високої якості товарів і послуг.

Аутсорсинг – це організаційно-економічне рішення про виділення непрофільних бізнесу-функцій або частин бізнес-процесу компанії сторонньому підрядчикові, сприяюче прозорості бізнес-процесів, підвищенню інвестиційної привабливості і відповідно, підвищенню конкурентоспроможності бізнесу в цілому[1].

Основний мотив переходу на аутсорсинг – необхідність сконцентрувати обмежені ресурси на основній діяльності і досягти в даному вигляді діяльності переваг перед конкурентами за рахунок нижчих витрат або ефективнішого виробництва.

Серед причин переходу на аутсорсинг виділяють наступні причини: збільшення продуктивності праці; зменшення поточних витрат; фокусування на основній діяльності; доступність необхідного устаткування; швидкі терміни виконання робіт.

У сучасній теорії і практиці більшість авторів представляють аутсорсинг як виділення бізнес-процесів і передачу функцій даних процесів сторонньому підрядчикові, ігноруючи його вплив на діяльність і розвиток підприємства в цілому.

Під аутстафінгом розуміється виведення персоналу за штат підприємства-замовника та оформлення його у штат компанії-провайдера, при цьому виведені за штат робітники продовжують працювати на колишньому місці і здійснювати свої звичайні функції, але обов'язки формального працедавця по відношенню до них виконує вже компанія-провайдер. Вона ж бере на себе повну юридичну й адміністративну відповідальність за персонал, включаючи ведення кадрового діловодства і бухгалтерії

[1].

При аутстафінгу вся відповідальність за виплату заробітної плати, лікарняних листів, відпусток, за складання і надання звітності в податкові органи, позабюджетні фонди, органи статистики лягає на кадрову компанію.

Головним при проведенні аутстафінгу є зниження чисельності офіційно працюючих робітників, завдяки чому не розширюється штат компанії, а також зникла необхідність в обладнанні робочих місць, оренді приміщень, у канцелярських витратах, тощо. Підприємства використовують аутстафінг не лише для зниження витрат але і для іміджевого поліпшення багатьох показників, що розраховуються на одного робітника, зокрема таких як прибуток або продажі, що необхідно для отримання вищого статусу у спеціалізованих рейтингу та підвищення інвестиційної привабливості.

В рамках даної послуги провайдер бере на себе:

- зарахування працівників в свій штат і оформлення з ними трудових стосунків;
- ведення трудових книжок;
- розрахунок і виплату зарплати, а також відрахування до соціальних фондів;
- оформлення лікарняних листів, відпусток;

- оформлення всіх видів довідок на вимогу співробітників. Також провайдер бере на себе адміністрування авансових звітів, обов'язкове страхування співробітників.

Аутстафінг слід відрізнити від аутсорсинга, дані поняття співвідносяться як видове і родове.

В більшості випадків аутстафінг можна відрізнити від аутсорсинга по відношенню замовника послуг до персоналу, що безпосередньо виконує роботу. При аутстафінгу персонал поступає в безпосереднє підпорядкування реципієнта, завдання провайдера - підібрати персонал, відповідний заданим характеристикам і вступити з ним у трудові відносини. Аутсорсинг може характеризуватися повною відсутністю зв'язку між замовником послуг і безпосереднім виконавцем (персоналом).

Якщо говорити про відмінності аутсорсинга і аутстафінга, то основне полягає в тому, що при аутсорсинге замовник платить за виконання певної функції, а при аутстафінгу замовник платить за наданий персонал необхідної кваліфікації.

З усього вищесказаного очевидно, що ці методи не тільки спрощують процес діяльності тієї або іншої організації, але й економічно ефективні, оскільки дозволяють уникнути багатьох ризиків, пов'язаних з інтеграцією.

І, якщо навіть у даний період ще не зовсім стабільної економіки, аутстафінг та аутсорсинг мають місце бути, можна зробити висновок, що з подальшим її розвитком вони стануть невід'ємною частиною фінансово-господарської діяльності економічних суб'єктів.

3. Бравар Ж.-Л. Эффективный аутсорсинг: понимание, планирование и использование успешных аутсорсинговых отношений / Ж.-Л. Бравар, Р. Морган – Днепропетровск, Баланс Бизнес Букс, 2007. – XXII – С. 28-31.

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ОБЛІКУ ТА ОЦІНКИ РЕЗЕРВУ ПІД КРЕДИТНІ РИЗИКИ БАНКІВ В УМОВАХ КРИЗИ

©Мисака Г.В., 2015

Зростання негативно класифікованих кредитів та значний відтік депозитів обумовили хронічний дефіцит ліквідності та перехід до більш консервативних підходів до банківського кредитування. Цьому також сприяли інноваційні підходи НБУ до порядку визначення, оцінки та обліку резервів під кредитні ризики банків. Принципово новим в бухгалтерському обліку кредитів є їх оцінка за справедливою вартістю, що розраховується шляхом дисконтування грошових потоків за відповідним активом виходячи з ринкової ставки для подібних фінансових інструментів. Вимірювання ризику неповернення коштів, наданих банками позичальникам за операціями кредитного характеру, відбувається шляхом визначення вартісної оцінки резерву як величини зменшення корисності відповідного активу.

Згідно МСБО 36 зменшення корисності активів не проводиться щодо фінансових активів, які обліковуються за справедливою вартістю. [1] Банк має визнавати зменшення корисності фінансового активу, яким є заборгованість за наданим кредитом, якщо є об'єктивне свідчення зменшення його корисності внаслідок подій, які відбулися після первісного визнання активу, і така подія впливає на попередньо оцінені майбутні грошові потоки від фінансового активу або групи фінансових активів, які можна достовірно оцінити. Основними подіями, що свідчать про зменшення корисності фінансового активу, можуть бути: а) фінансові труднощі позичальника; б) порушення умов договору (невиконання зобов'язань, прострочення сплати процентів або основної суми боргу); в) висока ймовірність банкрутства або фінансова реорганізація позичальника; г) надання банком пільгових умов з економічних або юридичних причин, пов'язаних з фінансовими труднощами позичальника, які банк не розглядав за інших умов; д) зникнення активного ринку для фінансового активу внаслідок фінансових труднощів.

Наявна інформація про зменшення попередньо оцінених майбутніх грошових потоків для групи фінансових активів з часу первісного їх визнання (хоча це зменшення не може бути ідентифіковано з окремим фінансовим активом у групі) включає:

- негативні зміни платіжного статусу позичальника в групі;
- зміни економічних умов, що впливають на виконання зобов'язань за активами в цій групі.

Банк визначає суму резерву як різницю між балансовою вартістю наданого кредиту та теперішньою вартістю оцінених майбутніх грошових потоків (за винятком майбутніх кредитних збитків, які не були понесені), дисконтованих за первісною ефективною ставкою відсотка. [2] Для кожного фінансового активу, що оцінюється на індивідуальній основі банк визначає наявність об'єктивних доказів зменшення корисності окремо. Фінансовий актив включається до групи фінансових активів з подібними характеристиками кредитного ризику та оцінюється на портфельній основі, якщо немає доказів зменшення корисності для окремо оціненого фінансового активу (незалежно від його суттєвості). Банк не включає до портфельної оцінки на зменшення корисності фінансові активи, які окремо оцінюють на зменшення корисності (індивідуальна основа) і за якими визнаються збитки від зменшення корисності. З оцінки на портфельній основі виключаються ті фінансові активи, за якими визнаються збитки від зменшення корисності, і в подальшому їх оцінюють на індивідуальній основі.

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 «Зменшення корисності активів».

2. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України. Постанова Правління НБУ від 27.12.2007р. № 481 (зі змінами та доповненнями).

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В СОЦІАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ, ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА УГОДА, ЯК ВИКЛИК

@ О.В. Мітрашевська, О.В.Малихін

У статті розглянуто ситуацію в сфері соціально-трудових відносин (далі СТВ) та практичне її втілення в Україні. Ця стаття є доповненою та розширеною до досліджень, які були зроблені та викладені у журналі «Економіка підприємств» видання КНЕУ №32 за 2014 «Вплив цивільно-правової угоди на соціально-трудові відносини». Необхідність доповнення викликана в зв'язку зі змінами, які відбулись у діючих Законах про працю України [1].

Задачею статті є аналіз впливу дії цивільно-правової угоди (далі ЦПУ)[2] в 2012 – 2014 роках, тобто договору підряду та висвітлення дискримінації найманого працівника в аспекті не визнання державою подібних відносин трудовими. Та тільки часткове усунення стану дискримінації найманого працівника, яке після введення в дію [1], бо торкнеться роботодавців з невисокими статками, а ніяк не олігархічно-монополістів, бо ж допускає у разі сплати заможними роботодавцями штрафу, визнавати державою подібні відносини роботодавця та найманого працівника не трудовими. Це допускається у відповідності із введеним в дію з 1 січня 2015 року Законом України «Про внесення змін в деякі законодавчі акти України відносно реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» від 28 грудня 2014 року [1].

Проаналізовано місце найманого працівника, як таке, що текстуально відображене в договорах та як воно реалізується практично в Україні відповідно до Конституції [3].

Констатовано, що питання безпеки найманого працівника потребує радикального переосмислення у напрямі його соціальної рівності.

Доведено, що існуюча законодавча розмитість таких визначень, як особа - праці та предмет - процес праці в СТВ має своїм наслідком соціальну нерівність в Україні.

Рекомендовано для подолання нерівності в СТВ будувати їх на основі, яка тяжіє до морально-етичних засад на основі християнства.

Пропонується науковій спільноті, включно, з Академією Наук України відстоювати в найвищих інституціях держави Україна та Парламентській Асамблеї Ради Європи соціальну рівність для найманого працівника, як рушійної сили процесу праці, щоб плідно розбудовувати соціально справедливую державу.

Отже, проведені дослідження дає змогу стверджувати, що негативний вплив на найманого працівника в СТВ може бути подоланий, ще до виникнення революційної ситуації: коли верхи не хочуть, а низи не можуть... Для цього високо посадовці найвищих рангів України мають сприяти виробленню концепції подолання соціальної прірви між роботодавцями, які, до того ж, в Україні одночасно займають найвищі керівні посади нашої Вітчизни та найманими працівниками чи тими, хто займається індивідуальною трудовою діяльністю.

Злиття в Україні державної влади з роботодавцями - олігархами унеможливує продукування та дотримання соціальної справедливості, яку гарантує Конституція України. Люстрація через персоніфікацію та стратифікацію, публічний доступ до майнових реєстрів високопосадовців України сприяли б подоланню криз в Україні.

Ситуація військової агресії з боку Російської Федерації має спонукати цивільне керівництво України до побудови СТВ на морально-етичних та духовних засадах, що вкоріненні в християнській вірі на якій повстала держава Україна, як спадкоємиця Свято-Володимирівського хрищення Київської Русі.

Необхідно науковцям через відповідні правові механізми ініціювати вилучення тих пунктів правочинних статей із Цивільного Кодексу [4] та Законів про працю України, де є дискримінація по відношенню до найманого працівника та про які оголошено в цій статті.

Подолати кризи є можливим, коли одночасно застосовувати християнську віру та науку, особливим чином, в площині їх зустрічі, щоб мати реальне визнання гідності особи з боку всіх учасників трудового процесу. В початку важливим є бажання очільників світської влади, що представляють державу Україна

визнати не тільки релігієзнавство, а й віросповідання в класифікаторі професій. Припинити на практиці чинити опір нотифікації та акредитації хоча б християнських філософів Вселенської Церкви та також відповідного предмету. Подібне сприяло б зближенню обох шляхів дослідження в офіційній науці України. Християнська філософія, антропологія Вселенської Церкви століттями існує не тільки в країнах західної Європи, а й є запровадженими вже в Російській Федерації.

Авторами статті доведено, дискримінацію найманого працівника через існуючу законодавчу розмитість таких визначень, як особа праці та процес чи предмет праці, що має своїм наслідком ганебне явище ЦПУ[2] та після прийняття нової редакції Кодексу законів про працю[1], вже частіше зустрічається в матеріалах спеціального розслідування нещасних випадків на виробництві не як ЦПУ, а під договором субпідряду.

1. Кодекс законів про працю, ВР УРСР, від 10.12.1971, редакція від 08.02.2015р. ст.265.

2. Зразок цивільно-правового договору.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: grossbuh.com.ua/wp-content/uploads/2013/11/dogovir-zph.jpg

3. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. – №30, – 141 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page4.

4. Цивільний кодекс України./ Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. – №№ 40-44. – 356 с.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ І ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКИ ІНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМ

© О.Б. Мних, Р.М. Брицький, 2015

Новим явищем в сучасній глобальній системі є постійна інтенсифікація структури взаємозв'язків, що супроводжується такими феноменами, як сучасна індустрія комунікацій та новітні інформаційні технології, а також процес глобалізації взаємопов'язаності: технологічної, організаційної, адміністративної і правової, кожна з яких має власну логіку та динаміку змін. Функціонування і розвиток в такій системі вимагає глибокого осмислення і розроблення якісно нових механізмів розвитку інноваційної інфраструктури на основі критичного оцінювання закордонного досвіду.

Політико-правові і соціально-економічні рішення, пов'язані з трансформацією економіки України, посиленням євроінтеграційних процесів і новими викликами ХХІ століття, породжують нові проблеми щодо формування і розвитку системних ресурсів суспільства при розбудові інфраструктур - логістичних, ринкових, науково-дослідницьких (пан'європейського масштабу в усіх галузях науки і техніки), транспортних, енергетичних тощо. Саме інтелектуальний капітал дедалі більше перетворюється на провідний чинник економічного зростання і розвитку інноваційної інфраструктури. Здійснюється активний пошук сфер прикладення інтелектуальної праці вчених і практиків, в тому числі в різних європейських проектах. Започаткована рамкова програма ЄС "[Горизонт 2020](#) з досліджень та інновацій із загальним фондом близько 80 млрд.євро побудована на організації зв'язку між науковими дослідженнями та інноваціями з метою перенесення наукових ідей з лабораторій до ринку [1]. Серед пріоритетних дослідницьких напрямків виділено: підвищення конкурентоспроможності виробництва, розвиток ІКТ, нано- та біо- технологій, нового матеріалознавства, космічної галузі, а також пошук відповідей на найбільш гострі соціальні виклики в сфері охорони здоров'я, демографії, екології, сільського господарства та енергетики. 20 березня 2015 Україна підписала угоду про асоційоване членство, при цьому європейська сторона створила для нашої країни, зважаючи на її складний фінансовий стан, безпрецедентні фінансові умови участі у рамковій програмі «Горизонт 2020», а саме, знижку у 95% від суми внеску, а також можливість повернення 50% від решти суми за рахунок інструментів міжнародної технічної допомоги. Участь інтелектуальних ресурсів України у цій програмі дозволить підвищити власний імідж вчених, авторитет університетів, науково-дослідних організацій до спільних європейських наукових досліджень, а також виступатиме рушійною силою для структурних реформ у науково-інноваційній сфері України, новим вектором розвитку науково-дослідницьких інфраструктур.

Поряд з багатьма позитивними результатами науково-технологічний прогрес на глобальному рівні утворює умови сильної залежності суспільства та національних економік від систем, що надають інформаційні, комунікаційні, транспортні, енергетичні, фінансові та інші послуги, що стають джерелом появи загроз ХХІ століття при посиленні конкурентної боротьби за сфери політичного та економічного впливу (так звані інформаційні війни, які активізувалися під час анексії Криму і військових подій на Донбасі), при маніпулюванні грошовими потоками, в тому числі при здійсненні операцій з цінними паперами на фондових ринках через складні фінансові піраміди. Зважаючи на обмеженість ресурсів країн світу, в тому числі і України, можна стверджувати, що неможливо забезпечити абсолютний захист і безпеку всіх інфраструктурних систем. Це стало причиною активізації науково-прикладних досліджень і розроблення концепції критичної інфраструктури (КІ), що дозволяє сконцентрувати увагу на системах, мережах та окремих об'єктах, знищення або порушення роботи яких матиме найсерйозніші негативні наслідки для національної безпеки країн та їх об'єднань [2]. В ЄС створення правових та організаційних механізмів захисту КІ було ініційовано ще в 2004 р. [3], де зазначається, що через значну кількість об'єктів,

які потенційно можуть бути віднесені до КІ, забезпечити їх захист на загальноєвропейському рівні неможливо. Тому загальноєвропейським інституціям потрібно сконцентрувати зусилля на захисті тих об'єктів. Забезпечити впровадження та реалізацію такого загального підходу мають Європейська програма захисту КІ (ЄПЗКІ) та Європейська інформаційна мережа попередження щодо загроз КІ (European Critical Infrastructure Warning Information Network, CIWIN). CIWIN характеризується високими вимогами до забезпечення інформаційної безпеки, а функціонування КІ пов'язується із підтриманням життєво важливих функцій в суспільстві, захистом базових потреб і забезпеченням відчуття безпеки і захищеності у населення.

Зважаючи на високу відкритість української економіки (торгівля послугами в 2014р. здійснювалася із 218 країнами світу) стратегічне значення має розроблення комплексу заходів у напрямку розвитку інформаційної інфраструктури та її безпеки, що відповідають чинним вимогам Указу Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» (із змінами, внесеними згідно з Указом Президента [№ 389/2012 від 08.06.2012](#)). Нові виклики економіці України та менеджменту пов'язані із переміщенням підприємницької діяльності з європейських країн, особливо нових членів ЄС, в Україну, що з необхідністю призводить до коригування планів розвитку інфраструктури різних типів. Ці виклики, зокрема, стосуються:

- транскордонного руху виробничих потужностей, які згортаються в країнах ЄС і практично не прив'язані до місцевих ринків, та їх відкриттям в Україні, особливо у сфері агробізнесу;
- реструктуризації бізнесу авіакомпаній, аеропортів та аеродромів в умовах кризи і переорієнтації їх інвестиційно-інноваційних планів на основі схеми порівняльних факторних переваг;
- необхідності формування внутрішніх і зовнішніх сфер ринкової інфраструктури і створення дієвого механізму державно-приватного партнерства;
- поступової трансформації міжнародних логістичних компаній з врахування сучасних ринкових трендів в умовах фінансової кризи;
- зміни вектору руху економіки в новому напрямку забезпечення національної безпеки України на основі розвитку інноваційної інфраструктури;
- аутсорсингу, коли вітчизняні підприємства стають головними постачальниками для центральноєвропейських країн, а не діловими партнерами вітчизняного бізнесу.

Найбільш яскраво виражений аутсорсинг програмного забезпечення в сфері ІТ-технологій: так, компанія ELEKS Software – одна з найбільших ІТ-компаній в Україні, яка налагодила довгострокові відносини з такими клієнтами, як «Eagle Investment Systems Corp., (Mellon Financial Group)», (США), компанією «Symantec» (Ірландія), урядом Джерсі (Великобританія), компанією «Power Systems Research» (США), медичним центром «Інтерсоно» (Україна) та іншими, яка з 1991 року виконала понад 300 проектів для майже 90 клієнтів в цілому світі. Більш інтенсивним стає процес розповсюдження нових технологій, який здебільшого проходить у формі захоплення субринків, що, відповідно, розширює економічний простір функціонування різних інфраструктур - логістичних, ринкових, науково-дослідницьких (пан'європейського масштабу в усіх галузях науки і техніки), транспортних, енергетичних, а їх грамотне управління процесами їх взаємодії вимагає розвитку ключових компетенцій менеджменту на різних рівнях управління економікою.

1. «Горизонт 2020». *Що це дасть українській науці* life.pravda.com.ua/society/2015/03/20/191251/ - 20.03.15

2. Скалецький Ю.М., Бірюков Д.С., Кондратов С.І. *Європейський досвід розбудови системи захисту критичної інфраструктури: уроки для України*. Аналітична записка Електронний ресурс Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1371/>

3. *Green paper on a European programme for critical infrastructure protection (COM/2005/576 final)*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/>

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

© І.П. Мойсеєнко, 2015

Процес економічної глобалізації, а також ринкова орієнтація економіки України вимагають приведення в дію взаємозалежних техніко-технологічних, організаційно-економічних та управлінських чинників ефективного освоєння у виробництві науково-технічних досягнень. Інноваційний фактор стає вирішальним для виходу національної економіки з депресивного стану, забезпечення її сталого розвитку, зниження залежності держави від критичного імпорту, підвищення конкурентноздатності вітчизняної продукції і активізації експортної діяльності.

Принцип поєднання інвестицій з інноваціями має бути головним принципом реструктуризації економіки України та її регіонів, управління нововведеннями у виробничих структурах тощо.

Інновації є частиною науково-технічної, інноваційної та інвестиційної політики держави. Тому роль держави має полягати в розробці та реалізації державних стратегій і програм розвитку економіки, науково-технічної політики з метою створення сприятливих умов для розвитку науки і техніки, впровадження відповідних державних програм інноваційного розвитку інфраструктури та галузей.

Інноваційна діяльність як важливий чинник економічного зростання висвітлюється в наукових працях В. Александрової, О. Амоші, Л. Антонюка, Ю. Бажала, І. Белкіна, В. Гейця, В. Гусевої, О. Лапко, С. Кіреєва, Л. Осецького, В. Савчука, С. Соколенка, О. Федірко, О. Шнипка, М. Крупки, М. Чумаченка та інших

В контексті активізації процесів трансформаційних змін в економіці засобами інноваційного розвитку визначено три основні функції інновацій: забезпечення росту та якісного оновлення продукції на рівні як окремого підприємства, так і національної економіки в цілому; здійснення прогресивних структурних економічних зрушень, що стосуються найважливіших народногосподарських пропорцій: відтворювальних, галузевих, вартісних; реалізація новітніх досягнень науково-технічного прогресу і підвищення на цій основі ефективності виробництва на мікро- і макрорівнях.

Основним чинником, який робить нашу країну неконкурентоспроможною в сьогоденному глобальному світі, є сповільнення інноваційної діяльності. На думку українських вчених пояснюється це як об'єктивною тенденцією до затухання інноваційних процесів без належної інвестиційної підтримки внаслідок використання науково-технологічних надбань попередніх років, так і суб'єктивним чинником - відмовою економічних суб'єктів від декларування (справжніх чи фіктивних) інноваційних продуктів, оскільки через відсутність інноваційних пільг це декларування має сенс лише для спеціалізованих структур на зразок технопарків. Слід також відзначити, що значна частка інновацій, як і інвестицій, здійснювалася у галузях, які мають невисоку інноваційну спрямованість.

До головних перешкод на шляху активізації інноваційного процесу на підприємствах України можна віднести: дефіцит фінансових ресурсів для забезпечення наукових досліджень і впровадження інноваційних розробок; недосконалість нормативно-правової системи регулювання і стимулювання інноваційної діяльності; невідповідність корпоративної структури, яка формується в Україні, головним вимогам інноваційного розвитку та ін..

Формування інноваційної інфраструктури, запровадження нових технологій, активізація інноваційної діяльності у напрямі науково-технологічного оновлення виробництва в усіх галузях та сферах економіки є одним із важливіших заходів структурних реформ в Україні.

Інноваційна політика передбачає здатність економічної системи:

- 1) забезпечити сталий розвиток на основі інноваційних перетворень;
- 2) функціонування за найнесприятливіших умов за рахунок використання власних інтелектуальних і технологічних ресурсів (задоволення базових потреб, здатність системи до самовідтворення і саморозвитку);
- 3) генерувати, впроваджувати та сприймати інновації, забезпечивши критичну масу якісних

перетворень в економіці.

Численні наукові та практичні дослідження виявили відсутність в Україні як мотиваційних умов активізації, так і ресурсного забезпечення інноваційних процесів, наявність потужних інерційних чинників. Стан інноваційного потенціалу держави може бути охарактеризовано наступним чином: деградація науково-виробничого потенціалу, посилення технологічного розриву з розвиненими країнами, технологічної залежності, неефективна структура економіки та інвестицій (97% в 2012р. – інвестиції в технології 3 і 4го технологічних укладів).

Забезпечення національних інтересів передбачає вирішення завдань: 1) найшвидше подолання наслідків світової та внутрішньої криз у країні, відновлення інвестиційно-інноваційних процесів; 2) формування майбутньої структури економіки, що відповідає постіндустріальній моделі, з використанням всіх існуючих резервів; 3) формування інноваційної інфраструктури економічного розвитку в умовах ресурсних обмежень, світових технологічних тенденцій та європейської інтеграції.

На державному рівні розвиток інноваційної діяльності підтримувався головним чином у двох напрямках: шляхом формування різноманітних фінансових механізмів – фондів, у тому числі венчурних і позабюджетних, а також через співфінансування створення інноваційної інфраструктури, такої як технопарки, інноваційні-технологічні центри, інкубатори. У теперішній час планується також формування кількох особливих економічних (техніко-впроваджувальних) зон [6: 256-258].

Більшість зі створених фондів і об'єктів інфраструктури спрямована на підтримку малого інноваційного бізнесу. Незважаючи на досить значне число об'єктів новітньої структури, що існують номінально, їхня фактична ефективність невисока, а число малих інноваційних підприємств у країні не зростає. У середньому оцінки показують, що працюючими можна вважати близько 10 відсотків об'єктів інфраструктури, що значаться як інноваційні. Почасти такий результат пояснюється тим, що багато інфраструктурних об'єктів формувалося винятково під завдання одержання додаткових бюджетних коштів, а моніторингу їхньої діяльності держава не здійснювала.

У той же час країна має всеосяжні пріоритети інноваційної діяльності. Так, у Законі України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності" основними пріоритетами, на яких варто зосередити увагу і, відповідно, виділити гроші, визнано аж 41 напрям: від сучасної ракетно-космічної та авіаційної техніки до технологій зберігання сільськогосподарської продукції. Для порівняння в Росії перелік наукових пріоритетів всього з восьми позицій, у Німеччині - з п'яти. Розпорошеність і практично всеосяжний характер чинних пріоритетів ніколи не дасть змоги сконцентрувати дуже обмежені національні ресурси на справді інноваційних напрямках, щоб досягти кінцевого результату. Жоден нормативний акт сповна на практиці не діє. Закони залишаються лише переліком загальних норм і дефініцій на папері, оскільки найважливіші статті щодо стимулювання інноваційних проектів було спочатку призупинено або виключено.

Інноваційна інфраструктура в Україні є функціонально неповною та характеризується такими недоліками; відсутність елементів інноваційної низький рівень підтримки діяльності винахідників, раціоналізаторів, науковців; неефективність використання освітнього та наукового потенціалу, інформаційно-комунікаційних, високих наукоємних технологій, а також інформаційні ресурси системи науково-технічної та економічної інформації, зокрема бази даних технологій, науково-технічних досягнень; невизначеність механізмів стимулювання створення інноваційної інфраструктури.

Принципово важливим при формуванні інноваційної політики є вибір головного вектора її руху, що дозволяє виділити дві основні моделі, що орієнтовані на: виконання науково-технічних програм і проектів загальнонаціонального значення у галузях, що мають пріоритетне значення для країни; поширення науково-технічних знань з метою підвищення здатності освоювати нові технології, розширювати технологічні можливості галузей і сфер економіки за рахунок вдосконалення інноваційної інфраструктури.

1. Шарко М. Модель формування національної інноваційної системи України // *Економіка України*. – 2005. – № 8. – С. 25–30.

2. Гесць В. М. Інноваційний шлях розвитку та економічне зростання // *Інноваційна Україна: Науковий збірник*. – К: НТУ "КПІ", 2005. – Вип. 7. – С. 38–42.

СТРАХОВІ КОМПАНІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ ПІДСИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© О.О.Мохнацький, 2015

Фінансові установи є складовою інноваційної інфраструктури та повинні відігравати важливу роль у активізуванні інноваційної діяльності. Страхові компанії як елемент фінансової підсистеми, незважаючи на низький рівень інвестиційного та інноваційного потенціалу у порівнянні із комерційними банками, повинні впливати на інноваційні процеси в національній економіці.

Одним із варіантів розвитку інноваційної інфраструктури у [1] було визначено розвиток фінансової підсистеми інноваційної інфраструктури, який сприятиме забезпеченню фінансової підтримки інноваційної діяльності, особливо на початковому етапі впровадження інновації, необхідність чого обумовлена високим комерційним ризиком інвестування в інноваційну сферу, необхідністю значних фінансових витрат, тривалим строком окупності інвестицій.

Страхові компанії володіють значним інвестиційним потенціалом, що зумовлено обсягом активів, якими вони розпоряджаються. Проте, більш важливим є якість інвестиційного потенціалу, яка зумовлює можливість маневру при виборі раціонального співвідношення між дохідністю, ліквідністю та ризиком інвестиційного портфеля. Високий ризик інвестування в інноваційну сферу та тривалий термін окупності інвестицій стають головними обмежувальними факторами для участі страховиків у фінансуванні інноваційних проєктів. Враховуючи це, відчутні переваги у забезпечення ефективної інвестиційної діяльності та можливості інноваційного інвестування повинні мати лайфові страховики (а також недержавні пенсійні фонди), але в умовах значної волатильності та рецесії фінансово-кредитної системи їх реалізувати практично неможливо.

За даними Нацкомфінпослуг, станом на 31.12.2014 обсяг загальних активів страховиків становив 70,26 млрд. грн. Упродовж останніх років спостерігається стійка тенденція щодо нарощення активів страховиками. Відповідно до Постанови КМУ від 17.08.2002 № 1211 затверджено напрями інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів, серед яких є розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій. Проте, за даними [2] у 2013 та 2014 роках ці інвестиції в активах страховиків склали відповідно 49,1 та 59,3 млн.грн., що становить менше 0,1%. Подібна ситуація спостерігалась і у попередніх роках. Причому страхові резерви були представлені такою категорією активів станом на кінець 2014 року лише в розмірі 7,7 млн.грн., а 96% цієї суми припадало на кошти резервів зі страхування життя. Така статистика свідчить про відсутність дієвого регуляторного впливу зазначеного нормативно-правового акту, держава не виробила мотиваційного механізму, який міг би забезпечувати державні гарантії надійності інвестицій, мінімальний гарантований рівень прибутковості, передбачати податкові пільги тощо.

Очевидно, що фінансова підсистема інноваційної інфраструктури зазнає значних трансформацій, які окреслені у Проєкті комплексної програми розвитку фінансового ринку України на 2015-2020 рр. Інноваційний потенціал фінансових установ, у тому числі і страховиків, повинен активно використовуватись задля прискореного зростання в умовах європейського вектору розвитку національної економіки.

1. Концепція Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2008-2012 роки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/381-2007-p.

2. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nfp.gov.ua/files/sector/sk_%202014.pdf.

ДОЦІЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ ТУРИСТИЧНО-ІННОВАЦІЙНОГО КЛАСТЕРА У РЕГІОНІ

© О.В. Музиченко-Козловська, 2015 р.

У сьогоднішній час глобалізації часто з'являються нові виклики для підприємницької діяльності. У таких умовах слід шукати нові способи підвищення ефективності бізнесу, наприклад створення туристично-інноваційного кластер шляхом впровадження новітніх технологій та нових управлінських рішень у сфері туризму.

Вивченню проблем при дослідженні інновацій у туристичній сфері присвячено багато наукових праць, зокрема: О.М.Кальченко [1]; В.С.Новікова [2]; Г.І. Михайліченко [3]. Однак у працях цих вчених недостатньо досліджено процес створення та функціонування туристичних інноваційних кластерів у регіоні.

Враховуючи визначення науковців [2; 4; 5; 6], можемо констатувати, що туристичний інноваційний кластер (ТІК) – це комплекс економічно та юридично самостійних туристичних, відпочинкових, лікувальних закладів, підприємств та організацій, установ науки та освіти, інформаційних центрів, фінансових та страхових компаній тощо, сконцентрованих в межах певної території з достатнім туристичним потенціалом і розвинутою туристичною інфраструктурою задля збільшення прибутковості та об'єднаних єдиним інноваційним процесом.

Створення туристично-інноваційного кластера у регіонах з високою концентрацією туристичних ресурсів дозволить реалізувати програми довгострокового розвитку туризму. Базою для формування такого кластера мають стати не лише природні та історико-культурні ресурси, але й інноваційний потенціал регіону.

Передумовами та причинами впровадження інновацій у туризмі є: зростання потреби населення у подорожах; збільшення сегменту споживачів з високими доходами; ризики зменшення частки ринку у в'їзному туризмі; уніфікація та стандартизація туристичних послуг, пов'язана з глобалізаційними процесами у світі; необхідність приваблення внутрішніх туристів; розширення набору послуг для задоволення попиту вибагливих туристів; динамічний розвиток технологій та телекомунікацій, що призводить до глобалізації; посилення конкуренції тощо.

Перевагами створення ТІК є: збільшення прибутків підприємств; впровадження результатів наукових досліджень, нових розробок у сфері санаторно-курортного лікування та відпочинку; можливість узгоджувати попит і пропозицію на продукцію (послуги) одних підприємств щодо інших; співпраця на взаємовигідних умовах з науковими організаціям, які входять до нього; обмін інформацією, досвідом та технологіями; спільне (або під одним брендом) використання інфраструктурних об'єктів.

Недоліками створення ТІК є: складність узгодження спільних дій учасників кластера; ризик входження в об'єднання нерентабельних підприємств; проблематичність знаходження механізму розподілу прибутку між учасниками кластера; трудність та дороговизна впровадження інновацій.

До інновацій у туризмі відносять ті нововведення, які супроводжуються: відновленням та розвитком духовних і фізичних сил туристів; якісно новими змінами туристичного продукту; підвищенням ефективності функціонування інфраструктури туризму; збільшенням результативності управління, стійким функціонуванням і розвитком туристичної сфери країни; підвищенням ефективності процесів формування, позиціонування та споживання туристичних послуг; прогресивними змінами факторів виробництва; посилення іміджу і конкурентоздатності туристичних підприємств [7].

У туристичній сфері інноваційна діяльність розвивається за трьома напрямками: організаційні інновації; маркетингові інновації; продуктові інновації [2].

Показниками, за якими оцінюють ефективність діяльності туристично-інноваційного кластера, можуть бути: кількість туристів, які відвідали чи оздоровились у регіоні, де діє ТІК; прибутки підприємств-учасників ТІК; обсяги наданих послуг; надходження до бюджету; кількість зайнятих у ТІК; кількість випускників місцевих ВНЗ, які працюють у ТІК; кількість наукових розробок місцевих НДІ, впроваджених у ТІК тощо.

Ефект від діяльності ТІК у регіоні може проявлятися у різних сферах: економічній (збільшення прибутку); туристичній (розширення видів послуг); управлінській (підвищення ефективності управлінських рішень); екологічній (зменшення впливу на довкілля); правовій (контроль за дотриманням законодавства); соціальній (зменшення захворюваності; задоволення потреб споживачів) та податковій (зростання надходжень до бюджету, пільгове оподаткування).

Механізм створення ТІК можна запроваджувати у такій послідовності: узгодження цілей та завдань, спільних для усіх учасників кластера; формування системи показників, за якими слід оцінювати ефективність впровадження заходів для досягнення визначених цілей; визначення умов доцільності створення туристичного кластера; критерії відбору учасників для створення туристичного кластера; послідовність етапів процесу формування туристичного кластера; оцінка ефективності діяльності туристичного кластера.

Туристично-інноваційний кластер доцільно сформувати у вигляді схеми (рис. 1).

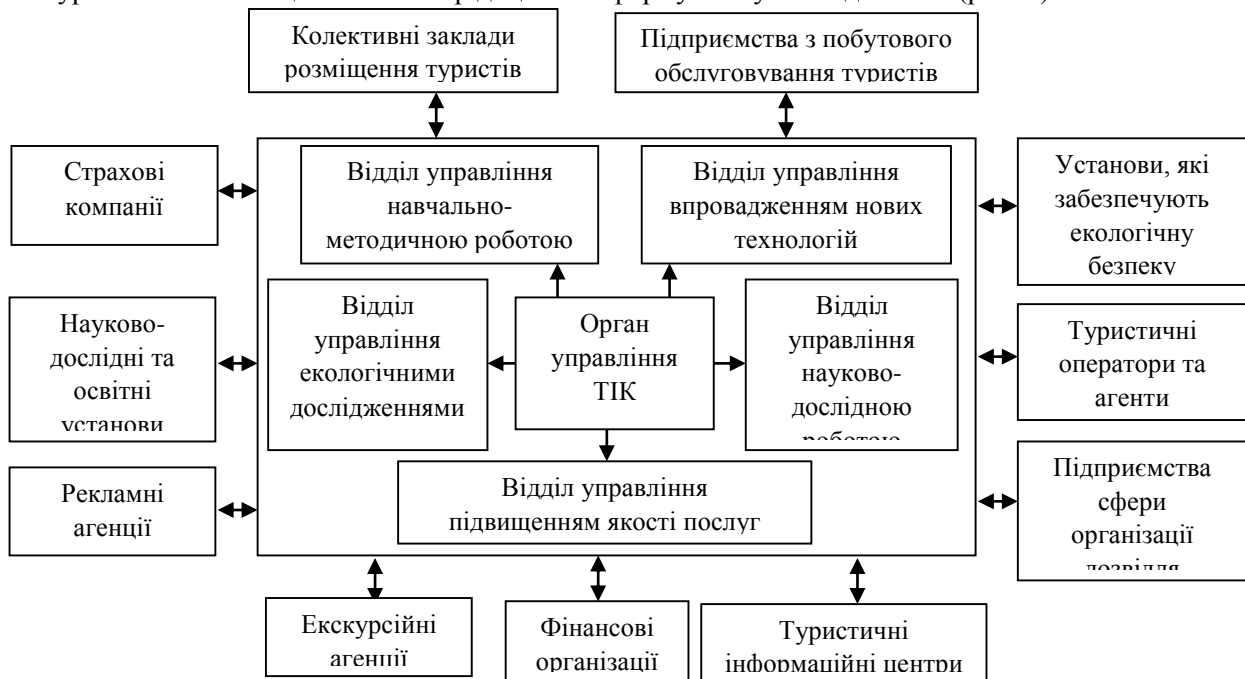

Рис. 1. Структура туристично-інноваційного кластера

Створення ТІК сприятиме росту продуктивності та інноваційній активності підприємств, що дозволить збільшити кількість робочих місць, заробітну плату, надходження до бюджету, підвищити стійкість та конкурентоспроможність економіки регіонів. Умовою ефективного функціонування ТІК є його інноваційна складова.

1. Кальченко О.М. Теоретичні аспекти інноваційної діяльності підприємств туристичної галузі / О.М.Кальченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: vistnic.stu.cn.ua.
3. Новиков В.С. Інновації в туризмі / В.С.Новиков. – М.: ІЦ «Академія», 2007. – 208 с.
4. Михайліченко Г.І. Інноваційний розвиток туристичних підприємств: напрями змін та фактори впливу / Г.І.Михайліченко // Економіка. Управління. Інновації. - № 1 (7). – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: tourlib.net/statti_ukr/myhajlichenko3.htm.
5. Портер М. Конкуренція: пер. с англ.: учебное пособие / М.Портер. – М.: Изд. дом “Вильямс”, 2001. – 495 с.
6. Шепелев І.Г. Туристсько-рекреаційні кластери – механізм інноваційного вдосконалення системи стратегічного управління розвитком регіонів / І.Г.Шепелев, Ю.А.Маркова // Сучасні дослідження соціальних проблем. – 2002. - № 3 (11).
7. Кузьмін О. Кластери як чинник інноваційного розвитку підприємств і територіальних утворень / О. Кузьмін, В. Жежуха // Економіка України. – 2010. – №2 (579). – С. 16-17.
8. Гарбера О.Є. Основні теоретичні та практичні аспекти інноваційної діяльності в туристичному господарстві України / О.Є. Гарбера // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 23. – С. 29-31.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК І СТАН ЗАЙНЯТОСТІ ЕКОНОМІЧНО АКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

©Нартюк О.В., 2015

Вибір Україною європейського вектору розвитку зумовлює необхідність проведення масштабних економічних реформ. Однією з умов їх успішної реалізації є впровадження інновацій. Як свідчить досвід розвинених країн світу, інноваційний розвиток детермінує стійке економічне зростання, створення якісних нових робочих місць, вирішення соціальних проблем. Натомість, нині для економіки України характерна наявність стійкої тенденції щодо недостатнього рівня впровадження інновацій. Згідно статистичних даних у 2013 році питома вага підприємств, що займалися інноваціями, становила 16,8 % [0], а питома вага промислових підприємств, що впроваджували інновації – 13,6 % [2]. Це зумовлює не тільки низьку конкурентноспроможність вітчизняної експортної продукції на зарубіжних ринках унаслідок технологічного відставання, її високої трудоемності та собівартості, а й негативно впливає на освітньо-кваліфікаційну структуру робочої сили та зайнятість населення в Україні.

Ці та інші причини актуалізують потребу вивчення впливу інноваційного розвитку на стан зайнятості економічно активного населення в Україні. Слід зауважити, що таке дослідження доцільно проводити крізь призму соціально-економічного розвитку регіонів із трудонадлишковою кон'юнктурою ринку праці. Це дасть можливість сформулювати уявлення про нагальні проблеми у вітчизняній сфері зайнятості та сформулювати адекватний сучасним реаліям механізм оптимізації зайнятості економічно активного населення у цих регіонах.

Для вивчення впливу впровадження інновацій на ситуацію щодо зайнятості населення на регіональному ринку праці автором здійснено аналіз офіційно опублікованих статистичних даних щодо інноваційного розвитку Рівненської області. Вибір автором для дослідження цієї області зумовлений низкою таких причин, як: нестабільний економічний розвиток регіону, низький рівень доходів населення, високий порівняно із іншими областями рівень безробіття, трудонадлишкова кон'юнктура ринку праці, тощо.

Однією з умов стійкого і швидкого зростання регіональної економіки є залучення ноу-хау, технологій і новітніх знань із світової економіки. Іншими словами, «економічна гонка за лідером» стимулює швидкі темпи економічного росту і, відповідно, зростання рівня зайнятості [3, с. 41]. Утім, статистичні дані свідчать, що на Рівненщині у 2013 році функціонувало тільки 39 інноваційно активних промислових підприємств, що становило 14,9 % відсотків до загальної кількості підприємств області [4, с. 258]. Упродовж періоду 2001-2013 років кількість інноваційно активних підприємств у регіоні демонструвала негативну динаміку: максимального значення цей показник досяг у 2002 році й становив 53 підприємства [5, с. 303]. Однак у подальші роки склалась виразна тенденція до зменшення інноваційної активності: мінімального значення показник досяг у 2006 році і становив 8 підприємств [5, с. 303]. Починаючи з 2007 року, інноваційна активність підприємств регіону починає демонструвати тенденцію до зростання [4, с. 259]. Однак це зростання порівняно із інноваційним розвитком у окремих регіонах України (м. Київ, Київська, Дніпропетровська область та ін.) є несуттєвим.

Аналізом встановлено, основним джерелом фінансування інноваційних процесів у промисловості Рівненщини є залучення власних асигнувань (цей показник коливається у межах 44,1 % до 95,7 % від залучених коштів упродовж 2001-2013 років [5, с. 303; 4, с. 258]). Залучення іноземних інвестицій до фінансування інновацій у регіоні у середньому становило 41,1 % від усіх інвестицій за вказаний період [5, с. 303]. Як свідчить світова практика, ці інвестиції, як правило, передбачають передачу знань та технологій, тому їх значення значно більше, ніж звичайне інвестування [3, с. 41]. Іноземні інвестиції будуть одним із стимулів для модернізації та створення робочих місць.

Звісно, в умовах жорсткої конкуренції на світовому ринку, будуть передані певною мірою «морально застарілі» технології. Втім, нині, коли у вітчизняній промисловості експлуатується матеріально-технічна база, встановлена здебільше у радянський період, використання цих технологій стимулюватиме до модернізації виробництва і, відповідно, до створення якісно нових робочих місць. Разом з тим, потреба у

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки новітніх технологіях зумовлює необхідність впровадження інновацій безпосередньо у професійній і вищій освіті, покращення якості робочої сили економічно активного населення шляхом освіти упродовж трудового життя (*long term education*).

Згідно статистичних даних, у Рівненській області на кінець 2013 року 24,5 % працівників мають неповну чи базову вищу освіту, 35,5 % - повну вищу освіту [4, с. 299]. Решта працівників здебільше мають професійно-технічну, повну чи базову середню освіту. Втім, навіть наявність певного рівня професійної освіти не гарантує працю за набутою професією чи спеціальністю, так як існують суттєві диспропорції між потребами ринку праці і пропозиціями ринку освітніх послуг у регіоні. Низький рівень впровадження інновацій у економіці регіону і недостатня кількість якісних робочих місць, висока частка ручної і низько кваліфікованої праці у виробництві «знецінюють» набуті професійні знання і навички працівників. Натомість, організація навчання упродовж трудового життя на Рівненщині бажає кращого: за статистичними даними у 2013 році тільки 1,5 % працівників до облікової чисельності штатних працівників навчались новим професіям, а 9,9 % підвищили свою кваліфікацію [4, с. 303]. Цей факт свідчить про наявність у значній частки економічно активного населення (особливо у населення віком понад 45 років) професійних знань, неадекватних сучасним потребам на ринку праці.

Таким чином, констатуючи викладене вище, можна дійти висновку, що низький рівень впровадження інновацій у економіці регіону зумовлює ризик втрати якості робочої сили унаслідок поширення низькокваліфікованої і ручної праці, а отже, і зростання рівня безробіття серед економічно активного населення області. Водночас, впровадження інновацій безпосередньо у професійній і вищій освіті, професійна освіта упродовж трудового життя є однією із базових умов оптимізації зайнятості економічно активного населення як на регіональному, так і на вітчизняному ринку праці.

1. *Інноваційна активність: [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України – офіц. веб-сайт. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua/.*

2. *Впровадження інновацій на промислових підприємствах: [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України – офіц. веб-сайт. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua/.*

3. *Доклад о росте. Стратегии устойчивого роста и инклюзивного развития // Коммиссия по росту и развитию Всемирного банка. – М.: Весь Мир, 2009. – 177 с.*

4. *Статистичний щорічник Рівненської області за 2013 рік / за ред. Ю.В. Мороза. – Рівне: Головне управління статистики у Рівненській області Державної служби статистики України, 2014. – 468 с.*

5. *Статистичний щорічник Рівненської області за 2006 рік / за ред. Ю.В. Мороза. – Рівне: Головне управління статистики у Рівненській області Державної служби статистики України, 2007. – 571 с.*

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТА АДАПТИВНИХ ЗМІН ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

© І.І. Новаківський, 2015

Становлення інформаційної економіки для промислових підприємств зумовило хаотично швидкі зміни, переродження традиційних структур і їх моделей поведінки, перетворення їх в принципово нову форму. Суть перетворень організаційних систем управління підприємством (ОСУП) полягає в зміні складу виконуваних функцій, у відповідному перегрупованні наявних ресурсів з орієнтацією на максимальне використання наявного потенціалу підприємства, а також в створенні такої сукупності підрозділів, служб і органів управління, яка забезпечувала б ефективну реалізацію підприємством нового складу функцій.

Сьогодні підприємство розглядається не як жорстка усталена система, а швидше як гнучке поле взаємин. Відбуваються кардинальні зміни в інтерпретації ОСУП, що відображається перенесенням акцентів:

- з статичної моделі управління до гнучкої процесної;
- з статички – до динаміки;
- з структури – до структуризації;
- з форми – до формування;
- з стабільності до мінливості.

Частота таких організаційних перебудов повинна встановлюватися для кожного підприємства окремо з урахуванням умов господарювання. Можна використовувати при цьому такий підхід, коли на підприємстві заздалегідь відпрацьовується декілька можливих структур управління і залежно від умов вибирається один з варіантів. Успішний досвід застосування такого підходу полягає в органічному поєднанні статичних та динамічних підходів. Узагальнена фазова схема двофазній схемі рішення задачі вибору оптимальної організаційної моделі ОСУП приведена на рис. 1.

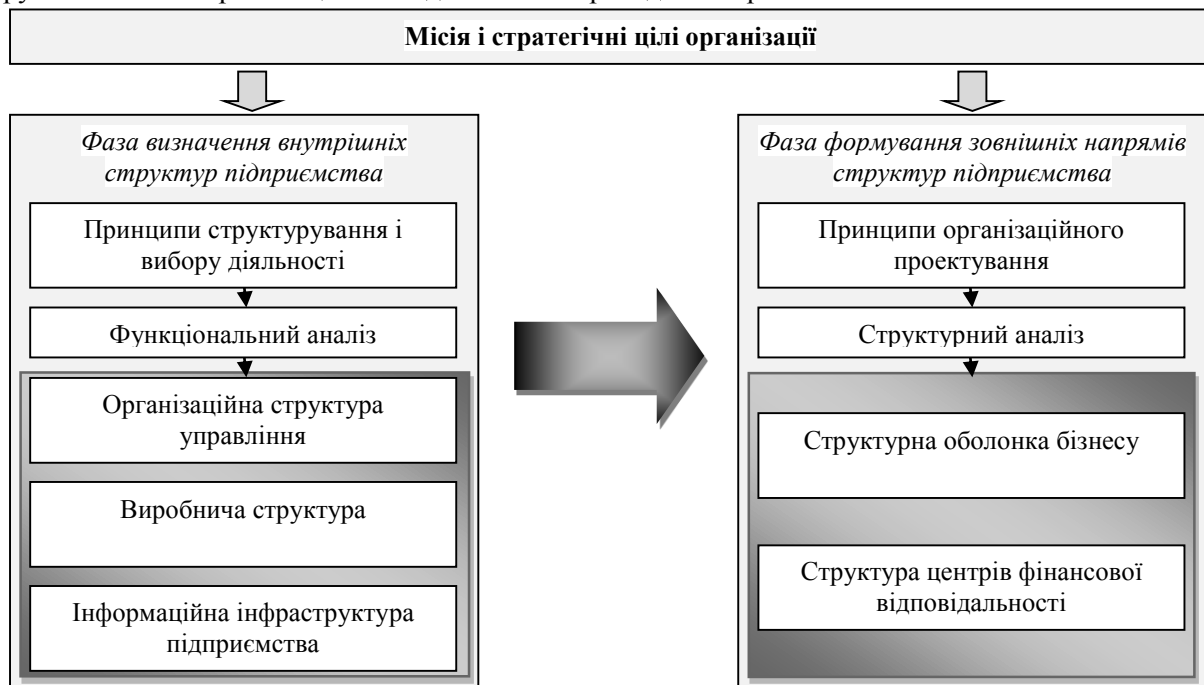

Рис. 1. Фазова схема формування оптимальної ОСУП

Перспективна ОСУП розробляється так, щоб поставлені цілі були досягнуті, а проблеми вирішені. Опираючись на існуючі внутрішні можливості організації, зважаючи на ринкові тенденції, формується план переходу до перспективного стану ОСУП (рис. 2).

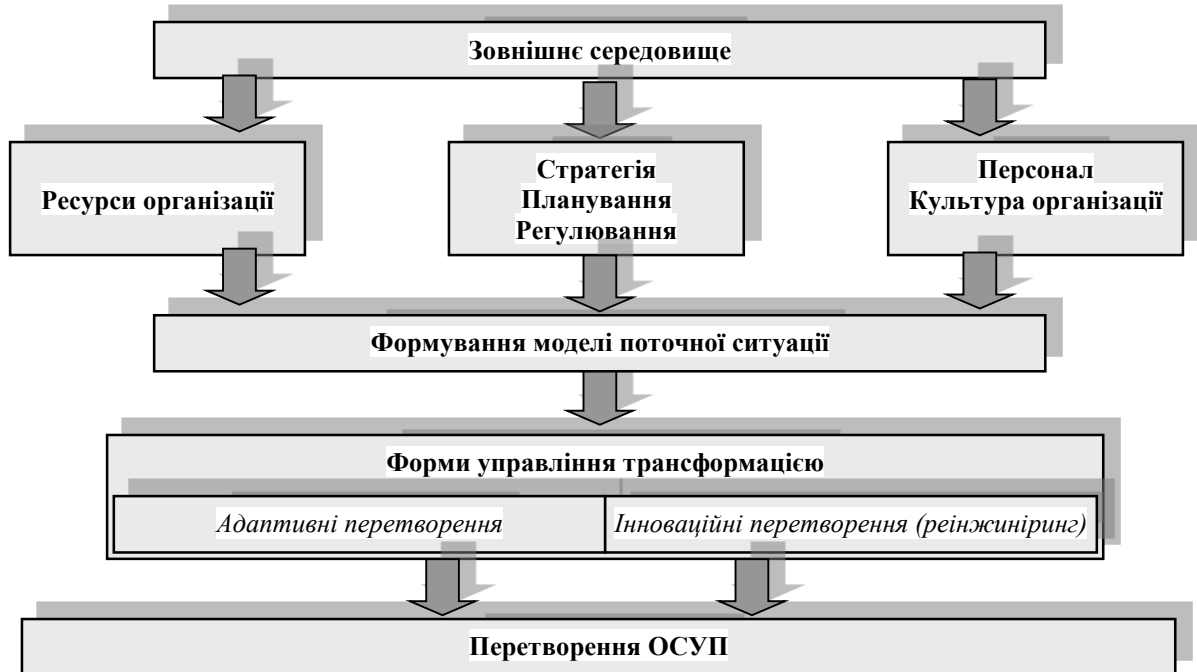

Рис. 2. Схема перетворень ОСУП

Зрозуміло, що розвиток ОСУП вимагає нових методик розроблення засад інвестиційного управління адаптивними та інноваційними змінами. Сьогодні вдосконалення ОСУП і підвищення її ефективності утруднене такими причинами:

в нових умовах у цілому ряді випадків недоцільно притримуватися традиційних схем інвестування, які часто не в змозі врахувати в повному обсязі новітні вимоги ринкових відносин та створюють небезпеку деформації цілей;

в сфері господарського управління технічними системами комплексний підхід до вдосконалення організаційного механізму часто підміняються впровадженням і використанням автоматизованих систем управління;

зміни інвестицій часто опирається на досвід, аналогію, класичні схеми і інтуїцію, а рідко на наукові методи організаційного проектування та залучення фахівців-експертів;

центри інвестицій на зміни ОСУП часто не мають достатніх можливостей й не володіють методологією формування організаційних систем управління.

Розвиток має відбуватися як випереджаюча реакція на зміни зовнішнього середовища, що має відобразитися на операційній, а відповідно і на інвестиційній діяльності. Такий розвиток розпочинається і згортається в межах певних циклів, які передбачають постадійну фазову трансформацію ОСУП. Ефективне інвестиційне забезпечення в межах поточної фази та своєчасний перехід до наступної мають забезпечити відповідні інвестиційні стратегії (агресивну, помірну або консервативну) та формування в певних співвідношеннях інвестицій зростання, критичної маси інвестицій та інвестицій розвитку. Акцент управління інвестиціями слід спрямувати на конвергенцію системи фінансових центрів відповідальності та інформаційної інфраструктури.

Ефективний механізм управління інвестиціями дозволить в повному обсязі реалізувати поставлені цілі і тактичні задачі адаптації ОСУП і сприяє результативному здійсненню функцій управління інвестиційною діяльністю підприємства.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ

© Носова Є.А., 2015

За сучасних умов господарювання в практиці здійснення розрахунків між фізичними та юридичними особами все більшого поширення набувають безготівкові платежі. Це пов'язано зі зручністю їх проведення, а також можливістю переказувати кошти не тільки в межах однієї країни, але й по всьому світу. У зв'язку з цим з'явилися і продовжують виникати різноманітні платіжні інструменти, функціонування яких ґрунтується на використанні інноваційних технічних рішень, які отримали назву «електронні гроші».

Виникнення електронних грошей призводить як до позитивних, так і до негативних наслідків з точки зору контролю за грошовими потоками. З одного боку їх існування полегшує процедуру здійснення грошових операцій, здешевлює її, зменшує витрати часу на здійснення платежу та не викликає потреби у переміщенні грошей у паперовому вигляді. З іншого боку, використання таких операцій за умови недостатньої захищеності їх проведення, призводить до можливості викрадення грошей через електронні канали зв'язку, ускладнює процес нормативного регулювання здійснення безготівкових розрахунків та контроль з боку держави за сплатою податків та інших обов'язкових платежів. Оскільки технології здійснення розрахунків за допомогою електронних грошей розвиваються досить динамічно, виникає проблема створення такого нормативного регулювання їх здійснення, яке б не гальмувало оперативне впровадження технологічних нововведень та дозволяло використовувати всі технології, які вже існують на ринку, забезпечувало захист прав користувачів, дозволяло здійснювати державний нагляд за функціонування платіжних інструментів. Це проблема є особливо актуальною, оскільки електронні гроші є достатньо новим продуктом в Україні, а також зважаючи на той факт, що функціонуючі в Україні платіжні інструменти можуть бути створені як резидентами, так і нерезидентами України та передбачити здійснення розрахунків як у гривнях, так і у іноземних валютах.

Дослідження існуючої практики використання електронних грошей показує, що поширення електронних платежів призводить до наступних позитивних наслідків для економіки країни в цілому [2, с. 11-13]:

- поживляє споживчий попит домогосподарств, оскільки дозволяє покупцеві розраховуватись усіма наявними у нього фінансовими ресурсами, в тому числі залученими у вигляді кредитів, стимулює імпульсивні покупки, а отже призводить до зростання ВВП та зайнятості населення. Крім того, розрахунки «он-лайн» сприяють розвитку електронної комерції, яка реалізується через мережу Інтернет;
- зменшує монетизацію економіки та сприяє залученню коштів населення та підприємств у банківську систему, що, в свою чергу, сприяє зменшенню заощаджень населення у неактивній формі, стимулює розвиток підприємництва, сприяє виведенню економіки з тіні;
- призводить до скорочення операційних витрат підприємств, населення та держави в цілому, які пов'язані зі здійсненням готівкових розрахунків, контролем у сфері готівкових розрахунків та друком грошей.
- Але, на жаль, функціонування електронних грошей пов'язане з великою кількістю ризиків. До основних з них можна віднести наступні:
 - можливість використання електронних грошей залежить від наявності відповідної інфраструктури та технічного забезпечення, яке уможливує здійснення розрахунків;
 - спрощений доступ до коштів збільшує кількість зловживань, втрати при цьому можуть бути більшими, ніж при здійсненні розрахунків з використанням паперових носіїв, розкриття цих злочинів також становить проблему;
 - складність забезпечення анонімності та приватності інформації щодо здійснення електронних платежів;
 - функціонування електронних грошей вимагає існування довіри до платіжних інструментів.

Першими системами електронних розрахунків, якими почали користуватись українці наприкінці 90-х років ХХ століття, були такі відомі у світі системи як WebMoney Transfer (створена у 1998 році, налічує більше 28 мільйонів користувачів у світі [3]) та PayPal (створена у 1998 році, в межах цієї системи відкрито більше 153 мільйонів рахунків по всьому світу у 24 валютах [4]). З початку ХХІ століття на український ринок почали виходити інші іноземні системи електронних грошей (WebMoney.ua), а також з'являються українські (MoneXu, LiqPay, Максi, Global Money, НСМЕП тощо).

Незважаючи на збільшення популярності систем електронних розрахунків в Україні та появу нових гравців на ринку, законодавче поле, в якому вони функціонують, залишається не до кінця окресленим. Така ситуація призводить до того, що неможливо ідентифікувати якою системою користується споживач, оскільки він може вільно обирати будь-який доступний засіб розрахунку виходячи з критеріїв зручності, вартості транзакції, безпеки здійснення платежів, незалежно від того де здійснюється розрахунок – в середині або за межами національної платіжної системи, а, отже, неможливо точно визначити і кількість користувачів даного сервісу.

Іншою перепоною на шляху розвитку систем електронних розрахунків є відмінності у законодавчому регулюванні ринку електронних грошей та електронних платежів у різних країнах світу. Це призводить до того, що користувачі з території України можуть користуватись системою електронних платежів (наприклад, PayPal), але не можуть отримувати платежі на свої рахунки, оскільки система не зареєстрована в Україні, а для отримання дозволу здійснювати операції необхідно отримувати ліцензію

Отже, з метою сприяння розвитку систем електронних розрахунків в Україні потрібно розширити коло суб'єктів, які мають право здійснювати випуск електронних грошей (зараз на це право мають лише банки), а також привести законодавство України у цій сфері у відповідність до європейського.

1. Директива 2009/110/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо започаткування та здійснення діяльності установами - емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними, що вносить зміни до Директиви 2005/60/ЄС та 2006/48/ЄС, та скасовує Директиву 2000/46/ЄС від 16 вересня 2009 року // Сайт Верховної ради України. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_a18

2. Науменко Д. Електронні гроші в Україні. Аналітичний звіт / Д. Науменко, Кравчук В., Глибовець А. – К.: Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. - 2012. – 64 с.

3. WebMoney. About the System // Source: wmtransfer.com/eng/information/short/index.shtml

4. PayPal. About Us // Source: <https://paypal.com/ua/webapps/mpp/about>

5. Закон України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” від 05.04.2001 №2346-III (редакція від 19.04.2014) // Сайт Верховної ради України. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14

6. Постанова Правління Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей» від 04.11.2010 №481 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Національного банку №378 від 19.06.2014 №705 від 05.11.2014) // Сайт Верховної ради України. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10

ПОСИЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ В ПЕРІОД КРИЗИ

© С.В.Оборська, 2015

Незважаючи на кризу, компанії повинні посилювати свої інноваційні підходи. Змінюються уподобання споживачів, з'являється потреба спробувати щось нове, і необхідно бути готовими запропонувати споживачам нові можливості для вибору. Інновації можуть бути зосередженими не тільки на рівні продуктів, але й на рівні підходів до технологічних розробок – в умовах кризи надзвичайно важливим є можливість створення продуктів високого рівня якості з оптимальними витратами [1].

Результати опитування компаній, для яких лідерство є пріоритетною цінністю, проведеного Bloomberg, businessweek.com і Nau Group, свідчать, що топ-двадцятка найуспішніших компаній фокусується на інноваціях і майбутніх тенденціях більше за конкурентів [2]. Особливістю середовища функціонування організацій на сучасному етапі є зростання ступеня динамічності, невизначеності та складності, що потребує нових підходів та способів мислення. Успішні компанії прагнуть будувати свою діяльність за основним принципом стратегічного управління: «від майбутнього до теперішнього». Вони, головним чином, приділяють увагу новим тенденціям з метою повного перехоплення ініціативи, та інвестують в інноваційні стратегії, тактики й ініціативи, щоб вибороти конкурентні переваги.

Український бізнес у 2015 році стоїть перед величезними викликами, спричиненими війною, економічною кризою, соціальним напруженням, складністю політичної ситуації. Керівниками українських компаній змодельовано чотири сценарії та основні стратегічні кроки для українського бізнесу [3].

Найімовірнішим є сценарій «Зроби сам», за яким для вітчизняних компаній з'являються нові можливості: швидка модернізація та втілення інновацій, міжнародна конкурентоспроможність локального бізнесу, зростання експорту, створення нових міжнародних стандартів. Сильні сторони такого варіанту: громадяни зацікавлені в активній економічній та фінансовій політиці, відбувається швидкий розвиток якісних кадрів, зростає активне конкурентне середовище на прозорих засадах, щодня з'являються нові можливості для бізнесу, відбувається бум інновацій та винаходів. Щоб максимально продуктивно використати ситуацію, яка складеться, необхідно: визнати людський капітал головним ресурсом; розробити та імплементувати ефективні інструменти горизонтального управління та взаємодії на базі ІТ; сприяти зростанню масової фінансової грамотності, розвитку інституцій модерзації та фасилітації; створити умови для консолідації існуючого бізнесу та для створення численних малих бізнесів, соціальних бізнесів, бізнесу без капіталу для стабілізації економіки; створити платформу для стимуляції експорту (в першу чергу, праці українських спеціалістів на аутсорсинг, а також для винаходів та інновацій) [3].

1. Оборская С.В. Менеджмент в условиях кризиса: человеческий капитал – ключ к выживанию и успеху компании/Современный менеджмент: проблемы и перспективы: Материалы VII Междунар.науч.-практ.конф. 12-13 апреля 2012 г. Ч.1. Пленарные доклады / ред.кол.: Ю.В.Мячин (отв.ред.). – СПб.: СПбГИЭУ, 2012. – с.240-244.

2. Леш Рік. Лідерство в контексті сьогодення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: innovations.com.ua/ua/articles/14048/temp

3. Валерій Пекар. KmbS IDEA days: Сценарії для українського бізнесу -2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: innovations.com.ua/ua/articles/op-manage/19175/scenariji-dlya-ukrajinskogo-biznesu-u-2015-ti

СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

©Олійник Я.В., 2015

Національна модель державного регулювання бухгалтерського обліку закріплена у нормах Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та передбачає збалансовані відносини між владними інституціями (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, міністерство фінансів України та інші). Але вона виявилася неефективною в умовах системного реформування економіки та суспільства та вимагає змін, спрямованих на зростання значення недержавних форм регулювання бухгалтерського обліку як провідного чинника.

Лише за умови удосконалення механізму регулювання бухгалтерського обліку може здійснюватися ефективне державне управління. Тому зростає необхідність перегляду суб'єктності держави в стратегічному управлінні національною системою бухгалтерського обліку. У ситуації, коли професійні бухгалтерські організації ще не готові нести повну відповідальність за нормотворчу діяльність та регулювання бухгалтерського обліку, а держава не створила відповідні інституціональні умови, найбільш вдалою концепцією для України є та, що передбачає децентралізацію державно-владних повноважень.

Процес децентралізації державних функцій регулювання бухгалтерського обліку може відбуватися двома шляхами: деконцентрації або деволюції. Децентралізація передбачає, що за державою зберігається право формування та реалізації політики у сфері бухгалтерського обліку через систему відповідних органів державного управління. Деволюція передбачає, що за відповідними органами законодавчо встановлюється незалежний статус, вони здійснюють регуляторну діяльність, за якою уряд може здійснювати лише опосередкований контроль.

Стосовно останнього сценарію, слід зазначити, що деволюція державного управління є ефективною у тих сферах, в яких не встановлюється проведення єдиної державної політики. У той час як у сфері бухгалтерського обліку ст. 6 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» встановлено, що державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів [1]. Обов'язковість застосування єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні певним чином обмежує можливість проведення децентралізації шляхом деволюції.

З метою проведення заходів щодо деконцентрації державного регулювання національної системи бухгалтерського обліку доцільним є розширення складу інституціональних агентів організації бухгалтерського обліку, відповідальних за нормотворчу діяльність. Таке розширення може бути за рахунок створення центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів, та залучення органів недержавного регулювання. При цьому державні та недержавні органи мають забезпечувати реалізацію єдиної політики у сфері бухгалтерського обліку (загальнодержавної облікової політики). Кожен з них має виконувати чітко визначені на законодавчому рівні функції та повноваження.

В такому разі дії з деконцентрації державного регулювання національної системи бухгалтерського обліку передбачають здійснення наступних заходів:

- законодавче делегування певних повноважень держави відповідному органу;
- забезпечення реалізації делегованих повноважень фінансовими і людськими ресурсами та юридичними гарантіями;
- встановлення нових партнерських стосунків між державою, відповідним органом та професійними бухгалтерськими організаціями.

Передумовами виникнення нових форм врегулювання владних відношень щодо управління національною системою бухгалтерського обліку виступає той факт, що на сучасному етапі розвитку країни відбувається поступовий відхід від ієрархічних конструкцій та вертикалі управління. Модель регулювання облікової системи на чолі з єдиним керуючим державним виконавчим органом, якій формує облікову

політику країни, не справляється із збільшенням інформаційних потоків та, як свідчить світова практика, все частіше витісняється самоврядними професійними бухгалтерськими організаціями. Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (КМСБО) (International Accounting Standards Committee - IASC), створений організаціями професійних бухгалтерів, є незалежним органом, що розробляє міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. КМСБО побудований на горизонтальних зв'язках професійних бухгалтерських організацій, що є членами Міжнародної Федерації Бухгалтерів (МФБ).

Деконцентрація є гібридним інноваційним варіантом структури державного регулювання національної системи бухгалтерського обліку, що займає проміжну позицію між домінуючою моделлю централізованого регулювання та професійною моделлю. З одного боку, деконцентрація сприяє залученню нових учасників – недержавних професійних бухгалтерських організацій. З іншого боку, така альтернативна структура добре інтегрується у традиційну вертикаль централізованого управління. В результаті впровадження інноваційної структури державного регулювання національною системою бухгалтерського обліку формується рухлива внутрішня структура управління обліковою системою, яка здатна до швидкої реконфігурації задля реагування на екзогенні та ендогенні фактори та інтегрування до глобального середовища.

Результатом реалізації сценарію деконцентрації державного регулювання національної системи бухгалтерського обліку, незважаючи на певні складнощі, стане збереження традиційної організаційної вертикалі влади з одночасним створенням комунікаційної горизонталі - зростання участі професійної спільноти у справі стандартизації та регулювання бухгалтерського обліку.

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996–XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// zakon.rada.gov. ua/go/996-14.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ НА РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ УКРАЇНИ

© Я.І. Олійник, 2015

Існуючий механізм державного регулювання ринку електроенергії спричинив виникнення в електроенергетичній галузі багатьох проблем і призвів до формування неефективної структури генеруючих потужностей та зростання рівня зносу основних фондів (ОФ) підприємств електроенергетики. Тому при розвитку на цьому ринку конкурентних відносин, дія вищезазначених чинників може призвести до виникнення проблеми неможливості задоволення зростаючого попиту на електричну енергію та росту цін внаслідок дефіциту маневрових потужностей і збільшення розміру капіталовкладень в оновлення ОФ ТЕС. З метою мінімізації такого негативного впливу на співвідношення попиту та пропозиції на конкурентному ринку електричної енергії та вирішення цих проблем, держава повинна впливати на співвідношення попиту та пропозиції через удосконалений механізм державного регулювання.

Для зменшення потреби у спорудженні маневрових потужностей і вирівнювання графіка навантаження в Об'єднаній електроенергетичній системі (ОЕС) України і в Західному регіоні зокрема, запропоновано ціновий механізм управління попитом на електричну енергію – сукупність заходів для вирівнювання добових графіків навантаження споживачів електроенергії.

Тарифи на електроенергію є важливим регулятором електроспоживання. Через їх встановлення енергопостачальні компанії мають можливість проводити економічне регулювання режимів електропостачання, а саме: стимулювання споживачів до роботи в різних режимах електроспоживання в інтересах роботи енергосистеми (ЕС) і до участі у зникненні дефіциту потужності, що дуже актуально з огляду на дефіцит маневрових потужностей в ЕС України. Тому, з метою зменшення потреби в спорудженні маневрових потужностей і для вирівнювання графіка навантаження в ОЕС України, і в Західній ЕС зокрема, пропонується використання наступних економічних стимулів і заохочень:

а) для промислових споживачів – економічні стимули, які спонукатимуть промислові підприємства до зміни режимів їх роботи:

- сезонні надбавки до тарифів;
- знижки до існуючих тарифів за участь споживачів у зменшенні дефіциту потужності в ЕС;
- надання кредитних пільг при спорудженні споживачем власних генеруючих потужностей;
- популяризація зонних тарифів (диференційованих за періодом доби);
- тарифи, диференційовані за рівнем приєднаної потужності споживача у години максимального і мінімального навантаження ОЕС;

б) для населення:

- популяризація зонних тарифів;
- надання кредитних пільг при спорудженні споживачем власних генеруючих потужностей (наприклад, малих сонячних та вітрових електростанцій).

Відмітимо, що диференціація тарифів передбачає широке впровадження автоматизованих систем обліку і контролю режимів електропостачання споживачів.

Споживач погодиться змінювати свій графік навантаження лише в тому випадку, коли це йому буде вигідно. Для цього треба використовувати запропоновану вище систему економічних стимулів і заохочень, зокрема фінансових.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ТРИРІВНЕВА СУКУПНІСТЬ ВЗАЄМОДІЮЧИХ ЕЛЕМЕНТІВ

©Олійничук О.І., 2015

Суперечлива економічна політика, яка проводилась останнім часом, посилила економічні проблеми України та її громадян. Так, протягом періоду 01.01.2010 р. – 01.01.2015 р. загальна величина державного і гарантованого державою боргу України зросла у 3,5 рази, зовнішній борг у 2,9 рази, а внутрішній борг – у 4,6 рази. Дефіцит бюджету у 2015 році становив 78070,5 млн. грн., що на 13362,9 млн. грн. більше, ніж у 2014 році, тобто на 20,7%. Золотовалютні резерви України протягом 2014 року скоротилися до критичного мінімуму за останні п'ять років і на 01.01.2015 р. обчислювались в 7533,3 млн. дол. США, що на 63,1% менше, ніж на 01.01.2014 р. [1]. Все це призвело до падіння соціальних, політичних, економічних рейтингів та інвестиційної привабливості нашої країни. Водночас потужним каталізатором дестабілізаційних економічних процесів в Україні, без сумніву, є військові дії на сході країни й ескалація конфлікту. Отже, очевидними є масштабні загрози національній безпеці України і, зокрема, її економічній складовій, що вимагає розроблення та реалізації комплексу обґрунтованих, дієвих і невідкладних заходів із їхньої нейтралізації та зміцнення економічної безпеки держави. При цьому варто враховувати, що економічна безпека держави формується на кількох рівнях. Я.А. Жаліло розглядає три основні рівні економічної безпеки: індивідуума, суб'єкта господарської діяльності та держави, які є неподільними [2, с.88]. Т.М. Гладченко обґрунтовує доцільність виокремлення таких рівнів економічної безпеки, як рівень держави, регіону, галузі, підприємства, людини [3, с.5–7]. Т.Г. Васильців виділяє економічну безпеку держави, регіонів, у галузево-секторальному аспекті, на мікрорівні ієрархії управління, суспільства (угруповання), особи [4, с.15].

Без сумніву, кожна вищезазначена позиція має своє обґрунтування, однак відповідно до концепції рівнів функціонування економіки логічним є виокремлення таких рівнів формування економічної безпеки держави:

- окремого господарюючого суб'єкта (ГС), що формує мікрорівень економічної безпеки;
- сукупності однопрофільних (одноголузевих) господарюючих суб'єктів, що формує галузевий мезорівень економічної безпеки;
- певного регіону, де функціонують господарюючі суб'єкти, що формує регіональний мезорівень економічної безпеки;
- держави, що формується господарюючими суб'єктами всіх регіонів і галузей та залежить від стану економічної безпеки на мікро- та мезорівнях.

Між усіма рівнями формування економічної безпеки існують двосторонні зв'язки, наявність яких пояснюється тим, що система економічної безпеки держави – це сукупність органічно взаємопов'язаних між собою елементів, і зміни, що відбуваються з одним із них, певною мірою стосуються й іншого. Наприклад, політична криза та загроза військового вторгнення негативно позначаються на інвестиційній привабливості та банківській стабільності держави і в результаті мають шкідливі наслідки для стану економічної безпеки на макрорівні, що, своєю чергою, негативно впливає на ефективність діяльності галузей економіки та регіонів країни, занепад яких є вагомою причиною незадовільних результатів функціонування господарюючих суб'єктів. Водночас збитки господарюючих суб'єктів негативно відображаються на стані економічної безпеки на мезорівні, оскільки є фактором погіршення результатних показників галузі, до яких вони відносяться, а також регіону їхнього розташування. А це, у підсумку, негативно впливає на стан економічної безпеки на макрорівні.

Аналогічною є дія позитивних факторів, що впливають на стан економічної безпеки держави. Зокрема, раціональна податкова, митна політика держави здатні стимулювати розвиток окремих галузей і регіонів та, відповідно, зміцнити економічну безпеку на мезорівні й сприяти покращенню результатів функціонування господарюючих суб'єктів і детінізації їхньої діяльності, що посилює економічну безпеку держави на мікрорівні. Водночас надмірно високі ставки оподаткування матимуть зворотний ефект.

Отже, успішний розвиток країни неможливий без комплексного вирішення проблем забезпечення

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки економічної безпеки на усіх рівнях її формування. У контексті зазначеного слушним є твердження Т.Г. Васильціва: «... кожен вищий рівень системи управління економічною безпекою держави має формувати сприятливі засади та передумови забезпечення захищеності компонент і функціональних складників об'єкта економічної безпеки нижчого рівня» [4, с.14]. Однак, зважаючи на обґрунтування наявності зворотного зв'язку між рівнями формування економічної безпеки держави, це твердження варто уточнити доповненням, що кожен нижчий рівень формує передумови для зміцнення вищого рівня.

Між рівнями економічної безпеки держави та її складовими існує тісний взаємозв'язок, який необхідно враховувати при розробленні комплексу обґрунтованих і взаємопов'язаних заходів, направлених на стабілізацію та покращення показників – індикаторів економічної безпеки відповідного рівня її формування. У цьому випадку діятиме синергетичний ефект, тобто додатковий результат, отриманий від тісної злагодженої взаємодії окремих елементів системи. Проте слід зазначити, що даний ефект може бути як позитивним, так і негативним. Як слушно зазначає авторський колектив дослідження, присвяченого синергетиці та прогнозам майбутнього, «...при низькій організованості системи сума її властивостей буде менше суми властивостей компонентів» [5, с.75].

Зміцнення національної економічної безпеки передбачає розроблення й одночасну реалізацію впровадження з боку державних і місцевих органів влади програми забезпечення економічної безпеки на мікро-, мезо- та макрорівнях. Дана програма повинна мати стратегічний характер, оскільки реальний ефект від її впровадження може з'явитися не моментно, а через певний час, переважно більше одного року, а в деяких випадках – через 5–10 і більше років, коли заходи направлені на посилення макроекономічної, інвестиційної складових економічної безпеки держави.

Отже, економічна система держави – це складноструктурована трирівнева сукупність взаємодіючих складових, що формуються на рівнях функціонування економіки. Макрорівень створює підґрунтя економічної безпеки держави. Мезорівень має дуалістичний характер, оскільки є симбіозом галузевого та регіонального елементів. Макрорівень є топовим рівнем формування економічної безпеки держави, так як саме на цьому рівні формується економічна політика держави, що визначає передумови і задає напрями розвитку регіонів, галузей та господарюючих суб'єктів зокрема. Тільки з урахуванням концептуальних аспектів системи економічної безпеки держави та її формування можливе розроблення справді дієвих заходів із «реанімування» національної економіки.

1. *Финансовый портал «Минфин»*. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: index.minfin.com.ua
2. Жаліло Я.А. *Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія* / Я.А. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336 с.
3. Гладченко Т.М. *Науково-методичні основи створення механізму державного управління і регулювання системи безпеки підприємницької діяльності : регіональний аспект: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 «Механізми державного управління»* / Т.М. Гладченко. – Донецьк, 2004. – 20 с.
4. Васильців Т.Г. *Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення* / Т.Г. Васильців: монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
5. Капица С.П. *Синергетика и прогнозы будущего* / С.П. Капица, С.П. Курдюмов, Г.Г. Малинецкий. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 283 с.

ОСОБЛИВОСТІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ОПЕРАТОРІВ ЗВ'ЯЗКУ

©Павлова С.В., 2015

Фундаментальні зміни, які відбулися за останні роки в структурі та обсягах капіталу, поряд з глобалізацією фінансових ринків, зумовили необхідність розробки міжнародних загальноприйнятих стандартів, які допомогли б визначити інвестиційну привабливість операторів сфери телекомунікацій і побудувати систему їх ефективного управління та контролю. Все це сприяло розвитку та становленню корпоративного управління як самостійного економіко-правового інституту, через який спрямовуються та контролюються акціонерні товариства.

Недослідженість та невивченість особливостей корпоративного управління у ринковому секторі, у якому домінують оператори мобільного зв'язку, а також розвиток фінансових посередників, на жаль, перебуває на початковій стадії, призводить до їх неефективного управління та відсутності привабливості для потенційних інвесторів у наслідок чого страждає, перш за все, економіка України. В зв'язку з цим, наукові дослідження присвячені вирішенню цього аспекту корпоративного управління мають високу і стали актуальність.

В зв'язку з цим, наявність у операторів сфери телекомунікацій та допоміжних фінансових установах сильного корпоративного управління є надзвичайно важливим, оскільки полягає не тільки у забезпеченні ефективної роботи та зміцненні конкурентних позицій ринку, але й у підтримці суспільної довіри до них як до особових ринкових підприємств, що надають послуги та забезпечують функціонування інформаційного простору.

Засновниками корпоративного управління прийнято вважати відомих зарубіжних економістів А. Берли та Г. Минза, хоча й ряд класиків економічної науки надавали цьому аспекту науки досить важливе значення, зокрема, Дракер П., Кейнс Дж. М., Ламбен Ж., Маршалл А., Ойкен В., Портер М., Самуельсон П., Чемберлен Е. та інші.

Окрім цього, досить відомою є наукова монографія за редакцією Редькіна О.С. "Сучасні стратегії та технології корпоративного управління" (2004 р.), у якій досліджуються сучасні концепції корпоративного управління та засади побудови стратегії розвитку підприємства.

Так, приймаючи до уваги недослідженість корпоративного управління, у трактуванні цього поняття часто виникає плутанина. Одні автори розуміють під корпоративним управлінням сукупність внутрішніх управлінських процесів компанії, інші обмежують це поняття рамками функціонування ради директорів. Часто під корпоративним управлінням розуміють загальний менеджмент, який не точно визначає його сутність. Іноді корпоративне управління визначають як систему органів управління, або сукупність організаційно-правових норм. Усі визначення мають право на існування, але складність проблеми потребує більш глибокого дослідження.

Тому доцільно з'ясувати сутність корпоративного управління та його особливості за допомогою визначень, які надавалися різними вченими.

Так, з точки зору, російських науковців, корпоративне управління - це система відносин між власниками, органами управління акціонерного товариства, його менеджерами, а також іншими зацікавленими особами (працівниками, постачальниками, споживачами, кредиторами, державними та місцевими органами влади, громадськістю, тощо) задля забезпечення ефективної діяльності товариства, інтересів власників та інших зацікавлених осіб [2].

У той же час, на погляд українських авторів, корпоративне управління поєднує в собі норми законодавства, нормативних положень та практику господарювання у приватному секторі, що дозволяє товариству залучати фінансові та людські ресурси, ефективно здійснювати господарську діяльність і, таким чином, продовжувати своє функціонування, нагромаджуючи довгострокову економічну вартість шляхом підвищення вартості акцій і дотримуючись при цьому інтересів всіх осіб, що беруть участь в товаристві (акціонери, кредитори, робітники, постачальники, клієнти) [3, 206].

Крім цього, деякі дослідники визначають корпоративне управління як процеси, у відповідності з якими корпорація представляє та обслуговує інтереси інвесторів, або практику і вивчення шляхів

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
удосконалення взаємовідносин між різними зацікавленими особами в корпорації чи як процес, у відповідності з яким встановлюється баланс між економічними та соціальними цілями, між індивідуальними та суспільними інтересами [4,61].

Механізм корпоративного управління передбачає функціонування виборчих та призначених органів управління, збалансовує інтереси власників і менеджерів, а також спрямовує на максималізацію прибутку акціонерних товариств у рамках чинного законодавства. Необхідно підкреслити, що за організаційно-правовою формою оператори сфери телекомунікацій є акціонерними товариствами, що дозволяє їм без перешкод періодично збільшувати свій статутний капітал.

Таким чином, розглянуті особливості корпоративного управління операторів сфери телекомунікацій вказують на вкрай необхідні дії щодо створення на ґрунті міжнародних документів, таких як уніфікованого Кодексу принципів корпоративного управління для фінансових установ, який би покращив інвестиційну привабливість фінансових установ та надав гарантії потенційним інвесторам ринку капіталу.

1. Кузьменко В. Корпоративне управління і банківський сектор // *Наш час, вересень, 2004 р., с. 20-22/*

2. Газин Г. Корпоративное управление в России: реальное конкурентное преимущество // *www/e-executive.ru/*

3. Етифанова А.А., Козьменко Н.С. Теоретические основы корпоративного управления // *Менеджмент для магистров = Management for masters degree: Учебное пособие. - Сумы: Университетская книга, 2003.-С. 205-210.*

4. Мазур В. Порівняльна характеристика моделі організації корпоративного управління в умовах України і за кордоном // *Вісник Тернопільської академії народного господарства.-2002.- № 1.- с. 60-64.*

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЇЇ КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

© Петрович Й.М., Демкович О.С.

Вирішення важливих проблем економічного і соціального спрямування, які стоять перед українським суспільством, безпосередньо залежить від прискорення модернізації усіх сфер його діяльності. Провідна роль у цьому напрямку повинна бути відведена провідним секторам економіки країни, серед яких промисловість, сільське господарство, енергетика, транспорт і зв'язок, тобто галузі, які покликані забезпечувати динамічне економічне зростання.

Вирішення цього важливого завдання може бути забезпечено шляхом прискорення їх інноваційного розвитку, тобто шляхом нарощування власного потенціалу, реалізація якого дасть змогу домогтися відчутних економічних і соціальних результатів, згаданих вище секторів економіки та їх керівних ланок.

В системі заходів, спрямованих на прискорення інноваційного розвитку економіки України чільне місце має бути відведено новим за формою і управлінням науково-технічним структурам, головним завданням яких є забезпечення прискореного розвитку наукомістких виробництв. Тобто підприємств і організацій інноваційної інфраструктури. Прискорення розвитку інноваційної інфраструктури дасть змогу нарощувати випуск продукції з інноваційним наповненням, конкурентоспроможною на зовнішньому і внутрішньому ринках.

Слід зазначити, що сучасна інноваційна інфраструктура представляє собою сукупність організацій, які мають сучасний науково-технічний потенціал. Основним завданням їх діяльності є розробка і впровадження новітніх технологій у виробничій та невиробничій сферах, організування виробництва продукції з інноваційним наповненням, формування сприятливого бізнес-середовища для залучення інвестицій, створення нових робочих місць з високим технологічним рівнем їх оснащення. Разом з тим, такі інноваційні структури повинні мати відповідну виробничо-галузеву спрямованість. Організування їх діяльності відбувається у певних регіонах, які мають відповідні умови для створення організацій інноваційної інфраструктури. Тому вони повинні бути в значній мірі орієнтовані на вирішення проблем прискорення інноваційних процесів на підприємствах тих секторів, які знаходяться у сфері впливу діяльності організацій інноваційної інфраструктури та займають провідне місце у вирішенні виробничих, економічних і соціальних проблем. зокрема, які здатні виготовляти імпортозаміщену продукцію та надавати послуги високої якості.

Важливість завдань, які стоять перед інноваційною інфраструктурою у вирішенні проблем прискорення інноваційних процесів у всіх секторах економіки національного господарства, обумовлюють необхідність належного кадрового забезпечення їх діяльності. Мова повинна йти про залучення до діяльності таких структур фахівців високого рівня кваліфікації, здатних не тільки створювати інноваційні продукти, а й організувати їх впровадження їх у виробництво на підприємствах тих секторів економіки, які найбільш адаптовані до інноваційної діяльності та мають налагоджені відповідні стосунки з організаціями інноваційної інфраструктури. Слід зазначити і те, що крім високого фахового рівня персонал організацій інноваційної інфраструктури, у складі якого можуть працювати особи, що мають наукові ступені, конструктори, технологи, економісти, менеджери, потенціал яких повинен використовуватись у діяльності відповідних структурних підрозділів, які сформовані у відповідності до їх функціонального призначення.

Разом з тим треба зазначити, що такі підрозділи, маючи відповідне спеціальне призначення, та виконуючи коло тих завдань, які входять до їх компетенції, повинні вирішувати у своїй діяльності двоєдине завдання: постійно підвищувати фаховий рівень своїх працівників, з одного боку, а з іншого, здійснювати їх професійну адаптацію до вимог зовнішнього і внутрішнього середовища.

Треба зазначити, що професійні колективи інноваційної інфраструктури мають певну специфіку свого формування, яка обумовлюється цільовим спрямуванням їх діяльності. Досвід господарювання провідних країн з розвинутою ринковою економікою, яка успішно функціонує на інноваційних засадах, безпосередньо залежить від ефективної діяльності організацій інноваційної інфраструктури, серед яких провідне місце належить технополісам, технологічним та науковим паркам, інноваційним центрам,

центрам трансферу технологій, бізнес-інкубаторам та інноваційним структурам інших типів. Зокрема інформаційній мережі науково-технічної інформації, експертно-консалтинговим та інжиніринговим фірмам тощо. Зазначимо, що в розвинутих країнах це потужні інфраструктурні організації, які покликані виконувати широке коло комплексних завдань, пов'язаних з прискоренням і ефективністю інноваційної діяльності. Наприклад, характерною особливістю діяльності технопарків є те, що вони переважно створюються в регіонах на базі провідних вищих навчальних закладів та наукових установ, в результаті інтеграції діяльності яких створюються сприятливі умови для проведення фундаментальних наукових досліджень у сфері новітніх технологій, а також прикладних досліджень на замовлення інноваційних підприємств. Крім цього до їхньої компетенції належать питання комерціалізації наукових розробок та новітніх технологій. Отже, адаптація персоналу таких організацій обумовлює необхідність розробки особливого адаптивного механізму, в основу якого повинен бути покладений принцип науково-тематичного спрямування, що ґрунтується на креативному потенціалі працівників, зайнятих у проведенні тематичних досліджень.

Зазначимо, що формування відповідних механізмів адаптації персоналу організацій інноваційної інфраструктури має здійснюватися з урахуванням їх цільового призначення у вирішенні завдань, пов'язаних з прискоренням процесів розробки і впровадження у виробництво новітніх технологій. Спрямованих на виготовлення конкурентоспроможної продукції, підготовку висококваліфікованих інженерних та наукових кадрів, перетворення освіти в інноваційно-привабливу та прибуткову сферу економіки.

Отже, це повинні бути гнучкі колективи високого рівня кваліфікації, здатні своєчасно і належним чином реагувати на вимоги зовнішнього середовища, яке спонукатиме їх прискорювати розробку інноваційних продуктів для потреб зовнішнього і внутрішнього ринків. Отже, мова йде про залучення до роботи в організаціях інноваційної інфраструктури таких працівників, які здатні системно вирішувати складні завдання підвищення техніко-організаційного рівня виробництва на засадах новітніх технологій, вміло використовувати потенціальні можливості своїх структур здійснювати організування виробництва продукції високої якості. В цьому контексті повинна бути налагоджена робота з ВНЗ, які розташовані в регіоні з тим, щоб заздалегідь домовлялись з ними про підготовку спеціалістів певного профілю та високого фахового рівня, здатних виконувати конкретні проектні завдання, пов'язані з підвищенням техніко-технологічного рівня підприємств та розробляти й впроваджувати новітні технології виготовлення продукції.

Разом з поліпшенням кадрового забезпечення організацій інноваційної інфраструктури надзвичайно важливим чинником ефективної їх діяльності є застосування сучасних, досконалих механізмів мотивації їхнього персоналу. Цей механізм має бути побудований з урахуванням фахового рівня працівників та їхнього вкладу в досягнення конкретних результатів в інноваційній діяльності, зокрема, він повинен бути в значній мірі спрямований на розвиток і застосування персоніфікованої мотивації працівників, зайнятих розробкою і реалізацією конкретних проектів.

ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

© О.В. Пирог, 2015

У результаті цивілізаційного розвитку на початку XXI ст. отримала поштовх до становлення економіка знань, яка розкриває нову роль і місце інтелекту людини в сучасному суспільстві. За умов зростаючої конкуренції між вищими навчальними закладами на міжнародних, регіональних і національних ринках освітніх та науково-дослідних послуг провідні університети світу (Гарвардський університет, Массачусетський технологічний інститут, Стенфордський університет, Мічиганський університет та інші) визначили базисом діяльності – «освіту, що базується на наукових дослідженнях». Визначення даного базису як основи діяльності забезпечує конкурентоспроможність вищого навчального закладу за рахунок здатності генерувати знання, здійснення трансферу і комерціалізації технологій та науково-технічних розробок в економіку, здійснення широкого спектру фундаментальних і прикладних досліджень.

Як зазначає Н.І. Чухрай, сучасний університет – це вже не тільки вища школа плюс наукові дослідження, але й складна багатофункціональна структура, яка веде освітянську, наукову, інноваційну діяльність, що є реальним внеском у соціально-економічний розвиток регіону, країни [1, с. 448]. Отже, вищий навчальний заклад трансформується у напрямі активної підтримки підприємництва, зокрема підготовки студентів та працівників до самореалізації у сфері бізнесу.

Вищі навчальні заклади виступають базовим суб'єктом у процесі забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. До переваг участі вищих навчальних закладів у цьому процесі належать можливість генерування знань; перетворення теоретичних знань в практичні результати; трансфер та комерціалізація технологій і науково-технічних розробок; відтворення високоінтелектуальних науково-педагогічних працівників; фінансова незалежність вищих навчальних закладів від держави; диверсифікація фінансування вищого навчального закладу; розвиток малого бізнесу. Серед недоліків – можна визначити дефундаменталізацію, квазінауковість та бюрократизм.

Враховуючи обмеженість бюджетного фінансування наукової діяльності, виникає об'єктивна необхідність розвивати поруч з традиційними освітніми, науковими та управлінськими функціями, також й підприємницьку діяльність вищих навчальних закладів та формувати інноваційну інфраструктуру. Потреба обумовлена такими причинами: необхідністю вільно комерціалізувати результати наукової діяльності, пошуком додаткових джерел фінансування НДДКР через розширення наукових та науково-технічних послуг, що надаються університетами, необхідністю більш гнучкої кадрової політики.

Однією із ключових передумов ефективного формування ланцюга «генерування ідеї – розроблення інноваційного продукту – постачання – виробництво – збут покупцю» у межах національної економіки є створення інноваційної інфраструктури, яка дає змогу, з одного боку, сформувати потребу у нововведенні, а з іншого – забезпечити відповідний рівень пропозиції цих нововведень. Встановлено, що інноваційна інфраструктура є сукупністю підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо). Інноваційна інфраструктура об'єднує організації різних видів: консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікаційні, юридичні, освітні, тренінгові тощо, фірми, інвесторів, посередників, наукові та державні установи.

Інноваційна інфраструктура створює та забезпечує сприятливе середовище, що систему необхідних соціальних, юридичних, економічних, інформаційних та інших інститутів, для взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності. Метою створення інноваційної інфраструктури вищих навчальних закладів України є комплексне забезпечення інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, збереження і розвиток наукового та науково-технічного потенціалу країни в інтересах суспільства, включаючи подолання спаду виробництва, його структурну перебудову, створення нової продукції, підвищення технічного рівня виробництва та якості продукції.

Отже, при вищих навчальних закладах України мають створюватись підприємства або формуватись структурні підрозділи, що будуть забезпечувати ефективне управління науково-дослідної діяльності та

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
просування новітніх технологій на ринок, також поєднувати людей, наукові розробки та об'єкти з метою просування новітніх технологій та високотехнологічних послуг на ринок. Основними напрямками діяльності таких структурних підрозділів можуть бути:

- моніторинг результатів наукових досліджень з метою формування інформаційної бази даних інноваційно-технологічних розробок;
- розробка та адаптація бізнес-планів під вимоги потенційних інвесторів з метою впровадження у виробництво науково-технічних розробок;
- налагодження діалогу «бізнес-наука» у сфері інноваційних інтересів шляхом проведення конференцій, семінарів, виставок, круглих столів та презентацій;
- створення міжрегіональної інтернет-системи стажування фахівців та викладачів в сфері захисту інтелектуальної власності, управлінського консультування, інноваційного менеджменту тощо;
- підготовка та організація пілотних освітніх програм та спецкурсів.

Здійснювати свою діяльність можливо через віртуальний офіс, створення якого дозволить підвищити ефективність комерціалізації науково-технічних розробок та мобільність науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів України.

Основною перешкодою для вищих навчальних закладів у процесі забезпечення інноваційного розвитку національної економіки є відсутність ринку науково-технічних розробок та технологій, й відповідно, попиту на них. На наш погляд, найбільш точно охарактеризував ситуацію з відсутністю попиту на наукові інноваційні здобутки в Україні В.М. Гесць: «... немає через те, що економічна і політична модель, яка сьогодні функціонує в Україні, не формує цього попиту. Навіщо займатися клопіткою справою інновацій, якщо можна завезти контрабанду, якщо можна отримати неконтрольований доступ до ресурсів, якщо можна отримати відтак, і таке інше» [2, с. 38].

Ключову роль у стимулюванні інноваційного розвитку національної економіки технологій має відігравати держава. Державна політика у напрямку активізації господарюючих суб'єктів щодо трансферу та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності повинна бути спрямована на розробку стимулів для приватних суб'єктів підприємництва, стимулювання трансферу та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, що у результаті приведе до збільшення податкової бази та надходження коштів до державного та місцевих бюджетів.

Таким чином, для активізації процесу інноваційного розвитку національної економіки потрібно формувати попит на такі ідеї з боку держави, використовуючи нормативно-правові, економічні та адміністративні інструменти стимулюючого характеру. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці пропозицій щодо вирішення проблем законодавчого плану в сфері управління інтелектуальною власністю університетів, створення ними малих інноваційних підприємств і механізму розподілу прибутку від комерціалізації університетських розробок.

1. Чухрай Н.І. Академічне підприємництво за кордоном та в Україні / Н.І. Чухрай // Вісник Національного університету «Львівська Політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: Етапи становлення і проблеми розвитку. – 2011. – № 714. – С. 448-458.

2. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт.-упоряд.: Г.О. Андрущук, І.Б. Жилияєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. - К: Парламентське вид-во, 2009. - 632 с.

СОЦІАЛЬНІ КОНФЛІКТИ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

© Р.П.Підлипна, 2015

На соціальні конфлікти здійснюють вплив різні суб'єкти суспільних відносин, зокрема держава в особі уряду, адже її завдання полягає у мінімізації соціальних конфліктів та недопущенні їх розгортання та переростання у відкриті протистояння. Саме тому одним із завдань соціальної політики виступає регулювання соціальних конфліктів, однак останні своєю чергою не завжди піддаються такому регулюванню. Відповідно соціальні конфлікти бувають різного рівня урегульованості, а крайніми проявами виступають керовані та некеровані.

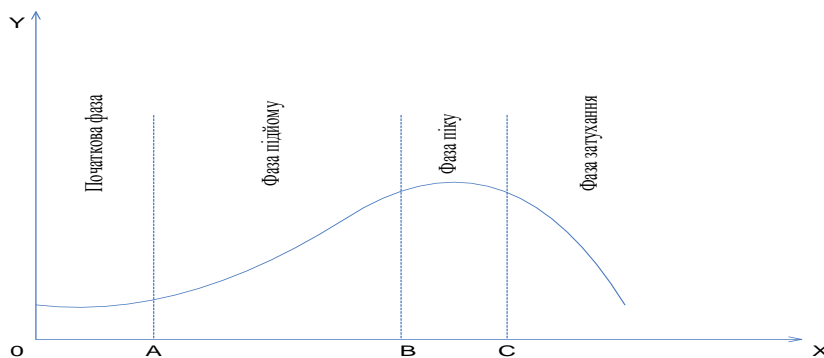
Доцільно також звернути увагу на зміщені соціальні ризики, адже існують випадки, коли соціальний конфлікт приховує інший невидимий та неочевидний, який по-суті і послужив поштовхом до розгортання явного.

Як і кожне соціальне явище соціальний конфлікт проходить певні етапи, тобто для нього характерний життєвий цикл. О. Зінчина пропонує виокремлювати наступні етапи:

- виникнення і розвиток суперечливої ситуації;
- сприйняття суперечливої ситуації як конфліктної хоч би однією із сторін;
- початок відкритої конфліктної взаємодії;
- розвиток відкритого конфлікту;
- вирішення конфлікту [1. С.40].

На нашу думку, не доцільно виокремлювати етап вирішення конфлікту, адже не усі конфлікти вирішуються, існують приклади сьогодення коли конфлікти набувають циклічної повторюваності як наприклад «сектор газу», що то згасають, то знову розгоряються, таким чином слушно буде говорити про їх затухання, а не вирішення.

Також виокремлюють фази конфлікту, які витікають з етапів розгортання конфлікту та виступають своєрідним життєвим циклом конфлікту (рис. 1).

Джерело: побудовано автором на основі [1.С. 40-41].

Рис.1. Фази конфлікту

Як видно з рис. 1 конфлікт у початковій фазі (відрізок OA) перебуває на етапі виникнення, розвитку та усвідомлення конфліктної ситуації, на етапі початку відкритої конфліктної ситуації має місце фаза підйому (відрізок AB) пік конфлікту припадає на етап розвитку відкритого конфлікту (BC), а на етапі вирішення конфлікту відбувається його затухання (CX).

Отже, найоптимальнішим варіантом є пошук шляхів вирішення конфлікту на етапі виникнення та розвитку конфлікту, не допускаючи відкритого протистояння.

6. 1.Зінчина О. Б. Конфліктологія: навч. посібник / О.Б. Зінчина – Харків: ХНАМГ, 2007. – 164 с.

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗНАЧЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ У СІЛЬСЬКОМУ РОЗВИТКУ

© Плотнікова М.Ф., 2015

Посилення продовольчої, фінансової, водної, енергетичної, кліматичної та інших видів кризи як визначальних чинників щодо діяльності суб'єктів господарювання формують якісно нові вимоги до реалізації потреб та розкриття потенціалу людського капіталу, родини, громади, підприємства, країни, регіону, наднаціонального та глобального утворення водночас сприяючи добробуту та розвитку суспільних утворень. Формування нового середовища функціонування суб'єктів суспільних відносин через запровадження пермакультурних підходів у виробництві, посилення ролі безвідходних, енергозберігаючих, органічних, біологічних систем у виробництві та життєдіяльності, активізація ролі ноосферної освіти, природо доцільного виховання сприятимуть формуванню продовольчої, економічної та соціально-екологічної безпеці країни, підвищенню родючості ґрунту та збільшенню біологічного різноманіття та сільських територіях, а також знизить рівень витрат на реалізацію програм розвитку [1, С. 6; 2].

Формування засад сталого сільського розвитку є сферою інтересів великого кола як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, зокрема С. Бойка, В. Борщевського, В. Збарського, І. Гнибіденка, С. Горлова, Ю. Губені, Г. Кваснікова, В. Кулика, В. Мацибори, О. Мельника, О. Павлова, М. Хвесика та ін. Інструменти та механізми забезпечення добробуту населення та інклюзії на сільських територіях представлені у працях Т. Затонацької, Н. Куцмус, Е. Лібанової, Л. Молдаван, І. Тараненко, О. Шубравської та ін. Особливості функціонування сільської економіки є предметом досліджень зарубіжних вчених таких як А. Вайес, П. Готліб, Г. Грін, С. Деллер, Дж. Кроматсьє, Б. Ліу, Д. Маркуїлер, В. Петріков, К. Скот, Х. Талбот, Л. Хантер, К. Хуббард, М. Шаксміт та ін. та вітчизняних О. Бородіна, Т. Зінчук, Р. Косодій, О. Могильний, Т. Осташко, І. Прокопа, П. Саблук, В. Юрчишин. Теорія та методологія руралізму знайшла своє відображення в працях Г. Ван Дер Вурстен, С. Грейдус, П. Клавал, С. Краус, Д. Лін, Д. Моффат, Дж. Нуге та ін. Недостатній рівень розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, зосередження значної частини її об'єктів серед обмеженого кола власників зумовлює невисокий ступінь [3-5]. Активно обговорюється на всіх рівнях питання державно-приватного партнерства у всіх сферах забезпечення функціонування структур сільського розвитку.

Інноваційно-інвестиційний характер планомірного розвитку мережі населених пунктів на сільських територіях значною мірою обумовлений станом розвитку як виробничої, так і соціальної інфраструктури. Активізація ролі територіальних громад через пропонування та впровадження раціональних змін на прилеглих територіях, співпраця з органами державної влади та місцевого самоврядування сформували підстави для формування стратегії розвитку сільських територій у вигляді державної програми, у якій було б передбачено цілісну систему взаємодії у цьому напрямку.

Інтеграція в Європейську спільноту, збереження громад на своїй землі, справедливий розподіл ре курсів та бюджетів, розвиток місцевого самоврядування дозволили окреслити складові моделі оптимізації їх роботи з точки зору співвідношення наданих послуг та потреби в них наведена на рис. До основних критеріїв успіху невеликих структур, що діють на ринку фінансових послуг можна віднести можливість досягнення мети, терміни реалізації, бюджет (супутні витрати), якість тощо [6].

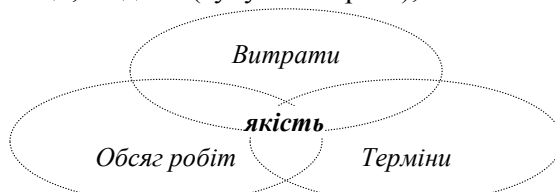

Рис. Модель ефективності фінансових послуг на сільських територіях

Необхідно відзначити тенденцію до активного зростання кількості екологічних помість та поселень в Україні, які самостійно вирішують питання інфраструктурного забезпечення [6-7]. Так, наприклад, в 2007 р. в Житомирській області було одне поселення, а 2014 р. їх є 12 в семи районах. В Черкаській області в Чигиринському районі поселення – Хутір Буда в 2003 р. налічувало три сім'ї, в 2009 р. їх вже було 23.

При тому, що система не організовувала цей процес і йому не сприяла. Тенденції, що спостерігаються в суспільстві, проявляються, в першу чергу у силу зміни свідомості його членів щодо бажання бути в єдності з Природою, внести можливий посильний внесок у відновлення екологічної ситуації на Землі. Тому в Програмі Всеукраїнської громадської організації «Народний рух захисту Землі» визначальною є мета: «Перетворити Землю в ідеальне середовище проживання людини, як це було передбачено Богом». Звідси випливає вимога, яка знайшла своє відображення в Концепції «Родова садиба» і в проекті Закону України «Про родові помістя і родові поселення»: від 30 до 50% території родового помістя, залежно від рельєфу місцевості, де воно перебуває, має бути засаджено неплодовими деревами. За дотримання цієї умови і виділенні під родові помістя 1 млн. га: 1) буде посаджено неплодових насаджень (ліс) – 300-500 тис. га.; 2) інвестиції приватних забудовників протягом перших 10 років, становитимуть близько 30 млрд. грн. на рік; 3) екологічно чистої сільськогосподарської продукції буде вироблятися на суму 10 млрд. грн. у рік.

Таким чином, практика створення родових поселень є необхідною умовою ефективного функціонування громадських територіальних органів управління – територіальних громад; вибір споживчого товариства як оптимальної форми виробництва товарів і надання послуг, а також інфраструктурного продуцента є акумулюючою системою реалізації прийнятих управлінських рішень.

1. Гридчин В.Т. *Азы плодородия и успешного земледелия* / В.Т. Гридчин; Клуб орган. Земледелия. – К. *К Земле с любовью*, 2010. – 112 с.

2. *Городская пермакультура с Джеффом Лотоном. Відео.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: vk.com/club70312711?w=wall-70312711_145%2Fall

3. Драгун Д. *Агробізнес України. Інфорграфічний довідник.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: bakertilly.ua

4. *Державна служба статистики України. Офіційний сайт.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua/

5. Gilman R. *The Eco-village Challenge. The challenge of developing a community living in balanced harmony - with itself as well as nature - is tough, but attainable* / R. Gilman // Context Institute. *Catalyzing a graceful transition to the Planetary Era.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: context.org/iclib/ic29/gilman1/

6. Plotnikova M. *Innovative character of rural territories social potential realization* / M. Plotnikova // *Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development.* – 2014. – №36. – №4. – P. 956-958.

7. *Food and Agriculture. Офіційний сайт.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: fao.org/

ВПРОВАДЖЕННЯ У ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ КОНТРОЛЯ Й РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ СИСТЕМИ

©Позднякова Л.О., 2015

Реформування та сталий розвиток економіки, підвищення соціальних стандартів населення України нездійсненні без створення потужної, конкурентоздатної, динамічної страхової системи. Особливу гостроту питанню формування і розвитку ефективної вітчизняної страхової системи надають євроінтеграційні прагнення України, які супроводжуються складними, глибинними та специфічними процесами. Стратегічна орієнтація України в Європейський Союз (далі ЄС) вимагає від національної страхової системи кардинального реформування державного нагляду та законодавчих основ регулювання страхових відносин, все більшу роль відіграють директиви ЄС в галузі страхування, міждержавні інтеграційні угоди.

Розвиток вітчизняної страхової системи в сучасних умовах супроводжується концентрацією страхового і перестраховального капіталів, що призводить до загострення конкуренції на ринку, експансії міжнародного страхового капіталу. Інтенсивні інтеграційні процеси вимагають від національної страхової системи адаптації до нових умов міждержавної торгівлі страховими послугами. Водночас, враховуючи національні інтереси, перед вітчизняною страховою системою постає нове завдання ефективної взаємодії з європейською страховою системою.

Слід зазначити, що в праві ЄС виправдано виокремлюють дві складові, які умовно можна назвати політичною та економічною (зустрічаються також такі визначення, як інституційне та матеріальне право) [1]. Перша з них присвячена статусу різних органів ЄС, друга - створенню спільного ринку та формуванню єдиної економічної політики [2]. Економічне право ЄС спрямоване на створення спільного економічного простору у різних сферах підприємницької діяльності, включаючи також і сферу страхових послуг. Економічне право ЄС ґрунтується на низці основоположних принципів, що також називаються свободами: свобода переміщення товарів; свобода переміщення осіб (свобода заснування включно); свобода надання послуг; свобода переміщення капіталів [3]. Крім основоположних принципів, на яких ґрунтується економічне право ЄС, існують також особливості прийняття нормативних актів у Європейському Союзі, які поділяються на: регламенти, що мають пряму юридичну дію у всіх країнах-членах ЄС; директиви, які повинні бути транспоновані в національне законодавство країн-членів ЄС; рекомендації, які не є юридично обов'язковими для виконання країнами-членами ЄС [4].

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС передбачає комплекс заходів із наближення національного законодавства до європейських стандартів, затверджених Конвенцією адаптації України до законодавства ЄС. Проаналізуємо більш детально імплементацію законодавства ЄС у сферу надання страхової послуги та розвитку вітчизняного страхового ринку. Зокрема, вітчизняні страховики у своїй діяльності керуються Директивою 2002/92/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 9 грудня 2002 року про посередництво у страхуванні [5], яка встановлює правила початку та ведення діяльності зі страхового посередництва та посередництва у перестрахованні фізичними та юридичними особами, що займаються підприємницькою діяльністю на території держави-члена або бажають робити це у майбутньому. У цій Директиві надані визначення таких концептуальних понять страхування, як «страхова компанія», «компанія, що займається перестрахованням», «страхове посередництво», які враховані у проекті нового Закону України «Про страхування». У Директиві 2002/92/ЄС також розроблені вимоги до реєстрації та професійні вимоги до страхових посередників, Уповноважені органи, санкції, забезпечення обміну інформацією між державами та інше. Активне впровадження у вітчизняну практику основних положень цієї Директиви сприятиме розвитку та підвищенню ефективності посередництва у страхуванні, яке на сучасному етапі розвинене дуже слабо.

Директивою 2009/138/ЄС від 25 листопада 2009 року [6] регламентується початок і введення у сферу страхування та перестраховання нормативів платоспроможності (Solvency II). Режим платоспроможності, встановлений у цій Директиві, сприяє більш повному захисту власників страхових полісів. Він вимагає, щоб держави-члени забезпечували органи нагляду ресурсами для виконання своїх обов'язків, як вказано у

цій Директиві. Необхідний платоспроможний капітал повинен відображати рівень правомірних власних фондів, що дозволяє страховим та перестраховальним організаціям поглинати значні втрати, і який дає достатні гарантії власникам страхових полісів і бенефіціаріям, що виплати будуть зроблені тоді, коли настане термін їх оплати.

У вітчизняній практиці практично впроваджено положення Solvency I. Єдина суперечність положень вітчизняного страхового законодавства та Solvency I полягає у різному тлумаченні поняття «гарантійний фонд». Також необхідно зазначити, що, при застосуванні Solvency I специфіка профілю ризиків конкретної страхової компанії не береться до уваги. Тому, на сучасному етапі розглядається механізм впровадження у вітчизняну практику положень Solvency II. Метою Solvency II є не лише підвищення вимог до сукупного обсягу капіталу страховика, але й забезпечення високих стандартів оцінки його ризиків та ефективності розміщення капіталу [7]. Крім того, Solvency II сприятиме зростанню прозорості та встановленню зрозумілих правил гри на вітчизняному страховому ринку.

Впровадження Solvency II забезпечує можливість вдосконалення вимог до платоспроможності страховиків шляхом [8]:

- впровадження системи, яка базується на врахуванні ризик-факторів;
- використання інтегрованого підходу до формування страхових резервів та вимог до капіталу;
- впровадження всеохоплюючої системи ризик-менеджменту;
- використання внутрішніх моделей управління капіталом страховика;
- мінімізації впливу ризиків шляхом їх диверсифікації.

Отже, впровадження у вітчизняну практику положень Solvency II дозволить вітчизняним страховикам, враховуючи ефективний ризик-менеджмент, формувати свій капітал та страхові резерви з урахуванням майбутніх виплат страхових сум/відшкодувань. Формування рівня платоспроможності, адекватного до взятих на страхування ризиків, дозволить розширити перелік страхових продуктів, які страховик може запропонувати, а також значно підвищити величину власного утримання страховика при страхуванні різноманітних ризиків.

Узагальнюючи наведене, можна зробити висновок, що Європейська інтеграція України вимагає формування принципово нового порядку управління й регулювання страхової системи з урахування міжнародних регулятивних вимог. В більшій мірі потребує вирішення питання підвищення капіталізації, конкурентоспроможності та соціального спрямування національної страхової системи. Комплексне вирішення сформульованих питань передбачає формування новітньої наукової парадигми та концепції розвитку страхової системи в умовах Європейського вектору розвитку України.

1. Вишне夫斯基 А.А. *Банковское право Европейского Союза: учебное пособие* / А. Вишне夫斯基 . - М.: Статут, 2000. – С.12.
2. Lasok D., *Law and Institution of the European Communities*/ D. Lasok. – L.: Butterworths.- 1991. – 436 P.
3. Литвин М.В. *Економіко-правові основи євроінтеграційних процесів у сфері банківської діяльності* / М.В. Литвин. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: renlife.com.ua – Назва з екрану.
4. *Проблеми реформування банківської системи України в контексті європейської інтеграції: Інформаційно-аналітичні матеріали.* - Вип. 8 / В.І. Міщенко, А.В. Шаповалов, В.В. Крилова, В.В. Ващенко, Н.В. Грищук та ін. - К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. - 2007. - 266 с.
5. *Офіційний вісник Європейських Співтовариств* L 9/3 від 15.1.2003 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: renlife.com.ua – Назва з екрану.
6. *Офіційний вісник Європейських Співтовариств* L 335/1 від 17.12.2009 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: renlife.com.ua – Назва з екрану.
7. Ткаченко Н.В. *Роль актуарних технологій в умовах переходу до Solvency II* / Н.В. Ткаченко // *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. Т. 1.* – Хмельницький: ХНУ. - 2008. – №5. – С. 109-115.
8. Ткаченко Н.В. *Новітні підходи до оцінки платоспроможності страхових компаній в рамках Solvency II* / Н.В. Ткаченко // *Банківська справа.* – 2010. – №4. – С.17-19.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

©Поліщук І.Р., Максимчук М.О., 2015

Податок на додану вартість (ПДВ) забезпечує ритмічність, надійність і стабільність надходження коштів в якості доходів Державного бюджету України, при цьому володіє наступними перевагами для суб'єктів господарювання: простота нарахування, стримування кризи надвиробництва і прискорене витіснення з ринку слабких виробників продукції, можливість взаємної зв'язки платниками податкових зобов'язань, відсутність подвійного оподаткування; рівність умов щодо сплати як виробниками, так і продавцями; широка база оподаткування.

Однак можливість зниження бази оподаткування, порушення застосування податкових пільг, ухилення від сплати ПДВ в умовах недосконалого законодавства з оподаткування вимагає удосконалення методичного забезпечення бухгалтерського обліку операцій з придбання та реалізації активів для забезпечення повноти, своєчасності та достовірності розрахунків з ПДВ.

На етапі організації процесу документообігу на підприємстві ставляться жорсткі вимоги щодо якості первинної інформації, оскільки саме на основі достовірної та компетентної, повної та своєчасної інформації управлінський персонал має змогу раціонально побудувати господарську діяльність підприємства в цілому, а також задовольнити потреби внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Документальною підставою відображення розрахунків з ПДВ в обліку є видаткова накладна, касові та розрахункові чеки, транспортні квитки, готельні рахунки, рахунки за послуги зв'язку чи за інші послуги, бухгалтерські довідки. Однак, основним первинним документом, що підтверджує оподаткування ПДВ, є податкова накладна.

Окрім податкової накладної, податкова реформа вплинула і на порядок одержання права на зарахування сум ПДВ до податкового кредиту на підставі наступного первинного документа - довідки. Так, з 1 липня 2015 року на підставі такої довідки платник податку зможе включити до податкового кредиту: а) суми ПДВ, сплачені у вартості товарів/послуг, необоротних активів, придбаних до 1 липня 2015 року, що не були включені до вказаної дати; б) та/або з яких до 1 липня 2015 року були визначені податкові зобов'язання відповідно, у разі якщо такі товари/послуги, необоротні активи починають використовуватися після 1 липня 2015 року повністю або частково в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності, у тому числі переведення невиробничих необоротних активів до складу виробничих [1, п. 36 підр. 2 р. ХХ].

Таким чином, реформа 2015 року значно вплинула на відображення операцій з ПДВ, зокрема у випадку податкового кредиту в бухгалтерському обліку. Так, доповнено перелік документів, що є підставою для формування податкового кредиту (довідка) та встановлено обов'язковий порядок реєстрації податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних для отримання права на податковий кредит.

Від методики облікового відображення розрахунків з податку на додану вартість залежить своєчасність розрахунків з бюджетом за ПДВ та уникнення сплати штрафних санкцій та пені.

Значимість застосування елементів методу обліку для виконання облікових записів розрахунків з ПДВ має важливе значення, оскільки передбачає групування операцій за економічно однорідними ознаками для забезпечення ефективного використання ресурсів підприємства.

Однак, облік розрахунків за податками передбачає визначення в повному обсязі бази оподаткування щодо конкретного виду податку або збору, що підлягає сплаті до бюджету.

Також для податкового обліку має важливе значення документування (включає в себе форми первинних документів для обліку ПДВ); оцінка (застосовується для визначення бази оподаткування за операціями постачання, придбання та реалізації товарів (робіт, послуг).

Застосування такого елемента методу бухгалтерського обліку, як подвійний запис забезпечує одночасне відображення операції по дебету та кредиту рахунка. Так, за дебетом субрахунку 641 відображається дебіторська заборгованість, тобто бюджетне відшкодування, а по кредиту - кредиторська

заборгованість із сплати ПДВ до бюджету.

Рахунки використовуються для групування та поточного відображення даних з ПДВ, а також виступають засобом контролю за повнотою сплати податку на додану вартість до бюджету.

Правильне відображення розрахунків з податку на додану вартість має важливе значення, оскільки дозволяє забезпечити достовірність записів в облікових регістрах та звітності.

Так, згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків, бухгалтерський облік розрахунків з ПДВ ведеться на рахунку 641, а податкове зобов'язання та податковий кредит на рахунках 643 та 644 відповідно [2]. При журнальній формі ведення розрахунки з ПДВ відображаються в журналі 3.

У податковій практиці застосування двох рахунків для податкового кредиту та зобов'язання з податку на додану вартість є позитивним явищем, оскільки дозволяє конкретизувати операції з ПДВ для правильності визначення суми, що підлягає сплаті до бюджету.

Податкова звітність з податку на додану вартість представлена у формі Податкової декларації з ПДВ. Бухгалтерський баланс відображає узагальнення результатів діяльності за звітний період, тобто наявність дебіторської або кредиторської заборгованості з ПДВ, використовуючи принцип балансового узагальнення. Даний принцип порівнює суми по дебету та кредиту з податку на додану вартість для визначення різниці у вигляді чистого податкового зобов'язання або суми бюджетного відшкодування.

У формі фінансової звітності №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» ПДВ відображається як у активі, так і у пасиві. Рядок 1135 активу «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» відображає дебетові обороти по рахунку 641, а рядок 1190 «Інші оборотні активи» відображає дебетові обороти рахунків 643 та 644. Кредитові обороти по рахунках 641 у пасиві балансу відображаються у рядку 1620 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом». У рядку 1690 «Інші поточні зобов'язання» відображаються кредитові обороти по 643 та 644 у випадку, якщо на момент складання фінансової звітності ще не відбувся факт оприбуткування товарів, або отримання послуг.

У формі №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» до 2013 року існував окремий рядок «Податок на додану вартість», що відображав суми ПДВ, які підлягали вирахуванню з доходу. Із 2013 року у даній формі фінансової звітності першим рядком для заповнення вже є 2000 «Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)», що відображає вартість доходу без ПДВ та інших вирахувань.

Вважаємо за доцільне доповнити ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» окремим рядком «Податок на додану вартість». Це дозволить розширити інформаційну базу для застосування взаємної перевірки під час здійснення внутрішнього і зовнішнього контролю повноти, достовірності і своєчасності відображення розрахунків з ПДВ в розрізі ставок за всіма стадіями обробки облікових даних, зокрема, у первинних документах, облікових регістрах та звітності.

4. *Податковий кодекс України: за станом на 10.04.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.*

5. *Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: за станом на 08.02.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99.*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

© Полянська А.С., Лазарук Т., 2015

Вступ України до ЄС ставить перед вітчизняними підприємствами вимоги щодо вирішення низки соціальних, екологічних, економічних проблем шляхом зміщення акцентів на духовний, культурний розвиток, професійне зростання окремої особи та суспільства в цілому, розвиток соціальної та творчої активності населення. Такий підхід до подальшого розвитку суспільства відповідає принципу соціальної відповідальності, який набув значного поширення з часу підписання Меморандуму про соціальну відповідальність бізнесу в Україні 16 грудня 2005 року [1, 2].

На сьогодні діяльність соціально-відповідальних компаній зосереджується на таких напрямках: формування доброзичливих взаємин з місцевими співтовариствами і сприяння їх розвитку, підтримка будь-яких ініціатив в цьому напрямку; надання місцевій молоді і власному трудовому колективу широких можливостей для навчання і підвищення кваліфікації відповідно до вимог світового ринку і національної економіки; добросовісна сплата податків, виконання вимог міжнародного, державного, регіонального законодавств; добровільна екологічна діяльність за рахунок підтримки і заохочення зусиль, пов'язаних з охороною довкілля; охорона здоров'я і безпека праці; виробництво якісної продукції; реалізація корпоративних програм з охорони та зміцнення здоров'я співробітників; реалізація корпоративних програм морального стимулювання персоналу; реалізація благодійних та спонсорських проектів; участь у формуванні позитивної суспільної думки про бізнес [1, 3, 4].

За результатами соціологічного опитування, проведеного Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України та благодійним фондом «Інтелектуальна перспектива», в якому взяли участь 811 підприємств різних розмірів, форм власності та сфер діяльності, бізнес-структури позиціонують своє ставлення до аспектів соціальної відповідальності наступним чином. До реалізації соціальних проектів 60 % респондентів ставляться позитивно та вважають їх корисними для суспільства в цілому; чверть опитаних продемонструвала «нейтралітет»; 5 % респондентів зафіксували негативне ставлення, оцінивши таку діяльність як «марну витрату часу та ресурсів». У визначенні сфер, які потребують соціальних проектів пріоритети надаються допомозі дітям інвалідам – 69 %; допомозі інвалідам, людям похилого віку, знедоленим – 60 %; охороні здоров'я – 58 %; освіті – 50 %; екології – 39 %; науці – 30 %; культурі, мистецтву – 22 % [5].

Попри те, що результати опитування демонструють позитивне ставлення до соціальної відповідальності, багато вітчизняних підприємств не бажають відкрито заявляти про те, що вони займаються такою діяльністю. Така ситуація обумовлена наступним. По-перше, вона віддзеркалює в цілому негативне ставлення громадян до бізнесу в українському суспільстві. По-друге, здійснення будь-яких соціальних заходів може бути розцінене як ознака того, що вони приховують свій прибуток. Масштаби соціальної активності можуть істотно зрости, якщо держава буде її заохочувати та стимулювати шляхом формування сприятливого соціально безпечного середовища для діяльності підприємств. Причому це середовище утворюється не самою державою, а через посередництво інститутів громадянського суспільства, наприклад, бізнес-асоціацій, ЗМІ, громадських благодійних організацій, наукових установ тощо [6].

Соціальна відповідальність є добровільною діяльністю компаній приватного і державного секторів, спрямованою на дотримання високих стандартів виробничої діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище тощо, вирівнювання наявних економічних і соціальних диспропорцій; створення довірливих взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою; покращання результативності бізнесу та показників прибутковості у довгостроковому періоді.

У розвинутих країнах, де соціальна відповідальність є невід'ємною частиною політики господарювання, у даній сфері діяльності приділяють увагу діям кожного співробітника компанії. Відтак основними принципами діяльності для працівників вітчизняних підприємств на засадах соціальної відповідальності мають стати такі: справи компанії необхідно вести чесно, порядно та професійно, щоб

забезпечити підтримку відмінного іміджу та бездоганної репутації компанії; уникати будь-яких дій, які можуть призвести до порушення чинного законодавства України; не допускати зіткнення власних інтересів з інтересами компанії; при формуванні звітної документації забезпечувати точну і правдиву інформацію; не допускати випадків розголошення конфіденційної інформації компанії, поважати конфіденційність інших сторін, з якими компанія співпрацює; при реалізації заходів з управління персоналом (найм, навчання, кар'єрний розвиток, винагороди, надання відпусток, скорочення і т.п.), керуватися єдиними для всіх принципами та не допускати дискримінацію за національною, расовою, статевою, релігійною, віковою ознаками чи за фізичними обмеженнями; співпрацювати з іншими сторонами в реалізації заходів, спрямованих на зниження негативного впливу діяльності компанії на навколишнє середовище; максимально використовувати знання, здібності та професіоналізм працівників, залучаючи їх до виконання особливо відповідальної та важливої роботи; заохочувати підлеглих у пошуках кращих шляхів виконання поставлених перед ними завдань та покращення якості продуктів і послуг, які надаються споживачам; здійснювати оцінювання роботи підлеглих у відповідності до їхнього внеску у загальний результат діяльності компанії; сприяти особистому розвитку та кар'єрному росту працівників компанії; керівництву компанії бути відкритим у спілкуванні з персоналом, чуйним до їх побажань і потреб.

Підводячи підсумок, зазначимо, що включення соціальної відповідальності у принципи ведення бізнесу надає низку переваг для вітчизняних підприємств. Зокрема, сприйняття вітчизняних товаровиробників на міжнародному рівні покращуватиметься за рахунок:

поліпшення іміджу серед існуючих та потенційних споживачів, партнерів по бізнесу, посилення позицій у міжнародному співтоваристві (адже, наприклад, у Європі дані питання відіграють дуже важливу роль);

зростання довіри до виробника та його продукції, і як результат – збільшення обсягів продажів, посилення конкурентних позицій;

розширення можливостей формування безпечного середовища діяльності та розвитку компанії завдяки власній корпоративній політиці, зростанню професіоналізму персоналу.

1. Вахитов Р. *Искусство возможного (Круглый стол: "Социальная ответственность бизнеса. Проблемы и решения")* / Р. Вахитов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : sob.ane.ru/p5.htm

2. *Какой же бизнес социально ответственный?* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : finam.ru/analysis/forecasts0024D/default.asp

3. *Социальная ответственность как инструмент взаимодействия бизнеса и общества* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : socreklama.ru/sr_article.php?arti_id=165

4. Фурса М. В. *Фактори формування соціальної відповідальності бізнесу* / М. В. Фурса, П. С. Яницький [Електронний ресурс]. – Режим доступу : corporate-citizen.org.ua/pub_1.htm

5. Долішній М. *Підприємництво в соціальній сфері як передумова формування експортноорієнтованої економічної політики* / М. Долішній, В. Куценко // *Економіка України*. – 2006. – № 8. – С. 10–19.

6. Мельник С. *Становлення соціально орієнтованого бізнесу в Україні як складова державної соціальної політики* / С. Мельник // *Україна аспекти праці*. – № 5. – 2008. – С. 32–36.

ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

© Ю. М. Попова, 2015

Зацікавленість даною проблемою очевидна, але залишаються нез'ясованими питання щодо впровадження інноваційних та інституціональних елементів у формування і розвиток ринкової інфраструктури, в тому числі транспортно-логістичної. Для цього відокремимо чинники сучасного розвитку конкурентоспроможної національної економіки, які сприяють становленню інституціонального національного простору в євроінтеграційному середовищі, в якому ефективно повинна розвиватися транспортно-логістична інфраструктура на засадах інноваційного та інституціонального мислення. Для функціонування національної економіки, в тому числі й на регіональному рівні, треба звертати увагу на рівень: економічного зростання, безробіття, інфляції, економічного, екологічного й соціального добробуту, детінізації національної економіки, розвиненості правового поля і транспортно-логістичної інфраструктури.

Наприклад, заступник міністра інфраструктури Польщі Юліуш Енгельхардт, визначив пріоритетні напрямки, одним з яких є узгодження розвитку інфраструктури й підвищення її технічних стандартів, безпека й надійність перевезень, терміновість і гнучке обслуговування клієнтів, зниження вартості транспортної послуги, а також забезпечення урівноваженого юридичного обслуговування клієнтів. Як бачимо, проблеми в Європейських країнах однакові щодо формування ефективної ринкової інфраструктури, тільки рівень їх вирішення різний. Наприклад, Чехія має інфраструктуру рівня нижче середнього по Європейському Союзу і значно відстає від багатьох розвинених країн світу в цьому аспекті – відповідно до аналізу конкурентоспроможності країни, проведеного Міністерством промисловості й торгівлі. Низькоякісні транспортна, енергетична й телекомунікаційна інфраструктури можуть уповільнити економічний розвиток Чехії, затверджують автори аналізу. За якістю інфраструктури Чехія займає 19 місце в ЄС – поряд з Грецією, Ірландією та Італією. У світовому рейтингу Чехія займає 48 місце – в групі таких країн, як Китай, Хорватія і Кувейт. Для порівняння, країнами з найкращою в ЄС інфраструктурою названі Німеччина, Франція й Австрія.

За даними глобального дослідження *Doing Business 2011*, «Ведення бізнесу», «Рейтинг економік 183 країн світу» – моніторинг по показнику створення країнами сприятливих умов ведення бізнесу, що проводиться Світовим банком, Україна займає 145 місце, поступившись Мозамбіку, Танзанії й Гондурасу. Темпи відновлення економіки України в 2010-2011 рр. в порівнянні з рештою країн Європи – нижче середніх. Реальне зростання ВВП України різні джерела прогнозують від 0% до 5%, а за очікуваннями ВВП на душу населення (The Economist) Україна буде на останньому місці серед 30 країн Європи – 6,4 тис. дол.

За даними Євростата, Україна займає 5-е місце по рівню безробіття в Європі – 8,8%. Найвищий рівень безробіття за підсумками 2009 р. в Іспанії – 17%, за нею – Латвія (16,2 %), Естонія (13,2%), Словаччина (9,4%). У рейтингу країн по індексу розвитку людського потенціалу (Human Development Index, HDI) Україна займає 69-е місце в 2010 році (у рейтингу – 2009 було 85-е і в порівнянні з 2005 роком погіршила свій показник на сім позицій). Перед нею стоять Албанія, Росія, Казахстан, Азербайджан і Боснія. За нею – Іран, Македонія, Маврикій, Бразилія й Грузія.

Наведені рейтинги свідчать про неефективність економіки країни, в тому числі й нерозвиненість ринкової інфраструктури. Зокрема, І. Бутирська вважає, що в Україні необхідність і потреба в розвитку інфраструктури викликана такими чинниками: соціальною спрямованістю розвитку економіки; формуванням нової моделі економіки, зростанням ролі всіх видів власності; кон'юнктурою ринку товарів, робочої сили, що сприяє зростанню попиту на інфраструктурні послуги; торгівлею засобами виробництва; реалізацією принципів регіонального управління в межах єдиного економічного простору країни [1].

Отже, становлення інституціональної інфраструктури є одним з ключових моментів соціально-економічного розвитку країни. Ми згодні з Носовим А., що сучасний підхід до економічної інфраструктури підкреслює пріоритетність даної проблеми з позиції державної й регіональної стратегій [2]. Зазначимо, що в інституціональній концепції ринкової інфраструктури містяться основні ідеї щодо вибору

інституціональних форм організації ринкової інфраструктури і формування механізму взаємодії ринкових інститутів. Наведено оновлену інформацію [3, с. 44] визначеннями «інфраструктура» з точки зору різних концепцій, в тому числі інноваційної (табл. 1).

Таблиця 1

Концепції визначення інфраструктури

Концепція	Ідея організації та існування інфраструктури
Накладних витрат	Створення комплексу економічних умов для функціонування товарного обігу і розвитку комерційної діяльності
Інституціональна	Вибір інституціональних форм організації інфраструктури і формування механізму взаємодії ринкових інститутів
Маркетингова	Формування інфраструктури, яка обслуговує всю систему ринків, виходячи з пріоритетності інтересів споживача
Розподільна	Вибір ефективних каналів товароруку та обслуговуючої їх інфраструктури для різноманітних типів ринків
Логістична	Раціоналізація транспортно-складських процесів, матеріальних, фінансових та інформаційних потоків у сфері обігу
Інноваційна	Формування та розвиток інфраструктури, в тому числі транспортно-логістичної, на основі використання науково-обґрунтованих інноваційних стандартів та принципів; і впровадження сучасних мережевих, інформаційних, хмарових технологій. Наприклад, на іноземних залізницях впроваджують роботу «розумних вокзалів», екскурсійних поїздів. Підключення до роботи інноваційних парків, фондів тощо.

Таким чином, на соціально-економічний розвиток країни і регіонів особливий вплив здійснює та транспортно-логістична інфраструктура, яка враховує інституціональні особливості. Щоб забезпечити її функціонування на високому розвинутому рівні, треба розв'язати комплекс проблем учасників інституціонального середовища: державних і недержавних, формальних і неформальних інститутів і забезпечити здорові бізнес-процеси на державному рівні. Економічний розвиток залежить від здійснення ефективних реформ і створення відповідної інституціональної структури, тобто все це допоможе реалізувати відповідні державні і регіональні програми економічного й соціального розвитку. Отже, проблема розвитку транспортно-логістичної інфраструктури в Україні нагальна, а застосування аспектів інституціонального підходу прискорить її вирішення.

1. Бутирська І.В. *Інфраструктурне забезпечення регіонального розвитку : проблеми та шляхи їх вирішення: [монографія] / І.В. Бутирська— Чернівці: Книги – XXI, 2006. – 238 с.*

2. Носов А. *Інфраструктура регіональної логістики / А. Носов // Прикладная логистика. – 2007. – № 8. – С18-19.*

3. *Інфраструктурне забезпечення конкурентної економіки регіонів (методологія і механізми) / НАН України. Інститут регіональних досліджень / ред. кол.: науковий редактор, д.е.н., професор П.Ю. Беленький. – Львів, 2002. – 308 с.*

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БАЗИС УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ КОМПАНІЙ

©Прокопенко В.Ю., Столбова М.А. 2015

Ключові завдання управління діяльністю компанії (йдеться про комерційне підприємство), трактуються сучасними західними й вітчизняними науковцями по-різному. Виходячи з цього доцільним, є певне розкриття змісту та сутності управління діяльністю компаній. За думкою П. Друкера управління діяльністю компанії необхідно розглядати з одного боку як мистецтво, а з іншого – як чіткий алгоритм узгоджених керованих і контрольованих дій [1]. І ми погоджуємося з класиком менеджменту, але разом з тим вважаємо, що методологічно потрібно більш широке трактування сутності й змісту управління діяльністю компанії. В цьому контексті управління діяльністю компанії в широкому розумінні можна представити як систему управлінських відносин і дій спрямованих на встановлення і підтримання взаємодії суб'єктів управлінського процесу для забезпечення синергетичного ефекту з метою досягнення цілей компанії та виконання її місії.

Дослідження зарубіжного досвіду і вітчизняної практики управління діяльністю компанії дає можливість сформулювати найбільш загальні постулати управління:

- визначення місії компанії. Створення та існування компанії – не є метою економічного суб'єкту, а є досягнення цілей [1, с.33];
- діяльність будь-якої компанії спрямована на задоволення потреб споживачів;
- цілі й стратегія компанії не повинні суперечити загальнонаціональним інтересам, реалізацію яких забезпечують компетентні професійні виконавчі органи компанії.

Разом з тим, розгляд діяльності компанії варто розпочати з відповіді на запитання для чого вона створена і які її завдання, тобто окреслення системи вимірів в яких площинах існує чи має існувати система управління компанією.

За П. Ф. Друкером у управлінні (менеджменту) є три завдання [1, с. 33]:

1. сформулювати конкретну ціль і місію компанії. Базуватися кожне рішення та дія керівництва має на принципах економічної доцільності та прибуткового господарювання. Якщо керівництво не спроможне розвивати або підтримувати на дієвому рівні виробничі потужності для досягнення прибуткового й надприбуткового господарювання, то визначається, що керівництво не є ефективним. З цього виникає необхідність запровадження чи розвитку інституту відповідальності керівництва за забезпечення рентабельності ввіреного йому компанії/підприємства. Для уникнення прорахунків і помилок керівництво має чітко сформулювати мету і місію компанії. Репером при цьому є споживач. Саме споживач визначає сутність діяльності конкретної компанії, фірми тощо. Місія і призначення будь-якої компанії полягає у задоволенні потреб споживача (для якого стимулами та мотивами попиту є його власні цінності, вподобання, смаки, реалії);

2. досягнути продуктивного функціонування компанії і ефективної діяльності робітників. Продуктивність функціонування компанії залежить від ефективності роботи її робітників. Важливим аспектом управління є ефективне використання трудових ресурсів. Складність цієї задачі за П. Друкером полягає у невідповідності логіці робітників і логіці праці [1, с.35]. Для подолання цієї невідповідності керівник має розглядати людину як організм з особливими фізіологічними та психоемоційними властивостями, здібностями і обмеженнями, що певною мірою впливає на режим праці та її результат;

3. регулювати соціальний вплив і соціальну відповідальність компанії. З психологічної, географічної, соціальної культурної точок зору компанія завжди має бути частиною суспільства.

На нашу думку, одним із постулатів ринкової парадигми є те, що діяльність підприємств формують потенційного споживача. З іншого боку, споживачі висловлюючи свої вподобання та смаки впливають на формування поглядів і напрямів діяльності підприємств.

З викладеного вище, можна зробити висновок, що основною метою будь-якої комерційної компанії має бути задоволення потреб споживачів, при цьому, компанія, певною мірою сама формує споживача його смаки та вподобання.

Окремим важливим моментом при управлінні діяльністю компанії є визначення її завдань.

Завдання – це положення, яких компанія прагне досягнути. Завдання не визначають майбутнього, вони засіб мобілізації сил та ресурсів для побудови майбутнього [1, с. 52].

Комплексне виконання завдань сприятиме компанії досягнути визначених цілей.

Наступним важливим питанням є принципи управління діяльністю. До принципів часто відносять: чітко сформульовану місію; оперативність; концентрацію на важливих напрямках діяльності; відбір, розподіл кадрів; постійну підготовку і перепідготовку кадрів (орієнтація робітника на конкретні результати праці. Самооцінка власних результатів праці. Підзвітність та відповідальність робітника. Можливість кар'єрного зростання. Можливість отримання задоволення від власної праці); визначення та виявлення потенційно можливого впливу бізнесу (діяльності компанії) на соціум, суспільство, ринок, оточуюче середовище.

Місія визначає стратегію, а стратегія визначає організаційну структуру.

Менеджмент – це специфічна та визначаюча структура кожної організації [1, с.100]. Організаційна структура має стати дієвим інструментом менеджера. Сьогодні точаться думки про єдину правильну тип/форму організаційної структури. На нашу думку, не існує єдиної правильної форми чи типу. Важливо для менеджменту навчитися виявляти, вибудовувати та перевіряти на практиці організаційні структури, які відповідали би поставленим завданням.

Організаційна структура – це інструмент за допомогою якого можна збільшити продуктивність сумісної праці робітників.

На практиці існують безліч видів організаційних структур компаній (горизонтальноорієнтовані і вертикальноорієнтовані організаційні структури), але все вони мають особливі принципи побудови:

прозорість формування та побудови;

визначення осіб, що приймають остаточні рішення у сфері своєї компетенції. Визначення осіб керуючих у кризових ситуаціях. Співмірність повноважень і відповідальності;

окремий робітник повинен мати тільки одного керівника (начальника)

кількість рівнів організації має бути мінімальним (горизонтальна побудова організації)

Особливої уваги потребує питання управління персоналом (трудовими ресурсами).

Мотивацією до праці є не тільки рівень оплати праці, але й самореалізація,

Робітнику потрібно бачити завдання, проблему для вирішення, знання про місію організації і віра в неї, постійне підвищення кваліфікації, бачення результату своєї діяльності.

1. П.Ф. Друкер *Енциклопедія менеджмента: Пер. с англ. – М: Издательский дом «Вильямс», 2004. 432 с.*

ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ВТОРИННОЇ ПЕРЕРОБКИ НАФТОВИХ ВІДХОДІВ В УКРАЇНІ⁷

©Прокопенко О.В., Школа В.Ю., 2015

Потреби в енергоресурсах, що зростають з кожним роком, загострюють існуючі економічні і екологічні проблеми в країні. Особливо це стосується нафтопереробної галузі, де вони набувають особливого характеру. З одного боку, відчувається гострий дефіцит сировини, що ставить під загрозу енергетичну незалежність України. З іншого, в результаті нарощення виробничих потужностей на основі традиційних підходів відбувається накопичення нафтових відходів у навколишньому середовищі. Одним з найбільш ефективних шляхів вирішення цих проблем є активізація інноваційного процесу у діяльності щодо збору та вторинної переробки сировини на основі застосування технологій регенерації небезпечних речовин, що відповідають світовим стандартам. Це сприятиме зменшенню екодеструктивного навантаження на навколишнє природне середовище та забезпечить вітчизняних товаровиробників нафторесурсами високої якості.

Сьогодні у більшості регіонів України створені відповідні підприємницькі структури, що можуть забезпечити збирання, зберігання та перевезення нафтовідходів. Для організації виробничого процесу автори пропонують створити регіональні комплекси, розміщені за принципом територіальної цілісності регіонів збору нафтовідходів, оптимізації маршрутів їх перевезення, виробничих потужностей підприємств з переробки. До складу кожного з таких комплексів мають входити структури, що спеціалізуються на певній фазі вторинної переробки нафтових відходів, що забезпечить процесу переробки мобільність, гнучкість та можливість досягнення максимальних економічних результатів:

- підприємство з обробки відпрацьованих нафтопродуктів (ВНП) та нафтошламових відходів (НШВ), призначене для приймання нафтових відходів у ліцензійних збирачів та суб'єктів господарювання, їх ідентифікації, обробки, розсортовування на сировинні групи масла моторні відпрацьовані (ММВ), масла індустріальні відпрацьовані (МІВ) та суміш нафтопродуктів відпрацьованих (СНВ), відвантаження нафтоконцентрату для подальшої утилізації та регенерації;

- завод з утилізації нафтовідходів виду НШВ, який призначений для вилучення нафтовідходів виду НШВ з нафтошламових резервуарів, відстійників й інших видів накопичувачів нафтошламів, що належать суб'єктам господарської діяльності; виділення із НШВ шляхом нафтоконцентрату, що відповідає вимогам ДСТ 21046-86 для сировинної групи СНВ; утилізації нафтоконцентрату та СНВ до кондиційних світлих моторних палив і бітумів; відвантаження виготовлених розподілених по сортах нафтопродуктів їх кінцевим споживачам;

- завод з регенерації нафтовідходів виду ВНП, який призначений для виділення з ВНП нафтоконцентрату, доведення його якості до вимог сировинних груп ММВ, МІВ за ДСТ 21046-86; регенерації нафтоконцентрату до кондиційних базових або сортових масел; відвантаження виготовлених базових і сортових масел їх кінцевим споживачам.

Потужність кожного окремого такого комплексу залежить від технології та базової установки з переробки нафтовідходів. На основі експертних оцінок провідних фахівців, аналізу ринку розробників сучасних технологій вторинної переробки, виробників і постачальників основного технологічного устаткування, експертизи найбільш ефективних діючих світових об'єктів з вторинної переробки нафтовідходів встановлено, що оптимальними для України є два альтернативні варіанта: технологія RELUB (компанія «КТИ», Голландія) та «В. MEINKEN» (Німеччина), потужністю 12 тис. т/рік та 24 тис. т/рік. При цьому вартість устаткування, потужністю 24 тис. т/рік, лише на 15-20% більше, порівняно з устаткуванням на 12 тис. т/рік.

Бізнес-аналіз цих інвестиційних проектів, проведений авторами, показав їх високу ефективність за всіма прогнозними сценаріями розвитку подій (песимістичним, найбільш ймовірним та оптимістичним) та довів доцільність створення таких комплексів в Україні навіть за умов залучення кредиту.

⁷ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної роботи № 53.15.01-01.15/17.3Ф «Методологія формування механізму інноваційного розвитку національної економіки на основі альтернативної енергетики».

СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВСЬКОГО РЕГІОНУ

©Н.Б. Радух, 2015

У сучасних умовах економічного розвитку та посиленні впливу глобалізаційних процесів питання оцінки інноваційної активності підприємств є одними із найактуальніших, оскільки впровадження інноваційних технологій і продуктів є основою ефективного та конкурентного розвитку підприємства та конкурентоспроможності країни в цілому. Конкурентоспроможність та інноваційна активність нерозривно пов'язані категорії, що забезпечують підприємства України в інноваційній сфері від відставання у порівнянні з підприємствами інших країн. В Україні інноваційний розвиток відбувається за вельми несприятливих умов, на що вказує збільшення зношеності основних фондів і виробничої інфраструктури, значне скорочення резервних виробничих потужностей [1, 96–97]. Аналіз інноваційної активності підприємств забезпечить можливість розробки адекватної моделі інноваційно-інвестиційного розвитку регіону. Найважливішим напрямом інноваційно-інвестиційного розвитку економіки країни є забезпечення росту економічної ефективності її регіонів, що зазвичай оцінюється за часткою інноваційно активних підприємств у їх загальній сукупності та внеском результатів інноваційної діяльності таких підприємств у промисловість регіону і країни. Головну роль у підвищенні інноваційної активності відіграють вибір та реалізація певної стратегії інноваційного розвитку, ступінь забезпеченості різними ресурсами в інноваційній сфері, якість інноваційного менеджменту [2].

У 2013 р. серед виконаних науково-технічних робіт у Львівській області переважає діяльність у сфері фундаментальних досліджень (їх обсяг зріс майже на 43% у порівнянні з 2008 р.) та розробок, хоча їх частка знизилась на 22,63% відповідно до 2008 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяг виконаних науково-технічних робіт у Львівській обл., тис. грн.

Показник	Роки						2013 р. / 2008р., %
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Всього, у фактичних цінах, у т.ч.:	288669,1	274695,9	299596,0	308330,8	300802,4	314935,8	109,10
фундаментальні дослідження	94966,4	93096,6	108451,1	106436,1	125030,8	135276,5	142,45
прикладні дослідження	55176,0	51913,7	60204,1	74973,7	66272,2	67034,8	121,49
розробки	107068,2	106495,0	104867,9	96056,2	75322,9	82839,0	77,37
науково-технічні послуги	31458,5	23190,6	26072,9	30864,8	34176,5	29785,5	94,68

Джерело: розраховано на основі даних Головного управління статистики у Львівській області.

У 2013 р. серед організацій, які виконували науково-технічні роботи у Львівській області працювало 76 підприємств, тобто їх частка скоротилася на 12,64% у порівнянні з 2005 р., порівнюючи з Україною їх частка складає 6,65%, як результат Львівська область займає 3 місце після м. Києва та Харківської області за даним показником (табл. 2) [3, с. 10].

Оцінка впровадження інновацій на підприємствах у Львівській області

Показник	Роки						2013 р. до 2008р., %
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Частка підприємств, що впроваджували інновації, %	8,5	12,1	1,6	9,8	10,8	12,0	3,5
Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	54	56	63	39	46	47	87,04
у т. ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	22	19	17	9	9	7	31,82
Освоєно інноваційної продукції, найменувань	138	152	117	119	115	111	80,43
з них нові види техніки	22	37	31	15	21	16	72,73
Частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	3,1	3,5	1,6	1,5	2,1	3,0	-0,1

Джерело: розраховано на основі даних Головного управління статистики у Львівській області.

Визначальним чинником інноваційної діяльності є фінансування відповідних робіт. В Україні у 2013 р. на їх здійснення інноваційно активні підприємства витратили 11,16 млрд. грн, що в 2 рази більше, ніж у 2005 р. та 5,68% більше, ніж у 2012 р. [3, с. 83,84]. У Львівській області впродовж зазначеного періоду зареєстровано зниження питомої ваги витрат на інноваційну діяльність у загальних витратах та за рахунок власних коштів та коштів інвесторів, за винятком інших джерел фінансування (табл. 3).

Таблиця 3

Структура джерел фінансування інноваційної діяльності у Львівській області

Показник, тис. грн	Роки						2013 р. до 2008р., %
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Загальна сума витрат	296662,2	211070,7	139335,4	162676,8	280614,4	257053,9	86,65
у т. ч. за рахунок: власних коштів	253819,0	196764,5	92677,6	146669,8	261419,4	213668,2	84,18
вітчизняних інвесторів	3007,5	2132,2	0	5319,7	0	0	0
іноземних інвесторів	2,4	260,3	353,0	9659,8	0	0	0
інших джерел	39883,3	11913,7	46304,8	1027,5	19195,0	43385,7	108,78

Джерело: розраховано на основі даних Головного управління статистики у Львівській області.

Основним джерелом фінансування технологічних інновацій в Україні у 2013 р. були кошти державного бюджету (43,2%), власні кошти підприємств, частка яких у загальному обсязі фінансування інноваційних робіт дорівнювала 13,1%, що на 2,5% більше порівняно з 2012 р. У Львівській області у 2013 р. використання власних коштів було зменшено на 47751,2 тис. грн.

1. Ковальчук С.С. Інноваційна діяльність як пріоритет економічного розвитку України // *Фінанси України*. – 2004. – №7. – С. 96–103.

2. Денисюк В. Оцінка інноваційної активності економіки країн та регіонів [Електронний ресурс] – Режим доступу: soskin.info/ea/2006/1-2/20060124.html.

3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2013 р. : стат. зб. – Київ : Державна служба статистики України, 2014. – 314 с.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

©, О.Д. Радченко, 2015

Сучасне прагнення України до рівноправного партнерства у європейському співтоваристві обумовлює посилення уваги до обґрунтованості та ефективності системи державної підтримки та регулювання розвитку аграрного сектору. Формування такої системи має відповідати, з одного боку, тактичним завданням розвитку галузі, а з іншого – довгостроковим перспективам соціально-економічного розвитку.

Тому обґрунтування вектору розвитку державної підтримки аграрного сектору України має опиратися на досвід європейських країн. У закордонному досвіді суттєвим є те, що у 2013 році державна підтримка сільського господарства в країнах ОЕСР [1] склала 18% від валової виручки сільськогосподарських підприємств (258 млрд дол. США або 194 млрд євро), майже як у 2012 році та на 30% менше, ніж у 90-х роках. Нині для САП ЄС ставиться поточне завдання, щоб механізми ринкової інтервенції були демонтовані на користь підтримки, не спрямованої на виробництво і більше кореспондували з конкретними потребами, відповідно до заявлених пріоритетів політики підвищення продуктивності та стійкості сільського господарства кожної країни-учасника.

Основи державної підтримки сільського господарства визначені в Законах України Про державну підтримку сільського господарства України, Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року, а також у Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року та ін. Передбачені спеціальні Постанови КМУ щодо фінансування державних програм розвитку рослинництва, тваринництва, окремих проектів залучення фінансових ресурсів через Аграрний фонд, фінансова підтримка заходів у агропромисловому комплексі, підтримка форм господарювання та інформаційного супроводження.

Для того, щоб Україна могла бути рівноправним партнером ЄС, у даний час відбувається переформатування законодавства, що регулює політику державної підтримки галузі. Зокрема, відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [2], гл. 3, ст. 346 передбачено співробітництво в галузі управління державними фінансами, яке спрямовується на забезпечення розвитку бюджетної політики і надійних систем внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах. У галузі бюджетної політики передбачено напрями: розвитку системи середньострокового бюджетного прогнозування/планування; удосконалення програмно-цільових підходів у бюджетному процесі й аналізу ефективності та результативності виконання бюджетних програм; покращення обміну досвідом та інформацією щодо планування і виконання бюджету.

У ст. 403 цього документу вказано, що сторони співробітничать з метою сприяння розвитку сільського господарства та сільських територій, зокрема шляхом поступового зближення політик та законодавства, а у ст. 404, що співробітництво у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій охоплює такі сфери: сприяння взаємному розумінню політик у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій; посилення адміністративних спроможностей на центральному та місцевому рівнях щодо планування, оцінки та реалізації політики; заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва, з урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища і тварин, зокрема поширення застосування методів органічного виробництва й використання біотехнологій, шляхом впровадження найкращих практик у цих сферах; обмін знаннями та найкращими практиками щодо політики розвитку сільських територій з метою сприяння економічному добробуту сільських громад; покращення конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі та ефективності і прозорості ринків, а також умов для інвестування; поширення знань шляхом проведення навчальних та інформаційних заходів; сприяння інноваціям шляхом проведення досліджень та просування системи дорадництва до сільськогосподарських виробників; посилення гармонізації з питань, які обговорюються в рамках міжнародних організацій; обмін найкращими практиками щодо механізмів підтримки політики у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій; заохочення політики якості продукції у сферах стандартів продукції, вимог щодо виробництва та схем якості.

Відповідно до Проекту основних напрямів бюджетної політики на 2016 рік [3], ставляться завдання: досягнення оптимального рівня розподілу ресурсів між державним і місцевими бюджетами; упорядкування повноважень щодо здійснення видатків між державними та місцевими бюджетами; застосування програмно - цільового методу у бюджетному процесі тощо.

У Коаліційній угоді [4] передбачаються завдання: сформуванати належне ресурсне забезпечення місцевого самоврядування; запровадити горизонтальну систему вирівнювання спроможності місцевих бюджетів за доходами; запровадити формульні розрахунки галузевих трансфертів та здійснити сталий розвиток сільських територій і загалом здійснити законодавче забезпечення збільшення рівня фінансування місцевих бюджетів.

У документі Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України [5], в розділі 6 передбачена нова продовольча політика: розроблення та сприяння прийняттю Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про оренду землі" щодо довгострокової оренди (2015 рік); формування бази даних Державного земельного кадастру (2018 рік); підтримка та розвиток малого і середнього бізнесу на селі: розроблення та сприяння прийняттю Закону України "Про локальні аграрні ринки" (2015 рік); прийняття і виконання програми мікрокредитування малих сільських господарств (2015-2016 роки); утвердження лідерства на світовому продовольчому ринку, стимулювання експорту, відкриття європейських ринків для вітчизняних виробників та поглиблення переробки: створення та просування бренду "Продукт України" (2015 рік); розвиток портової та залізничної інфраструктури для нарощування експорту (2015-2019 роки); використання аграрних квот на ринки держав - членів ЄС та збільшення їх обсягів (постійно); продовольча безпека в особливий період та забезпечення проведення стабільної посівної кампанії: розроблення та сприяння прийняттю у новій редакції Закону України "Про державний матеріальний резерв" (2015 рік); зміна ролі Аграрного фонду шляхом розроблення та сприяння прийняттю у новій редакції Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України" (2015 рік); залучення кредитних ресурсів розміром до 1 млрд доларів США від міжнародних інституцій (2015 рік); створення ефективної системи корпоративного управління ПАТ "Державна продовольчо-зернова корпорація України" та ПАТ "Аграрний фонд".

Таким чином, цими основними та іншими нормативними документами у сукупності формується державна політика підтримки розвитку аграрного сектору, з відповідно обраним євроінтеграційним вектором. Звичайно, усі поставлені завдання не можуть бути досягнені одночасно, деякі з них за суттю є суперечливими, але головне, – що системно розробляються напрями розвитку аграрної галузі, зазначаються конкретні обсяги необхідного фінансування та пріоритетні його програми і заходи. Подальшими дослідженнями необхідно систематизувати зазначені напрями та сформуванати відповідні Концепцію і Стратегію розвитку аграрного сектору, які нині активно розробляються профільним міністерством.

6. *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2014* // [Електронний ресурс. Режим доступу: oecd.org/tad/agricultural-policies/monitoring-and-evaluation.htm].

7. *Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом* // [Електронний ресурс. Режим доступу: kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=246581344]

8. *Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2016 рік* // [Електронний ресурс. Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1269.html]

9. *Коаліційна угода* // [Електронний ресурс. Режим доступу zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15]

10. *Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України* // [Електронний ресурс. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/26-19]

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ НА ОСНОВІ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

@ Рассадникова С.І., 2015

Забезпечення екологічно безпечного природокористування, збереження якості та охорони довкілля значною мірою залежить від ефективності та дієвості управління природними ресурсами, їх використанням, охороною і відтворення. Основною метою функціонування організаційно-управлінської системи природокористування є забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, збереження генофонду українського народу, що узгоджується з статтею 16 Конституції України. Проблеми організації та управління природокористуванням в умовах економічної кризи вимагають проведення удосконалення системи управління з дотриманням принципів сталого розвитку та адаптації і використання європейського досвіду управління природокористуванням і охороною довкілля [1].

Ключовими проблемами української системи управління природокористуванням є: розгалужені й складні організаційні структури з незадовільною функціональною діяльністю, а в окремих випадках низькою керованістю; підпорядкованість об'єктів окремих видів природних ресурсів між різними відомствами, розподіл відповідальності, обов'язків, певних завдань управління між різними відділами відомств; галузева розпорошеність природних ресурсів між різними гілками влади і відомствами ускладнює комплексне планування та управління, відділення пріоритетних проблем; ізолювання регулювання природоохоронних та ресурсних проблем, по компонентне управління природними ресурсами, в той же час коли вони взаємозв'язані через процесі в атмосфері, гідросфері, літосфері, біосфері; переважна орієнтація функцій управління на ліквідацію наслідків виснажливого використання природно-ресурсного потенціалу, деградацію екосистем.

Одним із важливих напрямів подолання існуючих гострих проблем у системі управління природокористування стає розвиток та ефективне функціонування комплексної системи інноваційної інфраструктури, яка забезпечує підтримку інноваційно-інвестиційної діяльності, надання послуг, впровадження інновацій (організаційних, технологічних, технічних, інформаційно-комунікативних, інституційних, законодавчо-правових, фінансово-економічних, маркетингових, рекламних, консалтингових тощо). Для розробки і впровадження екологічних інновацій необхідно підвищення рівня повноважень регіональних і місцевих органів по регулюванню, плануванню, контролю і управлінню за інноваційної діяльністю у сфері природокористування, для реалізації яких певну роль виконує створення інноваційної інфраструктури в регіонах. Зважаючи на значні екологічні проблеми регіонів України, запровадження екологічних податків могло б стати вагомим стимулом для впровадження енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій. Необхідною складовою системи управління природокористування є розвиток об'єктів публічної екологічної інфраструктури, формування неурядових інституцій громадянського суспільства, які сприяють вибору інноваційних рішень та продуктів, інституцій щодо збалансованого природокористування та охорони довкілля.

1. Рассадникова С.І. Теоретичні основи реформування організаційно-управлінської системи природокористування в Україні в контексті сучасних викликів/ С.І. Рассадникова// Економічні інновації: збірник наукових праць / ІПРЕЕДНАУ. –О., 2014. – Вип. 57: Актуальні проблеми сталого розвитку України та її регіонів. – С. 321-332.

ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО (ТРАНСКОРДОННОГО) СПІВРОБІТНИЦТВА

©Рогозян Ю. С., 2015

Одним із пріоритетних напрямів державної політики багатьох країн - є забезпечення сталого регіонального розвитку, а загальні підходи щодо його досягнення в Україні та країнах Європи майже однакові. Це стосується таких питань, як подолання регіональних диспропорцій, застосування окремих норм та принципів тощо [1, 2]. Однак, однією з найважливіших форм регіонального розвитку в сучасних умовах є міжрегіональне (транскордонне) співробітництво.

Багато вчених досліджують діяльність конкретних регіонів міжрегіонального (транскордонного) співробітництва: А. Голиков, Б. Гуцало, А. Кирюхин, Г. Нечаєв, Ю. Никишкин, О. Саєнко, Н. Кухарська, О. Лукаш та ін. [3, 4, 5, 7].

Проте, у даний час в Україні відсутня чітко визначена методика оцінки ефективності міжрегіонального співробітництва, що дає підґрунтя для подальших наукових досліджень цієї проблематики.

Аналізуючи розвиток міжрегіонального співробітництва в Європі та Україні, можна сказати, що оцінка його ефективності може бути здійснена лише опосередкованим шляхом, тобто, завдяки поглибленню міжрегіонального співробітництва може спостерігатися підвищення якості життя мешканців регіонів (через реалізацію спільних заходів та проектів, збільшення обсягів валютних надходжень від міжрегіональної торгівлі, збільшення обсягів торгівлі між сусідніми територіями, збільшення кількості спільних підприємств тощо). З огляду на те, що значна кількість науковців стверджує, що поняття міжрегіонального співробітництва значно ширше ніж транскордонне, і кожне з них має свої особливості, то запропоновано проводити оцінку ефективності міжрегіонального та транскордонного співробітництва нарізно [5]. Оскільки оцінку ефективності транскордонного співробітництва, можна здійснити у межах єврорегіону, як сучасної форми транскордонного співробітництва. Тому, в даній роботі представлено таблицю показників для оцінки ефективності міжрегіонального і транскордонного співробітництва (табл. 1).

Таблиця 1

Таблиця показників для оцінки ефективності міжрегіонального (прикордонного) та транскордонного співробітництва

	Показники для аналізу та оцінки ефективності міжрегіонального співробітництва	Показники для аналізу та оцінки ефективності транскордонного співробітництва
АНАЛІЗ	валовий регіональний продукт, грн. на особу; показник частки регіону у доданій вартості країни, %; показник частки с/г у виробництві валової продукції, %; показник рентабельності с/г виробництва в регіоні, %; показник частки збиткових підприємств регіону, %; показник інфляції регіону, %; показник частки інноваційних технологій у виробництві регіону, %; обсяг капітального інвестування економіки регіону, грн. на особу; показник покриття експортом імпорту в регіоні.	показники експорту та імпорту Сумського регіону, млн.\$ США; показники експорту та імпорту Курського регіону, млн.\$ США; показник зовнішньоторговельного обороту Сумського регіону, млн. \$ США; показник зовнішньоторговельного обороту Курського регіону, млн. \$ США; сальдо зовнішньої торгівлі Сумського регіону, млн. \$ США; сальдо зовнішньої торгівлі Курського регіону, млн. \$ США.

ОЦІНКА	1. Розрахунок індексу природо-ресурсного забезпечення регіонів; 2. Розрахунок індексу демографічного стану регіонів; 3. Розрахунок індексу економічного стану регіонів; 3. Розрахунок індексу економічного стану регіонів (сума складових показників – природо-ресурсного, демографічного та економічного індексів).	1. Оцінка економічної ефективності транскордонного співробітництва; 2. Оцінка ефективності зовнішньо-економічної діяльності.
--------	---	---

Таким чином, наведені показники аналізу та оцінки ефективності міжрегіонального (прикордонного) та транскордонного співробітництва це загальний підхід, який може бути використаний для проведення оцінювання без застосування складного математичного апарату.

Методичне забезпечення оцінки ефективності міжрегіонального (прикордонного) та транскордонного співробітництва повинно враховувати галузеву спеціалізацію регіонів, розміщених на території країни або по обидві сторони кордону. Дослідження вимагають використання міжрегіональної й транскордонної статистики, яка повинна бути порівняльною та складатися з національних статистичних даних суміжних територій, проте наразі вона тільки починає формуватися і відповідні статистичні данні дуже важко знайти.

1. Закон України "Про державний кордон", №1777– XII від 04.11.91 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1777-12

2. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність", N 959-XII від 16.04.91 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12

3. Кухарская Н.А., Бандур С.И., Новацкий В.И. Внешнеэкономическая деятельность как фактор развития конкурентоспособности промышленности Украины//Экономические инновации. – 2010. – № 7. – С. 147 – 157.

4. Лукаш О. А. Формування методичних підходів до оцінки ефективності прикордонного співробітництва / О. А. Лукаш // Механізм регулювання економіки. – 2012. – № 1. – С. 145 – 154.

5. Мікула Н. Єврорегіони – наш шлях до добросусідства // Науковий світ. – 2004. – № 9. – С. 17, 32.

6. Модельний закон щодо міжрегіонального співробітництва, № 997_144, від 30.10.2007 р., [Електронний ресурс]: Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997_144

7. Назаренко О. М. Основи економетрики: Підручник. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – 392 с.

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

© Рубіш М.А.

В епоху інформатизації використання інформаційних систем і технологій є невід'ємним елементом прийняття ефективних і раціональних управлінських рішень у сфері транскордонного співробітництва регіону, зокрема щодо інвестиційної діяльності підприємств по обидва боки кордону. Основною проблемою є недостатня поінформованість потенційних партнерів та зацікавлених сторін стосовно завдань і перспектив управління інвестиційними проектами зовнішньоекономічної діяльності і транскордонного співробітництва. Успішна реалізація розроблених проектів потребує впровадження удосконалених регуляторів або механізмів стимулювання регіональної інвестиційної активності. Важливим є, зокрема, теоретико-методологічне забезпечення розробки й удосконалення механізмів державного та регіонального управління інвестиційними процесами. У цьому контексті зростає роль інформаційної бази. У багатьох випадках інформаційна база щодо реалізації інвестиційних проектів на підприємствах, у галузях і регіонах є недоступною зацікавленому колу споживачів, подається не в повному обсязі або просто відсутня.

Важливим завданням сьогодні є використання всіх можливостей новітніх інформаційних технологій, а також застосування в практичній діяльності спеціалізованих програм у сфері інвестиційного проектування та створення регіональних центрів бази даних інвестиційних можливостей і потреб транскордонного регіону задля вирішення спільних проблем. Загалом методологія управління проектом базується на пілотуванні складних проектів як системи взаємопов'язаних та взаємозалежних робіт і подій, що забезпечують ефективне використання матеріальних, технічних, трудових і фінансових ресурсів [1, с. 276].

Транскордонне співробітництво є пріоритетним напрямом розвитку міжрегіональної співпраці, формування економічних зв'язків між господарюючими суб'єктами, що включає і розвиток інвестиційної діяльності, яка на сьогодні відіграє провідну роль. Метою транскордонного співробітництва є комплексний розвиток прикордонних територій, що забезпечує вирішення низки завдань, які сприятимуть ефективному використанню природно-ресурсного, демографічного, виробничого, інформаційного і науково-технічного потенціалу кожного окремо взятого регіону. Транскордонне співробітництво передбачає розроблення і реалізацію спільних інвестиційних проектів між адміністраціями, господарюючими суб'єктами, громадськими об'єднаннями і комерційними структурами прикордонних регіонів які мають спільний кордон.

Аналіз дослідження, проведеного шляхом оцінки експертної думки щодо проблем транскордонного співробітництва науковцем Г.Щерба у праці „Транскордонне співробітництво – інноваційний інструмент регіональної політики”, свідчить, що на шляху до здійснення Україною ефективного транскордонного співробітництва стоїть ряд перешкод з його розвитку, зокрема: суперечливість та повільність соціально-економічних та політико-адміністративних перетворень; нестабільна ситуація у країні, високий рівень корупції; непослідовність позицій стосовно зовнішньої політики української влади; низький рівень повноважень територіальних громад у транскордонних взаємовідносинах; недостатнє нормативно-правове забезпечення у сфері транскордонного співробітництва; недостатній рівень економічного розвитку України; недостатнє інформаційне забезпечення; залежність України від інших держав; обмеженість фінансових ресурсів на розвиток транскордонного співробітництва; і відмінності адміністративно-територіального устрою суміжних держав; неконсолідованість українських політичних еліт у стратегічних питаннях; відсутність підготовлених фахівців у територіальних органах влади [2, с. 894-903].

Більшість прикордонних територій намагаються створювати прямі економічні, торговельні, культурні зв'язки з адміністративно-територіальними одиницями сусідніх держав. Інвестиційні проекти на сьогодні є одним з пріоритетних напрямів транскордонного співробітництва, що реалізується з метою вирішення питань розвитку і зміцнення соціально-економічних зв'язків на прикордонних територіях. При цьому значна увага приділяється співробітництву в галузях науки і освіти, а також програмам і проектам

соціокультурної взаємодії з використанням інформаційних технологій. У контексті сучасного суспільства вагомого значення набувають інформаційні ресурси та потоки, спроможні забезпечити ефективну співпрацю транскордонних партнерів.

Створення відкритого інформаційно-економічного простору для інвестиційної діяльності передбачає використання інформаційних технологій і систем, за допомогою яких можна отримати актуальну інформацію, яка б містила дані про суб'єкти й об'єкти інвестиційної діяльності в межах транскордонного співробітництва, а також результати реалізованих інвестиційних проектів, і відомості про стан ринкової економіки та процеси, які мають значний вплив на інвестиційну діяльність.

Важливим є дослідження в галузі створення інформаційних технологій управління інвестиційними процесами, спрямовані на комплексний розгляд ефективності і надійності реалізації інвестиційних проектів, а також інноваційно-інвестиційної діяльності його учасників. Інформаційні технології повинні забезпечувати підвищення ефективності на всіх стадіях інвестиційного процесу – від передпроектних розробок до завершення проекту з урахуванням інтересів усіх учасників інвестиційних проектів і оптимізацію роботи кожного з них.

Найпоширенішими засобами інформатизації у сфері інвестиційного проектування транскордонного співробітництва є комп'ютери та їх мережі, мережі зв'язку, засоби масової інформації та друковані видання, на відміну від програмних засобів інформатизації, які на сьогодні представлені в основному програмами обробки і передачі даних. Ці питання можна практично вирішити за допомогою сучасних інформаційних технологій у рамках системи управління проектом [3, с. 105]. Необхідним є посилення інформаційної підтримки транскордонних інвестиційних проектів на офіційних веб-сторінках обласних, районних, міських державних адміністрацій. Доцільним є розміщення інформації щодо умов участі та переліку програм технічної допомоги ЄС, а також відомостей, що стосуватимуться власного регіонального розвитку та напрямів транскордонного співробітництва. Це також сприятиме інтенсифікації інвестиційних процесів. Вагомою є інформаційна підтримка транскордонних проектів через мережу дипломатичних і консульських установ України в країнах-сусідах, а також поширення інформації про проекти в рамках Європейського інструменту сусідства і партнерства з метою пошуку нових партнерів.

З метою активізації проектної діяльності в межах транскордонного співробітництва певного регіону першочерговим завданням є створення спільного інформаційного простору в зонах дії спільних операційних програм за допомогою ЗМІ та Internet-ресурсів, тобто створення спеціалізованих Internet-ресурсів та баз даних як окремих проектів, так і узагальнених програм розвитку. Має здійснюватися інформування не тільки органів місцевого самоврядування та виконавчих структур всіх рівнів на належному рівні, але і неурядових структур, представників громадськості, які повинні отримати доступ до наявних напрацювань, а також до інформації про актуальні проекти і програми у сфері транскордонного співробітництва регіону.

Важливою є також інформація щодо систем і організацій з пошуку партнерів для проектів транскордонного співробітництва, відомості про національні і міжнародні інституції та неурядові організації, які діють у цій сфері, інформаційне забезпечення для формування, підготовки документації, проведення відбору і оцінки проектних пропозицій, оскільки на сьогодні ця інформація може бути доступною тільки для окремих суб'єктів, які мають доступ до неї.

Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: навч. Посібник / Т.В. Майорова. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 376 с.

Щерба Г.І. Транскордонне співробітництво – інноваційний інструмент регіональної політики України / Г.І. Щерба // Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки. – Том 16. Вип. 10. – м. Одеса, 2011. – С. 894-903.

Щербак А.В. Інформаційне забезпечення інвестиційної діяльності на підприємстві // Актуальні проблеми економіки. – 2006. - № 3. – С. 105.

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПІДВАЛИН ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

© Рубцова М.Ю. 2015

У сучасному світі інновації відіграють визначальну роль, сприяють появі нових видів діяльності, створюють нові галузі. Традиційні економічні відносини, як генетичне середовище інновацій, що призводить до становлення та розвитку інноваційної економіки, вимагають серйозних вкладень в оновлення основного капіталу та розвиток людини.

Ефективність інноваційного розвитку економіки залежить не від того, наскільки ефективною є діяльність самостійних елементів національної інноваційної системи (інноваційних компаній, наукових організацій, вузів та ін), а, перш за все, від їх взаємодії один з одним як елементів колективної системи створення і використання знань, а також від громадських інститутів (таких, як цінності, норми, право).

Різні шляхи становлення інноваційного розвитку в різних країнах можна проілюструвати на прикладі господарської діяльності трьох секторів, що знаходяться на різних рівнях за ступенем нагромадження доданої вартості: починаючи «знизу», з чисто матеріальної сфери – аграрного сектора і двох секторів нематеріальної: традиційної фінансової та нової «віртуальної» структури – інтернет-економіки. В розвинутих країнах всі сфери є рівноправними в доступі до останніх новацій та активно їх засвоюють. Так аграрний сектор, будучи важливою галуззю життєзабезпечення, саме в розвинутих країнах, вже давно став наукомістким та переходить на стадію інформаційно-біотехнологічного сільського господарства, а це передбачає автоматизацію основних виробничих процесів в рослинництві та тваринництві, оновлення електронної бази даних в племінному тваринництві, розширення практичного застосування біотехнологій. Новітні дослідження в США, Австралії, Швеції, Китаї останнім часом спрямовуються на нові проривні рішення, наприклад, в сфері селекції культур багатолітніх злаків, що знижують ерозію ґрунту і споживають в п'ятеро менше води у порівнянні з однолітніми. І це стосується не лише продовольчої проблеми, але й екологічної безпеки [1]. Важко переоцінити роль цих досліджень у світлі зміни мікрокліматичних умов.

Наступним важливим поверхом економічної піраміди є фінансова сфера. Зрілість економічної структури найбільш переконливо проявляється на рівні розвитку фінансової складової. Слідом за інноваціями в реальній економіці фінансовий сектор приймає на себе все нові ризики, щоб передати інвестиції в точки зростання, в венчур, у зростаючі компанії, в простір структур змін в економіці [2]. Історично фінансова сфера не одразу стала невід'ємною частиною інноваційного процесу, хоча будь-які великі перетворення не обходились без участі фінансового бізнесу, його допомоги (дорожнє будівництво, кредити фермерам, масштабні індустріальні проекти тощо). В Європі основними фігурантами цього процесу, як правило, були банки, але згодом фондові біржи змістили традиційні кредитні функції банків шляхом організації обігу цінних паперів та стали частіше віддзеркалювати нові напрями науково-технічного прогресу. Саме ринок інноваційних акцій став початком так званої нової економіки. Завдяки цьому в Сполучених Штатах виникла інша модель взаємодії фінансової сфери та інноваційного бізнесу. Електронна система NASDAQ та її аналоги вже не були просто частиною біржових заходів, а стали проявом інноваційного прориву, коли нововведення були помічені на макрорівні – у показниках активності на світових фондових ринках. Це було вже структурне явище. Фінансові ринки поступово диверсифікувались: залучались великі фінансові структури з охопленням широких верст в населення (страхові, пенсійні фонди). Саме вони відіграли помітну роль у фінансовому живленні інноваційного розвитку, в тому числі у вигляді венчурного капіталу.[3] Венчурне фінансування поступово стає важливим механізмом функціонування національних інноваційних систем, тому що воно стимулює нововведення не тільки в великих корпораціях. Венчурне фінансування допомогло на розвинутих ринках капіталу прискорити пошуки інвесторів, що в свою чергу призвело до успішного розвитку Інтернет-компаній.

Біржовий ринок та система позикового капіталу, орієнтовані на очікування швидких та високих прибутків, протягом тривалого часу виконували свою роль у просуванні інновацій, в тому числі і в самій фінансовій сфері. В умовах глобалізації загальний фонд світових фінансових ресурсів активно використовувався для інвестицій в інновації у всіх розвинутих країнах. Однак нововведення у фінансовій

сфері, зростаюча різноманітність похідних, неконтрольованих фінансових інструментів не змогли у підсумку не привести до зростання ризиків та нестабільності в самій фінансовій системі. Так званий інноваційний вірус прискорив розгортання неминучої світової фінансової кризи, а з нею – масштабні структурні зрушення у всьому світі.

Проте кризові потрясіння не зменшують значимості внеску фінансових ринків у довготерміновий розвиток на інноваційній основі. Таким чином, в країнах з інноваційною моделлю сформувались три типи фінансових механізмів для перерозподілу фінансового ресурсу на користь інноваційних структур – фондочий, кредитний та венчурний, що не є рівнозначними і можуть активно застосовуватись за різних макроекономічних та кон'юнктурних умов.

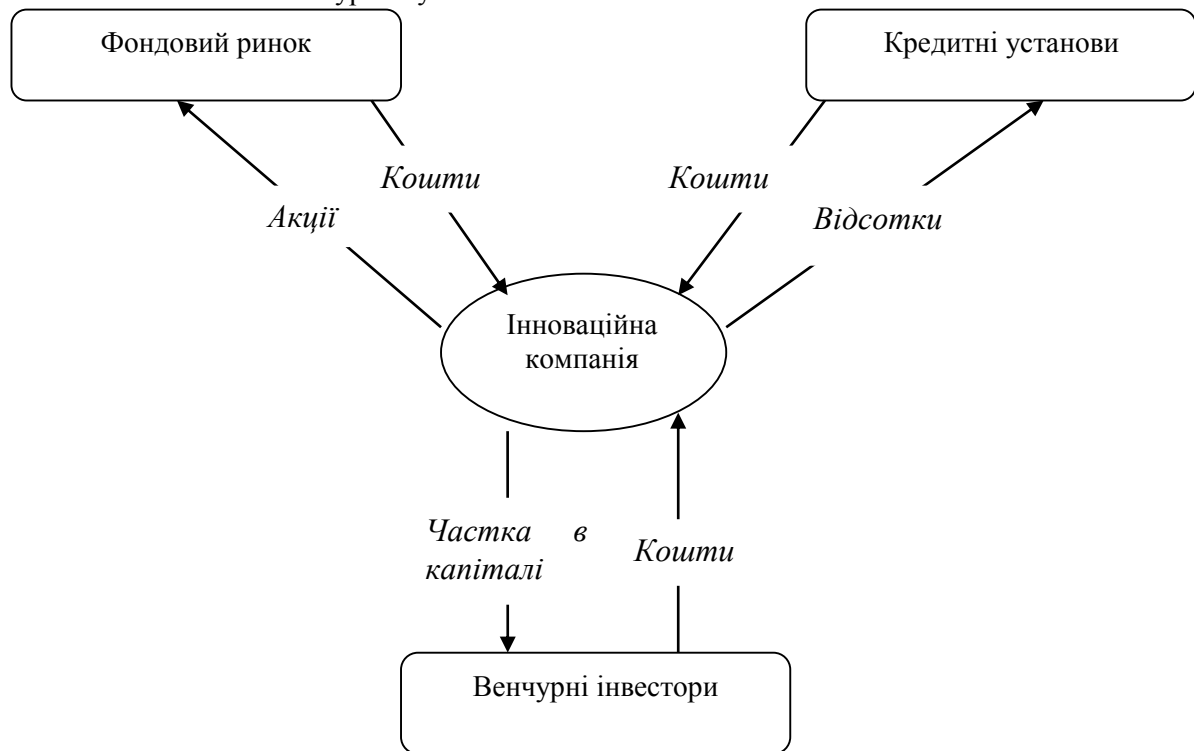

Рис. 1.1. Механізми перерозподілу фінансового ресурсу на користь інноваційних структур

Так, випуск акцій інноваційними компаніями передбачає існування розвинутого фондового ринку та наявність великої кількості портфельних інвесторів та інвестиційних фондів. Такими є ринки США, Японії, більшості країн Західної Європи. Отримання коштів шляхом кредитування через банківські установи, що акумулюють внески населення та користуються його довірою, є можливим лише в економіці з низьким рівнем інфляції, стабільно зростаючим курсом національної валюти та надлишком вільних коштів на банківських рахунках. Таких країн в світі небагато: прикладами можуть бути Швейцарія, Ізраїль, Канада, Нова Зеландія.

Третім механізмом саме і є залучення венчурного капіталу, або ризикові вкладення в інновації персональних інвесторів, які в межах свого інвестиційного портфеля можуть виокремити частку для інвестування на невизначений час, але з перспективою отримання надприбутків у майбутньому.

Якщо два з розглянутих нижні рівня господарської піраміди – аграрна та фінансова – сприймають та самі породжують інновації в загальному розумінні, то третій, віртуальний поверх піраміди є фактично новою економічною і юридичною структурою: Інтернет-економіка висуває особливі вимоги при її адаптації бізнесом, ринком і суспільством. Для її розвитку вже недостатньою є загальна комп'ютеризація в країні. Для комерційного використання Інтернету більш високим має бути рівень підготовки широких кіл населення, а саме готовність до використання систем віддаленого доступу до ринку товарів по каталогам і телефону, до кредитів по кредитних картках. По суті розповсюдження інтернет-технологій – це новий рівень структурних перетворень, що відбуваються під тиском інноваційних процесів. Це, в свою чергу, тягне за собою нові правові відносини, зміни процедур по обладкам, формування інших меж компаній через виникнення нових видів транзакцій них витрат тощо. Все це утворює затратний шлях розвитку, на який невпинно штовхає інноваційний процес. Навіть для такої економічно зрілої країни, як США з її готовністю ініціювати та реалізовувати новації сучасний етап комерціалізації інтернету провокує труднощі та ускладнення як економічного, так і юридичного характеру. Особливо це стосується

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
проблеми захисту інтелектуальної власності, невирішеної остаточно навіть у «доінтернетний» період.

Таким чином, збалансована диверсифікована структура економіки є найважливішою стартовою складовою інноваційного середовища, яке утворювалось та безперервно змінювалось в розвинутих країнах протягом тривалого періоду. Це – шлях, який пройшли США, Західна Європа, Японія та багато країн Південно-Східної Азії та Близького Сходу, де нововведення дедалі частіше утворюють імпульси розвитку практично у всіх галузях та всіх сферах діяльності. На цьому історично сформованому фундаменті з другої половини ХХ століття процес технологічних змін набув стрімких темпів. Цьому сприяла глобалізація, яка зблизила країни у просторі та скоротила час на адаптацію нововведень.

Ступінь готовності до інноваційного розвитку в різних країнах, зокрема Україні все ще залежить від внутрішніх чинників й тих проблем, що є нагальними для країни. Чим більш ефективною є економіка та добре збалансованою її структура, тим більше шансів у країни зайняти у міжнародному поділі праці гідне місце, відповідне до її природних та інтелектуальних ресурсів.

1. Рудь Н.Т. Венчурне фінансування інноваційних процесів : особливості та перспективи / Н.Т. Рудь, Н. В.Кучинська // Економічний форум. – 2012. - №2. – С. 427-439.

2. Родионов И., Никконен А. Венчурный капитал и прямые инвестиции / [Электроний ресурс] rvca.ru/upload/files/lib/RVCA-Course-2011-Part-1.pdf

3. Пилипенко Б.Г. Вдосконалення венчурного фінансування на основі розвитку фондового ринку/ Б.Пилипенко// Сучасний стан та перспективи розвитку фондового ринку в Україні. Матеріали III Пленуму Спілки економістів України та міжнародної науково-практичної конференції м. Київ. – 2010. – С. 154-158.

ДО ПРОБЛЕМ ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ

© Рудь Т. А., Шматковська Т. О., 2015

У сучасному світі інноваційна діяльність стає найважливішим фактором розвитку економіки. Масштаби і ефективність інновацій багато в чому визначають рівень соціально-економічного розвитку країни та її національну безпеку. Це означає, що головним джерелом економічного зростання стає наукова продукція, а рушійною силою - механізми її створення та комерційного використання.

Інноваційна діяльність на даний час розглядається, як визначальний засіб підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку. Промислово розвинені країни в яких розробка інноваційної продукції є пріоритетом державної політики, займають передові позиції в світі по всіх показниках розвитку економіки. Катастрофічний спад економічної активності останніх років в Україні вимагає розробки нетрадиційних технологій та схем організації виробництва продукції.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» інновації трактуються як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1].

Зазначені у Законі об'єкти повинні стати об'єктами обліку. Для відображення витрат, джерел фінансування та результатів інноваційної діяльності необхідно використовувати алгоритми обліку, що дозволяють виокремити витрати та результати інноваційної діяльності за центрами відповідальності та окремими об'єктами. Дані об'єкти знаходять своє відображення в обліку у складі нематеріальних активів в якості патентів, свідоцтв на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин, комерційні таємниці, ноу-хау, комп'ютерні програми, компіляції даних. Механізм створення інноваційного продукту можна зобразити у вигляді рис. 1.

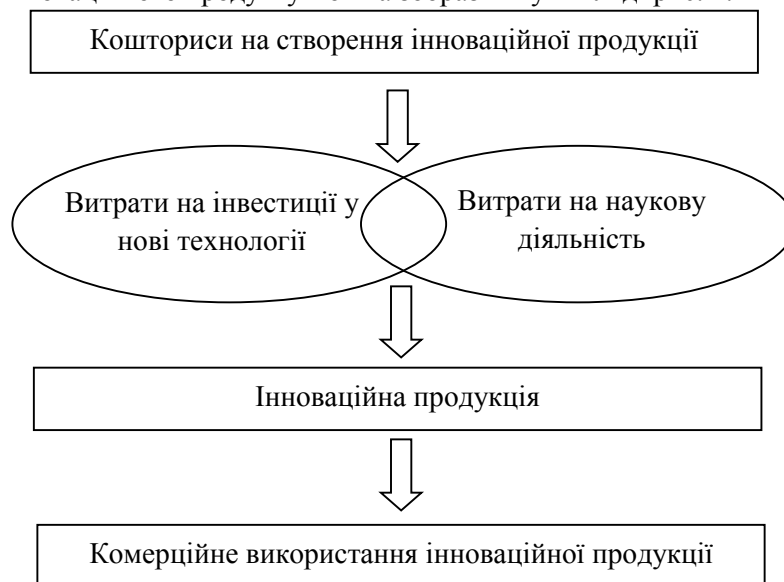

Рис. 1. Механізм створення інноваційної продукції [2].

Аналіз українського законодавства щодо бухгалтерської оцінки інновацій як об'єкта обліку показав ряд негативних факторів, які впливають на визначення достовірної та справедливої вартості інновацій в обліку [3]. Витрати на об'єкти інноваційної діяльності, що мають капітальний характер оцінюються виходячи з вимог П(С)БО 7 «Основні засоби» та П(С)БО 12 «Нематеріальні активи», оцінка яких проводиться переважно на затратній основі.

Важливим напрямом розв'язання проблем обліку інноваційної діяльності є формування відповідної методології: означення джерел фінансування витрат інноваційної діяльності; покриття здійснених витрат за рахунок поточного чи майбутнього періодів; віднесення витрат на собівартість інноваційної продукції (послуг); визначення ринкової вартості інноваційного доробку при її первісному визнанні; амортизаційна

Інноваційні об'єкти, які доцільно обліковувати за справедливою вартістю не відповідають умовам її використання при визнанні. Для доведення облікової вартості до справедливої необхідно використовувати механізм дооцінки або зміни корисності активів. Завадою стає відсутність активного ринку інновацій та особливий характер інноваційних продуктів, вибір аналогів до яких стає складною задачею [4].

Система фінансового обліку в Україні не дає визначених методичних засад щодо облікового забезпечення процесу створення та використання інновацій:

- об'єкти обліку інноваційної діяльності не забезпечені відповідними рахунками бухгалтерського обліку;

- облікова інформація про інноваційні об'єкти формується з використанням загальних рахунків без відображення специфіки інноваційних процесів;

- на більшості підприємств відсутні реєстри внутрішнього обліку, за допомогою яких можливо відслідковувати економічні показники інноваційної діяльності;

- у фінансовій звітності відсутні статті, що відображають доходи, витрати та результати інноваційної діяльності підприємства.

Відсутність методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку витрат інноваційної діяльності призводить до розпорошеності витрат по освоєнню нової продукції на різних рахунках витрат, що ускладнює визначення собівартості кожного етапу робіт і формування загальної суми цих витрат.

Вирішення проблем оцінки інвестиційних продуктів потребує прийняття концептуальних підходів до побудови обліку інноваційної діяльності. Де важливим є:

нормативне визначення цілісного ланцюга об'єктів бухгалтерського обліку (кошториси - спільні витрати на інноваційні капіталовкладення й технології та наукові дослідження - інноваційна продукція - її подальше комерційне (соціальне, наукове) використання);

розробка методології обліку інноваційної діяльності (джерела покриття витрат, ринкова оцінка інноваційного доробку, амортизаційна політика та інше);

розробка методик з планування обліку й калькулювання продукції інноваційної діяльності.

6. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. №40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15

7. Нанівська Н. М. Механізм ведення обліку і аналізу інноваційної діяльності підприємств / Н. М. Нанівська, І. О. Селівестрова. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2010_25/nanivska.pdf

8. Волошин І. В. Методичні підходи до оцінки інновацій / І. В. Волошин. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009_4/7_Volosh.pdf

9. Моргунова Т.І. Проблеми інноваційної діяльності / Т. І. Моргунова, О. Л. Швиденко. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67132.doc.html

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

©Сак К.В., 2015

Розглядаючи структуру та чинники впливу на економічний потенціал, треба більш детально звернути увагу на поняття інноваційного потенціалу та його вплив на формування економічного потенціалу підприємства в сучасних умовах. Вчені, які займалися даним питанням, визначили основні теоретичні моменти формування економічного потенціалу, однак є необхідність більш детального розгляду теоретичних основ формування економічного потенціалу. На жаль зараз простежується неповний ступінь досліджуваності деяких проблемних питань формування економічного потенціалу за рахунок інновацій, що свідчить про актуальність теми дослідження. Під економічним потенціалом в загальному вигляді розуміють наявні в економічному суб'єкта ресурси, їх оптимальну структуру та вміння раціонального використання їх для досягнення поставленої мети [1]. На наш погляд, поняття економічний потенціал ширше за ресурсний потенціал, а останній є його складовою частиною, крім того, ресурсний потенціал не включає у свою структуру виробничо-технологічні, організаційні і економічні зв'язки [2]. Оцінка величини економічного потенціалу зводиться до оцінки максимальної кількості благ, яку господарюючий суб'єкт здатний зробити при цій кількості, якості і будові ресурсів [3]. Розглядаючи структуру та чинники впливу на економічний потенціал, треба більш детально звернути увагу на поняття інноваційного потенціалу та його вплив на формування економічного потенціалу підприємства в сучасних умовах. Під поняттям інновація (з англ. «innovation») – введення чогось нового) розуміють процес змін, пов'язаний зі створенням, визнанням або впровадженням нових елементів (моделей) матеріальної та нематеріальної культури у окремі соціальні системи. Інноваційний процес за функціональністю можна поділити на: прагматичний – задоволення потреб суспільства за рахунок випуску нововведень; оновлювальний – розвиток суспільного організму за рахунок прогресу; прогнозований – орієнтація на передбачення загальної системи; критичний – аналіз та оцінка старих форм. За типами інновації бувають: - економічні; - технологічні; - організаційно-управлінські; - правові та інші. У сучасному світі здебільшого приділяється увага технологічним інноваціям, які впливають на конкурентоспроможність виробництва та його прибутковість, тобто на потенціал підприємства. Таким чином, у загальній структурі економічного потенціалу виникає потреба в формуванні окремого потенціалу – інноваційного. Вивчаючи праці вчених-економістів стосовно формування потенціалів компаній, звертає на себе увагу той факт, що багато авторів концентрують свої зусилля на аналізі окремих сторін інноваційного потенціалу, тому часто зустрічаються визначення абсолютно не погоджені між собою. Проте усі сходяться в одному, що за сучасних умов роботи основним засобом підтримки високих темпів розвитку і досягнення необхідного рівня прибутковості суб'єктами господарювання стає постійне впровадження ними інновацій. До того ж успішне управління інноваційним потенціалом при формуванні економічного потенціалу компанії в сучасних умовах слід розглядати як умову забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства, і, як наслідок, його подальше існування.

1. Васюхин О.В. Развитие инновационного потенциала промышленного предприятия / Васюхин О.В., Павлова Е.А. – М.: Изд-во «Академия Естествознания», 2010.

2. Ускова С.И. Экономический потенциал предприятия как основа предпринимательской деятельности [Электронный ресурс] /С.И. Ускова // Экономика и эффективность организации производства: 6-я Международная научно-техн. конф. (г. Омск, 2006 г.). – Режим доступа: science-bsea.narod.ru/2006/ekonot_2006_2/uskova_ekonot.htm.

3. Ханов А.Р. Экономический потенциал предприятия как объект исследования / А.Р. Ханов // Российское предпринимательство. – 2006. – № 10 (82). – С. 58-60.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ

© Саламін О. С., Бренич Х. Р., 2015

Проблеми становлення інфраструктури аграрного ринку складні та багатопланові. Майже одностайне визнання особливої актуальності та практичної значимості цих проблем поєднується з дискусіями навіть щодо трактування сутності ринкової інфраструктури і елементів, що входять до її складу[1]. Лише в поодиноких публікаціях робляться спроби пов'язати стан сільського господарства та спрямованості державної аграрної регуляторної політики з рівнем сформованості даної інфраструктури.

Після набуття Україною членства у СОТ регуляторна політика розробляється на засадах приближення до тих підходів, що застосовуються у економічно розвинутих країнах. Обмежується втручання державних органів у процеси ціноутворення. Вважається, що таке втручання спотворює ринкові результати. До уваги не береться те, що ціни генеруються ринком за умови певного рівня сформованості його інфраструктури. Без цього державне втручання у процеси ціноутворення не спотворює ринкові результати, а коригує результати, спотворені монопольним впливом окремих структур. У США, наприклад, у першій половині минулого століття ядром аграрної політики була політика "паритету цін", яка забезпечила сталий розвиток сільського господарства. У даний час очевидною є безпідставність сподівань, що відпущенням важелів адміністративного впливу на суб'єкти господарювання уже на початкових етапах формування ринкової інфраструктури економічний механізм ринку забезпечить автоматичне вирішення усіх проблем, що нагромадились.

Основні функції інфраструктури аграрного ринку полягають у генеруванні цін та товаропотоків, а її фізичними елементами є аграрні біржі, збутові кооперативи, оптові ринки сільськогосподарської продукції, торгові доми тощо. Аграрні біржі майже не функціонують. Не вдалося активізувати їх діяльність здійсненням державних товарних і фінансових інтервенцій, які передбачають пошук через біржу контрагентів з метою закупівель продукції для державних потреб, а також реалізації продукції з державних ресурсів. Найбільший у західному регіоні України оптовий ринок сільськогосподарської продукції "Шувар" не виконує усіх функцій, передбачених Законом України "Про оптові ринки сільськогосподарської продукції"[2]. Тут переважає роздрібна торгівля, не здійснюються аукційні торги. Від звичайних міських продовольчих ринків ринок "Шувар" відрізняється лише можливістю реалізації сільськогосподарськими виробниками з власних транспортних засобів порівняно більших товарних партій. Через неналежну сформованість інфраструктури аграрного ринку виробники продукції мають обмежені можливості щодо вибору маркетингових каналів на альтернативних засадах, а особисті селянські господарства у значній мірі ізольовані від ринкових відносин. З цих причин в Україні скорочується кількість фермерських господарств. Прискорено розвиваються лише дуже великі за розмірами суб'єкти господарювання холдингового типу, які самостійно здійснюють усі операції з виведення продукції переважно на зовнішні ринки. Намітились тенденції поляризації сільськогосподарських виробників за розмірами, поєднання дуже малих, переважно натуральних особистих селянських господарств з великими агрохолдингами при суттєвому скороченні кількості середніх за розмірами підприємств.

1. Смоленюк Р.П. *Формування інфраструктури аграрного ринку* / Р.П. Смоленюк // *Економіка та інноваційний розвиток національного господарства*. – 2013. № 11. – С. 5 -14.

2. *Про оптові ринки сільськогосподарської продукції: Закон України від 25.06.09 р. № 1561-VI [Електронний ресурс]*. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1561-17>

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ПЛОДІВ В УКРАЇНІ

©Сало І.А., 2015

Після проголошення України незалежною державою та становлення її на шлях ринкової економіки увага багатьох учених зосередилася на вивченні проблем формування, функціонування та розвитку продовольчого ринку та ринків окремих продуктів харчування, зокрема, плодів. Важливість цих досліджень, перш за все, обумовлюється незадоволенням потреб населення плодами через звуження пропозиції промислового садівництва, низький платоспроможний попит та нерозвинену інфраструктуру ринку.

Якщо основним оператором цивілізованого ринку плодів виступає споживач, то інфраструктура безперечно є його фундаментом. За допомогою неї здійснюється функціонування та поєднання ринкових відносин сукупністю підприємств, організацій різних організаційно-правових форм. Серед основних функцій інфраструктури ринку плодів можна виділити: доведення продукції від виробника до споживача та забезпечення зворотного зв'язку між ними, акумуляція вільних грошових коштів та їх перерозподіл всередині галузі чи між галузями. У виробництві конкурентоспроможної плодової продукції основну роль відіграє розвиток ринкової інфраструктури та трансферт інновацій.

Схема інфраструктури вітчизняного ринку плодів подібна до інфраструктури ринків продукції агропромислового комплексу. Вона поділяється на сім блоків: науково-консультаційні служби; виробники свіжих плодів; організаційно-технічні структури; фінансово-кредитні установи; торгівельні структури; споживча сфера; державні органи управління.

Недостатній розвиток інфраструктури особливо негативно впливає на функціонування вітчизняного ринку плодів після вступу України в СОТ. Необхідно виділити найголовніші негативні чинники її формування:

- послуги окремих формувань інфраструктури не задовольняють потреб сільськогосподарських товаровиробників плодів. Наприклад, спеціальна садова техніка розробляється лише в рамках Інституту садівництва (ІС) НААН, а її масштабний випуск на національному рівні практично відсутній;
- значна різниця у задоволенні потреб у інфраструктурних послугах регіональних ринків плодів;
- упущення у нормативній базі конкретної методики щодо ефективності розподілу державних коштів з 1,5%-го збору на розвиток садівництва і, як результат, виникнення порушень, нецільового використання та припинення фінансування розвитку галузі з 2013 р.;
- неефективний розвиток торгівлі – непрозорість каналів збуту плодів;
- практично відсутня діюча система цінового моніторингу плодів у розрізі помологічних сортів, а розширений і комплексний аналіз та прогнозування розвитку вітчизняного ринку на макрорівні здійснюється лише науковцями ІС НААН, тоді як кожен окремий регіональний ринок має свої кон'юнктурні нюанси та цінову позицію;
- запізнена державна підтримка у формуванні конкурентоспроможності вітчизняних плодів за якістю – стандарти почали узгоджуватися з міжнародними ISO, практично, у період вступу України до СОТ.

Найбільш проблемним питанням організації ефективного ринку плодів є їх збут як сільськогосподарськими підприємствами, так і господарствами населення. Від вибору каналів реалізації часто залежить ефективність господарської діяльності. Нерівномірність реалізації і споживання по регіонах України пояснюється по-перше тим, що плоди, незважаючи на їх корисні властивості, поки що, населенням не сприймаються як «продукт першої необхідності» і, по-друге, попит на них суттєво залежить від його купівельної спроможності, яка залишається доволі низькою. Таким чином, значну роль у формуванні раціону харчування відіграє культура споживання та матеріальний добробут населення. Через це населення, по суті, змушене продавати плоди, по мірі можливості, для отримання додаткового доходу. Зрозуміло, що промислові підприємства, при реалізації плодів, орієнтуються, перш за все, на надійність та ефективність каналів збуту з метою отримання максимальних прибутків. Через низьку матеріально-технічну забезпеченість, сезонність виробництва, швидко втрату якісних властивостей плодів

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки

сільськогосподарські підприємства змушені реалізовувати їх в період збору урожаю за нижчими цінами і здебільшого через посередницькі структури. Так, аналіз помісячної динаміки обсягів продажу зерняткових та кісточкових плодів показує їх стрибкоподібні піднесення протягом літньо-осінніх місяців (до 65% обсягів реалізації у липні-грудні) і зворотну ситуацію в інші пори року. При чому основна частка кісточкових плодів реалізується впродовж двох місяців – липня-серпня (63%), а зерняткових – чотирьох (вересень-грудень – 44%). Часто значно вигідніше вивезти заготовлені партії плодів переробним підприємствам чи на оптовий ринок в інші регіони, експортувати за кордон чи реалізувати, наприклад, на столичних ринках, де вищий попит. Для прикладу, ТОВ «Міжлісся» Вінницької області експортує в Австрію сотні тонн екологічно чистих яблук для виготовлення сокових концентратів та біосоків. СТОВ «Поділля», хоч переважно збутову політику спрямовує на вітчизняного споживача, однак значну масу плодів теж реалізує за кордон. Прикро, що при нестачі плодів для забезпечення попиту вітчизняних споживачів, вони вивозяться за кордон.

Ефективність діяльності садівницьких підприємств істотно залежить від наявності належної бази зберігання плодів. Адже в несезон продажу продукції вони можуть реалізовувати плоди за цінами в 1,5-2 рази вищими аніж у період збору врожаю. При чому накопичуючий грошовий потік у господарствах, які мають можливість зберігати плоди формується безперервно протягом року. При можливості зберігання плодів, підприємство може отримувати в 1,5-2 рази вищі прибутки.

Вважаємо, що садівницькими підприємствами ще на початкових стадіях вирощування плодів повинне обумовлюватися питання гарантії їх використання – переробки, зберігання чи транспортування і реалізації у свіжому вигляді. Для господарств населення слід організувати закупівлі надлишків продукції, зокрема, для переробки. Це переконує в необхідності створення обслуговуючих кооперативів. Необхідним є розвиток оптових плодоовочевих ринків, де більшість сільськогосподарських підприємств матиме змогу зберігати великі обсяги плодів у визначений ними термін. Враховуючи обмеженість сільськогосподарських підприємств у фінансових ресурсах, оптові ринки доцільно створювати із залученням широкого кола засновників (в т.ч. й іноземних) та співучасників функціонування такої структури.

Передумови для формування ефективної ринкової інфраструктури, яка б сприяла успішній реалізації плодів та створенню найсприятливіших економічних умов господарювання всім ринковим суб'єктам мають здійснюватися через узгоджену взаємодію визначених блоків. Сформована ринкова інфраструктура повинна обслуговувати рух свіжих плодів і діяльність товаровиробників на кожному етапі: на всіх стадіях виробництва, заготівлі, зберігання, переробки і реалізації продукції, інформувати їх про стан кон'юнктури ринку, а також брати участь у процесі фінансового і кредитного обслуговування ринкових суб'єктів та управління самим ринком даного виду продукції. Споживачі зможуть отримувати плоди в потрібних обсягах, асортименті, сортименті й високої якості.

Щоб забезпечити економічний інтерес виробників плодів господарювати необхідна оптимальна їх мотивація ціною. Погоджуючись із твердженням вчених зазначимо, що такими цінами на плоди можна вважати еквівалентні. Отже, потрібний механізм державної підтримки, який би сприяв економічному інтересу виробляти конкурентоспроможні плоди за всіма параметрами, реалізація яких забезпечувала б достатні обсяги відтворення. При цьому для підвищення рівня виробництва та споживання плодів необхідна державна підтримка не лише доходів виробників, а й населення.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ЕСКО-ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

© Свистун Л.А., 2015

Питання енергозбереження та енергоефективності досить гостро стоять перед Україною у часи кризи постачання енергоресурсів. Проте значна кількість підприємств і організацій, які бажали б запровадити енергоефективні технології, відчувають брак фінансових ресурсів на реалізацію таких проектів.

У зарубіжній практиці для фінансування проектів енергозбереження широко використовуються енергосервісні контракти. Основна ідея енергосервісного контракту полягає в тому, що підприємство (енергосервісна компанія), за умови її кредитної підтримки, встановлює у замовника обладнання з метою енергозбереження, гарантує незмінність щомісячного платежу за енергоресурси до встановлення обладнання, при цьому платіж за енергосервіс буде включати в себе як поточний понижений платіж за електроенергію, так і щомісячний платіж за встановлене обладнання за період досягнення окупності, а після досягнення даного періоду обладнання переходить у власність замовника і він отримує економічний ефект протягом наступних періодів.

Особливостями такого фінансування проектів енергозбереження є:

- 1) можливість реалізації бізнес-ідеї по впровадженню енергозберігальної технології «під ключ» без початкових вкладень замовника;
- 2) компенсація всіх витрат на проект за рахунок економії, отриманої в результаті впровадження технології енергозбереження;
- 3) організація здійснення таких проектів через спеціальну енергосервісну компанію (ЕСКО) або банк, які несуть основні проектні ризики. ЕСКО фінансує виконання проекту і гарантує щорічну економію коштів від реалізації проектів, яка перевищує поточні річні платежі;
- 4) термін реалізації проекту в межах від 5 до 15 років.
- 5) сфера реалізації таких проектів (наприклад, проекти зменшення енерговитрат, оновлення опалювальних приладів, ергономічного освітлення, вентиляції, зменшення викидів вуглекислого газу тощо).

Головними об'єктами оцінки ефективності проекту енергозбереження є витрати на проект та вартість енергоресурсозбережень. І навпаки, величина витрат в грошовому еквіваленті, які можна ліквідувати, виступає головним фінансовим пріоритетом.

Відмінною рисою організації такого фінансування енергозбереження виступає створення посередника між замовником та інвесторами, економічно самостійної юридичної особи у формі енергосервісної компанії (ЕСКО), яка здійснює весь комплекс необхідних заходів та бере на себе ризики, що виникають протягом періоду реалізації проекту (рис. 1.):

Залежно від умов розподілу отриманої економії у формі прибутку протягом терміну дії контракту у світовій практиці використовують наступні методи виплати витрат за енергосервісними контрактами:

1. Метод розподілу доходів від економії за частками (Shared Savings). За умови використання такого методу проводиться точний підрахунок доходів від економії. В частку енергосервісної компанії включається виплата кредиту та обумовлена плата за послуги, розподілена за період дії контракту. Всі ризики недосягнення запланованої ефективності бере на себе ЕСКО. Як свідчить світовий досвід, частка замовника в доходах від економії складає близько 20%.

2. Метод швидкої окупності проекту (First-Out, First Pay-Out). За такого методу ЕСКО отримує всі 100% доходів від економії за період виходу проектом на повну окупність впроваджених заходів. На відміну від першого методу, в цьому випадку завчасно підраховуються та обумовлюються витрати на енергозберігаючі технології.

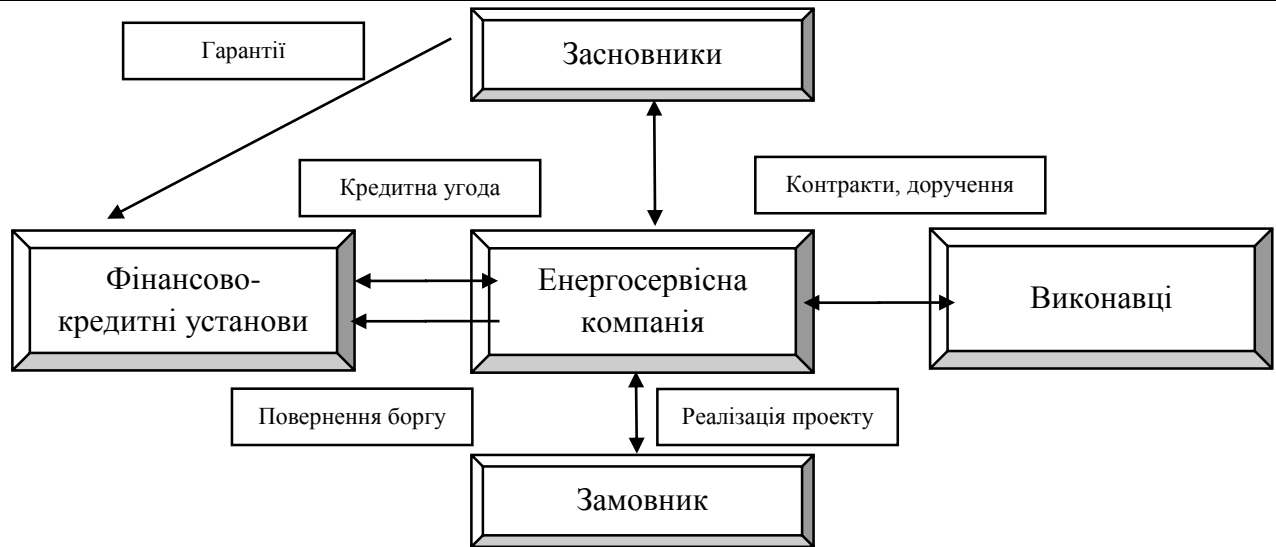

Рис. 1. Схема організації фінансування проектів енергозбереження

3. Метод гарантування економії (Guaranteed Savings, Chauffage). За умови використання такого методу ЕСКО гарантує замовнику зменшення витрат на електроенергію. Крім впровадження проекту енергозбереження, ЕСКО також здійснює перевірку енергетичного господарства замовника. Протягом всього терміну дії контракту комунальні рахунки замовника сплачує ЕСКО. Замовник же сплачує фіксовану суму, що складає в середньому 85-90% від виплат до проведення заходів з енергозбереження. Величина фактично наданої економії прямо не впливає на платежі замовника [32].

Так, якщо укладається трьохстороння кредитна угода, за якою позичальником виступає ЕСКО, а цільовим призначенням кредиту є реалізація проекту енергозбереження на об'єкті замовника, то механізм фінансування енергозберіючих заходів буде мати наступний вигляд:

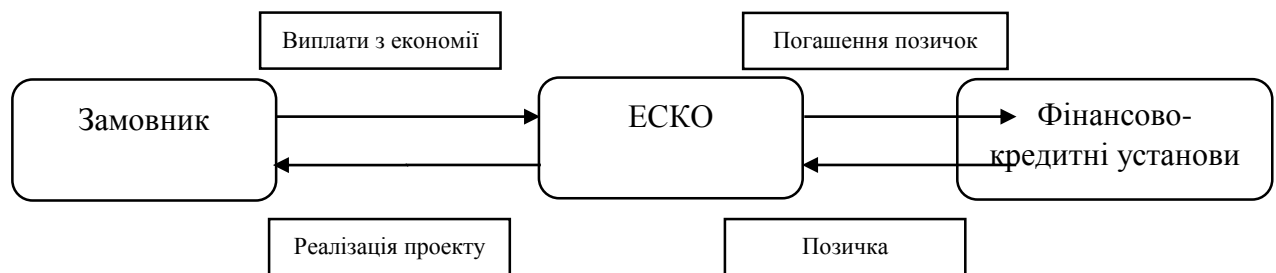

Рис. 2. Перший варіант фінансування проекту енергозбереження за участю ЕСКО

Другий спосіб фінансування - якщо за умовою енергосервісного контракту та кредитної угоди замовник зобов'язаний відкрити розрахунковий рахунок в кредитній установі, що фінансує реалізацію проекту енергозбереження, і всі розрахунки за енергоресурси, що споживаються замовник здійснює лише з такого розрахункового рахунку. Вважаємо за доцільне при реалізації проектів енергозбереження в Україні використовувати обидва варіанта, залежно від функцій, які покладає на себе фінансово-кредитна установа та умов енергосервісного контракту.

1. Приєднання України до Енергетичного співтовариства: нові можливості та нова відповідальність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: es-ukraina.blogspot.com/2010/11/blog-post.html

2. Ратцун, Н. Рыночный анализ деятельности ЭСКО в Украине. - [Електронний ресурс] / Н. Ратцун - Режим доступу: esco-ecosys.narod.ru/2002_10/art04/htm.

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

© Середюк Ю. І., Шматковська Т. О., 2015

Однією з актуальних проблем агропромислового комплексу України є інноваційний шлях розвитку сільськогосподарського виробництва. Широке впровадження інновацій в усіх напрямках діяльності сільськогосподарських підприємств сприяє: зростанню продуктивності праці, економії різних видів ресурсів, скороченню витрат і зниженню собівартості аграрно-продовольчої продукції, нарощуванню обсягів і підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва.

Результати впровадження інновацій віддзеркалюються в збільшенні обсягу продаж, зниженні собівартості продукції, зростанні фондоозброєності та продуктивності праці, підвищенні рентабельності роботи й інших виробничо-фінансових показників діяльності аграрних підприємств, а також соціально-економічного розвитку сільських територій.

Сутність інноваційного розвитку різних галузей національного господарства не містить принципових розходжень. Проте в агропромисловому комплексі і особливо в сільському господарстві характер і основні напрями цього процесу істотно відрізняються.

До основних особливостей формування і розвитку інноваційного процесу у сільському господарстві відносяться наступні:

- 1) значні відмінності регіонів країни за природно-кліматичними умовами і спеціалізацією виробництва;
- 2) різноманітність видів виробляємої сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки, істотна різниця в технології обробки продукції, утримуванні і годівлі тварин;
- 3) велика різниця в періодах виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки;
- 4) наявність великої різноманітності типів виробництва за різними організаційно-правовими формами та формами власності, розмірами, спеціалізації, підпорядкованості, кооперації тощо;
- 5) велика залежність технологій виробництва в сільському господарстві від природно – кліматичних умов, дорожно-транспортних мереж, віддаленості від постачальницьких центрів і ринків збуту продукції і інших факторів;
- 6) відособленість сільськогосподарських товаровиробників, віддаленість від інформаційно – консультаційних служб і організацій, які виробляють науково-технічну продукцію;
- 7) різний соціально-освітній рівень робітників сільського господарства;
- 8) відсутність чіткого і науково – обумовленого організаційно – економічного механізму передачі досягнень науки сільськогосподарським товаровиробникам і як наслідок, суттєве відставання галузі по освоєнню інновацій у виробництві [1, с.62].

Із впровадженням новацій у галузь види продукції, як правило, не змінюються, тільки набувають покращених властивостей. Інноваційну діяльність у сільському господарстві запропоновано розглядати на чотирьох етапах: розробка новацій, їх апробація та перевірка, відтворення новацій, а також впровадження їх у виробництво.

Основною метою інновацій в аграрній сфері є забезпечення економічності та екологічності сільськогосподарського виробництва.

Слід відзначити, що у сільському господарстві розробка інновацій і їх впровадження пов'язано переважно з новими сортами рослин, виведенням нових порід тварин, нової техніки, новими ресурсозберігаючими технологіями, застосування яких у більшості випадків змінює характерні властивості сільськогосподарської продукції, що виробляється, але не призводять до появи нових видів продукції [2, с. 36].

За предметом і сферою застосування у сільському господарстві доцільно виділяти 8 типів інновацій (табл. 1).

Класифікація інновацій за предметом та сферою застосування у сільському господарстві

Ознака класифікації	Вид інновацій
Біологічні	- нові сорти і гібриди сільськогосподарських рослин; - нові породи, типи тварин і птиці; - створення рослин і тварин, стійких до хвороб і шкідників, несприятливим факторам навколишнього середовища
Технічні	- використання нових видів техніки і обладнання
Технологічні	- нові технології обробки сільськогосподарських культур; - нові технології в тваринництві; - науково – обумовлені системи землеробства і тваринництва ; - нові ресурсозберігаючі технології виробництва і зберігання сільськогосподарської продукції; - екологізація землеробства.
Хімічні	- нові добрива і їх системи; - нові засоби захисту рослин;
Економічні	- нові форми організації, планування і управління; - нові форми і механізми інноваційного розвитку підприємства
Соціальні	- забезпечення сприятливих умов для життя, праці і відпочинку сільського населення
Інновації в менеджменті	- нові форми організації і мотивації праці; - нові методи ефективного управління персоналом
Маркетингові	- вихід на нові сегменти ринку; - удосконалення якості продукції та розширення асортименту; - нові канали розподілу продукції

Узагальнено на основі джерела [2].

Основним продуцентом новацій для сільського господарства нині є мережа науково-дослідних інститутів УААН та Міністерства аграрної політики України. Найбільш поширеними новаціями є: нові сорти та гібриди рослин і породи тварин, штами мікроорганізмів, марки і модифікації сільськогосподарської техніки, технології, хімічні та біологічні препарати (вакцини), економічні розробки (документально оформлені методики, різні рекомендації тощо). Апробацію та перевірку отриманих зразків здійснюють наукові установи і спеціальні державні установи й організації. Відтворення новацій у сільському господарстві здійснюють насінницькі господарства (виращування елітного та репродукційного насіння нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур); племінні заводи (розведення чистих порідних ліній тварин); машинобудівні підприємства (серійний випуск нової техніки); біологічні фабрики (випуск вакцин тощо). Впровадження розробок у виробництво, або перетворення новацій в інновації здійснюється за ініціативою суб'єктів підприємницької діяльності з метою досягнення комерційних вигод.

Розвиток інноваційної діяльності в сільському господарстві України – важливий напрям по нарощуванню конкурентних переваг, оскільки аграрна галузь економічно розвинутих країн поступово перетворюється в наукомістку галузь виробництва [3, с. 156].

Отже, можна зробити висновок, що у контексті існування необхідності нарощування обсягів виробництва та рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції одним із перспективних напрямів розвитку аграрних підприємств України є використання інноваційних підходів до здійснення господарської діяльності в сільському господарстві.

1. Кириченко В.В., Тимчук В.М. Ринкові моделі реалізації селекційних інновацій / В.В. Кириченко., В. М. Тимчук // Вісник аграрної науки. – 2008. - №8. – С. 62-64.

2. Кот О.В. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та його організаційно - економічне забезпечення / О.В. Кот // Проблеми науки. – 2008. - №9. – С. 30-37.

3. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві : підручник - 2-ге вид., перероб. та доп. / В.М. Нелеп. - К. : КНЕУ, 2004. - 495 с.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

© Синюк А.О., Архірейська Н.В., 2015

Для України однією з найголовніших економічних проблем, на вирішення якої сьогодні має бути спрямована промислова політика, є проблема досягнення світового рівня конкурентоспроможності національною економікою. Умови глобального ринкового середовища диктують необхідність активізації інноваційної діяльності як найбільш ефективного способу підвищення конкурентоспроможності країни і подальшого її розвитку на інтенсивній основі. Інновації, рівень інноваційного розвитку є найпрогресивнішим фактором, що впливає на конкурентоспроможність національної економіки.

Ця тема набуває особливої актуальності у світлі підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Цей документ визначає якісно новий формат відносин на принципах «політичної та економічної інтеграції» і слугує стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні, реалізація яких залежить, у першу чергу, від розвитку інноваційної діяльності в нашій державі. Отже, інтенсивний інноваційний розвиток – головне завдання державної політики України на даному етапі розвитку.

Важливим фактором розвитку інноваційних процесів є інноваційна інфраструктура. Дана складова інвестиційно-інноваційного процесу привертає увагу багатьох вітчизняних і закордонних вчених. Проблеми розвитку і функціонування її окремих елементів неодноразово висвітлювалися в економічній літературі. Проте на сьогодні це одна з найменш досліджених сторін національної інвестиційної системи [1].

Згідно Закону України «Про інноваційну діяльність», інноваційна інфраструктура – сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо) [2].

На думку вчених, інноваційна інфраструктура – це організації (установи), які сприяють здійсненню інноваційної діяльності, себто комплекс організацій (установ), що мають підлеглий і допоміжний характер, які обслуговують інновації і забезпечують умови нормального протікання інноваційного процесу. До складу інфраструктури входять: інноваційно-технологічні центри, технологічні інкубатори, технопарки, учбово-ділові центри та інші спеціалізовані організації [3].

Відповідно до цілей інфраструктура інноваційної діяльності включає такий комплекс взаємопов'язаних систем:

- систему інформаційного забезпечення, яка дає доступ до баз і банків даних для всіх зацікавлених, незалежно від форм власності;
- експертизи (включаючи державну) інноваційних програм, проектів, пропозицій, заявок;
- фінансово-економічного забезпечення інноваційної діяльності, використовуючи різні джерела надходження коштів;
- сертифікації наукової продукції, відповідні послуги у сфері метрології, стандартизації, контролю якості;
- просування нововведень на регіональні, міжрегіональні, іноземні ринки, включаючи виставкову, рекламну, маркетингову діяльність, патентно-ліцензійну роботу, захист інтелектуальної власності [1].

Кадровий потенціал для інноваційної діяльності має особливе значення: він є підґрунтям для формування всіх інших необхідних ресурсів. Однак, за даними Держкомстату, кількість науковців в Україні у 2004 р. складала 106603 особи, а 2013 р. лише 77853 (-27%), що свідчить про вплив інтелекту з соціально-економічного середовища України [4].

Джерела фінансування інноваційної діяльності головним чином складаються з власних джерел (72,9%, більше аніж 2/3 їх вартості у 2013 р.). Фінансування з боку іноземних інвесторів (13%) як і з боку держави (0,25%) є незначним, причому негативні тенденції з кожним роком лише загострюються [4].

В Україні вже сформовано окремі елементи інноваційної інфраструктури. За даними

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки Держпідприємництва станом на 01.01.2014 в Україні діють 480 бізнес-центрів, 79 бізнес-інкубаторів, 50 технопарків, 538 лізингових центрів, 4148 небанківських фінансово-кредитних установ, 226 фондів підтримки підприємництва, 3034 інвестиційних та інноваційних фондів і компаній, 4238 інформаційно-консультативних установ, у регіонах налічується 2149 громадських об'єднань підприємців [5].

Проте, значна частина об'єктів інноваційної інфраструктури існує лише формально, не виконуючи свої функції щодо сприяння розвитку інноваційного підприємництва в Україні. Так, наприклад, за даними ж нещодавно проведеного Українською асоціацією бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів (УАБІЦ) моніторингу діяльності бізнес-інкубаторів, їхня чисельність виявилася значно меншою і складає лише близько 10-ти. Серед них, насамперед, можна назвати Білоцерківський, Славутицький, Хмельницький, Сімферопольський, Львівський, Полтавський, Івано-Франківський бізнес-інкубатори. Така суттєва розбіжність у даних спричинена, насамперед, досі законодавчо не визначеним поняттям бізнес-інкубатора [6].

Отже, елементи інноваційної інфраструктури не мають достатніх фінансових, інформаційних ресурсів, необхідних знань та методик підтримки реалізації інноваційної діяльності. Мають місце проблеми в створенні інноваційних мереж, які б дозволяли обмінюватися інформацією, налагоджувати партнерські відносини між елементами інноваційної інфраструктури. Система нормативно-правового регулювання в Україні переважно створює бар'єри, а не стимули при здійсненні інноваційної діяльності, оскільки передбачає велику кількість перевірок і отримань дозвільних документів.

Починати трансформацію економіки України необхідно зі створення умов інноваційного розвитку, а державне регулювання потрібно посилити за такими напрямками:

- створити ефективне законодавство та відповідний правовий інструментарій його практичної реалізації;
- визначити конкретні пріоритети інноваційної діяльності, за якими започаткувати комплексні національні програми для поєднання головних учасників національної інноваційної системи;
- створити розгалужену інфраструктуру підтримки інновацій (наприклад, фінансово-інноваційних груп в регіонах України);
- забезпечити управління економікою на принципах державно-приватного партнерства;
- налагодити систематичне інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційного процесу;
- створити пільгові умови для експорту інноваційної продукції.

Україна, маючи ресурсні переваги для забезпечення економічного зростання, повинна спрямовуватися на створення і поширення інновацій, здатних підвищити продуктивність природних факторів виробництва. Все це дозволить зайняти нашій країні гідне місце на міжнародній арені та спонукатиме до укріплення наших позицій.

1. Вознюк М. А. Сучасні підходи до трактування поняття "інноваційна інфраструктура" та її роль у формуванні моделі інноваційного розвитку регіону / М. А. Вознюк // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2014. - № 1. - С. 96–101. - Режим доступу: nbuv.gov.ua/j-pdf/VUbsNbU_2014_1_21.pdf.

2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15.

3. Бабаєв В. Ю. Механізм державного регулювання розвитку інноваційної інфраструктури в Україні / В. Ю. Бабаєв, Д. Ю. Дрожжин // Теорія та практика державного управління. - 2012. - Вип. 4. - С. 214-223. - Режим доступу: nbuv.gov.ua/j-pdf/Trpu_2012_4_33.pdf.

4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ukrstat.gov.ua.

5. Узагальнений звіт про стан виконання регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва в Україні у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : dkrp.gov.ua/info/3023.

6. Завадяк, Р. І. Теоретичні основи функціонування та види бізнес-інкубаторів в Україні [Текст] / Р. І. Завадяк, Я. Ф. Копусяк // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. — 2014. — Вип. 43, Ч. 2. — С. 78-81.

ІННОВАЦІЙНІ ЗАКЛАДИ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ

©Синюра-Ростун Н.Р., 2015

У ХХІ ст. на перший план виходить модель інноваційної освіти, основні парадигми якої передбачають: формування наукової картини світу, професіоналізацію, формування культури розумової діяльності, підготовку до життя, концепцію безперервної освіти [1]. Водночас, європейський вектор розвитку держави, який обрало для себе українське суспільство, вимагає узгодження стратегічних цілей соціально-економічного розвитку з європейськими, зокрема, і в освітній політиці. Одним з основних завдань, що стоїть перед системою обов'язкової освіти в країнах Європи є забезпечення рівних можливостей для отримання якісної освіти для усіх дітей та підлітків [2]. Як відомо, дошкільна освіта у більшості європейських країн давно трактується як загальнообов'язкова та є важливою складовою у формуванні і розвитку особистості. Нажаль, сьогодні в державі та у Львівській області, зокрема, спостерігаються значні труднощі у забезпеченні рівних можливостей для здобуття якісної освіти, особливо дошкільного рівня. Одним із ефективних шляхів покращення ситуації із доступністю якісної дошкільної освіти є використання інноваційних практик при розвитку та удосконаленні мережі навчальних закладів.

Інновація в освіті трактується як: реалізоване нововведення – у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (методиках, технологіях), у змісті і формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання та виховання і в підходах до соціальних послуг в освіті, що суттєво підвищує якість, ефективність та результативність навчально-виховного процесу [3]. Інновації можна поділити на основні типи: організаційно-управлінські, технологічні, об'єктні тощо. Інколи дуже важко виокремити до якого конкретного типу належить інновація, оскільки вона може носити комплексний характер. Прикладом такої комплексності є виникнення та формування у Львівській області мережі інноваційних закладів дошкільної та позашкільної освіти. Серед таких закладів різноманітні дитячі розважальні центри, освітньо-культурні дитячі центри (клуби), при яких організують своєрідні міні-садки, у яких діток можна залишити на 3-4 години, де з ними проводять спеціальні заняття [4]. Водночас, у таких закладах організуються курси по підготовці до школи, по закінченню яких видається диплом про проходження навчального курсу «Підготовка до школи», згідно із змінами внесеними до Закону України «Про дошкільну освіту», щодо забезпечення обов'язковості здобуття дошкільної освіти дітьми п'ятирічного віку [5]. Усі заняття в таких центрах платні (середня ціна від 400 грн. на місяць), тому вони звичайно є гарною альтернативою та розширюють можливості при виборі форм і методів дошкільного виховання, однак не здатні задовольнити потреби малозабезпечених сімей. Такі своєрідні інноваційні форми дошкільної освіти зосереджуються здебільшого у м. Львові та містах обласного значення, що обмежує можливості у виборі форм дошкільної освіти для мешканців решти регіону. У решті регіону альтернативою звичайного ДНЗ стало створення навчально-виховного комплексу «школа-дитячий садок». У навчальних закладах, де наявні вільні приміщення, відбувається їх переобладнання під дошкільні заклади (дошкільні групи), тобто відбувається відкриття дитячих садків на базі сільських загальноосвітніх шкіл, що стає своєрідним вирішенням проблем із доступом до дошкільної освіти особливо у сільській місцевості. Як зазначають практики [6], переваги таких закладів є у тих селах, де проживає невелика кількість дітей дошкільного віку, однак при функціонуванні таких закладів виникають певні економічні проблеми (зокрема проблеми утримання дошкільнят під час канікул). У сфері дошкільної освіти необхідно шукати можливості для розвитку нових організаційних форм закладів, які б функціонували на основі різних джерел фінансування та сприяли ширшому доступу до освітніх послуг, особливо для малозабезпечених верств населення. Одним з інноваційних напрямів розвитку може стати організація дошкільних установ при церквах, монастирях, релігійних організаціях, релігійних громадах. Окреслити цей напрям як чисто інноваційним неможна, він швидше належить до ретронововведень, оскільки така практика широко застосовується у багатьох країнах, зокрема і в Україні. Першими дошкільними закладами (захоронками) переважно опікувалися монахині і створювалися вони на основі релігійних громад. У Львівській області заклади даного типу є певного роду

«новинкою» і лише починають з'являтися. Для прикладу дошкільні заклади такого типу діють у м. Дрогобич (благодійний греко-католицький садок «Ангелятко»), у с. Потелич Жовківського району Львівської області (ДНЗ ім. о. Кирила Селецького) [7; 8]. Розвиток дошкільних установ даного типу може сприяти частковому вирішенню проблем із доступом до дошкільної освіти, зокрема у сільських регіонах, де розвиток державних і комунальних закладів відбувається досить повільно, оскільки потребує потужної державної підтримки. У організації таких закладів активну участь беруть спонсори, меценати, благодійники, громада населеного пункту. У таких садочках поряд з вихователями працюють монахині, які мають педагогічну, теологічну, медичну освіту, що значно підвищує якість догляду за дітьми.

Ще одним прикладом об'єктних інновацій може стати організації міні дитсадки при навчальних закладах (університетах, інститутах). Такі форми надання дошкільної освіти та догляду за дітьми є досить розповсюдженими за кордоном. Наразі такий міні-дитсадок працює у Рівненському державному гуманітарному університеті [9]. Заклади даного типу зорієнтовані насамперед на найбільш незахищені студентські сім'ї, свої послуги надають безкоштовно, працюють цілий день, у ролі вихователів студенти педагогічних спеціальностей. Дошкільні установи такого типу дозволяють молодим батькам активно поєднувати навчання з батьківством, тобто повноцінно реалізовувати себе як у ролі батьків, так і у сфері професійного зростання. Однак, організація закладів даного типу наштовхується на ряд законодавчо-нормативних перепон, серед яких: відсутність посади соціального педагога у штатах навчальних закладів, обов'язкова відповідність приміщень встановленим нормативам тощо [10].

Розвиток інноваційних форм дошкільних навчальних закладів здатен гнучко реагувати на демографічну ситуацію, а також сприяти задоволенню зростаючого попиту на послуги дошкільної освіти, який не здатні задовольнити у повному обсязі державні та комунальні дошкільні заклади. Однак такі ініціативи необхідно підтримувати як на регіональному так і на державному рівнях шляхом створення сприятливого економічного, законодавчо-нормативного та інституційного середовища.

1. Чумак О.В. *Парадигма освіти XXI ст.: інноваційні аспекти* [Електронний ресурс] – Режим доступу: virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf1/Chumak.pdf

2. М'яковський М. *Європейський вектор реформ системи освіти - приклад еволюційного вдосконалення (досвід Австрії)* [Електронний ресурс] – Режим доступу: pps.udpu.org.ua/article/view/18829

3. Вакуленко В. М. *Види інновацій в освіті та їх класифікація* [Електронний ресурс] – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe?..

4. baby-center.lviv.ua/pro-sadok/

5. ekoland.lviv.ua/novyny/78-pidhotovka-do-shkoly-u-lvovi-novi-hrupy

6. Соловей С.П. *Здобутки і проблеми розвитку системи дошкільної освіти у сільській місцевості* [Електронний ресурс] // *I Всеукраїнський з'їзд педагогічних працівників дошкільної освіти 5 листопада 2010 р. // Збірник матеріалів. – Київ – 2010. – с. 59 - 60–* Режим доступу: old.mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/.../mater-zizdu.doc

7. *У селі Потелич відкрито дитячий садок під проводом сестер св. Йосифа* [Електронний ресурс] – Режим доступу: sokaleparchy.org.ua/index.php/2009-06-04-11-42-55/1-2009-06-29-22-19-48/472-potelych-sadok;

8. angeliatko.com/

9. Глодія К. *Міні-дитсадки в університеті* [Електронний ресурс] – Режим доступу: golosukraine.com/publication/suspilstvo/parent/18166-mini-ditsadki-v-universiteti/

10. *Для дітей студентів на Прикарпатті хочуть відкрити дитсадок при університеті* [Електронний ресурс] – Режим доступу: vikna.if.ua/news/category/if/2014/10/15/23503/view

РЕЖИМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СКЛАДНИХ ДИНАМІЧНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

© Ситкіна М.В., 2015

Соціально-економічні системи за своєю суттю характеризуються як складні імовірнісні динамічні системи, в яких зосереджено процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання суспільних благ. Їх розгляд в науковій літературі, до недавнього часу, був зосереджений на функціонуванні в рамках стійких стаціонарних станів, однак, реальність сьогодення проявляється у прискоренні періодичності циклів, нерегулярних флуктуаціях і хаосі. Характерний дуалізм стійкого та нестійкого станів спонукає до більш детального вивчення можливих режимів функціонування складних динамічних соціально-економічних систем, що в подальшому стане основою прогнозування їх розвитку.

Фундаментальні напрацювання в даній галузі представлені роботами Г. Хакена, І. Пригожина, Занга В.Б., М. Мойсеєва, С. Курдюмова, Г. Малинецького та іншими. За результатами дослідження окреслених напрацювань, відзначимо, що для соціально-економічних систем характерним є три типи поведінки, або три режими функціонування: рівноважний (стійкий) стан, періодичний та перехідний (нестійкий) режим.

Періодичним режимом функціонування прийнято вважати такий етап розвитку системи, коли протягом рівних проміжків часу вона приходять до одного й того самого стану – стійкого чи перехідного. [1, с.24].

У визначенні поняття «стійкого стану», з загальної точки зору, науковці вкладають різний зміст, розуміючи під нею і стабільність, і можливість, і протистояння зовнішнім та внутрішнім факторам, і здатність до відновлення, і потенціал, і достатність, і резерв. Крім того, одні вчені вважають, що все це у формі стійкості є явним, інші - що прихованим, і може бути виявленим лише при певних умовах існування системи. Наявну сукупність визначень можна об'єднати шляхом виділення двох міждисциплінарних підходів тлумачення: по-перше, як здатність утримувати рівновагу (не падати, не руйнуватися); по-друге як стабільність, тобто здатність не змінюватися. В сучасних умовах незаперечним фактом є те, що змінюються (прискорюються) не тільки темпи розвитку, але і час їх змін, тому поняття «стійкість» доцільно трактувати з позиції можливості соціально-економічної системи утримувати рівновагу в моменти протидії зовнішнім та внутрішнім факторам впливу, не руйнуючись і не втрачаючи темп розвитку.

При цьому, феномену розвитку властива певна суперечливість: з одного боку, він передбачає здатність системи зберігати стійкість і протидіяти змінам, з іншого - нерозривно пов'язаний зі здатністю системи до трансформацій, адже розвиток - це насамперед зміни.[2,с.67] Тому, процес розвитку характеризується складним взаємозв'язком не лише з явищем стійкості, а й нестійкості. Як зазначає Д. Юдін, динамічна стійкість системи відносна, оскільки розвиток здійснюється дискретно, проходженням системи через кризові ситуації, що є станом нестійкості. Саме зміна станів стійкості і нестійкості утворює динамічні цикли розвитку складних динамічних соціально-економічних систем та слугує імпульсом їх самоорганізації [3,с.149]

За таких умов, третім режимом функціонування зазначених систем є перехідний або нестійкий стан. Під ним розуміють рух динамічної системи з одного стійкого режиму (періодичного або стійкого) до іншого, при цьому швидкість перехідного процесу характеризує інерційність системи. Відзначимо, що саме третій режим функціонування останнім часом істотно змінив погляди на його роль в еволюції економічних систем та посприяв розвитку напряму синергетичної економіки [1, с.24].

З погляду синергетики процеси у складних динамічних соціально-економічних системах характеризуються принциповою нелінійністю, присутністю зворотних зв'язків, що зумовлює появу якісно нових можливостей здійснення керуючого впливу на систему [1, с.183]. Дослідження Г. Хакена та І. Пригожина підтвердили той факт, що складно організовані просторові та часові структури беруть свій початок з хаотичних станів. При цьому, в даних самоорганізованих системах замість стійкості та гармонії присутні еволюційні процеси, які породжують різноманітність та ускладнення їх структури [4, с.32].

Таким чином, можемо підсумувати, що дані три режими характеризують динаміку розвитку соціально-економічних систем, при цьому, інструментарію прогнозування їх розвитку лише через призму

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
існуючих економічних теорій стійкого стану сьогодні є недостатньо. Зростаюча кількість структурних змін та хаотичних явищ породжує фундаментальну потребу нових теоретичних ідей та інструментів, що здатні забезпечити достатній рівень дослідження не лише відносно статички, а й динаміки соціально-економічних систем.

1. Шарпов О. Д., Дербенцев В. Д., Семьонов Д. С. *Економічна кібернетика: Навч. посібник.* — К.: КНЕУ, 2004. — 231 с.

2. *Социально-экономический потенциал устойчивого развития: Учебник / Под ред.. проф.. Л.Г. Мельника(Украина) и проф.. Л.Хенса (Бельгия).* — Сумы: ИТД «Университетская книга», 2007. — 1120 с.

3. Гуменюк А. М. *Безпека структурно-інституціональної трансформації економіки регіону: теоретичні основи та прикладні аспекти : монографія / Анатолій Маркович Гуменюк.* — К. : НІСД, 2014. — 468 с.

4. Занг В.Б. *Синергетическая экономика. Время и перемены в нелинейной экономической теории: Пер. С англ..* — М.: Мир, 1999 — 335 с.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ЯК НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ КРАЙОВОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Ситник Й.С., 2015

Зростання української економіки в середньотерміновій та довготерміновій перспективі найбільшою мірою буде залежати від інновацій та інвестицій у всі сфери суспільного та господарського життя. Інновації в цьому контексті розглядаються не як самоціль, а як інструмент стимулювання зростання та розвитку.

Економічна та інноваційна політика будь-якої країни реалізується в складному та динамічному середовищі. Аналіз джерел зростання є важливим завданням, яке, водночас, визначає деякі загальні чинники зростання, а також надає більше уваги конкретності заходів політики зростання. Концепцією, необхідною для перенесення цього питання у майбутнє, є «технологічна досконалість», яка розмежовує країни, що працюють на передових технологічних рубежах або близькі до них, та країни, які наздоганяють лідерів. У випадку першої групи країн, комплекс політичних заходів повинен забезпечувати подальше технологічне вдосконалення шляхом запровадження радикальних інновацій, в той час як для другої групи країн така політика повинна забезпечувати наздоганяння, у якому головним компонентом буде наслідування.

Національна економіка України попри великий потенціал до розвитку, вже багато років перебуває під тягарем монополізованих ринків та надзвичайно законсервованих, забюрократизованих і корупційно спрямованих державних інституцій.

Суттєва відмінність України від більш економічно розвинутих країн проявляється у низхідній участі підприємницького сектору у фінансуванні та здійсненні наукових досліджень й розробок. Існуючі інструменти підтримки досліджень і розробок (приватні фундації, технопарки, бізнес-інкубатори, лізингові центри) не оснащені належним чином, персонал не отримує відповідну підготовку, і що найважливіше, фінансові ресурси вкрай обмежені. Держава хоч відіграє важливу роль у фінансуванні НДДКР, але основна частина державних коштів витрачається на підтримку державних академій наук як інституцій, а не їх винаходів чи розробок. Роль бізнес сектору має тенденцію до послаблення як з позицій фінансування, виконання, так і замовлень на виконання НДДКР, незалежно чи це період економічної кризи чи підйому. Вища освіта та неприбутковий приватний сектор не відіграють значної ролі у фінансуванні НДДКР (їхня частка несуттєво змінювалася, з тенденцією до зменшення).

До основних причин таких негативних тенденцій, на нашу думку належать:

- 1) відсутність структурних реформ у розвитку української економіки;
- 2) домінування у структурі промисловості гірничодобувного, металургійного та енергетичного секторів для яких не характерна активна інноваційна діяльність, адже їхні технології порівняно стабільні, продукція має вузький асортимент, водночас, вагоме лобіювання їх інтересів в усіх гілках влади дозволяє отримувати суттєві пільги, державне фінансування та отримувати прибутки;
- 3) розвиток національної економіки у напрямі монополістично-олігархічної моделі, за якої переважна більшість підприємств не відчуває потреби у власній науково-технічній діяльності та інноваціях, зосереджуються на адаптації імпортних другорядних технологій та ноу-хау, а розроблення нових продуктів, технологічних і управлінських процесів не є пріоритетом їх конкурентної стратегії;
- 4) стрімка монополізація економіки загалом звужує конкурентне середовище в Україні та змушує шукати конкурентні переваги для підприємств у сфері політики, серед органів влади, посиленні державного регулювання окремих видів діяльності, обмежень щодо зовнішніх інвесторів.

Саме тому, українські інноваційні перспективи більше залежать від якості проведених структурних та інституційних реформ, ніж від темпів зростання іноземних інвестицій чи світової економіки. Структурні реформи мають забезпечити деолігархізацію та демонополізацію національної економіки, що призведе до нової промислової, а як наслідок і інноваційної політики де пріоритетом повинно стати мале і середнє підприємництво (МСП).

Малі підприємства вважаються потенційно більш інноваційними через відсутність бюрократичних

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
нашарувань, більш конкурентні ринки та більш ефективну вмотивованість до успіху, яка має персональна вигоди. Водночас, як малі, так і великі підприємства здійснюватимуть значні інновації, що є критично важливими для успіху сучасної економіки.

Інституційні реформи та децентралізація влади мають забезпечити передумови формування новітніх крайових (обласні, районні) механізмів стимулювання інноваційних підприємств, що є невід'ємною частиною сучасної інноваційної політики держав-членів ЄС.

Стимулювання та підтримка інноваційної діяльності підприємств, особливо МСП на обласному рівні має бути диверсифікованим та надаватись на багатьох управлінських рівнях: у великих містах; адміністративно-територіальних центрах; в мережах крайових уповноважених установ, органів чи технологічних центрів або суб'єктах інноваційної інфраструктури. Водночас, інноваційна підтримка має бути вертикально і горизонтально інтегрована із програмами і структурами національного рівня, мережею транскордонної співпраці та на рівні партнерства з ЄС.

З огляду, на інноваційні трансформації країн членів ЄС, в Україні вкрай назріла потреба в новій парадигмі інноваційної політики, більш широким орієнтирах та інтелектуалізації послуг суб'єктів інноваційної інфраструктури у їх крайовому контексті. Крайові відмінності в інноваційному потенціалі вимагають застосування інтерактивних інструментів інноваційної політики, які повинні розроблятися спеціально для окремих областей та районів.

При формуванні нової крайової інноваційної інфраструктури за основу варто взяти концепцію «інноваційного трикутника», яка означає, що швидке та успішне запровадження проривних інновацій вимагає співпраці трьох різних суб'єктів: споживач, розробник та винахідник. Саме тому, на крайовому рівні (областей, районів) має відбутися якісний перехід від формування інноваційної політики виключно органами виконавчої влади до її формування на засадах співучасті учасників інноваційного процесу.

На сьогоднішній день в Україні існує лише один інструмент інноваційної політики на обласному рівні – це обласні програми інноваційного розвитку.

Оперативний менеджмент обласних інноваційних програм в Україні здійснюють: 1) на першому рівні – обласні державні адміністрації або місцеві органи виконавчої влади, але іноді з ініціативи органів місцевого самоврядування. Для підготовки проекту програми можливе створення робочих груп з представників бізнесу, науки, громадських організацій та політичних партій; 2) на другому рівні – органи управління регіональними інноваційними програмами можуть виступати Координаційні ради з питань регіонального розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності, у випадку відсутності таких рад – обласні державні адміністрації; 3) на третьому рівні – координацію регіональної та національної політики формально згідно зі статтею 10 Закону України «Про інноваційну діяльність» здійснюють обласні державні адміністрації та виконавчі органи місцевого самоврядування і у сфері інноваційної діяльності мають право залучати підприємства, інститути та організації, які розташовані на підпорядкованій їм території, за їх згодою, до вирішення проблем регіонального інноваційного розвитку, надавати фінансову підтримку інноваційним проектам та програмам за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Зважаючи на викладене, до крайової компетенції у здійсненні інноваційної політики має належати формування нижніх та середніх рівнів освіти, сприяння створенню інноваційної інфраструктури – бізнес інкубаторів, інноваційних центрів, наукових центрів, технологічних парків, центрів трансферу технологій, політика створення кластерів. Децентралізація має на увазі інституційні зміни у принаймні двох напрямках: з одного боку, це передання повноважень від національного на крайовий та/або місцевий рівень, а з іншого боку – делегування певних завдань (розроблення проектів крайових програм інноваційного розвитку) посередницьким організаціям інноваційної інфраструктури, які, як правило, є суспільними або приватними.

МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

©Сілічєва Н.Є., 2015

У країнах з ринковою економікою існує протиріччя між конкурентною та промисловою політикою. Це пов'язано з тим, що багато видів державної допомоги суб'єктам господарювання сприяють обмеженню конкуренції.

У зв'язку з цим ряд дослідників звертають увагу на кластери – локалізовані на певній території міжгалузеві об'єднання підприємств і організацій у певній сфері. Учасники кластера, залишаючись конкурентами, в той же час координують маркетингову діяльність, разом просувають продукцію на нові ринки, організують спільні НДДКР. В кластерах створюється система ділових контактів, заснована на довірі. Світовий досвід свідчить про більшу ефективність підприємств, що входять в кластери, в порівнянні з їх колегами, діючими самостійно. Так, в кластерах США продуктивність праці вище на 44%, а зарплата - на 28% [1].

Усвідомлення урядами багатьох країн значення кластерів для розвитку привели до істотних змін в економічній політиці. Якщо раніше програми державної допомоги звичайно передбачали надання субсидій, пільг окремим фірмам, то тепер вони спрямовані переважно на заохочення колективних дій. У більшості країн ЄС реалізуються не окремі заходи, що сприяють розвитку кластерів, а кластерна політика як система державних та громадських заходів і механізмів підтримки кластерів. Вона розглядається як окремий напрямок економічної політики. Слід мати на увазі, що підтримка кластерів – одна з небагатьох форм державної допомоги суб'єктам господарювання, що не обмежує конкуренцію[2].

Необхідно відмітити, що кластерний розвиток економіки – це певний інструмент бізнесу. Ринково орієнтоване суспільство формує правила діяльності своїх господарюючих суб'єктів через закони, взаємовідносини, банківський сектор, інститути підтримки і так далі. При цьому важливо, що в кластері досягається передусім синергетичний ефект за рахунок спрощеного доступу його учасників до фінансових ресурсів, нових технологій, маркетингових стратегій і нових ринків. Тому участь в інноваційному кластері навіть конкуруючих підприємств стає для них вигідною.

Об'єднання в інноваційний кластер на основі вертикальної інтеграції формує не спонтанну концентрацію різноманітних технологічних винаходів, а строго орієнтовану систему поширення нових знань, технологій і інновацій.

Одеська область має в розпорядженні потужний морський господарський комплекс, розвинену промисловість, багатопрофільне сільське господарство, значний туристично-рекреаційний потенціал. Приморське і прикордонне положення забезпечує сприятливі можливості для міжнародної співпраці і зовнішньоекономічної діяльності. Населення відрізняється високим рівнем освіти, ініціативою, працьовитістю.

Для реалізації конкурентних переваг регіону, підвищення конкурентоспроможності підприємств важливе значення має використання кластерних форм господарювання. Проте ефективні кластери в області доки не сформовані. Це пов'язано з рядом обставин: слабкою інформованістю підприємців про їх переваги; роз'єднаністю і слабкою взаємодією підприємств регіону; відсутністю підтримки процесів консолідації з боку місцевої влади.

В той же час структура економіки і наявний потенціал дозволяють зробити висновок про доцільність формування у ряді секторів кластерів, які зможуть стати точками росту регіональної економіки.

Найважливіше значення для регіону має агропромисловий комплекс. Площа сільськогосподарських угідь в Одеській області – найбільша серед регіонів країни, діє немало ефективних підприємств харчової промисловості. В той же час матеріально-технічна база АПК застаріла, а значна частина доходів сільгоспвиробників потрапляє до рук посередників.

Значні площі виноградників, наявність виноробницьких підприємств обумовлюють можливість створення в регіоні виноробницького кластера.

У Одеській області щорічно виловлюється приблизно 10 тис. тонн риби, при цьому більше половини – у внутрішніх водоймах. Випуск такої продукції може бути налагоджений за рахунок об'єднання зусиль

у рамках кластера. Його учасниками можуть стати риболовецькі господарства, сільськогосподарські підприємства – споживачі кормових добавок, а також Одеська національна академія харчових технологій.

Особливе місце в економіці регіону займає машинобудівний комплекс. Слід зазначити, що машинобудування є для регіону перспективним напрямом діяльності. У нас є необхідні передумови для його динамічного розвитку: виробнича база, кваліфіковані кадри. Існують наукові і конструкторські організації, ряд учбових закладів готує кадри для галузі. Одним з найважливіших шляхів збереження досягнутого і підвищення конкурентоспроможності продукції машинобудування регіону є створення кластерів.

Одеська область, і в першу чергу її приморська смуга, має високий рекреаційний потенціал: теплий клімат, морські пляжі, лікувальні грязі, джерела мінеральних вод, ропа лиманів і озер, унікальні природні комплекси, привабливі пейзажі, мисливські і риболовецькі угіддя. Використання кластерних моделей дозволить підвищити якість послуг, що робляться туристам, створити нові туристичні продукти і, відповідно, значно збільшити кількість туристів.

Перспективним є створення, зокрема, кластера медичного і оздоровчого туризму. Слід зазначити, що у багатьох країнах Європи страхові суспільства, лікарняні каси, що забезпечують оплату медичних послуг населенню, зазнають фінансові утруднення із-за високих цін на такі послуги. В той же час одеські заздоровниці можуть надавати якісне лікування за доступнішими цінами. Але на міжнародний ринок медичних послуг вони можуть вийти лише об'єднавши зусилля.

Вигідне розташування регіону на перетині найважливіших міжнародних шляхів і розвинена інфраструктура зумовили важливу роль транспорту.

В той же час ефективне використання транзитного потенціалу регіону вимагає інтеграції усіх ланок транспортного ланцюга, комплексного розвитку усіх видів транспорту, єдиного інформаційного забезпечення системи вантажообігу. Належне функціонування такої системи можливе лише на основі кластерної моделі.

У регіоні є необхідні передумови для створення ефективного кластера у сфері інформаційних технологій. Діють ряд динамічних ІТ-компаній. Декілька вищих учбових закладів готують фахівців для цієї сфери. Розвинені суміжні галузі – виробництво електронної техніки, кабельної продукції. Є також вимогливі споживачі.

Таким чином, потенціал Одеського регіону відносно формування кластерів досить значний. Підтримка місцевої влади істотно полегшить їх створення. Але слід мати на увазі, що значна частина кластерів в розвинених країнах виникла без допомоги владних структур. Але немає і не може бути кластерів, створених без активної участі самих підприємців. Підприємствам слід усвідомити: щоб добитися успіху в конкурентній боротьбі, завоювати нові ринки, треба навчитися об'єднувати зусилля.

1. *Е.Б.Ленчук, Г.А.Власкин. Кластерный подход в стратегии инновационного развития зарубежных стран. Режим доступа: innoclusters.ru/uploaded/docs/ljenchuk.pdf.*

2. *Дейнека О.І., Демченко В.В. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних територій. "Регіональна економіка" № 2 (48), 2008, с. 276.*

ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕДУР В БЮДЖЕТНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

©Скалюк Р.В., 2015

В сучасних умовах нагальної необхідності забезпечення режиму «жорсткої економії» бюджетних коштів, питання забезпечення ефективного функціонування системи бюджетного обліку, зокрема шляхом використання сучасних програмних продуктів обробки економічної (у т.ч. облікової) інформації, набуває особливої актуальності у світлі подій, що відбуваються сьогодні в Україні.

Ефективне застосування сучасних технологій автоматизації обліку в бюджетних організаціях дає змогу забезпечити раціональне використання наявних ресурсів бюджетної сфери. В умовах застосування комп'ютерних технологій та програмних продуктів для автоматизації бюджетного обліку, відбувається трансформація системи бухгалтерського обліку і облікових процедур, що супроводжується підвищенням якості та рівня ефективності процесу управління в бюджетних установах. Застосування програм автоматизації бюджетного обліку істотно підвищує якість обробки облікової інформації у бюджетних організаціях. До того ж, використання комп'ютерної техніки змінює зміст та організацію праці облікового персоналу, зокрема зменшується кількість ручних операцій з обробки первинних документів, систематизації облікових показників, заповнення реєстрів і форм звітності. Облікова праця стає більш творчою, спрямованою на організацію та удосконалення процедур бухгалтерського обліку в бюджетних організаціях [1, с. 183].

Однак, у сучасних умовах переважна більшість організацій бюджетного сектору використовує з метою автоматизації процедур бухгалтерського обліку програмні додатки Microsoft Excel, Word, що негативно впливає на якість облікового процесу, оскільки використання жодної із вказаних програм, не дозволяє забезпечити ведення бюджетного обліку, як цілісної, комплексної системи. Так, на основі використання додатків Microsoft Excel та Word можна забезпечити не більше, як виконання окремих функцій, зокрема: формування аналітичних показників, документів, відображення господарських операцій, планування доходів і видатків, як окремих облікових операцій, а не як цілісної системи бухгалтерського обліку бюджетної організації.

На підставі проведеного критичного аналізу спеціальної літератури [1, с. 185; 2, с. 353; 3; 4, с. 232], вважаємо, що основними перевагами застосування сучасних інформаційних технологій для автоматизації облікових процедур в бюджетних організаціях є наступні:

1) обробка та збереження великої кількості однакових у структурному плані одиниць облікової інформації;

2) можливість здійснення вибірки необхідної інформації з великої кількості даних;

3) достовірне та безпомилкове здійснення математичних розрахунків;

4) оперативне отримання даних, необхідних для прийняття обґрунтованих управлінських рішень;

5) багаторазове відтворення дій. Більше того, використання засобів автоматизації дає змогу практично повністю розв'язати проблему точності формування і оперативності забезпечення обліковою інформацією державних службовців організацій бюджетного сектору для обґрунтованого прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень.

Система бухгалтерського обліку в бюджетній установі є однією із ключових складових загальної системи менеджменту установи. Процес автоматизації бюджетного обліку дає змогу забезпечити підвищення ефективності процедур бухгалтерського обліку, рівня якості та ефективності процесу управління у бюджетній організації.

Вважаємо, що для здійснення раціонального вибору, ефективного впровадження та використання програмного забезпечення автоматизації системи бухгалтерського обліку в бюджетній організації, необхідно враховувати ряд таких важливих характеристик:

1) специфіка діяльності бюджетної організації (галузь, обсяг робіт тощо);

2) характеристика матеріально-технічної бази (наявність достатньої кількості комп'ютерної техніки та необхідного програмного забезпечення);

3) наявність кваліфікованих фахівців з бюджетного обліку, які мають досвід роботи з програмними продуктами автоматизованого ведення бухгалтерського обліку в бюджетній організації.

Слід відмітити, що бюджетні організації повинні не лише «йти в ногу з часом», але й детально та критично аналізувати необхідність та доцільність впровадження конкретних сучасних програмних засобів автоматизації бюджетного обліку. Тому, ми погоджуємося з думкою О.І. Шари [5, с. 268], що для забезпечення ефективного процесу автоматизації бюджетного обліку, кожній бюджетній установі необхідно комплексно аналізувати основні характеристики оцінки ефективності програмних продуктів для автоматизації бухгалтерського обліку у бюджетних організаціях, а саме:

1) технічні характеристики програми, зокрема: швидкість обробки інформації та вирішення поставлених завдань, можливість редагування типових форм, форм звітності, відповідно до змін законодавчої бази, забезпечення обміну інформацією між структурними підрозділами бюджетної організації і захисту інформації, можливість переходу до нової версії програми із забезпеченням цілісної інтеграції даних;

2) комерційні характеристики – прийнятна ціна програмного засобу, наявність документації, можливість постреалізаційної технічної підтримки (супровід програмного забезпечення), проведення навчання персоналу, надання консультаційних послуг;

3) ергономічні характеристики, серед яких: зручність роботи користувача з програмою (інтерфейс програми), реалізація можливості одночасної роботи з декількома документами тощо.

На нашу думку, використання у бюджетних організаціях відповідних програмних продуктів для ефективної автоматизації системи бухгалтерського обліку дає змогу, не лише забезпечити раціональний процес обліку операцій щодо надання установами послуг та проведення відповідних розрахунків, але й сформувати цілісну інформаційну систему, використання даних якої дозволяє здійснювати аналіз ефективності функціонування бюджетної організації та своєчасно приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Отже, забезпечення раціонального вибору, впровадження та ефективного використання програмних продуктів для автоматизації процедур бюджетного обліку є пріоритетним шляхом для забезпечення раціоналізації системи бухгалтерського обліку, удосконалення процесу управління та підвищення ефективності діяльності вітчизняних бюджетних організацій.

1. Івахненко С.В. *Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту* : [навчальний посібник] / С.В. Івахненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 349 с.

2. Железняк А.М. *Проблеми та перспективи комп'ютеризації бухгалтерського обліку бюджетних установ* / А.М. Железняк // *Науковий вісник НЛТУ України*. – 2012. – Вип. 22.7. – С. 350-354.

3. Масюк О.С. *Проблемні аспекти автоматизації обліку в бюджетних установах* / О.С. Масюк, В.В. Пікінер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : nauka.kushnir.mk.ua/?p=64387.

4. Тимейчук Т.Б. *Аналіз можливостей програмного забезпечення автоматизації обліку в бюджетних установах* / Т.Б. Тимейчук // *Вісник національного університету водного господарства та природокористування*. – 2010. – Вип. 1 (49). – С. 228-234.

5. Шара О.І. *Забезпечення якості обліку бюджетних установ в умовах використання інформаційних технологій* / О.І. Шара // *Вісник Хмельницького національного університету*. – 2010. - № 5. – Т. 3. – С. 267-269.

КІНЦЕВІ ФОРМИ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

© І.Б. Скворцов, М.В. Анісімова

В економічній літературі здебільшого розглядають форму відтворення основних засобів, яку ми назвали “поточним відтворенням”. Це стосується періодичному оновленню обладнання та устаткування підприємств, оскільки їх період ефективної експлуатації (амортизаційний період) завершується. Нами пропонуються такі зміни: по-перше, відтворення розглядається не відносно окремого основного засобу і не окремих їх груп, а стосовно підприємства загалом (внаслідок цього вводиться поняття “перший розрахунковий період експлуатації підприємства” і пропонується метод розрахунку цього показника); по-друге, розглядаються “кінцеві форми відтворення” основних засобів підприємства, тобто як здійснити перехід від першого розрахункового періоду діяльності підприємства до другого – кінцевого (пропонується метод розрахунку тривалості цього періоду); втретє, обґрунтовується, що одним із найдоцільніших методів кінцевого відтворення діяльності підприємства є перетворення його в “народне підприємство”.

Кінцевій формі відтворення, оскільки це “завершальна (фінішна)” форма функціонування основних засобів, найбільше відповідає такий вид, який ми назвали “консервація виробництва”. Консервація виробництва – це переважно створення “народного підприємства” мета якого запобігати втраті робочих місць, сприяти підтримці соціального становища його працівників та й розвитку відповідного регіону загалом. Це пояснюється тим, що часто підприємства окремих галузей (у тому числі й машинобудування) створюють в невеликих містах, оскільки там дешевша земля і робоча сила. Однак після завершення розрахункового періоду експлуатації (35 – 50 рр.) підприємство перетворюється на малоприбуткове або взагалі збиткове, а тому для власника воно перетворюється у непотрібний баласт. Зазвичай він згоден продати його на металобрухт. Але тоді виникає інша проблема, пов’язана зі звільненням працівників, більшість яких майже досягли пенсійного віку. Для місцевих бюджетів сплачувати допомогу з безробіття протягом багатьох років – значний тягар, оскільки надходжень від підприємства вже не буде. Внаслідок цього весь регіон перетворюється на депресивний (приклад – місто Детройт у США, яке в 30-ті роки минулого століття було столицею автомобілебудування, а тепер перетворилось на “цвинтар” підприємств цієї галузі).

У середині минулого століття ця проблема загострилася у США. Її вирішували на державному рівні, прийнявши рішення про державну форму підтримки таких підприємств. По-перше, створили специфічну форму “колективної власності”, яку ще називають “народне підприємство”, тобто підприємство, передане у власність всіх його працівників практично за “умовно-мінімальну плату” (тепер згідно з програмою “ESOP” передається безкоштовно). По-друге, різницю між реальною ринковою вартістю цього підприємства (металобрухту) і зібраною від працівників підприємства сумою держава (штат) сплачувала власнику за рахунок коштів бюджету або кредиту. По третє, створювались пільгові умови для діяльності таких підприємств – надавались незначні податкові пільги цим підприємствам і окремим споживачам їхньої продукції. На кінець 2010 р. в США було зареєстровано більше ніж десять тисяч таких і подібних фірм. На цих підприємствах працювало понад 10,3 млн. працівників-акціонерів, або 10 % всього працездатного населення США. Тому цей досвід почали активно впроваджувати в інших країнах – Німеччині, Китаї, Японії, Франції, Англії, Італії, Ізраїлі, Угорщині, Польщі, Росії.

Сутність теперішнього плану “ESOP” складається із таких основних елементів:

- власники підприємства мають можливість на певний час (перехідний період) володіти контрольним пакетом акцій створюваного народного підприємства (це необхідно для того, щоб власник підприємства поступово передавав досвід управління підприємством, а його працівники навчилися приймати обґрунтовані управлінські рішення);
- працівники, своєю чергою, безкоштовно одержують акції свого підприємства з правом голосувати за системою “одна акція – один голос”;
- власники і колектив підприємства отримують всі переваги впровадження плану “ESOP”: зменшення податкових платежів, залучення для роботи підприємства нових економічних ресурсів,

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки підвищення мотивованості праці та її продуктивності.

Перевагою цього плану є і те, що описана схема не передбачає ніяких потрясінь для бізнесу, що пов'язано з різким переходом на колективну основу; своєю чергою, це дає змогу отримувати прибуток всім учасникам цього процесу: і власникам підприємства, і його працівникам, і державі загалом завдяки збільшенню податкових зборів та економії витрат на виплати безробітним.

Реалізувавши усі ці заходи у США на практиці вирішили проблему “консервації існуючого виробництва”, що забезпечило значний соціальний економічний ефект для працівників цих підприємств, окремого регіону і держави загалом. Тому цей захід для умов України вважаємо інноваційним, оскільки він може покращити фінансовий стан підприємств, але найважливіше – запобігатиме втратам робочих місць і сприятиме створенню баз для підготовки спеціалістів робітничих спеціальностей.

АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПРИ ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Склярук Т.В., 2015

Згідно закону України Про інноваційну діяльність інноваційна інфраструктура — сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно — комунікативні, юридичні, освітні тощо) [1]. Тому актуальним питанням виступає вивчення адміністративного менеджменту при формуванні інноваційної інфраструктури.

Адміністративний менеджмент - один з напрямів сучасного менеджменту, що вивчає адміністративно-розпорядчі форми управління. Існує також розуміння поняття адміністративного менеджменту як особливого виду менеджменту в організаціях публічного управління [2].

Адміністративний менеджмент можна розглядати як самостійний вид управлінської діяльності або як одну з функцій, які виконує керівник. Виокремлення адміністративного менеджменту як самостійного виду діяльності визначається трудомісткістю і складністю процесів, які підлягають адмініструванню. Обов'язковою умовою здійснення адміністрування є відображення його у певній нормативно-правовій формі (наказ, вказівка, розпорядження, затвердженої зміни до документів, що раніше діяли тощо). Невід'ємною складовою адміністративного менеджменту є отримання інформації, її оцінка і аналіз. При цьому операції з оцінювання та аналізування інформації здійснюються як на етапі підготовки адміністративного менеджменту, так і на етапі його реалізації при оцінці досягнутих результатів.

Якщо адміністративний менеджмент виникає лише на стадії виконання рішення, то його можна визначити як вид управлінської діяльності, здійснюваної з метою досягнення цілей організації шляхом виконання організаційно-розпорядчих функцій.

Продуктом управлінської діяльності є управлінські рішення, тобто проект конкретного впливу керівників, спеціалістів та повноважних колегіальних і колективних органів на об'єкт управління. Метою такого впливу може бути підтримання стабільності стану об'єкта або переведення його у якийсь бажаний стан. Оскільки акт прийняття рішення сам по собі не викликає змін ані в об'єкті управління, ані в самій системі загалом, його доцільно розглядати як безпосередній первинний проміжний продукт управлінської праці. І лише з виконанням рішення в об'єкті управління спостерігаються відповідні зміни [3].

Вивчаючи вплив адміністративного менеджменту при формуванні інноваційної інфраструктури важливим є вивчення елементів адміністративної діяльності.

Елементи адміністративної діяльності – це компоненти такої діяльності, до основних з яких можна віднести планування (вибір підходів та зазначення засобів для досягнення поставленої мети діяльності); організацію (створення формальної структури підпорядкованості, на підставі якої здійснюється розподіл роботи між підрозділами, визначається й координується їх діяльність); управління персоналом (добір і підготовку кадрів, роботу з особистим складом, створення необхідних умов для трудової діяльності); керівництво (прийняття рішень й оформлення їх у вигляді наказів, інструкцій, розпоряджень, доручень, координацію (забезпечення погодженої дії структурних елементів організації); звітність (забезпечення інформацією про хід і організацію діяльності); укладання бюджету (розроблення фінансових планів і контролю) [2, с. 11-12].

1. ЗУ "Про інноваційну діяльність".- від 04.07.2002 № 40-IV.

2. Основи адміністративного менеджменту : навч. посіб. / В.Д. Бакуменко, Л.М. Усаченко, В.І. Тимцуник, О.В. Червякова ; за заг. ред. Л.М. Усаченко. - К. : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. – 148 с.

3. Чорний, Г.М. Управління: концептуальні засади національного менеджменту : монографія / Г.М. Чорний. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 102 с.

ВЕНЧУРНЕ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

© Скоропад І.С., Гудима О.Р., 2015

Венчурне фінансування є важливою складовою економіки України, що виступає певним механізмом, котрий допомагає реалізувати та впровадити в виробництво розробки та досягнення НТП. В умовах ринкової економіки венчурне фінансування активізує інноваційну діяльність, товарне й технологічне оновлення, сприяє структурній трансформації економіки та поглибленню інтеграційних процесів. Тому розв'язання основних проблем економічного розвитку в Україні неможливе без активної інноваційної діяльності, товарного й технологічного оновлення. Для забезпечення сприятливих умов інноваційної діяльності велике значення має формування інноваційної інфраструктури, яка включає сукупність економічних суб'єктів і механізмів, що організаційно й матеріально забезпечують ефективний взаємозв'язок споживачів і виробників наукової продукції з наступним впровадженням її у виробництво [1].

Формування інститутів венчурного фінансування в Україні почалося востаннє десятиріччя ХХ століття. Причому перші кроки по використанню принципів венчурного бізнесу в Україні були початі не в області фінансування інноваційних проектів, а з метою виходу із кризи й підвищення ефективності роботи приватизованих підприємств [2].

В 2001 році Верховна Рада України прийняла Закон "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)", який надає наступне тлумачення поняття "венчурний фонд" - корпоративний чи пайовий інвестиційний фонд, що є не диверсифікованим ІСІ закритого типу, який здійснює виключно приватне розміщення цінних паперів власного випуску і має активи, що складаються більше ніж на 50 відсотків із корпоративних прав і цінних паперів, не допущених до торгів на фондовій біржі або у торгівельно-інформаційній системі [3].

Управління активами венчурних фондів в Україні виконують компанії з управління активами (КУА). Склад і структура активів венчурного фонду визначається його учасниками. Зокрема, венчурний фонд може бути створений на 100 років, може інвестувати всі свої кошти в неліквідні цінні папери одного емітента, купувати векселя й надавати позики компаніям, якими він володіє й т.п. Єдиним обмеженням для таких фондів є те, що цінні папери фонду не підлягають публічному розміщенню і розміщуються тільки серед юридичних осіб. Основними інвесторами українських венчурних фондів є ЄБРР і закордонні кошти іноземних інвесторів. Залучення коштів для венчурного інвестування з українських джерел обмежено через слабкий розвиток необхідної інфраструктури, недостатньої законодавчої бази, нерозвиненістю фондового ринку, відсутності комерційного інтересу на фоні високого ризику й т.п.

Як правило, венчурні фонди інвестують кошти в компанії, що представляють швидкозростаючі галузі й здатні зростати разом з ринком, і вийти з інвестиції до того, як потенціал ринку буде вичерпаний. Саме така стратегія дозволяє одержувати значні доходи при прийнятному ризику. Пріоритетними галузями для інвестування венчурними фондами в Україні є будівельний і сільськогосподарський сектор, інформатизація.

За офіційними даними Мінекономіки, ринок венчурного капіталу в Україні нині становить близько 400 млн. дол. (потенційний обсяг сягає 800 млрд. дол.) і нараховує більше 50 формально зареєстрованих компаній, хоча реально працюють не більше десяти, зокрема це: фонд прямих інвестицій «Україна» (22,5 млн. дол.), SigmaBlazer (капітал 100 млн. дол.) та найбільш потужний Western NIS Enterprise Fund (капітал 150 млн. дол., виділений урядом США для інвестицій у харчову промисловість, сільське господарство, виробництво будматеріалів, фінансовий сектор України). За десять років венчурним фондом Western NIS Enterprise Fund здійснено 31 інвестиційну операцію на загальну суму 126 млн. дол. Фонд фінансує малі та середні підприємства у формі внесків до статутного фонду. Сума внеску становить від 1 до 7,5 млн. дол.

Венчурний капітал можна охарактеризувати як економічний інструмент, що використовується для фінансування запровадження в дію компанії, її розвитку, захоплення або викупу інвестором при реструктуризації власності. Інвестор надає фірмі необхідні кошти шляхом вкладення їх у статутний капітал й (або) виділення кредиту. За це він одержує обговорену частку (необов'язковому формі

контрольного пакета) у статутному фонді компанії, котру він залишає за собою доти, поки не порухає потрібним продати її й одержати належний йому прибуток [4].

Венчурний капітал істотно відрізняється від інших форм кредитування:

Інвестиції надаються новим або вже існуючим фірмам, що володіють потенціалом швидкого розвитку.

Часто фінансуються нові компанії на початковому етапі розвитку, у яких ще немає можливості отримати банківські кредити. Єдиною заставою служить доля акцій, що спеціально обмовляється (від 5 до 50%). Якщо проект пройде успішно, інвестор зможе на певному етапі продати свою долю акцій та у результаті повернути не тільки вкладені в проект кошти, але й одержати відчутний прибуток. Якщо ж проект провалиться, то максимум на що буде претендувати інвестор - це частина активів даної компанії, пропорційна його долі в зареєстрованому статутному капіталі.

Інвестиції, які, як правило, вимагають високої норми прибутковості, надаються на умовах швидкої окупності на період від 3-х до 7 років.

Венчурні інвестори не вимагають щорічних, а іноді й щоквартальних виплат по відсотках, що є одним з обов'язкових вимог банків.

Венчурні фонди готові вкладати кошти в інноваційні проекти, які пов'язані з новими науковими розробками.

При ухваленні рішення про фінансування велика увага надається наявності команди професійних керівників.

Таким чином, для ризикового капіталу, на відміну від банківського кредиту, гарантії фірми не мають вирішального значення. Важливіше для нього наявність привабливого й реального підприємницького задуму, а також менеджменту, здатного перетворити його в життя. Довгострокові вкладення здійснюються не тільки у формі грошей, але й шляхом надання конкретної допомоги дрібним та середнім фірмам (консультації, передача управлінського досвіду й знань) для швидкого їхнього розвитку.

Висновки. Венчурний капітал в Україні перебуває на початковій стадії розвитку та його роль у фінансовій системі незначна. Виходячи з досвіду розвитку венчурної індустрії на Заході, уже сьогодні можна казати про те, які умови повинні бути виконані, щоб венчурні фонди грали дійсно серйозну роль у фінансуванні зростаючих галузей української економіки.

По-перше, для розвитку венчурних фондів необхідний доступ до джерел фінансування інвестицій. Відповідно до діючого Закону [3], ні фізичні особи, ні інституціональні інвестори (інвестиційні й пенсійні фонди) не можуть інвестувати у венчурні фонди. Це істотно скорочує потенційну інвестиційну базу для венчурних інвестицій. По-друге, єдиним інструментом, що може використовувати венчурний інвестор в Україні, залишаються звичайні акції. Недоліком умов розвитку венчурного інвестування є відсутність страхівки для інвестора на випадок несприятливого сценарію реалізації проекту. Крім того, венчурному інвестору для гарантії своїх прав власника необхідно мати значний, або навіть - контрольний пакет акцій. Виконання цих умов потребує часу та зусиль з боку уряду й інвестиційної галузі.

На сьогоднішній день розвиток венчурного фінансування в Україні стримується слабкою законодавчою базою, нерозвиненістю фондового ринку, відсутністю гарантій для інвесторів, умови інвестування українських підприємств не занадто привабливі для інвесторів. Подальший розвиток венчурного фінансування створить сприятливі умови для ефективної роботи українських підприємств та оживить економіку країни.

1. Чабан В.Г. Складава інноваційної інфраструктури: венчурний капітал // *Фінанси України*. - 2012.- №4.- с.35-40.

2. Москвін С. Венчурні фонди компаній з управління активами як феномен спільного інвестування в Україні // *kim.edu*.

3. Закон України "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)" від 15.03.2001 р. № 2299-III.

4. Дворжак И., Кочишова Я., Прохазка П. Венчурный капитал в странах Центральной и Восточной Европы // *Проблемы теории и практика управления*.- 2013.- №5.- business.rin.ru/cgi-bin/search.pl?action=view&num=342231&razdel=40&w=0.

5. Лобанов А. Венчурное инвестирование – украинский аспект // business-investor.info/journal/authors.htm&journal_ath=lobanov.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НОРМАТИВІВ І НОРМ ПРАЦІ НА РІВНІ ПІДПРИЄМСТВА

©Скоропад І.С., Залізна Л.В., 2015

Визначення обсягів затрат праці, які необхідно здійснити для виконання певного технологічного процесу є основним завданням нормування праці. Сучасний менеджер повинен чітко володіти системою встановлення норм праці, оскільки це є основою діяльності підприємства.

Проблема встановлення нормативів і норм праці є надзвичайно актуальною. На даний час проблема поглиблюється через необхідність одержання вищих очікуваних результатів за коротші терміни. Це зумовлює, з одного боку, потребу правильного визначення нормативів виконання певної роботи на рівні підприємства. З іншого боку, нормативна база розробляється спеціальними державними установами, а роботу цих установ регулює держава з метою встановлення на різних ділянках виконання робіт приблизно рівної інтенсивності праці.

На державному рівні процес нормування праці безпосередньо пов'язаний із соціальною політикою, оскільки порушує інтереси працівників і роботодавців. Необхідно дослідити затрати живої праці для того, щоб визначити міру праці. За міру праці, як доведено у фундаментальних роботах Кузьміна О.Є. [4-6], прийнято брати стільки робочого часу, щоб було достатньо для виконання певного процесу, при умові, що організаційно-технічні умови будуть сприятливими. Впровадження у виробничий процес якісної розробки нормативів удосконалив всі технічні процеси, які вже впроваджені на підприємстві. В роботі [7] сказано, що якісне нормування праці підвищує ефективність роботи працівників на кожному підприємстві. Це в результаті, покращує виробничий процес і є ключовою передумовою підвищення конкурентоспроможності продукції даного підприємства.

Відповідно до трудового договору, праця є матеріальним джерелом для людини (джерелом доходів). Зрозуміло, що особа працює з метою забезпечення собі гідного життя та всього необхідного для задоволення поточних і майбутніх потреб. Для цього необхідно правильно збалансувати час, відведений на працю і відпочинок. Державою встановлені відповідні норми щодо тривалості робочого часу (дня, тижня, місяця, року). Якщо людина буде занадто довго працювати без відпочинку, то це негативно вплине на її здоров'я. Роботодавець повинен дотримуватись вимог законодавства, де основним є Кодекс законів про працю. Кодекс законів про працю України:

- регулює трудові відносини всіх працівників із роботодавцями;
- сприяє зростанню продуктивності праці та поліпшенню якості роботи;
- формує умови для підвищення ефективності суспільного виробництва;
- сприяє піднесенню матеріального і культурного рівня життя трудящих;
- зміцнює трудову дисципліну;
- перетворює працю на благо суспільства в першу життєву потребу кожної працездатної людини.

Законодавство про працю встановлює високий рівень умов праці, всебічну охорону трудових прав працівників.

Важливою задачею є визначення тривалості роботи вночі. Закріплено правило, що така робоча зміна повинна бути на одну годину коротша за денну, але, якщо необхідно, на виробництві вона прирівнюється до денної. Однак, це не зовсім правильно, адже людський організм повинен вночі відпочивати і не може функціонувати, як у денний час. Якщо ж працівник матиме належний відпочинок, то це дозволить йому фізично й емоційно відновитися, тоді він зможе працювати більш продуктивно. Підтримуємо думку, висловлену в [1], що на законодавчому рівні визначення тривалості робочого часу потребує удосконалення, впровадження інновацій і реформування, як і вся система державного регулювання нормативів і норм праці.

На рівні підприємства, перш за все, слід усувати втрат робочого часу, що сприятиме покращенню продуктивності праці, і таким чином, збільшить продуктивність виробництва. Рекомендуємо на підприємстві з метою вдосконалення нормування праці проводити наступні дії:

- виявляти ті резерви, за рахунок котрих можна покращити продуктивність праці;

- раціонально використовувати наявні ресурси;
- постійно вивчати і аналізувати використання робочого часу працівниками;
- залучати до роботи висококваліфікованих фахівців з нормування праці.

Здійснювати цей процес необхідно з урахуванням моральних та етичних чинників. Загалом, як вважають в роботах [2-3], нормування праці є досить трудомістким процесом, який вимагає серйозних фінансових вкладень. Однак, позитивний результат буде очевидним, якщо запропоновані дії дозволять удосконалити сам виробничий процес. Якість норм і нормативів праці на підприємстві досить істотно впливає на рівень виробництва. Правильне нормування праці є неперервним процесом, тому його необхідно передбачити на всіх етапах управління виробництвом. Перш за все, необхідно удосконалити організацію праці, постійно створювати кращі умови, впроваджувати інновації для підвищення продуктивності праці. Дуже важливим етапом підвищення продуктивності праці є створення необхідних передумов для того, щоб трудовий колектив міг якісно виконувати свої обов'язки.

Як висновок, можна зазначити, що якісне нормування праці допоможе покращити продуктивність на підприємстві. Цей процес є надзвичайно важливим і потребує постійного вдосконалення, адже допомагає підвищити конкурентоспроможність підприємства. Сучасний керівник повинен усвідомлювати, що встановлення норм праці є основою діяльності підприємства. Для того, щоб скоротити затрати на випуск продукції, потрібно правильно організувати процес. Потребує удосконалення і система державного регулювання нормування праці на рівні нормативно-правового забезпечення тривалості роботи вночі та форм її оплати.

1. Вітковський В.С. *Норми робочого часу як гарантія захисту права працівника на життя*. [Електронний ресурс] / В.С. Вітковський : *Норми робочого часу як гарантія захисту права працівника на життя*. – Режим доступу: liber.opi.edu.ua/oracunicode/index.php

2. Галайда Т.О. *Управління удосконаленням системи нормування праці на підприємствах*. [Електронний ресурс] / Т.О. Галайда : *Управління удосконаленням системи нормування праці на підприємствах*. – Режим доступу: rusnauka.com/31_NNM_2013/Economics/10_147149.doc

3. Дзюба С.Г. *Підвищення якості системи нормування на виробничому підприємстві*. [Електронний ресурс] / С.Г. Дзюба : *Підвищення якості системи нормування на виробничому підприємстві*. – Режим доступу: ea.donntu.edu.ua

5. Кузьмін О.Е. *Нормирование труда в условиях его бригадной организации* / О.Е. Кузьмин, Б.Д. Котик, О.М. Рудницкая, Н.П. Турич. – Львов, 1987. – (Информ. Листок / ЛьвЦНТИ; № 87-020)

6. Кузьмін О.Є. *Стимулювання праці менеджерів* / О.Є. Кузьмін, О.Є. Польова // Міжнар. наук.-практ. конф. «Соціально-економічні проблеми видавничо-поліграфічного комплексу та його інфраструктур», 21-22 берез. 1996 р. – Л., 1996. – С. 14.

7. Кузьмін О.Є. *Нормативно-функціональна модель встановлення чисельності і структури працівників промислового підприємства* / О. М. Рудницька // Міжнар. наук.-практ. конф. «Соціально-економічні проблеми видавничо-поліграфічного комплексу та його інфраструктур», 21-22 берез. 1996 р. – Л., 1996. – С. 73-75.

8. Кучинський В.А. *Розробка та застосування якісних нормативів праці як основа підвищення ефективності роботи підприємства*. [Електронний ресурс] / В.А. Кучинський: *Розробка та застосування якісних нормативів праці як основа підвищення ефективності роботи підприємства*. – Режим доступу: business-inform.net/pdf/2013/4_0/293_298.pdf

СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕВАЛЬВАЦІЇ

© Скоропад І.С., Усик А.П., 2015

У функціонуванні економіки будь-якої країни важливу роль відіграє валютно-курсова політика, як форма реалізації поточної валютної політики держави. За економічним змістом суть цієї політики полягає у цілях, які ставить перед собою Національний банк України. Вона може реалізовуватись за допомогою встановлення режиму валютного курсу, офіційного зниження або підвищення валютного курсу в країні.

До інструментів реалізації валютно-курсової політики належать: режим курсоутворення, девальвація або ревальвація, валютні інтервенції та інфляційне таргетування.

Девальвація та ревальвація – це інструменти, за допомогою яких здійснюється зміна обмінного курсу національної валюти в бік зниження або підвищення.

Девальвація – це зниження обмінного курсу національної валюти щодо іноземних валют або міжнародних розрахункових одиниць. У сучасних умовах девальвація втратила своє значення як метод стабілізації грошового обороту і є лише інструментом валютної політики [1, с.299].

2014 рік для банків та для всієї країни почався в умовах жорсткої політичної кризи. У результаті ослаблення гривні за 2014 рік її курс до долара США змінився від 8 грн/\$ у січні 2014 до 15,8 грн/\$ - 31 грудня 2014 року (рис.1). Тобто, девальвація гривні становила більше, ніж 100%. За офіційними даними ВВП знизився на 7%. Промислове виробництво скоротилося на 10,1%, експорт скоротився майже на 20%. Інфляція становила 2,9% [4].

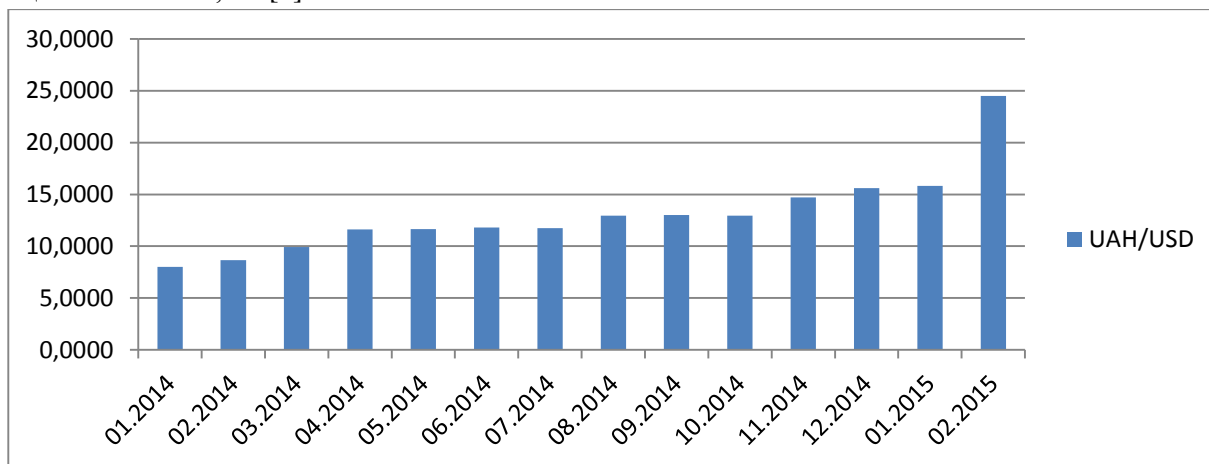

Рис.1. Динаміка зміни курсу USD (долар США) за 2014 - 2015 роки

Джерело: Побудовано на основі даних Національного банку України [2]

Показники діяльності банківської системи за 2014 рік вражають. Девальвація гривні призвела до суттєвого збільшення частки «тіньової економіки», збільшилася кількість бажаючих забрати депозити з банків, фактично зупинилося кредитування малого та середнього бізнесу, одночасно з цим виникла проблема з погашенням валютних кредитів. Банки відчувають проблеми з ліквідністю, відтоком депозитів та дефіцитом валюти в країні. Також зменшилися об'єми експорту. Внаслідок того, що знизилася купівельна спроможність населення, різко зменшилася купівля імпортованих товарів, а отже зменшився імпорт.

З початку 2015 року Україна опинилася в ситуації найпотужнішої валютної кризи, адже за результатами торгів на валютному міжбанківському ринку 24.02.2015 курс гривні до долара знизився до нового історичного мінімуму 33,85 грн/дол, а на «чорному ринку» ціна наблизилась до 40 грн/дол. В економіці розпочалися катастрофічні процеси у сфері валютних відносин [3].

Таке стрімке й абсолютно непрогнозоване падіння валютного курсу гривні – це не тільки результат кризових процесів в економіці та соціально політичній системі суспільства. Можна виділити низку причин девальвації:

1. Визначальний вплив на ситуацію з курсом гривні мають події на Сході України (вони є причиною великої кількості факторів, що підривають стабільність національної валюти, - зниження ВВП (головним

чином через зниження виробництва на Сході та зниження цін на український експорт), зростання державних витрат, стрімке зниження інвестиційної привабливості країни, закриття великої кількості філій банків, падіння золотовалютних резервів, невизначеність та негативні очікування у суспільстві).

2. Наступною причиною, яка суттєво впливає на сучасну девальвацію є несистематичність управлінських рішень НБУ та погано збалансована політика Уряду. Якщо у державі проводиться незбалансована урядова політика, яка стосується сфери бюджету, торгівлі та національних платежів, то курс гривні на це дуже гнучко реагує, адже курс валют відображає макроекономічну ситуацію в цілому.

Очевидно, що першочерговим чинником, що впливає на курс валют є обсяг гривневої маси, який обертається в економіці. НБУ необхідно припинити друкування гривні і девальвація поступово піде на спад.

3. Ще однією причиною стрімкої девальвації є недосконале законодавство щодо валютного регулювання. На сьогодні в Україні існує лише Декрет «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19.02.1993 № 15-93 з безліччю змін та доповнень, який погано регулює валютні відносини у країні, внаслідок чого існують безліч сучасних проблем.

Всі ці причини в сукупності призвели до стрімкого погіршення банківської системи [6]:

- втрати активів у Криму та зоні АТО;
- масовий відтік коштів населення по строкових депозитах (приблизно 10 млрд доларів з валютних вкладів та понад 40 у гривневих);
- велика кількість іноземних банків, що працюють в Україні, виставлена на продаж;
- на 06.03.2015 у стадії ліквідації знаходиться 30 банків, по яких Фонд гарантування вкладів фізичних осіб здійснює виплати відшкодування коштів вкладникам в межах 200 тисяч гривень [5];
- банки вимушені повертати строкові валютні депозити, в той час як платоспроможність клієнтів за валютними кредитами стрімко знижується, тому банки піднімають ставки за валютними кредитами;
- внаслідок введення тимчасової адміністрації заморожено велика кількість депозитів;
- частково припинено кредитування реального сектору економіки;
- відбувається зменшення золотовалютних резервів, що може призвести до міжнародної валютної ліквідності країни (лише за 2014 рік вони зменшилися на 7,83 млрд.дол) [2].

Висновки. Для стабілізації курсу валют, для припинення девальвації необхідний, насамперед, виважений підхід до формування економічної політики держави, узгодження та проведення збалансованих дій Міністерства фінансів та Національного банку України, врегулювання законодавства у сфері валютних відносин, більш якісне опрацювання всіх запропонованих заходів із стабілізації валютного ринку, припинити постійну безпідставну емісію гривні, вести розважливу бюджетну політику (хоч і доведеться урізати деякі статті видатків), здійснити перехід від прямих методів регулювання економіки до непрямих, не менш важливим у процесі реалізації валютної політики є необхідність врахування всіх факторів, що істотно впливають на золотовалютні резерви з метою їх збільшення. Лише при комплексному підході до врегулювання економічно-політичної ситуації в країні можливе покращення діяльності банківської системи та підвищення її стабільності.

2. Журавка Ф.О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України :[монографія] / Журавка Ф.О. – Суми : Ділові перспективи; ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. – 334 с.

3. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: bank.gov.ua.

4. Пасочник В. Гривня: хто винен і що робити? / В.Пасочник, Ю. Сколотяний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: finbalance.com.ua.

5. Сайт Ціна держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: costua.com.

6. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: fg.gov.ua.

7. Рейтинг життєздатності банків – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: forbes.ua.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

©Скрипник Н.Є., 2015

Необхідність адаптації національної економіки до світових глобалізаційних процесів потребує визначення її конкурентних переваг та чинників гальмування економічного зростання. Одним із підходів, що дозволяє отримати зважену характеристику національної економіки у світовій системі координат, є використання показників її конкурентоспроможності. Серед множини таких показників особливої уваги заслуговує Індекс Глобальної Конкурентоспроможності (*Global Competitiveness Index*), що був розроблений групою науковців на чолі із професором Сала-і-Мартіном з Колумбійського університету і представлений у 2004 р.

Побудований за методологією Всесвітнього Економічного Форуму, Індекс Глобальної Конкурентоспроможності є інструментом, за допомогою якого можна оцінити відносно сильні і слабкі сторони національної економіки й порівняти їх з іншими країнами. За Індексом Глобальної Конкурентоспроможності країни оцінюють за такими параметрами, які згруповані у три групи:

- основні вимоги (державні та приватні інституції, інфраструктура, макроекономічна стабільність, охорона здоров'я та початкова освіта);
- підсилювачі ефективності (вища освіта та професійна підготовка, ефективність ринку товарів, ефективність ринку праці, рівень розвитку фінансового ринку, оснащення новітніми технологіями, розмір ринку);
- фактори інновацій та розвитку (рівень розвитку бізнесу, інновації).

За даними останнього звіту «The Global Competitiveness Report 2014-2015» Україна посіла 76 місце серед 144 країн світу, піднявшись на 8 позицій в рейтингу, порівняно з минулим роком [1]. Найближчими сусідами України у цього річного рейтингу опинилися Словачка Республіка і Хорватія. Результати дослідження доводять, що Україна підвищила позиції за всіма групами складових рейтингу конкурентоспроможності порівняно з минулим роком. Незважаючи на цей факт за багатьма складовими індексу Україна займає низькі сходинки, а саме за індикаторами макроекономічної стабільності зайняла 105 місце. Негативно впливають на рівень конкурентоспроможності України такий чинник, як рівень розвитку інституцій (130 місце), досить низька позиція за складовою ефективність ринку товарів (112 місце), розвитку фінансового ринку (107 місце). Низьку сходинку займає інноваційна складова рейтингу - 92 сходинка, що свідчить про суттєві перешкоди на шляху модернізації національної економіки та соціально-економічного розвитку держави. Основними проблемами, що ускладнюють розвиток інновацій в Україні, є фактичне спрямування державної політики на закріплення моделі економіки, яка ґрунтується на низько технологічних укладах, та слабкий розвиток ринкових інституцій. Результати дослідження дають нам можливість зробити припущення, що економічна система знаходиться під впливом зовнішніх і внутрішніх флуктуацій, які перевищують її адаптаційні можливості та провокують стан несталості.

Реалії сьогодення підтверджують, що ефективність та динамізм інноваційної сфери є вирішальним чинником забезпечення конкурентоспроможності економіки країни. Аналіз основних детермінант складової індексу «Інновації» надасть можливість визначити основні стримуючі фактори конкуренто-ефективного поступу України (табл. 1). Результати дослідження свідчать про значні перепони на шляху зростання конкурентоспроможності економіки України, що відбувається на фоні складного за поведінкою бізнес-середовища, через відсутність дієвої та послідовної державної політики, наявний науково-технологічний та інноваційний потенціал не реалізується як рушійний фактор, що позначається на низькому рівні економічного розвитку країни.

Результати України за складовою індексу глобальної конкурентоспроможності «Інновації» за 2013 -2015 рр. [1, 2]

Індекс глобальної конкурентоспроможності та його складові	2013-2014 рр.		2014-2015 рр.		Відхилення	
	Рейтинг (із 148)	Бал (1-7)	Рейтинг (із 144)	Бал (1-7)	рейтинг	бал
GCI	84	4,1	76	4,1	+8	0
Основні вимоги (40,0%)	91	4,3	87	4,4	-12	-0,1
Підсилювачі ефективності (50,0%)	71	4,0	67	4,1	+4	+0,1
Фактори інновацій та розвитку (10,0%)	95	3,4	92	3,4	+3	0
Інновації:	93	3,0	81	3,2	+12	+0,2
Здатність до інновацій	100	3,2	82	3,6	+18	+0,4
Якість науково-дослідних закладів	69	3,6	67	3,8	+2	+0,2
Витрати компаній на НДДКР	112	2,7	66	3,1	+46	+0,4
Співпраця університетів та бізнесу в НДДКР	77	3,4	74	3,5	+3	+0,2
Держзакупівлі високотехнологічної продукції	118	3,0	123	2,9	-5	-0,1
Наявність наукових та інженерних кадрів	46	4,5	48	4,3	-2	-0,2
Патенти та винаходи (на млн. осіб)	52	2,9	52	3,2	0	-0,3

Слід відзначити низький рівень сприйнятливості українського бізнесу до інновацій технологічного характеру. За даними Держкомстату у 2013 р. лише 16,8% суб'єктів господарювання займалися інноваційною діяльністю у промисловості, що значно нижче аналогічних показників для Німеччини (69,7%), Ірландії (56,7%), Бельгії (59,6%), Естонії (55,1%), Чехії (36,6%) [3, с. 161]. Досить незначна частка підприємств – 1,8% спрямовують інвестиції на придбання нових технологій. На сьогодні для України характерним є інертний тип інноваційної поведінки (запозичення готових технологій і т. ін.), що ідентифікує українську інноваційну систему як орієнтовану на імітаційний характер, а не на створення радикальних нововведень і нових технологій. Лише 13,6% українських промислових підприємств в 2013 р. проявили себе як інноваційно-активні, що є найнижчим показником серед країн ОЕСР, так у Японії й Німеччині частка таких підприємств складає 35%, у Бельгії, Франції, Австрії – 41-43%, у Данії й Фінляндії 51–55% [3, с. 163]. Традиційно низькою в 2013 р. була інтенсивність R&D (частка витрат на виконання наукових досліджень та розробок у ВВП) – 0,75% [3, с. 150].

Наведені аргументи доводять необхідність розробки ефективної інноваційної стратегії України, спрямованої на формування сучасної інноваційної системи, що забезпечує конкурентоспроможність національної економіки на основі ефективного використання науково-технологічного потенціалу в напрямі сприяння якісному економічному зростанню.

1. *The Global Competitiveness Report 2014-2015. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf*

2. *The Global Competitiveness Report 2013-2014. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf*

3. *Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2013 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: ukrstat.gov.ua/*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

©Смутчак З.В., Ситник О.Ю., 2015

Необхідність інноваційного підходу в соціальній сфері сьогодні обумовлюється особливостями сучасного етапу світового розвитку і пов'язана з переходом до нового інноваційного типу економічного розвитку. Ринкова трансформація українського суспільства сама вже є масштабною інновацією. Країна потребує реіндустріалізації, модернізації обробної промисловості — потенційного споживача інновацій у сфері технологій. Проте спроба штучно нав'язати інноваційний процес зверху за відсутності прийнятливої соціального середовища навряд чи може бути продуктивною. Тому головні завдання української модернізації знаходяться не у технологічній площині. Ними є створення сучасного суспільства, сучасних соціальних інститутів, сучасних інфраструктур та сучасної людини, що сприяло б реалізації стратегічної мети — забезпеченню світової конкурентоздатності України як держави і нації.

Проблематика соціальних інновацій є відносно новою для наукових економічних досліджень. Але разом з тим, широкого визнання такий соціальний напрям економічного розвитку здобув у 2007 році, коли у Великобританії за ініціативою Джефрі Сколла та його Центру соціального підприємництва відбувся Всесвітній форум із соціального підприємництва, що відразу отримав назву «Давос соціальних інновацій». На сьогодні різні аспекти соціальних інновацій широко висвітлюються у спеціальних звітах ряду європейських країн, а соціальна орієнтованість бізнесу стає визначальним вектором суспільних відносин. Більшість закордонних науковців зазначають, що наступні п'ять елементів повинні бути присутніми, щоб визначити явище як соціальну інновацію, а саме: новизна, відповідність суспільним потребам, обов'язковість реалізації ідеї, підвищення здатності суспільства діяти, ефективність. В межах проекту «Теоретичні, емпіричні та політичні основи для побудови соціальних інновацій в Європі» рядом дослідників було виділено наступні спільні риси, властиві соціальним інноваціям (рис. 1) [1, с. 18-19].

При впровадженні інновацій у бізнесі, необхідно враховувати так звані «прірви», які інновації повинні перетнути, щоб вони могли перейти від перспективних пілотних ідей і стати основною продукцією або послугою. Неможливо повністю виключити досить довгі фази, протягом яких доходи є недостатніми, коли інвестори повинні інтенсивно вкладати кошти в очікуванні майбутніх прибутків. З такою самою проблемою стикаються і при впровадженні соціальних інновацій. В даний час особливої уваги потребує розробка спектру методів для створення прототипів, пілотування, і тестування нових ідей в реальних умовах або в умовах, які створюються між впровадженням соціальних інновацій на підприємствах і їх розробкою. Надходження коштів зі спеціальних фондів і благодійних організацій можуть бути вирішальними при проведенні нових ідей через дану фазу.

Соціальні інновації не завжди легко впроваджувати, навіть якщо для цього є наявний людський потенціал. Особливо це є характерним для суспільств, де влада жорстко монополізована, де гальмується вільне спілкування, або там, де відсутні незалежні джерела фінансування. Розвиток соціальних інновацій відбувається за умов активного розвитку громадських рухів, дієвого правового захисту, а також відкритого простору для ЗМІ. У бізнесі, соціальні інновації стимулюються наявною конкуренцією, розвитком корпоративної культури, і доступністю капіталу, в свою чергу перешкоди можуть створюватися, якщо капітал монополізований міською елітою чи урядом [2, с. 153].

Рис. 1 Основні елементи і загальні риси соціальних інновацій

Джерело [1].

Крім соціального підприємництва, поширеним прикладом соціальних інновацій є використання стандарту управління персоналом «Investors in People». Стандарт також запозичений з Великобританії, і на сьогодні успішно застосовується в організаціях різних видів діяльності понад 70 країн світу. Запровадження такої технології управління персоналом дозволяє не лише посилити ефективність управління працею, але й створити якісно нову форму взаємодії в організації. Крім того, соціалізація відносин з персоналом дозволила підприємствам отримати суттєві економічні вигоди. На тих підприємствах, де був впроваджений стандарт, спостерігалось суттєве збільшення прибутків за рахунок таких змін [3].

Але в Україні нові технології управління розвиваються повільно. Так, починаючи з 2007 року лише п'ять українських підприємств пройшли сертифікацію за цим стандартом.

Не лише щодо впровадження сучасних технологій в управлінні персоналом, але й загальна інноваційна активність підприємств в Україні є низькою, що можна підтвердити наступними даними.

Переважна частка інновацій припадає на технологічні, що переважно зводяться до інвестування у розвиток людського капіталу країн-постачальників технологій. Соціальні інновації могли б обліковуватись в групі організаційних, але їх частка у загальній структурі є низькою. Загалом незадовільний рівень інноваційної активності підприємств ставить під сумнів досягнення одного з критеріїв успіху економічних реформ – 25% інноваційної активності підприємств до 2014 року [3].

Разом з тим, важливість реформування визнана на найвищому рівні державного управління в нашій країні. Потреба розвитку людського та соціального капіталу зазначена однією з п'яти пріоритетів економічних реформ.

Все це свідчить про те, що державна підтримка інноваційної діяльності вимагає значного поліпшення, зокрема шляхом використання принципово нових підходів до удосконалення механізму державного управління інноваційною системою, в тому числі на основі досвіду розвинених європейських країн.

Країни, де важливість інвестування в людський капітал належно оцінена, а інноваційна активність стимулюється не лише в напрямку підтримки технологічних інновацій, традиційно протягом останніх десятиліть входять до групи лідерів економічного розвитку.

1. Caulier-Grice J. *Defining Social Innovation* / J. Caulier-Grice, A. Davies, R. Patrick, W. Norman.- Part 1.- 31 May 2012.- 43 p.

2. Mulgan Geoff. *The Process of Social Innovation* / Geoff Mulgan // *Innovations*.- spring 2006.- P.145-162.

3. *Перспективи співробітництва України та ЄС у розвитку соціальних інновацій* [Електронний ресурс] - Режим доступу: uapress.info/ru/news/print/5997

ВПЛИВ ЯКОСТІ ОСВІТИ НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО СУСПІЛЬСТВА

©Т.О.Соболєва, 2015

Якість вищої освіти має вирішальне значення для суспільства, яке прагне рухатися в напрямку конкурентоспроможної економіки з орієнтацією на прогресивні виробничі технології та процеси. Сьогодні глобалізація економіки вимагає від країн підготовки добре освічених працівників, які здатні виконувати складні завдання і адаптуватися до швидко змінного середовища. Саме у сфері вищої освіти формуються майбутні розробники нових прогресивних ідей та інновацій, а також й фахівці, які будуть освоювати та вдосконалювати ці технології на практиці, що сприятиме технологічному розвитку галузей та економіки в цілому.

Згідно ст.1 Закону України «Про вищу освіту» якість останньої визначається як «рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти» [1]. Із визначення виходить, що «відповідальність» за якість покладено на стандарти вищої освіти, які за ст.10 цього ж Закону тлумачаться як сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ, що розробляються відповідно до Національної рамки кваліфікацій. Зазначені стандарти формуються, згідно п.6 ст.13 Закону, Науково-методичною радою за участі Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, а також науково-методичними комісіями, до складу яких входять представники держави, роботодавців та їх об'єднань, ВНЗ усіх форм власності, наукових та інших установ. Однією з принципових умов забезпечення підвищення якості освіти в зазначеному процесі визначення стандартів обов'язково має бути присутній реальний зв'язок кваліфікаційних запитів сучасного бізнес-середовища, а також контроль за формуванням зазначених компетенцій у випускників вишів. Такий контроль може проводитися у вигляді незалежного тестування наукової та професійної компетентності на рівні міжнародних стандартів. Стимулюючи до підвищення якості освіти функцію можуть відігравати незалежні моніторингові дослідження ВНЗ, а також максимально об'єктивні незалежні рейтинги українських університетів [2]. До речі, жоден з українських вишів ще не потрапив до одного з найпрестижніших рейтингів World Reputation Rankings британської газети Times. Не виключенням став й рейтинг 2015 року [3]. Але, декілька останніх років ВНЗ України з'являються в іншому відомому рейтингу кращих університетів світу – QS World University Ranking. Так, цього року у п'яту сотню (з восьми) потрапили Національний університет імені Т.Шевченка, ХНУ імені В.Н.Каразіна, у шосту сотню – НТУ України «Київський політехнічний інститут», у сьому – Сумський державний університет, у восьму – ДонНУ та ХТУ «Харківський політехнічний інститут» [4]. Відсутність українських вишів у ТОП-100 найкращих ВНЗ світу, на наш погляд, не слід розглядати як привід «списання з рахунків» нашої вищої освіти, оскільки освітні лідери поки що знаходяться ніби в «іншій вазі», і тому доцільніше докладати зусиль з аналізу причин та факторів впливу на стан якості освіти в Україні з метою забезпечення її позитивної динаміки.

Якщо подивитися на еволюцію розвитку вищої освіти в Україні, то можна виокремити певні періоди в її формуванні. Так, на початок 1990х років незалежній Україні дісталася високоосвічене населення з високим рівнем знань та з домінуванням поваги до навчання як однієї з основних життєвих цінностей. Навіть за умови незначного фінансування освіти, на протязі наступної декади питома вага населення з вищою освітою зростала. У цей самий час починається боротьба державних ВНЗ за виживання, виникають приватні виші. Університети перетворюються на «кузні» дипломів з низькою якістю отриманих студентами знань і високою корупцією. З 2000х років бере старт реформування вищої освіти з метою підвищення її якості. Так, у 2005р. починається наближення системи оцінювання у ВНЗ до європейських стандартів і приєднання до Болонського процесу. Але, результатом став гібридний неефективний варіант освіти зі старими радянськими традиціями централізованого управління і неадекватно реалізованими європейськими стандартами автономного управління та принципами Болонського процесу.

Як приклад ефективного початку реорганізації системи освіти можна навести реформи в Грузії. Так, окрім спільних з Україною перетворень, таких як: перехід на кредитно-модульне навчання, введення

Єдиного національного вступного іспиту, акредитації та ліцензування, запроваджено Єдиний вступний іспит до магістратури, проведено оптимізацію викладацького складу. Здобутком також вважається Національний центр розвитку якості освіти, який в тому числі централізовано розв'язує питаннями внутрішньої та міжнародної мобільності студентів [5]. Нова редакція Закону України «Про вищу освіту» також передбачає створення такої інституції як Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, на яке будуть покладені обов'язки зовнішнього забезпечення якості відповідно до стандартів та рекомендацій Європейського простору вищої освіти [1], але її ефективність буде зрозумілою з часом.

Разом з тим, прогресивно та без корупції функціонуюча система освіти Грузії поки що не демонструє високої якості освіти випускників [6]. Підтвердженням цього є також і дані Світового економічного форуму, що свідчать про 92 позицію Грузії (з 144 країн) за показником «Вища освіта та тренінги» в рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2014-2015 [7]. Україна за цим показником посідає 40 місце. Окрім цього, за результатами опитування в межах складання зазначеного рейтингу серед найвагоміших факторів, що заважають веденню бізнесу, є недостатньо освічена робоча сила (з максимальною оцінкою - 20,2% опитаних зазначили цей фактор). В Україні такий перелік очолила корупція (17,8%) та політична нестабільність (14,0%).

Окремим напрямом підвищення якості освіти є забезпечення мобільності студентів та викладачів, в тому числі і фінансування стажувань та навчання за кордоном. За умови браку фінансування в українських вишах за сучасних умов ефективною альтернативою виступають міжнародні європейські програми. Зараз найбільше можливостей пропонують програми Erasmus + [8] та HORIZON 2020. У березні 2015р. було підписано угоду про Асоціацію України в HORIZON 2020, забезпечивши українським юридичним особам доступ до повного спектру заходів, що фінансуються програмою, на тих самих принципах, що й для європейських структур [9].

1. Закон України "Про вищу освіту" - [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.

2. Аналітичний звіт про віртуальний «круглий стіл» на тему «національне агентство із забезпечення якості вищої освіти: крок уперед чи нова ширма старої системи?» -[Електронний ресурс] – Режим доступу: education-ua.org/

3. The World Reputation Rankings - [Електронний ресурс] – Режим доступу: timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2015/reputation-ranking

4. QS World University Rankings 2014/15- [Електронний ресурс] – Режим доступу: topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2014

5. Orkodashvili, Mariam (2010): Corruption in higher education: causes, consequences, reforms - the case of Georgia. Munich Personal RePEc Archive - [Електронний ресурс] – Режим доступу: mpra.ub.uni-muenchen.de/27679/

6. Georgia's Education System Reforms: Corruption is Gone but Where is the Quality?/A.Sarychev, E.Livny. ISETECONOMIST - [Електронний ресурс] – Режим доступу: iset.ge/blog/?p=1778

7. Світовий Економічний Форум - [Електронний ресурс] – Режим доступу: reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015

8. Національний Еразмус+ офіс в Україні - [Електронний ресурс] – Режим доступу: erasmusplus.org.ua/

9. Ukraine joins Horizon 2020 to work with EU in science and research- [Електронний ресурс] – Режим доступу: europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4640_en.htm

ВЕНЧУРНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК КЛЮЧОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

© Совершенна І.О., Токмачова Д.М., 2015

Одним з ключових механізмів функціонування національної інноваційної системи (НІС) у всьому світі є венчурне підприємництво, що забезпечує безперервність інноваційного циклу: генерування – дифузія – комерціалізація інновацій.

Венчурне підприємництво — ризикова діяльність, у процесі якої створюються і впроваджуються у виробництво нові товари, технології, послуги. Це поєднання фінансового та інноваційного видів підприємництва. Спеціалізовану діяльність щодо виробництва і просування на ринок нових товарів ведуть компанії і фонди венчурного капіталу та малі венчурні фірми [1].

В Україні, починаючи з 2004р., діяли сім венчурних фондів, сукупні ресурси яких становили за оцінками 400-800 млн дол., а вартість інвестиційного портфеля - 250-300 млн дол. США. Проте і при незначному обсязі інвестування венчурні фонди не виявили ознак "ризикованого капіталу", спрямовуючи свої ресурси на фінансове забезпечення переважно традиційних інвестиційних проектів. [2]. Інвесторів приваблювала в основному ІТ-сфера, сфера роздрібною торгівлі та харчова промисловість, які швидко розвиваються.

Найвідомішими на ринку інвестицій є фонд прямого інвестування Western NIS Enterprise Fund (капіталізація 150 млн. дол.) і Sigma Bleyzer (управляє фондом UGF у розмірі більше 100 млн. дол.). Інші венчурні фонди (серед яких Euroventures Ukraine, фонд прямих інвестицій "Україна" та Commercial Capital, тощо), оперують менш значними сумами – в межах 20-40 млн. дол. США кожний. Відомо, що за весь період поширення венчурного бізнесу на території України вкладено біля 250 млн. дол. венчурних інвестицій [2].

В зв'язку із економічною кризою, сьогодні можливість надходження значного іноземного капіталу, венчурних інвестицій в Україну залишається невисокою. Стримуючим фактором розвитку для розвитку венчурного фінансування є відсутність закону про венчурний бізнес, загальна обмеженість ринкового середовища України, недостатній розвиток фондового ринку, банківської системи і страхового ринку, тощо.

Висновки: На наш погляд, для того, щоб венчурний бізнес міг розвиватися, державі необхідно вирішити такі завдання: 1) удосконалити нормативно-правове забезпечення венчурного фінансування; 2) стимулювати участь банків в інноваційному процесі; 3) організувати для підприємців підвищення кваліфікації; 4) провести оцінку інвестиційного потенціалу у високотехнологічній сфері; 5) сприяти розвитку професійного посередництва між споживачами наукоємних проектів та їх розробниками.

Венчурний бізнес є життєво необхідним елементом в складній «формулі життя» нової економіки, НІС. Високі технології, що створюються на базі венчурного фінансування, дозволяють країнам з «наздоганяючою економікою» наблизитися в майбутньому по доходам на душу населення до розвинених країн світу.

1. Кемпбелл Кэтрин Венчурный бизнес: новые подходы / К.Кемпбелл; пер. с англ. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2014. — 428 с.

2. Зябрева Н. Особенности украинского венчура/ Н.Зябрева //Компаньон. – 2012. – №41. – С. 32-35.

ПЕРЕРОЗПОДІЛ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ ЧЕРЕЗ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ ДЕРИВАТИВІВ

© Солодка О.О., 2015

Глобальні тенденції світового розвитку із одночасним посиленням нестабільності на світових фінансових ринках, кризові явища та недосконалість інституціональних економічних реформ в Україні генерують високий ступінь кредитного ризику, що актуалізує необхідність використання альтернативних інструментів і механізмів його мінімізації, основою яких є кредитні деривативи.

На нашу думку, перерозподіл кредитного ризику через механізм функціонування кредитних деривативів є значно вигіднішим для комерційних банків України, ніж прямий продаж кредитів на ринку, що пов'язаний з високими транзакційними витратами, які, в свою чергу, обумовлені низькою інформаційною прозорістю даних активів і низькою ліквідністю вторинного ринку. Крім того, прямий продаж кредитів генерує ризик розриву довгострокових відносин із існуючими клієнтами.

Разом з тим, сучасний ринок кредитних деривативів є низько ліквідним, на відміну від ринків фінансових свопів, ф'ючерсів і опціонів, що обумовлене відносною новизною самих інструментів, складністю стандартизації базових активів, які відображають індивідуальні характеристики позичальників. Проблему також становить оцінка вартості кредитних деривативів у зв'язку із нестачею статистичних даних щодо дефолтів і рівня відновлення заборгованості. Крім того, кредитні деривативи використовуються не лише за своїм прямим призначенням, тобто як інструмент мінімізації кредитного ризику, але і як спосіб зниження вимог регуляторних органів до достатності капіталу банківських установ.

Кредитні деривативи є не лише інструментом мінімізації кредитного ризику, а і залучення капіталу, тобто мають суттєву інвестиційну складову. Переважна більшість науковців, небезпідставно, пов'язують використання кредитних деривативів і, взагалі похідних фінансових інструментів, із фінансовими кризами. Досвідчені інвестори та фінансові аналітики [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7] наполягають на тому, щоб компанії використовували фінансові деривативи для хеджування обмеженого кола ризиків. Такі позиції обумовлюються поширеною думкою, відповідно до якої хеджування вважається «гарним» способом використання похідних фінансових інструментів, а спекуляція – «поганим». Об'єктивним є факт, що деякі компанії та приватні інвестори мають достатній ресурс, аби дозволити собі прийняти ризики спекуляції фінансовими деривативами, інші – або не мають достатніх знань щодо рівня такого ризику, або не вважають їх першочерговими. Варто погодитись, що більшості компаній слід використовувати фінансові деривативи виключно для хеджування ризиків, що дозволить менеджерам зосередитись на ефективності основного бізнесу, уникаючи необхідності відслідковувати зміни відсоткових ставок, курсів валют і цін на товари, що супроводжує отримання цільового спекулятивного прибутку. Однак, хибність у процесі реалізації стратегії хеджування через фінансові деривативи також генерує ризики високих втрат, або, навіть дефолту.

На наш погляд, не підлягає сумніву наявність переваг у механізмі функціонування кредитних деривативів за умови наявності для контрагентів можливості мінімізувати ризики і витрати хеджування в даний спосіб. Кредитний ризик супроводжує всі види фінансових деривативів, що робить їх використання потенційно небезпечним, тому керівники компаній, фінансові менеджери, члени ради директорів повинні мати чітке розуміння механізмів дії фінансових деривативів, які використовує компанія; розробляти політику обмеження відносно кола фінансових деривативів, дозволених до використання в діяльності компанії, та умов такого використання; реалізовувати аудиторські процедури, що гарантують виконання положень зазначеної політики обмеження; доводити позицію компанії щодо використання фінансових деривативів до акціонерів.

Вважаємо, що мінімізація кредитних ризиків через використання механізмів функціонування

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки кредитних деривативів і ефективна реалізація інвестиційного потенціалу структурованих похідних фінансових інструментів є можливою за умови стабільних процентних ставок і вузьких кредитних спредів.

1. Коттл С. Анализ ценных бумаг Грэма и Додда / С. Коттл, Р. Мюррей, Ф. Блок; пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2000. – 704с.
2. Томсетт М. Биржевые секреты: опционы / М. Томсетт; пер. с англ. В.В. Найденова, А.В. Бушуева. – Смоленск: Русич, 2008. – 384с.
3. Финансовые инструменты / [под ред. Ф. Фабоцци; пер. с англ. Е. Востриковой, Д. Ковалевского, М. Орлова]. – М.: Эксмо, 2010. – 864с.
4. Халл Д.К. Опционы, фьючерсы и другие производные финансовые инструменты / Д.К. Халл. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2008. – 1044с.
5. Fabozzi F. Finance: capital markets, financial management and investment management / F. Fabozzi, P. Peterson Drake. – Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 2009. – 812p.
6. Fabozzi F. Interest Rate and Credit Risk / F. Fabozzi, S. Mann, M. Choudhry. – Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 2003. – 533p.
7. Graham B. Security Analysis: Principles and Technique / B. Graham, D. Dodd. – New York: McGraw-Hill, 2009. – 766p.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ — ПРІОРИТЕТНА ОРІЄНТАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

© Сорокіна А.В., Ткачук І.І., 2015

Проблема прав і свобод людини та громадянина завжди займала головне місце в науці. Її дослідженню та теоретичному обґрунтуванню присвячені численні праці вчених-науковців. Разом з тим багатогранність та вагомість цієї проблематики виокремлюють нові сторони її дослідження, які потребують розгляду та вивчення.

Найвища соціальна цінність у правовій державі є людина, її права і свободи становлять, саме на їхнє забезпечення й реалізацію у суспільному житті має бути спрямована уся державна діяльність і насамперед діяльність у сфері державного управління. Адже конституційний лад України ґрунтується на визнанні людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості та безпеки найвищою соціальною цінністю, пріоритету її прав і свобод.

Стаття 3 Конституції України проголошує, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність». Мається на увазі, всі ланки державного механізму слугують першочерговій меті — забезпеченню прав і свобод людини. За будь-якої ситуації чи при вирішенні того або іншого питання перевага має надаватися правам і свободам людини. [2]

На нашу думку, для того, щоб управлінські ланки активно діяли, а громадяни могли впливати на забезпечення своїх прав і законних інтересів, необхідно реалізувати цілий ряд умов як з боку органів державного управління, так і з боку самих громадян. Але ці умови не можуть розглядатися виключно у прагматично-практичному плані, тому що розглядувана проблема має дуже важливий для її розуміння методологічний аспект.

Саме у методологічному плані великого значення набувають підходи до вирішення більш загальних проблем:

- про особистість як ціннісний орієнтир в організації та діяльності апарату державного управління
- про співвідношення прав і обов'язків громадян з компетенцією органів державного управління
- про критерій особистості у визначенні ефективності управлінської діяльності тощо.[1]

Для поліпшення захисту прав і свобод людини у сфері діяльності управлінських структур окремо стоїть питання визначеності критеріїв, за якими особистість пов'язує свою уяву щодо ефективності управлінської діяльності у тому чи іншому випадку. Звичайно, ці критерії у різних людей не можуть бути однаковими. Велике значення у такому визначенні відіграватимуть інтереси кожної людини, неоднакові навіть стосовно типових життєвих ситуацій.

Саме тому ми маємо змогу визначити ті основні ознаки, які, визначають ефективність управлінської діяльності. До них ми можемо віднести: задоволення законних інтересів, з якими людина пов'язує здійснення належних управлінських дій; реалізацію норми права стосовно кожної конкретної людини; швидкість з якою право людини було захищено або практично реалізовано; визначення та задоволення в ході реалізації інших потреб й інтересів, про які вона, починаючи справу, не мала достатньої уяви; зменшення коштів і організаційних зусиль для захисту та забезпечення потреб й інтересів громадянина тощо. [3]

Не має сумнівів, що ефективне забезпечення прав, свобод та інтересів громадян може бути належним лише тоді, коли структура, умови праці, ставлення до людини в апараті державного управління будуть оптимальними у плані швидкого реагування на будь-які негативні моменти.

Серед загальних засад, які обов'язково мають бути реалізовані у процесі забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян, на першому місці стоїть принцип соціальної справедливості.

Соціальна справедливість – це такий соціально-духовний феномен, який не можна повністю запрограмувати у системі діючих правових норм. Тому кожен службовець мусить добре собі усвідомити основні вимоги принципу соціальної справедливості у своїй управлінській діяльності і послідовно керуватися ним.

1. Авер'янов В.Б. Державне Управління в Україні: навч. посіб. / В.Б.Авер'янов; 1-е вид. – К., 1999

2. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини — головний обов'язок держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eworks.com.ua/work/7137_Ytverdjennya_ta_zabezpechennya_prav_i_svobod_ludini__golovnij_obovyazok_derjavi.html

3. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини як головний обов'язок держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: studopedia.com.ua/1_93598_utverdzhennya-i-zabezpechennya-prav-i-svobod-lyudini-yak-golovnij-obovyazok-derzhavi.html

СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ТЕПЛОСПОЖИВАННЯ БУДІВЕЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

© Сотник І. М., Сотник М. І., 2015

Питання енергозбереження є ключовим елементом державної енергетичної політики розвинених країн світу. Зважаючи на те, що Україна взяла курс на інтеграцію з Європейським Союзом та має значний дефіцит власних енергоресурсів і проблеми з їх ефективним використанням, підвищення енергоефективності вітчизняної економіки шляхом запровадження інноваційних підходів та заходів у цій сфері набувають неабиякої актуальності.

Результативність енергозберігаючої діяльності у національних господарствах відображається насамперед у показнику енергоємності валового внутрішнього продукту (ВВП) країн. Чим нижчою є енергоємність економічної системи, тим вищий рівень її соціально-економічного розвитку, політичної та енергетичної незалежності. Енергоємність ВВП України у 2013 році склала 339 кг нафтового еквіваленту/дол. США (ПКС, 2005 р.) і була у 2,12 рази вища за середньосвітовий та у 2,95 рази – за середньоєвропейський показники, що свідчить про потужний потенціал зростання енергоефективності вітчизняного виробництва [1]. І хоча в останнє десятиліття відбувалося поступове зниження енергоємності ВВП (за 2000–2013 рр. на –4,5% щорічно), темпи енергозбереження в цілому не є задовільними. Так, якщо за 1990–2013 рр. Словаччина знизила енергоємність своєї економіки у 2,1 рази, Польща – у 2,43 рази, то Україна – лише у 1,81 рази [1].

Базою для зростання енергоефективності національного господарства є активне впровадження енергозберігаючих заходів в регіонах, розвиток відповідної інфраструктури. Останніми роками у всіх областях України ведеться робота у цьому напрямі, проте резерви енергозбереження все ще залишаються значними. Незважаючи на прийняття регіональних програм підвищення енергоефективності, реалізація енергозберігаючих заходів гальмується відсутністю або недосконалістю інфраструктурних елементів, неефективністю місцевого управління, проблемами фінансового-економічного стимулювання такої діяльності. Розглянемо можливі шляхи вирішення проблем на прикладі регіонального енергозберігаючого проекту з імплементації системи моніторингу теплоспоживання (СМТ) будівель, що реалізується в обласному центрі Сумської області.

Сьогодні в області та м. Суми вживаються певні заходи щодо енергозбереження і забезпечення зростання енергоефективності. Зокрема, розроблені та впроваджуються на обласному рівні – Регіональна програма підвищення енергоефективності в Сумській області на 2010-2015 роки, Програма по організації виробництва та використання місцевих поновлювальних видів палива в Сумській області у 2009-2015 роках, на міському рівні – Програма енергозбереження та енергоефективності в бюджетній сфері (БС) м. Суми на 2014–2016 роки. Водночас багато резервів енергозбереження залишаються нереалізованими, зокрема у сфері теплоспоживання (ТС) об'єктів БС. Наприклад, витрати на ТС більшості загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів м. Суми перевищують нормативні показники у 1,3-2,75 рази [2].

З метою підвищення енергоефективності опалення будівель об'єктів БС м. Суми міською владою у 2014 році запроваджено новий проект з імплементації СМТ. Система розрахована на моніторинг одночасно 100 об'єктів. У тестовому режимі наразі здійснюється моніторинг у 5 загальноосвітніх школах. СМТ дозволяє в режимі он-лайн відслідковувати фактичне ТС будівель, визначати його прогнозне значення та проводити порівняння між фактичним і прогнозним показниками відповідно до зміни температури навколишнього середовища. За наявності пристроїв регулювання подачі теплової енергії у системи опалення будівель є можливість коригувати обсяги ТС цими об'єктами за контрольними цифрами теплового навантаження, яке розраховується для кожного об'єкту СМТ. Результатами роботи СМТ мають стати як економічні (економія енергоресурсів та бюджетних коштів на них) і соціальні (комфортний мікроклімат у приміщеннях), так й екологічні (скорочення викидів CO₂ та забруднення довкілля через зменшення використання палива) вигоди.

Для реалізації проекту у 2014 році було виділено близько 147 тис. грн з міського бюджету. До СМТ, яка функціонує у формі веб-сайту, було підключено 5 шкіл міста: ССШ № 1, 7, 17, ЗОШ № 6, 22,

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
забезпечено технічну підтримку та надано багаторівневий доступ працівникам, відповідальним за ТС у школах, директорам навчальних закладів, відповідальним фахівцям відділу освіти, міському голові та його профільному заступнику. Було проведене навчання відповідальних осіб у школах щодо користування СМТ та практичних можливостей економії енергії в освітніх закладах. Проект було запущено наприкінці жовтня 2014 року з початком опалювального сезону.

Зважаючи на дефіцит бюджетних коштів, проект не передбачав застосування засобів автоматичного регулювання подачі тепла на теплопунктах. Тому основною проблемою стало плавне регулювання теплонадходжень відповідно до розрахункових прогнозних значень ТС будівель. Для спрощення практичного регулювання за допомогою наявного інструментарію як контрольна цифра СМТ використовувався показник миттєвого теплового навантаження будівлі, що контролювався за допомогою лічильника тепла. Виходячи з цього, завданням персоналу бюджетних закладів було регулювання ТС будівлями з орієнтацією на значення миттєвого теплового навантаження. Дотримання даного контрольного показника забезпечувало автоматичне дотримання ліміту ТС за певний період залежно від існуючих та прогнозованих температур навколишнього середовища.

Аналіз ТС будівлями закладів, які протягом опалювального сезону 2014-2015 рр. були підключені до міської СМТ, засвідчив націленість їх персоналу на виконання прогнозованих режимів ТС. За результатами моніторингу протягом опалювального сезону практично на всіх об'єктах дотримувалися запропонованих СМТ лімітів ТС, а на деяких навіть отримали економію. Економія, зокрема, виникла через деяку невідповідність початкового розрахунку базової величини теплового навантаження будівель при температурі навколишнього повітря 0°C, а також внаслідок додаткового зниження ТС у неробочі години. Щодо плавності регулювання, то були виявлені певні недоліки у декількох закладах: через недосконалість інструментарію регулювання спостерігалися «стрибки» ТС з досить великою амплітудою. Таким чином, завдяки раціоналізації режимів ТС внаслідок функціонування СМТ були досягнуті економія енергоресурсів та бюджетних коштів на них, зниження обсягів забруднення довкілля, а також покращення мікрокліматичних умов у приміщеннях.

Основним результатом функціонування СМТ впродовж опалювального сезону 2014-2015 рр. стало те, що система виявилася дієвою з точки зору: 1) формування контрольної цифри миттєвого ТС на поточний та прогнозований період, 2) визначення добового ліміту ТС залежно від температури зовнішнього повітря; 3) встановлення багаторівневого контролю за фактичним ТС будівлями в режимі он-лайн; 4) можливостей формування звітних графіків ТС та порівняння їх з прогнозованими графіками лімітів ТС (за фактичними та прогнозованими температурами зовнішнього середовища); 5) можливості встановлення та перевірки базового теплового навантаження будівель; 6) мотивації персоналу адміністративними методами до своєчасного регулювання обсягів ТС будівлями; 7) можливостей впливу персоналу через коригувальні дії на процеси ТС; 8) можливості проведення порівняльного аналізу ТС будівлями з метою розробки та впровадження енергозберігаючих заходів, оцінки їх техніко-економічної ефективності. За результатами опалювального сезону є доцільним підключення до СМТ інших об'єктів бюджетної сфери м. Суми та розповсюдження цього досвіду на інші населені пункти Сумської області, що мають централізовані системи теплозабезпечення. Досвід експлуатації СМТ показує, що актуальним є також проведення модернізації теплових пунктів будівель з метою запровадження пристроїв автоматичного погодозалежного регулювання ТС.

2. *Energy Efficiency Indicators. Indicators by Country/Region 1990-2013 [Electronic resource] / World Energy Council, 2015. – Mode of access: worldenergy.org/data/efficiency-indicators/.*

3. *Програма енергозбереження та енергоефективності в бюджетній сфері м. Суми на 2014–2016 роки: затверджено рішенням Сумської міської ради від 03.03.2015 р. № 4063-МР. – Суми: СМР, 2015. – 28 с.*

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ Й ДРАЙВЕРИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

© Старченко Г.В., 2015

Пріоритетною метою державної політики в галузі науки й технологій є перехід до інноваційного шляху розвитку України.

Найважливішим завданням державної політики в Україні стає формування інституціональних механізмів та інфраструктур інноваційної моделі економіки в умовах глобалізації на усіх рівнях — національному, регіональному, локальному.

Виходом з цієї ситуації може стати інноваційний (знаннєвий) тип економічного розвитку який дедалі більше стає тим фундаментом, який визначає економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку. В країнах, що належать до числа інноваційних лідерів, спостерігаються висока концентрація найбільш рентабельних видів бізнесу (з найвищим вмістом доданої вартості в ціні продукту), переважно високотехнологічна структура національного виробництва, винесення за межі країни промислово-технологічного циклу виробництв, які є еколого-, ресурсоемними тощо, зосередження найбільших фінансових потоків.

Незважаючи на це, на цей час немає чіткого визначення нормативно-правовими актами України всіх елементів ринкової інноваційної інфраструктури, що можуть бути за призначенням віднесені до групи об'єктів підтримки інноваційної діяльності.

Інноваційна інфраструктура – сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо) [1].

Процеси глобалізації, які розпочалися в ХХ столітті, та глобальної трансформації – у ХХІ столітті практично у всіх сферах життя світової спільноти, різко поширили свій вплив не тільки на міжнародні економічну і політичну системи, але й вплинули на світові фінанси, обмін інформацією, на масову міграцію людей, розвиток транспортних комунікацій і мегаполісів, формування і поширення якісно-нових технологій менеджменту.

Глобалізація – об'єктивний соціальний процес, змістом якого є зростаючий взаємозв'язок та взаємозалежність національних економік, національних політичних, соціальних, систем, національних культур та навколишнього середовища.

Треба зазначити, що глобалізація, як і будь-яке явище, має як позитивні, так і негативні наслідки. Створення глобальної комп'ютерної мережі обміну інформацією, розвиток електронної комерції та міжнародного туризму, можливості мобільного зв'язку, підвищення рівня споживання – це найбільш суттєві позитивні моменти глобалізованого світу. З іншого боку, світова фінансово-промислова криза, виснаження природних ресурсів, поява нових невиліковних хвороб, генетично модифікованих продуктів, диктат світової фармацевтичної і продовольчої мафії, війни за контроль над ресурсами, зникнення мов і культур малих народів – це не повний перелік реальних загроз людству, які є наслідками незворотних процесів глобалізації.

Сьогодні відповіді на виклики глобальних трансформацій людство ще не сформулювало. Для цього необхідне глобальне мислення, усвідомлення якісних змін життєвого простору, які відбуваються на планеті. Таким чином, актуальності набуває питання усестороннього дослідження проблем глобальних змін для вироблення та запровадження нової стратегії розвитку держави та різних сфер діяльності людини, яка враховуватиме нові глобальні виклики, буде спрямована на досягнення конкурентоспроможності країни та консолідацію нації.

Сучасний прогрес технологій, поширення інформаційних моделей у всіх сферах соціального буття в масштабах світової економіки набувають специфічного вигляду та форм. Інформаційні технології (далі ІТ) докорінно змінюють глобальне конкурентне середовище, радикально впливають на процеси розміщення економічних ресурсів та їх перерозподіл.

Враховуючи глибину й розмах технологічних економічних і соціальних наслідків розвитку ІТ у

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки
різних сферах діяльності людства можна перейти до, так званої концепції «інформаційного суспільства».

Інформаційне суспільство – концепція постіндустріального суспільства, нова історична фаза розвитку цивілізації, у якій головними продуктами виробництва є інформація й знання.

У цей час у західній суспільно-політичній думці концепція «інформаційного суспільства» поступово займає те місце, яке в 70-х роках займала теорія постіндустріального суспільства.

У сучасному суспільстві відбувається поступове заміщення традиційних індустріальних засобів виробництва новими, що продукують прогресивні знання та інновації, посилюють взаємозв'язок «освіта – наука – виробництво» та підвищують значимість інтелектуального потенціалу.

До інноваційної інфраструктури можна віднести наступні основні складові й драйвери розвитку:

- Ефективні державні інститути, які забезпечують високу якість життя.
- Високоякісна освіта.
- Ефективна фундаментальна наука.
- Ефективний науково-технічний венчурний бізнес.
- Високоякісний людський капітал.
- Виробництво знань і високих технологій.
- Інформаційне суспільство або суспільство знань.
- Інфраструктура реалізації й трансферу ідей, винаходів і відкриттів від фундаментальної науки до інноваційних виробництв і далі – до споживачів.

У процесі свого інноваційного розвитку підприємство взаємодіє з державою, зовнішнім середовищем, а також із постачальниками й споживачами її продукції й послуг.

Управління інноваційним інфраструктурою виділяє наступні класи задач організаційного управління інноваційним розвитком підприємства:

- інституційні основи інновацій і державне управління інноваційною діяльністю;
- управління взаємодією із зовнішнім середовищем і, у першу, чергу, механізми фінансування інноваційного розвитку підприємства;
- управління розвитком власне системи управління підприємством (так звані організаційні проекти).
- управління взаємодією з постачальниками й споживачами (у тому числі - інституційне управління як управління обмеженнями й нормами діяльності фірми і її контрагентів);
- управління персоналом фірми (у першу чергу - мотивація персоналу);
- управління розвитком персоналу підприємства.

Становище, яке спостерігається в інноваційній сфері України, засвідчує існування суттєвих системних перешкод формуванню інноваційної моделі розвитку України, які консервують розрив між розвитком виробництва, з одного боку, та динамікою процесів в науково-технічній сфері, з іншого, стають на заваді концентрації централізованого та децентралізованого фінансування на завданнях інноваційного розвитку економіки.

Держава має взяти на себе відповідальність за стан інноваційної сфери країни, здійснити аналіз помилок, яких було припущено в попередні роки, вивчити успішний досвід інших країн, розробити та впровадити державний механізм активізації інвестиційно-інноваційних процесів в економіці України [2].

1. Закон України Про інноваційну діяльність від 04.07.2002 № 40-IV).

2. Жаліло Я. А. Проблеми та пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України [Електронний ресурс] / Я.А. Жаліло, С.І. Архієреєв, Я.Б. Базиліук та ін. - Режим доступу : niss.gov.ua.

**ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ВИМОГ ЛІКВІДНОСТІ У СИСТЕМНО ВАЖЛИВІ
БАНКИ**

© Стегнієнко М.О., 2015

Актуалізація проблем забезпечення міжнародної фінансової стабільності обумовила пошук нових підходів до раннього виявлення та попередження системних ризиків, що спричинило посилення уваги до питань вдосконалення регулювання та нагляду за діяльністю системно важливих фінансових інститутів (SIFI) та визначило необхідність уніфікації законодавства багатьох країн з огляду на співставність критеріїв для ідентифікації системно важливих банків та інших фінансових установ. Починаючи з 2009–2010 рр., Базельський комітет з питань банківського нагляду, ЄС, МВФ, Рада з фінансової стабільності активізували роботу з посилення регуляторних вимог до діяльності великих фінансових установ з метою зміцнення стійкості міжнародної фінансової системи та посилення її спроможності протистояти системним ризикам.

Проблеми, пов'язані з діяльністю системно важливих банків, знайшли відображення у наукових працях зарубіжних вчених, таких як Пітер С. Роуз, Дж. Сінкі-молодший, Дж. Б. Томпсон, С. Гудхарт, І. Моос, С.Р. Моїсєєв, а також вітчизняних науковців: Я.В. Белінської, Т.Т. Ковальчука, В. І. Міщенко, С.В.Міщенко, М. І. Савлука, Л.О.Примостки, В.В.Крилової, М.В.Ніконової, Н.І.Версаль та інших.

Фінансова криза 2008-2011 років показала неспроможність існуючого механізму регулювання банківської діяльності ефективно функціонувати, створила необхідність переосмислення існуючих нормативних вимог до банків та посприяла розробці законодавства, яке відповідало зменшенню виявлених загроз. З цією метою було розроблено Базельським комітетом з банківського нагляду міжнародні стандарти Базель III в області ліквідності, достатності капіталу та резервів.

З огляду на значущість наявності високоякісних ліквідних коштів у розпорядженні системно важливих банків та з метою оцінки стабільності банків Базель III вводить два нормативи ліквідності: показник короткострокової ліквідності (Liquidity coverage ratio, LCR) і показник чистого стабільного фондування (Net Stable Funding Ratio, NSFR), які повинні стати зовнішніми індикаторами стійкості банків на випадок виникнення кризових явищ з ліквідністю [1, с. 6].

Запровадження коефіцієнту покриття ліквідності (LCR) є однією з ключових реформ Базельського комітету, яка направлена на зміцнення глобального капіталу і ліквідності та сприяє зростанню стійкості банківського сектора. Дана мета досягається шляхом забезпечення у банку достатнього запасу невитрачених ліквідних активів високої якості (HQLA)[2, с. 2], які можуть бути легко і швидко конвертовані в грошові кошти на приватних ринках, щоб задовольнити свої потреби в ліквідності протягом 30 календарних днів стрес сценарію ліквідності.

$$LCR = \frac{\text{High Quality Liquid Assets}}{\text{Total Net Cash Outflows Over 30 – Day Stress Period}} \geq 1 \quad (1)$$

, де LCR - коефіцієнт покриття ліквідності,

High Quality Liquid Assets – ліквідні активи високої якості,

Total Net Cash Outflows Over 30-Day Stress Period - сукупний очікуваний чистий відтік грошових коштів протягом 30-денного періоду.

Запровадження даної вимоги поліпшить здатність банківського сектора абсорбувати шоки незалежно від джерела, тим самим зменшить ризик переливу нестабільності з фінансового сектора до реальної економіки[3, с. 34].

З метою обмеження залежності банків від короткострокового фінансування, контролю розривів у термінах погашення в середньостроковій і довгостроковій перспективі, Базелем III було запроваджено коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR). Даний показник визначається як відношення наявних стабільних джерел фінансування до необхідного обсягу стабільного фінансування та дозволяє оцінити ліквідність банку з тимчасовим горизонтом в 1 рік. Цей коефіцієнт вимагає, щоб доступне стабільне фінансування (капітал, довгострокові зобов'язання і частка стабільних депозитів) дорівнювало

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки або перевищувало необхідне стабільне фінансування за стресовим сценарієм, розрахованим як зважена сума по всіх класах активів, що належать організації.

Посилення уваги до проблем ліквідності спричинено також провадженням діяльності глобальних системно важливих банків на території України. Так, станом на 3.05.2015 в Україні здійснювали діяльність такі глобальні системно важливі банки, як АТ «УкрСиббанк» BNP Paribas, ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», ПАТ «ДОЙЧЕ БАНК ДБУ» Deutsche Bank Group, ПАТ "Укрсоцбанк" UniCredit Bank, ПАТ "ІНГ Банк Україна" PJSC "ING Bank Ukraine та ПАТ "Сітібанк" Citigroup. Слід зазначити, що з 31.12.2014 року ПАТ "Укрсоцбанк" UniCredit Bank входить до системно важливих банків України, а АТ «УкрСиббанк» BNP Paribas входить до першої групи за розміром активів.

Таким чином, наведені вище вимоги розглядають різні джерела проблем з ліквідністю. Коефіцієнт покриття ліквідності (LCR) прагне захистити банк від нездатності виконати свої короткострокові зобов'язання по оплаті, оскільки багато активів не може бути ліквідовано за несприятливих ринкових умов. Довгострокове чисте стабільне фінансування NSFR обмежує трансформацію строків погашення. Отже, обидві вимоги взаємодоповнюють розв'язання проблем фінансування та неліквідних ринків, які зазвичай збігаються в умовах кризи.

1. *Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: The Net Stable Funding Ratio. January 2014, 15 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: bis.org/publ/bcbs271.pdf*

2. *Report on appropriate uniform definitions of extremely high quality liquid assets (extremely HQLA) and high quality liquid assets (HQLA) and on operational requirements for liquid assets under Article 509(3) and (5) CRR. December 2013, 159 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eba.europa.eu/documents/10180/16145/EBA+BS+2013+413+Report+on+definition+of+HQLA.pdf>*

3. *Cecchetti, Domanski And Von Peter, New regulation and the new world of global banking, National institute economic review No. 216 april 2011, pp. 29-40. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ner.sagepub.com/content/216/1/R29.full.pdf*

ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА УКРАЇНИ — ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ

© Н.А. Степанюк, 2015

Україна стоїть на шляху інноваційного розвитку економіки і іншого вибору у нашої країни немає. Значних природних ресурсів в Україні, використання яких давало б можливість на цій основі будувати її розвиток немає. Необхідно реалізувати свій інтелектуальний потенціал, який складає базис інноваційності економіки та підвищення її конкурентоздатності.

Головним джерелом інновацій виступає науково-технічна діяльність, містком для впровадження технологій у реальну економіку – трансфер технологій, а головним гравцем на ринку інновацій – наукові установи, університети, які перетворюють нові знання у додану вартість та матеріальні блага.

Україна з початком незалежності активно розпочала формувати правовий базис для розвитку інноваційної діяльності та формування власної інноваційної системи. На жаль і до нині не вдалося створити необхідних умов для інноваційного розвитку економіки України. Останній рік на українську економіку здійснюється постійний тиск як зовнішнього так і внутрішнього характеру.

На сьогодні більшість продукції, яка виробляється промисловістю України, не має сучасного технічного забезпечення, що спричиняє нерентабельність і неконкурентоспроможність більшості вітчизняних товарів.

Фінансовий стан виробництв не дозволяє впроваджувати нові технології, оновлювати виробниче устаткування, утримувати висококваліфікованих спеціалістів. За даними Держкомстату в останні роки скорочення кількості інноваційно активних підприємств продовжується. Проблем у інноваційного розвитку багато. Серед яких найважливішими є:

- 1) нерозвиненість інноваційної інфраструктури;
- 2) незначна участь держави в підтримці інноваційних перетворень.
- 3) слабка зорієнтованість фінансово-кредитної системи на підтримку інноваційного розвитку вітчизняної економіки;
- 4) низький рівень фінансування інноваційної діяльності (як підприємствами так і державою), що об'єктивно унеможливує отримання від неї суттєвої економічної віддачі;
- 5) зорієнтованість галузевої структури виробництва на домінування галузей видобувних і первинної переробки сировини;
- 6) низький рівень інноваційної результативності та патентної активності наукових досліджень та розробок;
- 7) відсутність дієвих економічних стимулів для розвитку інноваційної активності підприємств.

На практиці має місце штучний розрив органічно єдиних складових трикутника знань: передової освіти, конкурентоспроможних наукових досліджень та інновацій. Вони функціонують практично незалежно одна від одної, з недостатнім рівнем координації та загальних цілей. Переглянемо фактори, які заважають інноваціям (за даними Держкомстату), сюди включено:

- дефіцит власних коштів (зазначили 80,1% промислових підприємств);
- високі витрати на нововведення (55,5%);
- недостатня фінансова підтримка держави (53,7%);
- високий рівень економічного ризику (41,0%);
- недосконалість законодавчої бази (40,4%);
- тривалий строк окупності інновацій (38,7%);
- відсутність коштів у замовників (33,3%);
- відсутність кваліфікованого персоналу (20,0%);
- складнощі в налагодженні кооперації з іншими підприємствами та науковими організаціями (19,7%);
- недостатність інформації про ринки збуту (17,4%);
- недостатність інформації про нові технології (17,3%);
- відсутність попиту на інноваційну продукцію (16,0%);

- несприйнятливність підприємств до нововведень (15,5%).

Зазначимо, що метою державної інноваційної політики є забезпечення комерціалізації знань.

Для ефективного переходу виробництва на інноваційному модель необхідним є створення в нашій державі дійсно сприятливого інноваційного клімату, залучення всіх необхідних механізмів та стимулів для підвищення зацікавленості виробничої сфери у запровадженні наукоємних технологій.

В країнах-членах Європейського Союзу основними інструментами державного стимулювання інноваційної діяльності є:

- державне замовлення;
- пільгове кредитування;
- надання грантів;
- пряме інвестування;
- надання фінансових гарантій;
- надання фіскальних преференцій;
- надання нефінансових послуг та інших видів нефінансової підтримки (сюди відноситься створення інноваційної інфраструктури).

Розвиток в Україні інноваційної інфраструктури може здійснюватися за трьома варіантами: збереження існуючого підходу до розвитку інноваційної інфраструктури; розвиток фінансово-економічної підсистеми інноваційної інфраструктури як недостатньо розвинутої; розвиток виробничо-технологічної підсистеми інноваційної інфраструктури з поступовим впровадженням окремих елементів фінансово-економічної підсистеми.

Збереження існуючого підходу до розвитку інноваційної інфраструктури призведе до появи нових проблем у сфері інноваційної діяльності та подальшої деформації структури національної економіки.

З огляду на високі комерційні ризики інвестування у зазначену сферу, значні фінансові витрати, тривалий строк окупності інвестицій необхідно забезпечити фінансову підтримку інноваційної діяльності шляхом першочергового формування фінансово-економічної підсистеми як недостатньо розвинутої.

Проте слід відзначити, що ефективність функціонування фінансово-економічної підсистеми залежить від розбудови розгалуженої виробничо-технологічної підсистеми, яка формує мережеву модель управління інноваційним розвитком на макро-, мікро- та територіальному рівні.

Виробничо-технологічна підсистема включатиме базову та допоміжну інфраструктуру.

До базової інфраструктури належать суб'єкти, що забезпечують розвиток науково-технологічного та інноваційного потенціалу країни (науково-дослідні інститути, вищі навчальні заклади, державні лабораторії, лабораторії промислових підприємств тощо), а до допоміжної - суб'єкти, що забезпечують процеси впровадження інновацій на всіх стадіях (консультативні, інформаційні та лізингові компанії, венчурні фонди тощо). Особливої уваги заслуговує формування допоміжної інфраструктури, оскільки порівняно з базовою вона недостатньо розвинута і комплексно несформована.

1. Варналій З.С. Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення: монографія / З.С. Варналій, О.П.Гармашова. - К.: Знання України, 2013. – 387 с.

2. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / [Л.І.Федулова, В.П. Александрова, Ю.М. Бажал та ін.]; за ред.. Л.І. Федулової. – К.: Основа, 2005. – 552с.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЯКОСТІ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ: ОСВІТНІЙ ВИМІР В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

© Т.М. Степура, 2015

Економічне зростання пов'язане із докорінними змінами у структурі зайнятості та підвищенням продуктивності праці. Стають ширшими можливості для працевлаштування у промисловості та секторі послуг; рівень зайнятості у сільському господарстві зменшується. Характер праці у традиційних галузях зазнає змін, оскільки в умовах збільшення витрат на робочу силу у поєднанні з науково-технічним прогресом наріжним каменем економічного успіху стає інноваційна діяльність. Такі тенденції пред'являють нові вимоги до освітнього рівня працівників, їх кваліфікації. Водночас в умовах становлення економіки знань основним предметом праці і її продуктом стає інформація та подальше прирощення знань. Очевидно, що у світовому масштабі нині більший попит мають не просто фахівці з вищою освітою та набором професійних навиків, але й особи, здатні постійно опановувати нові знання, динамічно навчатися, з інтелектуальним потенціалом та бажанням розвивати свої здібності. Таким чином, найбільш цінною складовою якості людського потенціалу як економічної категорії в інформаційному глобалізованому суспільстві стає здатність накопичувати, використовувати та примножувати знання.

Економічний прорив країн Східної Азії свідчить про те, що в основі його лежить комплексний підхід до розвитку людського потенціалу, який у знаннєвій економіці є основним багатством країни. Такий підхід охоплює широкий спектр заходів збереження якості людського потенціалу: демографічну, освітню політику, охорону здоров'я, політику зайнятості, соціальне забезпечення та інше. Яскравим прикладом є стрімкий розквіт Сінгапуру, де заходи виходу з економічної відсталості були спрямовані не лише на розвиток освіти та високотехнологічних галузей, але й соціально-культурну політику. Це свідчить на користь розширеного підходу до розуміння інноваційного вектору розвитку економіки, що включає не тільки розвиток високотехнологічних галузей, «м'яких» технологій, інвестицій в освіту і науку, але й творення інновацій у соціальній сфері. Це передбачає впровадження новітніх підходів до державного управління, охорони здоров'я, зайнятості, соціальних послуг, соціальних взаємодій суспільства.

В період інтенсифікації науково-технічних розробок, зростання обсягу інформації та її швидкого оновлення в умовах інноваційного вектору розвитку економіки питання компетенції працівника стає визначальним чинником успіху окремої організації чи національної економіки загалом. При цьому компетенція складається зі знань та досвіду і вектор часу у даному випадку має протилежно спрямовану дію – якщо досвід накопичується при умові зайнятості, то знання «старішають». Причому американськими ученими Ф. Махлупом та П. Кніхтом встановлено, що 50 % зниження компетентності пов'язане із періодом «напіврозпаду» знань, яке в інженерних спеціальностях при сучасних темпах оновлення інформації настає через 5 років, у галузі медицини, освіти – через 4. Тобто у деяких випадках темпи морального старіння знань є швидшими, аніж процес їх здобуття. Є галузі знань, де період напіврозпаду становить кілька місяців (програмне забезпечення, інформаційні технології). У дискурсі дослідження питання збереження якості людського потенціалу важливим є скорочення періоду невикористання отриманих знань, особливо у тих видах діяльності, де вони швидко «старішають». Існування проблем у цій царині підтверджує той факт, що на кінець 2014 року серед усіх безробітних, які упродовж року з дня закінчення вищих навчальних закладів зареєструвалися в службі зайнятості, за напрямками підготовки – це фахівці з економіки, комерції та підприємництва – 32,7 %, інженерії – 13,4, права – 9,7, медицини – 8,1 %, тобто тих галузей, де знання оновлюються особливо швидко. В таких умовах актуальним напрямом інноваційного розвитку освітньої сфери з погляду збереження якості людського потенціалу є впровадження концепції навчання упродовж життя.

Разом з тим, частка студентів природознавчих, інженерних, промислових та будівничих спеціальностей в Україні складає 27 %, і за цим показником поступається серед європейських країн лише Фінляндії та Іспанії [1, с. 54]. Саме такі спеціалісти здатні творити нове знання, отже, підґрунтя інноваційності економічного розвитку в Україні не втрачене. Однак освітня сфера України недостатньо швидко впроваджує новітні технології навчання, що пов'язано, насамперед, з фінансовими труднощами,

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки економічною ситуацією, не завжди вчасним і вдалим її реформуванням, відсутністю дієвої мотивації викладачів до професійного розвитку та оновлення знань. При цьому втрачається довгостроковий ефект від інвестування в людський капітал, надолужити який буде важко.

Важливим напрямом збереження якості людського потенціалу в умовах швидких змін та високого темпу науково-технічного прогресу є формування прикладних компетенцій майбутнього працівника упродовж теоретичного навчання. Цей напрям передбачає набуття досвіду практичної діяльності під час навчання, інтеграцію виробництва та освіти, що можливо завдяки налагодженню співпраці між підприємствами та навчальними закладами. Така взаємодія має носити не формальний характер, а відображати двосторонню зацікавленість у формуванні компетенцій фахівця, який матиме певний досвід роботи при закінченні навчального закладу та сприятливі умови працевлаштування.

Освітня сфера України в умовах глобального інноваційного розвитку, п'ятого технологічного переходу повинна забезпечувати гнучкість підготовки фахівців, формувати ціннісні установки та готовність до оновлення знань, задовольняти вимоги студентів у знаннях, викладачів – у самореалізації, працевлаштуванні – у фахівцях. Для цього в освіті необхідно реалізувати комплекс заходів.

1. Деформалізація освіти (запровадження гнучких програм підготовки, форм навчання, сприяння ширшому доступу до навчальних закладів та індивідуалізація навчання здібної та обдарованої молоді, адаптація навчальних програм до вимог ринку праці та відповідність їх меті навчання в умовах необхідності підготовки та перепідготовки упродовж життя, інше).

2. Децентралізація управління освітою, у той же час ширше запровадження контролю за якістю освіти за допомогою ринкових механізмів, конкуренції у сфері освіти, підвищення відповідальності навчальних закладів за якість підготовки фахівців.

3. Налагодження тіснішого зв'язку між ринком праці та системою освіти через інфраструктуру ринку праці, інститут профорієнтації, у тому числі й ранньої, моніторинг працевлаштування випускників, поширення практики поєднання навчання із професійною діяльністю тощо.

4. Активізація входження України в європейський (світовий) освітній простір паралельно з ефективною політикою зайнятості в Україні для збереження якості людського потенціалу. Так, за оцінками у 2013 році 29 тис. українських студентів виїхало навчатися у європейські країни [2], що становить 2,38 % від усієї чисельності студентів денної форми в Україні. Водночас за опитуваннями працевлаштуватись у країні, де навчатимуться, у 2013 році хотіли б 60 % опитаних, у 2014 – 48 % [3]. Таким чином, не закладаються підвалини збереження якості людського потенціалу як у коротко- так і довгостроковій перспективі щодо зміни освітньої компоненти у бік просторового переміщення носіїв освітнього потенціалу та нецільового (у геопросторовому вимірі отримувача вигід) використання ресурсів.

1. *Людський розвиток в Україні: інноваційний вимір (колективна монографія) / За ред. Е. М. Лібанової. – К: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2008. – 383 с.*

2. *Вчитися у Європу минулого року виїхало 29 тисяч українців [Електронний ресурс]. – Українська правда. Життя. – Режим доступу : life.pravda.com.ua/society/2014/02/17/152708/*

3. *Більше половини студентів мають досвід роботи до моменту закінчення вузу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : eba.com.ua/uk/information-support/news-from-members/item/31314-2015-3-4-1749*

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

©Стояновський А.Р., Чорненький О.О., 2015

Приватно-державне партнерство або державно-приватне партнерство (ДПП) в інноваційно-інвестиційній сфері розглядається в якості нових технологій розвитку економіки і є своєрідною детермінантою інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки. Сутність партнерств полягає в активній співпраці всіх суб'єктів, яка активізується на засадах пошуку спільних напрямів реалізації визначених місій. При цьому, партнерами стають учасники всіх секторів інноваційного розвитку [1]:

державного (управління та регулювання інноваційного розвитку економіки);
продукування нових знань та інновацій;
освіти та підвищення кваліфікації працівників;
комерціалізації наукових знань та інновацій та використання інновацій.

У Законі України «Про державно-приватне партнерство» державно-приватне партнерство визначене як система відносин між державними (держава Україна, АРК, територіальні громади в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування) та приватними (юридичні особи та фізичні особи-підприємці) партнерами, побудована на принципах рівності партнерів та узгодженості їх інтересів, при реалізації яких, можливості обох партнерів об'єднуються, з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та отримання позитивного кінцевого результату для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі [2].

У вітчизняній господарській практиці термін «державно-приватне партнерство» з'явився як дослівний переклад загальноприйнятого у світовій економіці поняття «public-private partnership (PPP)», де він вживається практично для будь-яких форм співробітництва державної влади й приватного бізнесу. В сучасному розумінні державно-приватне партнерство – це інституційний і організаційний альянс між державою і бізнесом з метою реалізації національних і міжнародних проектів в галузі промисловості, НДДКР, суспільних послуг. Такі альянси створюються на певний строк для здійснення певних проектів, після чого припиняю свою діяльність.

Подібне визначення надається російським науковцем В. Г. Варнавським, який зазначає, що державно-приватне партнерство – це інституційний і організаційний альянс між державою і бізнесом в цілях реалізації суспільно значущих проектів і програм в широкому спектрі сфер промисловості і науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт [3]. Однак, зазначені визначення в недостатній мірі розкривають можливі напрями створення партнерства для реалізації багатьох суспільно-економічних завдань держави.

Комітетом ОЕСД (Організації економічного співробітництва та розвитку) з наукової і технологічної політики вживається такий термін: «Приватно-державне партнерство – це будь-які офіційні відносини чи домовленості на фіксований / нескінченний період часу між державними і приватними учасниками, в яких обидві сторони взаємодіють в процесі ухвалення рішень і співінвестують обмежені ресурси (гроші, персонал, устаткування, інформацію) для досягнення конкретних цілей у певній сфері науки, технології та інновації» [4]. Таке трактування сутності державно-приватного партнерства є найбільш повним, оскільки визначає не тільки терміни партнерства, але й юридичні права сторін у партнерстві, а також форми участі партнерства і основні напрями взаємодії.

В Україні сьогодні відповідні державні рішення, у тому числі законодавчого плану, розробляються і приймаються сповільненими темпами, а приватний бізнес в недостатній мірі бере участь у стимулюванні науки і впровадженні інновацій. Зважаючи на те, що економіка України суттєво постраждала від фінансово-економічної кризи, необхідно створювати систему співробітництва між приватним сектором і державою, у рамках якої можливо поєднання комерційних інтересів бізнесу з розв'язанням інноваційних загальнонаціональних і регіональних завдань. Саме інститут державно-приватного партнерства спроможний стимулювати активність приватного бізнесу, а також державних підприємств і інноваційних

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки структур для реалізації ризикових розробок. При цьому участь держави може полягати у визначенні видів інновацій, які закріплюються за нею на правах власності і доводить їх до практичного застосування самостійно (зокрема, пов'язані з обороною, національною безпекою), а також виділяє інновації, права користування і розпорядження на які можуть бути передані бізнесу для наступної їх діяльності на ринку. Бізнес може брати участь як інвестор, маркетолог, що виводить інновації на ринок, як замовник, а при створенні необхідних стимулів — і як розроблювач, виробник інноваційних благ. Державно-приватне партнерство фактично перебуває «на межі державного і приватного секторів, не будучи ні приватизованим, ні націоналізованим інститутом. Це свого роду «третій шлях», що дозволяє використати політичні по суті форми поліпшення надання населенню суспільних благ» [1, 5].

Головною перевагою державно-приватного партнерства, порівняно з іншими видами договірних відносин між органами влади і приватним бізнесом може стати оптимальний розподіл повноважень щодо контролю над спільною діяльністю. Це може проявлятися для держави у можливому зменшенні бюджетних витрат та швидкому знаходженні ресурсів для реалізації ризикованих інноваційних проектів чи державних цільових програм, а також зберіганні державної власності на майнові об'єкти, що на думку багатьох спеціалістів є альтернативною приватизації [6]. Державно-приватне партнерство дозволяє об'єднати ресурси держави та бізнесу. Держава може надавати фінансові гарантії, об'єкти інфраструктури, формувати нові сегменти клієнтів, а приватний сектор вкладати інвестиції, застосовувати інноваційні методи управління, розробляти заходи щодо зниження витрат, впроваджувати інноваційні технології і продукти. Формування ДПП дозволяє державі вирішити важливі задачі щодо скорочення бюджетних витрат, а вивільнені кошти використати більш ефективно для розробки і реалізації пріоритетних напрямів державної політики.

Таким чином, головні переваги державно-приватного партнерства можна розглядати в декількох напрямках: співпраця держави і приватного бізнесу в рамках державно-приватного партнерства може бути взаємовигідною, адже реалізація його організаційно - економічного механізму сприяє підвищенню конкурентоздатності державного сектора економіки, залученню інвестиції, інноваційному оновленню промисловості і соціальної інфраструктури України.

1. *Стояновський А. Р. Особливості організації моніторингу діяльності інноваційних структур в умовах економічних реформ: [депонована монографія] / А.Р.Стояновський. – Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, АСУ, 2012. – Зареєстрована у ДНТБ України від 09.07.12 р. №23. – 263 с.*

2. *Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 року № 2404-VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17.*

3. *Варнавський В.Г. Партнерство государства и частного сектора: формы, проекты, риски / РАН; Институт мировой экономики и международных отношений. — М. : Наука, 2005. — 315с.*

5. *Public-private partnerships for innovation: policy rationale, trends and issues, OECD, 10-12 December 2002, Headquarters, Paris.*

6. *Gerrard M. B. What Are Public-Private Partnerships, and How Do They Differ from Privatizations? / M. B. Gerrard // Finance & Development. 2001. Vol. 38, № 3*

7. *Кот О., Дроздова Н. Кому вигідний механізм державно-приватного партнерства в Україні? / [О. Кот, Н. Дроздова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: legalweekly.com.ua/article/?uid=1615*

СУЧАСНИЙ СТАН ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

© Сяська Л.В., Скоропад І.С., 2015

Іноземні інвестиції мають суттєвий вплив на економіку країни як на макрорівні так і на мікрорівні. Залучення капіталу іноземних інвесторів слугує поштовхом активізації інвестиційного процесу, впровадженню нових технологій, запозичення зарубіжного досвіду, розвитку малого і середнього бізнесу, зростанню інвестиційного потенціалу територій. На даний час українське суспільство та національна економіка знаходиться в кризовому становищі, тому роль іноземного інвестування з кожним днем зростає. Проте досить важливим процесом є не тільки отримання іноземного капіталу від інвесторів, а й вміння ефективно управляти ним. Інвестиційна діяльність України сьогодні неефективна. Це пояснюється тим, що фінансові інститути як джерела інвестицій в повному обсязі не виконують свої функції, а фондовий ринок занадто спекулятивний, банки не ризикують або не можуть видавати великі кредити, недосконалість законодавчої бази відлякує багатьох іноземних інвесторів. [1, с.58].

Основним призначення іноземних інвестицій є прискорення економічного розвитку держави загалом і слаборозвинених регіонів зокрема, за рахунок збільшення обсягів виробництва, наповнення бюджету, зростання експорту і зменшення об'ємів імпортованої продукції [2, с. 294].

Згідно даних Державного комітету статистики України інвестиції з країн ЄС протягом 2010 – 2013 років зростали (табл.1).

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції з країн ЄС в економіці України протягом 2010-2013рр [3]*(без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя)*

	Обсяги прямих інвестицій (млн.дол. США)				
	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	31.12.2013
Усього з країн ЄС	31 214,4	34 929,1	39 588,8	42 632,4	43 398,7
Австрія	2 593,2	2 717,4	3 226,9	3 386,3	3 178,1
Бельгія	63,2	63,8	84,2	72,2	73,6
Болгарія	18,2	18,7	23,0	23,9	22,9
Велика Британія	2 234,1	2 229,9	2 536,4	2 496,9	2 646,5
Греція	330,6	327,5	464,3	462,6	334,4
Данія	186,0	196,6	199,5	197,2	174,0
Естонія	137,3	126,7	162,4	172,5	182,7
Ірландія	139,3	138,0	156,4	167,7	70,1
Іспанія	70,5	63,4	72,6	70,7	68,2
Італія	979,8	978,3	974,8	1 027,3	1 267,5
Кіпр	8 847,9	9 866,0	13 002,3	17 121,7	18 500,3
Латвія	86,8	81,4	71,1	79,2	86,0
Литва	80,4	81,8	81,0	342,9	353,1
Люксембург	263,0	435,4	488,9	559,5	672,6
Мальта	22,2	29,9	37,1	41,8	42,7
Нідерланди	3 934,0	4 658,7	4 873,4	5 179,9	5 438,5
Німеччина	6 498,6	6 977,3	7 338,2	5 983,0	6 153,4
Польща	866,7	932,7	854,0	916,9	845,3
Португалія	11,4	12,6	23,2	15,6	15,8
Румунія	18,5	22,1	21,9	24,4	25,0
Словаччина	64,2	62,1	71,1	70,4	103,0
Словенія	28,9	28,5	31,7	33,1	36,4
Угорщина	708,6	697,6	678,5	684,3	687,2
Фінляндія	59,4	58,0	67,5	100,4	118,2
Франція	1 617,5	2 341,8	2 229,5	1 730,7	1 789,2
Хорватія	-	-	-	2,7	2,7
Чехія	78,5	72,3	75,5	80,0	79,8
Швеція	1 275,8	1 710,5	1 743,5	1 588,8	431,9
Усього в Україні	39 175,7	43 836,8	48 991,4	53 679,3	56 356,8

Найбільшу частку іноземного капіталу складає інвестування з європейських країн, а саме близько 80% усіх прямих іноземних інвестицій. Із країн СНД було залучено понад 8%. Зросли розміри інвестування з Кіпру, Австрії, Віргінських островів при зменшенні частки таких розвинутих країн, як США, Німеччина, Франція. Найпривабливішим сектором іноземних інвесторів став фінансовий, так як обсяги його інвестування становили близько 16,3 млрд дол. Це можна пояснити зростанням інтересу до банківського та страхового ринків. Також протягом 2010-2013 років об'єктом інвестування став промисловий центр – 30,9% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій [4, с. 46].

Що ж до 2014 року, то обсяги прямих іноземних інвестицій значно скоротились, що в загальному значно позначилось на національній економіці (табл. 2)

Табляця2

Прямі іноземні інвестиції з країн ЄС в економіці України протягом 2014р [3]

(без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя)

	Обсяги прямих інвестицій на	
	01.01.2014	31.12.2014
Кіпр	19000	13700
Німеччина	6200	5700
Нідерланди	5500	5100
Австрія	3200	2500
Велика Британія	2800	2100
Франція	1700	1600
Італія	1200	100
Польща	800	800
Угорщина	700	600
Люксембург	600	400
Інші країни ЄС	2200	2100
Всього з країн ЄС	43900	25600
Всього в Україні	57100	45900

Згідно даних платіжного балансу, за січень-серпень 2014 року дефіцит прямих іноземних інвестицій складав 594 млн. дол. США, це означає, що обсяг прямих інвестицій з України перевищив обсяг вкладених інвестицій в Україну. Якщо порівнювати з аналогічним періодом попереднього року, то період січень-серпень 2013 року був профіцитним, обсяг ввезених на територію України прямих іноземних інвестицій перевищив обсяг вивезених на 3 млрд. дол. США. Іноземні портфельні інвестиції також характеризуються негативною динамікою, протягом січня-серпня 2014 року дефіцит даного рахунку складав 365 млн. дол. США, тоді як за аналогічний період минулого року спостерігався профіцит у розмірі 1,9 млрд. дол. США.

Причини такого стану ринку стосовно інвестиційної привабливості є різними, проте головна з них це війна на Сході та відсутність відповідних реформ. На інвестиційний клімат значний вплив має проблема з корупцією в нашій країні, тому уряд повинен активізувати боротьбу в цьому напрямку. Зокрема, нова стратегія реформ «Стратегія-2020», відповідно до прогнозів Адміністрації Президента, забезпечить чисті надходження прямих іноземних інвестицій в Україну в обсязі 40 млрд. доларів у 2015-2020 роках. Але, з огляду на економічну ситуацію, яка склалася на даний момент, ці прогнози виглядають надто оптимістичними [5].

1. Коваль Л.І. Інвестиції – роль і значущість для України // *Економіка, фінанси і право.* – 2010. - №3. – С.56-59.

2. Яблонська А.В. Значення міжнародних інвестицій в економічних процесах // *Науковий вісник НЛТУ України.* – 2011. – Вип. 21.12. – С. 292-299

3. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : ukrstat.gov.ua/

4. Шовкун І.А. Фінансовий потенціал технологічного відтворення у переробній промисловості в регіонах України / І.А. Шовкун // *Економіка України : науковий журнал.* – 2013. – №2. – С. 45-51.

5. Аналітичному вісник Міжнародного центру перспективних досліджень (МЦПД) «Inside Ukraine» pp [Електронний ресурс]. – Режим доступу: icps.com.ua/publications/periodic/inside_ukraine/11824.html

РОЛЬ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ В ПОБУДОВІ СУЧАСНОГО ІННОВАЦІЙНОГО САМОУПРАВЛІННЯ НА СЕЛІ

© Тереняк Л.В., 2015

В умовах, що сьогодні формуються у суспільстві визначаються потреби в організації інтеграційних зв'язків між місцевими адміністраціями і територіальною громадою. Підтримка з боку держави повинна бути покладена в основу виконання трьох головних завдань:

Необхідності ефективного використання природоресурсного потенціалу села, забезпечення зайнятості сільського населення за рахунок створення нових робочих місць.

Створення умов до заохочення молоді проживати і працювати на селі, через утворення нормальної соціальної інфраструктури спроможної задовольнити потреби населення.

Формування стабільної сільської громади здатної до самостійного розв'язання проблем життєдіяльності населення.

Здійснення державної політики в аграрному секторі протягом останніх років було зосереджено в напрямі створення сприятливого середовища для агробізнесу, впровадження ринкових інструментів державного впливу на співвідношення попиту та пропозиції на аграрному ринку, ефективного використання земельно-майнового ресурсу, вирішення соціальних проблем. На жаль, не приділялась увага розвитку сільських територій, необхідності формування місцевого самоуправління та життєдіяльності громади.

Перспективи розвитку самоуправління сільських територій лежать у сфері економічних, соціальних і моральних інтересів сільської родини.

За умови вдалого розподілу пріоритетів, створення інноваційної інфраструктури розвитку високотоварної "садибною" держави, за рахунок сучасних технологічних можливостей, наукоємності та енергоавтономності, можна досягти неабияких результатів. Якщо взяти курс на сприяння розбудові ефективного інноваційного місцевого самоврядування, то запускається механізм випереджального самоінвестування і саморозвитку. Держава буде лише допомагати цьому всіма мотиваційними можливостями. Але в основі всіх основ лежить переосмислення самим селянином власного місця в сучасному суспільному житті.

Сьогодні існує багато проблем щодо створення раціонального місцевого самоврядування сільських територій. Передусім, необхідно створити міцну законодавчу базу, забезпечити реальні юридичні права територіальним громадам, надати правові гарантії у відносинах з органами місцевого самоврядування. Впровадити механізм звітності і відповідальності посадових осіб місцевого самоврядування не тільки перед державою, а і перед територіальною громадою. І беззаперечним є, в системі інформатизації села, підвищення якості підготовки управлінських кадрів для органів місцевого самоврядування.

Вагомим аспектом у вирішенні державних програм підтримки та розвитку дієвого місцевого самоврядування є довіра селян до держави. Цей напрямок досліджень вимагає більш глибокого вивчення, і отримані результати повинні усунути бар'єри між державою і селянином.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що самоорганізація населення базується перш за все на активності населення, усвідомленні своєї самоврядної ролі та відповідальності за управління місцевими справами. Саме тому важливе значення для ефективного функціонування системи самоорганізації населення в Україні має подальше вдосконалення форм реалізації громадянами права на участь в прийнятті управлінських рішень, в діяльності з підвищення якості надання місцевих послуг.

Гармонізацію інтересів в системі відносин "населення – держава – бізнес" може бути досягнуто при умові постійного контролю з боку громадськості за діяльністю влади, оцінювання результативності управління та безпосередньої участі громадян в управлінні. При цьому бажаним є залучення громадськості до здійснення попередньої експертизи управлінських рішень.

Важливим у контексті посилення впливу самоврядування на розвиток сільських територій є проведення серед селян роз'яснювальної роботи, спрямованої на формування розуміння важливості інституту самоврядування.

ЗАСТОСУВАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ В УПРАВЛІННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІНОЇ КРИЗИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

©Тимченко О.П., 2015

В умовах зростання конкуренції не тільки на внутрішньому, а й на зовнішньому ринках, посилення процесів глобалізації та впровадженні концепції сталого розвитку організації, значне місце в операційній діяльності підприємства почав займати бенчмаркінг. Складна економічна ситуація в Україні, що спричинена геополітичними чинниками значною мірою впливає і на конкурентні відносини між підприємствами в цілому. Посилення конкурентних позицій можливе лише через застосування інноваційних підходів в організації діяльності підприємства, а саме формування такої стратегії, яка б забезпечила не тільки виживання організації, мінімальні продажі та збереження ніші на ринку, а й дала змогу поступального зростання. Адже, як свідчить більшість класиків економічної думки, криза – це період великих можливостей.

Бенчмаркінг є способом ідентифікації цих можливостей, концепція, яка зародилася в 80-х роках ХХ століття та стала проривом в управлінні підприємством. Аналізуючи досвід передових компаній галузі, їх маркетингової, стратегічної, інноваційної політики підприємство використовуючи методики порівняльного аналізу має можливість сформувавати для себе еталон, що сприятиме формуванню власної стратегії.

Поняття «конкурентоспроможність» є багатограним, і може визначатися безліччю методів, однак лише один метод відповідає глобалізаційним тенденціям – це бенчмаркінг.

Переваги для підприємств при застосуванні бенчмаркінгу:

- ідентифікація сильних та слабких сторін конкурентів;
 - визначає сфери діяльності, які необхідно вдосконалити; сприяє поточному оцінюванню продуктивності роботи підприємства; запобігає зайвим інноваціям;
 - каталізує зміни та реструктуризацію по виходу із кризи із використанням перевірених методів;
 - сприяє вивченню власних бізнес-процесів та дає можливість безперервного вдосконалення.
- Вузькими місцями бенчмаркінгу є:
- трактування бенчмаркінгу як контрольного етапу – звірка з еталоном і все;
 - відсутність зв'язку із стратегією підприємства;
 - незмінність бази для проектування рішень (дані можуть змінюватись);
 - неправильна розстановка пріоритетів – прагнення змінити всі бізнес-процеси одночасно.

Отже, аналізуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що успішність бенчмаркінгу на 85 % залежить від керівництва компанії: саме управління зверху-вниз відповідає за подальші етапи оцінювання бізнес-процесів підприємства, командна робота – ефективний спосіб реалізації стратегії по бенчмаркінгу. Особистісні контакти сприяють створенню нових ідей, а сформована таким чином команда забезпечить точність та результативність діяльності. Також, значну увагу необхідно приділити на зборі інформації, її систематизації, аналізу та поданню керівництву для прийняття подальших управлінських рішень. Бенчмаркінг фокусується на встановленні цілей, ролей, процесів та критичних факторів успіху для того, щоб ідентифікувати недоліки та вказати області росту. Ролі необхідні, щоб визначити хто працюватиме над завданнями. Процеси, які споживають основні ресурси підприємства. Критичні фактори успіху відповідають на питання, що повинна робити компанія для досягнення успіху в довгостроковій перспективі, щоб отримати конкурентну перевагу.

МЕХАНІЗМИ ЦИКЛІЧНОГО РОЗВИТКУ РИНКУ ПЕРВИННОГО ЖИТЛА

© І.Є.Тимчишин 2015

Циклічність – це іманентна характеристика розвитку будь-якої економічної системи, зокрема – ринкової. Проте, причини і наслідки, тривалість циклу і його глибина визначаються множиною об'єктивних факторів і є індивідуальними рисами трансформацій кожної системи.

Аналіз історичних змін ринку первинної житлової нерухомості у Львівській області (рис. 1) дозволив ідентифікувати тренди його динаміки – в цілому (1) та житла у багатоквартирних будинках (2):

$$y = 2058x^6 - 51530x^5 + 522611x^4 - 3E+06x^3 + 8E+06x^2 - 1E+07x + 6E+06; R^2 = 1 \quad (1)$$

$$y = -2342x^6 + 57891x^5 - 559515x^4 + 3E+06x^3 - 6E+06x^2 + 7E+06x - 3E+06; R^2 = 1 \quad (2)$$

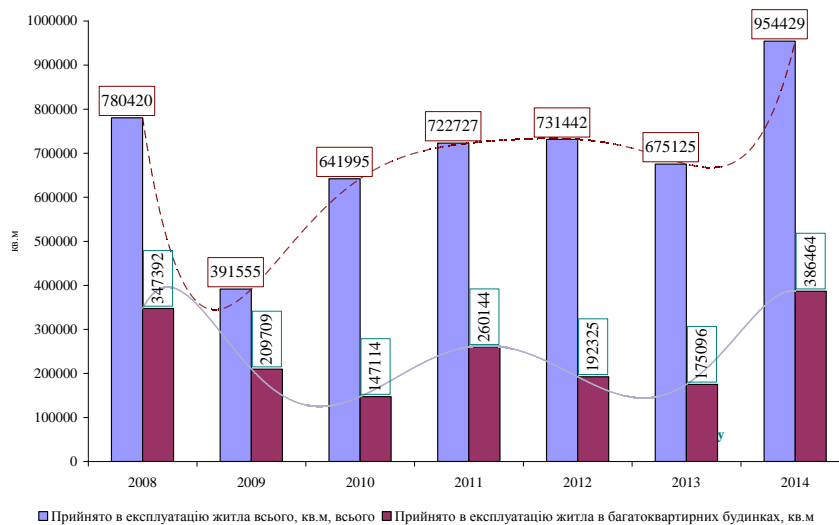

Рис. 1. Динаміка вводу в експлуатацію житла (Львівська область) [1]

Дослідження закономірностей динаміки попиту і пропозиції дають підстави для визначення природи, рушійних сил та економічних механізмів циклічних змін цього ринку: «піки» попиту (2008 р. та 2014 р.) припадають на періоди суттєвого погіршення загального економічного стану в державі, колапсу банківського сектору та різкого знецінення національної валюти – інвестиції у нерухомість стають чи не найпривабливішою і найбезпечнішою формою збереження заощаджень; зростання попиту стає чинником збільшення кількості операторів ринку (для прикладу, у 2014 р. житло у Львові зводять понад три десятки забудовників, а у 2012 р. ринок контролювався 12 фірмами); посилення конкуренції між забудовниками змушує останніх активно застосовувати цінові та нецінові інструменти стимулювання попиту, а необхідність збереження конкурентних переваг вимагає від будівельних фірм впроваджувати інновації задля зниження собівартості будівництва, а відтак – і цін; бум попиту на ринку первинного житла триватиме недовго – після стабілізації економіки та відновлення банківської сфери попит на житло знижуватиметься – з'являться кращі альтернативи для інвестування заощаджень (прямі інвестиції з реального сектору перенаправлятимуться у фінансовий); у конкурентному протистоянні життєздатними залишатимуться лише потужні оператори – будівельні корпорації, які у середньостроковій перспективі набудуть ознак виробничо-сервісних кластерів, поєднуючи функції девелопера, забудовника, підрядника, ріелтора, а іноді – і кредитора.

5. Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області: [Електронний ресурс]. – Доступний з: lv.ukrstat.gov.ua

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ

© I.V. Timar, 2015

На світовому та вітчизняному ринку готельних послуг спостерігаються стійкі тенденції стрімкого розвитку, зі зростаючим рівнем конкуренції, що вимагає від готельних підприємств постійної боротьби за клієнта. Специфічним фактором конкурентної боротьби, що має особливе значення як для сфери готельного бізнесу, так і для сфери послуг в цілому, є імідж підприємства. Імідж впливає на економічну ефективність господарської діяльності, зростання обсягів наданих послуг, успішність стратегічного розвитку. Імідж підприємства досить часто стає вирішальним фактором вибору споживачем виробника послуг. У зв'язку з цим, для підприємств сфери готельних послуг важливим завданням є формування позитивного іміджу та ефективне управління ним.

Імідж підприємства сфери послуг трактується як уявлення образу підприємства, сформоване на основі особистого досвіду та отриманої інформації про його реальні, декларовані та очікувані якості, характеристики та показники, які мають економічну, соціальну та іншу значимість для суб'єктів взаємодії з підприємством. Імідж це досить складний об'єкт управління, формування якого зазнає впливу різноманітні факторів, показників та параметрів. Вважається, що імідж підприємства має об'єктивну та суб'єктивну складові. [1, 180] Об'єктивна складова характеризується результатами використання всіх видів ресурсів підприємства та результативністю інноваційної діяльності, суб'єктивна відображає уявлення про здобутки та можливості підприємства суб'єктами взаємодії з ним.

От же, важливим фактором, що впливає на формування іміджу підприємства готельного бізнесу є інноваційна діяльність, як основа його розвитку, що забезпечує збільшення клієнтів, підвищення ефективності господарювання, відомості та пізнаваності готелю. В сучасних умовах у сфері готельного бізнесу інноваційні технології набули стрімкого розвитку. Інноваційна діяльність в сфері готельного бізнесу досить специфічна, направлена, передусім, на задоволення вимог клієнтів, забезпечення якості обслуговування, підвищення економічної ефективності. В силу інформаційної доступності та відкритості сучасних підприємств сфери готельних послуг інновації в готельному бізнесі досить швидко копіюються та розповсюджуються, і як наслідок втрачають свою актуальність. Тому готельні підприємства постійно повинні застосовувати інноваційні підходи.

Інноваційна діяльність в готельному бізнесі здійснюється за наступними напрямками [2]:

1. Продуктові інновації, що полягають у використанні новітніх технологій та впроваджені
2. Маркетингові інновації, які направлені на застосування нових методів та інструментів просування підприємства на ринок.
3. Ресурсні інновації, які направлені на ефективне використання всіх видів ресурсів та передбачають застосування систем енергозбереження та забезпечення екологічності діяльності готельних підприємств.
4. Організаційні інновації, що пов'язані з удосконаленням системи управління підприємством.

Використання продуктивних інновацій обумовлено, насамперед, необхідністю задоволення вимог клієнтів в якісних послугах та направлено на впровадження специфічних, розширення переліку супутніх та додаткових послуг. При цьому слід мати на увазі, що готелі не виробляють окремих послуг, а створюють певний готельний продукт, який складається з переліку послуг тісно пов'язаних між собою. Основний готельний продукт – це надання житлового приміщення для тимчасового розміщення гостя, але реалізація основного продукту не достатня умова успіху готельного бізнесу, тому діяльність сучасного готелю не обмежується тільки такою послугою. Крім основного готелі вводять супутні та додаткові послуги, які сприяють використанню основного продукту та підвищують економічну ефективність діяльності готельного підприємства. Особливої уваги заслуговують концептуальні інновації, пов'язані зі створенням оригінальних неординарних готелів: готелі на воді, на кораблі, в потязі, готелі виключно для жінок, готелі з особливим інтер'єром та витворами мистецтва, такі інновації стають візитною карткою готелю, створюють його імідж та приваблюють більш широке коло клієнтів.

Маркетингові інновації направлені на використання нових методів маркетингових досліджень, використання нових каналів збуту, завоювання нових ринків збуту, застосування нових комунікативних

процесів, нових видів реклами та інструментів стимулювання збуту. Основними видами маркетингових інновацій є:

- інформаційні технології в системі бронювання готельних номерів;
- використання Інтернет ресурсу в цілях реклами та надання клієнтам додаткової інформації про готель, в тому числі створення та просування власного сайту;
- розширення каналів збуту, в тому числі використання франчайзингу;
- створення віртуальних екскурсій по готелю, створених у форматі 3D;
- налагодження комунікаційних зв'язків;

Ресурсні інновації все більше застосовуються в сучасних готельних господарствах. Піклування про оточуюче середовище та екологічна безпека нині стали невід'ємною частиною сучасної сфери гостинності. Екологічний готель не тільки данина сучасній моді, передові технології дозволяють суттєво скоротити витрати на ресурсне забезпечення підприємства. Використання енергозберігаючих технологій, сортування сміття та передача його в переробку, застосування екологічних миючих засобів, використання екологічно чистих продуктів харчування, використання екологічно чистих будівельних матеріалів, використання відновлюваних джерел енергії створює позитивний імідж «екологічного» готелю, що стає конкурентною перевагою.

Організаційні інновації передбачають побудову індивідуального організаційно-господарського механізму, що забезпечує удосконалення структури управління, методів організації процесу надання послуг та передбачає організаційні, управлінські, юридичні, соціальні нововведення. До таких інновацій відносять:

- застосування сучасних технічних засобів управління (засобів зв'язку, засобів фіксації, обробки, зберігання та передачі даних);
- впровадження комп'ютерних технологій та програмного забезпечення в управлінський та виробничий процес;
- зміни в організаційній структурі управління, в структурі персоналу, в системі мотивації та стимулювання персоналу.

В практичній діяльності підприємств сфери готельних послуг можливе застосування інновацій, які одночасно направлені на впровадження нового продукту, підвищення якості обслуговування та задоволення вимог споживачів, зниженню витрат, тобто, відповідає ознакам різних видів інновацій.

Досить важлива роль інноваційних підходів, в тому числі з метою створення позитивного іміджу готелю, полягає в забезпеченні комфорту та безпеки проживання гостей. Наявність сучасних систем безпеки, електронні замки та сейфи, системи відео спостереження, пожежної безпеки, системи клімат – контролю в номерах, засоби зв'язку з персоналом, можливість ознайомитись з послугами, що надаються, через комп'ютерні мережі, все це створює додатковий комфорт та сприяє позитивному враженню клієнта, що прямо впливає на формування іміджу підприємства сфери готельних послуг.

Інноваційна складова іміджу підприємства сфери готельних послуг обумовлена застосуванням передових технологій, використанням нових продуктів, товарів, послуг, побудовою удосконалених систем управління та виробництва послуг, впровадженням нової маркетингової політики. Інноваційна діяльність готельних підприємств повинна забезпечити стабільний розвиток, зміцнення позицій на ринку, задоволення потреб споживачів, підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності діяльності, але тільки за умови постійного використання нових підходів, що відповідають сучасному стану економічного, технічного, технологічного розвитку.

1. Ястремська О.О. Економічна сутність іміджу, його об'єктивне підґрунтя щодо туристичних підприємств/ О.О. Ястремська// *бізнесінформ* – 2011. - №11. – С.179- 182

2. Журавльова С.М. Стратегія інноваційної діяльності на підприємствах готельного господарства [Електронний ресурс] / С.М. Журавльова // *Економіка. Управління. Інновації*. - 2012. - №2 (8). – Режим доступу: // tourlib.net/statti_ukr/zhuravljova.htm

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

©Ткач С. М., 2015

Ключовою метою Стратегії «Україна – 2020» визначено досягнення європейських стандартів життя та гідного місця України у світі [3]. За сучасних умов реалізація цієї мети неможлива без належного розвитку економіки на інноваційній основі. Упродовж останніх років в Україні спостерігається приріст вартості основного капіталу не за рахунок покращенням його техніко-технологічного стану, а, навпаки, через наявність надмірної кількості основних засобів, термін експлуатації яких вичерпався. Так, у 2013 році ступінь зношеності основного капіталу становив 77,3% [2]. З огляду на поточний стан основного капіталу України та сучасні виклики, пов'язані з євроінтеграцією, виникає актуальна необхідність у дослідженні особливостей та перспектив розвитку інноваційної діяльності в Україні.

У 2013 році в Україні нараховувалося 1715 інноваційно активних підприємств, що на 2,4% менше, аніж у попередньому році [1]. Питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств становила 16,8% у 2013 році проти 13,8% у 2010-му. У цьому контексті, необхідно зазначити, що в країнах ЄС питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості підприємств складає 52,9% [4]. Порівняно з найближчим сусідом з країн ЄС – Польщею – в Україні удвічі менша кількість інноваційно активних підприємств.

Питома вага підприємств, що впроваджували інновації в Україні упродовж 2010-2013 рр., тенденційно зростала, однак вона залишається доволі незначною, щоб дозволити істотно покращити рівень конкурентоспроможності вітчизняних підприємств (13,6% за 2013 рік).

Серед типів інновацій переважають впровадження інноваційної продукції (понад 52%) та інноваційних процесів (50,7%) [1; 2]. За аналізований період спостерігалася негативна тенденція до скорочення кількості впроваджених нових інноваційних процесів в Україні – їх відносний спад становив 37,2%. Сумарно за 2010-2013 рр. впроваджено 8317 нових технологічних процесів (24,7% з яких становили маловідходні і ресурсозберігаючі процеси) і освоєно виробництво 12187 найменувань інноваційних видів продукції (27,2% з яких нові види техніки).

В Україні у 2010-2013 рр. основним джерелом фінансування інноваційних витрат були власні кошти підприємств та організацій, питома вага яких тенденційно зростала і досягла 72,9% у 2013 році. Вагому роль у фінансуванні інноваційної діяльності промислових підприємств відіграють також кошти іноземних інвесторів, однак у структурі інноваційних витрат за джерелами фінансування їх питома вага з 30% у 2010 році скоротилася до 13,1% у 2013-му, що може свідчити про погіршення інвестиційного клімату. Частка коштів з Державного бюджету у цій структурі була доволі мізерною – 0,3%. Таким чином, у вітчизняних підприємствах існує проблема дефіциту зовнішніх коштів на інновації.

Сумарно за 2010-2013 рр. в Україні реалізовано інноваційної продукції на 148124,4 млн. грн. [1; 2]. Спостерігалася позитивна тенденція до зростання цього показника. Однак у 2013 році, порівняно з 2010-м, питома вага обсягу реалізованої продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції була незначною і тенденційно скорочувалася – з 3,8% до 3,3%.

До прикладу в ЄС прослідковується закономірність, що у тих країнах, які мають високу частку інноваційно активних підприємств у загальній кількості підприємств, одночасно було впроваджено усі напрями інновацій. Натомість у країнах з відносно низькою часткою інноваційних підприємств у загальній кількості підприємств (Болгарії, Польщі, Латвії і Румунії) ситуація є протилежною.

Окрім того, рівень інноваційної діяльності у країнах ЄС підвищується за рахунок налагодження тісної співпраці між підприємствами. Зокрема 25,5% від усіх інноваційних продуктів і (або) процесів інноваційно активних підприємств були впроваджені за допомогою взаємодії з іншими підприємствами [4]. На великих інноваційно активних підприємствах ЄС (більше 250 працівників) цей показник становить 53,9%, середніх (до 250 працівників) – 32,7% і малих (до 50 працівників) – 20,5%. Здебільшого така співпраця між підприємствами відбувається в рамках групи, яка складається з самого підприємства, постачальників, комерційних лабораторій, університетів або науково-дослідних інститутів. Найвищий відсоток інноваційної співпраці спостерігається у таких країнах ЄС: Кіпр (62,3% від усієї продукції та/або

процесів інноваційних підприємств), Австрія (51,0%), Словенія (44,7%), Литва (43,3%) і Угорщина (43,2%). Натомість найнижчим він є в Італії (12,1%), Великобританії (13,7%), на Мальті (18,5%), Португалії (19,5%), Іспанія (22,3%) [4].

У розрізі видів економічної діяльності в Україні за 2013 рік найвищу частку інноваційна продукція у загальному обсязі реалізованої промислової продукції займала у машинобудуванні (12,6%), виробництві основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (8,1%), обробленні деревини та виробництві виробів з деревини та інших матеріалів, крім меблів, (7,3%), коксу та продуктів нафтоперероблення (5,8%), хімічних речовин і хімічної продукції (4,3%) [1].

В Україні у 2013 році 344 із 1031 підприємств здійснювали реалізацію інноваційної продукції за межі України, обсяг якої склав 44,7% від загального обсягу реалізованої інноваційної продукції. Майже кожне четверте підприємство реалізовувало продукцію, що була новою для ринку. Обсяг такої продукції склав 12,4 млрд. грн., більшу половину якої (53,0%) спрямовувалося на експорт. Більшість підприємств (86,0%) реалізовували інноваційну продукцію, яка була новою виключно для підприємства, в обсязі 23,5 млрд. грн., з якого 40,4% йшло за межі України.

Обсяг наукових, науково-технічних робіт в Україні зріс на 19,4% у 2013 році, порівняно з 2010-м, і становив 11781,1 млн. грн. Однак у цей період спостерігалася стійка тенденція до скорочення питомої ваги обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП: з 0,90% до 0,81% [1; 2]. Цих обсягів недостатньо для проведення модернізації основного капіталу на інноваційній основі за рахунок вітчизняних розробок. Серед видів наукових, науково-технічних робіт домінували розробки (49,0% у 2013 році) і фундаментальні дослідження (22,9%). На прикладні дослідження і науково-технічні послуги у цій структурі припадало 17,7% і 10,4% відповідно.

Таким чином, до *ключових проблем* інноваційного розвитку в Україні можна віднести: незначна кількість інноваційно активних підприємств і підприємств, що впроваджують інновації, низький обсяг реалізації інноваційної і високий рівень витрат підприємств на здійснення інноваційної діяльності; скорочення впровадження інноваційних процесів на підприємствах, у т.ч. нових маловідходних і ресурсозберігаючих процесів, зменшення освоєння виробництва машин, устаткування, апаратів, приладів як інноваційного виду продукції; сповільнення процесів створення передових технологій в регіонах України, зменшення кількості придбаних нових (технічних) досягнень і низький рівень використання інноваційної продукції, яка є новою для ринку.

З огляду на це *пропонуємо*:

- збільшити інвестування на наукові та науково-технічні роботи і довести їх частку у ВВП України з 0,25% до 3% (як встановлено Лісабонською стратегією у країнах ЄС). Для цього необхідно, щоб ключовим джерелом фінансування наукових досліджень і розробок в Україні виступали кошти підприємницького сектору, а не державного, який становить в Україні понад 38%. Тому необхідно збільшити частку підприємницького сектору у структурі наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування в Україні, а також сектор вищої освіти.

- серед напрямів інновацій важливо одночасно впроваджувати інноваційні продукти разом з інноваційними процесами, що, виходячи з досвіду країн ЄС, є більш продуктивно.

- збільшити обсяги інвестування у продукцію, яка є новою для ринку і для підприємства, що дозволить підвищити конкурентоспроможність підприємств.

Для збільшення обсягів інвестування за наведеними напрямами необхідно: розширити джерела фінансування інвестицій, зокрема стимулювати розвиток венчурного інвестування; налагодити тісну кооперацію між державою, науковими установами і підприємствами; здійснювати промоцію інвестиційного потенціалу виробничої сфери.

1. *Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2013 році / Статистичний збірник // [відповід. за випуск Кармазіна О.О.]: Державна служба статистики України. – К, 2014. – 314 с.*

2. *Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua/.*

3. *Стратегія 2020 [Електронний ресурс] / Реформи в Україні. – Режим доступу: reforms.in.ua.*

4. *Innovation statistics [Електронний ресурс] Eurostat. - Режим доступу: epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Innovation_statistics.*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ У ПРОМИСЛОВІСТІ РЕГІОНУ

© Товт Т.Й., 2015

В сучасних умовах пріоритетним завданням державної регіональної політики є здійснення комплексу заходів щодо збалансованого розвитку регіональної інноваційної системи, підтримки інноваційної активності вітчизняних суб'єктів господарювання на всіх стадіях інноваційного процесу, стимулювання попиту на результати наукових досліджень і розробок, кваліфікований персонал, створення сприятливих умов для виробництва інноваційної продукції з високим рівнем доданої вартості.

У 2013 році в Закарпатській області інноваційною діяльністю займалися 15 промислових підприємств, що складає 6,9% від їх загальної кількості. Серед інноваційно активних підприємств за видами економічної діяльності найактивнішими були майже кожне четверте підприємство машинобудування та харчової промисловості, сьоме – з виробництва гумових і пластмасових виробів та іншої неметалевої мінеральної продукції. У 2013 році обсяг реалізованої інноваційної продукції склав 1363,9 млн. грн., що займає 15,5% загального обсягу реалізованої промислової продукції. Серед галузей промисловості найбільша частка реалізованої нової продукції (понад 80,0%) в загальному обсязі реалізації інноваційної продукції належить підприємствам машинобудування [1].

Як бачимо, у Закарпатській області найвищий інноваційний потенціал має машинобудівна галузь, в якій зосереджена найбільша частка інноваційно активних підприємств і вони є лідерами за освоєнням виробництва інноваційної продукції та впровадженням нових технологічних процесів.

Одним із найбільш ефективних засобів підвищення інноваційної активності у промисловості є застосування кластерного підходу до організації промислового виробництва, який дозволяє об'єднати у межах кластера ресурси та компетенції, недоступні для окремих підприємств.

Кластерний підхід дозволяє підвищити ефективність взаємодії приватного сектора, держави, торговельних асоціацій, дослідницьких й освітніх установ в інноваційному процесі. Він може слугувати основою для конструктивного діалогу між представниками підприємницького сектора та державою з метою виявлення проблем розвитку науки і виробництва, шляхів найбільш ефективної реалізації наявних інвестиційних можливостей і необхідних заходів державної політики.

Особливістю розвитку кластерів в Україні є їх орієнтація на традиційні галузі промисловості – легку промисловість, будівництво, АПК, металургію, тоді як пріоритетом європейських країн є розвиток насамперед високотехнологічних інноваційних кластерів у галузях машинобудування, електроніки, біофармацевтики.

У Закарпатській області є всі передумови для розвитку інноваційних кластерів у високотехнологічних галузях, зокрема автомобілебудуванні на базі індустріального парку «Соломоново».

Реалізація проекту індустріального парку «Соломоново» розпочалась задовго до прийняття Закону України «Про індустріальні парки» [2], який передбачає розбудову вітчизняних промислових зон.

Концептуальна ідея індустріального парку «Соломоново» полягає у створенні на площі 71 га високотехнологічної промислової території, з каскадом найбільш відомих світових брендів у галузі машинобудування.

Найбільша конкурентна перевага індустріального парку – це, звичайно ж, якірне підприємство ПрАТ «Єврокар», яке, ми вважаємо, стане надзвичайно сильним «магнітом» для компаній з виробництва автомобільних комплектуючих та компонентів. Ще одним конкурентним фактором є логістичні переваги. Невипадково місцем реалізації проекту вибрано Закарпаття. Адже в Європі таких регіонів, які межують одночасно з чотирма країнами ЄС всього тільки три: Валлон в Бельгії, Воєводино в Сербії та Закарпаття в Україні. Також беззаперечною перевагою є те, що в радіусі двох кілометрів від індустріального парку знаходяться три залізничні контрольно-пропускні пункти: Словаччини, Угорщини та України. Від Соломоново до угорського автобану М-3 всього лише 60 км. А це вихід на Будапешт, Відень, Трієст, Салоніки. Те ж саме ми маємо й у східному напрямку: з Москвою, наприклад, нас поєднає широка залізнична колія; а з Європою – вузька колія, які з'єднуються з центральною магістраллю залізничного вузла.

Наказом Держінвестпроекту від 6 червня 2014 року індустріальний парк «Соломоново» внесено до Реєстру індустріальних парків України. Проект є значним поштовхом для розвитку автомобільної галузі в регіоні, дозволить залучити в Закарпатську область до 700 млн. дол. США іноземних інвестицій.

Робота індустріального парку «Соломоново» дасть змогу створити умови для притоку прямих іноземних інвестицій в регіон, дозволить створити нові робочі місця, зайняти лідируючі позиції у зовнішньоекономічній та інвестиційній політиці, підвищить конкурентоспроможність краю. За прогнозами, вже за три роки буде випущено першу продукцію парку – автомобіль відомого європейського бренду. Виробничі потужності парку дозволять випускати 100 тис. автомобілів в рік. Окрім насичення внутрішнього ринку, це дозволить суттєво збільшити експорт країни в автомобільній галузі. «Проект «Індустріальний парк Соломоново» має всі передумови для того, щоб стати аналогом кращих світових взірців і повернути Закарпаттю лідируючі позиції по залученню прямих іноземних інвестицій», - вважає Володимир Панов – директор ТОВ «Сезпарксервіс», член наглядової ради ПрАТ «Єврокар» [3].

Як вважає О. Молдован [4-5], щодо перспектив створення індустріальних парків в Україні: «Ідея індустріальних парків є досить перспективною та економічно вигідною як для підприємств, так і для держави. Проблема в тому, що її необхідно якісно імплементувати в законодавство, для чого потрібен фаховий підхід. В іншому разі можна отримати результат сумнозвісних ВЕЗ 1995-2004 років – втрачені мільярди бюджетних коштів і лише мільйони залучених інвестицій». Важко не погодитися з цією думкою, проте поряд з юридичними питаннями створення ефективних індустріальних парків вкрай важливими залишається ще низка проблем: організаційних, фінансових, кадрових та ін. Адже питання формування дієздатної інноваційної інфраструктури має вирішуватися системно, через поєднання комплексу інструментів цілої низки політик (економічної, промислової, науково-технологічної, інноваційної, політики у сфері освіти та розвитку людських ресурсів), що дозволить через механізм синергії досягнути поставленої мети.

Отже, одним із напрямків соціально-економічного розвитку регіонів України має стати створення умов модернізації промисловості й підтримка та розвиток конкурентоспроможних у глобальному ринку територіальних інноваційних кластерів. При цьому їх поява виступає умовою знаходження Україною довгострокової конкурентоспроможності, а отже, стимулювання виникнення кластерів має належати до числа пріоритетів державної політики регіонального розвитку.

1. Офіційний сайт головного управління статистики у Закарпатській області. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: uz.ukrstat.gov.ua.

2. Закон України «Про індустріальні парки 21 червня 2012 року № 5018-VI» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5018-17.

3. Розвиток індустріальних парків в Україні: Закарпаття. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zaholovok.com.ua/rozvitok-industrialnikh-parkiv-v-ukrajini-zakarpattya?quicktabs_1=1.

4. Молдован О.О. Доцільність запровадження індустріальних парків в Україні / О.О. Молдован // Економіка промисловості. – 2011. – № 2. – С. 3-9.

5. Молдован О. Які СЕЗи потрібні Україні? / О. Молдован // Дзеркало тижня. Україна. – 2011. – №27 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dt.ua/ECONOMICS/yaki_sezi_potribni_ukrayini-84948.html.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Трусова Т.С., Царук Ю.В., 2015

Туристична інфраструктура – це сукупність підприємств, установ і закладів, діяльність яких спрямована на задоволення потреб людей, котрі беруть участь в оздоровленні або відпочинку, а також шляхів сполучення і транспорту та об'єктів розміщення туристів, що забезпечують умови стабільного функціонування [1]. Ми розглядаємо її цілісною системою, що складається з двох підсистем: соціальної та виробничої, які взаємопов'язані та взаємообумовлені відносно обслуговуючого суб'єкта. У свою чергу інфраструктура певною мірою формує туристичні регіони, сприяє туристичній спеціалізації та профілю господарювання, адже завдяки наявності інфраструктурних зв'язків між окремими об'єктами визначають якість обслуговування на тій чи іншій території [2].

Туроператори та турагенти служать тією ланкою, що з'єднує суб'єкти, що утворюють індустрію туризму: підприємства розміщення, харчування, транспорту, навчальні заклади, інформаційні і рекламні служби, органи управління у сфері туризму [3, с. 31]. Туроператор – це фірма, яка займається діяльністю з формування, просування та реалізації турпродукту; турагент - це фірма, яка здійснює просування і реалізацію турпродукту [4, с. 45].

За даними Державної фіскальної служби України суб'єктами туристичної діяльності – юридичними особами у I кварталі 2015 року сплачено податків та зборів до зведеного бюджету понад 303,7 млн. грн., що на 7 млн. грн. менше ніж у аналогічному періоді 2014 року. Надходження від сплати туристичного збору у вказаному періоді зменшилися на 0,4 млн. грн. у порівнянні з I кварталом 2014 року та склали близько 6 млн. грн. [5]. Отже, дані свідчать про погіршення результатів діяльності туристичних підприємств. А тому, виникає необхідність пошуку нових підходів до організації їх діяльності.

Автор вважає, що основними причинами таких тенденцій є ситуація, що склалася в Україні: погіршення соціально-економічних умов та політичного становища держави. Тому, туристичним підприємствам необхідно пропонувати такі послуги, які для населення будуть фінансово прийнятними та цікавими. Основна частина роботи в цьому плані повинна виконуватися туроператорами, однією з функцій яких є інноваційна.

Їх інноваційна діяльність спрямована на створення нового або вдосконалення вже існуючого туристичного продукту. Включає маркетингові дослідження з вивчення ринку та поведінки туриста, визначення тенденцій, сезонних змін, моди. Така діяльність потребує вкладення коштів і пов'язана з ризиком не окупити їх. В результаті вони створюють інноваційну туристичну пропозицію, що є рушійною силою для розвитку туризму в Україні [6, с.78].

Таким чином, виникає необхідність у негайних дослідженнях тенденцій, що відбуваються на ринку. Отож, автором було проведено анонімне анкетування, основними результатами якого є відслідковування змін у поведінці споживачів за останній рік та перевірка популярних напрямів, що рекомендуються спеціалістами.

Так, автор Аліна Горбачова пропонує такі популярні напрями як «зелений» туризм, відпустка без дітей, подієвий туризм, організація подорожей за допомогою мережі Internet. Проте результати нашого дослідження спростувало той факт, що туристи не бажають брати у відпустку дітей, та підтвердило зростання зацікавленістю зеленим туризмом [7].

Окрім того ми дізналися, що у наш час не користується популярністю звернення до турагенцій та туроператорів по допомогу у виборі туру: всього 6% опитуваних звернуться б до турагенств, 47 % звернутися до друзів та 38% - самостійно, за допомогою мережі Internet, спланують відпочинок.

Сучасні події в Україні вплинули на всі категорії туристів, так, 51% – шукають нові, більш вигідні пропозиції, а 35% – взагалі обмежують себе у відпочинку, 9% – відмовились від відпочинку. За результатами дослідження, автор констатує зниження можливостей туристів виїжджати за кордон у 2015 році, проте таку тенденцію можна використати для розвитку внутрішнього туризму.

Щодо вибору транспорту, то його вибір залежить від подорожі. Це пояснюється тим, що туристи комбінують транспорт залежно від свого шляху для того щоб заощадити час та кошти. Також

спостерігається спад потреб у залізничному транспорті та збільшення відсотку авіаційного, проте ці коливання незначні.

Позитивним є те, що 75% респондентів вважають, що туризм в Україні у найближчі роки буде розвиватися. Проте на думку опитуваних швидкому розвитку заважатиме: неефективна державна політика (35%), військові дії в Україні (29%), інфляція (13%), корупція (9%), нерозвинена інфраструктура (9%), та інші, одиничні відповіді респондентів, серед яких мінуси українського менталітету; відсутність віри серед населення, що Україна може бути туристично-привабливою країною; антиреклама туристичних фірм як результат нечесної конкурентної боротьби на ринку (5%).

Отже, підсумовуючи вищесказане, автор відмічає зміни у смаках туристів, головними з яких є зменшення платоспроможності більшості туристів. Автор вважає, що туристичним операторам не варто спиратися лише на загальні дослідження, проведені маркетинговими компаніями або журналістами. Варто проводити власні дослідження, які точніше можуть відобразити зміни, що відбуваються у смаках туристів, зокрема для конкретного регіону, де працює фірма. Фірмам, що планують розвиватися, доцільно ввести у свою діяльність постійне відслідковування потреб туристів, за допомогою опитування та анкетування. Це дозволить туристичним фірмам «вижити» у кризовий стан, що склався сьогодні у державі та наблизитися до рівня якості туристичних послуг європейських фірм, для яких уже давно бажання покупця є основою політики. Особливо це необхідно зараз – в умовах обмеженої державної фінансової допомоги, «організатори» туристичної інфраструктури (туроператори), повинні грамотно об'єднати усі складові туристичної інфраструктури для її ефективної діяльності.

1. Кузик С.П. *Географія туризму : навчальний посібник* / С.П. Кузик. – К.: Знання, 2011. – 271 с.
2. Покоłodна М.М. *Рекреаційна географія: навч. посібник* / М. М. Покоłodна; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. - Х. : ХНАМГ, 2012. - 275 с.
3. Балашова Р.І. *Організація діяльності туристичного підприємства : навч. посіб.* / Р.І.Балашова — К. : ЦУЛ, 2012. — 184 с.
4. Дурович А.П. *Маркетинг в туризме: учеб. пособие* / А.П. Дурович. – 4-е изд., стереотип. – Мн. : Новое знание, 2004. – с. 496.
5. *Статистичні показники сфери туризму у I кварталі 2015 року* / Державне агентство України з туризму та курортів [Електронний ресурс] // Режим доступу: tourism.gov.ua/ua/news/27681/.
6. Trusova T.S. *Tourism product as a display features of tourism industry* / T.Trusova // Збірник *Scientific Bulletin of the University College of Tourism and Ecology*”, *Zeszyty naukowe* 5/2014, Poland: Sucha Beskidzka, 2014. – pp.71-81.
7. *Який відпочинок обирають туристи сьогодні?* [Електронний ресурс] // Режим доступу: travel.tochka.net/ua/5570-kakoy-otdykh-vybirayut-turisty-segodnya/

ОСНОВНЫЕ ЭТАПЫ МОДЕЛИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА РЕФЛЕКСИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ СТАДНЫМ ПОВЕДЕНИЕМ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ

© Турлакова С.С., 2015

Стадное поведение на предприятии проявляется в тех процессах, в которых имеет место принятие агентами решений, которые предполагают анализ ситуации, определение критериев выбора, разработку и выбор из нескольких альтернатив решения. Так, стадное поведение может проявиться: в решениях о выборе поставщиков продукции в процессе организации закупки сырья и материалов на предприятии, в процессе выбора потребителями на рынке продукции предприятия или его конкурента, в принятии управленческих решений на совещаниях различных уровней управления предприятия, в сопротивлении персоналом предприятия организационным изменениям и др. [1]. Чтобы избежать рисков проявлений стадного поведения и их последствий на предприятиях и эффективно использовать проявления стадного поведения в процессе принятия решений агентами управления, необходимым является разработка и применение соответствующего механизма рефлексивного управления стадным поведением с использованием методов экономико-математического моделирования.

Основные этапы моделирования механизма рефлексивного управления стадным поведением на предприятиях включают:

Формирование массивов исходной информации каждой из характеристик $X_{A_i}^t$ для каждого из агентов управления A_i , $i = \overline{1, N}$.

Описание методов определения и расчета:

рефлексивных характеристик агентов управления $X_{A_i}^t$ ($\alpha_{A_i}^t$ – степень информированности агента в момент времени t ; $\gamma_{A_i}^t$ – компетентность агента управления в момент времени t ; β_{A_i} – авторитетность агента управления; ω_{A_i} – склонность подражать; $v_{A_i}^t$ – оценка интенций (ценности того или иного решения для конкретного агента управления) в момент времени t);

функций рефлексивного выбора агентов $f_{A_i}^t = f(X_{A_i}^t)$.

3. Учет в функции рефлексивного выбора агентов $f_{A_i}^t$ воздействий $R_{U_{A_i}}$ на агентов $f_{R_{U_{A_i}}}^t = f(X_{A_i}^t, R_{U_{A_i}})$, управление соответственно цели управления C .

4. Определение состояний агентов A_i до и после управления с помощью функций $f_{A_i}^t$ и $f_{R_{U_{A_i}}}^t$.

Сравнение с использованием параметров $q_{f_{A_i}^t}^C$ (близость состояния агента A_i в момент времени t к целевому состоянию) и k_C^t (количество агентов в целевом состоянии).

Выводы о результатах применения рефлексивных управляющих воздействий в рамках моделей механизма управления стадным поведением на предприятии.

Таким образом, реализация представленных этапов в конкретных моделях механизма рефлексивного управления стадным поведением на предприятиях позволит прогнозировать результаты принятия решений экономическими агентами и эффективно управлять стадным поведением на предприятиях.

1. Турлакова С.С. Проблемы проявления стадного поведения на уровне предприятия / С.С. Турлакова // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії : збірник наукових праць. – Краматорськ : ДДМА, 2014. – № 2 (33). – С.224–230.

КЛАСТЕРИ ЯК ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

©Фарат О.В., 2015

В умовах конкурентної боротьби кластерам відводиться роль «полюсів конкурентоспроможності», які надають можливість активізувати наявні в межах певної території або країни ресурси з метою пришвидшення зростання та посилення відповідних конкурентних позицій. Важливість кластерів полягає в тому, що набираючи відповідну «критичну масу» - загальну сукупність інформаційних зв'язків, інфраструктурного забезпечення і професіоналізму між підприємствами, що відносяться до певної сфери діяльності, вони позиціонуються як повноцінні одиниці, що здатні вести конкурентну боротьбу на національному та міжнародному рівнях. Саме тому процеси формування кластерних об'єднань необхідно розглядати в якості визначального елемента державної економічної політики на всіх її рівнях, що надасть можливість здійснити консолідацію сильних сторін великого, середнього та малого бізнесу, а також некомерційних організацій та наукових установ, через використання отриманих синергічних ефектів для зміцнення позицій національних компаній у міжнародному економічному обороті саме в тих галузях, які мають визначальне стратегічне значення для посилення конкурентоспроможності економіки України [1, с. 332].

Організація спільної інноваційної діяльності промисловими підприємствами, організаціями та установами у формі кластера обумовлює необхідність створення особливих форм інновацій, а саме сукупного інноваційного продукту. В свою чергу лише за умов чіткої координації діяльності всіх учасників інноваційного кластера є можливою їх найефективніша взаємодія. За рахунок узгодженості дій підприємств, що є учасниками кластеру, забезпечується зростання обсягів виробництва інноваційної продукції (робіт, послуг) та збільшення відрахувань податків в державний та місцевий бюджет.

Важливим є вибір оптимального типу інноваційного кластера, тобто такого його різновиду який найкраще адаптуватиметься до умов існування та розвитку визначеної галузі або ж декількох суміжних галузей. Для сучасних галузей з метою забезпечення їх інноваційної спрямованості на випуск конкурентоспроможної високотехнологічної продукції доцільно застосовувати таке кластерне об'єднання, яке виступатиме функціональним симбіозом галузевого та інноваційно-орієнтованого кластерів, і спрямовуватиметься на забезпечення постійного інноваційного розвитку галузі.

Застосування кластерного підходу має на меті цілеспрямоване створення кластерних об'єднань як на національному так і на регіональному рівнях функціонування економіки в рамках діючої інноваційної політики. Застосування кластерного підходу, традиційно включає 2 етапи, а саме [2, с. 131]:

Визначення провідних галузей економіки, що є конкурентоздатними на світовому рівні.

Розробка стратегії максимального застосування переваг географічного розміщення в районах концентрації підприємств і організацій галузей, що є найбільш конкурентоспроможними, з метою підвищення конкурентоздатності всіх господарюючих суб'єктів об'єднаних межами певного географічного регіону.

Дану послідовність в побудові кластерів слід розглядати як основу, що надає суб'єктам, які хочуть сформувати кластер вихідні орієнтири. В залежності від специфіки галузі народного господарства, тенденцій її розвитку, ситуації на зовнішніх ринках даний процес може доповнюватись як проміжними, так і більш деталізованими стадіями.

У цьому процесі головна роль відводиться суб'єктам управління, а саме центральним або регіональним органам влади. Формування регіональних кластерів здійснюється у відповідності з визначеною методологією, яка полягає у наступному [2, с. 131]:

Встановлюються напрямки господарської діяльності, що є найбільш перспективними, розвинутими або такими, які визначають регіональну спеціалізацію. Вони виступають базою для створення регіональних кластерів.

Проводиться розробка виробничо-технологічної структури кластерного утворення виходячи із завершених груп виробництв з отримання конкретного продукту.

На основі виробничо-технологічної структури кластеру проводиться створення структури

У склад кластерного об'єднання вносяться також і ті структури, що постійно співпрацюють з його виробничими підприємствами.

В основі використання кластерного підходу лежить створення кластерів в межах територій, на яких розміщені суб'єкти господарської діяльності, які виконують різні функції, однак є об'єднаними певним технологічним процесом, кінцевим результатом якого є товар або послуга. Даний товар створюється в результаті спільних зусиль всіх учасників такого технологічного процесу, починаючи з відповідальних за наукові розробки і підбір кадрів та закінчуючи пакувальниками, технологами і дилерською мережею. Даний підхід базується на врахуванні мережевих принципів організації виробничо-господарських процесів та позитивних синергічних ефектів, що виникають в результаті регіональної агломерації і дифузії знань та вмінь, що є результатом міграції персоналу. Окрім цього не існує кордонів між відповідними секторами і видами господарської діяльності, які, в свою чергу, розглядаються в якості взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих складових [3].

У сучасних умовах кластерні об'єднання розглядаються як одна з найефективніших форм організації та здійснення інноваційних процесів, тобто форм міжнародного, національного, регіонального або організаційного розвитку, що надають можливість вести конкурентну боротьбу на ринку не лише окремими підприємствами, а й цілими господарськими комплексами, яким надається можливість скорочувати свої витрати за рахунок спільної технологічної кооперації підприємств. Також кластерні об'єднання з ціллю розширення сфер вільної торгівлі, вільного переміщення трудових ресурсів та капіталу створюють специфічний економічний простір і тим самим реалізують функції структуроутворюючих компонентів глобальної системи [3].

Перспективи євроінтеграції вимагають не лише організаційного та структурного перегляду базисних основ функціонування вітчизняних галузей економіки, а й вибору таких організаційно-правових форм здійснення виробничо-господарської діяльності, які б забезпечили не лише високу їхню ефективність, а й надали можливість забезпечити їх подальшу адаптацію до європейських стандартів. Формування та розвиток в Україні кластерних об'єднань різної галузевої та міжгалузевої приналежності є істотною, однак не достатньою ознакою для забезпечення доцільних трансформаційних зрушень в економіці. Саме тому важливим питанням є забезпечення таких можливостей поступального розвитку кластерних об'єднань, які б дозволили створити належні умови для інтеграції вітчизняних галузей економіки до секторальних політик Європейського Союзу та можливості щодо налагодження комунікацій ділового партнерства між вітчизняними та європейськими кластерами.

1. Яненко І.Г. *Організаційно-управлінські ресурси інноваційного розвитку економіки: методологія та практика : монографія / Ірина Георгіївна Яненко. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2012. – 380 с.*

2. Кризська Р.Ю. *Регіональні інвестиційно-інноваційні кластери: актуальні проблеми запровадження в Україні / Р. Ю. Кризська // Держава та регіони. Сер. Державне управління. - 2011. - № 2. - С. 129-135.*

3. Шовкалюк В.С. *Кластери та інноваційний розвиток України / В.С. Шовкалюк // [Електронний ресурс]/Режим доступу: dknii.gov.ua/?q=system/files/sites/default/files/images/Stvor_ta_funk_klasteriv.pdf*

ІННОВАЦІЙНИЙ КОНСАЛТИНГ І ЙОГО МІСЦЕ В РОЗВТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© І.В.Федулова, 2015

Для успішного здійснення державної інноваційної політики необхідно створити умови, які будуть сприяти виникненню й розвитку інноваційної інфраструктури, для її формування й впровадження інновацій. Інноваційна інфраструктура є визначальним чинником інноваційного розвитку, так як вона є проміжною ланкою між наукою й виробництвом, та бере на себе функцію доведення результатів наукових розробок до готового продукту і його реалізації.

Інноваційна інфраструктура відображає процес ефективного руху інновації, тому створення ефективної інноваційної інфраструктури забезпечує розробку і трансфер результатів досліджень і розробок в українську економіку. Згідно зі Законом України «Про інноваційну діяльність» [1] інноваційна інфраструктура являє собою сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо).

Інноваційна інфраструктура включає учасників інноваційних процесів, їх взаємодію, форми організації, прямий й зворотній зв'язки між ними. Вона відображає особливості інноваційного розвитку. Інноваційна інфраструктура повинна забезпечувати об'єднання зусиль місцевих органів влади, науково-технічних організацій й підприємницького сектору в інтересах прискореного використання та впровадження досягнень науки й технологій з метою підвищення якості життя населення та його сталого економічного розвитку [2].

Виділяють два основні підходи до визначення консультування. При першому використовують широкий функціональний погляд на консультування. Фриц Стегле [3] розглядає його як будь-яку форму здійснення допомоги по відношенню до змісту, процесу, структури задач або серії задач, при якій сам консультант не відповідає за виконання задачі, але допомагає тим, хто відповідальний за це. Інший підхід розглядає консультування як особливу професійну службу і виділяє ряд характеристик, які вона повинна мати. Лері Грейнер і Роберт Метцгер розглядають управлінське консультування як консультативну службу, яка працює за контрактом і здійснює ряд послуг організаціям за допомогою спеціально обученого і професійного персоналу, який допомагає компанії-замовнику виявити управлінські проблеми, здійснити їх аналіз і надіють рекомендації одо вирішення цих проблем і сприяють при необхідності виконанню рішень [3].

Виділяють поняття «спеціалізовані консалтингові послуги» [3] до яких відносять послуги, які відрізняються від основних груп консультування за методами, об'єктами консультування або за характером впроваджених знань. Інноваційне консультування, на наш погляд, відноситься до цієї групи і спеціалізація його полягає у прив'язанні до інноваційного управління і спрямування на науково-технічне забезпечення виробництва з метою розвитку підприємств і комерціалізації інноваційних розробок на ринку.

Інноваційне консультування зародилося у вітчизняній соціології на початку 1970-х років, однак у завершеній і цілісній формі цей вид консультування увійшов у практику з середини 1980-х років. Специфіка соціологічного підходу до управління організацією полягає у погляді на ці форми зі сторони людини – представника цих організацій через розвиток людини.

В [4] поняття інноваційного консультування побудовано на методах соціології і соціальної психології, які направлені на забезпечення процесів оновлення і розвитку всіх сфер життя людини і її самої, шляхом сприяння вирішенню перспективних проблем і безперервного оновлення його методичного арсеналу. Однак, принципи цього визначення дещо розмиті, методологія і кваліфікація консультантів різноманітні. Цей вид консультування скоріше повинен мати назву соціологічне.

Інноваційне консультування на думку [5] складається з таких тематичних блоків:

1. Управлінський блок – діагностика, організаційний розвиток управління якістю, трансфер технологій, стратегічне планування і менеджмент в залежності від стадії розвитку інноваційного

2. Інженерно-технологічний блок – оцінка технологічних можливостей організації, підготовка виробництва, промисловий дизайн і прототипування, тестування експериментальних зразків вихід на серійну партію.

3. Інтелектуальна власність – патентне право, написання заявок, юридичні аспекти інтелектуальної власності, оцінка і захист інтелектуальної власності, послуги патентного повіреного, нотаріуса і юриста.

4. Маркетинг – якісне і кількісне дослідження ринку, конкурентний аналіз, аналіз поведінки споживачів, виведення на ринок інноваційної продукції, моніторинг.

5. Фінансово-інвестиційний блок – розроблення бізнес-планів, управління ризиками проекту, аналіз і моніторинг інвестиційних проектів, оцінка вартості компанії, аспекти венчурного фінансування.

Фахівці в галузі консалтингу визначають чотири основні види консультування: експертне, проектне, процесне і навчальне, які можна доповнити п'ятим видом – комплексним (комбінованим). Різні комбінації елементів процесу консультування, використанні у кожній конкретній ситуації можуть формувати нові оригінальні варіанти рішень. Перелік консалтингових продуктів формується під впливом потреб клієнтів. Особливості технологічного процесу консультування пов'язані із різними підходами до методики, методів, прийомів і стилів консультування. Ця різноманітність – одна із особливостей консультування, яка дозволяє клієнту знайти консультанта, який відповідає особливостям його організації і його особистим уподобанням.

Організацію інноваційних процесів слід розглядати з позиції суб'єктів, які задіяні в цих процесах, а також замовників, споживачів, інвесторів тощо. Завдання із фінансового, матеріального, трудового, інформаційного забезпечення інноваційного процесу реалізуються синхронно в часі, проте підключення окремих суб'єктів до реалізації інноваційного процесу є поступовим, так на першому етапі відбувається організація взаємодії замовників та споживачів інноваційної продукції з метою виконання завдань відповідно до зміни попиту на продукцію чи технологію, змісту необхідних якісних характеристик тощо. На другому етапі важливим є організація співпраці з інвесторами для повного і своєчасного фінансування усіх видів робіт, пов'язаних з формуванням і реалізацією інновацій. Окремим етапом потрібно виділити організацію діяльності інших суб'єктів інноваційного процесу, які можуть займатись пошуком можливостей оптимізації результатів інновацій або невідомих ефектів від їх реалізації. На останньому етапі відбувається організація діяльності виконавців інноваційного процесу, які розробляють інноваційну ідею і впроваджують її. Останній етап не є закінченням впровадження інновації, так як на цьому етапі повинен бути побудований зворотній зв'язок, так як виконавці і споживачі взаємодіють в результаті доопрацювання або модифікації розробки.

Використання інноваційного консалтингу при формуванні і реалізації інноваційного процесу дозволить акумулювати ресурсні зусилля на найбільш важливих задачах інноваційного процесу, а деякі також не менш важливі завдання вирішити за допомогою консалтингових організацій і заощадити при цьому час або інші види ресурсів.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV --Електрон. ресурс/ Режим доступу : URL[^]<http://rada.gov.ua/>

2. Доценко О.Ю. Формування інноваційної інфраструктури регіону як елемента регіональної інноваційної системи // Економіка регіонів. – 2010. - №2 (30). – С.12-19.

3. Консалтинговые услуги в условиях реформирования экономики России. Под ред. М.И.Кныша. СПб.: «Дмитрий Буланин», 2003. – 343 с.

4. Дудченко В.С. Основы инновационной методологии. Изд-во "На Воробьевых", 1996 - 68 с.

5. Фраймович А.В. Инновационный консалтинг: терминология, актуальность, роль и место в инновационном цикле. – Инновации. – 2005. - № 7 (84). – С.95-98.

ТЕНДЕНЦІЇ І ЗАВДАННЯ ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

© Фещур Р.В., Меленчук М. Р.

Посилення міжнародної конкуренції внаслідок глобалізації вимагає відповідних змін в національній економіці, зокрема, підвищення інноваційної активності підприємств задля утримання та розширення ринків збуту, формування позитивного ділового клімату, залучення іноземних інвестицій та зниження безробіття. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» визначає пріоритетні напрями інноваційної діяльності на довгострокову (до 10 р.) та середньострокову (до 5 р.) перспективу, що обумовлює необхідність розроблення і використання дієвих інструментів планування інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в мінливих умовах зовнішнього середовища [1].

Питанням планування інноваційного розвитку підприємств присвячено ряд наукових праць таких авторів: І. Ансофф, М. Альберт, В. Блонська, Б. Бачевський, П. Друкер, І. Заблудська, В. Козик, О. Коренков, О. Кузьмін, Л. Мельник, М. Мельников, О. Мельник, М. Мескон, О. Олексюк, О. Решетняк, І. Репіна, Н. Чухрай та ін., що свідчить про неабияку актуальність даної проблематики. Проте, незважаючи на гостроту проблеми сучасні умови вимагають удосконалення сутності, завдань та методів планування інноваційного розвитку підприємств.

Рис. Показники діяльності інноваційно активних промислових підприємств за 2007-2013 рр.
Джерело: складено за [2].

Кількість інноваційно активних підприємств невинно зростає, що свідчить про позитивну тенденцію, незважаючи на те, що скорочується кількість підприємств, які впроваджують інновації та виконують наукові дослідження й розробки. Це у першу чергу актуалізує проблему планування інноваційного розвитку та вимагає розв'язання таких завдань: уточнення сутності та принципів інноваційного розвитку підприємств в умовах невизначеності зовнішнього середовища; розроблення ефективних інструментів економічного оцінювання інноваційного розвитку підприємств; формування ефективних методів прогнозування та планування інноваційного розвитку.

1. ЗУ «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». – від 08.09.2011 р. № 3715-17.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОРОЖНЬОМУ БУДІВНИЦТВІ

© Філь Н.Ю., 2015

Незважаючи на кризовий стан в державі використання нових інноваційних технологій в дорожньому будівництві поширюється і є економічно ефективним. Встановлено, що кількість ДТП обернено пропорційно до кількості інноваційних технологій, що впроваджено. Одним із напрямків інноваційного розвитку є впровадження інтелектуальних транспортних систем.

Інтелектуальна транспортна система (ІТС) – це інтелектуальна система, що використовує інноваційні розробки в моделюванні транспортних систем і регулюванні транспортних потоків, що надає кінцевим споживачам більшу інформативність і безпеку, а також якісно підвищує рівень взаємодії учасників руху в порівнянні зі звичайними транспортними системами. Використання ІТС знаходить все більш широке застосування. В Європі та інших країнах світу здійснюються безперервні та всеохоплюючі дослідження, а також проводиться стандартизація у сфері ІТС. Успішне впровадження засобів ІТС потребує використання системного аналізу для врахування всіх факторів, що впливають на всіх етапах впровадження ІТС.

На першому етапі виявляється проблема. Про наявність проблеми регіональний чи муніципальний департамент дорожнього руху дізнається через громадську думку або політичні ініціативи. До прийняття запропонованих заходів потрібно чітко окреслити проблему та її наслідки, які вона може мати для водіїв і місцевих жителів.

Далі аналізуються потреби та формуються цілі. За допомогою перегляду сайтів та збору підтверджуючих документів (таких як заміри транспортного потоку, запротокольовані ДТП, а також через взаємодію з зацікавленими сторонами) визначається список потреб для кожного учасника дорожнього руху і місцевих жителів. Потім створюється опис завдань, виявляється їх кількість і метод їх визначення.

На третьому етапі обирається рішення. Ґрунтуючись на список потреб, можуть бути запропоновані різні заходи для їх вирішення. Альтернативи можуть включати в себе як системи ІТС, так і інші засоби. Потім для кожного засобу проводиться оцінка витрат і прибутку. Зважена оцінка потреб і різні заходи дозволяють зробити відповідний вибір. Як правило, вибирається та міра, яка забезпечує найбільшу вигоду для даного інвестування. Однак можуть бути і відхилення від цього правила, якщо втручаються місцеві умови або впливають політичні рішення.

Фаза впровадження включає в себе поставку обладнання, його установку і пуск. Для успішного впровадження ІТС особливо важливим є гарне планування всіх аспектів процесу від поставки до експлуатації та оцінки. Такими ж важливими чинниками є супровід та інформація. Гарне супровід і прозорість прийнятих рішень мають важливе значення для внутрішнього сприйняття, а чітка, зрозуміла для людей інформація важлива для зовнішнього сприйняття.

П'ятий етап – експлуатація. До складу засобів ІТС зазвичай входить декілька систем, залежних один від одного. Для того, щоб обраний засіб було надійним, система повинна бути доступною і належним чином функціонувати. Це вимагає хорошої організації експлуатації та роботи з клієнтами. Експлуатація також означає відповідальність за надання необхідної допомоги клієнтам.

На останньому етапі проводиться оцінка ефективності. Існує дві стадії оцінки ІТС. Перша стадія – оцінка проводиться за допомогою вимірювань до початку експлуатації та після неї, а також досліджень впливу на перспективу. Друга стадія – це переоцінка потреби.

Таким чином, проведено аналіз послідовності й зміст етапів впровадження ІТС. Технології ІТС повинні застосовуватися, коли вони є найвигіднішими з економічної точки зору способом вирішення проблеми.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ В УКРАЇНІ

©Фіненко О.Ю., 2015

Розвиток сучасного українського суспільства неможливий без побудови соціально відповідальної моделі економіки, яка має ґрунтуватись на формуванні середнього класу. В Україні, на думку вчених, середній клас відсутній з огляду на наявність певних ознак та критеріїв його виділення. Згідно з міжнародними стандартами, до середнього класу відносяться особи з високим рівнем професійної підготовки та інтелектуальним потенціалом, що може гарантувати їм високий попит з боку роботодавців на ринку праці та конкурентні переваги по відношенню до інших потенціальних претендентів на заміщення вакантних посад. Головною першопричиною даного твердження, на думку автора, є можливість більшого заробітку особами з високою професійно-освітньою підготовкою, що забезпечує інвестування в економіку і збільшення надходжень до бюджету.

Даний напрям дослідження стає все більше актуальним в контексті розгляду питання формування інтелектуального потенціалу України, який є складовою економіки знань. У цій економіці головну роль відіграє капітал, створений креативним використанням знань, вмінь та навичок, які набуті в процесі професійно-освітньої підготовки.

Однак, Україна має дуже великий потенціал для підвищення конкурентоспроможності економіки саме за рахунок підвищення конкурентоспроможності національної інноваційної робочої сили в умовах інформаційної революції.

Модернізація виробництва, розширення застосування та розвиток нових наукоємних технологій ведуть до змін професійно-кваліфікаційної структури трудового потенціалу та підвищення вимог до якості робочої сили. Сучасне становище характеризується високою нестачею кваліфікованих кадрів за окремими професіями та спеціальностями. Однією з вагомих причин є не відповідність структури професійної освіти потребам ринку праці за кваліфікаційним рівнем та професійною структурою. Як наслідок, невідповідність сфери професійної освіти потребам ринку праці, відсутність державних пріоритетів у галузі освіти, зниження якості підготовки фахівців, невідповідність за змістом програм підготовки до потреб високотехнологічного сучасного виробництва, зниження престижу професій науково-технічного спрямування є ядром проблеми структурної невідповідності у професійно-кваліфікаційному розрізі та збільшують кількість неконкурентоспроможних робочих місць[1].

З метою вирішення зазначених проблем вважаємо за доцільне рекомендувати органам державної влади та роботодавцям:

Стимулювати творчість населення через державну систему правової охорони результатів інтелектуальної власності, базою якої є ґрунтова професійна підготовка з високим рівнем матеріально-технічного забезпечення. Створення потужної промисловості, стабільної й високорозвиненої економіки неможливе без використання суспільного потенціалу;

Використання малими та середніми підприємствами України інтелектуальний потенціал (інтелектуальну власність), що дасть змогу здобувати стратегічні переваги на ринку товарів та послуг;

Прискорити прийняття законопроекту щодо участі роботодавців у підготовці та перепідготовці кадрів у професійно-технічних та вищих навчальних закладах[2];

Узгодження структури випуску конкурентоспроможних кадрів із вимогами високотехнологічного виробництва з інноваційними методами праці;

Планування фінансування навчальних закладів залежно від соціально-економічної ефективності випускників;

Розроблення нової системи прогнозування попиту на кадри незалежними дослідницькими організаціями;

Розроблення комплексної системи інформування про прогнозні та наявні якісні та кількісні орієнтири ринку праці(користувачами мають стати роботодавці, фізичні особи, заклади освіти, урядовці, посередницькі структури).

Також першочерговим завданням всіх суб'єктів ринку праці є дотримання вимог концепції «Гідної праці», що дозволить створити передумови для стабільного розвитку інноваційної економіки в Україні, дозволить і надалі розвивати мережеву економіку, враховуючи все нові виклики модернізованої інфраструктури.

1. Фіненко О.Ю. Професійна підготовка кадрів для інноваційних промислових підприємств України //Засновник та видавець Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Свідоцтво про реєстрацію КВ № 17714-6564Р від 07.04. 2011 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України. – 2012. – С. 146.

2. Фіненко О.Ю. Інновації в системі підготовки кадрів для харчової промисловості в Україні //Соціально-трудова відносина: теорія та практика. – 2014. – №. 2. – С. 392-395.

НАЦІОНАЛЬНІ ОРІЄНТИРИ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ НА ЗАСАДАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

© Харук К. Б., 2015

У світі набуває актуальності дослідження проблематики забезпечення екологічної безпеки суспільства. І особливо гостро ця проблема постає в Україні, за умов тотального бюджетного дефіциту, коли фінансування програм екологічної політики є вкрай обмеженим. Еколого-економічні кризові явища, що поглиблюються в Україні зумовлюють загрози безпечному існуванню суспільства.

Сталий розвиток суспільства у будь-якому вимірі – чи то глобальному, національному чи місцевому – виглядає сьогодні як одна з найважливіших, невідкладних і всеосяжних проблем. Людство вже наближається до того, щоб дати системні, детально прораховані, з точним передбаченням можливих наслідків відповіді на глобальні виклики епохи [1]. Реалізація стратегії сталого розвитку України визначається внутрішніми та зовнішніми факторами економічного, соціального та екологічного спрямування, які пов'язані з європейською інтеграцією України та необхідністю виконання її міжнародних зобов'язань.

Згідно із законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», екологічна безпека – це такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується запобігання погіршенню екологічного стану та виникненню небезпеки для здоров'я людей [2].

Гармонійний симбіоз функціонування людей і природи, збалансований розвиток суспільства за головними соціальним, економічним та екологічним напрямками передбачає дотримання загальнонаукових екологічних законів та принципів. Слід відмітити максимально скорочений та спрощений варіант законів екології американського еколога Баррі Коммонера, які в перекладі звучать наступним чином: «Усе пов'язане з усім», «Усе повинно кудись подітися», «Природа знає краще», «Ніщо не дається задарма».

На сучасному етапі розвитку людство значно залежить від природних ресурсів. А темпи виходу України з еколого-економічної кризи, зростання добробуту громадян і національна безпека держави напряму залежать від ефективності протидії надзвичайним ситуаціям. Відтак, важливо трансформувати існуюче суспільство з метою пошуку необхідного типу його соціальної реорганізації для забезпечення гармонізованого та збалансованого розвитку, коли економічне зростання відбувається в межах, які окреслюються здатністю екосистем відновлюватися для підтримки життєдіяльності нинішніх і майбутніх поколінь.

1. Садовенко А. *Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник* / А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серета, Т. Тимочко. – 2 вид. – К.; 2011. – 392 с.

2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12.

3. *Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь* / кер. авт. колективу Е.М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. – 412с.

ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Ховрак І.В., 2015

Трансформація національної економіки можлива за умови підтримки інноваційних процесів та активізації інноваційного характеру господарської діяльності. В свою чергу, побудова національної інноваційної системи, здатної створювати та комерціалізувати інновації, потребує формування культури інновацій в суспільстві. Тому для України одним з ключових завдань трансформації національної економіки та реалізації стратегії євроінтеграції є побудова ефективного інноваційного середовища.

Варто додати, що інноваційна культура має бути притаманною усім суб'єктам національної економіки: споживачам, виробникам, інвесторам, посередникам, державним та місцевим органам влади тощо; оскільки інновації здатні як підвищити добробут громадян, так і вирішити важливі екологічні, соціальні та економічні проблеми суспільства загалом. Науковці наголошують, що внаслідок комплексної взаємодії інноваційної культури та економічних знань можливо забезпечити необхідний рівень соціально-економічного розвитку країни [1]. Відповідно, в умовах глобалізації та відкритості економік інноваційна культура є необхідним елементом національної економіки, що формується як на державному рівні, так і на рівні окремого підприємства та особистісному рівні (рис. 1).

Рис. 1 Рівні формування інноваційної культури

Поняття інноваційної культури варто розглядати на стику таких наук, як інноваційна діяльність, культурологія, менеджмент, філософії, з метою відображення багатогранності даної категорії. В цілому, інноваційна культура формується в результаті взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності на всіх етапах

інноваційного процесу: від зародження ідеї до комерціалізації інновацій. Особливості інноваційної культури підприємства представлено на рис. 2.

Рис. 2 Особливості інноваційної культури підприємства*

* сформовано автором на основі джерел [2, с. 256; 3, с. 32; 4, с. 605; 5, с. 128; 6, с. 134]

Отже, в умовах трансформації соціально-економічних процесів забезпечити достатньо високий рівень конкурентоспроможності національної економіки можна завдяки інноваційній моделі розвитку, яка потребує високого рівня інноваційної культури в суспільстві.

1. Вікарчук О. І. Еволюція формування інноваційної культури / О. І. Вікарчук // *Сталий розвиток економіки*. – 2013. – № 3 (20). – С. 310-314.
2. Гусєва М. В. Розвиток інноваційної культури сучасного підприємства / М. В. Гусєва // *Вісник соціально-економічних досліджень : Збірник наукових праць*. – 2010. – № 38. – С. 253-258.
3. Ілляшенко С. М. Факторний аналіз стану інноваційної культури підприємства / С. М. Ілляшенко, Ю. С. Шипуліна // *Економічний часопис XXI*. – 2014. – № 3-4. – С. 31-34.
4. Патора Р. Формування інноваційної культури як основи для розвитку інтелектуального потенціалу підприємства / Р. Патора, Н.А. Цимбаліста // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Проблеми економіки та управління. – 2008. – № 628. – С. 603-607.
5. Шапошиников К. С. Інноваційна культура як провідний чинник розвитку інноваційних процесів у національній економіці / К. С. Шапошиников // *Науковий вісник Херсонського державного університету*. – 2013. – Випуск 3. – С. 126-129.
6. Шипуліна Ю. С. Інноваційна культура організації: сутність, структура, підходи до оцінки / Ю. С. Шипуліна // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2010. – № 2. – С. 132-138.

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ТОВАРІВ В УМОВАХ ЗМІНИ ВЕКТРІВ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

©Циналєвська І.А., 2015

Новітні умови функціонування господарської системи України, а саме: криза зовнішніх стосунків із Російською Федерацією, переорієнтація зовнішньої політики на поглиблення зовнішніх відносин із Європейським Союзом і, найвагомніше, бойові дії на Сході країни, обумовлюють різку зміну кон'юнктури зовнішньої торгівлі. Перш за все, криза сучасної зовнішньої політики вдарила по тим експортним товарним позиціям, яка входила до категорії високотехнологічних, до яких належать такі товарні групи, як: «Повітряні літальні апарати та космічні кораблі» (окремі товари груп 84, 88, 90 УКТ ЗЕД), «Комп'ютерна та офісна техніка» (окремі товари груп 84, 90 УКТ ЗЕД), «Електроніка та техніка зв'язку» (окремі товари групи 85 УКТ ЗЕД), «Фармацевтичні вироби» (окремі товари груп 29, 30 УКТ ЗЕД), «Наукові прилади» (окремі товари групи 90 УКТ ЗЕД), «Електричні машини і устаткування та їх частини» (окремі товари групи 85 УКТ ЗЕД), «Хімічна продукція» (окремі товари груп 28, 32, 38 УКТ), «Неелектрична техніка» (окремі товари груп 54, 84, 85 УКТ) та «Озброєння» (окремі товари груп 87, 93 УКТ ЗЕД). Закриття російського ринку збуту для таких товарних груп, як аерокосмічна техніка та неелектрична техніка, для яких російський напрямок експорту складав близько 60% від загального обсягу[1], поставило виробництва таких інноваційних товарів на межі виживання. За даних умов необхідність переорієнтації ринків збуту є не просто бажаною, а необхідною умовою збереження та розвитку вітчизняної інноваційної системи, зважаючи на те, що виробництво таких високотехнологічних товарів для внутрішнього ринку залишається незатребуваним. Відтак, зусилля щодо диверсифікації географії поставок українських високотехнологічних промислових товарів ставлять на порядок денний питання застосування інструментів розвитку експортної діяльності при розробці та впровадженні дієвих механізмів підтримки національних експортерів при виході на закордонні ринки.

Загальноприйнята в світовій практиці система підтримки експортної діяльності є комбінацією низки заходів зовнішньоторговельної політики, до яких можна віднести:

- фінансові заходи підтримки експорту (субсидування експортерів, страхування та/або кредитування експортних поставок, повна / часткова компенсація відсоткової ставки за експортними кредитами тощо);
- нефінансові заходи підтримки експорту (організаційна, інформаційно-консультаційна підтримка експортерів, та/або підприємств, які мають намір здійснювати вихід на зарубіжні ринки);
- державні програми підтримки експорту (спеціальні загальнонаціональні програми, регіональні програми або окремі заходи з розвитку експортної діяльності в програмах підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва);
- створення представництв національних компаній за кордоном (у форматах державного представництва, представляє інтереси національних товаровиробників в країні базування; регіональних представництв - для захисту інтересів підприємств певного регіону, або представництв окремих компаній-представників великого бізнесу);
- створення інститутів підтримки експортної діяльності (експортні кредитні агентства, а також інші фінансово-кредитні установи, діяльність яких пов'язана, у тому числі з обслуговуванням зовнішньоторговельної діяльності на пільгових умовах);
- підписання угод, домовленостей наднаціонального рівня та програм економічної співпраці держави з іншими країнами світу (або групами країни світу в рамках митних союзів та інших міжурядових домовленостей стосовно умов зовнішньої торгівлі).

Більшість наведених інструментів використовуються не як альтернатива один одному, а, скоріше, як спектр заходів, що доповнюють один одного. Наприклад, створення інститутів підтримки експортної діяльності може реалізовуватися в рамках державних програм підтримки експортної діяльності. Крім того до категорії «інститути підтримки експортної діяльності» можуть також входити спеціальні фінансові інститути, які створюються з метою реалізації фінансових заходів підтримки експорту.

Як показує досвід багатьох розвинених країн, що досягли успіху в підйомі експорту готових виробів, важливу роль в цих досягненнях відіграла наявність у цих країнах ефективної державної системи підтримки експорту. Головну роль у цих системах відіграють саме фінансові важелі підтримки експорту, основні інструменти яких, здебільшого, стосуються підвищення ефективності національних систем експортного кредитування, що досягається за рахунок їх посилення спеціалізованими фінансовими організаціями - Експортними кредитними агентствами (ЕКА). Виступаючи як агенти держави, такі організації здійснюють страхування та гарантування експорту та експортних кредитів, а також страхування приватних інвестицій за кордоном. В окремих випадках в їх функції входить також пряме кредитування експорту та субсидування процентної ставки за експортними кредитами. Основне призначення ЕКА - захист експортерів та інвесторів, а також фінансування їх банками від різного роду комерційних і політичних ризиків, пов'язаних із здійсненням зовнішньоекономічної діяльності. Завдяки фінансовій підтримці ЕКА національні компанії отримують банківські кредити на більш тривалі терміни і на більш пільгових умовах. Як наслідок, учасники торгів, які отримують державну гарантійно-страхову і кредитну підтримку, можуть виставити пропозицію з більш пільговими умовами фінансування, що істотно підвищує їх шанси на успіх. Мета надання кредитної допомоги експортерам полягає в тому, щоб підвищити позитивні досягнення національних підприємств, які продають товари і послуги за кордоном. Ця форма допомоги має особливе значення для експортерів, що прагнуть виходу на нові ринки або впровадження інноваційних експортних проєктів. Забезпечення доступності страхових послуг для експортерів сприяє забезпеченню безпеки торгівлі по всьому світу, включаючи торгівлю на так званих «ринках вищого ризику». На сьогоднішній день, відповідні агентства з розвитку експорту функціонують у більше ніж 70 країнах світу, у тому числі майже в усіх країнах Східної Європи (Польща, Чехія, Угорщина, Болгарія, Словаччина, Румунія, Словенія, Хорватія), Прибалтики (Литва, Естонія), а також Російської Федерації та Казахстану.

В Україні через відсутність державної політики щодо розвитку інфраструктурного середовища експортної діяльності саме з точки зору застосування інструментів фінансового сектору, доступ для вітчизняних підприємств-експортерів до кредитних ресурсів є значно ускладненим. Це стосується як надання інвестиційних ресурсів для модернізації основних засобів, так і кредитів на покриття поточних потреб у обігових коштах. Страхування фінансових ризиків експортної діяльності у практиці вітчизняних кредитно-фінансових установ, практично, не виокремлюється, як окремий вид кредитування, визначаючи специфіку експортної діяльності виключно з точки зору валютних та господарських ризиків. Відтак вітчизняні банківські установи надають послуги лише з покриття фінансових ризиків, тобто ризику неплатежів контрагента, нівелюючи такі специфічні ризики, як політичні ризики.

На нашу думку, саме розвиток експортного страхування та кредитування через створення такої установи як національне експортне кредитне агентство здатне забезпечити вихід із кризи зовнішньої торгівлі для України, адже проблема виходу на зарубіжні ринки, перш за все стосується нехватки вільних обігових коштів для підприємств, і, в меншій мірі, браку інвестиційних ресурсів для купівлі нового устаткування та нематеріальних активів.

Така пропозиція є цікавою ще й тим, що створення подібної організації не суперечить правилам Світової організації торгівлі і дозволяє значною мірою захистити фінансові позиції вітчизняних товаровиробників.

1. Саліхова, О.Б. Оцінка високотехнологічної виробничої сфери – фундамент для створення дієздатної інноваційної стратегії держави // Економіка промисловості. – 2010. – № 1. – С. 85–95.

РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

© Цогла О.О., 2015

Про низький рівень розвитку інноваційного середовища в Україні свідчать низькі позиції України у міжнародних рейтингах, які оцінюють технологічну та інноваційну конкурентоспроможність країн, серед яких: глобальний індекс конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму; індекс економіки знань Інституту Світового банку; глобальний індекс інновацій Корнуельського університету.

За результатами дослідження, проведеного фахівцями Інституту, Україна у 2012 р. посідала 56 місце серед 145 країн, що на дві сходинки нижче, ніж у 2000 р. Здатність забезпечувати свій економічний розвиток за допомогою знань в Україні за 10 - бальною шкалою було оцінено у 5,73 балу, тоді як, наприклад, у Польщі таку здатність оцінено в 7,41 балу, Болгарії - 6,80, Угорщині - 8,02, Чехії - 8,14.[1]

Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index) Корнуельського університету, бізнес-школи INSEAD та Всесвітньої організації інтелектуальної власності WIPO дає змогу оцінити здатність країн світу створювати сприятливе середовище для інновацій, а також результат від інноваційної діяльності. У 2013 р. Україна за Глобальним індексом інновацій посіла 71 місце серед 142 країни світу, що на 8 позицій менше порівняно з 2012 р. і на 11 - порівняно з 2011 р. Аналіз субіндексів Глобального індексу інновацій свідчить, що основними вадами, які заважають інноваційному розвитку України, є недостатня ефективність державного управління (124 місце у світі) і регуляторного контролю (113), низька якість верховенства права (117), несприятливе бізнес-середовище (127), ускладнений режим сплати податків та банкрутства підприємств (125 та 135 відповідно), недостатня енергоефективність та екологічність виробництв (119 та 97 відповідно), низькі темпи формування капіталів (108), недостатній рівень конкуренції на внутрішньому ринку (101 та 82 відповідно), низький рівень розвитку кластерів (110) та ін [2].

За даними останнього звіту Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність у 2012-2013 рр., Україна серед 144 країн посіла 73-є місце проти 82-го у 2011-2012 рр. Внаслідок економічних та політичних негараздів Україна втратила 16 позицій за 2009-2010 рр. Але у 2011-2012 рр. стан економіки країни покращився, що дало змогу піднятися в рейтингу на 7 позицій. А згідно із звітом Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність за 2012-2013 рр. Україна піднялася ще на 9 позицій, продовжуючи демонструвати свої основні конкурентні переваги – освіту та ємність ринку. Рейтинг України за підіндексом “Інновації” у 2012-2013 рр. відповідає 71-му місцю. Найбільший вплив на підвищення значення цього рейтингу у 2012-2013 рр. порівняно з попереднім періодом мала зміна таких його складових, як: якість науково-дослідних інститутів (+8 позицій), державні закупівлі новітніх технологій і продукції (+15 позицій), наявність вчених та інженерів (+26 позицій), кількість патентів, отриманих у США на 1 млн. населення (+20 позицій). За показником “інноваційна спроможність” Україна змістилася вниз на 16 позицій, оскільки вітчизняні підприємства більшою мірою використовують іноземні технології шляхом отримання ліцензій, ніж власні розробки та дослідження. [3]

1. *Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України.* – К.: НІСД, 2013. – 576с. – С. 22

2. *Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2012 рік [Електронна ресурс] - Режим доступу: dknii.gov.ua/?q=system/files/sites/default/files/images/_08%2007%202013.pdf*

3. *The Global Competitiveness Report” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: weforum.org/issues/global-competitiveness*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

© Чекіна І. Г., 2015

Умови, в яких опинилася Україна після здобуття незалежності, змушують вести активну зовнішньоекономічну політику на яку впливають внутрішні та зовнішні фактори. Серед актуальних проблем в Україні є її від'ємне сальдо торгового балансу зовнішньої торгівлі. За даними статистики у 2014 році Україна посідає 145 місце серед 190 країн світу за сальдо торгового балансу. За 2014 р. зовнішня торгівля товарами характеризується наступними показниками [1]: експорт товарів: 37679,5 млн \$ (93,2% від показника за аналогічний період 2013 р.); імпорт товарів 36513,6 млн \$ (76,5% від показника за аналогічний період 2013 р.); сальдо торгівлі товарами +1165,8 млн \$ (за січень-серпень 2014 р. -7396,6 млн \$). Зовнішня торгівля послугами за 2014 р. характеризується наступними показниками [1]: експорт послуг: 5957,8 млн \$ (89,3% від показника за аналогічний період 2013 р.); імпорт послуг 2784,7 млн \$ (81,0% від показника за аналогічний період 2013 р.); сальдо торгівлі послугами +3173,0 млн \$ (за 1 півріччя 2014 р. +3439,2 млн \$).

Несприятливими факторами, які впливають на розвиток зовнішньої торгівлі України є [2]: нерозвиненість зовнішньо-торгівельної інфраструктури; недосконалість методів державного регулювання економіки; залежність внутрішнього ринку України від іноземних постачальників; низька конкурентоспроможність товарів і послуг на міжнародних ринках; заборгованість держави іноземним кредиторам; слабка інфраструктура підтримки експорту; відсутність ефективного митного контролю; протекціонізм окремих держав по відношенню до України; неефективне управління підприємствами; різкі коливання валютного курсу та нестабільність міжнародних економічних, зокрема валютно-кредитних та фінансових відносин; загострення міжнародної економічної конкуренції з боку інших пострадянських і постсоціалістичних країн.

Стан зовнішньої торгівлі реально відображає ситуацію, яка склалася в економіці України. Співвідношення експорту товарів і послуг до ВВП протягом останніх років коливається в межах 50–65%. Динаміку зовнішньої торгівлі України у 2005-2013 рр. наведено на рис. 1 та 2. Насамперед, сучасний стан експортно-імпортних операцій впливає на обсяг золотовалютних резервів. Також негативним фактором є низька питома вага високотехнологічних товарів у структурі вітчизняних експортних потоків в порівнянні з імпортними (табл. 1 [1]).

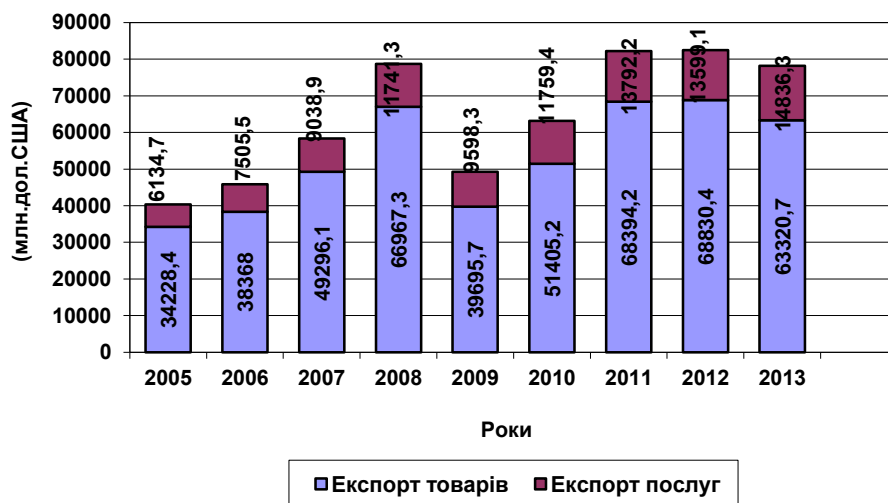

Рис. 1 Структура експорту товарів та послуг, млн дол. США

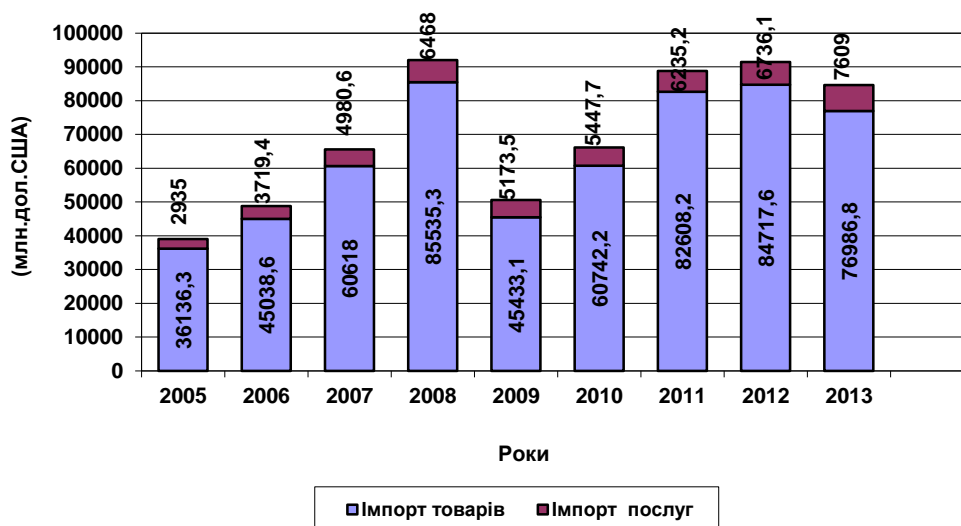

Рис. 2 Структура імпорту товарів та послуг, млн дол. США

Таблиця 1

Динаміка експорту та імпорту основних груп високотехнологічних товарів України, млн дол. США

Група товарів	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Експорт									
Фармацевтична продукція	17,5	21,0	38,2	38,4	31,8	46,8	195,1	243,5	251,5
Авіаційно-космічна техніка	245,3	343,0	421,9	387,0	478,9	542,8	321,8	925,8	313,7
Комп'ютерна, офісна техніка	17,6	24,5	27,2	32,1	26,7	36,6	278,2	293,9	292,9
Електротехніка, телекомунікації	87,3	130,6	383,5	523,4	259,8	249,1	3189,2	3228,9	3134,1
Наукові прилади	100,9	97,5	120,4	136,6	131,8	149,7	198,1	246,3	324,1
Усього	468,6	616,6	991,3	1117,6	929,0	1024,9	4182,4	4938,4	4316,3
Імпорт									
Фармацевтична продукція	256,7	353,5	468,9	587,9	602,8	625,6	2879,0	3308,5	3099,9
Авіаційно-космічна техніка	64,8	108,7	135,8	90,7	72,8	74,9	69,4	107,4	70,4
Комп'ютерна, офісна техніка	92,3	91,5	117,3	200,2	67,5	158,2	1019,1	1186,8	1061,4
Електротехніка, телекомунікації	999,3	987,3	902,5	928,8	827,8	1293,7	5682,7	5953,0	5559,3
Наукові прилади	299,0	393,4	587,5	654,5	329,0	413,7	512,2	610,3	583,4
Усього	1712,2	1934,5	2212,0	2462,0	1899,8	2566,1	10162,4	11166	10374,4

На думку вітчизняних вчених, зростання імпорту передових технологій викликає інноваційний регрес зовнішньої торгівлі України, що вимагає суворого дотримання задекларованих пріоритетів інноваційного розвитку [3, с. 198]. Тому, створення стратегії і тактики інноваційного розвитку економіки України має включати такі основні заходи, здатні прискорити процес входження України у світове господарство: підвищення технологічного та інноваційного рівня вітчизняної продукції, відповідність світовим нормам; забезпечення енергоефективності виробництва; інтегрована спрямованість внутрішнього та зовнішніх ринків, стратегічне планування їх розвитку; створення умов для інноваційного розвитку науково-технічного потенціалу.

1. Аналітичні матеріали Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua

2. Романчиков В.І. Міжнародні економічні відносини / В.І. Романчиков. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 256 с.

3. Мельник Т.М. Інноваційний регрес у товарній структурі зовнішньої торгівлі України / Т.М. Мельник, О.В. Зубко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – Т. II. – С. 192-199.

СТВОРЕННЯ НОВОГО ІНСТИТУТУ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СФЕРИ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РІВНІ В КОНТЕКСТІ ЗАГОСТРЕННЯ ПРОБЛЕМ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

© Чернявська О.І., 2015

Провідною тенденцією розвитку світового господарства на сьогодні є технологічна глобалізація, яка проявляється не лише у фундаментальній трансформації національних технологічних систем і способу виробництва завдяки впровадженню останніх досягнень та результатів НТП, створенні сучасної глобальної інноваційної інфраструктури (технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні центри та мережі, наукові міста та готелі, інноваційні банки та ін.), а й у наростанні диспропорцій у суспільстві, загостренні протиріч економічного розвитку на міжнародному рівні.

В сучасних умовах глобалізації науково-технологічної сфери та з огляду на роль НТП у вирішенні глобальних проблем людства, велике значення має формування інноваційного інституційного середовища, яке б посприяло сталому розвитку суспільства. Саме тому інституційне забезпечення науково-технологічної сфери сьогодні повинно бути спрямоване на регулювання соціо-еколого-економічних відносин між господарюючими суб'єктами та подолання протиріч між ними методами тотальної трансформації всіх сфер життєдіяльності суспільства, який би гарантував реальну економічну та екологічну стійкість всієї світогосподарської системи. Метою функціонування інститутів гармонійного розвитку завжди була необхідність задоволення зростаючих людських потреб шляхом раціонального природокористування з одночасним відтворенням природно-ресурсного потенціалу при збереженні якості навколишнього середовища та людського життя.

Найбільшої уваги серед глобальних інститутів регулювання сталого розвитку заслуговує діяльність міжнародних організацій, їхніх підструктурних комітетів, розробка та прийняття статутних та інших регуляторних документів, що стосуються загальнопланетарних проблем людства. Безсумнівно, найвпливовішою організацією-лідером у світовому масштабі завдяки універсальному членському складу та широкому діапазону своєї діяльності у кожному аспекті суспільного життя є Організація Об'єднаних Націй. Проте, міжнародні установи й окремі держави під егідою ООН не спроможні вирішувати проблеми технологічного розвитку людства послідовним, комплексним шляхом та враховувати при цьому наслідки сучасного НТП [1]. До того ж, науково-технічний прогрес став не тільки головним фактором економічного зростання, але й джерелом багатьох протиріч. Саме тому, було б доречно ініціювати створення нового інституту на засадах комплексного управління процесом сталого глобального розвитку в умовах поглиблення техноглобалізму. Це могла б бути принципово інша незалежна організація міжнародного рівня або новий інституційний механізм забезпечення сталого розвитку у структурі ООН, підпорядкований Економічній та Соціальній Раді ООН, з чітко визначеним технологічним та інноваційним вектором діяльності. Розвиваючи дану точку зору, потрібно констатувати, що хоча й звучить часто критика дієздатності ООН, значною перевагою створення нового інституту щодо усунення економічних і соціальних загроз саме в рамках ООН, є те, що вона має беззаперечну інтегруючу здатність, що дозволяє її членам напрацювати загальні цілі в сфері сталого розвитку й об'єднати в єдине ціле міжнародне співтовариство на основі консенсусу стосовно шляхів досягнення цих цілей. Для створення нового інституту можна було б розпочати процедуру злиття певних комітетів, комісій чи структурних підрозділів ООН, які працюють малоефективно, не справляються з новими техноглобальними викликами та часто конкурують між собою за перерозподіл фінансових коштів ООН на програми підтримки сталого розвитку. І, таким чином, розробити комплексний механізм управління на всіх рівнях та єдину відповідальну за це установу в ООН, яка б сприяла сталому глобальному розвитку, базуючись на досягненнях науково-технічного прогресу.

Найпершими структурними підрозділами ООН, які можуть об'єднати свої зусилля та повноваження, є Комісія зі стійкого розвитку, Комісія соціального розвитку та Комісія з науки, техніки з метою розвитку. І на основі цих комісій створити Техноглобальний Центр сталого розвитку (ТЦСР) з новими соціо-еколого-економічними завданнями та акцентом на інноваційних методах вирішення проблем. Термін

«техноглобальний» вже в своїй основі означає науково-технологічний та інноваційний в міжнародних масштабах, «сталий розвиток» - єдність економічного зростання, соціального прогресу та екологічної безпеки, а «центр», зазвичай, тлумачиться як керівний орган у співтоваристві, де зосереджуються найважливіші ресурси (інтелектуальні, інформаційні, фінансові, організаційно-економічні).

Так, Техноглобальний Центр сталого розвитку повинен об'єднувати не тільки нації, але й представників громадянського суспільства (неурядові й міжурядові організації, асоціації міст, регіональні й бізнес-структури), до того ж активно співпрацювати з деякими програмами, фондами та спеціалізованими установами ООН, Організацією економічного співробітництва та розвитку й іншими установами, що сприяють сталому розвитку на локальному, регіональному, національному та міжнародному рівнях. А основною його місією повинна стати допомога націям по всьому світу у вирішенні їх соціально-економічних проблем, збереження навколишнього середовища й об'єднання зусиль у створенні кращого майбутнього. З метою реалізації зазначеної місії повинні бути дотримані основні керівні принципи ТЦСР, тобто, здійснювати господарську діяльність з урахуванням жорстких екологічних обмежень і створити справедливе суспільство шляхом забезпечення стабільного розвитку економіки, ефективного управління й відповідального ставлення до наслідків поглиблення техноглобалізму. В науково-технологічній сфері передбачається: визначити ту кількість прогресивних технологій, які допоможуть людству досягти стабільності; створити нову техноглобальну систему науки й техніки, підвищити життєздатність науково-дослідних установ і активність науково-технологічних працівників; підвищити рівень важливості науки й техніки в соціально-економічному розвитку суспільства, особливо виявити її провідну роль в забезпеченні економічних вигод у промисловості, в області розробок нових технологій та їх застосування, а також у реконструкції й підвищенні рівня модернізації традиційних галузей економіки; розширити та поглибити НДДКР діяльність для досягнення сталого розвитку; зміцнити інноваційне й технологічне співробітництво між ТЦСР й іншими органами системи ООН та її спеціалізованими установами, бреттонвудськими інститутами з урахуванням їх повноважень, тощо.

1. Кофи Аннан. *Реформа ООН: Момент істини для ООН.* - 14.06.2006 - vedomosti.ru/newspaper/article.shtml?2006/06/14/107956

2. Дейлі Г. *Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку // Пер. з англ.; Інститут сталого розвитку.* – Київ. – 2002.

3. Білорус О. Г., Лук'яненко Д. Г. та ін. / *Глобалізація та безпека розвитку: Монографія.* – К.: КНЕУ, 2001 р. - 733 с.

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

©Черчик Л.М., 2015

У стратегічних документах соціально-економічного розвитку України задекларовано перехід до інноваційної моделі, що потребує значних інвестицій. Тому все частіше використовуються терміни «інвестиційно-інноваційна політика», «інвестиційно-інноваційна сфера», «інвестиційно-інноваційні процеси», що підкреслює нерозривність та взаємозумовленість обох складових. В умовах економічної кризи об'єднання інвестиційної та інноваційної діяльності стає ще більш актуальним для спрямування інвестиційних ресурсів в перспективні інноваційно активні виробництва, які функціонують на основі сучасних технологій та випускають конкурентоспроможну продукцію.

Водночас, досвід розвинених країн свідчить, що на світовому ринку виграє той, хто має розвинену ринкову інфраструктуру, націлену на системний розвиток інноваційної сфери, і яка охоплює всі етапи створення та реалізації інновацій [1].

Під інвестиційно-інноваційною інфраструктурою розуміємо сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих формальних та неформальних інституцій, націлених на інвестиційне забезпечення розвитку інноваційної діяльності на усіх етапах інноваційного процесу (освіта – наука – техніка – виробництво – споживання).

Значна роль при цьому відводиться інституційній складовій інфраструктурного забезпечення, основними елементами якого є: законодавче, нормативне інформаційне, кадрове забезпечення; інвестиційно-інноваційна політика держави щодо вироблення та реалізації пріоритетів розвитку; організаційно-економічні механізми формування та реалізації науково-технічних інновацій; фінансово-кредитна та фіскальна підтримка тощо. Власне, на основі цих елементів формується національна інвестиційно-інноваційна система.

Відповідно до цілей інвестиційно-інноваційної інфраструктура включає такі взаємопов'язані системи:

- законодавчо-нормативне забезпечення (закони, підзаконні акти);
- державного адміністрування (формальні процедури експертизи, ліцензування, сертифікації);
- інформаційного забезпечення (моніторинг, прогнозування інноваційних процесів);
- фінансово-економічного забезпечення інноваційної діяльності;
- просування нововведень, захисту інтелектуальної власності;
- підготовки фахівців для інноваційної та інвестиційної діяльності в умовах ринкової економіки.

Виходячи з цього, основні суб'єкти інвестиційно-інноваційної інфраструктури такі: державні органи управління у сфері інвестиційно-інноваційної діяльності; інвестиційні компанії та фонди інноваційного розвитку; інноваційно орієнтовані підприємства, організації, установи та їх об'єднання (території пріоритетного розвитку, технополіси, технопарки, наукові парки, інноваційні центри, інкубатори); фінансово-кредитні інституції (міжнародні, національні, регіональні, галузеві); страхові компанії; центри трансферу технологій; виставки передових досягнень; інформаційні центри, інформаційно-аналітичні банки; заклади з підготовки фахівців інвестиційної та інноваційної сфер, управління інноваційними проектами тощо. Доцільно активно розвивати консалтингові центри та забезпечувати консультування щодо розробки та просування інноваційного продукту [1–3].

Варто зауважити, що в Україні основні елементи інвестиційно-інноваційної інфраструктури є [4–6], проте функціонують вони вкрай неефективно через дію як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників, основні з яких – непослідовність та нестабільність державної політики в інвестиційно-інноваційній сфері, високий рівень корупції та тінізації економіки, низька інвестиційна привабливість, високі інвестиційні ризики, несприятливий інвестиційний клімат; нерозвиненість інвестиційного ринку; відсутність дієвих механізмів державного-приватного партнерства; неналежна система підготовки програм і проектів для державного інвестування.

З метою подолання названих проблем доцільно поновити Національну стратегію інноваційного

Формування інноваційної інфраструктури в умовах європейського вектору розвитку національної економіки розвитку та забезпечити її реалізацію.

Основними напрямками розв'язання цих проблем є:

- удосконалення законодавства України, спрямованого на активізацію інноваційної та інвестиційної діяльності;
- забезпечення ефективного функціонування інститутів розвитку інновацій;
- розвиток фінансового, в тому числі інвестиційного ринку;
- створення дієвих механізмів державного-приватного партнерства при реалізації іноваційних проєктів;
- державна підтримка фундаментальної та прикладної науки; удосконалення системи управління держбюджетним фінансуванням наукових досліджень, забезпечення підвищення їх ефективності та реальної віддачі;
- державна підтримка інвестиційних проєктів з пріоритетних напрямів діяльності, експортоорієнтованих та імпортозаміщуваних виробництв, створення високотехнологічної конкурентоспроможної продукції;
- поліпшення інвестиційного клімату в країні, інвестиційної привабливості пріоритетних сфер економічної діяльності;
- розбудова системи підготовки програм і проєктів для державного інвестування;
- запровадження податкових пільг для організацій, які активно продукують та реалізують інновації;
- розробка системи стимулів для учасників інноваційно-інвестиційного процесу;
- удосконалення системи підготовки фахівців у сфері інноваційно-інвестиційного менеджменту;
- формування корпоративних структур, які об'єднували б сфери виробництва та науково-технічної діяльності.

Для досягнення позитивних результатів необхідно, щоб вище названі суб'єкти інвестиційно-інноваційної інфраструктури та напрями діяльності були «вмонтовані» в національну інвестиційно-інноваційну систему, для чого потрібно налагодити спільну роботу державних органів, бізнесу, наукових та освітніх закладів для пошуку найкращих форм взаємодії та забезпечення інноваційного прориву в розвитку вітчизняної економіки.

1. Макаренко Є.В. *Особливості інноваційного розвитку європейських країн* / Є.В. Макаренко // *Проблеми науки*. – 2008. – № 7. – С. 39–42.

2. Іванова Н.В. *Інвестиційна складова реалізації моделі інноваційного розвитку економіки України* / Н.В. Іванова // *Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання*. – 2014. – № 5.

3. Федун І.Л. *Пріоритети підвищення інноваційно-інвестиційної активності в агропромисловому виробництві України* / І.Л. Федун // *Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання*. – 2014. – № 1.

4. *Проект ЄС «Розробка фінансових схем та інфраструктури для підтримки інновацій в Україні».*

5. *ЗУ "Про інноваційну діяльність". – від 04.07.2002 № 40-IV.*

6. *Про утворення державного підприємства «Державна інвестиційна компанія» // Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2010р. № 471.*

ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ІНВЕСТУВАННЯ У РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

©Чорій М.В.,2015

Сучасні тенденції в економіці України та туризмі дозволяють сказати про те, що ринок ресторанних послуг є достатньо перспективним для інвестування. Одним з методів інвестування є франчайзинг. Ресторанні мережі на основі франчайзингу є новою формою бізнесу в індустрії туризму України.

Теоретичні та практичні аспекти франчайзингу достатньо широко представлено у науковій та навчальній літературі, у галузевих періодичних виданнях та в мережі Інтернет.

Франчайзинг – це система мережевого (сітьового) бізнесу, до складу якої входить компанія франчайзер, що розробила, успішно використовує та продає елементи власного бізнесу, та компанії або підприємці – франчайзі, які придбали у франчайзера право користування брендом (торговельною маркою) та методами ведення бізнесу [1].

Успіх у сфері ресторанного бізнесу залежить від наявності концепції закладу ресторану, раціонального менеджменту, цінової політики, бездоганного сервісу, сучасної кухні та ін. Створити в умовах високої конкуренції прибуткове підприємство ресторанного господарства дуже важко. Тому великою популярністю користуються франчайзингові мережі.

Франчайзинговий пакет для закладу ресторанного господарства – це бізнес-структура з визначеною концепцією, асортиментом продукції, послуг, які дозволяють організовувати підприємницьку діяльність з мінімальним ризиком.

У Києві функціонує близько 100 ресторанів швидкого обслуговування, які складають ресторанні мережі. На українській кухні спеціалізуються фірми „Швидко”, „Три товстуні”, „Українське бістро”, „Два гуса”, „Матусина хата”, „Жили-були”.

Найбільш прибутковими та активними залишаються компанії, що розвивають іноземні франшизи. Серед українських компаній безумовним лідером - є компанія «Система швидкого харчування» (FFS). Деякі українські оператори ресторанного бізнесу активно розглядають можливості покупки іноземних франшиз для посилення власного портфелю бізнесу та збільшення капіталізації. Ринок ресторанного бізнесу займає найбільшу частку – біля 55% від усіх брендів, які розвивають франчайзинг в Україні.

Ресторанний бізнес України є привабливим для міжнародних компаній, які за умов стабілізації політичного та економічного стану держави, мають наміри реалізувати стратегічні програми щодо організації та розвитку франчайзингових ресторанних мереж в Україні. Підтвердженням вищезазначеного є наявність достатньо широких переліків пропозицій (каталогів) з продажу франшиз на організацію ресторанного бізнесу. Так, наприклад, з 51 пропозиції тільки 5 належить вітчизняним компаніям та відносяться до фаст-фудів [2]. Інші франшизи з організації кафе, кав'ярень, піцерій, ресторанів, фаст-фудів належать міжнародним компаніям, бренди яких мають як національне, так і світове визнання.

Тенденції на ринку франчайзингу є як достатньо позитивними так і такими, що стримують розвиток, але їх наявність свідчить про те, що франчайзинг буде ще не один рік стрімко розвиватися в Україні, адже даний напрямок зосереджує в собі не тільки вітчизняні бренди, але й відомі світові бренди, що, безсумнівно, є кращим стимулом для споживачів продукції або послуг. Нейтралізація чинників, що стримують активне впровадження франчайзингу, посилить переваги цієї прогресивної системи розвитку бізнесу.

Саме тому ринок франчайзингу можна розглядати як перспективний напрямок для ведення комерційної діяльності на території України та варто очікувати збільшення кількості франчайзерів та, особливо, франчайзі.

За умов розвитку ресторанного бізнесу в Україні шляхом активного формування ресторанних мереж франчайзинг визначається однією з найефективніших систем.

ЗАЙНЯТІСТЬ МОЛОДІ В ІННОВАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ: ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

©О.В. Чуб, 2015

Протягом минулого та на початку нового століття світ зазнав глибоких змін, що відобразились на всіх сферах людського життя. Новий тип економіки, що базується на знаннях, інноваціях, на науковому генеруванні нових ідей, на наявності передумов і готовності створення системних технологій, на здатності їх практичної реалізації в корпоративних системах різноманітних сферах економічної діяльності, створює передумови для становлення та розвитку інноваційної економіки. Найціннішим ресурсом інноваційного розвитку та економічного зростання будь-якої країни є трудовий потенціал, а основним джерелом його оновлення є молодь.

Інноваційний потенціал молоді охоплює комплекс характеристик — сучасні знання, розвинені інтелектуальні здібності, здатність до опанування новими знаннями, до генерації та реалізації нових ідей, до постійного саморозвитку, готовність брати участь в інноваційних процесах, швидка адаптація до змін [1, с. 389].

Безумовно, молодь є носієм інтелектуального потенціалу сучасного суспільства через вищу освіченість та кваліфікованість, через особливість психофізіологічних параметрів та здібності до креативного мислення. Молодь швидше за інші соціальні групи суспільства опановує інноваційні професії та спеціальності. Від молоді також залежить спадкоємність історії і культури, життя старших і відтворення прийдешніх поколінь. Отже, молодь виконує в суспільстві особливі функції, які не можуть замінюватись і реалізовуватись жодною іншою соціальною групою. Саме це дозволяє розглядати молодь як найважливіший соціальний ресурс суспільства, від якого значною мірою залежить стабільний соціально-економічний розвиток країни.

Сучасні реалії України в міжнародному вимірі конкурентноздатності економіки є досить слабкими для забезпечення стабільного розвитку, гарантій національної безпеки та виходу на європейські стандарти життя. В таких умовах зайнятість набуває першорядного значення, і особливо забезпечення її високого рівня для найбільш активної частини населення — молоді. Проблема зайнятості молоді має об'єктивний характер. В умовах вільної конкуренції на ринку праці через відсутність необхідного трудового і життєвого досвіду молоді особи часто не можуть на рівних конкурувати з досвідченими фахівцями.

В сьогоденні прикладом інновацій в молодіжному сегменті ринку праці може слугувати досвід молодих осіб з нестандартними кар'єрними стратегіями. З огляду на організацію робочих місць та робочого часу зайнятість поділяють на стандартну та нестандартну. До стандартної відносять найману працю, яка здійснюється у виробничому приміщенні роботодавця, зі стандартним навантаженням протягом дня, тижня, року; наявністю стабільного робочого місця; чітко визначеним часом початку та закінчення робочого дня; законодавчо встановленою тривалістю робочого дня (тижня, року). Все, що виходить за ці рамки відносять до нестандартної зайнятості, серед якої виділяють: тимчасову, неповну, неформальну, недо-, понад-, і самозайнятість. Долучаючись до атипових соціально-трудових відносин, молодь, особливо найменш конкурента її частина (учні, студенти, молоді матері і т. ін.), отримують шанс на практиці реалізувати альтернативні моделі успішності. Вимогою часу є постійний професійний розвиток особистості, що призводить до прагнення опанування високого рівня багатоступеневої системи професійної освіти. Також, однією з популярних альтернативних стратегій трудової поведінки є дауншифтинг, тобто свідомо відмова від традиційної нормативної кар'єри й інтенсивного графіку роботи на користь нових можливостей. Попри переваги, гнучкі соціально-трудові відносини мають численні недоліки і перш за все це стосується недотримання основних трудових прав та гарантій соціального захисту працівників [2, с. 286].

Вагомою складовою трансформації соціально-трудових відносин останнім часом є дистанційна зайнятість. Дистанційна праця для сучасної молоді — це форма зайнятості, яка стала можливою завдяки розвитку інформаційно-цифрових технологій, становленню інформаційно-електронного суспільства. З'явилась можливість створення робочого місця з багатьох спеціальностей, практично, в будь-якому місці,

де є Інтернет, або інші сучасні комунікаційні ресурси. Фактично відбувається поступове заміщення «реальних» механізмів і практик зайнятості на віртуальні аналоги. Це безпосередньо впливає на специфіку соціальних інтеракцій, які стають більш пластичними, трансграничними і більш насиченими як у змістовному, так і у візуальному плані.

Віртуальний простір в теперішній час успішно освоюється практично всіма категоріями населення, що обумовлено як відносною доступністю, інформаційною насиченістю, візуальною привабливістю, так і можливістю здійснювати реальні соціальні взаємодії, будувати стійкі комунікативні зв'язки. Для більшості підлітків і молодих осіб реальний та віртуальний світ ототожнилися. Тому дистанційна зайнятість, яка характеризується віртуальністю, для молоді є простою в опануванні — всі інструменти її технічної реалізації для неї відомі [3].

Перспективність молоді як інноваційної компоненти трудового потенціалу підтверджується дослідженнями Агентства Bloomberg. Щорічні дослідження Глобального індексу інновацій, у якому фігурують 50 країн світу, засвідчують, що за сукупним показником Україна зайняла у 2014 році 33 місце, а в галузі освіти увійшла до п'ятірки лідерів.

Достатньо високим показником слід вважати 5-те місце України в рейтингу рівня кваліфікації людських ресурсів, що за умови гармонійного законодавства та сприятливої політичної ситуації зможе дати суттєвий поштовх для розвитку економіки [4, с. 15].

Чверть населення України (більше 11 мільйонів) – особи у віці від 18 до 35 років. За даними Київського міського центру зайнятості 40 % осіб, що перебувають на обліку — це молодь до 35 років. Таке становище пояснюється низкою причин. По-перше, більшість роботодавців не охоче приймають на роботу молодь без практичного досвіду. По-друге, у зв'язку з підвищенням пенсійного віку працівники старші за 50 років залишаються на своїх робочих місцях. По-третє, у зв'язку з розгортанням кризових явищ кількість робочих місць в економіці скорочується, а нові майже не створюються, що посилює конкуренцію на ринку праці.

Викладене дозволяє зробити висновок, що оптимізація та раціоналізація молодіжної зайнятості сприятиме посиленню інноваційного потенціалу вітчизняної економіки.

1. Красножон Н.С., *Інноваційний потенціал молоді: проблеми реалізації на ринку праці* / Н.С. Красножон // *Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку*. — 2013. — С. 388-400. — Режим доступу: nbuv.gov.ua/j-pdf/sim_2013_2013_32.pdf

2. Ядова М.А. *Социальные инновации в развитии трудовых отношений и занятости в XXI веке* / Сборник материалов конференции. Под общей редакцией проф. З.Х. Саралиевой — Н.Новгород: издательство НИСОЦ, 2014. — 844 с.

3. Правкина Я.Ю. *Социологический анализ дистанционного труда как инновационной формы занятости современной молодежи* // *Современные научные исследования и инновации*. 2012. № 4 [Электронный ресурс]. URL: web.snauka.ru/issues/2012/04/11168

4. *Вісник ринку праці № 2(36)/2015. Бюлетень видається Київським міським центром зайнятості.*

МОДЕЛЬ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

© Чукурна О.П., 2015

Під виробничою інфраструктурою розуміють комплекс галузей, які забезпечують зовнішні умови для виробничих процесів. В свою чергу на створення умов для розвитку виробничої інфраструктури впливають багато факторів, які потребують дослідження на наукового обґрунтування ступеню їхнього впливу. В умовах інтеграції української економіки до Європейського союзу з особливою актуальністю постає питання оцінки та аналізу факторів впливу на виробничу інфраструктуру машинобудівної галузі. Важливим науковим завданням є визначення найбільш конкурентоспроможних галузей машинобудування, які здатні інтегруватися в Європейській простір та факторів, які впливають на ці процеси. Рішення цього завдання є можливим за допомогою багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу. Для реалізації поставленої мети були проаналізовані дані статистичної звітності Держкомстату України [1]. Аналіз передбачав оцінку впливу факторів на обсяги реалізованої продукції машинобудування в Україні за допомогою розрахунку коефіцієнту парної кореляції. Результатом розрахунку коефіцієнту парної кореляції явилось визначення двох найбільш впливових факторів на обсяги реалізованої продукції машинобудування: інвестиції в основний капітал та експорт машин та устаткування. Ці фактори були взяті в основу для побудови моделі майбутньої багатофакторної регресії, яка дасть змогу визначитися з перспективами подальшого розвитку машинобудівельної галузі в умовах вектору інтеграції до ЄС.

Таблиця 1

Дані для регресійного аналізу

Рік	обсяг реалізованої продукції машинобудування (У)	Інвестиції в основний капітал млн. грн. (x1)	Експорт машин та устаткування тис. дол.(x2)
2003	35133,1	51011	2326053,7
2004	53569,3	75714	3030986,4
2005	59668,1	93096	2841801
2006	68730,6	125254	3330484,4
2007	98339,9	188486	4976564,2
2008	121780,4	233081	6341139,6
2009	85833	151777	5014319,1
2010	116348,5	189060,6	5670416,3
2011	133469	259932,3	6758995,2
2012	143533,1	293691,9	7026670,7
2013	117301,9	267728	6975000,3

Статистичний аналіз багатофакторної регресії проводиться аналогічно аналізу простої лінійної регресії. В результаті проведення статистичного аналізу обов'язково оцінюється стандартна помилка, розраховується точність, адекватність та надійність отриманої моделі.

Точність моделі характеризуються коефіцієнтами R – коефіцієнт кореляції, R- квадрат – коефіцієнт детермінації та стандартної помилки. Ці коефіцієнти приймають значення від 0 до 1 (по модулю) та характеризують R – силу взаємозв'язку між даними, R-квадрат (R^2) – відсоток ситуацій, які описуються. Коефіцієнт детермінації R^2 представляє частку варіації залежної змінної У, яка пояснюється взаємозв'язком У з перемінними Х[2].

В нашому випадку ці коефіцієнти представлені у вигляді таблиці 2.

Результати регресійної статистики

Регресійна статистика	
Множинний R	0,979402159
R-квадрат	0,95922859
Нормований R-квадрат	0,949035737
Стандартна помилка	8085,670112
Спостереження	11

Ці показники приймають не достатньо великі значення, що свідчить про досить високу точність моделі. Наступним кроком є розрахунок стандартної помилки, яка показує наскільки сильно точки вихідних даних відхиляються від прямої регресії. Значення стандартної помилки не повинно перевищувати 30% від абсолютної величини різниці максимального та мінімального значень часового ряду. В нашому випадку різниця значень дорівнює: $117301,9 - 35133,1 = 82168,8$. Значення стандартної помилки: $8085,67$. Таким чином, $(8085,67/82168,8)*100 = 9,84\%$. Цей показник не перевищує максимальне значення стандартної помилки, тому модель є достатньо надійною.

Модель вважається надійною, якщо ці коефіцієнти не перевищують абсолютного значення 0,05 (табл.3.).

Таблиця 3

Результати дисперсійного аналізу

Дисперсійний аналіз	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	Значимість <i>F</i>
Регресія	2	12305192251	6152596125	94,10796245	2,76327E-06
Остаток	8	523024489,3	65378061,17		
Ітого	10	12828216740			

В нашому випадку параметри надійності дорівнюють по F-критерію ($94,10 > 0,05$). Цей показник є дуже високим та свідчить про високу надійність моделі. Але, за P-значенням одне з них дорівнює (для $Y = 0,39 > 0,05$), що в свою чергу вказує на недостатню надійність моделі.

Адекватність моделі характеризується коефіцієнтом автокореляції r котрий може приймати значення від 0 до 1 й для адекватності моделі його значення повинно бути якомога меншим, тобто наближатися до 0. На відміну від коефіцієнта кореляції, котрий показує силу зв'язку між залежними величинами, автокореляція вказує на силу зв'язку між значеннями однієї змінної [2]. Результати отриманого регресійного рівняння представлені в таблиці 3

Таблиця 3

Результати регресійного рівняння

	Коефіцієнти	Стандартна помилка	<i>t</i> -статистика	P-Значення	Нижні 95%	Верхні 95%	Нижні 95%	Верхні 95%
Y-перетин	9614,3112 86	10699,7529	0,89855451 6	0,3951290 04	- 15059,363 12	34287,985 69	- 15059,363 12	34287,985 69
Перемінна X 1	0,2453686 92	0,154799075	1,58507853 8	0,1516084 42	- 0,1115986 16	0,602336	- 0,1115986 16	0,602336
Перемінна X 2	0,0083745 47	0,007192582	1,16433121 3	0,2778346 49	- 0,0082115 76	0,0249606 71	- 0,0082115 76	0,0249606 71

Виходячи з проведених розрахунків, було отримано наступне рівняння багатofакторної регресійної моделі (1):

$$Y = 9614,31 + 0,24X_1 + 0,0083X_2 \quad (1)$$

Отримана модель надасть змогу прогнозувати зміну обсягів реалізації продукції машинобудування залежно від основних факторів, що впливають на її розвиток.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] - Режим доступу: ukrstat.gov.ua/

4. Янковий О.Г., Яшкіна О. І. Прогнозування взаємопов'язаних показників соціально-економічного розвитку України // Статистика України. – 2006. - №3. – с.61-66

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

© Чуприна О.О., 2015

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується різким зростанням ролі і значення інформації в сфері регулювання міграційних процесів, що проявляється масовістю інформаційних потоків, які набувають усе більшої інтенсивності. Проблема забезпечення ефективного регулювання міграційних потоків розв'язується відповідними ланками інформаційної інфраструктури, які працюють у напрямі вирішення поставлених задач.

Слід звернути увагу, що на даний час для більшості держав, в тому числі і в Україні, розвиток інформаційного суспільства є одним з національних пріоритетів. Так, серед основних стратегічних цілей розвитку інформаційного суспільства в країні визначено формування і розвиток сучасної національної інформаційної інфраструктури [1; 2; 3].

На жаль, сьогодні не має єдиного трактування терміну «інформаційна інфраструктура». Узагальнюючи різні підходи до дефініції цього поняття визначимо, що інформаційна інфраструктура — це система програмно-технічних засобів, організаційних структур, інституцій, які забезпечують функціонування й розвиток інформаційного простору та засобів інформаційної взаємодії.

Слід звернути увагу, що інформаційна інфраструктура в сфері управління міграційними процесами, по-перше, включає систему програмно-технічних засобів, інституцій і структур, що впливають на якість, доступність та прозорість інформації щодо міграційних процесів та міграційної політики на різних рівнях; по-друге, являє собою систему програмно-технічних засобів і технологій, організаційних структур, які забезпечують функціонування й розвиток інформаційного простору та засобів інформаційної взаємодії, які спрямовано на моніторинг, оцінку, аналіз, контроль за міграційними потоками, ефективне регулювання міграційних процесів на основі достовірної та оперативної інформації про обсяги та інтенсивність переміщень населення, структуру міграційних потоків, виявлення причинно-наслідкових зв'язків тощо.

Слід констатувати, що інформаційне забезпечення міграційних процесів, яке існує нині в Україні, все ще має розрізнений, несистемний характер. Така ситуація пов'язана з тим, що проблемами міграції в країні займаються ряд міністерств та відомств. Серед основних з них слід відзначити наступні: Міністерство соціальної політики, Міністерство закордонних справ, Міністерство внутрішніх справ, Управління міліції міграційного контролю Міністерства внутрішніх справ України, Державна прикордонна служба України, Комітет з національностей і міграції, Державна міграційна служба України (ДМСУ) та ін. Однак, необхідно зазначити, що для формування виваженої державної міграційної політики є необхідним постійний моніторинг і отримання об'єктивної інформації про стан міграційних процесів у державі, моделювання їх впливу на соціально-економічний розвиток держави. Тому підвищується актуальність впорядкування джерел бази даних з питань міграції, а також вдосконалення регулювання міграційних процесів на основі автоматизації систем управління, а точніше, створення інформаційно-аналітичної системи, функціонально сумісної з міжнародними інформаційними системами і спрямованої на формування єдиного інформаційно-правового простору.

Слід погодитись з автором наукового дослідження [4], який акцентує увагу на необхідності створення автоматизованої системи постійного моніторингу міграційних процесів. Серед основних завдань такої системи автором відзначено наступні: збір інформації про масштаби, напрями й характер територіальних переміщень населення; виявлення й відстеження тенденцій зовнішніх і внутрішніх міграцій; визначення причинно-наслідкових зв'язків міграцій з економічними, соціальними й демографічними процесами у країні й світі для підготовки можливих варіантів коригування державної міграційної політики; прогнозування міграційних ситуацій і моделювання міграційної поведінки людей в контексті соціально-економічного розвитку держави; підготовка аналітичної інформації, необхідної для розробки та реалізації заходів міграційної політики щодо територіального збалансування попиту і пропозиції робочої сили залежно від стану регіональних ринків праці [4].

Необхідно зазначити, що в Україні схвалено Концепцію, яка визначає підходи до формування та

створення єдиної інформаційно - аналітичної системи управління міграційними процесами. Передбачається, що по завершенні розробки ця система дасть можливість автоматизувати процеси діяльності ДМСУ, здійснювати обмін інформацією з іншими органами державної влади з метою забезпечення реалізації ними державної політики у сфері міграції, а також сприятиме удосконаленню системи державного управління міграційними процесами відповідно до міжнародних стандартів у сфері реалізації прав людини. Концепцію передбачається реалізувати протягом 2013–2015 рр. На першому етапі заплановано здійснити організаційні та технічні заходи із формування інформаційно-аналітичної системи, розробити та прийняти нормативні акти, необхідні для її впровадження та функціонування [2]. На сьогодні єдина інформаційно-аналітична система управління міграційними процесами перебуває у стадії формування. Реалізація передбачає створення єдиної інформаційної (автоматизованої) системи обліку та аналізу міграційних потоків із забезпеченням конституційних гарантій недопущення поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди; інформування громадян України про ситуацію на зовнішньому ринку праці, фактори ризику, які можливі під час працевлаштування за кордоном, мотивацію переселення та проблеми мігрантів, труднощі адаптації; розроблення інформаційних матеріалів для ознайомлення потенційних українських мігрантів з особливостями держав призначення; включення міграційної складової до статистичних даних за результатами дослідження стану реалізації прав громадян на соціальний захист, охорону здоров'я, освіту, працю тощо.

Слід зазначити, що в 1 кварталі 2015 р., в рамках реалізації Концепції, закуплено обладнання, спеціальне програмне забезпечення для створення підсистем «Біженці», «Іноземці» та «Оформлення документів, що підтверджують громадянство України» Єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами, організовано канали зв'язку ДМСУ та Міністерством внутрішніх справ з їх територіальними підрозділами і доукомплектування територіальних органів ДМСУ автоматизованими робочими місцями для видачі паспортів.

Таким чином, сучасні умови потребують нових підходів до регулювання міграційних процесів, а саме: запровадження сучасних інформаційних технологій у діяльності органів державної влади для забезпечення виконання покладених на них завдань і функцій, оперативне отримання актуальної та достовірної інформації про стан і тенденції міграційних процесів, виявлення причинно - наслідкових зв'язків, їх впливу на соціально-економічний стан країни. Використання відповідної інформаційної інфраструктури здатне підвищити ефективність регулювання міграційних процесів на рівні окремих державних органів під час реалізації своїх завдань, а також сприяти інтеграції їх діяльності в сфері міграції.

1. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 09.01.2007 р. № 537-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16.

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції створення єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами» від 7.11.2012 р. № 870-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/870-2012-р.

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15.05.2013р. № 386-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-р.

4. Калюжна Н.Л. Управління міграційними процесами та шляхи їх вдосконалення у

5. вітчизняній та міжнародній практиці [Електронний ресурс]. - Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpdduu/du151/g%20(7).htm

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

© Шафієва Л. Г., 2014

Інноваційний розвиток промислового підприємства в сучасних умовах — це невід’ємна частина його основної діяльності, оскільки сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності продукції і підприємства в цілому. Останнє, у свою чергу, відображається на показниках прибутку і ефективності виробництва. Проте українська економіка несе в собі спадщину планово-адміністративної економіки, в якій важлива роль впровадження інновацій відводилася тільки в перспективних галузях.

Керівники багатьох підприємств, організацій і фірм досі не усвідомлюють першочерговість науково-технічного розвитку своїх об’єктів і не надають великого значення підвищенню якості продукції і послуг, віддаючи перевагу економії на витратах як способу максимізації прибутку. Це відразу знижує адаптивність промислових підприємств до змін в зовнішньому середовищі і робить їх неконкурентоздатними в середньостроковому і довгостроковому періодах.

Досвід промислово розвинених країн показує, що роль інновацій в економіці велика. Вони як прояв НТП допомагають змінювати і удосконалювати не лише товари і послуги, але і систему управління підприємствами, приводячи її у відповідність з вимогами сучасного середовища. Таким чином, інновації на підприємстві виступають формою прояву науково-технічного прогресу на мікрорівні. Ефективність інноваційного(науково-технічного) розвитку підприємства визначається виходячи із співвідношення ефекту і витрат, що сформували його. Витрати на вдосконалення технології і організації виробництва впливають на нормативи трудомісткості, витрати матеріалу і продуктивність устаткування, що кінцем кінцем відбивається на собівартості продукції. Планування витрат на вдосконалення технології полягає у визначенні величин приросту цих витрат, що забезпечують бажані прирости значень вказаних нормативів. Ефективність — відносна величина, яка вимірюється в частках одиниці або у відсотках і яка характеризує результат понесених витрат. Критерієм ефективності виступає максимізація ефекту (прибутку) при заданих витратах або мінімізація витрат (витрат виробництва) на досягнення заданого ефекту [2].

Вітчизняні підприємства в умовах спаду виробництва в період економічних реформ зіткнулися з серйозною проблемою в області інноваційного розвитку. Основні складнощі були викликані відмовою у фінансуванні НДДКР з боку держави, що призвело до тимчасового заморожування цього виду діяльності на підприємствах.

Перехід підприємств на самофінансування, залучення інвестицій великих міжнародних організацій дали новий поштовх інноваційній діяльності підприємств. Крім того, керівники промислових підприємств усвідомили що стратегічне планування в області інновацій — це засадничий елемент підвищення ефективності діяльності підприємства в ринкових умовах господарювання. У зв’язку з цим частина внутрішніх інвестицій стала спрямовуватися на інноваційний розвиток підприємства.

Інновації, проте, вимагають не лише значних інвестицій, але і ефективного управління з метою отримання позитивного результату від їх застосування. Щоб організувати процес управління інноваціями на мікрорівні, необхідно вирішити наступні завдання [1]:

- привести у відповідність мету управління інноваціями з метою функціонування підприємства в цілому (наприклад розробка якісно нового товару для захоплення певного сегменту ринку);
- виявити свої конкурентні переваги і недоліки (наприклад, кваліфікований дослідно-конструкторський персонал, але слабка інвестиційна база);
- визначити методи управління інноваціями(аналітичні, дослідно-експериментальні, прогнозування, економічні, соціально-психологічні, адміністративні та ін.);
- побудувати механізм управління інноваціями.

Прогнозування інновацій на підприємстві є знаходженням найбільш вірогідних і перспективних шляхів розвитку в технічній області. Воно дає можливість заглянути в майбутнє і побачити, які найбільш вірогідні зміни можуть статися в області вживаної техніки і технології, а також в продукції, що випускається, і як це позначиться на конкурентоспроможності підприємства. Прогнозування інновацій

включає реалізацію трьох основних етапів: 1. встановлення об'єкту прогнозу; 2. вибір методу прогнозування (наприклад, метод екстраполяції, методи експертних оцінок, методи моделювання та ін.); 3. розробка самого прогнозу і його імовірнісна оцінка [3].

Останніми роками великого значення набула проблема системного реформування українських підприємств. Встає питання про кардинальну зміну технології виробництва, що пов'язано з інноваційною стратегією розвитку підприємств і організацій. Ефективна розробка і впровадження інновацій дозволяють підприємству успішно функціонувати у вже освоєних областях і відкривають можливості виходу на нові напрями. Особливу роль це набуває в умовах ринкової економіки, що характеризується швидкою зміною кон'юнктури і активною конкурентною боротьбою підприємств. На успіх реалізації інновацій на підприємстві впливає безліч чинників, у тому числі наявність науково-технічного потенціалу, виробничо-технічної бази, основних видів ресурсів, великих інвестицій, відповідної системи управління.

Правильне співвідношення і використання цих чинників, а також тісний взаємозв'язок через систему управління між інноваційною, виробничою і маркетинговою діяльністю підприємства призводять до позитивного результату здійснення інноваційної стратегії.

У основі формування інноваційних стратегій лежать спільні соціально-економічні цілі і інноваційні завдання підприємства. Отримання прибутку і її максимізація виступають засадничою метою підприємства в ринкових умовах. Правильно сформований портфель інноваційних стратегій сприяє раціональнішому розподілу ресурсів і, відповідно, впливає на ефективність діяльності підприємства в цілому. Проте процес розробки і впровадження інноваційної стратегії багато в чому залежить від чинників зовнішнього середовища. При стратегічному плануванні необхідно враховувати і інноваційний потенціал конкурентів, і відношення держави до інноваційної діяльності підприємств, і загальну науково-технічну, економічну, політичну і соціальну атмосферу в країні.

1. Інноваційний розвиток в Україні : наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації. Аналітична доповідь центру Разумкова // Національна безпека і оборона. – 2009. – № 7. – С. 2–14.

2. Гаман М. В. Державне регулювання інноваційного розвитку України / М. В. Гаман. – К.: Видавництво НАДУ, 2008. – 386 с.

3. Микитюк П. П. Аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств : монографія / П. П. Микитюк. – Тернопіль: Тернограф, 2009. – 304 с.

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ПРИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

©Швая Г. П., Шматковська Т. О., 2015

На сучасному етапі становлення ринкової економіки постає невідкладна об'єктивна необхідність проведення раціональної реструктуризації сільського господарства, яка сприяла б збалансованому розвитку продуктивних сил виробничих відносин відповідно до нової економічної ситуації. Одним із напрямів реструктуризації є перехід сільського господарства на інноваційні засади розвитку. Використання новітніх технологій у аграрному секторі економіки, при виробництві нових, зокрема екологічнобезпечних видів продукції створює для аграрних підприємств основу довгострокової конкурентної стратегії, формування і задоволення нових потреб споживачів; підсилює ринкові позиції лідерів світової економіки за рахунок комерційного використання інновацій.

Вивчення проблем, пов'язаних з реструктуризацією та ефективним господарюванням сучасних агроформувань, стало предметом дослідження багатьох вітчизняних вчених-аграрників, серед яких В.М. Геєць [1], О.І. Дачій [2], І.Г. Кириленко [5], П.М. Макаренко та інші. Ними подаються різні пропозиції щодо варіантів розвитку аграрного сектора, здійснення перебудови аграрно-економічних відносин.

Для забезпечення ефективного розвитку національного господарства України необхідно вийти на правильний шлях його реструктуризації. Як свідчить зарубіжний досвід, таким напрямом є інноваційний. Для інноваційного розвитку характерним є високий рівень розвитку освіти, науки та структур інноваційного підприємництва. Основою інноваційного розвитку є випереджувальні інвестиції, зокрема фінансові, високий рівень фахових знань, широка інформатизація, потужний інтелектуальний потенціал суспільства. В інноваційній економіці активний розвиток отримує підприємництво, маркетинг, капіталотворення та глобалізація економіки [3; 7-10].

Для результативного і ефективного функціонування формувань інноваційного підприємництва останні повинні мати банк інновацій, який повинен постійно поповнюватися за рахунок збору і обробки наукової інформації (ідей, пропозицій, розробок). Продукція банку інновацій має використовуватися для: експертної оцінки і відбору реальних інновацій до впровадження; складання бізнес-плану і підготовка дрібних інновацій до впровадження; надання інформації суб'єктам господарювання про бізнес-інновації; розробки інвестиційних проектів крупних інновацій; підготовки інноваційно-інвестиційних матеріалів до подальшої практичної реалізації; Забезпечення економічного зростання в сучасних умовах потребує створення відповідних умов і механізмів, що стимулюватимуть інноваційну діяльність та впровадження її результатів в господарчу практику. До найбільш поширених засобів в цьому напрямку можна віднести й створення технологічних парків.

Технологічний парк України - це здебільшого комплекс підприємств та організацій з визначеними науково-технічними напрямками. Комплекс об'єднує дослідження, розробки та виробництво і на основі підприємницької діяльності забезпечує реалізацію високих технологій, виготовлення конкурентоспроможної продукції [3]. Матеріальною базою інноваційної структури є значна наукова організація з розвинутою виробничою, господарською та соціальною інфраструктурою, об'єкти якої зорієнтовані на розробку і впровадження нових технологій. Технопарки створюються з метою: інтенсифікації розробок, виробництва і впровадження наукоємної конкурентоспроможної продукції; координації і взаємного погодження дій учасників Технопарку, спрямованих на задоволення потреб внутрішнього ринку та нарощування експортного потенціалу країни; організаційного удосконалення інноваційної діяльності та комерційного трансферу науково-технічних розробок; залучення внутрішніх та іноземних інвестицій для вирішення завдань, що стоять перед Технопарком; організації виробництва та широкого використання інноваційних продуктів Технопарку; створення нових і збереження існуючих робочих місць; іншої діяльності, що не суперечить чинному законодавству.

Специфічним структурним підрозділом, який може належати до складу технопарку, є технологічний інкубатор (бізнес-інкубатор). Головними цілями створення технологічного інкубатора є: сприяння розробці продукції, заснованої на новітніх технологіях відповідно до профілю технологічного парку;

підтримка продуктивних і процесорних інновацій; економічне пожвавлення регіонів; створення робочих місць чи завантаження існуючих; залучення виробничих потужностей, які не використовуються. Технологічний інкубатор (інкубатор інноваційних підприємств) виконує функції, які забезпечують створення в технопарку підприємств малого і середнього інноваційного бізнесу (у тому числі приватного), надання їм допомоги в найважчі перші 2-3 роки існування до початку їхнього самостійного функціонування на ринку [4].

Значного розвитку за останні роки набуває дорадницька діяльність. Найбільшого поширення вона отримала в сільському господарстві. Це пов'язано з тим, що в умовах переходу аграрного сектора до ринкової економіки, реформування земельних відносин і відносин власності відбувається процес перетворення підприємств у все більш складні системи організації сільськогосподарського виробництва, матеріально-технічного та фінансово-кредитного забезпечення, які підвищують вимоги до методів управління. Об'єктивна необхідність запровадження аграрного дорадництва пов'язана також із кризовою ситуацією в сільському господарстві. Дослідженням виявлено, що найбільш суттєвими причинами його занепаду стали: деформація структури аграрного виробництва, знищення тваринницької галузі, зниження родючості земель, катастрофічне падіння виробництва продукції, детехнологізація і деіндустріалізація аграрного сектору, а також занедбання соціального розвитку села. Крім того, на стан сільськогосподарського виробництва негативно впливає погіршення екологічного стану країни, яке виражається: стабільним зростанням техногенного навантаження на оточуюче природне середовище; неухильною деградацією ґрунтів (вітровою, водною, механічною).

Вихід з кризової ситуації і подальший розвиток аграрного сектора економіки залежить від двох визначальних факторів – підтримки сільського господарства з боку держави та прагнення галузі використовувати науково-технічні досягнення через систему дорадництва. Сільське господарство має розвиватися на засадах науково-технічного прогресу, широкого використання інновацій, на основі екологічних технологій, які забезпечують відновлення родючості ґрунтів, високу продуктивність галузі, виробництво екологічнобезпечної продукції. Практика показує, що система сільськогосподарського дорадництва в Україні проходить складний шлях становлення: позбавлене колишньою командно-управлінською плановою системою господарювання розуміння того, що дорадництво несе селу нові знання, сучасні технології, ринкові методи господарювання та інформацію, сприяє зменшенню безробіття та активізує потенціал сільських громад, повертається досить повільно.

1. Геєць В.М. *Перспективи аграрних трансформацій та їх вплив на розвиток подій в економіці України* / В.М. Геєць // *Економіка АПК*. – 2006. – № 7. – С. 11–14.

2. Дацій О.І. *Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України* / О.І. Дацій. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 428 с.

3. Краснокутська Н. В. *Інноваційний менеджмент : навч. посібник [Текст]* / Н.В. Краснокутська – К. : КНЕУ, 2003. - 504 с.

4. Мазур О.А. *Технологічні парки. Світовий та український досвід* / О.А. Мазур, В.С. Шовкалюк. – К. : Прок-Бізнес, 2009. – 70 с.

НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

© Швець О., 2015

Страховий ринок України перебуває на стадії становлення та розвитку, діяльність вітчизняних страхових компаній стимулює сильна конкуренція іноземних страхових компаній. Тому впровадження інновацій є запорукою успіху в безкомпромісній конкурентній боротьбі.

На ринку страхування збільшується кількість компаній з іноземним капіталом. Діяльність цих компаній посилює конкуренцію на страховому ринку, що стимулює страховиків використовувати інноваційний підхід до розвитку страхових продуктів та каналів продажу, які відповідають вимогам страхового ринку України.

Такий підхід включає прямий продаж вітчизняним споживачам, підтримку українських та міжнародних страхових посередників, а також співробітництво з іншими страховиками з метою співстрахування та перестраховування особливо великих ризиків. Отже, сучасний стан ринку страхування життя вимагає від страховиків підвищення стандартів роботи через впровадження інновацій.

Одним з найважливіших напрямків впровадження інновацій слід розглядати маркетингову діяльність. Впровадження маркетингу в діяльність страхових компаній дозволяє підвищувати ефективність надання послуг. Страховий маркетинг повинен бути орієнтований на найширше коло клієнтів, на їх різноманітні інтереси. На думку Т. Сініциної, новий страховий продукт повинен задовольняти сучасні потреби страхувальника; відрізнятися та бути цікавим для достатньо великого числа споживачів; бути простим та зручним у продажу; мати конкурентні переваги; відрізнятися сервісом та високою якістю тощо [1, с. 212].

З огляду на це інноваційність страхового продукту повинна проявлятися в таких напрямках як канали збуту; методи перестраховування; обслуговування та послуга.

Вибір каналів збуту відіграє важливу роль у страховій діяльності, оскільки цей процес передбачає розповсюдження страхових послуг, за допомогою підприємств або окремих осіб, які виконують посередницькі функції між страховиками та страхувальниками. Використання інноваційного підходу при виборі каналів збуту дозволяє охопити якомога ширшу аудиторію споживачів. Розповсюдження страхових послуг відбувається через канали прямого продажу або через посередників – страхових агентів та брокерів.

З метою забезпечення фінансової стійкості страховики при страхуванні великих ризиків використовують *перестраховування*. В Україні переважає пропорційне перестраховування, але в зв'язку зі збільшенням кількості компаній з іноземним капіталом все частіше укладаються договори непропорційного перестраховування.

Інноваційність в обслуговуванні передбачає використання web-інтерфейсу та асистанс- програм. Впровадження web-програм у страхуванні дозволяє страховикам здійснювати дистанційне обслуговування клієнтів, сприяє зменшенню адміністративних витрат страховика та скороченню часу на укладання договору. Програма інтерфейс у страхуванні, а саме – на ринку страхування життя сприяє дистанційному доступу клієнтів до власних накопичувальних рахунків, надає можливість відслідковувати стан власного рахунку. Асистанс програми передбачають консультації та надання додаткових послугу клієнтам в разі настання страхового випадку. За умови ефективного правового регулювання та досконалої нормативно-правової бази ці інноваційні програми значно полегшать співпрацю між страховими компаніями та страхувальниками.

Інноваційність у страхових послугах. Останнім часом на вітчизняному ринку страхування життя з'явилося чимало інноваційних продуктів, що привертають увагу потенційних клієнтів та посилюють конкурентні переваги страхових компаній, які їх впроваджують. Серед таких продуктів найбільш цікавими є програми, що передбачають розміщення коштів у золото, житлові програми (розробленні надійних накопичувальних програм з цільовим призначенням (наприклад, з метою купівлі нерухомості), які дозволяють накопичувати квадратні метри нерухомості, дитячі соціальні проекти та інвестиційні фонди (продукт unit-linked) [2, с. 132].

Таким чином, незважаючи на ряд позитивних зрушень в останні п'ять років зростання класичного страхового ринку України все ще страждає відсутністю у широкій аудиторії страхової культури і довіри до страхування. Тому безперечно, основним завданням на даному етапі для збільшення популярності страхування є підвищення страхової культури у населення України.

Виважена маркетингова політика, розробка вигідних умов, інноваційні підходи до організації діяльності, підтримання іміджу і репутації шляхом забезпечення високих рівнів виплат по страхуванню – ось що збільшить довіру до страхових компаній, що в кінцевому результаті позитивно вплине на розвиток однієї з перспективних сфер підприємницької діяльності.

1. Сініцина Т.А. *Формування системи маркетингової діяльності страхової компанії* / Т.А. Сініцина // *Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая.* – 2014. – №5. – С. 210-216

2. Смирнова Е.А. *Планирование маркетинговой деятельности в страховой компании* / Е.А. Смирнова // *Маркетинг і менеджмент інновацій.* – 2012. – № 4. – С. 130-135

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

©Шевчук А.А., Шматковська Т.О., 2015

Актуальною проблемою сучасної економіки України є утвердження інноваційної моделі її розвитку. Поступове входження України в світову економіку та її адаптація до вимог європейської спільноти сприяє формуванню нових підходів до розвитку інноваційно-інвестиційної моделі економіки.

Якісне економічне відновлення та зростання в Україні може бути забезпечене тільки за допомогою інноваційних процесів, спроможних реалізовувати новітні технології та найсучасніші наукові знання. Інвестування капіталів в нові технології дозволить істотно активізувати виробничу активність, збільшити кількість робочих місць, а також, що особливо важливо, стимулюватиме інноваційний розвиток підприємств, організацій, а отже, розвиток регіонів та економіки країни загалом. Інноваційно-активні підприємства - це підприємства, які витрачали кошти на інноваційну діяльність та які реалізовували інноваційну продукцію протягом останніх трьох років [1].

Інноваційну інфраструктуру утворюють сукупність підприємств, організацій, установ, їхніх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності. Основними елементами інноваційної інфраструктури є державні інноваційні фінансово-кредитні установи, венчурні компанії і фонди, зони інтенсивного науково-технічного розвитку, технологічні парки, інноваційні центри консалтингові фірми тощо.

Одним із завдань регіональної інноваційної інфраструктури є забезпечення всього інноваційного циклу, тому одним із підходів до формування структури є створення науково-технологічних кластерів, орієнтованих на певний сегмент ринку, продукції і послуг (Рис. 1).

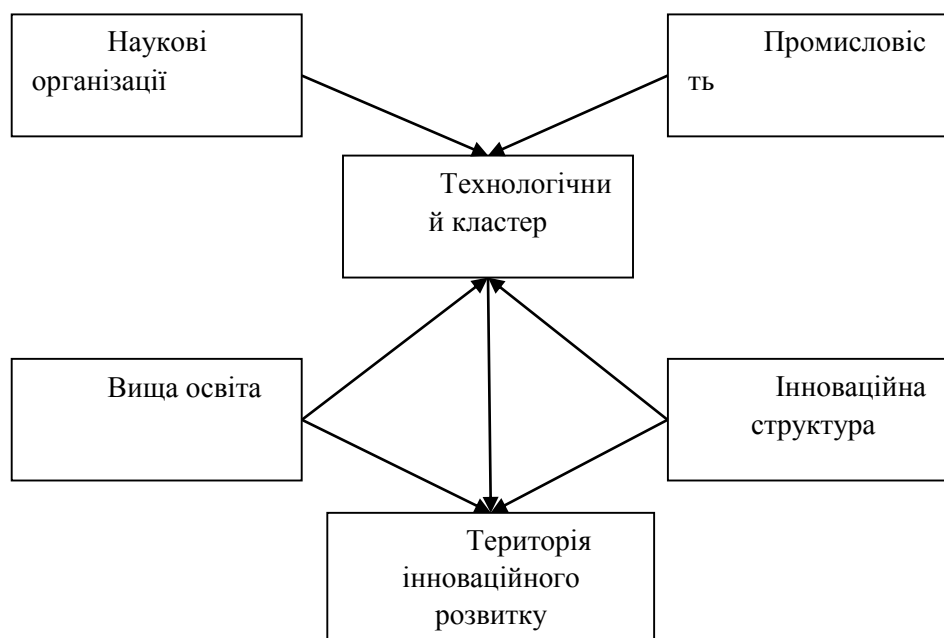

Рис.1. Схема формування території інноваційного розвитку

Для забезпечення необхідної підтримки інноваційних процесів необхідна відповідна інфраструктура, що здійснювала б фінансовий, інформаційний, консалтинговий, маркетинговий та інші види підтримки інноваційних проектів. Сукупність науково-технологічних кластерів та інноваційної інфраструктури створює умови для розвитку території, на якій вони розміщені.

Законодавче забезпечення інноваційної діяльності в Україні насамперед регулюється Законом України "Про інноваційну діяльність" (ВРУ від 04.07.02 №40/IV), де подані термінологія та основні аспекти державного регулювання в сфері інноваційної діяльності, охарактеризовано правовий режим

інноваційних проєктів, продуктів, інноваційних підприємств та методологію їх державної реєстрації, а також особливості фінансової підтримки та міжнародного співробітництва в сфері інноваційної діяльності [2]. У Законі України "Про наукову і науково-технічну діяльність" (№1316-

IV/2003) визначаються організаційні, правові та фінансові засади функціонування та розвитку науково-технологічної сфери. Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" (3715-17, 2012) створює правову базу для концентрації ресурсів держави на провідних напрямках науково-технологічного оновлення виробництва, забезпечення вітчизняного ринку конкурентною, наукомісткою продукцією та виходу з нею на світовий ринок. У Законі України "Про спеціальний режим діяльності технологічних парків" (№3333-IV/2006) визначено правові та економічні засади запровадження та функціонування спеціального режиму інноваційної діяльності технологічних парків. Також в даній сфері суспільних відносин діють Цивільний Кодекс України (глава IV "Право інтелектуальної власності"), Закони України "Про інвестиційну діяльність" (№1560-12), "Про наукову і науково-технічну експертизу" (№51/95-ВР), "Про власність" (№697-ХІІ), "Про державне регулювання в сфері трансферу технологій" (№143-V) [3].

Державні органи намагаються врегулювати, насамперед, питання фінансової підтримки інноваційного процесу. Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність», Кабінет Міністрів України створює спеціалізовані державні інноваційні фінансово-кредитні установи для фінансової підтримки інноваційних програм і проєктів, затверджує їх статuti чи положення про них, підпорядковує ці установи спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності. До функцій органів виконавчої влади також належить стимулювання комерційних банків, інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проєктів тощо.

Найважливішою функцією, яку має виконувати ефективна інфраструктура інноваційного підприємництва, є фінансове забезпечення інноваційного процесу. Обслуговування інвестицій в інновації потребує створення нової фінансової інфраструктури, зокрема розширення банківського кредиту.

Досвід створення та розвитку національних інноваційних систем як у економічно розвинутих країнах, так і в країнах, що динамічно розвиваються, засвідчує, що інноваційна модель розвитку економіки характеризується функціонуванням комплексу інституційного, ресурсного та інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, який створюється завдяки активній державній підтримці розвитку інноваційної інфраструктури запровадженням програмно-цільових методів управління цією сферою.

Отже, в Україні інфраструктура підтримки інновацій не є досить ефективною. Для формування дієвої інноваційної інфраструктури необхідне впровадження таких заходів: - створення та підтримка діяльності виробничо-технологічних, інноваційних та наукових структур; - розвиток експертних систем; - створення сприятливого середовища для розвитку інноваційних процесів; - організація і проведення науково-технічної експертизи, експертизи інноваційних та інвестиційних проєктів.

Список використаних джерел

1. Плішка Т. Державне сприяння інноваційної активності промислових підприємств в Україні: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/dums/2011
2. Закон України «Про інноваційну діяльність». - від 06.11.2014 [Електроний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12
3. Інноваційна політика Підприємництво: офіційний сайт районної адміністрації: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: shev.gov.ua/index.php?option=com_content&task=view&

КЛАСТЕРИ ЯК ФОРМА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

© Шимко О.В., 2015

Інноваційну модель економічного і соціального розвитку проголошено одним із стратегічних пріоритетів для України [1,2]. Особливістю сучасного економічного середовища в Україні є те, що активність суб'єктів господарювання у сфері продукування нововведень залишається низькою, а дієвість механізмів активізації такої діяльності є неефективною.

Основними факторами, які спричиняють недостатній розвиток інноваційної активності в Україні є:

- неефективний механізм стимулювання з боку держави науково-технологічної та інноваційної діяльності;

- послаблення зв'язку «наука-освіта-виробництво»;
- складнощі розвитку малого та середнього інноваційного підприємництва.

В умовах поглиблення конкуренції і зростаючого ступеня ризику та невизначеності проблема підвищення ефективності інноваційної діяльності тісно пов'язана як з вибором пріоритетних напрямків інноваційного розвитку економіки України, так і формуванням ефективної інноваційної політики підприємств, тобто, розбудова національної системи інновацій неможлива без створення дієвого організаційно-економічного механізму взаємовпливу процесів формування інноваційного макроклімату та мікроклімату, одним із ключових інструментів якого є кластеризація.

Кластери являють собою специфічну комбінацію наукових, виробничих і комерційних структур, які на основі використання переваг коопераційної взаємодії сприяють формуванню і ефективному використанню конкурентних переваг окремих підприємств, територій, галузей, національних економік в умовах глобалізації світових економічних процесів та посилення світового конкурентного протистояння.

Будь-якому кластеру, незалежно від його типу, притаманні наступні ознаки:

- симбіоз бізнесу, науки, освіти;
- підтримка місцевих та центральних органів влади;
- наявність спільної мети та ідеології; наявність бренду кластеру;
- розвиток в рамках кластеру інновацій та ефективних комунікацій.
- Як свідчить світова практика, ключовими перевагами кластерної організації бізнесу є наступні:
- зміцнення співробітництва між бізнесом, наукою і державою;
- зростання ефективності роботи підприємств завдяки швидкому доступу до ресурсів, знань, інноваційних технологій, а також завдяки зменшенню трансакційних витрат, розподілу ризиків;
- активізація інноваційної діяльності підприємств завдяки так званому «ефекту переливу» (spillover);
- підвищення інвестиційної привабливості регіонів та країни в цілому, що зумовлено вищим рівнем довіри інвесторів до розвинутих мережевих структур, а також наявністю гарантій та пільг інвесторам з боку держави у випадку її участі у кластерних ініціативах;
- формування замкненого виробничого циклу завдяки створенню у рамках кластера раніш відсутніх у виробництві ланок, що сприяє розвитку імпортозаміщення.

Досвід розвитку кластерних ініціатив на Поділлі, Поліссі, Прикарпатті, інших регіонах України свідчать, що кластерні об'єднання на сьогодні є однією з найефективніших форм не лише організації інноваційних процесів та регіонального розвитку, а й взаємодії влади, бізнесу, науки і громадськості, що забезпечує високу продуктивність територій шляхом ефективного використання інтелектуальних, природних, технологічних, фінансових та інформаційних ресурсів, виробничої та соціальної інфраструктури окремих територій [3,4].

До головних проблем, які перешкоджають їх масштабному та ефективному використанню в Україні, слід віднести:

- відсутність достатнього інформаційного забезпечення створення та функціонування кластерів;
- недостатня зацікавленість малих та середніх підприємств в об'єднанні у великі виробничі

системи;

- невеликий досвід функціонування кластерів в Україні;
- відсутність інвесторів у зв'язку з інвестиційною непривабливістю регіонів;
- відсутність ефективної методологічної та правової бази, яка забезпечує застосування кластерних технологій;

технологій;

- відсутність консолідуючого органу в сфері кластерної політики [5].

Актуальним питанням залишається утворення регіональних та міжрегіональних інноваційних центрів, здатних не лише виконувати функції координатора й організатора регіональних програм інноваційного розвитку, а й функцію інформаційного забезпечення підприємницьких структур регіону. Основні функції яких можна визначити як: створення та експлуатація комп'ютерного банку даних про інноваційно активні підприємства, обсяги та асортиментну структуру інноваційної продукції, прогнозування попиту на інноваційну продукцію, інформаційне обслуговування у питаннях дослідження ринкової кон'юнктури інноваційного ринку, видавництво відповідних кон'юнктурних оглядів, залучення інвестиції до інноваційної сфери шляхом створення й функціонування інноваційної інфраструктури, стимулювання розвитку малих наукомістких підприємств, створення системи обліку, координації і забезпечення доступу до результатів наукових досліджень та технологічних розробок, поширення товаро-інноваційних розробок, зокрема, через здійснення ярмарково-виставкової діяльності тощо.

Всебічна підтримка органами виконавчої влади всіх рівнів інтеграції галузей економіки з науковими та різного рівня навчальними закладами закладе підґрунтя для формування ефективних територіально-галузевих комплексів, а також сприятиме формуванню «knowledge-based economy», яка здатна створити умови для рівноправного партнерства і інтеграції України в Європейське співтовариство.

Необхідною умовою відродження вітчизняного виробництва, підвищення ефективності інноваційного розвитку регіонів, досягнення високого рівня економічного розвитку та конкурентоспроможності є застосування кластерного підходу з урахуванням інноваційного потенціалу економіки України та окремих регіонів, національних пріоритетів та світових тенденцій регіоналізації та глобалізації.

1. *Про інноваційну діяльність: Закон України від 14.07.2002р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.gov.ua/cgi-bin/law>*

2. *Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004 -2015 роки). Шляхом європейської інтеграції // Економіст. – 2004. – №5. – С.29.*

3. *Кластери в економіці України – Режим доступу: <http://geograf.com.ua/blogs/entry/klasteri-v-ekonomitsi-ukrajini>*

4. *Портал «Українські кластери» – Режим доступу: <http://ucluster.org>*

5. *Концепція створення кластерів в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.gov.ua/cgi-bin/law>*

ПРОАКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

© Шишковський С. В., Слюсар О. Я.

В умовах нестабільності ринкового середовища та розширення глобалізаційного впливу, посилюється конкуренція між вітчизняними та іноземними підприємствами, стираються бар'єри між внутрішніми та зовнішніми ринками. Підприємствам стає все складніше здійснювати ефективну виробничо-господарську діяльність в умовах зростаючої невизначеності. Запорукою задоволення попиту споживачів на ринку та посилення конкурентної позиції слугує інноваційний розвиток підприємств.

Огляд наукової літератури, що розкриває сучасні підходи до управління проактивним розвитком підприємств, дає змогу стверджувати, що проблема управління розвитком підприємств в умовах невизначеності вимагає подальшого опрацювання. Значна увага цій проблемі приділена у працях таких науковців: І. Ансофф, М. Альберт, В. Блонська, Б. Бачевський, П. Друкер, І. Заблодська, О. Коренков, та ін. Дослідженню використання проектного менеджменту в управлінні розвитком підприємств та формуванню інструментів оцінювання їх рівня присвячено ряд робіт вітчизняних і зарубіжних науковців, а саме: С. Бушуєва, В. Верби, В. Рача, І. Чумаченка, Н. Чухрай та ін. Теоретичні засади розвитку підприємств досліджені в працях таких науковців, як Б. Андрушків, І. Ансофф, В. Вітлінський, В. Козик, О. Кузьмін, Л. Мельник, О. Мельник, Ю. Погорелов, В. Пономаренко, О. Расвнева, О. Тридід, Й. Шумпетер та ін. Незважаючи на прискіпливу увагу науковців до даної тематики, теоретичні засади розвитку вітчизняних підприємств на основі використання проактивних інструментів залишаються актуальними і потребують подальших досліджень.

Інструменти управління дозволяють підприємствам адаптуватися до умов зовнішнього мінливого середовища та забезпечити їх стійкий розвиток [1]. Проактивний розвиток промислових підприємств передбачає здійснення проектних дій для активної зміни бізнес-середовища. Інструментом таких дій виступає програма розвитку, що включає в себе групи проектів [2]. У такому контексті формування програми проактивного розвитку передбачає процес відбору та формування сукупності проектів відповідно до обраної мети та бачення розвитку організації. Така програма в першу чергу повинна включати певні обмеження та соціально-економічні параметри. Зокрема, Погореловим Ю. С. в праці [3] до принципів створення організаційного супроводу використання способу розвитку підприємства віднесено: цільовий та проектний характер; повноту та завершеність у часі; організаційно-ресурсну збалансованість. Проведені дослідження показали, що до сукупності обмежень програми розвитку необхідно включити обмеження на ресурсне, фінансове, кадрове забезпечення і на виробничі потужності, а також на соціально-економічні індикатори розвитку підприємства, а саме – плановий приріст обсягу виробництва, забезпечення соціально відповідальної діяльності щодо внутрішнього (розвиток персоналу) та навколишнього середовища (збереження та відтворення екосистеми), собівартість одиниці продукції.

1. Шишковський С.В. Проекти і програми як інструменти розвитку підприємств // А.І. Якимів, В.Ю. Самуляк, С.В. Шишковський // Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. Серія «Економіка». – Одеса : Гельветика, 2013. – Том 18, випуск 2/1. – С. 231–235.

2. Бушуєв С.Д. Інноваційні механізми управління програмами розвитку / С.Д. Бушуєв, Ярошенко Ф.О., Азаров М.Я. – Київ: Самміт-Книга, 2012. – 528 с.

3. Організаційний супровід застосування способів розвитку підприємства / Ю.С. Погорелов // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2011. - № 2. - С. 206-213.

ВИНИКНЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ ОБЛАСНОГО БЮДЖЕТУ

© С.О. Шніцглюз, 2015

В стані фінансової нестабільності держави, регіонів, районів, міст, селищ та інших населених пунктів в процесі складання, затвердження і виконання бюджету виникають проблемні ситуації. Неспіввідношення між доходною і видатковою частиною бюджету, дефіцит трансфертів у вигляді дотацій, субвенцій та субсидій спричиняє бюджетні ризики. Аналізуючи Сумський обласний бюджет, саме мінімізація бюджетних ризиків дає змогу збільшити трансфертні потоки, а також забезпечити наповнення обласного бюджету та його розподіл.

Щодо видатків соціального спрямування в 2014 році по загальному фонду можна побачити, що було надано 957 165,1 тис. грн., з них: 357 428,6 тис. грн. спрямовано на освіту (97,8 % до затверджених призначень на рік); 458 645,2 тис. грн. – охорону здоров'я (99,3 %); 76 025,4 тис. грн. – соціальний захист і соціальне забезпечення (96,9 %); 42 906 тис. грн. – культуру (95,4 %); 22 159,9 тис. грн. – фізичну культуру і спорт (87,4 %) [2].

На виплату заробітної плати працівникам бюджетних установ соціально-культурної сфери і соціального захисту населення, що фінансуються з обласного бюджету, за 2014 рік використано 598 152,8 тис. грн. Питома вага зазначених видатків у загальному обсязі видатків на утримання установ вказаних галузей становить 62,5 %, при цьому на виплату заробітної плати з нарахуваннями працівникам освіти направлено 184 405,6 тис. грн. (51,6 % видатків галузі), охорони здоров'я – 331 962,3 тис. грн. (72,4 %), соціального захисту і соціального забезпечення – 50 597 тис. грн. (66,6 %), культури – 18 893,6 тис. грн. (44,1 %), фізичної культури і спорту – 12 294,3 тис. грн. (55,5 %) [2].

Відносно кредитування регіону, то Сумським регіональним управлінням Державної спеціалізованої фінансової установи «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» в рамках регіональної програми молодіжного житлового кредитування на 2011-2017 роки в Сумській області, на кредитування громадян для будівництва (реконструкції) житла за рахунок коштів спеціального фонду (рефінансування) фактично було використано 463,5 тис. грн. або 72,6 % до річних призначень.

Сумським обласним комунальним підприємством «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості» за 2014 рік на надання кредитів індивідуальним сільським забудовникам у рамках обласної цільової програми підтримки індивідуального житлового будівництва «Власний дім» на 2012-2015 роки за рахунок коштів спеціального фонду (рефінансування) використано 789,3 тис. грн., або 65,5 % до річних призначень.

За 2014 рік обсяг коштів, повернутих до спеціального фонду обласного бюджету за раніше надані кредити громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла становить 515,4 тис. грн., або 60,7 % до річних призначень.

На 2014 рік з обласного бюджету на виконання регіональних цільових програм за рахунок загального і спеціального фондів передбачено 37 639,1 тис. грн., профінансовано 28 052,3 тис. грн., або 74,5 % до передбаченого плану [2].

Характеризуючи дебіторську заборгованість бюджетних установ, що утримуються за рахунок коштів загального фонду, то станом на 1 січня 2015 року обліковується у сумі 477 тис. грн., що в порівнянні з початком року на 2 тис. грн. менше. У загальній сумі прострочена заборгованість склала 415 тис. грн., або 87 % і виникла у зв'язку з відновленням в обліку заборгованості згідно перевірок контролюючих органів, а також як попередня оплата організаціям, які реорганізовані, ліквідовані та збанкрутілі. Справи по розгляду стягнення боргів вирішуються у судовому порядку.

Аналізуючи кредиторську заборгованість бюджетних установ, то станом на 1 січня 2015 року по загальному та спеціальному фондах обліковується в сумі 25 320,5 тис. грн. і зменшилась у порівнянні з початком року на 28 635 тис. грн. Прострочена кредиторська заборгованість на звітну дату склала 8 725 тис. грн. і виникла у зв'язку з обмеженням проведення видатків ГУДКСУ. По видатках на оплату праці з нарахуваннями прострочена заборгованість відсутня.

Проаналізувавши проблемні сфери Сумського обласного бюджету, можна зазначити, що основними ризиками як обласного так і бюджетів нижчих рівнів є ризик дохідної частини бюджету; ризик видаткової частини бюджету; ризик дефіциту бюджету; ризик незбалансованості міжбюджетних відносин [0].

Саме відповідність доходів видаткам місцевих бюджетів дає соціально-економічний розвиток регіону, що може бути досягнуто також зміною підходів до розподілу і перерозподілу фінансових потоків між центром і регіонами та ефективним використанням бюджетних коштів.

1. Булгакова С. Бюджетний ризик: сутність класифікація, фактори ризику / С. Булгакова, І. Микитюк // Вісник КНТЕУ, 2010. – №1. – С. 59-68.

2. Статистичні дані Сумського обласного бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: finansy.sm.gov.ua/index.php/uk/31. – Назва з екрану.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗБУДОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

© Шуригайло Н.І., 2015

Важливим чинником для розвитку країни, підприємства на сьогодні є можливість швидко адаптуватись до умов міжнародної конкуренції, а це можливо при постійному розвитку інноваційної діяльності країни чи підприємства.

Під інноваційною інфраструктурою розуміють сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності [1].

Формування інноваційної інфраструктури має ґрунтуватись на таких принципах: адекватність інфраструктури рівню розвитку регіону, відповідність реальним потребам, раціональне територіальне розміщення, функціональна концентрація на гострих проблемах інноваційної діяльності, доступність послуг для підприємств, залучення державних і недержавних ресурсів [2]. Для інноваційної інфраструктури притаманно: поширеність у всіх регіонах, універсальність, професіоналізм, конструктивність, фінансова та інформаційна забезпеченість, гнучкість [3].

В Україні, за даними Державного комітету статистики, до елементів інноваційної інфраструктури відносять 16 технопарків, 20 інноваційних центрів, 24 інноваційних бізнес-інкубатори, 14 центрів комерціалізації інтелектуальної власності, 15 центрів науково-технічної та економічної інформації, 15 небанкових фінансово-кредитних установ, 21 науково-впроваджувальних підприємств [4].

З поміж усіх цих суб'єктів інноваційної інфраструктури технологічні парки є реально діючими структурами, які сприяють прискоренню створення інновацій та їхньому виходу на ринок. Вони мають організаційно забезпечити виконання інноваційних проектів з виробничого впровадження наукоємних розробок у сфері високих технологій і промисловий випуск конкурентоспроможної на світовому ринку продукції [5].

Вищий елемент інноваційної інфраструктури – технополіс – в Україні відсутній, оскільки в країні бракує досвіду для створення таких структур. Вважається, що технополіси можуть бути створені на базі великих науково-промислових центрів у Києві, Одесі, Харкові, Дніпропетровську та Львові.

Для розбудови інноваційної інфраструктури потрібне фінансове забезпечення цього процесу. Венчурний бізнес – дуже поширена його форма, яка виконує роль сприяння у здійсненні інноваційної діяльності, зводячи до мінімуму фінансові ризики інвесторів [3].

Отже, Україна має високі передумови для успішного розвитку інноваційної інфраструктури нового типу, серед яких: високий інтелектуальний рівень населення, наявність значної кількості програм, велика кількість незапатентованих технологій, розвинена мережа освітніх закладів і спеціальних установ.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40—IV [Електронний ресурс]// Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: rada.gov.ua

2. Нежиборець В. Інноваційна інфраструктура: проблеми, перспективи, рішення// Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – № 5. – С. 60–69

3. Василенко В. О., Шматько В. Г. Інноваційний менеджмент. – К.: ЦНЛ, 2005. – 439 с.

4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні за 2013 р. [Електронний ресурс]// Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua/

5. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16 липня 1999 р. № 991-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=991-14.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

©Ягнюк І.М., 2015

Для забезпечення конкурентоздатності підприємства в умовах невизначеності та динамічності зовнішнього середовища необхідно ефективно управляти його розвитком. Механізм управління розвитком підприємства є найбільш активною частиною системи управління, що забезпечує можливість цілеспрямованого розвитку підприємства і являє собою сукупність:

- засобів управління, які включають інструменти та важелі, що відповідають орієнтирам, передбачуваним наслідкам, критеріям вибору та оцінки, обмеженням і вимогам процесу розвитку підприємства з урахуванням певної стадії циклу його розвитку;

- організаційних та економічних методів управління, які являють собою способи, прийоми і технології приведення в дію та використання коштів управління.

Однак, при управлінні розвитком підприємства також слід використовувати основні класичні функції менеджменту, а саме - планування, організацію, регулювання, мотивацію і контроль. За умови застосування даних функцій буде забезпечено розвиток підприємства, що відповідає поставленим цілям.

Необхідність управління розвитком підприємства виникає в таких випадках:

- кардинальна зміна обраної тенденції розвитку підприємства, що супроводжується несподіваним переходом на інший напрямок розвитку. При цьому необхідний перегляд орієнтирів розвитку підприємства, повна діагностика підприємства з метою виявлення потенційних і реальних ресурсів для дифузії підприємства в новий ринковий простір і адаптації до умов внутрішнього і зовнішнього середовища, що змінилися;

- відхилення від орієнтирів розвитку підприємства в рамках існуючого напрямку розвитку. В даному випадку необхідний перегляд цілей і завдань функціонування підприємства, що супроводжується діагностичним аналізом і коригуванням ресурсів підприємства;

- кардинальна зміна вектору спадаючого розвитку підприємства на основі виникнення штучної точки біфуркації. При цьому необхідна всебічна оцінка потенційних і реальних можливостей підприємства для виходу з точки біфуркації, розробка механізму управління кризами [1].

В рамках процесу управління розвитком підприємства виконуються два комплексні завдання:

- усунення диспропорцій, які виникають у відхиленнях від запланованої поведінки підприємства в просторі і в часі;

- створення диспропорцій (протиріч) як джерел подальшого поступального розвитку підприємства.

Управління розвитком підприємства передбачає здійснення такого алгоритму: 1) оцінка процесів, що відбуваються на підприємстві; 2) вибір стратегічного напрямку розвитку підприємства; 3) визначення тактичних заходів, що сприяють досягненню стратегічних цілей; 4) оцінка стратегічних і тактичних напрямів розвитку підприємства; 5) розробка плану заходів щодо удосконалення механізму управління розвитком підприємства згідно з визначеними стратегічним і тактичним пріоритетам.

Механізм управління розвитком підприємства передбачає застосування інструментів та методів управління, що дозволяють змінити якісно-кількісний початковий стан системи на вдосконалений (у порівнянні з попереднім станом або початковим) у відповідність з поставленими цілями.

9. Раєвнева О. В. *Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі* : [монографія] / О. В. Раєвнева. –Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 496 с.

THE EU GREEN AND INNOVATIVE INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT: LESSONS FOR UKRAINE

©Яншина А.М., Драч С.М., 2015

Nowadays the sustainability of growth is a key landmark of the world economic development. The European Union has turned to the sustainable development (SD) implementation since SD priorities were set out at the UN Conference on Environment and Development in Rio de Janeiro (Brazil) in 1992. As a result, SD values and goals are presently incorporated into all main policy areas of the European Union and notwithstanding the world economic and financial crisis, sustainable development prioritization enhancement still remains the fundamental trend in the majority of the EU member-states today. Hence, the sustainability is the central challenge to be addressed by the EU potential candidates and the EU partner countries (Ukraine in particular) on their way to the European Union.

Amongst many EU sustainability enhancement policy areas green infrastructure (a strategically planned network of natural and semi-natural areas with other environmental features designed and managed to deliver a wide range of ecosystem services [1, p. 3]) seems to be the newest, most potentially beneficial and less developed one. In its turn, Ukraine, being highly EU-oriented, tries to strike the balance between economic and environmental challenges in order to meet the EU expectations and requirements today. In this light, key modern attributes of the EU green infrastructure development being of special interest to Ukraine are the following:

green infrastructure goals and priorities are incorporated into all key policy frameworks of the EU: Europe 2020; EU Policy Framework for Climate and Energy in the period from 2020 to 2030; EU Waste Framework Directive; Resource Efficiency Roadmap; EU Biodiversity Strategy etc.; whereas Green Infrastructure Strategy «Green Infrastructure – Enhancing Europe’s Natural Capital» as an independent strategy was adopted in May 2013 [1];

the EU leaders in terms of innovative infrastructure are: Netherlands, Germany, France, Spain, Austria, Belgium, Finland [2, p. 16];

active civil society dialogue on green infrastructure development issues is ensured by a wide range of NGOs and platforms: European Green Infrastructure Practitioners’ Network, European Environmental Bureau, European Business and Biodiversity Platform, European Learning Network for Regions and Biodiversity, CEEweb for Biodiversity etc.;

a comprehensive approach is used to put into practice green infrastructure goals and priorities –projects of that type are implemented at all levels of economic system within the European Union: e.g. pan-European level – the European Green Belt (a project launched in 2003 and focused on nature conservation); regional level – Alpine-Carpathian Corridor (a joint project of Austria and Slovakia); local level – Ekostaden Augustenborg (an urban regeneration project in Sweden) [3, p. 19].

6. *Green Infrastructure (GI) — Enhancing Europe’s Natural Capital : Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions / European Commission. – Brussels : the European Commission Publications, 2013. – 11 p.*

7. *The Global Competitiveness Report 2014-2015 : Full Data Edition / World Economic Forum. – Geneva : World Economic Forum Publications, 2014. – 548 p.*

8. *Building a Green Infrastructure for Europe / European Union. – Luxembourg : Publications Office of the EU, 2013. – 24 p.*

ФІЗИЧНІ ОСОБИ ЯК АДАПТИ ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ ЕВОЛЮЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Ясинська Н.А., 2015

Еволюційна економіка набуде свого розповсюдження після економічної еволюції, в основі та головним суб'єктом якої стане фізична особа із донині не властивими їй фінансовими функціями. Відповідно до динамічного розвитку національної економіки, яка на даний час перебуває у кризовому стані, встановлено, що активність особистих фінансів пов'язана із етапами фінансового циклу економічно активного суб'єкту фінансової системи – фізичною особою. Наразі такий підхід є протипагою відомим донині: характеристика фізичних осіб в межах фінансової системи або економіки надається за життєвим, працездатним, біологічним, соціальним та іншими циклами. Саме такий підхід до подальшого розвитку економіки забезпечить перехід від постіндустріалізму до еволюційної економіки. Це можливо за допомогою розбудови інституту особистих фінансів та його інфраструктурного забезпечення через стимулювання фізичних осіб до більшої кількості фінансових циклів впродовж життя, що дасть системні підстави до подолання існуючих криз, які, у кінцевому рахунку, набувають рис фінансових (за превалюванням фінансової надбудови в економіці країни), із використанням норм моніторингу та оцінки ефективності регулювання особистих фінансів в фінансовій системі країни та економіці, в цілому.

Хоча еволюційна економіка – це напрям наукового дослідження, що формується і не має ще чітко окреслених меж і структури, їй вже властивий парадокс сутності існування – орієнтуючись на процес, відкидає результат у вигляді рівноважного стану. Тим самим економічні агенти – фізичні особи пристосовуються до середи, тобто коеволюціонують, самостійно максимізуючи корисність, визначаючи правила поведінки тощо в межах ринкового фундаменталізму. Така ситуація описується теорією адаптивних очікувань за існуючої гіпотези адаптивних ринків, що знаходиться у стані напрацювання. У даному разі головною особою процесів еволюції виступає адапт – фізична особа.

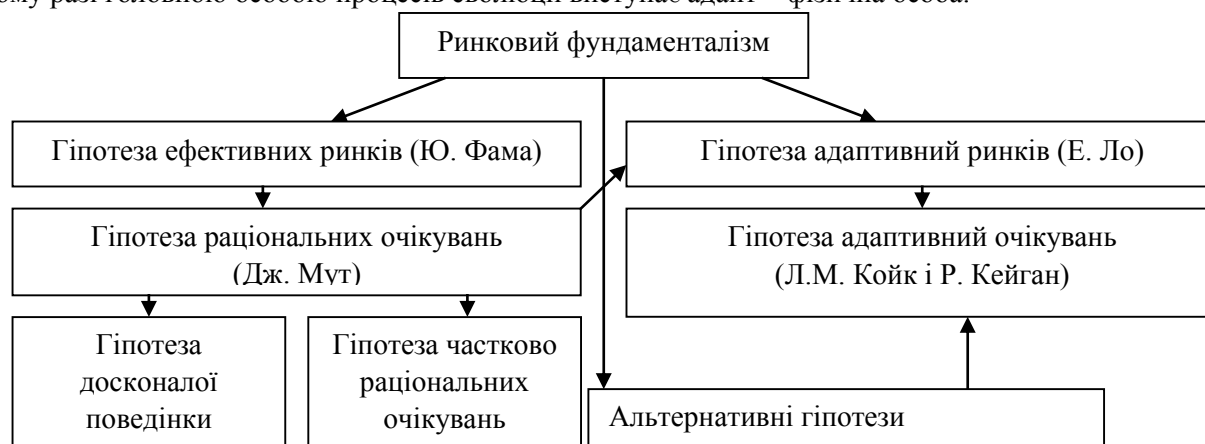

Рис. 1. Гіпотези ринків та очікувань ринкового фундаменталізму (у стані напрацювання)

Адаптивні ринки, перебуваючи частиною ринкового фундаменталізму, передбачають: використання по черзі «коротких» та «довгих» стратегій; більш детальну класифікацію активів та стратегій; використання пасивних прозорих індексів; управління ризиками за допомогою активно волатильного масштабного алгоритму; адаптивність або циклічність розвитку ринку – періоди виснаженості конкуренцією існуючих торгових обмежень змінюють періоди появи нових можливостей; успішність більш складних стратегій. У такому разі відбувається втрата сутності теорем добробуту: немає концепції ефективності – оптимізації на індивідуальному рівні чи на рівні суспільства, немає єдиного найкращого стану економіки; є розуміння еволюціоністів – «виживати». У цьому полягає діалектика функціонування адаптивів під час розбудови еволюційної економіки.

ОРГАНІЗАЦІЯ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ

© Яшкіна О.І., 2015

Майже кожна держава в світі має певні пріоритети науково-технологічного та інноваційного розвитку. Перспективні напрями розвитку науки, технологій та інноваційної діяльності прописуються у законодавствах країн. Ці напрями отримують першочергову фінансову підтримку з боку держави та підприємницького сектора. Для виявлення пріоритетних напрямів науково-технологічного та інноваційного розвитку розвинутих країнах світу створюються національні прогностичні системи, які охоплюють всі рівні економіки. Практично всі вони прогнозують науково-технологічний розвиток, розвиток країн, регіонів та міст. Сама процедура прогнозування майбутнього набула поширеного терміну «Форсайт» (англ. foresight – передбачення) [1].

Необхідність створення багаторівневої системи маркетингових досліджень науково-технологічного розвитку на макро-, мезо- та мікрорівнях обумовлена невідповідністю попиту на наукові розробки українських підприємств та пропозиції наукової продукції українськими вченими та винахідниками. Відкритим також є питання вибору пріоритетних напрямів стратегічного розвитку науки та технологій на рівні держави, галузей, регіонів, підприємств. Для відображення багаторівневої системи маркетингових досліджень науково-технологічного розвитку пропонується нове поняття «національна система стратегічних маркетингових досліджень науково-технологічного розвитку». Структура національної системи стратегічних маркетингових досліджень науково-технологічного розвитку містить три рівні: макрорівень, мезорівень, макрорівень. На думку автора, до визначення пріоритетів наукового розвитку України необхідно залучати всі інституціональні державні одиниці. Необхідно, щоб підприємства вирішували результати яких НДДКР вони можуть в середньостроковому або стратегічному періоді впровадити у виробництво. Необхідно, щоб регіони визначали, які наукові дослідження чи розробки будуть сприяти їх інноваційному розвитку. Необхідно, щоб галузеві комітети визначали не тільки середньострокові напрями інноваційного розвитку, а також напрями наукових досліджень, які сприяють цьому розвитку.

Кабінетом Міністрів України із залученням Національної академії наук України, галузевих академій наук, центральних органів виконавчої влади, на ґрунті державної цільової програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку України, кожні 10 років формуються державні пріоритетні напрями розвитку науки і техніки, які затверджуються Верховною Радою України [2]. Ці напрями є підґрунтям для формування тематичних напрямів науково-технологічних досліджень, в рамках яких і визначається тематика найбільш актуальних та перспективних наукових досліджень, які призведуть до створення проривних (які не мають аналогів) та/або критичних (розробок на стику різних галузей науки) інноваційних технологій. З 2008 р. прогностично-аналітичним інформаційним відділом Українського інституту науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ), в рамках вищезазначеної Програми, за спеціальною методикою, в розробці якої автор була відповідальним виконавцем, проводяться стратегічні маркетингові дослідження науково-технологічного розвитку. Стратегічні маркетингові дослідження проводяться за допомогою експертних опитувань за такими групами фахівців [3]:

- науковці – вчені, які найбільш активно працюють у певному напрямі;
- управлінці – найбільш компетентні у певному напрямі представники центральних органів виконавчої влади, промислових асоціацій, бізнес-спільнот;
- підприємці – представники підприємств, на яких можливе впровадження новітніх технологій або випуск інноваційних продуктів.

Вважаємо, що до першого тематичного напрямку доцільно додати ще три (табл. 1):

- а) галузеві пріоритетні тематичні напрями науково-технологічних досліджень;
- б) регіональні пріоритетні тематичні напрями науково-технологічних досліджень;
- в) пріоритетні тематичні напрями наукових досліджень і науково-технічних розробок на рівні підприємства.

Таблиця 1

Національна система стратегічних маркетингових досліджень науково-технологічного розвитку

Напрями стратегічних маркетингових досліджень	Ким проводяться	Регулярність проведення	Кого опитують
Макрорівень Державні пріоритетні тематичні напрями наукових досліджень науково-технічних розробок	відділ прогнозно-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності УкрІНТЕІ	кожні п'ять років за кожним з державних пріоритетних напрямів	за кожним пріоритетним напрямом утворюються три панелі: експерти-науковці; експерти-управлінці; експерти-підприємці
Мезорівень Галузеві пріоритетні тематичні напрями наукових досліджень і науково-технічних розробок	прогнозно-аналітичні відділи інноваційного розвитку профільних міністерств	кожні п'ять років за кожним з галузевих пріоритетних напрямів	за кожним пріоритетним напрямом утворюються три панелі: експерти-науковці; експерти-управлінці; експерти-підприємці
Мезорівень Регіональні пріоритетні тематичні напрями наукових досліджень і науково-технічних розробок	прогнозно-аналітичні відділи інноваційного розвитку регіону	кожні п'ять років за кожним з регіональних пріоритетних напрямів	за кожним пріоритетним напрямом утворюються три панелі: експерти-науковці; експерти-управлінці з регіону; експерти-підприємці з регіону
Мікрорівень Пріоритетні тематичні напрями наукових досліджень і науково-технічних розробок підприємства	групою маркетингових досліджень інновацій на підприємстві або маркетинговим агентством	кожні п'ять років за кожним з пріоритетних напрямів науково-технологічного розвитку підприємства	за кожним пріоритетним напрямом утворюються три панелі: експерти-науковці; керівництво підприємства; інвестори підприємства; споживачі

Кожна галузь економіки України має пріоритети інноваційного розвитку. Тому видається необхідним організувати визначення напрямів наукових досліджень та науково-технічних розробок, які забезпечать інноваційну складову кожної галузі. Так само потрібно обґрунтувати й регіональні пріоритети наукового й науково-технологічного розвитку. Підприємства України у більшості досі залишаються інноваційно-пасивними. Керівництвом підприємств мають визначитися пріоритети наукового й науково-технологічного розвитку в рамках стратегій інноваційного розвитку підприємства.

1. Шелюбская Н.В. «Форсайт» – новый механизм определения приоритетов государственной научно-технической политики / Н.В. Шелюбская // Проблемы теории и практики управления. – 2004. – №2. – С. 61.

2. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки [Електронний ресурс]: Закон України від 05.12.2012 р. № 5460-17 – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2623-14

3. Окландер М.А. Маркетингові дослідження перспектив науково-технологічного розвитку України / М.А. Окландер, О.І. Яшкіна // Економіка України. – 2008. – № 11. – С. 47-56.

Секція 2.

Комплексне забезпечення функціонування інноваційних структур та трансферу технологій

Chudy-Hyski D. *, Крутиков В.К. **

*Jan Dlugosz University in Czestochowa

**Институт управления, бизнеса и технологий, г. Калуга

MAN AND ENVIRONMENT - PRODUCT INNOVATIONS IN TOURISM MARKET. CASE STUDIES

©Chudy-Hyski D., Крутиков В.К., 2015

Today is impressive changes in almost all spheres of socio-economic development. Changes are the result of the constantly increasing needs and expectations of potential customers. Thus, market players across all industries, including the tourism industry, want to meet the expectations of buyers and in order to achieve this they take challenges in technological, product, and above all marketing innovations. The advantageous fact is that these changes occur in the full awareness, which actually allows them assessed as positive and even desirable today.

The article presents two examples of recent innovative developments which are of great importance for the development of the global market for hotel and catering services.

Japan, known for its developed robotics, is getting more and more willing to use its machines in customer relations. Recently, one of the Japanese banks started using robots. Currently they announced the opening of a hotel, where staff would be fully robotic.

Such idea is implemented by the company 'Huis Ten Bosch', which is engaged in designing theme parks. In its proposed hotel called 'Henn na Hotel' (from Japanese Strange Hotel), guests would be supported by humanoid receptionist. The investment now is called the most futuristic, cheap hotel in the hospitality industry. The hotel arises in the park Huis Ten Bosch - most Dutch site in Japan. The park is located in Sasebo, Nagasaki Prefecture. It is full of copies of the Dutch buildings that you can feel like in the Netherlands while in distant Asia. Those who wish to remain in the park for longer, soon will have the opportunity to spend the night in a two-storey 'Henn na Hotel'. But this is not the hotel, which is known from the Dutch offer. Almost everything in it will be dealt with robots confusingly similar to humans. They will be responsible, among others, a concierge service and room cleaning. The Japanese recognize that, thanks to machines they will save, and in addition they will ensure the comfort of guests. By the way, they decided to abandon the traditional keys - guests will enter the room with the innovative face recognition system [4].

In the first phase of construction, in July 2015, a complex with 72 rooms is to be completed, and in the second half of the year 2016 - twice as much. The building will be energy efficient and environmentally friendly. The energy will come from solar collectors, and instead of manually controlled air-conditioning, the system will check the body temperature of guests in the rooms, and on the basis of its readings automatically will adjust a temperature in the rooms. Room prices are pre-set in the range of \$ 60 US per night for a single room to \$ 153 for a triple room. The head of the company says he wants to minimize the costs of living, to offer customers the lowest prices. He hopes that he could ensure 90 per cent of hotel services with robots [1].

Another example of innovation is the use of product innovation in the catering market, which has a completely different character than the current offer of McDonald's network.

The fast food giant, McDonald's, last week opened The Corner, a cafe come food laboratory, next to Royal Prince Alfred Hospital in Camperdown, Sydney (Australia), without fuss or fanfare. Amid the shiny white tiling the only way you would know it was Maccas is the tiny McCafe logo on the sign and the Ronald McDonald cookie jar on the counter [3].

The inside design is totally different. The yellow espresso machine, chambray staff uniforms and white-tiled walls are typical of many inner-west cafes, but the large space, with tables and chairs bolted to the floor in neat rows, is reminiscent of a canteen. A self-serve fridge with items packaged in plastic sits to one side of the counter. McDonald's is, reliably, the place you can walk into anywhere in the world to eat a hamburger that tastes

largely the same. Not at The Corner. In a radical departure from a formula that has served it well for decades, this McCafé looks [5] – from the façade to the menu – nothing like its brothers and sisters.

Most people are familiar with the company's attempts to add healthier offerings to its menu, introducing salads, chopped fruit and the like. It's easy to assume the same thinking drives The Corner, but variations on the word "health" have been carefully avoided. When asked if the new concept is about healthy food, Chris Grant, corporate communications manager of McDonald's Australia, says, "It's just different food, different to what you can order in other McDonald's restaurants. We're testing new products to see which ones our customers will love, and we may offer them at other McCafés." [2]

Is it the beginning of a larger change, a new marketing strategy? No. Grant says it is a lab for McDonald's to test new products, and the concept will not be rolled out across Australia. If that's what it's not, then what it is, is a sign of the times. Over the past decade, Australian café culture has become one of the world's most sophisticated. The influence of Australian cafes can be seen in cities worldwide, so perhaps it's not surprising that the world's most recognisable restaurant is trying to co-opt that culture.

Just like the original McCafé idea, The Corner is an Australian concept, but reflects worldwide marketing innovation initiatives put in place to counter declining sales across the board. These initiatives include giving away free coffee, and the Create Your Taste program, which lets customers build their own burgers using a touchscreen. A McDonald's restaurant in Melbourne's Craigieburn is among the first to install the system, and now offers table service and burgers served on wooden boards. The question of whether McDonald's will adopt elements from The Corner in its US restaurants is an interesting one. The McCafé concept was created by a Melbourne licensee in 1993, and quickly spread across Australia before being adopted worldwide. While it took eight years for the first McCafé to open in the US, the continuing influence of Australian café culture in the States means there's no doubt McDonald's America will be watching The Corner closely [2].

1. <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Japonia-Powstanie-hotel-zarządzany-przez-roboty-7236253.html>

2. <http://www.broadsheet.com.au/sydney/food-and-drink/article/mcdonalds-opens-the-corner-cafe>

3. <http://www.dailytelegraph.com.au/news/nsw/new-health-food-cafe-run-by-mcdonalds-opens-in-sydney/story-fni0cx12-1227168326189>

4. <http://www.japantimes.co.jp/news/2015/01/28/business/huis-ten-bosch-theme-park-get-hotel-staffed-robots/#.VTyFV0M3-MZ>

5. HYSKI M., ABILDAEV S.T.: *Promotion policy of catering services on the example of McDonald's. In: "Nature and Problems of Anthroposphere" ("Природопользование и Проблемы Антропосферы"), nr 1, International Science Journal, International Center for Scientific Research of the Republic of Kazakhstan and M.H. Dulati Taraz State University, Taraz 2014, s. 209-217.*

6. TROJANOWSKI T.: *Product as main instrument in the strategy of international marketing mix. In: Marketing management selected issues, pod red. H. Howaniec i W. Waszkielewicz, Wydawnictwo Akademii Technicznej – Humanistycznej w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała 2012.*

MODEL THE REFORM OF MANAGEMENT SYSTEM OF THE PROCESS OF COMPANY

©Gerasimov B.N., 2015

Management of production capacity (MPC) – is the process of the most complete use of available equipment with a constant optimization of its composition and types realized by using the advanced technology, by the established specialization and by the mode of operation oriented to the long term exploitation of means of labor.

Management subsystem of the production capacity implements the particular functions: managing the availability of equipment disposals, managing the equipment modernization, managing the equipment maintenance, etc., in this regard, it can be called functional. Functional subsystems that implement a particular process, display distinct system features, therefore we will use the term (MSPC).

Management System of the Production Capacity (MSPC) – the set of interrelated functional management tasks (FMT) directed to the achievement of completeness and quality of the functioning of existing equipment, in combination with complex systematic management tools used to address them effectively [1]. During the research it was concluded that the development of the existing MSPC of enterprises bearing production should be in accordance with the model, which is aimed at identifying functional complete composition of management tasks reflecting all aspects of the activities directed on the functioning of production capacity. The functional complete composition of management tasks achieved by identifying the entire set of tasks belonging to MSPC and tasks that are adjacent with it in the confines of subsystems of management system of the organization, that have a direct impact on the implementation of complete management cycle aimed at the functioning of production capacity.

The revision of the existing MSPC should be systematically because its life cycle depends on many factors that follows from the definition of the MPC, given earlier. In this connection the requirement was formed to the model of building a complex MSPC – the opportunity of reusable employment.

The complex MSPC – is an aggregate functional complete composition of interrelated management tasks solutions of which creates ideal conditions of the functioning of production capacity [2].

A model of building a complex system was developed (fig. 1).

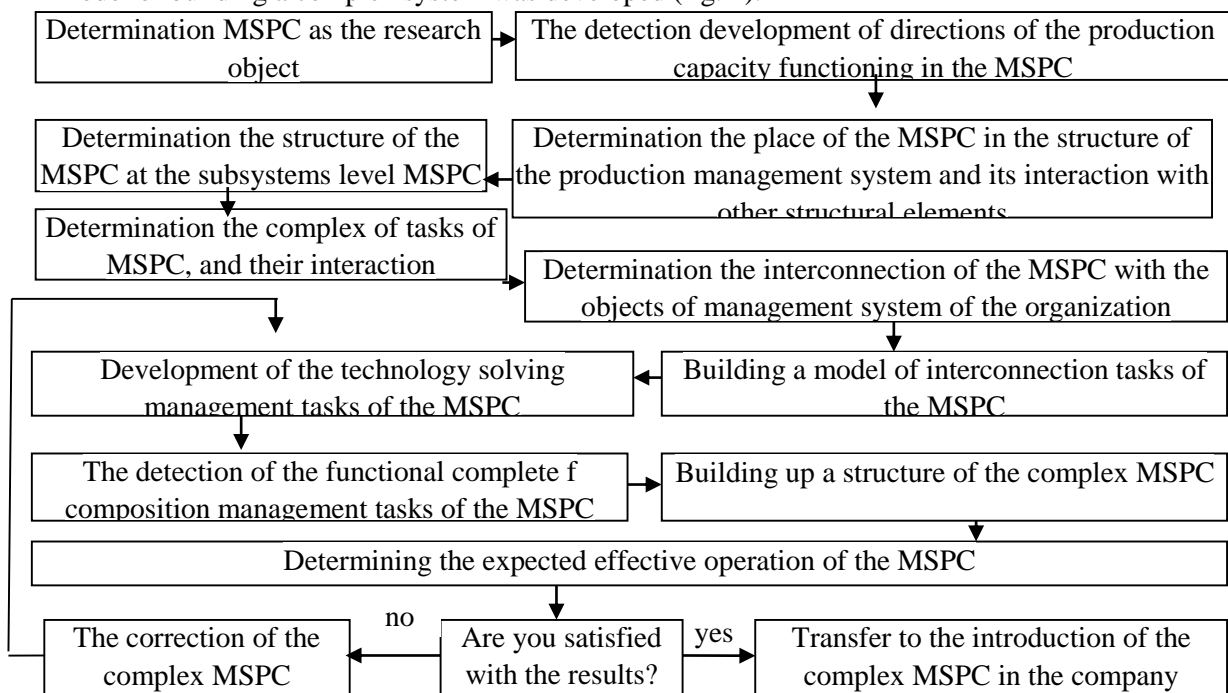

Fig. 1. A model of building a complex MSPC for a company production of bearings

The aim of building a complex MSPC is changing with its help the structure of an existing MSPC of a company. The deviations detected by overlaying of a complex MSPC can be divided into three groups: tasks that

are included in the structure of the existing MSPC but unsolved in the managing of production capacity; tasks that are included in the structure of the existing MSPC but solved ineffectively in the managing of production capacity; tasks that are not included in the structure of the existing MSPC but have the effect on the managing of production capacity.

Identified deviations are eliminated: determining the cause of incomplete solving tasks included in the structure of existing MSPC and further elimination of these causes; the revision of a complex of means and managing methods used in solving FMT making the structure of the existing MSPC; the inclusion into the existing structure of MSPC previously unsolved tasks and searching for means to ensure their solutions. To eliminate variations in the structure of the existing system in bearing company there was a need in the development of technology solutions of FMT MSPC which allows to increase efficiency and quality of taken management decisions related to the operation of the system. The use of technology of the holistic MSPC is impossible, since its structure is a complex mechanism.

The development of technology of solutions of management tasks is proposed to start with a definition of the MSPC structure. MSPC structure was introduced as a combination of its subsystems or "Functional Control Blocks" (FCB) and FMT which are solved in them [2].

After determining the FMT there is a need in the development of technological equipment of their solutions which will permit to clarify the entire set of information circulating in MSPC.

The technology of solutions of management tasks is to convert the input information required for solving a particular task in output information received at the further its solution. The transformation of information within FMT occurs by using procedures of solutions.

The sequence of designing the development of technology management tasks solutions contains a few stages. Initially, the output information to be obtained within the specific FMT is determined and presented in the form of documents of the organization. Then a choice of the operations is produced to transform the input information to output information, which was given earlier.

The purpose of developing the technology of solutions management tasks is: search for the FMT in the subsystems of management system organization which are interacting with the FMT MSPC; inclusion the adjustments in solving the FMT of MSPC to achieve the maximum possible positive results of its functioning; systematization of information within MSPC; reducing the time for decision-making functional management tasks.

The solution of the presented task is aimed at optimizing of the quantity of production capacity for the needs of production activities of the bearing company. The need for solving this task is caused by the fact that the quantity of production capacity requires systematic and precise corrections.

The further use of technological solutions of all FMT contributes to a better quality of the impact on the production capacity of the company. Representation FMT of MSPC on described technology allows to define clearly all the necessary documents that carry information for solving each specific management task, what systematizes a document turnover of the companies producing bearings. Using the described technology in solving management tasks we can reduce the risk of ineffective management of production capacity, which is associated with incompetence of a manager, because procedures necessary to deal with each specific task are described.

The proposed technology of solution FMT contributes to the identification of new tasks which were not previously a part of the MSPC. The further inclusion of these tasks in the system's structure promotes the growth of objectivity in assessing the production possibilities of a company and increase of efficiency in managing of production capacity. In turn, it entails the implementation of the justifiable employment of production capacity, achievement in the increase of the time functioning of the equipment in the production process, achieving the uniformity in the operation of production capacity.

1. Antonov S.A., Gerasimov B.N. and others. *The system of management production capacity // Management of economic systems: monograph.* – Penza: PDZ, SSAU, 2010. – 320 p.

2. Gerasimov B.N. *The theory of management: monograph.* – Samara: SIBeC, 2012. – 404 p.

THE METHODOLOGICAL APPROACH TO THE COST EVALUATION OF INDUSTRIAL PROPERTY ITEMS

© Mrykhina O.B., 2015

The fundamental elements of the economy of knowledge include the concept of intellectual property, whose lion's share is represented by industrial property. The situation when industrial property items are not only used by the enterprises where they were developed, but are also transferred to other economic entities on various terms is widespread in the market economy. Technology transfer (hereinafter referred to as TT) takes place.

However, while evaluating the cost of a specific industrial property item on the stage of its development, pilot production etc. within the enterprise, it is somewhat more complicated to form a monetary evaluation of such item in view of its transfer. It is for this purpose that National Standard No. 4 "Evaluating the property rights of intellectual property" [1] providing for the use of the income, cost or comparative approaches has been developed (Decree 1185, 2007, General Information, Clause 8). However, the conducted study of methodological support within the framework of each of these approaches proves that the existing methods do not always justify the price of an innovative product.

Doubtless, there is a vast number of situations associated with evaluation of industrial property items, and it is objectively impossible to describe each of them personally. Yet it is advisable to create a certain set of formalized expressions which can be operated in various situations.

Despite the fundamentality and scholarly importance of the proposed developments, no methodology of intellectual property item evaluation taking into account TT and containing the explications of the monetary evaluations of industrial property items has been formed yet.

The purpose of the work is to improve the formation methods of the monetary evaluation of intellectual property items within the framework of the cost approach and in view of further transfer of such properties.

In general terms, the monetary evaluation of industrial property items (P_0) within the framework of the cost approach is performed in the following way [2, 3]:

$$P_0 = \left(\sum_{t=t_s}^{t_e} P_t \cdot \sigma_t \right) \cdot K_{ob} \cdot K_{bon} \quad (1.1)$$

where P_t is the monetary evaluation of an industrial property item in the tth year of the calculation period, MU; t_s is the start year of the calculation period (the start year of the effect of the exclusionary rights for an industrial property item); t_e is the final year of the calculation period (the year of the cost estimation of an industrial property item); σ_t is the ratio of reduction of diachronous monetary evaluations to the calculation year level; K_{ob} is the ratio accounting for the level of industrial property item obsolescence (for inventions, industrial designs and utility models) that is obtained from the following expression:

$$K_{ob} = 1 - (T_f \div T_n) \quad (1.2)$$

(where T_n is the nominal period of validity of the title of protection; T_f is the period of validity of the title of protection in the calculation year t); K_{bon} is the bonification ratio (engineering and economic significance ratio, for inventions only) of the industrial property item.

The ratio of reduction of diachronous valuations to the calculation year level is obtained from the following expression:

$$\sigma_t = (1 + E_m)^{t_c - t}, \quad (1.3)$$

where E_m is the diachronous monetary evaluation reduction rate, t_c is the calculation year; t is the year when the monetary evaluation is reduced to the calculation year level. The monetary evaluation of an industrial property item P_t is obtained from the following expression:

$$P_t = P_t^d + P_t^l + P_t^m, \quad (1.4)$$

where P_t^d are the costs of the development of the industrial property item in year t , MU; P_t^l are the costs of legal protection of the industrial property item in year t , MU; P_t^m are the marketing costs of the industrial property item in year t , MU. The list of the expenses has been expanded and specified by P. Tsybuliov [3].

However, this method can be only used to determine the approximate value of the cost of an industrial property item. On the one hand, the method implies taking into account the asynchronicity of the evaluations, their reduction to the calculation year level (expression 1.3). On the other hand, some types of the expenditures planned for the development, production and promotion of an industrial property item (expression 1.4) are objectively difficult and at times impossible to predict for the future periods in practice. The effective value assessment of industrial property items requires a justification of cost values within the framework of the approach given.

We suggest that the cost values should be adjusted by calculation period year using the adjusting elements of the sliding price. The sliding price (P_{pl}^{sl}) determination method has the following mathematical description:

$$P_{pl}^{sl} = P_{bas}^{sl} \cdot \left(Pr_1 + Pr_2 \cdot \frac{m_1}{m_0} + Pr_3 \cdot \frac{l_1}{l_0} + Pr_4 \cdot \frac{e_1}{e_0} \right) \div 100, \quad (1.5)$$

where P_{bas}^{sl} is the basic price of the product, MU, Pr_1 is the proportion of fixed expenses in its first cost, %; Pr_2 is the proportion of raw and other material costs, %; Pr_3 is the proportion of labor costs, %; Pr_4 is the proportion of fuel and energy costs, %; m_1 and m_0 are the cost of raw and other materials in the accounting and base periods, MU; l_1 and l_0 are the labor costs in the accounting and base periods, MU; e_1 and e_0 are the costs of fuel and energy in the accounting and base periods, MU.

Thus, the expenditures within the first cost of products may be adjusted with the help of the corresponding ratios using method (1.5). However, we believe it is necessary to specify the adjusting instruments for the economic elements of semi-variable and semi-fixed costs.

Drawing upon the theoretical and practical studies of scholars, we have determined and reviewed the adjusting instruments for the economic elements of the expenditures within the first cost of products, particularly the inflation index that reflects the depreciation of the national currency (determined using the reference books developed and submitted by the State Statistics Service of Ukraine annually). Taking this indicator into account is important due to the fact that the consumer and wholesale price indexes, the indicators of the monthly, quarterly and annual changes in the cash expenses necessary for the population to purchase consumer goods and services, are used to determine it. The above is an instrument necessary to adjust both semi-variable and semi-fixed costs of the production of an enterprise's industrial property item.

Important expense management factors include accounting for the change in the minimum wage value and, consequently, in all types of payroll charges, as well as the changes in fuel and electric power price (all values being determined according to the data from the State Budget of Ukraine).

Additionally, we believe it is reasonable to propose the individual index of the enterprise to determine the change in the prices of the materials used by the enterprise to produce this particular industrial property item over a certain period of time. The following expression has been suggested:

$$I_m = \frac{P_{n1}^m}{P_{n0}^m}, \quad (1.6)$$

where I_m is the individual enterprise material price index; P_{n1}^m is the material price (calculations for each respective n material of the multitude of n materials are advisable) in the accounting year, MU; P_{n0}^m is the material (n material of the multitude of n materials) price in the base year, MU.

This index is suitable for use in the $\frac{m_1}{m_0}$ part of expression (1.5), which will allow specifying the change in the value of certain economic elements of the "materials" expenditure item and form the m indicator in this method with enhanced accuracy.

An index of similar nature is also suitable for adjusting the economic elements of the "raw material":

$$I_r = \frac{P_{n1}^r}{P_{n0}^r}, \quad (1.7)$$

where I_r is the individual enterprise raw material price index; P_{n1}^r is the raw material price (calculations for each respective n raw material type of the multitude of its n types) in the accounting year, MU; P_{n0}^r is the raw material (n raw material type of the multitude of n types of raw material) in the base year, MU.

While using expression (1.5), the issue of determining the basic price of the product (P_{bas}^{sl}) arises. Numerous methods of establishing such price depending on the specifics of the manufacturing process, the enterprise or the industry exist. However, insufficient attention is paid in the existing academic and practical literature to the case of basic price formation for an industrial property item considered to be innovative.

In case of basic price formation for an improved, advanced industrial property item, it is advisable to use parametric price formation, in particular the method of consequential accounting for numerical parameter values in the price.

Mathematically, the parametric price formation model for a new industrial property item looks so:

$$\frac{P_{new}}{P_{ex}^i} = \left(\frac{Pr_{new}}{Pr_{ex}^i} \right)^k, \quad (1.8)$$

where P_{new} is the price of a new product to be determined, MU; P_{ex}^i is the price of the ith existing product that is known and used as a basis for reference, MU; Pr_{new} , Pr_{ex}^i are the parameter values of the new product and of the ith existing product; k is the braking power factor accounting for the lagging of the product price behind the increase in the numerical value of a certain selected parameter.

The expression given accounts for the adjusting factors for each of the products participating in the comparison. Particularly, if there are parameters a , b , c , d by which an industrial property item is compared with other similar products, then the adjusting factors, e.g., for the four products under comparison are determined in the following way:

by parameter a :

$$K_{ex}^{1a} = \left(\frac{a^{new}}{a^{1ex}} \right)^k; K_{ex}^{2a} = \left(\frac{a^{new}}{a^{2ex}} \right)^k; K_{ex}^{3a} = \left(\frac{a^{new}}{a^{3ex}} \right)^k; K_{ex}^{4a} = \left(\frac{a^{new}}{a^{4ex}} \right)^k \quad (1.9)$$

by parameter b :

$$K_{ex}^{1b} = \left(\frac{b^{new}}{b^{1ex}} \right)^k; K_{ex}^{2b} = \left(\frac{b^{new}}{b^{2ex}} \right)^k; K_{ex}^{3b} = \left(\frac{b^{new}}{b^{3ex}} \right)^k; K_{ex}^{4b} = \left(\frac{b^{new}}{b^{4ex}} \right)^k \quad (1.10)$$

by parameter c :

$$K_{ex}^{1c} = \left(\frac{c^{new}}{c^{1ex}} \right)^k; K_{ex}^{2c} = \left(\frac{c^{new}}{c^{2ex}} \right)^k; K_{ex}^{3c} = \left(\frac{c^{new}}{c^{3ex}} \right)^k; K_{ex}^{4c} = \left(\frac{c^{new}}{c^{4ex}} \right)^k \quad (1.11)$$

by parameter d :

$$K_{ex}^{1d} = \left(\frac{d^{new}}{d^{1ex}} \right)^k; K_{ex}^{2d} = \left(\frac{d^{new}}{d^{2ex}} \right)^k; K_{ex}^{3d} = \left(\frac{d^{new}}{d^{3ex}} \right)^k; K_{ex}^{4d} = \left(\frac{d^{new}}{d^{4ex}} \right)^k \quad (1.12)$$

With regard to the factors defined in this way, the specified prices of the four existing products will be:

$$P^1 = P_{ex}^1 \cdot K_{ex}^{1a} \cdot K_{ex}^{1b} \cdot K_{ex}^{1c} \cdot K_{ex}^{1d} \quad (1.13)$$

$$P^2 = P_{ex}^2 \cdot P_{ex}^{2a} \cdot P_{ex}^{2b} \cdot P_{ex}^{2c} \cdot P_{ex}^{2d} \quad (1.14)$$

$$P^3 = P_{ex}^3 \cdot P_{ex}^{3a} \cdot P_{ex}^{3b} \cdot P_{ex}^{3c} \cdot P_{ex}^{3d} \quad (1.15)$$

$$P^4 = P_{ex}^4 \cdot P_{ex}^{4a} \cdot P_{ex}^{4b} \cdot P_{ex}^{4c} \cdot P_{ex}^{4d} \quad (1.16)$$

Then, the price of the new industrial property item will amount to the arithmetic mean of the four above prices of similar items:

$$P = \frac{P^1 + P^2 + P^4 + P^5}{4} \quad (1.17)$$

Thus, (P_{bas}^{sl}) from expression (1.5) may be determined from expression (1.8).

However, the proposed adjustments to expression (1.5) can be applied in the case of value formation of such industrial property items for which analogues can be found and similar items can be selected. The drawback of the method is that finding such information is actually quite complicated.

On the other hand, it is obvious that the basic price (P_{bas}^{sl}) is a price in the breakeven point, i.e. equal to the total planned expenses for the production of an industrial property item in t_c period. Such suggestion is further confirmed by the fact that the final price is formed after the end of the whole manufacturing period. I.e., it can be quite justifiably considered that $P_{bas}^{sl} = P_t$ in the corresponding period.

Then, upon making the corresponding transformations to expressions (1.1) and (1.5), the following is obtained:

$$P_0 = \left(\sum_{t=t_s}^{t_e} \left(P_t \cdot \left(Pr_1 + Pr_2 \cdot \frac{m_1}{m_0} + Pr_3 \cdot \frac{l_1}{l_0} + Pr_4 \cdot \frac{e_1}{e_0} \right) \div 100 \right) \cdot \sigma_t \right) \cdot K_{ob} \cdot K_{bon} \quad (1.18)$$

- The advantages of the method proposed include:
- a higher prediction precision level of the economic elements of expenses within the first cost of an industrial property item, which allows using this method in long-term planning;
- an opportunity to account for the following in expense planning: the existing adjusting economic and statistical indicators specially developed for such purposes (inflation indexes etc.); the state-approved values of certain economic elements of expenses (minimum wage, fuel and electric power etc.); other adjusting indicators subject to calculation, particularly the (revenue, turnover) value indexes of the enterprise and indexes of physical volume of production, risk factors etc.;
- using the proposed individual price indexes of the enterprise (for materials, raw material etc.).

The “bottleneck” is that the proportion of the expenses in the first cost may also change in each calculation period, which requires this proportion to be additionally calculated.

1. *The Cabinet of Ministers of Ukraine (1996), Decree. Pro zatverdzhennja Nacional'nogo standartu №4 "Ocinka majnovyh prav intelektual'noi vlasnosti". Available at: zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-n (ukr). [Accessed 03 May. 2015]*

2. *Zlepko, S. et al. (2010) Intelektual'na vlasnist' v nauково-tehničnij dijaj'nosti. Vinnycja: Vinnyc'kyj Nacional'nyj tehničnyj universytet.*

3. *Tsybuliov, P. et al. (2005) Upravlinnja intelektual'noju vlasnistju. Kyi'v: "K.I.S."*

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ

© Абрамчук М.Ю., Похилько С.В., 2015

При розробці та реалізації регіональної інноваційної політики особливого значення набуває проблема формування інноваційної інфраструктури регіону. Проте, в Україні інноваційна інфраструктура є нерозвиненою ні на регіональному рівні, ні на рівні держави. Сформовано лише окремі елементи інноваційної інфраструктури – зареєстровано і діє 8 технопарків, розпочали діяльність кілька регіональних інноваційних центрів та бізнес-інкубаторів [1], однак і вони не охоплюють усі ланки інноваційного процесу, що значно гальмує інноваційний розвиток загалом.

Формування регіональної інноваційної інфраструктури повинно базуватися на нових підходах, які дозволяють концентрувати обмежені ресурси регіону, а саме – на кластерному підході.

У науковій літературі розрізняють три види кластерів [2]:

- кластери з регіонально обмеженою формою економічної діяльності всередині однорідних секторів, поєднані з науковими закладами (НДІ, університети, інститути, тощо);
- кластери з вертикальними виробничими зв'язками з тісними колами діяльності, що виникли біля головних фірм або мережі основних підприємств;
- галузеві кластери різних видів виробництва з високим рівнем агрегації.

Проте, на нашу думку, для більш ефективного формування інноваційної інфраструктури регіону доцільно створення регіональних інноваційних кластерів відповідної спеціалізації. Під регіональним інноваційним кластером розуміється об'єднання підприємств промисловості за ознаками близькості географічного розташування та відповідної галузі (наприклад, регіональний інноваційний кластер хімічної промисловості), на основі створення таких організаційних форм інноваційної діяльності як: технопарк, технополіс, консорціум, науково-технологічний центр, бізнес-інкубатор тощо.

Крім того, до складу кластеру мають входити:

- структури що забезпечують інноваційну сферу науково-технічним, інтелектуальним і кадровим потенціалом (дослідницькі центри, вищі навчальні заклади, інші наукові установи);
- фінансово-кредитні установи та структури (банки; бюджетні та позабюджетні фонди, страхові та венчурні фонди, кредитно-гарантійні організації, фінансово-промислові групи тощо) орієнтовані на технологічну інноваційну діяльність для фінансово-економічного забезпечення інноваційної діяльності;
- інформаційно-комунікаційні структури (центри трансферу технологій, статистичні та аналітичні центри, інформаційні мережі та бази тощо) для інформаційного забезпечення діяльності;
- інші структури необхідні для забезпечення комплексної інноваційної діяльності (різні центри експертизи, патентування, ліцензування, консалтингу, сертифікації тощо).

Основними завданнями регіональних інноваційних кластерів в рамках відповідної спеціалізації є:

- розповсюдження нових технологій, знань, продукції тощо;
- мінімізація витрат на впровадження інновацій;
- розвиток промисловості та активізація господарської діяльності;
- нарощування обсягів виробництва продукції для задоволення потреб вітчизняного ринку та формування експортного потенціалу;
- підтримка та сприяння розвитку малого та середнього інноваційного підприємництва у регіоні;
- зростання конкурентоспроможності підприємств, що знаходяться у складі кластеру;
- створення додаткових робочих місць тощо.

Стримуючими факторами при формуванні та розвитку регіональних інноваційних кластерів на сучасному етапі є [3]: низька якість управління бізнесом, відсутність орієнтації багатьох підприємств на міжнародний ринок, недостатній рівень планових рішень з територіального господарського розвитку, значний період досягнення очікуваних результатів (реальний вигравш від створення кластерів проявляється через 5-10 років) тощо.

Проте, основною проблемою, як зокрема створення та ефективного функціонування регіональних інноваційних кластерів, так і загалом формування регіональної інноваційної інфраструктури, на нашу думку, є відсутність дієвого господарського механізму управління який повинен включати організаційний, фінансово-економічний, правовий та мотиваційний механізми.

Правовий механізм управління повинен забезпечити регулювання правовідносин між суб'єктами господарювання. Крім того, у даному механізмі уваги потребує система правових норм, що регулює діяльність через внутрішню організаційно – економічну підсистему та правовідносин процесів виробничо-господарської та інноваційної діяльності при створенні та впровадженні інноваційної продукції та технологій, при розвитку виробництва та наданні послуг.

Мотиваційний механізм розвитку кластера спрямований на створення та освоєння нових видів продукції і технологій, на підвищення науково-технічного рівня виробництва. При такому підході необхідно враховувати мотиви усіх учасників кластеру, їх зацікавленість в нововведеннях, мотиви сприйняття новацій виробничою системою. Дієвість мотиваційного механізму забезпечується мотивами конкуренції та кооперації при створенні нової продукції та технологій, мотивів підприємницького ризику, інноваційній стратегії, мотивів різних видів реакцій на зміни зовнішнього середовища, що забезпечують гнучкість управління.

Ще однією з складових господарського механізму є фінансово – економічна складова, до елементів якої належать: фінансово-економічні інструменти регулювання інноваційної діяльності, фінансові методи обліку та контролю за фінансовими ресурсами, фінансові та економічні важелі; фінансові відносини, що виникають при інвестуванні, кредитуванні, оподаткуванні, страхуванні, поточному фінансуванні, нарахуванні та виплатах заробітної плати тощо; нормативно-правове, інформаційне, законодавче та методичне забезпечення управління. При цьому, впровадження фінансово-економічного механізму управління повинне здійснюватися шляхом створенням відповідних умов діяльності, за яких суб'єктам господарювання було б вигідним досягнення інноваційних цілей.

Організаційний механізм можна визначити як систему організаційних методів, форм та способів, що дозволяють організувати в інтересах учасників ефективну діяльність кластеру в умовах мінливості споживання суспільства та нестабільного зовнішнього середовища.

Отже, кластерний підхід до формування інноваційної інфраструктури регіону можна вважати інструментом інтеграції науки, освіти та бізнесу, способом реалізації територіального принципу управління інноваційним розвитком та одним з головних напрямків підвищення конкурентоспроможності підприємств регіону. Також, в регіональному інноваційному кластері є велика можливість забезпечення підприємств централізованою системою послуг: фінансових, технічних, інформаційних тощо.

1. Тимченко О.І. Інноваційна інфраструктура як чинник забезпечення ефективності інноваційної діяльності малих підприємств [Електронний ресурс] // Ефективна економіка, 2012. – № 12. – Режим доступу – econotyu.nauka.com.ua/?op=1&z=1644

2. Третьяк В.П. Кластеры предприятий / В.П. Третьяк. – М.: «Август Борг», 2005. – 105 с.

3. Мамчук І.В. Формирование системы управления экологической безопасности предприятий химической промышленности в процессах реструктуризации / І.В. Мамчук // Экосистемы, их оптимизация и охрана. – Симферополь, 2011. - Выпуск 4. - С. 134-143.

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МІСТАХ ТА АГЛОМЕРАЦІЯХ

© Аверкина М.Ф., 2015

Оскільки, стійкий розвиток міст та агломерацій неможливий без використання новітніх технологій, варто наголосити на досить важливій ролі функціонування в містах та агломераціях, особливо великих з високою часткою наукового потенціалу бізнес-інкубаторів, технопарків, технополісів і індустріальних парків. Комплексне функціонування цих структур у місті та агломерації буде ефективним, оскільки бізнес-інкубатори покликані забезпечувати розроблення старт-апів, технопарки за своєю специфікою можуть виробництво затвердженого наукового продукту тобто стимулювання малого підприємництва, на рівні технополісів у місті забезпечуватиметься виробництво інноваційного продукту та подальші наукові розробки, індустріальний парк покликаний залучати великі компанії з метою забезпечення повного циклу серійного виробництва інноваційного продукту. Прикладом виробництва такого нового інноваційного продукту може стати молекулярний модифікатор палива, який покращує якість вуглеводневого палива, сприяє досягненню екологічної безпеки в місті за рахунок зниження викидів вихлопних газів. Цей пристрій встановлюється в паливну систему автомобіля безпосередньо перед двигуном внутрішнього згорання і підключається до електричного бортового живлення і через нього проходить паливо, при цьому ланцюг вуглеводнів розривається на більш легкі фракції, що дозволяє паливу краще згорати. Разом з тим забезпечується скорочення споживання палива від 5 до 9 %, зниження викидів шкідливих речовин від 20 до 30 % в залежності від режиму роботи двигуна та збільшується ресурс двигуна. За оцінками експертів, впровадження серійного виробництва таких пристроїв у місті може тривати близько 5 років.

Для забезпечення інноваційної діяльності в містах та агломераціях міська рада повинна сприяти розвитку бізнес-інкубаторів, технопарків, технополісів і індустріальних парків, що передбачає:

- надання вільних приміщень територіальної громади для вищезначених організацій;
- залучення великої кількості осіб до наукової діяльності з наданням спеціальних премій для молодих науковців, грантів, спеціальних субсидій на патентування та захист авторських прав;
- залучення кращих студентів інженерних спеціальностей у діяльність бізнес-інкубаторів, технопарків;
- організацію наукових кафе, в які залучатимуться провідні науковці з метою інформування останніх національних та світових інноваційних новинок;
- організацію національних та міжнародних конкурсів новинок, що сприятиме активній взаємодії науковців, розробників, підприємств, інвесторів;
- економічне стимулювання залучення більшої кількості нових компаній в місто які реалізовуватимуть наукові розробки, створюватимуть додаткові робочі місця, що позитивно впливатиме на розвиток економіки міста.

Як відомо, процес розроблення та впровадження інноваційних технологій неможливий без фінансування. Саме тому в системі інституційного забезпечення виключна роль відводиться регіональним фінансовим компаніям, благодійним фондам, венчурним та гарантійним фондам. Оскільки ми говоримо про використання інноваційних технологій, які потребують фінансових ресурсів, то є потреба в розробленні спеціальних програм міською радою, що спонукатимуть регіональні фінансові компанії здійснювати пільгове кредитування впровадження таких технологій. Також доцільно створити спеціальні умови (програми міської ради про додаткове фінансування з місцевих бюджетів, залучати до співробітництва) для благодійних, венчурних та гарантійних фондів з метою фінансування, інвестування впровадження екологобезпечних технологій, розробок ноу-хау.

ИССЛЕДОВАНИЕ СТРУКТУРЫ И СОСТАВЛЯЮЩИХ ПОВЕДЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ

©Анани Атеф, Держак Н.А., Ромахова О.А., 2015

Масштабные социально- экономические преобразования, происходящие в экономике многих стран мира на протяжении последних двух десятилетий, сопровождаются переосмыслением роли организации в экономике и ее вклада в решение социальных проблем общества. Организация стала ведущим структурным звеном национальной экономики, а активность ее поведения в рыночной среде – главным фактором обеспечения конкурентоспособности и устойчивости экономического развития. Конкурентное положение организации во многом предопределяется поведением ее субъектов, управляя которым, организация достигает цели своего развития. Проблема совершенствования управления поведением организации важна для любой организации, осуществляющей свою деятельность в условиях изменений во внешней среде и существенной ее неопределенности. Следует отметить, что существует два равноценных подхода к исследованию поведения организации. Для первого отправной точкой служит категория «поведение» – центральный объект академической и прикладной психологической науки. Здесь поведение людей, несмотря на организационные обстоятельства, которые подлежат учету, предстает частью человеческого поведения вообще. Это позиция организационной психологии и социологии. Второй подход отталкивается от категории «организация». Исходной здесь является теоретическая концепция, определяющая структуру, функции, процессы и цели организации и их взаимозависимости. В этом случае поведение, несмотря на все его многообразие и сложность, которые принимаются в расчет, рассматривается как органическая составляющая процессов организационной системы. Общим в двух подходах является то, что это два разных пути по направлению к одному и тому же – развитию организации.

Поскольку организационное поведение рассматривается с позиций разных наук, подходы к управлению им в научной среде также несколько разнятся. В частности, в рамках психологической науки управление поведением базируется на подробном рассмотрении индивидуальных форм поведения работника, внутренней регуляции его действий. В рамках социальной психологии интерес ученых несколько смещается к формальным и неформальным группам внутри организации; специалисты в области антропологии анализируют процесс формирования и управления организационным поведением с точки зрения культурологических факторов (символов, мифов, обрядов, ритуалов, ценностей) внутри организации, влияющих на поведение персонала. Специалисты-политологи рассматривают возможность управления организационным поведением через формальное и неформальное руководство, установление властных отношений, форм контроля между группами управляющих и управляемых, форм конфликтов в организации и его влияния на поведение индивидов. Экономическая наука рассматривает организационное поведение в контексте рациональности, пытается дать объяснение действиям сотрудников, их групп в организации с позиций полезности, целесообразности и эффективности расходования своих ресурсов с целью удовлетворения потребностей. С позиции социологии управление организационным поведением может рассматриваться с различных уровней: во-первых, это могут быть действия сотрудников организации (микроуровень), достигающий наивысшего уровня сложности, когда в анализ включается и формальная и неформальная структуры организации, во-вторых - действия предприятия в целом (макроуровень). Организационное поведение сотрудников предприятия - это множество человеческих установок, чувств и убеждений работников, оказывающих влияние на эффективность деятельности предприятия, это поступки и действия персонала организации - эффективная трудовая деятельность, участие в профсоюзах, прогулы, конфликты и т.п. Поведение организации - термин более широкий, комплексный в него входит и деятельность организации во внешней среде, и динамика структуры технологий и деятельность ее персонала во внутренней среде. Для того чтобы изменить поведение организации, необходимо в первую очередь повлиять на поведение ее членов, а поскольку сотрудники организации неоднородны по половозрастной и должностной структуре, они по-разному реагируют на производственную сферу, формируя как индивидуальное поведение персонала, так и поведение всей организации в целом.

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

В данном исследовании под поведением организации авторы понимают комплекс индивидуальных или коллективных объективно осознаваемых социальных поступков, активизируемых внешней и внутренней средой организации, которые совершает персонал в процессе трудовой деятельности для достижения личных, групповых и организационных целей.

На рис. 1 представлены структура и составляющие поведения организации как система имеющая вход и выход, среди элементов поведения организации личностные характеристики человека и факторы деятельности предприятия, которые могут наблюдаться на поведенческом поле ожиданий и обязательств персонала предприятия.

Рис. 1. Структура и элементы поведения организации [авторская разработка]

Как видим, окружающая среда организации находится за пределами организации, по другую сторону от границы, отделяющей внутреннюю организационную среду. Новая точка зрения состоит в том, что работники гораздо более сложные объекты, и необходимо теоретическое осмысление эмпирических исследований, прежде чем разрабатывать прикладные методы управления людьми.

ВХІДНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА АДАПТИВНО-УПРАВЛІНСЬКУ СФЕРУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

©Безугла Ю.Є., 2015

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується нестабільністю умов функціонування підприємств, що обумовлено підвищенням рівня мобільності зовнішніх чинників і посиленням їхнього впливу на внутрішнє середовище. Тому для забезпечення стабільного економічного зростання підприємств необхідно вирішити ряд нагальних проблем, серед яких однією з головних є визначення вхідних чинників.

Основні адаптивно-управляючі впливи на діяльність підприємств здійснюють три основні групи суб'єктів, зацікавлених в його результативності: держава, власники і інвестори, менеджери. Кожен із суб'єктів переслідує, в першу чергу, свої фінансові інтереси, внаслідок чого існує певна неоднозначність, а іноді і антагонізм їх оцінки результативності діяльності конкретної організації. Разом з тим, існує загальний, об'єднуючий їх інтерес – зростання ефективності сфери розвитку підприємств в цілому, для оцінки якої необхідно формування цілісної системи критеріїв фінансового і нефінансового характеру і використання адекватних методів і методик аналізу [1-5]. Поєднання управління результативністю (ринкові результати) і ефективністю (фінансові результати) стає тим самим контрольним механізмом, необхідним для проведення змін на підприємстві. Результативність діяльності відображає суб'єктивний рівень оцінки різними учасниками на основі інтерпретації доступного обсягу фінансової і нефінансової інформації [4]. На противагу ефективності діяльності, показники результативності значно ширше і різноманітніше.

Проведені автором дослідження дозволили встановити, що необхідно враховувати інтереси всіх сторін, які можуть здійснити істотний вплив на моделювання вхідних факторів внутрішньої та зовнішньої сфери розвитку підприємств. Саме тому, яким не було б трактування головної мети проведення адаптаційних змін різними сторонами, управління ними має сприяти створенню приналежних до ринкових умов суб'єктів господарювання, що в свою чергу може бути забезпечене при наявності міцних конкурентних позицій підприємства на споживчому ринку та можливостей їх зростання у довгостроковій перспективі, а отже, фінансові ресурси підприємств використовуються не достатньо ефективно. Це сприяє визначенню оптимального співвідношення фінансових ресурсів підприємства, що дає змогу керівництву підприємства, вивчивши характер тенденцій, вибрати фінансову політику управління підприємством, яка забезпечить досягнення кінцевої мети функціонування підприємств впродовж стратегічного періоду.

1. Баттрик Р. *Техника принятия эффективных управленческих решений* / Р. Баттрик ; пер. с англ. А. Романченко ; под. ред. В.Н. Фунтова. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – 413 с.
2. Вітлінський В.В. *Моделювання та кількісне оцінювання економічного ризику великих виробничих систем* / В.В. Вітлінський, Є.В. Афанасьєв // *Економіка: проблеми теорії та практики* : зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун-т. – Д., 2006. – Вип. 185, т. 4. – С. 742–752.
3. Калінеску Т.В. *Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток* : моногр. / [Т.В. Калінеску, Ю. А. Романовська, О. Д. Кирилов]; *Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля*. – Луганськ, 2007. – 272 с.
4. Кугаєнко А.А. *Методы динамического моделирования в управлении экономикой* / А.А. Кугаєнко; под ред. П.Е. Кондрашова. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : *Університетська книга*, 2005. – 456 с.
5. Лєпа Н.Н. *Методы и модели стратегического управления предприятием* / Н.Н. Лєпа; *НАН України, Ін-т економіки промисловості*. – Донецк : *Юго-Восток*, 2002. – 186 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ БУДІВЕЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

© Беленкова О.Ю., Авраменко А.І., 2015

За даними Антимонопольного комітету України сфера будівництва, відносяться до ринків з обмеженим рівнем конкуренції [3, С.8-9]. За цих умов підписання у майбутньому економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відкриє не лише нові можливості для пошуку нових ринків для будівельних підприємств та надасть їм нові можливості для розвитку, але й підвищить рівень конкуренції на внутрішньому.

Поступове наближення українського законодавства, норм і стандартів до відповідних документів ЄС викликало потребу у вдосконаленні нормативної бази, правового і технічного нормування, стандартизації, сертифікації, оцінки відповідності, державного нагляду та контролю, що спрямовані на захист інтересів країни, у тому числі підвищення конкурентоспроможності підприємств будівельної галузі з метою забезпечення високої якості, безпеки об'єктів нерухомості та експортної орієнтації підприємств.

В 2010 році вступив в силу Закон України «Про будівельні норми», а з 1 липня 2014 року - механізм одночасної дії національних будівельних норм, та будівельних норм, гармонізованих з нормативними документами ЄС. Положення, які визначають цей механізм, наведені в [1;2]. Згідно названих документів основним з напрямків розвитку нормативної бази в Україні є впровадження національних стандартів (норм, розроблених на основі національних технологічних традицій), гармонізованих з нормативною базою Європейського союзу на EUROCODE - європейські уніфіковані будівельні норми і правила, які мають статус європейських стандартів. Єврокоди встановлюють єдині для всієї Європи критерії проектування, гармонізують різні національні норми і правила, є єдиним базисом для різних наукових досліджень, сприяють обміну продуктами і послугами на будівельному ринку.

Згідно ДБН А.1.1-94: 2010, Єврокод - це європейський стандарт з проектування будівельних конструкцій, у якому містяться вимоги щодо проектування, основними завданнями якого є [2, с.10]:

- забезпечити загальні критерії та методи проектування, що відповідають необхідним вимогам механічного опору, стійкості і вогнестійкості при усіх видах навантажень, при цьому вимоги щодо рівнів безпеки (надійності) будівель і споруд та їх частин, включаючи аспекти довговічності та економічності є питанням внутрішньої компетенції держави;

- слугувати основою для укладання договорів на проектування будівель і споруд та їх частин, сприяти обміну будівельними послугами (будівельними роботами та пов'язаними з ними інженерними послугами), покращити функціонування будівельного ринку;

- забезпечити єдине розуміння процесу проектування конструкцій серед українських та іноземних інвесторів, замовників, проектувальників, підрядників і т.д.;

- зменшити бар'єри та полегшити обмін товарами та послугами в межах будівництва між державами учасницями, підвищити конкурентоспроможність європейських будівельних фірм, проектувальників і виробників конструкцій та матеріалів на світовому ринку.

Введення європейських стандартів для українських будівельних підприємств має двояке значення. По-перше, у коротко- та середньостроковій перспективі підприємства будуть вимушені збільшити витрати на підвищення кваліфікації та навчання персоналу, проведення тендерів. Дія цих документів дозволяє європейським компаніям на зрозумілих для них правилах заходити на український ринок, приймати участь у конкурсах, що підвищує рівень конкуренції в галузі. З іншого боку, у стратегічній перспективі навчання персоналу та усунення технічних бар'єрів при веденні комерційної діяльності дозволить створити умови для просування вітчизняних будівельних підприємств на міжнародні ринки, у тому числі, крім європейських країн, на Єврокоди з 2015 року планують перейти Казахстан, Білорусь, а також отримати

1. *Постанові Кабінету Міністрів України від 23.05.2011 р № 547 «Порядок застосування будівельних норм, розроблених на основі національних технологічних традицій, та будівельних норм, гармонізованих з нормативними документами Європейського Союзу»*
2. *ДБН А1.1-94: 2010 «Проектування будівельних конструкцій за Єврокодами. Основні положення»/Мінрегіонбуд. – К.: 2012 – 22с.*
3. *Звіт Антимонопольного комітету України за 2013 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.amc.gov.ua/amki/doccatalog/document?id=103172&schema=main>*

СТРАТЕГІЧНИЙ ВИМІР ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МОТИВУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ

© О.М. Бодарецька, 2015

У ринкових умовах господарювання важливе завдання сьогодення – впроваджувати такі інноваційні технології мотивування персоналу підприємств, які будуть корелювати із їхніми стратегічними цілями. Теорією і практикою доведено, що інноваційні технології мотивування та стратегія розвитку будь-якої компанії повинні розглядатися у тісному взаємозв'язку. Навіть найкращі мотиваційні інструменти не забезпечать одержання очікуваного ефекту, якщо впроваджуватимуться «відірвано» від стратегічних планів розвитку. Це можна пояснити, зокрема, і тим, що впровадження більшості інноваційних технологій мотивування персоналу – це доволі тривалий процес, який ще й до того стосується кожного окремого працівника. Відтак, згадана вище «відірваність» може призвести до даремних витрат різних ресурсів, неефективних управлінських рішень та ще й погіршення соціально-психологічного клімату в колективі, наслідком якого є доволі часто підвищення рівня плинності персоналу.

На жаль, слід констатувати, що чимало вітчизняних підприємств або взагалі не мають стратегій свого розвитку, або, що найчастіше, такі стратегії не відповідають реаліям сьогодення. Особливо актуальною ця проблема є в період змін, коли умови функціонування змінюються, а стратегія залишається попередньою. Слід зауважити, що неважливо, якою буде оця стратегія – антикризовою, стратегією розвитку, скорочення тощо – у будь-якому випадку досягти її можна буде за умови, коли працівники будуть належним чином мотивовані. Практикою доведено, що в умовах кризи одне із першочергових завдань – мобілізувати усіх наявних ресурсів, і насамперед – людських. За будь-якої стратегії важливість мотивування персоналу на підприємствах є беззаперечною, тим більше в умовах кризи.

Як слушно зауважує А. Дудін [1, с. 8], якщо горизонт планування підприємства містить орієнтири на декілька років вперед, то накопичення й використання ресурсів здійснюється з урахуванням стратегічних цілей компанії. Якщо ж цього немає – ресурси підприємства витрачаються хаотично й варіативно, нерідко в інтересах окремих суб'єктів.

Практикою управління персоналом на успішних підприємствах доведено, що не тільки компанія повинна мати стратегічне бачення розвитку, але й HR-підрозділ повинен мислити стратегічно. Зокрема, як визначено у роботі [2, с. 56], стратегічне мислення – це ключова компетенція HR-директора. Відтак, ця теза є важливою і під час формування та впровадження інноваційних технологій мотивування персоналу: щоб забезпечити ефективність цих процесів, слід діяти як стратег і бути для ТОП-менеджменту машинобудівного підприємства стратегічним партнером, а не лише виконавцем, що відповідає за тактичні результати. Відтак, перед HR-підрозділом постає важливе завдання: мислити і діяти стратегічно, у т.ч. і під час формування і впровадження інноваційних технологій мотивування персоналу. Впровадити такі технології мотивування, які допоможуть досягти стратегії підприємства – це одне із основних завдань HR-фахівців.

Завдяки стратегічному мисленню HR-підрозділ не тільки матиме змогу здійснювати планування інноваційних технологій мотивування персоналу на підприємствах, але й планувати свої дії у цій сфері, а також формувати відповідні KPI й оцінювати успішність їхнього досягнення.

1. Дудин А. *Постановка цілей и система планирования в компании* / А. Дудин // *Профессия Директор*. – 2013. – №3. – С. 6-11.

2. Проценко С. *Опыт внедрения системы сбалансированных показателей* / С. Проценко, К. Зажигина // *Менеджер по персоналу*. – 2010. – №1-2. – С. 52-61.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

© А. В. Бодюк, 2015

В умовах економічного і політичного спаду у суспільстві для розвитку народного господарства України потребується активізація інноваційної діяльності та державне сприяння комерціалізації інтелектуальної продукції. У числі найважливіших складових інноваційних процесів і факторів економічної стабілізації в державі необхідно акцентувати трансферт технологій.

Проблеми реалізації проектів по трансферту технологій в Україні зумовлені двома групами чинників:

- недостатні розвиток, організація та стимулювання інноваційних процесів, що гальмує й участь країни у міжнародному обміні технологіями;
- недоліки вітчизняного законодавства щодо визначення та захисту права інтелектуальної власності учасників інноваційного процесу.

До першої групи чинників можна віднести:

- скорочення, а то й ліквідація високотехнологічного виробництва, зокрема за військовими замовленнями;
- скорочення, а то й ліквідація профільних науково-дослідних та проектних закладів;
- відносне скорочення частки інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції України та зниження інноваційної діяльності підприємств;
- формування обсягів і товарної структури українського експорту переважно за рахунок сировинної продукції;
- відсутність єдиного керівного орган з питань трансферу технологій та ін.

Після ліквідації Державного комітету України з питань науки та інтелектуальної власності, з передачею його функцій МОН України фактичний вплив останнього на науково-технічну сферу виявився низьким. Більше того, управління науково-технічною діяльністю в країні з боку МОН, Мінпромполітики та НАН України в цій сфері Кабінетом Міністрів України ще не скоординоване.

Ці причини зумовлюють відсутність в Україні потужної національної системи трансферу технологій.

Розвиток трансферу технологій гальмується й відсутністю або слабкістю попиту на відповідні науково-технічні розробки з боку держави та суб'єктів господарювання приватного сектору економіки. Проблемними залишаються обсяги державного замовлення на новітні технології.

За матеріалами Інтернет, у світовій практиці виділяється три типи стратегій інноваційного розвитку галузей, суб'єктів господарювання, окремих виробництв:

- перенесення, тобто залучення зарубіжного науково-технічного потенціалу та його досягнень у конкретні сфери народного господарства країни;
- запозичення, тобто освоєння виробництва іноземної високотехнологічної продукції шляхом використання власної дешевої робочої сили та власного науково-технічного потенціалу,
- нарощування, тобто використання власного науково-технічного потенціалу та його збільшення з залученням іноземних учених і конструкторів.

Основну частину вітчизняного трансферу технологій складає придбання іноземних технологій.

До другої групи чинників можна віднести наступні:

- відсутність сучасної законодавчої бази з питань трансферу технологій;
- недосконалість системи захисту права інтелектуальної власності через вади законодавчої бази;
- нормативно встановлена дороговизна патентних оформлень;
- не забезпечено загальний та вільний доступ до міжнародної патентної класифікації об'єктів інтелектуальної власності, яка містить не тільки їх опис, але і характеристику та переваги новацій, тому вітчизняні новатори і дослідники не завжди мають змогу отримувати інформацію про вже розроблені і запатентовані аналоги та їх технічні можливості, що ускладнює орієнтації в міжнародному ринку технологій;

- не врегульовано питання вартісної оцінки об'єктів інтелектуальної власності та їх відображення

у бухгалтерському обліку.

- велика тривалість терміну розгляду заявок на патенти і винаходи та ін.

Ці факти зумовлюють негативні тенденції у сфері технологічного трансферу в Україні. Зберігається тенденція відносного зменшення кількості поданих заявок на винаходи до Держдепартаменту інтелектуальної власності.

Зниження впливу зазначених негативних тенденцій вимагає задіяти чинники інституційного характеру, тобто вдосконалення законодавчої бази в області трансферу технологій та розробки державної політики в сфері комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності. Необхідне державне фінансове сприяння розвитку інфраструктури українського ринку технологій шляхом формування основних ринкових механізмів і залучення підприємств різних форм власності до використання зареєстрованої інтелектуальної власності.

Щоб забезпечити підвищення та ефективне використання власного науково-технологічного і інтелектуального потенціалу України шляхом трансферу технологій у виробництво конкурентоспроможної та якісної продукції, вважаємо за потрібне:

- з метою управління передачею технологій зі сторони держави і необхідністю постійного коригування законодавчої бази для високотехнологічного ринку терміново створити державну структуру з питань трансферу технологій та інтелектуальної власності.

- сформувати за участю державного фінансування національну систему трансферу технологій, важливими ланками якої мають стати регіональні центри трансферу технологій та центри науково-технічної та економічної інформації, на основі яких необхідно найближчим часом сформувати національну інфраструктуру, використовуючи вже існуючі підприємства як вузлові;

- створити інфраструктуру трансферу технологій, у тому числі підрозділи з питань трансферу технологій та продовжити створення центрів трансферу технологій на національному та регіональному рівнях.

- державі сприяти інтегрування українських учасників ринку технологій у відповідні європейські структури, що дозволить отримати доступ до зарубіжних баз даних, бірж, фондів венчурного капіталу та до інших інформаційних та фінансових ресурсів та надасть значні переваги при оформленні ліцензійних контрактів та міжнародних патентів;

- на державному рівні забезпечити правові і фінансові умови для активної розробки новітніх технологій в Україні та їх представлення як об'єктів міжнародного технологічного трансферу через виконання таких заходів: активізації розвитку інфраструктури інноваційного процесу; залучення приватних українських і закордонних інвестицій в інноваційну сферу; створенню конкурсних умов для збільшення кількості учасників трансферу технологій.

З метою формування попиту на новітні технології необхідно розвивати в Україні сучасну національну індустрію венчурного капіталу шляхом найшвидшого формування державної програми і розробки концепції розвитку сектора венчурного капіталу, забезпечення законодавчого регулювання венчурного виробництва.

Підготувати корінні зміни до Закону України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій”, зокрема, щодо фінансових регуляцій; до Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” в частині визначення розміру та порядку виплати винагороди творцям об'єктів інтелектуальної власності, з вирішення питань безпосереднього правового захисту їх інтелектуальної власності.

Отже, з метою забезпечення зростання та досягнення якісного рівня розвитку системи національного трансферу технологій державі на законодавчій основі необхідно формувати сприятливі умови для інноваційної діяльності суб'єктів бізнесової діяльності, заохочувати новаторів світового рівня у галузі високих технологій до інноваційних перетворень виробництва в Україні; відновити діяльність науково-дослідних закладів, з орієнтацією їх на техніко-технологічні перетворення суспільного виробництва, узаконити нові інструменти трансферу технологій. Особливо важливо забезпечити умови підготовки молоді до участі в інноваційній діяльності, в інноваційному менеджменті.

Результатом розробки і впровадження новітніх технологій мають бути створення і виробництво інноваційної продукції, збільшення робочих місць, освоєння конкурентних переваг у перспективних секторах економіки і ринку, розширення та підвищення ефективності участі суб'єктів господарювання України у світових ринках технологій, а також підвищення добробуту народу.

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ПРИ УПРАВЛІННІ ЗАЛУЧЕНИМИ КОШТАМИ БАНКУ

© Бондаренко Л.А., Онищук К.С., 2015

Інноваційні підходи в управлінні депозитними ресурсами – необхідна передумова стабільної роботи банківських установ на сучасному етапі. Достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база банку є важливою передумовою його прибутковості, підтримки достатньої ліквідності та довіри з боку всіх учасників ринку. Політика банків щодо формування ресурсної бази пов'язана із вирішенням потрійного завдання: знайти джерела фінансових ресурсів з мінімальною вартістю на максимальний строк; забезпечити здійснення активних операцій у визначених обсягах і напрямках, ефективно використовувати та управляти фінансовими ресурсами.

Разом з тим у сучасних умовах в Україні помітно загострилися проблеми формування та використання ресурсів банку. Населення країни прагне вкладати гроші в банки на короткі строки, при цьому відбираючи можливість у банків використовувати ресурси з максимально можливим прибутком. Проблема відсутності достатньої ресурсної бази банків стримує формування довгострокових ресурсів, попит на які зростає найбільш динамічно у підприємств та населення.

За даними рис. 1 загальний обсяг депозитів в Україні на 01.02.2015 р. становив 659,3 млрд. грн., із них: депозити фізичних осіб - 404,6 млрд. грн. (61%), юридичних осіб: 254,7 млрд. грн. (39%).

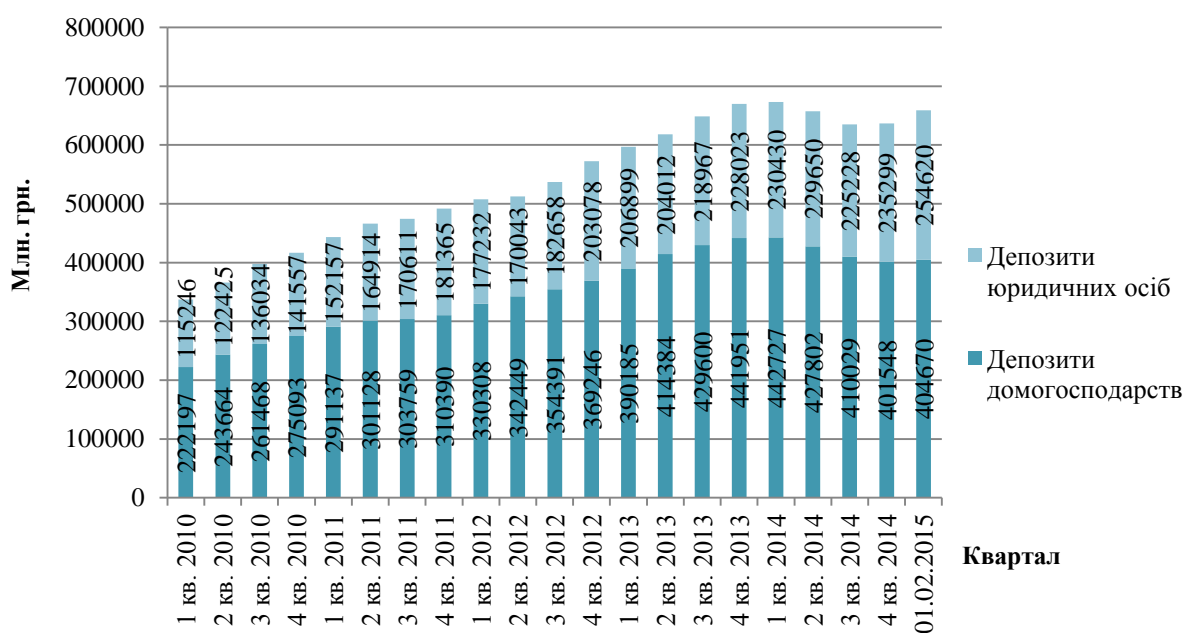

Рис. 1. Динаміка депозитного портфелю (власники) за 2010-2015 рр. [1]

За 2010-2015 рр. спостерігається збільшення депозитного портфелю на 321847 млн. грн., крім 2 кв. та 3 кв. 2014 року, за який депозитний портфель зменшився на 15705 та 22195 млн. грн. відповідно. Традиційно, депозити домогосподарств займають домінуюче положення в структурі депозитного портфелю

В Україні переважають строкові депозити станом на 01.02.2015 р., що складають 421,6 млрд. грн. (62%), тоді як поточні депозити становлять 256,1 млрд. грн. (38%) [1]. Найбільш актуальні фактори відтоку вкладів були такими: інформаційна паніка, загострення військово-політичної ситуації на Донбасі, дефолти 44 банків та масштабна девальвація гривні.

Оскільки комерційний банк як один із основних фінансових посередників бере на себе відповідальність у процесі залучення коштів клієнтів на свої рахунки та перетворює ці кошти в активи, що

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

діють, у першу чергу, в інтересах банків, повинен ефективно здійснювати інноваційну діяльність по залученню таких коштів. Останнім часом спостерігається розвиток інноваційних підходів до залучення депозитів банками. Проявом зростаючої інноваційності банківського бізнесу стало посилення конкуренції у залученні ресурсів з боку небанківських інститутів, таких як кредитні спілки.

Проведення депозитних операцій потребує постійного узгодження їх об'ємних, часових і вартісних характеристик із поточними й прогнозованими активними операціями. Із цією метою необхідно структурувати джерела ресурсів відповідно до чітко визначених цілей: використовувати ті джерела, які мінімізують витрати залучення коштів, унаслідок чого в розпорядженні банку залишається більше нових ресурсів для збільшення його прибутку й капіталу; обирати оптимальні пропорції між величинами залучених коштів і капіталу, які забезпечують бажаний рівень стабільності фондів, так, щоб банк мав змогу тримати високоприбуткові активи, що зазвичай вимагають інвестицій на триваліші терміни за вищого рівня ризику [2].

Напрямом удосконалення депозитних операцій вітчизняних банків з обслуговування населення можна вважати комплексне обслуговування клієнтури. З метою впровадження цієї системи можуть бути використані різноманітні форми роботи, а саме: надання споживчих кредитів власникам депозитних рахунків за умови наявності певної суми на її депозитному рахунку; об'єднання банківських і туристичних послуг - володар депозитного рахунку при виконанні встановлених вимог (сума вкладу, строк депозиту) має можливість із знижкою придбати картки міжнародних телефонних мереж, оплатити проживання в готелях, туристичні путівки [3]; розширення часових параметрів збуту (наприклад, введення 2-х змін у роботі відділень з оптимальним графіком для клієнтів: 7.00 – 14.00, 14.00 – 21.00, що дозволить клієнтам звертатися до відділення до робочого дня, в обідню перерву та після робочого дня); надання стабільним клієнтам, у яких є кошти, розміщені на депозитних рахунках, прийняттого овердрафту по поточних рахунках, що дозволить цим клієнтам відчувати довіру банку до клієнта.

Важливим завданням банку щодо формування стабільної ресурсної бази залишається залучення нових клієнтів. Основним результатом такого залучення має бути забезпечення стабільного поступлення в банк вільних грошових коштів. Однак залучення більшої кількості клієнтів та постійне поступлення депозитів не сприяє стабільності ресурсної бази.

Залучаючи кошти населення не варто забувати і про значні фінансові ресурси, які надходять від суб'єктів підприємницької діяльності. Зокрема, більш активне використання коштів юридичних осіб забезпечується можливістю гарантованого відшкодування депозитів.

Таким чином, інноваційна складова у сукупності пропонованих заходів може сприяти оптимізації процесу формування ресурсної бази вітчизняних банків, що є необхідною умовою зміцнення стійкості всієї банківської системи країни, підвищення довіри до неї з боку вкладників і кредиторів, а також зростання її ролі у стимулюванні збалансованого розвитку всіх галузей і секторів господарства та інтенсивного зростання економіки України загалом.

1. *Інфографіка: динаміка депозитів в Україні [Електронний ресурс] - Режим доступу: bankografo.com.*

2. *Ярошенко С.П. Управління залученням ресурсів банку з депозитних джерел: [монографія] / С.П. Ярошенко, І.В. Сало, О.В. Крухмаль та ін. – Суми: Університетська книга, 2011. – 105 с.*

3. *Мещеряков А.А. Ресурсна база комерційних банків: сучасний стан та перспективи розвитку. / А.А. Мещеряков. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: econotyu.nauka.com.ua.*

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ СТРУКТУР У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

© Бондаренко Ю.Г., Коник О.А., 2015

Інновації, зокрема наукові дослідження та розробки починають відігравати все більш важливу роль в сучасній економіці. Вони набувають статусу основних елементів нового напрямку розвитку економічної системи – економіки, побудованої на знаннях. Світовий досвід свідчить, що від інноваційної активності суспільства, в першу чергу, залежить стабільний довготривалий розвиток економіки, знання стають головним капіталом розвитку, а ресурсні можливості, що і так є обмеженими, набувають другорядного значення.

Створюються нові види продукції, впроваджуються технології, перебудовуються бізнес-процеси, все це починає набувати принципово нового значення в діяльності підприємства. Необхідність створення інноваційних структур викликана низкою причин, зокрема, різноманітність цілей інноваційної діяльності, наявність ризиків та непередбачуваність проходження інноваційного процесу.

Формування інноваційних структур може здійснюватись на всіх рівнях економіки, однак результати використання можуть нести як позитивний, так і негативний ефект, що зумовлюється високим ступенем ризику інноваційної діяльності. Тому важливо врахувати не лише позитивний результат, але і наголосити на розробленні раціонального управління інноваційними структурами, врахувати важливі моменти ризик-менеджменту, що дозволить знизити імовірність негативних ефектів після впровадження інноваційних структур [1].

Проведення аналізу факторів активізації інноваційних процесів свідчить, що найкращий позитивний ефект досягається, коли об'єднуються представники різних сфер діяльності – підприємства, фінансові організації, навчальні та дослідницькі установи за спільну ідею інноваційного розвитку. Там вона перетворюється в єдиний напрям соціально-економічних перетворень, що супроводжується новим поштовхом розвитку економіки [2]. До таких об'єднань відносять технопарки, технополіси, інноваційні центри інкубатори бізнесу тощо. На відміну від України, в якій присутні лише деякі типи структур – бізнес інкубатори, технопарки, розвиток яких знаходиться на первинній стадії, в світі сьогодні їх налічується понад 3 тис. різноманітних структур в промислово розвинених країнах. Варто відмітити, що для України важливими є саме технопарки, здатні виготовляти конкурентоздатну продукцію та підвищувати ефективність науково-технологічного потенціалу промисловості. Проте для їх кращого функціонування необхідно запозичати закордонний досвід, зокрема вивчити і раціонально скористатися знаннями, переводячи їх на українські реалії.

Сьогоднішніми пріоритетними напрямками діяльності вітчизняних технопарків є: промислове виробництво конкурентоздатної, інноваційної та високотехнологічної продукції; впровадження у виробництво наукових розробок, нових технологій; виконання інноваційних та інвестиційних проектів; зміцнення експортних можливостей країни. В цілому діяльність технопарку сприятиме виробництву високотехнологічної наукоємної продукції галузей вітчизняної промисловості [3].

Барановська С.П. Інноваційні структури у національній економіці [Електронний ресурс] / Барановська С.П. – Національний університет «Львівська політехніка». [Режим доступу]: ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/455/1/39.pdf.

2. Денисюк В.А. Розвиток інноваційних територіальних структур як важливої складової української інноваційної системи [Електронний ресурс] / Денисюк В.А.; Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України. [Режим доступу]: soskin.info/ea/2003/7-8/20030712.html.

3. Самійленко Г.М. Інноваційні структури як чинник інноваційного розвитку промисловості [Електронний ресурс] / Самійленко Г.М. Чернігівський державний технологічний університет. [Режим доступу]: confcontact.com/20110929/ek_samijl.php.

ЕФЕКТИВНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

© В. З. Борбулевич, 2015

Сьогодні проблеми економіки України істотно впливають на діяльність вітчизняних промислових підприємств. Глибинна економічна криза в Україні викликана не лише зовнішніми чинниками, але і значними структурними недоліками вітчизняної економіки: слабким розвитком фінансового сектора, високою енергозалежністю, низьким рівнем диверсифікації, істотним рівнем заборгованості підприємств, нерозвиненості інститутів підтримки розвитку. Останнє підтверджується тим, що порівняно з розвиненими країнами обсяги коштів на науково-технічні дослідження у промисловості нижче в десятки разів. Посилення конкуренції, нестабільність зовнішніх умов господарювання вітчизняних промислових підприємств викликають потребу підвищення ефективності їх функціонування. Вони вимушені постійно пристосовуватися до динамічних умов функціонування та за можливостями самі активізують свою участь у формуванні зовнішнього середовища.

Дослідження галузевих особливостей промислового комплексу України показало, що промислова матеріально-технічна база в цілому більш ніж на дві третини зношена на. Серйозна технологічна відсталість галузі продукція вітчизняної промисловості в цілому, за винятком окремих видів товарів, неконкурентоздатна на зовнішньому ринку. Сьогоднішній економічний кризовий стан суттєво зменшив можливості залучення зовнішніх джерел фінансування розвитку.

Підвищення ефективності функціонування промислових підприємств вимагає від управлінців пошуку нових організаційних і економічних управлінських рішень, що дозволяють підприємству визначити оптимальніший рівень розвитку. Необхідність і актуальність модернізації вітчизняних підприємств обумовлені наступним:

- незавершеність процесів ринкової трансформації вітчизняної економіки;
- відсталість техніко-технологічної бази більшості галузей і виробництв;
- слабе фінансування, недостатність інвестицій в реальному секторі, руйнуванням виробничих відношень і зв'язків;
- посиленням залежності вітчизняних підприємств від іноземних монополій і імпорту.

Проблема ефективності діяльності підприємств має розглядатись в розрізі вирішення таких завдань:

1) визначення інноваційно-технологічної модернізації підприємств як одного з головних напрямів підвищення ефективності діяльності;

2) подолання наявного кризи у реальному секторі.

Політика модернізації підприємств наукових і виробничих комплексів має вирішувати такі:

1) визначення цілей, пріоритетів і сучасних напрямів модернізації;

2) формування управляючих і регулюючих механізмів;

3) забезпечення ресурсної бази модернізації.

Модернізація підприємства як цілісної системи можна здійснити структурно, у вигляді системної модернізації вибраних властивостей і підсистем. Такий структурно-системний підхід до модернізації підприємства як створення єдиного цілого можна сформулювати як комплекс взаємодіючих і взаємозалежних основних напрямів модернізації підприємства. Спершу модернізація виробничої системи підприємств має поширюватися на виробничі ділянки, що забезпечували виробництво основних комплектуючих для складальних ліній. Одночасно з вибудовуванням потоку одиничних виробів доцільно проводити візуалізацію робочих місць з метою усунення усього зайвого з робочого місця, ергономічному розміщенні необхідних інструментів, зручній організації робочого місця відповідно до стандартів проведення робочих операцій. Очікуваним результатом стане підвищення продуктивності праці.

Підприємство, як цільна комплексна система, повинна орієнтуватися на циклічну системну модернізацію, яка в визначальній мірі залежить від кругообігу капіталу. Капітал підтримує єдність авансованої і споживчої вартості, основу якої складають засоби і робоча сила, функціонуюча як головний чинник виробництва. У процесі виробничої діяльності з врахуванням термінів й характеру обороту капітал

поділяється на основний і оборотний капітал. Зазначимо, що саме відновлення основного капіталу є базисом всього процесу модернізації підприємства.

Основним загально визначеним напрямом модернізації підприємств є оновлення основних фондів, впровадження нових технологій і активізація інноваційної діяльності як самих підприємств, і науково-дослідні та проектно-конструкторські установ. Основне завдання полягає у відновленні та розвитку матеріальної економічної бази та програмах технічної модернізації виробництва, якими є машинобудівна, металургійна та інші промислові галузі промисловості. Особливо актуальним постає завдання оперативного управління виробничою діяльністю підприємств, які відносяться до «новим» корпораціях. Першочерговим завданням в них стає впровадження ефективних інформаційних систем менеджменту.

Основними чинниками, що визначають інвестиційну привабливість підприємств, є: склад і дієздатність основних виробничих фондів : вартість нематеріальних активів, досвід і кваліфікація адміністрації і персоналу, репутація підприємства: очікувані терміни окупності і реалізації проектів.

Можна констатувати, що провідним напрямком переходу України до інноваційного розвитку повинно стати кардинальне поліпшення інвестиційного клімату і всебічного заохочення національного капіталовкладення та інвестиційно-інноваційних процесів.

Таблиця 1

Інвестиційна активність підприємств за видами промислової діяльності, % [1]

Вид промислової діяльності	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Промисловість	8,4	7,1	5,5	6,5	9,3	9,2
Добувна промисловість	19,6	20,7	14,6	16,8	23,5	15,7
Переробна промисловість	7,3	6,3	4,7	4,7	5,8	5,8

В цілому наведені дані свідчать про наявність проблем у сфері фінансового забезпечення інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств. Очевидне сподіване уповільнення темпів оновлення основного капіталу за 2014-2015 роки значною мірою стало наслідком світової фінансово-економічної кризи, що призвело до обвального згортання інвестиційної діяльності в Україні. У цьому ключі дієвим засобом має стати зменшення податкового тиску на витрати підприємств на інноваційно-інвестиційні процеси. Тут Україні треба брати за приклад розвинуті країни, де домінує сучасна «нова економіка». Ефективна політика інноваційної технологічної модернізації повинна будуватися на основі наступних принципів:

- формування привабливого інвестиційного образу;
- визначення пріоритетних напрямів розвитку;
- концентрація інвестицій на стратегічних напрямках розвитку;
- відбір ефективних інвестиційних проектів модернізації з урахуванням ризиків;
- формування і обслуговування портфелю інвестиційних проектів;
- об'єктивна оцінка інвестиційного потенціалу підприємств.

Реалізація сукупності напрямів модернізації підприємства в цілому вимагає єдиної стратегічної програми модернізації кожному діючому підприємства. Не слід руйнувати наявний потенціал підприємства, а використовуючи системні методи її відновлення, забезпечить перехід до нових технологій виробництва, управління і бюджетування. Модернізація підприємств вимагає величезної організаційної діяльності, зокрема розробки стратегій модернізації.

1. *Капітальні інвестиції за джерелами фінансування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

©Бортнік С.М., 2015

Як відомо, поведінка працівників на підприємстві є складним поєднанням індивідуальних мотивацій, ціннісних орієнтацій, інтересів та потреб та взаємодії окремої людини з соціальним оточенням. В умовах сьогодення все більша соціальна та інноваційна орієнтація управління на інтереси працівника змінила завдання й пріоритети в управлінні персоналом підприємства. Так прийняття управлінських рішень нині вимагає узгодження не лише з інтересами виробництва, але й з інтересами колективу та окремих працівників підприємства. На зміну поширеній практиці роботи з персоналом, орієнтованій на споживання робочої сили за умов стабільної зайнятості та використання «жорстких» бюрократичних організаційних структур управління, приходять нові інноваційні моделі управління, які передбачають [1]: створення умов для розширення інноваційності, оновлення знань, підвищення кваліфікації, безперервного самовдосконалення; використання інноваційних "пакетів" мотиваційних програм у процесі розширення повноважень працівників в ухваленні господарських рішень; гнучке й адаптоване, інноваційне використання «людських ресурсів», підвищення творчої та інноваційної активності персоналу, формування гуманізованої організаційної культури.

Отже, основою сучасної ідеології новітнього управління поведінкою персоналу є інноваційний підхід до управління мотивацією працівника. Рівень заробітної плати перестав відігравати домінуючу роль у формуванні мотиваційного потенціалу працюючих. Нині люди цінують не стільки високий рівень заробітної плати, скільки наявність можливостей самовираження й самореалізації, змістовність праці, гарантії зайнятості, гідні умови праці й перспективи особистісного та професійного розвитку, які стають основними інноваційними чинниками мотивації до праці. Тому принципово нові інноваційні підходи до управління персоналом значною мірою пов'язані з концепцією якості трудового життя, яка базується на трудових теоріях гуманізації праці, людського капіталу та людського розвитку.

Так Ястремська О.М. зазначає: «...теорія «якості трудового життя» відноситься до теорій трудової мотивації інноваційного типу, що набувають усе більшого поширення та базуються на концепції людського капіталу. Головна відмінність теорії «якості трудового життя» від попередніх «теорій людських відносин» полягає у спрямованості на реалізацію творчого та освітнього потенціалу працівників, наданні можливостей щодо більшої автономії в праці, прийнятті участі в управлінні виробництвом, стимулюванні творчості в праці, забезпеченні підвищення її конкурентоспроможності [2, с.50].

Слід зауважити, що проблеми розробки ефективних мотиваційних механізмів у сфері інноваційної праці останнім часом досліджуються багатьма вітчизняними й зарубіжними науковцями, серед яких В.Абрамов, А. Базилук, С. Бандур, Д. Богиня, О. Грішнова, О. Головка, С. Гончарова, В. Гриньова, М. Долішній, В. Данюк, А. Колот, Е.Лібановай, Т. Момот, І. Петрова, В. Сладкевич, В. Новіков, В. Онікієнко, А. Чухно та ін. Однак, не зважаючи на активні наукові пошуки й напрацювання, проблема забезпечення ефективної мотивації праці в інноваційній діяльності в умовах нинішніх об'єктивних економічних труднощів, наявних суперечностей у регулюванні ринку праці, сфери зайнятості, оплати праці поки залишається майже не вирішеною.

В науковій літературі ще не визначено єдиного підходу до формування ефективної мотиваційної системи на підприємствах, що знаходяться на шляху реалізації стратегії інноваційного розвитку. Механізм мотивації праці на підприємствах залишається застарілим та неефективним, не відповідає потребам сьогодення і стратегічним завданням інноваційного розвитку. Тому розроблення шляхів вдосконалення мотиваційних механізмів, подальшого пошуку можливостей забезпечення ефективної мотивації праці в умовах інноваційного розвитку відповідають об'єктивним вимогам і потребам сьогодення.

Таким чином, сучасні системи мотивації орієнтовані на розвиток інноваційності, творчих здібностей і ініціативи співробітників, гуманізацію праці, партнерські відносини в колективі, узгодження інтересів підприємства, підрозділів і всіх груп персоналу. Мотиваційні механізми управління в інноваційній діяльності повинні відповідати вимогам створення конкурентноспроможної, високопрофесійної,

мобільної, гнучкої робочої сили. Для цього необхідні теоретичні та методичні розробки, що дозволять ефективно керувати інноваційною поведінкою та мотивацією працівників підприємства, стимулювати і мотивувати їх до високопродуктивної праці.

Для таких систем мотивації характерні високі вимоги щодо: належної та справедливої винагороди за працю; безпечних й здорових умов праці; надання безпосередніх можливостей працівникам використовувати й розвивати свої здатності, задовольняти потреби в самореалізації й самовираженні; забезпечення можливостей професійного зростання й упевненості у майбутньому; гарних взаємини в трудовому колективі на підприємстві, правової захищеності працівника на підприємстві; гідного місця роботи в житті людини; суспільної корисності роботи.

Названі складові якості трудового життя оцінюються працівником з точки зору наявних можливостей на конкретному робочому місці (в організації) розкрити свій творчий і особистісний потенціал як всю сукупність наявних у нього знань, досвіду, інтелектуальних, творчих і організаторських здібностей. За отримання позитивної власної оцінки формується високий мотиваційний потенціал і оптимістичний настрій на інноваційну працю, стабільну роботу та досягнення високих кінцевих результатів.

Як бачимо, нові інноваційні підходи до управління поведінкою персоналу орієнтуються не тільки на вирішення поточних питань, оперативні зміни в розміщенні кадрів, але й на формування мотивації працівників, заснованої на стратегічних партнерських відносинах, на плануванні підвищення якості трудового життя працівника й колективу загалом як одного з головних завдань підвищення конкурентоспроможності підприємства і як можливості свого інноваційного розвитку.

Сутність управління поведінкою персоналу – це системний, планомірний організований вплив за допомогою взаємозалежних організаційно-економічних і соціальних заходів на процес формування, розподілу, перерозподілу робочої сили на рівні підприємства, на створення умов для використання трудових якостей працівника (робочої сили) з метою забезпечення ефективного функціонування підприємства і всебічного розвитку зайнятих на ньому працівників [3, с.129].

Цілями управління поведінкою персоналу підприємства є: підвищення інноваційності й конкурентоспроможності підприємства; зростання ефективності виробництва й праці, максимізація прибутку; повне й ефективне використання потенціалу працівника та виробничого колективу в цілому; збалансування інтересів підприємства та інтересів працівників, економічної та соціальної ефективності; досягнення цілей управління за умов скорочення витрат на робочу силу.

Ефективність управління поведінкою персоналу і найбільш повна реалізація поставлених цілей багато в чому залежать від вибору варіантів побудови самої системи управління поведінкою персоналу підприємства, інноваційності механізму його функціонування, вибору найбільш оптимальних технологій і методів роботи з людьми. Результативність інноваційних перетворень залежить від методів їхнього проведення. Стратегія управління інноваційними змінами може бути директивною, переговорною, нормативною, аналітичною або орієнтованою на дії [1]. Залежно від ситуації найбільший ефект можуть дати роз'яснення, спілкування за недостатньої інформації, участь працівників у інноваційному процесі з метою підвищення інтересу до інновацій, переговори й забезпечення згоди тих, кого стосуються інновації, на активну участь у них.

З вищевикладеного слідує, що мотивація є динамічним процесом, для аналізу тенденцій розвитку якого необхідно впровадити на підприємствах моніторинг системи мотивації праці, який би створив інформаційну базу для прийняття управлінських рішень у сфері мотивації праці персоналу. Основою формування ефективного мотиваційного механізму повинно стати спостереження за динамікою стану мотивації трудової діяльності працівників, вимір ступеня використання в трудовому процесі мотиваційного потенціалу працівників. Необхідно розглядати інвестиції в мотивацію як новий напрям інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств.

1. Федоряк Р.М. Методи визначення віддачі від витрат на найм персоналу /Федоряк Р.М. // *Економіка та держава* : [наук. журнал]. – 2012, № 2, С. 95-98.

2. Ястремська О. М. Визначення основних факторів впливу та показників оцінювання якості трудового життя працівників / О. М. Ястремська, О. В.Стаматін // *Проблеми економіки* – № 4, – 2012 – С 49-55.

3. *Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія* / [А.М. Колот, О.А. Грішнова та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота. – К.: КНЕУ, 2012. – 501с.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЇ В МАРКЕТИНГУ

© Бочко О.Ю., Київ Н.Р., 2015

Шлях товару на ринку супроводжується системою маркетингу, а вдосконалення маркетингової діяльності – вкладенням інвестиційних коштів та практичного використання інноваційних ресурсів.

Необхідність використання інвестицій в маркетингу та застосування інноваційних технологій можна визначити кількома шляхами:

По-перше, проведенням аналізу та виявленням необхідної ніші (gap), яка потребує інноваційного розвитку та фінансових вкладень. Якщо gap-аналіз показав наявність ніш, то природним стає наступний етап – генерація ідей та заповнення цих ніш. Генерація ідей – постійний пошук можливостей створення нових товарів (послуг). Він включає визначення джерел нових ідей і методів їхньої генерації [1, С.30].

Супроводження інновацій в маркетингу потребує застосування нетрадиційних дій, прийомів, методів, тобто інноваційного маркетингу як набору інструментів та напрямів їх застосування. Процес вкладення інвестицій в маркетинг зобразимо на рис. 1.

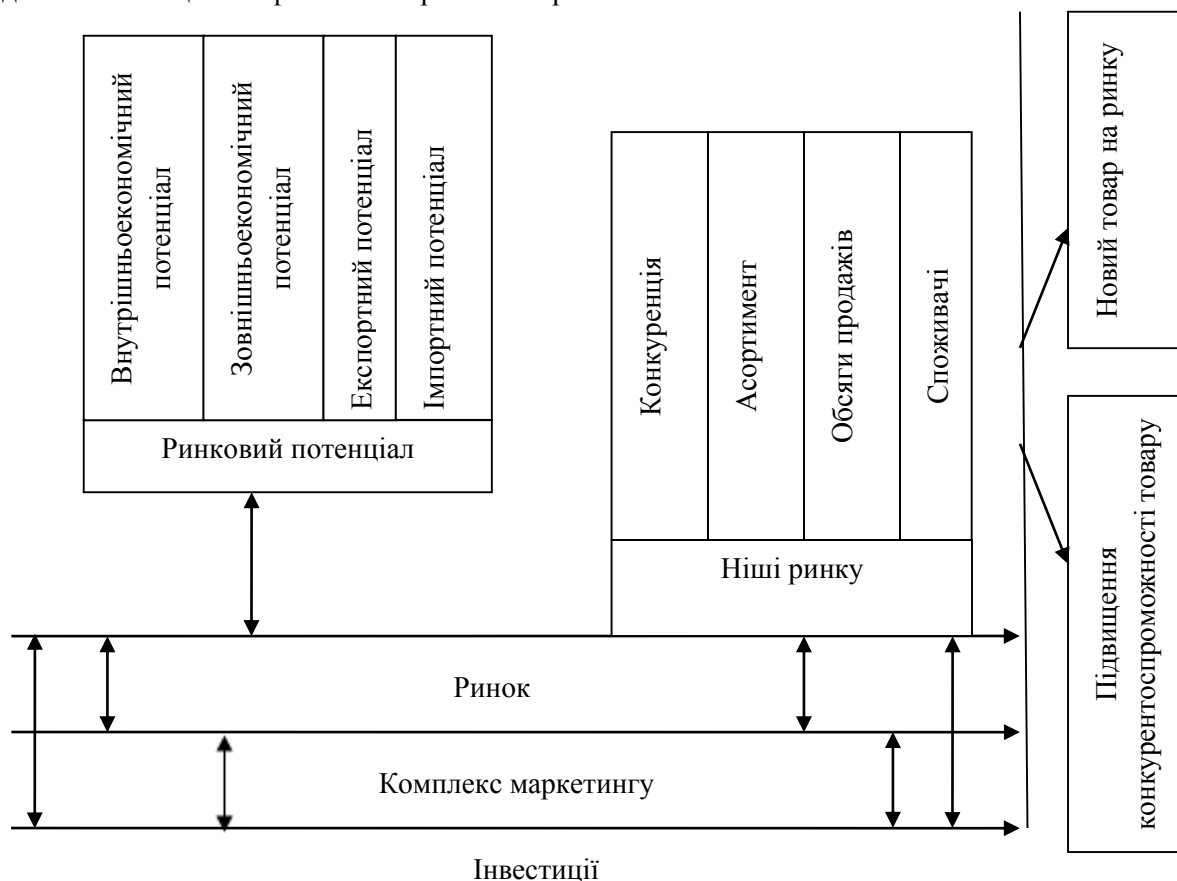

Рис. 1. Процес вкладення інвестицій в маркетинг на основі gap-аналізу *

*досліджено авторами

Зазначимо, що ринок, маркетинг та інновації є взаємопов'язаними товаром та функціонують системно, оскільки, товар є основою ринку, а ринок не може існувати без маркетингу, а для їх розвитку та вдосконалення, необхідним є використання інноваційних ресурсів та залучення інвестиційних коштів.

По-друге, необхідно виявити стратегічний напрям інвестиційних вкладень в сфері інноваційного маркетингу. При цьому обов'язковим є проведення маркетингового дослідження та виявлення пріоритетного розвитку окремого напрямку системи маркетингу. Наступним кроком є встановлення об'єкту інвестування, джерел надходження коштів та їх обсяги, напрями реалізації проекту тощо. Важливим є також обґрунтування регуляторних інструментів впливу на процес використання інновацій.

Отже, нами сформовані основні напрями використання інвестицій в маркетингу, один з яких полягає у проведенні гар-аналізу та виявленні ніші вкладення інвестицій, застосуванні інноваційних технологій, а інший – у визначення пріоритетного напрямку розвитку інноваційного маркетингу. Загальним для них є одна мета – пошук та реалізація ринкових можливостей, розвитку маркетингової діяльності, вдосконалення товару та підвищення рівня його конкурентоспроможності, задоволення потреб споживачів.

1. Пічик К.В. *Інноваційний маркетинг як запорука конкурентного успіху на ринку* [Електронний ресурс] / Пічик К.В. / Режим доступу : [science.crimea.edu/zapiski/djvu_econom /2006/econ_16_2006/008_pichik.pdf](http://science.crimea.edu/zapiski/djvu_econom/2006/econ_16_2006/008_pichik.pdf), С. 29-31

2. Лащенко О. *Використання маркетингу в інноваційній діяльності органів муніципального управління* [Електронний ресурс] / Лащенко О. / Режим доступу : [dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/ 2010/2010_02%285%29/10lovomu.pdf](http://dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02%285%29/10lovomu.pdf).

УПРАВЛІНСЬКЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

©Верба В.А., Кизенко О.О.2015

Історія становлення і зростання розвинених країн переконливо демонструє тісний зв'язок між рівнем розвитку економіки країни та розвиненістю її наукового й інноваційно-промислового потенціалу. Вибір Україною європейського вектору розвитку зумовлює активізацію роботи інфраструктурних інституцій, до яких відноситься управлінське консультування. Новий імпульс розвитку управлінського консалтингу в Україні пов'язаний з його природою, яка полягає у створенні, трансфері та імплементації нових управлінських знань, технологій, найкращої практики в підприємницькі організації, суспільні та державні установи. Сучасне управлінське консультування необхідно розглядати як провідний інфраструктурний інститут економіки, де створюється інтелектуальні продукти, що сприяють якісному поліпшенню діяльності соціально-економічних суб'єктів на мікро- і макрорівні.

Сьогодні визначальна роль управлінського консультування характеризується суттєвим впливом консультантів на формування найважливіших питань стратегічного характеру як на рівні підприємств і корпорацій, так і державних органів управління, виступаючи каталізатором управлінських нововведень. Затребуваність консультантів з управління як експертів з інноваційного розвитку організацій може характеризуватися рівнем доходів цієї сфери діяльності. За даними FEACO (*European Federation of Management Consultancies Associations*) обсяг європейського ринку консалтингових послуг сягнув 97,7 млрд. євро, що складає 0,75% від ВВП європейських країн. 52% доходів європейських консалтингових компаній були отримані за надання послуг з бізнес-консультування [1].

Практика розвитку управлінського консультування демонструє нам багатовекторність впливу на діяльність підприємств, організацій та урядові установи. Зокрема, консалтингові компанії й окремі консультанти: а) активно сприяють створенню інформаційного глобального простору сучасних управлінських знань, актуальних методів, інноваційних управлінських технологій та інструментів з метою підвищення ефективності функціонування та забезпечення розвитку економічних систем; б) здійснюють навчання персоналу клієнтських організацій новим управлінським технологіям, сприяють підвищенню рівня управлінської культури, генеруванню нових знань у процесі спільної роботи із персоналом клієнтської організації з метою формування функціональних і стратегічних компетенцій.

Проте, рівень залучення консультантів з управління на вітчизняних підприємствах надзвичайно низький. Причин такого стану чимало – від відсутності культури роботи з консультантами, інформації про їх діяльність і умови співпраці, високих цін, до відсутності розуміння цінності консалтингових послуг з боку підприємств.

Становлення інноваційної інфраструктури неможливо без *інституційного розвитку управлінського консультування*, яке здатне забезпечити інтеграцію України в інфраструктуру світового економічного простору та набуття статусу невіддільної складової інформаційного суспільства європейського співтовариства.

Інституціоналізація управлінського консультування має відбуватися в трьох напрямках: легітимізації, професіоналізації та стандартизації. *Легітимізація* сфери управлінського консультування має відбуватися не лише в формальному сенсі, як правового визнання та нормативного регулювання цієї сфери діяльності, але й в контексті суспільного визнання цінності консультаційної діяльності, підтвердженням значущості управлінського консультування і формування авторитету як чинника інноваційного розвитку суспільства. Відтак, визнання управлінського консультування як інституту експертної влади при обґрунтуванні рішень на рівні державного і корпоративного управління стає за умов інтеграції у європейську управлінську культуру надзвичайно актуальним.

Професіоналізація, як організаційно-правове виокремлення діяльності, пов'язане з наданням консалтингових послуг у сфері управління, вимагає формування професійної бази спеціальних знань консультантів з управління, поведінкових принципів та етики їх професійної діяльності, активізацію роботи професійних спільнот, розвиток методології консультування та підвищення управлінської

культури менеджменту вітчизняних підприємств.

Процеси інтернаціоналізації управлінського консалтингу за умов глобалізації світової економіки потребують регламентування сфери професійних знань і компетенцій консультантів з управління, якості їх послуг та продуктів, процесів та процедур консалтингового процесу, результатів консультування. Формування стандартів для сфери управлінського консультування має привести до: а) створення еталонних принципів діяльності членів професійної спільноти; б) подолання бар'єра закритості і непрозорості консалтингового процесу; в) зниження ризиків консультування, транспарентності у взаємовідносинах «консультант—клієнт»; г) підвищення рівня його професіоналізації; д) зростання якості консультування; е) інформаційної відкритості до кращих практик менеджмент-консалтингу; ж) розширення доступу національних консалтингових компаній до таких сегментів ринку як консультування державного сектору, виконання міжнародних проєктів. [2, с.201]. *Стандартизація управлінського консультування* має забезпечити формування професійного нормативно-правового середовища роботи консультантів в Україні, уніфікацію умов консалтингової діяльності всіх учасників ринку управлінського консультування та сприятиме зростанню професіоналізму українських консультантів.

Серед чинників, що набувають сьогодні надзвичайної впливовості на інноваційний розвиток України, відзначимо активну участь консалтингових компаній у впровадженні нових принципів організації державного управління, застосуванні нових технологій обґрунтування урядових управлінських рішень, забезпеченні його новими інформаційними продуктами, що підвищують продуктивність державного сектору економіки та стимулюють його розвиток.

1. *Survey of the European Management Consultancy Market 2011/2012 [Electronic resource]. — Mode of access: feaco.org/sites/default/files/sitepagefiles/Feaco%20Survey%202011-2012.pdf*

2. *Верба В.А. Управлінське консультування: концепція, організація, розвиток: монографія/ В.А.Верба; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана”. — К.: КНЕУ, 2011—327с.*

БІЗНЕС-МОДЕЛІ ЯК ОСНОВА СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

© Воробець С. Й., Кічор В. П., Ріжко Л. І., 2015

На сьогоднішній день існує велика кількість технологічних інструментів реалізації бізнес-моделі, з застосуванням відповідних методик моделювання, які ще інакше називають нотаціями. Їх використання представляється достатньо рутинною задачею. Значно складнішим завданням є побудова бізнес-моделі у середовищі цих інструментів в контексті формалізації стратегічних і тактичних задач підприємства. Побудова бізнес-моделі для одного з підприємств реалізовано у виді наступної послідовності рішень і відповідно їх формалізації з використанням спеціальних технологій – а) визначення стратегічних цілей діяльності; б) побудова стратегічної карти; в) формування системи цільових показників і їх метрик на всіх рівнях управління - стратегічному, тактичному і оперативному. На етапі є вибору цільових показників, які є основою всієї системи цільового управління діяльність підприємства розглядається у таких проекціях – фінансово-економічній, ринковій, процесній і бізнес-потенціалу. У якості головного механізму узгодженості цілей за усіма проекціями діяльності використано систему стратегічного управління.

Ефективна система цільового управління вимагає необхідності оперативного управління ключовими його бізнес-процесами. А це реалізується через побудову формалізованого опису бізнес-моделі з визначенням системи показників, за якими можна контролювати хід їх реалізації. Досвід побудови бізнес-моделей для виробничих підприємств вказує на те, що на першому рівні ієрархії доцільно виділити наступні чотири групи процесів – основну (безпосередньо виробництво), допоміжну або обслуговуючу, управлінську і групу бізнес-процесів, які орієнтовані на розвиток підприємства. Важливим аспектом побудови бізнес-моделі підприємства є визначення методу організації бізнес-процесів її реалізації. З визначених у [1] трьох основних підходів до реалізації бізнес-моделі для досліджуваного підприємства вибрано наступний - реалізацію моделі стратегічного розвитку підприємства, представлено у виді системи бізнес-процесів. В якості інструменту реалізації використано програмну систему AllFusion Process Modeler, яка підтримує три найбільш вживані нотації моделювання IDEF0, DFD, IDEF3. Будь який параметр бізнес-процесу можна інтерпретувати як випадкову величину. В [2] як одне з основних завдань цільової системи управління підприємством визначено як зменшення варіабельності параметрів бізнес-процесів. Саме реалізована бізнес-модель забезпечує можливість управління їх варіабельністю. Чи не на кожному з підприємств існує своя слабка ланка у загальній системі управління, яка і визначає ефективність його діяльності у цілому. Дослідження таких «вузьких місць» проводилось з використанням нотації IDEF3, яка дозволила окремі фрагменти моделі експортувати у середовище спеціалізованої програмної системи імітаційного моделювання Arena. Ідентифікація вузьких ланок моделі у подальшому передбачає підвищення ступеня їх інформаційної підтримки. Технологічно це реалізовано у рамках розробленої бізнес-моделі з використанням нотації DFD.

Бізнес-модель підприємства дозволяє вибудовування системи контролінгу бізнес-процесів, тобто підвищення рівня керованості ними.

1. А. Кочнев *Как построить систему целевого управления компанией.*
company.iteam.ru/action/seminar/venture_management/webinar_record.htm

2. У. Эдвард Деминг . *Выход из кризиса. Новая парадигма управления людьми, системами и процессами* М.: Альпина Паблишер, 2014. - 344 с.

УНІФІКОВАНА ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕРСПЕКТИВНОСТІ РОЗРОБКИ СКЛАДНИХ ТЕХНІЧНИХ СИСТЕМ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ НДДКР І ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

© Воротніков В.А., 2015

У виконанні наукоємних НДДКР, які спрямовані на розробку радикальних нововведень, в країнах-промислових лідерах значну роль відіграє інвестування за схемою публічних закупівель (public procurement). Для прийняття рішення про фінансування потрібно виробити обґрунтування доцільності проведення НДДКР. Забезпечення об'єктивності оцінки перспектив інвестування таких проектів в умовах невизначеності техніко-економічних даних є однією з найважливіших проблем ефективного стимулювання інноваційного розвитку.

Об'єкти права інтелектуальної власності (ОПВ), які фіксують технічну суть і обсяг правової охорони нововведень, надають певне уявлення про ринкову цінність їх інноваційних якостей. Однак, методологічні та практичні проблеми оцінки прогнозованої вартості ОПВ не дозволяють ефективно використовувати її для визначення доцільності інвестицій у створення інноваційного продукту. Цей недолік особливо проявляється при створенні складних технічних систем (СТС) одиничного або дрібносерійного виробництва в якості унікального високотехнологічного інноваційного продукту (УВП), у вартості якого, згідно з концепціями менеджменту інновацій, істотну частку може становити вартість нематеріальної складової у вигляді ОПВ.

У країнах з транзитивною економікою недоліки аналітичного апарату прогнозування перспективності результатів НДДКР з створення СТС-УВП позначаються на якості нормативно-методичного забезпечення державного конкурсного фінансування наукоємних проектів НДДКР.

Проведений аналіз існуючих досліджень дозволив виявити три значних проблеми в забезпеченні створення СТС-УВП, що походять з недоліків аналітичного апарату прогнозування перспективності. Перша проявляється у вигляді слабкості корпоративного менеджменту інновацій, друга – в нерозвиненості вітчизняного нормативно-методичного поля публічних закупівель, а третя – у вигляді відсутності зв'язку між аналітичними апаратами управління створенням інновацій на рівнях макро- і мікро- економіки. Вважаємо, що всі три проблеми доцільно розглядати системно та вирішувати інтегровано на засадах узгодження цілей та уніфікації аналітичного апарату.

Метою дослідження є вироблення раціонального підходу до вдосконалення національної системи виконання наукоємних НДДКР зі створення СТС-УВП, здійснення яких забезпечується за схемою публічних закупівель. Для її досягнення необхідно вирішити три методологічні завдання. Перше – підтвердити актуальність підвищення ефективності оцінки перспективності НДДКР з створення СТС завдяки введенню складової інноваційної перспективності. Друге – сформулювати основні положення вдосконалення аналітичного апарату прогнозування перспективності СТС шляхом використання інноваційних параметрів нововведень, що отримані на підставі патентів на винаходи, які захищають рішення щодо концепції СТС та інші новації, створені під час виконання НДДКР за публічні інвестиції. Третє – довести доцільність уніфікованого застосування запропонованих аналітичних інструментів прогнозування інноваційної перспективності СТС для раціонального узгодження корпоративних та інституціональних цілей менеджменту створення СТС.

Згідно з базовим вихідним положенням дослідження, оцінка перспективності інноваційних параметрів СТС в цілому та окремих новацій НДДКР повинна відповідати критеріям об'єктивності, достовірності та універсальності, що дозволить використовувати її як у корпоративних інструментах управління, так і у експертно-аналітичних інструментах публічних закупівель.

У найбільш науково значущих проектах, пов'язаних зі створенням СТС, їх новизна є головною причиною високих інвестиційних ризиків. Підвищений ризик не вигідний приватним інвесторам, тому виконавці таких проектів змушені орієнтуватися на фінансування, в першу чергу, за схемою публічних закупівель або. Виходячи з цілей таких проектів, що не обмежені лише отриманням прибутку, інтереси розробника вкрай складно узгодити з інтересами приватного інвестора, але цілком можна пов'язати з

інтересами публічного інвестора.

Для обґрунтування інвестицій у НДДКР, в основу аналітичного апарату необхідно закласти об'єктивні критерії вироблення управлінських рішень. Передумовою формування методології дослідження є принципова можливість використання нефінансових даних про перспективність УВП для оцінки інвестиційної привабливості НДДКР зі створення СТС за схемою публічних закупівель. В основу методології закладений комплексний підхід до поєднання техніко-економічних та інноваційних параметрів в інтеграційному показнику інноваційної перспективності СТС. Дані щодо ефективності виконання цільового завдання, які на стадії раннього прогнозу носять декларативний характер, доповнюються характеристиками інноваційної досконалості об'єкта розробки. Вони можуть бути отримані на підставі матеріалів патентів на винаходи, що захищають концептуальний вигляд СТС, для чого необхідно надати числові значення показникам новизни, винахідницького рівня та практичної здійсності. Це розширює область оцінки на стадію раннього прогнозування, коли точність і достовірність більшості інших основних даних для аналізу вкрай низька.

Аналіз джерел з питань інвестування НДДКР дозволив зробити висновок, що з позиції осіб, які приймають рішення про виділення держфінансування, бажано, щоб така оцінка задовольняла двом умовам. Перше – була відносно нескладною, тобто досить легко і швидко визначалася на підставі доступних і інтуїтивно зрозумілих вихідних даних. Друге – була мінімально дискусійною (не підпадала оспоруванню, в тому числі, в суді). Оскільки проблема публічного інвестора НДДКР, по суті, полягає у визначенні інноваційної складової конкурентоспроможності інноваційного продукту, пропонується методологія може бути використана з метою вдосконалення аналітичного апарату на стику інноваційного та інвестиційного менеджменту задля підвищення ефективності прийняття рішень про виділення інвестицій на виконання великих наукоємних НДДКР.

Прогноз перспективності НДДКР з розробки СТС, з огляду на інституціональне значення проекту, не може бути обмежений показниками власно СТС, а повинен врахувати всі показники, що можна використати для обґрунтування інвестицій у розробку наукоємного проекту НДДКР. Серед них показники оцінки перспектив так званих "спіловер" (spillover) інновацій і нововведень нижчого технічного рівня ніж головні концептуальні, що мають потенціал подвійного застосування.

У формуванні показника інноваційної перспективності беруть участь не тільки параметри, засновані на суттєвих ознаках формули патенту, але й ті, які знаходяться поза рамками формули, по-перше, ті що підтверджують можливість практичної реалізації нововведення. Найважливішим завданням подальших досліджень є розробка аналітичних виразів для визначення та коректного узгодження величин всіх показників в узагальнюючому показнику інноваційної перспективності.

Головні висновки дослідження наступні. Проведений аналіз показав актуальність ув'язки менеджменту фірм-розробників СТС та інституційних інвестиційних механізмів забезпечення інноваційного розвитку, яку доцільно здійснити шляхом уніфікації аналітичного апарату оцінки перспективності НДДКР зі створення СТС-УВП, що має на меті узгодження цілей та інтересів розробників і публічних інвесторів. Найбільш доцільний варіант уніфікації полягає у використанні стандартизованої методики оцінки перспективності створення СТС, що сприятиме удосконаленню процедури прийняття рішень з публічного інвестування наукоємних НДДКР з одночасним підвищенням ефективності менеджменту фірм-розробників у аспекті забезпечення конкурентоспроможності УВП, що на рівні макроекономіки позначиться у вигляді синергетичного ефекту від зростання якості результатів НДДКР. Новизна полягає у формуванні універсального аналітичного апарату, який використовує вихідні дані на основі матеріалів патентів на винаходи щодо концептуального обліку СТС, а також спіловер та інновацій подвійного призначення, які мають прийнятно високу достовірність вже на ранішніх стадіях розробки, що дозволяє значно підвищити обґрунтованість управлінських рішень.

ІННОВАЦІЙНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ В СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

© Галаз Л. В., Краснова С. А., 2015

Сфера телекомунікацій є одним із найбільш важливих секторів світової та національної економіки більшості країн. Ця сфера динамічно розвивається та впливає на сталий розвиток суспільства та економіки в цілому. Телекомунікаційні підприємства надають широкий спектр сучасних телекомунікаційних послуг, якісні характеристики яких відповідають високим потребам споживачів[1].

Широке коло питань, пов'язаних з формуванням механізму керування сферою телекомунікацій України, фінансовим забезпеченням інноваційного розвитку, моделюванням динаміки інноваційних процесів розглянуте в роботах таких вітчизняних та закордонних учених як Д.В.Богатирьов, С.В. Вахнюк, М. І. Крупка, С.В. Онишко, В.М. Орлов, О.В. Савчук, О.О. Саверченко, Л.П.Сай, Л.А. Стрій, Ю.С. Шипулина та інші. Однак невирішеною проблемою залишається формування організаційно-економічних механізмів інноваційного розвитку сфери телекомунікацій, що обумовлює актуальність досліджуваного питання.

Для підтримки конкурентоспроможності телекомунікаційні компанії проводять активну інноваційну політику і планомірно виводять на ринок нові товари і послуги. Це пояснюється високою наукоємністю галузевої продукції і значно коротшим в порівнянні з іншими галузями життєвим циклом товару, а також відносно обмеженими можливостями по диференціації вже існуючих продуктів через їх високу стандартизацію.

Прагнення України до інтеграції з ЄС вимагає від неї проведення деяких змін як в суспільстві взагалі, так і в галузі телекомунікації зокрема, таких як: лібералізація умов діяльності операторів телекомунікацій; демонополізація надання телекомунікаційних послуг; створення конкурентного середовища при наданні телекомунікаційних послуг. Для успішного здійснення цих змін потрібне удосконалення законодавчої бази.

Важливим етапом є визначення телекомунікаційних ринків. При цьому необхідно враховувати, що на першому місці знаходиться висока якість надання телекомунікаційних послуг, на другому - бездоганне обслуговування клієнтів, на третьому - лідирування на ринку, що також відображає безупинний процес підвищення якості продуктів та обслуговування.

Інноваційна діяльність телекомунікаційних компаній робить великий вплив на традиційні галузі світової економіки, висуваючи нові технологічні вимоги до продукції, організації виробництва, внутрігалузевої комунікації та управління персоналом. Для успішного функціонування в умовах нового інформаційного суспільства всім ринковим суб'єктам необхідно своєчасно адаптуватися до останніх досягнень телекомунікаційних компаній.

Формування організаційно-економічних механізмів інноваційного розвитку сфери телекомунікацій повинно бути пов'язане з відновленням основних виробничих фондів, які є головним джерелом збільшення обсягів виробництва та створення умов для надання телекомунікаційних послуг на рівні світових стандартів[1].

В сучасних умовах господарювання, які характеризують розвиток ринкових відносин, диверсифікація як стратегія не носить системного характеру та не виступає постійно супутньою альтернативою. Така тенденція розвитку економіки взагалі, та галузі зв'язку зокрема, бере свій початок з часів планової економіки, коли диверсифікація майже не розглядалась як елемент стратегічної альтернативи розвитку підприємства. Як наслідок, з'явилися негативні тенденції, які посилюються в період переходу до ринкових відносин, що сприяло масовому падінню обсягів виробництва товарів та послуг. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою показує, що диверсифікація повинна розглядатися компанією навіть тоді, коли вона займає лідируюче положення в галузі[3].

Підприємства України, взявши до уваги досвід світових компаній, які успішно диверсифікують свою діяльність, почали впроваджувати стратегії диверсифікації у всіх галузях економіки, і в галузі зв'язку

зокрема, оскільки це один із найбільш адекватних сценаріїв розвитку компаній.

Таким чином, логічним початком в процесі диверсифікації, як в результаті розвитку світової економіки, є матеріалізація інновацій, а результатом - втілення в життя стратегічних пріоритетів технічної політики.

Аналіз сучасних підходів до розвитку ринку телекомунікацій дозволяє зробити висновок про те, що найбільш ефективним напрямком є поєднання інноваційних підходів. Успіх реалізації даних інноваційних підходів залежить значною мірою від професіоналізму керівництва компаній в плані створення необхідної організаційної структури, здатної стимулювати творчу ініціативу персоналу, генерувати безліч нових ідей і оптимізувати процес реалізації інноваційних проектів [2].

1. *Ефективність диверсифікації діяльності телекомунікаційного підприємства [Електронний ресурс] / Є.М. Стрельчук, Н.А. Калугіна // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. - 2014. - № 2 (12). - С.28-33. - Режим доступу до журн.: <http://economics.opi.ua/files/archive/2014/n2.html>*

2. *Удосконалення інноваційної діяльності підприємства галузі електрозв'язку [Електронний ресурс] / І.А. Дяченко // Технології та дизайн. - 2014. - № 1. - Режим доступу: nbuv.gov.ua/j-pdf/td_2014_1_12.pdf.*

3. *Томпсон А.А., мл. Стрикленд А.Дж. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации / Томпсон А.А., мл. Стрикленд А. Дж. // Учебник для вузов. Пер. с 9-го англ. изд. - М, 2000. - 253 с.*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

©Гладинець Н.Ю., 2015

Інституційне забезпечення інноваційного розвитку України ще перебуває у стадії формування. Незважаючи на законодавчі спроби врегулювати діяльність національної інноваційної системи, потрібно констатувати, що наразі в Україні сформовані та діють лише поодинокі інноваційні інституції. Проте навіть ті, що функціонують, не в змозі забезпечити сприятливі передумови інноваційного суспільного виробництва та позитивно вплинути на розвиток економіки. В результаті втрачається цілісність інноваційного процесу та порушується завершеність інноваційного циклу у промисловому секторі, що призводить до небажання займатися інноваційною діяльністю та гальмує можливості інноваційного розвитку.

Специфіка інноваційного розвитку передбачає необхідність партнерства між представниками всіх інституційних елементів національної інноваційної системи, оскільки ефективність її функціонування залежить від можливостей та бажання окремих інституцій злагоджено та взаємоузгоджено співпрацювати, використовувати та обмінюватись інформацією, знаннями, ресурсами.

Однак, доводиться констатувати, що в Україні відсутні або знаходяться у зародковому стані окремі установи інноваційної інфраструктури, відповідальні за інформаційний, консультаційний та консалтинговий супровід учасників інноваційного процесу, що, відповідно, гальмує інноваційну активність. Також існує брак інформації про наукові розробки, сучасні технології, які можуть впроваджуватися у інноваційну діяльність, хоча перші кроки у даному напрямі вже зроблено [1].

У даному аспекті вагомим фактором успішності інноваційного розвитку може слугувати створення мережі центрів поширення нововведень, консультаційних центрів, які допомагатимуть інноваторам, надаватимуть довідкову, юридичну, патентну, кон'юнктурну, аналітичну, технічну та рекламну інформацію. Саме такі установи, як інноваційні центри розвитку покликані, з одного боку, накопичувати, систематизувати та узагальнювати відомості про інноваційні розробки, можливий ефект від їх впровадження у виробничу діяльність та їх безпосереднє застосування установами та підприємствами, а з іншого, інформувати суспільство про наявність розробок з метою стимулювання залучення фінансових ресурсів саме у інноваційну діяльність.

Тому вважаємо за доцільне створення єдиного Центру сприяння розвитку інноваційної діяльності та його представництв у регіонах з окресленням функцій, повноважень та завдань, визначенням механізму співпраці з банківськими установами, страховими компаніями, науковими та навчальними закладами, підприємствами та іншими структурами. Функціонування таких центрів, які відповідатимуть за інформаційний супровід учасників інноваційного процесу, повинно забезпечити взаємодію наукових організацій з підприємствами та інвесторами, що сприятиме обміну ідеями, думками, інформацією, ресурсами тощо. Організаційна структура функціонування даного Центру може бути представлена у вигляді концептуальної схеми, наведеної на рис. 1.

Головною метою діяльності даного центру повинна бути підтримка та допомога як підприємствам і підприємцям, що займаються інноваційною діяльністю, так і потенційним інвесторам, котрі мають бажання та можливості інвестувати кошти у інновації. Наявність таких інформаційних осередків сприятиме активізації інноваційної діяльності, формуванню сприятливого інвестиційного середовища, а відтак і досягненню сталого економічного розвитку України.

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

Рис. 1. Організаційна структура функціонування Центру сприяння розвитку інноваційної діяльності (розробка автора)

Функціонування загальної інформаційно-консалтингової мережі на чолі з Центром сприяння розвитку інноваційної діяльності повинно передбачати створення автоматизованих інформаційно-пошукових систем з укомплектованою базою даних відносно підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, фірм-інноваторів, фінансово-інвестиційних установ, наукових центрів, передових розробок та можливостей їх впровадження, патентної інформації, публікацій відповідного напрямку та можливістю on-line консультацій з провідними фахівцями у галузі впровадження передових технологій, патентування, ведення інноваційного бізнесу. Це дозволить активніше співпрацювати всім учасникам інноваційних процесів як на регіональному рівні, так і сприятиме виходу інформації на національний та міжнародний рівень [2, с.92].

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що подальший інноваційний розвиток потребує створення та поширення відповідних інституційних структур, що сприятимуть інноваційній активності промисловості та забезпечуватимуть поширення інновацій.

1. Яремко Л.А. *Національна інноваційна система та її формування в Україні* / Л.А. Яремко // *Формування ринкових відносин в Україні*. – №1(68). – 2007. – С. 54 – 57.

2. Гладинець Н.Ю. *Роль системи інформаційно-консультативного забезпечення в активізації інноваційної діяльності промисловості України* / Н.Ю. Гладинець // *Удосконалення механізмів регулювання фінансової системи: Матеріали XXVII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 8-9 листопада 2013 р.). У 2-х частинах*. – К.: Аналітичний центр «Нова економіка», 2013. – Ч.1. – С. 89-92.

МІНІМІЗАЦІЯ КІБЕРАТАК ЯК НАПРЯМ ЗАХИСТУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

©Глянцева О.І., 2015

Всеосяжність Інтернету, стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій з однієї сторони дають чимало потенційних можливостей підприємствам і країні загалом. З іншої сторони, інтернатизація усіх сфер життя людини, у тому числі, використання комп'ютерів та інших цифрових пристроїв у всіх бізнес-процесах сприяло розвитку нової загрози – кібератак, під якими розуміють дії в кіберпросторі, спрямовані проти інформаційно-телекомунікаційної системи з метою впливу на неї шляхом порушення її функціонування, отримання контролю над системою, корекції, копіювання, вилучення, пошкодження, впровадження чи знищення даних, створення умов для зміни поведінки її користувачів [1].

Основною метою здійснення кібератак є: розкрадання цінних корпоративних даних, комерційної таємниці або персональних даних співробітників і клієнтів компанії, моніторинг діяльності компанії; знищення даних або блокування роботи інфраструктури; викрадення фінансових коштів через системи дистанційного банківського обслуговування; удар по репутації компанії; сприяння фінансовому збитку через DDoS-атаки, які на кілька днів виводять з ладу зовнішні веб-ресурси компанії [2].

Особливо загрозливою є ситуація, коли під прицілом кіберзлочинців є новітні технологічні розробки підприємства, незапатентована технічна документація, винаходи, промислові зразки, прилади, машини, формули, ресурси, ноу-хау. Така інформація часто зберігається в незашифрованому стані в мережах підприємства у вигляді електронних документів, технічних завдань, звітів, креслень, презентацій, зображень і т.д. і при неефективній системі безпеки можуть стати легкою наживою конкурентів.

При масовому розповсюдженні шкідливих програм жертвою кіберзлочинців може стати будь-яка компанія, комп'ютери якої їм вдасться заразити. Але також спостерігається і цільовість при виборі об'єктів атак. Так, за даними Gemalto у 2014 році число вкрадених записів становило 1023108267, при цьому частки втрат у різних галузях відрізнялися і становили відповідно: торгівля – 55%, фінанси – 20%, технології – 9%, освіта – 5%, уряд – 5%, охорона здоров'я – 3%, інше – 3% [4]. Хоча на галузь технологій і припадає порівняно невелика частка вкрадених записів, їх вартість може бути більшою, через їх унікальність і цінність.

Компанія Symantec в доповіді «Symantec Intelligence Report: November 2012» by Ben Nahorney наводить дані про типи інформації, які найбільш часто піддаються атакам: 55% - справжні імена, 40% - імена користувачів і паролі, 33% - ідентифікаційні номери, 30% - адреси електронних пошт, 28% - дати народжень, 6% - страхова інформація, 13% - фінансова інформація, 14% - телефонні номери, 25% - медична документація, 26% - домашні адреси [4].

Втрати компаній від кібератак є колосальними. Так, за даними компанії HP Enterprise Security втрати від кібератак у шести країнах становили: Австрія – 3,67 та 3,99 млн. дол., Великобританія – 4,72 та 5,93 млн. дол., Франція – 5,19 та 6,38 млн. дол., Японія – 6,73 та 6,91 млн. дол., Німеччина – 7,56 та 8,13 млн. дол. та США – 11,56 та 12,69 млн. дол. відповідно у 2013 та 2014 роках [5].

Вище наведені дані вказують на необхідність застосування ряду превентивних заходів, які б дали можливість комплексно захистити підприємство чи організацію від кібератак, оскільки, такі правомірні заходи захисту конфіденційної інформації, як незалежне відкриття, зворотний технічний аналіз та добросовісне придбання у особи, яка не мала права передавати інформацію [6] є порівняно дорогими та затратними у часі, а нові незаконні способи отримання інформації, такі, як кібератаки є ефективними і досить короткотривалими.

Для ефективної боротьби з кібератаками повинна бути побудована гнучка і настроювана для підвищення ефективності система безпеки, яка дає можливість виявляти шкідливі програми, підозрілі обміни даними, аналізувати міру небезпеки і характеристики атаки та атакуючого, автоматично модифікувати систему відповідно до потреб безпеки та ін. [7].

Важливим кроком для збереження інформації в межах підприємства є жорстке чітке регламентування прав доступу при роботі з інноваційною інформацією конфіденційного характеру, тобто виокремлення посадових осіб, які мають доступ до тої чи іншої інформації в межах своїх функціональних обов'язків і встановлення правил користування нею. Встановлене програмне забезпечення, у тому числі антивірусне має бути із надійних джерел і постійно оновлюватися для гарантування ефективнішої захищеності.

Не обійшли увагою питання захисту інформаційних технологій і стандарти якості ISO, що черговий раз підкрислює їх важливість. Міжнародною організацією зі стандартизації та Міжнародної електротехнічної комісією було розроблено стандарт ISO / IEC 27001 - міжнародний стандарт з інформаційної безпеки. Він містить вимоги в області інформаційної безпеки для створення, розвитку і підтримки Системи менеджменту інформаційної безпеки.

У стандарті ISO 27001 містяться найкращі світові практики у сфері управління інформаційною безпекою. Він встановлює вимоги до системи менеджменту інформаційної безпеки для демонстрації здатності організації захищати свої інформаційні ресурси. Цей стандарт підготовлений в якості моделі для розробки, впровадження, функціонування, моніторингу, аналізу, підтримки та поліпшення інформаційної безпеки[8] і його впровадження і застосування відіграє важливу роль у цілісному захисті інформації.

Отже, актуальним стає формування ефективної системи кібербезпеки, яка дає можливість захистити інформацію та інтелектуальну власність від втрати і крадіжок. Важливість такого заходу у забезпеченні інноваційного розвитку підприємства є неоціненною, адже усі аспекти діяльності, які охоплюють комерційну таємницю, у тому числі дані щодо розробок, інноваційних рішень, результати досліджень, бази даних та ін. інформація, яка дає можливість створити конкурентні переваги, має значну вартість та знаходиться під прицілом конкурентів є збереженою. Її надійне зберігання дає можливість здійснювати подальшу діяльність в інноваційному спрямуванні без додаткових фінансових та інтелектуальних втрат.

1. *Проблеми чинної вітчизняної нормативно-правової бази у сфері боротьби із кіберзлочинністю: основні напрями реформування [Електронний ресурс]: Аналітична доповідь. - Режим доступу: niss.gov.ua/articles/454/.*

2. *Kaspersky Security Bulletin 2013. Корпоративные угрозы [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://securelist.ru/analysis/ksb/19143/kaspersky-security-bulletin-2013-korporativnyye-ugrozy/>.*

3. *Семенов Ю.А. Обзор по материалам ведущих фирм, работающих в сфере сетевой безопасности 2015 г. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: book.itep.ru/10/2015.htm.*

4. *Семенов Ю.А. Обзор по материалам ведущих фирм, работающих в сфере сетевой безопасности 2013 г. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: book.itep.ru/10/2013.htm.*

5. *Семенов Ю.А. Обзор по материалам ведущих фирм, работающих в сфере сетевой безопасности 2014 г. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: book.itep.ru/10/2014.htm.*

6. *Верба І.І. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник/ І.І.Верба, В.О.Коваль; за ред. С.В. Чікін. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: НТУУ «КПІ», 2013. - 262 с.*

7. *Информационная безопасность: защита от кибератак [Електронний ресурс]. - Режим доступу: trendmicro.com.ru/technology-innovation/cyber-security/.*

8. *Международный стандарт. ИСО/МЭК 27001. Информационные технологии. Методы защиты. Системы менеджмента защиты информации. Требования. ИСО/МЭК 2005. Первое издание 2005-10-15. - ЗАО «Технорматив». Перевод на русский язык, 2006. - 48 с.*

**ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕОРІЇ ФРАКТАЛЬНОЇ СТАТИСТИКИ ДЛЯ АНАЛІЗУ
ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ВАЛЮТНИХ КУРСІВ**

© Гнилицька А. Ю., Кондратов Я. В., 2015

Світ, що оточує нас, постійно змінює свій вигляд. Аж ніяк не останній внесок у ці зміни вносить наука, породжуючи нові поняття, нові засоби опису та дослідження звичних або щойно відкритих об'єктів.

Розвитку однієї з фундаментальних наук сучасності – математиці сприяє зародження в ній нових напрямів, які дозволяють математичним методам стати більш загальними і різноманітними, а математичним моделям природних явищ та процесів точніше відобразити їх сутність.

Фрактали знаходять все більше і більше застосування у науці. Основна причина цього полягає в тому, що вони описують реальний світ іноді навіть краще, ніж традиційні розділи фундаментальних дисциплін. Математичні аспекти теорії фракталів використовуються в географії, медицині, біології, фізиці. Наприклад, в комп'ютерній графіці для досягнення більшої схожості модельованих предметів з природними, а в теорії інформації для обробки графічних даних, зокрема.

В першій половині ХХ ст. процеси нелінійної парадигми виявив єгипетський гідролог Херст, який розробляв стратегію резервуарного контролю Нілу. Він виявив закономірність, за якою підіймалася і опускалася вода в річці Ніл. Вчений з'ясував, що для статистичного аналізу природних часових рядів інструментарій, побудований на гіпотезі нормального розподілу, не є обґрунтованим, тобто більшість природних часових рядів не підпорядковуються нормальному або майже нормальному закону, а є часовими рядами з фрактальним розподілом ймовірностей.

Фрактальний аналіз характеризується, зокрема, властивостями самоподібності та самоафінності, що надає змогу вивчати детальніше реалії світу.

Херст вимірював коливання середнього значення рівня води в резервуарі на певному проміжку часу і ввів безрозмірне відношення розмаху R на стандартне відхилення спостережень S :

$$\left(\frac{R}{S}\right)_n = C \cdot n^H, \text{ де}$$

C – константа;

n – число спостережень на відповідному часовому сегменті;

$\left(\frac{R}{S}\right)_n$ – нормований розмах;

H – показник Херста.

Відомим є той факт, що R/S -аналіз, на сьогодні, є активно застосовним в економічних дослідженнях, зокрема, в дослідженнях валютних ринків. Показник Херста відображає максимальний розмах котирування валют чи цін на акції за визначеної період і використовується як міра довготривалої пам'яті в часових рядах. На думку вчених економістів розраховувати показник Херста коректно на основі не менше 128 спостережень. Не розглядаючи політичних причин, можна проаналізувати рівні хаотичності української гривні і російського рубля на інтервалі часу (грудень 2014 – січень 2015рр.), зауваживши, що приклад ілюстративний і не претендує на глибинність дослідження. Автору вдалося зібрати 62 пари даних для Херст-аналізу.

В процесі виявлення закономірності в поведінці валютного курсу доллара США в Україні та Росії автором було обчислено його фрактальну розмірність відповідних часових рядів. Для цього використовувалась вказана методика R/S -аналізу та був знайдений показник Херста. Для виконання всіх необхідних обчислень був використаний пакет фрактально-статистичного аналізу В. В. Левченко.

Показник Херста пов'язаний з розмірністю Хаусдорфа-Безиковича наступним співвідношенням:

$$D = 2 - H.$$

Завершуючи запропонований приклад можна зазначити, що для української гривні і російського рубля показник Херста відповідно дорівнює 0,955 і 1. З того, що ці результати знаходяться в діапазоні $(0,5;1)$, можна вважати поведінки вказаних часових рядів трендостійкими, а значить передбачуваними. Такі часові ряди називають персистентними, тобто такими, для яких характерними є ефекти

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

довгострокової пам'яті. Згідно теоретичних досліджень, це вказує на те, що факти, які відбуваються сьогодні, впливатимуть на майбутні показники.

Для російського рубля розрахований показник Херста більше ніж для української гривні. Отриманий результат означає, що українська гривня є на сьогодні більш адаптованою до нестабільної кризової економіки, ніж штучно стабілізований рубль.

При застосуванні понять: показник Херста, дробова розмірність та інших показників, варто зазначити, що ці показники дають можливість з певною мірою впевненості стверджувати або спростовувати факт того, що природній часовий ряд є складним нелінійним динамічним об'єктом управління, який має характерну хаотичну часову поведінку.

1. *А.Ф. Турбин, Н.В. Працевитий. Фрактальные множества, функции, распределения. – Киев: Наук. думка, 1992. – 208с.*

2. *О.М. Барановський, М.В. Працьовитий, Г.М. Торбін. Ряди Остроградського-Серпінського-Пірса та їхні застосування. - Київ: вид. Наук. думка, 2013. – 287с.*

СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ЕТАПАМИ ЇХНЬОГО ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ

© Гнилянська Л.Й., 2015

В умовах ринку здатність промислових підприємств виконувати економічні і соціальні функції залежить від досягнутого рівня конкурентоспроможності готової продукції, можливостей швидко реагувати на зміну попиту, налагоджувати комунікації зі споживачами готової продукції і постачальниками сировини, матеріалів, напівфабрикатів тощо. Конкурентоспроможність промислових підприємств і стабільність приросту показників їхнього економічного розвитку на світовому ринку має лінійну залежність від рівня їхнього інноваційного розвитку. Розвиток продуктивних сил відбувається при тісній взаємодії науки і нових технологій з виробництвом. Зростання економіки може бути досягнуте тільки при комплексному нововведенні заходів технічного, організаційного, соціального, юридичного характеру.

Більшість організацій набувають вищевказані переваги шляхом реалізації програм інноваційного розвитку. Після вибору стратегії розпочинається процес їх реалізації, кінцевою метою яких є отримання абсолютно нового або поліпшеного зразка інноваційного продукту чи технології, які готові до запуску у серійне виробництво чи використання в управлінських процесах. Однією з найважливіших цілей формування і реалізації інноваційного потенціалу є створення умов для досягнення учасниками програми очікуваного результату від здійснення НДДКР. Для цього необхідно сформувані відповідні фонди інноваційних ресурсів, забезпечити належний рівень інформаційного забезпечення виконавців НДДКР і впровадити дієву модель матеріального і морального стимулювання виконавців НДДКР до прискорення отримання очікуваних результатів. Подальші етапи реалізації вибраної стратегії зводяться до ідентифікування характеру ринкового попиту на інновацію та коригування стратегії. Виконання поставлених завдань вимагає постійного моніторингу характеру зміни відповідних факторів:

- внутрішніх (достатності інноваційних ресурсів у підприємства для впровадження інновації, готовності і зацікавленості працівників підприємства у впровадженні інновації, досвіду керівників та інших працівників підприємства у реалізації інновацій, інформаційному забезпеченні керівників підприємства і осіб, які виконують НДДКР);

- зовнішніх (стану ринкової кон'юнктури, рівня розвитку інфраструктури ринку, рівня бюрократизму і корупції в органах виконавчої влади тощо), встановлення причин їхньої зміни. Промислові підприємства можуть здійснювати моніторинг власними силами або за допомогою послуг спеціалізованих консалтингових компаній. Результати цього моніторингу повинні надавати керівникам реалізації програм повну і достовірну інформацію.

Програми інноваційного розвитку промислових підприємств на різних фазах інноваційного процесу мають різні критерії оцінювання. Так, на етапі виконання науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт критерієм ефективності реалізації таких програм є їхня беззбитковість. На етапі виробництва і споживання інноваційної продукції – максимізація прибутковості, а на етапі удосконалення та модифікації інноваційної продукції – збільшення тривалості життєвого циклу інноваційної продукції.

У зв'язку з цим, стратегію формування інноваційного потенціалу необхідно розробляти із урахуванням того, на якому етапі інноваційного процесу перебуває програма інноваційного розвитку промислового підприємства.

СУТНІСТЬ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

© В.М. Головачко, М.В. Арович, 2015

Власний капітал є важливою складовою серед джерел формування ресурсів підприємства. Без капіталу неможливо почати бізнес, адже навіть найменше підприємство вимагає певної суми, щоб зареєструвати його в органах виконавчої влади, відкрити рахунок в банку, виготовити печатку і штампи, придбати необоротні та оборотні активи, найняти робочу силу тощо.

Економічна сутність капіталу в цілому та власного капіталу зокрема вивчали і вивчають багато зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема такі як В.В. Бланк, Ф.Ф. Бутинец, С.Ф. Голов, В.М. Івахненко, Г.Г. Кірейцев, Л. Г. Ловінська, К. Маркс, Д. Рікардо, І.Б. Садовька, П. Самуельсон, Ж.Б. Сей, А. Сміт, В.В. Сопко, Ж. Тюрго та багато інших.

Капітал є особливою економічною категорією, що показує сукупні ресурси, який втілений у частині активів, придбаних за власний рахунок підприємства, показує нагромаджені матеріальні блага для подальшої діяльності [1, ст.427]. Створюється підприємство з метою отримання прибутку, і реалізувати цю мету воно може лише за умови збереження свого капіталу. Капітал, як фактор виробництва являє собою майно, що належить підприємцям або іншим власникам і використовується в процесі створення товарів і послуг.

Важливе значення в управлінні капіталом підприємства займає власний капітал. Власний капітал – це власні джерела підприємства. [2, ст.251]. Власний капітал є гарантією організації бізнесу.

Власний капітал характеризується наступними основними позитивними особливостями: простотою залучення, тому що рішення, зв'язані зі збільшенням власного капіталу, приймаються засновниками чи менеджерами без необхідності одержання згоди інших суб'єктів діяльності; високою віддачею за критерієм норми прибутку на вкладений капітал, тому що в цьому випадку не потрібно сплата позичкового відсотка (відсотка за кредит); зниженням ризику фінансової стійкості і банкрутства підприємства.

Утворення власного капіталу дає гарантію для інвесторів, кредиторів, постачальників, позичальників, що підприємство є кредитоспроможним і йому можна довіряти, мати з ним ділові й партнерські стосунки.

Маркс писав: «... Капітал, - це не річ, а певне, суспільне, належне певній історичній формації суспільства виробниче відношення, яке представлене в речі і надає цій речі специфічного суспільного характеру. Капітал – це не просто сума матеріальних і виробничих засобів виробництва. Капітал – це перетворені в капітал засоби виробництва, які самі по собі так само мало є капіталом, як золото або срібло самі по собі – грішми. Монополізовані певною частиною суспільства засоби виробництва, відособлені у відношенні до живої робочої сили продукти і умови приведення в дію самої цієї робочої сили, - ось що в силу цієї протилежності персоніфікується в капіталі...»[3,]

А. Сміт до капіталу відносив лише ту частку запасів, яка використовується для подальшого функціонування у виробництві та іншій економічній діяльності й приносить дохід. Позитивним у такому трактуванні сутності капіталу є те, що його матеріально-речовий зміст пов'язується як з факторами виробництва, так і процесом отримання доходу. Останнє є домінуючим для розуміння змісту поняття "капітал".

Отже, незважаючи на значні здобутки та напрацювання вчених світової та вітчизняної наукової думки, залишаються не вирішеними та дискусійними багато проблем, зокрема: не сформовано єдиної думки щодо сутності, складу та структури власного капіталу. Капітал – це категорія, що виражає не стільки технічні чи організаційні відносини, скільки соціально-економічні, тобто капітал як такий може існувати лише за певних соціально-економічних умов.

1. Каменська Т. Статутний капітал підприємства, що створюється: формування та облік / Т. Каменська // *Все про бухгалтерський облік*. – 2010. - № 109. – 31–33 с

2. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навчальний посібник / В.С.Лень, В.В. Гливенко; за ред. В.С. Леня. – Вид. 4-те. – Тернопіль: Навчальна книжка – Богдан, 2012.- 752 с.

3. Маркс К. Особливості методології [Електронний ресурс] // К. Маркс - Режим доступу: infoblibrary.com.ua/books-text-1848.html

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності” від 07.02.2013 №73 // *Все про бухгалтерський облік*. – 2013. - № 8-9. – С. 14-17.

5. Сопко В. В. Бухгалтерський облік капіталу підприємства (власності, пасивів) / В. В. Сопко. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 312 с

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІН НА ІННОВАЦІЙНУ МАШИНОБУДІВНУ
ПРОДУКЦІЮ**

© Гришко В.А., Колещук О.Я., Гавриляк А.С. 2015

При оцінюванні сподіваних фінансових результатів від провадження машинобудівними підприємствами інноваційної діяльності важливе значення має встановлення прогнозних цін на їх продукцію. На теперішній час у літературі, зокрема у [1, с. 115-117; 2, с. 8-14 та ін.], подається низка науково обґрунтованих методів встановлення цін на продукцію підприємств, однак, вони потребують подальшого вдосконалення шляхом більш повного врахування уподобань потенційних споживачів інноваційної машинобудівної продукції.

Специфіка продукції машинобудівних підприємств полягає, зокрема, у тому, що ціна на неї визначається корисністю даної продукції з точки зору споживачів, які, своєю чергою, теж є виробниками певної продукції. При цьому корисність продукції машинобудівних підприємств визначається насамперед її експлуатаційними характеристиками, які у кінцевому рахунку відображаються у собівартості та питомій капіталомісткості продукції тих підприємств, основні засоби яких виготовляються у машинобудівній галузі промисловості.

Встановлюючи ціни на покращені види машинобудівної продукції, доцільно задатися умовою рівності величини надприбутку споживачів цієї продукції до встановлення рівноваги на ринку та недоотриманого ними прибутку після встановлення цієї рівноваги. Тоді ціну інноваційної машинобудівної продукції $Ц_{pn}$ слід визначати за такою формулою:

$$Ц_{pn} = \frac{(Ц_{cn} - c_{c1}) \cdot O_{c1}}{E_n} = \left(Ц_{c1} + \frac{1}{2} \cdot (Ц_{co} - Ц_{c1}) \cdot \frac{T}{T_3} - c_{c1} \right) \cdot \frac{O_{c1}}{E_n}, \quad (1)$$

де $Ц_{cn}$ – питомі приведені витрати на виготовлення продукції підприємств – споживачів машинобудівної продукції, які відповідають ціні нової техніки, грн.; c_{c1} – собівартість одиниці продукції у споживачів машинобудівної продукції за новою технікою, грн.; O_{c1} – річні обсяги виробництва продукції у споживачів машинобудівної продукції за новою технікою у натуральних одиницях виміру; E_n – річна прибутковість інвестицій у частках одиниці, за якої інвестори погодяться інвестувати кошти (нормальна прибутковість інвестицій); $Ц_{co}, Ц_{c1}$ – рівноважна ціна одиниці продукції споживачів машинобудівної продукції відповідно за старим та новим її варіантом, грн.; T – час від моменту появи нової техніки до моменту встановлення рівноваги на ринках, років; T_3 – тривалість експлуатації нової техніки, років.

Таким чином, при встановленні цін на інноваційну продукцію машинобудівних підприємств необхідно одночасно аналізувати закономірності функціонування двох ринків, а саме: ринку даної продукції та ринку продукції, що виготовляється за допомогою цієї продукції. Відповідно, ціна продукції на першому ринку буде безпосередньо визначатися собівартістю та капіталомісткістю продукції на другому ринку.

1. Кучерова Г.Ю. Установлення ціни нижньої межі на нову продукцію машинобудування в залежності від фаз життєвого циклу / Г.Ю. Кучерова // Держава та регіони. – 2008. – № 2. – С. 114-118.

2. Савченко О.В. Формування цін на нову продукцію виробничо-технічного призначення (на прикладі підприємств машинобудування): автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к.е.н.: 08.00.04 / О.В. Савченко. – Хм., 2009. – 23 с.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОВАЙДИНГУ В УКРАЇНІ

© А.В. Гришук, 2015

Будь-яка діяльність, а тим паче інноваційна, неможлива без ресурсного забезпечення (кадри, гроші, час, інформація, обладнання і т.д.). У вітчизняній теорії та практиці як поняття забезпечення інноваційної діяльності значного поширення набула така категорія, як «провайдинг інновацій». Слово «провайдинг», яке походить з англійської, дослівно означає «забезпечення» або «той, що забезпечує». І хоча більш за все даний термін використовується в сфері Інтернет доступу (інтернет-провайдинг, хост-провайдинг, контент-провайдинг, провайдер тощо), однак останнім часом все більшого застосування набуває і в інноватиці.

У наукових публікаціях під «інноваційним провайдингом» розуміють комплексний цілісний процес формування, втілення в життя та подальшого супроводу системи заходів зі створення та просування на ринок нових товарів чи послуг, чия конкурентоспроможність ґрунтується на використанні нових наукових знань та прикладних розробок – наукоємних продуктів та послуг. Поняття інноваційного провайдингу є ширшим, ніж інноваційної діяльності, оскільки він має на меті активне формування ринку інновацій та отримання прибутку при використанні інновацій як товару. [1]

Інноваційний провайдер розглядається як суб'єкт підприємницької діяльності, що здійснює апробацію і впровадження інноваційних проектів із залученням інвестицій та виконує технічний супровід контрактів у системі взаємовідносин виробництва і реалізації інноваційної продукції. Провайдери фактично виступають посередниками між власником інтелектуальної розробки і виробником інноваційної продукції й на засадах партнерства забезпечують інвестування та просування останньої на ринок, виплачуючи роялті оригінаторам (авторам) та франчайзерам. У якості функцій інноваційного провайдера пропонується розуміти таке:

- надання належної допомоги власнику наукової розробки для входження у підприємницьке середовище;
- здійснення інвестування та підприємницького супроводу інновацій в реальну економіку держави;
- сприяння залученню у галузь фінансових ресурсів;
- здійснення апробації і впровадження інноваційних проектів;
- технологічний супровід контрактизації виробництва та реалізації наукоємної продукції;
- виконання посередницьких функцій. [2]

Система інноваційного провайдингу – це модель побудови національної інноваційної системи, що ґрунтується на механізмі реалізації трансферу технологій із залученням посередників-провайдерів, які здійснюють трансформацію наукових знань в інновації.[3]

Базовими складовими системи інноваційного провайдингу є:

- інноваційна філософія – забезпечує усвідомлення принципів, методів, процесів інноваційної діяльності, особливостей підготовки та перепідготовки науково-інноваційних кадрів;
- науковий інновінг – забезпечує створення науково-інноваційної продукції, на яку є ринковий попит і еквівалентна пропозиція;
- інноваційний консалтинг – комплекс наукових, ринкових досліджень, проектних розробок і трансферних інструментів інноваційного бізнесу. Забезпечує корпоратизацію відносин, капіталізацію і комерціалізацію інноваційних технологій і продукції в кластерних сегментах наукоємного ринку;
- венчурне підприємництво – забезпечує освоєння наукоємних технологій, залучення венчурного капіталу, організацію експериментального виробництва та просування на ринку конкурентоспроможної наукомісткої продукції;
- наукомісткий ринок – забезпечує збалансування попиту і пропозиції на науково-інноваційну продукцію, регулювання пропорції відтворення, стимулювання впровадження досягнень науки і техніки у сфері виробництва і послуг. [4]

Автори [3] зазначають, що враховуючи відмінності наукових установ різних регіонів України по науковому потенціалу та концентрації промислового виробництва доцільно використати досвід США з

організації «прямого трансферу» через центри трансферу технологій у великих наукових і промислових центрах, а «непрямий» трансфер технологій, тобто провайдинг інновацій за участі професійних посередників (досвід Німеччини), може бути використаний в регіонах з більш низьким науковим потенціалом і низькою концентрацією виробництв.

Необхідність забезпечення більш ефективного використання науково-технологічного потенціалу і активне напрацювання нормативної бази переходу економіки України на інноваційну модель розвитку, створили певні передумови для появи такої ринкової структури, яка могла б представляти спільні інтереси селекціонерів і технологів, виробників високотехнологічної продукції, зацікавлених ринкових структур та інтереси держави щодо реалізації інноваційної політики у сфері АПК України та переходу галузі на міжнародний рівень. Саме такою структурою став Інститут інноваційного провайдингу Національної академії аграрних наук України. Це перша недержавна науково-дослідна установа, що має вищу державну атестацію і є провідною організацією з проблем ринкової інтеграції, інноваційно-інвестиційного розвитку науково-виробничої сфери АПК, інтелектуальної власності, трансферу технологій, венчурного підприємництва на наукомісткому аграрному ринку. Теоретичною та практичною платформою діяльності Інституту є створена система інноваційного провайдингу – комплекс нововведень на підприємницьких засадах. [4]

Ключовим моментом розвитку інноваційної інфраструктури аграрного ринку є формування підприємницького сектору за участю інноваційних бізнес-провайдерів. Структуру аграрного ринку інноваційної продукції на основі інноваційного провайдингу можна представити як поєднання сфер державного регулювання, аграрного виробництва, науки та агробізнесу, які підтримують інноваційний процес на всіх стадіях науково-технічних досліджень і розробок, дослідно-експериментального випробування та інноваційно-венчурного супроводу до кінцевого споживача. Провідну роль в даній структурі мають відігравати спеціалізовані малі та середні інноваційні підприємства, основною функцією яких є доведення наукових досліджень та розробок, яких потребує ринок, до готового продукту (технології), а також його апробація з подальшою передачею у великомасштабне виробництво.

Затверджена в Українській академії аграрних наук Програма інноваційного провайдингу передбачає створення регіональних агротехнокластерів з виробництва сільськогосподарської продукції, а також іншої високоякісної продукції за передовими технологіями з інвестиційним забезпеченням. Інститутом інноваційного провайдингу розроблені спільні програми на прикладі мережі Академії, програми підприємницької мережі концерну «Віадук» та Агротехнополісу, який зареєстровано Академією. Для регіонів Програма передбачає визначення провайдерів-виконавців програми, які на основі договорів з уповноваженими НААНУ та обласним керівництвом забезпечують реалізацію інноваційно-інвестиційних бізнес-процесів. Проте така модель співпраці науки, влади та інноваційного бізнесу на практиці не реалізована. [1]

Основними перешкодами формування системи інноваційного провайдингу в Україні можна назвати: недосконалість законодавчої бази (нескоординованість законодавчих актів між собою та їх невідповідність економічній ситуації в країні); відсутність бюджетного фінансування інноваційних перетворень; неефективність стимулів для залучення підприємств в інноваційно-інвестиційний процес; недосконалість правового захисту інтелектуальної власності.

1. Кащук, К.М. Вплив провайдингу інновацій на формування інноваційної інфраструктури аграрних підприємств [Електронний ресурс] / К.М. Кащук. – Режим доступу : pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/3_1/135.pdf.

2. Кащук, К.М. Теоретичні засади ідентифікації інноваційного провайдингу в аграрній сфері [Електронний ресурс] / К.М. Кащук. – Режим доступу : znau.edu.ua/visnik/2011_2_2/120.pdf.

3. Зінчук, Т.О. Трансфер інноваційних технологій: сутність та значення у розвитку вітчизняної економіки [Електронний ресурс] / Т.О. Зінчук, К.М. Кащук. – Режим доступу : eprints.zu.edu.ua/11907/1/4.pdf.

4. Сайт Інституту інноваційного провайдингу НААН. – Режим доступу : iipnaan.com.ua/ru/.

ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО ОБСЯГУ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

©Грозний І.С., Тарасова Г.О., 2015

У сучасних умовах трансформації до ринкових умов фінансово-економічної діяльності підприємств, загальні методичні підходи до процесу організації самостійного фінансового забезпечення реалізації проектів інноваційного розвитку підприємств, моніторинг фаз фінансування і аналіз найбільш істотних ризиків, що роблять вплив на хід реалізації інноваційних проектів, критерії оцінки фінансового стану підприємств, що реалізують інноваційні проекти, залишаються недостатньо дослідженими. Дефіцит теоретичних і практичних розробок в області методів формування, способів організації, комплексної оцінки і підходів до реалізації фінансування інноваційних проектів промислових підприємств при використанні для їх здійснення власних коштів, обумовлюють детальний аналіз етапів процесу фінансового забезпечення на прикладі проекту інноваційного розвитку підприємства.

Як інформаційна основа даного процесу виступає сукупність відомостей щодо фінансової спроможності підприємства, а також сукупність відомостей щодо об'єкту фінансування (проекту інноваційного розвитку).

Першочерговим завданням перед підприємством стає визначення загального обсягу фінансування проекту інноваційного розвитку, а також чи є передбачуване капіталовкладення можливим для підприємства [1-3]. Для відповіді на ці питання необхідно визначити і зіставити економічні витрати, яких потребує реалізація проекту інноваційного розвитку. Попередня оцінка витрат проводиться на основі кошторису капітальних вкладень. За її даними визначається загальна сума витрат на проект з розбиттям по роках його здійснення і кварталах усередині року.

При визначенні виробничих інвестицій витрати групують по технологічній структурі витрат, визначуваною кошторисною документацією. На практиці найчастіше використовується наступна структура витрат на капітальні вкладення:

Капітальні витрати включають витрати на:

- передінвестиційні дослідження і підготовчі роботи;
- технологію і устаткування;
- пусканалагоджувальні роботи.

До складу поточних включають витрати на підготовку експлуатаційних кадрів, накладні витрати і оборотні кошти [4].

Так, на основі оцінки капітальних та поточних витрат формується бюджет проекту інноваційного розвитку. Під бюджетуванням проекту розуміється визначення вартісних показників виконуваних в рамках проекту робіт і проекту в цілому, процес формування бюджету проекту містить встановлений (затверджений) розподіл витрат по видах робіт, статтях витрат, за часом виконання робіт, по центрах витрат або по іншій структурі.

При проведенні фінансово-економічних розрахунків за проектом помилки в більшій частині пов'язані з визначенням початкових умов його реалізації [5]. Найбільш поширеною помилкою розрахункового характеру є неправильне визначення складу інвестиційних (одноразових) витрат за проектом.

Розробники проектів ототожнюють інвестиційні витрати з капітальними вкладеннями (капітальним будівництвом, придбанням технологічного устаткування) і, як правило, не включають в їх склад приріст потреби в оборотному капіталі, витрати, пов'язані з організацією збутової мережі, підбором і підготовкою персоналу, витрати на проведення НДДКР і інші складові, які традиційно відносять до інвестицій.

Підприємство може здійснювати інвестування проекту як за рахунок одного, так і за рахунок

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер; пер.с англ. – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.
2. Друкер П.Ф. Бизнес и инновации / П.Ф. Друкер; пер. с англ. и ред. К.С. Головинского. – М.; СПб.; К. : Вильямс, 2007. – 432 с.
3. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б. Санто; пер. с венг.; общ. ред. и вступ. ст. Б.В. Сазонова. – М. : Прогресс, 1990. – 295 с.
4. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс; сокр. пер. с англ.; науч. ред. К.Ф. Пузыря. – М. : Экономика, 1989. – 271 с.
5. Маркетинг. Менеджмент. Інновації : монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – Суми : ТОВ «ТД «Папірус», 2010. – 624 с.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

© К.М. Гудим, 2015

В сучасних умовах процеси транснаціоналізації виробництва та обміну стали однією з найважливіших ознак і, можна сказати, серцевиною прогресуючого процесу глобалізації економіки, який дедалі більше впливає на окремі національні господарства, в тому числі, й на економіку України. Без ефективного розв'язання цієї проблеми неможливо сформувати оптимальну модель входження української економіки до світового господарства, а, отже, й забезпечити високі темпи довгострокового економічного зростання.

Для сучасної світової економіки з її процесами глобалізації характерна значна концентрація капіталів, кількісний та якісний ріст транснаціональних корпорацій та фінансових груп, розмитість економічних кордонів країн та прискорене формування єдиного загальносвітового ринку. У контексті цих явищ проблемою глобалізації є наслідки від впливу переміщення капіталу транснаціональними корпораціями у формі прямих інвестицій у різні країни на економіку цих країн.

Особливістю прямих іноземних інвестицій в економіку всіх країн є те, що переважний обсяг ПІШ надходить від транснаціональних корпорацій, які реалізують свої стратегічні цілі розвитку через інвестиції в інші країни. Прихід ТНК у певну та вихід національних корпорацій на зовнішні товарні ринки і фінансові ринки – це економічне явище, яке має назву «транснаціоналізація» економіки.

Дослідженнями процесів транснаціоналізації займаються як українські вчені: Наливайченко К.В., Михайлюк О.Л., Рогач О. І., так і зарубіжні М. Бломсторн, М. Кассом [1-6].

Процеси реформування, які відбуваються в Україні впродовж останнього десятиріччя, об'єктивно створюють підвалини для поширення в ній і процесів транснаціоналізації. Цьому сприяє процес відходу держави від прямого втручання в економічні процеси і зменшення рівня витрат на економічний розвиток у складі державного бюджету країни.

Розвиток процесів транснаціоналізації особливо характерний для таких галузевих ринків як ринки харчових продуктів та напоїв, автомобілів, електротехнічних виробів та електроніки, машинобудування, а у сфері послуг – ринків транспортних, банківських, страхових, туристичних та інших послуг. Як свідчить досвід останніх глобальних фінансових криз, інвестиції у виробничий сектор є більш стабільною формою вкладання грошей і ресурсів, ніж банківські позики і портфельні інвестиції.

Позитивні наслідки транснаціоналізації економіки полягають насамперед в отриманні доступу до додаткових джерел фінансового капіталу, нових технологій та потенціалу інновацій, у використанні сучасного організаційно-управлінського досвіду.

Сприятливість інвестиційного клімату для транснаціоналізації економіки спричиняє не тільки позитивний приплив капіталу в країну, а й негативні аспекти нестиковки діяльності ТНК з національними інтересами країни – реципієнта. Така ситуація виникає внаслідок того, що в багатьох випадках цілі діяльності ТНК та критерії економічної ефективності, на які вони орієнтуються, не збігаються з цілями та критеріями країн, на території яких розташовані філії ТНК. Останні набувають рис наднаціональних структур, які керуються власними глобальними інтересами. Внаслідок цього достатньо реальною є ситуація, коли інтереси національного економічного розвитку протирічать національній економічній безпеці.

Попри посилення рівня транснаціоналізації економіки України протягом останніх років, він все ще залишається на відносно невисокому рівні. Це є наслідком невиразної політики щодо залучення прямих іноземних інвестицій в Україну та майже повної відсутності чіткої політики щодо інвестування за кордон шляхом підтримки перш за все процесів концентрації національного капіталу та надання йому відповідного політичного сприяння.

Політика уряду країни, спрямована на оптимальне використання можливостей транснаціоналізації та нейтралізації її можливих негативних наслідків, має бути комплексною і ґрунтуватися на чітко визначених у часі та просторі національних цілях і пріоритетах.

Державне регулювання інвестиційного клімату в Україні стосовно реально існуючої

транснаціоналізації реально існуючої транснаціоналізації економіки нині схильне до визнання пріоритетним лише позитивні фактори залучення прямих інвестицій ТНК і тому реалізує заходи для підвищення сприятливості інвестиційного клімату.

Загалом негативний вплив інвестицій ТНК на економічні процеси в Україні повинен бути нівельований збалансованою системою державного регулювання іноземних інвестицій, яка мусить мати кількісну оцінку економічної безпеки України внаслідок діяльності ТНК щодо співвідношення ввезеного капіталу та репатріації прибутку, інтернаціоналізації галузей тощо.

Метою всіх регулюючих заходів прямих інвестицій ТНК є, з одного боку, створення зацікавленості ТНК у створенні структурних ланок в Україні за умови поліпшення галузевої структури економіки, а з другого – недопущення дискримінації національних товаровиробників та порушення рівноваги фондового ринку.

Будь-яка країна, яка має за мету стабільне підвищення своєї конкурентоспроможності у передових сферах виробництва товарів і послуг, на які припадає переважна частина світового доходу, має утворювати й розвивати власні транснаціональні структури. Це вимагає чіткої та послідовної політики щодо їх формування, у тому числі й стосовно експорту національного капіталу за кордон. При цьому уряд не повинен декретувати «зверху» формування вітчизняних ТНК, а повинен створювати економічні та юридичні умови для еволюційного визрівання цих структур у рамках конкурентної ринкової економіки.

1. Наливайченко К.В. Роль інституціональних перетворень для розвитку регіональних інтеграційних процесів в Україні [Електронний ресурс] / К.В. Наливайченко – Режим доступу: nbuv.gov.ua/Articles/KultNar/knp80/pdf/knp80_109-112.pdf

2. Михайлюк О.Л. Структурні зміни в економіці півдня України [Текст] / О.Л.Михайлюк // Соціально-економічний вісник. – 2006. – Вип. 22. – С.262-269.

3. Молодцов О. Інституціональні передумови переходу від асиметричних до симетричних політичних сітей (неоінституціональний підхід) [Електронний ресурс] / О.Молодцов. – Режим доступу: municipal.gov.ua/data/loads/statta_molodts_istityc_peredymovi.doc

4. Рогач О. І. Транснаціональні корпорації в світовій економіці: монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 176 с.

5. *World investment report 2013: Transnational Corporations, and the Infrastructure Challenge*, UNCTAD.

6. Самофалов В. Глобальний виклик транснаціональних корпорацій // Дзеркало тижня. – 2014. – № 31. – С.23-31.

7. UNCTAD, *cross-border M&A database* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: unctad.org/statistics.

КЛАСТЕРНО-МЕРЕЖЕВА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

© Данилович-Кропивницька М.Л., 2015

Наукові дослідження з питань технологічних нововведень не лише наголошують на важливості генерування знань для досягнення конкурентоздатності та економічного зростання, але також вказують на значення національних особливостей для створення таких знань. Автори в [1] зосереджують увагу на національних інноваційних системах, де, в основному, відбувається навчання та розвиток технологічних можливостей. Ця область досліджень наголошує на системній природі знання, технології та продукту, а також показує, як інновації переходять в успішну промислову еволюцію на відміну від традиційного мікро- та макроекономічного аналізу структури промисловості. Вимірювання ґрунтується на показниках фінансування НДДКР, патентуванні, кількості інновацій та експортній потужності окремих держав.

Специфіка формування національної інноваційної системи визначається пріоритетами державної макроекономічної політики, станом її науково-технічного, промислового та кадрового потенціалів, нормативно-правовим забезпеченням, різними формами державної підтримки, а також культурними традиціями та історичними особливостями конкретної країни. Особливості державної інноваційної політики розвинених країн виявляються в наступному:

1. Державна інноваційна політика охоплює всі сторони науково-технічної сфери: економічну, правову, організаційно-управлінську.

2. Системний характер державної інноваційної політики передбачає виділення трьох рівнів: національного, регіонального та локального (місцевого).

3. Посилюється роль регіональної інноваційної політики.

4. Однією з головних цілей державної інноваційної політики стає скорочення диференціації в рівні розвитку регіональних науково-інноваційних потенціалів зі ставкою на активізацію та мобілізацію їх внутрішніх резервів, зокрема науково-технічного і кадрового потенціалу регіону.

5. Основним змістом інноваційної політики стає активізація інноваційної діяльності всіх суб'єктів економіки за допомогою формування кластерних стратегій, спрямованих на створення спеціалізованих мереж знань. Формується новий принцип інноваційної політики: кластерно-мережевий.

6. Змінюється характер міжрегіонального інноваційного співробітництва. Так, реалізація кластерних стратегій і формування інноваційних регіональних мереж сприяють розвитку транснаціональної взаємодії та формуванню трансрегіональних мережових структур. Вони створюються самими регіонами і носять як територіальний, так і екстериторіальний характер, включаючи в інноваційну мережу регіони, що мають спільні цілі інноваційного розвитку.

Тобто, окремою областю дослідження стали такі «суб-національні» компоненти окремих держав, як кластери та мережі, що, відповідаючи основним принципам підходу з точки зору національних систем, мають іншу просторову конфігурацію навіть залишаючись у межах національних держав. Синергія взаємодій, яка виникає при цьому, надає мережевому співтовариству здатність до саморозвитку. Становлення нових мережових взаємозв'язків розглядається сьогодні в світі як генеральний спосіб підвищення результативності інноваційних процесів, як можливість зробити інновації системними і більш сприйнятливими до динамічних змін середовища.

На макрорівні базовим типовим різновидом інноваційної екосистеми є сучасна модель національної інноваційної системи (НІС), побудована на принципах системної співпраці. Поняття системної взаємодії стосується інтерактивних мережових взаємодій у масштабах усього національного співтовариства. Розвинуте мережеве середовище, яке є синтезом безперервної координації інтересів представників усіх інституціональних секторів і соціальних груп - бізнесу, науки, регіональної влади, НДО, ЗМІ, профспілок, відповідає конфігурації сучасної моделі НІС, характерної для постіндустріального суспільства.

Для формування кластерно-мережових структур необхідно розробити систему управління інноваційним процесом на різних рівнях, в якому інноваційний процес представлений як сукупність послідовних етапів робіт: від зародження ідеї та створення нововведення до його освоєння, виробництва

самої інновації та реалізації її на ринку. В системі необхідно врахувати базові елементи інноваційної інфраструктури, джерела фінансування, нормативно-правове регулювання, кадровий потенціал, консалтингове, інформаційне та методологічне супроводження інноваційної діяльності. При цьому національна інноваційна система повинна бути представлена у вигляді ієрархічної структури інститутів, в якій основні інститути на макrorівні доповнюються структурами з мезо- та мікрорівнів, тим самим формуючи організаційно-економічний механізм управління інноваційним процесом держави. Реалізація даної моделі диктує необхідність формування та вдосконалення механізму реалізації соціально-економічної політики, що включає інституційний, фінансово-економічний і організаційно-управлінський аспекти.

Для вдосконалення інституційного аспекту механізму реалізації кластерно-мережевої моделі управління інноваційним розвитком необхідно не тільки нормативно-правове забезпечення, спрямоване на впорядкування чинних правових норм і вироблення єдиного механізму правового регулювання інноваційної діяльності, а й формування регіональної нормативно-правової бази інноваційної діяльності, в тому числі регіональних цільових програм. Метою управління на рівні регіону є виявлення та підтримка реалізації стратегічно важливих для нього проектів, що сприяють розвитку кластерно-мережових структур, забезпечення організації управління інноваційними процесами, тим самим об'єднуючи розрізнені проекти в цілісно функціонуючу інноваційну систему держави.

Фінансово-економічний аспект механізму реалізації кластерно-мережевої моделі управління інноваційним розвитком спрямований на концентрацію науково-технічних і фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках інноваційного розвитку, для чого необхідно: розробити комплексний соціально-економічний і науково-технічний прогноз розвитку держави на довгострокову перспективу; визначити стратегічні напрями та державні програми, пов'язані з нововведеннями у найважливіших секторах економіки; забезпечити концентрацію інноваційних проектів, що сприяють випуску конкурентоспроможної продукції. Формування єдиної системи фінансового забезпечення інноваційної діяльності має враховувати особливості всіх етапів інноваційного циклу: на стадії зародження знань домінуюче значення має бюджетне фінансування, зокрема державний бюджет; на стадії комерціалізації продукції активізується роль венчурних фондів; на стадії впровадження інноваційної продукції домінуюча роль повинна відводитися великому та середньому бізнесу.

Організаційно-управлінський аспект механізму реалізації кластерно-мережевої моделі управління інноваційним розвитком включає питання формування кадрового потенціалу; трансферу технологій, не тільки виробничих процесів, а й соціального розвитку, форм ринкових відносин, способів управління; системи інформаційної підтримки трансферу технологій, що дозволить забезпечити цілеспрямовану взаємодію науки, бізнесу і держави (як у сфері виробництва, так і в сфері реалізації продукції) і, нарешті, споживачів товарів і послуг.

Застосування кластерно-мережевого підходу до формування національної інноваційної системи дозволить сформувати принципово нові форми економічної взаємодії, раціонально вибудовувати елементи інноваційної інфраструктури, ефективно розподіляти фінансові та організаційні ресурси, сприяючи тим самим формуванню ефективних інноваційних підсистем.

Lundvall B.-Å. Innovation, Competence Building and Social Cohesion in Europe / B.-Å. Lundvall, P. Conceição, M.V. Heitor // Cheltenham: Edward Elgar, 2003. – 197 p.

**ФАКТОРНИЙ МЕТОД АНАЛІЗУВАННЯ РІВНЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИЗИКУ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

© Дашко І.М., Симак А.В., 2015

Однією з основних властивостей інноваційної діяльності є високий рівень ризику її провадження. У зв'язку з цим суб'єкти інноваційної діяльності, передусім ті з них, які вкладають інвестиції у її здійснення, повинні ретельно проаналізувати рівень ризикованості цієї діяльності. У низці наукових праць, зокрема у [1, с. 119-121; 2, с. 176-177 та ін.], наводяться різноманітні підходи до оцінювання рівня ризику господарської діяльності, однак, недостатня увага приділяється аналізуванню впливу чинників на цей рівень.

Запропонований нами факторний метод аналізування рівня інвестиційного ризику інноваційної діяльності базується на розкладанні узагальнюючого показника ризику у ряд, що являє собою суму добутків коефіцієнтів значущості зміни значень кожного показника-фактора на рівень непередбачуваності їх зміни. При цьому в якості узагальнюючого показника ризику виступає рівень ризику недоотримання запланованих фінансових результатів від здійснення інноваційного проекту.

Розроблений метод спирається на поняття рівня непередбачуваності зміни певного показника, який характеризує інноваційну продукцію підприємства або результати та умови протікання інноваційної діяльності. Під рівнем непередбачуваності зміни певного показника розуміється математичне сподівання частки відхилення фактичного значення показника відносно його запланованого значення. За таких умов факторну модель інвестиційного ризику інноваційної діяльності можна подати у вигляді такої формули:

$$R = \sum_{i=1}^n a_i \cdot k_i, \quad (1)$$

де R – рівень ризику недоотримання запланованих фінансових результатів від здійснення інноваційної діяльності; a_i – рівень непередбачуваності зміни i -го показника, що характеризує інноваційну продукцію або результати та умови інноваційної діяльності; k_i – коефіцієнт, що характеризує значущість зміни значення i -го показника; n – кількість показників, що впливають на рівень ризику інноваційної діяльності.

Побудова адитивної факторної моделі ризикованості інноваційної діяльності, загальний вигляд якої описується виразом (1), передбачає виконання певної послідовності дій. Згідно із запропонованою послідовністю побудови цієї моделі спочатку на підставі ретроспективної інформації з використанням як часових, так і просторових вибірок оцінюються та усереднюються значення фактичного рівня непередбачуваності показників, що містяться у моделі, а потім, прийнявши ці значення як відомі величини, обчислюються коефіцієнти, що характеризують значущість зміни значень кожного показника-фактора стосовно впливу його на результуючий показник. При цьому оцінювання коефіцієнтів значущості може здійснюватися шляхом використання методів кореляційно-регресійного аналізу або методу елімінування.

Маючи прогноз рівня непередбачуваності зміни показників-факторів, можна оцінити інвестиційний ризик інноваційної діяльності у майбутні періоди, використовуючи запропоновану адитивну факторну модель рівня інвестиційного ризику.

1. Кігель В.Р. Оцінювання економічної ефективності ризикових проектів реального інвестування / В.Р. Кігель // *Держава та регіони*. – 2008. – № 3. – С. 118-124.

2. Барьшикова Л.П. Методы оценки эффективности и риска в инвестиционных проектах / Л.П. Барьшикова, Т.А. Холомова // *Вісник ДонДУУ «Менеджер»*. – 2005. – № 4 (34). – С. 175-178.

ВАЖЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

© Дідик А.М., 2015

В сучасних динамічних та нестабільних умовах розроблення, впровадження та комерціалізація інновацій створює для підприємств передумови щодо формування конкурентних переваг та зміцнення власних позицій на ринку. Саме інноваційні рішення, заходи, товари, технології та управлінські підходи дають змогу підприємствам активно розвиватись, залучати інвесторів, зацікавлювати нові сегменти споживачів, виходити на іноземні ринки тощо. Зважаючи на це, саме інноваційний розвиток вітчизняних підприємств здатний забезпечити структурну перебудову та якісне реформування національної економіки в умовах європейської інтеграції.

Масштабність та якість інноваційного розвитку підприємств істотно залежить від умов зовнішнього та внутрішнього середовища, а також важелів впливу, які здатні забезпечити як стимулювальний, так і дестимулювальний ефект. З позиції зовнішнього середовища йдеться насамперед про такі групи важелів: податкові (передбачають створення податкових пільг, зменшення ставок податків, запровадження податкових канікул для інноваційно-активних підприємств); інфраструктурні (забезпечення доступу підприємств до інноваційних розробок, належний юридичний та організаційний супровід інноваційних проектів, можливість співпраці підприємств із технологічними центрами, бізнес-інкубаторами, науково-технічними установами); митні (спрощення тарифного та нетарифного регулювання при імпорті вітчизняними підприємствами інноваційних технологій та продукції); кредитні (формування системи доступу інноваційно-активних підприємств до дешевих кредитних ресурсів в межах спеціальних програм підтримки інноваційних проектів та грантового фінансування інновацій); інвестиційні (створення спеціалізованих фондів інвестування інновацій, заохочення залучення інвесторів до реалізації інноваційних проектів); адміністративно-організаційні (сприяння на різних рівнях державного управління спрощенню реєстраційних, дозвільних, організаційних процедур для розвитку інноваційної діяльності) тощо.

З позиції внутрішнього середовища ключовими важелями впливу на розвиток інноваційної діяльності підприємств є: кадрові (добір креативного, ініціативного, проінноваційного, ідейного, висококваліфікованого персоналу, здатного генерувати нестандартні ідеї, розробляти новітні заходи та рішення); стимулювальні (йдеться про систему матеріальних та нематеріальних стимулів, які покликані активізувати інноваційну діяльність працівників підприємства); культурологічні (передбачається створення на підприємстві корпоративної культури інноваційного спрямування, сприятливої атмосфери для розвитку творчості); організаційні (створення спеціалізованих підрозділів на підприємствах інноваційного, експериментального та науково-дослідного профілю, формування інноваційних креативних колективів у різних формах); ресурсні (передбачають наявність необхідних фінансових, матеріальних, енергетичних, інформаційних ресурсів для реалізації інноваційної діяльності).

Виконані дослідження свідчать, що інноваційний розвиток підприємств покликаний створити умови для розвитку кадрового та технологічного потенціалу; забезпечити економічну та фінансову стабільність функціонування підприємств; підвищити фінансову результативність функціонування; покращити фінансову дисципліну та платоспроможність; забезпечити зростання ділової активності підприємств; активізувати організаційні зміни технологічного, соціального, управлінського характеру; забезпечити зростання ринкової вартості підприємств; підвищити конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість підприємств; сформувати умови для активізування зовнішньоекономічної діяльності тощо.

ВІДКРИТІ ІННОВАЦІЇ ТА УСПІШНИЙ ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ – КЛЮЧ ДО ЕФЕКТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Довбенко В.І., 2015

У сучасному світі нагромадилося безліч суперечностей у економічній та соціальній сфері, які, зокрема, полягають у формуванні контрастів в рівнях життя та споживання населення найбідніших і найбагатших країн, ефективності витрат у виробництво та розвиток, доступності якісних товарів і послуг тощо. Вирішення даних проблем є неможливе без інновацій і успішного застосування створених на їх основі передових технологій. Тому кожна держава, яка дбає про добробут власного народу, повинна піклуватися про створення сприятливого клімату для генерування нових перспективних ідей та їх практичного застосування в економіці й соціальній сфері.

Основними особливостями сучасного стану економічних систем є недостатність коштів на самостійне проведення масштабних R&D, надто велика різниця у рівнях споживання різних видів ресурсів як у сфері виробництва, так і у сфері споживання, суттєве розпорошення зусиль для вирішення тих чи інших завдань та розмитість багатьох орієнтирів розвитку у зв'язку із значним розходженням інтересів сторін. Зазначені проблеми наносять велику шкоду економіці, соціальній сфері, стану довкілля. Вирішення подібних завдань вимагає формування узгодженої стратегії розвитку світової спільноти, окремих держав і регіонів, однак поряд з цим передбачає підвищення як рівня усвідомлення існуючих загроз на місцевому рівні, зокрема, кожною конкретною особистістю, так і пропонування нових ідей щодо можливостей покращення існуючого стану справ.

До представників наукової та ділової спільноти поступово приходить усвідомлення необхідності спільного вирішення проблем розвитку економіки та соціальної сфери на базі своєчасного вирішення посталих проблем у дусі партнерства. Важливими віхами у даному напрямку виступають концепції потрійної спіралі та відкритих інновацій. Остання є подальшим розвитком концепції потрійної спіралі, яка до учасників інноваційного процесу поряд із державою, університетами і бізнесом додатково зараховує громадськість та конкретних осіб, що сприяє її практичній зорієнтованості на отримання бажаних результатів від інновацій і робить модель інноваційного процесу відкритою для зацікавленої участі багатьох потенційних учасників.

Здійснені дослідження стану економічних відносин в інноваційній сфері діяльності доводять доцільність збільшення потенціалу інноваційних систем за рахунок залучення у відповідні процеси широкого кола вмотивованих учасників, організації їх змагань за пропонування кращих ідей та подальшу участь в їх реалізації. Дані процеси відбуваються на достатньо високому рівні у розвинених країнах світу з потужною університетською наукою, яка має сучасну дослідницьку базу і ефективно взаємодіє з бізнесом. Однак і в інших країнах можливо розвивати окремі перспективні напрямки інноваційної діяльності за умов чіткого бачення цілей розвитку та підтримки держави. До країн з нерозкритим потенціалом розвитку економіки на основі інноваційної складової з повним правом можна віднести Україну, де частка інноваційної продукції в промисловості в останній час знизилася до 3%, а кількість інноваційно-активних підприємств коливається в межах 16-18%, що свідчить про необхідність вжиття радикальних заходів з виправлення існуючого становища. Особливу увагу при реформуванні вітчизняної економіки слід приділити науці з метою надання їй необхідної ролі у процесах оновлення потенціалу розвитку країни. Для цього важливо реформувати і саму наукову сферу, забезпечивши гідний рівень оплати праці науковців, сприяти припливу перспективних кадрів, здатних на високопрофесійному рівні вести дослідження, налагоджувати співпрацю з бізнесом та зарубіжними колегами. Необхідно також сприяти налагодженню партнерських взаємин між державою, наукою (зміцнюючи дослідницьку базу університетів) і бізнесом (особливо високотехнологічним), що передбачає формування сучасної інноваційної інфраструктури у вигляді ефективних мережевих структур (інноваційних кластерів, центрів трансферу технологій, венчурних фондів, технологічних та наукових парків тощо). Зазначені інфраструктурні складові покликані інтенсивно взаємодіяти як між собою, так і з потенційними замовниками ліцензій чи інноваційних продуктів, що у перспективі призвело б до появи технополісів із

замкнутими науковими та виробничими циклами.

Україні у своєму поступі до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку необхідно брати на озброєння кращі зарубіжні приклади та зразки налагодження співпраці сторін у сфері інновацій. Так товариство Макса Планка, створене у повоєнній Німеччині ще у 1948 р., демонструє неабиякий поступ у застосуванні результатів наукових досліджень у виробництві. Діяльність даного товариства побудована на самостійному визначенні вченими тематики досліджень, повній свободі при підборі кадрів, зорієнтованості на розкриття особистих якостей дослідників. Для швидкого реагування на виклики сучасності, перспективні потреби бізнесу відбувається постійне оновлення кола тематики досліджень. При цьому широкі права вчених доповнюються й їх обов'язками щодо забезпечення доступності результатів своїх досліджень громадськості. Передача (трансфер) технологій для потреб бізнесу передбачає при цьому пряме співробітництво з бізнес-партнерами, використання патентів і ліцензій, створення стартап компаній або ж оптимальне поєднання зазначених форм. Для налагодження ефективного трансферу знань і технологій у 80-х роках минулого століття була створена структура «Макс Планк інновації», яка виступає посередником між наукою і промисловістю, забезпечує правовий захист об'єктів інтелектуальної власності, надає допомогу вченим з питань ліцензування, захисту патентних прав, складання бізнес-планів щодо створення спін-оффів. Товариство Макса Планка з питань трансферу технологій тісно взаємодіє з товариством Фраунгофера [1].

Для внесення необхідного пожвавлення у вітчизняну сферу інноваційної діяльності важливо серйозно впроваджувати ідеї концепції відкритих інновацій у практику з урахуванням існуючого світового досвіду. Так для широкого залучення інтелектуального капіталу при вирішенні завдань впровадження інновацій необхідно використовувати потенціал винахідництва шляхом оголошення конкурсів щодо вирішення конкретних завдань. Важливо залучати зовнішні джерела інновацій, забезпечуючи фільтрацію різних результатів розробок для вибору тієї з них, яка забезпечує досягнення конкретних цілей. Слід також навчитися ефективно управляти процесом обміну ідеями та розробками та забезпечувати оптимальну взаємодію сторін у ході реалізації відповідних проектів. Відкриті інновації спонукають провідні компанії до зміни стратегій та бізнес-моделей з метою досягнення успіху на ринках країн з низьким рівнем доходів населення, а також завдяки вільному поширенню знань сприяють залученню в інноваційний процес додаткового інтелектуального потенціалу, здешевлюють проведення як наукових розробок, так і реалізацію відповідних проектів, спрямованих на комерціалізацію отриманих результатів [2].

Успіх відкритих інновацій ґрунтується на генерації ідей та подальшому відборі кращих з них. Так GE з метою пошуку кращих ідей у сфері енергоефективності провів конкурс під назвою «Фантастичні екологічні виклики» з фондом у 200 млн. дол. У результаті протягом 6 місяців у ньому взяли участь більш як 60 тис. учасників, які запропонували більш як 5 тис. ідей та бізнес-планів щодо вирішення завдань у сфері поновлюваних джерел енергії, енергоспоживання та підвищення ефективності енергетичних мереж [3].

Отже для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки й окремих суб'єктів господарювання важливо творчо підійти до вирішення завдань активізації інноваційної діяльності на базі вивільнення ініціативи вчених, дослідників та громадськості та спрямування її у конкретне русло з метою вирішення актуальних завдань підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів на основі створення умов для безперешкодного трансферу знань і технологій.

1. *Max-Planck-Gesellschaft. – Електронний ресурс. – Режим доступу: mpg.de/en*

2. *Spruijt J. Top 10 best articles on open Innovation in 2013 / J. Spruijt. – Електронний ресурс. – Режим доступу: openinnovation.eu/07-05-2013/768/*

3. *King A. Using Open Innovation to Identify the Best Ideas / A.King, K.R.Lakhani. – Електронний ресурс. – Режим доступу: sloanreview.mit.edu/article/using-open-innovation-to-identify-the-best-ideas/*

ЗНАЧЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО ЯДРА ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

© Дорошкевич К.О., Вороновська М.М., 2015

При управлінні підприємством в умовах інноваційного розвитку важливе значення належить стимулюванню нових технологічних розробок та їх комерціалізації, заохоченню інноваційної активності та творчих прагнень працівників, що пов'язане із прийняттям управлінських рішень у сфері мотивування.

Мотивування як вид управлінської діяльності полягає у спонуканні себе та працівників на задоволення особистих потреб та досягнення цілей підприємства. Застосовуючи модель мотивування через потреби, на основі вивчення інтересів, відбувається стимулювання працівників зі сторони керівництва підприємством, що викликає у їх свідомості мотив. У залежності від використовуваних стимулів, мотиви працівників зумовлюють певну поведінку, яка реалізовується так, щоб отримати бажану винагороду. Результатом цього процесу є досягнення особистих цілей працівника та задоволення його потреб. Тому, важливе значення у процесі стимулювання інноваційної активності працівників належить стимулам і мотивам.

Система стимулів і мотивів інноваційної діяльності працівників підприємств є сукупністю взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, якими є стимули і мотиви, що співдіючи визначають її характер. Для забезпечення обґрунтованого розміру стимулів працівників слід володіти знаннями щодо мотивів їх інноваційної діяльності. Мотиви, які виникають у свідомості людини, у своїй сукупності формують мотиваційне ядро.

Відповідно до визначення, даного Вакуленко С.М., Шапіро С.А., Прокопенко О.В., мотиваційне ядро – це група провідних мотивів, що визначає поведінку працівника [1-3]. На думку дослідників, його структура відрізняється у залежності від вибору фаху або місця роботи (або їх зміни), повсякденної праці за вибраним фахом, трудового конфлікту. тощо Вона проявляється протягом відповідного періоду часу і може змінюватись. На структуру мотиваційного ядра впливає також інноваційна ситуація, пов'язана із зміною характеристик трудового середовища.

Отже, мотиваційне ядро здатне спонукати працівника до саморозвитку, самовдосконалення, активних дій щодо розробки інновацій. Крім того, володіння знаннями щодо провідних мотивів інноваційної діяльності працівників сприяє обґрунтованому та результативному стимулюванню їх трудової діяльності. Це визначає необхідність його дослідження в умовах інноваційного розвитку.

У результаті вивчення системи стимулів і мотивів інноваційної діяльності працівників машинобудівних підприємств Західного регіону України (ТОВ завод «Конвектор», ТЗОВ «ВЕЕМ-Металавтопром», ТЗОВ «Львівелектротранспорт» тощо) встановлено, що їх мотиваційне ядро формують такі мотиви: підвищення іміджу підприємства, забезпечення корисності інноваційної діяльності, пізнання нового, покращення якісних характеристик продукції, зниження рівня витрат, втілення знань, перевірка реальності розробок, захоплення нових ринків. Визначення із усієї сукупності мотивів працівників основних відбувалось шляхом опитування, а віднесення їх до групи провідних (мотиваційного ядра) здійснено на основі визначення відсоткового відношення згадувань (частки) про них працівниками досліджуваних підприємств.

1. Вакуленко С.М. Соціологія праці [Текст] : навч.-метод. посіб. / С. М. Вакуленко. – К. : Знання, 2008. – 262 с.,

2. Прокопенко О.В. Соціально-економічна мотивація екологізації інноваційної діяльності: [монографія] / О.В. Прокопенко. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 395 с.,

3. Крапівіна Г.О. Проблеми оптимізації мотиваційного та інноваційного потенціалу персоналу діяльності туристичного типу / Г.О. Крапівіна, Д.Г. Багдасарова // Вісник економічної науки України . - 2014. - № 1. - С. 70-73.

ІННОВАЦІЇ В ПРОЦЕСНО-ОРІЄНТОВАНОМ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

© Дубініна В.В., 2015

В умовах загострення конкурентної боротьби підприємства роздрібної торгівлі потребують впровадження інновацій, що стануть рушійним інструментом забезпечення їхньої конкурентоспроможності, стабільності та розвитку.

Інновації представляють собою реалізацію нових ідей та методологічних знань у вигляді відкриттів, винаходів і науково-технічних розробок [1, с.23]. Ініціаторами інновацій, як правило, виступають власники підприємств, топ-менеджери, які, апріорно, прагнуть до збільшення прибутковості підприємства у довгостроковій перспективі. У цьому випадку система управління бізнес-процесами діяльності повинна відповідати поставленим цілям та рівню конкуренції в галузі. Важливою задачею постає завдання знайти місце інновацій і пов'язати їх з бізнес-процесами підприємства роздрібної торгівлі.

Зокрема, Р. Каплан і Д. Нортон, розробники так званої «Збалансованої системи показників», розглядають інноваційний процес як невід'ємну складову внутрішніх бізнес-процесів. [2, с.15]. Тому на підприємстві роздрібної торгівлі в залежності від складу бізнес-процесів необхідно виокремлювати наступні групи інновацій:

першочергові некапіталомістких бізнес-процесні інновації щодо економії постійних витрат (наприклад, раціоналізація управління персоналом підприємства);

інновації в організації роботи із замовниками та постачальниками, що цілеспрямовані на збільшення обсягів продажів (інновації в галузі збуту і закупівель, що спрямовані на клієнтів, які мають кращу платіжну історію, є більш дієздатними);

капіталомісткі бізнес-процесні інновації щодо вдосконалення технологій виробництва і економії змінних операційних витрат (використання ресурсозберігаючих технологій, покращення системи контролю якості, технічна раціоналізація).

Під процесними інноваціями доречно розглядати нововведення, що охоплюють весь спектр бізнес-процесів підприємства, пріоритетом яких є вдосконалення діяльності з метою вибору вектора орієнтації на клієнтів (споживачів), спрямовані на досягнення синергетичного ефекту підприємства за рахунок зростання ефективності всіх його функціональних одиниць [3, с.28].

Процес формування бізнес-процесних інновацій підприємства, перш за все, починається із зародження ідеї та продовжується до її практичного втілення. а саме: генерація і селекція ідей; аналіз, перевірка і апробація висунутої ідеї; контроль стратегічної перспективи нової послуги (продукту), зв'язки з зовнішнім середовищем щодо комерціалізації інновації. Таким чином, інноваційна продукція повинна мати новизну, задовольняти споживчий попит та приносити прибуток підприємству роздрібної торгівлі.

Результатом інновацій бізнес-процесів підприємства роздрібної торгівлі можна вважати новітні/удосконалені види продукції та послуги, технології, а також методи управління процесом продажу та підприємством в цілому.

Головним стимулом для впровадження нових продуктів є прагнення обігнати конкурентів, а бізнес-процеси діяльності підприємства роздрібної торгівлі скоординувати на зниження витрат.

Однак, безперервність інноваційного процесу вимагає і нового підходу до управління персоналом. Персонал починає набувати все більше цінності як інтелектуальний ресурс підприємства. У цьому випадку, однією із пріоритетних завдань менеджменту підприємства роздрібної торгівлі є координація

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури роботи співробітників щодо впровадження інновацій у діяльність підприємства на будь-якому етапі його бізнес-процесів.

Отже, процесні інновації спрямовані на підвищення ефективності діяльності підприємства та забезпечують збільшення продуктивності та зниження витрат, пов'язаних з реалізацією товарів у роздріб. Зокрема, безперервність інноваційного процесу дозволить подовжити життя товару чи послуги на ринку за рахунок зниження собівартості чи покращення якості, що, відповідно, призведе до підвищення віддачі від інвестицій у розробку і виведення на ринок товару чи послуги.

1. *Анроцук Г.А. «Стимулирование инновационной деятельности в Украине: финансово-кредитный механизм//Пробл.науки.-2005.№3.с.22-27.*

2. *Каптан Р., Нортон Д. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. - М.: ЗАО «Олимп-бизнес», 2003. - 210 с.*

3. *Рогалев Д, Лебедев Й., ХабаловаН. Концептуальный механизм стимулирования инновацион- ных процессов // Инновации. - 2004. - № 3. - С. 26-31*

ДО ПИТАННЯ УМОВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

©Дубницький В.І., Колесніков В.П., 2015

Становлення державності України вимагає створення єдиного господарського комплексу з ефективним використанням місцевих ресурсів, переваг територіального поділу праці та запобігання ускладненням на політичному, економічному, міжетнічному ґрунті. Досягнення цієї мети потребує оцінки сучасного стану економіки та ресурсного потенціалу, в тому числі інноваційно-маркетингового потенціалу регіонів, виявлення тенденцій розвитку та прогнозування соціально-економічних, техніко-технологічних процесів, визначення перспективних завдань і термінів їх реалізації, визначення необхідних ресурсів та системи методів і важелів реалізації поставлених завдань.

Соціально-економічні й науково-технічні процеси та тенденції у регіонах України формуються на основі загальноекономічних і технологічних тенденцій з урахуванням регіональних особливостей та впливу процесів глобальної економіки.

Слід зауважити, що зміни в економіці старопромислових регіонів (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська області) за темпами зростання промислового випуску періоду до 2014 року слід оцінювати з урахуванням суттєвих застережень. Приріст виробництва у промисловості не завжди свідчить про позитивні структурні зрушення.

В умовах глобальної економіки та розширення міжнародної економічної інтеграції, нарощування випуску продукції сировинних і напівсировинних галузей (без відповідного збільшення випуску продукції кінцевого споживання), у тому числі на експорт, не може вважатися позитивним, особливо у довгостроковому вимірі. В період 2014-2015 років відбувалось скорочення випуску промислової продукції за рахунок галузей, базових для старопромислових регіонів України, які виготовляли промислову продукцію кінцевого споживання, а саме: машинобудування, металургії, легкої, харчової, деревообробної промисловості.

Основними чинниками, які обумовлювали поглиблення кризових явищ економіки України та посилення регіональних диспропорцій після 2012 року були такі:

- нерівномірність розвитку кризових явищ за галузями матеріального виробництва та всередині основних галузей. З усіх галузей народного господарства найістотнішого удару зазнала промисловість старопромислових регіонів України.

- різко диференційоване підвищення цін на продукцію різних галузей матеріального виробництва і, зокрема різних галузей промисловості. Найбільше зростання цін на продукцію було характерне для тих галузей, що відзначалися найвищими темпами зниження обсягів виробництва – паливної, хімічної, нафтохімічної промисловості, гірничої металургії, електроенергетики. Зростання цін на продукцію цих галузей поширюється за принципом ланцюгової реакції на продукцію інших галузей.

- зменшення обсягів капітальних вкладень у розвиток економіки і згортання інноваційно-інвестиційної діяльності в цілому.

- зростання безробіття.

Економічна криза, воєнно-політичне положення Східних регіонів України за період 2014-2015 рр., поставила на порядок денний низку актуальних питань. Зокрема, щодо неадекватності моделі економічного та технологічного зростання (інноваційного напрямку), яка сформувалась у попередні роки і виявилась нестійкою до впливу зовнішніх та внутрішніх викликів. Експортоорієнтована модель регіональної економіки з переважанням низько технологічного експорту виявилась дуже вразливою до кризових проявів у глобальній економіці і змін кон'юктури на світових ринках.

На наш погляд, стійкість економічної та техніко-технологічної систем країни, їх здатність чинити опір негативним впливам значною мірою залежить від збалансованості окремих елементів і підсистем єдиного суспільного організму. Це безумовно передбачає і збалансованість регіонального розвитку в умовах процесів глобалізації. Розгортання економічної та техніко-технологічної кризи у старопромислових регіонів засвідчило недосконалість моделей розвитку регіональних соціально-

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

економічних систем, їхню нестійкість, структурну диспропорційність, значну залежність від зовнішніх впливів.

Таким чином, можна зробити висновок, що економіка всіх регіонів України (особливо старопромислових) увійшла в фазу поглибленого спаду, а із збільшенням капітальних вкладень до оборони країни, така ситуація буде ще більше поглиблюватись.

Застарілі заводи, технології і потужності, пасивний «традиційний» менталітет, корупція і неефективне регулювання в старопромислових регіонах привели до основних проблем регіонального промислового комплексу, з них:

- низька продуктивність;
- низька ефективність;
- слабе позиціонування у створенні вартості;
- надзвичайно висока ресурсоемність виробництва;
- застарілі технології і інфраструктура;
- практична відсутність вкладання коштів у модернізацію та реконструкцію, а також у інноваційне оновлення виробництва.

Отже, інноваційна маркетингова спроможність регіональної економіки, на наш погляд, полягає у забезпеченні сталого процесу створення, поширення та виробничого використання нових знань і технологій на основі єдності науково-технічного, технологічного, інноваційно-маркетингового і освітнього потенціалів країни і її регіонів, інформаційної інфраструктури інноваційної діяльності з промисловими кластерами в межах відповідної системи державного регулювання, а також значного розширення міжнародної економічної, техніко-технологічної та виробничої інтеграції.

Висновок: отже, для того, щоб економіка держави, особливо на регіональному рівні, функціонувала в світовому господарстві як найбільш технологічно динамічна, яка і в майбутньому успішно забезпечуватиме свою конкурентоспроможність, вона повинна побудувати свою інноваційну систему, маркетингово-орієнтовану, таким чином, щоб поєднувати науково-технічний, технологічний потенціали країни, регіону з комплексом економічних заходів та інфраструктури, що підтримують і допомагають швидкій комерціалізації на внутрішніх та зовнішніх ринках. При тому, сучасний шлях розвитку країни і її регіонів з різним економічним базовим рівнем, історичним фундаментом і менталітетом неможливий без інноваційної складової.

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛADOVA ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

©Дюбо О.М, 2015

Однією із найсуттєвіших загроз підприємству щодо забезпечення реалізації власних стратегічних економічних інтересів при певних зовнішніх умовах є існуюча податкова система. Тому існує необхідність розробки та застосування різноманітних методик організації і ведення роботи із забезпечення податкової безпеки як складової економічної безпеки.

Податкову безпеку підприємства можна розглядати як такий фінансово-економічний стан конкретного платника податків, що дозволяє забезпечити мінімізацію його податкових ризиків (зменшення податкових платежів в умовах дотримання вимог законодавства) та гармонізувати взаємовідносини із державою.

Одним із головних інструментів реалізації системи економічної безпеки буде виступати податкова стратегія щодо визначення оптимального варіанту виконання підприємством обов'язків як платника податків, що обумовлено рядом чинників:

Головна мета податкової стратегії (оптимізація податкових платежів і мінімізація податкових ризиків) буде виступати основою для реалізації головної цілі будь-якого підприємства – забезпечення зростання його ринкової вартості.

Реалізація податкової стратегії буде впливати і на стратегію управління грошовими потоками, оскільки додаткові штрафні санкції – це додаткові витрати і відтік грошових коштів.

Система фінансових ризиків, що потребує мінімізації, буде включати й податковий ризик збільшення податкових платежів у випадку розширення бізнесу або змін у податковому законодавстві.

Податкова оптимізація дозволяє отримати додаткові конкурентні переваги у результаті зниження податкового навантаження і сформувати імідж добросовісного платника податків для потенційних інвесторів.

У загальному випадку формування і реалізація системи податкової безпеки буде передбачати аналіз податкового середовища підприємства з точки зору збереження його економічної безпеки; розробку та реалізацію самої стратегії податкової оптимізації, а також контроль за досягненням поставлених нею цілей [1, с. 221]. На практиці цілями стратегії забезпечення податкової безпеки може бути:

формування податкової облікової політики, що дозволить зменшити величину податкової бази в поточному податковому періоду з переносом навантаження на подальші періоди;

реалізація системи заходів щодо скорочення витрат не виробничого характеру, які не можуть бути визнані для цілей обчислення податку на прибуток, і не дозволять відшкодувати ПДВ;

введення розподільного обліку по окремих товарах і видах діяльності, що підлягають оподаткуванню ПДВ по різних ставках з метою оптимізації сплати ПДВ;

розгляд можливостей застосування спеціальних податкових режимів, пільг і положень тощо [2, с. 404-406].

Реалізація стратегії податкової безпеки підприємства дозволяє дотримуватися засад певної рівноваги інтересів держави і підприємства у сфері оподаткування з одночасною реалізацією власних стратегічних економічних інтересів платника податків.

1. Глуценко О.О. Концептуальна модель податкової стратегії підприємства як захід збереження його економічної безпеки / О.О. Глуценко // *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. – 24(1). – 2012. – С. 215-223.

2. Власова О.Є. Податкова безпека в системі заходів забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання / О.Є. Власова // *Комунальне господарство міст : Науково-техн. Збірник*. - №108. – 2012. – С. 401-407.

РОЛЬ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ПРОМИСЛОВІЙ ГАЛУЗІ

©Жуков С.А., 2015

Формування та утвердження інноваційної моделі розвитку є важливих факторів підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки та національної безпеки держави. Інноваційний процес в різних регіонах України відбувається нерівномірно. В Україні створення центрів трансферу технологій знаходиться лише на початковій стадії. У значній мірі це пов'язано з рівнем розвитку інноваційної інфраструктури. Суттєвою ознакою розвитку інноваційної інфраструктури в Україні також є нерівномірність їх розподілу за регіонами.

Для підвищення ефективності інноваційних процесів у промисловій галузі України перш за все необхідне: по-перше, створення та дотримання цивілізованих правил і механізмів взаємовигідної співпраці всіх учасників цього процесу, по-друге, сприяння та заохочення подальшої розбудови інноваційної інфраструктури.

Інноваційна інфраструктура в Україні є функціонально недорозвинутою, вона не охоплює усі ланки інноваційного процесу. В існуючому інноваційному середовищі практично відсутні венчурні фонди та центри трансферу технологій. Діяльність винахідників, раціоналізаторів, науковців не належним чином підтримується державою; освітній і науковий потенціал вищих навчальних закладів недостатньо використовуються; створення інноваційної інфраструктури позбавлено механізмів і методів стимулювання [1].

Сучасна інноваційна інфраструктура тісно пов'язана з впровадженням ринкових відносин і трансфером технологій. Саме останнє є основним фактором формування конкурентних переваг кожного окремо взятого промислового підприємства і галузі в цілому, адже за рахунок впровадження та використання новітніх технологій і здійснюється підвищення ефективності інноваційних процесів, накопиченні інноваційного потенціалу галузі та завоювання ним провідних позицій як на національному, так і на міжнародному ринках.

Значною проблемою в процесі трансферу технологій є недостатність власних джерел фінансування, тому промислові підприємства змушені вдаватися до залучення зовнішніх фінансових ресурсів, які переважно є жорсткими і навіть кабальними. До того ж, негативну роль відіграє недостатня компетентність керівників у напрямку управління системою трансферу технологій та побудові інноваційної складової розвитку промислових підприємств.

Трансфер технологій є важливим джерелом підвищення інноваційного потенціалу промислових підприємств і галузі за рахунок розвитку національного ринку, розвитку інших галузей, адаптацію та входження в транснаціональну інфраструктуру [2].

Крім трансферу технологій для забезпечення функціонування системи управління інноваційним розвитком має бути створена відповідна інноваційна інфраструктура. Інноваційна інфраструктура сприяє дифузії інновацій у всі сфери економіки та повинна охоплювати усі ланки інноваційного процесу (освіту і науку – техніку та технології – виробництво та споживання).

Основними завданнями інноваційної інфраструктури є: сприяння перетворенню новацій на інновації та збереження і примноження наукового потенціалу країни.

Складовими інноваційної інфраструктури є:

- фінансово-кредитні установи;
- зони інтенсивного науково-технічного розвитку (технополіси);
- технопарки (технологічні парки, інноваційні парки);
- інноваційні центри (технологічні, регіональні, галузеві);
- інкубатори (інноваційні / технологічні, інноваційного бізнесу);
- консалтингові (консультацій у сфері захисту інтелектуальної власності, реінжинірингу);

- інноваційні та страхові компанії тощо.

Більш детально складові інноваційної інфраструктури показані у таблиці 1.

Таблиця 1

Складові інноваційної інфраструктури [3, с. 123]

Виробничо-технологічна складова	Консалтингова складова	Фінансова складова	Кадрова складова	Інформаційна складова	Збутова складова
Інноваційно-технологічні центри парки	Центр трансферу технологій	Бюджетні кошти	Підвищення кваліфікації персоналу у сфері інноваційної діяльності	Державна система науково-технічної інформації	Зовнішньоторговельні об'єднання
Інноваційно-промислові комплекси	Консалтинг сфері економіки та фінансів	Бюджетні і позабюджетні фонди технологічного розвитку	Підготовка фахівців у сфері технологічного і наукового менеджменту	Інформаційні ресурси структур підтримки малого підприємництва	Спеціалізовані посередницькі фірми
Технологічні кластери	Технологічний консалтинг	Венчурні фонди		Регіональні інформаційні мережі	Інтернет
Техніко-впровад-жувальні зони	Маркетинговий консалтинг	Страхові структури та фонди		Інтернет	Виставки
Центри колективного використання високотехнологічного обладнання	Консалтинг зовнішньоекономічної діяльності				

Як видно з таблиці 1, сфера інноваційної діяльності охоплює велику кількість різноманітних за функціями організацій, які вже залучені чи можуть бути залученими в інноваційний процес на різних його стадіях – від створення інновацій до впровадження їх у виробництво.

Розв'язання проблем розвитку інноваційної інфраструктури у світовій практиці відбуваються за різними варіантами. Однак усі вони потребують державної, головним чином фінансової підтримки. В Європі розвиток інноваційних структур ґрунтується на державних інвестиціях і дотаціях, які спрямовується на створення нових робочих місць. У країнах Азії інноваційна інфраструктура розвивається також по-різному: в Японії – шляхом утворення технополісів, в Індії – створення технопарків, переважно в галузі інформаційних технологій, в Китаї – значна фінансова підтримка з боку держави. Інноваційні структури США менше орієнтовані на державне фінансування і функціонують переважно завдяки інвестуванню зацікавлених фірм. В Україні інноваційна діяльність підтримується за рахунок надання державних субсидій для виконання конкретних інноваційних проектів.

В ході дослідження встановлено, що трансфер технологій є важливою складовою інноваційного процесу на підприємствах промислової галузі та визначальним фактором залучення фінансових й інших ресурсів для інноваційного розвитку. Тому підвищувати ефективність інноваційного процесу потрібно на засадах побудови ефективної системи передачі технологій, що неможливе без системи управління інноваційною діяльністю галузі саме через формування інноваційної інфраструктури.

1. Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 роки: Постанова Кабінету Міністрів України № 447 від 14 травня 2008 року, Київ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua/laws/show/447-2008-n.

2. Ельников В.В. Трансфер технологій и региональные задачи экономики / В.В. Ельников // Восточный Базар. – 2004. №69. – С. 21-22.

3. Стадник В.В. Інноваційний менеджмент / Стадник В.В., Йохна М.А. – К.: Академвидав, 2006. – 464 с.

СУТНІСТЬ ВАРТОСТІ РОБОЧОЇ СИЛИ

© Загорецька О.Я., Товкан О.Е., Загорецька С.Ю. 2015

Заробітна плата виплачується періодично впродовж всього періоду праці працівника на підприємстві. Тобто сутність заробітної плати полягає в тому, що на реальному підприємстві вона набуває форми потоку – грошова сума за відповідний проміжок часу. А що ж тоді становитиме ціну робочої сили? Адже від неї, залежить можливість теоретично обґрунтувати багато інших економічних явищ і процесів. Найголовнішими з них є створення теорії заробітної плати, обґрунтування доцільності заміщення живої праці уречевленою тощо, які є практично неможливі без базового показника “ціна (вартість) робочої сили”.

На нашу думку, “вартість робочої сили” – це сума всіх витрат, які виникають під час навчання людини і набуття відповідної спеціальності, тобто від народження і до оволодіння відповідними кваліфікаційними знаннями та вміннями. Це визначення цілком відповідає визначенню вартості уречевлених елементів процесу виробництва. Так, вартість основних засобів визначається як сума всіх витрат, які виникають в процесі їх створення і підготовки до виробництва.

Власник підприємства, створюючи основні засоби (оз), витрачає певні кошти. Їх основна сума визначається кошторисною вартістю, яка є водночас і їх ціною. Ці витрати відповідно до запропонованої нами класифікації треба розглядати як запас і позначати $K_{оз}$. У процесі виробництва виникають поточні витрати (на паливе, мастило тощо) і відповідні надходження, які поділяють на дві основні групи – амортизаційні відрахування і прибуток. Це можна показати такою схемою

$$\underbrace{K_{оз}}_{\text{Одноразові витрати}} \Rightarrow \underbrace{P_e^{оз} + P_a^{оз} + P_{пр}^{оз}}_{\text{Поточні витрати і надходження}}, \quad (0)$$

де $P_e^{оз}$ – річні витрати на експлуатацію основних засобів без амортизаційних відрахувань;

$P_a^{оз}$ – річний обсяг амортизаційних відрахувань;

$P_{пр}^{оз}$ – річна величина прибутку.

Визначаючи ефективність будь-якого інвестиційного проекту, ці одноразові і поточні витрати та надходження обов’язково враховують, що дає змогу приймати обґрунтоване рішення.

Теорія заробітної плати, на нашу думку, повинна ґрунтуватись на тих самих засадах. Первинним базовим елементом для розрахунку заробітної плати повинні стати так звані одноразові витрати – вартість (ціна) робочої сили $K_{рс}$. Від цього показника має залежати величина заробітної плати, яка у свою чергу має складатись із тих самих витрат та надходжень

$$\underbrace{K_{рс}}_{\text{Вартість робочої сили}} \Rightarrow \underbrace{P_e^{рс} + P_a^{рс} + P_{пр}^{рс}}_{\text{Заробітна плата}}, \quad (1)$$

де $P_e^{рс}$ – річні експлуатаційні витрати робочої сили – їжа, проживання тощо;

$P_a^{рс}$ – річні амортизаційні відрахування робочої сили – витрати на її відтворення (утримання і освіта дітей тощо);

$P_{пр}^{рс}$ – річна величина прибутку робочої сили – створена нею додаткова вартість.

Тепер згідно із законодавством і теоретичними концепціями в складі заробітної плати ніяких елементів не виділяють. А це, на нашу думку, призводить до таких негативних наслідків: як вже зазначалось, ускладнюється розрахунок заміщення живої праці уречевленою; але, найголовніше, складаються неоднакові умови для функціонування різного капіталу. Так, власник, який володіє капіталом

– основними засобами, сплачує податок тільки від розміру отриманого прибутку, а робітник, який володіє капіталом – власною робочою силою, сплачує податок від усієї суми заробітної плати. А це призводить до того, що основними платниками податку є не власники підприємств, а наймані працівники. На нашу думку, економічно обґрунтованими умовами будуть такі, за яких будь-який капітал функціонуватиме за однаковими теоретично доведеними правилами. Тобто необхідно усунути розбіжності, які існують між теоретичним обґрунтуванням живої і уречевленої праці.

Проте існує ще одна відмінність між цими видами праці, якій не приділяють належної уваги в економічній теорії. На заробітну плату здійснюють відповідні нарахування, які входять в калькуляцію на виготовлення будь-якої продукції. Ці кошти є основним джерелом і для поповнення Пенсійного фонду. А як ставитись до того, щоб і на основні засоби існували подібні нарахування? На перший погляд, таке твердження викликає подив, оскільки основні засоби не “виходять на пенсію”. Але це не так. Існує значна частина основних засобів, які неможливо просто утилізувати, оскільки вони містять радіоактивні, хімічно або вибухонебезпечні речовини (існують й інші причини). Тому виникає потреба тривалого утримання цих відпрацьованих засобів або їх дорогої утилізації. Тепер ці кошти зазвичай зовсім не враховують при ціноутворенні, а це негативно впливає на обґрунтування ефективності інвестиційних рішень.

Виконане дослідження показує, що ціна як категорія займає важливе місце в економічній теорії. Проте відомі вербальні методи її моделювання і дослідження не відповідають сучасним вимогам до виконання кількісного аналізу. Тому застосування запропонованого формалізованого категорійного апарату значною мірою вирішує цю проблему. Але для його використання в реальних дослідженнях необхідно створити цілу систему методик для уточнення і конкретизації, які виконуватимуть функції перехідної ланки від абстрактно-теоретичних методів дослідження до конкретно-прикладних.

1. Загорецька О.Я. Формування цін виробників машинобудівної продукції: [дисертація] / О.Я. Загорецька. – Львів, 2011. – 214 с. 2. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: навч. посібник / Цал-Цалко Ю.С. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 656 с. 3. Скворцов І.Б. Парадокси, догми і реальність економічної теорії: мікроекономіка для економістів: [монографія] / І.Б. Скворцов. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2007. – 347 с.

ВИЗНАЧНІ ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

© Зяттик М., 2015

На початку XXI століття стало очевидним, що державно-приватне партнерство (ДПП) є однією із найбільш ефективних форм співробітництва між публічним та приватним секторами. Ця співпраця заснована на визнанні того факту, що обидві сторони отримують вигоди від об'єднання фінансових ресурсів, технологій та управлінських знань заради підвищення рівня послуг громадянам. Окрім того, ДПП є альтернативою приватизації об'єктів державної та комунальної власності, оскільки об'єднує переваги публічного та приватного секторів, зокрема: а) соціальну відповідальність, громадську підзвітність та пріоритетність екологічних стандартів у діяльності, що є притаманним державним та комунальним організаціям; б) фінансові ресурси, технології, управлінську ефективність та підприємницький дух приватного інвестора.

Механізм державно-приватних партнерств, дозволяє перекласти ризик із платників податків на приватний сектор. [3] Окрім того, ДПП сприяють підвищенню якості надання послуг внаслідок упровадження інновацій. Залучення приватного сектора на конкурентних конкурсних засадах сприяє виробленню ним творчих рішень у сфері створення інфраструктури, планування, будівництва та управління активами.

Виокремлюють основні характеристики державно-приватного партнерства:

- відносно довга тривалість відносин між публічним та приватним партнером в рамках проекту, який здійснюється на засадах ДПП;
- незважаючи на існуючу різноманітність форм, найбільш поширеним типом партнерства є виконання приватним партнером повного переліку стадій проекту: «проекування – будівництво – фінансування - експлуатація».[1]
- збереження публічної форми власності: форма власності на об'єкт, споруджений в рамках ДПП, при одночасному створенні механізмів залучення приватного партнера до управління цим об'єктом;
- держава чи орган місцевого самоврядування, як правило, виконує функції просування та захисту суспільних інтересів у переговорах з приватним партнером, приймає участь у визначенні цінової політики щодо надання платних послуг з використанням об'єкту інфраструктури ДПП та здійснює контроль за якістю цих послуг, забезпечує моніторинг проекту;
- якщо держава чи місцеве самоврядування претендує на частку доходів з інвестиційного проекту ДПП, то, як правило, вони виконують функції співінвестора, надаючи ресурси у формі так званого «спеціального цільового механізму»;
- приватний сектор має можливість залучити до інвестування ресурси з різних фінансових джерел, однак, як правило, використовується «спеціальний цільовий механізм», який передбачає поєднання ресурсів декількох фінансових інститутів, інколи під державні або муніципальні гарантії;
- для ефективного функціонування державно-приватного партнерства важливим є чітке визначення функцій та зобов'язань обох сторін (держави/муніципалітету та приватного сектору) в контракті;
- успішні проекти ДПП надають більш якісні послуги і за нижчою ціною, якби вони були створені за рахунок лише публічних(державних) капіталовкладень і за публічного(державного) менеджменту;[1]
- прозорість та підзвітність діяльності урядових структур, зокрема відсутність корупції у відборі приватних партнерів, є однією з важливих передумов успішного функціонування державно-приватного партнерства; у багатьох країнах для створення схем ДПП, які були б привабливими для бізнесу, є необхідним внесення змін в нормативно-правову базу, зокрема, що регулює концесійне право та проведення державних конкурсів; можливим варіантом є розробка спеціального законодавства про державно-приватні партнерства;
- виникає необхідність у забезпеченні відповідного рівня знань і навичок державних та

муніципальних службовців, які братимуть участь у створенні та управлінні ДПП.

Основною перевагою ДПП у порівнянні з іншими видами договірних відносин між органами влади та приватним сектором є найбільш оптимальний розподіл повноважень щодо контролю над спільною діяльністю щодо надання послуг населенню, в результаті якої буде досягнутий бажаний результат для обох сторін. Це досягається шляхом договірного узгодження ролей, ризиків та винагород, з метою отримання стимулів для якісного надання послуг і, одночасно, використання гнучких підходів для досягнення бажаних результатів.

Окрім того, консолідуючи можна виділити цілий ряд переваг державно-приватного партнерства:

- Дозволяє підвищити якість державних послуг населенню.
- Допомогає успішно здійснювати великі інфраструктурні проекти, які навряд чи могли бути реалізовані в майбутньому.
- Сприяє ефективному розвитку об'єктів державного майна.
- Знижує фінансове навантаження на платників податків і надає можливість доведення засобів до кінцевих споживачів.
- Дозволяє успішно використовувати досвід і професіоналізм приватного сектора при збереженні державного контролю над активами.
- Сприяє розвитку новаторських форм проектного фінансування.
- Стимулює підприємницьке мислення і сприяє впровадженню передових методів управління в органах влади.
- Сприяє розвитку діалогу між бізнесом і владою в різних сферах [3, с. 103].

Державно-приватне партнерство створює переваги для органів влади у досягненні публічних цілей, тобто завдань, які стоять перед урядами завдяки:

- можливості зменшення бюджетних видатків на розвиток та запровадження нової інфраструктури;
- прискорення будівництва необхідного об'єкту, у порівнянні з термінами, якби інвестиції були винятково публічними (державними);
- можливості використання управлінської експертизи приватного сектору щодо менеджменту великих проектів;
- отримання доступу до запровадження передових технологій, розроблених чи придбаних приватними компаніями;
- залученню різноманітних фінансових ресурсів для реалізації проекту через посередництво бізнес-структур.[4]

Отже, основною перевагою ДПП для приватних організацій є те, що вони отримують можливість для інвестицій у ті галузі соціально-економічного життя країни, які раніше вважалися сферою державних капіталовкладень і, таким чином, розширюють свої інвестиційні можливості.

Через механізми розвитку ДПП держава реалізує стимулювання інноваційної діяльності, залучення інвестицій у розвиток інфраструктури і соціальну сферу. Приватний капітал забезпечує підприємницьку ініціативу, управління комерційними ризиками, економію витрат і більш короткі строки реалізації проекту; реалізуються взаємні права і обов'язки – в процесі взаємодії партнери реалізують «ексклюзивні», притаманні за своєю природою лише кожному з партнерів права, маючи при цьому договірні зобов'язання один по відношенню до одного й досягаючи реалізацію загальної цілі – надання населенню публічних благ.

1. Ляхович О.О. Підвищення рівня відповідальності держави за впровадження інноваційних проектів ДПП / О.О. Ляхович // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. - 2013. - Вип. 19, № 1. - С. 39-46.

2. Музиченко А.С. Державно-приватне партнерство як інститут взаємодії влади та бізнесу / А.С. Музиченко, А. Л. Бержанір // Економічний простір. - 2013. - № 75. - С. 100-108.

3. Петрова І.П. Поняття державно-приватного партнерства: оцінка зарубіжних і вітчизняних визначень / І.П. Петрова // Вісник економічної науки України. - 2014. - № 3. - С. 88-99.

4. Тринчук С.В. Державно-приватне партнерство – теоретичне осмислення феномену / С.В. Тринчук // Економіка та держава. – 2009. – №11. – С. 208-211.

АНАЛІЗ ТРАНСФЕРУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

©Ілляшенко К.В., 2015

Актуальність проблеми трансферу інформаційних технологій та інших інновацій визначається особливістю сучасного етапу науково-технічного прогресу спрямованого на інформатизацію усього суспільства. Він розвертається в умовах динамічної глобальної конкуренції, яка базується на використанні новітніх технологій і має на увазі зміну економічної ролі процесу інновацій. Впровадження новітніх технологій стає необхідною умовою конкурентоспроможності підприємств. Постійний рух знань і інновацій у інформаційному середовищі підводить нас до проблеми визначення трансферу інформаційних технологій і необхідності уточнити дане поняття.

Трансфер технології – передача технології, що оформляється шляхом укладення двостороннього або багатостороннього договору між фізичними та/або юридичними особами, яким устанавлюються, змінюються або припиняються майнові права і обов'язки щодо технології та/або її складових [1].

Згідно з українським законодавством, фізичні особи для здійснення на постійній та/або професійній основі посередницької діяльності у сфері трансферу технологій (технологічні брокери) та юридичні особи, устанавчим документом яких передбачено таку діяльність та до штатного розпису яких входить щонайменше один технологічний брокер, повинні пройти відповідну державну акредитацію і отримати свідоцтво про акредитацію.

Трансфер технологій поділяється на комерційний і некомерційний [2, с.23].

Об'єктами комерційного трансферу технологій є: об'єкти промислової власності (патенти на винаходи, свідчення на промислові зразки й на корисні моделі), за винятком товарних знаків, знаків обслуговування й комерційних найменувань, якщо вони не є частиною угод по передачі технології; ноу-хау й технічний досвід у вигляді техніко-економічних обґрунтувань, моделей, зразків, інструкцій, креслень, специфікацій, технологічного оснащення й інструмента, послуг консультантів і підготовки кадрів; технічні й технологічні знання й інформація.

Об'єктами некомерційного трансферу технологій є: науково-технічна й навчальна література, довідники, огляди, стандарти, описи патентів, каталоги, проспекти тощо; міжнародні конференції, симпозіуми, виставки; навчання й стажування вчених і фахівців на безоплатній основі або на умовах паритетного відшкодування витрат сторонами.

Комерціалізація технологій – це елемент трансферу, при якому споживач (покупець) виплачує винагороду власникові (розроблювачу) технології в обумовлених взаємопогоджуваними договірними умовами формі та розмірах. Комерційними формами передачі технологій є ліцензійні угоди, інжиніринг, контракти на проведення спільних НДКР і виробничу кооперацію, інвестиційні й інші види угод, пов'язані з отриманням, передачею та захистом прав на інтелектуальну та промислову власність.

Швидкість винаходу нових технологій та розповсюдження інформації потребує зовнішньої координації з метою забезпечення авторського права та запобігання промислому шпигунству чи піратству. Але надмірне адміністрування інформації може зашкодити своєчасності її надання та призведе до втрати актуальності. Тому, на нашу думку, найбільш перспективним шляхом є розширення обміну інформацією між прямими учасниками трансферу технологій (вченими, спеціалістами та менеджерами) та зменшення ролі посередників у даному процесі.

1. ЗУ "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій". – від 16.10.2012 № 5460-VI.

2. Быкова О. Логистический трансферт технологий как метод диффузии инноваций / О.Быкова, С. Суслова // Логистика. – 2011. – №8. – С.23-25.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

© Ільницька-Гикавчук Г.Я., 2015

Світовий досвід показує, що сучасний динамічний розвиток ринку товарів та послуг, зростання конкуренції, низький обсяг проведення інновацій на підприємствах, що веде до зниження конкурентоспроможності продукції та появи бар'єрів у міжнародній торгівлі, сировинної орієнтації експорту зумовлюють необхідність пошуку нових інструментів і методів управління виробничими процесами. Одним із прогресивних методів управління є процесно-орієнтоване управління, яке може оптимізувати господарську та інноваційну діяльність підприємств, покращить конкурентоспроможність та якість продукції.

Сучасний стан розвитку економіки характеризується низькою інноваційною активністю. Так, в Україні лише кожне шосте підприємство здійснює інноваційну діяльність, тоді як у розвинених країнах (США, Японія) – 70 % від загальної кількості підприємств. Яскравим відображенням стану інноваційного розвитку підприємств України є 82 позиція з 133 (за даними 2012 року) у міжнародному рейтингу World Economic Forum за індексом глобальної конкурентоспроможності економіки, який враховує технологічний рівень і інноваційний потенціал країни [1].

Так, питома вага підприємств України, які займалися інноваціями, становила лише 16,8 % в 2013 році, а які впроваджували інновації – 13,6 %, питома вага реалізованої інноваційної продукції – лише 3,3 % в загальному обсязі промислової [2].

Процесний підхід в управлінні системами знаходить все більшу популярність. Його головною перевагою є пряма орієнтація на замовника продукції або послуг, що виробляються підприємством. Сучасний процесний підхід розглядає підприємство як систему, яка складається із сукупності бізнес-процесів, які послідовно протікають для досягнення конкретно поставлених цілей та результатів.

Бізнес-процес - це сукупність різних видів діяльності, в межах якої на вході використовується один або декілька ресурсів, а в результаті цієї діяльності на виході створюється продукт, що має цінність для споживача [3].

Розглядаючи бізнес –процеси, слід виділити такі їх види: 1) основні бізнес-процеси (це виробництво, збут продукції, маркетингова діяльність); 2) забезпечувальні бізнес-процеси (здійснює підтримку інфраструктури та основних процесів); 3) бізнес-процеси управління (охоплюють управління фінансовою стійкістю, трудовою діяльністю, активами підприємства та інше); 4) бізнес-процеси розвитку (охоплюють впровадження інноваційних технологій, інвестиційних проєктів тощо) [1].

Упровадження процесно-орієнтованого управління може надати наступні переваги для підприємств [1]: управління бізнес-процесами середньою ланкою менеджменту; підвищення відповідальності структурних підрозділів за бізнес-процеси; визначення проблемних місць при реалізації бізнес-процесів, встановлення винних, швидке усунення «вузьких місць»; надання повноважень підрозділам по управлінню бізнес-процесами в рамках їх компетенції, що підвищує відповідальність менеджерів процесів.

Існують різні методи удосконалення управління бізнес-процесами: реінжиніринг, бенчмаркінг, перепроекування бізнес-процесів, метод структуризації функцій, аналіз робочих осередків, ідеалізація, метод швидкого аналізу. Ефективним інструментом управління є реінжиніринг бізнес-процесів, впровадження якого спрямоване на принципову зміну стратегії і ідеології управління. Процес впровадження реінжинірингу бізнес-процесів на підприємствах повинен включати такі етапи: підготовка до проєкту; вивчення поточних умов бізнес-процесів, в яких перебуває підприємство; аналіз і створення концепції редизайну; моніторинг робочого проєкту реінжинірингу бізнес-процесів; впровадження проєкту (реінжиніринг); аналіз і корекція змін.

1. Таранюк Л.М. *Реінжиніринг бізнес-процесів промислових підприємств: теорія, методологія, практика: монографія* / Л.М. Таранюк. – Суми: «Мрія-1», 2014. – 608 с.

2. *Статистичний щорічник України за 2013 р.* / за ред. О.Г. Осауленка. – К.: ТОВ «Вид-во Консультант», 2014. – 531 с.

3. Пономаренко В.С. *Теорія та практика моделювання бізнес-процесів: монографія* / В.С. Пономаренко, С.В. Мінухін, С.В. Знахур. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2013. – 244 с.

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

© Калінько І.В., 2015

Важливим підходом до вивчення закономірностей інноваційного розвитку регіону є методика, розвинута стосовно аналізу структур цілей і функцій систем управління. В ній застосовується подвійне визначення, в одному з варіантів якого властивості характеризують відносини, в іншому – елементи системи. Цим визначенням відповідає два способи представлення системи управління інноваційним процесом розвитку регіону.

В методиці визначається система через поняття, елементи, властивості, зв'язки. В ній застосовується подвійне визначення, в одному з варіантів якого властивості характеризують відносини, в іншому – елементи системи.

Перше з цих визначень дає можливість визначити структуру системи через властивість, якій повинно задовольняти системоутворююче відношення. В другому (подвійному першому) – навпаки, системоутворююче відношення встановлюється за властивостями об'єктів, які складають субстрат системи. Цим визначенням відповідає два способи представлення системи управління інноваційним процесом розвитку регіону.

Кожен з цих способів представлення системи окремо дає неповний опис системи управління, а для виявлення системних особливостей необхідно один спосіб опису доповнювати іншим, подвійним йому.

Такі вимоги реалізуються або шляхом паралельного формування подвійних варіантів структури, в одному з яких на початку використовується ознака “цикл управління інноваційним розвитком”, а потім – “об'єкт управління інноваційним розвитком”, а в іншому – зворотна послідовність ознак; або шляхом формування і аналізу матриці “цикл управління – об'єкти управління інноваційним розвитком”, що робиться при формуванні структури функціональної частини автоматизованої системи управління.

Виконаємо дослідження процесу аналізу корисності на основі оцінки відносної вагомості альтернатив інноваційного розвитку Чернігівського регіону. В процесі визначення цільових критеріїв сформована ієрархія цілей: формування нормативно-правової бази; удосконалення системи державного управління; сприяння розвитку різних галузей діяльності; формування сучасної інформаційно-комунікаційної інфраструктури.

На етапі оцінки цільових критеріїв визначаємо вагомість як для підцілей, так і для критеріїв нижчого рівня. Для цього зважуємо показники відносної вагомості, які розраховуємо шляхом множення показника відносної вагомості на вагу відповідного критерію і відповідного завдання. Для точного визначення вектора вагомості спочатку необхідно розрахувати максимальне власне значення L_{\max} матриці порівняння пар V . Альтернатива з самим високим значенням глобального пріоритету виступає як найбільш відносно вигідна альтернатива. В результаті проведених розрахунків цією альтернативою є організація виробництва, що реалізують новітні технологічні уклади і мають перспективи виходу на внутрішній і зовнішній ринки з наукомісткою продукцією світового рівня.

Одержані дані необхідно використовувати в процесі формування інноваційно-інвестиційних програм Чернігівського регіону, оскільки вони вказують ті основні елементи, що потребують більшої уваги при розподілі фінансування, а також при моніторингу цих спрямувань. Для ефективного управління при формуванні та реалізації таких програм постає питання інформаційного забезпечення управлінських процесів.

ЗАВДАННЯ ОЦІНЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

©Карковська В.Я., 2015

Основною метою оцінювання управлінського персоналу як джерела кадрової безпеки підприємства є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації стратегії забезпечення безпеки підприємства. У процесі досягнення цієї мети повинні вирішуватись наступні завдання: забезпечення високих темпів економічного розвитку підприємства за рахунок ефективної роботи управлінського персоналу; забезпечення максимізації доходів за рахунок ефективної реалізації управлінських рішень; управління кадровими ризиками; забезпечення фінансової стійкості і платоспроможності підприємства у процесі ефективної роботи управлінського персоналу; пошук шляхів прискорення реалізації програм забезпечення кадрової безпеки підприємства.

Стратегія розвитку будь-якого підприємства з моменту його створення припускає постійне економічне зростання за рахунок ефективної управлінської діяльності. Адже ефективно побудований процес управління є одним з основних чинників й необхідною умовою як забезпечення успішної діяльності, так і підтримки високого рівня конкурентних переваг підприємства. Між ефективністю управлінської діяльності і темпами економічного розвитку підприємства існує прямий зв'язок. Особливо це стосується підприємств, становище яких у ринковій економіці змінюється докорінним чином, що супроводжується необхідністю впровадження нових напрямів удосконалення управління. Нові напрями управління передбачають: уточнення концепції управління; реорганізацію управлінських процесів на підприємстві; перебудова організаційних структур щодо підвищення рівня їх адаптивності, перерозподілу функцій та завдань; інтеграцію стратегічного, тактичного та оперативного управління; пошук та застосування нових методів вирішення управлінських завдань тощо [1].

Прибуток є основним показником, що характеризує результати як діяльності підприємства в цілому, так і управлінської діяльності, зокрема. За наявності альтернативних управлінських рішень слід за інших однакових умов вибрати ті, які в остаточному підсумку забезпечують найбільшу суму чистого прибутку. Управління кадровими ризиками є пріоритетним у відповідності до інших ризиків діяльності підприємства. Кадрові ризики є різноманітними і супроводжують практично усі напрями діяльності підприємства. За певних несприятливих обставин ці ризики можуть призводити до втрат прибутку [2]. Тому при прийнятті управлінських рішень необхідно істотно обмежити кадрові ризики і пов'язані із ними фінансові втрати. Неefективна управлінська діяльність призводить до зниження платоспроможності підприємства, фінансової стійкості, тобто до створення передумов для банкрутства підприємства. Тому при прийнятті управлінських рішень необхідно заздалегідь прогнозувати, який вплив це матиме на фінансову стійкість підприємства та його платоспроможність [3]. Накресленні до реалізації програми забезпечення кадрової безпеки підприємства повинні бути виконанні якнайшвидше. Насамперед високі темпи реалізації кожної програми сприяють забезпеченню ефективної економічної безпеки підприємства.

1. Подольчак Н.Ю. Карковська В.Я. *Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навчальний посібник*: – Львів: Ви-во ЛПП, 2014. – 268 с.

2. Білик О.І. Використання аутсорсингу у системі мінімізації ризиків недержавних пенсійних фондів / О.І. Білик // *Збірник матеріалів X Науково-практичної конференції. [«Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні»]*, (м. Львів, 31 березня-5 квітня, 2014) – Львів: Ви-во ЛПП, 2014. – С.104-108.

3. Подольчак Н.Ю. Чепіль Б.А. *Управлінські витрати підприємств газового комплексу: адміністрування та оптимізування: [монографія]* / Н.Ю. Подольчак. – Львів: МІС, 2014. – 166 с.

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

©Квасній Л.Г., Щербан О.Я, 2015

Інфляція – одна з найбільш гострих проблем розвитку економіки в багатьох країнах світу, що негативно впливає на всі сторони життя суспільства, включаючи інноваційні процеси.

Індекс інфляції – це показник, який характеризує зміни загального рівня цін на товари і послуги, придбані населенням для невиробничого споживання.[1]

За даними Держкомстату України індекс інфляції в Україні в березні 2015 року склав 110,8%.[2] Найважливішими з внутрішніх причин інфляції є:

- порушення пропорцій відтворення між виробництвом і споживанням, нагромадженням і споживанням, попитом і пропозицією, грошовою масою в обігу і сумою товарних цін;
- значне зростання дефіциту державного бюджету і державного боргу, зумовлених непродуктивними державними витратами;
- надмірна емісія паперових грошей, яка порушує закони грошового обігу;
- мілітаризація економіки, що відволікає значну частину ресурсів в оборонну промисловість, призводить до недовиробництва товарів народного споживання, створює їх дефіцит;
- збільшення податкового тягара на товаровиробників.

Зовнішні фактори інфляції пов'язані з посиленням інтернаціоналізації господарських зв'язків між державами, що супроводжуються загостренням конкуренції на світових ринках капіталів, товарів та послуг, робочої сили, загостренням міжнародних валютно-кредитних відносин, зі структурними світовими кризами (енергетичною, продовольчою, фінансовою та ін.), зі зниженням інноваційної діяльності в Україні.

Галопуюча інфляція – інфляція, коли ціни зростають швидко – на 10 – 100 % щорічно. На стадії галопуючої інфляції відбувається спад виробництва та скорочення товарообороту, втрачається стимул до інвестицій, стримується процес суспільного нагромадження, поширюється вплив капіталу з виробничої сфери до сфери обігу, тобто йде розбалансування економічної рівноваги.

Аналіз статистичних даних показує, що в Україні щорічно з 2000 року індекс інфляції коливається від 125,8% до 124,9% у 2014р. (табл.1)

Таблиця 1.

Динаміка індекса інфляції в Україні[2]

Рік	Індекс інфляції, %
2000	125,8
2001	106,1
2002	99,4
2003	108,2
2004	112,3
2005	110,3
2006	111,6
2007	116,6
2008	122,3
2009	112,3
2010	109,1
2011	104,6
2012	99,8
2013	100,5
2014	124,9

На рис. 1 представлена динаміка індекса інфляції в Україні у 2014р.

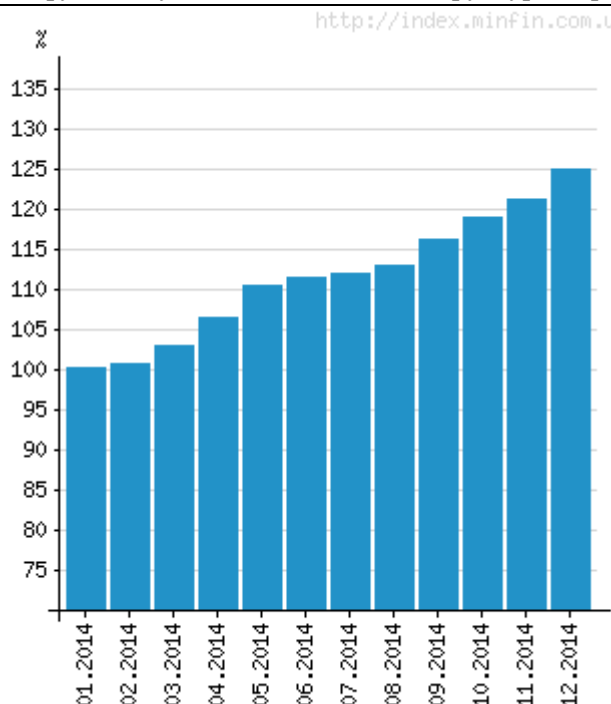

Рис.1. Динаміка індекса інфляції в Україні у 2014р.[2]

Аналіз даних індекса інфляції в Україні у 2015р. свідчить про зміну його від 103,1% у січні місяці до 110,8% у березні.

Основними причинами такого стану інфляції, на думку провідних економістів, є невиважена валютно-курсова політика уряду в період 2009–2013 р.р. Девальвація національної валюти вплинула на ціни промислової і непромислової групи вітчизняних та імпортованих товарів. Якщо для імпортованих товарів девальвація мала прямий вплив на ціноутворення, то для більшості вітчизняних товарів підвищення цін стало результатом імпортової складової собівартості товарів: паливно-мастильних товарів та енергоносіїв, насіння, добрив, комплектуючих тощо. Зростанням споживання товарів вітчизняного виробництва. Таким чином, зростання цін на імпортовані товари певною мірою компенсуватиметься, які отримають додаткові конкурентні переваги у зв'язку з доступністю цін. Проте загальне зниження попиту населення працюватиме на зниження споживання. Ситуація з посиленням інфляції призведе до неодмінності переорієнтації населення в плані споживання - витрати, посилять тиск на заощадження населення і призведе до посилення вразливості населення до коливання ринку.

Міністерство фінансів прогнозує падіння економіки України на 5,5% за підсумками 2015 при інфляції близько 30%, що значно вплине на стрімке зниження інноваційної діяльності усіх господарюючих суб'єктів. Падіння ВВП України в січні-березні 2015 року порівняно з аналогічним періодом 2014 склало, за оцінками Нацбанку, близько 15%.[3]

За дослідженням Світового банку прогноз падіння економіки України знижений до 7,5% з 2,3%, а падіння ВВП в 2014 році оцінюється в 6,8%. Україна в списку країн з найбільш падаючою економікою зайняла перше місце. За версією аналітиків, ВВП України за рік (з квітня 2014) знизився на 6,5%, Лівії – на 6,4%, Екваторіальної Гвінеї – на 5,5%, Росії – на 4%.

Рекомендується використовувати інструмент державного завдання науковим організаціям та вищим навчальним закладам на розробку конкретних інноваційних технологій для зниження темпів інфляції. У технічному завданні повинні бути вказані необхідні техніко-економічні показники такої технології, що дозволяє знижувати собівартість виробництва продукції.

1. *Індекс інфляції (Україна) 2000-2015 / Електронний ресурс // Режим доступу:*
2. *index.minfin.com.ua/index/infl*
3. *Інфляція в Україні / Електронний ресурс // Режим доступу: index.minfin.com.ua/index/infl*
4. *Падіння економіки в Україні / Електронний ресурс // Режим доступу: minfin.gov.ua/*

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙ В ТУРИЗМІ

©Квасній Л.Г., Щербан О.Я., 2015

Закон України «Про інноваційну діяльність» визначає інновації як новостворені (застосовані) і (або) вдосконаленні конкурентоспроможні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери; а інноваційну діяльність – як діяльність, що спрямована на вирішення і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [1]. Дослідження інновацій у туризмі розглянуті в працях таких вітчизняних і закордонних учених: Новикова В.С., Боголюбова В.С., Дмитрука С.В., Дуровича А.П., Жукової М.А., Квартальнова В.О.

Так, Новиков В.С., досліджуючи інновації в туризмі, зазначає, що інноваційна діяльність у сфері туризму спрямована на створення нового або на зміну існуючого продукту, на вдосконалення транспортних, готельних та інших послуг, освоєння нових ринків, впровадження передових інформаційних і телекомунікаційних технологій та сучасних форм організаційно-управлінської діяльності [2].

До інновацій у туризмі слід віднести, перш за все, ті нововведення, які супроводжуються:

- відновленням та розвитком духовних і фізичних сил туристів;
- якісно новими змінами туристичного продукту;
- підвищенням ефективності функціонування інфраструктури туризму;
- збільшенням результативності управління, стійким функціонуванням і розвитком туристичної сфери країни;
- підвищенням ефективності процесів формування, позиціонування та споживання туристичних послуг;
- прогресивними змінами факторів виробництва;
- посилення іміджу і конкурентоздатності туристичних підприємств [3].

Аналіз вітчизняної практики в галузі туризму свідчить про те, що основними чинниками, які перешкоджають впровадженню інновацій в туризмі, є наступні:

- відсутність власних джерел фінансування;
- високий економічний ризик;
- висока політична та економічна нестабільність;
- низькі доходи населення;
- низька ступінь інтегрованості туризму в світогосподарську систему;
- зменшення попиту на туристичний продукт;
- неочікувані події: екологічні та техногенні катастрофи, терористичні акти та ін..

Важливий вплив на формування інновацій в туризмі відіграють :

- нововведення міжнародних організацій;
- правила економічних взаємовідносин;
- нові форми співпраці;
- рішення, прийняті міжнародними та регіональними туристичними організаціями;
- нові знання про туристичні ресурси в різних куточках світу;
- державні закони та правові акти, які визначають економічні і політичні принципи функціонування туристичних підприємств;
- розробка державних концепцій розвитку туризму;
- прийняття нових нормативно – правових актів з соціально – економічних питань.

Найбільшою проблемою початку ХХІ ст. і до сьогоднішнього часу є стан невизначеності і важкопрогнозованості результатів розвитку туризму із-за непередбачуваних факторів зовнішнього впливу: світова економічна ситуація і ситуація в Україні не покращується так швидко, як хотілося б, а

туріндустрія ряду країн світу швидко відреагувала на серйозні структурні зміни сектора і на нові проблеми в напрямку співвідношення попиту та пропозиції на туристичні послуги в Україні.

Висновки і пропозиції. На основі проведених досліджень можна стверджувати, що на впровадження інновацій в галузі туризму мають значний вплив потреби споживачів туристичного продукту, політична та економічна ситуація в країні, соціальна політика суспільства, стан туристичного ринку, національне законодавство, міждержавні та міжнародні угоди та ін.

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV//zakon1.rada.gov.ua.

2.Новиков В.С. Інновації в туризмі / В.С. Новиков. – М.: Академія, 2007. – 208 с.

3.Гарбера О.Є. Основні теоретичні та практичні аспекти інноваційної діяльності в туристичному господарстві України / О.Є. Гарбера // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 23. – С. 29-31

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНСЬКУ МЕДИЦИНУ: ЗНАЧЕННЯ EHEALTH

©Клебан Ю.А., 2015

Ключовим фактором розвитку суспільства і його структур стають інформаційні технології (ІТ). Застосування ІТ у медицині розглядаємо як один із елементів реформування організації надання медичної допомоги населенню. Українська охорона здоров'я гостро потребує впровадження ІТ.

Питання впровадження інформаційних технологій (ІТ) у медицину вивчають численні українські вчені, зокрема цікавими є дослідження Олексієнко М.М., Гаман П.І., Балуєва О.В., тощо.

На світовому рівні розробка та впровадження інформаційних технологій у здоров'ї отримало назву «eHealth». За визначенням Світової Організації торгівлі eHealth застосовується з метою зменшити географічні та фінансові перепони у питаннях діагностики, лікування, управління даними, освіти та спрощення зв'язку між пацієнтами та лікарями [1].

Застосування інформаційних та Інтернет технологій у медицині має довгострокові переваги. У контексті громадського здоров'я можливими є такі результати як якість інформації, захист приватної інформації, просування та продаж медичних продуктів та послуг.

На сьогодні в Україні є шанс слідувати світовим тенденціям у медицині. Оскільки взято курс на реформування системи охорони здоров'я в Україні особливо актуальним постало питання вивчення новітніх тенденцій у галузі здоров'я країни. Для впровадження положень концепції eHealth в Україні необхідно забезпечити належну інфраструктуру та надання відповідних послуг. Окрім того необхідно систематично розвивати людські ресурси для впровадження інформаційних технологій у медицину. Таке завдання можливо реалізувати впроваджуючи у навчальні програми підготовки фахівців з медицини вивчення актуальних інформаційних та комунікаційних технологій. ІТ доцільно застосовувати при побудові систем контролю та моніторингу впровадження eHealth у процесі виконання стратегічних програм (наприклад, реформа системи охорони здоров'я).

З огляду на реалізацію стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні потенціал ІТ компаній Львівщини доцільно залучити. Зокрема, з точки зору збору інформації, її зберігання по кожному пацієнту, діяльності медичного закладу загалом, фінансових результатів діяльності. Із переходом медичних закладів на господарський розрахунок виникне необхідність обґрунтовано формувати витратну та дохідну частини бюджету медичного закладу.

На кожному рівні економічних відносин в процесі надання медичних послуг існує певна специфіка ІТ. Зазвичай використання новітніх технологій спершу виникає на мікроекономічному рівні – тобто окремого економічного суб'єкта. Інформаційні технології використовуються як засіб забезпечення комунікацій між лікарями, для забезпечення ефективного управління кожним лікувально-профілактичним закладом, як засіб технологічної підтримки процесу надання медичної допомоги та підвищення кваліфікації медичного персоналу. На сьогодні необхідно змістити акценти до вищого рівня – медіоекономічного, тобто галузевого.

У Львівському регіоні відносно легко розробити прототип інфраструктури для впровадження ІТ в систему охорони здоров'я. Належну інфраструктуру спроможні забезпечити ІТ компанії, деякі із яких маю досвід роботи із ІТ на мікроекономічному рівні. Програмні засоби можуть бути створені на основі існуючих міжнародних стандартів із врахуванням потреб українських споживачів медичних послуг, мовних аспектів та специфіки мережі медичних закладів.

На сьогодні реалізація стратегії інформатизації охорони здоров'я в Україні на практиці відбувається повільно. У еру швидкого поширення усіх інформаційних технологій та необхідності відносно незначних технологічних ресурсів загалом можна стверджувати про відставання від світових тенденцій та входження у єдиний інформаційний простір Європейського Союзу.

1. *e-Health [Електронний ресурс] // WHO – Режим доступу до ресурсу: emro.who.int/entity/ehealth/index.html.*

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

©Князь С. В., Комарницька Н. М., 2015

Обравши шлях інноваційного розвитку економіки, Україна повинна вирішити ряд проблем пов'язаних з технічним і соціально-економічним розвитком. За дослідженнями О.Тимченка «... лідерські позиції в технічному та соціально-економічному розвитку займають саме ті країни, які мають функціонально-розгалужену інноваційну інфраструктуру і використовують її в усьому діапазоні створення та реалізації новацій» [1]. Інноваційна інфраструктура являє собою весь спектр організацій державної і приватної форм власності, які уможливають розвиток креативно-інноваційних проектів на усіх стадіях розробки, провадження і просування на ринку інноваційних продуктів і технологій [2].

Невід'ємною складовою раціонального розвитку інноваційної структури країни є кадрове забезпечення креативно-активних організацій. Тобто інноваційний розвиток підприємства не може відбуватися без працівників, які спроможні до постійного оновлення, нагромадження і продуктивного використання знань. Невідповідний рівень освіти та професійних навичок стають перешкодою будь якому розвитку підприємств та економіки країни загалом. Неспроможність працівників якісно виконувати свої обов'язки ускладнює взаємодію учасників інноваційних проектів, стримує динаміку розвитку інфраструктури.

Відсутність висококваліфікованих працівників і не якісне виконання проектних робіт часто є причиною: пасивності роботодавців щодо забезпечення умов необхідної підготовки кадрів, підвищення їх професійного рівня; відсутності бази затребуваних знань; неналагодженості механізму передавання знань малодосвідченому працівникові; недостатності рівня матеріального стимулювання як керівників, так і підлеглих; неготовності і нездатності впроваджувати організаційні зміни.

Для вирішення проблем кадрового забезпечення інноваційних структур на рівні підприємств повинні проводитись певні заходи: виявлення пріоритетних шляхів підготовки професійних кадрів; удосконалення системи безперервної підготовки кадрів, матеріальне стимулювати і заохочення працівників до самовдосконалення та підвищення своїх професійних навичок. Не менш важливу роль у вирішенні даної проблеми відводиться державі: необхідно підвищити рівень підготовки кваліфікованих працівників професійно-технічними закладами; підвищити доступність та якість вищої освіти, поліпшити та оптимізувати змістову частину вищої освіти, забезпечити розробку механізмів реалізації напрямків державної програми по стимулюванню розвитку інноваційної діяльності підприємств і підвищення їх інноваційної активності.

Забезпечення високої якості кадрового потенціалу є важливим фактором ефективності формування інноваційних структур. Через це повинна будуватись і кадрова політика. Тобто більше уваги слід приділяти таким проблемам як компетентність зі сторони працівників та мотивації зі сторони керівників. Працівники інноваційних структур повинні володіти такими рисами, як знання іноземної мови, економічна компетентність і культура, професійна комп'ютерна грамотність, новаторство тощо.

1. Тимченко О.І. Інноваційна інфраструктура як чинник забезпечення ефективності інноваційної діяльності малих підприємств [Електронний ресурс] / О.І. Тимченко // Ефективна економіка. – 2012. - № 5. Режим доступу: economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1644;

2. Кузьмін О.Є., Шотік Т.М. Сутність та види інноваційної інфраструктури / О.Є. Кузьмін, Т.М. Шотік // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. — 2008. — № 628. — С. 180-185.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ РИНКОВОЇ КОН'ЮНКТУРИ

© Кобелєва Т.О., Ткачова Н.П., Кобелєва А.В., 2015

Процес дослідження ринкової кон'юнктури як економічної категорії, на нашу думку, складається з двох важливих послідовних етапів: перший – аналіз стану економіки чи товарного ринку; другий – розробка науково-обґрунтованого прогнозу розвитку даної економіки чи товарного ринку, що досліджується. Необхідно звернути увагу на те, що з практичної точки зору прогноз є кінцевою метою кон'юнктурного дослідження і його зміст полягає у визначенні найближчої перспективи розвитку економіки чи товарного ринку.

Для виходу з економічної кризи, стабілізації економічної ситуації необхідно вжити комплекс заходів, що змінив би кон'юнктурні коливання, а саме забезпечив би стримування інфляції, заохочення інвестицій та прискорив би розвиток НТП. Але відсутність комплексного підходу, на нашу думку, не дозволяє нашій країні відрегулювати ситуацію на довгострокову перспективу. Скорочення інфляції у реальному секторі економіки, корегування попиту споживачів, забезпечення стимулювання інноваційних процесів, урівноваження попиту на капітал відбулося за рахунок збільшення кількості грошей в обігу за рахунок емісії грошової маси, яка була спрямована на стимулювання споживчого попиту. Отже, для упередження кризових явищ в економіці, розробки ефективної фінансової стратегії розвитку ринку машинобудівної продукції, його регулювання необхідно досліджувати кон'юнктуру товарного ринку та його сегментів, зокрема розглядати в комплексі кон'юнктурні коливання основних показників ринку, які забезпечать вирівнювання попиту і пропозиції на грошово-кредитному ринку та ринку капіталів при врахуванні економічної кон'юнктури ринку машинобудівної продукції.

Проведений нами теоретичний аналіз, а також узагальнення основних підходів, які розкривають сутність та природу поняття кон'юнктури, показали, що з початку 20-го століття у фаховій літературі переважає визначення кон'юнктури як відношення попиту до пропозиції на ринку, яке схильне до постійних змін і важко піддається обліку. Але очевидно, що зведення кон'юнктури до співвідношення попиту/пропозиція є не виправдано звуженим. Наприклад, В.Зомбарт наголошував, що поняття кон'юнктури є більш широким ніж економічні кризи, і саме такий підхід був розвинутий М.І.Туган-Барановським, Й.Шумпетером і, найбільш послідовно, М.Д.Кондратьєвим у теорії циклів або хвиль економічного розвитку.

Вважається, що вперше в сьогодиншньому тлумаченні термін «кон'юнктура» був введений на початку ХХ-го століття Ф. Лассалем, який визначав його як «...зв'язок взаємовідносин, цей ланцюг, який пов'язує воедино всі існуючі невідомі обставини, називається в нашому меркантильному світі кон'юнктура [1, с.33]. Слід зауважити, що дане визначення повністю вільне від будь-якої конкретики, не містить в собі визначальних елементів і грішить загальноописовим змістом Відомий дослідник кон'юнктурних тенденцій російський економіст М.Кондратьєв відзначив, що визначення Ф.Лассалю є досить широким і не досить придатним для наукового застосування [2, с.27], з чим, безумовно, ми погоджуємося. Разом з тим, в наведеному визначенні є і позитивні елементи, до яких поза всяким сумнівом слід віднести акцент Ф.Лассалю на зв'язки обставин, які при дослідженні кон'юнктури формуються певною сукупністю чинників. Даний акцент в визначенні кон'юнктури, що аналізується, є одним з найбільш важливих, в зв'язки з тим, що якраз він відрізняє динамічний підхід, запропонований Ф.Лассалем, від статичного. Принциповим в визначенні Ф.Лассалю є наявність певного песимізму, який, на наш погляд, пов'язаний з неможливістю об'єктивно впливати на кон'юнктурні коливання, так як, по визначенню автора, кон'юнктура формується під впливом «...невдомих обставин...». На наш погляд, сьогодиншні наукові напрацювання в галузі формування та управління економічною кон'юнктурою дозволяють не погоджуватися з таким твердженням.

На певну протизагу визначенню терміну Ф.Лассалю з дещо іншої позиції розглядає поняття кон'юнктури А. Шеффле, який розуміє під цим терміном «...сукупність непередбачених і незалежних зовнішніх впливів, які діють на суб'єкта господарювання в кожний даний момент». Дане визначення, яке піддав глибокому розгляду М.Кондратьєв [2, с.29], має певну наукову цінність для розуміння сутності

кон'юнктури завдяки введенню поняття «зовнішній вплив». Незважаючи на в цілому позитивний крок в формуванні визначення терміну, що досліджується, слід звернути увагу на наявність в визначенні А.Шеффле певних дискусійних елементів та неточностей, які, наш погляд, можна звести до наступного:

на думку А.Шеффле в поняття «кон'юнктура» включаються тільки ті впливи і фактори, які є незалежними від суб'єкта господарювання. На наш погляд, таке твердження є не зовсім вірним. З точки зору макроекономіки така ситуація може мати місце, але ж на кон'юнктуру впливають не тільки і часом не стільки макроекономічні фактори, а і мікроекономічні, які багато в чому залежать якраз від суб'єкта господарювання. Більш того, на макрофактори кон'юнктури практично не мають змоги впливати тільки невеликі підприємства, а якщо мова йде про крупні корпорації, під прямим впливом яких формуються програми розвитку не тільки місцевих, а і регіональних, і навіть світових ринків. Виходячи з цього, на наш погляд, є доцільним вести мову не про прямий вплив зовнішніх в певній мірі незалежних факторів на стан кон'юнктури, а про їх взаємодію з низкою інших в певній мірі залежних від суб'єкта господарювання чинників;

стан та зміну кон'юнктури А.Шеффле ставить в залежність від фізичної присутності на ринку суб'єкта господарювання, що, на наш погляд, є вірним, але не повним. Дійсно, фізична присутність компанії на ринку потребує від нього певних дій по формуванню чинників впливу на кон'юнктурні зрушення. Разом з тим, сьогодні є сталою практикою в діяльності багатьох підприємств перед виходом на певний ринок провести його підготовку для свого проникнення. Тобто, фізична відсутність підприємства на ринку не є перешкодою для його впливу на стан і зміну ринкової кон'юнктури. Виходячи з цих положень, на нашу думку, точніше було б пов'язувати стан та перспективи розвитку ринкової кон'юнктури не тільки з реальними учасниками ринку, але і з потенційними, з боку яких гіпотетично можуть бути проведені певні кон'юнктуросворюючі дії. Таким чином кон'юнктура впливає вказує на поєднання обставин, від яких залежить і в якій виявляється успіх господарської діяльності. Наприклад, зростання виробництва призводить до зниження зайнятості і навпаки. Коли спостерігається підвищувальна тенденція одних елементів, то обов'язково виявляється понижуюча тенденція інших, оскільки в системі існує правило загальної рівноваги, якщо процеси мають оборотний характер [3, с.44; 4, с.212].

Таким чином, можемо підсумувати, що, з нашої точки зору, в загальному сенсі **кон'юнктура - це комплексне та швидкозмінне явище, яке відображає в ринковому вимірі динамічність та стихійність, складну передбачуваність розвитку суспільства**. Пропоноване визначення кон'юнктури пов'язано з тим, що вона формується під впливом безлічі елементів та дій **ринкового виміру**, які в свою чергу підпорядковуються імовірнісним законам. З наведеного визначення випливає висновок про те, що цій економічній категорії притаманні свої, досить специфічні, характерні риси та особливості [5] і, суть яких відтворює певні суб'єктивні та об'єктивні закономірності її формування.

1. Лассаль Ф. *Капитал и труд: Г. Бастиа-Шульце Делич. Экон. Юлиан / Ф. Лассаль.* - СПб.: Изд. В. И. Яковенко, 1905.- VIII, 333 с.
2. Кондратьев Н.Д. *Вопросы конъюнктуры.* - М., 1925.-724с.
3. Кучеренко В.Р., Карпов В.А., Соломенцев И. *Проблемы конъюнктурных исследований на рынках товаров и услуг. /Научное издание- Одесса : ОГЭУ, 2006.- 205 с.*
4. Перерва П.Г. *Самомаркетинг менеджера и бизнесмена.* - Ростов н / Д: Феникс, 2003. - 592 с. (Серия «Психология бизнеса»).
5. Перерва П. Г. *Організація та управління інноваційною діяльністю: підруч. / П. Г. Перерва, С. А. Мехович, М. І. Погорєлов.* - Харків: НТУ "ХПИ", 2008. – 1025 с.

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

© Когут І.В., Штука Н.М. 2015.

Застарілість багатьох підходів та інструментів управління, незрілість та непрофесійність управлінських команд та значне переважаюче операційного та фінансового планувань, і найголовніше - відсутність стратегічного мислення є одними з найголовніших проблем протягом багатьох років розвитку українського бізнесу[1].

Для управління підприємствами сучасні керівники, зазвичай, вибирають ситуативний підхід управління, який базується на досвіді, амбіціях та інтуїції. Застосування такого підходу управління є малоефективним що не дозволяє подолати сукупність всіх труднощів з якими стикаються підприємства, особливо коли мова йде про їх розвиток.

Глобальна конкуренція докорінно змінила вимоги не тільки щодо якісних та цінових параметрів продукції, а й щодо принципів організації бізнесу, а саме застосування проектного підходу управління розвитком підприємств. [2] Проектний підхід управління базується на тих речах, які необхідно враховувати, щоб ефективно управляти всіма процесами розробки стратегії розвитку; і має переваги, які дозволяють враховувати непевність ринкового середовища, унікальність конкретного ринкового середовища, внутрішні обмеження, очікування замовника проекту (як правило — акціонери та топ-менеджмент), необхідність створення ефективної команди, розуміння, формулювання, виставлення пріоритетів, інших важливих проектів з розвитку організації. [3].

Такий підхід дозволяє ефективно координувати значну кількість проектів і програм в умовах обмеженості матеріальних, фінансових, трудових і часових ресурсів з метою досягнення встановлених стратегічних цілей [4].

Проектний підхід, як і кожна методика, має свої власні обмеження. Головними є необхідність відповідної культури та зрілості організації, додаткові документи та додаткова формалізація, які неодмінно супроводжують проект. Застосування проектного підходу в практику управління розвитком підприємства - передумова підвищення результативності управлінських дій системи менеджменту, пошук нових шляхів для реалізації власних ідей та перспектив. Однією з проблем впровадження системи управління проектами є низький рівень освіченості власників бізнесу в даній сфері, що потребує збільшення рівня практичної освіти.

1. О. Юрчак, А. Старинська. *Формулювання та реалізація стратегії: використання проектного підходу*. [Електронний ресурс]— spiderproject.com.ua/en/company/publications/6624

2. Азаров М.Я., Ярошенко Ф.О., Бушуєв С.Д. *Інноваційні механізми управління програмами розвитку*. – «Самміт-Книга», 2012. – 528 с.

3. О.В. Юрчак, *Сучасний стан розробки стратегій в Україні: Стратегія як проект*. [Електронний ресурс]— management.com.ua/strategy/str197

4. *Прийняття проектних рішень: навч. посіб.* / Р.В. Фецура, В.П. Кічор, А.І. Якимів [та ін.]; за ред. Р.В. Фецура; Нац. універ. «Львівська політехніка». — Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2013. — 216 с.

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ СТРУКТУР

©Коленда Н.В., 2015

Орієнтація на європейський вектор розвитку національної економіки потребує активізації інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів та розвитку інноваційної інфраструктури. Проте до цього часу серед науковців не сформовано однакового погляду щодо компонентного складу інноваційної інфраструктури. Одні вчені дотримуються думки, що її повинні формувати структури, сферою діяльності яких є виключно інноваційна, інші – до інноваційної інфраструктури включають фінансові установи, дослідні університети та інші суб'єкти, які здійснюють інноваційну діяльність. Погоджуючись із другим підходом, вважаємо, що інноваційну інфраструктуру формуватимуть також й інноваційні підприємства.

Оскільки результат діяльності інноваційного підприємства залежить в значній мірі від дієвості системи мотивації його персоналу, то саме дослідження цієї проблеми є актуальним завданням, яке має практичну значимість у сфері активізації розвитку інноваційних структур.

В першу чергу, необхідно звернути увагу, що мотивація інноваційної діяльності має свої особливості, зважаючи на сам характер праці. Тобто інноваційну працю від звичайної відрізняє наявність елементів творчості та креативності. Тому основними потребами, які повинні лежати в основі процесу мотивації, є потреби самореалізації, прагнення розкрити свій творчий потенціал, проявити свою індивідуальність. У зв'язку з цим основними мотивами виступатимуть зміст праці та умови праці, тобто трудова мотивація. Хоча керівництву інноваційних підприємств не варто забувати і про матеріальну мотивацію. Оскільки інноваційна праця є досить трудомісткою, вимагає значних затрат інтелектуальних та емоційних ресурсів, та приносить більшу корисність ніж проста фізична праця, тому і вартість її повинна бути вищою.

Зарубіжна практика мотивації до інноваційної діяльності працівників ґрунтується на таких методах:

- грошовий – вплив на трудову поведінку працівника шляхом матеріального підкріплення її бажаних проявів та ігнорування небажаних;
- цільовий – винагорода за працю прямо залежить від оцінки результату роботи працівника, що визначається на підставі встановленої системи трудових показників;
- збагачення змісту праці – реструктуризація індивідуальних посадових обов'язків (американський підхід), реорганізація індивідуальної праці в колективну (західноєвропейський підхід);
- партисипативність – залучення працівників до управління підприємством, широка участь працівників у раціоналізаторській діяльності, надання працівникам права формувати робочі групи з тих співробітників, з якими би вони бажали працювати разом [1, с. 54-61].

Тобто можна зробити висновок, що мотивація інноваційної діяльності працівників допускає використання різних методів матеріальної, трудової, статусної та нетрадиційної мотивації. Зокрема, ефективними методами стимулювання творчих працівників можуть бути гнучкі режими праці, творчі відпустки, стажування, участь у семінарах, конференціях, ротація працівників між різними підрозділами, структурними одиницями, ротація груп, система посадового просування. Разом з тим, рівень творчої активності працівників залежить і від зовнішніх умов. Тому створення сприятливих умов праці, які б активізували творчу діяльність, є одним із основних завдань системи мотивації.

1. Семикіна М.В. Інноваційна праця в конкурентному середовищі: загальна методологія, мотиваційні основи регулювання / М.В. Семикіна, Л.А. Коваль. – Кіровоград : Стен, 2002. – 212 с.

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ СТРУКТУР

© А.І. Коновал, 2015

Управління проектами на сьогодні є однією з найбільш актуальних та прогресивних управлінських технологій, що продовжує швидко розвиватись. Напрямів застосування концепції проектного менеджменту надзвичайно багато, і вони можуть охоплювати соціальну сферу, державну та бізнес. Проте на сьогодні інструменти проектного менеджменту все ще не знайшли широкого практичного застосування в українському бізнесі та залишаються доволі невідомим напрямом. Більшість з них усе ще віддають перевагу традиційним підходам в управлінні. [1]

Актуальність застосування проектного підходу до впровадження та функціонування інноваційних структур, обумовлена потребою правильного алгоритму та ефективного інструментарію. Сучасні засоби та методики «Управління проектами» дають нам змогу оптимально досягнути очікуваного результату, враховуючи те що інноваційність, по своїй природі, притаманна саме проектній діяльності.

Проектний підхід дозволяє сконцентрувати наявні та залучені зовнішні ресурси для досягнення конкретних, актуальних, вимірюваних, чітко визначених у часі цілей. Він є одним з найефективніших за будь-яких умов, особливо у період фінансової кризи. Відповідно до проектного підходу, впровадження інноваційної структури та її функціонування, розглядається як проект. Для реалізації проекту використовується загальна технологія управління проектом, яка охоплює: формулювання завдань, обґрунтування проекту, розробку структури проекту, визначення обсягів та джерел фінансування, складання калькуляції витрат, визначення термінів виконання робіт проекту, розрахунок та розподіл ресурсів, підбір команди виконавців проекту, управління якістю, управління ризиками, контроль за виконанням проекту тощо. Даний підхід — запорука успіху і процвітання сучасної компанії, спосіб забезпечення і підвищення її конкурентоспроможності на національному і міжнародному ринках, оскільки саме через УП здійснюється інноваційна діяльність, удосконалюються товари і послуги, впроваджуються принципово нові продукти. Особливо актуальним стає впровадження методів управління в сучасних умовах інтенсивного розвитку інвестиційних та інноваційних процесів як в нашій країні, так і в усьому світі.

Отже, в сучасній практиці проектний підхід стає методологічною основою й провідним методом організації інноваційної діяльності, а проект виконує функції технологічно-конструкторської розробки процесу реалізації інновацій, переведення теоретичних моделей на мову практичних дій і процедур. Перевагами проектної технології реалізації нововведень є її гнучкість, можливість адаптації до різних за цілями, змістом та масштабністю інновацій, ефективне використання ресурсів, досить швидке набуття знань і досвіду, необхідних при впровадженні інших нововведень, надійність у досягненні й моніторингу результатів.

1. Федорчак О.В. Проектний підхід як інноваційний механізм державного управління [Електронний ресурс] - Режим доступу: [/academy.gov.ua/ej/ej3/txts/TEKNOLOGIYA/02-FEDORCHAK.pdf](http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/TEKNOLOGIYA/02-FEDORCHAK.pdf)

2. Бушуєв С.Д. Практика проектного менеджменту «крок за кроком» [Електронний ресурс] / Бушуєв С.Д. – Ч. 1. – Режим доступу: elearn.univector.net/mod/resource/view.php?id=1229.

3. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України: практ. посіб. / Анатолій Чемерис; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : Софія-А. – 2012. – 84 с.

КОНТРОЛІНГ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ФАКТОР СПРИЯННЯ ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Копитко М.І., 2015

З метою досягнення стабільного рівня економічної безпеки, який дозволить покращити стан інноваційного розвитку промислових підприємств, доцільно організувати **контролінг функціонування системи економічної безпеки**, під яким розумітимемо концентрацію контрольних дій у всіх функціональних сферах, вчасне виявлення розбіжностей планових та фактичних результатів діяльності у кожній з цих сфер.

До завдань контролінгу функціонування системи економічної безпеки промислових підприємств можна віднести:

- моніторинг ходу процесу з досягнення рівня планових показників у всіх функціональних сферах;
- встановлення рівня відхилення фактичних значень від запланованих;
- визначення стану економічної безпеки промислових підприємств за рівнем відхилення планових та фактичних значень показників;
- здійснення заходів оперативного управління для зниження рівня розбіжностей планових та фактичних значень показників;
- зміна цілей діяльності підприємства та корегування значень планових показників відповідно до змін умов внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Із аналізу завдань контролінгу функціонування системи економічної безпеки промислових підприємств можна зробити висновок, що даний вид управлінської діяльності повинен окрім внутрішнього контролю забезпечувати формування інформаційної бази процесу, а також аналіз та внесення змін до ведення стратегічного та оперативного планування у зв'язку із виявленими під час контролю фактами.

Для досягнення високої результативності контролінгу функціонування системи економічної безпеки промислових підприємств необхідно дотримуватися чіткої структуризації та послідовності його етапів за наступним алгоритмом:

- 1) визначення об'єкта контролінгу – управлінські рішення щодо функціонування системи економічної безпеки;
- 2) розроблення основ стратегічного та оперативного контролінгу із визначенням основ довго- та короткострокових цілей у сфері забезпечення економічної безпеки промислових підприємств;
- 3) формування та ранжування показників, які будуть базовими для контролю;
- 4) присвоєння, визначеним у попередньому етапі показникам, кількісних чи якісних значень, які виступатимуть плановими та еталонними для досягнення;
- 5) ведення моніторингу фактичних значень показників з метою їхнього порівняння із плановими;
- 6) формування звітів контролінгу, які повинні містити дані про фактичні значення показників; ступінь відхилення фактичних значень від планових; у випадку, якщо аналізований показник піддається кількісному розкладанню на окремі складові, – факторний аналіз рівня відхилення; дослідження умов внутрішнього та зовнішнього середовищ (дестабілізуючих чинників), що стали передумовою відхилень; встановлення осіб, які не зупинили та не перешкодили настанню негативних відхилень значень показників [1, с. 155-158].
- 7) визначення умов та термінів контролю щодо виявлених проблем;
- 8) розроблення рекомендацій щодо нівелювання діапазону відхилень у випадку неможливості їхнього уникнення та виправлення з подальшим внесенням змін до стратегічного та оперативного планів промислових підприємств.

Таким чином, організування на промислових підприємствах контролінгу функціонування системи економічної безпеки сприятиме досягненню цілей діяльності, зокрема в інноваційній сфері.

1. Білоус Я.Ю. Аналіз підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства» / Я.Ю. Білоус // *Економіка Менеджмент Підприємництво*, 2011. – № 23 (II). – С. 241-247.

КОМПЛЕКСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

©С.В. Коробка, 2015

Аналізуючи сучасний стан розвитку сільських територій можна говорити про, глибоку довготривалу кризу, тобто про занепад виробництва, зuboжіння сільського населення, відсутність мотивації до праці, значна частка безробітних, міграція населення, руйнування соціальної інфраструктури. Уряд нашої країни останнім часом проводить конкретні заходи направлені на розв'язання зазначених проблем, про які відзначено у наступних нормативно-правових актах: “Про рекомендації парламентських слухань на тему: “Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства й харчової промисловості України”” [1], “Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року” [2], “Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року” [3].

Ключовими тезисами зазначених нормативних актів є поняття: “комплексність”, “комплексний розвиток”. Проте, у даних документах немає єдиного визначення термінів “комплексний розвиток територій”, “забезпечення розвитку територій”, а наукове значення має нечітке визначення. Саме тому виникає потреба у дослідженні змісту комплексного розвитку сільських територій та у формуванні інноваційної інфраструктури сільських територій.

Комплексний розвиток сільських територій означає цілеспрямовану зміну інституційних, екологічних, економічних, демографічних, соціальних, культурних, побутових та інших найважливіших факторів, що визначають напрямки та безпосередньо впливають на зростання рівня і якості життя населення та забезпечують недопущення чи подолання бідності [3]. Варто відзначити, що зазначені зміни відбуваються на основі збереження прав власності, ефективного і раціонального використання локальних ресурсів. Однією з передумов збільшення виробництва сільськогосподарської продукції можна вважати становлення малих форм господарювання на сільських територіях, що дасть можливість підвищити стійкість агропродовольчої системи до глобальних викликів, сприятиме формуванню конкурентного середовища в аграрному секторі економіки на засадах рівності суб'єктів господарювання та раціональному використанню природних ресурсів, підвищенню доходів домогосподарств та зниженню рівня бідності на селі.

За даними статистики в Україні функціонує 40,7 тис фермерських господарств (з площею до 10 га) та 4,2 млн. особистих селянських господарств з земельною площею 1,5 га. Вони забезпечують виробництво понад 50% валової продукції сільського господарства, та забезпечують місцем праці 80% осіб зайнятих у сільському господарстві.

У організаційно-правовій структурі господарювання значну питому вагу мають особисті селянські господарства, частина з яких працює як сімейні фермерські господарства, або малі сільськогосподарські підприємства. При цьому на сьогоднішній день законодавчо відсутні норми регулювання їх діяльності, порядок трансформації їх у малі фермерські господарства, що призводить до обмеження участі їх в аграрному ринку. Незважаючи на такі умови функціонування, особисті селянські господарства все більше адаптуються до умов ринкового середовища, що в свою чергу за сприятливих умов призведе до формування з них нових фермерських господарств.

Відбувається процес розшарування господарств за наявністю виробничих ресурсів – людських, земельних, технічних, біологічних та доходністю їх діяльності. Що стосується людського чинника то його частка загалом послаблюється. Розмір земельних ресурсів є індикатором характеру його сільськогосподарської діяльності, тобто чи воно є споживчого чи товарного спрямування. Так господарства з площею 1 га виробляють продукцію для власного споживання, а господарства площею більше 1 га можуть виробляти товарну продукцію, (проте це гіпотетичні показники, які не в повній мірі можуть характеризувати діяльність господарств про що свідчать статистичні дані). Варто відзначити, що господарства у користування яких є понад 1 га земельної площі краще забезпечені виробничими ресурсами.

Заходи, державної політики, які реалізуються на сільських територіях України мають на меті стимулювати широкий розвиток сільських територій, проте на практиці вони не сприяють поліпшенню економічному розвитку сільських територій. Основною причиною цього, є те що вкладання коштів було направлено на певну категорію підприємств, що в совою чергу призвело до нерівномірності розвитку сільських територій.

Комплексний розвиток сільських територій повинен передбачати розвиток сільської місцевості, як єдиної системи, в цілісності та життєздатності якої досягається пропорційністю та взаємопов'язаністю окремих багатофункціональних факторів, які б повністю могли б охарактеризувати потреби та можливості усієї системи та кожного з компонентів, а також інтересів системи більш високого порядку або рангу [2].

Підтримка розвитку сільських територій повинна спитатися на стратегію розвитку певної конкретно визначеної територій, яка має враховувати наступні чинники, а саме послуги та інфраструктура сільської території та наявність необхідної робочої сили.

Основними недоліками розвитку малих форм господарювання на сільських територіях є:

Несприятливе інституційне середовище (відсутність визнання і суспільно-економічного значення малих сільськогосподарських виробників для аграрного ринку нашої країни; відсутність пріоритетності малих форм господарювання над великими шляхом лобювання великого товаровиробника; відсутність стимулюючого впливу владних інституцій; відсутність згуртованості власників малих господарств, що в свою чергу призводить до неспроможності впливати на формування державної аграрної політики);

Економічна дискримінація (відсутність цілеспрямованих програм підтримки малих товаровиробників; обмежений доступ до діючих механізмів державної підтримки аграрного секторі економіки; ускладнений процес виходу до ринку фінансів, земельного та матеріально-технічного, а також збут продукції);

Соціально-демографічні обмеження (низький освітній та професійний рівень сільського населення, зниження трудового потенціалу сільських територій; соціальна ізоляція села; відсутність мотивації молоді до сільськогосподарського виробництва);

Не сформованість повноцінного законодавчого забезпечення сільського розвитку (відсутність чіткої регіональної та державної програми розвитку сільських територій; неефективне нормативно-правове забезпечення розвитку сільських територій; відсутність програм підтримки конкурентоспроможності виробників продукції на сільських територіях; відсутність регулювання виробничо-господарської діяльності сімейних форм господарювання на сільських територіях.

1. *Про рекомендації парламентських слухань на тему: “Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства і харчової промисловості України”:* Постанова Верховної Ради України від 6 квітня 2009р. № 1240-VI. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.

2. *Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року :* Постанова кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.

3. *Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року:* розпорядження Кабінету Міністрів України. Проект. – Режим доступу : minagro.gov.ua/page/?8781.

ЕКОМАРКЕТИНГ ЯК НАПРЯМ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

© Косар Н.С., Кузьо Н.Є., 2015

У сучасних умовах господарювання, коли швидко змінюються фактори маркетингового середовища підприємств, зміни відбуваються і у потребах та уподобаннях споживачів. Це змушує підприємства використовувати нові концепції управління, до яких належить насамперед концепція соціально-відповідального бізнесу, яка узгоджується з основними положеннями концепції Маркетингу 3.0, орієнтованої на надання цінності споживачам. Втілення цих концепцій пов'язане з раціональними використанням природних ресурсів, зменшенням негативного впливу його функціонування на довкілля, виготовленням безпечних для здоров'я споживачів та суспільства продуктів, що узгоджується з основними принципами екомаркетингу. Виробництво вищезазначених товарів дозволить підвищити конкурентоспроможність української продукції на ринках європейських товарів.

Питання екомаркетингу достатньо висвітлені у наукових публікаціях. Зокрема, у [1, с. 20-21] відзначено, що екомаркетинг має великі можливості стати одним із найдохідніших інструментів у боротьбі за споживача українського ринку, а екологічність товару як одна з його властивостей, стає фактором споживчого вибору. Актуальність використання екомаркетингу відображено і у [2], де показано його роль у вирішенні екологічних проблем суспільства. У [3] визначено роль екологічності продукції як важливого чинника її конкурентоспроможності, який забезпечує успіх багатьох відомих брендів. Проте поза увагою науковців часто залишається визначення соціальної та економічної ефективності використання екомаркетингу. Лише у [4, с. 33] наголошується, що на початковому етапі впровадження концепції екологічного підприємництва можна досягти економії 20–30 % природних ресурсів за рахунок більш економного використання сировини, матеріалів, палива та енергії. У наукових публікаціях відсутній також єдиний підхід до визначення сутності екомаркетингу.

Тому метою даної доповіді є визначення сутності екомаркетингу у сучасних умовах господарювання та соціально-економічного ефекту від його використання у практиці діяльності підприємства.

Серед українських виробників часто поширеною є думка, що використання концепції екомаркетингу пов'язане з додатковими витратами, яких можна уникнути. Це пояснюється тим, що часто ця концепція ототожнюється з технологією «на кінці труби» («end_of_pipe_technologies»), коли охорона довкілля зводиться до встановлення фільтрів та різноманітних очисних споруд [5]. Проте не враховується той факт, що екологічні зміни виробничого процесу передбачають зменшення споживання палива та енергії, що призводить до зменшення собівартості продукції. Позитивно на зростання попиту на товари впливає і той факт, що його виробник піклується про вирішення проблем довкілля.

Аналіз вторинної маркетингової інформації свідчить, що наявність споживчих запитів (готовність споживачів сплачувати вищу ціну за екологічність товарів) і розуміння товаровиробниками необхідності врахування екологічного чинника як складової конкурентоспроможності товарів, готовність вкладати кошти в екологічні проекти, компенсуючи їх за рахунок цінової надбавки), повинні бути забезпечені через дію ринкових механізмів узгодження екологічних потреб і пропозицій [3, с. 149]. Це вимагає від виробників збирання необхідної інформації про екологічні потреби на ринку і суспільства. Уже сьогодні у значній кількості споживачів є потреба у переробці старих батарей, акумуляторів, мобільних телефонів та інших пристроїв, але вони не можуть їх задовольнити.

Для України переробка відходів – це стратегічний напрям формування нових конкурентних переваг економіки, результатом яких виступатиме зменшення антропогенного навантаження на довкілля, а також послаблення енергетичної залежності від країн-експортерів енергоносіїв. Сьогодні розроблено та впроваджено в практичну діяльність низку прогресивних технологій, спрямованих на оптимізацію процесів збору та подальшої переробки відходів, однак для їх раціонального застосування необхідно сформувати відповідну систему економічних відносин між усіма суб'єктами процесу рециклінгу [6].

Уважне ставлення до споживачів, забезпечення сталого розвитку суспільства може гарантувати організації стабільну позицію у довгостроковій перспективі. Такі цінності підприємства слід відобразити

у його місії та донести через систему просування його товарів до споживачів, наголошуючи на його соціальній відповідальності.

Іноземні підприємства усвідомили справжній ефект (соціальний та економічний) від впровадження елементів соціальної відповідальності у свою діяльність, серед яких важлива роль належить екомаркетингу. Аналізуючи вторинну маркетингову інформацію щодо функціонування американських компаній, можна стверджувати, що наявна сильна позитивна кореляція між прибутковістю активів, продажу, капіталу, акцій і соціальною активністю компаній. Дослідження Walker Information дозволили встановити залежність між соціальною цінністю компанії (ефектом її позитивного впливу на суспільство), її репутацією та вірністю споживачів бренду. Визначено, що зростання соціальної цінності компанії на один пункт призводить до покращення репутації на 0,55 пункти, а економічної цінності - лише на 0,32 пункти. Отже соціальні показники впливають на репутацію компанії вдвічі більше, ніж економічні. Загальна прибутковість корпорацій, що мають високі фінансові та соціальні показники, за останні 15 років зросла на 43%, а лише фінансово успішних компаній, які не задіюють концепцію соціальної відповідальності - на 19%. Прибутковість продажу соціально активних компаній на 3% вище, прибутковість активів на 4% вище, а прибутковість капіталу на акції на 10% вище, ніж у соціально неактивних компаній [7, с.107-108]. Внаслідок впровадження принципів екомаркетингу підприємство також підвищує ефективність управління завдяки запобіганню соціальних, економічних, екологічних та юридичних ризиків.

У довгостроковій перспективі реалізація підприємством концепції екомаркетингу призведе до збільшення його частки ринку та прибутковості через лояльність споживачів до продукції такої компанії. Проте доцільно визначити ефективність та пріоритети концепції екомаркетингу в умовах фінансово-економічної кризи.

1. Андрієнко О. Сучасні маркетингові екологічні стратегії підприємств / О. Андрієнко // *Маркетинг в Україні*. – 2011. - № 3. – С. 20-23.

2. Шпилик С. Екомаркетинг як інструмент поліпшення іміджу підприємства / С. Шпилик, В. Фалович // *Соціально-економічні проблеми і держава*. - 2012. - Вип. 2 (7). - С. 289-298.

3. Ілляшенко С.М. Екологічність як чинник конкурентоспроможності продукції / С.М. Ілляшенко // *Актуальні проблеми економіки*. - 2012. - №9 (135). - С. 143-150.

4. Сокур М.І. Економічні аспекти екологічного маркетингу/ М.І. Сокур, І.В. Самоїленко // *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. Серія «Економічні науки»*. – 2013. – Вип. 4 (81). - С. 27-34.

5. Галечьян Н.В. Чем выгода экологически благополучного имиджа компании [Электронный ресурс]/ Н. Галечьян – Режим доступу: ci-journal.ru/article/103/200802eco_marketing.

6. Kosar N.S. Recycling – principal tendency of environmental marketing development in Ukraine / N.S. Kosar, N.E. Kuzjo, Ju.R. Sokil // *Вісник Національного університету „Львівська політехніка” „Логістика”*. - 2014. - № 789. – С. 47-54.

7. Сталінська Г.О. Соціальна складова корпоративного управління: вплив на ефективність діяльності ТНК / Г.О. Сталінська // *Культура народів Причорномор'я*. – 2007. – № 99. – С. 105-109.

РОЗВИТОК МЕТОДІВ ОЦІНКИ КОМЕРЦІЙНОЇ ВАРТОСТІ ПАТЕНТІВ

©Косенко О.П., 2015

Серед переваг використання індексів цитування патентів в наукових дослідженнях, найбільш важливим в контексті нашого дослідження є вплив цитування патентів на їх вартість. Використання цитат в журналах, патентах та інших джерелах допомагає визначити, чи досяг науковий продукт кінцевого споживача, чи є організація високопродуктивною у «своїй» галузі. Індикатор «аналіз патентних цитат» дозволяє досліджувати вплив науки на технології, визначити значущість та ефективність результатів творчої праці підприємств [1]. Чим більш важливим і значущим є винахід, тим більша вірогідність того, що розділи його заявки будуть цитувати послідовники. Патентні цитати мають більш вагомий економічний та правовий наслідок, так як, на відміну від цитування статей, вони визначають сферу використання патентів. Традиційні підходи до визначення вартісної оцінки інтелектуально-інноваційних технологій (ІТ) загальновідомі, але вони не враховують, на наш погляд, важливої складової, яка пов'язана з індексом цитування ІТ. Його врахування при оцінці патенту, який і складає основу ІТ, може зводитися до такого:

$$U_{пат}^{факт} = F(U_{пат}^{трад}; K_{цит}^{нам}), \quad (1)$$

де: $U_{пат}^{факт}$ – фактична вартість патенту; $U_{пат}^{трад}$ вартість патенту, визначена традиційним методом (витратним, дохідним, порівняльним або їх комбінаціями); $K_{цит}^{нам}$ – коефіцієнт цитування патенту.

Встановлювати прямий зв'язок коефіцієнту цитування з вартістю патенту, на наш погляд, є недоречним, так як сила впливу $K_{цит}^{нам}$ на кінцеве значення $U_{пат}^{факт}$ буде надмірним і придбання патенту по такій ціні може звести комерційні перспективи використання патенту у ліцензіата в зону збитків. Наші пропозиції з цього приводу пов'язані не з загальною ціною (вартістю) патенту $U_{пат}^{факт}$, а тільки з тою частиною вартості, яка знаходиться між мінімальною $U_{мін}^{нам}$ та максимальною $U_{мах}^{нам}$ ціною. Тобто позитивні характеристики цитування патенту можуть впливати тільки на частку $\gamma_{розроб}^{нам}$ додаткового прибутку $\Pi_{розроб}^{нам}$ розробника ІТ від споживання патенту в ліцензіата. Врахування індексу цитування патенту, як інтелектуальної основи ІТ, пропонується здійснювати з використання наступних підходів.

Перший варіант визначення значення $K_{цит}^{нам}$ пов'язаний з аналогічними дослідженнями, які проводили вчені каліфорнійського університету Халл Х.Б. та Яффе А. [2]. На основі інформації про цитування патентів, виданих в США, вони прийшли до обгрунтованого висновку, що наявність цитування суттєво впливає на комерційну цінність патенту. За результатами їх досліджень, більше 25 відсотків патентів США зовсім не мають посилань, а 0,01% мають більше 100 посилань [3].

Рекомендації Халл Х.Б. та Яффе А. [2] дозволяють апріорі знайти значення $K_{цит}^{нам}$ за такою шкалою:

1-6 цитувань даного патенту підвищує його вартість на 3 %, тобто $K_{цит}^{нам} = 0,03$;

7-10 цитувань даного патенту підвищує його вартість на 10%, => $K_{цит}^{нам} = 0,1$;

11-20 цитувань даного патенту підвищує його вартість на 35 %, => $K_{цит}^{нам} = 0,35$;

більше 20 цитувань даного патенту підвищує вартість на 54 %, => $K_{цит}^{нам} = 0,54$.

Другий варіант передбачає знаходження вже зваженого значення $K_{цит}^{нам}$ для i -го патенту, яке ми пропонуємо здійснювати, враховуючі перехресні патентні цитування в одній технологічній, коли є варіантна ринкова позиція технологічного продукту і у споживача є можливість вибору однієї технології з декількох альтернативних [3]. При цьому, якщо оцінювання патенту проводиться з метою вибору кращого з ряду альтернативних для виконання однієї і тієї ж задачі, розрахунок значення $K_{цит}^{нам}$ пропонується проводити по наступній формулі:

$$K_{циті}^{nam} = 1 + \left(\frac{(P_{циті}^{цит} - P_{циті,мін}^{цит})}{P_{циті,мак}^{цит}} \right), \quad (2)$$

де $P_{циті}^{цит}$, $P_{циті,мін}^{цит}$, $P_{циті,мак}^{цит}$ - рейтинг патентів по індексу цитування, відповідно, даного (i -го) патенту, патенту з мінімальним та максимальним рейтингом.

Пропонований методичний підхід оцінювання значення $K_{циті}^{nam}$ раціонально використовувати у випадках, якщо оцінювання патенту проводиться з метою вибору кращого з ряду альтернативних для виконання однієї і тієї ж задачі (патенти в одній технологічній сфері, наприклад, ряд патентів по удосконаленню укладання статорної обмотки асинхронних машин або по розташуванню та кутах нахилу площин різців для механічної обробки металу).

Третій варіант передбачає знаходження зваженого значення $K_{циті}^{nam}$ для i -го патенту, яке пропонується здійснювати, враховуючі всі (i патентні і не патентні) цитування даного патенту в різних сферах діяльності і різними суб'єктами цитування (як самоцитування, так і цитування іншими авторами). При цьому є можливість оцінювання коефіцієнту $K_{циті}^{nam}$ для одиночного патенту або для патентів, непов'язаних між собою сферою використання. Зазначимо, що така ситуація в інтелектуально-інноваційній діяльності підприємств виникає значно частіше.

Якщо оцінювання проводиться для одиночного патенту або декількох не пов'язаних між собою патентів, формула (2) набуває наступного вигляду:

$$K_{циті}^{nam} = 1 + \delta + \left(\frac{(\Pi_{циті,важкі}^{цит} - \Pi_{циті,зці}^{цит})}{\Pi_{циті,важкі}^{цит}} \right), \quad (3)$$

де $\Pi_{циті,важкі}^{цит}$, $\Pi_{циті,зці}^{цит}$ - відповідно, зважена і загальна кількість цитувань i -го патенту; δ - коефіцієнт цитат найнижчого рівня, враховує наявність і кількість цитат найнижчого рівня, які не підлягають зважуванню (якщо є в наявності тільки ці цитати, то $\Pi_{циті,важкі}^{цит} = \Pi_{циті,зці}^{цит}$).

Необхідність введення в формулу (3) коефіцієнту δ пояснюється тим, що переважна більшість вітчизняних патентів (по нашим оцінкам приблизно 50-70 %) зовсім не мають цитування. Тобто сам факт наявності цитування патенту вже сам по собі заслуговує на підтримку. На практиці коефіцієнт δ визначається експертним шляхом і знаходиться в інтервалі 1,00...1,30.

Четвертий варіант рекомендацій передбачає певне поєднання другого та третього варіантів. При цьому знаходження зваженого значення $K_{циті}^{nam}$ для i -го патенту, яке ми пропонуємо здійснювати, враховуючі всі (i патентні і не патентні) цитування даного патенту (третій варіант методичних рекомендацій), але всю цю роботу пропонується проводити в одній технологічній сфері, на що вказують П.Г.Перерва та Н.П.Ткачова [4], як це було в другому варіанті рекомендацій.

1. Косенко О.П. Цитування патентів як фактор їх комерційного потенціалу / О.П.Косенко // *Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»* : Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. - Випуск 11(42).- Луцьк, 2014.- С.127-137.

2. Hall Bronwyn H. Market Value and Patent Citations / Hall Bronwyn H., Adam Jaffe // *Rand Journal of Economics*, Vol. 36 (1), Spring 2005, pp. 16 - 38.

3. Перерва П.Г. Трансфер технологій : монографія / [П.Г. Перерва, Д. Коциски, Д. Сакай, М. Верешне Шомоши]. - Х. : Віровець А.П. «Апостроф», 2012. - 668 с.

4. Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства / П.Г. Перерва, Н.П. Ткачова // *Економіка розвитку*. - Харків : ХНЕУ, 2011. - № 4 (60). - С. 116-120

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ТРАНСФЕРНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ

©Косовська В.В., 2015

В сучасних умовах конкурентної ринкової економіки велика кількість підприємств відчуває потребу в ефективному управлінні, яке може бути забезпечене на основі комплексного підходу. У зв'язку з тим більшість управлінців вкладає значні кошти в пошуки та впровадження нових методів управління підприємством, які б максимально враховували потенційні можливості чинників внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства і таким чином забезпечили досягнення високих фінансово-економічних показників. В багатьох випадках керівництво підприємства недостатньо оцінює потенціальні можливості підприємства, зокрема трансферний потенціал, тобто можливості акумулювати на умовах трансферу прав інтелектуальної власності, технологій, інноваційної продукції, фінансових та інших ресурсів, а також здійснювати їх передачу споживачам, бізнес-партнерам, тощо [1]. Однак виявлення трансферного потенціалу підприємства ще не означає вирішення актуальних виробничо-господарських та фінансових проблем, тому для його реалізації необхідно розробити трансферну систему підприємства, яка може бути створена на основі загальноприйнятих принципів побудови систем з метою ефективного використання трансферного потенціалу підприємства.

Основне призначення трансферної системи полягає у забезпеченні підвищення ефективності управління виробничою, господарською, організаційною, інноваційною та фінансовою діяльністю підприємства шляхом контролю та організації взаємовигідних операцій обміну та переміщення об'єктів трансферу.

Трансферна система повинна формуватися на основі розвитку і поєднанні в єдину систему трансферних операцій, які передбачають передачу на певних договірних умовах різних видів ресурсів, носіїв знань, умінь, навичок, а також інформації одним суб'єктом іншому суб'єкту. В процесі функціонування підприємства трансферні операції відбуваються між структурними підрозділами та відділами самого підприємства (внутрішній трансфер), а також між підприємством і суб'єктами його зовнішнього середовища, а саме постачальниками, споживачами, органами державної влади, банками, інвесторами тощо (зовнішній трансфер). Проте ці операції відбуваються шляхом централізованого способу управління, що недостатньо враховує потенційні можливості трансферу як системи, тому викає потреба створення трансферної системи підприємства.

Трансферна система це сукупність взаємопов'язаних операцій переміщення та обміну ресурсами (сировинними, енергетичними, трудовими, фінансовими), інформацією, технологіями та інноваціями з метою забезпечення оптимального функціонування підприємства та його структурних підрозділів.

Таким чином основна задача трансферної системи полягає в забезпеченні сумісно з системою управління оптимального функціонування підприємства. Під поняттям «оптимальне функціонування» розуміється підтримка трансферною системою організації виробництва готової продукції, яка є конкурентоздатна на внутрішніх та зовнішніх ринках, а на її виробництво потребуються мінімальні кошти, час, обсяги різних видів енергоносіїв і матеріальні та трудові ресурси.

Враховуючи те, що система створюється вперше, необхідно обґрунтувати базові принципи її побудови, а також сформулювати основні функції, які вона повинна виконувати в загальній структурі управління підприємством.

Основні принципи та закони управління для різних видів підприємств розробили представники класичної школи А.Файоль, Ф.-У. Тейлор та Г.Форд, а такі відомі вчені в галузі кібернетики як Н.Вінер, У.Ешбі, С.Бір та В. М. Глушков, сформулювали принципи побудови різноманітних систем, таких як технічні, кібернетичні, економічні, управлінські і інші. В їхніх працях запропоновано достатньо велику кількість принципів з яких для побудови трансферної системи доцільно використати лише основні принципи, такі як: системності, надійності, розвитку, адаптивності, простоти, гнучкості та економічної ефективності.

На основі використання вище перерахованих принципів побудована трансферна система повинна виконувати певні функції, які б узгоджувалися з функціями загальної системи управління підприємства

або доповнювати функції системи управління.

Для визначення функцій трансферної системи виникає потреба врахувати особливості об'єктів трансферної системи, до яких передовсім відносяться основні види ресурсів (сировинні, енергетичні, трудові та інвестиційні). Лише шляхом максимального врахування характеристик та особливостей трансферу окремих видів ресурсів, які використовує підприємство та їх значення в загальному процесі виробництва можна збудувати трансферну систему, котра може виконувати задані функції. Оскільки, трансферна система підприємства призначена для організації та контролю оптимального переміщення сировинних, енергетичних, трудових та інших ресурсів, а також продукції в тому числі напівфабрикатів в межах підприємства і поза його межами., то основна функція трансферної системи полягає в підтриманні системи управління підприємством з метою підвищення господарсько-економічних показників діяльності підприємства.

Таким чином враховуючи особливості окремих видів ресурсів основними функціями трансферної системи підприємства є:

Організація переміщення сировинних ресурсів, напівфабрикатів, продукції незавершеного виробництва та готової продукції на підприємстві.

Забезпечення залучення всіх видів енергетичних ресурсів та контроль за їх оптимальним споживанням з метою мінімізації їх обсягу на потреби основного та допоміжного виробництва.

Організація формування, переміщення та оптимального розподілу трудових ресурсів підприємства.

Впровадження інновацій, високотехнологічних розробок і нових технічних рішень на підприємстві, а також залучення інвестиційних ресурсів з метою розвитку та підвищення економічної ефективності підприємства.

Забезпечення вчасного обміну інформацією про переміщення сировинних, трудових, фінансових та інших видів ресурсів, напівфабрикатів та готової продукції.

Вибір способів і засобів переміщення ресурсів, напівфабрикатів та продукції незавершеного виробництва в межах підприємства.

З метою підвищення ефективності управління підприємством доцільно створити трансферну систему на основі базових принципів, яка повинна виконувати сформульовані функції для оптимальної діяльності підприємства.

1. Князь С.В. *Трансферний потенціал інноваційного розвитку машинобудівних підприємств: [монографія] / С.В. Князь.- Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 332с.*

ВИКОРИСТАННЯ АУТСОРСИНГУ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ НАУКОЄМНИХ ПОСЛУГ

© Кошевий М.М., 2015

Практика аутсорсингу в сучасному світі набуває все більшого поширення. За останнє десятиліття аутсорсинг став впроваджуватися також і в підприємницькій структурі. Про зростаюче наукове та практичне значення ролі аутсорсингу в процесі управління сучасними підприємствами за кордоном говорить той факт, що майже 90% сучасних іноземних підприємств використовують даний підхід для реалізації хоча б одного бізнес-процесу.

Термін «аутсорсинг» з'явився на початку 80-х років ХХ століття і з того часу став застосовуватися для позначення однієї з сучасних технологій управління, що складається в передачі сторонньому виконавцю різних секторів діяльності, які раніше реалізовувалися усередині даної організації. Можливість зосередитися на виконанні своєї основної діяльності, доручаючи виконання будь-якої іншої діяльності зовнішнім постачальникам послуг, становить головну привабливість аутсорсингу для замовника [1]. Так прикладами використання аутсорсингу є передача всіх функцій бухгалтерії спеціалізованій сторонній фірмі, передача сторонньому виконавцеві функцій кадрового менеджменту, виконання функцій служби маркетингу стороннім виконавцем тощо.

Аутсорсингова схема має певні переваги в порівнянні з традиційними організаційними схемами управління: використання новітніх технологій і досвіду у відповідних галузях діяльності; використання висококваліфікованих фахівців; підвищення якості послуг; зниження витрат за рахунок витрат на організацію та утримання ліквідованих робочих місць, за рахунок використання стандартизованих рішень тощо; концентрація на основних видах діяльності; можливість швидкої та гнучкої реакції на зміну соціально-економічних умов тощо [2].

Аутсорсинг досліджень і розробок або аутсорсинг наукоємних послуг набув широкого поширення в кінці ХХ – на початку ХХІ вв. завдяки інтеграції технологій та розширенню ринків високотехнологічної продукції. Скорочення життєвого циклу продуктів і технологій змушує компанії безперервно прискорювати розробку та ринкове просування новинок. Конкуренентоспроможність у високотехнологічних галузях промисловості залежить вже не стільки від розробки нових моделей продукції, скільки від здатності компанії зробити правильний вибір технологічного рішення. Залишаючи за собою принциповий вибір технологічних рішень, провідні світові компанії зацікавлені в залученні зовнішніх організацій для виконання робіт, пов'язаних з доведенням цих рішень до конкретного продукту та споживача.

Використання аутсорсингу для поширення наукоємних послуг дозволяє отримати певні переваги: скорочення витрат виробництва; «фокусування» компанії; доступ до кращих світових виробничих технологій; звільнення внутрішніх ресурсів для інших цілей; ефективне використання обладнання, знань, технологій компанії-аутсорсера; скорочення некерованих чинників; «звільнення» основних засобів; поділ ризиків тощо.

Таким чином, аутсорсинг наукоємних послуг здійснюється з метою передачі певних функцій іншому підприємству, зниження витрат, удосконалення роботи підприємства та підвищення рівня його конкурентоспроможності.

Незважаючи на наявні недоліки аутсорсингу, переваги його застосування більш значущі, адже кожне підприємство прагнути мінімізувати витрати та максимізувати прибуток.

1. Куцин Є.М. *Теоретичні та прикладні аспекти аутсорсингу [Текст] / Є.М. Куцин // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – №1. – С. 213-217.*

2. Микало О.І. *Аналіз та класифікація форм аутсорсингу [Текст] / О.І. Микало // Економічний простір. – 2010. – № 37. – С. 216-222.*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

© Кузьмін О.Є., Мельник О.Г., 2015

Угоду про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС), яка є одним із найбільш масштабних та всеохоплюючих міжнародних нормативно-правових документів, що визначає взаємовідносини між Україною та ЄС на засадах політичної асоціації та економічної інтеграції, було підписано у частині політичних положень 21.03.2014 р., а в частині торговельно-економічних і галузевих положень – 27.06.2014 р., а синхронне ратифікування Верховною Радою України та Європейським парламентом цієї Угоди відбулось 16.09.2014 р. З 01.11.2014 р. розпочалось тимчасове застосування Угоди за окремими розділами, а повністю вона набере чинність після її ратифікації усіма країнами ЄС (крім Розділу IV «Торгівля та пов'язані з торгівлею питання», тимчасове застосування якого повинно розпочатись із 01.01.2016 р.). Угода про Асоціацію передбачає створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС, яка створюватиметься поступово (впродовж 10 років) та передбачатиме істотну лібералізацію торгівлі на засадах ліквідації тарифів та квот, запровадження єдиних правил визначення походження товарів, уніфікування технічних регламентів, процедур, санітарних та фітосанітарних вимог відповідно до європейських, спрощення митних процедур тощо. Водночас, ЄС ще у 2014 р. розпочав застосування відносно України одностороннього режиму автономних торговельних преференцій, який передбачає скасування ввізних мит на 94,7% від усього обсягу промислових товарів (групи товарів 25-97 згідно з УКТ ЗЕД) та на 83,4% від усіх товарних позицій сільськогосподарських товарів та продуктів харчування (товарні групи 1-24 згідно з УКТЗЕД), у тому числі на 15,9% сільськогосподарської продукції встановлюються нульові тарифні квоти [1].

Угода про Асоціацію між Україною та ЄС створює нові можливості для розвитку вітчизняних підприємств у контексті активізування зовнішньоекономічної співпраці із європейськими контрагентами, виходу на європейський ринок. Найбільш перспективним ринок ЄС на сьогодні є для виробників сільськогосподарської продукції, що підтверджується інтенсивним вичерпуванням встановлених квот у 2014-2015 рр. на експорт пшениці, кукурудзи, меду, виноградного та яблучного соків, крупи і муки. Водночас, за такими товарними позиціями, як свинина та телятина, крохмал, цукор, гриби, молочна продукція, квоти були практично не використані, що пов'язано насамперед із невідповідністю вказаної продукції європейським вимогам та стандартам. Також перспективним ринок ЄС є для підприємств легкої промисловості (які в Україні масово працюють у митному режимі переробки, тобто на давальницькій сировині із країн ЄС), хімічної промисловості, підприємств сфери ІТ-технологій (надзвичайно динамічно розвиваються завдяки потужному інтелектуальному потенціалу), туристичних, логістичних, будівельних підприємств. Ключовим завданням, що постає перед переважною частиною українських товаровиробників в умовах Євроасоції, є забезпечення власної діяльності відповідно до європейських технічних регламентів, стандартів та вимог, а це вимагає значних інвестиційних ресурсів для технологічного оновлення виробництва, впровадження сучасних стандартів якості та відповідності, здійснення реорганізаційних та реструктуризаційних процесів. Найбільш дорогавартісними такі перетворення, за прогнозами експертів, будуть для підприємств машинобудівної сфери, які задля виживання змушені переорієнтовуватись з ринків країн СНД на ринки Європи.

1. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.

ІНФОРМАЦІЙНА ІНТЕГРАЦІЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

© Кузьміна О. В., 2015

Провідну роль в управлінні сучасною логістичною системою промислового підприємства відіграють логістичні інформаційні потоки, які можна вважати первинними, хоча їх фізична природа відрізняється від природи вихідних матеріалів. А скорочення часу виконання замовлення і загальних логістичних витрат, підвищення рівня ефекту від логістичної діяльності та конкурентоспроможності підприємства є результатом такого управління. Крім того, підсистема стратегічного управління підприємством тісно взаємопов'язана з основними потоками логістичної інформаційної системи, які містять маркетингову, фінансову, виробничу інформацію та інформацію про збут.

Слід зазначити, що досить широке коло науковців присвятило увагу вивченню питання формування теоретичних і прикладних засад логістичного управління. Серед них багато вітчизняних вчених, наприклад, Є. Голиков, Є. Крикавський, В. Кузнецов, Р. Ларіна, В. Ніколайчук, В. Пілюшенко, В. Пурлик, І. Смірнов, А. Фоменко, Л. Фролова, Н. Чухрай та ін. Однак здійснені дослідження через мінливість економічного середовища не вирішують в повній мірі всіх сучасних проблем ефективності управління логістичною діяльністю підприємства. У зв'язку з цим продовжує набувати актуальності проблема інформаційної інтеграції логістичної системи промислового підприємства.

Метою дослідження є побудова загальної схеми інформаційної інтеграції логістичної системи підприємства, яка б спрощувала розуміння процесу управління логістичними інформаційними потоками на промисловому підприємстві.

Враховуючи теоретичні надбання науковців в теорії управління і логістики та практичну специфіку управління логістичними інформаційними потоками підприємства, вважаємо за доцільним виділити не три загальноприйняті рівні управління, а чотири, взаємозв'язок між якими встановлений низхідними та висхідними інформаційними потоками, як це показано на рис. 1. З рисунка видно, що кожний з наступних висхідних рівнів управління інформаційно залежить від попереднього – отримання відповідної інформації з нижчого рівня забезпечує процедуру прийняття управлінського рішення на наступному вищому рівні:

- вищий (стратегічний) рівень управління – інформація використовується для визначення і формування стратегії та політики прийняття рішень щодо управління логістичними потоками. Це інформація для організації діяльності в цілому, для кожної бізнес-одиниці та для кожної логістичної функції;

- середній (тактичний) рівень – управлінська інформація для планування і прийняття конкретних рішень щодо управління логістичними потоками, які орієнтовані на розв'язання структурованих та частково структурованих задач;

- контроль та управління логістичними функціями (оперативний) – інформація для планування та контролю логістичних операцій, які реалізують прийняті рішення щодо управління логістичними потоками, тобто оперування інформаційними потоками, пов'язаних з оперативними діями;

- поточне управління логістичними операціями – інформація для формування відповідей на запити і виконання логістичних операцій та логістичних функцій.

Аналіз функціонування існуючої на підприємстві системи логістичних потоків зазвичай спрямований на виявлення «вузьких місць», зайвих ланок. А впровадження системи інформаційної логістики забезпечить перебудову та оптимізацію, перш за все, системи логістичних інформаційних потоків, яка є складовою частиною інформаційної інфраструктури підприємства.

Структура логістичної системи підприємства визначається специфікою матеріального потоку та забезпечується логістичною інформаційною системою відповідними зв'язками та взаємозалежністю. Підтримка ефективності управління відповідними логістичними інформаційними потоками можлива лише за умов вертикальної та горизонтальної інтеграції. При цьому якщо вертикальна інтеграція зв'язує планову, диспозитивну і виконавчу підсистеми, то горизонтальна інтеграція зв'язує окремі комплекси задач в останніх двох підсистемах. З точки зору логістики провідну роль в усій архітектурі логістичної системи відіграють диспозитивні підсистеми, як системи, що окреслюють коло вимог стосовно

Рис. 1. Інформаційна інтеграція логістичної системи підприємства (ЛСП)*

*Власна побудова автора за результатами досліджень

Такий вибір пояснюється можливістю більш детально дослідити процес управління логістичними потоками підприємства та подальшою реалізацією координації руху укрупнених логістичних інформаційних потоків з метою підвищення рівня логістичного управління промисловим підприємством.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ БЕЗПЛОТНИХ АВІАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ В УКРАЇНІ

©Купріянова В.С., Матюшенко І.Ю., 2015

Одне з найважливіших напрямків в сучасній авіації пов'язане з розробкою безпілотних літальних апаратів (БПЛА). Під цим терміном прийнято розуміти апарат, призначений для польотів в атмосфері Землі або в космічному просторі, який не має екіпажу і керується автоматично за допомогою пристроїв або на відстані з командного пункту. Таким чином, БПЛА – це не просто новий клас літальних апаратів, а якісно більш високий рівень розвитку не тільки військової, але й цивільної авіації.

Сучасний комплекс БПЛА є високотехнологічною системою з елементами штучного інтелекту, інтегрованою в загальновійськову систему збору інформації та прийняття рішень. БПЛА входять до складу досить складних технічних систем – безпілотних авіаційних комплексів (БПАК) з наземними пунктами управління, обробки отриманої інформації, засобами зв'язку, транспортування і навантаження БПЛА, їх ремонту і т.п.

Сьогодні БПЛА використовуються для боротьби з наркоторгівлею, моніторингу та супроводу ліквідації надзвичайних ситуацій, запобігання катастроф і техногенних аварій, а також для забезпечення моніторингу газотранспортної системи. Але, військові завдання по важливості, складності, особливим умовам і іншим екстремальним чинникам перевершують цивільні, і тому основні тенденції сучасного та перспективного розвитку БПЛА пов'язують, в першу чергу, з військовим призначенням.

Проблематика перспектив і основних тенденцій розвитку БПАК в Україні не втрачає своєї актуальності. Існуючий стан проблем вже неодноразово піддавався критиці.

Перша проблемою є унікальна можливість наукового і виробничого потенціалу України у розробці та створенні БПЛА, яка не використовується повною мірою. За роки незалежності жодне міністерство і відомство не змогло замовити та завершити розробку БПЛА, незважаючи на наявність таких організацій, а саме:

– Харківське державне авіаційне виробниче підприємство «ХДАВП», Державне підприємство Міністерства оборони України «Чугуївський авіаремонтний завод», ДНВП «Об'єднання Комунар», НДІ проблем фізичного моделювання Національного аерокосмічного університету «ХАІ», КБ «Авіа», ВАТ «КБ «Зліт» (м. Харків);

– ВАТ «Мотор-Січ» (м. Запоріжжя);

– ДП ЗМБК "Івченко-Прогрес" (м. Дніпропетровськ);

– ДП "Орізон-Навігація" (м. Сміла);

– НВП «Укртехно-Атом», ТОВ «Юавіа» (м. Київ);

– ОКБ «ТЕКОН-Електрон» (м. Львів).

Далеко не повний перелік державних підприємств і організацій-ентузіастів говорить про досить солідний науковий, технічний і технологічний потенціал в Україні, який через відсутність державного фінансування, привабливості для інвестування приватним бізнесом і недалекоглядною військово-технічної політикою може втратити свою актуальність.

Друга проблема лежить в області організації в Україні повного замкнутого циклу розробки і виробництва БПАК силами виключно вітчизняного ВПК. Сьогодні десятки підприємств займаються даними питаннями, хоча юридичної підстави для цього у більшості з них немає, результати їх роботи є дослідними зразками, які використовують зарубіжну елементну базу, що ставить під питання можливість подальших успішних випробувань, постановки на озброєння і експлуатації.

Початкові етапи створення складної наукомісткої програми БПАК вимагає використання великого обсягу інформації та залучення експертів. Автори пропонують побудувати процедуру обґрунтування вибору напрямків розвитку БПАК, для цього необхідно визначити можливі державні інтереси, розвиток високих технологій, зайнятість населення в авіапромислової сфері і т.п.

На першому етапі має бути створена група державних чиновників, яка включає наукових експертів,

фахівців з економіки, великих промисловців здатних оцінити доцільність розвитку БПАК.

На другому рівні здійснюється вибір виду або видів БПАК.

На третьому рівні обґрунтування БПАК необхідно розглянути і оцінити доцільність випуску певних типів БПАК (літак, вертоліт і т.д.) або виробництва комбінації типів авіації.

На четвертому рівні обґрунтування БПАК необхідно розглянути і економічно оцінити доцільність розгортання в країні повного життєвого циклу БПАК.

Таким чином, враховуючи перспективність розвитку вітчизняної безпілотної авіаційної техніки, **пропонується виконати наступні заходи:**

1. Провести економічну оцінку можливості придбання (за кордоном) БПЛА й виготовлення власними силами компонентів БПАК.

2. Розробити стратегію розвитку БПЛА, так званої дорожньої карти БПЛА, головною метою якої була б підготовка відповідей на наступні три ключові питання:

- які потенційні завдання здатні вирішити БПЛА;
- які обладнання та технології для цього необхідні;
- в які терміни ці технології можливо реалізувати.

3. На підставі загальносвітового досвіду щодо виробництва складних технічних систем, реалізація проекту вітчизняного БПАК вимагає розробки державної цільової програми, що визначає головне підприємство, учасників, терміни реалізації проекту, обсяги необхідного фінансування.

5. *Беспилотные летательные аппараты: Методики приближенных расчетов основных параметров и характеристик / В.М. Иьюшко, М.М. Митрахович, А.В. Самков и др. ; Под общ. ред. В.И. Силкова. – К. : ЦНИИ ВВТ ВС Украины, 2009. – 302 с.*

6. *Военный энциклопедический словарь. – М. : Воениздат, 1984. – 814 с.*

4. *Харченко О.В. Погляди на термінологію сфери безпілотних літальних авіаційних комплексів військового призначення / О.В. Харченко, С.О. Богословець, Ю.В. Коцуренко // Наука і оборона. – 2008. – №4. – С. 57 – 60.*

5. *Павлушенко М.И. Беспилотные летательные аппараты: История, применение, угроза распространения и перспективы развития / М.И. Павлушенко, Г.М. Евстегнеев, И.К. Макаренко // Научные записки ПИР-Центра. – 2004. – №2 (26). – 612 с.*

6. *О.В. Харченко, В.В. Кулешин, Ю.В. Коцуренко. Класифікація та тенденції створення безпілотних літальних апаратів військового призначення // Наука і оборона. – 2005. – №1. – С.47 – 54.*

МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

©Левицький В.В., 2015

Підприємство у відкритій ринковій економіці повинно не лише бути готовим до змін, але й здатним їх сприйняти та адаптувати, особливо зміни у інноваціях. Відсутність даної властивості може спричинити неадекватну реакцію на деструктивні ситуації, що негативно впливають на окремі складові та економічний стан підприємства в цілому, а особливо на його економічний розвиток. Враховуючи сьогоденні проблеми інноваційного розвитку економіки України, варто виділити наступні фактори, що перешкоджають створенню ефективного механізму інноваційного забезпечення управління економічним розвитком підприємства, а саме [1, с. 233]:

- проблеми фінансового характеру (висока капіталомісткість інноваційної діяльності та значний розмір необхідних початкових інвестицій; брак власних коштів підприємств);
- проблеми організаційно-комунікаційного характеру;
- проблеми інформаційного характеру;
- проблеми внутрішньовиробничого характеру (низький інноваційний потенціал підприємств; низький рівень оплати роботи, що не сприяє залученню кваліфікованих кадрів тощо);
- проблеми ринкового характеру (висока вартість нововведень; невизначеність строків інноваційного процесу; високий економічний ризик інноваційної діяльності).

Враховуючи дані проблеми та тенденції подальшого ускладнення й посилення конкурентної боротьби особливого значення набувають питання побудови механізму інноваційного забезпечення управління економічним розвитком підприємства, який варто розглянути із наступних складових [2, с.192]:

- загальної безпеки стосовно збереження цілісності підприємства як системи, що потребує визначення оптимальної структури органів управління, чіткого розподілу їх функцій на усіх рівнях, застосування найбільш доцільних методів управління;
- необхідності того, що воно може створювати небезпеку іншим суб'єктам: державі, підприємствам, юридичним і фізичним особам. Тобто, підприємство повинно формувати декілька інноваційних механізмів забезпечення управління економічним розвитком підприємства;
- формування інноваційного потенціалу підприємства для створення ефективної інноваційної системи забезпечення управління економічним розвитком підприємства.

Саме тому, для ефективної довгострокової діяльності підприємства необхідно сформувати інноваційний механізм забезпечення управління економічним розвитком підприємства як головного інструмента його конкурентних переваг у майбутньому.

Варто зазначити, що велика кількість вітчизняних та закордонних вчених досліджували вплив інновацій на розвиток діяльності підприємства. Серед них виділимо: І. Бінько, В.М. Гриньова, Б.М. Данилишин, М.П. Денисенко, О.А. Кириченко, О.О. Терещенко, М.М. Ермошенко, О.О. Олейніков, В.Г. Федоренко, М.Д. Кондратьєв, Л.К. Гитман, І. Ансофф, М.Д. Еклунд, М. Фрідмен, П. Портер, Ф. Хайек, Й. Шумпетер. Однак, жоден із науковців не досліджував механізм інноваційного забезпечення управління економічним розвитком підприємства та його складових. Саме тому, створення інноваційного механізму забезпечення управління економічним розвитком підприємства передбачає вивчення та переосмислення філософії життєдіяльності підприємства, формування відповідних організаційних структур, забезпечення професійної підготовки спеціалістів із економічного прогнозування та інновацій, планування запобіжних заходів на підприємствах промисловості, які включали б розробку окремих програм із відповідним інформаційним забезпеченням [3, с. 131].

На нашу думку, механізм інноваційного забезпечення управління економічним розвитком підприємства має містити:

1. Системи ефективної кооперації для забезпечення інноваційно-виробничих циклів. У даному

напрямі розробляються системи управління взаємовпливу інновацій, виробництва та економічного розвитку підприємства;

2. Економічне стимулювання запровадження підприємствами інноваційних технологій. Метою даного напряму є активізація роботи у напрямі модернізації основних фондів підприємства. До даних заходів віднесемо:

- виділення коштів для здійснення фінансово-кредитної підтримки закупівлі інноваційних технологій для підприємства;
- прийняття та достатнє фінансування програм інноваційного розвитку й енергозбереження;
- формування інноваційних та інвестиційних проектів, які спрямовані на придбання чи створення нових технологій, статусу пріоритетних напрямів економіки з метою надання фінансово-кредитної підтримки проектів.

3. Формування та поширення знань між науково-дослідними інституціями та підприємствами. До заходів у даному напрямі необхідно віднести:

- надання дотацій (компенсації частини витрат) за створення нових робочих місць для аспірантів на підприємствах, які передбачають виконання інноваційних науково-дослідних робіт (розробок). Даний захід сприятиме підвищенню готовності підприємств співпрацювати із науковцями, науково-дослідними організаціями або самостійно здійснювати науково-дослідну діяльність. Їх критеріями можуть бути:
- здатність підприємства підтримувати проект організаційно та фінансово;
- важливість інноваційного науково-дослідного проекту для розвитку підприємства; наявність продовження працевлаштування після завершення проекту;
- підтримка підприємств у сфері трансферу технологій шляхом створення центрів та мереж трансферу, розвитку інноваційних продуктів та технологій.

4. Забезпечення ефективної системи моніторингу та планування інноваційного розвитку підприємства. Для цього необхідно розробити механізми постійного моніторингу на рівні інфраструктури інноваційного розвитку підприємства.

Тому, на нашу думку, механізм інноваційного забезпечення управління економічним розвитком підприємства складатимуть наступні елементи, а саме:

- система заданого (оптимального) стану складових економічного розвитку, що необхідна для реалізації алгоритму роботи об'єкта управління із урахуванням інноваційного механізму;
- процес вимірювання, розрахунку величин інновацій, що забезпечують встановлення стану вимірюваних даних;
- елемент порівняння, який виявляє відхилення керованої величини від її необхідного значення;
- об'єкт інноваційно-економічного розвитку підприємства.

Процес управління економічним розвитком підприємства із урахуванням впливу інновацій завершується етапом реалізації механізму інноваційного забезпечення управління економічним розвитком підприємства. Головними управлінськими функціями та процедурами на даному етапі є організація системи контролю за станом виконання розробленої програми перетворень, яка має, по-перше, забезпечувати відстеження та створювати профілактичні заходи щодо безумовної її реалізації, і, по-друге, давати оцінку результатів функціонування сценарію управління економічним розвитком підприємства із використанням інноваційного механізму управління. Отже, формування механізму інноваційного забезпечення управління економічним розвитком підприємства є головним критерієм збереження конкурентних позицій підприємства на ринку і фактором його ефективного розвитку у майбутньому.

1. *Йохна М.А. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / М.А. Йохна, В.В. Стадник. – К. : Академія, 2005. – 399 с.*

2. *Організація та управління інноваційною діяльністю : підручник / за ред. проф. П.Г. Перерви, проф. С.А. Меховича, проф. М.І. Погорелова. – Х. : НТУ "ХПІ", 2008. – 1025 с.*

3. *Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства : [підручник] / О.О. Орлов. – К. : Скарби, 2002. – 336 с.*

РЕГІОНАЛЬНА ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА: ІННОВАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ

© Ліба Н.С., 2015

В основі державної економічної політики сьогодення закладено принципове усвідомлення, що підвищення конкурентоспроможності країни можливе лише за умови технологічного переоснащення та модернізації наукомістких галузей виробництва. Звідси – все більшої актуальності набуває основна ідея Концепції державної промислової політики – створення конкурентоспроможного промислового комплексу постіндустріального типу, здатного в умовах глобалізації вирішувати головні завдання соціально-економічного розвитку суспільства та утвердження України як високотехнологічної держави [1].

Розвиток промисловості органічно пов'язаний з територіальною трансформацією відповідних ресурсів, тому виражена промислово-інноваційна політика регіонів є однією з важливих передумов забезпечення економічної стабільності України. Успіх соціально-економічного розвитку регіонів країни залежить від наявності та ефективної реалізації продуманої промислової політики. У цьому контексті Україні, регіональна промислова політика якої перебуває на стадії становлення, необхідно враховувати багатий досвід країн Європейського Союзу щодо її реалізації. Так, основні положення регіональної політики європейського співтовариства, до яких входили і напрями промислової політики на регіональному рівні, були викладені у лютому 1987 р. у доповіді Європейської комісії [2, с. 3].

Сучасна регіональна промислова політика країн ЄС прямо інтегрує з інноваційною та науково-технологічною політикою, започатковується на спільних принципах економічного зростання на інноваційній основі. Дослідження свідчать, що в Україні регіональна промислова політика в основному зводиться до пом'якшення диспропорцій у регіональному розвитку. Тобто є прагнення (в основному на законодавчому рівні) розробити та втілити в життя комплекс заходів щодо ліквідації нерівномірностей територіального розвитку, особливо в депресивних та відсталих регіонах. Російські науковці, основними елементами регіональних утворень, пропонують, наприклад, центри (ядра), що супідрядні між собою. Економічним ядром регіонального утворення вважають сукупність «поліусів росту», що відіграє ключову роль у розвитку економіки. Зазначимо, що концепція поліусів росту заснована на уявленні про ключову роль галузевої структури економіки, і передусім провідних галузей. Території регіонального економічного простору, де розміщуються підприємства провідних галузей, є поліусами концентрації факторів виробництва і капіталу, оскільки забезпечують найбільш ефективну віддачу інвестицій у межах даного регіону. Це сприяє інтеграції підприємств (кластерів) і формуванню поліусів економічного зростання. Виокремлення поліусів росту з метою регіонального розвитку спрямовано на ретельний вибір у проблемному регіоні одного або кількох потенційних поліусів. Саме сюди, зокрема, спрямовуються інвестиції замість того, щоб розподіляти їх по всіх підприємствах господарського комплексу. Отже, у світовій теорії і практиці організації регіонального розвитку промисловості існує значна кількість напрямів і концепцій, вибір яких залежить від факторів, що впливають на регіональну економіку. Зокрема, серед раціональних інструментів підвищення інноваційної активності промисловості України може стати кластерний принцип державного регулювання, що передбачає концентрацію ресурсів держави на підтримку галузевих кластерів. Найбільш узагальнено, кластер – це група взаємозалежних компаній (постачальники, виробники тощо), що територіально знаходяться поруч, та пов'язані з ними організації (освітні заклади, органи державного управління, інфраструктурні компанії), що діють у визначеній сфері й взаємно допомагають одне одному. Регіон у даному випадку – це адміністративно-територіальна одиниця (область) як більш прозора структура управління виробничо-інноваційним процесом [3].

Отже, кластерний підхід не тільки є засобом досягнення цілей економічної політики (структурні зміни, підвищення конкурентоспроможності, посилення інноваційної спрямованості тощо), але також є могутнім інструментом для регіонального розвитку, індикаторами якого є збільшення зайнятості, заробітної плати та відрахувань у бюджети різних рівнів, підвищення стійкості й конкурентоспроможності регіонального виробництва.

1. Указ Президента України «Про Концепцію державної промислової політики» // *Офіційний вісник України*. – 2003. – №7. – С.278

2. *Регіональна політика Європейського Союзу: історія і сучасність* // *old.europexxi.kiev.ua*

3. Федулова Л.І. *Концептуальні засади державної регіональної промислової політики в умовах інноваційного розвитку* / Л.І. Федулова // *Стратегічні пріоритети*. – 2008. – № 1(6). – С. 112-119.

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

©Д.В.Максименко, 2015

Створення інноваційної економіки є стратегічним напрямом розвитку України. Зідно Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» основними завданнями є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід на провідні позиції у світі. Це можливе за рахунок створення сприятливого середовища для ведення бізнесу, розвитку малого і середнього підприємництва, залучення інвестицій, спрощення міжнародної торгівлі та підвищення ефективності ринку праці.

Активізація формування інноваційної економіки пов'язана із створенням відповідної інноваційної інфраструктури. Наявність дієвої якісної інноваційної інфраструктури покликана підвищити рівень інноваційної активності підприємств [1].

Інноваційна модель розвитку підприємства передбачає випуск високотехнологічної продукції, відповідний ринок і організацію виробництва на основі інновацій. Менеджмент в данному випадку базується на довгостроковій стратегії і власних бізнес-технологіях. Ці бізнес-технології можуть бути представлені у вигляді оптимізаційної, організаційної та конкурентної стратегії, які спрямовані на зростання ділової активності, зайнятості, що створює відповідні конкурентні переваги.

Конкурентоспроможність товарів може розглядатися об'єктом стратегічного управління і безпосередньо залежить від вибору пріоритетів інноваційного типу розвитку підприємства.

В умовах розвитку інноваційної діяльності роль головної продуктивної сили суспільства – людини – надзвичайно велика. Кадровий потенціал здатен ефективно управляти інноваційними процесами, визначати напрями інноваційної діяльності, розробляти і впроваджувати в дію інноваційні проекти.

За останні десятиліття дістала розвиток гуманістична парадигма управління. Головна увага акцентується на тому, що людина – це головний суб'єкт організації і особливий об'єкт управління. У зв'язку з цим дослідження в області розвитку людини, людського капіталу і людського потенціалу є найбільш пріоритетними. При цьому ключовою умовою є створення такої соціально-економічної системи, яка забезпечить мобілізацію творчого потенціалу людини.

Для забезпечення інноваційного розвитку необхідна орієнтація на підготовку висококваліфікованих кадрів, менеджерів інноваційної діяльності, навчання та підготовка кадрів як складової частини виробничого процесу, широке використання творчого потенціалу працівників для впровадження інноваційних розробок. Значну увагу слід приділяти створенню системи неперервного навчання і підвищення кваліфікації, інтегрованої в систему виробництва інноваційної продукції [2].

Також важливим моментом є співпраці університетів з передовими підприємствами, що реалізують інноваційні проекти, і їх спільну діяльність в галузі розробки навчальних програм, у справі підготовки фахівців вищої кваліфікації за новими професіями та перспективним науково - інноваційним напрямками.

Якість і ефективність інноваційного проекту - ключова ланка інноваційної економіки підприємства.

1. Денисенко М.П. Стратегія розвитку економіки України: інвестиційно-інноваційний аспект/ М.П. Денисенко [Електронний ресурс]. - Режим доступу: m.nauka.com.ua.

2. Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України. Постанова Верховної Ради України від 13 липня 1999 р. № 916-ХІV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua.

ЗВІТНІСТЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ УЧАСНИКАМИ КЛАСТЕРА У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА ТВЕРДОГО БІОПАЛИВА

© Ю.В.Максимів, 2015

Освоєння альтернативних джерел енергії, у т.ч. і твердого біопалива, є одним із стратегічних напрямів інноваційної діяльності на 2011-2021 рр., що визначено законодавчо [1] та продиктовано сучасними викликами постійного зростання цін на невідновлювальні енергоресурси, збільшенні їх споживання й зростанні невпевненості в їх поставках з огляду на політичні умови. У зв'язку з цим багато досліджень спрямовано на пошук шляхів, що б сприяли досягненню такої мети, серед яких виділяють формування кластерів у сфері виробництва твердого біопалива.

Слід зазначити, що суть кластерних утворень, їх переваги й необхідність впровадження в межах того чи іншого виду економічної діяльності присвячено дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких слід виділити: Е. Бергман, М. Портер, Е. Браун, В. Базилевич, М. Войнаренко, В. Дубницький, І. Ткачук, С. Кропельницька, С. Соколенко та ін. Виходячи із суті кластерних утворень, наведених вказаними вченими, кластер у сфері виробництва твердого біопалива мав би бути об'єднанням взаємопов'язаних партнерськими відносинами суб'єктів господарювання, державних органів і наукових установ, а саме: деревообробних і сільськогосподарських підприємств – утворювачів відходів, придатних для подальшої переробки у тверде біопаливо; виробників твердого біопалива; машинобудівних підприємств, які спеціалізуються на виготовленні твердопаливних котлів, обладнання для виробництва брикетів і гранул; науково-дослідних установ; місцевих органів влади; фінансово-кредитних установ тощо, діяльність яких у взаємодії дозволяє досягти синергетичного ефекту й створення сприятливих умов для залучення інвестицій в інноваційно-привабливі вертикально-інтегровані структури.

При цьому ланкою, без якої не може відбутися наведене кластерне утворення, є підприємства, у результаті основної діяльності яких утворюються деревинні відходи, солома та інша сільськогосподарська вторинна сировина, придатна для подальшої переробки у тверде біопаливо. На етапі пошуку й визначення таких підприємств-партнерів і встановлення господарських відносин між ними виникають труднощі з якісною й обґрунтованою інформацією про їх потенційні можливості в продукуванні необхідної сировини. Таку інформацію може бути отримано з фінансової, статистичної чи нефінансової звітності підприємств потенційних партнерів. Проте наявні вимоги до відображення відходів як вторинної сировини у звітності підприємств не дозволяють сформуванню необхідної інформації для прийняття управлінських рішень у контексті пошуку підприємств-партнерів кластерного утворення. Це пов'язано з тим, що відображення вартості відходів деревообробного і сільськогосподарського виробництва як потенційної вторинної сировини у складі оборотних активів форми № 1 Баланс (Звіт про фінансовий стан) за “стаціонарним” рядком 1100 “Запаси” або додатковим рядком 1101 “Виробничі запаси” призводить до надання неповної інформації про сировинний потенціал підприємства, а тому не сприяє ефективному їх використанню.

З точки зору наведення пропозицій щодо удосконалення методики обліку відходів як вторинної сировини та їх відображення у фінансовій звітності, зокрема ф. №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан) та ф. №5 Примітки до річної фінансової звітності нами обґрунтовано у монографії [2], присвяченій вирішенню цієї проблеми. Проте все більше вчених вказують на доцільності оприлюднення нефінансової звітності (звітності про соціальну відповідальність, звітність про сталий розвиток тощо) як звітності, яка забезпечувала б інформацією, необхідною для розуміння перспектив розвитку підприємства, а також ключовими нефінансовими (якісними, кількісними) показниками ефективності з метою зміцнення ринку для сталого інвестування і протистояла потенційним соціальним та екологічним ризикам у їх діяльності [2].

Оскільки законодавчих вимог щодо структури нефінансової звітності й термінів і способів оприлюднення інформації у ній немає, то в контексті вирішуваної проблеми слід наводити інформацію про види, кількість і якість утворюваних відходів на підприємстві потенційному учаснику кластера у сфері виробництва твердого біопалива й публікувати у доступному широкому колу користувачів форматі, наприклад на сайті підприємства. Слід зазначити, що для забезпечення достовірності й якості показників,

що можуть відображатись у нефінансовій звітності, необхідно вирішити багато проблем з організації та методики бухгалтерського обліку інструментами якого створюється інформація про господарські операції підприємства, що є перспективами подальших досліджень.

1. Закон України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” від 08.09.2011 р. №3715-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17

2. Максимів Ю.В. Комплексне використання сировини для виробництва твердого біопалива деревообробними підприємствами: обліково-аналітичний аспект [Текст] : монографія / Ю.В. Максимів. – Івано-Франківськ : Видавництво : Друкарня Фоліант, 2015. – 186 с.

3. Ruben Zandvliet. *Corporate Social Responsibility Reporting in the European Union: Towards a More Univocal Framework / The Columbia Journal of European Law*. – 38 (2011).

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОСЛУГ

© *Максімчук О.С., 2015*

У сучасних умовах господарювання одним з головних показників розвитку підприємств сфери послуг є конкурентоспроможність послуг, яка безпосередньо пов'язана з рівнем інноваційної діяльності у виробництві та управлінні на кожному сервісному підприємстві. Особливості розвитку підприємств у сфері послуг визначаються факторами, що впливають на підприємництво, функціями і технологіями обслуговування. Ці фактори поділяються на економічні, технологічні, соціокультурні, демографічні, інституційні. Серед них особливо численними є економічні фактори: масштаби ринків, розподіл доходів населення, рівень платоспроможного попиту тощо. Однак не можна забувати про те, що розвиток підприємств сфери послуг безпосередньо залежить від рівня підприємницької діяльності, яка не повинна обмежуватися відкриттям власної справи, а повинна характеризуватися обов'язковою наявністю інноваційних елементів [1, 2, 3].

Для підприємств сфери послуг важливо стратегічне управління інноваціями, яке зачіпає як підприємницьке, так і професійне господарське управління [4]. Технологічні, продуктові та управлінські інновації є найважливішою складовою загальної політики підприємства, вони багато в чому визначають динаміку розвитку та успішність підприємства сфери послуг. Управлінські та організаційні нововведення повинні бути вбудовані в повсякденну практику управління підприємством на всіх рівнях, в тому числі і в процеси реструктуризації структур і процесів управління, необхідність якої пов'язана з тим, що одним з головних показників розвитку підприємства сфери послуг в умовах ринку є управлінська конкурентоспроможність, безпосередньо пов'язана з рівнем розвитку інноваційної діяльності на підприємстві [5].

Модель управління інноваційним розвитком підприємств сфери послуг показана на рис. 1.

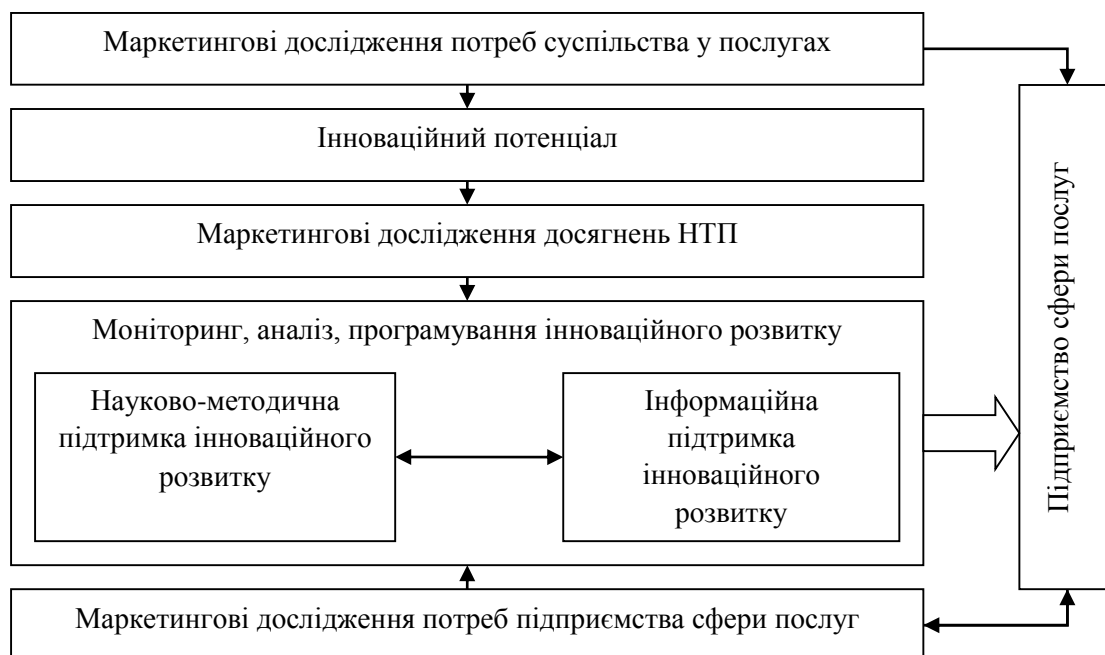

Рис. 1. Модель управління інноваційним розвитком підприємств сфери послуг

Основними завданнями такої моделі є: забезпечення прогнозування та планування інформаційно-технологічного розвитку, інноваційне проектування та впровадження інформаційно-технологічних проєктів, забезпечення науково-методичної підтримки та забезпечення інформаційної підтримки

інноваційного розвитку підприємства сфери послуг.

В основу визначення ефективності інноваційного розвитку підприємства сфери послуг мають бути покладені наступні критерії:

1. Старанність – організація інноваційного управління забезпечує зменшення числа перешкод в ході управління, виключається непотрібна, не результативна взаємодія, підвищуються повнота, своєчасність і якість виконання рішень.

2. Оперативність – організація інноваційного розвитку забезпечує економне та раціональне використання часу, скорочує його витрати на виконання робіт і прийняття управлінських рішень.

3. Економічність – організація інноваційного розвитку дозволяє оптимізувати витрати матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Для оцінки ефективності організації інноваційного розвитку підприємствами сфери послуг доцільно використати наступні показники:

$$I_i = \frac{Ч_{\text{ві}}}{Ч_{\text{пі}}}; \quad O_i = \frac{T_i}{T_i + T_i(1 - I_i)};$$

$$E_i = \frac{\Phi_i}{\Phi_i + \Phi_i(1 - I_i)}; \quad E_{\Phi_i} = I_i \cdot O_i \cdot E_i.$$

де i – індекс підприємства сфери послуг;

I_i – коефіцієнт старанності організації інноваційного розвитку на i -му підприємстві сфери послуг;

O_i – коефіцієнт оперативності інноваційного розвитку на i -му підприємстві сфери послуг;

E_i – коефіцієнт економічності інноваційного розвитку на i -му підприємстві сфери послуг;

E_{Φ_i} – коефіцієнт ефективності інноваційного управління на i -му підприємстві сфери послуг;

$Ч_{\text{ві}}$ – загальне число управлінських рішень з інноваційного розвитку на i -му підприємстві сфери послуг, повно та своєчасно виконаних за рік;

$Ч_{\text{пі}}$ – загальне число управлінських рішень з інноваційного розвитку на i -му підприємстві сфери послуг, що підлягають виконанню за рік;

T_i – час, за який оцінюється інноваційний розвиток на i -му підприємстві сфери послуг (рік);

Φ_i – загальні фінансові витрати на інноваційний розвиток на i -му підприємстві сфери послуг за цей же період.

Такі розрахунки по підприємствах кожної галузі сфери послуг дозволять, з одного боку, аналізувати їх діяльність в плані успішності організації інноваційного розвитку; з іншого – виявити загальні напрямки удосконалення управління розвитком сфери послуг як у галузевому, так і в регіональному розрізі. Це, в свою чергу, дасть можливість вносити корективи в діяльність суб'єктів господарювання сфери послуг.

1. Власюк Ю.А. Особенности инновационной деятельности сервисных организаций / Ю.А. Власюк. – Режим доступа: mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2011_1_98_102_0.pdf.

2. Покровская Л.Л. Реализация инноваций как фактор развития сферы услуг [Электронный ресурс] / Л.Л. Покровская. – Режим доступа: teoria-practica.ru/-9-2012/economics/pokrovskaya.pdf.

3. Проблемы организации инновационной деятельности в сфере услуг [Электронный ресурс]. – Режим доступа: m-economy.ru.

4. Руцки Ю.О. Инновации в сфере транспортных услуг [Электронный ресурс] / Ю.О. Руцки. – Режим доступа: lib.usue.ru/resource/free/12/s410.pdf.

5. Тлехурай-Берзегова Л.Т. Особенности инновационных процессов в современной сфере услуг [Электронный ресурс] / Л.Т. Тлехурай-Берзегова. – Режим доступа: vestnik.adynet.ru/files/2011.3/1311/tlekhuray-berzegova2011_3.pdf.

ВИЗНАЧЕННЯ СУТІ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

©Медведєва І.В., 2015

У сучасній світовій літературі сьогодні існують десятки видань провідних спеціалістів з маркетингу, які присвячені маркетинговим дослідженням. Відповідно вченими запропоновані десятки визначень суті маркетингових досліджень, які в тій чи іншій мірі розкривають їх риси. Сутність маркетингових досліджень розглядається в роботах таких іноземних авторів, як: Ф. Котлер, Нереш К. Малхотра, Ж.-Ж. Ламбен, Бенет, Д. Аакер та ін. Серед вітчизняних фахівців цим питанням займалися Старостіна А.О., Кравченко В., Циганкова Т.М., Ромат Е. та ін. Але відсутність єдиного підходу до визначення сутності маркетингових досліджень стає підґрунтям для подальшого аналізу даного поняття.

Американська Асоціація Маркетингу у 2004 році офіційно схвалила наступний підхід до визначення маркетингових досліджень: «Функцією маркетингових досліджень є встановлення зв'язку споживачів, клієнтів і суспільства з продавцем за допомогою інформації, яка використовується для: встановлення і визначення маркетингових можливостей і проблем; вироблення, вдосконалення і оцінки маркетингових дій; моніторингу ефективності маркетингових дій; поліпшення розуміння маркетингу як процесу. У ході маркетингових досліджень уточнюється інформація, необхідна для вирішення вищезгаданих проблем, розробляється методика збору інформації; збираються дані; аналізуються результати; узагальнюються висновки і надаються рекомендації» [1]. У цьому визначенні маркетингових досліджень акцент зроблено не на процедурі процесу досліджень, а на роз'ясненні значення і цілей маркетингових досліджень. У наведеному визначенні також підкреслюється те, що маркетингові дослідження пов'язують споживачів, покупців, суспільство і маркетологів через інформацію, але не розкривається характер та призначення цієї інформації з точки зору вирішення протиріччя між виробництвом і споживанням і мінімізації ступеню розбіжності економічних інтересів ринкових суб'єктів [2].

Пітер Бенет повністю погоджується з визначенням Американської маркетингової асоціації, стверджуючи, що «маркетингові дослідження пов'язують покупця і суспільство з фахівцем з маркетингу за допомогою інформації, яку використовують для визначення маркетингових можливостей і проблем збирання, відбирання й оцінювання маркетингових дій, спостереження за ефективністю маркетингу і поліпшення сприйняття маркетингу як процесу» [3]. Його підтримують такі автори як К. МакДаніель, Р. Гейс, які, обмежуючись поняттям «інформація», стверджують, що термін «маркетингові дослідження» використовується для визначення різних видів діяльності зі збору інформації та окремих організаційних одиниць, відповідальних за цю діяльність [4].

Це визначення підкреслює роль маркетингових досліджень в процесі прийняття рішень. Слід зазначити, що наведене визначення передбачає виявлення потреби в інформації, а також її інтерпретацію. Часто маркетингові дослідження розглядаються занадто вузько - як процес збору та аналізу даних, щоб хто-небудь інший міг їх використати. Наприклад, Ф.Котлер під маркетинговим дослідженням розуміє «збір інформації, її інтерпретацію, оцінні і прогностичні розрахунки, що виконуються для маркетингових служб і керівництва фірми щодо їх замовлення» [5].

Таким чином, маркетингові дослідження - це джерело інформації, необхідної безпосередньо для прийняття рішень, а не тільки для оцінки результатів рішень, прийнятих раніше. Однак самі по собі маркетингові дослідження не можуть гарантувати успіх; ключ до успіху в бізнесі - розумне використання маркетингових досліджень. Конкурентна перевага є результатом того, як використовується інформація, а не самого факту її наявності або відсутності [6].

Інші визначення маркетингових досліджень, навпаки, розкривають різні аспекти процедури їх проведення. Маркетингові дослідження - це «збір та аналіз даних шляхом вибіркового спостереження за індивідуумами чи організаціями стосовно їх характеристик, поведінки, поглядів, думок або намірів. Вони включають всі форми маркетингових і соціальних досліджень, такі як споживчі та промислові спостереження, психологічні дослідження, панельні обстеження» [7]. Це визначення є досить вузьким і фіксує увагу лише на зборі та аналізі даних і вказує на деякі методи збору інформації. Це надто розповсюджена трактовка маркетингових досліджень в дуже звуженому розумінні їх значення.

Маркетингові дослідження - це галузь науки та практики, яка значно виходить за межі лише процесу збору та аналізу інформації. У такому розумінні дослідження є складовою частиною будь-якої науки [2].

Такі дослідники в галузі маркетингу як Нереш К. Малхотра трактують маркетингові дослідження як системність, важливою особливістю якої є логічно обґрунтований підхід до дослідження об'єктів як складних систем, які складаються з окремих елементів із численними внутрішніми і зовнішніми зв'язками. У своїй відомій роботі «Маркетингові дослідження. Практичний аспект» він дає наступне визначення: «Маркетингові дослідження – це систематична і об'єктивна ідентифікація, збір, аналіз та розповсюдження інформації з метою покращення процесу прийняття рішень, спрямованих на ідентифікацію та вирішення маркетингових проблем та можливостей» [8]. Даний підхід до визначення поняття маркетингових досліджень заслуговує підтримки, оскільки більшість процесів як на підприємстві, так і в житті в цілому мають системний характер, не обійшло це стороною і такий процес як маркетингові дослідження. Враховуючи те, що система – це сукупність функціональних компонентів, взаємодіючих між собою для досягнення певної мети, можна погодитись із тим, що всі елементи маркетингового дослідження утворюють узагальнену систему, в якій кожен із компонентів взаємодіє між собою, переслідуючи при цьому єдину ціль – отримання необхідної кількості інформації для більш точного та ефективного управління підприємством. З точки зору практичного використання це визначення в найбільшій мірі є прийнятним. Але і в ньому не в повній мірі знайшли відображення всі аспекти процесу маркетингової діяльності.

Відомий європейський маркетинголог, професор Ж.-Ж. Ламбен, пропонує розглядати маркетингові дослідження як процес який включає в себе діагностування потреб в інформації і вибір релевантних взаємопов'язаних змінних, для яких збирається, записується і аналізується достовірна інформація. Згідно з цим, маркетингові дослідження виконують чотири функції: діагностування потреб, вибір змінних для оцінки, забезпечення зовнішньої і внутрішньої валідності і передача інформації менеджменту. Автор також обґрунтовує вимогу постійного і систематичного вивчення потреб ринку з метою забезпечення стійкої конкурентної позиції. Можна зробити висновок, що Ж.-Ж. Ламбен бачить маркетингове дослідження єдиним достовірним джерелом інформації про фактори маркетингового середовища, в якому функціонує будь-яка організація [9]. Слід зазначити, що середовище швидко змінює свої параметри та характеристики і виникає необхідність постійно збирати нову інформацію про всі зміни категорії середовища. А це, у свою чергу, може призвести до нескінченного процесу маркетингового дослідження. Тому така ідея трактування визначення «маркетингові дослідження» не позбавлена недоліків.

Серед вітчизняних фахівців найбільш повне визначення надала Старостіна А.О. у своїй праці «Маркетингові дослідження»: «це систематизований процес постановки цілей дослідження; ідентифікації обсягів; збору; аналізу об'єктивної ринкової інформації та розробки рекомендацій для прийняття конкретних управлінських рішень відносно будь-яких елементів продуктово-ринкової стратегії організації і методів їх реалізації для досягнення найвищих кінцевих результатів в її діяльності в умовах конкретного маркетингового середовища» [2]. Зазначається, що дане визначення комплексно розкриває методологію маркетингових досліджень, їх процедуру та цілі.

Таким чином, практично всі визначення маркетингових досліджень представляють їх як послідовність певних дій по збору, обробці інформації для отримання певного результату і вирішення маркетингових проблем.

1. *Definition of Marketing. AMA [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.ama.org/AboutAMA/Pages/Definition-of-Marketing.aspx>.*

2. *Старостіна А.О. Маркетингові дослідження національних і міжнародних ринків: Підручник. – К.: ТОВ «Лазарус-Поліграф», 2012. – 480 с.*

3. *Bennett P. Glossary of Marketing Terms. – Chicago : American Marketing Association, 1990. – Pp. 117–118.*

4. *McDaniel C.Jr., Gates R. Marketing Research. – Wiley; 8 ed., 2009. – 792 p.*

5. *Kotler P., Armstrong G. Principles of Marketing. – Prentice Hall; 14 ed., 2011. – 744 p.*

6. *Aaker D.A., Kumar V., Leone R., Day G.S. Marketing Research, 9Th Ed. – Wiley India Pvt. Limited, 2008. – 794 p.*

7. *Crimp M. and Len Tin Wright. The Marketing Research Process. – Prentice Hall, 1995. – 378 p., P.1.*

8. *Malhotra N.K. Marketing Research. An applied orientation. 2 ed. – Prentice Hall International, Inc., 1997. – 890 p., P.8.*

9. *Lambin J.-J. Market-Driven Management: Strategic and Operational Marketing. – Palgrave Macmillan; 2nd edition, 2007. – 496 p.*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ЕКОНОМІЧНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

©Медвідь В.Ю., 2015

Особливе місце у розвитку інноваційної системи держави займають регіони, їх регіональна політика, регіональна інноваційна система [1].

Сучасний стан економіки будь-якого регіону, багато в чому визначається територіальним розміщенням продуктивних сил, структурою господарського комплексу, рівнем розвитку спеціалізованих галузей. При цьому досить важливу роль відіграють територіально-організаційні форми економіки регіону.

На сьогоднішній день склалася певна система найбільш важливих форм територіально-організаційного змісту. Серед них можна виділити ті, які склалися впродовж декількох десятиліть на початку і в середині ХХ століття (агломерація, промислові вузли, виробничо-територіальні комплекси), в кінці ХХ століття (холдинги, кластери, фінансово-промислові групи, території пріоритетного розвитку, спеціальні економічні зони), і ті що отримали свої витoki на початку ХХІ століття (наукоміста, технополіси, технопарки, бізнес-інкубатори, технологічні кластери тощо). Від того, які організаційні форми стають провідними в економіці області, багато в чому залежить і характер економічного розвитку.

Особливе місце в інтеграційних процесах відіграють так звані кластери утворення. Під кластерами розуміють деяке поєднання взаємодіючих між собою на постійній основі, підприємств (фірм), зайнятих в одному з видів економічної діяльності, і групи підприємств (фірм), що надають основним виробникам сервісні послуги. На сьогоднішній день інноваційною кластеризацією охоплено понад 50% економіки розвинутих країн світу. Серед найяскравіших прикладів успішних кластерних об'єднань варто виділити такі, як Силіконова Долина (Каліфорнія, США) у сфері комп'ютерних технологій, автомобілебудівельний кластер у Детройті (США), кластер долина Медікон (на території Данії та Швеції), який працює у сфері фармацевтичних і медичних технологій, авіаційна та космічна галузь у Тулузі (Франція), Лондонський фінансовий сектор Сіті (Великобританія) [2].

Зарубіжний досвід створення та функціонування кластерів свідчить про те, що найбільше кластерних структур формується на регіональному рівні (Австрія, Великобританія, Данія, Канада, Нідерланди, Німеччина, Іспанія, Італія, США, Фінляндія, Швеція та ін.). Мікрорівень посідає друге місце у цьому переліку (Великобританія, Данія, Німеччина, Польща, Фінляндія, Швейцарія та ін.) На державному рівні – Австрія, Канада, Нідерланди, Китай, Індія, Тайвань [3, С. 31].

Кластеризація економіки стала також важливим механізмом розвитку і в сусідніх з Україною країнах Східної Європи – Угорщині, Польщі, Чехії, Словаччині. Так, в Угорщині вже до 2003 р. була створена система із 150 кластерів у наступних напрямках: будівництво, текстильне виробництво, термальні води, оптична техніка, автомобілебудування, деревообробка, харчова продукція, електроніка та ін. В Угорщині також функціонують 75 промислових парків, які об'єднують 556 компаній з кількістю працівників – 60 тис. осіб. Ці промислові парки мають дуже суттєві митні та податкові пільги. Як свідчать дані Всесвітнього економічного форуму, активна кластеризація економіки Угорщини, Чехії та Словаччини дозволила цим країнам значно підвищити свої рейтинги конкурентоспроможності та увійти до 30-ки найбільш конкурентоздатних країн світу [4].

Основна мета будь-якої організаційної форми економіки регіону полягає в посиленні інтеграційних тенденцій у суспільному виробництві. Від того, наскільки в економічних відносинах забезпеченими відповідними чинниками виробництва виступають господарські зв'язки, повною мірою залежить і ступінь взаємної інтеграції структур бізнесу (великого, середнього і малого).

Переваги і новизна кластерного підходу полягають і в можливості використання ефективних інструментів для стимулювання розвитку індустріальних регіонів, застосування яких призведе до збільшення зайнятості, підвищення конкурентоздатності виробничих систем, росту бюджетних доходів та інших позитивних змін [2].

Не дивлячись на зростаючу зацікавленість регіонів до нової моделі економіки, збільшення кластерів

в Україні є незначним. Це відбувається, перш за все, через відсутність системного законодавства зі створення інститутів підтримки кластерів. По-друге, влада має затвердити концепцію кластерної політики на місцевому, регіональному та національному рівнях [5].

Для України кластеризація є одним із шляхів розбудови економіки та підтримки її на належному рівні в системі світових господарських відносин. Проблема полягає у тому, щоб шляхом структурної перебудови виробництва забезпечити координацію діяльності усіх ланок технологічного ланцюга і залучити великі фінансові ресурси з метою підвищення конкурентоспроможності регіонів та держави, а також внутрішні та іноземні інвестиції, створити нові підприємства, сприяти інноваційному розвитку [6].

Отже, підбиваючи підсумок викладеного матеріалу, можна стверджувати, що вибір пріоритетів економічного розвитку методично не закінчується тільки визначенням конкретних територій, видів економічної діяльності. Важливим етапом поступального економічного регіонального розвитку, можна вважати формування територіально - організаційних форм економіки регіону, які дозволяють забезпечити інноваційний розвиток.

1. Доценко О.Ю. *Формування інноваційної інфраструктури регіону як елемента регіональної інноваційної системи.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: academia.edu/5494938

2. Горбань С.Ф. *Особливості функціонування інноваційних кластерів в Україні* / С.Ф. Горбань, О.В. Чумак // *Наука й економіка.* - № 3 (35). – 2014. – С. 224-230.

3. *Кластери в системі підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування: довідник* / [В.В. Толкованов, М.В. Канавець, Р.Ю., Савонюк, М.В. Сидоров] ; під ред. В.В. Толкованова. – Київ – Сімферополь, 2012. – 248 с.

4. *Звіт про діяльність секції розвитку конкурентоспроможності економіки на основі кластерної моделі за 2013 рік.* - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ucluster.org/blog/2014/04/zvit-pro-diyalnist-sektsii-rozvitku-konkurentospromozhnosti-ekonomiki-na-osnovi-klasternoi-modeli-za-2013-rik/

5. Дмитренко О.М. *Регіональні кластери України: ефективність їх створення та перспективи розвитку.* - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: confcontact.com/2013-sotsialno-ekonomicheskie-reformi/2_dmitrenko.htm

6. Серік О.Д. *Концепція кластерів та її роль у формуванні конкурентоспроможної економіки держави* / О.Д. Серік // *Вісник Хмельницького національного університету.* № 3. - Т. 2. - 2009. – С. 214-217.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

© Мелець М.І., Панченко А.В., Клімковський М.І., 2015

Сучасні підприємства дедалі частіше для покращення репутації на ринку несуть соціальну відповідальність. Більшість підприємств розуміє, що лояльність зацікавлених сторін залежить від рівня їх задоволеності. Створення умов для задоволення зацікавлених сторін, конкуренція на ринку, соціальна культура підприємств а також законодавчі обмеження, посприяли становленню соціального бізнесу.

Соціальний бізнес – це компанія яка зацікавлена у думці своєї аудиторії, допомагає реалізовувати та впроваджувати нові рішення [1].

Вперше термін «соціальний бізнес» був вжитий Юносом М. і саме він виділив основні постулати цього поняття, це зокрема: покращення умов праці, ведення підприємцями екологічно свідомих дій, вкладання інвестицій без отримання дивідендів, боротьба з малозабезпеченістю. Соціальний бізнес отримані прибутки націлює на вирішення громадських справ і суспільно важливих проблем. Таким чином, соціальним є такий бізнес, який націлює прибуток на вирішення певних проблем, які мають соціальний характер.

На міжнародній конференції Social Media Week, що проходила у Лондоні в 2014 році соціальний бізнес був визнаний одним п'яти основних трендів 2014 - 2015 років (поряд з маркетингом у реальному часі, лайфлогінгом, соціальними мережами однієї функції та візуалізацією контенту) [1].

При реалізації соціального бізнесу можна досягти таких позитивних ефектів [2]:

- допомога у подоланні соціальної ізоляції – зокрема, працевлаштування людей з обмеженими фізичними та психічними можливостями, безробітних, представників груп ризику;
- знаходження нових шляхів для реформування державних соціальних послуг;
- залучення громадян до участі у соціальних ініціативах на волонтерських засадах, об'єднання громад навколо соціальних проблем;
- поява нових видів соціальних послуг, які залишаються поза увагою звичайного бізнесу у зв'язку з малопробитковістю, непопулярністю, відсутністю належної професійної підготовки;
- більш ефективне використання наявних ресурсів регіону у вирішенні соціальних проблем;
- зниження навантаження на місцеві бюджети у вирішенні соціальних проблем (актуально в умовах постійного дефіциту бюджетних коштів).

В Україні діяльність соціального бізнесу не регулюється спеціальним законодавством. Їх діяльність частково підпадає під регулювання благодійних організацій чи фондів. Зокрема з вирішених законодавчих аспектів, є такий що підприємства в штаті якого працює понад 50% інвалідів мають податкові пільги, а також вони не платять податок на додану вартість. Нині в державі діє понад 700 підприємств, які підпадають під статус «соціальний бізнес», проте їх кількість повинна зростати, бо є значна проблема у працевлаштуванні осіб з особливими потребами, є значні екологічні і соціальні проблеми яким приділяється не належний рівень уваги.

Соціальний бізнес динамічно розвивається у світі, і приносить соціальну і економічну користь як державі так і бізнесу. При цьому він створює новий тип підприємств – людей, що змінюють дійсність, сприяють вирішенню соціальних проблем за допомогою нестандартних, інноваційних методів.

1. Соціальний бізнес/ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: // bigggidea.com

2. Соціальне підприємництво [Електронний ресурс]. - Режим доступу: // socialbusiness.in.ua

УМОВИ КОНКУРЕНТНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ СТРУКТУР

© Михальчишин Н.Л., 2015

Інноваційні структури на товарних ринках в умовах економічної кризи стають одним із рушіїв збереження ринків, їх розвитку, підвищення конкурентоспроможності окремих підприємств, галузей та країни в цілому. Період економічної кризи це період так званого «перезавантаження», період виживання на ринках найкращих підприємств, період оптимізації системи управління, структури витрат, політики ціноутворення тощо, що в кінцевому результаті призводить до продовження тривалості життєвого циклу не лише підприємств, але й ринків зокрема.

В умовах економічної кризи підприємства змушені здійснювати пошук джерел отримання конкурентних переваг, що дасть можливість перемагати в жорсткій конкурентній боротьбі та завойовувати прихильність споживача. Одним із таких джерел конкурентної переваги є інновації, використовуючи які в своїй діяльності, або продукуючи які, підприємства здобувають перевагу на ринку і таким чином забезпечують беззбиткове існування. При цьому функціонування інноваційних структур пов'язане з об'єктами інтелектуальної власності, користування та розпорядження правами на які здійснюється в особливий спосіб. Так, за власниками інтелектуального продукту закріплюється монопольне право, що суперечить принципам конкуренції та породжує появу інтелектуальних монополістів. Однак, в реалізації конкурентної політики держави щодо такого виду монополістів є виняток – держава сприяє їх появі та одночасно перешкоджає зловживанням таким правом. Власникам інновації надається право як самостійного використання, так і право на передання використання продукту третім особам.

Щодо питання умов конкурентності функціонування інноваційних структур, то перш за все такі умови пов'язані із наданням можливості виникнення та розвитку інноваційних структур, забезпеченням умов виникнення та існування конкурентної боротьби між інноваційними продуктами, в основі якої будуть не лише цінові фактори, але й здатність інноваційних продуктів швидко та в повному обсязі задовольняти потреби споживача.

Виникнення та функціонування інноваційних структур залежить від прагнення підприємств набувати конкурентних переваг на ринку, від величини їх інноваційного потенціалу, за відсутності якого підприємства можуть вдаватись до співпраці з потенційними носіями інновацій. Така співпраця може відбуватись, зокрема, в рамках виконання угод про технологічну участь, спільні науково-дослідницькі проекти тощо.

Існуюча нормативно-правова база сприяє вчиненню узгоджених дій, а саме: узгоджені дії суб'єктів господарювання стосовно спільних науково-дослідних та/або дослідно-конструкторських робіт дозволяються і не потребують одержання дозволу органів Антимонопольного комітету України. Такі узгоджені дії включають експериментальне виробництво, технічні випробування продуктів або технологічних процесів, створення необхідного обладнання та отримання прав інтелектуальної власності на результати, якщо умови їх вчинення не призводять до суттєвого обмеження конкуренції на всьому ринку чи в значній його частині [1].

Таким чином умови конкурентності інноваційних структур залежать і від здатності підприємств створювати інноваційний продукт, використовувати його самостійно чи спільно з іншими підприємствами на ринку не призводячи до обмеження конкуренції.

1. Типові вимоги до узгоджених дій суб'єктів господарювання стосовно спільних науково-дослідних та/або дослідно-конструкторських робіт, дотримання яких дозволяє здійснювати ці узгоджені дії без дозволу органів Антимонопольного комітету України, затверджені розпорядження Антимонопольного комітету України №557-р від 15.08.2012 р.

РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ (НА ПРИКЛАДІ ІТ-КОМПАНІЙ)

© Міркунова Т.І., 2015

Нинішня світова практика впевнено демонструє, що сучасні інформаційні технології (ІТ) реалізуються переважно у формі стартап-компаній. ІТ-стартапи є гнучкими як щодо потреб ринку, так і щодо організації виробничого процесу. Вітчизняні ІТ-стартапи мають свої особливості становлення і розвитку, що зумовлено, з одного боку, глобалізаційними процесами, а з другого – особливостями національної економіки.

Низька швидкість тестування ІТ-продуктів, недостатня розвинутість технологічної бази, високий рівень конкуренції в галузі обумовлюють основні проблеми вітчизняних ІТ-стартапів, а саме – сповільнені темпи їх створення та виходу на ринок з готовими продуктами. З метою виявлення меж потенціалу діяльності вітчизняних ІТ-стартапів (з позицій розмірів і темпів поширення інтернет-мережі), а також можливих часових рамок їх функціонування (на якій стадії розвитку інтернет-ринку перебувають стартапи), доцільним є проаналізувати динаміку поступу всесвітньої павутини. Саме вона виступає платформою для більшості високих технологій.

За статистичними даними [1], у 2013 році в Україні було зафіксовано 41,8% користувачів інтернету, у 2012 р. – 35,3%, у 2010 р. – 23,3%, 2006 р. – 4,5% відповідно. Статистика користування інтернетом ведеться від 1990 року, проте перші значні темпи поширення всесвітньої мережі (більше 1%) зафіксовано у 2001 році – 1,24%. Отже, за тринадцять років темпи користування інтернетом зросли більш, як у 33 рази та продовжують зростати. Серед країн Європи і Центральної Азії показники користування населення віртуальним простором такі: у 2013 р. – 65,4%, у 2012 р. – 64,0%, у 2011 р. – 59,3%, у 2008 р. – 47,4%, у 2005 р. – 35,2%, у 1999 р. – 1,35%. [1] Тобто, за період 1999-2013 рр. кількість інтернет-користувачів цих регіонів збільшилася у 48,44 рази. Дещо інша ситуація у Сполучених Штатах Америки: у 2013 р. інтернетом користувалися 84,2% населення, тоді як у 1990 р. (час зародження інтернет-мережі) – 0,74%. [1] За 23 роки темпи поширення всесвітньої павутини в США зросли у понад 113 разів.

Наведені вище показники вказують на те, що в Україні існує широке поле для створення і розвитку ІТ-стартапів, як суб'єктів галузі високих технологій. На основі порівняльних даних, можна стверджувати, що ринок ІТ має значну ємність і тенденцію до розширення. А факт збільшення інтернет-користувачів в Україні вказує на те, що ІТ-проекти мають сприятливий ґрунт для впровадження. Водночас зазначимо, що український ринок ІТ-стартапів перебуває на етапі становлення, є незрілим. В Україні ще замало тієї критичної маси людей, які користуються новими технологіями у повсякденному житті, аби говорити про реальний ринок інтернет-технологій. Своєю чергою, це уповільнює і розвиток ІТ-стартапів. Серед проблем створення ІТ-стартапів в Україні доцільно відмітити і те, що в державі відсутня достатня клієнтська база, яка давала б змогу розробляти дороговартісні інноваційні проекти.

Серед нерегульованих положень чинного законодавства щодо трансферу високих технологій, які безпосередньо зумовлюють уповільнення розвитку ринку ІТ-стартапів, є зокрема такі: недосконалі правові механізми регулювання ринку інтелектуального продукту, передання на комерційних засадах суб'єктом господарювання інноваційних технологій; не розроблено у необхідній і достатній кількості правового забезпечення трансферу технологій за кордон; відсутній порядок здійснення державно-приватного фінансування трансферу технологій та інноваційної діяльності тощо.

1. Показники світового розвитку країн світу (05.05.2015) // Світовий Банк: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.P2

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Мірошник Р.О., Мухар М.В., 2015

Тенденції світового інноваційного розвитку свідчать про те, що активність інноваційних процесів можлива лише за умов формування адекватної структури інноваційного підприємництва, що вимагає формування нових підходів до управління інноваційними процесами на всіх рівнях національної економіки. Розвиток інноваційних процесів в країні (регіоні) визначається структурною повнотою та розвиненістю її інноваційної інфраструктури. У високорозвинених країнах, де 70-80% підприємств впроваджують інновації, інноваційна інфраструктура тісно переплетена з інфраструктурою підтримки підприємницької діяльності.

Порядок створення і функціонування інноваційних структур регламентується Постановою Кабінету міністрів України від 22.05.1996 р. № 549 «Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів». Згідно п. 2 цього документу інноваційна структура – це юридична особа будь якої організаційно-правової форми, яка створена у відповідності з законодавством (вид А), або група юридичних осіб, яка діє на підставі договору про спільну діяльність без створення юридичної особи і без об'єднання вкладів її учасників (вид Б), з певними сферами діяльності і типом функціонування, орієнтованими на створення та впровадження наукоємної конкурентоспроможної продукції [1, с.11].

Порядок створення і діяльності окремих елементів інноваційної інфраструктури визначаються низкою законів України («Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», «Про наукові парки», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» та ін.). Заходи з активізації розвитку інноваційної інфраструктури та системи трансферу технологій були передбачені Державною програмою економічного і соціального розвитку України на 2010 рік, Державною цільовою економічною програмою створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009-2013 роки, однак на сьогоднішній день вони так й залишилися невиконаними [6].

У таких важливих для розбудови інноваційної системи України законодавчих актах як закони «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» та «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» наявні лише окремі згадки про необхідність розвитку інноваційної інфраструктури, а у законі «Про загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» – взагалі не приділено уваги інфраструктурній складовій системи їх розробки та впровадження [6].

Слід відмітити, що послідовність і взаємозв'язок між різними законодавчими актами у сфері регулювання розвитку інноваційної інфраструктури відсутній. Перелік елементів інноваційної інфраструктури, визначених у різних нормативних актах, включає: державні інноваційні фінансово-кредитні установи, венчурні компанії та фонди, зони інтенсивного науково-технічного розвитку (технополіси), соціотехнополіси, технологічні парки, наукові парки, інноваційні центри, бізнес-інкубатори (інноваційні, технологічні), центри високих інформаційних технологій, центри трансферу технологій, регіональні інноваційні кластери, бізнес-центри, консалтингові центри, інформаційні мережі науково-технічної інформації та інші. Однак для переважної більшості з них не визначені як змістовне наповнення, так й порядок створення, особливості діяльності, механізми державного регулювання тощо [5].

Одним з найважливіших завдань, які покликана вирішувати інфраструктура інноваційної діяльності є забезпечення ефективної взаємодії між різноманітними суб'єктами інноваційного процесу. Така взаємодія найповніше реалізується за допомогою процесів трансферу технологій.

За своєю суттю трансфер технологій являє собою багатовимірний потік. Як і будь-який потік, варто характеризувати трансфер технологій такими показниками [2,3,4]:

- показник генерування нових технологій, що використовується для оцінки якості зв'язку між рівнем науково-дослідних робіт країни та технологіями;
- показник генерування нової продукції, який використовується для оцінки якості зв'язку між рівнем науково-дослідних робіт та кількістю нової продукції;

- показник ширини трансферу технологій, що характеризує число різних новацій, які одночасно проходять за стадіями інноваційного процесу;

- показник глибини трансферу технологій для характеристики параметрів дифузії інновацій.

Наведені вище показники дають змогу проаналізувати ефективність функціонування інфраструктури інноваційної діяльності в цілому на основі оцінки кінцевих результатів інноваційної активності.

Для того, щоб інноваційна інфраструктура в Україні стали ефективно функціонувати, необхідно розробити напрями та заходи розвитку. До таких напрямків та заходів слід віднести:

- збільшення частки фінансування вітчизняного науково-технічного потенціалу;
- розвиток системи державного регулювання у сфері науки, технологій та інновацій та її нормативно-законодавчого забезпечення;

- розробка заходів, спрямованих на встановлення тісних зв'язків між державою та науковцями, що в свою чергу, дозволить ширше відкрити ринок інтелектуальних послуг та створити інноваційні структури в регіонах;

- спрощення системи оподаткування на розвиток інноваційної політики.

В сучасних умовах важливими завданнями залишається упорядкування діяльності існуючих об'єктів інноваційної інфраструктури та координація процесів створення і розвитку нових установ, їх організаційне та методичне забезпечення. Для мотивації бізнесу до інновацій, необхідно створювати адекватні правові, економічні, податкові механізми, всіляко сприяти розвитку інноваційної інфраструктури. Одним із варіантів розвитку інноваційного середовища є налагодження тісного контакту між державою, освітою в особі вищих навчальних закладів, що виступають як джерело інноваційних ідей, і бізнесом, здатним здійснити фінансування інноваційних розробок [5].

Отже, можна зробити висновок, що значною проблемою реалізації інноваційної моделі розвитку України є розрив інноваційних процесів між стадіями наукових досліджень та впровадження інновацій у виробництво, що зумовлено відсутністю ефективного механізму трансформації наукових знань в інноваційні ідеї, відсутністю якісною інноваційної інфраструктури для підтримки цих процесів. У подоланні цієї проблеми важливу роль має відігравати мале інноваційне підприємництво, для розвитку якого мають бути створені сприятливі умови.

1. Гесць В.М., Семиноженко В.П. *Інноваційні перспективи України: монографія* / В.М. Гесць, В.П. Семиноженко. - Харків: Константа, 2006. – 272 с.

2. *Наукова та інноваційна діяльність в Україні: [стат. збірник / відп. за випуск І. В. Калачова].* – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2013. – 287 с.

3. *Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2013 році [Електронний ресурс] / Експрес-випуск Держстату України.* – Режим доступу: ukrstat.org/uk/express/expres_u.html.

4. *Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України: [аналіт. доповідь / за ред. Я.А. Жаліла].* – К.: НІСД, 2013. – 71 с.

5. *Infrastr_inov_deyat: Параграф 4. Недосконалість нормативно-правової бази функціонування інноваційної інфраструктури [Електронний ресурс].* - Режим доступу: moodle.ipk.kpi.ua/moodle/mod/resource/view.php?id=32408.

6. *Законодавство України у сфері інноваційної діяльності: 3б. Законодавчих актів/Верховна Рада України: Офіц. Вид.* – К.: Парламентське вид-во, 2007. – с. 152.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЛЬВІВЩИНИ

© Мірошник Р.О., Софіяник О.І., 2015

Розвиток інноваційної діяльності є одним із найважливіших факторів підвищення рівня конкурентоспроможності економіки та національної безпеки держави чи регіону. Для успішного розвитку інноваційної діяльності повинно бути забезпечена ефективна та дієва інфраструктура, що забезпечуватиме розвиток новаторської діяльності в Україні загалом, та Львівщини зокрема.

Розбудова інноваційної інфраструктури – технопарків, інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів, інших трансфертних та інфраструктурних фірм, які сприяють впровадженню нової техніки і технологій у виробництво – це одна із головних завдань в реалізації інноваційної моделі регіонального розвитку [4].

Проблема інноваційного регіонального розвитку протягом останніх років набула в Україні широке поширення, різко зросла кількість та якість теоретичних досліджень інноваційного регіонального розвитку. Розробляються нові форми та методи державного регулювання інноваційного розвитку регіонів та України в цілому [5].

За економічним потенціалом та перспективами розвитку Львівська область займає високі позиції в Україні та має всі передумови для інноваційного розвитку, зокрема такі як: вигідне географічне розташування, висококваліфіковані трудові ресурси, потужний споживчий ринок, розвинена торгівельна та фінансово-кредитна система, потужний рекреаційно-оздоровчий і туристичний потенціал, давня історію розвитку тощо [4]. Одним із ключових умов інноваційного розвитку регіону є наявність ефективної інноваційної інфраструктури, яка може забезпечити всебічну підтримку та сприяння у здійсненні інноваційної діяльності [3].

Відповідно до Закону України “Про інноваційну діяльність” **інноваційна інфраструктура** являє собою сукупність підприємств, організацій, установ, їх об’єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення **інноваційної діяльності**. Інноваційна інфраструктура включає систему необхідних соціальних, юридичних, економічних, інформаційних та інших інститутів, що підтримують як **інноваційну діяльність**, а також **сприяє і забезпечує необхідні передумови для взаємодії об’єктів інноваційної діяльності** [1, 3].

Інноваційна інфраструктура є рушійною силою інноваційного розвитку регіонів так як вона є проміжною ланкою між наукою й виробництвом, та бере на себе функцію доведення результатів наукових розробок до готового продукту і його реалізації. Вона забезпечує горизонтальні і вертикальні зв’язки між суб’єктами інноваційної діяльності. Зокрема, основними елементами інфраструктури є: інноваційні і технологічні центри, бізнес-інкубатори, технопарки, наукові парки і технополіси [3].

Проведений аналіз інноваційної інфраструктури Львівщини свідчить, що існує низка проблем, які необхідно вирішувати [5]:

- відсутність пільг та пільгового кредитування суб’єктів інноваційної діяльності;
- низька поінформованість стейкхолдерів (зацікавлених осіб);
- відсутність комплексного підходу до реалізації інноваційної політики на загальнодержавному рівні;
- недосконалість механізму створення та функціонування регіонального інноваційного фонду;
- недостатній взаємозв’язок між ланками «наука – виробництво – держава».

Львівщина має високорозвинуту хімічну промисловість, приладобудування та машинобудування, нафтопереробну галузь та газовидобування, унікальні розробки у галузі нанотехнологій та біотехнологій, проте малий доступ до сучасного обладнання та інформації про наявні технології у світі. В Львівській області багато рекламних, юридичних, консалтингових компаній, проте їхні послуги є досить дорогими і часто некваліфікованими. Відсутні «майданчики» для спілкування покупців і продавців інновацій, є вкрай мало виставок та «круглих столів». Спроби ж фінансової допомоги (наприклад, введення спеціальних режимів оподаткування) нівелюються нестабільною податковою політикою та повною відсутністю програм фінансової підтримки інноваційних підприємств [5].

В основі розвитку інноваційної інфраструктури Львівщини повинні бути закладені такі заходи:

- залучення фінансових коштів в галузі інноваційного підприємництва;
- навчання та підготовка затребуваних професій та спеціальностей, збереження висококваліфікованих кадрів шляхом створення нових робочих місць відповідного рівня оплати та умов праці;
- створення та підтримка діяльності виробничо-технологічних, інноваційних та наукових структур (технопарків, інноваційно-технологічних центрів, наукових парків, бізнес-інкубаторів, інноваційно-технологічних та інжинірингових фірм, що вироблятимуть конкурентоспроможну продукцію на противагу імпортним аналогам, та працюватимуть в полі трансферу технологій);
- розвиток інформаційних систем та інформаційного середовища (аналітичні і статистичні центри, інформаційні бази даних та мережі);
- стандартизація інноваційної діяльності відповідно до міжнародних норм;
- налагодження співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, урядовими та неурядовими організаціями іноземних держав з питань залучення фінансових ресурсів в економіку Львівщини, реалізація з ними спільних інноваційних та інвестиційних проектів і програм;
- розвиток експертних систем (створення та підтримка діяльності експертно-дослідницьких центрів, надання експертних висновків для виробників, інвесторів, страхових служб тощо), розвиток ринку консалтингових послуг та маркетингового забезпечення інноваційної діяльності;
- управління інноваційними проектами із залученнями представників науково-дослідних інститутів, вищих закладів освіти тощо.

Таким чином, інноваційна інфраструктура Львівщини повинна бути універсальною, і сприяти створенню і розвитку інноваційних продуктів на конкурентоздатній основі. До того ж, при формуванні регіональної інноваційної інфраструктури необхідно враховувати наявний інноваційний потенціал Львівської області та ряд факторів, що мають прямий вплив на інноваційний розвиток. Тому подальший поступ повинен бути спрямований на пошук моделі ефективного розміщення усіх складових елементів інноваційної інфраструктури Львівщини з визначенням чинників стимулювання розвитку фінансової та збутової складових регіональної інноваційної інфраструктури.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4.07.2002 р. № 40—IV [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: [//rada.gov.ua/](http://rada.gov.ua/).
2. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003р. № 433-IV [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: [//rada.gov.ua/](http://rada.gov.ua/).
3. Шляхи впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку в українських містах / Ред.: О.І.Соскін; Ін-т трансформації сусп-ва. —К., 2008. — 63 с.
4. В.Козик. Проблеми функціонування регіональної інноваційної інфраструктури (на прикладі Львівської області) [текст] / В.Козик, М.Жураковська // Галицький економічний вісник. — 2010. — № 1(26). — С. 19-25.
5. Проект концепції регіональної програми інноваційного розвитку Львівській області на 2013-2015рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [// cstei.lviv.ua/upload/pub/Innov/1386629428_55.pdf/](http://cstei.lviv.ua/upload/pub/Innov/1386629428_55.pdf/).

ПЛАНУВАННЯ ОПТИМАЛЬНИХ ПАРАМЕТРІВ ІННОВАЦІЙНОЇ СПРИЙНЯТЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

© Мусійовська О.Б., Мицишин О.Л., 2015

Однією з головних причин наявності значного дисбалансу між суспільною потребою в нововведеннях та реальними діями суб'єктів господарювання щодо її задоволення є низький рівень інноваційної сприйнятливості підприємств.

Покращення інноваційної сприйнятливості підприємств потребує, насамперед, підвищення рівня їх чутливості до потреб потенційних споживачів у нововведеннях, що, серед іншого, досягається завдяки плануванню оптимальних параметрів сприйнятливості суб'єктів господарювання. Основним завданням такого планування є встановлення переліку тих видів нововведень, які підприємство повинно залучати до розгляду на кожному етапі перебігу інноваційного процесу.

Окрім того, основними параметрами інноваційної сприйнятливості підприємства, які підлягають оптимізації, є: натуральні обсяги виготовлення нових або вдосконалених видів продукції за допомогою існуючих на даному підприємстві видів техніки та технологій; натуральні обсяги виготовлення підприємством покращених та (або) традиційних видів продукції за допомогою інноваційних видів техніки та технологій; моменти часу, у які підприємство повинно впроваджувати у виробництво кожен вид нововведень; витрати виробничих та фінансових ресурсів на виготовлення кожного виду продуктивних нововведень, у тому числі – потреба в інвестиціях у придбання додаткових основних засобів для здійснення такого виготовлення; витрати виробничих та фінансових ресурсів на виготовлення кожного виду традиційної або покращеної продукції, яку передбачено виготовляти за допомогою інноваційних видів техніки та технологій, у тому числі – потреба в інвестиціях у придбання додаткових основних засобів для здійснення такого виготовлення; витрати коштів на придбання підприємством права використовувати об'єкти інтелектуальної власності; витрати виробничих та фінансових ресурсів у розроблення власними силами підприємства продуктивних та інших видів нововведень; обсяги різних видів інноваційних ресурсів, які потрібні підприємству для провадження своєї інноваційної діяльності, зокрема, чисельність працівників, що задіяні у процесі розроблення нововведень, та необхідна маса основних засобів, що використовуватимуться у процесі такого розроблення; величина економічних результатів (прибутку та надприбутку) підприємства від здійснення ним інноваційної діяльності.

Оптимізація параметрів інноваційної сприйнятливості підприємства повинна базуватися на трьох основних складових, а саме на: 1) інформаційному забезпеченні, що являє собою сукупність відомостей, необхідних для здійснення такої оптимізації, а також засобів їх збирання, оброблення та зберігання; 2) методичному забезпеченні, що являє собою сукупність методів та прийомів за допомогою яких можливо отримати обґрунтовані значення оптимізованих параметрів інноваційної сприйнятливості підприємства; 3) ресурсному забезпеченні здійснення інноваційної діяльності підприємства, що являє собою сукупність його виробничих та фінансових ресурсів, які суб'єкт господарювання на даний момент часу має у своєму розпорядженні і може використовувати з метою розроблення та впровадження нововведень.

При плануванні оптимальних параметрів інноваційної сприйнятливості підприємств важливе значення має комплексний розгляд усіх напрямів інноваційної діяльності підприємства, зокрема процесів: залучення різних видів нововведень, розроблених сторонніми особами, розроблення нововведень власними силами та впровадження нововведень у виробництво. У зв'язку з цим, доцільним є дослідження кожного з напрямів інноваційної діяльності підприємства спочатку відокремлено один від одного, а на наступному етапі – їх спільний розгляд.

СУТНІСТЬ ТА ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЩОДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

©Наумчук А. В., Шматковська Т. О., 2015

У другому десятилітті XXI ст. продовжується перехід української економіки до інноваційної моделі розвитку, що відбувається на фундаменті унікальних економічних передумов, розвинутих впродовж двадцяти років незалежності української держави. Тому трансформаційні перетворення в економічній і соціальній сферах України потребують подальших теоретичних досліджень.

Економічна діяльність в Україні здійснюється на підставі Конституції України та чинного законодавства, насамперед, Закону України «Про інноваційну діяльність». Цей Закон у ст. 1 містить визначення основних термінів інноваційної царини, зокрема поняття: інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери; інноваційна діяльність — це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. У процесі інноваційної діяльності наукові дослідження, винаходи перетворюються у технологічні процеси, під час яких створюються нові продукти [4].

Гене́за понять «інновація» та «інноваційна діяльність» налічує більше століття. Для уточнення трактування цих економічних категорій нами систематизовано та узагальнено їх тлумачення (табл. 1).

Таблица 1

Підходи до трактування поняття «інновації» та «інноваційна діяльність»

№ п/п	Джерело	Визначення
1.	Й. Шумпетер	Інновація - зміну технології процесу виробництва та як комерційне впровадження нової продукції чи нових засобів виробництва.
2.	Є. Лісна	Інноваційна діяльність складається з набору різних видів діяльності. Віднесення того чи іншого виду діяльності до інноваційної визначається інноваційністю його цільової настанови
3.	С. Покропивний	Інноваційна діяльність - це процес, спрямований на розроблення й реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у новий чи вдосконалений продукт, реалізований на ринку, у новий чи вдосконалений технологічний процес, використовуваний у практичній діяльності, а також пов'язані з цим додаткові наукові дослідження й розробки
4.	Р. Фатхутдінов	Інноваційну діяльність розуміє як діяльність, спрямовану на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення й відновлення номенклатури та поліпшення якості продукції, що випускається (товарів, послуг), удосконалювання технології їхнього виготовлення з наступним упровадженням і ефективною реалізацією на внутрішньому й закордонному ринках

Узагальнено автором на основі джерел: [7, 126], [1, 43], [3, 24], [5, 76].

У вітчизняній науковій літературі виокремлюються характерні риси інноваційної економіки, серед яких варто виділити наступне:

- а) проривні інновації займають найбільшу частку в структурі інновацій;
- б) стабільне зростання частки наукомісткого сектору виробництва, зокрема в доданій вартості та зайнятості;
- в) зниження матеріаломісткості та енергомісткості виробництва завдяки активному запровадженню інновацій;

г) більше половини показників економічної ефективності досягнуті за рахунок інноваційних чинників;

г) спрямованість відтворювального процесу на досягнення технологічної конкурентоспроможності [6, 52-53].

Головна внутрішня мета діяльності будь-якого підприємства або організації, що функціонують в умовах ринкової економіки, полягає в максимізації прибутку, головного чинника його економічної стійкості. Інноваційна діяльність відіграє у цьому вирішальну роль.

При цьому виділено ряд основних напрямків, що забезпечують підприємству максимальний прибуток:

- а) розширення номенклатури реалізованої продукції (послуг);
- б) максимізація ціни, за якою реалізується продукція або надається послуга;
- в) мінімізація витрат на виготовлення і реалізацію одиниці продукції (послуги);
- г) максимізація обсягів реалізації продукції або послуги [2, 149-150].

Переваги інноваційного фактора в забезпеченні конкурентоспроможності підприємств в нинішніх умовах є очевидними, а його вплив на виробництво – радикальним і комплексним. Підприємства, що самостійно займаються інноваційною діяльністю, володіють перевагами, оскільки вони не залежать від провідних фірм, які під гаслом експорту нових технологій насправді передають морально застарілі розробки.

Зважаючи на світовий досвід, важливо зазначити, що підприємства розвинутих країн досягають значних успіхів та стійкого рівня розвитку не на ціновому механізмі конкуренції, а на інноваційних процесах, пов'язаних з поліпшенням усього виробничо-господарського потенціалу підприємства. На відмінну від обмежених природних ресурсів, ресурси, які створені людиною, техніка, технологія, знання – є невичерпним джерелом постійного та динамічного розвитку.

Таким чином, щоб не залишитись на узбіччі світового розвитку на шляху до інноваційно-інформаційної економіки, в Україні необхідно створювати сприятливе для інновацій бізнес-середовище. Ефективне використання інноваційної діяльності надасть змогу забезпечити не лише конкурентоспроможність окремих підприємств, але і стимулювати зростання економіки держави в цілому у пролонгованій віддаленій перспективі.

1. Лисна Е.Б. Регулирование инновационной политики и инновационной деятельности законодательством России и ряда других стран СНГ / Е.Б. Лисна // *Инновации*. - 2007. - № 8. - С. 40-46.
2. Літвиненко М.В. Інноваційна діяльність підприємства як джерело підвищення прибутку / Літвиненко М.В., Кедревич І.В. // *Вісник НТУ (ХПИ)*. – №7. – 2014. – С. 148–151.
3. Покропивний С.Ф. Інноваційний менеджмент у ринковій системі господарювання / С.Ф. Покропивний // *Економіка України*. - 1995. - № 2. - С. 24-27.
4. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua/laws/show
5. Фатхутдинов Р.А. Інноваційний менеджмент : підруч. для студ. вуз. за фахом і напрямком “Менеджмент” / Р.А. Фатхутдинов. - М. : Бізнесшкола “Інтел-Синтез”, 2009. - 125 с.
6. Федулова Л.І. Концептуальні засади економіки знань / Л.І. Федулова // *Економічна теорія*. – 2014. – № 2. – С.37–59.
7. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1992. – 455 с.

МОДЕЛЮВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

©Нікшич С. М., 2015

В сучасних умовах господарювання управління на основі компетенцій являється ефективним інструментом управління персоналом, організації праці, формування конкурентних переваг підприємства. Компетенціями є сукупність професійно необхідних знань, вмінь і навичок, засобів спілкування та досвіду персоналу.

В підходах до моделювання компетенцій їх класифікують за ознаками [1]:

1. Корпоративні (або базові чи ключові) – це компетенції, які притаманні для усіх посад на підприємстві, впливають із цінностей організації і фіксуються в таких корпоративних документах, стратегія, кодекс корпоративної етики та ін. Базовими компетенціями повинні володіти усі працівники організації, не залежно від посад і вони можуть бути розділені у окремі групи: відношення до роботи, якість обслуговування клієнтів, індивідуальні вимоги в рамках корпоративної культури тощо.

2. Управлінські – це компетенції, які розробляються для персоналу, що здійснює управлінську діяльність, має працівників у лінійному, або функціональному підпорядкуванні. Управлінські компетенції необхідні для ефективної організації своєї діяльності та діяльності інших працівників, а також – успішного досягнення бізнес-цілей.

3. Функціональні (або професійні, технічні) – це компетенції, які містять опис навичок та вмінь, що необхідні для зайняття конкретної посади.

Часто корпоративні компетенції розглядають як стратегічні, а операційні, – як функціональні та управлінські. Модель компетенцій — набір характеристик, що дозволяють працівнику виконувати функції, які відповідають його посаді і досягати потрібних результатів.

Аргументація компетенції як здатності виконувати професійні завдання, дії та функції успішно по відношенню до організації, її вимог і організаційної культури, передбачає інтеграцію чотирьох аспектів – когнітивного (знання), операційного (способи діяльності), мотиваційного (готовність до здійснення діяльності) та аксіологічного (наявності певних цінностей) (рис. 1.) [2].

професійні вміння і навички	професійні знання
КОМПЕТЕНЦІЯ	
професійна мотивація	цінності

Рис.1. Модель компетенції.

При прийнятті рішень щодо моделювання компетенцій, технологічно виділяються різні етапи, наприклад [3]:

Планування проекту.

Формування проектної групи.

Проектування моделі компетенцій.

Розробка рівнів моделі компетенцій.

Формування профілів компетенцій під конкретні посади.

В практиці суб'єктів господарювання, що динамічно розвиваються, адаптовуючи передовий досвід і впроваджуючи інноваційні моделі та методи управління, значимими є переваги за створення та використання системи компетенцій в таких напрямках [1]:

1. Переваги створення та використання моделі компетенцій для організації:

- єдині стандарти характеристики ефективності роботи;
- узгодженість критеріїв і понять при оцінці працівника;
- визначення об'єктів оцінювання;
- можливість визначення сильних і слабких сторін працівника;
- планування кар'єри і розвиток персоналу;
- формування кадрового резерву;

- відбір необхідного персоналу;
- побудова системи мотивації персоналу;
- розвиток корпоративної культури.

2. Переваги створення та використання моделі компетенцій для керівника:

- наявність критеріїв оцінки працівників;
- аналіз діяльності працівників у відповідності до корпоративних стандартів;
- цілеспрямоване навчання і розвиток працівників;
- управління кар'єрою працівників;
- надає інформацію працівнику, щоб допомогти йому зрозуміти на якому рівні розвитку його

компетенції та які компетенції необхідно розвивати перш за все;

- управління мотивацією працівників.

3. Переваги створення та використання моделі компетенцій для працівників:

- формування чітких вимог до посад і корпоративних стандартів;
- прозорі і зрозумілі критерії оцінки;
- можливість отримання зворотного зв'язку про свої сильні і слабкі сторони, загальний потенціал і

кар'єрні перспективи;

- мотивація на досягнення результатів;
- можливості відслідковувати прогрес у своєму розвитку.

Модель компетенцій включає перелік стандартизованих вимог до працівника, які уможливають виконання роботи належним чином. Використання моделей компетенцій уможливить створення «ідеального профіля працівника», а тому здатне на різних рівнях підвищити ефективність роботи працівників та підприємства загалом. Із появою нової техніки і технології, здійсненням науково-технічних відкриттів виникають нові професії, змінюються вимоги і умови господарювання і т.п. Відтак, щоб забезпечити виконання усіх тактичних і стратегічних завдань бізнесу набір компетенцій слід змінювати у відповідності до динамічних умов і потреб.

1. *Разработка модели компетенций // [Електронний ресурс] Режим доступу : molga.ru/services/detail.php?ID=499.*

2. *Родионова Е. А. Построение модели компетенций // [Електронний ресурс]: Режим доступу : sovla.ru/article.php?id=121&mode=art.*

3. *Володина Н. Модель компетенций – это не сложно / Наталья Володина// [Електронний ресурс] : Режим доступу :*

4. *kadrovik.ru/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=9037.*

5. *Пивень Е. Разработка модели компетенций / Елена Пивень, Елена Ламанова [Електронний ресурс] : Режим доступу : hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=1192.*

МЕТОДИКА КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

© Носик О. М., Таран К. А., 2015

Перехід до ринкової економіки потребує від підприємства підвищення ефективності виробництва, конкурентоздатності продукції і послуг, впровадження ефективних форм господарювання, активізації підприємництва, повного задоволення потреб громадян у продукції з високими споживчими властивостями. Тому на сучасному етапі виникає необхідність безперервного розвитку підприємства та впровадження системи стратегічного управління, що сприяє визначенню ефективних напрямків у здійсненні фінансово-господарської діяльності підприємства, орієнтації в фінансових можливостях і перспективах.

Одним з підходів до оцінки розвитку підприємства є застосування модифікованої системи збалансованих показників. Для оцінки впливу кожного локального показника на результативний використаємо таксономічний аналіз. Цей метод дозволяє побудувати синтетичну інтегральну характеристику кожного блоку розвитку підприємства.

Використовуючи зазначений метод економічного моделювання з метою оцінки впливу локальних показників на комплексний побудовані матриці даних за чотирма проєкціями розвитку підприємства: фінансової, маркетингової, технічної та кадрової. На їх основі були виділені комплексні показники, які характеризують загальний розвиток підприємства:

- ККР – комплексний показник, який характеризує розвиток кадрової складової;
- КТР – комплексний показник, який характеризує технічний розвиток бізнес-процесів;
- КМР – комплексний показник, який характеризує розвиток маркетингової діяльності;
- КФР – комплексний показник, який характеризує фінансовий розвиток підприємства.

Перелік показників оцінки рівня розвитку підприємства, які увійшли до модифікованої системи збалансованих показників, були визначені керівництвом підприємства за допомогою методів анкетування та інтерв'ювання, а також в результаті детального ознайомлення з умовами та методами роботи на підприємстві (таблиця 1).

Таблиця 1

Модифікована система збалансованих показників

Складова розвитку	Стратегічна мета	Індикатор оцінки
1	2	3
Кадрова	Підтримка стабільності кадрів Зростання професіоналізму працівників Забезпечення соціального захисту працівників Підвищення рівня оплати праці	Показник продуктивності праці Показник прибутку на одного працівника Показник доходу на одну гривню фонду оплати праці Показник прибутку на 1 гривню Коефіцієнт обороту за прийманням Коефіцієнт обороту за вибуттям Коефіцієнт плинності
Фінанси	Підвищення прибутку Збільшення обсягів виробництва Підтримка фінансової стабільності Впровадження автоматизованої системи обробки інформації Збільшення грошових надходжень Використання диверсифікованої бази для отримання прибутку	Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності) Коефіцієнт автономії Коефіцієнт оборотності активів Показник рентабельності діяльності

Маркетингова	Максимальне задоволення потреб клієнтів Розширення долі внутрішнього ринку Чітке виконання замовлень клієнтів Виробництво нових видів продукції Виконання нестандартних замовлень Вихід на нові ринки та сегменти ринку Випуск додаткових товарів і послуг Обслуговування додаткових груп споживачів Розповсюдження позитивної ділової репутації Підвищення конкурентоспроможності	Показник виконання плану за обсягом продукції Показник, що характеризує якість наданих послуг Коефіцієнт ритмічності Коефіцієнт витрат на 1 гривню продукції Коефіцієнт рентабельності продукції
Технічна	Підвищення рівня організаційно-технічної структури Впровадження процесного підходу до управління Скорочення виробничих запасів, незавершеного будівництва Орієнтація всієї корпоративної культури на економію ресурсів	Фондовіддачі Фондоємність Коефіцієнт оновлення основних засобів Коефіцієнт оновлення основних засобів Коефіцієнт вибуття основних засобів Коефіцієнт надходження основних засобів Коефіцієнт зносу основних засобів Коефіцієнт придатності основних засобів Фондоозброєність праці

Як видно з таблиці, крім переліку показників оцінки рівня розвитку підприємства та його складових, до модифікованої системи збалансованих показників увійшли також чітко сформовані стратегічні цілі. Проведені дослідження показника розвитку як функції багатьох змінних, визначили п'ять рівнів загального розвитку підприємства (табл. 2).

Таблиця 2

Шкала рівнів розвитку підприємств

Галузь	I рівень	II рівень	III рівень	IV рівень	V рівень
Виробництво лікарських препаратів	$0 < I_p < 0,2$	$0,2 < I_p < 0,4$	$0,4 < I_p < 0,6$	$0,6 < I_p < 0,8$	$0,8 < I_p < 1$

Характеристики підприємств для кожного рівня розвитку за Нортон-Капланом:

I рівень – підприємства, що мають найнижчий рівень розвитку ;

II рівень – підприємства, що потребують розробки антикризових заходів у зв'язку з нестійким економічним розвитком;

III рівень – підприємства, характеризуються в динаміці набуттям (підтриманням) рівномірності зростання економічного розвитку;

IV рівень – підприємства характеризуються стійкою динамікою економічного розвитку;

V рівень – високотехнологічні, конкурентоспроможні підприємства, які задовольняють всім потребам акціонерів, споживачів і працівників.

Таким чином, розроблена методика діагностичного аналізу економічного розвитку підприємств, яка визначає показник розвитку як інтегральну згортку коефіцієнтів кореляції між показниками збалансованої системи, що дозволяє визначити ефект синергії на підприємстві. Отриманий показник розвитку є інтегрованою комплексною оцінкою розвитку підприємства, який є природним способом зниження як складності, так і трудомісткості управління. Оскільки показник розвитку є комплексною інформацією щодо стану підприємства, яка подається в максимально згорнутому вигляді і оцінюється за фіксованою шкалою, тому його можна вважати рейтинговою оцінкою розвитку підприємства.

ПАРАМЕТРИ ЯКОСТІ МАШИНОБУДІВНОЇ ПРОДУКЦІЇ

©Окландер М.А., 2015

Якість машинобудівної продукції – це сукупність характеристик, що здатні задовольнити потреби споживачів. До параметрів якості машинобудівної продукції відносяться наступні:

- 1) призначення – характеризують технічні властивості товару, що визначають ступінь відповідності виробу його цільовому призначенню;
- 2) технологічності – характеризують властивості виробу, які визначають пристосованість його конструкції до досягнення найменших витрат ресурсів при виробництві, експлуатації, ремонті;
- 3) надійності – характеризують здатність виробу виконувати певні функції або зберігати певні властивості протягом певного проміжку часу;
- 4) економічності – характеризують економічність споживання товару;
- 5) патентно-правові – характеризують патентну чистоту та захищеність продукції;
- 6) ергономічні – характеризують ступінь урахування у виробі фізико-біологічних властивостей людини: гігієнічних; антропометричних; фізіологічних; психологічних;
- 7) естетичні – характеризують зовнішній вигляд (дизайн продукції): відповідність певному стилю, моді, раціональність форми, цілісність композиції, художність оформлення, досконалість виробничого виконання продукції, стабільність товарного вигляду;
- 8) безпеки – характеризують безпечність використання товару;
- 9) екологічності – характеризують наявність і ступінь шкідливих впливів виробу на навколишнє середовище.

Параметри якості бувають «жорсткі» та «м'які». «Жорсткий» параметр має конкретну величину в одиницях вимірювання. «М'які» параметри неможливо кількісно виміряти. Використовуються органолептичні та кваліметричні методи оцінки «м'яких» параметрів якості.

Органолептичний метод оцінки якості ґрунтується на інформації, отриманій в результаті аналізу сприйняття органів почуттів: зору, слуху, нюху, дотику і смаку. Кваліметричний метод допомагає кількісно оцінити показники якості продукції на основі експертних оцінок.

Показники якості можна поділити на дві групи – нормативні (регламентовані) та консументні. Нормативні параметри характеризують відповідність показників якості товару чинним у країні нормам, стандартам, законодавству. Консументні показники характеризують відповідність продукції вимогам споживачів і можуть значеннями перевищувати нормативні показники якості.

Рівень якості товару – відносний показник якості, що заснований на порівнянні значень показників якості даної продукції по відношенню до базових значень відповідних показників.

Складніше оцінити якість послуг в машинобудуванні внаслідок їх неосяземості та непостійності якості. Виділяють наступні параметри якості таких послуг, перші п'ять з яких пов'язані з якістю кінцевої послуги, а наступні п'ять – з якістю процесу її надання: 1) ступінь доступності – наскільки легко отримати доступ до послуги; 2) репутація підприємства – наскільки воно заслуговує довіри; 3) знання – наскільки постачальник послуг розуміє потреби споживачів; 4) надійність – наскільки послідовна та надійна послуга; 5) безпека – відсутність ризику при виробництві та споживанні послуги; 6) компетенція персоналу – чи є наявність певної кваліфікації та знань для надання послуг високої якості; 7) рівень комунікації – наскільки добре підприємство донесли до споживачів сутність послуги; 8) ввічливість — чи є увага до споживача, ввічливість зі сторони персоналу; 9) реакція співробітників – наскільки є бажання та спроможність персоналу швидко надати послугу; 10) відчутні фактори – чи пов'язаний зовнішній вигляд персоналу, обстановка або інші осяземі фактори якості послуги в машинобудуванні.

СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

©Окландер Т.О., 2015

Однією з важливих складових діяльності з формування інформаційної бази для прийняття маркетингових рішень є проведення маркетингових досліджень. Традиційні маркетингові дослідження ґрунтуються на принципі формування вибіркової репрезентативної сукупності. Отримані результати з невеликої, але управляємої вибірки маркетологи навчилися екстраполювати з прийнятною похибкою на генеральну сукупність.

Розповсюдження інформаційно-комунікативних технологій викликає «творче (креативне) руйнування» традиційних методів маркетингових досліджень і дозволяє отримати необхідну інформацію швидше і з більшою точністю [1].

1) Обмеження використання методу фокус-груп. Традиційно фокус-групи проводяться модератором в стерильних умовах. Штучні умови проведення дослідження, його абстрактність, зневага ситуаційними чинниками, складності з набором учасників дослідження спотворюють отримані результати і нівелюють їх цінність. У перспективі передбачається зростання використання віртуальних он-лайн фокус-груп, що, в першу чергу, будуть проводитися з мобільних пристроїв. Он-лайн фокус-групи стануть стандартом, оскільки поява нових технологій дозволить маркетологам контактувати зі споживачами, що знаходяться в різних точках планети.

2) Заміна використання PowerPoint для презентації результатів досліджень. Зараз PowerPoint є головним форматом для цих цілей, проте він не є оптимальною або ефективною формою для таких завдань. PowerPoint представляє інформацію лінійно і статично, проте сучасні технології можуть забезпечити інтерактивне і багатовимірне представлення. Нові формати дозволять маркетологам аналізувати, моделювати, експериментувати відразу з декількома потоками дослідних даних, використовувати аналітичні дані для миттєвого прогнозування впливу маркетингових рішень на діяльність підприємства.

3) Збільшення кількості он-лайн досліджень. В сучасній мобільній культурі комп'ютерне опитування, що триває більше 30 хвилин перестає бути актуальним. Така практика вступає в протиріччя з стержневими тенденціями товарно-технологічних змін. Дефіцит часу на прийняття рішення обумовлює використання мікро-досліджень (досліджень за короткий проміжок часу): мобільних опитувань на основі геопозиціонування, непрямих вимірів, спостережень за реакціями споживачів (наприклад, за виразом обличчя), мобільних нейро-досліджень.

4) Формування якісно-кількісного дуалізму в дослідженнях. Існуюча теорія маркетингових досліджень характеризується радикальним розділенням на дві методологічні сфери: якісні та кількісні дослідження. Традиційно етапу якісних досліджень передують етап кількісних досліджень. «Якісне або кількісне» буде замінено на «якісне і кількісне».

5) Вихід за рамки «раціонального». Сучасна теорія маркетингу ґрунтується на теорії «раціонального вибору споживача». Тобто ідеї про те, що споживачі реагують на події та явища раціональним чином. Одним із доказів цього є те, що респондентів просять оцінювати атрибути товарів за певними шкалами, щоб пояснити мотивацію поведінки. Зростання інтересу до поведінкової економіки є проявом появи нової тенденції: теорія «раціонального вибору споживача» в чистому вигляді не повною мірою відображає і пояснює ринкову дійсність. Зростає необхідність більш повного врахування емоційних (ірраціональних) чинників. Вивчення комплексу раціонально-емоціональних мотивів дозволить маркетинговим дослідженням більш коректно пояснювати і передбачати поведінку споживачів.

Також до чинників, що знижують ефективність традиційних методів дослідження можна віднести наступні [2]:

— зміни у ментальності, образі і якості життя сучасної людини, появу нового вектору мотивації споживача. Наприклад, відомі бренди перестають бути цінністю апіорі, у нового покоління формуються інші мотиви до купівлі: не демонстрація через бренд своєї платоспроможності, а самоідентифікація;

— появу нових лідерів думок у Інтернет-просторі;

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

— розширення складу контактних аудиторій за рахунок появи спільнот Інтернет-користувачів: вдалий виступ в блозі робить блогера популярним і він здійснює вплив на думки користувачів блогу, Facebook, Twitter;

— розвиток ринку спеціалізованих додатків, планшетів і комунікаторів;

— удосконалення системи управління зв'язками зі споживачами в напрямку поєднання в ній актуальності, простоти, зручності використання, інтеграції підсистем внутрішньої та зовнішньої інформації.

Таким чином, технологічні зрушення постіндустріального характеру, посилення конкуренції, швидка зміна чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, експоненціальне зростання обсягів інформації, необхідність прискорення процесу прийняття складних управлінських рішень, підвищення культури в області інформаційно-комунікаційних технологій змушують підприємства пристосовуватися до роботи в режимі он-лайн і застосовувати нові аналітичні інструменти для аналізу конкурентного середовища та попиту. А поява все більш складних завдань аналізу зростаючих обсягів інформації, маркетингової діяльності в Інтернет, соціальних мережах, моніторингу ринків стимулюють пропозицію таких аналітичних інструментів.

З появою соціальних мереж виникли нові методи збору маркетингової інформації, що надають можливості для полегшення процесів формування баз даних:

1) організація опитувань — в соціальних мережах це стало вбудованим механізмом. Опція «Опитування» дозволяє проведення досліджень за рахунок формулювання питань і варіантів відповідей;

2) персоніфікація, візуалізація, отримання демографічних, особистих та соціальних атрибутів респондентів — без використання додаткового програмного забезпечення отримується індивідуальна інформація, проводиться аналітична обробка відповідей, створюється профіль цільового сегменту ринку;

2) аналіз маркетингового середовища — у розділі «Новини» при натисканні опції «Розширений пошук» можна за певними критеріями зібрати інформацію про уподобання потенційних споживачів; опція «Геолокація» дозволяє сегментувати їх за територіальною ознакою; опція «Згадки посилання» дозволяє контролювати діяльність конкурентів за згадками адрес співтовариства, сторінок сайту, сайту;

4) встановлення зв'язку з респондентами у формі SMS-повідомлень, що приходять в акаунт — надходження повідомлень з проханням прийняти участь в опитуванні, яке може бути налаштоване на частоту, час, сегмент ринку;

5) розширення бази респондентів — одночасне опитування користувачів різних соціальних мереж, яке, в ідеалі, дає змогу охопити опитуванням всю генеральну сукупність.

1. Сайт компанії Оптимизм. Ру. Что такое SMM и SMO? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: optimism.ru/smm/

2. Окландер М.А. Щоб бути ефективним, маркетинг повинен змінитися / М.А. Окландер // Економіст. — 2014. — №4 (330). — С. 1-2.

ВЕНЧУРНЕ ІНВЕСТУВАННЯ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО ІНВЕСТИЦІЙ В ІННОВАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

© Оліферчук К. С., Шматковська Т. О., 2015

Ринкова економіка відкриває широкі можливості для активізації інноваційної діяльності, а тому її характерною ознакою є створення та використання нових знань, перетворення їх на повноцінний чинник виробництва.

Проте інноваційна діяльність більшою мірою, ніж інші напрями підприємницької діяльності, пов'язана з ризиком, оскільки гарантія позитивного результату в інноваційному підприємстві практично відсутня. У будь-якій галузі, де потрібні перші стартові інвестиції для створення продукту, є місце для венчурного бізнесу. Первинна стадія, коли ще точно не відомо, чи буде продаватися продукт, завжди досить складна, незалежно від галузі. Для нових проектів є дві можливості: одержати інвестиції від приватних інвесторів, у тому числі через венчурні фонди, або одержати інвестиції від корпоративного сектора. Часто корпоративний сектор купує компанію чи технологію, але він не зацікавлений з будь-ким створювати бізнес.

Питання венчурного інвестування в Україні у різних аспектах досліджували такі економісти, як: О.В. Бабінська [1], П. В. Ковалишин [2], І. С. Кузнєцова [3], С. З. Мошенський, О. М. Петрук [4] тощо.

Необхідно зауважити, що назва «венчурний» походить від англійської «venture» - «ризикове підприємство». Як правило, ризикове (венчурне) інвестування здійснюється в малі і середні приватні або приватизовані підприємства без надання їм будь-якого залогів чи окладу, що відрізняє його від банківського кредитування [5, с. 202].

І.С. Кузнєцова визначає, що специфічними рисами венчурних інвестицій є відсутність вимог до реципієнта капіталу щодо надання гарантій повернення інвестицій; виключно ретельний відбір об'єкту інвестування з сотні претендентів; суттєва роль особистого чинника при відборі проекту; відсутність притягань інвесторів щодо отримання контролю над компанією [3, с. 195].

Особливістю венчурного інвестування є те, що інвестор не має наміру придбати контрольний пакет акцій компанії (насамперед, при первісному інвестуванні). Це і є головна відмінність венчурного інвестора від «стратегічного інвестора» або «партнера». Адже мета венчурного капіталу полягає в іншому – купу чуючи пакет акцій, або частку, меншу за контрольний пакет, інвестор сподівається, що компанія буде використовувати його гроші як фінансовий важіль для забезпечення більш швидкого зростання свого бізнесу. Ні інвестор, ні його представники не несуть інших видів ризиків, окрім фінансових.

Зауважимо, що функцію венчурних капіталістів в Україні виконують компанії з управління активами, які, на відміну від інших країн, створюються середніми інвесторами. Але далі інвестиційний бізнес буде розвиватись, обслуговуючи переважно залучені кошти. Згідно ЗУ «Про венчурну діяльність в інноваційній сфері», юридична особа будь-якої організаційної форми, яка здійснює управління активами венчурних інноваційних фондів, є венчурною інноваційною компанією [6]. Форми венчурного інвестування достатньо різноманітні, але специфіка українського постприватизаційного акціонерного капіталу диктує переважання інвестиційного кредиту від вкладень у спеціально випущені під проект облігації до прямого інвестиційного кредитування через венчурні фонди.

Розвиток венчурного бізнесу в Україні розпочався після створення Фонду «Україна» (1992 р.). На сьогодні цей Фонд здійснив інвестиції на загальну суму понад 10 млн. дол. США. У 1994р. На українському ринку з'явився «Western NIS Enterprise Fund» з початковим капіталом у сумі 150 млн. доларів, який надав уряд США, а у 1998 р. Приступив до роботи «Blak Sea Fond» [4, с. 47].

У цьому ж самому році була створена компанія «Euroventures Ukraine» із загальною капіталізацією 30 млн. дол. США. Значна частина фінансування через ці фонди здійснюється за рахунок коштів Європейського банку реконструкції та розвитку (за виключенням «Western NIS Enterprise Fond»).

За офіційними оцінками Мінекономіки, ринок венчурного капіталу в Україні становить близько 400 млн дол. (потенційний обсяг складає 800 млрд дол.) і нараховує більше ніж 50 формально зареєстрованих компаній, хоча реально працюють не більше 10. Серед них: «Western NIS Enterprise Fund» (капітал 150 млн

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури дол., виділений урядом США для інвестицій у харчову промисловість, сільське господарство, виробництво будматеріалів, фінансовий сектор України), «SigmaBlazer» (капітал 100 млн дол.), фонд прямих інвестицій «Україна» (22,5 млн дол.) [7, с. 56].

За результатами оцінювання нинішньої економічної ситуації в нашій державі, можна виділити ряд факторів, які перешкоджають розвитку венчурного інвестування в Україні:

- нерозвиненість інвестиційного ринку, зокрема механізму його прямого інвестування;
- низький рівень законодавчої бази щодо регулювання венчурного бізнесу;
- велика кількість технологій подвійного призначення, комерціалізація яких має значні труднощі

тощо.

Спираючись на світовий досвід, сформовано фактори, що сприяють розвитку венчурної індустрії, на становлення та розвиток яких повинна спрямовувати свою діяльність наша країна:

- наявність науково-освітньої бази – потужних дослідницьких центрів, секторів, наукових шкіл, які безпосередньо проводять дослідження;
- зрілість фінансового ринку – розвиненість фінансових інститутів, наявність фондового ринку;
- політична і макроекономічна стабільність;
- стабільний попит зі сторони держави і приватного сектору на наукові дослідження і розробки;
- наявність вільних грошей в економіці [4, с. 205].

Підсумовуючи зауважимо, що в реаліях сучасності в Україні, коли ринок науково-технічної сфери перебуває в стадії формування і розвитку, державі необхідно взяти на себе ініціативу створення мережі інноваційних фондів за участю власних коштів із залученням на правах партнерів або акціонерів широкого кола приватних інвесторів. І лише вирішивши та подолавши всі проблеми, які перешкоджають розвитку венчурного бізнесу в Україні, наша країна сформує значний інвестиційний потенціал та набуде статусу передової країни венчурної індустрії.

1. Баранецький І.О. *Особливості та перспективи розвитку венчурного підприємництва в Україні* / І.О. Баранецький // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2004. – № 4. – С. 46–52.

2. Ковалишин П. В. *Формування та розвиток ринку венчурного інвестування України: монографія* / П. В. Ковалишин. – Миколаїв : Вид-во МДАУ, 2008. - 302 с.

3. Кузнецова І.С. *Інституціональна теорія як методологічна основа дослідження нових господарських практик (на прикладі венчурної дальності)* / І.С. Кузнецова // *Наукові праці ДонНТУ. Серія: економіка*. - 2006. - Вип. 103-4. -С. 195 – 200.

4. Петрук О.М. *Теорія та практика венчурного фінансування [текст] : монографія* / О.М. Петрук, С.З. Мошенський. - Житомир, : ЖДТУ, ПП «Рута», 2008. - 248 с.

5. Гайдуцький А.П. *Економічні механізми забезпечення інвестиційної конкурентоспроможності аграрного сектора економіки* / А.П. Гайдуцький // *Економіка України*. – 2003. – № 2. – С. 69–73.

6. Гринкевич С.С. *Стратегія розвитку венчурного фінансування в системі оцінки вартості бізнесу* / С.С. Гринкевич // *Вісник Донецького університету. Серія В: Економіка і право*. - 2008. - Вип. 1. – С. 202 – 206.

7. *Архиєреєв С.І. Інноваційний потенціал України : прогностно-аналітичні оцінки* / С.І. Архиєреєв, Т.В. Тарасенко. – Х. : Вид-во «Золоті сторінки», 2008. – 112 с.

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ

© В.А. Омельяненко, 2015

У сучасних умовах інноваційна сфера є напрямком економіки, що найбільш динамічно розвивається як на рівні окремих країн, так і на рівні світового господарства в цілому. У зв'язку зі зростанням ролі інноваційних факторів в економіці актуальними є дослідження, що спрямовані на усвідомлення нових проблем розвитку інноваційного бізнесу для адекватної реакції на виклики глобалізації. В цьому контексті трансфер технологій виступає основною складовою інноваційного процесу, що забезпечує рух ідеї від етапу розробки до комерційної реалізації й включає різні способи її перетворення в комерційний продукт.

Питання трансферу технологій пропонуємо розглянути в рамках моделі Quintuple Helix, що виступає рамкою більш широкого системного й міждисциплінарного аналізу середньострокового і довгострокового сталого розвитку на основі інновацій.

В рамках проекту ЄС «Інноваційна мережа для економічного розвитку» («Innovation Networking for Cooperation» – LT.InnoConnect.BY) були виділені наступні проблеми визначення ефективності підтримки трансферу технологій [1, С. 225]:

- дефіцит інструментарію комплексної оцінки впливу технологій, їх відповідності потребам бізнесу та суспільства, пов'язаним зі створенням, поширенням та розвитком інновацій;
- дефіцит показників порівняльного аналізу та аналізу розвитку мереж підтримки технологій, що становить основу визначення впливу діючої системи інноваційної підтримки;
- використовувані в цей час методи не дозволяють ефективно оцінити вплив підтримки інновацій на міжсекторальному рівні;
- у сучасній практиці не здійснюється комплексна й підкріплена аргументами оцінка ефективності інструментарію підтримки на основних етапах створення та розвитку інновацій, тобто на етапі визначення вимог підтримки та на етапі реалізації проектів й аналізу результатів;
- відсутня теоретична концепція, що дозволяє мотивувати власне ефективне стимулювання інноваційної діяльності засобами суспільної політики та адміністрування з огляду на соціально-економічні потреби розвитку країни та окремих громад в умовах глобалізації.

Виходячи з цього, головними факторними складовими моделі Quintuple Helix, що в сучасних умовах впливають на трансфер технологій, вважаємо наступні:

1) глобалізація як розширення простору можливостей, альтернатив і джерел інформації. Проявляється через інтернаціоналізацію інноваційних мереж різних типів і рівнів (науково-дослідного типу, трансферу технологій, соціальні, професійні, виробничі та ін.), а також глобальні ринки. Серед факторів розвитку даного аспекту відзначимо відкриті інновації (Open Innovation), що прискорюють динаміку технологічного ряду (швидкість науково-технічного прогресу), різноманіття інноваційних середовищ (систем), глобальні партнерства тощо).

2) еволюція інноваційних систем, що проявляється в підвищенні інтенсивності інноваційних комунікацій у зв'язку з ускладненням інноваційного процесу (щільність комунікацій), різноманіття комунікаційних каналів, подолання культурних бар'єрів (крос-культурні інновації).

3) громадськість та соціокультурний фактор, що впливає на трансфер технологій як на етапі розробки, так і на етапах дифузії (центри локалізації, якість міського середовища, щільність комунікації, самоорганізація).

1. Мельникас Б. Економіка знань: інтернаціоналізація і систематика інновацій. Вільнюс: Литовський інноваційний центр, 2013. – 704 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ

© Палійчук О.О., 2015

Міжнародний обмін технологічними послугами сприяє підвищенню конкурентноздатності будь-якої країни. В цій сфері Україна має значні прогалини.

У широкому розумінні трансфер технологій означає взаємодію між двома або більше партнерами, де хоча б один із них передає свою технологію через ноу-хау, патенти і технічне сприяння іншому партнерові, який бажає впровадити й використовувати цю технологію для конкретної мети. Основне правило трансферу технологій – користь від нього на взаємовигідній основі повинні одержати обидві сторони. [1, с. 30].

В Україні заснована система мереж і центрів трансферу технологій, але використовується вона не ефективно. Як приклад вдалого трансферу технологій можна навести розповсюдження впровадження HRM-систем (Human Resource Management) підприємствами в Україні.

Однією з ключових особливостей управління людськими ресурсами в Україні є своєрідність кадрового обліку та норм трудового законодавства. Глобальні ERP-системи, створені американськими або європейськими виробниками, не передбачають цього надприродного документообігу та процес адаптації центрального ядра - обліку кадрів і зарплати - вартій неймовірних зусиль і капіталовкладень.

Українські розробники HRM-систем досі займають цю нішу, забезпечуючи чітку відповідність процесів обліку персоналу вимогам законодавства. Правда, при цьому найчастіше страждає якість модулів саме управління людськими ресурсами. Але для компаній, які можуть собі дозволити тільки таке рішення, ймовірно, і даної реалізації буде більш ніж достатньо в силу не надто високої розвиненості бізнес-процесів.

Для деяких великих компаній актуальним залишається варіант використання декількох систем: одна - для глобального обліку персоналу і витрат на персонал, процесів управління кадрами, корпоративної звітності; а друга - для локального кадрового діловодства і розрахунку заробітної плати. Уникнути цього можна буде тільки за умови змін у трудовому законодавстві, посилення уваги світових виробників систем до ринків країн, що розвиваються, і розвитку галузі управління людськими ресурсами та поглибленого впровадження технологій у цій галузі.

Очевидною світовою тенденцією фахівцям бачиться націленість HR на web-технології і мобільність. Всі гравці ринку HRM-систем так чи інакше приділяють увагу аспектам розвитку інтернету та соціальних мереж, ідеям мобільних офісів.

HRM-система в майбутньому просто зобов'язана бути інтегрованою в інтернет. Тут відкриваються колосальні можливості: віддалений доступ для співробітників і керівників; маса варіантів електронного навчання; інтеграція з сайтами, присвяченими пошуку роботи; інформаційний портал співробітників; опитування і оцінка персоналу, в тому числі «360 градусів»; інтеграція зі сторінками в соціальних мережах; інтерактивне управління позаштатними співробітниками і фрілансерами.

Передовики автоматизації HR будуть активно розвивати портали самообслуговування співробітників, що використовують web-інтерфейс.

Концепція SaaS (Soft as a Service - ПЗ як послуга) також повинна знайти своє визнання серед споживачів HRM-систем (особливо серед менш великих компаній). Дана модель вже декілька років широко застосовується західними компаніями. Замість того, щоб нарощувати інфраструктурні потужності, підприємства все частіше розміщують свої додатки на серверах «хмарних» сервіс-провайдерів. Одним із законодавців мод виступив Cloud-гігант Amazon, який переніс в «хмари» HRM-систему.

По суті SaaS є аутсорсингом розміщення та управління ПЗ на сторонньому майданчику. Модель «хмарної» оренди HRM, як і інших додатків, така: система встановлена на майданчику провайдера послуг або в центрі обробки даних, а замовник оплачує оренду HRM-системи, отримуючи доступ до неї через інтернет.

Вибираючи «традиційну» HRM-систему, замовник набуває ліцензії на кожен робочу станцію, а в разі використання моделі SaaS - виплачує раз на місяць орендні платежі. У короткостроковому періоді (до

декількох років) прораховується пряма вигода, оскільки сукупні орендні платежі набагато нижче вартості ліцензії.

У довгостроковій перспективі до вже згаданих витрат на придбання ліцензії традиційної HRM-системи необхідно додати витрати на її розміщення (виділення серверних потужностей), встановлення та підтримку, інформаційну безпеку та модернізацію. Практика показує, що сума цих витрат майже завжди вище сукупних орендних платежів протягом всього життєвого циклу HRM-системи.

Не менш важливо, що модель SaaS мінімізує фінансові та податкові ризики замовника, перекладаючи на постачальника питання відповідності налаштувань системи мінливому законодавству. У разі використання системи in-house (без залучення хмарних сервісів) замовник приймає ці ризики на себе і отримує фінансовий збиток, якщо ці загрози матеріалізуються.

Ще одна очевидна перевага SaaS, на думку експертів, - це швидкість отримання послуг, а також практично повна відсутність первинних інвестицій. Якщо традиційна схема впровадження передбачає масштабну передпроектну підготовку, то для початку роботи в рамках SaaS достатньо отримати доступ до системи і завантажити туди інформацію. Також спрощується оновлення системи.

Останнє помітну перевагу SaaS пов'язано з чіткістю, прозорістю і прогнозованістю платежів. Замовник щомісяця сплачує фіксовану суму тільки за ті SaaS-послуги, які реально використовує в роботі.

Якщо говорити про стримуючі фактори розвитку SaaS HRM-систем в пострадянських країнах, то можна виділити декілька з них.

По-перше, існує недовіра до нової моделі надання ПЗ. Другим по значущості чинником є необхідність надійного інтернет-каналу, чим можуть похвалитися небагато потенційних замовників.

Також до недоліків потрібно віднести питання конфіденційності та безпеки даних.

Крім того, поширення «хмарних» HRMS наштовхується на страхи замовників про банкрутство або вихід з ринку провайдера, труднощі кастомізації.

Автоматизація HR-процесів навряд чи була пріоритетом компаній до кризи, а в ході активної фази попит на HR-системи і зовсім впав практично до нульової позначки. Проте надалі, коли масові скорочення припиняться, постане питання, хто буде ефективно виконувати HR-функції в умовах нестачі людських ресурсів. Зараз саме ця обставина стимулює інтерес до HRM-рішень, але вже в новій якості. Для багатьох компаній на перший план виходить необхідність автоматизації роботи кадрових служб, причому за рахунок бюджетних рішень, тому багато підприємств стало всерйоз розглядати передачу кадрових процесів на аутсорсинг і можливість використання моделі SaaS.

В першу чергу SaaS-рішеннями для HR цікавляться сектори малого та середнього бізнесу. СМБ-компанії стали оптимізувати бюджети на сервісні проекти і витрати на автоматизацію бізнесу. У таких умовах гнучкість, адаптованість, низька і прогнозована вартість моделі SaaS стає важливою перевагою.

1. Как работать с сетями трансфера технологий : практическое пособие [Электронный ресурс] / [О.Лукиа, Г.Пильнов, О.Тарасова, А.Яновский] ; проект EuropeAid "Наука и коммерциализация технологий". – 2006. – 140 с. – Доступный з : rasstc.ru/goods/.

ОЦІНКА КЛАСИФІКАЦІЙ РИЗИКІВ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

©Педько І.А., 2015

В сучасній фаховій літературі під ризиком у підприємницькій діяльності розуміють ймовірність (загрозу) настання події, що може викликати втрати чи зменшення прибутку за рахунок недоотримання доходів або появи додаткових витрат. Тому суттю управління ризиками є намагання забезпечити процес подолання невизначеності в ситуації неминучого вибору, на основі оцінювання ймовірності досягнення запланованого результату [1].

Для визначення сутності ризиків у підприємницькій діяльності розмежують поняття «невизначеність» і «ризик»: «невизначеність» відображає стан маркетингового середовища; «ризик» – стан підприємницької діяльності. Причино-наслідковий ланцюг є наступним – невизначеність маркетингового середовища обумовлює ризикованість підприємницької діяльності.

Сутність поняття «ризик у підприємницькій діяльності» може бути виражена через наступні взаємопов'язані характеристики: можливість недосягання запланованого результату; можливість досягнення запланованого результату; невпевненість в можливості досягнення запланованого результату; ймовірність появи втрат в процесі намагання досягти запланованого результату.

Оскільки ризики є іманентними супутниками підприємницької діяльності, то теоретично кожна дія підприємця супроводжується адекватним видом ризику. Відповідно до багаточисельних дій підприємця існує така ж кількість ризиків. Дії підприємця піддаються класифікації, а, отже, можна класифікувати і ризики підприємницької діяльності.

Розробка раціональної класифікації підприємницьких ризиків має не тільки важливу наукову цінність, вона є надзвичайно важливою з прикладної точки зору в контексті процесів управління ризиками. Адекватна логіці підприємницької діяльності ідентифікація видів ризиків дозволяє коректно розрахувати ступінь ризику і рівні втрат та обрати методи зниження ризикованості.

Аналіз існуючих класифікацій, з точки зору філософії підприємницької діяльності, наводить на роздуми щодо дискусійності наукових підходів до їх побудови.

По-перше, класифікація це наукова абстракція, яка має сенс, якщо вона здатна цілісно відобразити багатоманітність світу. Спроба побудувати класифікації на ознаці «причина виникнення ризику» є контрпродуктивною і свідомо нездійсненою, оскільки утопічно спрямована на врахування максимальної кількості причин виникнення загроз. Тобто, робиться спроба врахувати та типологізувати безкінечний ряд причин. Якби людство апіорі знало і могло враховувати всі джерела загроз, то суспільне життя взагалі, і економічне життя зокрема, було безризиковим. Але це, на жаль, нездійсненна ілюзія.

По-друге, викликає сумнів доцільність введення в класифікацію деяких загальнолюдських чинників макрорівня (природно-кліматичні, кримінально-правові ризики). Підприємницька діяльність є однією з професійних форм людського існування і дослідження її специфічних ризиків повинно стосуватися лише факторів виробництва, в процесі взаємодії яких отримується прибуток і виникає ймовірність (загроза) настання події втрати чи зменшення прибутку. Вважаємо, що ризики існування людської цивілізації хоча і впливають на підприємницьку діяльність, проте недоцільно включати їх до підприємницьких ризиків, оскільки вони є ризиками для всіх форм суспільного життя.

1. Окландер М.А. Щоб бути ефективним, маркетинг повинен змінитися / М.А. Окландер // Економіст. – 2014. – №4 (330). – С. 1-2.

ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС - ПОРТФЕЛЯ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВСТУПУ УКРАЇНИ В ЄС

©Передало Х.С., Пашук А.В., 2015

У сучасних умовах активізації процесів глобалізації, інтенсифікації інноваційної діяльності підприємств, підвищення рівня їх конкурентоспроможності, прагнення утримати здобуті позиції на ринку, надзвичайно важливим постало питання щодо ефективного формування структури і складу бізнес-портфеля підприємства, здатного забезпечити досягнення бажаного результату компанії. Вступ України до Європейського Союзу (надалі ЄС) дасть можливість вітчизняним організаціям приєднатися до одного з найбільш відкритих зовнішніх ринків, значно більшого, аніж американський та японський. ЄС - це гармонізований єдиний ринок з п'ятисотими мільйонами споживачів та десятками мільйонів компаній і фірм, що здійснюють виробництво товарів і послуг, та користуються ними за єдиними стандартами та правилами. Членство України в ЄС відкриє перед українським виробниками можливість вільно проводити операції з торгівлі на європейському ринку та, одночасно, поставить гостру потребу у ефективному організуванні діяльності для забезпечення та збереження їх конкурентоздатності. Для того, щоб українські товари та послуги відповідали вимогами ринку ЄС, діяльність будь-якого підприємства потребує постійного аналізу, регулярного перегляду, адаптації до змінного та динамічного середовища. Тому і виникає необхідність у формуванні бізнес-портфеля підприємства в розрізі євроінтеграції.

Бізнес-портфель підприємства призначений для оцінювання товарно-ринкових можливостей підприємства, взаємозв'язку окремих бізнес-напрямків компанії. Сформований бізнес-портфель дає можливість побачити, якими видами діяльності підприємству доцільніше займатися, якою має бути їх структура. Вирішення цих завдань допомагає організації якнайкраще оцінити свої конкурентні переваги чи недоліки та вибрати оптимальний шлях розвитку на ринку.

Спираючись на наукову літературу, зазначимо, що, на сьогодні, трактування бізнес-портфелю не є однозначним. Х. М. Беспалюк зазначає, що: «бізнес-портфель – це сукупність стратегічних бізнес-одиниць на різних стадіях інноваційного та ринкового циклів, з якою в даний момент підприємство функціонує на ринку» [1]. З позиції проектного менеджменту, портфель – це набір проектів, чи програм а також інших видів робіт, які об'єднанні для ефективного управління з наміром досягнути поставлені цілі [2]. Дехто ж вказує на те, що «бізнес-портфель – це сукупність різних видів його економічної діяльності (бізнес-напрямків, стратегічних бізнес-одиниць), кожний з яких знаходиться на окремому етапі життєвого циклу, потребує різну структуру ресурсного забезпечення та приносить різний обсяг прибутку для компанії» [3]. Таким чином, під бізнес-портфелем можна вважати сукупність різноманітних управлінських проектів та операцій на різних етапах життєвого циклу, спрямованих на підвищення рівня ефективності управління в різних сферах бізнесу та досягнення комплексних та вузькопрофільних цілей організації.

Бізнес-портфель характеризується такими ознаками: профільність напрямків, ризиковість реалізації, цілеспрямованість, структурованість за видами діяльності, регіональність, тривалість, галузева приналежність тощо. Профільність бізнес-напрямків полягає у визначенні головних видів діяльності компанії у поєднанні з галузевою приналежністю та регіональністю. Ризиковість є невід'ємною частиною реалізацію будь-якого портфелю, оскільки рівень прогнозованості зовнішнього середовища є низьким. Будь-який портфель покликаний реалізовувати цілі організації, що і визначає характер цілеспрямованості. Склад портфеля включає в себе основні види діяльності, які здійснює підприємство. Тривалість визначає час початку та завершення реалізації бізнес-портфеля [3].

Для комплексного та об'єктивного аналізу діяльності компанії, формування бізнес-портфеля потрібно проводити за принципом збалансованості, що передбачає дотримання балансу між цілями на різних рівнях організації. Формування збалансованого бізнес-портфеля можливе лише при умові використання системного підходу, що охоплює аналіз чинників як внутрішнього, так і зовнішнього впливу, їх взаємозв'язків. Поряд з даним принципом можна виокремити ще додаткові принципи:

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури стратегічної гнучкості, адаптивності, динамічної рівноваги, синергізму, конкурентної переваги, актуальності, системності [4].

Так як, на сьогодні, визначення бізнес-портфеля підприємства в літературних джерелах висвітлено недостатньо, не існує і узгодженого переліку його етапів. Тому, враховуючи те, що процес формування портфеля бізнесу підприємства, це є, свого роду, процес планування діяльності компанії, то можна розглянути процедуру формування бізнес-портфеля, базуючись на етапах класичного планування.

1. Виявлення потреби у формуванні бізнес-портфелю за певним видом напрямку.
2. Збір необхідної інформації.
3. Оцінювання та аналізування зовнішнього середовища діяльності підприємства, а саме:
 - світових тенденцій;
 - економіки країни;
 - бізнес-середовища регіону і країни;
 - стану та перспектив розвитку галузі;
 - рівня ризику на різних рівнях середовища та можливість його прояву тощо.
4. Оцінювання та аналізування внутрішнього середовища підприємства, а саме:
 - фінансової ситуації;
 - конкурентоспроможності;
 - виробництва за видами діяльності;
 - кадрової забезпеченості та організації управління;
 - рівня НДДКР тощо;
5. Формування альтернативних варіантів бізнес-портфеля.
6. Порівняння сформованого бізнес-портфеля із цілями організації.
7. Оцінювання та аналізування збалансованості отриманих варіантів портфеля.
8. Формування остаточного варіанту бізнес-портфеля.

Вищенаведена послідовність та логіка формування бізнес-портфеля дозволяють пов'язати тимчасові цілі, забезпечити їх єдність, сформувати такий бізнес-портфель, який не суперечить умовам досягнення місії, концепції і стратегічним планам відповідно до умов процесу входження до ЄС. Оскільки не існує єдиної чіткої регламентованої процедури формування бізнес-портфеля підприємства, то різноманітність зазначених наукових поглядів на предмет дослідження лише підкреслює його різноплановість та актуальність у сучасних умовах європейського ринку. Звідси випливає, що будь-яка процедура формування портфеля бізнесу потребує регулярного перегляду, удосконалення та його адаптації до реалій сучасного європейського ринкового середовища.

1. Беспалюк Х.М. Формування оптимального бізнес-портфеля підприємства на засадах маркетингу та логістики / Х.М. Беспалюк // Науковий журнал «Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління». – Донецьк: ДонДУУ, 2011. – Вип. 4(58). – С. 141-147.;

2. Руководство к Своду знаний по управлению проектами (Руководство РМВОК) - [4- издание] - Project Management Institute, 2008;

3. Солнцев, С.О. Формування та оцінювання збалансованості портфеля бізнесів підприємства [Електронний ресурс] / С.О. Солнцев, К.Ю. Яворська – 2012. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/16988>;

4. Силаков А.В. Выбор структуры товарного портфеля предприятия на основе анализа его сбалансированности [Електронний ресурс] / А.В. Силаков – 2008. – Режим доступу: <http://www.dis.ru/library/market/archive/2004/6/4288.html>

5. Кузьмін О.Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту: [навчальний посібник] / О.Є.Кузьмін, О.Г.Мельник – [2-е вид.доп. і перероб.] – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», „Інтелект-Захід”, 2003. – 352 с.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЧИННИКІВ, ЯКІ СТРИМУЮТЬ ТА СТИМУЛЮЮТЬ РОЗВИТОК ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ НА МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

© Перерва П.Г., Маслак М.В., 2015

Сучасний розвиток світової економіки визначається рівнем технологічного оновлення базових галузей економіки. Це передбачає зменшення ролі сировинних і низько-технологічних секторів економіки та пріоритетну підтримку високотехнологічних та інноваційних виробництв. У таких умовах моральна застарілість вітчизняного обладнання та незначна частка високих технологій у промисловому виробництві суттєво впливає на зниження рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємств провідних галузей національної економіки. В умовах загальної соціально-економічної кризи перед Україною особливо актуальним постає питання активізації трансферу технологій у вітчизняному машинобудівному комплексі [1]. Адже машинобудування — одна із найважливіших галузей національної економіки України, яка визначає стан економічного та технологічного розвитку країни у цілому.

Серед чинників, які перешкоджають створенню системи трансферу вітчизняних технологій у машинобудуванні доцільно виокремити сукупність факторів [2, 3], які за сферою впливу слід поділити на внутрішні та зовнішні (табл.1).

Таблиця 1

Чинники, що стримують комерціалізацію вітчизняних технологій

№	Внутрішні	Зовнішні
1	відсутність власних коштів, необхідних для виготовлення наукомісткої продукції	низький рівень централізованого фінансування інноваційних розробок
2	застаріле технологічне обладнання, що не дозволяє впроваджувати деякі прогресивні сучасні технології	високі процентні ставки за користування кредитами, неефективна амортизаційна політика та недостатнє податкове стимулювання інновацій
3	неготовність керівництва та персоналу до інноваційних перетворень	високий рівень економічного та фінансового ризику інновацій
4	недостатній рівень знань і досвіду роботи у сфері науково-технічних розробок, нестача кваліфікованого персоналу у цій сфері	обмеженість та недостатній рівень розвитку інститутів підтримки та розвитку інноваційної діяльності, закриття великої кількості науково-дослідних інститутів та дослідно-конструкторських бюро
5	відсутність належних механізмів моніторингу та оцінки ринкових тенденцій;	низький рівень попиту на інноваційні розробки в середині країни, внаслідок низької купівельної спроможності
6	недосконалість систем збуту та маркетингу	недостатньо повна законодавча та нормативно-правова база
7	спеціалізація наукових установ, які Україна отримала у спадок, не завжди відповідає національним пріоритетам розвитку; переорієнтація наукових досліджень потребує значних коштів і часу	ліберальна політика держави щодо імпорту наукоємної продукції, значна кількість якої потрапляє на ринок без відповідних сертифікатів і сплати відповідних податків, що ставить українських виробників у нерівні умови

Отже, до основних внутрішніх факторів можна віднести відсутність власних коштів, застаріле технологічне обладнання та недостатній рівень досвіду; до основних зовнішніх факторів належать низький рівень централізованого фінансування інноваційних розробок, високі процентні ставки за користування кредитами, неефективна амортизаційна політика та недостатнє податкове стимулювання інновацій.

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

В цілому державна політична думка П.Г.Перерви [2, 3] у сфері трансферу технологій має бути спрямованою на збереження та подальший розвиток технологічно розвинених галузей економіки. Трансфер технологій залежить від багатьох чинників, які систематизовані нами в табл. 2, з якої слідує, що існує декілька підходів щодо визначення факторів впливу на трансфер технологій машинобудівного підприємства, систематизація яких дозволяє виділити: зовнішні та внутрішні, які в свою чергу складають макро-, мікро- та мезорівень.

Таблиця 2

Чинники, що впливають на трансфер технологій машинобудівними підприємствами

Система чинників	Чинники, що перешкоджають трансферу технологій машинобудівними підприємствами	Чинники, що сприяють трансферу технологій машинобудівними підприємствами
Економічні	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність джерел фінансування; - високий економічний ризик; - відсутність попиту на продукцію; - низькі доходи населення; - низька ступінь інтегрованості машинобудування в світогосподарську систему; - зменшення попиту на продукт машинобудування 	<ul style="list-style-type: none"> - наявність необхідних фінансових ресурсів; - розвиток конкуренції на ринку машинобудування; - державна фінансова підтримка інноваційної діяльності в машинобудівній галузі; - високі доходи населення; - високий рівень інтегрованості машинобудування в світогосподарську систему; - поява нових вимог споживачів до якості продукту машинобудування
Технологічні	<ul style="list-style-type: none"> - слабкість матеріально-технічної та наукової бази; - застаріла техніка та технологія; - низький науково-технічний потенціал підприємств, регіонів та держави 	<ul style="list-style-type: none"> - наявність необхідного наукового потенціалу; - наявність технічної бази; - розвиток техніки, поява нових технологій у машинобудівній та суміжних галузях
Організаційно-управлінські	<ul style="list-style-type: none"> - сталі організаційні структури; - надмірна централізація; - відсутність інноваційної стратегії; - байдужість менеджерів до нововведень; - складність узгодження інтересів учасників інноваційних процесів - недостатність міжнародного співробітництва 	<ul style="list-style-type: none"> - гнучкість організаційних структур; - формування творчих цільових груп; - децентралізація; - кваліфікований маркетинг; - міжнародна науково-технічна кооперація, нові форми співробітництва; - створення інноваційної інфраструктури
Правові	<ul style="list-style-type: none"> - недосконалість законодавчої бази з питань інноваційної та інвестиційної діяльності; - недосконалість законодавчої бази з питань охорони інтелектуальної власності; - недосконалість законодавства в сфері машинобудування 	<ul style="list-style-type: none"> - законодавчі заходи (особливі пільги, закони), що заохочують інноваційну та інвестиційну діяльність; - підтримка розвитку машинобудування владою; - розробка державної концепції розвитку машинобудування
Політичні	<ul style="list-style-type: none"> - політична нестабільність; - неочікувані події: екологічні і техногенні катастрофи, терористичні акти 	<ul style="list-style-type: none"> - політична стабільність; - задовільна криміногенна обстановка

Соціально-психологічні	<ul style="list-style-type: none"> - опір змінам; - страх невизначеності; - низький професійний статус іноватора; - відсутність матеріальних стимулів та умов творчої праці; - відплив наукових кадрів; - низька машинобудівна активність 	<ul style="list-style-type: none"> - сприйнятливність до змін, нововведень; - моральна та матеріальна винагорода; - можливість самореалізації; - розвиток умов творчої праці; - висока машинобудівна активність
Інформаційно-комунікативні	<ul style="list-style-type: none"> - недостатня інформація про інновації; - недостатній обмін інформацією для управління інноваціями; - замкнутість і обмеженість міжгалузевих зв'язків; - відсутність достатнього захисту всіх видів власності на інформаційні ресурси 	<ul style="list-style-type: none"> - можливість машинобудівного підприємства швидко одержувати необхідну інформацію; - правильний вибір інформаційних каналів; - придбання ліцензій, патентів, ноу-хау; - розширення горизонтальних потоків інформації

Кожна з виділених груп факторів впливає на процес трансферу технологій машинобудівного підприємства, проте ступінь їх впливу різна. Так, загальний макроекономічний стан держави формує умови функціонування галузі в цілому та її інноваційно-інвестиційну активність. Стан та розвиток галузі визначають можливості здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності окремого машинобудівного підприємства, виходячи з його внутрішніх потреб та наявних ресурсів. Тобто, чинники макrorівня опосередковано впливають на інноваційно-інвестиційну діяльність підприємства, а мезо- та мікрорівнів – безпосередньо.

1. Перерва П.Г. Науково-інноваційний потенціал України та сучасні проблеми його використання / П.Г. Перерва, О.В. Жегус. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/Natural/vcpi/TPtEV/2011_26/statiya/Pererva.pdf

2. Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства / П.Г. Перерва, Н.П. Ткачова // Економіка розвитку. — Харків : ХНЕУ, 2011. — № 4 (60). — С. 116-120

3. Перерва П.Г. Трансфер технологій : монографія / [П.Г. Перерва, Д. Коциски, Д. Сакай, М. Верешне Шомоши]. — Х. : Віровець А.П. «Апостроф», 2012. — 668 с.

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

© Перхач О.Л., 2015

Інноваційна безпека набуває все більшої гостроти та актуальності на фоні загальної трансформації суспільства, оскільки від цього залежать темпи економічного зростання держави, а також економічний розвиток та стабільність суб'єктів господарської діяльності.

Основне завдання інноваційної безпеки підприємства полягає в формуванні необхідних та достатніх умов для розширення можливостей щодо створення та впровадження у виробництво інновацій з метою розроблення та виробництва конкурентоспроможної продукції й технологій на рівні світових стандартів. На відміну від традиційних способів ведення конкуренції – за рахунок скорочення витрат або збільшення ціни внаслідок диверсифікації – істинно інноваційні стратегії розвитку відкривають новий шлях до успіху. Створюючи принципово нові види продукції або технологій, підприємство практично виходить за межі конкуренції. Замість витратити величезні зусилля для перемоги над конкурентами, воно зосереджує сили на реальному прориві, залишаючи осторонь своїх суперників, оскільки в даному періоді повторити цей прорив неможливо [1].

Зниження показників інноваційної активності підприємств є свідченням того, що їх продукція є не інноваційною, а відтак і не конкурентоспроможною. У цьому напрямі суб'єктам господарської діяльності слід вносити відповідні коригування в маркетингові стратегії щодо створення нового продукту та підтримки необхідного попиту (обсягу реалізації товарів) з метою досягнення бажаного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. Основними перешкодами впровадженню інновацій у виробництво є: недостатня поінформованість про наявні інноваційні продукти, недостатність фінансових ресурсів, відсутність підтримки з боку державних структур, слабкий розвиток інноваційної інфраструктури.

Досвід розвинутих європейських країн свідчить, що для створення системи ефективної взаємної співпраці всіх суб'єктів інноваційної діяльності слід сформувати сучасну інфраструктуру підтримки інновацій. Саме відсутність такої системної інфраструктури є однією з основних перешкод на шляху інноваційного розвитку економіки України. За результатами дослідження [2] встановлено, що на часі є актуальною діяльність у напрямі переходу від загального поширення інформації про інновації до більш конкретних форм підготовки та просування інноваційних проектів. У цьому ракурсі слід зосередити свою увагу на бізнес-послугах з маркетингу і просування товарів, а також розвитку персоналу та пошуку нових працівників, здатних реалізувати інноваційні проекти.

Отже, економічна безпека суб'єктів господарської діяльності досягається комплексом умов, першочергове значення серед яких має інноваційний розвиток. Інноваційна безпека підприємства покликана забезпечити широке використання інноваційних нововведень як на етапах розробки товару, так і в процесі його виробництва та реалізації. Перешкодою на шляху розвитку інноваційної діяльності підприємств є гальмування процесів формування інноваційної інфраструктури України.

1. Петрова І.Л. Становлення ринку інновацій в контексті економічної безпеки України / І.Л. Петрова – [Електронний ресурс] – Ефективна економіка. – Режим доступу: econotyu.nauka.com.ua/?op=1&z=2221

2. Кульчицький І. І. Проблеми розвитку малого інноваційного підприємництва / І. І. Кульчицький. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: cstei.lviv.ua/upload/pub/doc/1211191714_92.pdf

**ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ**

© Петрушка Т.О., Лесик Л.І., 2015

У процесі планування діяльності підприємств важливо попередньо оцінити ступінь їх конкурентного потенціалу, зокрема, за видами продукції, які ними виготовляються або плануються вироблятися. Даному питанню приділяється увага у низці наукових праць, зокрема у [1, с. 166-170; 2, с. 9-15 та ін.], однак, існує потреба подальшого вдосконалення методів вимірювання потенціалу конкурентоспроможності підприємства та його продукції на засадах використання методів оптимізації її натуральних обсягів, цін та споживчих властивостей.

Проведене дослідження показало, що оцінювання потенціалу конкурентоспроможності підприємства за певним видом продукції повинно передбачати встановлення такого натурального обсягу її реалізації, за якого величина операційного надприбутку за нею буде максимальною. При цьому величина операційного надприбутку підприємства $НП(O_o)$ як функція від натурального обсягу реалізації ним певного виду продукції O_o може бути поданою у такому вигляді:

$$НП(O_o) = (Ц(O_o + O_0) - c) \times O_o - k \times O_o \times H, \quad (1)$$

де $Ц(O)$ – ціна одиниці даного виду продукції як функція сукупного натурального обсягу її реалізації усіма підприємствами галузі O , грн.; O_0 – сукупний натуральний обсяг реалізації усіма підприємствами галузі, окрім досліджуваного, даного виду продукції за деякий проміжок часу; c – собівартість одиниці даного виду продукції у досліджуваного підприємства, грн.; k – питома капіталомісткість даного виду продукції у досліджуваного підприємства, грн.; H – норма прибутковості інвестицій, частки одиниці.

Необхідно відмітити, що за переважною більшістю видів продукції існує декілька альтернативних варіантів її виготовлення, що відрізняються показниками якості, собівартості одиниці та питомою капіталомісткістю. Своєю чергою, рівень якості продукції відображається у параметрах залежності між її ціною та сукупним обсягом її реалізації. Враховуючи це, завдання оцінювання потенціалу конкурентоспроможності підприємства за певним видом його продукції потребує одночасного вирішення двох основних завдань: визначення найкращого технологічного способу виготовлення даної продукції та встановлення оптимального натурального обсягу її виробництва та реалізації. З цією метою слід виконати таку послідовність дій: 1) збір вхідної інформації; 2) вибір оптимального різновиду виготовлення даної продукції; 3) визначення оптимального натурального обсягу виробництва досліджуваним підприємством найкращого різновиду продукції; 4) обґрунтування доцільності заміщення існуючого на підприємстві різновиду продукції на найкращий її різновид; 5) обчислення сподіваного (максимально можливого) надприбутку, який отримує досліджуване підприємство від реалізації даного виду його продукції; 6) зіставлення сподіваного надприбутку, який отримує досліджуване підприємство від реалізації даного виду його продукції, із загальним сподіваним надприбутком усіх підприємств галузі у частині даного виду продукції.

1. Карачина Н.П. Конкурентний потенціал та його роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства / Н.П. Карачина // *Економічний простір*. – 2014. – №86. – С. 164-172.

2. Кирчата І.М. Оцінка конкурентного потенціалу в системі управління конкурентоспроможністю підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04 / І.М. Кирчата; Приазов. держ. техн. ун-т. – Маріуполь, 2007. – 20 с.

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ ПЛАТЕЖУ: ПРОБЛЕМИ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ

©Плотніченко І.Б., 2015

В сучасних умовах діяльність бізнесових структур ґрунтується на впровадженні технологічних нововведень та комерціалізації Інтернету. Важливе значення для успішного розвитку суб'єктів інтерактивної комерції відіграють різноманітні платіжні інструменти, засновані на інноваційних технічних рішеннях. Одним з найбільш перспективних платіжних засобів вважається система електронних грошей, що здобула популярність як базова система для швидкого та простого способу он-лайн розрахунків.

З метою врегулювання діяльності, пов'язаної з випуском електронних грошей в Україні, та запровадження моніторингу за такою діяльністю Постановою правління НБУ від 04.11.2010 р. № 481 затверджено Положення «Про електронні гроші в Україні». Даним Положенням встановлені вимоги Національного банку до суб'єктів здійснення випуску, обігу та погашення електронних грошей, а також до систем електронних грошей в Україні [1]. Втім, в обліковій практиці питання розрахунків електронними грошима, залишаючись неврегульованими впродовж багатьох років, призводили до бухгалтерських труднощів й сприяли виникненню суперечностей щодо їх відображення. Відсутністю нормативно-правового забезпечення обліку електронних грошей спричинено виникнення низки позицій в науково-професійній спільноті щодо вирішення цієї проблеми.

У вітчизняному обліку нормативне закріплення термін «електронні гроші» отримав дещо пізніше, водночас із встановленням порядку бухгалтерського обліку електронних грошей, згідно з Наказом МФУ «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» від 27.06.2013 р. № 627 [2]. Під електронними грошима для цілей бухгалтерського обліку розуміють одиниці вартості, які: 1) зберігаються на електронному пристрої, 2) приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, 3) є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі» [2]. При цьому, з метою бухгалтерського обліку не визнаються електронними грошима наперед оплачені картки одноцільового використання: дисконтні картки торговців, картки автозаправних станцій, квитки для проїзду в міському транспорті тощо, які приймаються як засіб платежу виключно їх емітентами. Наведене облікове трактування даного терміну відповідає поняттю, поданому у п. 1.3 Положення «Про електронні гроші в Україні» [1].

Разом з цим, згідно з доповненнями до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, внесеними вищезгаданим Наказом МФУ від 27.06.2013 р. № 627 [2], для обліку електронних грошей, номінованих в національній валюті, впроваджено окремий однойменний субрахунок 335 в складі рахунку 33 «Інші кошти». Так, операції з електронними грошима, які здійснюються комерційними агентами та користувачами, відповідно до нормативно-правових актів НБУ та правил використання електронних грошей, узгоджених з НБУ, повинні відображатись на субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті». Сальдо по даному субрахунку необхідно наводити у статті активу Балансу «Гроші та їх еквіваленти» [3].

У такий спосіб нормативно врегульовано питання щодо відображення операцій з електронними грошима в бухгалтерському обліку, яке викликало чимало дискусій серед науковців. Однак, на наш погляд, дана проблема свого комплексного вирішення не досягла.

З огляду на статтю 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» у Листі НБУ від 07.02.2014 р. № 25-109/5294 «Про особливості здійснення операцій з електронними грошима» [4] вказується, що електронні гроші як засіб здійснення платежів, що приймаються обмеженим колом осіб та надаються емітентом в обмін на готівкові та безготівкові кошти, відповідно до законів України не вважаються валютними цінностями та грошовими коштами. Також суб'єкт господарювання, який приймає електронні гроші як оплату платежу за товари, роботи, послуги, має право використовувати отримані електронні гроші виключно для обміну на безготівкові кошти або повертати їх користувачам у разі повернення ними відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» товарів, придбаних за електронні гроші [4]. Зазначене викликає принципові протиріччя із нормами Методичних рекомендацій

щодо заповнення форм фінансової звітності в частині розкриття інформації про залишки електронних грошей [3], згідно з якими сальдо відповідного субрахунку відображається у складі грошових коштів поряд із готівкою в касі підприємства, грошима на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, а також грошовими коштами в дорозі та еквівалентами грошей.

Характеризуючи електронні гроші як електронний заміник банкнот і монет та грошове зобов'язання емітента, право їх випуску в Україні надано виключно банкам. В правовому полі обмеження суб'єктивного складу емітентів електронних грошей закладено статтею 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» та Положенням «Про електронні гроші в Україні». Дана норма знаходить підтвердження у Листі НБУ від 07.02.2014 р. № 25-109/5294. Разом з тим зауважимо, з урахуванням взятого Україною курсу на гармонізацію вітчизняного законодавства до європейських норм, вказані обмеження не відповідають статті 2 Директиви ЄС про електронні гроші (2009/110/ЄС) [5], згідно з якою право емітувати електронні гроші має більш широке коло юридичних осіб, серед яких певні кредитні установи, спеціалізовані установи-емітенти електронних грошей, поштові установи, інші.

Необхідно відмітити той факт, що незважаючи на встановлені обмеження, на практиці в Україні продовжують функціонувати й відмінні від банків емітенти електронних грошей, деякі з яких позиціонують себе не як операторів електронних розрахунків, а як системи он-лайн розрахунків - обліку і переуступки майнових прав без здійснення переказу грошей. Вказані розбіжності призвели до виникнення неформального розподілу електронних грошей на категорії: емітовані банками та випущені небанківськими емітентами. З огляду на зазначене у професійній бухгалтерській літературі [6] прослідковується позиція щодо облікового відображення останніх як відступлення прав вимоги боргу в складі дебіторської та кредиторської заборгованостей (субрахунки 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» та 685 «Розрахунки з різними кредиторами»). Зазначений підхід до обліку небанківських електронних грошей викликає сумнів, як і правомірність їх застосування загалом. Проблемним питанням також залишається визнання первинного документа щодо відображення в обліку операцій з електронними грошима. Неврегульованими являються розрахунки електронними грошима з нерезидентами України в міжнародній електронній комерції. Застосування електронних грошей, виражених в іноземній валюті, при розрахунках та проведенні транскордонних переказів потребує законодавчого вирішення.

Власне усім вищезрозглянутим і зумовлена складність використання в практичній діяльності електронних грошей та відображення їх в системі обліку і звітності.

1. Положення «Про електронні гроші в Україні», затверджене постановою НБУ від 04.11.2010 р. № 481 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10.

2. Наказ МФУ «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» від 27.06.2013 р. № 627 // [Електронний ресурс]: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1242-13.

3. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 // [Електронний ресурс]: minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?artid=382859&catid=293536.

4. Лист НБУ «Про особливості здійснення операцій з електронними грошима» від 07.02.2014 р. № 25-109/5294 // [Електронний ресурс]: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v5294500-14.

5. Директива 2009/110/ЄС про електронні гроші // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:267:0007:0017:EN:PDF.

6. Хмелевський І. Електронні гроші: проблеми обліку та здійснення розрахунків / І. Хмелевський // Податки та бухгалтерський облік. – 2012. – № 68 (1565) (23 серпня 2012 р.). – с. 20-31.

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ В ЕКОНОМІЦІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ : ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ВПЛИВ

© Н.М. Попадинець, 2015

Структурні зміни в економіці регіону можна спостерігати, аналізуючи динаміку стану і складу основних складових, від взаємодії яких залежить результат економічної діяльності регіону. Розвиток регіональної структурної політики ставить перед органами регіональної влади нові теоретичні та практичні завдання. Особливо це стосується тих регіонів, що виявились не готовими до змін. Це регіони:

– з високою концентрацією виробництв, що стали нерентабельними при ринкових цінах або різко втратили попит на свою продукцію (відсутність інвестування);

– одержували раніше з державного бюджету значні дотації і раптово втратили їх.

Оцінка структурних змін регіону показала, що упродовж 2006-2013 рр. обсяг реалізованої продукції (робіт і послуг) збільшився на 77,2% і становив 38771,7 млн грн. Таке зростання відбулось завдяки росту таких видів економічної діяльності, як: сільське господарство, мисливство, лісове господарство – у 7 разів; надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту – у 6,4 рази; освіта – у 3,6 рази; будівництво – у 3,5 рази; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – у 3,3 рази; діяльність транспорту та зв'язку – у 3,3 рази; усі інші у межах від 0,5 до 1,5 рази. Виключенням стали операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг і надання послуг підприємцям, де обсяг реалізації знизився на 43,7% [1].

У структурі реалізованої продукції області найбільшу частку у 2006 р. займала (половину від всієї реалізованої продукції регіону) промисловість – 49,5%, або 10836,5 млн грн. Обсяги реалізованої промислової продукції у 2013 р. зросли і становили 16887,9 млн грн, проте питома вага промисловості знизилась до 43,7% .

Для успішного розвитку економіки регіону великий вплив мають інвестиції. Так, питома вага капітальних інвестицій щодо видів економічної діяльності регіону характеризувалась неоднозначною динамікою. Загалом обсяг капітальних інвестицій в економічній структурі регіону з 2006 р. по 2013 р. збільшився на 29,9%. Збільшення капітальних інвестицій відбулось майже за всіма видами економічної діяльності за весь період діяльності за винятком кризових років (2008 і 2010 рр.). Зокрема, їхня частка зросла у будівництві (88,3%); сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві (63,6%); охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги (40,9%). Дещо менше зростання спостерігається в освіті (18,8%); наданні комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури та спорту (11,4%); торгівлі, ремонті автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку, діяльності готелів і ресторанів (8,7%). Хоча за досліджуваний період частка капітальних інвестицій у промисловість регіону зросла тільки на 3,5%, а динаміка питомої ваги капітальних інвестицій коливалась то в напрямі збільшення, то в напрямі зменшення і завжди залишалася на першому місці в порівнянні з іншими видами економічної діяльності регіону. У 2013 р. питома вага капітальних інвестицій у промисловість склала 36,3%, що на 2% більше, ніж у будівництві, та на 29,73%, ніж у сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві.

Зростання питомої ваги капітальних інвестицій у промисловість і будівництво зумовлене зменшенням капітальних інвестицій у діяльність транспорту, зв'язку та фінансову діяльність регіону.

Для відтворення промислових потужностей регіону необхідно залучати зовнішні та внутрішні інвестиції та впроваджувати інновації.

Основні напрями розвитку інноваційної діяльності, пріоритети інноваційної політики та етапи її реалізації визначаються потребами промислових виробництв у технологічному переозброєнні та наявністю інвестиційних ресурсів. Оскільки обсяг реалізованої інноваційної продукції регіону з 2006 р. по 2013 р. зріс у 9 разів, то це дає підставу говорити про те, що створення сприятливих умов для розвитку інновацій дає змогу модернізувати технологічну базу промисловості регіону, що, своєю чергою, сприятиме підняттю конкурентоспроможності вітчизняної продукції.

Таке зростання обсягів інноваційної продукції зумовлене значними вливаннями іноземних інвестицій у промисловість регіону. У 2013 р. у порівнянні з 2006 р. обсяги прямих іноземних інвестицій

в економіку регіону збільшилися у 5 разів. Основними видами промисловості, куди були спрямовані прямі іноземні інвестиції, є: хімічна і нафтохімічна промисловість (58,6%), виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (12,6%), машинобудування (5,7%). Понад половину прямих іноземних інвестицій було спрямовано на розвиток хімічної і нафтохімічної промисловості, а саме у нафтопромислові центри Франківщини: Надвірнянський, Долинський і Рожнятівський райони.

У 2013 році в області реалізовано 42 інвестиційні проекти, найважливішими серед яких є: введення нових потужностей з виробництва електрообладнання для автомобілів на ВО «Карпати»; будівництво нового заводу з випуску спецементів на ПАТ «Івано-Франківськцемент»; введення в експлуатацію біогазового заводу на ТОВ «Даноша»; п'ять ліній з виготовлення виробів з ПВХ-С на ТОВ «Карпатнафтохім», що дало змогу створити понад 400 нових робочих місць. Обсяг реалізованої промислової продукції за 2013 рік досяг 20,5 млрд грн, що у 1,8 рази більше, ніж у 2009 році, проте на 2,3 млрд грн менше, ніж у 2012 році [2].

Варто зазначити, що у структурі прямих іноземних інвестицій у секторі промисловості відбулись суттєві зміни. Так, збільшення питомої ваги прямих іноземних інвестицій спостерігається тільки у виробництві харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, хімічній і нафтохімічній промисловості та машинобудуванні. У всіх інших видах промислової діяльності у 2013 р. порівняно з 2006 р. відбулось зниження питомої ваги прямих іноземних інвестицій.

Динаміка питомої ваги капітальних інвестицій у галузі промисловості упродовж досліджуваного періоду не була стабільною. Питома вага капітальних інвестицій у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів у 2013 р. становила 53,24%, а їх приріст – 39,08%. Таке зростання питомої ваги капітальних інвестицій зумовлене падінням питомої ваги капітальних інвестицій у хімічній і нафтохімічній промисловості, де приріст їх питомої ваги з 2006 до 2013 рр. становив (-26,49%).

Слід зазначити, що хоча Івано-Франківська область і багата на целюлозно-паперову сировину, вона не має власних великих виробничих потужностей, а є постачальником сировини в інші регіони, тому найменша частка зайнятих припадає саме на целюлозно-паперову промисловість і видавничу діяльність (1,3%).

Що ж до капітальних інвестицій, то основна їх частка у 2013 р. припадала на виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (53,2%), більшість з яких припадає на горілчані заводи, розташовані у цьому регіоні. На хімічну і нафтохімічну промисловість регіону припадає 15,7% капітальних інвестицій. Найменша ж частка інвестицій у 2013 р. належить металургійному виробництву та виробництву готових металевих виробів (0,3%).

Різка зміна вливань капітальних інвестицій з одних галузей промисловості в інші зумовлена падінням розвитку тих секторів промисловості, що мають більшу підтримку держави в інших регіонах країни. Це насамперед стосується машинобудування та хімічної і нафтохімічної промисловостей.

На сучасному етапі розвитку промисловості регіону варто звертати увагу на ті сектори, що мають власну сировинну базу, сильні виробничі потужності та можуть зацікавити зовнішніх інвесторів. Не варто забувати про те, що потрібно також впроваджувати нові інноваційні механізми виробництва промислової продукції, це сприятиме підтримці діючих секторів промисловості і розвиватиме нові.

Отже, для підвищення рівня інноваційності регіону, потрібно включати не тільки комплекс відповідних законів, але й нові відносини між основними групами інтересів: владою, бізнесом і спільнотою, що мають пронизувати господарське життя регіону, а роль локомотива в інноваційній сфері має відводитись середньому і малому бізнесу, для розвитку якого необхідно формувати адекватну інноваційну інфраструктуру в рамках структурної політики регіону та залучати внутрішні і зовнішні інвестиції.

Основним чинником впливу на реалізацію структурної політики є модернізація економіки регіону зі створенням високотехнологічних підприємств, зростанням енергоефективності, розвитком комунікацій усіх видів, раціональним використанням природних ресурсів, формуванням кластерів у нових і традиційних галузях. Ці заходи можливі за умови стабільності політичного ситуації у країні та поліпшення умов у регіоні для залучення внутрішніх і зовнішніх інвесторів.

1. Основні показники соціально-економічного розвитку регіону / Головне управління статистики у Івано-Франківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ifstat.gov.ua/

2. Промисловість Івано-Франківщини / Івано-Франківська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : if.gov.ua/files/

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МАКРОСЕРЕДОВИЩА КОНТРОЛІНГУ ЯК ІННОВАЦІЙНОГО ІНСТРУМЕНТА РОЗВИТКУ ВАГОНБУДВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Поштарєва Т.В., 2015

Динамічний розвиток світового ринку та практика ведення бізнесу змушують суб'єктів господарювання змінювати свої економічні орієнтири від пріоритетності максимізації прибутку на збільшення вартості підприємства та забезпечення його інвестиційної привабливості. Однак, сучасний менеджмент вітчизняних підприємств продовжує здійснюватися на інтуїтивному рівні та з використанням застарілих підходів і методів, що супроводжується системним зростанням збитків з відповідним збільшенням частки збиткових підприємств. Наразі набуває актуальності використання контролінгу як одного з інноваційних інструментів стратегічного планування для забезпечення розвитку підприємств і задоволення інтересів власників.

Концепції контролінгу отримали широкого поширення у західній практиці, що відображено у наукових працях Р. Манна, Е. Майєра, Х. Фольмута, Т. Рейхмана, П. Прайслера, Д. Ханна, Й. Вебера, А. Зунда та ін. Значний внесок у розвиток теоретичних аспектів і практичного застосування контролінгу зробили такі вітчизняні науковці як О.О. Терещенко, Н.Д. Бабяк, С.В. Івахненко, М.С. Пушкар, С.А. Сухарева, С.М. Петренко, С.Г. Фалько та ін. Слід також згадати дослідників аналізу макросередовища підприємства, зокрема: М.І. Белявцев, С.С. Гаркавенко, В.М. Щербань, Р.А. Фатхутдінова та ін.

Для впровадження і ефективного застосування системи контролінгу необхідне висвітлення основних інструментів контролінгу. При цьому графічна інтерпретація інструментів сприятиме кращому розумінню організаційно-методичних положень імплементації контролінгу в діяльність вітчизняних підприємств. Тому метою дослідження є виділення основних аспектів контролінгу макросередовища вагонобудівних підприємств.

Слід зауважити, що система контролінгу повинна бути адаптована до специфічних факторів підприємства, зокрема до факторів зовнішнього середовища. Оскільки, як правило, фактори макросередовища мають значний рівень впливу на підприємство. В такому випадку контролінг виступає як інструмент визначення вагомості впливу кожного чинника макросередовища щодо функціонування і розвитку підприємства.

Відтак, контролінг зовнішнього середовища орієнтовано на попередження ризиків, пов'язаних з оточенням підприємства в довгостроковій і поточній перспективах. Він повинен моніторити зовнішнє середовище, а також прогнозувати і планувати поведінку підприємства в умовах, що змінилися. Аналіз зовнішнього середовища передбачає вивчення в першу чергу змін у законодавстві державних і муніципальних органів, умовах надання послуг і ресурсів постачальниками, у динаміці тарифів. Особливу увагу потрібно приділяти вивченню потреб і запитів споживачів і власників підприємств[1].

Варто зауважити, що у сфері управління підприємством існує значна кількість методів, за допомогою яких можливо проаналізувати зовнішнє середовище підприємства, що забезпечить реалізацію основних завдань контролінгу зовнішнього середовища, а саме:

- проведення моніторингу стану зовнішнього середовища;
- збирання й обробку планової та прогнозної інформації;
- оцінку контрольованих і неконтрольованих факторів (об'єктів і подій);
- прогнозування стану зовнішнього середовища;
- визначення сильних і слабких сторін підприємства;
- підготовку інформації для планування майбутньої поведінки підприємства в зовнішньому середовищі [2].

На разі, для оцінки зовнішнього середовища вагонобудівних підприємств доцільно використати PESTEL-аналіз. Акронім PESTEL є складовою аббревіатури перших літер в назві таких факторів: політичні (P – political), економічні (E – economic), соціальні (S – social), технологічні (T – technological), екологічні

(E – ecological), правові (L – legal) [3]. При цьому, для оцінки конкурентного середовища слід врахувати чинники, які виокремлено з врахуванням галузевої приналежності вагонобудівних підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

PESTEL-аналіз впливу факторів макросередовища вагонобудівних підприємств

<i>Р. Політичні фактори</i>	<i>Е. Економічні фактори</i>
Урядова стабільність Зміна зовнішніх економічних відносин між країнами Військові конфлікти Бюрократизація і рівень корупції	Рівень конкуренції на ринках збуту Темпи інфляції Рівень прозорості податкової системи Рівень економічної стабільності Рівень економічного зростання в галузі Волатильність цін на ресурси Доступність кредитних ресурсів Курс національної валюти і ставки рефінансування
<i>С. Соціум</i>	<i>Т. Технологічні фактори</i>
Попит населення щодо альтернативних видів транспорту Темпи зростання населення Рівень витрат споживачів на транспортні послуги Зміна тенденцій способу життя	Інноваційний потенціал Рівень енергетичних витрат Рівень фінансування наукових досліджень Ступінь відтоку висококваліфікованих кадрів
<i>Е. Екологічні фактори</i>	<i>Л. Правові фактори</i>
Вплив екологічних організацій на діяльність Утилізація відходів виробництва Екологічне регулювання з боку держави	Законодавче регулювання в галузі Регулювання конкуренції в галузі Патенти та авторські права

Відзначимо, що політичні фактори визначають міру в якій уряд може впливати на економіку або окрему галузь. Економічні фактори стають основоположними чинниками продуктивності економіки, що безпосередньо впливає на підприємство і формує довгострокові перспективи діяльності. Соціальні фактори дозволяють детально дослідити соціальне середовище ринку збуту продукції, зокрема, вплив культурних тенденцій, демографічних тощо. До технологічних факторів слід віднести інноваційні технології, які можуть вплинути на діяльність галузі. Правові чинники становлять собою сукупність законодавчих актів, які здатні впливати на бізнес-процеси підприємства. Екологічні фактори включають в себе всі чинники, які здатні вплинути або визначаються природним середовищем.

Отже, інструменти контролінгу виступають важливим елементом оптимізації інформаційного забезпечення впливу макросередовища на підприємство. Використання інструментів контролінгу дозволяє підвищити ефективність аналізу зовнішнього середовища підприємства на основі підвищення якості прийнятих рішень шляхом раціоналізації та розширення інформаційної бази.

1. Літературні джерела: 1. Калмыков В. Контролинг на предприятиях ЖКХ [Электронный ресурс] / В. Калмыков // Ваш партнер-консультант. – 2012. – № 19. – Режим доступа : eg-online.ru/article/175083/next2 4.

2. Карминский А.М., Фалько С.Г., Жевага А.А. Контролинг [учебник] / под ред . А.М. Карминского, С.Г. Фалько. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 336 с.

3. External environment factors [electronic resources]. – Access mode: dineshbakshi.com/igcse-business-studies/external-environment/revision-notes/63-external-environment-factors.

4. What is PESTLE Analysis? A Tool for Business Analysis [electronic resources]. – Access mode: pestleanalysis.com/what-is-pestle-analysis.

5. Рибак. О.В. Особливості контролінгу зовнішнього та внутрішнього середовища машинобудівних підприємств. [Електронний ресурс] / О.В. Рибак – Режим доступу: vestnikdnu.com.ua/archive/201482/141.html

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ СТРУКТУРАМИ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

© О. В. Прокопішина, 2015

Мінливість зовнішньоекономічного простору та умов господарювання на внутрішньому ринку стає критичним викликом для систем управління підприємств туристичної галузі, які в багатьох випадках виявляються нездатними до розробки, прийняття і реалізації заходів управлінського впливу з метою вчасного та ефективного регулювання процесу туристичного обслуговування в поточній діяльності, а також інноваційних проектів та організаційних змін у довгостроковій перспективі.

За оцінками фахівців Світового економічного форуму за рівнем ефективності політики суб'єктів туристичної діяльності щодо залучення туристів Україна знаходиться серед останніх 20 країн рейтингу, випередивши Лівію, Бангладеш, Пакистан, Камерун, Болівію, Кувейт. Цінову політику підприємств, що надають послуги тимчасового розміщення та транспортного обслуговування, міжнародні експерти з 2008 р. визнають одним з факторів, які суттєво стримують розвиток міжнародних та внутрішніх туристичних подорожей. Проте найбільшу занепокоєність викликають негативні характеристики стабільності розвитку туристичної сфери: у 2013 р. за цим показником Україна посіла 128 місце серед 140 країн, у попередньому – 133 місце зі 139 країн рейтингу. Таким чином міжнародними експертними оцінками підтверджується висновок, що результати фінансово-господарської діяльності підприємств туристичного бізнесу не дозволяють формування базису сталого розвитку підприємницької діяльності в сфері туристичного обслуговування і вкрай необхідним є запровадження інноваційних механізмів управління якістю туристичного обслуговування.

В сфері надання послуг тимчасового розміщення зарубіжних та вітчизняних туристів важливим напрямком реалізації інноваційної політики підприємства є заходи гармонізації внутрішнього розпорядку з прогресивною міжнародною практикою, зокрема уніфікованих правил відшкодування збитків туристам за зовсім не надані або неякісно надані послуги.

Уніфіковані правила відшкодування збитків (УПВІЗ) можуть стати ефективним елементом покращення якості обслуговування туристів вітчизняними туристично-готельними комплексами, і повинні застосовуватися як універсальний документ, що охоплює всі види заподіяного збитку за винятком компенсації шкоди життю та здоров'ю людини, а також втраченої туристом власності (багажу, речей) з вини турфірми або готелю, оскільки розмір цих видів шкоди необхідно враховувати індивідуально та компенсовувати окремо за погодженням сторін або у судовому порядку з дотриманням чинного законодавства.

При застосуванні Уніфікованих правил відшкодування збитків суб'єктам підприємницької діяльності – постачальникам послуг тимчасового проживання, а також туристам та зацікавленим особам необхідно враховувати, що незначний збиток до уваги не береться, розмір відсотка не залежить від особистих якостей окремих туристів (вік, стать, чутливість або нечутливість до чого-небудь), але як виняток відсотки можуть бути збільшені (найбільше відсоткове підвищення - 50%), якщо особливі особисті якості або недоліки туриста були відомі турфірмі при покупці їм поїздки. По розділу «Інші недоліки» зниження не надається, якщо збиток для туриста був заздалегідь очевидним і недоказовим. Відсоткова норма береться з повною ціни (включаючи вартість транспорту).

Якщо збиток наноситься тільки в окремі моменти подорожі, то за основу зниження ціни береться за основу ціна відповідного часу. Це положення поширюється і на обов'язки туроператора, якщо недоліки вказані неправильно або не береться пропозиція щодо заміни. У виняткових випадках (незначні недоліки, найвище до 10%) зниження може не надаватися з ціни (частини) перебування, якщо недоліки суттєво не змінили проходження всієї або частини поїздки. При комбінованих поїздках (наприклад, маршрут та відпочинок) при яких щонайменше одну частину можна купити окремо, зниження, як правило, розраховується від ціни тієї частини поїздки, на яку припадають недоліки.

При наявності недоліків по декількох позиціях норми відсотка підсумовуються:

а) якщо предметом договору є розміщення і повний пансіон, то вся процентна норма не повинна

перевищувати: група I - 50%; група II-50%; група III - 30%; група IV-20%;

б) якщо предметом договору є розміщення і напівпансіон, то збільшуються відсотки по групі I на 1/4 (25%) і зменшуються відсотки по групі II на 1/4 (25%). При цьому всі процентні норми не повинні перевищувати: група I - 62,5%; група II-37,5%; група III- 30%; група IV-20%;

в) якщо предметом договору є надання розміщення та сніданку, то піднімається процентна норма по групі I на 2/3 (66,6%) і знижується відсоток по групі II на 2/3 (66,6%). При цьому всі процентні ставки всередині однієї групи не повинні перевищувати наступні відсотки: група I - 83,3%; група II - 46,7%; група III-30%; група IV - 20%;

г) якщо предметом договору є лише надання розміщення (без харчування), то процентні норми по групі I становлять близько 100%, в окремих випадках загальні процентні норми по групі I можуть досягти 100%. Для групи III загальна відсоткова норма залишається в розмірі 30%, для групи IV - 20%.

Якщо під час всієї поїздки були значні недоліки та порушення зобов'язань з боку туроператора, то туристу може бути проведена оплата вище відсоткової норми, передбаченої пунктами 2 або 3, витрати на таку поїздку розглядаються як непотрібні і підлягають часткового або повного повернення незалежно від того, на яких етапах поїздки проявилися недоліки. Розірвання договору приймається до уваги, як правило, коли недоліки в сукупності складають щонайменше 20%. При цьому при розірванні договору відповідно до встановленим терміном беруться до уваги несвоєчасно ліквідовані недоліки, при негайному розірванні - подача заяви про розірвання у зв'язку з наявними недоліками. Претензії на відшкодування за шкоду у вигляді суми, що забезпечує додаткову відпустку, приймаються, як правило, до уваги за умови, якщо несвоєчасно ліквідовані недоліки становлять щонайменше 50% [2].

В міжнародній практиці туристичних послуг поширені два варіанти оплати заброньованого номера: передоплата (тобто, оплата в момент бронювання) і оплата за фактом проживання (в день заїзду або в день виїзду). При цьому для бронювання, яке оплачується за фактом проживання, часто застосовується така вимушена міра, як блокування певної суми грошей на банківській карті (з метою упевнитися в намірах туриста, а також гарантувати оплату можливого скасування бронювання). Згідно Уніфікованих правил відшкодування збитків умови і розмір суми блокування визначаються кожним готелем окремо (як правило, величина дорівнює вартості однієї доби проживання), моменти блокування теж різняться - іноді він припадає на день бронювання, а іноді відбувається за 5-10 днів до заїзду. У деяких випадках готель може заблокувати символічну суму, тільки щоб перевірити, чи дійсна банківська карта замовника послуг.

Таким чином, застосування в практиці надання готельних послуг Уніфікованих правил відшкодування збитків надає можливість туристам бути заздалегідь поінформованими щодо політики закладу тимчасового розміщення щодо відшкодування збитків, що позитивно позначається на іміджі підприємства, сприяє встановленню довірчих відносин, лояльного ставлення та в цілому позитивно позначається на сприйманні споживачами якості послуг готельного комплексу. Широко розповсюджені у міжнародній практиці УПВІЗ для українських підприємств стають ефективним механізмом інноваційного управління якістю туристичних послуг.

1. *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013.* – Geneva, World Economic Forum. – 2013. – 517 p.

2. *Технологія бронювання номерів у н'яти зіркових готелях.* [Електронний ресурс] – Режим доступу: tourfaq.net/hotel-business

ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНОМУ ТРАНСФЕРІ ТЕХНОЛОГІЙ

©Прошаликіна А.М., 2015

На сучасному етапі розвитку світової економіки трансфер технологій, як і весь інноваційний процес, протікає під впливом глобалізації і синхронізації технологічних зрушень. Тому участь країни у міжнародному трансфері технологій є умовою підвищення конкурентоспроможності країни.

Аналіз міжнародних звітів, впливу чинників внутрішнього і зовнішнього середовища, результатів досліджень експертів та праць вчених дозволив узагальнити проблеми, що перешкоджають посиленню інтеграції України до міжнародних ринків технологій:

1. Недостатній розвиток інноваційної інфраструктури, зокрема, систем контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності (ІВ), провайдингу інновацій, технопарків, оцінки об'єктів інтелектуальної власності; найбільш проблемним є питання передачі й управління технологіями, які створені за рахунок коштів держбюджету при конкретизації прав на ІВ, роялті, ліцензійні платежі та інші доходи між державою, винахідниками чи власниками;

2. Слабо координований зв'язок «освіта – наука – виробництво – споживання»;

3. Зовнішня і внутрішня міграція науковців;

4. Низька інноваційна активних підприємств, що зумовлює скорочення частки інноваційної продукції як у структурі виробництва, так і в експорті;

5. Недостатні обсяги фінансування інноваційної діяльності;

6. Низький рівень державної підтримки інновацій і попиту на високотехнологічну продукцію;

7. Високі трансакційні витрати на комерціалізацію технологій, зокрема, на створення нових інноваційних компаній, на захист прав ІВ.

Ці причини можуть зумовити ряд негативних наслідків: подальше технологічне відставання України, втрати доходів через неконтрольований витік результатів інтелектуальної власності за кордон без патентного захисту; подальше зниження частки високотехнологічної продукції у експорті; посилення залежності вітчизняних виробників від зарубіжної техніки і технологій.

На нашу думку, необхідними є такі групи заходів щодо активізації участі України на світових ринках технологій, які сприятимуть визначенню «точок технологічного зростання»:

1. Нормативно-правові: вдосконалення законодавства щодо інноваційної діяльності та узгодження його з міжнародними нормативно-правовими актами; розвиток законодавства у напрямі спрощення заснування і діяльності інноваційних підприємств і організацій інноваційної інфраструктури; врегулювання на законодавчому рівні питання венчурного інвестування, функціонування та підтримки венчурних фондів.

2. Економічні: формування на основі принципів державно-приватного партнерства національної системи трансферу технологій, важливими ланками якої мають стати регіональні центри трансферу технологій; розвиток системи непрямого стимулювання інноваційної діяльності; стимулювання попиту на інноваційні товари за рахунок надання пільгових кредитів, державних гарантій при купівлі підприємствами вітчизняної наукомісткої продукції; введення податкових пільг для інноваційно активних підприємств.

3. Організаційні: вдосконалення і спрощення процедури реєстрації і вдосконалення охорони прав інтелектуальної власності; розробка інтегрованої бази даних щодо попиту та пропозиції технологій в Україні; розробка системи прогнозів з використанням методів Форсайту, що дозволить більш об'єктивно визначати пріоритетні напрями інноваційного розвитку держави з відповідним ресурсним забезпеченням; створення професійної асоціації інноваторів для поширення успішної практики комерціалізації технологій, підвищення кваліфікації і професійної перепідготовки фахівців.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

© Рачинська Г.В., Коpecь Г.Р., Мавріна А.О., 2015

Передумовами ефективного інноваційного розвитку (ІР) України на державному рівні є такі напрями:

- професійне планування ІР України [1];
- державна підтримка ІР (податкова, бюджетна, кредитна, амортизаційна, експортно-імпортна політика);
- дотримання європейського вектору ІР при здійсненні інноваційної діяльності підприємствами України;
- розробка ефективних моделей ІР з точки зору державної підтримки, зокрема, на основі кластерної структуризації економіки [2, с. 18-19];
- системні організаційні інновації в системі забезпечення інноваційного розвитку регіонів України [3, с. 31-44];
- доцільне запозичення світового зарубіжного досвіду державної підтримки розвитку інноваційної діяльності;
- наповнення державного бюджету, комплексні антикризові заходи щодо забезпечення економічної безпеки України;
- врахування міжнародних глобалізаційних та інтеграційних макроекономічних чинників у розвитку інноваційної діяльності;
- врахування специфіки ресурсного забезпечення та ресурсного потенціалу України;
- прийняття до уваги сучасного суспільно-культурного рівня розвитку економіки України, традицій і тенденцій сприяння інноваціям у підприємницькій діяльності.

На рівні підприємств України впровадженню ефективних інновацій сприяють такі чинники:

- техніко-технологічне та інформаційне забезпечення ІР;
- висока кваліфікація та вмотивованість персоналу;
- ринкове та логістично-маркетингове забезпечення ІР;
- оптимізація взаємодії між учасниками інноваційного циклу та процесу дифузії інновацій.

Розробка стратегій ІР підприємств повинна враховувати занепад інноваційної діяльності за останні 20-25 років. При сприятливих умовах комплексне підвищення ІР вітчизняних підприємств сприятиме суттєвому підвищенню їх конкурентоспроможності [4].

1. Фецуур Р.В. *Планування інноваційно-спрямованого розвитку країни*/Р.В. Фецуур, М.Р. Тимошук//Тези доповідей V МНПК «Управління інноваційними процесами в Україні: налагодження взаємодії між учасниками» 22-23 травня 2014 р. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2014 – С. 58-60.

2. Данилович-Кропивницька М.Д. *Моделі інноваційного розвитку країн на основі кластерної структуризації економіки*/ М.Д. Данилович-Кропивницька//Тези доповідей V МНПК «Управління інноваційними процесами в Україні: налагодження взаємодії між учасниками» 22-23 травня 2014 р. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2014. – С. 18-19.

3. Федулова Л. *Організаційні інновації в системі забезпечення інноваційного розвитку регіонів України*/Л. Федулова//Управлінські інновації. – 2012. - № 2. – С. 31—44.

4. Іванов Ю.Б. *Формування нових конкурентних переваг підприємства*/Ю.Б. Іванов, О.Ю. Іванова//Тези доповідей VI МНПК «Маркетинг та логістика в системі менеджменту» 9-11 листопада 2006 р. - Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – С. 113-115.

КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ ПРОТИДІЇ ЗАГРОЗАМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

©Ревак І.О., 2015

Дія механізму протидії загрозам інтелектуальній безпеці України проявляється через проведення конкретних заходів. Механізм як складне багатофункціональне утворення передбачає здійснення комплексу заходів правового, інформаційно-аналітичного, фінансово-економічного, організаційно-управлінського та соціального характеру. Комплекс дій *правового змісту* спрямований на розробку та прийняття важливих і вкрай необхідних нормативно-правових документів, які б визначали правові підстави для визнання інтелектуальної безпеки держави однією з основних складових економічної безпеки. У найзагальнішому значенні під інтелектуальною безпекою розуміємо стан захищеності інтелектуальної сфери держави, що представлена сукупністю освітніх, наукових і культурно-духовних закладів та інституцій, в яких створюються продукти (послуги) інтелектуального характеру. Актуальність інтелектуальної безпеки, її виникнення є наслідком беззаперечного усвідомлення суспільством важливості інтелекту для гармонійного розвитку держави, її поступального руху вперед. Оскільки інтелектуальна безпека держави поки не набула офіційного визнання, комплекс заходів правового характеру повинен, передусім, містити закони і підзаконні акти. Вважаємо, що найважливіший нормативно-правовим актом, що володіє вищою юридичною силою та регулює найбільш важливі суспільні відносини повинен стати Закон України «Про інтелектуальну безпеку України». Інші підзаконні акти повинні бути представлені відповідними Указами й розпорядженнями Президента України, Постановами і розпорядженнями Уряду України, наказами, інструкціями, положеннями тощо міністерств, відомств, державних комітетів.

Комплекс заходів *інформаційно-аналітичного* характеру передбачає проведення постійного моніторингу рівня загроз інтелектуальній безпеці та аналізу умов, впливу чинників та фактичних значень показників інтелектуальної безпеки. З метою уникнення загроз та попередження можливих кризових ситуацій потрібно здійснювати постійний моніторинг внутрішнього та зовнішнього середовища. Моніторинг загроз – це спеціально організована система спостережень за великою кількістю загроз, що мають різні джерела виникнення та форми прояву. Безумовно, дія загроз спрямована на об'єкти безпеки з метою завдати їм шкоди, розбалансувати, привести до руйнування, викликати небезпеку тощо. Саме тому здійснення постійного моніторингу та визначення основних загроз дозволить своєчасно розробляти та вживати практичні заходи з мінімізації чи ліквідації негативного їх впливу. Результати моніторингу можуть використовуватися для інтегральної оцінки рівня загроз інтелектуальній безпеці держави та подальшої діагностики можливих кризових ситуацій.

Аналітична частина даного комплексу заходів відповідає за ґрунтовний аналіз й оцінку поточного стану інтелектуальної безпеки та включає: розрахунок системи показників, їх економічну інтерпретацію, порівняння з граничними значеннями, аналіз та оцінку відхилень фактичних значень від порогових, визначення умовної «зони» перебування показників, відстеження загальної динаміки змін тощо. У цілому інформаційно-аналітичний комплекс заходів охоплює важливу діяльність щодо збору, оцінки та аналізу інформації про дію дестабілізуючих чинників, фактичні значення показників інтелектуальної безпеки і таким чином відображає реальний стан інтелектуальної безпеки держави.

Фінансово-економічний блок заходів включає заходи, спрямовані на: по-перше, залучення необхідних фінансових ресурсів для проведення активної чи пасивної безпекової політики; фінансування багаторівневого комплексу профілактичних заходів; акумулювання необхідних коштів для захисту об'єктів безпеки в період особливої активізації загроз, катастрофічного наближення фактичних значень показників інтелектуальної безпеки до їх порогових значень; спрямування достатніх фінансових ресурсів для проведення дієвих заходів щодо недопущення трансформації реальних загроз у небезпеку; виділення необхідних коштів для відшкодування завданих збитків; пошук альтернативних джерел фінансування. Загалом питання фінансового забезпечення є одним із нагальних, без розв'язання якого важко вести мову про гарантування інтелектуальної безпеки. Без достатніх фінансових ресурсів неможливо здійснювати ефективні дії щодо відстеження потенційних джерел виникнення загроз, їх активізацію та надійний захист

об'єктів безпеки в цілому. Ключову роль у цьому процесі повинна відіграти держава в особі компетентних органів, що відповідають за проведення науково-освітньої політики у тісній співпраці з економічними та фінансовими інституціями. Безумовно, усвідомлення вирішальної ролі науки в інтелектуальному розвитку суспільства та визнання інтелектуального потенціалу стратегічним ресурсом держави повинні змінити ставлення до них особливо у фінансові сенсі. Долучитися до активізації інтелектуально-інноваційних процесів повинні також і суб'єкти підприємництва, що зацікавлені в комерціалізації наукових ідей, фінансуванні відкриттів та винаходів. Переконані, тільки спільна участь держави і бізнесу на умовах державно-приватного партнерства стануть першими кроками у розв'язанні проблем щодо реальної протидії загрозам інтелектуальній безпеці, а надалі сприятимуть її зміцненню.

Ефективність механізму протидії загрозам інтелектуальній безпеці України значною мірою залежить від виконання комплексу заходів *організаційно-управлінського* характеру. Заходи такого плану передбачають проведення організаційної роботи, пов'язаної з моніторингом та діагностикою загроз, діями щодо їх нейтралізації, мінімізації чи ліквідації. Виконання функцій такого змісту покладено на суб'єктів безпеки. Водночас суб'єкти управління інтелектуальною безпекою здійснюють низку заходів загальноорганізаційного характеру, зокрема: своєчасно виконують рішення, прийняті органами вищої юрисдикції; розробляють нормативно-методичне, матеріально-технічне забезпечення в межах власної компетенції; узагальнюють практику застосування вітчизняного законодавства з питань безпеки; розробляють пропозиції щодо вдосконалення діючого законодавства в галузі безпеки. Окрім цього організаційно-управлінські дії включають заходи з проведення контролю за рівнем інтелектуальної безпеки, прийняття рішень щодо застосування відповідного інструментарію, організацію навчання та підготовки фахівців з питань безпеки. Про необхідність підготовки фахівців з економічної безпеки наголошує В.І. Франчук, на думку якого, в сучасних умовах активізації численних загроз, для потреб національної економіки потрібні висококваліфіковані фахівці в галузі безпеки. З цією метою автором розроблена концептуальна модель підготовки фахівців з безпеки в Україні [1, с. 381].

Заходи *соціального характеру* є невід'ємною складовою загального комплексу заходів, що задіяні у функціонуванні механізму протидії загрозам інтелектуальній безпеці України. Важливість та необхідність такого комплексу заходів зумовлена сферою його застосування. Мова йде про соціальну сферу, що охоплює фундаментальні з позиції гарантування інтелектуальної безпеки України елементи, а саме суб'єкти та об'єкти безпеки. Комплекс заходів соціального характеру частково здійснюється за допомогою суб'єктів безпеки та передбачає заходи з підвищення рівня навчального процесу у ВНЗ України, якості освітніх послуг, організації наукової роботи, проведення культурно-духовних заходів з науково-педагогічним персоналом, студентами, керівництвом вузів та наукових закладів. Об'єкти безпеки, що перебувають під постійним тиском дестабілізуючих чинників, теж потребують соціального захисту, зокрема носії інтелекту повинні отримувати адекватну винагороду за творчу працю. Так, заходи соціального забезпечення можуть включати різні види допомоги, доплату за особливі умови праці, додаткові премії тощо.

Отже, механізм протидії загрозам інтелектуальній безпеці України є складним багатофункціональним комплексом правових, інформаційно-аналітичних, фінансово-економічних, організаційно-управлінських і соціальних заходів, дія якого спрямована на протидію реальним та потенційним загрозам. Вищий рівень інтелектуальної безпеки держави можливий за умови ефективного функціонування механізму управління.

Франчук В.І. Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки: монографія / В.І. Франчук. – Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. – 440 с.

ТРАНСФЕРТ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ДОМІНАНТА КОНКУРЕНТОСПРОМЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Важливою складовою нарощування конкурентного потенціалу національної економіки є інноваційна активність та здатність національної економіки до генерування і комерціалізації інтелектуального капіталу. Сутність даного процесу полягає в передачі ноу-хау, нових технологій, технологічного обладнання та науково-технічних знань від власника до замовника. Цей процес дозволяє забезпечити приріст валового внутрішнього продукту розвинутих країн світу на 75-80% [1], але потребує швидкого та ефективного механізму передачі інтелектуального капіталу від науки до бізнесу. В Україні за даними ЮНЕСКО зв'язок між патентною активністю і зростанням ВВП є найнижчим серед країн міжнародної еталонної групи (показник кореляції США – 0,985, Німеччина – 0,916, Великобританія – 0,895, Польща – 0,878, Україна – 0,330 [2, с.16]). В системі міжнародних координат Україна не виділяє на інноваційну діяльність таку ж велику частку національного доходу, як країни взяті до порівняння. На даний час спроможність внутрішнього інноваційного зростання обмежена через низьку наукоємність патентів, зареєстрованих в Україні, а також слабку здатність цих патентів забезпечувати зростання ВВП.

Низький потенціал України у сфері трансферу технологій науковці та практики вбачають у двох групах чинників: перша, пов'язана із недоліками інституційного забезпечення, передусім в частині мотивації та захисту права інтелектуальної власності учасників інноваційного процесу, а друга – із структурними деформаціями на ринку інновацій.

Для подолання цих стримуючих чинників необхідно розвивати інфраструктуру ринку нових технологій та формувати попит на науково-технічні розробки як зі сторони приватного сектору, так і самою державою. Адже обсяги державного замовлення на новітні технології щорічно становлять близько 1 % бюджетного фінансування наукової сфери. Національні венчурні фонди є мізерними, а зарубіжні венчурні фонди переважно не зацікавлені у розвитку конкурентоспроможних технологій і кошти спрямовують переважно до підприємств енергетичної, машинобудівної, будівельної та переробної промисловості.

За даними центральних органів виконавчої влади та облдержадміністрацій, в умовах відсутності бюджетної підтримки інноваційної діяльності, в Україні на початок 2014 року сформовано лише окремі елементи інноваційної інфраструктури, зокрема: 24 центри інновацій та трансферу технологій; 108 наукових, навчальних центрів; 34 навчальних-науково-виробничих комплекси; 1 інвестиційний (інноваційний) венчурний фонд; 6 небанківських-фінансово-кредитних установ; 27 науково-впроваджувальних підприємств; 57 7 консультативних центрів з питань інноваційної діяльності; 10 інноваційно-технологічних (інноваційних) кластерів; 22 інноваційних центри; 23 інноваційних бізнес-інкубатори; 38 центрів комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності; 17 підприємств (установи, відділи) системи НТІ 1 індустріальний парк; 8 національних контактних пунктів Сьомої рамкової програми ЄС з досліджень та технологічного розвитку; 9 наукових парків; 27 регіональних центрів з інвестицій та розвитку; 7 громадських організацій (рад) з питань інноваційної діяльності; 61 інша інноваційна структура; 12 технологічних парків [3]. Але для вітчизняного ринку новітніх технологій важливо створювати стратегічні альянси з найбільшими зарубіжними операторами ринку технологій, що дозволить отримати доступ до баз даних, бірж, фондів венчурного капіталу та до інших інформаційних та фінансових ресурсів та надасть значні переваги при оформленні ліцензійних контрактів та міжнародних патентів.

Також стримуючим чинником розвитку трансферу технологій є домінування залучення зовнішніх технологій. В світовій практиці є три типи стратегій інноваційного розвитку: стратегія перенесення (використання зарубіжного науково-технічного потенціалу та його досягнень), стратегія запозичення (освоєння виробництва високотехнологічної продукції шляхом використання власної дешевої робочої сили та власного науково-технічного потенціалу), стратегія нарощування (використання власного науково-технічного потенціалу, залучення іноземних учених і конструкторів). В Україні використовується перший та частково другий тип інноваційного розвитку. Основну частину вітчизняного трансферу технологій складає придбання іноземних технологій [1].

Необхідно відзначити, що в 1975-1985 рр. у рамках ООН було розроблено проект Міжнародного кодексу поведінки у сфері передачі технологій. Хоча Кодекс не було прийнято, але він відіграв істотну

роль у формуванні відповідного національного законодавства багатьох країн світу.

Передача технологій і знань стала неможливою без наявності у приймаючої сторони сильної системи захисту прав інтелектуальної власності. Сильна система захисту є необхідною умовою для стимулювання процесу міжнародного трансферу технологій. Що стосується підходів до володіння правами інтелектуальної власності і розподілу роялті, то склалася певна світова практика закріплення права власності на результати НДДКР.

Ряд країн (США, Японія, Німеччина, Великобританія, Франція, Ізраїль тощо), закріпили право власності на такі результати – за організаціями-виконавцями. Деякі країни передбачили володіння правами власності за самими науковими керівниками (Фінляндія, Швеція, Норвегія).

Інтенсивність процесу трансферу технологій залежить від діючої системи державного регулювання. Відповідно до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» держава повинна забезпечити ефективне генерування та використання нових технологій за допомогою[4]: 1) закордонного патентування технологій або їх складових, створених за бюджетні кошти; 2) державної експертизи, яка проводиться для технологій або їх складових, які закуповуються за бюджетні кошти за такими показниками: технологічний рівень і новизна технологій, їх складових та обладнання; орієнтовна ринкова ціна технології та обладнання чи розмір плати за їх використання; конкурентоспроможність технологій та продукції, яка буде виготовлена із застосуванням цих технологій; патентна чистота технологій, їх складових; відповідність технологій нормам техногенної та екологічної безпеки, технічного регулювання, міжнародним і національним стандартам; 3) реєстрації технологій, створених або придбаних підприємствами державної форми власності; 4) погодження ввезення в Україну технологій з метою запобігання ввезенню морально застарілих технологій і таких, що можуть завдати шкоди навколишньому природному середовищу або здоров'ю людей, а також контролю за впровадженням ввезених технологій; 5) патентно-кон'юнктурних досліджень у сфері трансферу технологій, які проводяться під час розроблення науково-технічних прогнозів розвитку технологій та їх складових Національною академією наук України.

В Україні окрім Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» використовується ще близько 18 нормативно-правових актів, які регламентують даний процес і є не завжди інституційно взаємоузгодженими, тоді як в Китаї для регулювання трансферу технологій використовуються лише імпорتنі та експортні каталоги технологій [5]. Усі типи технологій поділено на три види – такі, що вільно обертаються, обмежено обертаються і заборонені (до імпорту чи експорту), якщо технологія загрожує національній безпеці. Обмеження також можуть виникнути у тому випадку, якщо технологія має відношення до дорогоцінних металів, або якщо пропозиція цієї технології є обмеженою. Як правило, необхідність передачі технології обумовлюється виробничою необхідністю або важливістю отримання певного статусу в Китаї, який дає компанії право на податкові пільги, інші преференції або доступ до державних замовлень. Іноземні компанії часто передають патенти у власність своїх дочірніх підприємств – або зі 100-відсотковим іноземним володінням, або створених у партнерстві з китайцями [3].

Практика обмежень у США поширюється лише в частині обмежень на використання технології після закінчення терміну дії патенту, ліцензійного договору, ціноутворення на продукцію, що виготовляється на базі проданої технології, сфер використання ліцензованого виробу.

Для того, щоб нові технології працювали на зростання конкурентоспроможності національної економіки необхідно створювати великий масив вітчизняних сучасних технологій, інтенсифікувати інституційні зусилля у галузях, які демонструють високу інноваційну ємність, створити ефективніші механізми зниження ризиків і надання стабільнішого та більш довготривалого фінансування на перспективні дослідження, які за своїм технологічним рівнем будуть конкурентоспроможними на світовому ринку наукомісткої продукції.

1. *Архієреєв С., Тарасенко Т. Розвиток трансферу технологій як необхідна передумова інтеграції України у світову економіку/С. Архієреєв, Т. Тарасенко. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : old.niss.gov.ua/Monitor/Oktober/7.htm*

2. *Оцінка інноваційного потенціалу України. – Технічна доповідь № 1 (квітень 2013 р.)/ Проект «Розбудова спроможності для низьковуглецевого зростання в Україні». – Берлін, 2013. – 18с.*

3. *Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України у 2013 році. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : old.dkni.gov.ua.*

4. *Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій/Закон України № 5460-VI від 16.10.2012//Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. – № 45. – С.434.*

5. *Особливості законодавства про трансфер технологій в окремих країнах світу. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: uinter.kiev.ua/viewpage.php?page_id=538.*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

©Рєпіна І.М., 2015

Набуття вітчизняними підприємствами самостійності, корпоративності слугують стимулами в необхідності пізнання, системного дослідження сутності інноваційних процесів. Разом з тим, до недавнього часу вітчизняними вченими недостатньо уваги приділялось можливості розвитку інноваційного потенціалу підприємств з позицій самостійного управління відтворювальними процесами. Головною передумовою такого управління є наявність такого аналітичного інструментарію з оцінювання інноваційного потенціалу, який якнайкраще відображає сучасні уявлення про сутність інноваційного потенціалу підприємства.

Оцінювання інноваційного потенціалу підприємства – це сукупність аналітичних процедур з визначення його кількісних та якісних характеристик яка виражає певне відношення до цього об'єкту того, хто оцінює у відповідності з обраною системою відносин. Аналіз існуючих підходів до оцінки інноваційного потенціалу дозволяє визначити наступні узагальнюючі їх групи.

Ресурсний підхід оснований на дослідженні інноваційних ресурсів підприємства (А. Амоша, П. Завлін, А. Казанцев, Н. Чумаченко, Є. Галушко, Н.Чухрай [1]) Склад інноваційних ресурсів і їх вимір відрізняється в залежності від авторського підходу. Спектр показників дуже широкий, в багатьох випадках вони пересікаються з показниками ефективності інноваційної діяльності. Дуже часто показники за ресурсним підходом складно розрахувати тому, що вони не базуються на первинній статистичній звітності.

Процесно-результатний підхід – за результатами інноваційного процесу або за стадіями інноваційного циклу (М. Данько та колектив авторів Інституту стратегічних інновацій України). Цей підхід може бути використаний для оцінки інноваційного потенціалу на макрорівні і перспектив його реалізації в економіці України.

Особистісний підхід – на основі здатності особистості генерувати інноваційні ідеї, трансформувати їх у інноваційні продукти (Є. Витте, О. Денісов, Х. Барнет, В. Яковенко). Заходи в межах використання особистісного підходу проводяться з метою підвищення ефективності взаємодії галузевої науки та промисловості.

Статистичний підхід – дослідження інноваційного потенціалу наукових організацій і промислових підприємств, які проводяться з використанням анкетного методу, або методу опитування (Інститут стратегічних інновацій Росії, Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України). Анкета з дослідження інноваційного потенціалу включає питання, які достатньо повно охоплюють проблематику дослідження в розрізі зовнішніх, внутрішніх факторів інноваційного потенціалу та інфраструктури інноваційного циклу.

Проблемно-орієнтовний підхід – вимагає чіткого вибору критеріїв, показників, процедур оцінки відповідно до поставлених проблем (І. Новікова [2]). При цьому формується „базова” система показників, які складають жорстку конфігурацію оцінки інноваційного потенціалу та визначається сукупність факторів та критеріїв, які визначають сутнісну характеристику проблемної задачі. „Базова” система показників доповнюється додатковими елементами в залежності від поставленої задачі і може змінюватися зі зміною завдання.

Критичний аналіз розглянутих вище методичних підходів до оцінки інноваційного потенціалу підприємства дозволяє стверджувати, що усі методичні підходи: потребують для проведення аналізу ґрунтовної первинної інформаційної бази, що обумовлює значні витрати часу та фінансів на її збір та обробку; націлені на обслідування „ззовні” та „з середини”; містять велику кількість показників, які важко вимірювати; можуть бути використані у більшості для цілої галузі, ніж для окремого підприємства.

Для оцінки інноваційного потенціалу підприємства потрібна всеосяжна система показників, причому в основу конструювання такої системи повинна бути покладена структурна модель, що враховує не тільки фактичну динаміку, але і теоретичні передумови. У нашому уявленні така структурна модель системи показників по своїй концепції повинна враховувати наступні вимоги до її формування[3]:

загальнотеоретична інтерпретація, взаємозв'язку і цілеспрямування як окремих показників, їхніх груп, так і усієї системи в цілому; забезпечення зіставності і однонаправленості показників груп і усієї системи; наявність у системі показників, що виступають як основні регулюючі параметри, опорні категорії; можливість регулювання значень величин показників у залежності від рівня використання ресурсів, що витрачаються, і ефективності результату; можливість одержання прогнозу про спрямованість динаміки показників.

Слід зазначити, що сукупність оціночних принципів, показників, критеріїв і методів складає методологію оцінки. У загальному вигляді, методологію оцінки можна уявити у виді послідовності наступних дій: актуалізація об'єкта; вибір критерію і показників оцінювання; обґрунтування координат початку виміру; вимір; прийняття рішення про завершення виміру; прийняття рішення про прийнятність отриманої оцінки.

Вирішення проблеми адекватної оцінки інноваційного потенціалу підприємства як у практичному так і у теоретичному аспектах не дасть якісних результатів, якщо інноваційний потенціал розглядати лише як сукупність інноваційних ресурсів підприємства[4], адже ресурси підприємства (традиційні та інноваційні) є лише матеріально-речовинною формою його капіталу. Слід зазначити, що поняття „інноваційний потенціал” значно ширше ніж поняття „ресурси підприємства” (навіть інноваційні) [5], а отже і за своєю суттю інноваційний потенціал підприємства поєднує у собі частину матеріальних активів підприємства (інтенсивних факторів виробництва) і частину нематеріальних активів (можливостей які можуть бути у наявності, але фактично не використовуються). Крім того, взаємозв'язок між цими діалектично поєднаними частинами інноваційного потенціалу встановлюють управлінські процедури (які можна назвати інноваційними), що забезпечують оптимальні умови для використання матеріальних і нематеріальних складових інноваційного потенціалу з метою вирішення завдань інноваційної діяльності, насамперед отримання інноваційних результатів.

Розглянувши існуючі наукові підходи до визначення сутності інноваційного потенціалу можна стверджувати, що інноваційний потенціал підприємства – це сукупність матеріальних і нематеріальних інноваційних ресурсів підприємства, що знаходяться у діалектичному зв'язку та інноваційних процедур, які забезпечують оптимальні умови для використання цих ресурсів з метою вирішення завдань інноваційної діяльності, насамперед отримання інноваційних результатів. При цьому під інноваційними ресурсами підприємства розуміється сукупність матеріальних і нематеріальних активів підприємства, які виступають джерелами інноваційної діяльності підприємства. Інноваційні процедури підприємства – сукупність елементів, які забезпечують оптимальні умови для використання інноваційних ресурсів з метою отримання інноваційних результатів. До них відносяться: мотиваційний механізм; інноваційна культура; організаційно-управлінські взаємозв'язки.

При такому розумінні інноваційного потенціалу підприємства найбільш прийнятною можна вважати процедуру оцінки стану та розвитку інноваційного потенціалу підприємства за наступними етапами: 1.Розрахунок одиничних показників інноваційних ресурсів і процедур підприємства та переведення їх у відносні величини (бали за обраною шкалою). 2.Розрахунок вагомості одиничних показників експертним методом. 3.Розрахунок групових показників використання матеріальних інноваційних ресурсів, нематеріальних інноваційних ресурсів та процедур підприємства. 4.З'ясування відповідності інноваційних ресурсів та інноваційних процедур та висновок про стан інноваційного потенціалу підприємства за „Матрицею розвитку інноваційного потенціалу підприємства”. 5.Визначення ступеня залучення підприємства до інноваційного процесу та прогноз подальшого розвитку його інноваційного потенціалу

1. Чухрай Н. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення. Монографія. – Львів: Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, 2002. – 316 с.

2.Новікова І. Інноваційний потенціал підприємства: структура, оцінка та інвестиційне забезпечення розвитку. // Стратегія економічного розвитку України. Вип. 3 (10). – К.: КНЕУ, 2002. – С. 108-112.

3.Репіна І.М. Оцінювання інноваційного потенціалу підприємства з урахуванням нематеріальних активів та інноваційних процедур у його структурі / І. М. Репіна // Маркетинг: теорія і практика : зб. наук. пр. Східноукр. нац. ун-ту імені Володимира Даля ; № 15. — Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2009. — С. 338–342.

4.Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / Федонін О.С, Репіна І. М., Олексюк О.І. — К. : КНЕУ, 2003. — 316 с.

5.Економіка підприємства : підруч. / [Грецак М.Г., Колот В.М., Мендрул О.Г., Репіна І.М. та ін.]. — 4-те вид., перероб. і доп. — К. : КНЕУ, 2009. — 816 с.

МОТИВАЦІЯ КОНТРАГЕНТІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

© Рябцева О.Є., 2015

За сучасних умов трансфер технологій є надзвичайно ефективним та необхідним засобом інноваційної та творчої діяльності. Саме використовуючи трансфер технологій дослідники та винахідники можуть втілити свої теоретичні наукові надбання у реальність, а менеджери промислових підприємств та фінансисти отримати конкурентоспроможну, унікальну інноваційну ідею для забезпечення життєздатності організації, підвищення економічної ефективності та рентабельності виробництва.

Одним з суттєвих етапів реалізації трансферу технологій є проведення переговорів, тобто пропозиція винахідником результатів своєї діяльності інвесторам чи менеджерам виробничих підприємств, яких може зацікавити нова розробка. Готуючись до переговорів, слід урахувати потенційні перешкоди, що створюються різного роду бар'єрами. До таких бар'єрів слід віднести: економічний – інвестор завжди бажає бачити економічний ефект від здійснення інвестицій, але на практиці це не завжди можливо; психологічний – на хід переговорів суттєво впливають комунікативні здатності їх учасників та враження співрозмовників один від одного; технічний – запропонована технологія має бути одночасно інноваційною та максимально використовувати існуючі виробничі потужності, не підіймаючи питання ліквідації основних засобів; соціальний – впровадження інновацій нерідко викликають опір у колективі, що пов'язано з необхідністю перекваліфікації персоналу, навчанням або зміною організаційної структури управління підприємством; регуляційний – для впровадження інноваційної ідеї можуть знадобитися нові постачальники, а менеджмент компанії-реципієнта може бути не готовий до пошуку та налагодження нових партнерських відносин.

Для ефективного діалогу з інвестором, автору інноваційної ідеї слід використовувати деякі правила ведення переговорів. По-перше, бажано визначити сферу інтересів контрагента та будувати інформаційний потік, спираючись на ці знання. Отже перед зустріччю варто поцікавитися колишнім досвідом контрагента у інноваційній діяльності та, можливо, його хобі чи захопленнями – це допоможе скоріше знайти спільну мову та попередити виникнення психологічного бар'єру. По-друге, слід довести реципієнту актуальність інноваційного підходу до вирішення значущої для суспільства проблеми. Усвідомлення контрагентом потенційної суспільної підтримки прискорить прийняття позитивного рішення щодо впровадження інновації. Звичайно, слід підкреслити контрагентові дотримання юридичних, ділових та моральних норм у разі укладення ділової угоди. По-третє, слід візуалізувати усю інформацію, що стосується реципієнта. Це дозволить використати не тільки аудіальний, а й візуальний канал комунікації, що призведе до більшої її ефективності. Ще краще, коли у винахідника є промислові зразки, макети чи креслення кінцевого продукту. Якщо ні – можна використовувати графічний чи розрахунковий матеріал, що підтверджує ефективність впровадження інновації. Однак, не слід занадто вдаватися в математичні матеріали без додаткової зацікавленості контрагента – це може здатися йому сухим, нудним та неважливим, що знизить загальну оцінку розробки. Також слід звернути увагу на якість виконання демонстраційних матеріалів, адже неохайний вигляд або некоректне оформлення зразків екстраполюється на сутність та надійність інноваційного проекту та його автора. По-четверте, спілкуючись із контрагентом слід уважно стежити за його реакцією на інформацію щодо інноваційного проекту або дослідника. У разі негативного сприйняття, доцільніше відкласти переговори на деякий час, ніж отримати кінцеву відмову. Використання наведених рекомендацій підвищує ефективність переговорів щодо впровадження інновацій та трансферу технологій в цілому.

ДЕРЖАВНО-АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Сабадош Г.О., Усенко О.В., 2015

Розвиток національної економіки неможливий без формування сучасної результативної системи державного управління. Певним проривом в області реформування системи державного управління можна вважати адаптацію ефективних управлінських бізнес-технологій в державне управління. Впровадження в практику принципів Public Management и New Public Management сприяло підвищенню якості державної послуги в розвинутих країнах.

Стало очевидним, що без системи державного управління, яка переслідує національні інтереси, якість життя індивіда і суспільства в цілому в Україні ніколи не буде відповідати стандартам розвинутих країн. Вихід з кризової ситуації можливий за рахунок проведення адміністративної реформи. Але реформа, яку реалізують корумповані бюрократи, приречена на провал. Аналіз еволюції та сучасних світових тенденцій реформування державного управління дозволяє розглядати адміністративно - державного менеджмент як інструмент реалізації адміністративної реформи.

Ендогенні та екзогенні фактори впливу на процес реалізації адміністративної реформи в Україні сьогодні суттєво різняться з факторами впливу в інших країнах. Доведено необхідність впровадження в систему управління державною службою фахівців та сучасних інструментів з бізнесу. Зокрема реалізацію концепції «Електронної демократії» як одного з засобів боротьби з корупцією і підвищення якості державної послуги. Здійснимо моніторинг стану реалізації концепції державного менеджменту в Україні.

Відтак сьогодні аспект взаємодії держави і громадянського суспільства в державному управлінні є дуже важливим на відміну від традиційного бачення державного управління як організуючого і регулюючого впливу держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її упорядкування, зберігання або перетворення, що спирається на її владну силу”

Еволюція менеджменту у державному секторі привела до появи таких нових понять, як “належне врядування” (*good governance*), “глобальне врядування” (*global governance*), “зайняте врядування” (*engaged governance*) тощо. [1]

Оскільки, Україна є молодою державою, то вона знаходиться на етапі свого становлення та росту. Хоч і останній рік не можна вважати звичайним пересічним роком становлення, але потрібно прийняти важкі реалії і врахувати їх при подальшому розробленні стратегій розвитку нашої держави.

Уряд дбає про якісний склад державних службовців, а саме Національна Рада Реформ, звернувшись до Фонду «Відродження» з проханням розширити фінансування низки ініціатив щодо реформування країн: від створення дорадчих груп та підтримки діяльності Національної Ради до сприяння реформування системи державної служби.

Нещодавно в рамках цієї співпраці відбулось залучення всесвітньвідомих агентств з підбору персоналу до пошуку найкращих кадрів для системи державного управління. Йдеться насамперед про склад нового Уряду, про можливих міністрів, заступників міністрів, керівників департаментів.

Залучення міжнародних агенств для відбору кандидатів на керівні посади є важливим кроком вперед від традиційного кланово-сімейного призначення „своїх“ до демократичної практики організації влади. Серед обраних кандидатів до державної служби було залучено 3 іноземця, що викликало великий резонанс у суспільства. Адже, залучивши іноземних спеціалістів, держава вже в котре обійшла закон, як приклад, викликає незадоволення їхнє знання державної мови, яке обов’язкове кожному державному службовцю. Зарубіжний досвід свідчить, що залучення іноземців є ефективним, але для початку на посаду консультантів та радників, а не доручати зразу ж посаду міністра і доступ до державної таємниці.

Індекс сприйняття корупції (англ. Corruption Perceptions Index, CPI) — щорічний рейтинг країн світу, що укладається організацією Transparency International з 1995 року. Країни у рейтингу впорядковані за показником рівня корупції, який базується на оцінках підприємців та аналітиків за десятибальною шкалою.

Згідно даного індексу Україна посідає в світі в 2010 році -134 місце, в 2012 -144 місце [2]. Даний

індекс показує, що діяльність державних органів управління є не ефективною.

Сьогодні задля подолання корупції і сприянню впровадження реформ державні підприємства залучають до співпраці провідні консалтингові та аудиторські компанії. Наприклад, Міністерство аграрної політики і продовольства звернулось за допомогою до провідних світових аудиторських компаній для перевірки їх фінансової результативності. Їхня основна мета – зменшити корупційні ризики та підвищити ефективність, прибутковість через забезпечення прозорості їх діяльності. Одним з перших пілотних проектів міжнародного співробітництва стала перевірка одного з найбільших підприємств галузі ДП «Укрспирт», яке об'єднує 41 підприємство.

Мова про такі аудиторські компанії як: PricewaterhouseCoopers, Deloitte, Ernst & Young, KPMG. Не дивлячись на певні проблеми в державному секторі в Україні також здійснені певні кроки щодо запровадження системи державних закупівель через інтернет. Зокрема були внесені зміни до Закону України «Про здійснення державних закупівель» щодо впровадження процедури електронного реверсивного аукціону», яка передбачає проведення відкритих торгів у формі аукціону за методом зниження цін договору (лота) , проведення якої забезпечується оператором електронного майданчика на сайті в мережі Інтернет в режимі «он-лайн», з використанням електронного цифрового підпису. Зараз Уряд продовжує роботу в цьому напрямку, але відбувається шалений спротив, бо зникає можливість нецільового використання державних коштів.

Використання ІТ технологій у проведенні державних закупівель забезпечують контроль населення та громадянських організацій над діями уряду. У світовому рейтингу країн по рівню розвитку електронного уряду на підставі розрахунку індексу розвитку електронного уряду (The E-Government Development Index, EGDІ) Україна займала у 2012 році 68 місце, це втрата позицій, тому, що у 2002 році – 45 місце, у 2004 – 48 місце, у 2006 році – 41 місце, у 2009 році – 54. Досвід інших країн, які досягли певних успіхів в розвитку інформаційного суспільства доводить, що інформаційна сфера потребує уваги та участі вищого керівництва держави, створення відповідних органів координації та управління інформаційною сферою.

Аналіз сучасних тенденцій реформування управлінської моделі в Україні свідчить про те, що вона рухається до моделі нового державного менеджменту. Світовий досвід свідчить про складний шлях реформування державних адміністративних систем. В класичній економічній літературі існують різні моделі адміністрування. Так, Дж. Лоулін визначає наступні моделі адміністративного менеджменту: англосаксонську, німецьку, французьку, скандинавську. Кожна країна нагромаджувала власний досвід у сфері адміністративних реформ. Цей досвід має істотні особливості, обумовлені політичними, історичними, правовими і культурними особливостями конкретної держави [3] .

Реформи у провідних зарубіжних країнах спрямовані на створення компактної, гнучкої і ефективної системи державного управління. Для макроекономіки ефективність відіграє винятково важливу роль. У ринкових умовах держава стає «рівнозначним суб'єктом господарювання та важливою складовою у національному виробництві країни» [4].

1. Пасічник М.В. *Механізми впровадження нового публічного менеджменту: досвід США.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Pasichnyk_MV.pdf.

2. *Звіт про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції у 2012 році* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [/minjust.gov.ua/file/25706](http://minjust.gov.ua/file/25706).

3. Новіков Б.В., Сініок Г.Ф., Круш П.В. *Основи адміністративного менеджменту: Навч. посіб.* — К.: Центр навч. літ., 2004.

4. Новіков Б.В., Сініок Г.Ф., Круш П.В. *Основи адміністративного менеджменту: Навч. посіб.* — К.: Центр навч. літ., 2004.

ПРОБЛЕМАТИКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄКТІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

© Саприкіна Т.А., 2015

Енергетична безпека є однією з найважливіших складових національної безпеки країни, а від так забезпечення її належного рівня та надійного функціонування національної економіки загалом є стратегічним завданням розвитку паливно-енергетичного комплексу України. Аналізуючи світовий досвід функціонування електроенергетичних ринків, відзначимо, що для ефективної діяльності енергетичного сектору необхідним є інноваційний розвиток, який, у свою чергу, розпочинається з оцінки інноваційного потенціалу. Так як енергетична безпека є елементом системи економічної безпеки країни, то процеси інноваційного розвитку об'єктів електроенергетичного ринку слід віднести до першочергових завдань економічної безпеки України, адже саме інноваційний розвиток електроенергетики має на меті позбавлення від енергетичної залежності в цілому.

В якості інноваційного розвитку електроенергетики України Петрова Н.Б. пропонує розуміти її перехід на принципово новий рівень як технологічного обладнання так і енергетичних ресурсів, як наприклад енергія сонця та вітру, застосування ноу-хау та патентів вітчизняних науковців в сфері електроенергетики, спрямування на повну автоматизацію процесу виробництва, реалізації та диспетчеризації електричної енергії за допомогою автоматизованих систем управління та новітніх програмних розробок, впровадження нових ізоляційних матеріалів та мережних конструкцій, впровадження нових систем керування електроенергетичними підприємствами на всіх стадіях: організації, мотивації та контролю [1, с. 63].

Виходячи з того, що інноваційний розвиток ринку електроенергії має на меті оновлення енергетичного сектору, спрямоване на забезпечення високої енергетичної, економічної та екологічної ефективності виробництва і використання електричної енергії, зусилля держави в першу чергу повинні бути спрямовані на створення сприятливого економічного середовища. Але, виходячи з аналізу функціонування ринку електроенергії України, нами встановлено, що сьогодні виокремлюється низка проблем, що перешкоджає ефективному його розвитку, серед яких:

- неефективні умови функціонування ринку електроенергії (зокрема, відсутність стимулів для зниження витрат виробництва);
- неефективна політика тарифоутворення (транспортування та постачання електричної енергії через застосування витратного принципу формування тарифів на неї; істотний розрив у тарифах на кіловат-годину для різних енергокомпаній);
- перехресне субсидювання;
- накопичення заборгованості за відпущену електроенергію.

Споживач електроенергії та виробник перебувають у таких взаємостосунках, що у останнього не виникає мотивації до інноваційного розвитку об'єктів електроенергетичного ринку. Пільгові тарифи, що надаються населенню, суттєво викривлюють систему ціноутворення на оптовому ринку електроенергії, залишаючи високий рівень перехресного субсидювання промисловими споживачами відповідної вартості електроенергії. На сьогоднішній день самі виробники електричної енергії не мають стимулів до зниження собівартості виробленого ними товару, що, в першу чергу, спричинено відсутністю конкуренції між ними на ринку, адже вони впевнені, що такий високоліквідний товар у них все-рівно буде викуплено у запланованому обсязі.

Переважає більшість енергокомпаній України, як електричних так і теплових, характеризується зношеністю значної частки обладнання до катастрофічного рівня, зокрема в багатьох генеруючих компаніях обладнання працює ще з часів Радянського Союзу [2, с. 53]. Не маючи при цьому на ринку електроенергії України економічно обґрунтованих тарифів, ми маємо ситуацію, що характеризується відсутністю коштів у суб'єктів генерації електричної енергії для їхньої модернізації.

Окрім того, Україна, приєднавшись до Договору про Енергетичне Співтовариство [3], повинна здійснити низку заходів щодо лібералізації ринку електроенергії, забезпечення надійності постачання

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

електричної енергії, надходження інвестицій в інфраструктуру та забезпечення охорони довкілля (зокрема, забезпечення конкуренції на ринку, вільного доступу до мереж, розділення функцій генерації, транспортування та постачання електроенергії, модернізації генеруючих потужностей тощо). Членство України в Енергетичному Співтоваристві спрямоване на створення умов для необхідних дій за допомогою інвестицій, надходження доходів, розподілу витрат, ліквідації субсидій та стягнення боргів, тобто умов, за яких премія за ризик від інвестування в енергосистему України була б зведена до мінімуму. Проте темпи реалізації Україною взятих на себе зобов'язань відповідно до членства в Енергетичному Співтоваристві повільні.

Отже, аби інноваційний розвиток об'єктів електроенергетичного ринку України був можливий, необхідно посилювати конкуренцію між суб'єктами його генерації, що, у свою чергу, сприятиме створенню додаткових стимулів до оновлення та модернізації потужностей, впровадження нових енергетично-екологічно-зберігаючих технологій у енергетичній сфері та ін. Поточна модель торгівлі та тарифоутворення на ринку електроенергії не створює економічних стимулів для здійснення необхідних довгострокових інноваційно-інвестиційних проектів. Розв'язання зазначених проблем безпосередньо залежить від змістовних напрямів та темпів якісної трансформації національного електроенергетичного ринку.

1. Петрова Н.Б. *Інноваційний розвиток електроенергетики – шлях до економічної безпеки України* / Н.Б. Петрова // *Економічна безпека держави: стан, проблеми, напрямки зміцнення: матеріали науково-практичної конференції, 10 жовтня 2008 р.* – Х.: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. – С. 63-64.

2. Биркович Т.І. *Особливості регулювання енергетики України в контексті гарантування енергетичної безпеки в світі* / Т.І. Биркович // *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління.* - 2012. - Вип. 3. - С. 52-59.

3. Закон України «Про ратифікацію Протоколу про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства» від 15.12.2010 р. № 2787-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2787-17.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ СТАРТАПІВ

© Селюченко Н.Є., 2015

У щорічному рейтингу 50-и найбільш інноваційних країн світу, сформованому виданням Bloomberg (2015р.), Україна зайняла 33-є місце (у минулому році – 49-е). Загальний індекс України в цьому рейтингу склав 64,68 зі 100 можливих балів [1].

Одним з ефективних шляхів забезпечення інноваційного розвитку економіки країни є створення стартапів, однак для забезпечення їхнього функціонування потрібні значні фінансові ресурси. Нестабільні та важко прогнозовані умови, які склалися в Україні з кінця 2013 року, спричинили різке погіршення інвестиційного клімату. За підсумками щоквартального опитування, проведеного Європейською бізнес асоціацією (ЕВА), інвестиційний клімат станом на 1-й квартал 2015 року оцінено в 2,51 бала за 5-бальною шкалою (наприкінці минулого року – 2,5 бали). 48% представників бізнесу стверджують, що нинішній інвестиційний клімат є гіршим, ніж у попередньому кварталі, 47% – не очікують покращень у 2-му кварталі поточного року. Для реального відновлення надходження інвестицій в Україну показник Індексу інвестиційної привабливості, за оцінками ЕВА, має бути не нижчим від 3 балів [2].

Разом з тим, на початку 2015 року спостерігається значна активізація саме на ринку стартапів (кількість угод була найбільшою за всю історію вітчизняної венчурної галузі). На ньому з'явилися нові гравці, зокрема: локальні компанії, які виділяють фінансування для придбання частки в стартапах (станом на квітень 2015 року – 14 компаній); венчурні фонди (8 фондів) [3].

Зарубіжні інвестори готові співпрацювати з українськими стартапами, ідеї яких є конкурентоспроможними на глобальному ринку. Якщо до початку кризи з десяти стартапів лише один орієнтувався на глобальний ринок, а решта – на локальний, то на початку 2015 року – сім з десяти стартапів орієнтуються на світовий ринок [3]. Так, у кінці квітня російський венчурний фонд iTech Capital, який інвестує високотехнологічний бізнес на глобальному ринку, повідомив про інвестування 2 млн. дол. США в одеський стартап Clickky. Привабливими для інвестора в цьому випадку стали: управлінська команда, нові розробки та сфера діяльності – перспективний ринок мобільної реклами, який щорічно збільшується більше, ніж на 50% [4]. Загалом привабливість українських стартапів для іноземних інвесторів визначають такі чинники: суттєво нижча вартість ресурсів [3]; високий рівень проектів (нерідко створюються інновації, що не мають аналогів [5]).

Фахівці також наголошують на позитивному впливі кризи на кількість та якість стартапів: зростання безробіття змушує розпочинати щось інноваційне; високий ризик традиційних сегментів інвестування (нерухомість, земля) зумовлює переорієнтацію інвесторів на нові сфери, насамперед на ІТ. За оцінками фахівців у 2015 році вітчизняний ринок стартапів може зрости приблизно на 200-300% [3].

1. *Украина поднялась на 33-е место в рейтинге самых инновационных стран мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.banki.ua/infolineview/ru_ukraina-podnyalasj-na-33-e-mesto-v.*

2. *Панченко Ю. Инвестори znovu готові вірити уряду – рейтинг ЕВА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euointegration.com.ua/articles/2015/04/15/7032909>.*

3. *Как изменилась украинская отрасль стартапов за последние 12 месяцев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ain.ua/2015/04/28/578170>.*

4. *Кабачинський І. Український стартап Clickky залучив \$2 млн від російського фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/business/1393492-ukrayinskij-startap-clickky-zaluchiv-2-mln-vid-rosijskogo-fondu>.*

5. *Власенко В. Инвестори долають страх [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/04/20/539254/>*

ЛІЗИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОНОВЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БАЗИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

©Смерічевський С.Ф., Клімова О.І., 2015

Фінансовий стан багатьох вітчизняних промислових підприємств такий, що вони в більшості випадків не можуть придбати нове обладнання за рахунок власних коштів або одержати кредит під таку покупку.

Одним із варіантів вирішення даної проблеми може служити лізинг. Згідно із Законом України № 723/97-ВР «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 р. (ред. від 16.01.2004 р.) під лізингом розуміють вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу, за яким лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та розумів і передати її в користування лізингоодержувачу на визначений рядків не менше одного долі за встановлену плату (лізингові платежі). Відповідно до світового досвіду лізингові операції цікаві саме тим, що вони стимулюють розширення виробництва, створення нових робочих місць, впровадження передових технологій. При лізингу різко підвищується попит на обладнання, тому його виробники зацікавлені у застосуванні подібного механізму, що дозволяє їм збільшити збут техніки з обмеженою ліквідністю.

Отже, лізинг сприяє структурним перетворенням технологічної бази виробничих підприємств. Лізингові компанії в Україні, як правило, створюються:

- вітчизняними та іноземними банками;
- великими промисловими компаніями;
- державними структурами (національними, регіональними);
- виробниками обладнання та приватними особами.

Наприклад, ПАТ «Лізингова компанія «Укragромашінвест» утворено за участю 18 машинобудівних підприємств та одного дослідного інституту як акціонерів. Вона працює з 25 постачальниками обладнання й 20 лізингоодержувачами.

Механізм державної підтримки лізингових операцій у вигляді надання податкових й амортизаційних пільг має такі особливості:

- можливість пред'являти до вирахування з бюджету ПДВ з усієї суми лізингового платежу, до якого входить сума банківських відсотків, а також сума страховки обладнання;
- можливість уникнення податкового контролю при сплаті податку на прибуток у розмірі банківських відсотків, що сплачуються в складі лізингового платежу, у порівнянні з прямим банківським кредитуванням;
- можливість додаткової оптимізації оподаткування по податку на прибуток і ПДВ за умови обліку лізингового майна на балансі лізингоодержувача;
- лізинг вирішує проблему використання морально й фізично зношеного обладнання за рахунок застосування коефіцієнта прискореної амортизації.

Основним за значущістю питанням розвитку лізингу в Україні є наявність надійних гарантій, що скорочують фінансові ризики, на які можуть наражатись учасники лізингових операцій. Лізингодавцям важливе одержання гарантій своєчасного повернення лізингових платежів, страхового захисту від втрат у результаті невиконання зобов'язань, які виникли внаслідок тимчасової або повної неплатоспроможності лізингоодержувачів.

У більшості випадків необхідне залучення гарантів лізингових угод, які за свою частку ризику одержують відповідну винагороду. Можливий такий склад гарантів під лізингову угоду:

- продавець обладнання;
- лізингодавець;
- банк-гарант;
- банк-кредитор;

- страхова компанія;
- державний та регіональні фонди сприяння розвитку лізингу;
- державний та регіональні уряди.

Максимальну відповідальність, яку готовий взяти на себе кожний з гарантів незалежно один від одного, наведено на рис. 1.

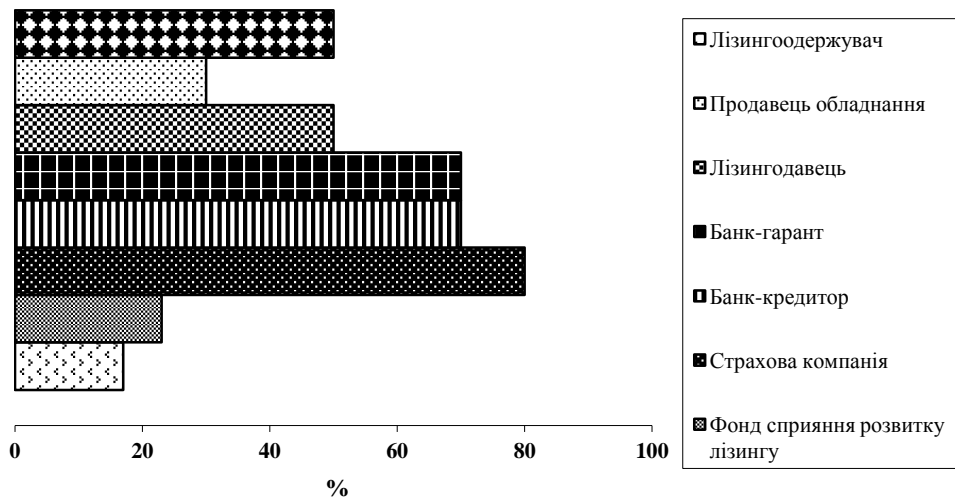

Рис. 1. Ступінь відповідальності гарантів лізингової угоди

Для більш досконалої форми зниження ризиків і забезпечення гарантій лізингової (інвестиційної) діяльності необхідно розвивати такий фінансовий інститут, як заставний фонд, предметами якого можуть бути землі, основні фонди, об'єкти нерухомості, цінні папери і т. ін. Наповнення заставного фонду з метою розвитку лізингових відносин має здійснювати уряд, комерційні банки, страхові компанії, корпорації.

Державна підтримка лізингу для продукції вітчизняних промислових підприємств може здійснюватись таким чином:

- розробка державної цільової програми розвитку лізингової діяльності як частини програми середньострокового й довгострокового соціально-економічного розвитку України;
- участь держави або уповноважених нею організацій у статутних капіталах лізингових компаній;
- пайова участь державного капіталу в створенні інфраструктури лізингової діяльності в окремих цільових інвестиційно-лізингових проектах;
- компенсація лізингодержувачу частини платежів, наприклад, процентних ставок по позикових коштах, які залучаються;
- надання інвестиційних кредитів для реалізації лізингових процесів;
- виділення цільових кредитних коштів споживачам техніки через мережу державних банків на умовах лізингу; при цьому споживач одержує право вибору постачальника техніки та обладнання.

Однією з форм реальної державної підтримки розвитку лізингових відносин у промисловості слід розглядати створення промислового лізингового фонду державного (регіонального, міського) рівнів, а також вважається перспективним формування галузевого промислового лізингового фонду. Головним завданням промислового лізингового фонду є створення умов у галузі, місті, регіоні, державі, за яких кожне підприємство зможе вирішувати питання технологічного переозброєння.

У даний час лізинг стає потужним засобом довгострокового фінансування технологічного розвитку промислових підприємств, а також інструментом активізації товарного ринку. Стабілізація економіки України, нарощування обсягів промислового виробництва, значне зниження темпів інфляції сприятиме створенню об'єктивних передумов для розширення сфери застосування лізингу.

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

© Смолінська Н.В., Грибик І.І., 2015

Особливістю підприємства, яке пристосовується до умов нової економіки, є визнання знань принциповим засобом, що створює конкурентну перевагу підприємству, вимагає прийняття управлінських рішень та впровадження заходів, що мають на меті управління знаннями.

Науковці виділяють чотири головні категорії знань: знання типу *know-what* – прикладом таких знань є факти; знання типу *know-why* – це знання, які пояснюють реальність; знання типу *know-how* – відносяться до вмінь людей і колективів, що означає здатність робити будь-що; знання типу *know-who* – нові продукти все частіше виникають на підставі знань з багатьох різних наукових сфер, областей і дисциплін, що надає значення доступу до різних джерел знань, визначає власників знань і описує знання, якими вони володіють, стосується однак також суспільних здібностей співпраці і комунікації із зовнішніми експертами.

На сьогодні вже сформувались відповідні уявлення про загальні та прикладні аспекти організування управління знаннями у сучасних підприємствах, що характеризують особливості та орієнтири економіки знань. В діяльності підприємств можна виділити чотири основні групи нововведень: зміни кінцевого продукту чи послуг; формування нових та удосконалення дійсних технологічних процесів, обладнання, матеріалів і т. п.; комплекс організаційно – структурних нововведень, використання нових методів управління; нововведення що стосуються роботи з персоналом та соціально – психологічних відносинах, формування інноваційної організаційної культури, удосконалення підбору кадрів (пошук працівників знань - професіоналів). Відповідно до того як підприємство розвивається, адаптується до зовнішнього середовища, здійснює швидкі зміни в технологіях та продуктах, необхідно не епізодично займатись інноваціями, а розробляти та використовувати відповідні технологічні рішення та організаційні структури, які дають змогу створити постійно самонавчаюче підприємство.

Щоб стати підприємством, що спирається на знання, підприємство повинне сформувати «Спіраль знань», де неявні знання повинні бути виявлені і розповсюджені, а згодом стати частиною бази даних підприємства. Спіраль відновлюється на нових вищих рівнях, розширюючи знання, застосовуючи їх у різних сферах управління.

Управління знаннями - це поняття, що охоплює принципово залучені або створені знання, їх аналізування та збереження, передавання та навчання іншим, прийняття рішень на їх основі, щоб удосконалювати діяльність підприємства. До сфер управління знаннями на підприємстві, яке спирається на знання можна віднести [1]:

- генерування знань (через реалізацію процесів традиційного, емпіричного і кібернетизованого самонавчання), в рамках якої реалізуються процеси залучення, розвитку, створення, передавання і поширення знань.
- самоорганізування, що є підставою гнучкості та високого рівня адаптаційності підприємства. Тут основними сферами зацікавленості є жорсткі складові підприємства, такі як організаційні структури і мережі зв'язків з оточенням, інформаційна інфраструктура, система мотивації підприємств. Такі елементи повинні сприяти отриманню високого рівня самокерованості людей, що направляють свої знання та зусилля для досягнення цілей підприємства;
- формування сприятливого організаційного клімату. В рамках цієї площини основними сферами впливу є м'які елементи підприємства, як організаційна культура, людський капітал, мережі міжлюдських зв'язків, політика у системі управління персоналом;
- застосування знань - ця площина вказує, що знання, які є у володінні підприємства, повинні бути направлені для їх найповнішого використання. Вони повинні знайти застосування для формулювання бачення і концепції діяльності, створення і застосування, а також інтеграції технологій виробництва, створення інноваційних продуктів і послуг, вирішення проблем.

Для прикладного використання та розвитку знаневої бази, на підприємстві повинні бути прописані

та відображені у базисній та відмінній компетенціях підприємства їх наявний та бажаний рівень

Людський капітал, носієм якого є компетентний працівник, це основний чинник, що дозволяє здобути додану вартість, складеної в нових продуктах чи методах зростання продуктивності праці. Людський капітал як сукупність ознак і властивостей, уособлених в компетентних працівниках, є джерелом здобутку майбутніх доходів. Це означає, що такий вид капіталу являють нематеріальні цінності, уособлені в працівниках, а не самі люди.

У сучасних підприємствах знання - нова модель управління людьми, що спирається на такі принципи[2; 3; 3]:

- створення високого рівня організаційної культури, інтегруючої всіх працівників, підсилюючи зв'язки, заохочуючи до співробітництва;
- індивідуальне трактування і підхід до працівників в кожній галузі управління людьми;
- взаємодія працівників в управлінні підприємством, а особливо в питаннях, що стосуються найближчого середовища роботи; постійне вдосконалення організації завдяки новим задумам працівників;
- впровадження гнучких організаційних структур, відкритих і таких, що пристосовуються до змін, кваліфікації працівників і умов середовища;
- реалізація в співвідношеннях між начальниками та підлеглими інтерактивних стилів керування, в яких начальник є інструктором, тренером і радником;
- безперервне доповнення компетенції працівників через передбачення навчання на посаді роботи, тобто контакти і обмін досвідом з начальниками, доступ до електронних освітніх програм, використання спеціалізованого досвіду, користування базами даних підприємства чи доступу до Інтернету;
- перехід від теперішніх систем винагороди, спертих на стисле визначення посади роботи та мотивування, залежно від результатів роботи і розвитку компетенції.

Розпоряджаючись високою якістю людського капіталу, підприємства мають переваги значно більші ніж розпорядник будь - якого іншого виду капіталу, зібраного на підприємстві. Очікування працівників знань перед актуальними роботодавцями, менеджерами , ростуть пропорційно до зростання компетенції і власного суб'єктивного відчуття професіоналізму.

Підприємство має бути місцем, де всюдисущим є клімат інтелектуального неспокою. Члени підприємства мають бути активними, шукати всілякі можливості удосконалення, модернізації, впровадження нововведень. Завдяки наявності та утриманню таких працівників у своєму підприємстві, постійно стимулюватиме інноваційну діяльність, створюватиме нове корпоративне знання, розвиватиме здібності працівників. Обдумане, свідомо проєктоване середовище роботи стане спонукальним мотивувальним вантажем. Це спричинить те, що працівники з інтелектуальним багажем, спрямовані на успіх, жертвуватимуть час і енергію в напрямку генерації задумів та інновацій.

1. Смолінська Н.В. Система управління знаннями у забезпеченні інноваційного розвитку підприємства / Н.В. Смолінська// Логістичні підходи в системі державного управління: збірник наукових праць Донецького державного університету управління. – Донецьк: ДонДУУ, 2012. – Т.ХІІІ. – 156 с. – (Серія державне управління; вип..228). – С. 92-99;

2. Fic M., *Wspomaganie rozwoju wiedzy w organizacji [w] Zarządzanie wiedzą i informacją w społeczeństwie sieciowym, Tom I, praca zbiorowa pod red. M. Morawskiego, Prace Naukowe Wałbrzyskiej Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości, Seria Zarządzanie i Marketing, Wałbrzych 2003.*;

3. Zob. M. Morawski, *Metody zarządzania pracownikami wiedzy w organizacjach inteligentnych — założenia wstępne, w: Zarządzanie przyszłością przedsiębiorstwa. Future 2002, E. Skrzypek (red.), Wyd. UMCS, Lublin 2002, s. 212;*

4. F. Krawiec, *Zasadnicza zmiana drogi do sukcesu przedsiębiorstwa XXI wieku, Difin, Warszawa 2007, s. 48;*

ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ БІЗНЕС-МОДЕЛІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

©Солов'янчик А.В., 2015

В умовах невизначеності та нестабільності зовнішнього середовища необхідно забезпечити життєздатність та економічну ефективність бізнесу. Для цього підприємство формує певну стратегію розвитку, що дозволяє здобути в довгостроковій перспективі стійкі конкурентні переваги. У сучасному веденні бізнесу все більшої популярності набирає розробка бізнес-моделі підприємства, яка виступає базовою ланкою стратегії підприємства. У контексті цього ми будемо говорити про бізнес-модель підприємства як нове джерело конкурентної переваги. Багато компаній використовують інноваційні бізнес-моделі як спосіб захисту від агресивних конкурентів, проте БКГ переконані, що інноваційна бізнес-модель є ефективним способом пошуку нових шляхів зростання. Наприклад, авіакомпанія Jetstar стала першою компанією, котра використала революційний підхід ціноутворення, пропонуючи традиційний пакетів послуг, паралельно дозволяла споживачам вносити свої пропозиції щодо обслуговування на борту літака [1]. Отже, тільки інноваційна бізнес-модель дозволить підприємству вижити в жорстких умовах конкуренції.

У сучасних умовах переорієнтації галузевої структури економіки нашої країни доцільно звернути увагу саме на сферу туризму. Адже індустрія туризму являється ключовою галуззю для розвинених країн, складає значну частку внутрішнього валового доходу. О. Бабчинська [2] у своїх дослідженнях стверджує, що однією із складових моделі розвитку туризму є створення бізнес-моделі туристичного підприємства. У загальному сенсі бізнес-модель підприємства — сукупність елементів, які характеризують принципову, відмінну від конкурентів логіку його функціонування на основі використання ключових компетенцій для максимально ефективного розподілу стратегічних ресурсів у системі бізнес-процесів із метою створення продукту (послуги), що відповідає пріоритетам споживачів [3]. У літературі зустрічаються різні підходи щодо тлумачення бізнес-моделі підприємства: набір дій, що створюють цінність підприємству; система, що відображає діяльність підприємства; спосіб, за допомогою якого підприємство задовольняє потреби споживача; ланцюг цінності між ресурсною базою та економічним результатом; опис того, як підприємство створює цінності тощо.

Бізнес-модель може бути представлена графічно (дерево, блок-схема, технологічна карта і т.п.), таблично та у вигляді текстового опису. Існують різні класифікації бізнес-моделей, серед найбільш популярних можемо виділити [4] класифікацію "Архетипи бізнес-моделей МІТ" (MIT Business Model Archetypes (BMAs) та класифікацію Business model framework (BMF), розроблену Н. Chesbrough. Ще однією популярною класифікацією є класифікація професора Майкла Раппа [5].

Створюючи певну бізнес-модель компанії, перш за все, доцільно визначити ключові фактори впливу на діяльність підприємства. У своїй книзі Олександр Остервальдер [6] виділяє дев'ять наступних структурних блоків: ключові види діяльності, ключові ресурси, сегменти споживачів та взаємовідносини з ними, цінність пропозиції для споживача, канали збуту, ключові партнери, потоки надходження доходу та структура витрат – так звана, «Канва» бізнес-моделі. Також існує методика побудови бізнес-моделі «8 кубиків», розроблена компанією RIS Ventures [7]. Відповівши на 8 ключових питань: 1. Потреби споживачів. 2. Джерела та компоненти продуктів. 3. Готовий продукт та упаковка. 4. Неринкова конкурентна перевага. 5. Ринкова стратегія. 6. Механізм приваблення споживачів. 7. Дії споживачів. 8. Портрет цільових споживачів, – можна побудувати ефективну та дієву бізнес-модель. Давид Лоттенбах, партнер ICME International AG (Швейцарія, Цюрих), пояснюючи, як реалізується бізнес-модель в організації, часто використовує порівняння із ДНК, наголошуючи, що бізнес-модель має бути зрозумілою й прийнятною на всіх рівнях компанії. Адже саме бізнес-модель формує загальну корпоративну культуру, цінності, методи ведення бізнесу. Створення ефективної бізнес-моделі відбувається у 3 етапи: пропозиція цінності для споживача; формування ланцюга створення цієї цінності; визначення цінності, яку отримує фірма у цьому процесі, а також способів захисту від конкурентів [8].

Отже, для створення ефективної бізнес-моделі підприємцю достатньо правильно відповісти на ключові питання економіки: Що виробляти? Як виробляти? Для кого виробляти? Пропонуємо доповнити

цей список що одним питанням: Яку цінність ми несемо для своїх споживачів? У сучасній літературі існує достатня кількість технологій формування бізнес-моделей підприємства, більшість з них базуються на системну підході, розглядаючи бізнес як систему взаємопов'язаних суб'єктів ринку, а саме: підприємство, його партнери, споживачі, конкуренти та держава.

Пропонуємо вдосконалити існуючі технології розробки бізнес-моделі та адаптувати їх для підприємств туристичної галузі, зокрема туристичного оператора (рис. 1).

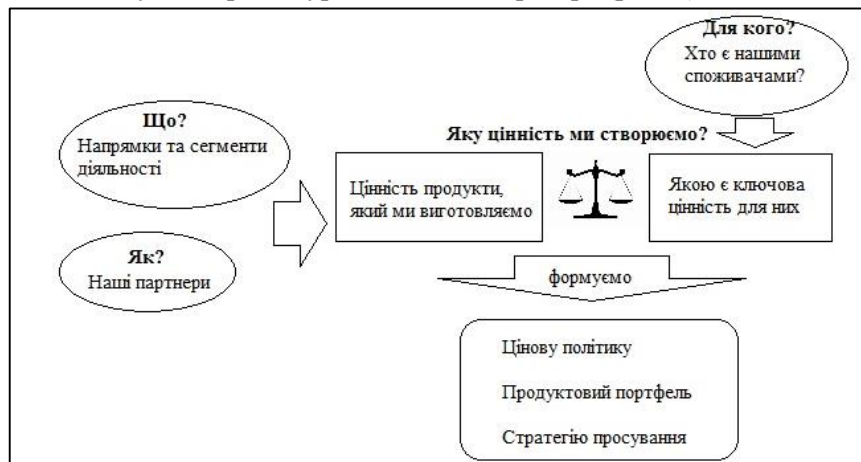

Рис. 1. Технологія розробки бізнес-моделі для туристичного оператора (розроблено автором)

На рисунку ми бачимо алгоритм розробки бізнес-моделі для туристичного оператора. Як наголошувалося раніше, є три ключові питання економіки: Що? (той вид діяльності, яким ми займаємося, для туристичних підприємств – це вибір країн, пакетних чи індивідуальних турів, додаткові або супутні послуги тощо), Як? (для створення готового продукту в туризмі необхідні партнери: тур агентства, тур оператори інших країн, авіакомпанії, готелі, страхові компанії, транспортні компанії, екскурсійні бюро, від вибору партнерів залежить якість продукту), Для кого? (той сегмент, на який ми орієнтуємося). В результаті ми створюємо певну цінність своїм продуктом, але важливо порівняти чи співпадає наша цінність з цінністю, яку очікує споживач. Тому вкінці ми коригуємо цінову політику, продуктовий пакет та розробляємо стратегію просування для максимального задоволення потреб споживача. Саме на останньому етапі створюється інноваційна бізнес-модель, адже оцінивши незадоволенні цінності. Можна розробити нову стратегію та модель розвитку. Ефективна бізнес-модель дає значний потенціал для розвитку підприємства. Дозволяє визначити ціннісні орієнтири та знайти оптимальні способи задоволення потреб споживачів, нарощуючи при цьому цінність самого підприємства. У сучасних умовах комерційний успіх підприємства залежить від побудови інноваційної бізнес-моделі підприємства, тому ця тема потребує подальшого дослідження.

1. Zhenya Lindgardt, Martin Reeves, George Stalk, Michael S. Diemler «Business model innovation». December, 2009.

2. Моделі розвитку туристичних підприємств [Текст] / О. Бабчинська // Формування ринкової економіки в Україні : зб. наук. пр. - Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. - Вип. 25. - С. 3-4.

3. Джон Маллінс, Ренді Комисар. Поиск бизнес-модели. Как спасти стартап, вовремя сменить план. – Манн: Иванов и Фебер. – 2012. – 336.

4. Солянтэ, А.Ю. Бизнес-модели компаний: определение, эволюция, классификация [Электронный ресурс] / А.Ю. Солянтэ. – Режим доступа: drive.google.com/file/d/0BxOg0amRzk9vR2FkT2M3VktsRkU/edit.

5. Rappa, M. (2007), «Business Models on the Web». Managing the Digital Enterprise - [Electronic source]. – Access: digitalenterprise.org/models/models.html.

6. Александр Остервальдер, Ив Пинье. Построение бизнес-моделей: настольная книга стратега и новатора. – М: Альпина Паблишер. – 2012. – 288 с.

7. Черкашин П. Облачные бизнес-модели [Электронный ресурс] / П. Черкашин, В. Дмитриев. — Режим доступа : msdn.microsoft.com/ru-ru/dn133032.aspx.

8. Лоттенбах Д. Бизнес-модель – как ДНК [Электронный ресурс]/Д. Лоттенбах. — Режим доступа : nsg.agency/uk/blog/business-model-kak-dnk-kompanii/.

МОЖЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ОНОВЛЕННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

@ Стадник В.В., 2015

Основним і визначальним чинником кількісного зростання і розвитку підприємства, що працює у відкритому конкурентному просторі, є інноваційна діяльність. Її пріоритетною метою є забезпечення швидкого і ефективного виходу підприємства на такий рівень функціонування, який би давав змогу успішно протистояти конкурентам у завоюванні та підтриманні прихильності споживачів на цільових ринках, вибудовуючи фундамент для наступного витка розвитку на основі більш досконалих технічних, технологічних, організаційних нововведень. На жаль, як показує статистика, інноваційний чинник досі не зайняв належного місця у структурі виробничих факторів вітчизняних суб'єктів господарювання. Серед основних причин цього – ставка власників бізнес-структур на підтримання конкурентоспроможності своїх товарів на внутрішньому ринку протекціоністськими заходами держави, а при виході на зовнішні ринки – формування конкурентних переваг за рахунок відносної дешевизни традиційних ресурсів (особливо робочої сили).

Тривалий час така диспозиція була вигідна бізнесу, оскільки давала змогу використовувати існуючий ресурсний потенціал країни, не вкладаючи кошти у ризиковані інноваційні проекти, а лобіюючи податкові чи інші преференції через законодавчі органи. Цим значною мірою пояснюється відсутність інтересу бізнесу і органів влади до можливостей науково-дослідницького сектору, який, не отримуючи належної фінансової підтримки, майже втратив на сьогодні здатність створювати проривні інновації. До того ж, і на самих підприємствах інноваційна діяльність реалізує здебільшого функцію вдосконалення, а не створення нового. Зокрема, як показав аналіз структури інноваційних витрат у промисловому секторі Хмельницької області, за останні роки на власні дослідження підприємства майже не виділяли кошти, а витрати переважно йшли на придбання нових технічних засобів (табл.1) [1; 2, с.33].

Таблиця 1

Динаміка витрат і результатів інноваційної діяльності у промисловості Хмельницької області

Показники	Значення показників за роками					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Сукупні витрати підприємств на інновації, тис. грн.	179490,7	1086021,6	749588,2	898520,2	225196,2	113120,1
Витрати на придбання нових технологій та інших зовнішніх знань	0	0	0	0	0	35,5
Витрати на дослідження і розробки, тис. грн.	4,0	5,0	17,5	0	151,9	0
-в т.ч. внутрішні НДР, тис. грн.	4,0	0	0	0	0	0
в т.ч. зовнішні НДР, тис. грн.	0	5,0	17,5	0	151,9	0
Витрати на придбання машин та обладнання, пов'язаних з упровадженням інновацій	47105,5	21017,1	58723,4	93741,2	96313,0	109367,0
Інші витрати (підготовка виробництва до впровадження інновацій)	132381,2	1064999,5	690847,3	804779,0	128731,3	3717,6
Частка інноваційної продукції у загальному обсязі реалізації, %	0,6	0,5	0,3	2,1	2,3	1,5

І якщо порівняти витрати на придбання нової техніки і витрати на підготовку виробництва до впровадження інновацій, то останні (за винятком 2013 р.) значно вищі. Це, серед іншого, може свідчити

про недостатню обґрунтованість вибраних варіантів техніко-технологічного оновлення виробництва. Тим більше, що частка інноваційної продукції у загальному обсязі її реалізації в області є доволі мізерною – як видно із табл.1, у 2009-2013 рр. вона коливалась у межах 1-2%.

Загалом же, аналіз показав, що у виробничих системах вітчизняних промислових підприємств досі не відбулося суттєвих змін у структурі виробничих ресурсів. Основна увага у процесі відтворення виробництва приділяється не стільки технологічному розвитку, скільки технічному оновленню. Проте без сучасних гнучких і екологічно чистих технологій промислові підприємства не можуть забезпечувати дотримання міжнародних стандартів своєї продукції, що, в свою чергу, унеможлиблює її продаж на європейських ринках. А вихід на ці ринки, в сучасних політичних реаліях, є необхідною умовою виживання вітчизняного бізнесу.

Вагомий внесок у підвищення рівня обґрунтованості варіантів технологічного оновлення чи розвитку промислових підприємств повинна відігравати інноваційна інфраструктура. На сьогодні потреба ефективного функціонування її структурних елементів як ніколи стає очевидною. Наявність розвиненої інноваційної інфраструктури дає змогу суттєво зменшувати ризики трансакційних витрат, що супроводжують процеси передачі нових знань. І якщо витрати на утримання таких об'єктів інфраструктури для учасників ринкової взаємодії (власників бізнесу), будуть меншими, ніж їх трансакційні витрати на укладання та дотримання регламентів відповідних угод за відсутності таких організацій, вони будуть зацікавлені у їх функціонуванні і навіть можуть ініціювати їх створення. Тобто, суспільна затребуваність елементів інноваційної інфраструктури визначається саме зіставленням вигод від їх функціонування, які можуть бути отримані суспільством (як у особі власників бізнесу, так і територіальних громад, зацікавлених у зростанні обсягу податкових та інших надходжень від розвитку підприємств), та витратами на їх створення.

Це стосується, зокрема, центрів трансферу технологій. На жаль, з часу прийняття закону «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [3] (2006 р.), в Україні не вдалося створити єдиної і масштабної мережі цих центрів, яка б надавала підприємствам реальну допомогу в процесах їх технологічного оновлення. В кращому випадку йшлося про юридичну підтримку процедури трансферу за складовими технологічного знання – для захисту від недобросовісного продавця технології, який при її передачі чітко не виписав усі складові нового знання.

Однак функції цих центрів могли б бути значно ширшими і стосуватися не тільки юридичного супроводу трансферу технології, а й економічного обґрунтування варіантів технологічного оновлення з урахуванням специфіки і стану виробничої системи покупця нової технології, про що, зокрема, йшлося у попередніх роботах автора [4, с.225]. З економічної точки зору надзвичайно важливо попередньо провести технологічний аудит діючої виробничої системи підприємства з позицій її організаційної і технологічної сприйнятливості до фізичних параметрів і технологічних регламентів нової технології. Попередня оцінка потенціалу інноваційності нової технології з використанням методів технологічного аудиту, порівняння його з ринковою кон'юктурою і вимогами цільових аудиторій, а також інвестиційними витратами, необхідними для приведення виробничої системи підприємства у якісно новий стан, забезпечить вищий рівень обґрунтованості рішень відносно трансферу альтернативних технологій. Тим самим можна буде створити умови не просто для технологічного оновлення, а для технологічного розвитку підприємства. І критерієм вибору альтернативних варіантів має бути максимізація комерційного ефекту у підприємства в прогностичному періоді. Розширення доступу промислових підприємств до унікальних або високотехнологічних ресурсів можливе і за рахунок поєднання зусиль власників бізнесу із провідними університетами чи ІТ-компаніями і створення науково-виробничих центрів розвитку виробничих та інформаційних технологій. Однак для цього мусить бути створена відповідна організаційно-економічна основа, що й має бути предметом наступних досліджень.

2. *Головне управління статистики в Хмельницькій області: Інноваційна активність [Електронний ресурс] Режим доступу: [km.ukrstat.gov.ua /ukr/statinf/ni/iapp_r.htm](http://km.ukrstat.gov.ua/ukr/statinf/ni/iapp_r.htm) (дата звернення 20.04.2015).*

3. *Інноваційна діяльність промислових підприємств Хмельницької області у 2013 р.: Статистичний збірник / За ред. Л.О.Хамської. – Хмельницький: Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2014.*

4. *Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14.09.2006 р. № 143 V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 45. – Ст. 434.*

5. *Стадник В.В. Системне забезпечення мотивації інноваційного розвитку підприємницьких структур: моногр. / В.В. Стадник. – Хмельницький: ХНУ, 2009. – 271 с.*

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ

© Станьковська І.М., 2015

Управління конкурентоспроможністю підприємства передбачає певну специфіку і вимагає дослідження можливостей вибору найбільш ефективного підходу до реалізації процесу управління, на засадах системності, комплексності, динамічності, структурованості, інтеграційності, що дасть можливість забезпечити оптимальний рівень конкурентоспроможності підприємства та відносно сталу конкурентну позицію на ринку. Найбільш повно на нашу думку такі завдання може виконати інтеграційний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємств.

Саме інтеграційний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства, що базується на трактуванні інтеграції - як процесу досягнення єдності всіх підсистем (підрозділів) організації для реалізації її задач і цілей [1], може найбільш повно забезпечити виконання завдань підприємства стосовно забезпечення його конкурентоспроможності на ринку. Завдання інтеграційного підходу скоординувати діяльність всіх рівнів управління та підрозділів підприємства на забезпечення поставленої цілі, зокрема і конкурентоспроможності підприємства.

Застосування інтеграційного підходу до управління конкурентоспроможністю на підприємстві може бути реалізовано через інтелектуалізовану систему управління конкурентоспроможністю, яка дасть можливість акумулювати, проаналізувати та оцінити стан реалізації цілей підприємства стосовно забезпечення конкурентоспроможності.

Інтеграційне управління повинно поєднувати підходи, процеси, функції, методи, програми, їх відповідні комбінації, залежно від поставлених цілей та можливих напрямків їх ефективної реалізації, як за рахунок внутрішніх ресурсів, так і за рахунок зовнішньо орієнтованих інтеграційних процесів, які на певному етапі функціонування підприємства забезпечать йому конкурентоспроможність на ринку.

Американські вчені Мескон, Альберт, Хедоурі [1] пропонують застосовувати певні методи інтеграції відповідно до динамічності зовнішнього середовища. При відносно сталому зовнішньому середовищі (повільній зміні ринку, використовуваних технологій та фірм-конкурентів) ефективними управлінськими методами інтеграції можуть бути правила, процедури, графіки, ієрархічні структури управління. В умовах динамічного середовища (не виключаючи попередніх) більш ефективними вважаються особисті взаємостосунки, міжфункціональні робочі групи, наради із залученням керівників різних відділів.

Залежно від напрямів реалізації виділяють внутрішню та зовнішню інтеграцію, вертикальну та горизонтальну інтеграцію, за матеріалами [2] канонічну інтеграцію та квазіінтеграцію.

Внутрішня управлінська інтеграція передбачає тісний, контрольований взаємозв'язок між всіма рівнями управління (інституційний, управлінський, технічний) та функціональними підрозділами, які забезпечують реалізацію поставленого завдання. При внутрішній управлінській інтеграції однією із вимог повинен стати постійний моніторинг інформації пов'язаної із досліджуваною проблемою, прийняття та реалізація управлінських рішень з врахуванням якомога більшої кількості інформації.

1 Мескон М. Основы менеджмента. М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури ;пер. с англ. – М.: «ДЕЛО», 1999. – 702 с.

2 Портер Майкл Е. Стратегія конкуренції/ Майкл Е. Портер; Пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. – К.: Основи, 1998. – 390 с.

ТЕХНОЛОГІЧНІ ПЛАТФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЧНІ ДОРОЖНІ КАРТИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

©Стояновський А.Р., Тимняк З.С., Чорненький О.О., 2015

Для продуктивного використання потенціалу бізнесу при визначенні пріоритетних напрямів розвитку технологій, обговоренні прогнозів та інструментів політичної підтримки світова практика пропонує створення технологічних платформ (ТП) та дорожніх карт, в той час як на стадії інвестування головними є механізми державно-приватного партнерства. Технологічні платформи є важливим інструментом формування національних пріоритетів технологічного розвитку і об'єднання зусиль бізнесу, науки, держави щодо їх реалізації.

Технологічна платформа може розглядатися і як інструмент комунікації, який сприяє активізації зусиль із створення перспективних інноваційних технологій, нових продуктів (послуг), із залучення значних ресурсів для проведення дослідження і розробок шляхом об'єднання зусиль всіх заінтересованих сторін (бізнесу, науки, держави, суспільства), створення і удосконалення законодавчої і нормативної бази в області інноваційного розвитку.

Так, у Європейському Союзі створення технологічних платформ мало на меті «поєднання технологічних ноу-хау, промисловості, регуляторних та фінансових інституцій для розвитку стратегічного порядку денного для лідируючих технологій» [1]. Європейські технологічні платформи (ЄТП) були створені як форуми, керовані представниками бізнес-асоціацій, з метою визначення напрямів середньо- та довгострокових досліджень і технологічних цілей, а у подальшому розроблення дорожніх карт для їх реалізації. Завдяки цьому планувалося досягнути синергії між різними структурами у секторі досліджень та підвищити європейську конкурентоспроможність [2].

Технологічні платформи, як в теорії, так і на практиці не сприймаються як єдиний і універсальний інструмент всіх напрямів розвитку державно-приватного партнерства в інноваційній сфері. Їх формування доцільно за наявності наступних проблем:

- значна чисельність учасників технологічної платформи;
- необхідність обговорення перспектив інноваційного розвитку України шляхом об'єднання можливостей влади, бізнесу, освіти і науки;
- багато направленість досліджень для розробки перспективних інноваційних технологій;
- наявність відомчих бар'єрів між підприємствами і науковими організаціями.

Поряд з технологічними платформами новим інструментом стратегічного планування інноваційного і технологічного розвитку є технологічні дорожні карти. Технологічні дорожні карти (ТДК) виступають в якості спеціалізованого типу стратегічного плану, в якому визначається технологія послідовності дій організації для досягнення встановлених цілей та кінцевих результатів у заплановані терміни. При цьому процес формування дорожніх карт розглядається як процес їх створення, впровадження, моніторингу, оцінки, коригування внаслідок досягнення прогресу або появи нових звітних даних, виявлення факторів впливу та пошуку можливих шляхів інвестування інноваційних проектів.

Зважаючи на вищевикладене, можна зазначити, що світовий досвід довів доцільність і ефективність використання сучасних інструментів інноваційного розвитку: технологічних платформ, технологічних дорожніх карт та шляхів узгодження показників кінцевих результатів з необхідними обсягами інвестиційних ресурсів під час формування і систематичного коригування планів і прогнозів інноваційного розвитку організацій, регіонів.

Враховуючи, що головним завданням технологічних платформ є розробка концептуальних і стратегічних аспектів технологічного і інноваційного розвитку економіки та їх системне законодавче забезпечення, слушною є пропозиція щодо розширення складу учасників технологічних платформ. Так, Л.А. Мусіна вважає за доцільне включати до складу технологічних платформ таких інституційних учасників, як галузеві асоціації та великі компанії (які є одночасно споживачами та розробниками прикладних технологій), а також депутати та органи влади-розробники політики в секторі.

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

В свою чергу технологічні дорожні карти повинні сприяти реалізації завдань технологічних платформ і їх обов'язковою складовою повинні стати розрахунки прогнозованих обсягів інвестицій по всьому шляху руху технології від науки до ринку з дотриманням пропорції між державними та приватними коштами на користь останніх, зважаючи на те, що вони ближче знаходяться до кінця інноваційного ланцюга. Відбір сценаріїв має здійснюватися за результатами співставлення вартості проекту та його внеску в очікуваний кінцевий результат. В зв'язку з цим вважаємо слушною пропозицію про те, що технологічні дорожні карти мають замінити державні цільові наукові та науково-технічні програми, які вже довели свою низьку результативність [3].

В науковій літературі запропоновані різні підходи щодо визначення ефективності діяльності промислових підприємств при використанні інституту приватно-державного партнерства [5]. В цій роботі, зокрема, ефект передбачається визначати за декількома складовими: економічної, соціальної, інфраструктурної і політичної. В якості економічних ефектів передбачається використовувати: чистий прибуток, чистий дисконтований доход, рентабельність, платоспроможність, ліквідність; в якості соціальних ефектів - плинність кадрів, рівень соціальної напруги; в якості інфраструктурних - можливості розширення діяльності і диверсифікації, можливість перепрофілювання, отримання доступу до державної інфраструктури (в тому числі, можливості отримання державного замовлення, відносини органів влади).

Таким чином, головними перевагами технологічних платформ та технологічних дорожніх карт можна розглядати координацію та інтенсифікацію, на їх основі, зусиль влади та бізнесу у сфері пошуку можливих напрямів побудови організаційно-економічних механізмів підвищення конкурентоздатності державного сектора економіки, залучення інвестиції, інноваційного оновлення промисловості і соціальної інфраструктури України тощо.

1. *European Commission Forth Status Report on the European Technology Platforms. Luxembourg, 2009.* – [режим доступу]: cordis.europa.eu/technology-platforms

2. Мусіна Л.А. Стратегічний маркетинг в системі планування та прогнозування науково-технологічного розвитку (на прикладі енергетичних технологій) // *Науково-технічна інформація.* – 2011. - № 2. – С. 25-32.

3. Мусіна Л.А. Стратегічний маркетинг в системі планування та прогнозування науково-технологічного розвитку (на прикладі енергетичних технологій) // *Науково-технічна інформація.* – 2011. - № 2. – С. 25-32

4. Стояновський А.Р. *Особливості організації моніторингу діяльності інноваційних структур в умовах економічних реформ: [депонована монографія] / А.Р.Стояновський.* – Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, АСУ, 2012. – Зареєстрована у ДНТБ України від 09.07.12 р. №23. – 263 с.

5. Грицай С.В. *Использование механизма частно-государственного партнерства для повышения эффективности деятельности промышленных предприятий* : Дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 Москва, 2006. - 154 с. РГБ ОД, 61:07-8/409.

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ АКАДЕМІЧНИХ ОБМІНІВ

© Татомир І.Л., 2015

Транснаціональна освіта нині стала можливою не лише завдяки фізичному перетину кордону, а й розвитку нових освітніх технологій, які значно посилили її сервісну функцію. Світові тенденції свідчать про стрімке зростання популярності онлайн освіти, яка сприяє урізноманітненню навчального процесу та використанню додаткових захоплювальних інструментів до навчання. Такого роду освіта підвищує й викладацьку активність у пошуку нових знань та розробки методик викладу й подачі матеріалу, що вимагає постійного самовдосконалення та опрацювання оновлених джерел інформації. Новий формат навчання приваблює найкращі навчальні заклади світу можливістю змінити саму природу навчання та його доступність кожному незалежно від місця проживання, майнового стану чи віку. Це прекрасна можливість для студентів інтегруватись у міжнародний освітній вимір, продовжити навчання, здобути другу освіту без особливої затрати часу, коштів та зусиль.

Навчальні заклади світового рівня ще з кінця 90-х років, активно почали поширювати в мережі Інтернет відеозаписи лекцій з різних навчальних курсів, однак вони не забезпечували на той час можливість інтерактивного спілкування студентського лекторію з викладачем. Лише поява відкритих онлайн-курсів зробила вагомі кроки у розвитку сучасної системи освіти.

Інтерактивне спілкування й навіть приймання іспитів онлайн все більше користується популярністю серед спудеїв різних держав світу, для яких першочерговою ціллю є не отримання дипломів іменитих ВНЗ, а набуття необхідного рівня знання та навичок, які вони не можуть отримати у себе на батьківщині. Для того, щоб довідатись як працює американська система освіти, зокрема дистанційна, сьогодні не обов'язково їхати у Гарвард, Стенфорд, Массачусетс, Мічиган чи Принстон, кожен охочий, який добре володіє англійською мовою, прямо зі своєї домівки може стати слухачем лекцій провідних науковців світу, побачити як виглядає семінар. При цьому достатньо лише записатися на відповідні курси. Така можливість для українців стала реальністю завдяки програмі Coursera на, яку у 2013 р. записались 13 тис. наших громадян. Даний проект налічує більше 6,5 мільйонів студентів, які навчаються у 108 провідних університетах світу [2]. Менш відомими відкритими онлайн-курсами для українців є EdX, Udacity. Пальма першості у організації такого роду співпраці серед наших ВНЗ належить Києво-Могилянській академії, Київському національному університету імені Тараса Шевченка та НТУУ «КПІ».

Сенсацією складеного у 2014 р. рейтингу стала новина, що до двадцятки найкращих онлайн-закладів увійшли 5 вищих навчальних закладів Індії. Проте лідер рейтингу не здивував, адже університет Фенікса вже більше 40 років вважається одним із найпрестижніших вишів планети на рівні з Гарвардом і Колумбійським університетом. Отже, знову виші США здобувають найкращі позиції в рейтингах [1]. Для прикладу, Массачусетський технологічний інститут станом на 2012 р. нараховував 10 тис. студентів, а кількість зареєстрованих слухачів на онлайн курси з інших держав склала близько 100 тис. осіб, лише 20% з яких зуміли їх пройти [2]. Це дає можливість університетам світового рівня завойовувати нову студентську аудиторію, здобуваючи все більшу популярність та прихильність. Адже за звичай один викладач може читати лекцію для потоку чисельність якого не перевищує 100-300 осіб, виходячи з можливостей аудиторного фонду, в той же час як освітні інтерактивні сайти дозволяють надавати таку послугу для тисячної, а той і мільйонної аудиторії слухачів.

Переконливі аргументи цьому навів співзасновник програми Coursera, професор Стенфорду Ендрю Нг. Науковець підрахував, що у його онлайн-класі навчається близько 100 тис. студентів, тоді як зазвичай він викладає для 400 осіб. Для того, щоб охопити відповідну аудиторію, порівняно з інтернет-курсом, йому довелося б читати лекції 250 років. Такі курси мають важливе значення як для студентів, так і викладачів. При цьому останні мають змогу певною мірою запозичити закордонний досвід подачі та викладу матеріалу, і реально оцінити свій рівень знань.

Все більше у практиці провідних ВНЗ закріпилася традиція проведення міжвузівських науково-методичних вебінарів, на яких учасники із різних країн мають змогу обговорити актуальні питання, що

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

стосуються використання дистанційної форми навчання у вищих навчальних закладах різного профілю, представити власні дидактичні прийоми подачі матеріалу, контролю й самоконтролю знань студентів, з метою забезпечення педагогічного партнерства та розробки транснаціональних і комплексних проєктів.

Такого роду транснаціональні академічні обміни є формою розвитку віртуальної академічної мобільності, яка сьогодні перебуває в полі освітнього дискурсу. Чимало економістів [3] зазначають, що саме віртуальна мобільність як форма передачі знань через використання сучасних технологій електронного навчання, від одного навчального закладу до іншого, складає опозицію фізичній академічній мобільності, яка вимагає особистої присутності в навчальному закладі та характеризується низкою специфічних можливостей, що впливають на життя студентів у його цілісному розумінні.

Експансія нових інтеграційних освітніх моделей неухильно веде до появи навчальних закладів нового зразка, які матимуть велику академічну вагу на міжнародному ринку освітніх послуг. Онлайн технології, уже сьогодні, зуміли істотно змінити вигляд сучасної освіти надавши їй характер відкритості та доступності, а у недалекому майбутньому зроблять її більш конкурентоспроможною.

1. *Найпопулярніші вищі навчальні заклади в режимі онлайн [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу : znoclub.com/novyny/498-najpopulyarnishi-vishchi-navchalni-zakladi-v-rezhimi-onlajn.html.*

2. *Глобальний Гарвард. Інтернет-курси найвідоміших університетів залучають слухачів з усього світу [Електронний ресурс] / Журнал Кореспондент. – від 24 серпня 2012 р. – № 33. – Спосіб доступу : ua.korrespondent.net/journal/1388389-korrespondent-globalnij-garvard-internet-kursi-najvidomishih-universitetiv-zaluchayut-sluhachiv-z-us.*

3. *Академическая мобильность – важный фактор образовательной евроинтеграции Украины: материалы Междунар. науч.-практ. конф., 16-19 нояб. 2010 г. / Харьк. обл. гос. администрация [и др.]; [редкол.: В.И. Астахова (отв. ред.) и др.]. – Х.: Изд-во НУА, 2010. – 363 с.*

ОБГРУНТУВАННЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕСУРСНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

© О.А. Темченко, Б.Ю. Голобородько, 2015

В умовах економічної нестабільності та невизначеності, питання подальшого розвитку та ефективної діяльності є одним з ключових для сучасного підприємства. Відповідно, підприємства вимушені шукати нові підходи та ефективні моделі управління власним розвитком, які відповідають складним умовам господарювання та забезпечать його довгостроковими конкурентними перевагами.

На нашу думку, основою для побудови нового підходу до оцінки та управління підприємством, повинна стати ресурсна концепція, суть якої полягає в тому, що матеріальні ресурси, які є в розпорядженні підприємства виступають фактором виробничого процесу, проте вони є непродуктивними, а справжню цінність представляють саме у поєднанні матеріальних та нематеріальних ресурсів [1, с.317-319]. Відповідно, матеріальні та нематеріальні ресурси що є та можуть бути використані підприємством у процесі своєї діяльності повинні бути унікальними (важкодоступними для конкурентів), необхідними, оптимальними та забезпечувати розвиток підприємства.

На думку Р. Ансоффа [2, с. 306], розвиток – це питання не стільки того, що є, скільки того, що може бути зроблене з тим, що є. В контексті даного твердження, можна говорити про доцільність застосування ресурсного розвитку підприємства, який забезпечується за рахунок оптимального використання ресурсів підприємства з метою здійснення ефективної та конкурентної діяльності з урахуванням цілей зацікавлених сторін. Як будь-який економічний процес, ресурсний розвиток повинен бути ефективним. З метою оцінки ефективності ресурсного розвитку підприємства, необхідно проаналізувати наступні рівні діяльності підприємства:

- 1) Операційний (витратний) рівень, який визначає ефективність використання тієї частини ресурсів підприємства, що повністю або частково переносяться на готову продукцію. Даний рівень характеризує ефективність використання основних засобів, трудових, матеріальних та енергетичних ресурсів;
- 2) Фінансовий, що враховує ефективність використання фінансових ресурсів з позицій оптимальної структури капіталу, рівня фінансової стійкості та ділової активності;
- 3) Інтелектуальний (ринковий) рівень – рівень, що характеризує використання інтелектуального капіталу підприємства.

Схематично взаємозв'язок окремих рівнів діяльності промислового підприємства наведено на рис. 1. Кожен з рівнів діяльності підприємства є взаємопов'язаним, а узагальнюючим показником ефективності управління даними рівнями та підприємством в цілому є вартість активів підприємства. Окрім того, необхідно враховувати вплив зовнішнього середовища, що включає в себе конкурентів, державу, ділових партнерів, суспільство та інших суб'єктів, які оточують підприємство та здатні впливати на його діяльність.

Для оцінки кожного з рівнів діяльності підприємства доцільно користуватись наступними показниками:

- 1) Операційний (витратний) рівень:

$$P_{\Pi} = K_B^{ОВФ} \times ПВ_{AB} \times ТМ_{PI} \times P_{\text{Праці}} \times E_B \times ПВ_{EB} \times K_{3B} \times K_{\text{ПМВ}} \times M_B,$$

де: P_{Π} – рентабельність продукції; $K_B^{ОВФ}$ – коефіцієнт віддачі спожитих основних виробничих фондів; $ПВ_{AB}$ – питома вага амортизаційних відрахувань в собівартості продукції; $ТМ_{PI}$ – трудомісткість продукції; $P_{\text{Праці}}$ – рентабельність праці, E_B – енерговіддача; $ПВ_{EB}$ – питома вага енергетичних витрат в собівартості продукції; K_{3B} – коефіцієнт завантаженості витрат; $K_{\text{ПМВ}}$ – коефіцієнт прибутковості матеріальних витрат; M_B – матеріаловіддача.

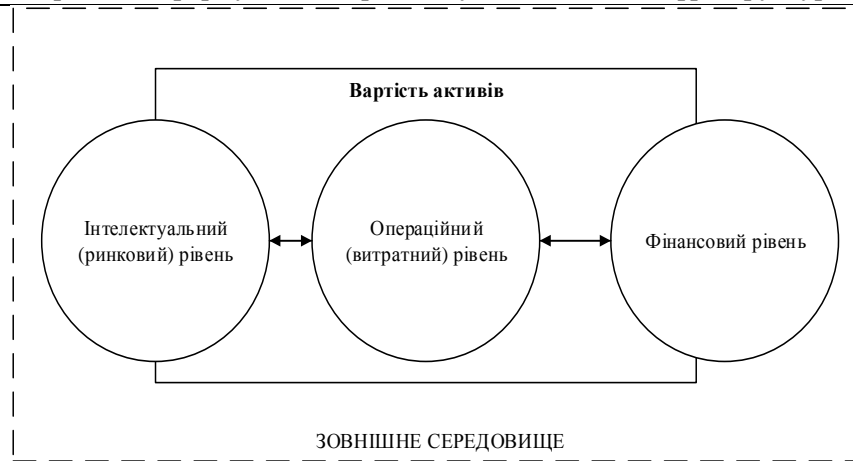

Рис. 1. Взаємозв'язок рівнів діяльності підприємства в контексті оцінки ресурсного розвитку [сформовано авторами]

2) Фінансовий рівень:

$$K_{\phi C} = K_{\phi C} \times P_{BK} \times K_{зав}^{3K} \times K_{об}^A \times \frac{1}{P_{OA}} \times \frac{1}{PB_{OA}},$$

де: $K_{\phi C}$ – коефіцієнт фінансової стійкості; P_{BK} – рентабельність власного капіталу; $Взав^{3K}$ – коефіцієнт завантаженості залученого капіталу в обороті; $K_{об}^A$ – коефіцієнт оборотності активів, P_{OA} – рентабельність оборотних активів; PB_{OA} – питома вага оборотних активів в активах підприємства.

Важливим компонентом ресурсного портфелю підприємства є інтелектуальні ресурси. Як відомо, інтелектуальні ресурси підприємства з точки зору визначення цінності складаються з вартості нематеріальних активів відображених в балансі та ринкового капіталу.

3) Інтелектуальний (ринковий) рівень:

$$P_{INT} = \frac{A + PK}{A},$$

де: P_{INT} - показник рівня інтелектуалізації капіталу; A – балансова вартість активів підприємства; PK – ринковий капітал.

Ринковий капітал, що характеризує здатність сукупності нематеріальних активів до формування додаткового капіталу може бути розрахований за формулою:

$$PK = \frac{(B - A \times K_{об}^{Anorm}) \times \Delta P_{\Pi}^{norm}}{R},$$

де: B – виручка від реалізації продукції; $K_{об}^{Anorm}$ – нормативне значення коефіцієнта оборотності активів, що розраховується як середнє значення по галузі; ΔP_{Π}^{norm} - наднормативна рентабельність продукції, що розраховується як різниця між рентабельністю продукції підприємства та середньою рентабельністю по галузі, R – альтернативна вартість капіталу, %.

Отже, модель для оцінки ефективності ресурсного розвитку підприємства має вигляд:

$$A \times K_{\phi C} \times P_{\Pi} \times P_{INT} \rightarrow \max .$$

Запропонована модель дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів підприємства як частково, так і в сукупності, оптимізувати матеріальні та нематеріальні ресурси та визначити резерви для підвищення ресурсного розвитку підприємства у найближчій перспективі.

1. Грант Р.М. Современный стратегический анализ / Р.М. Грант. – СПб.: Питер, 2008. – 560 с.
2. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф : [пер. с англ.]. – М. : Экономика, 2005.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ГІРНИЧОРУДНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ РЕСУРСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ

©Темченко О.А., Темченко Г.В., 2015

Реалізація принципів сталого розвитку сучасного гірничорудного підприємства здійснюється, насамперед, через удосконалення моделі його операційної діяльності. У гірничорудних підприємствах виробнича (операційна) діяльність є визначальною, в рамках якої споживаються природні та інші види ресурсів, здійснюються виробничі (технологічні) процеси, що чинять негативний вплив на природне середовище, задіяний певний виробничо-промисловий персонал, створюється додана вартість і формуються основні грошові потоки.

У відповідності до ринкових вимог сьогодення існує об'єктивна необхідність у створенні нових моделей господарювання гірничорудних підприємств, перш за все на основі модернізації базових технологічних процесів видобутку і переробки мінеральної сировини з метою забезпечення ефективної економічної діяльності підприємства при одночасному зниженні негативного впливу на навколишнє середовище. У контексті суттєвого впливу операційної діяльності на сталий розвиток гірничорудних підприємств доцільно розробити і запровадити новий підхід до їх виробничо-господарської діяльності в контексті застосування ресурсної концепції. В рамках зазначеного підходу необхідно проводити оцінку рівня інноваційного розвитку гірничорудного підприємства для вчасного виявлення слабких місць, а також визначення впливу операційної діяльності на кінцеві фінансово-економічні результати, що обумовлює необхідність дослідження оцінки її ефективності. При цьому в силу специфіки діяльності гірничорудного підприємства особливу увагу необхідно приділяти оцінці ефективності використання мінерально-сировинних ресурсів, які характеризуються специфічними особливостями, зокрема, унікальністю, обмеженістю і неможливістю вільного доступу, відсутністю самостійної цінності і невідчужуваністю від підприємства, певною невизначеністю кількісно-якісних характеристик корисних копалин на дату оцінки, значними термінами реалізації проектів розробки родовищ з високими ризиками.

На сьогоднішній день загально визнана та обґрунтована у наукових працях вчених різних країн [1, 2, 3] необхідність розробки і реалізації нових корпоративних стратегій у складних економічних умовах господарювання, а також доведена важливість забезпечення інноваційного розвитку сучасних промислових підприємств з метою поліпшення їх довгострокових результатів. Однак, при впровадженні політики в області інноваційного розвитку менеджмент гірничорудних підприємств, враховуючи специфіку їх діяльності, стикається з необхідністю вирішення важливих проблем на основі використання власних ресурсних можливостей (рис. 1).

Першою проблемою при формуванні системи інноваційного розвитку гірничорудного підприємства є постановка чітких і вимірних цілей відразу в трьох аспектах: економіка, екологія, соціальне середовище. Стратегія в області інноваційного розвитку має специфічні особливості і певні складнощі постановки. Якщо результатом реалізації виробничих цілей є підвищення вартості активів і отримання прибутку підприємства, то для стратегічної програми інноваційного розвитку першочергове завдання - досягнення цілей за трьома пріоритетними напрямками: соціальним, екологічним і економічним аспектам. При цьому результат від соціальних і екологічних напрямків діяльності зазвичай характеризується відкладеним у часі ефектом і складністю здійснення оцінки.

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

Рис. 1. Специфічні проблеми у діяльності вітчизняних гірничорудних підприємств

Друга проблема, з якою в умовах реального виробництва стикаються підприємства при впровадженні принципів інноваційного розвитку, є орієнтація менеджменту на короткострокові фінансові результати. За таких умов реалізація політики інноваційного розвитку залежить від наявних джерел фінансування. Зокрема, у випадку, коли в результаті реалізації проекту поліпшуються показники тільки в області екології або соціального середовища імовірність реалізації проекту нижче, ніж у випадку, коли поліпшення по одному з напрямків пов'язане з поліпшенням економічного аспекту діяльності (наприклад, зниження енерговитратних показників гірничого виробництва).

Загальновідомо, що ресурсна концепція є одним із найбільш розвинених інструментів в стратегічному управлінні сучасного промислового підприємства. Ресурсний підхід формує методичні основи для якісного аналізу сильних і слабких сторін гірничорудного підприємства, дозволяючи виділити стратегічні ресурси, які мають ключове значення для успішної діяльності [1]. Це обумовлює доцільність застосування саме ресурсного підходу до оцінки ефективності діяльності сучасного гірничорудного підприємства. В рамках ресурсного підходу під терміном «ресурси організації» розуміється максимально широко і включає всі доступні організації ресурси, інформацію, знання тощо, які підлягають контролю та дозволяють розробляти і реалізовувати стратегії, що підвищують ефективність [2]. Недоліком ресурсного підходу є слабка врахування і аналіз факторів зовнішнього середовища, що впливають на функціонування підприємства [3]. Виходячи з цього, саме за допомогою стратегічних ресурсів та унікальних компетенцій є можливість заміщати природні та вичерпні ресурси інтелектуальними, що будуть матеріалізовані через більш досконалі та ефективні процеси гірничого виробництва.

Незалежно від виду діяльності підприємства можна виділити наступні різновиди стратегічних ресурсів [4, с. 211–217; 5, с. 333–351]: енергетичні ресурси (вартість споживання, джерела та забезпеченість енергетикою); матеріально-сировинні (вартість споживання, джерела та забезпеченість матеріалами та сировиною діяльності підприємства); комерційні (кількість та якість ділових зв'язків, у т. ч. постачальників і партнерів, шляхи додаткового залучення інших видів ресурсів, рівень виконання контрактів тощо); маркетингові (мережі збуту, торговельні марки, рекламні технології, зв'язки з покупцями, бренд тощо); технічні (виробничі потужності та особливості їх освоєння, устаткування, матеріали тощо); технологічні (технології та їх трансфер, наявність конкурентоспроможних ідей, наукові розробки й ін.); інформаційні (кількість й якість інформації про внутрішнє й зовнішнє середовище, каналів її розширення, можливості розширення й підвищення вірогідності інформаційної бази тощо); трудові (кваліфікаційний, демографічний склад працівників, їх прагнення до знань та удосконалення, інтелектуальний капітал); організаційні (характер і гнучкість керуючої системи, швидкість проходження керуючих впливів, документообіг, організаційна культура тощо); фінансові (наявність і достатність власного й позикового капіталу, ліквідність, наявність кредитних ліній тощо); просторові (характер торговельних приміщень і території підприємства, розміщення об'єктів нерухомості, комунікацій, можливість розширення тощо); інноваційні (патенти, ноу-хау, співробітництво з складовими інноваційної

інфраструктури тощо); товарні (можливі об'єми та умови придбання товарів, ширина та глибина асортименту товарів, оновлення, якість, відповідність попиту тощо); ринкові (кількість споживачів та рівень задоволення їх потреб тощо); часові (часові горизонти, швидкість генерування та прийняття рішень, швидкість реагування на внутрішні та зовнішні фактори, тощо).

Стратегічні ресурси доцільно також класифікувати за можливостями впливу гірничорудного підприємства на стан тих чи інших ресурсів. Так, за імовірним рівнем впливу підприємства логічно поділяти ресурси на контрольовані (технічні, матеріально-сировинні, технологічні, маркетингові, трудові, організаційні та фінансові), що цілком залежать від можливостей та стратегії розвитку гірничорудного підприємства; частково контрольовані (енергетичні, інформаційні, комерційні) та неконтрольовані або ринкові (просторові, товарні, часові), що цілком залежать від ринкової кон'юнктури та економічних циклів. З урахуванням вищезазначеного, ознаками якісної політики в області забезпечення інноваційного розвитку сучасного гірничорудного підприємства, виходячи із їх специфіки є політика прийняття ефективних стратегічних заходів, яка розроблена по трьом пріоритетним компонентам (економіка, екологія та соціальна середовище); всебічне врахування унікальних особливостей діяльності підприємства; наявність в розпорядженні підприємства необхідних стратегічних ресурсів для реалізації раніше розробленої політики; розгляд всіх суттєвих аспектів діяльності підприємства.

У відповідності зі стандартом організації «Глобальна ініціатива зі звітності» (GRI G4, травень 2013 року) щодо звітності в області сталого розвитку суттєві аспекти визначаються як аспекти, що відображають істотний економічний, екологічний та соціальний вплив організації або надають істотний вплив на оцінки і рішення зацікавлених сторін [6]. Визначення того, чи є аспект істотним, вимагає проведення якісного аналізу, кількісної оцінки та всебічного обговорення на підприємстві. Як відомо, звіт зі сталого розвитку - це звіт, що розкриває інформацію про діяльність організації в економічній, екологічній і соціальній області, а також у галузі управління. Переважна більшість сучасних компаній і підприємств прагнуть створити стійку організаційну діяльність, налагодити процес ведення звіту, поставити цілі у галузі сталого розвитку, і позитивно впливати на зміни у виробництві. Звіт зі сталого розвитку є основною платформою для відображення позитивних і негативних сторін організаційної діяльності, а також для збору інформації, яка може впливати на політику компанії, стратегію та операції на постійній основі. Виходячи з цього, показники оцінки інноваційного розвитку гірничорудного підприємства повинні бути пов'язані з наявною стратегією та його основними технологічними операціями. Саме тому бажано відбирати такі показники, на які керівництво підприємства може впливати відповідними управлінськими рішеннями, а склад показників по кожному напрямку повинен охоплювати всі істотні сторони виробничо-господарської діяльності. При цьому аналіз системи показників інноваційних процесів дозволяє вирішити окремі завдання, а саме: вимірювання різних аспектів економічної, екологічної та соціальної діяльності; діагностика проблем інноваційного розвитку підприємства; проведення кількісної оцінки та спрощення процедур аналізу стану підприємства; аналіз динаміки процесів, що відбуваються на підприємстві з точки зору підвищення або зниження рівня інноваційного розвитку; аналіз пріоритетних напрямів вирішення проблем інноваційного розвитку; обґрунтування стратегічних управлінських рішень в області інноваційного розвитку на основі врахування впливу ключових факторів виробничо-господарської діяльності гірничорудного підприємства (рис. 2).

Рис. 2. Фактори забезпечення інноваційного розвитку гірничорудного підприємства з видобутку залізної руди

Необхідність забезпечення інноваційного розвитку підприємства на довгостроковий період вказує на доцільність визначення ступеня досягнення цілей гірничорудного підприємства та оцінки його результативності при комплексному врахуванні вищенаведених факторів гірничого виробництва.

Таким чином, вимір і оцінка досягнутого та перспективного (бажаного) рівня інноваційного розвитку гірничорудних підприємств повинні проводитися на основі аналізу трьох взаємопов'язаних складових - «ефективності», «результативності» та «стійкості» за трьома найважливішими аспектами діяльності: економіка, екологія та соціальне середовище.

1. Грант Р.М. Ресурсная концепция конкурентных преимуществ: практические выводы для формулирования стратегии / Р.М. Грант // Вестник Санкт-Петербургского Университета. Серия 8. Менеджмент, - 2003. - Вып. 3. - С. 47-75.

2. Катъкало, В.С. Ресурсная концепция стратегического управления: генезис основных идей и понятий / В.С. Катъкало // Вестник Санкт-Петербургского Университета. Серия 8. Менеджмент. -2002. Вып. 3.-С. 3-26.

3. Пономаренко, Т.В. Стратегическое управление горными компаниями на основе ресурсной концепции / Т.В. Пономаренко // Инновации в управлении: проблемы теории и практики. Сборник трудов научно-практической конференции факультета менеджмента 22–23 марта 2011 г. — Санкт-Петербург, 2011. СПб, ГУ-ВШЭ. - 2011. – С. 112-114.

4. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф.; пер. с англ. И. Ансофф при содействии Э. Дж. Макдонелла. – СПб. и др.: Питер, 1999. – 414 с.

5. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: [учебник для вузов] / А.А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд.; пер. с англ. под ред. Л.Г. Зайцева и М.И. Соколовой. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с.

6. Развитие интегрированной системы учета и отчетности: методология и практика. Монография /под ред. Каморджановой Н.А.-Издательство "Проспект", 24 марта 2015–172 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИН ТА ДЖЕРЕЛ ЗБИТКІВ АВТОВИРОБНИКІВ ВІД ПОРУШЕННЯ ВИКЛЮЧНИХ ПРАВ

©Ткачов М.М., 2015

На сьогодні обсяги контрафакту в усьому світі оцінюються в 600 млрд. доларів із загального обороту товарів у світі, що становить 7-10% валового доходу найбільших виробників оригінальних товарів. Економіко-соціальний вплив контрафактної та піратської продукції сягає 775 млрд. доларів щорічно - це з урахуванням втрат від недонадходження податків і, відповідно, збільшення державних витрат на правоохоронні органи та охорону здоров'я. До 2016 року міжнародна торгівля підробками може зрости до \$ 960 млрд. Обсяг збитків досягне \$ 1,7 трлн. і підведе під ризик існування 2,5 млн. робочих місць [1]. Порущники виключних прав завдають серйозної шкоди економікам країн світу - як бідним, так і багатим. У розвинених країнах це обертається втратою робочих місць в автомобільному, музичному та комп'ютерному бізнесі, і крайніми виявляються платники податків, адже уряди збирають менше податків з компаній, що виробляють автомобілі та запчастини до них, парфумерію і косметику, модний або спортивний одяг. Бідні країни теж страждають, але з інших причин. Контрабанда та піратство - величезна проблема економік, що розвиваються, так як дуже важко залучити нові інвестиції, якщо ринок країни наводнений піратською продукцією. Тому жодна з країн світу не хоче, щоб її асоціювали з піратством.

Ще в 2007 році Україну визнали одним з лідерів у світі з виробництва контрафакту. Зараз експерти Єврокомісії стверджують, що наші порущники виключних прав б'ють рекорд по поставкам в Європу липової парфумерії, поступаючись в цьому «почесному» званні лише Китаю. А підробка продуктів харчування та одягу, що продається в країнах ЄС, принесла нашій країні п'яте місце. В останні 15–20 років Україна вважається притулком всіякого контрафакту.

Підробка (контрафакт, піратство, фальсифікація) запчастин до вантажних та легкових автомобілів завдає істотної шкоди автомобільній галузі та економіці нашої країни. Європейська асоціація виробників автомобільного устаткування і запасних частин (КСАОД) оцінює щорічні втрати постачальників від контрафакту та піратства на суму від п'яти до десяти мільярдів євро. Фальсифікація запчастин привела до падіння обсягів продажів серед постачальників цієї продукції. Крім того, для безпосереднього споживача автозапчастин, яким є водій, наявність в складі його авто неоригінальних (контрафактних) деталей означає суттєве збільшення ризику як для життя, так і для виконання своїх професійних обов'язків через падіння рівня безпеки продукції.

Підробленими (контрафактними) можна назвати автозапчастини, які реалізуються у фірмовій упаковці, під брендом і з маркуванням підприємства-виробника, без сертифіката відповідності. В цілому, на українському ринку автозапчастин експерти оцінюють їхню частку в межах 7% від загального обороту. Існує ще так звана «сіра продукція» з відомим всім споживачам декларованим заміщенням, офіційно вироблена різними підприємствами під власними брендами. В основному, вона володіє низькою якістю. Частка «сірого ринку» в обороті автокомпонентів нашої країни становить від 30 до 90% залежно від найменування продукції. При цьому будь-яка автомобільна деталь може виявитися фальшивою. І основна проблема полягає в тому, що простий споживач не може самостійно визначити який товар (підроблений чи ні) він купує. Тоді вибір падає на виріб з більш низькою ціною - і саме цей товар може бути контрафактом. Причина більш низької ціни на контрафактний товар досить проста: компанії-пірати порушують певну технологічну послідовність виготовлення автозапчастин. Заощаджуючи кошти, вони відмовляються від деяких технологічних стадій (операцій), використовують більш дешеві матеріали та сировину, не використовують сучасні високоточні верстати та обладнання, а роблять запчастини практично в кустарних умовах. Це відбивається на якості деталі, її терміні експлуатації. Крім того, податки вони не платять і за якість не відповідають, що і дає всі підстави для призначення низької ціни. В результаті підприємства, які виробляють оригінальні деталі, зазнають значні економічні збитки, розмір яких прямо пропорційний обсягу виробленої контрафактної та «сірої» продукції. Крім цього, наноситься шкода іміджу підприємства: покупець, купуючи неякісну або підроблену продукцію, змінює своє ставлення до підприємству-виробнику. При цьому від невисокої якості контрафакту страждають також і споживачі

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури автозапчастин, які через деякий час змушені звертатися в автосервіси з полонками і знову платити гроші за ті ж самі запчастини. Крім того, безліч дорожніх аварій відбувається саме через підроблених автозапчастин.

Слід зазначити, що виробники оригінальних автозапчастин мають економічні втрати з багатьох причин, основні з них нами показані на рис.1.

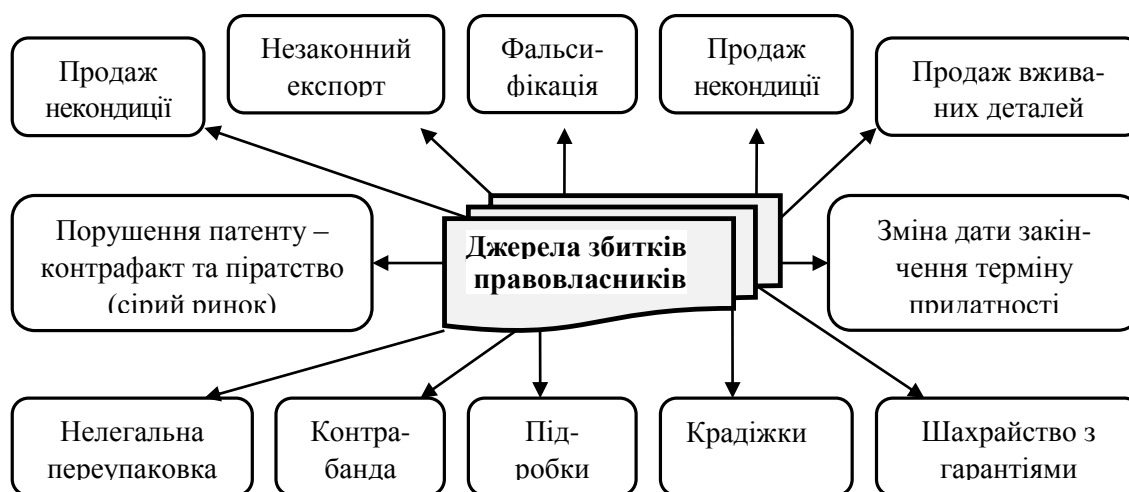

Рис.1. Джерела збитків виробників оригінальних автомобільних запасних частин

В останній час в нашій країні з'явилася значна кількість наукових розробок [1, 2], присвячених контрафактним запасним частин. Велику тривогу мають автомобільні підприємства і постачальники комплектуючих елементів на складальні конвеєри - вони називають контрафактними всі запчастини, які поставляють на ринок не їхні підприємства. Цю групу виробників турбує зростаюча конкурентоспроможність виробників аналогів. На наш погляд, зростаюча кількість неоригінальних запасних частин на українському ринку є наслідком певних дій виробників оригінальної продукції, їх поведінкою на ринку автозапчастин. В дійсності ми спостерігаємо певну підміну понять: контрафакту в більшості випадків немає, а має місце виробництво аналогічної продукції [3]. Пояснимо цю тезу більш детально. З економічної теорії відомо, що контрафакт в перекладі з французької (contrefaite) це підробка, яка виробляється з порушенням виключних прав. По нашим даним, вітчизняні автомобільні підприємства і їх виробничі партнери рідко коли витрачають кошти на патентування своїх інтелектуальних досягнень, на їх інноваційні (і не тільки інноваційні) вироби відсутні патенти, відповідно і патентною охороною вони не володіють. По нашим експертним оцінкам, вітчизняні автовиробники мають патентну охорону тільки на 20-30% автозапчастин. З цього виходить невтішний висновок: будь-який виробник має право запропонувати на українському автомобільному ринку свої деталі, аналогічні деталям оригінальним і їх не можна називати підробкою. Відмінність оригінальних і аналогічних деталей по якості, ціні, терміну служби і т.п. – це вже інша тема, яка потребує свого подальшого осмислення і дослідження.

1. Косаренко О. І. Проблема визначення розміру збитків в справах про порушення авторських прав / О. І. Косаренко // *Часопис Академії адвокатури України* – №12 (3'2011). – С. 1–5.

2. Перерва П.Г. Економіка контрафакту: визначення збитків та обґрунтування шляхів попередження / М.М.Ткачов, П.Г.Перерва // *Інновації у маркетингу та менеджменту: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С.М.Ілляшенка.* - Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2013.- С. 244-255.

3. Волгин В.В. Запасные части: торговая политика, конкуренция, контрафакт / В.В.Волгин // *Автоопыт.* - №10(84).- 2007.- С.34-41.

4. Перерва П.Г. Науково-інноваційний потенціал України та сучасні проблеми його використання / П.Г. Перерва, О.В. Жегус. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/Natural/vcpi/TPtEV/2011_26/statiya/Pererva.pdf

5. Перерва П.Г. Трансфер технологій : монографія / [П.Г. Перерва, Д. Коциски, Д. Сакай, М. Верешне Шомоши]. – Х. : Віровець А.П. «Апостроф», 2012. – 668 с.

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ МАРКЕТИНГОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ АВТОМОБІЛЕБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

©Том'юк О.Я., 2015

Українська автомобільна промисловість тяжіє до складання іномарок із вже готових агрегатів, а не до розробки власних автомобілів. Всі виробники легкових автомобілів є залежними від постачальників комплектуючих, тому їх можна класифікувати за способом виробництва автомобілів. Доцільно проаналізувати досвід зарубіжних автомобілебудівних підприємств для забезпечення формування цільового рівня конкурентоспроможності продукції та підприємства.

Європейський підхід стратегічного управління передбачає орієнтацію на одну із шести концепцій до яких відносяться: економія від масштабу, диверсифікація модельного ряду, підвищення якості, втілення інновацій, гнучкість процесу виробництва, мінімізація вартості. Більшість європейських автомобільних корпорацій тяжіють до двох моделей: інноваційний розвиток та підвищення якості. Сучасні тенденції європейського автомобілебудування спрямовані на максимізацію ролі екологічної складової, що, в свою чергу, сприяє і використанню альтернативних джерел енергії в автомобілебудуванні.

Найбільші європейські автомобільні торгові марки (Volkswagen, Mercedes, Audi, Porsche, Skoda, Fiat, Renault, Peugeot та ін.) у своїй товарній політиці концептуально спрямовані на складання екологічно безпечних та економічних автомобілів. Орієнтація на цільового споживача та дотримання класичних європейських цінностей зумовлюють європейські автомобілебудівні підприємства дотримуватись жорстких стандартів якості. Загалом, маркетингова стратегічна діяльність європейських автомобілебудівних підприємств не є агресивною і спрямована на втримання існуючої, або поступове та повільне підвищення частки ринку. Недоліком стратегічної маркетингової діяльності європейських автомобілебудівних підприємств є заплутана організаційна структура, що призводить до інертності прийняття рішень. Тому європейські автомобільні торгові марки акцентують увагу споживачів на високій якості, надійних технологіях, що є базовою конкурентною перевагою даних виробників.

Маркетингова стратегічна діяльність у аспекті співпраці з посередниками носить централізований директивний характер щодо планів продажу, які визначаються центральним офісом і надаються підприємству-реалізатору. Це призводить до втрати об'єктивності при встановленні планових обсягів продажу, що ускладнює процес реалізації. Самі ж маркетингові заходи, з точки зору дотримання корпоративних вимог, мають носити уніфікований характер для всіх посередників на автомобільних ринках різних держав.

Найбільшими автомобілебудівними компаніями США є основоположники автомобільної галузі у світі – General Motors Company та Ford Motor Company. Американська модель стратегічного управління автомобілебудівним підприємством характеризується високим рівнем автоматизації виробництва, це пояснюється особливою увагою до рівня якості продукції. Ділянки роботи, які виконуються робітником мають чітко розписані посадові інструкції. Особливої уваги надається профілактиці обладнання, що сприяє мінімізації браків виробництва.

Американські автомобілебудівні підприємства дотримуються ієрархічної системи підпорядкування, згідно якої на вищих рівнях менеджменту підприємства приймаються стратегічні рішення, відповідно до яких розробляються оперативні ділові рішення, що дозволяють адаптувати стратегію до умов зовнішнього середовища та можливих змін. Така ієрархія зберігається і в підпорядкуванні працівників, згідно якої один підрозділ має одного лінійного керівника, або керівний орган.

Реалізація загальної стратегії підпорядковується генеральному прогнозу обсягів продажу. В американській автомобілебудівній галузі визначальною є пропозиція, яка корегується за допомогою заходів маркетингової стратегії.

Японські автомобільні виробники є флагманами на світовому ринку завдяки високому рівню якості своєї продукції. Серед найвідоміших японських марок – Toyota, Subaru, Mitsubishi, Suzuki, Honda, Nissan. Японська модель стратегічного маркетингового забезпечення конкурентоспроможності продукції

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

автомобілебудівних підприємств значною мірою тяжіє до дотримання принципів філософського характеру, які пронизують весь процес від виробництва до реалізації автомобілів кінцевим споживачам. У процесі розробки автомобіля, японські виробники орієнтуються на наступні принципи:

Оперативне реагування на зміни стратегічних цілей, або зовнішнього середовища;

Дотримання концепції «кайзен», яка передбачає стандартизацію, мінімізацію витрат і підтримання порядку;

Дотримання принципів, які передбачають надання пріоритетів стратегічним цілям, ефективне управління складськими запасами (just-in-time), орієнтацію на якісну реалізацію процесу, моніторинг поточних проблем, делегування повноважень, особливу роль відводиться взаємовідносинам.

Значну увагу японські автомобільні виробники приділяють інноваціям та диверсифікації модельного ряду. Маркетингова політика японських автовиробників побудована на підставі досвіду споживачів від попередньої купівлі. Конкурентоспроможність автомобіля японського виробництва значною мірою підвищується за рахунок лояльності споживача, що обґрунтовується рівнем його задоволення від покупки. Стратегічним маркетинговим завданням реалізаторів японських автомобілів є забезпечити просування споживача по модельному ряду однієї торгової марки від класу low-cost і вище до преміум сегменту. Таким чином, лояльність до торгової марки зумовить встановлення довготривалих відносин з клієнтами та формування іміджу надійного автовиробника.

Особливим концептуальним підходом у своїй стратегічній маркетинговій діяльності характеризуються китайські автомобілебудівні підприємства. Запозичивши технології у японських та європейських автовиробників, китайські автомобілебудівні підприємства складають дешеві, проте добре укомплектовані автомобілі. Низька якість матеріалів та дешева робоча сила дозволяють випускати автомобілі з великою кількістю додаткових опцій за низькою ціною. Проте, китайські автомобільні бренди (Chery, Geely, BYD, SsangYong, Lifan та ін.) переносять частку витрат на купівлю автомобіля на період споживання. Іншими словами, придбавши дешевий китайський автомобіль, споживач у процесі експлуатації покриватиме більшу кількість витрат, ніж за умови купівлі дорожчого, але якіснішого авто. Основним важелем у маркетинговій стратегічній діяльності китайських автомобілебудівних підприємств є ціна. З даними автомобілями не може конкурувати жодний інший автовиробник. Китайські автомобілі зайняли нішу автомобілів ВАЗ і ЗАЗ, які за технологічною оснащеністю є низько конкурентними. Китайські автомобільні марки орієнтуються на великі ринки Росії, України та інших пострадянських держав, адже рівень якості даних автомобілів не відповідає європейським чи американським стандартам. Мало того, такі бренди як Geely передали складання свої автомобілів з крупновузловий агрегатів в Україну (КрАЗ, ЗАЗ) з метою виходу на експортний ринок. На українському чи російському ринках даний бренд може демпінгувати з метою агресивного завоювання частки ринку, що й сталося у 2012 році, коли Geely лідирувало на українському ринку.

Важливим є те, що українським автомобілебудівним підприємствам необхідно вдосконалювати стратегічне управління на засадах бенчмаркінгу, що першочергово має відобразитись на рівні конкурентоспроможності продукції. Для цього менеджменту доцільно провести дослідження ключових факторів забезпечення конкурентоспроможності більш успішних на ринку автомобілів. Це дозволить об'єктивно оцінити слабкі та сильні місця у процесі створення продукції, її реалізації і, навіть, післяпродажного обслуговування

1. Кишун В.А. *Виробництво легкових автомобілів: світові та вітчизняні тенденції* / В.А. Кишун // ЛНТУ: зб. наук. праць. Ел. видання. – 2003. – № 13. – С. 137 – 145.

2. Кривоконь О.Г. *Передумови та перспективи розвитку автомобілебудівної галузі в Україні* / О.Г. Кривоконь, А.І. Бондаренко // *Восточно-Европейский журнал передовых технологий*. – 2011. – № 6/2 (54). – С. 46–50.

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ СТРУКТУР

© О.О. Удалих, 2015

В сучасних економічних умовах важливим завданням економічного зростання представляється інноваційний розвиток економічної системи. Саме інноваційні структури здатні прискорювати соціально-економічний розвиток окремих територій, підвищувати рівень техніко-технологічного потенціалу економічної системи, забезпечувати поширення інноваційних технологій та методів управління, своєчасно адаптуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища, активно впроваджувати у виробництво досягнення науково-технічного прогресу, підвищувати рівень конкурентоспроможності національної економіки.

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) - підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг [1]. Сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо) представляють собою інноваційну інфраструктуру [1].

Інноваційна структура – це у певний спосіб упорядкована група людей або підрозділів, які об'єднуються з метою створення і/або допомоги у створенні інновацій незалежно від організаційних форм, величини та видів діяльності [2, с. 238]. Інноваційні структури можуть виконувати різні функції в інноваційній системі, а саме формувати та розповсюджувати знання (НАН України, галузеві академії, дослідницькі організації, ВНЗ та інші заклади системи освіти), здійснювати інфраструктурне обслуговування інноваційного процесу (технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, інформаційно-технологічні центри, інформаційно-виробничі комплекси тощо), займатися комерціалізацією інноваційних продуктів та послуг (венчурні, лізингові, маркетингові, страхові компанії тощо). До основних типів інноваційних структур прийнято відносити технополіси, технопарки (дослідницькі, технологічні, промислові, аграрні), рекреаційні зони, інкубатори бізнесу, інноваційні центри [3, с. 20].

Згідно з даними офіційної статистики, у 2013 році займалися інноваційною діяльністю 1715 промислових підприємств України (16,8 %), які здійснювали витрати на внутрішні науково-дослідні роботи (215 підприємств), зовнішні науково-дослідні роботи (114 підприємств), на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (1082 підприємства), навчання та підготовку персоналу (333 підприємства), ринкове запровадження інновацій (95 підприємств) та інші види інноваційної діяльності [4]. У 2014 році інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1609 підприємств (16,1 % всіх підприємств) [5], тобто їх загальна чисельність та доля зменшилась. Упровадження інновацій у 2014 році здійснювали три чверті інноваційноактивних промислових підприємств, упроваджували інноваційні види продукції 600 підприємств, запровадили нові технологічні процеси 614 підприємств [5]. У порівнянні з попередніми роками інноваційна активність підприємств зменшилась. При цьому сучасні умови потребують значного збільшення кількості таких підприємств з метою забезпечення інноваційності розвитку національної економіки.

Функціонування та розвиток інноваційних структур потребує значних обсягів інвестиційних вкладень з різних джерел фінансування. Законодавством України передбачено фінансову підтримку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання шляхом повного або часткового (до 50 %) безвідсоткового кредитування пріоритетних інноваційних проектів; повної чи часткової компенсації відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів; надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування інноваційних проектів; майнового страхування реалізації інноваційних проектів [1]. Джерелами фінансування інноваційної діяльності традиційно вважаються

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

кошти Державного та місцевих бюджетів; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності; кошти фізичних і юридичних осіб та також інші джерела, не заборонені законодавством.

Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності є власні кошти підприємств, частка яких у 2013 році в Україні значно зросла і становила 72,9 % загального обсягу витрат. Фінансову підтримку держави отримали 10 підприємств із держбюджету і 24 – з місцевих бюджетів, загальна частка отриманих коштів становила 1,9 % загального обсягу фінансування інноваційної діяльності (у 2012 році – 2,2 %). По 12 підприємств отримали кошти вітчизняних та іноземних інвесторів, частка яких становила 1,3 % і 13,1 % відповідно (1,3 % і 8,7 %); 55 підприємств скористалося кредитними коштами, їхня частка значно скоротилася і склала 6,6 % (21,0%) [4].

У 2014 році на інновації промислові підприємства витратили 7,7 млрд. грн., у тому числі на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 66,5 % загального обсягу інноваційних витрат, на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки – 22,8 %, на придбання інших зовнішніх знань (нових технологій) – 0,6 %, інші витрати – 10,1 % [5]. У 2014 році основне джерело фінансування – це також власні кошти підприємств – 6540,3 млн. грн. (86,0 % загального обсягу). Обсяг коштів державного і місцевих бюджетів становив 349,8 млн. грн. (4,6 %), вітчизняних та іноземних інвесторів – 146,9 млн. грн. (1,9 %), кредитів – 561,1 млн. грн. (7,3 %) [5]. Це декілька відрізняється від загальної структури джерел фінансування капітальних інвестицій, в якій 71,5 % – власні кошти підприємств, 8,8 % – кредити банків та позики, 0,7 % та 2,6 % – кошти державного та місцевих бюджетів, відповідно, 2,7 % – кошти іноземних інвесторів [6].

Таким чином, одним з основних завдань розвитку сучасної економіки є збільшення обсягу інвестиційного забезпечення функціонування інноваційних структур задля формування сприятливих умов економічного зростання. При цьому наряду з завданням підвищення обсягу інноваційного інвестування підприємств актуальним залишається завдання оптимізації структури інвестиційних ресурсів, а саме розширення обсягів довгострокового кредитування діяльності інноваційних структур, у тому числі за рахунок пільгових державних кредитів; активне залучення коштів приватних інвесторів, у тому числі іноземного інвестиційного капіталу; надання державних гарантій іноземним інвесторам; подальший розвиток фінансової та інвестиційної інфраструктури.

1. *Про інноваційну діяльність / Закон України № 40-IV від 4 липня 2002 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T020040.html.*
2. *Барановська С.П. Інноваційні структури у національній економіці / С.П. Барановська // Менеджмент та підприємництво України: етапи становлення і проблеми розвитку. – Л. : Вид-во Нац. ун-т "Львів. політехніка", 2007. – С. 237-244.*
3. *Інноваційний розвиток регіонів: питання теорії та практики : монографія / В.П. Соловійов, Г.І. Кореняко, В.М. Головатюк. – К. : Фенікс, 2008. – 224 с.*
4. *Наукова та інноваційна діяльність в Україні : статистичний збірник / відп. за вип. О.О. Кармазіна. – К., 2014. – 314 с.*
5. *Інноваційна діяльність промислових підприємств України у 2014 році : експрес-випуск від 14.04.2015 року № 97/0/05.Звн-15 / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ukrstat.gov.ua*
6. *Капітальні інвестиції в Україні за січень-грудень 2014 року : експрес-випуск від 24.02.2015 року № 88/0/03.4вн-15 / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ukrstat.gov.ua*

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Феєр О.В., 2015

Розбудова України вимагає розвитку всієї економіки в цілому і в розрізі окремих галузей, підприємств. Основними чинниками, які гальмують розвиток господарського комплексу України можна назвати такі:

- нерозвиненість ринкової інфраструктури;
- низький рівень адаптації підприємств до ринкових умов господарювання;
- моральне та фізичне зношення наявних основних фондів;
- недостатня кількість висококваліфікованих кадрів та інше.

Кон'юнктурні зміни, які відбуваються на ринку товарів і послуг ставлять нові вимоги для їх учасників. Ефективно організована діяльність підприємств може забезпечити повноцінне їх функціонування в ринковому середовищі. Мова повинна йти про використання принципів гнучкості виробництва, його адаптації до змін зовнішнього середовища, розширення інноваційної діяльності. Слід зазначити, що впровадження нових продуктів та технологічних процесів, придбання нових технологій, ноу-хау є важливою складовою та дієвим інструментом економічної політики кожного підприємства.

Тому, для інтенсивного розвитку підприємств необхідно модернізувати та технічно переоснастити більшість підприємств; впровадити новітні ефективні технології; структурувати організаційно-економічний потенціал підприємства; реалізувати науково-технічний потенціал підприємств.

Основою розвитку українських підприємств повинно стати створення конкурентоспроможної продукції з інноваційним наповненням, яку можна було б реалізувати на внутрішньому і зовнішньому ринку.

Забезпечити випереджальний розвиток економіки України та підвищити її ефективність можливо за умови залучення значних обсягів національних та іноземних інвестицій, шляхом спрямування їх на модернізацію виробництва та впровадження новітніх технологій. Відповідно, необхідно створити належні умови для інвесторів, які можуть і хочуть вкладати в український бізнес, отримувати відповідні прибутки. В той же час цілеспрямоване використання інвестицій зможе забезпечити досягнення бажаного, очікуваного ефекту у їх споживачів.

Необхідно усвідомлювати, що залучений капітал не є основним шляхом покращення економічного стану України, але має ряд переваг, серед яких можна назвати такі:

- ефективний засіб для стабільного національного розвитку країни;
- зменшує відсталість економічного розвитку;
- сприяє формуванню інноваційного шляху розвитку економічної системи;
- можливість інтегрувати в світову фінансову систему.

У сучасних умовах господарювання інвестиції необхідно розглядати як один із засобів подолання економічної кризи, який може сприяти досягненню реальних структурних зрушень у національному господарстві, технічне переозброєння його секторів, підвищення якісних показників господарської діяльності підприємств, регіонів, галузей, країни і як наслідок життєвого рівня населення. Інвестиції сприятимуть забезпеченню збільшення частки інноваційної продукції в загальному обсязі виробництва; розробці нових методів організування виробництва; реструктуризації виробничих процесів; підвищенні ступеня автоматизації виробництва; перехід на новий організаційний рівень виробництва; підвищенні конкуренції товарів; наукове організування праці працівників; впровадженні маркетингових інновацій; введенні методів логістики у ланцюжки збуту; удосконаленні методів управління персоналом.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

©Фоменко А.В., 2015

В сучасних складних умовах розвитку постіндустріального суспільства особливим чином загострюється проблема проведення ефективної та об'єктивної оцінки діяльності підприємства з позиції реалізації його стратегічних цілей та завдань. Окремий інтерес викликає питання впровадження інноваційних методів оцінки та стратегічного аналізу, що зумовлено значною мінливістю зовнішнього середовища та стрімким розвитком постіндустріального суспільства на тернах діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання.

Огляд і аналіз літературних джерел дозволяє стверджувати, що більшість праць на інноваційну тематику містять результати досліджень впливу факторів на ефективність інноваційної діяльності, проте дослідження, присвячені виключно впливу факторів на вибір та впровадження інноваційних методів аналізу та оцінки мають недостатньо глибокі науково обґрунтовані результати.

Доцільно зауважити, що метод стратегічного аналізу, як й інших прикладних економічних дисциплін, базується на певній сукупності загальнонаукових і власних (прикладних) методичних прийомів, які потребують постійного удосконалення та систематичного оновлення у відповідь на стрімкість впровадження інноваційних змін на підприємстві на окремих галузях економіки.

У процесі проведення стратегічного аналізу виникає необхідність застосування різних прикладних прийомів, які залежно від об'єктів дослідження можна об'єднати у 7 груп:

- 1) стратегічний аналіз макрооточення підприємства;
- 2) стратегічний аналіз безпосереднього оточення (галузі і конкуренції);
- 3) стратегічний аналіз організації;
- 4) стратегічний аналіз продукту;
- 5) стратегічний фінансовий аналіз;
- 6) стратегічний інвестиційний аналіз;
- 7) аналіз стратегії та прийняття стратегічних рішень.

Існуючий методичний апарат виявлення світових та вітчизняних тенденцій розвитку науки і техніки у напрямку відбору інноваційних методів стратегічного аналізу діяльності підприємства, які слід прийняти до уваги з позиції впровадження, дає змогу зосередити увагу на таких підходах:

1. Підхід на основі результатів структурно-морфологічного аналізу, який спрямований на фіксацію появи принципово нових розробок (ідей, технічних рішень і т.п.), що дозволяє обґрунтовано формувати методичний апарат стратегічного аналізу з позиції інноваційності.

2. Підхід на основі визначення характеристик публікаційної активності, який дає можливість пропонувати коректні рекомендації з формування шляху впровадження інноваційних методів з позиції вчених-економістів.

3. Підхід, що базується на виявленні патентів-аналогів.

Його суть полягає в тому, що фірми патентують за кордоном тільки ті ідеї, які мають практичну значимість, тому, виявляючи напрямки, в яких потужність патентів-аналогів зростає швидше, вдається тим самим встановлювати спрямованість діяльності провідних фірм в розвитку інноваційного потенціалу.

Доречно зауважити, що виділення зазначених підходів підкреслює значимість обґрунтування факторів впливу на ефективність впровадження інноваційних методів стратегічного аналізу на вітчизняних підприємствах.

В економічній енциклопедії фактор розглядають як істотне об'єктивне причинне явище або процес у виробництві, під впливом якого змінюється рівень його ефективності [1].

На думку деяких авторів фактори впливу на перебіг та результат стратегічного аналізу поєднуються в декілька груп [2-5]:

- законодавчі – формують правову основу інноваційного розвитку підприємств в Україні на основі системи законних та підзаконних актів, вони визначають механізми здійснення інноваційної діяльності, розвитку і поширення інновацій, проведення реформ промисловості із застосуванням інновацій у виробництві та управлінні тощо.

Політичні фактори здійснюють вплив на конкурентне середовище промисловості, впливають на політичні погляди людей, які знаходять своє вираження у діяльності та прийнятті управлінських рішень щодо інноваційного розвитку промисловості.

- організаційно-управлінські – здійснюють вплив через інституційно-управлінські та інституційно-організаційні зміни в інноваційній сфері. Управлінські фактори характеризують структуру та ефективність системи управління промисловістю та інноваційною діяльністю промислових підприємств.

- фінансово-економічні – визначають особливості здійснення інноваційної діяльності підприємств з позицій грошово-кредитних, бюджетно-податкових, амортизаційних важелів інноваційного розвитку. До таких варто віднести податкові пільги для підприємств; банківське кредитування; страхування інноваційних ризиків; функціонування фінансово-промислових груп.

- техніко-технологічні – здійснюють вплив на технічні та технологічні сторони інноваційної діяльності промислових підприємств.

- соціальні – відділяють вплив соціальних наслідків інноваційного розвитку.

Дані фактори впливають, з одного боку, на ринок робочої сили, на споживачів інноваційної промислової продукції та попит на неї, умови праці, що призводять до інноваційного розвитку промисловості, з іншого - на зняття соціальної напруги в суспільстві.

- екологічні – визначають вплив інноваційних продуктів на довкілля в процесі інноваційної діяльності підприємств.

- гуманітарні – впливають на інноваційний розвиток через ступінь освіченості населення, рівень знань і науки в країні;

- інформаційні – визначають особливості інноваційного розвитку підприємств на основі використання інформаційних ресурсів. Група інформаційних факторів включає відомості про інноваційні розробки, інформацію про інвестиційні та інноваційні програми і проекти.

З огляду на вищезазначене, необхідно відзначити, що стратегічний аналіз шляхом використання інноваційного методичного апарату на підприємстві повинен бути спрямований на виявлення і вивчення факторів, що впливають на формування, розвиток і реалізацію інноваційного потенціалу підприємства з метою визначення ступеня використання інноваційних можливостей і на цій основі зробити висновок про рівень всебічного адаптивного розвитку підприємства.

1. *Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 3 / відп. ред. С.В. Мочерний. – К.: Академія, 2002. – 952 с.*

2. *Кузьмін, О. Фактори інноваційного розвитку підприємств / О. Кузьмін, Т. Кужда. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11391.*

3. *Джеппарова, З.Р. Системноутворюючі фактори інноваційного розвитку / З.Р. Джеппарова // Проблеми матеріальної культури – економічні науки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.194.44.242.244/portal/soc_gum/KNP/177/knp177_67-69.pdf.*

4. *Прохорова В.В. Економічний розвиток підприємства: теоретико-методологічний аспект : монографія / В.В. Прохорова. – Харків : Вид-во УкрДАЗТ, 2010. – 523 с*

5. *Швед Т.В. До питання про сутність розвитку підприємства / Т.В. Швед. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12606/1/Shved.pdf>.*

ПОРОДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗМІЩЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

© Франів І.А., 2015

Розміщення продуктивних сил – динамічний процес, тісно взаємозв’язаний з природними, економічними та соціальними умовами економічних районів та всієї країни, а також зумовлений особливостями територіального поділу праці, який склався історично. Основним структурним інструментом продуктивних сил є трудовий потенціал України, соціально-економічні проблеми її населення та рівня його життя. Основи ефективної діяльності господарства певної території або підприємства закладаються ще на етапі проектування просторової їх локалізації. Оптимальне розміщення підприємства щодо сировинних і трудових ресурсів, районів збуту продукції означає максимальне зниження витрат на виробництво продукції, що з рештою зумовлює економію затрат суспільної праці, низьку собівартість продукції у виробника. Отже, раціональне розміщення продуктивних сил є одним з найважливіших чинників зростання економічної потужності України.

Предметом науки є просторова організація продуктивних сил, вивчення якої здійснюється на різних рівнях: населений пункт, низовий адміністративний район; область чи автономна республіка; економічний район; країна в цілому.

Сучасне розміщення продуктивних сил певною мірою є результатом територіального поділу праці, зумовленого економічними, соціальними, природними й національно-історичними особливостями окремих районів та їх географічним положенням.

Теорія розміщення продуктивних сил потребує всебічного врахування інтересів суспільства, які в цілому так і його членів, зокрема збереження навколишнього середовища і природних ресурсів.

Економічна наука почала ефективно досліджувати питання розміщення продуктивних сил наприкінці XIX століття. Теорія розміщення продуктивних сил як такої на той час не було. Однак розвиток економічної науки відбувся не тільки завдяки аналізу і узагальненню, а й через створення основ ринкової теорії розміщення виробництва.

Сучасні еволюційні процеси в країнах колишнього соціалістичного табору довели теоретичну й методологічну неспроможність визначальної ролі способу виробництва і його економічних законів у розміщенні продуктивних сил. Командно-бюрократичні методи управління економікою, у тому числі розміщення продуктивних сил зумовили регрес у розвитку теорії розміщення (оскільки наука лише обґрунтовувала вольові рішення у галузі розміщення виробництва). Засновники теорії розміщення виробництва А. Вебер і У. Тюнен фактично вперше довели, що саме розміщення окремого підприємства може забезпечити, при однакових умовах індивідуальному власникові найбільший прибуток. Слід зауважити, що наприкінці XIX ст. і на початку XX ст. проблема розміщення виробництва обмежувалася “теорією стандарту”, суть якої полягає у виборі оптимального для окремого власника місця розміщення окремого підприємства.

З погляду методології проблема розміщення продуктивних сил невід’ємна від їх раціональної територіальної організації, основами якої є економічне районування, яке ґрунтується на галузево-територіальному поділі, що виявляється у виробничій спеціалізації економічних районів.

Будь-яка господарська діяльність – виробнича, постачальницько-збутова (посередницька) чи фінансова потребує залучення великої кількості різноманітних ресурсів – матеріальних, трудових, технічних, фінансових. Для організації діяльності необхідна земельна ділянка, на якій буде розташоване підприємство, матеріали, будівельні машини та механізми, робоча сила для його спорудження, обладнання, яке буде змонтоване на цьому підприємстві, тощо. За наявності будівель та споруд, в яких здійснюватиметься господарська діяльність (власних чи орендованих) відпаде потреба в земельній ділянці, проте може виникнути потреба у матеріальних і трудових ресурсах для переобладнання цих об’єктів, фінансових ресурсах для сплати орендних платежів.

Пізніше, вже коли господарська діяльність буде організована, виникне постійна необхідність у

ресурсах для відповідного виробництва продукції, надання послуг чи виконання робіт: сировині та матеріалах; комплектуючих виробів і напівфабрикатах; паливі та енергії на технологічні та інші цілі; трудових ресурсах тощо.

У [1] вважають, що витрати на ресурси для організації господарської діяльності носять назву одноразових, а витрати на ресурси для виробництва продукції – поточних витрат. Оскільки ресурси для організації господарської діяльності використовуються протягом тривалого періоду часу (на відміну від ресурсів для виробництва продукції, які використовуються в ході одного технологічного процесу), то при розрахунку вартості виробництва продукції одноразові витрати слід розподілити на відповідний строк. Тому вартість виробництва продукції (B) має визначатися за формулою:

$$B = E_n * K + A + C_p$$

де, B – вартість виробництва продукції; E_n – норма прибутку у сфері виробництва відповідного виду продукції (або процент плати за банківський кредит); $E_n * K$ – річна величина втраченої вигоди (або річна величина плати за банківський кредит); C – собівартість виробництва продукції; A_p – річна величина амортизації; K – капіталовкладення у виробництво продукції.

Якщо на карті, поряд із місцями можливої дислокації підприємств із виробництва того чи іншого виду аналогічної продукції, вказати очікувані значення питомих витрат на її випуск, ми отримаємо досить несподіваний результат: відмінність у величині цих витрат у залежності від виду продукції (навіть при застосуванні оптимальної для даного місця технології її випуску) становитиме від 20-30 % аж до декількох сотень разів, як для одноразових (капіталовкладень), так і поточних (експлуатаційних) витрат. Подібна відмінність у питомих витратах на виробництво аналогічної продукції в різних місцях носить назву територіальної диференціації витрат виробництва (ТДВВ). ТДВВ існує практично для всіх видів продукції, але є абсолютно різучі випадки територіальної відмінності у реальних, а не лише очікуваних витратах на виробництво аналогічної продукції [2, с. 763-765].

Причиною ТДВВ є територіальна диференціація витрат, пов'язаних із ресурсами (ТДВР), необхідними для виробництва продукції у певному місці, протягом певного відрізка часу й у необхідних обсягах. У свою чергу, ТДВР є наслідком: територіальної диференціації цін на ресурси; територіальної диференціації потреби у ресурсах на одиницю продукції; територіальної диференціації якості ресурсів, що зумовлює диференціацію витрат при їх застосуванні.

Територіальні відмінності умов виробництва зумовлюють відмінності у витратах на випуск одного й цього ж виду продукції. ТДВВ є необхідною умовою виникнення проблеми розміщення, - необхідною, але не достатньою. Адже витрати виробництва аналогічної продукції у межах різних територій можуть суттєво відрізнятись, але при значному “опору відстані” (основними характеристиками якого є технічна можливість, вартість, надійність і швидкість транспортування) це не зможе призвести до виникнення проблеми розташування - підприємства дислокуватимуться в населених пунктах, де існуватиме попит на їх продукцію, або населений пункт виникатиме на територіях з низькими витратами виробництва. У кожному з цих випадків місце дислокації підприємства співпадатиме з місцем споживання його продукції.

1. *Територіальна диференціація витрат виробництва: поняття та причини існування [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tereveni.org/topic/5088/>*

2. *Маркетинговий менеджмент: навч. посібн. / за ред. І.М. Комарницького. – Львів: Апіорі, 2007. – 1032с.*

ЗАХИСТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

©Хома І.Б., Граціян О.В., 2015

У статті 418 Цивільного кодексу України вказано, що право інтелектуальної власності – це непорушне право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об’єкт права інтелектуальної власності [1]. Від ефективності державного захисту права інтелектуальної власності залежить чи будуть наукові розробки в повній мірі використаними у виробничих процесах. На жаль, сучасний захист такого права в Україні вимагає суттєвих доопрацювань, що пов’язано із недосконалістю законодавства у даній галузі та недооцінкою майбутніх винаходів з боку як і самих винахідників, так і потенційно зацікавлених осіб. Такий стан речей є вкрай невтішним, оскільки із захистом права власності нерозривно пов’язана інноваційна діяльність, об’єктом якої є нові знання та інтелектуальні продукти. Їх фактична відсутність, як результат малоефективної державної інноваційної політики, сприяє перешкоджанню раціоналізації виробництва та процесів управління функціонуванням підприємницьких структур [5, с. 112]. Саме тому актуальним в даному плані є розроблення ефективного механізму, котрий би забезпечив захист об’єктів інтелектуальної власності, зокрема наукового відкриття.

З того часу, як Україна набула незалежності, на законодавчому рівні пропонувались різні нормативні акти, які в основному були створеними на основі міжнародних правових актів, що не завжди повною мірою відображали українські реалії. У вітчизняній практиці переважають дві форми захисту прав інтелектуальної власності: юрисдикційна та неюрисдикційна. Юрисдикційна форма передбачає судовий та адміністративний порядок захисту, а неюрисдикційна – захист права на інтелектуальну власність самостійно, не застосовуючи при цьому компетенцію органів, котрі регулюють цю сферу [2, с. 219]. Саме неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності в останні роки набула широкого використання, оскільки багато науковців зробили висновок, що ні суспільство, ні законодавець не виробили такого ефективного механізму від правопорушень і не зможуть здійснювати оперативну й адекватну охорону прав і законних інтересів особи у всіх випадках. Попри те, що даний підхід забезпечує громадянам можливість самотужки відстоювати свої інтереси існує й ряд недоліків самозахисту, наприклад, відсутність меж такого захисту, його загальність, односторонність дій, часте протиріччя нормам і законам [4, с. 33]. Що ж стосується юридичної системи захисту, то для її повноцінного функціонування необхідна ефективна судова система. Вирішенням цієї проблеми може стати створення спеціального судового органу, виключними функціями якого б став розгляд справ, пов’язаних із питанням захисту права інтелектуальної власності.

Ще однією проблемою є незавершеність структури формування державної системи охорони об’єктів інтелектуальної власності. Це означає, що у державі фактично немає фахівців з маркетингу інтелектуальної власності, а також комплексної державної системи навчання, підготовки і підвищення кваліфікації фахівців з питань охорони інтелектуальної власності [3, с. 24]. Виконавчим органом, який провадить державну політику у досліджуваній сфері є Державна служба інтелектуальної власності, яка для проведення маркетингових досліджень ринку, а також професійного навчання майбутніх спеціалістів галузі потребує значних коштів. Відсутність такого фінансування сприяє тому, що галузь інноваційного розвитку, яка на пряму пов’язана з інтелектуальною діяльністю в країні, перебуває в депресивному стані.

Проблему кадрового забезпечення сфери управління інтелектуальною власністю мало б вирішити «Типове положення про структурний підрозділ з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, Національної та галузевих академій наук», яким передбачалось створення при центральних органах виконавчої влади спеціальних підрозділів, котрі б сприяли забезпеченню виконання функцій, пов’язаних із розробленням технологій та їхніх складових частин, набуттям, ліцензуванням і захистом прав інтелектуальної власності

на них, трансфером і використанням нових технологій [7]. Проте на практиці реалізувати зазначене положення не вдалось через те, що в державі практично не існує ринку інтелектуальної власності як виокремленої інституції.

Важливою передумовою для ефективного захисту будь-якого права власності є обізнаність суспільства щодо питань захисту та охорони такого права. Це один з чинників, який здатний впливати на економічний розвиток держави, а також на її міжнародний імідж. Дане питання є доволі актуальним, оскільки на державному рівні не проводяться заходи, які б належним чином інформували громадськість про те, які дії належать до правопорушень у сфері використання об'єктів права інтелектуальної власності. Адже людина, котра володіє таким об'єктом, може монополювати правила його експлуатації [3, с. 24].

Порушення права інтелектуальної власності веде до вчинення шкоди майновим і особистим немайновим інтересам особи, котра є власником досліджуваного права. Внаслідок протиправних дій правопорушник може бути притягнутий до цивільно-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності відповідно до чинного законодавства України [6, с. 248]. Проблемним в даному аспекті є питання щодо вартісного визначення шкоди майна, що заподіяна власнику інтелектуального права, так як важко оцінити, особливо в передексплуатаційній фазі, яким буде матеріальний результат використання аналізованого виду власності.

Як підсумок, можна зазначити, що стратегічним орієнтиром розвитку державної інноваційної діяльності є підвищення рівня захисту об'єктів права інтелектуальної власності, тобто певних інформаційних або виробничих ресурсів, використання яких має спричинити очікуваний результат. Основними заходами, які сприятимуть досягненню цієї мети є цілеспрямована підготовка кадрів для даної галузі, збільшення фінансування захисту інтелектуальної власності та підвищення правої культури суспільства, а також розробка різного роду стимулів для створення об'єктів права інтелектуальної власності. Усі наведені заходи мають проводитись комплексно з метою забезпечення їх ефективності.

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15.

2. Гончарова А.В. Проблемні питання захисту права на наукове відкриття в умовах науково-технічного прогресу в Україні / А.В. Гончарова, А.Д. Мотрюк // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 1. – С. 218-221.

3. Отлейкіна П.В. Проблеми захисту інтелектуальної власності в Україні / П.В. Отлейкіна // Управління розвитком: збірник наукових робіт Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. – 2013. – № 19(159). – С.20-24.

4. Параниця С.П. Самозахист як самостійне суб'єктивне право особи / С.П. Параниця // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С.33-36.

5. Романчик Т.В. Аналіз стану інноваційної активності економіки України / Т.В. Романчик // Бізнесінформ. – 2014. – № 5. – С. 111-115.

2. Рудник Т.В. Відповідальність за порушення авторського права / Т.В. Рудник // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 2. – С. 248-251.

3. Державна служба інтелектуальної власності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: sips.gov.ua/ua/plans_reports.html.

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПІДТРИМКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

© Чередниченко В.А., 2015

Якщо фірма хоче зберегти свою конкурентоздатність, то розробка нових продуктів – це природна і необхідна реакція на зміну потреб клієнтів і ринкової ситуації. Тому не дивно, що проблеми управління продуктовими інноваціями на протязі довгого часу є актуальними і знаходяться у полі зору таких видатних світових та вітчизняних дослідників як Ф.Котлер, Ж.-Ж.Ламбен, Р.Г.Куперт, М. Портер, Ф. Уебстер, Р.Уотермен, Л.Л.Антонюк, Л.В.Балабанова, М.И.Белявцев, А.В.Войчук, В.М.Щербань, С.М.Ілляшенко, В.Я.Кардаш, Н.В.Кузнєцова, Є.І.Нагорний, В.Е.Николайчук, Л.В.Новошинська, А.Ф.Павленко, В.С.Решетнікова, А.О.Савчук, І.Л.Старостіна, О.С.Телетов та ін., які досліджували окремі теоретичні аспекти розроблення та комерціалізації нових продуктів.

Продуктова стратегія – це найгнучкіша і найдинамічніша сфера стратегічного планування. Динамічну і мінливу природу продуктової стратегії не слід розглядати як випадкову або пасивну реакцію на вимоги ринку. Провал нового продукту може бути викликаний відсутністю ретельного довгострокового планування продукту, так само як і консервація товарної лінії і відсутністю гнучкої й динамічної реакції на зміну вимог ринку та дії конкурентів.

Розробка і виведення на ринок нового товару обумовлені наступними чинниками:

необхідністю захистити компанію від наслідків неминучого процесу концептуального старіння існуючих товарів через конкуренцією або моральний знос. Зниження рентабельності товарів, що випускаються, може бути компенсоване в довгостроковому періоді тільки за рахунок введення нового товару, який мав би попит у споживача. Відтак, введення нового товару в асортимент потрібне для захисту вже вкладених в компанію коштів;

необхідністю розширювати виробництво швидшими темпами, ніж це можливо при вузькому асортименті товарів;

необхідністю розподіляти комерційний ризик на ширший спектр товарів, зменшувати вплив конкуренції на окрему сферу діяльності компанії;

необхідністю забезпечити збільшення загальної рентабельності компанії, яка оцінюється відношенням прибутку до вкладеного капіталу, шляхом збереження і збільшення конкурентоспроможності, раціональнішого використання відходів виробництва, повнішого використання виробничих потужностей і можливостей персоналу і, як наслідок, більше рівномірного розподілу деяких накладних витрат, зменшення сезонних і циклічних коливань в обсягах виробництва і збуту [1, 2].

Планування нових товарів передбачає координацію цілої низки взаємопов'язаних видів діяльності: науково-технічних досліджень і розробок, досліджень ринку, організації руху товару, стимулювання збуту і реклами. Максимальна ефективність досягається за рахунок оптимізації всієї сукупності складових частин, а не кожного елемента окремо. Якщо відповідальність за різні елементи інноваційного проекту із запровадження нового продукту буде покладена на вузькоспеціалізовані підрозділи, виникне небезпека того, що кожне з них розглядатиме свою власну діяльність як найбільш важливу, як таку що передбачає наявність права використання ресурсів компанії у першу чергу.

Економічний аналіз інноваційних ідей може бути здійснений у такому порядку.

1. Прогноз витрат, пов'язаних з розробкою продукту, виводом його на ринок і продажем. Цей прогноз пов'язаний з ризиком, оскільки для аналізу необхідно знати ситуацію на ринку, час і місце продажу продукту, відношення споживачів до продукту.

2. Оцінка обсягу реалізації (обороту, виторгу). Якість цього прогнозу залежить від того, наскільки точно вдасться оцінити динаміку ринку, досягну частку ринку, ціну, прийнятну для потенційних покупців.

3. Прогноз прибутку. Якщо ми знаємо для певного періоду часу прогнозовані дані про доходи та витрати, то можна спрогнозувати й прибуток. У будь-якому випадку необхідно розглядати кілька періодів, оскільки, як показує модель життєвого циклу продукту, перші періоди можуть виявитися зовсім нетиповими з огляду отримання прибутку у подальшій перспективі.

4. Урахування невизначеності. Для кожної ситуації рекомендується розробляти оптимістичні, помірні і песимістичні прогнози. Інший варіант урахування невизначеності полягає в корекції цільових величин за допомогою коефіцієнтів, що виражають міру їх вірогідності [2, 3, 4].

Розроблювачі нових продуктів у першу чергу повинні вивчати технологічні, економічні й інші характеристики насамперед підприємств-суперноваторів і новаторів, оскільки саме вони відгукуються на новинки в першу чергу. Зробити це, як правило, надзвичайно складно, тому що одні і ті компанії можуть поводитися по-різному щодо різних технічних рішень. Стосовно одних товарів вони можуть поводитися як новатори, а по відношенню до інших, у той же час, як консерватори.

Незатребуваність товарних інновацій – поширене явище в ринковій економіці. Основні ризики незатребуваності нових товарів можуть бути обумовлені такими причинами:

динамікою зміни споживчих уподобань (яка вірогідність того, що до моменту зустрічі цього продукту із споживачем сукупна користь, закладена в ньому, повністю відповідатиме системі цінностей споживача);

невідповідністю вартісних оцінок товарів споживачами (яка вірогідність того, що наші уявлення про якість, ціну і умови продажу повністю співпадуть з уявленнями споживача);

науково-технічним прогресом (яка вірогідність того, що капіталовкладення в розробку, виробництво і реалізацію певного продукту дадуть очікувану віддачу до того, як на ринку з'явиться технологічно новий продукт, який зуміє його витіснити);

дією конкурентних сил на певному ринку (яка вірогідність того, що наш товар виявиться більш прийнятним для споживачів, ніж аналоги конкурентів);

купівельною невпевненістю (яка вірогідність того, що нам вдасться здолати невпевненість (скепсис) споживача з приводу пропонованого нами товару).

Таким чином, обґрунтоване і коректне застосування передових методів інноваційного маркетингу дозволяє проектувати і виробляти конкурентоздатні, ринково адекватні інноваційні товари, що забезпечують одержання високого прибутку товаровиробниками.

1. Уэбстер Ф. Основы промышленного маркетинга /– М.: Издательский Дом Гребенникова, 2005. – 416 с.

2. Ламбен Жан-Жак. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива. / Пер. с франц. – М.: Наука, 1996. – 589 с.

3. Ілляшенко С.М. Товарна інноваційна політика: підручник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 281 с.

4. Телетов О.С. Тестування нової продукції в системі маркетингу промислового підприємства // Вісник СумДУ «Серія економіка». – 2008. - №2. С.150-158.

5. Нагорний Є.І. Теоретичні засади маркетингового тестування товарної інновації на етапах інноваційного циклу // Механізм регулювання економіки. – 2008. – № 4. Том 1. – С.47-56.

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

© Чухрасва Н.М., 2015

Інноваційний розвиток підприємства залежить від факторів інтрагенної та екстрагенної, по відношенню до менеджменту, природи. І, як засвідчує аналіз наукового доробку з проблематики інновацій, екстрагенні фактори для забезпечення інноваційного розвитку підприємства часто є вирішальними: прийняття необхідних законодавчих актів, що стимулюють інвестування в інновації, пряме бюджетне фінансування пріоритетних інноваційних проєктів, фінансова підтримка сектору НДДКР, створення центрів трансферу технологій тощо. Саме цей факт є причиною посиленої уваги до проблеми інноваційного розвитку підприємств з позиції макроекономіки та державного регулювання.

І, як наслідок, розглядаючи проблему забезпечення інноваційного розвитку з позиції підприємства, науковці по-різному визначають місце менеджменту підприємства в інноваційному процесі.

Аналіз наукових джерел засвідчує існування переліку термінів, застосовуваних для обґрунтування здатності підприємства до інноваційного розвитку, в тому числі такі, як «інноваційний потенціал», «потенціал інноваційного розвитку», «науково-технічний потенціал організації», «потенціал інновацій», «ресурсне забезпечення інноваційної діяльності», «інфраструктурне забезпечення інновацій», «інформаційне забезпечення інноваційного розвитку» і «креативний потенціал». Виявлено, що інноваційний потенціал часто ототожнюють з сукупністю ресурсів підприємства, придатних для використання в цілях його інноваційного розвитку. На такій позиції стоїть С.В.Юрін [6], який протиставляє інноваційному потенціалу як вже накопиченим (внутрішнім) ресурсам іншу категорію – «ресурсне забезпечення інноваційного розвитку», під яким розуміється сукупна потреба в ресурсах незалежно від факту наявності їх у підприємства. Дослідник наголошує на перевагах використання терміну «забезпечення», оскільки в процесі інноваційного розвитку підприємству доцільно орієнтуватись на поставлені визначені та обґрунтовані інноваційні цілі і формувати для їх досягнення систему необхідних ресурсів, а не обмежуватись накопиченим потенціалом.

За результатами аналізу сучасних наукових досліджень сформовано такі підходи до розуміння ресурсного забезпечення інноваційного розвитку підприємства:

- *Фінансовий*. Прибічники даного підходу ототожнюють ресурсне забезпечення з фінансовим. Так, зокрема, російський дослідник В. В. Платонов [3] під ресурсним забезпеченням інноваційних проєктів розуміє використання тієї або іншої форми фінансування: венчурного, бюджетного, банківських кредитів, внутрішніх фінансових ресурсів корпорацій та ін. Вважається, що інвестиційні механізми інвестування як свій складовий елемент включають трансформацію фінансових ресурсів у реальні ресурси. Наукові пошуки в рамках цього підходу спрямовані здебільшого на вирішення специфічних форм фінансування інновацій, визначення умов їх найкращого застосування, оцінювання ефективності інвестування в інновації та аналіз ризиків венчурних інвесторів;

- *Підприємницький*. Ресурсне забезпечення розглядається у нерозривній єдності з організаційними формами впровадження інновацій, яких виділяють дві: внутрішнє (внутрішньофірмове) підприємництво і зовнішнє підприємництво (зовнішній венчур, спін-оф) [10]. Підприємницький підхід акцентує увагу на організаційних механізмах, що забезпечують генерування інноваційних ідей, їх ефективний скринінг та прискорену реалізацію. В контексті підприємницького погляду на ресурсне забезпечення інноваційного розвитку види, джерела, обсяги використовуваних ресурсів є похідними від організаційної форми впровадження інновацій. При цьому надзвичайно важливою є роль лідера-підприємця: його талант, вміння об'єднати інноваторів-однодумців в єдину команду.

В роботах Дж.Тіммонса та С.Спінеллі [15] досліджуються сучасні інноваційні старт-апи і відзначається першочерговість формування такого ресурсу, як підприємницька команда, і відносно меншу важливість фінансового забезпечення.

- *Інформаційний*. Ресурсне забезпечення діяльності сучасних підприємств взагалі та їх інноваційного розвитку, зокрема, є надзвичайно складним і включає визначення потреби в різних видах ресурсів, планування їх надходження на підприємство, облік складських запасів, гнучке корегування ресурсних

потреб з огляду на зміну ринкової кон'юнктури та контрактних обсягів замовлень, моніторинг ринкової пропозиції ресурсів та цін на них тощо. Тому розробляються сучасні інформаційні системи автоматизації процесів ресурсного забезпечення підприємства – системи ERP⁸, що функціонально доповнюються CRM і PLM програмними пакетами (сфера застосування CRM-систем окреслюється рамками зовнішніх взаємин і фронту-офісу підприємства, і PLM — інтелектуальною власністю). Сьогодні питання видів, форм, ієрархій і класифікацій ресурсів посилено дискутуються саме в рамках інформаційного підходу з метою більш точного визначення об'єктів менеджменту та обліку і послідуочого вдосконалення управління підприємством на основі автоматизованих (комп'ютеризованих) інформаційних систем;

- *Знаннєвий*. Здатність до інноваційного розвитку обумовлюється найважливішим ресурсом – знаннями, які, в свою чергу, можуть бути як неформалізованими, так і формалізованими у результатах фундаментальних і прикладних досліджень, а також мати певну матеріальну форму та ринкову вартість у вигляді патентів та ліцензій. Прибічники даного наукового підходу вбачають у знаннях своєрідний метаресурс інноваційної діяльності, базисну умову, що надає розвитку підприємства характеристики інноваційності. Важлива, в плані ресурсного забезпечення, особливість полягає в тому, що інноваційна діяльність підприємства сама генерує знаннєві ресурси, які є необхідною складовою процесу її відтворення. Акцент на ендогенні ресурси розвитку підприємства прослідковується у працях послідовників ресурсного підходу в теорії стратегічного управління [16, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 4].

Погляди на ресурсне забезпечення інноваційного розвитку як на процес, що охоплює певні етапи і передбачає реалізацію управлінських функцій на рівні прикладних процедур, в працях різних дослідників є змістовно подібними. Як правило, виділяються етапи оцінювання ресурсних потреб, визначення джерел надходження необхідних ресурсів і послідуочого контролю за процесом їх використання [1]. Так М.А.Французова [2] розуміє ресурсне забезпечення діяльності організації як комплексний процес мобілізації, накопичення, розподілу ресурсів, а також здійснення планування, контролю, моніторингу і інших процедур, спрямованих на ефективне і раціональне використання ресурсів і зниження ризиків в діяльності організації. Д.А.Шевчук [5] виділяє такі процеси ресурсного забезпечення: визначення ресурсних потреб, мобілізація ресурсів (передбачає оцінку і закріплення джерел надходження капіталу), складання і виконання бюджету, який може стосуватися не лише грошових коштів, але і запасів, основних фондів, продажу продукції тощо.

На нашу думку, важливо звернути увагу на процес трансформації форм ресурсів для забезпечення інноваційного розвитку у відповідності з пріоритетністю фінансової, матеріальної та нематеріальної форми ресурсів на різних етапах інноваційного процесу. Механізм ресурсної трансформації відбувається в рамках інноваційного потенціалу, який являє собою систему ресурсів інноваційного розвитку, що взаємодіють між собою. Відповідно, такий процес, як формування інноваційного потенціалу, має бути іманентною складовою ресурсного забезпечення інноваційного розвитку.

Висновки. Вивчення, систематизація та узагальнення досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених щодо ресурсного забезпечення інноваційного розвитку суб'єктів господарювання дозволили говорити про те, що важливим результатом процесу забезпечення інноваційного розвитку є ресурсне забезпечення, що охоплює обґрунтування ресурсних потреб, визначення джерел ресурсів і мобілізацію ресурсів, формування інноваційного потенціалу.

1. Довбий И.П. Концепция ресурсного обеспечения инвестиционно- инновационных процессов региона / И.П. Довбий, О.А. Амирова // «Российское предпринимательство» № 9 (231) за 2013 год, стр. 10-15 / creativeconomy.ru/articles/28779/

2. М.А. Французова, Сущность ресурсного обеспечения деятельности организации // Транспортное дело России №03 (2008). morvesti.ru/archive/tdr/element.php?IBLOCK_ID=66&SECTION_ID=1352&ELEMENT_ID=2991

3. Платонов В. В. Стратегия ресурсного обеспечения инновационной деятельности. Монография. - СПб.: издательство СПбГУЭФ, 1999. - 172 с.

4. Чулок А.А. Анализ показателей эффективности инноваций на микро- и макроуровне // Инновации - № 5 (72). - 2004. – С. 27-35

⁸ Enterprise Resources Planning - Планування Ресурсів Підприємства

5. Шевчук Д.А. Корпоративные финансы. / Д.А.Шевчук. – М.: ГроссМедиа: РОСБУХ, 2008
6. Юрин С.В. Ресурсное обеспечение национальной инновационной системы / С.В. Юрин // «Креативная экономика». – 2010. – № 7 (43). – С. 28-33.
7. Ямпольская Д., Зонис М. Менеджмент. М.: «Эксмо-Пресс», 2010.-359 с.
8. Barney, J. Firm Resources and Sustained Competitive Advantage, *Journal of Management*, 1991, 17, 99-120. [Електронний ресурс] - Режим доступу: [bus8020kelly.alliant.wikispaces.net /file/view/Firm+Resources+and+Sustained+Competitive+Advantage.pdf](http://bus8020kelly.alliant.wikispaces.net/file/view/Firm+Resources+and+Sustained+Competitive+Advantage.pdf)
9. Barney, J. Resource-based theories of competitive advantage: A ten-year retrospective on the resource-based view. *Journal of Management*, 2001, 27, 643-650.
10. Granstrand O., Alange S. The Evolution of corporate entrepreneurship in Swedish industry – was Schumpeter wrong? // *Journal of Evolutionary Economics*. 1995, 5, pp. 133-156
11. Grant, R. A resource-based perspective of competitive advantage. *California Management Review*, 1991, 33, 114-135.
12. Grant, R. The Knowledge-Based View of the Firm. In Choo and Bontis (Eds.) *The Strategic Management of Intellectual Capital and Organizational Knowledge*, New York: Oxford University Press, 2002, 133-148.
13. Homeland Gary, Prahalad С.К., "Strategic Intent", *Harvard Business Review*, May-June 1989 (перевод на рус. Гэри Хэмел и К. К. Прахалад Стратегические намерения. mgt-edu.ru/14-21.php)
14. Rumelt R. P. *Towards a Strategic Theory of the Firm* // *Competitive Strategic Management* / Ed. by R. B. Lamb. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1984. P. 556–570.
15. Timmons J. A. *New venture creation: entrepreneurship for the 21st century* / Jeffrey A. Timmons, Stephen Spinelli. – McGraw-Hill/Irwin, 2004. – 700 p.
16. Wernerfelt B. «A Resource Based View of the Firm» / Birger Wernerfelt. *Strategic Management Journal* 5, no. 2 (1984): 171-180.

РОЛЬ КООПЕРАЦІЇ В ЗБУТОВІЙ ПОЛІТИЦІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Шарапа О.М., 2015

Важливу роль у реалізації сільськогосподарської продукції, її переробці та закупівлі матеріально-технічних ресурсів відіграє кооперативний сектор. Внаслідок спільних маркетингових дій виробники можуть: впливати на збільшення попиту на свою продукцію; сприяти кращому позиціонуванню своїх товарів, підвищувати їх конкурентоспроможність; стежити за рухом продукції з моменту її виходу з виробництва до моменту споживання.

Особливістю маркетингу в сільськогосподарському кооперативі є те, що кооператив одночасно виступає як споживач у разі закупівлі через нього матеріально-технічних ресурсів і як виробник, коли кооператив займається переробкою або реалізацією сільськогосподарської продукції. Крім того, кооператив застосовує певну політику маркетингу щодо своїх членів, яка в основному реалізується через стратегію ціноутворення.

Концепція кооперативного маркетингу заснована на першочерговій увазі до потреб і побажань споживачів, що постійно змінюються, і трансформації цих потреб та побажань у виробничі і маркетингові рішення.

В сільськогосподарському обслуговуючому кооперативі маркетинг поділяється на три види:

- 1) маркетинг продажу;
- 2) маркетинг закупівлі;
- 3) маркетинг щодо сільськогосподарських виробників, що передбачає заохочення їх до вступу у сільськогосподарський кооператив.

Маркетинг продажу характерний для збутових кооперативів, маркетинг закупівлі – для постачальницьких і сервісних. Для багатофункціональних СОК характерне застосування всіх трьох видів маркетингу. Загальним для цих типів обслуговуючих кооперативів є застосування маркетингу до своїх реальних і потенційних членів – сільськогосподарських виробників. В межах цього дослідження нас цікавить маркетинг продажу, тобто діяльність кооперативів в напрямі збуту продукції.

За допомогою професійного управлінського персоналу збутових кооперативів їх члени вивчають своїх споживачів, прагнуть впливати на думки і купівельні мотиви останніх, створюють орієнтований на споживача комплекс маркетингу. Усе це покладено в основу ефективних прямих двосторонніх відносин між сільськогосподарськими товаровиробниками і кінцевими споживачами їх продукції та може розцінюватись як важлива перевага кооперативного маркетингу.

Успішні маркетингові стратегії в кооперативах принципово не відрізняються від тих, які існують в акціонерних підприємствах. Однак кооперативи мають деякі переваги в збиранні продукції, досягненні менших виробничих витрат, у розвитку нових товарів з меншими витратами тощо. Це дає їм можливість бути достатньо конкурентоспроможними порівняно з їх традиційними конкурентами, незважаючи на менші розміри бізнесу і вкладеного капіталу. Переваги збутової діяльності в сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах представлено в таблиці.

Оскільки не всі збутові кооперативи можуть організувати повноцінну маркетингову діяльність, їм слід вдаватися до альтернативних дій, зокрема покладати виконання маркетингових функцій на виконавчого директора, менеджера з маркетингу, службу маркетингу або ж створювати маркетингове кооперативне об'єднання для планування і здійснення маркетингових функцій у кооперативах своїх членів. Однією з основних функцій форм управління маркетингом в обслуговуючих кооперативах повинна бути розробка маркетингових стратегій на основі проведення SWOT-аналізу щодо основних складових маркетингу. SWOT-аналіз дає можливість кооперативу виявляти переваги й загрози в його маркетинговій діяльності, обґрунтувати тактику і стратегію маркетингу щодо його основних складових, розробляти маркетингову програму та здійснювати контроль за її виконанням.

Кооперація – об'єднання зусиль, спрямованих на збутову діяльність. Буде ефективним для фермерських господарств, дасть їм змогу спільно використовувати техніку та реалізовувати власну продукцію на вигідних умовах. Такий вид співпраці дає можливість створення власної мережі магазинів з

продажу продукції.

Вважаємо, що вітчизняним сільськогосподарським підприємствам доцільно застосовувати в своїй діяльності ефективний різновид кооперації – кооперативну логістику, яка може вирішити проблеми зі зберігання продукції. Нині в Україні зареєстровано 857 сертифікованих складів ємністю 30,8 млн т. Водночас, в 2013/2014 маркетинговому році значний валовий збір кукурудзи (30 млн т) співпав з надходженнями також досить значного врожаю сояшнику на зерно (10,6 млн т). При цьому, слід взяти до уваги й необхідність зберігання і сушіння частини врожаю пшениці, ріпаку, сої. В 2013 р. вологість кукурудзи складала 27 %, сояшнику – 15 %, тоді як базові показники становлять, відповідно, 14 % для зерна і 8 % для сояшнику. За оцінками Аграрного союзу України (АСУ), близько 75 % валового збору кукурудзи та 60 % сояшнику на зерно потребують сушіння до базисних показників. Можна стверджувати, що сушіння збіжжя потребують усі регіони України, окрім південних.

Таблиця

Переваги збутової діяльності в сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах

№ п/п	Переваги збутової діяльності
1	Можливість реалізації своєї продукції під однією товарною маркою із застосуванням розширення асортименту та інноваційної політики
2	Специфічна система ціноутворення дає змогу кооперативу діяти на неприбутковій основі, надавати послуги за собівартістю та протистояти конкурентам, формуючи великі партії продукції
3	Кооператив забезпечує збут продукції своїх членів на вигідних ринках різними шляхами (наприклад, переробляючи продукцію), які сприяють оптимальному підвищенню ринкової цінності продукції членів
4	Кооперативи забезпечують виконання логістичних маркетингових функцій, здійснюючи планування, контроль і управління транспортуванням, зберіганням, пакуванням та іншими операціями в процесі реалізації продукції своїх членів відповідно до їх інтересів, що значно знижує витрати на збут продукції
5	Кооперативи завдяки своїй демократичній природі під час формування маркетингових стратегій узгоджують маркетингові цілі кооперативу з його можливостями, вимогами його членів і кінцевих споживачів

Джерело: сформовано автором за даними [1].

Втрати товаровиробників за умов існуючої логістики та необхідності сушіння 22,6 млн т кукурудзи і 6,4 млн т сояшнику становлять 5,3 млрд грн [2]. Водночас, ці кошти могли б стати доходом товаровиробників за умов організації ними власної системи кооперативної логістики.

Собівартість послуг елеваторів становить приблизно половину вартості встановлених тарифів з приймання, сушіння, очищення та зберігання, забезпечуючи їй власникам рентабельність близько 100 %. Таким чином, за умов наявності власної кооперативної логістики у товаровиробників, маржа комерційних і державних елеваторів залишалася б у товаровиробника і створювала б додатковий дохід 196 грн/тонну кукурудзи і 139 грн/тонну сояшнику, що на рівні держави «виливається» в 5,3 млрд грн.

Посилення конкуренції на європейському та світовому ринку, розгортання процесів концентрації та глобалізації виробництва зумовлює необхідність об'єднання зусиль кооперативів.

Недостатній розвиток кооперування особистих селянських господарств в Україні пов'язаний як із традиційною недовірою селян, так і їх недостатньою інформованістю щодо переваг сучасного кооперування. Гальмівним чинником діяльності кооперативів, який загрожує звести нанівець всі вигоди кооперації, є недосконалість механізму отримання та використання селянами дотацій та пільг, передбачених законодавством.

1. Тютенко Н. В. Розвиток обслуговуючої кооперації – важливий шлях удосконалення економічних відносин селянських (фермерських) господарств / Н. В. Тютенко // Вісник аграрної науки Причорномор'я / Економічні науки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://stattionline.org.ua>

2. Відділ функціонування аграрних ринків Аграрного союзу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://auu.org.ua>

ОСОБЛИВОСТІ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ «НОВОЇ ЕКОНОМІКИ»

@ Шевчук Н.В., Клименко С.М., 2015

Різноманіття і складність економічних процесів кінця ХХ століття, що зумовлені інтелектуалізацією виробництва, перетворенням сфери послуг у провідний сектор створення національного продукту і зайнятості населення, знайшли відображення в наукових концепціях «інформаційного суспільства», «економіки, що заснована на знаннях» та «інноваційної економіки». Узагальнення змісту позначених концепцій дозволяє говорити про їх когнітивну сумісність та взаємодоповнюваність, так як вони характеризуються загальним об'єктом дослідження - «нovoї економіки». Розвиток «нovoї економіки» супроводжується зародженням шостого технологічного укладу, подальшою інтелектуалізацією виробництва та вимогами до безперервного навчання, тим самим зумовлюючи перехід від «суспільства, що спрямоване на споживання» до «інтелектуального суспільства», в якому базовими цінностями стають високий рівень якості життя, включаючи якість середовища проживання, і потреба в саморозвитку. «Нова економіка» як етап економічної еволюції висуває нові вимоги та змінює конфігурацію факторів виробництва, яким сьогодні є притаманною певна специфіка, що відрізняє їх від класичного розуміння [1].

На сучасному етапі цивілізаційного розвитку можна говорити про вичерпаність можливостей формальної логіки теорії факторів виробництва, яка урівнює людину як виробника з природними і матеріальними ресурсами, а як споживача - з рефлексорним пред'явником попиту на наявні на ринку товари та послуги. Такий підхід до системи факторів виробництва не дозволяє дослідити якісну динаміку сучасного суспільного відтворення, що визначає основу його розвитку і безпосередньо пов'язану з визначальною роллю людини і нововведень в процесах трансформації сучасної системи відтворення. У «нovoї економіці» відбувається зміна внутрішньої структури базових факторів виробництва, що, в свою чергу, якісно змінює саму систему ресурсів, специфіка якої полягає в загальній інноваційній характеристиці кожного її елемента. В такому ракурсі змінюється розуміння капіталу як фактору виробництва, яке відводилося йому у класичних та неокласичних теоріях, та втратило своє єдине змістовне значення в силу контекстної поліформності його визначення. Відбувається трансформація капіталу з фактору виробництва у фактор взаємодії та відносин.

Розвиток «нovoї економіки» супроводжується трансформацією характеру організації економічної системи, зокрема, об'єктів та видів конкуренції, форм і характеру взаємодії суб'єктів економічних відносин. У конкурентній боротьбі втрачають свою пріоритетність такі об'єкти, як матеріальні ресурси, а доміантою розвитку стає інтелектуальний капітал. З'являються нові методи і форми взаємодії суб'єктів «нovoї економіки», що носять когерентно-конкурентний характер, який проявляється не тільки на рівні конкуруючих суб'єктів, а і при взаємодії продавця і покупця. Боротьба між суб'єктами економічних відносин за обмежені ресурси, трансформується у стратегічну взаємодію, яка припускає синхронізацію темпів розвитку і траєкторій їх еволюції, а не їх поглинання чи злиття [2].

Домінування інтелектуального капіталу, означає перехід від непередбачуваної поведінки суб'єктів господарювання до їх руху по заданим інваріантним траєкторіям – аттракторам, що дозволяє формувати і досягати поставлені економічними суб'єктами цілі в процесі їх когерентно-конкурентної взаємодії. При цьому критерії переважності визначаються не тільки внутрішніми спонукальними мотивами (бажана мета), але і природним розвитком (реальна мета), в якій суб'єкт економічної діяльності є невід'ємним елементом, що дає підставу розглядати «нову економіку» як самоорганізовану суб'єктно керовану систему.

Особливості інтелектуального капіталу як економічного ресурсу базуються на специфічних властивостях його складових (людського, організаційного, споживчого капіталів) і розкриваються за трьома напрямками: поява нових виняткових прав на об'єкти інтелектуальної власності, монополізація ринку, поява нових конкурентних переваг, пов'язаних з розробкою нових елементів, взаємодії між елементами всередині кожної зі складових сукупного капіталу, створюючи синергетичний ефект, який проявляється в очікуваних економічних результатах.

Таким чином, в умовах «нovoї економіки» ресурси стають основою виробництва не внаслідок їх

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

природних властивостей, а вони набувають суспільної функції лише у відносинах між людьми, які поєднали їх в процесах відтворення та забезпечення доходу в різних специфічних, відповідно до їх змісту, формах та створюючи умови прирощення, накопичення основних елементів, якостей і процесів розвитку суб'єктів господарювання. Дані обставини дозволяють говорити про доцільність інтерпретації ресурсів як певного сполучного елементу виробничої функції, що знаходиться в будь-якому стані (динамічному, ендогенному, екзогенному, матеріальному, віртуальному, тощо), параметри і характеристики якого виділяються в рамках визначених у часі і просторі контекстних відносин, яким є притаманним високий рівень інтелектуалізації.

1. Князев С.Н. *Интеллектуализация – стержневая основа развития экономики и управления* / С.Н. Князев, А.Г. Шрубенко // *Проблемы управления*. – 2007. - № 3 (24). – С. 16 – 25

2. Ивлева Г. *Трансформация экономической системы: обзор концепций и контуры общей теории* / Г. Ивлева // *Общество и экономика*. – 2003. - № 10. – С. 3 – 5

ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІТ-ПРОЕКТІВ

© Шиян А.А., 2015

Для України є важливим забезпечити розвиток інноваційних проектів в тих сферах економіки, в яких країна інтегрується в світову економіку [1]. Насамперед, це стосується інформаційних технологій (ІТ). Ринок ІТ стрімко розвивається практично у всіх країнах світу: ІТ-проекти акумулюють у собі все зростаючу кількість фінансів, частка світового ринку, яку займають ІТ-фірми також зростає. Більше того: в цілому ряді країн з економікою, що розвивається, зростає і кількість фірм, і кількість працівників в ІТ-сфері, і кількість задіяних у цій сфері фінансів [2].

Останнім часом почали з'являтися різноманітні схеми впровадження ІТ, кожна з яких робить акцент на різних аспектах впровадження інновацій у життя: починаючи від ініціатива виробника чи розробника, як центрального суб'єкту даного процесу і закінчуючи таким основним аспектом, як забезпечення позитивного впливу при зміні технічних чи соціальних параметрів [2].

Починається перший етап будь-яких ІТ-проектів з вмотивованого замовника, який здійснює діяльність у певній предметній області. Необхідність в ІТ у нього виникає в тому випадку, коли з їх появою він отримує додатковий прибуток. Природно, що правильно поставити завдання для синтезу ІТ замовник не здатний, тому на другому етапі до виконання ІТ-проекту необхідно підключення спеціаліста, який повинен володіти досить специфічними компетенціями:

- розбиратися в особливостях функціонування бізнесу замовника;
- чітко формулювати реальні завдання для конкретного ІТ-проекту;
- генерувати алгоритми-стратегії (як варіант, спільно із замовником), які допомагатимуть останньому в здійсненні його бізнесу;
- розробляти такі алгоритми, які згодом будуть втілені в програмний продукт;
- формулювати вимоги до технічного втілення майбутньої ІТ (наприклад, вимоги до комп'ютерів і серверів, структури мережі, швидкості та пропускну здатності комунікацій тощо).
- на останньому етапі ІТ-фахівець повинен вміти навчити замовника використанню розроблених ним ІТ для отримання замовником додаткових переваг у веденні свого бізнесу.

Таким чином, ІТ-фахівець повинен вміти працювати відразу в декількох предметних областях, які можуть відстояти досить далеко один від одного. Також вельми необхідно, щоб він мав здатність до швидкого і якісного навчання новим для себе предметним областям, щоб не бути «прив'язаним» до замовників тільки з одного виду бізнесу. Відзначимо, що ІТ-фахівець виконує свого роду роль інтерфейсу між різними предметними областями.

Отже, необхідність та інноваційність ІТ-проектів полягає в тому, що вони розвивають бізнес, тобто дозволяють отримати додатковий прибуток (який перевищує витрати на виробництво ІТ) внаслідок підвищення ефективності функціонування самого бізнесу. Як додатковий бонус при цьому в рамках ІТ-проектів створюється нове знання, яке полягає в можливості прискорення обробки великих масивів даних або в створенні умов для появи нових товарів або послуг.

1. Нікіфорова Л.О. Теоретико-ігрова модель для вмотивованого законодавчого закріплення механізму інноваційного зростання економіки країни за рахунок випуску високотехнологічної продукції / Л.О. Нікіфорова // *Економіка та держава*. – 2014. – № 11. – С. 25-34..

2. Нікіфорова Л.О., Шиян А.А. Моделювання мотиваційних важелів для інноваційного розвитку ринку високіх технологій в Україні / Л.О. Нікіфорова, А.А. Шиян / *Системи прийняття рішень в економіці, техніці та організаційних сферах: від теорії до практики: колективна монографія. У 2т., Т.2./ За заг. ред. Савчук Л.М. / Павлоград: АРТ Синтез-Т, 2014. – 429с. – С. 131-142.*

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

©Шостак Л.В., 2014

Важливим чинником економічного зростання підприємства, в тому числі операторів телекомунікаційного ринку є ефективне використання інновацій. У зв'язку з цим особливою актуальності набувають питання комплексного підходу до формування інноваційного потенціалу, як показника, що характеризує рівень ефективності використання інновацій в діяльності оператора зв'язку. Причому варто врахувати той фактор, що розвиток сфери телекомунікацій сам по собі передбачає формування та використання високого рівня інноваційного потенціалу.

Вивченням та дослідженням питань з даної проблематики займаються такі відомі українські вчені, як Бажал Ю., Бридун В., Гальчинський А., Гончарова Н., Гусев В., Данилишин Б., Захарченко В., Кіреєв С., Онищенко В., Семиноженко В. та інші. Варто зазначити, що в економічній літературі питанням формування інноваційного потенціалу присвячено приділяється досить багато уваги, проте існуюча система показників найчастіше носить суперечливий характер, оскільки навіть саме трактування категорії «інноваційний потенціал» не має однозначного трактування. Так, досить багато авторів при формуванні інноваційного потенціалу узагальнюють показники та напрями формування для різних галузей національної економіки, які різняться не лише напрямками інноваційного розвитку, але й умовами функціонування. Це досить ускладнює вироблення Тому необхідне проведення подальших досліджень з даної проблематики.

Аналіз значної кількості наукових праць і досліджень з зазначеної тематики варто відмітити, що не існує визначення поняття «інноваційний потенціал сфери телекомунікацій», що свідчить про неоднозначність та неможливість уніфікованості даної категорії.

Нами, на основі дослідження існуючих теоретичних надбань з даного питання запропоновано наступне трактування поняття «інноваційний потенціал оператора зв'язку», як сукупність наявних та потенційних різного роду ресурсів, включаючи техніко-технологічні, інформаційні, інтелектуальні, матеріальні, фінансові, трудові та інші, що створюють необхідні умови для оптимального та комплексного їх використання з метою досягнення відповідного рівня інноваційного розвитку та впровадження інновацій для повного та якісного задоволення споживачів телекомунікаційними послугами.

Сьогодні при виборі елементів інноваційного потенціалу оператора сфери телекомунікацій недостатньо звертати увагу лише на формування складових елементів потенціалу. Оскільки рівень інноваційного потенціалу оператора сфери телекомунікацій залежить й від географічного місця розташування.

Оскільки кінцевий результат діяльності оператора зв'язку залежить від кількості абонентів, то відповідно варто говорити про те, що вищий рівень не лише інноваційного потенціалу, а й розвитку оператора в цілому залежить від густо населеності регіону. То в переліку факторів формування інноваційного потенціалу оператора телекомунікаційного ринку варто віднести:

- техніко-технологічний потенціал;
- інформаційний потенціал;
- фінансовий потенціал;
- інтелектуальний потенціал;
- географічний потенціал;
- комунікаційний потенціал;
- науково-дослідний потенціал.

Таким чином, не лише чинники та складові інноваційного потенціалу впливають на інноваційний розвиток телекомунікаційного оператора, але й економічний розвиток та необхідність впровадження нових послуг та технологій в своїй діяльності, оскільки розвиток сфери телекомунікацій однозначної передбачає інноваційну складову діяльності.

МОДЕЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

© Н.П. Юрчук, 2015

Економічна наука в процесі дослідження основних об'єктивних причин розвитку суспільства використовує математичний апарат, який оперує значною кількістю математичних методів. Сьогодні в економічній науці на перший план ставиться проблема побудови економіко-математичної моделі як дієвого інструменту дослідження та прогнозування розвитку економічних процесів і явищ. Найважчий математичний апарат економетричного моделювання дає можливість знайти чисельні розв'язки побудованих моделей, виступає важливим інструментом при розв'язанні задач різних рівнів і напрямків економічного розвитку, в тому числі при дослідженні ефективності інноваційної діяльності [4].

Використання методів економіко-математичного моделювання обумовлене необхідністю дослідження і оцінки інноваційної діяльності, аналізу впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, прогнозування для прийняття ефективних управлінських рішень.

Теоретико-методологічні підходи до моделювання інноваційної діяльності досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, зокрема: Б.Андрушків, І. Ансофф, Л.Антонюк, А. Градов, М.Йохна, В.Кабаліна, С.Кларк, Г. Клейнер, О.Кузьмін, Л. Кудінов, Л. Малюта, В. Макаров, Л.Мельник, В. Міщенко, А.Поручник, Р.Ротвелл, П.Розенберг, В.Савчук, Р. Тамбовцев та інші.

Основою інноваційного процесу є процес створення й освоєння нововведення, що починається з фундаментальних досліджень, спрямованих на отримання нових наукових знань і виявлення найзагальніших закономірностей, необхідних для створення інновацій [1].

При моделюванні інноваційної діяльності необхідно розглядати її як об'єднання всіх можливих потенціалів з метою представлення даної діяльності як основного синтетичного чинника забезпечення фінансової стабільності, інвестиційної привабливості з високим рівнем конкурентних переваг. При оцінці інноваційної діяльності необхідно враховувати інтелектуальну складову шляхом вимірювання ефективності використання інтелектуального потенціалу в системі загальної економічного потенціалу підприємства [3].

Визначимо етапи економіко-математичного моделювання інноваційної діяльності в аграрному секторі [2]:

1. Визначення мети моделювання.
2. Аналіз типів моделей. Вибір типу моделі.

Для ефективного управління агроінноваціями пропонується використання апарату інформаційного, математичного та прогнозного моделювання.

Економіко-математична модель інноваційної діяльності в аграрному секторі базується на системному описі – уявленні про неї, як про «комплекс взаємопов'язаних елементів».

3. Відбір параметрів, їх зв'язків, обмежень, що описують реалізацію інноваційної діяльності в аграрному секторі.

На даному етапі визначаються суттєві параметри зовнішнього середовища, а також способи їх вимірювання та критерії оцінки. Оскільки інноваційна діяльність багатопланова, то в залежності від мети моделювання, здійснюється агрегування інформації і відбір найбільш вагомих параметрів її реалізації. Визначення зв'язків між змінними і параметрами інноваційної діяльності здійснюється з урахуванням всієї наявної інформації про об'єкт, вагомих закономірностей і урахуванням факторів зовнішнього середовища. Обмеження, що накладаються на параметри інноваційного процесу або діяльності, визначаються виходячи з початкових умов реалізації.

4. Розробка моделі інноваційної діяльності в аграрному секторі.

Оптимізація моделі управління інноваційною діяльністю в аграрній сфері передбачає пошук найбільш ефективного сценарію серед існуючих при заданих обмеженнях. Ефективність управління можна визначити за допомогою порівняння критеріїв, наприклад зменшенню витрат на реалізацію інноваційної діяльності, значному підвищенню якості кінцевого продукту, підвищенню ефективності праці та ін.

5. Практична реалізація моделі та / або впровадження результатів моделювання інноваційної діяльності в інвестиційно-будівельній сфері.

На цьому етапі розроблена модель впроваджується в управління інноваційною діяльністю в аграрному секторі. Спосіб впровадження розробленої моделі визначається керівництвом інноваційного процесу.

Варіантність моделі та її результатів можуть бути використані при підтримці прийняття управлінських рішень, виборі складу ресурсів інноваційного процесу, моніторингу його реалізації, системі управління якістю кінцевого продукту, розробці автоматизованої системи управління.

На відміну від науково-технічного процесу, інноваційний процес не закінчується так званим впровадженням, тобто першою появою на ринку нового продукту, послуги або доведенням до проектної потужності нової технології. Цей процес не переривається й після впровадження, бо в міру поширення нововведення вдосконалюється, стає ефективнішим, набуває раніше не відомих споживчих властивостей. Це відкриває для нього нову сферу застосування і ринки, а отже, і нових споживачів [1].

В сучасних умовах моделювання є інструментом, що сприяє повноцінній організації інноваційної діяльності. В той же час, враховуючи специфіку інноваційної діяльності аграрних підприємств доцільним є застосування адаптивних економіко-математичних методів і моделей.

1. *Малюта Л.Я. Особливості моделювання інноваційних процесів на підприємстві [Електронний ресурс] / Л.Я. Малюта. – Режим доступу : ru.if.ua/depart/Finances/.../Малюта.pdf.*

2. *Набиуллина К.Р. Моделирование инновационной деятельности в инвестиционно-строительной сфере [Электронный ресурс] / К.Р. Набиуллина. – Режим доступа : uecs.ru/uecs-29-292011/item/475-2011-05-31-06-57-43.*

3. *Положаєнко С.А. Вибір показників для моделювання інноваційної діяльності підприємства / С.А. Положаєнко, В.П. Прокопенко, М.О. Танасенко // Економіка Крима. – 2013. – № 1. – С. 287-291.*

4. *Федулова І.В. Дослідження результативності інноваційної діяльності за допомогою економетричного моделювання / І.В. Федулова // Економіка харчової промисловості. – 2010. – № 3. – С. 21-27.*

РОЗВИТОК НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПАРКІВ ЯК ВАЖЛИВОГО ЕЛЕМЕНТУ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТИ, НАУКИ І БІЗНЕСУ

© Янковець Т.М., 2015

Створення технопарків важливе з точки зору інтеграції освіти, науки і бізнесу. Завдяки розвитку науки підвищується рівень знань та якість освіти, яка базується на результатах наукових досліджень та розробок. Впровадження останніх дозволяє розвиватися як університетам і бізнесу, так і суспільству в цілому у інноваційному напрямі.

У рамках технопарку діють підприємства, які здійснюють реалізацію інноваційних проектів. Прибуток від виробництва та реалізації інноваційної продукції залишається у технопарку, що дає можливість спрямовувати його на реінвестування та подальший розвиток.

Одним із загальновідомих прикладів створення найуспішнішого технопарку у світі є Кремнієва долина у США на базі Стенфордського університету. Після Другої світової війни кількість студентів зросла, виникла потреба у додатковому фінансуванні [1]. За пропозицією професора Фредеріка Германа у довготривалу оренду під офісний парк було надано частину земель університету. Для вищого навчального закладу це допомогло вирішити дві проблеми: з одного боку, отримання додаткових коштів у вигляді земельної ренти; з іншого боку, працевлаштування випускників Стенфорду. Компанії-орендарі змогли використати лізингові інструменти. Крім того, вони отримали висококваліфікованих фахівців.

Сьогодні Кремнієвою долиною називають усю економічну зону від Сан Франціско до Сан Хосе штату Каліфорнія включно. Тут сконцентровано більше половини усього науково-технічного потенціалу США у сфері електроніки та обчислювальної техніки (розробка та виробництво комп'ютерів та їх комплектуючих, мікропроцесорів та програмного забезпечення, обладнання для мобільного зв'язку, біотехнології тощо). У долині розташовані всесвітньо відомі високотехнологічні компанії: Adobe Systems; Advanced Micro Devices (AMD); Apple; Cisco; Google; Hewlett-Packard; Intel; Yahoo!; Xerox та інші. Також у парку розташовані головні офіси та окремі підрозділи відомих ІТ-компаній: Asus; Facebook; IBM Almaden Research Center; Microsoft; Siemens; Sony та інші.

Для залучення високотехнологічних компаній та висококласних фахівців до Кремнієвої долини у свій час компаніям-дослідникам було запропоновано з метою мотивації їх до праці у цьому технопарку наступне: все, що буде там винайдено, залишиться інтелектуальною власністю винахідника; приміщення та обладнання, необхідні для роботи над науковим відкриттям, надаються державою в оренду на 20-30 років і більше [2]. Фактично компанії Кремнієвої долини володіють 10% усіх патентів, зареєстрованих у США. Кошти, які вкладаються в економіку країни зазначеними компаніями, становлять третину національних інвестицій [3, с. 62]. 40 % експорту Каліфорнії забезпечують компанії долини.

Багато країн світу навздогін США створюють або заявляють про намір створити власну «Кремнієву долину». Але необхідно враховувати, що виникнення та розвиток цього центру стали можливим завдяки концентрації провідних університетів світу, крупних міст на невеликій відстані, джерел фінансування нових компаній, а також середземноморському клімату. Останній чинник є важливим з точки зору забезпечення умов праці, тобто створення гарного настрою та бажання працювати саме там.

Якщо узагальнити світовий досвід, можливо виділити наступні об'єднуючі елементи у створенні та успішному розвитку технопарків:

- позитивний синергетичний ефект відбувається за рахунок поєднання політичної волі, наявності коштів, що будуть спрямовані на інвестування та висококваліфікованих фахівців;
- високий рівень спеціалізації досліджень та концентрації відповідних фахівців;
- науково-технологічні парки мають бути утворені на базі найкращих вищих навчальних закладів, які проводять якісні наукові дослідження, до яких активно залучають студентів;

– активна підтримка держави через застосування інструментів: оформлення прав інтелектуальної власності для компаній-учасників технопарку; пільгове оподаткування; надання державних гарантій приватним інвесторам; державне замовлення інноваційної продукції;

– кращі умови праці для залучення висококваліфікованих фахівців: висока оплата праці; наявність комунікацій, житла, творчої атмосфери; ізольованість місця та його віддаленість від великого міста; помірні ціни на нерухомість.

За останні роки у провідних країнах та у тих, що активно розвиваються технологічні парки стали однією з найбільш ефективних організаційно-економічних форм інтеграції науки і виробництва. Від їх створення і функціонування вииграють також регіони, оскільки з'являються нові робочі місця, можливості використання ресурсів місцевого призначення, покращується регіональна інфраструктура, зростає рівень доходів населення [3, с. 654; 4, с. 208].

За оцінками експертів, окупатися технопарки починають приблизно через 10 років після їх заснування. Тому важливого значення набувають інвестиції та джерела їх формування. Так, в Америці держава віддає перевагу фінансуванню конкретних програм спільної діяльності університетів та промислових компаній над наданням «загальних» субсидій університетам (більшість університетів США є приватними). Широко використовується спільне фінансування проектів державою і приватними компаніями на «паритетних» умовах 50 на 50. Основна частина фінансування технопарків у Європі відбувається за державні кошти. У Китаї велику зацікавленість у фінансуванні технопарків виявляють місцеві органи влади.

На сьогоднішній день в Україні крім відсутності державної підтримки у розвитку технопарків, до причин несприятливого зовнішнього оточення відносяться: обмежений попит на інноваційну продукцію всередині країни внаслідок низької платоспроможності споживачів; обмежені можливості фінансування інноваційних проектів; наявність конкуренції на внутрішніх ринках з боку західних фірм – розробників технологій, виробників і постачальників матеріалів, устаткування й технологій; прагнення західних замовників «задарма», тобто без власного інвестування комерціалізувати у власних інтересах наявний в Україні науковий потенціал.

Інноваційна інфраструктура сьогодні в Україні є нерозвинутою. Основною причиною цього, на наш погляд, є низький рівень інноваційної культури суспільства (зокрема, представників влади), у тому числі й інноваційної культури університетів та інших ВНЗ, тобто означена проблема має системний характер. Інноваційний розвиток держави залежить у першу чергу від людей, від їхнього сприйняття інновацій. Розвиток освіти, науки і бізнесу у поєднанні з підвищенням культурного рівня мешканців країни – це той пріоритет, який має бути визначальним для держави.

1. Громов Г. *История Кремниевой долины* : [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.wdigest.ru/silicon_valley_history.htm.

2. Карпунь І.Н. *Мотивація і стимулювання інноваційної діяльності підприємства* / І.Н. Карпунь // *Вісник національного університету «Львівська політехніка». Збірник наукових праць*. – Львів. – 2008. – № 628. – С. 529-533.

3. Ревуцький С. *Основні передумови та загальні риси розвитку технологічних парків у високорозвинених країнах світу* / С. Ревуцький // *Теорія і практика інтелектуальної власності*. – № 1, 2009. – С. 61-68.

4. Зянько В.В. *Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку* : [Монографія] / В.В. Зянько // *Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця*, 2008. – 397 с.

Використання дослідницького потенціалу ВНЗ у інноваційному розвитку

Бенях В.В.

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ

© В.В. Бенях, 2015

Інноваційний розвиток економіки та соціальної сфери вимагає високого рівня освіти, зростання інтелектуального і духовного потенціалу суспільства, підготовки нової генерації людей, здатних створювати найновітнішу техніку й технології, активно втручатися і здійснювати реформування та піднесення економіки, розвиток духовності й культури населення.

Якість життя і освітній потенціал українського суспільства багато в чому визначається рівнем освіти і культури населення, його світоглядною орієнтацією і духовним розвитком.

Освітні інновації ХХІ століття пов'язані з вражаючим розвитком техніки та технологій. Звичайно, використання цих засобів в процесі викладання теж радикально змінює традиційні освітні ландшафти. Освітні інновації та їх запровадження визначають майбутнє освіти як суспільного інституту. Стрімкий розвиток цивілізації, безперечно, повинен знаходити адекватне відображення в освітніх практиках.

Побудова інноваційної освіти – це стратегічна мета будь-якої держави, яка розраховує на конкурентоспроможне майбутнє в сучасному відкритому світі. Хотілося б вірити, що розуміння цього факту буде визначати освітню політику в Україні.

Інноваційний розвиток вищої освіти споживчої кооперації є комплексною системою єдності теорії та практики, що відповідає суспільним потребам, враховуючи державне замовлення на фахівців відповідного профілю; являє собою керований процес створення, сприйняття, оцінки, засвоєння та застосування нововведень у сфері вищої освіти; дозволяє вивчати процес оновлення освітньої діяльності, його принципи, закономірності, методи та засоби; забезпечує здійснення цілеспрямованих змін, що приносять в наукове середовище нововведення та покращують зміст та системні характеристики окремих частин навчального процесу та його компонентів; дозволяє виробити ефективні методики засвоєння нововведень на всіх етапах навчального процесу та здійснити творче переосмислення існуючих методик; дозволяє розробляти технології професійної підготовки та відбору працівників; забезпечує професійно-особистісний саморозвиток. Такий підхід до розуміння інноваційного розвитку передбачає визначення та врахування для забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти споживчої кооперації певних критеріїв [1], які з одного боку повинні відповідати сучасній спрямованості суспільного розвитку, а з іншого – враховувати перспективи затребуваності фахівців на міжнародному ринку вищої освіти. До першої групи критеріїв доцільно віднести потреби суспільства, новаторство, актуальність, перспективність, затребуваність, можливість впровадження, мінімальність витрат, безперервність, уніфікованість підготовки фахівців для глобального простору; до другої – фундаментальність і практикоорієнтованість, багаторівневність, адаптивність, доступність, якість, підготовка фахівців для глобального простору.

Інновації вищої освіти споживчої кооперації характеризується новизною, спрямованою на якісне поліпшення освітнього процесу і його результатів та пов'язані з внесенням змін у цілі, зміст, методи і технології, форми організації і систему управління; стиль педагогічної діяльності і організацію навчально-пізнавального процесу; систему контролю і оцінки рівня освіти; систему фінансування; навчально-методичне забезпечення.

Інноваційний розвиток системи вищої освіти споживчої кооперації фактично має два основні виміри – управлінський, де інновації спрямовані на розширення сфери державно-управлінського впливу на процеси формування конкурентоспроможної національної освіти на основі наукового передбачення стратегічно важливих змін зовнішнього та внутрішнього середовища, та навчально-методичний і науково

методологічний, де інновації спрямовані на вироблення системи підготовки фахівців, які б були спроможні працювати в умовах жорсткої конкуренції, коли основними продуктами суспільної діяльності стають знання та послуги [2].

Перехід вищих навчальних закладів споживчої кооперації України в режим інноваційного розвитку як стратегічної мети передбачає реалізацію цілей:

- формування єдиного культурно-освітнього й наукового простору вищих навчальних закладів споживчої кооперації;
- створення ефективної моделі підготовки бакалавра і магістра;
- залучення всього колективу вищих навчальних закладів споживчої кооперації до інноваційного процесу;
- системної модернізації освітньої діяльності;
- установа зв'язків з органами державної влади, установами освіти і науки, працевлаштувачами, суспільними організаціями;
- здійснення програм координації з українськими вищими навчальними закладами споживчої кооперації – партнерами з інноваційного розвитку;
- розширення програм міжнародної співпраці.

Для досягнення даних цілей необхідно розв'язання таких завдань:

- створення, реалізація програми і здійснення стратегічної мети;
- розробка наукових основ модернізації освітньої і наукової діяльності вищих навчальних закладів споживчої кооперації;
- створення і реалізація компетентнісної моделі багатогорівневої професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах споживчої кооперації;
- перехід на кредитно-трансфертну організацію освітнього процесу [3].

Інноваційний розвиток України передбачає розвиток національної інноваційної системи шляхом здійснення комплексу заходів щодо збалансованого розвитку усіх підсистем національної інноваційної системи, підтримки інноваційної активності суб'єктів господарювання на всіх стадіях інноваційного процесу, стимулювання попиту на результати розробок, кваліфікований персонал, створення сприятливих умов для виробництва інноваційної продукції [3]. Зрушення вимагають забезпечувати ефективну спроможність вищої освіти випереджати ті соціальні та економічні зміни, що відбуваються, готувати молодь до праці і життя в суспільстві, формувати демократичне суспільство. Дане завдання може бути виконаним, якщо освіта пов'язана з усіма галузями матеріального виробництва та духовної культури, що забезпечує відтворення соціального досвіду.

Отже, інноваційний розвиток вищої освіти споживчої кооперації України повинен забезпечити формування інноваційної інфраструктури, спрямованої на загальнодержавний рівень вирішення проблем створення сучасного освітнього і наукового простору, що потребує перш за все удосконалення вітчизняного законодавства, що регулює питання підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців, відповідно до міжнародних норм та стандартів; чіткого визначення переліку вищих навчальних закладів і закладів післядипломної освіти, що здійснюють підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців відповідних спеціальностей; перелік спеціальностей з урахуванням кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду; розробки та закріплення у нормативно-правових документах вимог до професорсько-викладацького складу з урахуванням прискорення розвитку освіти і науки шляхом інноваційного впливу тощо.

1. Роджерс Э. Коммуникации в организациях : пер. с англ. [Текст] / Э. Роджерс, Р. Агарвала-Роджерс. – М. : Экономика, 2000. – 176 с.

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 № 680-р «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ovv.com.ua/articles/1625-pro-shvalennya-kontseptsiyi-rozvitku-atsionalnoyi.

3. Руденко О. Інноватика в системі вищої освіти: методологія інноваційних фільтрів / О. Руденко // Геополітика України: історія та сучасність: зб. наук. праць. – Ужгород : Ліра. – 2009. – № 2. – С. 247-260.

ЗМІСТ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ІННОВАЦІЙНІЙ ІНФРАСТРУКТУРІ РЕГІОНУ

© М.Т. Бець, Т.І. Данько, Н.П. Яворська, 2015

Екологічний фактор є складовою формування конкурентних переваг суб'єкта господарювання, як чинник стабільності на ринку і елемент концепції «сталого розвитку» економічних систем, тому дослідження особливостей формування конкурентних переваг бізнес-структур у взаємодії з процесом екологізації інноваційної сфери, вимагає системності аналітичних оцінок стану та перспектив розвитку окремих її елементів, зокрема такого як академічне підприємництво. Оскільки завданням інноватики, як науки, визначено запровадження інноваційних підходів у всіх сферах суспільного виробництва, відтоді забезпечення рівноцінного розвитку регіонів та створення сприятливого бізнес-клімату у інноваційній сфері, стає можливим за рахунок використання інтелектуального потенціалу вищих навчальних закладів у формі академічного підприємництва.

В таких умовах потенційним джерелом для черпання ідей створення і впровадження інновацій виступає академічне підприємництво, як можливий потужний генератор і накопичувач перспективних ідей та думок, і чинник формування інноваційного потенціалу у такій не привабливій для бізнесу сфері як екологічне виробництво. Академічне підприємництво, як синтез наукових розробок, освітніх технологій, інновацій, підприємницького середовища, бізнесу та факторів ринку, визначають по-різному. В американській і британській практиці підприємництва у галузі науки, освіти та регіональної економіки академічне підприємництво передбачає створення бізнес-структур із залученням працівників вищого навчального закладу, який розраховує таким чином підвищити власний престиж, залучити абітурієнтів, створити або продовжити подальші контакти з місцевими органами виконавчої влади та бізнесу на замовлення спеціалістів [4].

Доведено, що передумовою вирішення еколого-економічних проблем в Україні є розвиток та впровадження інновацій з високим ступенем екологічності та економічної ефективності. В Україні екологізація академічного підприємництва як сегменту інноваційного ринку сформувалося у 90-ті рр., але найбільшої активності досягає останнім часом в наслідок поширення глибокої енергетичної кризи, що позначилося на різкому підвищенні енергоносіїв, відтоді зростанні собівартості вітчизняних товарів, робіт та послуг. Поки що цей сегмент на ринку представлений послугами екологічного підприємництва, а саме науково-технічний супровід та проектне забезпечення виробництва очисного обладнання, впровадження ресурсозберігаючих безвідходних технологій, створення та використання відновлюваних джерел енергії. Зокрема, для ліквідації негативних наслідків Чорнобильської катастрофи при участі бізнес-структур і вищих навчальних закладів проводяться роботи з очищення водних, земельних ресурсів, захоронення екологічно небезпечних відходів тощо.

Таким чином, екологізація економіки та інноваційної діяльності є складовими загальної системи екологізації, і екологізація освіти і науки, є складовими кожної з них. Екологічні засади інноваційної діяльності містять значну частину елементів екологізації економіки, проте виходять за її межі в плані забезпечення екологізації специфічних інноваційних елементів, а саме екологічних переваг академічного підприємництва.

Пропонується трактувати екологічну перевагу суб'єктів академічного підприємництва як систему сформованого економіко-соціально-екологічного їх потенціалу тотального місця вищого навчального закладу, що сприяє досягненню екологічно орієнтованого управління для досягнення стратегічних цілей, сприяє зростанню іміджу, конкурентоспроможності, соціально-економічному його розвитку в динамічному ринковому середовищі на довгострокову перспективу.

Отже, поняття екологізації академічного підприємництва, враховуючи специфіку цієї складової інноваційної системи регіону, пропонується сформулювати як комплексний, системний та динамічний

процес удосконалення діяльності вищих навчальних закладів, спрямований на підвищення ефективності надання послуг суб'єктам інноваційної інфраструктури регіону за результатами наукових розробок.

Мотивація інноваційного розвитку академічного підприємництва за пріоритетом екологічної корисності послуг вищого навчального закладу в системі інноваційної інфраструктури регіону пропонується охарактеризувати показниками оцінки екологічності інновацій академічного підприємництва (табл.1) [1, С. 78-90].

Таблиця 1

Система показників оцінки екологічності інновацій академічного підприємництва

№ з\п	Група показників	Характеристика індикаторів групи	Показники індикаторів групи
1	Вхідні показники	дозволяють оцінити масштаби інвестування в розвиток екологічно орієнтованого підприємництва та відображають процеси впровадження екологічних інновацій в регіоні за ініціативою вищого навчального закладу	ступінь інтелектуального потенціалу (патенти, винаходи і т.д.) екологічних інновацій в наукових розробках
			масштаби інвестування екологічно орієнтованого інноваційного підприємництва в регіоні
2	Вихідні показники	відображають сферу забезпечення функціонування та розвитку академічного підприємництва та розкривають результативність впровадження інновацій, щодо імплементації екологічної складової академічного підприємництва	показники забезпечення
			показники реагування

З цих позицій під системою показників оцінки екологічності інновацій у академічному підприємстві пропонується розуміти групу взаємопов'язаних між собою показників, згрупованих за ідентифікаційними ознаками, що дозволяють оцінити процеси формування інтелектуального потенціалу екологічних інновацій, які результат наукових досліджень у вищих навчальних закладах, які забезпечують визначення та уточнення основних якісних характеристик розвитку академічного підприємництва та вказують на «проблемні місця» процесу розробки екологічних інновацій з метою прийняття ефективних управлінських рішень в цій сфері. Всі індикатори розраховуються як відносні величини та являються показниками «спадаючого» типу, тобто зменшення значення відповідного показника веде до погіршення стану, підвищення - навпаки.

Отже, завданням сьогодення є сприяння трансформації українського суспільства з постіндустріального в інформаційне, тобто суспільства де головним продуктом суспільного виробництва є інформація та знання, і одним з напрямів такої трансформації є стимулювання розвитку екологічної спрямованості академічного підприємництва, як потужної детермінанти розвитку інноваційного процесу, і сприяння впровадженню його результатів у бізнесі. Комплексний, системний та динамічний процес залучення вищих навчальних закладів у формі академічного підприємництва як елемент інноваційної інфраструктури регіону є запорукою впровадження екологічного менеджменту у вищій школі для отримання конкурентних переваг як бізнес-структури у сфері освіти.

1. Дежина И.Г. Государство, наука и бизнес в инновационной системе России [Текст] / И.Г. Дежина, В.В. Киселева ; руководитель проекта И.Г. Дежина. – Москва : ИЭПП, 2007. – 184 с.

2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки Електронний ресурс. [Електронний ресурс]. Режим доступу: civic.kmi.gov.ua

3. Постанова КМУ «Про затвердження Державної цільової науково-технічної та соціальної програми «Наука в університетах» на 2009-2012 р.» (зі змінами, внесеними згідно Постанови КМ від 23.09.2009 р № 1000. Режим доступу: kno.rada.gov.ua

4. Федоров М.П. Роль университетов в инновационной экономике // Инновации. 2007. №2(100).- С. 67-71.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

© Бондаренко Ю.Г., Вишньовська С.М., 2015

Вищі навчальні заклади та наукові дослідження – це невід’ємна частина одного цілого, при умові, що даний навчальний заклад прагне бути поступально-прогресивним і вирізнятися серед інших своєю інноваційністю, прагненням покращити, підвищити, спростити і удосконалити будь-які процеси в науці, економіці, виробництві в інших сферах життя людини. Показником ефективності наукових досліджень є результат реалізації мотиваційного механізму, який використовує бажання отримати (досягти) кращі результати при наявних обмеженнях для виконання даного завдання ресурсах і який спрямований на задоволення потреб суспільства. Основним результатом ефективності наукового дослідження є впровадження інновацій.

Інновація — це сукупність виробничих, технічних і комерційних заходів, які ведуть до появи на ринку нових та вдосконалених промислових процесів і обладнання. Терміном «інновація» позначаються всі нововведення у виробничій, комерційній, фінансовій, маркетинговій, управлінській та інших сферах, будь-які зміни й удосконалення, що забезпечують суспільний прогрес, економію витрат, підвищення рівня ефективності, рентабельності виробництва [1].

Наука є найбільш ефективною сферою капіталовкладень. У світовій практиці прийнято вважати, що прибуток від капіталовкладень у неї становить 100-200% і набагато вищий прибутків будь-яких галузей. За даними закордонних економістів, на один долар витрат на науку прибуток за рік становить 4-7 доларів і більше [2, с.66].

Прогресивність суспільного розвитку багато в чому залежить від спроможності освітньої сфери відтворювати інтелектуальний потенціал, якісну робочу силу. Сучасна система вищої освіти України охоплює значний сегмент суспільства, в її сферу залучені великі людські, фінансові та матеріально-технічні ресурси. За роки незалежності більш ніж удвічі зросли кількість вищих навчальних закладів та чисельність студентів, відбулася диференціація спеціальностей, суттєвих змін зазнала структура вищих навчальних закладів, якісно змінився ринок працевлаштування випускників. Система вищої освіти представляє собою складний поліфункціональний комплекс економіки, діяльність та розвиток якого потребують широкого використання наукових знань, впровадження науково обґрунтованих методів управління, залучення фінансових і матеріальних ресурсів.

Теоретичним проблемам економіки та організації наукової та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів присвячена значна кількість наукових праць зарубіжних і вітчизняних дослідників: А.Абрамшина, А.Анчішина, Г.Беккера, В.Боброва, Й.Бескида, О.Молчанової, Е.Кона, Р.Солоу, Т.Шульца, Е.Аткінсона, Дж.Стігліца, Л.Якобсона, Л.Романкової, Г.Доброва, В.Тонкаля, Б.Маліцького, А.Алімова, М.Солодкова, М.Гуревичева, І.Сгорова, Д.Черваньова, В.Щетініна та інших.

Згідно Постанови Верховної Ради України «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» міністерство економіки України, Центральний виконавчий орган в галузі науки та інтелектуальної власності, інші центральні органи виконавчої влади, Державний інноваційний фонд України, Національна академія наук України повинні сформувати та реалізовувати наукові частини загальнодержавних програм соціально-економічного розвитку та державні науково-технічні програми, державні замовлення на окремі найважливіші науково-технічні розробки та інноваційні проекти [3].

Разом з тим, багато теоретико-методологічних проблем та практичних питань, пов’язаних з організацією наукових досліджень, визначенням їх ефективності, зв’язку з інноваційними процесами залишаються нерозв’язаними. Потребують подальшого наукового обґрунтування та методичного забезпечення класифікація напрямків інноваційної діяльності вищого навчального закладу, проблеми ефективності використання робочого часу науково-педагогічними працівниками, визначення чисельності фахівців, які виконують наукові та науково-технічні роботи, підвищення ефективності організації та

управління науково-дослідною діяльністю, невирішеними залишаються теоретичні питання, пов'язані з визначенням навчально-педагогічного ефекту результативності наукової роботи, диверсифікації джерел фінансування інфраструктури вузівської науки[3].

Як елемент єдиної системи господарювання, вищий навчальний заклад знаходиться в постійній взаємодії із зовнішнім соціально-економічним середовищем. З одного боку, функціонування ВНЗ, як суб'єкта господарювання, залежить від впливу зовнішніх чинників, а саме: потоку абітурієнтів і частки в них бюджетників та контрактників; потоку осіб, які підвищують кваліфікацію та науковий рівень – аспіранти, докторанти, студенти факультетів підвищення кваліфікації, слухачі курсів перепідготовки тощо; потоку трудових ресурсів – професорсько-викладацький склад, науковий, навчально-допоміжний, науково-допоміжний та адміністративно-допоміжний персонал; якості матеріально-технічних ресурсів – навчальне та наукове обладнання, навчальна та наукова література, програмне забезпечення; обсягів та структури фінансування. З іншого боку, вищий навчальний заклад впливає на зовнішнє середовище, визначаючи його інтелектуальний розвиток. Цей вплив проявляється через випуск кваліфікованих фахівців, підготовку науково-педагогічних кадрів, перепідготовку та підвищення кваліфікації спеціалістів, виконання науково-дослідних робіт, впровадження результатів наукових досліджень у виробництво та навчальний процес.

Також детально слід зупинитися на так званому понятті наукового потенціалу вузу, оскільки він відіграє суттєву роль в організації наукових досліджень і в досягненні кінцевих результатів. Рівень наукового потенціалу вищого навчального закладу багато в чому залежить не лише від наявної структури науково-педагогічних кадрів, науково- інформаційної і матеріально-технічної забезпеченості вузу, а й від оптимальної організації наукової системи, від цілеспрямованої взаємодії всіх перелічених ознак [2, с.87]. Ефективне функціонування вищого навчального закладу в цілому та його наукової складової визначається багатьма чинниками, серед яких провідну роль відіграють кадрове, фінансове забезпечення та впровадження інноваційних технологій.

Інноваційна система вищого навчального закладу – це організаційно-управлінський механізм з розробки та впровадження новацій для підвищення його конкурентоспроможності. Її метою є визначення і реалізація перспективних напрямків діяльності у двох відносно самостійних, проте взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих аспектах діяльності вищого навчального закладу - удосконалення процесу навчання і розробка нових технологій освіти та здійснення наукової і науково-дослідної діяльності [4].

1. Сидоренко В.К. *Основи наукових досліджень* / В.К. Сидоренко, П.В. Дмитренко – К.: РНКЦ «ДІНІТ», 2000. – 259 с.

2. Шейко В.М. *Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник для вищих навчальних закладів* / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко – Х: ХДАК, 1998. – 288 с.

3. *Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» [Електронний ресурс] (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 37, ст.336) [Режим доступу]: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/916-14*

4. Корольова Т.С. *Ефективність використання наукового потенціалу вищого навчального закладу* / Т.С. Корольова // *Вісник соціально-економічних досліджень: Зб. наук. пр. – Вип. 29. – Одеса: ОДЕУ, 2007. – С. 93-96.*

КРЕАТИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВНЗ – ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ФАХІВЦІВ

©Брежнєва-Єрмоленко О.В., Лола І.В. 2015

В умовах перманентних змін зовнішнього середовища, які постійно прискорюються, одним із найбільш ефективних шляхів розвитку як національних економік, так і окремих організацій та установ є інноваційний. У цих умовах інноваційно-креативне середовище є важливою конкурентною перевагою, оскільки орієнтує всі сторони їх діяльності на безперервне створення і комерціалізацію інновацій. Виходячи з цього, актуалізується проблема розроблення ефективного механізму формування інноваційно-креативного середовища підприємства чи установи. Особливо актуальною ця проблема є для вищих навчальних закладів (ВНЗ), оскільки саме освіта і наука впливає на темпи і напрями розвитку НТП практично у всіх сферах суспільного виробництва і людської діяльності взагалі.

Головною вимогою сучасної освіти є її орієнтація на людину як основну цінність. За такого підходу будь-які форми, методи, технології освіти є не самоціллю, а розглядаються в контексті одного з основних завдань освіти – забезпечити максимально сприятливі умови для саморозвитку особистості. Чим гострішою є потреба в творчому підході до освітньої діяльності, тим більша необхідність у теоретичній розробці проблем креативності, вивченні її природи і форм прояву, її джерел, стимулів та умов.

Більшість вчених розглядають креативність як здатність породжувати незвичайні ідеї, відхилятися в мисленні від традиційних схем, швидко вирішувати проблемні ситуації [1]. Зростаюча потреба економіки в фахівцях, здатних інноваційно підходити до будь-яких завдань, нетрадиційно і якісно вирішувати існуючі проблеми, обумовлена прискоренням темпів розвитку суспільства та необхідністю жити і працювати у швидкозмінних умовах. Креативність викладачів наразі стає одним з основних факторів створення креативного середовища ВНЗ в процесі навчання студентів і джерелом створення додаткових переваг у довгостроковій перспективі.

Нове системне бачення сучасних соціальних, економічних та політичних явищ дає змогу стверджувати, що практично всі освітні заклади потребують переходу до креативних методик викладання дисциплін як основного джерела інноваційної активності фахівців в майбутньому, що, по суті, є створенням та перетворенням наукового знання в конкретний продукт, технологію чи послугу, а також їх розповсюдженням для практичного використання [2, с. 35-38]. Тому перед ВНЗ постає завдання створити таку структуру, такі процеси і мотивацію в навчальному закладі, які б не створювали перешкоди в генерації нових ідей, але й цілком сприяли їх появі. Важливо те, що креативний процес, який здійснюється індивідуально кожним викладачем, проходить кожну стадію колективного інноваційного процесу, що здійснюється на рівні всього ВНЗ.

Кожна людина сьогодні об'єктивно потребує створення умов, які б сприяли інтелектуальному і творчому її розвитку. Такі умови можуть бути створені в креативному освітньому середовищі, що забезпечує максимальний ступінь індивідуалізації за рахунок широкого використання інформаційних технологій. Особливу увагу в освітньому середовищі на основі інформаційних технологій слід приділяти формуванню креативності студентів. При цьому креативність розуміють як інтегральну стійку характеристику особистості, що визначає її здібності до творчості, прийняття нового, нестандартного творчого мислення, генерування великої кількості оригінальних і корисних ідей [3]. Основна мета креативного освітнього середовища – максимально розвинути в людині творця й закладений творчий потенціал.

До основних причин, що негативно впливають на формування креативної особистості студента слід віднести: а) невідповідність між змістовою і процесуальною сторонами в навчальному матеріалі; б) одноманітність форм і методів викладання навчання; в) слабка методична і дидактична забезпеченість реалізації креативного підходу до організації навчального процесу і використання його виховного

потенціалу; г) невідповідність викладачів до реалізації у вузівській практиці індивідуально-розвиваючого навчання.

Навчання, побудоване на креативному підході, дозволяє усунути дефіцит професійно-особистісних якостей, необхідних для продуктивних професійних дій і спілкування, містить у собі більші можливості у саморозвитку студентів, оскільки вони є не об'єктом впливу, а суб'єктом навчання.

Формування креативності як особистісної характеристики студента проявляється спочатку на мотиваційно-особистісному, а потім на продуктивному рівнях. Процес розвитку креативності проходить дві фази:

1. "Первинна" креативність – загальні творчі здібності, неспеціалізовані стосовно визначеної сфери людської життєдіяльності. Креативність актуалізується лише тоді, коли середовище містить зразки креативної поведінки, його результати і предметно-інформаційну наповненість.

2. "Спеціалізована" креативність – здатність до творчості, пов'язана з визначеною сферою людської діяльності, що розвивається на продуктивному рівні в 13–20 років. Індивід або затримується на фазі наслідування назавжди, або переходить до оригінальної творчості [4, с. 19].

Результативність формування креативної особистості майбутнього фахівця можлива, якщо в навчанні забезпечити: комфортне педагогічне освітнє середовище, у якому відносини між викладачем і студентами будуються на педагогічній взаємодії, співробітництві й співтворчості; стійку інтелектуальну активність студентів; усвідомлення й осмислення ними навчального матеріалу, структурованого у вигляді проблемно-комунікативної ситуації; єдність думки й дій за допомогою використання інноваційних технологій; реалізацію креативного підходу при поєднанні традиційних та інноваційних технологій при викладанні дисциплін; перехід від предметного навчання до особистісно-орієнтованої освіти майбутніх спеціалістів.

Критеріями оцінки ефективності тих або тих форм і методів навчання повинні бути не лише показники, що враховують ступінь опанування знаннями, уміннями й навичками, але й показники сформованості певних особистісних якостей, що характеризують різні аспекти розвитку інтелекту, духовності, креативних здібностей студентів [5]. Відповідно оцінювання перетворюється з одновимірного в складний багатовимірний, багатогранний процес, що якомога повніше враховує особливості формування креативної особистості.

Креативне середовище ВНЗ слід розглядати як успішну умову для формування креативності майбутніх фахівців, адже це середовище надає майбутньому фахівцю можливість (самостійного або у взаємодії з викладачем) формування індивідуалізованої освітньої траєкторії. Зміст освіти, форми та методи формування креативної особистості майбутнього фахівця в освітньому середовищі повинні максимально поєднуватися з особливостями студента в напрямі обліку інтелектуального розвитку особистості, його когнітивного стилю діяльності й ментального суспільного досвіду.

1. Barron F. *Creativity, Intelligence, and Personality* / F. Barron, D.M. Harrington // *Ann. Rev. Psychol.* – 1981. – 453 p.

2. Фатхутдинов Р. А. *Инновационный менеджмент : учебник для вузов* / Р.А. Фатхутдинов. – 6-е изд. – СПб. : Питер, 2008. – 600 с.

3. Кречетников К.Г. *Проектирование креативной образовательной среды на основе информационных технологий в вузе: монография* / К.Г. Кречетников. – М. : Госкоорцентр, 2002. – 296 с.

4. Дружинин В.Н. *Структура психометрического интеллекта и прогноз индивидуальных достижений* / В.Н. Дружинин // *Интеллект и творчество : сб. науч. тр.* – М. : Ин-т психологии, 1999. – С. 5–29.

5. Хуторской А.В. *Современная дидактика : учебник для вузов* / А.В. Хуторской. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.

МІСЦЕ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

© О. Т. Волощук, 2015

Бурхливий розвиток міжнародного права (МП) у другій половині ХХ століття призвів до виникнення нових галузей в загальній системі МП і ускладнення самої системи. В ході подальшого розвитку міжнародних відносин у рамках галузей сформувалися підгалузі, інститути як нормативні блоки для регулювання відносин у специфічних галузях міжнародного співробітництва. Даний процес торкнувся і регулювання відносин у **міжнародній інвестиційній системі**. При цьому регулювання даної галузі відбувалося дуже неоднозначно. Визначення місця міжнародного інвестиційного права у системі МП, а також його предмета та системи, досі породжує дискусії серед учених (А.Г.Богатирьов, М.М. Богуславський, Г.М. Вельямінов, Н.Н. Вознесенська, М.С. Євтеєва, Д.К. Лабін, І.І. Лукашук, Н.Г. Дороніна, Н.Г. Семілютіна, І.З. Фархутдінов, В.В. Сілкін, Г.К. Дмитрієва, В.М. Шумілов та ін.).

Загалом слід зазначити про те, що питання про місце МІП в системі МП в сьогоденній вітчизняній і зарубіжній юридичній літературі вирішується неоднозначно. Так, І. З. Фархутдінов виділяє міжнародне інвестиційне право як *самостійну галузь права*, обумовлюючи це особливою роллю іноземних інвестицій у функціонуванні національних економік і світового ринку в цілому. В якості одного з обґрунтувань автор наводить факт, що на сучасному етапі іноземні інвестиції відіграють більш значну роль, ніж міжнародна торгівля товарами та послугами, разом узяті. Епоха торгівлі і переміщення товарів і послуг, що панувала в ХХ столітті, на початку ХХІ ст., на думку автора, остаточно поступилася місцем епісі транскордонного руху капіталів. Інвестиційні відносини і глобальний рух капіталів виступають сьогодні в ролі чинника, який має вирішальне значення в міжнародних економічних відносинах [1, с. 54].

І. З. Фархутдінов вважає, що в силу комплексного характеру правовідносин у сфері іноземних інвестицій дані правовідносини не можуть виступати тільки як об'єкт вивчення міжнародного економічного права (МЕП), в якості підгалузі міжнародного публічного права. За своєю природою міжнародне інвестиційне право, на думку автора, набагато ширше і об'ємніше. Принципово особливо його рисою виступає участь в міжнародних інвестиційних відносинах різних за своєю сутністю суб'єктів. Залежно від суб'єктного складу міжнародні інвестиційні відносини носять міждержавний - *універсальний, регіональний, двосторонній* характер; вони існують між державами та міжнародними організаціями, між державами та юридичними, фізичними особами з інших держав, між державами і транснаціональними корпораціями, а також між юридичними особами та фізичними особами різних держав.

Іншу точку зору підтримують вчені, що зв'язують міжнародного інвестиційного права з МЕП. Так, В. М. Шумілов, позначаючи МІП як підгалузь МЕП, виділяє в ньому наступні міжнародно-правові інститути: міжнародно-правове регулювання державних інвестицій; міжнародно-правове регулювання приватних прямих інвестицій; міжнародно-правове регулювання приватних портфельних інвестицій, а також ряд міжгалузевих інститутів [2, с. 489-490].

На думку Г. К. Дмитрієвої, кількість норм та інститутів, що безпосередньо відносяться до цієї галузі, стала досить значною, що дозволяє говорити про міжнародне інвестиційне право як про самостійну підгалузь МЕП. Поряд з міжнародним інвестиційним правом в тій же системі МЕП Г. К. Дмитрієва виділяє міжнародне торгове право, міжнародно-транспортне право, міжнародне фінансове право і міжнародне технологічне право [3, с. 397].

І. І. Лукашук під МІП розуміє підгалузь МЕП, принципи і норми якої регулюють відносини держав з приводу капіталовкладень [4, с. 198].

Погоджуючись з групою вчених, що зв'язують МІП з МЕП, необхідно, тим не менш, обґрунтувати даний зв'язок. Для цього необхідно, в першу чергу, зрозуміти сутність самого МЕП.

Професор В. М. Шумілов розуміє під МЕП - *сукупність міжнародно-правових норм і принципів, що регулюють правовідносини в галузі міжнародних економічних відносин (МЕВ)*. Він вважає, що МЕП регулює дві групи правовідносин між суб'єктами МП:

- а) з приводу транскордонного руху товарних, фінансових, інвестиційних ресурсів,
- б) з приводу внутрішніх правових режимів, в рамках яких взаємодіють приватні особи [5, с. 28-29].

Таким чином, МЕР є галуззю МП, але опосередковано - через вплив на внутрішнє право - воно регулює і внутрішні правовідносини між приватними особами (в тому числі ТНК та ін.).

Говорячи про предмет МЕР, Г. М. Вельямінов вважає, що *критерієм розмежування сфер застосування МЕР та інших галузей міжнародного публічного права служить наявність комерційного елемента*. Іншими словами, в сферу дії МЕР включаються ті відносини, в яких присутній елемент торгівлі в широкому смислі, тобто не тільки купівля-продаж, але, можливо, оренда, підряд, міна, найм, позика, лізинг, договір перевезення і т.п. [6, с. 7].

Суттєвою специфічною рисою МЕР є об'єднання в єдину систему різних за суб'єктною структурою відносин. У МЕР існують два рівні відносин: 1) *відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права* (зокрема між державами та міжнародними організаціями); 2) *відносини між фізичними і юридичними особами різних держав* (сюди також відносяться і так звані діагональні відносини між державою та фізичними або юридичними особами, які належать іноземній державі).

Основна маса міжнародних економічних зв'язків здійснюється на другому рівні: фізичними та юридичними особами, тому регулювання цих відносин має першорядне значення. Вони регулюються національним правом кожної держави. Особлива роль належить такій галузі національного права, як **міжнародне приватне право**. При цьому норми МЕР мають все більше значення в регулюванні діяльності фізичних та юридичних осіб, але не прямо, а опосередковано через державу. Держава впливає нормами МЕР на приватноправові відносини через закріплення в національному праві механізм.

З наведеного можна дійти висновку про те, що існує глибока взаємодія двох систем права (міжнародного і національного) у регулюванні міжнародних економічних відносин. МЕР і внутрішнє право переплітаються один з одним. При цьому, вони не втрачають якості автономних самостійних нормативних утворень, що відносяться до різних правових систем.

На нашу думку, нині міжнародне інвестиційне право відповідає критеріям, необхідним для виділення в складі МП. Це можна обґрунтувати наступними обставинами.

По-перше, наявністю відокремленої групи інвестиційних відносин, що відображають об'єктивну умову існування і розвитку інвестиційного процесу або інвестиційної діяльності як об'єктивної економічної закономірності в суспільстві, тобто наявністю самостійного предмета правового регулювання.

По-друге, усвідомленням особливої суспільної необхідності та значущості інвестиційних відносин у системі економічних відносин.

По-третє, наявністю нормативного матеріалу відповідної кількості та якості.

По-четверте, наявністю особливого методу правового регулювання інвестиційних відносин, що виражається в поєднанні публічно-правового та приватно-правового регулювання інвестиційних відносин.

Підводячи підсумок, можна констатувати, що питання виділення міжнародного інвестиційного права, а також визначення його місця в системі міжнародного права дискутуються серед вчених протягом тривалого часу. При цьому провідною і найбільш поширеною точкою зору є розгляд МП в якості підгалузі МЕР. У той же час, навіть в рамках даного напрямку до цих пір відсутня єдина думка. Вищесказане підтверджує висновок про те, що на сьогодні міжнародне інвестиційне право знаходиться у стадії активного розвитку і можливо у майбутньому однозначно МП буде розглядатися як самостійна галузь МП. Адже для цього нині складається багато передумов.

1. Фархутдинов И.З. *Международное инвестиционное право: теория и практика применения*. - М., 2005. - С. 54.
2. Шумилов В.М. *Международное экономическое право*. - М., 2003. - С. 489-490.
3. *Международное публичное право / Под ред. К.А. Бекяшева*. - М., 1999. - С. 397.
4. Лукашук И.И. *Международное право. Особенная часть*. - М., 2001. - С. 198.
5. Шумилов В.М. *Международное экономическое право*. - М., 2002. - С. 28-29.
6. Вельямин Г.М. *Основы международного экономического права*. - М., 1994. - С. 7.

ТЕХНОПАРКИ ЯК ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

© О. А. Гамрищак, 2015

Перехід до нового етапу економічної глобалізації на засадах знань вимагає чіткого усвідомлення та глибокого осмислення сутності й ролі інфраструктурних чинників інноваційного розвитку. Необхідність інноваційного розвитку було доведено практикою зарубіжних країн на всіх рівнях економіки – від країни в цілому, включаючи окремі її регіони, до підприємств та організацій, які є суб'єктами економічної діяльності певної держави.

Останніми роками в світі активно розгортається процес становлення інноваційних чинників розвитку економіки, серед яких провідне місце займають технологічні парки.

В процесі розвитку інноваційного типу економіки в країні, технологічні парки значно посилюють конкурентоздатність країни на світовому рівні, переводять виробництво на новий тип, підвищують інноваційну складову в експорті продукції, що сприяє більш сталому розвитку всіх галузей економіки країни в цілому [1, с. 147].

Досвід реалізації проектів зі створення перших технопарків свідчить, що вони є довгостроковими, вимагають від їхніх фундаторів терпіння й відданості справі. Так, знадобилося аж 30 років, щоб завершити будівництво, формування інфраструктури й здати в оренду всю вільну землю технопарку «Силіконова долина» (США).

Основною метою створення технопарків, технополісів та інших інноваційних структур є тісне зближення наукового й освітнього потенціалу того чи іншого регіону з матеріально-технічною базою промисловості, скорочення тривалості інноваційного циклу, забезпечення вирівнювання науково-технологічного та інноваційного розвитку різних регіонів, активізація малого інноваційного бізнесу.

Основними компонентами технопарку (ТП) є: територія і будинки; науково-дослідний центр (вищий навчальний заклад) із його кадровим і науковим потенціалом; інноваційний бізнес-інкубатор; промислові підприємства і фірми, які перетворюють науковий потенціал дослідницького центру на ринкову продукцію; адміністративно-управлінська структура, що забезпечує функціонування всього комплексу як єдиного цілого; установи інфраструктури підтримки - виробничої й побутової [2, с. 33].

У кожному конкретному проекті створення ТП, виходячи з досвіду інших країн, необхідно враховувати ряд умов і використовувати різнопланові ресурси.

Найважливішими для успіху «ресурсами» є бажання ВНЗ і (або) НДІ (центру) співробітничати з клієнтськими фірмами технопарку, а також моральний дух і мотивація команди менеджерів останнього. Ці ресурси невлітими. Їх не можна порахувати чи помацати. Проте саме вони зрештою визначають поняття «технопарк», відрізняючи його від будь-якої іншої організації, що здає в оренду високоякісну нерухомість.

Технопарк має розміститися якнайближче до дослідницького центру (ВНЗ або НДІ), бо саме вони виступають своєрідними «центрами кристалізації» парку. Ясна річ, досягти цього найлегше, розмістивши ТП у приміщеннях ВНЗ, і найгірше, якщо ВНЗ або НДІ розташовані в центрі міста.

Дуже важливо забезпечити вільну циркуляцію інформації. Розташування ТП в безпосередній близькості від ВНЗ чи НДІ сприяє збільшенню частоти контактів, у т.ч. і на неформальних засадах, а також збільшує обсяг інформаційного обміну між ВНЗ (НДІ) і парком. Якщо ж для контактів між працівниками ВНЗ й парку доведеться використовувати транспорт, якість контактів обов'язково знижуватиметься [3, с. 112].

Безпосередня близькість до парку ВНЗ чи технічного університету означає можливість використання його працівниками університетських лабораторій, устаткування, обчислювальних потужностей, бібліотеки, перепідготовки й підвищення кваліфікації в міру виробничої необхідності. Дуже цінною є також можливість одержання висококваліфікованих консультацій, тільки-но з'являться нові ідеї.

Важливим чинником, що сприяє суспільному функціонуванню ТП, є наявність у регіоні науково-дослідних установ високого рівня. Це позитивно позначається на розвитку парку: по-перше, такі

організації беруть на себе роль лідера; по-друге, лише великим науковим центрам виявляється під силу залучити необхідні обслуговуючі структури.

Фундаментальне значення для концепції ТП має його зв'язок із ВНЗ як важливий інструмент взаємодії науки і промисловості. Фірми фізично розташовуються в парку і завдяки цьому перебувають у тісному контакті з ученими й науковим устаткуванням. Дуже бажано, щоб співробітництво такого роду будувалося на довгостроковій основі. Тоді парк матиме надійну й добре розвинену базу.

1. Волков О.І., Денисенко М.П., Гречан А.П. та ін. *Економіка та організація інноваційної діяльності Підручник (третьє видання)*. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 662 с.

2. Йохна М. А., Стадник В. В. *Економіка і організація інноваційної діяльності ("Академія") навчальний посібник, 2005. - 400 с.*

3. Бубенко П.Т. *Перспективи інноваційного розвитку регіонів // Інновації: проблеми науки і практики: Монографія.*- Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2006.- 336 с.

ВЕКТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФУНКЦІЙ СУЧАСНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

©Горбенко А.Л., 2015

Сучасні університети – складні соціально-економічні системи, що характеризуються достатньо диверсифікованими взаємозв'язками між елементами та суб'єктами ендogenousого й екзогенного середовища. Традиційні функції університетів: навчально-методична, виховна, фінансово-господарська, науково-дослідна; сучасні функції вищих навчальних закладів: маркетингова, інноваційна, міжнародна, підприємницька.

В умовах сучасної глобалізації трансформуються традиційні й сучасні функції вищих навчальних закладів (табл. 1). Навчально-методична функція орієнтується на розширення масштабів експорту освітніх послуг; виховна функція – на розвиток у студентів навичок міжетнічних комунікацій; фінансово-господарська функція – на забезпечення притоку іноземних інвестицій; науково-дослідна функція – на проведення спільних наукових досліджень; маркетингова функція – на формування аплікабельних на світовому ринку освітніх послуг конкурентних переваг; міжнародна функція – на інтернаціоналізацію вищої освіти та нарощування обсягів академічної мобільності; інноваційна і підприємницька функції – на розвиток співробітництва з іноземними підприємствами в напрямі комерціалізації продуктованих університетами інновацій.

Таблиця 1

Основні вектори трансформації функцій університетів під впливом глобалізаційних чинників

Функція	Класичний зміст функції	Зміна змісту функції під впливом глобалізації
1	2	3
<i>Традиційні функції університетів</i>		
Навчально-методична	- формування у студентів професійних умінь і навичок, надання базових та спеціальних знань; - методичне забезпечення навчального процесу; - перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів	- експорт та імпорт освітніх послуг; - обмін передовим досвідом і сучасними навчально-методичними матеріалами, у тому числі з упровадженням принципів навчання протягом життя та положень Болонської декларації; - мобільність студентів і викладачів (включаючи найм іноземних професорів)
Виховна	- розширення світогляду студентів; - формування економічної свідомості; - сприяння професійному, творчому і громадянському саморозвитку студентів	- розвиток навичок міжетнічних комунікацій; - розвиток крос-культурних зв'язків; - формування у студентів навичок професійної діяльності у глобальному бізнес-середовищі
Фінансово-господарська	- фінансово-економічні аспекти забезпечення діяльності університетів (оплата праці, комунальних послуг, послуг підрядних організацій, плата за навчання, виплата стипендій та ін.); - фінансова звітність; - матеріально-технічне забезпечення діяльності університетів	- диверсифікація джерел фінансування (у тому числі, залучення іноземних інвестицій, отримання міжнародних грантів); - фінансова автономія університетів; - міжнародна науково-технічна допомога, передача новітньої техніки і технологій; - механізми руху фінансових потоків між суб'єктами глобального освітнього середовища
Науково-дослідна	- проведення фундаментальних і прикладних досліджень; - наукові публікації; - організація наукових заходів	- проведення спільних наукових досліджень; - організація міжнародних наукових заходів; - спільні наукові публікації; - мобільність дослідників
<i>Сучасні функції університетів</i>		

Маркетин- гова	<ul style="list-style-type: none"> - профорієнтаційна діяльність; - реклама університету у національних засобах масової інформації; - розвиток наявних і перспективних конкурентних переваг університету 	<ul style="list-style-type: none"> - формування конкурентних переваг університету, апікабельних на світовому ринку освітніх послуг; - представленість у світових рейтингах університетів; - реклама університету у закордонних засобах масової інформації
Міжнародна	<ul style="list-style-type: none"> - укладення договорів про міжнародне співробітництво; - робочі зустрічі з іноземними партнерами; - стажування за кордоном; - участь у міжнародних заходах 	<ul style="list-style-type: none"> - інтеграція у глобальне освітнє середовище; - мобільність; - отримання грантів міжнародних організацій і фондів; - інтернаціоналізація вищої освіти; - створення консорціумів університетів
Інноваційна	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток інноваційної культури; - розбудова інноваційної інфраструктури; - генерування інноваційних ідей; - розробка інноваційних проектів; - патентування інновацій 	<ul style="list-style-type: none"> - трансфер знань, технологій, комерціалізація інновацій за кордоном; - патентування інновацій в іноземних патентних відомствах; - спільна розробка і реалізація міжнародних інноваційних проектів
Підприєм- ницька	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження MBA-програм; - перепідготовка, підвищення кваліфікації кадрів підприємств; - виконання досліджень на замовлення підприємств; - реалізація ліцензій на комерційне використання запатентованих ученими університетів інновацій 	<ul style="list-style-type: none"> - співробітництво з іноземними підприємствами; - виконання наукових досліджень для іноземних замовників; - комерціалізація результатів науково-дослідної діяльності за кордоном

Джерело: побудовано автором

Вищі навчальні заклади виступають активними учасниками економічних відносин, поступово розширюючи свої підприємницькі функції. Ключовими передумовами розвитку підприємницьких аспектів у діяльності університетів є обмеженість державного фінансування системи вищої освіти, необхідність диверсифікації джерел фінансування, актуальність зближення академічної освіти й науки з бізнес-сектором. Елементи підприємництва стабільно інтегруються та проникають у різні напрями діяльності сучасних освітніх установ. Подальшого доопрацювання, удосконалення та апробації на практиці потребують підходи і механізми розвитку підприємницької складової не лише в навчально-методичній, а і в науково-дослідній, інноваційній, маркетинговій, фінансово-господарській та міжнародній діяльності вищих навчальних закладів.

ПРОГНОЗНІ ОЦІНКИ ОБСЯГІВ ВСТУПУ У ВНЗ УКРАЇНИ

©Гринькевич О.С., 2015

У задачах прогнозування за рівнем затребуваності зі сторони органів державного управління та стратегічного менеджменту ВНЗ, найбільш актуальними є прогнозні оцінки попиту на послуги вищої школи. Саме такі оцінки є “вихідною точкою”, яка має визначати зміст та специфіку маркетингової, інноваційної та інших функціональних стратегій розвитку усіх суб’єктів, які формують пропозицію на послуги ВНЗ в Україні.

Одним із напрямів статистичного прогнозування в освіті є використання методів кореляційно-регресійного аналізу. Узагальнення методологічних підходів до прогнозної оцінки динаміки показника на основі методів аналізу паралельних часових рядів та регресійних моделей дає підстави виділити такі основні етапи відповідної методики прогнозування: 1) побудова динамічних рядів, які характеризують динаміку зміни показника, значення якого прогнозують (y); 2) обґрунтування набору показників-факторів, які впливають на динаміку прогнозованого показника y ; 3) побудова динамічних рядів, які характеризують динаміку вибраних показників-факторів $F(x^I, x^{II}, x^{III}, \dots, x^m)$; 4) відбір найбільш вагомих показників-факторів, які впливають на прогнозований показник (y) на основі кореляційного аналізу; 5) побудова парних і багатофакторних регресійних моделей типу $Y=F(x^I, x^{II}, x^{III}, \dots, x^m)$, за допомогою яких можна здійснити прогнозування значень Y на основі відомих значень показників-факторів x_i .

Виходячи з особливостей прогнозування показника обсягу прийому студентів на перший курс ВНЗ (Y), важливо зауважити, що основними соціально-демографічними показниками-факторами, які визначають його динаміку, є: x^I – кількість осіб, які здобули повну загальну середню освіту (ПЗСО); x^{II} – кількість осіб, які здобули базову (неповну) загальну середню освіту (закінчили 9 класів); x^{III} – кількість дітей, які вступили у перший клас ЗОШ; x^{IV} – кількість дітей, які народилися.

Важливою особливістю, яка має бути врахована у побудові динамічних рядів, а відповідно, у прогнозуванні динаміки вступу у ВНЗ, є лаговий характер такої динаміки. Тобто, у використанні методу аналізу паралельних рядів слід враховувати той факт, що кількість осіб, які вступають на перший курс у ВНЗ у році t буде визначатися кількістю дітей, які здобули повну загальну середню освіту в тому ж році, тобто для фактора x^I загальний вигляд регресійної моделі буде наступним: для фактора x^{III} загальний вигляд регресійної моделі буде наступним: $Y_t = f(x_{t-11}^{III})$; для фактора x^{IV} загальний вигляд регресійної моделі матиме вигляд: $Y_t = f(x_{t-17,18}^{IV})$

Регресійне рівняння взаємозв’язку динаміки вступу до ВНЗ III-IV р. а. в Україні та показників народжуваності, побудоване за емпіричними даними 2004-2013 років, має вигляд:

$$Y_t = 0,644 * X_{t-17,18} + 1,820.$$

Прогнозні значення показників вступу у ВНЗ III-IV рівнів акредитації в Україні, визначені на основі регресійної моделі залежності від показників народжуваності $Y_t = 0,644 * X_{t-17,18} + 1,820$, наведені у таблиці.

Прогнозні значення показників вступу у ВНЗ III-IV р. а. України, визначені на основі регресійної моделі залежності від показників народжуваності (тис. осіб)

	Роки										
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Прогнозний обсяг вступу у ВНЗ	302,7	286,8	271,8	252,4	249,8	244,3	253,4	264,9	277,0	276,2	298,2

Значення коефіцієнта детермінації побудованої моделі (0,82) та перевірка її на адекватність за допомогою критерію Фішера вказує на можливість отримання достатньо точних і невипадкових точкових прогнозних оцінок обсягів вступу у ВНЗ за відомих емпіричних значень народжуваності в Україні на найближчих 17-18 років. Для підвищення надійності точкового прогнозу його доповнюють довірчими межами, обчисленими з певною ймовірністю за формулами:

$$Y_{\text{прогн}} - \Delta y_{\text{прогн}}; Y_{\text{прогн}} + \Delta y_{\text{прогн}}$$

де $Y_{\text{прогн}} - \Delta y_{\text{прогн}}$ – нижня межа довірчого інтервалу; $Y_{\text{прогн}} + \Delta y_{\text{прогн}}$ – верхня межа довірчого інтервалу; $\Delta y_{\text{прогн}}$ – гранична похибка інтервалу довіри прогнозу.

На рисунку 1 зображено розраховані фактичні та прогнозні значення обсягів вступу у ВНЗ України з урахуванням нижньої і верхньої межі прогнозів.

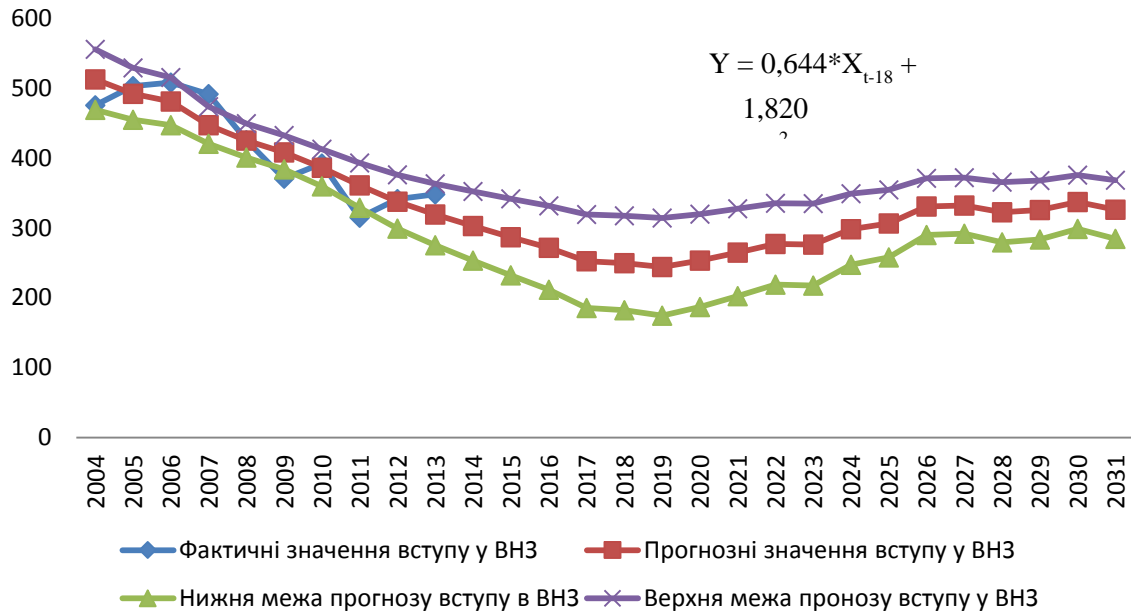

Рис. 1. Фактичні та прогнозні обсяги вступу у ВНЗ III-IV р. а. України з урахуванням нижньої і верхньої межі прогнозів

Результати оцінки адекватності регресійної моделі $Y_t = 0,644 * X_{t-17,18} + 1,820$, а також порівняння обчислених на її основі довірчих меж прогнозу з фактичним обсягом вступу у ВНЗ України за період 2004-2013 років дають підстави дійти висновку, що запропонований підхід до прогнозування попиту на освітні послуги ВНЗ є ефективним інструментом стратегічного управління в галузі вищої освіти.

1. Вищі навчальні заклади : статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ukrstat.gov.ua.

2. Гончаренко М. Ф. Методи та моделі оцінки та прогнозування потреб економіки у випускниках ВНЗ / М. Ф. Гончаренко // Математичні методи та моделі в економіці. – 2013. – № 1. - С. 368-375.

3. Населення : статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ukrstat.gov.ua.

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

© Дробиш Л. В., Карпенко Ю. В., 2015

На сучасному етапі розвитку системи вищої освіти науково-дослідницька діяльність студентів набуває все більшого значення і стає одним із компонентів професійної підготовки майбутнього фахівця. Адже формування спеціаліста передбачає гармонійне поєднання особистісних якостей з розвитком професійних, що є вимогою сучасного суспільства. При цьому ефективність професійної підготовки значною мірою визначається рівнем сформованості дослідницьких знань, умінь, розвитком особистісних якостей, накопиченням досвіду творчої дослідницької діяльності.

Національна Доктрина розвитку освіти [1] свідчить про необхідність підготовки майбутніх фахівців, які можуть самостійно, цілеспрямовано й відповідально навчатися, здатні до творчої праці та професійного розвитку, спроможні реалізувати себе в умовах динамічного розвитку економіки. Відповідно пріоритетним напрямом розвитку сучасної освіти має стати створення у ВНЗ сприятливих умов для формування творчої особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення як під час навчання у вищій школі, так і в подальшій професійній діяльності. З огляду цього, науково-дослідна робота студентів стає необхідною умовою підготовки майбутнього фахівця, оскільки сприяє розвитку креативних здібностей, умінь і навичок дослідницького характеру, поглибленню знань з професійно орієнтованих предметів.

Вивченням проблем формування дослідницьких умінь студентів займались безліч дослідників. Зокрема, проблеми організації студентських досліджень висвітлено у працях І. Дагіте, місце та значення наукових досліджень студентів у системі вищої освіти – Л. Авдєєвої, Ф. Філіппова, В. Шостаковського, а особливості організації науково-дослідної роботи студентів проаналізовані у працях В. Сіденко і В. Шевченко. Зважаючи на накопичений теоретичний матеріал щодо застосування нових технологій розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців засобами науково-дослідної роботи, недостатньо вивченими залишаються питання розвитку особистісного професійного потенціалу майбутніх фахівців. Саме це зумовлює подальше вивчення окремих аспектів розвитку творчих здібностей студентів засобами науково-дослідної роботи у їх професійному становленні.

Метою дослідження є пошук інноваційних підходів в організації науково-дослідницької діяльності студентів з метою підвищення якості їх фахової підготовки.

Науково-дослідницька діяльність студентів є невід'ємною складовою роботи ВНЗ і сприяє формуванню творчої особистості майбутнього фахівця. Вона дозволяє: забезпечити ефективне засвоєння та використання знань; закласти основи науково-дослідної роботи; найбільш повно реалізувати індивідуальний підхід у навчанні студентів та диференціювати їх спеціалізацію; залучати студентів до наукових досліджень і розв'язання виробничих, економічних та соціальних завдань; розвивати у студентів здатність до самостійних обґрунтованих суджень та висновків; використовувати самостійно здобуті наукові знання у динамічному середовищі господарювання підприємств, науково обґрунтовувати результати власної праці тощо.

Однак, як свідчать результати дослідження, нинішня система підготовки фахівців із вищою освітою має низку недоліків, а саме: відсутня системна робота студентів упродовж навчального семестру; низька активність студентів у навчанні; відсутні елементи змагальності у навчанні; необ'єктивність оцінювання знань студентів; відсутня гнучкість у системі підготовки фахівців; недостатній рівень адаптації до змін на ринку праці; низька мобільність студентів щодо зміни напрямів підготовки та спеціальностей тощо. З огляду цього, науково-дослідницька діяльність студентів дозволяє найбільш повно виявити індивідуальність, творчі здібності студентів, готовність їх до самореалізації. Тому майбутній спеціаліст має бути готовим до здійснення науково-дослідної роботи. Це, в свою чергу, дозволить у подальшій професійній діяльності розв'язувати виробничі завдання на науковому рівні [2, с. 188].

На жаль, тривалий час науково-дослідна робота розглядалась як особливий вид студентської

діяльності, оскільки вона не набувала масового характеру (як навчальна робота), не охоплювала усіх студентів ВНЗ. Тобто під час навчання всі студенти займалися науково-дослідною роботою, винятком було написання рефератів, курсових робіт та підготовка дипломних проектів. Зараз науково-дослідна робота студентів перестала бути елементом розвитку самих здібних студентів і перетворилася на впливовий засіб професійної підготовки майбутнього фахівця, даючи змогу кожному студенту проявити свій творчий потенціал. Основними формами наукової роботи студентів нині є: написання рефератів, курсових робіт; підготовка дипломних і магістерських проектів; участь у роботі проблемних груп, наукових гуртків, наукових лабораторій, проблемних майстерень, клубів тощо; виступ з доповіддю на конференціях, семінарах, круглих столах; участь у конкурсах студентських наукових робіт й олімпіадах.

Слід зазначити, що науково-дослідницька діяльність студентів є засобом професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки, з одного боку, передбачає розв'язання проблемних практичних ситуацій, а з іншого, – актуалізує креативні можливості особистості в аспекті вироблення власного погляду на шляхи розв'язання проблемної виробничої ситуації. Вона є найбільш ефективним методом підготовки якісно нових фахівців у вищій школі. Науково-дослідницька діяльність студентів максимально розвиває творче мислення, індивідуальні здібності, дослідницькі навички студентів, дозволяє здійснювати підготовку ініціативних фахівців, розвиває наукову інтуїцію, глибину мислення, творчий підхід до сприйняття знань та практичне застосування у вирішенні певних поставлених завдань [3, с. 12-16]. У зв'язку із зазначеним вище, організацію науково-дослідної роботи студентів варто проводити з урахуванням принципів наступності й перспективності. До науково-дослідницької діяльності студентів слід залучати уже з перших курсів, що допоможе їм віднайти себе у подальшій дослідницькій роботі. При цьому необхідно починати наукову діяльність з простих форм, поступово переходячи до більш складних, що дозволить майбутньому фахівцю гармонійно розвиватися, поглиблюючи знання, удосконалюючи свої уміння й навички дослідницького характеру. Вважаємо, чим раніше студенти починають займатися науковою роботою у ВНЗ чи на підприємстві, тим вищий рівень їх підготовки, а це дозволяє їм швидше увійти у ритм професійної діяльності.

На нашу думку, ефективній організації студентської науково-дослідницької діяльності буде сприяти дотримання наступних вимог: усі форми роботи зі студентами мають бути організовані в атмосфері партнерства та співтворчості; усі види аудиторної наукової роботи студентів мають відбуватися у формі діалогу; кожен студент має право вибору тематики, проблематики та шляхів вирішення поставленої проблемної ситуації.

Таким чином, залучення студентів до науково-дослідної роботи сприятиме не лише становленню їх як особистостей, але й як професіоналів. Кожен ВНЗ має готувати майбутніх фахівців так, щоб виробити у них потребу у постійному навчанні упродовж усього життя, тобто постійно нарощувати свій професійний потенціал.

1. *Національна доктрина розвитку освіти / Сайт Міністерства освіти і науки України. –Режим доступу: http://mon.gov.ua/laws/Ukaz_Pr_347.doc.*

2. *Беляев Ю. І. Науково-дослідна діяльність студентів у структурі роботи університету / Ю. І. Беляев, Н. М. Стеценко // Педагогічний альманах. – 2010. – Випуск 6. – С. 188-191.*

3. *Хюсен Т. Образование в 2000 г.: исследовательский проект / Т. Хюсен. – М. : Прогресс, 1999. – С. 279-309.*

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ВНЗ УКРАЇНИ

©Єфремов В.В., 2015

Інноваційна модель, яку намагається освоїти Україна, розглядаючи її як панацею від численних викликів ХХІ ст., повинна забезпечити сталий розвиток, про що свідчать публікації провідних вітчизняних економістів [1]. Однак ніхто з них не надав значення ціни впровадження її у життя та звідки брати на це кошти. Річ у тому, що дана модель потребує перебудови всієї сукупності суспільних відносин. Цього неможливо досягти не змінивши саму людину, яка б мала нове мислення, новий світогляд, нову психологію, нову культуру, нову мораль, нові знання.

Вирішальна роль інноваційна модель розвитку відводить освітній галузі, оскільки саме в ній відбувається попередній відбір та підготовка спеціалістів для народного господарства, формується інтелектуальна та науково-технічна еліта українського народу. Від досягнень в освітній галузі залежать успіхи в усіх сферах суспільного життя. Саме освіта стає пріоритетним напрямком конкурентної боротьби у сучасному світі, бо знання сприяють подоланню невизначеності, забезпечують перевагу країні у короткостроковій та довгостроковій перспективі. Так, на переконання відомого американського економіста Дж. Гелбрейта, влада переходить до того фактора виробництва, який найменш доступний, і який важче всього замінити. Таким фактором є влада знань [2].

Під час системної кризи, яка розразилася в Україні і поставила під сумнів існування її як самостійної та незалежної держави, впровадження інноваційної моделі взагалі, і в освітній галузі зокрема, стає невідкладною справою. Дана модель не виключає спадковості. Тобто, з одного боку вона передбачає збереження старої інфраструктури освітньої галузі від руйнування та знищення, а з іншого - потребує пошук коштів для її реформування та модернізації, щоб вона відповідала сучасним досягненням науково-технічного прогресу. Як справедливо підкреслюють фахівці, втрати, які понесе освіта під час кризи, будуть мати для країни більш глобальне значення, ніж втрати економіки [3].

Виконання освітою своєї інноваційної функції неможливо без створення для неї відповідних умов, які залежать від існуючої інфраструктури. Вона визначає конкурентоспроможність ВНЗ, впливає на рівень конкуренції в освітній галузі. Світова практика доводить, що важлива не кількість ВНЗ, а їх науково-технічний потенціал з відповідною інфраструктурою. Це означає, що Україні потрібно оптимізувати кількість вузів (університетів III-IV рівня акредитації), в яких будуть сформовані великі науково-педагогічні колективи здатними займатися фундаментальними дослідженнями.

На наше переконання, якщо кошти на формування освітньої інноваційної інфраструктури ВНЗ України будуть знайдені, то приступивши до реалізації цього проекту потрібно розв'язати наступні завдання:

По-перше, створити принципово нові ВНЗ, які представляють собою науково-промислові та навчальні комплекси із розгалуженою мережею навчальних закладів різних рівнів акредитації, які мають різне призначення. Кожен вуз – це не стільки навчальний заклад, скільки науково-дослідна установа, де формулюються та осмислюються нові ідеї, нетрадиційні методи дослідження тощо. ВНЗ, як структурна одиниця освітньої галузі, повинен мати сучасні умови для занять науковою діяльністю. Його матеріально-технічна база повинна бути адекватною для підготовки кадрів здатних освоїти УІ технологічний уклад. Щоб мати джерела для побудови інноваційної інфраструктури, вуз повинен навчитися заробляти кошти за рахунок наукової діяльності викладачів, лаборантів, аспірантів, студентів.

По-друге, слід змінити навчальні плани, обмеживши академічне навантаження викладачів і надавши їм змогу займатися дослідницькою діяльністю та впроваджувати результати досліджень у життя, широко використовуючи для цього систему стимулів. Добитися оптимального співвідношення між спеціальними та гуманітарними дисциплінами. Саме навчання, побудоване на основі інформаційних технологій, і в якому відбиваються сучасні наукові досягнення, стає постійно оновленим процесом.

По-третє, необхідно застосувати нові критерії до відбору викладачів, які хочуть працювати у ВНЗ, та оцінки їхньої праці. Вони повинні мати хист до дослідницької діяльності, яка стає визначальною в їх професії. Займатися наукою повинно бути економічно вигідно, оскільки вуз стимулює її, здійснюючи

заохочення за наукові здобутки із інноваційного фонду. Успішно провівши дисертаційні дослідження, творчий пошук повинен супроводжувати їх протягом всієї науково-педагогічної діяльності.

По-четверте, в нових умовах Міністерство освіти та науки повинно виконувати роль координатора, визначаючи пріоритетні напрямки наукових досліджень, створюючи тимчасові творчі колективи вчених із різних вузів об'єднаних спільними науковими інтересами тощо.

1. *Гесць В.М. Бар'єри на шляху розвитку промисловості на інноваційній основі та можливості їх подолання. – Економіка України, 2015, № 1;*

2. *Пахомов Ю.М. Основні завдання формування посткризової моделі розвитку економіки України. – Економічний часопис – XXI, 2010, № 1-2. – С. 3-6;*

3. *Шевчук В.Я. Формування інноваційної моделі сталого розвитку України в посткризовий період. - Економічний часопис – XXI, 2010, № 1-2. – С. 6-8.*

4. *Calbraith D. The Gold Society: the human agenda. – N. Y.: Houghton Mifflin Company, 1996.*

5. *Каленюк І.С., Куклін О.В., Ямковий В.Л. Сучасні ризики вищої освіти в Україні. – Економіка України. – 2015. - № 2. – С. 71.*

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД НАВЧАННЯ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ НАУКМА

© Іванова Н.Ю., Корольова О.О., 2015

Сучасна система освіти будується на тому постулаті, що людині треба зібрати якомога більше інформації, а вона вже по собі буде сортуватися у корисні ідеї. Однак завдання освіти полягає в тому, що вона має пропонувати найкращі шляхи практичного використання здобутої інформації з тим, щоб студенти могли генерувати креативні ідеї.

За А. Маслоу, креативність – це творча спрямованість, яка притаманна всім, але яка втрачається більшістю під впливом системи виховання, освіти і соціальної практики. А це означає, що кожна людина від народження має здібності до креативності і завдання освіти полягає в тому, щоб розвивати цю креативність.

Як показав досвід роботи факультету економічних наук Національного університету «Києво-Могилянська академія» - це цілком реальне завдання. В рамках проекту ТЕМПУС «Іннолаб» у дисципліні, які вивчають студенти бакалаврської і магістерської програми «Економічна теорія», були введені теми «Креативне мислення» і «Відкриті інновації». Під час практичних занять, за різними тестами, була проведена оцінка креативності студентів (в тому числі використовувався і субтест образної батареї Е. Торренса). Результати оцінювання показали, що всі студенти мають нормальний рівень креативності. Крім того, студентам був запропонований само опитувальник оцінки креативності. Одне із завдань цього самоопитувальника полягало в тому, що студенти мали сформулювати проблеми, з якими вони стикнулися під час навчання в НаУКМА. Усі названі проблеми були зведені до чотирьох. Студенти були розподілені на групи і кожна група сама обирала собі проблему для вирішення. Найбільш популярною виявилася проблема пошуку фінансових ресурсів для розвитку НаУКМА.

Оскільки всі техніки креативності можна звести у дві групи, а саме:

- спрямовані на генерування ідей
- спрямовані на обробку готових рішень з тим, щоб не загубити цінну думку,

то для пошуку фінансових ресурсів використовувався метод мозкового штурму як такий, що дозволяє об'єднати обидва напрямки. Використання методу мозкового штурму дозволило визначити найбільш креативні і, водночас, найбільш реалістичні шляхи пошуку фінансових ресурсів. Ці наробки були передані віце-президенту з економіки і фінансів для ознайомлення і впровадження.

Іншим позитивним досвідом застосування технік креативності є досвід вирішення проблем, які виникли у бізнес-компаніях. Студентам магістерської програми «Економічна теорія» було запропоновано знайти інноваційні рішення вирішення проблем, які виникли у екскурсійної фірми і судоремонтної компанії. Представники цих фірм зустрілися зі студентами, зробили презентації своїх компаній, а також озвучили проблеми. Студенти сформували команди, кожна з яких обрала певну проблему. Впродовж двох тижнів, застосовуючи різні техніки креативності, студенти шукали шляхи рішення запропонованих проблем. Презентація проектів відбувалася у присутності представників бізнесу і університету. Були визначені команди – переможці.

Як зазначили представники бізнесу, під час роботи над проблемами, студентами було згенеровано 20 інноваційних ідей, які будуть використані у практичній діяльності компаній.

Всі учасники цього експерименту зазначили, що таке навчання є цікавим і корисним, і порадили використовувати його у майбутньому.

ПРОСТРАНСТВЕННО-ВРЕМЕННОЙ ПОТЕНЦИАЛ КОАЛИЦИИ ПРЕДПРИЯТИЯ И ВУЗОВ В ИННОВАЦИОННОМ ПРОЕКТЕ

©Карпова Е.Г., 2015

Для ведения успешной экономической деятельности предприятию необходимо своевременно обнаруживать и подстраиваться под происходящие в экономике изменения, и кроме того осуществлять инновационное развитие. Многими выдающимися учеными были выдвинуты концепции развития экономики. К одной из современных концепций относится системный подход, который подробно изложен в работах Г. Б. Клейнера [1]. Актуальность данной работы определяется тем, что недостаточно проработан пространственно-временной подход для исследования условий внедрения инновационного проекта.

Цель статьи – модифицировать модель Г.Б. Клейнера применительно к инновационному проекту в условиях коалиции предприятия и ВУЗа. Помимо этого автором также исследуются понятия «Экономическое время» и «Экономическое пространство» и определяется потенциал коалиции.

Суть теории Г. Клейнера состоит в том, что экономические системы можно охарактеризовать при помощи двух параметров: Время и Пространство. Примером экономической системы «среда» служит законодательство, «процесс» - диффузия инноваций, «проект» - строительство, «объект» - предприятие [1]. Данная теория не учитывает особенностей инновационных проектов.

Автор статьи, в связи с особенностями инновационных проектов, обуславливает разделение экономического пространства на «Узкое» и «Широкое».

Далее модель модифицируется автором следующим образом. Создавая инновационный проект, экономический объект может его внедрять самостоятельно или вступить для этого в коалицию. Следовательно, можно дифференцировать объект на «Индивидуальный» и «Коалиционный». Преимуществом индивидуальной работы является самостоятельность решений и получение неделимого дохода. Преимущество коалиционной работы состоит в меньшем количестве затрат на внедрение инновационного проекта и расширение возможного рынка сбыта.

В зависимости от своей выгоды экономический объект выбирает, каким образом он будет внедрять инновационный проект. Принимая участие в коалиции с ВУЗом, он сужает экономическое пространство, а реализуя проект индивидуально - расширяет. Проанализируем, влияет ли его выбор на экономическое время. Допустим, что перед объектом стоит выбор внедрять инновационный проект самостоятельно или в коалиции с другими объектами. Критериями выбора могут стать соразмерность дохода, соразмерность затрат, потенциальный выпуск продукции, принцип дележа дохода и т.п. Проанализировав возможные варианты, объект может получить меньший, больший или равный доход, реализуя проект индивидуально, в сравнении с реализацией проекта в коалиции. Меньший доход будет в случае, если затраты на реализацию проекта индивидуально будут больше, чем реализация его в коалиции. Больший – если в процессе дележа часть дохода будет ниже, чем рассчитывал объект. Рассмотрим ситуацию, когда получение дохода будет равнозначным как при самостоятельной, так и при коалиционной реализации проекта. Здесь критерием выбора будет выступать экономическое время. Для объекта будет играть важную роль, в какой момент времени будет получен доход. Это позволит ему эффективно реинвестировать свои средства. Данный вывод сделан исходя из теории временной стоимости денег. Чем раньше он получит доход от реализации проекта, тем выше будет стоимость денег. Таким образом, время можно классифицировать на дорогое и дешевое (короткое, длинное). В качестве единицы измерения экономического времени в данном случае можно предложить величину, равную отношению ден. ед. к сроку окупаемости проекта. Разработанная измененная характеристика потенциала экономических систем с учетом специфичности инновационного проекта представлена в таблице 1.

Модифицированная схема потенциала экономических систем с учетом инновации проекта и коалиции предприятия и ВУЗа

Пространство		Время неограни- ченное	Время ограниченное	
			Дорогое	Дешевое
Ограниченное	Узкое	Объект в коалиции	Проект коалиционный (инновационный)	Проект коалици- онный
	Широкое	Объект индивиду- альный	Проект индивидуальный (инновационный)	Проект индивиду- альный
Неограниченное		Среда	Процесс	

Из таблицы 1 следует, что предпочтительнее для экономического объекта будет выбрать проект индивидуальный (инновационный) и проект коалиционный (инновационный). Критерии дальнейшего выбора будут определяться объектом самостоятельно, с учетом элементов концепции устойчивого экономического развития.

Для создания инновационного проекта есть несколько направлений. Первое направление – это обратиться к сторонней организации за созданием нематериального актива. При этом расходы возрастут, так как за выполнение работы организация требует поощрение. Также велик риск неудачи продукта, и ответственность будут нести только участники коалиции.

Второе направление – это обратиться за созданием «Гудвилл» коалиции в Научный исследовательский университет (далее НИУ). Причем, для уменьшения затрат и получение дохода в долгосрочной перспективе будет резонно сделать НИУ одним из участников. Но участие будет не полным. Деятельность НИУ как участника коалиции будет направлена на поддержание и последующее совершенствование инновации. В свою очередь, он получит больший доход, чем от одинарного заказа. Участники коалиции в этом случае будут иметь меньший риск.

Третье направление состоит организации инновационного центра. Такой вариант возможен, если коалиция вложит средства в инновационный проект другого субъекта. В этом случае, большую долю риска получает инновационный лидер, однако в его случае материальные ресурсы ниже, чем у других участников, а доход возможен больше или наравне со всеми. В данной ситуации определяющим фактором при разделе дохода между участниками будет выступать ценность нематериального ресурса. Такая ситуация возможна, если инновационный проект не имеет схожих аналогов, отвечает низкой степени риска и ожидает принести коалиции высокий доход.

Выбор субъектом одного из направлений обуславливается сложившейся экономической ситуацией и наличием ресурсов. При конечном принятии решения экономический объект должен оценить текущее экономическое положение с точки зрения синергетических процессов.

1. Клейнер Г.Б. Системная экономика как платформа развития современной экономической теории // Вопросы экономики. – 2013. - № 6. – С. 5 - 27

ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ СЛОВНИКІВ

©Кирикилиця В.В., 2015

В умовах ринкової економіки висувуються нові вимоги до якості знань і рівня підготовки фахівців у ВНЗ. Враховуючи вимоги часу, вищі навчальні заклади спрямовують свою увагу на оволодіння студентами іноземною мовою, що є одним із визначальних чинників у формуванні сучасного висококваліфікованого фахівця. Знання іноземних мов значною мірою сприяє вільному оперуванню інформаційними ресурсами, реалізації комунікативних намірів, розвитку вмінь працювати з фаховими і художніми текстами, довідковою літературою тощо.

Першочерговим завданням вищої школи в напрямі оволодіння іноземною мовою студентами є розвиток умінь і навичок писемної та усної мовної комунікації як важливих аспектів професійної діяльності. Майбутні фахівці повинні вміти не лише читати літературу за фахом і знаходити в ній необхідну інформацію, але й володіти багатим словниковим запасом для спілкування іноземною мовою з зарубіжними колегами. Комунікативною метою навчання іноземної мови у ВНЗ є досягнення студентами такого рівня практичного володіння іноземною мовою, який дозволить їм використовувати іноземну мову як засіб постійного поглиблення своїх професійних знань, забезпечить навчально-пізнавальну діяльність студентів і подальше їх спілкування у різних сферах ділового і суспільного життя.

В умовах переорієнтації освітнього простору у вищій школі з традиційної лекційно-семінарської форми організації навчання на самостійну навчально-пізнавальну діяльність студентів важливим елементом набуття практичних умінь і навичок у рамках обраного фаху є робота зі словниками. Адже словник, будучи незамінним доповненням до підручника, допомагає сприймати, усвідомлювати, оперувати, аналізувати та засвоювати значний обсяг інформації, яка постійно збільшується і необхідна для якісної підготовки до майбутньої професійної діяльності. У той же час у процесі роботи зі словниками підвищується інтелектуальний потенціал і мовна культура, удосконалюється пам'ять і мислення, розширюється кругозір майбутнього фахівця.

Підвищення ефективності знань студентів тісно пов'язане з інноваційними процесами у навчанні, що знайшли своє відображення в ряді педагогічних технологій. Однією з них можна вважати спроектовану нами технологію навчання з використанням словників (словникова технологія навчання), яку тлумачимо як алгоритм спільних дій викладачів і студентів, спрямованих на формування у майбутніх фахівців умінь і навичок роботи зі словниками різних типів, засвоєння отриманої зі словників інформації та використання її у подальшій практичній діяльності.

При розробці словникової технології навчання ми виходили з того, що робота зі словниками повинна мати системний характер, тобто: бути чітко спланована, методично осмислена; проходити через усі розділи програми навчальної дисципліни; поступово переходити від загального ознайомлення до розуміння структури словникової статті; виробити у студентів постійну потребу користуватися словниками та вміння орієнтуватися у різних словникових виданнях.

У словниковій технології навчання взаємопов'язані: мета (розширення словникового запасу, розвиток умінь та навичок роботи зі словниками різних типів у процесі навчально-пізнавальної діяльності); функції (інформаційно-пізнавальна, дослідницька (пошукова), практична, самоосвітня, розвивальна, систематизуюча, трансформаційна, закріплення і самоконтролю, організаційна, стимулююча); зміст технології (різні типи словників; організація роботи зі словниковими виданнями); алгоритм дій (підготовчий (мотиваційний), початковий (інформаційний), основний (процесуальний), практичний (діяльнісний), підсумковий (результативний) етапи); методи реалізації (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація, систематизація словникового матеріалу); діагностичний інструментарій (опитування, тести, спостереження, експертна оцінка, самооцінка) та результат (сформованість умінь та навичок роботи зі словниками різних типів).

Підготовчий етап (мотиваційний) передбачає створення мотивації у студентів до використання словникових видань, ознайомлення зі словниками різних типів та структурою самого словника. Форми й методи роботи на цьому етапі: бесіди («Словники у моєму житті», «Типи словників»), диспути («Використання словникових видань: за і проти»), розробка проектів («Роль словникових видань у вивченні фахових дисциплін», «Історія створення словників») тощо.

На *початковому етапі (інформаційному)* здійснюється аналіз послідовності виконання завдання, що вимагає використання словника, ознайомлення зі структурою вміння роботи зі словником. З цією метою використовуються: бесіди («Як користуватися словниковими виданнями», «Інформаційні технології у вивченні фахових дисциплін»), консультації («Як правильно скористатися он-лайн словником»), екскурсії в бібліотеку у відділі довідкової літератури.

Для *основного (процесуального) етапу* характерним є виконання чітко поставлених викладачем завдань за допомогою запропонованих засобів його вирішення (словників різних типів). У процесі їх виконання формуються знання з навчальних дисциплін та уміння студентів користуватися словниками різних типів. Використовуються такі методи роботи зі словниками, як аналіз інформації, порівняння, узагальнення, класифікація, систематизація словникового матеріалу.

На *практичному (діяльнісному) етапі* реалізується завдання залучення всіх студентів до швидкого пошуку необхідної інформації у словниках не лише під час аудиторних занять, але й самостійної та індивідуальної роботи. У процесі роботи зі словниками у студентів зростає емоційність сприйняття інформації.

Основними завданнями *підсумкового (результативного) етапу* є: усвідомлення студентами навчальних дій, їх рефлексія і корекція, а також самооцінка та оцінка викладачами рівня розвитку вмінь та навичок роботи зі словниками.

Вибір та застосування словникової технології повинні відбуватися відповідно до мети навчання та рівня підготовленості його суб'єктів. Особливо важливим є те, що технологія навчання з використанням словників у поєднанні з новітніми освітніми технологіями стає ефективним засобом розвитку *пошуково-інформаційної* (здатність здійснювати інформаційно-пошукову діяльність з використанням новітніх прогресивних технологій на професійному рівні через опанування практичних навичок роботи зі словниково-довідниковою літературою, аналізу отриманої інформації, та її використання) [1, 61] та *професійно-мовної* (професійно значима якість фахівця, яка характеризується комплексом знань, умінь і навичок, що забезпечують можливість сприймати, розуміти і породжувати повідомлення (тексти), що містять виражену специфічними засобами природної мови (підмови професії) інформацію, що відноситься до об'єкту його професії, зберігати таку інформацію в пам'яті й обробляти її в ході розумових процесів) [2, 52] *компетентностей* студентів.

На нашу думку, технологія навчання з використанням словників, яка включатиме елементи мультимедійних і комп'ютерних технологій, повинна стати невід'ємною складовою процесу фахової підготовки студентів у вищій школі і забезпечити сприятливі умови для ефективного навчання внаслідок розвитку мотивації та зацікавленості вивченням професійно орієнтованої іноземної мови, яка широко представлена у словниках різних типів.

1. Кривець С. В. *Формування пошуково-інформаційної компетентності майбутніх вчителів у процесі роботи зі словниково-довідниковою літературою* : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Світлана Василівна Кривець ; Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т менеджменту освіти» АПН України. – Ніжин, 2009. – 235 с.

2. Гордієнко М. Г. *Іноземна мова як засіб підвищення конкурентоздатності та мобільності сучасного фахівця* / Майя Григорівна Гордієнко // *Лінгвометодичні концепції викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах України* : зб. наук. ст. учасн. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24 груд. 2003 р.) / редкол. : І. І. Тимошенко (голова) [та ін.]. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – С. 52.

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

@Козик В.В., Вознюк І.П., 2015

Сучасна інноваційна модель розвитку економіки України передбачає інтеграцію науки, освіти і бізнесу і розглядає знання як виробничий чинник. У зв'язку з цим у реалізації концепції економічного зростання країни на базі інноваційного розвитку провідне місце повинні займати вищі навчальні заклади.

Серед основних завдань вищого навчального закладу, визначених новим Законом України «Про вищу освіту» [1, ст. 26, ст. 28, ст. 30] є участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу, забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності. Університети, академії і інститути крім проведення інноваційної освітньої діяльності повинні проводити фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, бути провідним науковим і методичним центром, мати розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяти поширенню наукових знань. Важливими критеріями, за якими університету надається статус дослідницького є розгалужена інфраструктура та матеріально-технічна база, що забезпечують провадження науково-освітньої діяльності на світовому рівні, здатність проваджувати і комерціалізувати результати, а одним із найважливіших прав є право на формування на своїй базі інноваційні структури різних типів (наукові та технологічні парки, бізнес-інкубатори, малі підприємства тощо).

Інноваційність у освітній діяльності вищих навчальних закладів проявляється через викладання дисциплін на власних дослідженнях, інтегрованих у найостанніші здобутки світової науки; виявлення на ранніх стадіях інтелектуальної еліти та сприяння її творчому зростанню; формування науково-технічної грамотності та інноваційної культури; перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів з урахуванням сучасних інноваційних вимог; підготовка професійних кадрів з трансферу технологій – технологічних брокерів, менеджерів з інтелектуальної власності та менеджерів з ліцензування; активізація наукової діяльності студентів і аспірантів на визначених університетом пріоритетних напрямках наукових досліджень; виділення грантів для реалізації молодими вченими власних наукових ідей; проведення семінарів, тренінгів з основ підприємництва та управлінської діяльності.

Інноваційність навчального процесу полягає у запровадженні нової парадигми навчання Європейського простору вищої освіти – студентоцентрованого навчання, в основу якого покладено компетентнісний підхід до побудови та реалізації освітніх програм, навчальних програм та окремих навчальних дисциплін [2, с. 3]. Ключовими поняттями методології навчального процесу стають компетентності та результати навчання. Основна відмінність між цими поняттями полягає в тому, що результати навчання формуються викладачами на рівні освітньої програми в цілому та на рівні окремих навчальних дисциплін, які її складають, а компетентності набуваються особами, що навчаються. Таким чином, результати навчання формулюються в термінах компетентностей. Важливим завданням на шляху запровадження компетентнісного підходу на рівні предметних областей (спеціальностей) є розроблення фахових та загальних компетентностей. Фахові компетентності визначають профіль освітньої програми та кваліфікацію випускника і є індивідуальними для цієї програми. Загальні компетентності мають універсальний, не прив'язаний до предметної області характер, але сприяють формуванню випускника як особистості до виконання поставлених перед ним завдань. Таким чином застосування компетентнісного підходу до формування моделі підготовки фахівця сучасного рівня сприятиме їх конкурентоспроможності на світовому ринку праці.

Перспективним для інноваційного розвитку економіки країни є подальший розвиток університетської науки, комерціалізація її результатів та науковий супровід впровадження наукових розробок у виробництво. Доцільним можна вважати створення у наукових підрозділах вищих навчальних закладів команд та груп фахівців з впроваджувальної діяльності з відповідними функціями, зокрема:

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

- команда трансферу технологій – оцінка винаходів та їх комерційного потенціалу; розробка стратегій управління об'єктами інтелектуальної власності; управління портфелем патентів; вибір форм комерціалізації технологій за допомогою ліцензування або створення малих інноваційних підприємств;
- група підтримки бізнесу – фінансові менеджери, юристи, маркетологи, менеджери з кадрів і адміністративних питань, ІТ-менеджери; забезпечення необхідними трудовими ресурсами нових малих інноваційних підприємств; надання адміністративних, фінансових, юридичних та інших послуг;
- служба «нові підприємства» - підтримка малих інноваційних підприємств на ранніх стадіях; управління новоствореними підприємствами;
- група менеджерів з активів та інвестицій – управління акціями університету в малих інноваційних підприємствах на пізніх стадіях розвитку.

Це дозволить не лише активізувати наукову діяльність вищих навчальних закладів, а й зберегти та розвивати їх кадровий науковий потенціал.

1. ЗУ «Про вищу освіту». 2. Ю.М.Рашкевич. *Болонський процес та нова парадигма вищої освіти*. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.

ПРОЦЕСНІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ФАХОВОГО СПЕЦІАЛІСТА

© Козик В. В. Воробець С. Й., 2015

В управлінні навчальним процесом у більшості вітчизняних вузів на сьогоднішній день превалюють функціональні підходи, які в значній мірі орієнтуються на окремі функції організаційних підрозділів, а не на кінцевий результат, яким є рівень професійної підготовленості випускника вузу. Тоді як процесний підхід до системи підготовки фахового спеціаліста у вузі дозволяє сконцентруватись на між функціональних процесах і зорієнтований на досягнення кінцевого результату – формування у випускника вузу компетентностей, які сьогодні диктує ринок праці.. Такі моделі підготовки фахівців можуть бути представлені як системи процесів, які реалізуються у рамках організаційних структур вузу.. У [1] виділяються наступні групи процесів:

1) проектування навчальної програми, які передбачають розроблення структури і змісту підготовки студентів. В визначальній мір це складає перелік дисциплін, послідовність їх вивчення і зміст кожної з них;

2) організація і здійснення навчального процесу, яка змістовно визначається системою комунікацій між викладачем і студентом, а також запровадженням інноваційних методів навчання;

3) система моніторингу якості формування компетенцій – змістовно вона реалізується у формі обліку і контролю проміжних результатів навчання і аналізу їх відповідності запланованим метрикам окремих показників компетенцій.

Ключовим елементом в таких моделях є модель компетенцій випускника. В цій моделі окрема компетентність виступає як міждисциплінарна категорія. Це означає, що окрема компетенція формується на основі вивчення декількох дисциплін. З іншого боку формування фрагменту якоїсь з компетенцій є результатом вивчення декількох суміжних тем по окремі з дисциплін.. Саме у рамках цієї логіки реалізується процесна модель формування компетенцій фахових спеціалістів на кафедрі «Економіки підприємства та інвестицій». Організаційно її реалізація здійснюється у наступній логічній послідовності:

1. проведено опитування провідних спеціалістів успішних бізнес-структур на предмет професійних вимог до фахового спеціаліста, На основі чого і сформовано портфель фахових компетенцій, який довелено до викладачів кафедри;

2. по кожній з дисциплін реалізується своя процесна модель, у якій строго формалізовано внутрідисциплінарні зв'язки між окремими темами, практичними чи лабораторними роботами і відповідно формування фрагментів окремих компетенцій спеціаліста;

3. інтеграція окремих дисциплінарних моделей у інтегровану процесну модель підготовки спеціаліста з строгою формалізацією міждисциплінарних зв'язків з виходом на фахові компетенції.

Все це реалізується у середовищі спеціалізованої програмної системи AllFussion Modeler, яка підтримує інструментальні засоби побудови процесних моделей, зокрема нотації IDEFO, DFD, IDEF3, які признані як міжнародні стандарти у системах процесного моделювання.

1. Н.Н. Матушкин, С.И.Пахомов, И.Д. Столбова. Формування компетенцій випускника вуза на основі процесного підходу //escosman.hse.ru/data/2010

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

© І.Ю. Кравченко, 2015

Динамічний розвиток економічного та інформаційного середовища суттєво змінює вимоги до фахівців з обліку. Сьогодні, бухгалтер будь-якої галузі не тільки здійснює реєстрацію господарських операцій, їх накопичення та узагальнення для своєчасного надання звітності до відповідних державних органів, а й приймає безпосередню участь в управлінні підприємством. Інформація бухгалтерського обліку є джерелом пошуку шляхів скорочення витрат, збільшення доходів та більш раціонального використання коштів, що знаходяться у розпорядженні господарюючого суб'єкта.

Саме тому для ефективного функціонування кожного конкретного суб'єкта господарювання та загалом економіки країни, необхідні компетентні професіонали, які мають достатньо високий науково-технічний потенціал, володіють сучасними інноваційними технологіями, мають активну життєву позицію і бажання працювати.

Зважаючи на вищезазначені вимоги до фахівців з обліку, постає потреба у підвищенні рівня конкурентоздатності випускників ВНЗ, які мають володіти найсучаснішими технологіями та основними прикладними програмами з обліку та управління підприємством. Отримання практичних навичок та вмінь роботи з прикладними програмами та специфічним програмним забезпеченням з обліку та аудиту можливе за умови наближення навчального процесу до реальних умов роботи на підприємстві.

В умовах сьогодення провідними вищими навчальними закладами практикується апробація форм активного навчання: проведення тренінгів, використання бізнес-симуляцій, створення віртуального підприємства. В результаті таких форми навчання відбувається формування і відпрацювання вмінь і навичок, а також створення умов саморозкриття учасників і самостійного пошуку ними способів розв'язання проблем.

У ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» такі підходи до навчання реалізовано завдяки створенню віртуального підприємства.

Так, навчання у ВНЗ можна поділити на два етапи. Один з них – отримання фундаментальної університетської освіти, другий – набуття спеціальних знань і навичок, які застосовуються в конкретній професійній діяльності. Починаючи з третього–четвертого курсів до методики навчання на факультеті вводять дисципліни, які не тільки дають фундаментальні знання, але й моделюють майбутню практичну діяльність фахівця [1, с.51].

Саме на етапі отримання спеціальних знань, в межах вивчення дисципліни «Інформаційні системи та технології обліку», за допомогою програмного забезпечення «1С: Підприємство. Бухгалтерія для України. Версія 8.2» студентами створюється інформаційна база віртуального підприємства, на основі якої студенти набувають практичних навичок з реєстрації та узагальнення господарських операцій підприємства. В подальшому, сформована в «1С: Підприємство. Бухгалтерія для України. Версія 8.2» інформаційна база віртуального підприємства є основою для набуття практичних навичок та вмінь з використанням програмного забезпечення «М.Е.doc IS» під час вивчення дисципліни «Автоматизація складання звітності».

Створення та застосування, так званого, віртуального підприємства в процесі підготовки фахівців з обліку, дає можливість безпосередньо в процесі навчання отримати практичні навички роботи з обробки та аналізу значного масиву даних. Крім того, такий комплексний підхід дає можливість студентам послідовно та узгоджено набувати необхідних практичних навичок роботи з найбільш популярним програмним забезпеченням та дає можливість сформувати всебічне уявлення про організацію та методику бухгалтерського обліку на підприємстві, починаючи від формування облікової політики та розподілу обов'язків, реєстрації та створення первинних документів до формування та подання звітності до відповідних органів.

Слід відмітити, що застосування такої методики значно підвищує увагу та зацікавленість в навчальному процесі з боку студентів, оскільки під час виконання завдань з застосуванням віртуального підприємства, студент має можливість «приміряти» на себе різні ролі та функціональні обов'язки: від головного бухгалтера до касира.

Одночасно, застосування віртуального підприємства в процесі викладання спеціальних дисциплін в інформаційному середовищі вимагає від викладача високої кваліфікації та вміння вміло поєднувати пасивні (лекційні матеріали, аналіз контрольних робіт) та активні (консультації, робота з віртуальним підприємством) методи, що дозволяє формалізувати отримані знання та зробити їх доступними для всіх учасників навчального процесу [4, с. 224].

Таким чином, впровадження у навчальний процес віртуального підприємства стимулюватиме розвиток та підвищить кваліфікацію майбутніх фахівців, а процес навчання з застосуванням активних форм навчання перетворить його на динамічну сферу підготовки кваліфікованих фахівців які зможуть бути конкурентоспроможними на ринку праці.

1. *Рогоза М.Є. Створення навчально-тренінгового комплексу «Віртуальне підприємство» ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» / М.Є. Рогоза, Є.І. Івченко, В.І. Божко // Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі : матеріали 3-ої науково-практичної конференції, 18-20 жовтня 2011 року, Львів / Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. - С. 72-77.*

2. *Ротань Н.В. Застосування інноваційних методів навчання при проведенні семінарських занять викладачами спеціальних дисциплін на спеціальності «Бухгалтерський облік» /Н.В. Ротань// Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. - 2013., - вип. 3(4). – с. 199-203.*

3. *Долбнева Д.В. Інтерактивні методи навчання: сутність, необхідність та використання при підготовці фахівців з обліку та аудиту у ВНЗ України / Д.В. Долбнева // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.1. – с. 389-398.*

4. *Янчева Л.М., Бочуля Т.В. Онтологічний підхід до проектування комплексної інформаційної моделі підготовки фахівців зі спеціальності «Облік і аудит» / Л.М. Янчева, Т.В. Бочуля // Облік, аудит, фінанси: сучасні проблеми теорії, практики та підготовки фахівців : II Міжнар. наук.-практ. конф., 26 жовтня 2012 р. : / редкол. : О.І. Черевко [та ін.] ; Харківський держ. ун-т харч. та торг. – Х. : ХДУХТ, 2012. –с. 223-224.*

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

© Литвин І.В., 2015

Глобалізація сприяє тому, що самостійно та одноосібно суб'єкти господарювання не можуть досягнути високих та ефективних результатів, таких, які стають доступні їм за умови співпраці, об'єднання зусиль з метою реалізації потенціалів зростання та підвищення своєї конкурентоспроможності.

У багатьох випадках інноваційний потенціал фірм та організацій розкривається саме у можливостях їхньої участі у кластерах свого регіону функціонування. За кластерною теорією Майкла Портера, саме можливості формування стійких взаємозв'язків між суб'єктами господарювання, тісні контакти між ними на взаємовигідній довгостроковій основі є запорукою досягнення конкурентоспроможності як окремими суб'єктами підприємництва, так і регіонами вцілому, де утворені кластери.

Вивчення літературних джерел [1-4] та власні дослідження автора дозволили зробити висновок, що кластерний підхід є одним із дієвих механізмів регіонального управління, при цьому кластер, як тип об'єднання організацій, виступає об'єктом управління.

З економічних позицій кластерний підхід полягає у розвитку інтеграційних процесів у сфері виробництва та започаткування нових форм економічної активності, які функціонують на високому агрегаційному рівні, що забезпечує високу ефективність управління, цілеспрямоване використання сукупного виробничого потенціалу та організаційних, економічних ресурсів всіма учасниками кластерного утворення [1].

Варто зазначити, що кластерний підхід можна застосовувати на державному, регіональному та мікрорівнях (рівень окремих міст). Успішно кластерний підхід регіонального рівня широко застосовують у таких розвинених країнах світу як Австрія, Італія, Німеччина, Фінляндія, Франція, Канада, США, Китай, Індія, Японія та інших. В Україні цей підхід застосовують доволі давно – з 1998 року, створено чимало кластерів - близько 35 діючих і зареєстровано до 100 кластерних ініціатив [1].

Територіальна спеціалізація, можливості формування конкурентного та коопераційного бізнес-середовища, а також територіальна близькість учасників – основні ознаки кластерів [1-4]. В умовах глобалізації новими і досить важливими ознаками, якими неодмінно мають володіти кластерні утворення, є довіра між учасниками кластера, добровільність налагодження коопераційних зв'язків та можливості використання різних схем співробітництва, у тому числі шляхом побудови мереж та державно-приватних партнерств.

Для консолідації діяльності кластер повинен мати організацію - лідера, що об'єднує навколо себе інших суб'єктів та визначає стратегію розвитку кластера. Важливим в умовах глобалізації та розвитку кластерного утворення є можливості встановлення та налагодження тісних міжнародних та міжрегіональних зв'язків.

В умовах європейського вибору, глобалізаційної взаємозалежності та посилення міжнародних зв'язків нашої країни, актуальним є вивчення кластерного підходу саме як ефективного механізму підвищення конкурентоздатності місцевих виробників товарів і послуг.

Останні фактори, що визначають характерні риси кластерів, дали можливість зробити висновок, що університети як джерела та «кузні» науково-технологічних знань можуть ставати лідерами з формування науково-технологічних кластерів для інноваційного розвитку регіонів. А вищі навчальні заклади (ВНЗ) Львівщини, що вигідно знаходяться на прикордонній території з Європейським Союзом і мають тісні міжнародні зв'язки та налагоджену співпрацю, підтверджують думку про те, що ВНЗ мають стати рушіями формування та розвитку кластерів у нашому регіоні.

Ефективний кластер має функціонувати за принципом «потрійної спіралі» - «наука-бізнес-громада». Чикаренко І. [2], дослідивши відмінності сучасних типів інтеграційних утворень або об'єднань організацій, виявила, що кластери, організовані для інтеграції знань, є ефективним

кластероутворювальним інструментом для розвитку інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності усіх учасників кластера. Як відомо, ВНЗ найбільше підходять на роль інтегратора науково-технологічних, виробничих, управлінських знань і формування на цій основі кластера. Крім того, роль ВНЗ у формуванні мереживної організаційної структури управління кластера теж видається обґрунтованою.

ВНЗ мають виконувати освітню функцію безпосередньо для всіх учасників кластера, зокрема щодо обміну знаннями, досвідом, успішними новими методиками та моделями управління для підвищення стійкості функціонування кластерного утворення, зростання кадрового потенціалу учасників кластера. Науково-трансфертна функція ВНЗ сприятиме формуванню можливостей для розробки об'єктів інтелектуальної власності та їх комерціалізації у рамках кластера, в тому числі шляхом посилення підприємницької інноваційної активності серед працівників ВНЗ та його студентів, розвитку малого та середнього бізнесу, зростання самозайнятості в регіоні. Кластерний підхід в управлінні дозволяє усім учасникам кластера швидше отримувати та обмінюватись науково-технологічною і маркетинговою інформацією щодо якісних змін у потребах споживачів, а це знижує трансакційні витрати [3-4].

Як зазначають вчені [1-4], роль державних органів влади вже не є визначальною та єдино утворювальною у створенні кластерів, ініціативи повинні виходити з боку приватних структур залежно від їх зрілості та готовності до створення якісно нових форм співпраці та взаємодії.

Отже, кластерний підхід у розвитку ВНЗ передбачає розроблення та впровадження інтеграційних процесів взаємодії ВНЗ та його структурних частин (технікумів, коледжів, інститутів) з іншими організаціями за активної підтримки місцевих органів влади, що проявляються у започаткуванні нових форм економічної активності викладачами, студентами, аспірантами ВНЗ, шляхом поглиблення зв'язків між бізнесом і ВНЗ у всіх сферах його діяльності для формування та кращої реалізації потенціалів (освітнього, наукового, трансфертного, управлінського тощо), досягнення конкурентних переваг усіма учасниками кластерного утворення в регіоні.

Застосування кластерного підходу у діяльності ВНЗ дозволить підвищити ефективність вищих навчальних закладів, зокрема в освітній, науковій сферах – з одного боку, а також допоможе налагодити тісні зв'язки з реальним виробництвом, бізнесом, основними роботодавцями регіону, тобто сприятиме реалізації трансфертної та дослідницько-прикладної складової діяльності ВНЗ. Це забезпечуватиме врахування потреб бізнесу як у науково-прикладних розробках, так і зближуватиме науку з виробничими потребами, сприятиме посиленню практичної підготовки студентів відповідно до потреб роботодавців.

1. Дегтярьова І.О. Наукові та практичні аспекти застосування кластерного підходу в управлінні конкурентоспроможністю регіонів України [Електронний ресурс] /І.О. Дегтярьова. - Режим доступу: academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Degtyaryova.pdf

2. Чикаренко І. Кластерний підхід в управлінні економічним розвитком муніципального управління [Електронний ресурс] /І. Чикаренко. - Публічне адміністрування: теорія та практика. - 2010. - 04(7). - Режим доступу: dbiara.dp.ua/vidavnistvo/2010/2010_04%287%29/10ciartm.pdf

3. Рюміна Є.Л. Кластерний підхід як конкурентна перевага регіонального розвитку / Є.Л. Рюміна // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2012. - № 4 (20). – С. 117 – 120.

4. Пятак І.В. Кластерний підхід в управлінні регіональним економічним розвитком / І.В. Пятак // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. - № 3 (23). - С. 107-110.

ВНЗ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

© Матвій С.І., 2015

У час глобалізації та інформатизації суспільства університети, а насамперед дослідницькі, покликані забезпечити втілення інноваційно-інтелектуальної моделі розвитку національної економіки для одержання конкурентоспроможних наукових і науково-прикладних результатів. Аналіз світового досвіду показує, що поєднання сфери знань і високих технологій, ефективне використання інноваційного потенціалу ВНЗ гарантує підвищення якості підготовки фахівців і, зокрема її економічної ефективності, яка, у свою чергу, забезпечує стабільне економічне зростання країни. Наука в університетах повинна бути результативною, реагувати на вимоги часу та продукувати знання, необхідні для дослідницької та інноваційної діяльності за пріоритетними напрямками наукового розвитку. У цьому контексті потребують удосконалення механізми створення інновацій, комерціалізації результатів науково-технічних досліджень, підтримки підприємницької діяльності, що є необхідними умовами інноваційного розвитку ВНЗ України.

У вирішенні окресленого завдання слід звернути увагу на те, що інноваційний розвиток ВНЗ здійснюється за моделлю, яка передбачає інтеграцію освіти, науки, виробництва та бізнесу [1]. На практиці це означає об'єднання системи освіти і науки з системою підприємництва шляхом запровадження сучасних моделей навчання, постійного оновлення змісту освітніх програм та навчально-методичних матеріалів відповідно до найкращих вітчизняних та зарубіжних аналогів, використання нових або вдосконалених технологій навчання з високим ступенем самостійності та активності студентів, а також нових когнітивних інститутів: дослідницьких мереж, віртуальних лабораторій, малих фірм, у яких викладачі і студенти діють як підприємці, створюючи новації і просуваючи їх на ринки.

Серед пріоритетних напрямів трансформаційних змін в освіті, зорієнтованих на інноваційний розвиток є створення дослідницьких університетів поліпрофільного типу з метою підвищення ролі університету як центру освіти і науки, підготовки висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, упровадження в практику наукових досягнень, технічних і технологічних розробок, реалізації разом з іншими вищими навчальними закладами та науковими установами спільних програм за пріоритетними напрямками фундаментальних і прикладних наукових досліджень для розв'язання важливих соціально-економічних завдань у різних галузях економіки [2], поміж якими провідне місце посідає Національний університет «Львівська політехніка». Професійна підготовка висококваліфікованих кадрів для наукомістких галузей промисловості, науково-технічної та економічної сфери, конкурентоспроможних фахівців, здатних не тільки генерувати наукові ідеї, але й доводити їх до готової продукції, сприяти її реалізації на внутрішньому і зовнішньому ринках, є домінуючим чинником інноваційної діяльності ВНЗ.

В інноваційній діяльності університетів дослідницького типу важливого значення набуває створення науково-навчальних центрів і комплексів, дослідницьких лабораторій, технопарків і кластерів. Такі структури виступають інноваційними системами, що дають можливість розгортанню академічного підприємництва в межах ВНЗ. Вони сприяють одночасному підвищенню продуктивності діяльності та рентабельності університетів і науково-дослідних інститутів, поєднаних для розробки нових технологій та їх впровадження у виробництво.

Зростання мережі центрів трансферу технологій розглядається як механізм створення підприємницького простору, сприятливого для застосування інновацій в економіку країни виконання [3]. Трансферцентр виступає як самостійна інноваційна структура, що поєднує науку, вищу освіту, технологію, виробництво і ринок, набуваючи ознак венчурної фірми [1]. Отже, інноваційний розвиток провідних університетів України характеризується реалізацією нової для ВНЗ функції (раніше властивої лише галузевій науці) – доведенням досліджень до конкретних технологічних рішень. Виконання цієї функції зумовлює виникнення комерціалізації інноваційної діяльності університетів.

Одним зі свідчень перспективності розвитку інноваційних університетів в Україні є швидкі темпи

зростання експортної сфери інформаційних технологій, обсяги якого міжнародними експертами оцінюються у понад 1 млрд. доларів на рік. Міжнародні експерти безпосередньо пов'язують швидкі темпи розвитку ІТ-сектору в Україні з університетами та високою якістю освіти, яку вони надають. Водночас не викликає сумніву також і те, що успіхи українських ІТ-компаній зумовлені високим ступенем інноваційної підприємницької активності (у тому числі міжнародної), наявним на профільних факультетах провідних українських технічних університетів, серед яких і Національний університет «Львівська політехніка»[4]. Приклад визнаного у світі успіху українських фахівців інформаційних технологій свідчить, зокрема, і про реальну перспективу позитивного впливу високотехнологічної інноваційної діяльності, пов'язаної з ВНЗ, на рівень позитивного сприйняття підприємництва та готовності до відкриття власної справи, які в цілому досі залишаються недостатньо високими [5].

Разом з тим, в цій ситуації виникають певні проблеми, а саме: 1) недостатнє розуміння представниками науки, ВНЗ і підприємств вигідності та можливості досягнути високих результатів завдяки їх інтеграції та співпраці; 2) створеній надмірній державній зарегульованості та штучних обмежень в організації виконання досліджень (обов'язкові тендерні процедури і держказначейське обслуговування); 3) застарілість та відсталість виробничої сфери, невідповідність технічного оснащення, робота за «радянськими» принципами і методами.

Для успішного функціонування академічного підприємництва необхідно виробити ефективний організаційно-економічний механізм взаємодії двох складових — попиту та пропозиції — ключового інструменту трансформації вищої освіти в умовах ринкової економіки. Механізм інтенсифікації інноваційної діяльності ВНЗ включає [6]:

- законодавчо-нормативну базу розвитку інноваційного потенціалу ВНЗ;
- державне забезпечення розвитку інноваційної системи «освіта – наука – виробництво - бізнес»;
- організація апробації та оцінки завершених розробок, проектів, технологій;
- фінансове забезпечення проведення інноваційної діяльності;
- автономія ВНЗ.

В умовах становлення нової ринкової економіки, що базується на знаннях, актуальним є процес комерціалізації інновацій, який би забезпечував ефективне функціонування інноваційної політики ВНЗ. Як показує світова практика, комерціалізація науково-технічної діяльності може здійснюватися такими способами:

1) створення спільних підприємств або венчурного бізнесу. Основними перевагами такого способу ведення інноваційної діяльності є використання ефекту масштабу у виробництві, об'єднані фінансові ресурси та зусилля, можливість використання нововведень партнера;

2) трансфер результатів інноваційної діяльності передбачає передачу нововведень у сферу практичного використання та може здійснюватися двома способами: передача прав на використання технології (ліцензування, інжиніринг, франчайзинг, лізинг) та продаж патенту (повне передавання прав на використання інновацій);

3) власне впровадження інновацій - використання інноваційного продукту на власному підприємстві у виробничому процесі, господарській діяльності тощо.

1. Деніжна С. Пріоритетні напрями підвищення економічної ефективності підготовки фахівців у контексті інноваційної діяльності університетів. // С. Деніжна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: profua.info/tmpe/images/docs/3/12deniaiu.pdf.

2. Дослідницький університет. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Дослідницький_університет

3. ЗУ «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій». - від 14.09.2006 № 143-V.

4. Graham Stack. Tapping Ukraine's IT potential // Financial Times. – 2012. // S. Graham. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: blogs.ft.com/beyond-brics/2012/08/22/tapping-ukraines-it-outsourcing-potential/

5. Єрмолаєв А. «Вишневий сад» українського традиціоналізму // Дзеркало тижня. – 2011. // А. Єрмолаєв, О. Левцун. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: gazeta.dt.ua/SOCIETY/vishnevyy_sad_ukrayinskogo_traditsionalizmu.html.

6. Інноваційні дослідницькі університети як чинник модернізації освітньо-наукової сфери та розбудови суспільства знань. Аналітична записка. . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: niss.gov.ua/articles/1427/.

ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ В СИСТЕМІ МОТИВУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ

©Мищишин О.Л., Скоропад С.О., 2015

Забезпечення професійного зростання, його мотивація на пошук рішень для покращення результатів діяльності – найактуальніше завдання вітчизняних підприємств в умовах фінансово-економічної кризи. Професійне зростання є невід'ємною частиною професійного становлення та розвитку особистості, що починається на стадії освоєння професії і продовжується при подальшому процесі праці [1].

Мотивація – система заходів управлінської діяльності, спрямованих на спонукання працівників організації до діяльності, що забезпечує досягнення визначених цілей. Виходячи з поданих визначень, для професійного зростання в системі мотивування персоналу керівництву підприємства доцільно здійснити певний перелік заходів [2]. У спеціальній літературі заходи мотивування прийнято класифікувати так: правові, адміністративні, соціально-економічні, організаційні, соціально-психологічні.

Правові заходи у системі мотивування – це сукупність правил, дотримання яких повинно базуватися і гарантуватися правовими нормами, що містять відомості про посадову, дозволену, стимулюючу, заохочувальну чи заборонену поведінку працівників підприємства під час виконання роботи (посадових обов'язків).

Координація діяльності працівників за допомогою комплексу організаційно-розпорядничих і нормативних документів (наказів, розпоряджень, інструкцій, положень тощо) відбуваються за допомогою адміністративних заходів.

Важливий вплив на мотивування мають соціально-економічні заходи, а саме створення гнучкої системи стимулювання, розробка науково обгрунтованої системи тарифних ставок і посадових окладів, узгодження системи оплати праці з кінцевими результатами виробництва, напруженістю і складністю праці. У свою чергу створення сприятливого клімату в колективі, знання потреб інтересів працівників та вміння впливати на них, втілюються за допомогою соціально-психологічних заходів.

У Законі України “Про професійний розвиток працівників” основна увага приділяється лише питанню фінансування підвищення кваліфікації працівників [3]. Забезпечення ефективного стимулювання працівників до професійного розвитку має враховувати потреби працівників. Виявивши одну або кілька важливих для працівника потреб, необхідно обрати найбільш оптимальний спосіб мотивації професійного розвитку. Розглянемо основні методи задоволення потреб працівника згідно з класифікацією А.Маслоу:

1. Самовираження: постановка більш складних цілей навчання; надання самостійності при обранні теми навчання; заохочення прояву ініціативи і самостійності в процесі підвищення кваліфікації.
2. Визнання і статус: публічне визнання заслуг у навчанні; просування по кар'єрних сходах.
3. Приналежність до колективу: підкреслення важливості навчання працівника для підприємства; надання інформації про майбутні нововведення на підприємстві.
4. Безпека і гарантія: впровадження матеріальної винагороди за підвищення кваліфікації; надання відгулів, вільного часу.

Забезпечення поєднання системи мотивування персоналу і складових професійного зростання дозволить менеджменту підприємства підвищити ефективність діяльності підприємства.

1. Орлова А.А. Стимулювання розвитку системи професійного навчання робітничих кадрів в Україні/ Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2012. – №11.

2. Правдива, А.В. Побудова ефективної системи мотивації сучасного підприємства/ А.В. Правдива, О.П. Литвинюк // Напрями економічного розвитку країн: новий погляд: збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. – Дніпропетровськ: Гельветика, 2013. - Ч. 2. – С. 40-44.

3. Закон України “Про професійний розвиток працівників” від 12.01.2012 р. № 4312-VI.

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

©Мищишин О.Л., Федорович І.С., 2015

Однією із найважливіших проблем, з якою стикаються вітчизняні підприємства, є недостатня ефективність організації управління їхніми фінансовими ресурсами в умовах нестабільності розвитку економіки та кризи. З огляду на те, що фінансові ресурси є основним чинником економічного зростання, постає питання необхідності комплексної оцінки їх обсягу та структури. Тому проблема правильного і ефективного проведення діагностики стану фінансового забезпечення розвитку підприємства є актуальною.

Спроможність підприємства досягнути успіху на ринку, перш за все, залежить від ефективності управління його фінансовими ресурсами. Необхідною складовою такої роботи в умовах жорсткої ділової конкуренції є достовірні та своєчасні дані, які можна отримати в результаті проведення комплексної діагностики стану досліджуваного об'єкта [1, с. 94].

В діагностиці фінансового стану першорядна увага приділяється ефективності використання технічних, матеріальних і фінансових ресурсів, підвищенню продуктивності праці, прискоренню оборотності оборотних коштів, рентабельності виробництва. Тому діагностику фінансового стану можна віднести до найважливішого засобу контролю виробничо-господарської діяльності підприємств і організацій.

Існуючі методи та підходи діагностики дозволяють гнучко реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, активно втручатися у хід виробничих процесів і постійно змінюваних господарських ситуацій, сприяти зменшенню ризику, пов'язаного з невизначеністю й вибором альтернативних рішень з управління господарськими ситуаціями, формування рекомендацій для прийняття зважених і адекватних управлінських рішень.

Таким чином, одним з інструментів успішного прогнозування та управління рівнем економічної безпеки підприємства є діагностика його фінансового стану.

На сьогоднішній день використовують різноманітні підходи до оцінки фінансового забезпечення діяльності підприємства. Діагностування фінансового стану та забезпеченості фінансовими ресурсами діяльності підприємства доцільно проводити в наступних формах [1, с.182]:

- оцінка діяльності підприємства, що передбачає аналіз системи взаємопов'язаних показників, які характеризують ефективність діяльності з точки зору її відповідності стратегічним цілям;
- експрес-діагностика стану фінансового забезпечення діяльності підприємства, яка передбачає побудову та аналіз системи взаємопов'язаних показників, що характеризують загальний фінансовий стан та структуру забезпеченості фінансовими ресурсами діяльності підприємства;
- моніторинг фінансових показників, що передбачає поточну аналітичну діяльність та контроль обмеженої кількості показників, які характеризують результати фінансової діяльності з метою визначення негативних тенденцій в їх зміні та пошуку шляхів їх вирішення;
- рейтингова комплексна оцінка стану підприємства.

Дані діагностики фінансового забезпечення підприємства дозволяють відображати ефективність виробничої діяльності, ліквідності та фінансової стабільності підприємств. Тому, для проведення діагностики фінансового забезпечення діяльності підприємства доцільно використовувати систему взаємозалежних показників, які базуються на даних бухгалтерської й статистичної звітності підприємства. Група таких відносних показників дозволяє скласти доволі повне уявлення про ефективність виробничої, маркетингової діяльності, фінансової стратегії підприємства, а також оптимізувати сам процес управління. Отже, підприємство має опрацювати таку систему показників, з допомогою якої воно змогло б із достатньою точністю оцінити свої поточні та стратегічні можливості. Тому, вибираючи показники ефективності діяльності слід керуватися такими критеріями: стратегічна значущість, економічна

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

доцільність, співставність, прозорість, надійність, дійсність та ін. На нашу думку, для діагностики фінансового забезпечення підприємства доцільно використовувати такі критерії оцінки стану фінансових ресурсів підприємства, як: структура фінансового забезпечення діяльності підприємства; відповідність структури фінансування активам підприємства; склад резервів підприємства.

Процес проведення діагностики фінансового забезпечення є доволі складним. Насамперед, проводиться оцінка поточного стану підприємства та його змін у порівнянні з попереднім періодом. На цьому етапі діагностика забезпеченості фінансовими ресурсами діяльності підприємства містить такі блоки: аналіз динаміки прибутку та рентабельності підприємства; аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності; оцінка використання майна; структурний аналіз капіталу; аналіз самоокупності підприємства.

Аналіз динаміки прибутку та рентабельності підприємства передбачає: аналіз та оцінку рівня і динаміки показників прибутковості, факторний аналіз прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг); аналіз фінансових результатів від іншої реалізації, позареалізаційної та фінансової інвестиційної діяльності; аналіз взаємозв'язку витрат, обсягів виробництва продукції та прибутку; факторний аналіз показників рентабельності.

Аналіз використання майна і вкладеного капіталу підприємства проводиться за такими напрямками: аналіз та оцінка складу та динаміки майна; комплексний аналіз і рейтингова оцінка підприємства.

Таким чином, діагностика фінансових результатів дозволяє на основі системного підходу одержувати достовірну і повну інформацію, яка служить базою для розробки та ухвалення ефективних управлінських рішень. На основі отриманих даних управлінці ухвалюють рішення щодо досягнення поставлених завдань, основними з яких є: підтримування поточної та довгострокової платоспроможності підприємства; зростання рентабельності власного капіталу; забезпечення фінансовими ресурсами процеси розширеного відтворення [2, с. 28].

Діагностування стану забезпеченості фінансовими ресурсами розвитку підприємства є своєрідним інструментом контролю ефективності використання наявних коштів. Аналізу належить важлива роль у досягненні стабільного фінансового стану підприємства. Тому, дані такого аналізу є вирішальними у розробці найважливіших питань конкурентної політики підприємства, використовуються керівниками для вдосконалення управління фінансовими ресурсами, а також для максимізації прибутку.

Механізм фінансової діагностики розвитку й безпеки функціонування сучасного підприємства має бути побудований таким чином, щоб ще на ранніх стадіях внаслідок систематичної перевірки за цілеспрямовано введеними функціональними складовими можна було б ідентифікувати і якомога швидше ліквідувати негативний вплив різних видів деструктивних факторів [3, с. 15-16].

Таким чином, своєчасна діагностика дозволяє виявити не тільки стан, але й причини, що перешкоджають успішному розвитку підприємства, а самі результати діагностики є основою прогнозування альтернатив розвитку об'єкта дослідження. Тому, на нашу думку, у практичній діяльності підприємства з метою ефективного управління розвитком підприємства доцільно використовувати комплексний підхід до формування системи показників діагностики стану забезпеченості фінансовими ресурсами, що є дуже важливим в умовах конкурентної боротьби.

1. Гетьман О.О., Шаповал В.М. *Економічна діагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.* – К., 2007. – 307 с.

2. *Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник: Курс лекцій / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева.* – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 432 с.

3. Горбунова А. В. *Удосконалення механізму діагностики фінансового стану підприємства / Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки.* – 2014. – №2. С. 15-28.

ПЕРЕВАГИ СПІВПРАЦІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА РОЗРОБНИКІВ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

©Петребчук Л.О., 2015

Використання у будь-якій бізнес-структурі сучасних інформаційних технологій є не бажанням їх власників, а основною вимогою для забезпечення її конкурентоспроможності. Однак, на розробку програмного продукту потрібен час, якого часто бракує. Тому, бізнес-структури намагаються придбати вже готове програмне забезпечення своїх процесів і мати фахівців, здатних з ним працювати, а далеко не кожне підприємство має ресурсні можливості використовувати надсучасні розробки через їх високу вартість та складність у експлуатації.

В Україні достатньо розробників фахового програмного забезпечення, однак їхні програмні продукти також потребують розвитку і вдосконалення. Я хочу зупинитись на перевагах співпраці розробників програмного забезпечення (далі ПЗ) з вищим навчальним закладом (далі ВНЗ).

Зрозуміло, що в більшості випадків, через обмеженість фінансових ресурсів ВНЗ, придбання і використання програмних продуктів здійснюється у формі демо-версій чи продуктів з мінімальним наповненням і за символічну плату або взагалі безкоштовно в рамках договорів співпраці. Тому, зупинимось більш детально, які ж переваги надає ВНЗ та розробникам ПЗ використання у навчальному процесі інформаційних технологій:

1) бізнес-структури, звичайно, бажають мати ПЗ максимально наближене до особливостей їх діяльності, однак часто їм бракує часу ґрунтовно описувати процеси для їх автоматизації, натомість, якщо під час викладання фахових предметів ВНЗ детально прописує окремі ділянки роботи і вимагає їх автоматизації, це дозволяє розробникам створювати ПЗ з урахуванням цих деталей, а потім пропонувати його підприємствам і установам;

2) якщо у ВНЗ навчальний процес максимально наближений до практики здійснення фахової діяльності, то він вимагає використання в програмних продуктах останніх вимог (наприклад, введення військового збору повинно автоматично бути вбудованим у ПЗ), це дозволяє ВНЗ мати не застарілий продукт, який вже давно не використовується на практиці, а сучасну оновлену версію, а розробнику здійснювати постійний моніторинг та адаптацію ПЗ;

3) бізнес-структури хочуть мати готового фахівця, який здатен швидко адаптуватись до умов роботи, його вміння працювати з використанням відповідного ПЗ дозволяє мінімізувати витрати бізнес-структури на пошук чи підготовку працівника, а випускника мати конкурентні переваги при працевлаштуванні;

4) під час проведення навчального процесу часто з'являються збої в системі, помилки в операціях тощо, це дозволяє розробникам виявляти слабкі місця щодо стійкості забезпечення до зумисних чи незумисних помилок та усувати їх. Для здійснення подібного тестування на підприємствах є обмаль часу і тому кількість помилок повинна бути мінімальною.

5) співпраця розробників і ВНЗ має певні рекламні наслідки. Якщо студент навчався в ВНЗ з використанням ПЗ конкретного розробника, він буде в подальшому в резюме та своїй роботі вказувати на це, що є безкоштовною рекламою, крім того, ВНЗ також на своїх сайтах вказують про використання відповідного ПЗ в навчальному процесі. Якщо ж випускник займатиме керівні посади чи відкриє свій бізнес, він буде орієнтуватись на придбання саме цього ПЗ. Проте, тут важливим фактором є використання навчальними закладами новітніх ефективних технологій (а для цього розробники повинні самі пропонувати їм свої напрацювання). Подібний ефект буде мати і практика навчання викладачів ВНЗ до роботи з відповідним ПЗ, яке, зрозуміло, скоріш за все буде впроваджено в навчальний процес їхнього навчального закладу. Така практика застосовується фірмою SAP (і в Україні також).

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ START-UP З ВИКОРИСТАННЯМ ПОТЕНЦІАЛУ ВНЗ

© Нікіфорова Л.О., 2015

Сьогодні в Україні ряд фірм купує іноземні технологічні лінії для виробництва високотехнологічної продукції, ряд фірм та підприємств купують комплектуючі, із яких збирають високотехнологічну продукцію [1]. В результаті вони оплачують інтелектуальну власність розробників з інших країн, які отримані кошти витрачають на розробку більш нових технологічних ліній та комплектуючих, розпочинаючи, тим самим, новий виток інновацій. Для економіки України залишається тільки підготовка робітників для роботи на цих лініях, тобто сьогодні Україна, по суті, фінансує інноваційний економічний розвиток інших держав. Існуючу в Україні ситуацію можна назвати «інноваційною паскою», і для того, щоб вийти із неї, потрібно зміни на інституційному рівні [1], тобто на рівні правил гри на ринку закупівлі іноземних технологічних ліній та комплектуючих, із яких в Україні виробляється високотехнологічна продукція. При цьому розробка та виробництво інноваційної продукції повинно переміститися в Україну, як у виробничій, так і в науковій області – і саме це створить необхідні умови для використання наукового потенціалу вітчизняних ВНЗ і створення на їх основі start-up для продукування інноваційних ідей, необхідних бізнесу [2].

Задачі надходження коштів до ВНЗ для розвитку інноваційних ідей в останні роки активно досліджуються. На основі проведеного дослідження динаміки фінансового забезпечення ВНЗ [3] було визначено, що обсяги державного фінансування зменшуються, внаслідок цього зростає роль та вага спеціального фонду ВНЗ та джерел його наповнення, що призводить до необхідності взаємовигідного співробітництва із бізнесовими структурами в сфері створення інноваційного продукту. Як варіант, це може бути використання наукового та студентського потенціалу ВНЗ для виконання проектів із забезпечення діяльності приватних фірм та компаній, наприклад, моніторинг екологічного стану земель сільськогосподарського призначення чи паспортизація молокопродукції, яка надходить від приватних виробників [2]. Можна використати цю технологію діяльності ВНЗ для створення start-up та створення нових робочих місць для студентів. Для викладачів ВНЗ виконання таких проектів забезпечить додаткові фінансові надходження, нову апаратура, місця для реальної практики студентів. Акумуляування коштів на рахунку ВНЗ в банку, що будуть отримані на реалізацію цих проектів, дасть можливість додаткових надходжень для реалізації інших як науково-теоретичних, так інноваційно-прикладних проектів ВНЗ.

Окремо відмітимо, що ВНЗ має можливість входити в start-up як офіційний співзасновник. Також, автором в роботі [1] було доведено необхідністю законодавчого закріплення окремих аспектів інноваційного розвитку України з використанням дослідницького та наукового потенціалу ВНЗ та розроблено механізм дій закону про інноваційну діяльність, який мотивує ВНЗ, державу та бізнесові структури до взаємовигідної співпраці. Використання запропонованих start-up дозволяє вже сьогодні започаткувати ефективні інноваційні платформи, які включають в себе як ВНЗ, так і суб'єкти економічної діяльності різної форми власності. Це дозволяє «запустити» інноваційних канал для розвитку економіки як на регіональному рівні, так і на рівні України в цілому.

1. Нікіфорова Л.О. *Теоретико-ігрова модель для вмотивованого законодавчого закріплення механізму інноваційного зростання економіки країни за рахунок випуску високотехнологічної продукції* / Л.О. Нікіфорова // *Економіка та держава*. – 2014. – № 11. – С. 25-34..

2. Журко Т.О., Лю Ліцзянь, Шиян А.А. *Оптимізація узгодження інтересів фірми та ВНЗ в процесі інноваційної діяльності* // *Актуальні проблеми економіки*. – 2014. – № 9. – С. 488-494.

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

©Перебийніс В. І., Перебийніс Ю. В., 2015

Модернізація вітчизняної економіки невіддільна від розвитку інноваційного потенціалу, складовою якого є інноваційна інфраструктура (табл. 1).

Таблиця 1

Тлумачення поняття «інноваційна інфраструктура»

Сутність поняття	Автор, джерело
Інноваційна інфраструктура – це сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо)	Закон України «Про інноваційну діяльність» [1]
Інноваційна інфраструктура розглядається як система, що включає такі підсистеми: інформаційного забезпечення; інструментального забезпечення; проектно-технологічної та виробничої підтримки; експертизи та сертифікації інноваційних проектів; моніторингу та просування інновацій на ринки; координації та регулювання інноваційної діяльності та її фінансово-економічного забезпечення; підготовки кадрів.	В. С. Белогузов [2]
Інноваційна інфраструктура – весь необхідний спектр державних і приватних установ та організацій, які забезпечують розвиток і підтримку всіх стадій інноваційного циклу.	Вікіпедія [3]
Інноваційна інфраструктура – це сукупність суб'єктів господарювання будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності	О. М. Мельнікова, О. П. Кавтиш [4]
Інноваційна інфраструктура – це комплекс взаємопов'язаних виробничих, консалтингових, освітніх та інформаційних організацій, які здатні надати базу та комплекс супутніх послуг для організації інноваційних виробництв	А. І. Молдабекова, Р. К. Бекарістан [5]

Варто зазначити, що у цих визначеннях поняття «інноваційна інфраструктура» вищі навчальні заклади подані серед «організацій по підготовці і перепідготовці кадрів», зокрема фахівців з комерціалізації результатів НДДКР.

Певним кроком у розвитку вітчизняної інноваційної інфраструктури стала Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 роки [6]. В зазначеній програмі інноваційна інфраструктура розглядається як система, що включає виробничо-технологічну, фінансово-економічну, нормативно-правову, територіальну та кадрову підсистеми. Зокрема, передбачено, що виробничо-технологічна підсистема інноваційної інфраструктури включає базову та допоміжну інфраструктури. До базової інфраструктури, що забезпечує розвиток інноваційного потенціалу, цим урядовим документом віднесені й вищі навчальні заклади, на основі яких здійснюється розбудова цілісної інноваційної інфраструктури. Однак небагато університетів може похвалитися технопарками, інноваційно-технологічними центрами та іншими структурними підрозділами, що забезпечують інноваційний процес.

Інституційний розрив між наукою і вищою освітою, розподіл науки на академічну, заводську та вузівську з відповідними особливостями державного управління та фінансування в СРСР в основному зберігся і в сучасній Україні.

Втім зарубіжні дослідники відмічають, що у класичних університетах розвинених країн світу є два головних результати діяльності – це дослідження (перш за все) і дипломи [7].

Авторам цих тез, перебуваючи у закордонних відрядженнях (Німеччина, Британія), довелося спостерігати відмінність у роботі викладачів університетів – там наукова, консалтингова діяльність науково-педагогічних працівників займає чільне місце у структурі робочого часу. І для цього є вагомі причини. Акцент на повніше залучення наукового потенціалу вищих навчальних закладів до інноваційного розвитку притаманний багатьом постсоціалістичним країнам.

Певні кроки щодо збільшення часу для наукової діяльності викладачів передбачено новою редакцією Закону України «Про вищу освіту» [8], яким намічено скоротити максимальне річне навчальне навантаження з 900 год. до 600 год. Підрахунки показують, що заощаджені 300 год. дають можливість вивільнити для наукової роботи додатково 30 год. щомісяця, а з розрахунку 7,2 год./день (тривалість робочого дня викладачів при 5-денному робочому тижні) – практично один робочий день щотижня.

Сутність інтеграції вищої освіти, на думку розробників проекту Стратегії реформування вищої освіти [9], полягає в розвитку дослідницької діяльності закладів вищої освіти, реалізації навчання викладання на основі результатів досліджень, розвиток докторських програм. До необхідних кроків відноситься розвиток дослідницької інфраструктури закладів вищої освіти шляхом забезпечення широкого доступу до міжнародних наукометричних баз, модернізація наукової інфраструктури національної системи вищої освіти, зокрема – створення центрів колективного користування науковим та інноваційно-виробничим обладнанням.

Отже, повніше використання інноваційного потенціалу вищої школи полягає як у збільшенні часу науково-педагогічних працівників для наукової роботи, так і розвитку інноваційної інфраструктури вищих закладів освіти.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» / Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T020040.html
2. Белогузов В.С. Региональная сетевая инфраструктура поддержки инновационной деятельности / В.С. Белогузов / Режим доступу: iee.org.ua/files/alushta/26-beloguzov-region_setevaya.pdf
3. Інноваційна інфраструктура / Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Інноваційна_інфраструктура
4. Мельнікова О.М. Пріоритети розвитку інноваційної системи України // О.М. Мельнікова, О.П. Кавтиш / Режим доступу: probl-ecopomy.kpi.ua/pdf/2014-24.pdf
5. Молдабекова А.И. Национальная инновационная система Казахстана: основные элементы и механизмы развития / А.И. Молдабекова, Р.К. Бекарыстан / Режим доступу: rusnauka.com/10_NPE_2010/62874.doc.htm
6. Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 роки / Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/447-2008-n
7. Барбер М. Накануне схода лавины. Высшее образование и грядущая революция / М. Барбер, К. Доннелли, С. Ризви // Вопросы образования. – 2013. – № 3. – С. 152-236.
8. Закон України «Про вищу освіту» / Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-vii
9. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (проект) / Режим доступу: osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

©Плугіна Ю.А., 2015

Особливою актуальності в даний час набули питання модернізації економіки України, подолання технологічної відсталості, стійкого зростання на основі розвитку і підвищення ефективності використання наукового, науково-технічного, інтелектуального потенціалів. Серцевиною науково-технічного прогресу, найбільш ефективним способом досягнення економічного зростання як країни загалом, так і окремого регіону, безумовно, є активізація творчого потенціалу людини, розвиток висококваліфікованої робочої сили.

У сфері активізації та розвитку наукового, науково-технічного, інтелектуального потенціалів існує певний ряд проблем, серед яких наступні.

1. Науково-технічний потенціал поки не є головним джерелом соціально-економічного розвитку.
2. Обсяги фінансування науково-дослідних робіт різко скорочені.
3. Існує недолік державного фінансування науки у ВНЗ, а також системи освіти в цілому.
4. Низька сприйнятливість бізнес-структур до інновацій.
5. Інноваційна інфраструктура слабо розвинена.

Вищевказані проблеми уповільнюють розвиток економіки країни та регіонів, хоча саме людський капітал і його якість є визначальними фактором економічного зростання. У зв'язку з цим, підвищення якості людського капіталу є одним з найважливіших умов інноваційного розвитку економіки.

У свою чергу, основними факторами підвищення якості людського капіталу є: підвищення якості освіти; активізація підприємницької активності населення; інвестиції в людський капітал; використання наукового потенціалу ВНЗ.

Підготовка високоосвічених і висококваліфікованих фахівців, здатних до професійного росту та професійної мобільності, є високим показником якості людського капіталу та конкурентоспроможності особистості. Збереження, розкриття, зростання та якісний розвиток людського капіталу з метою збільшення його ролі в забезпеченні та підвищенні ефективності функціонування підприємства досягаються за допомогою вкладень матеріального та нематеріального характеру. В свою чергу, формування людського капіталу вимагає значних витрат як від самого індивіда, так і від соціуму взагалі на: освіту, охорону здоров'я, мобільність. Що стосується окремого підприємства, прийняття рішення про фінансування підготовки та перепідготовки персоналу з метою збільшення інноваційного потенціалу, необхідно враховувати внутрішні та зовнішні ризики, пов'язані з розвитком персоналу.

Тільки комплексні дії щодо інтеграції зусиль владних структур, активізації потенціалу вузівської науки, підприємницької активності населення, модернізації освітнього процесу, спрямовані на підвищення якості підготовки фахівців, є гарантом інноваційного розвитку економіки країни.

СУТНІСТЬ АКРЕДИТАЦІЇ ТА ЇЇ ВИДИ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Визначення поняття «акредитації» є складним завданням, зважаючи на відмінність процедур, стандартів та практики проведення у різних американських акредитаційних організаціях. Однак всі сходяться на тому, що основна функція акредитації ВНЗ США є забезпечення якості освіти. Як зазначає науковець [1] акредитація є своєрідним знаком якості діяльності ВНЗ або окремих програм у межах навчального закладу. Акредитація є процесом оцінювання якості діяльності коледжів, університетів, освітніх програм в вищій освіті з метою забезпечення довготермінового розвитку та покращення якості [2].

Акредитація в США означає забезпечення та покращення якості вищої освіти, інституційну та програмну підтримку навчального закладу, використовуючи систему стандартів акредитації, які дають змогу студентам досягти бажаних цілей. Акредитація допомагає забезпечити умови для диверсифікованого, гнучкого, надійного та цікавого для здобувача процесу навчання [3].

Фактично вона визначає інституційну чи програмну цінність для споживача освітніх послуг. Акредитація є інструментом забезпечення якості освіти у США. Зокрема Віце-президент Корпорації професійно-орієнтованої освіти Джилл Детлі зазначає «Національна акредитація підвищує цінність та престиж інституцій та шкіл, створює можливості продемонструвати навчальним закладам виконання високих стандартів та їхніх освітніх здобутків» [4, с. 4].

Попри домінування у процесі акредитації функції забезпечення якості власні спостереження та дослідження дають змогу стверджувати, що акредитація все частіше виконує певні функції маркетингові та рекламні, бенчмаркінгу, консалтингу, PR тощо. Американський ринок з його високим рівнем конкуренції змушує акредитаційні організації вишукувати нові способи конкурувати за право проведення акредитації ВНЗ, як основного способу наповнення бюджету та виживання.

Так, зокрема, ВНЗ та й інші навчальні заклади у всіх рекламних матеріалах зазначають про проходження акредитації. Роботодавці активно співпрацюють із навчальними закладами, які пройшли акредитацію, оскільки це гарантія того, що випускник отримає достатньо якісні знання, але водночас поширення такої інформації сприяє рекламі ВНЗ, тобто виконується рекламна функція. Підчас підготовки до акредитації ВНЗ отримують інформацію про найкращі приклади виконання стандартів, тобто фактично реалізується бенчмаркінг у освітній сфері. Також окремі акредитаційні організації поширюють рекламну інформацію про своїх клієнтів, представляють їх на вітчизняних та міжнародних виставках тощо.

З позицій споживача освітніх послуг акредитація є як свідченням високої якості, так і певним підтвердженням брендовості ВНЗ. Тому ми пропонуємо таке визначення – *акредитація* – це комплексний механізм забезпечення якості навчання, просування ВНЗ на ринку освітніх послуг та посилення його конкурентоздатності.

Загалом акредитація поділяється на два основних види:

- Інституційна акредитація – акредитація ВНЗ в цілому або навчальної інсттуції, а саме можливостей надання високого рівня послуг;

- програмна акредитація (спеціалізована акредитація) – акредитація окремих навчальних програм різних ступенів – дворічні програми в Community college, бакалавра, магістра, докторських програм, а також окремих факультів або кафедр, які мають певну спеціалізацію. Підготовка фахівців в одній сфері або певних пов'язаних професій (медицина, похоронна діяльність, право, економіка, менеджмент тощо).

В одному навчальному закладі можуть виконуватись декілька акредитацій паралельно як інституційних, так і програмних. При цьому в практичній діяльності одна акредитація може враховувати результати іншої, попередньої акредитації, це залежить від рейтингу акредитаційної організації, а також від морально-професійних якостей експертів, які проводять акредитацію (скоріше домінує суб'єктивна складова). Основні відмінності між програмною та інституційною акредитацією наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Основні відмінності між програмною та інституційною акредитацією

Використання дослідницького потенціалу ВНЗ у інноваційному розвитку

	Програмна акредитація	Інституційна акредитація
Типи акредитаційних організацій	Спеціалізовані і професійно-орієнтовані акредитаційні організації	Регіональні і національні акредитаційні організації (ряд акредитаційних організацій є спеціально сформованими, для акредитації вузькоспеціалізованих професійних інститутів)
Об'єкти акредитації	Коледжі чи школи в межах університету чи програми з конкретної дисципліни чи професійної сфери	Інститут (університет, коледж, школа) в цілому
Стандарти	Як правило рівень професійної підготовки або реперні точки фокусування навчання Розроблені в консультації з експертами в конкретній області й інших співтовариств по інтересах	Інститут в цілому як система підготовки фахівців Розроблені в консультації з кількома співтовариствами по інтересах
Фокусування уваги	Гарантія якості конкретних дисциплін, такі показники, як результати навчання або вузькі професійні компетенції. Загальні показники, такі як випускні оцінки і рейтинг.	Широкий огляд показників якості, використовуються результати за усіма дисциплінами та рівнями підготовки. Вони включають загальні можливості ВНЗ; загальна якість освіти.
Що перевіряється при виїзній експертизі	Програма має відповідний зміст, кваліфікований професорсько-викладацький склад та наявні ресурси для досягнення стандартів акредитації.	Установа має ключові структурні елементи і фінансові ресурси, які дають змогу досягти місії установи.
Хто виконує виїзну акредитаційну експертизу	У першу чергу практики та представники академічного середовища, які приймають колегіальне рішення.	У першу чергу науково-педагогічний персонал та адміністратори, які можуть бути з різних ВНЗ.

Примітка: сформовано автором

1. El-Khawas E. Accreditation in the USA / E. El-Khawas. – International Institute for Educational Planning. – 199 p.
2. What is regional accreditation and why is it important? [електронне джерело]. Режим доступу: wiche.edu/knowledge/14295
3. Value of Accreditationhttps [електронне джерело]. Режим доступу: [//cihe.neasc.org/about-accreditation/value-accreditation](https://cihe.neasc.org/about-accreditation/value-accreditation)
4. Accrediting Council for Independent Colleges and Schools. Brochure. – Washington. – 8p.

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА НАУКОВОЇ АКТИВНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ

©Присяжнюк А. Ю. 2015

Детермінуючим фактором для формування інноваційних кластерів в національній соціально-економічній системі є активність вітчизняної науки. Сучасним індикатором активності науковців є апробація їх досягнень в світових наукометричних базах цитування, які в подальшому генерують міжнародні рейтинги й відповідне ранжування країн. Для України участь в міжнародних рейтингах наукових публікацій дає можливість об'єктивно оцінити глибину наукових досліджень в кількісному та якісному вимірах, їх апробацію в міжнародному науковому просторі та окреслити основні фрейми кластерного інноваційного поступу.

Зазвичай, методологія розрахунку міжнародних рейтингів наукових цитувань передбачає такі індикатори – загальний обсяг наукових публікацій, загальний обсяг процитованих публікацій, загальну кількість цитувань та самоцитувань, питому вагу процитованих наукових публікацій в їх загальному обсязі й індекс Гірша. Варто зауважити, що за офіційними даними авторитетного міжнародного агентства SCImago Institutions Rankings [1] в Україні з 1996-2013 р.р. спостерігалась розпорошена динаміка за усіма вищенаведеними показниками із регресивною тенденцією (рис. 1).

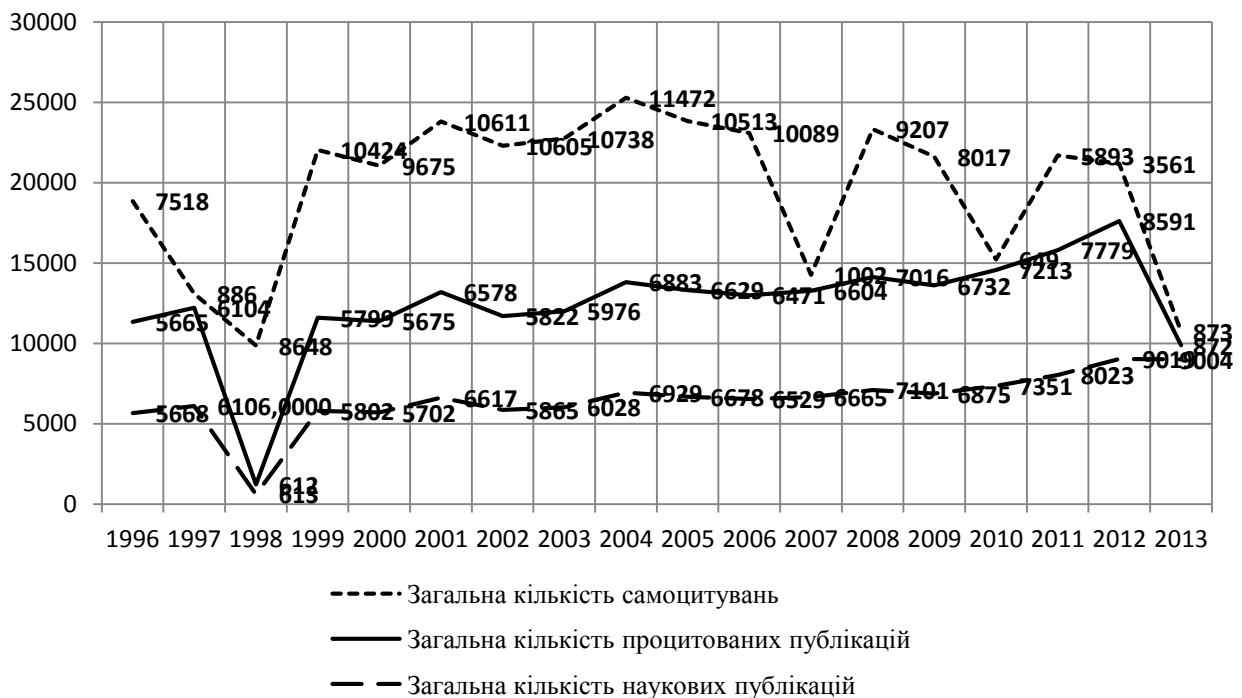

Рис.1. Основні показники України для міжнародного рейтингу SCImago Journal & Country Rank

Джерело: побудовано авторами за даними – scimagojr.com

Експерти SCImago Journal & Country для ранжування країн за наведеними вище показниками керуються середнім арифметичним чисел їх значень. Зважаючи на пострадянський науковий спадок, від 1996-2000 р.р. динаміка позицій України в рейтингу не мала рецесійного характеру. Втім, до 2013 р. в стані перманентного недофінансування науки й освіти країна вичерпала всі можливі ресурси для відновлення потужного наукового потенціалу, що відповідно й відобразилось на рейтингових позиціях в SJR (табл. 1).

Список найбільш процитованих наукових публікацій цілком виправдано очолюють науковці США, Китаю, Великобританії, Німеччини та Японії. Країни також лідирують за показником індекса-Гірша. Такі результати реально відбивають усвідомлену соціально-економічну політику країн-лідерів, орієнтовану на високі досягнення освітньої та наукової діяльності, а також потужну концентрацію фінансових ресурсів

та інфраструктурних об'єктів в ланцюжку: наука – університетська освіта – науково-дослідні проекти – інноваційний кластер – висока додана вартість в структурі ВВП. Державні і приватні витрати США на науку в розрахунку на одного дослідника в 2013 р. становили 293 тис. дол., у Японії – 264 тис., Китаї – 74 тис. [2]. В Україні державні витрати на одного дослідника за аналогічний період становили менше 8 тис. дол. Зважаючи на вищенаведене, 39 позиція України в міжнародному рейтингу SCImago Journal & Country Rank засвідчує: значне зниження чисельності працівників наукової та інноваційної сфери – 3,3 рази [3]; інертність приросту ВВП – завдяки впровадженню нових технологій в Україні становить 0,7%, тоді як у розвинених країнах цей показник досягає 60–90%; фінансування наукової сфери на рівні 0,3% ВВП, тоді як в Європі діє чітко визначений стандарт – не менше ніж 3% ВВП.

Таблиця 1

Міжнародний рейтинг SCImago Journal & Country Rank

Місце в рейтингу	Країна	Кількість публікацій	Кількість процитованих публікацій	Кількість цитувань	Індекс Гірша
1	США	7846972	7281575	152984430	1518
2	Китай	3129719	3095159	14752062	436
3	Великобританія	2141375	1932907	37450384	934
4	Німеччина	1983270	1876342	30644118	815
5	Японія	1929402	1874277	23633462	694
6	Франція	1421190	1348769	21193343	742
7	Канада	1110886	1040413	18826873	725
8	Італія	1083546	1015410	15317599	654
9	Індія	868719	825025	5666045	341
10	Іспанія	857158	800214	10584940	531
....
39	Україна	122263	120377	539896	159
40	Ірландія	119983	111434	1647369	299
41	Румунія	109831	107883	503716	153
42	Єгипет	104784	102181	659779	148
43	Таїланд	95690	91925	790474	190
44	Чілі	79084	76290	842308	214

Джерело: складено авторами за даними – scimagojr.com

Для подолання загрозливих тенденцій в науково-освітній сфері в Україні необхідно чітко окреслити мотиваційні чинники та фінансову архітектуру капіталізації людського капіталу, визнати пріоритетними наукоємні галузі й врешті генерувати інноваційні процеси. При цьому держава зобов'язана забезпечити фінансування наукової і науково-технічної діяльності в розмірі 1,7% ВВП України, як це визначено чинним законодавством, а не щорічним бюджетним секвеструванням видатків на науку, забезпечити диверсифікацію фінансової мотивації працівників наукової сфери та врешті перевести наукову та освітню діяльність із площини «утопії» в площину державної політики.

1. Офіційний сайт міжнародного агентства SCImago Institutions Rankings [електронний ресурс]: scimagojr.com – назва з екрану

2. Закон і норматив [електронний ресурс]: zakon-i-normativ.info/index.php/novosti-rossii/24221-vgen-primakov-lnas-rozvodit-z-ssha-riad-problemr-24221.html – назва з екрану

3. Мазур О.А. Наука України: цифри, факти, проблеми / О.А.Мазур // Вісн. НАН України, 2013 – № 3., с. 88 – 100

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА БІЗНЕСУ

© Процак К.В., Мавріна А.О., 2015

Зарубіжний досвід свідчить, що вищі навчальні заклади (ВНЗ) виступають важливою складовою в інноваційному розвитку регіонів. Такі дослідницькі університети, працюючи в тісному партнерстві з бізнесовими структурами, органами місцевого самоврядування і державою, мають можливість набагато швидше впроваджувати свої розробки і результати досліджень у затребувані економікою технології, товари і послуги.

Вищі навчальні заклади в розвинутих країнах світу перетворились на самостійних суб'єктів інноваційної діяльності, що дозволяє останнім набувати майнові права та об'єкти інтелектуальної власності, створювати власні компанії, самостійно розпоряджатися власними ресурсами, стратегічно планувати діяльність, бути зацікавленими в доведенні наукового продукту до стадії комерційного. Так у структурі більшості закордонних університетів є відділи, відповідальні за зв'язок університету та бізнесу [1].

В Україні така форма співробітництва мало розвинена. Майже відсутні спільні наукові дослідження підприємств з ВНЗ, бізнесові структури фактично не беруть участі у розробці навчальних програм, не використовують стипендіальних та грантових програм. Зазвичай, їхня співпраця обмежується стажуванням та практикою студентів з можливим працевлаштуванням. Представники бізнесу та університетів по різному визначають основні перепони у співпраці. Представники університетів вважають що основними бар'єрами є недостатня поінформованість бізнесу про можливості співпраці з ВНЗ та орієнтованість бізнесу лише на швидке отримання прибутку. А на думку компаній – нерозуміння навчальними закладами реалій бізнес-світу та бюрократичність ВНЗ.

Основною проблемою розвитку інноваційної діяльності в Україні є відсутність структур, спроможних перетворювати ідей в науково-технічні розробки і забезпечувати їх впровадження у виробництво. Розвинута інноваційна інфраструктура є рушійною силою інноваційного розвитку. До основних елементів інноваційної структури відносять інноваційні та технологічні центри, бізнес-інкубатори, технопарки, наукові парки і технополіси. Такі інноваційні структури найкраще створювати на базі університетів, так швидше можна реалізувати науково-технічні ідеї, використовуючи матеріально-технічну базу ВНЗ, інформаційні мережі, необхідні дослідні прилади і устаткування, надання консультативної допомоги з науково-технологічних, економічних і правових питань.

ВНЗ необхідно поставити перед сою завдання мати високий рівень конкурентоспроможності на ринку науково-освітніх послуг, шукати різні форми співпраці для комерціалізації науково-дослідних розробок. Необхідно формувати навколо університетів інтелектуально наповненого, інноваційного середовища, яке би об'єднувало науку, освіту і бізнес.

1. Гришкова М.М. *Механізм функціонування відділів з трансферу технологій у вищих навчальних закладах (досвід Японії) [електронний ресурс: сайт українського інституту інтелектуальної власності (Украпатент)] [джерело доступу: uipv.org/ua/gryshkova_110313]*

2. Павленко О.О. *Питання інтеграції складових системи «наука-освіта-виробництво» на рівні інноваційного розвитку вищих навчальних закладів [текст]/ О.О. Павленко, О.Ю. Древаль // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2010. - №1. – С. 123-128*

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

© Прудка В.П., 2015

В будь-якому суспільстві розвиток вищої освіти тісно пов'язаний з динамікою соціально-економічного розвитку самого суспільства. Запити суспільства до освіти постійно зростають та видозмінюються, що проявляється в необхідності постійної її модернізації, оновлення.

В українській економіці спостерігається відірваність науки від потреб практики і доведення відкриттів до комерційного продукту. Певний період часу розвитку української економіки були порушені зв'язки освітніх структур з виробничою базою, тому освіта стала носити більш теоретичний характер без її адаптації до потреб підприємства, практики в цілому.

Інтелектуальний потенціал лежить в основі інноваційного розвитку сучасної економіки і є ключовим компонентом ефективності підприємства. Особлива роль в доведенні інновацій до застосування і реалізації залежить від рівня компетенції управлінського персоналу.

Формування інноваційної системи навчального закладу є необхідною умовою підвищення його конкурентоспроможності. Це досягається двома шляхами: удосконаленням процесу освіти та підвищенням ефективності наукової і науково-дослідної діяльності. Ефективність наукової діяльності вищого навчального закладу полягає перш за все в підготовці висококваліфікованих спеціалістів. Якість підготовки спеціалістів бажає бути кращою. Існування великої кількості вищих навчальних закладів призводить до погіршення підготовки спеціалістів, так як багато філіалів ВНЗ не мають відповідної матеріальної та наукової бази для цього. Високе навантаження штатного професорсько-викладацького персоналу ВНЗ не сприяє підвищенню наукової кваліфікації і знижує якість підготовки фахівців, передусім для сфери наукової та науково-технічної діяльності.

Важливою проблемою є формування, розподіл та використання коштів, спрямованих на фінансування наукової сфери. Вирішення цієї проблеми дозволить підвищити ефективність наукових досліджень і використання інноваційного потенціалу вищих навчальних закладів. На жаль, тенденції до відчутного збільшення витрат на науко-технічну сферу не спостерігається. В країні не має цілеспрямованого попиту на результати наукових досліджень. Держава недостатньо захищає права інтелектуальної власності наукових винаходів.

В Україні продовжує зберігатися невідповідність між накопиченим кадровим науково-технічним потенціалом і його економічною ефективністю, яка є надзвичайно низькою. Останні зміни в пенсійному забезпеченні показали, що відбувається процес старіння контингентів вчених, що може призвести до кризи у відтворенні наукового потенціалу, тому є невідкладною проблема відтворення наукових кадрів у зв'язку з негативними зрушеннями у віковій структурі вчених країни.

«Управління інноваційним процесом має стати елементом узгодженої стабільної державної політики, спрямованої на реальне запровадження дієвих заходів прогресивної структурної перебудови економіки, ефективного реформування сфер освіти, науки, піднесення рівня доходів суспільства та формування на цій основі його нової інноваційної культури».[1 С.14]

Система вищої освіти України має могутній науково-технічний потенціал, який здатен вирішувати важливі народно-господарчі проблеми інноваційного розвитку економіки. Україна зберігає можливості переходу до інноваційної моделі економічного розвитку. Разом з тим великою проблемою є непорозуміння і неприйняття багатьма вищими навчальними закладами комерціалізації наукових розробок, що безпосередньо пов'язано з необхідністю розвитку духу підприємництва в університетах.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ

© Саламін О.С., Бренич Х.Р., 2015

Проблеми становлення інфраструктури аграрного ринку складні та багатопланові. Майже одностайне визнання особливої актуальності та практичної значимості цих проблем поєднується з дискусіями навіть щодо трактування сутності ринкової інфраструктури і елементів, що входять до її складу[1]. Лише в поодиноких публікаціях робляться спроби пов'язати стан сільського господарства та спрямованості державної аграрної регуляторної політики з рівнем сформованості даної інфраструктури.

Після набуття Україною членства у СОТ регуляторна політика розробляється на засадах приближення до тих підходів, що застосовуються у економічно розвинутих країнах. Обмежується втручання державних органів у процеси ціноутворення. Вважається, що таке втручання спотворює ринкові результати. До уваги не береться те, що ціни генеруються ринком за умови певного рівня сформованості його інфраструктури. Без цього державне втручання у процеси ціноутворення не спотворює ринкові результати, а коригує результати, спотворені монопольним впливом окремих структур. У США, наприклад, у першій половині минулого століття ядром аграрної політики була політика "паритету цін", яка забезпечила сталий розвиток сільського господарства. У даний час очевидно є безпідставність сподівань, що відпущенням важелів адміністративного впливу на суб'єкти господарювання уже на початкових етапах формування ринкової інфраструктури економічний механізм ринку забезпечить автоматичне вирішення усіх проблем, що нагромадились.

Основні функції інфраструктури аграрного ринку полягають у генеруванні цін та товаропотоків, а її фізичними елементами є аграрні біржі, збутові кооперативи, оптові ринки сільськогосподарської продукції, торгові доми тощо. Аграрні біржі майже не функціонують. Не вдалося активізувати їх діяльність здійсненням державних товарних і фінансових інтервенцій, які передбачають пошук через біржу контрагентів з метою закупівель продукції для державних потреб, а також реалізації продукції з державних ресурсів. Найбільший у західному регіоні України оптовий ринок сільськогосподарської продукції "Шувар" не виконує усіх функцій, передбачених Законом України "Про оптові ринки сільськогосподарської продукції"[2]. Тут переважає роздрібна торгівля, не здійснюються аукційні торги. Від звичайних міських продовольчих ринків ринок "Шувар" відрізняється лише можливістю реалізації сільськогосподарськими виробниками з власних транспортних засобів порівняно більших товарних партій. Через неналежну сформованість інфраструктури аграрного ринку виробники продукції мають обмежені можливості щодо вибору маркетингових каналів на альтернативних засадах, а особисті селянські господарства у значній мірі ізольовані від ринкових відносин. З цих причин в Україні скорочується кількість фермерських господарств. Прискорено розвиваються лише дуже великі за розмірами суб'єкти господарювання холдингового типу, які самостійно здійснюють усі операції з виведення продукції переважно на зовнішні ринки. Намітилися тенденції поляризації сільськогосподарських виробників за розмірами, поєднання дуже малих, переважно натуральних особистих селянських господарств з великими агрохолдингами при суттєвому скороченні кількості середніх за розмірами підприємств.

1.Смоленюк Р.П. *Формування інфраструктури аграрного ринку* / Р.П. Смоленюк // *Економіка та інноваційний розвиток національного господарства*. – 2013. № 11. – С. 5 -14.

2. *Про оптові ринки сільськогосподарської продукції: Закон України від 25.06.09 р. № 1561-VI [Електронний ресурс]*. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1561-17>

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ЯК НАПРЯМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

©Седляр М.О., 2015

Період незалежності України, який можна охарактеризувати як час перманентних реформ, не тільки не наблизив нас до когорти передових країн світу, але навпаки – віддалив на периферію регресивного розвитку, перетворивши, на думку деяких дослідників, на квазісуверенне утворення. Було розтрачено освітньо-науковий, техніко-технологічний потенціал розвитку, конкурентні переваги, деформувалася галузева структура економіки, скорочується кількість населення (займаючи перше місце у світі за швидкістю вимирання[1, с. 45]), з карти України зникло понад 600 сіл [2], спостерігається деінтелектуалізація, маргіналізація українського суспільства тощо. Відповідно, якщо реформи матимуть і надалі такий же вплив, відчутти ефект від них буде уже нікому.

Єдиним виходом, здатним, на нашу думку, виправити ситуацію та забезпечити вихід України на стабільну траєкторію економічного зростання, являється перехід до побудови інноваційної моделі економіки. При цьому акцент повинен робитися не на стратегію навздогінної модернізації, а випереджаючої, яка пов'язана із кількома елементами: формування нових технологічних укладів, прискореним розвитком людського капіталу, акцентуванням на розвиток наукоємної промисловості то. Ще одним важливим елементом в цій системі являється випереджаюча освіта, яка, в сукупності із іншими компонентами, здатна прискорити темпи економічного прогресу України, здійснюючи головним чином позитивний вплив на структурні та якісні властивості розвитку.

Розуміння випереджаючої освіти пов'язане із базисом технології освіти, яка включає в себе такі структурні елементи як знання, уміння та навички (ЗУН). Трансформація сучасного суспільства та соціально-економічних відносин у ньому призвели до зміни вимог до ЗУН. Для прикладу, період аграрного та індустріального суспільства характеризується стабільністю знань, умінь та навичок, якими володіє працівник. Відповідно, головна вимога до системи освіти в таких умовах – якісна підготовка робочої сили з певним набором кваліфікаційних характеристик та в заданих кількостях, які вимагає економіка. Перехід до постіндустріалізму та розвиток економіки знань поставили перед суспільством нове завдання – не тільки навчати та виховувати працівників, але і підтримувати на сталому рівні та/або постійно оновлювати наявні ЗУНи. Це пов'язано із посиленням динамізму в економіці, прискореним старінням знань, із фундаментальними відкриттями, які також прискореними темпами з'являються на світ. Існуючу ситуацію досить ґрунтовно описує «теорія напіврозпаду знань» (concept of the «half-life of knowledge») [3], згідно якої наявні ЗУНи, якими володіє людина (20% практичних та 5% теоретичних) щорічно застарівають. Відповідно виникає необхідність постійного оновлення ЗУН кожні п'ять років, оскільки «сучасні ЗУНи» швидко переходять у категорію «ЗУНи минулого». В таких умовах система освіти перебуває у позиції наздоганяючого в національній інноваційній системі, не забезпечуючи економіку висококваліфікованими працівниками, відстаючи від передових досягнень науки та техніки, передаючи студентам неактуальні ЗУНи тощо.

Відповідно випереджаюча освіта являється саме тим механізмом, який здатен реагувати на динамізм економіки знань та здатна постійно оновлювати прискореними темпами ЗУНи, необхідні для випереджаючого інноваційного розвитку. Разом з тим, формування в Україні випереджаючої освіти вимагає і адекватного інституційного забезпечення, яке повинно бути направлене на реалізацію поширення освіти «довжиною в життя» та «шириною в життя» [4, с. 95], тобто яке орієнтує на навчання, перепідготовку та підвищення кваліфікації протягом усього життя людини з обов'язковим розширенням наявного рівня знань, кваліфікації, компетентностей тощо, які суміжні із базовою професією працівника.

Вищезазначене можливе завдяки перетворенню вищих навчальних закладів у науково-дослідні установи, які надають освітні послуги. Тобто такі заклади, генеруючи нові знання (тобто являючись важливим елементом генерування нових знань), здатні будуть поширювати їх і в систему вищої освіти,

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

забезпечуючи тим самим єдність ланцюга «наука-освіта». Відповідно наукова компонента науково-дослідних ВНЗ забезпечуватиме генерування «ЗУНів майбутнього», а освітня – передачу їх студентам через систему «викладач-дослідник – студент», перетворюючи тим самим «ЗУНи майбутнього» у «ЗУНи сьогодення».

Разом з тим, розвиток випереджаючої освіти пов'язаний із прогнозуванням на найближчу перспективу суспільно необхідних ЗУНів та забезпеченням через систему державного замовлення необхідної кількості фахівців із заданим набором знань, умінь та навичок.

Таким чином, випереджаючий розвиток України можливий завдяки кардинальній модернізації різних сегментів суспільства, в якій освіта відіграє одну із ключових ролей. Остання повинна також відповідати вимогам стратегії на випередження, головним чином забезпечуючи формування у майбутніх фахівців «ЗУНів майбутнього». Це можливо завдяки перетворенню існуючих вищих навчальних закладів у науково-дослідні установи, а також трансформацією існуючої системи державного замовлення спеціалістів із необхідними динамічному суспільству знаннями, вміннями та навичками.

1. Ещенко П. Восстановление социально-экономического развития – приоритет номер один в мире и в Украине / П. Ещенко, А. Арсенко // *Економика України*. – 2012. – № 1. – С. 36-50.

2. За роки Незалежності з мапи України зникло 641 село // *Український тиждень [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: tyzhden.ua/News/76888 – Заголовок з екрану (09.04.2013).

3. Peter T. Knight. *The Half-Life of Knowledge and Structural Reform of the Education Sector for the Global Knowledge-Based Economy*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: knight-moore.com/pubs/halflife.html.

4. Хвисяк О.М. Сучасні підходи до підвищення якості освіти у системі післядипломної освіти / О. Хвисяк, В.Г. Марченко, В.В. Жеребкін, О. В. Грищенко та ін. // *Медична освіта (на основі Матеріалів Всеукраїнської наукової навчально-методичної конференції «Нові напрямки впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних і фармацевтичному навчальних закладах України III–IV рівнів акредитації»)*. – 2011. – № 2. – С. 94-97.

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

© Скребець І. В., 2015

В умовах підтримки політики формування середнього класу в Україні, який базується на рості малих і середніх підприємств, важливу роль повинно відігравати академічне підприємництво. Адже це дозволяє створювати нові фірми, використовуючи не лише підприємницькі здібності особи-підприємця, а й науковий підхід щодо управління чи використання технологій саме як результату наукових досліджень в навчальному закладі. Виграшем тут скористаються і викладачі, які здійснюють наукові дослідження, і студенти, які залучені до досліджень, адже після закінчення ВНЗ і пошуком першого місця роботи випускника може пройти багато часу. Тому шукати свою нішу на ринку і робити перші кроки для власного працевлаштування варто ще з університету.

Вартим уваги способом підтримки для започаткування власної справи є ідея інкубаторів. Це вже досить не нове поняття у світі, адже ще з 70-80-х років ХХ століття в розвинених країнах звернули увагу на малі і середні підприємства як важливий сегмент для подальшого економічного зростання (на противагу великим ТНК і державним підприємствам)[1, с. 22]. Відтоді розпочався інтенсивний розвиток нормативної бази і матеріальної інфраструктури щодо підтримки такої діяльності. Вона стосувалась того періоду започаткування бізнесу, коли фірма вже фактично створена і несе витрати, але ще не має доходів (або вони надто малі порівняно з витратами). Саме для зниження ризиків цього періоду діяльності створювались різні інституції, але найпопулярнішою формою підтримки стали інкубатори. Вони надають 2 основні види послуг:

- забезпечення офісними чи виробничими площами ;
- консультування, забезпечення know-how та доступ до відповідних соціальних мереж, за допомогою яких можна отримати такі важливі для ведення власної справи бізнес-контакти.

Багато дослідників вказують на те, що саме можливість доступу до контактів є найціннішою послугою, яку може запропонувати інкубатор фірмі-новачку [1, с. 23].

За кордоном часто фірми, які «виросли» в інкубаторі, особливо ті, котрі пов'язані з високотехнологічними галузями та інформаційними технологіями, є результатом академічного підприємництва. Тобто це означає, що комерціалізація дослідницької діяльності (чим і є академічне підприємництво), яка реалізується у науково-технологічних парках та інкубатори, які підтримують розвиток нових фірм, можуть поєднуватись. Такий досвід вже давно існує у розвинених країнах, адже це допомагає, з одного боку надати управлінський (технологічний і т.д.) досвід підтримки бізнес-ідеї, а з іншого – допомагає покращити результати тих же наукових досліджень, які плавно перетікають в практичне русло.

Звичайно, що в розвитку академічного підприємництва існують перешкоди людського фактора – не кожен викладач, який здійснює наукові дослідження бачить себе в бізнесі, з іншого боку, часто дуже хороша ідея у випадку малого багажу практичних знань, може бути просто відкинута і не отримати подальшого розвитку. Проте важливим напрямком співпраці і вирішення проблем розвитку академічного підприємництва має стати співпраця науковців різного профілю – наприклад, з менеджменту та ІТ, адже жодна фірма будь-якого профілю не буде успішною без ефективного управління. Тому в сучасну епоху інформаційних технологій академічне середовище, особливе економічного спрямування, повинно шукати для себе нові ніші застосування своїх знань.

1. J. Wajda, M. Marczak, J. Gembargewska, L. Ratajczak. *Przez drogi i bezdoża Przedsiębiorczości Akademickiej. Praca zbiorowa pod red. J. Gembargewskiej.* – Wydawnictwo UAM w Poznaniu, Poznań, 2010 – 108 s.

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТІВ МАСОВИХ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН-КУРСІВ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВІТЧИЗНЯНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

©Совершенна І.О., Бут С.Ю., 2015

В сучасній освіті все більшої популярності набуває одна з форм дистанційної освіти – масові відкриті онлайн-курси. При цьому електронна освіта стає невід’ємною частиною освітнього процесу при підготовці і підвищенні кваліфікації спеціалістів в різних областях знань. Тому, можна вважати, що революцією в онлайн-освіті останніх років стала поява освітніх платформ, що пропонують масові відкриті безкоштовні онлайн-курси від провідних університетів світу. Ці курси дозволяють мільйонам студентів здобувати бажані знання у будь-якому куточку світу.

Термін МВОК був використаний у 2010 році Дейвом Кормьє (університет Острова Принца Едварда, Канада). В тому ж році МВОК опинились в центрі загальної уваги, коли Себастьян Тран, професор Стенфорда, запропонував безкоштовний курс по штучному інтелекту, який привернув увагу 160000 студентів з 194 країн.

Міжнародний радник з питань систем освіти та інновацій Кен Робінсон у своєму виступі на TED Talks зазначив: "Усі сучасні системи освіти перебувають на етапі реформування, але цього недостатньо, реформа нині вже не є дієвою, бо вона покликана вдосконалити модель, яка не працює. Нам потрібна не еволюція, а революція в освіті. Система має втілитись у щось нове".

На сьогодні в системі МВОК (Massive open online course) представлено сотні відкритих курсів на десятках відкритих освітніх платформ та зареєстровано мільйони користувачів. Однак найбільшої популярності набули відкриті курси провідних університетів світу, що розміщені на платформах Udacity, Coursera, та EdX..

Особливість запровадження українського відповідника таких курсів — це не тільки викладання українською мовою, а й акцент на курсах, що можуть бути створені лише в Україні або мають значну національну специфіку: право, історія, іноземні мови для українців тощо.

Скептики докоряють новому формату малою кількістю студентів, що завершують курси – 5-10%. Але давайте поглянемо правді в очі: якщо б звичайні університети дозволили безкоштовно відвідувати свої курси всім охочим, реєстрація займала б декілька секунд, перед слухачами не висувалося б жодних вимог, а в разі рішення не закінчувати курс студенти нічого б не втрачали, то результати офлайнних ВНЗ були б не набагато кращими. Але найбільш потужним аргументом консерваторів проти МВОК була, на їх думку, сумнівна освітня цінність таких курсів. І справді – чи можуть будь-які онлайн курси конкурувати з досвідченим викладачем, що вживу працює зі студентською аудиторією?

Особливості МВОКів

Робота починається зі створення докладного плану лекцій, завдань та обговорень. Навіть якщо курс викладається в університеті вже понад 20 років, він не може бути механічно перенесений у режим он-лайн. Відбувається його адаптація до нового формату.

Тривалість відеолекцій, для максимальної зручності перегляду, не повинна перевищувати 20 хвилин. Усі матеріали курсу після його початку доступні користувачам у будь-який час доби. Доступ до них не закривається і після завершення курсу: нові слухачі так само можуть переглядати лекції, виконувати завдання й отримати сертифікат.

Попри високі цілі і вдалий старт масових відкритих онлайн-курсів в Україні все ще існує низка викликів і проблем, які потребують розв’язання:

Уявляємо наступні три **можливості офіційного використання масових відкритих онлайн-курсів в початковому процесі вітчизняних університетів:**

1. Вітчизняні університети можуть стати партнерами Coursera, розробити, розмістити на платформі Coursera і проводити масові відкриті онлайн курси.

2. Ми можемо поступово інтегруватися в цю систему. Вже зараз, маючи безкоштовний доступ до

відкритих курсів провідних університетів світу, ми можемо імплементувати цю складову у навчальний процес.

3. Крім того, існує **перспектива створення своїх відкритих освітніх платформ, подібних до світової практики відкритої освіти**, на базі вітчизняних університетів.

В 2014 р. стартувала і українська Coursera: КПП і інші ВНЗ почали викладати відеолекції на платформу Skillsacademy. На освітній платформі "Академія навичок" з'являться безкоштовні відеолекції провідних українських університетів. Функціонал платформи дозволяє будь-якому ВНЗ за декілька хвилин створити сторінку і додавати на неї власні учбові матеріали. Такі сторінки на skillsacademy.com.ua називаються "Посольствами ВНЗ". Про співпрацю з платформою вже заявили КПП, Європейський університет, ХНУ ім. Каразіна і багато інших. Також проект підтримало Міністерство освіти. На сьогодні на сайті вже доступні лекції трьох таких "посольств", у тому числі лідера технологічної освіти в Україні - Київській політехніки, яка стала першим учасником нового проекту.

1. <https://coursera.org/>
2. <https://udacity.com/>
3. <https://edx.org/>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ — ПРІОРИТЕТНА ОРІЄНТАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

© Сорокіна А.В., Ткачук І.І., 2015

Проблема прав і свобод людини та громадянина завжди займала головне місце в науці. Її дослідженню та теоретичному обґрунтуванню присвячені численні праці вчених-науковців. Разом з тим багатогранність та вагомість цієї проблематики виокремлюють нові сторони її дослідження, які потребують розгляду та вивчення.

Найвища соціальна цінність у правовій державі є людина, її права становлять, саме на їхнє забезпечення й реалізацію у суспільному житті має бути спрямована уся державна діяльність і насамперед діяльність у сфері державного управління. Адже конституційний лад України ґрунтується на визнанні людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості та безпеки найвищою соціальною цінністю, пріоритету її прав і свобод.

Стаття 3 Конституції України проголошує, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність». Мається на увазі, всі ланки державного механізму слугують першочерговій меті — забезпеченню прав і свобод людини. За будь-якої ситуації чи при вирішенні того або іншого питання перевага має надаватися правам і свободам людини. [2]

На нашу думку, для того, щоб управлінські ланки активно діяли, а громадяни могли впливати на забезпечення їх прав і законних інтересів, необхідно реалізувати цілий ряд умов як з боку органів державного управління, так і з боку самих громадян. Але ці умови не можуть розглядатися виключно у прагматично-практичному плані, тому що розглядувана проблема має дуже важливий для її розуміння методологічний аспект.

Саме у методологічному плані великого значення набувають підходи до вирішення більш загальних проблем:

1. про особистість як ціннісний орієнтир в організації та діяльності апарату державного управління
2. про співвідношення прав і обов'язків громадян з компетенцією органів державного управління
3. про критерій особистості у визначенні ефективності управлінської діяльності тощо. [1]

Для поліпшення захисту прав і свобод людини у сфері діяльності управлінських структур окремо стоїть питання визначеності критеріїв, за якими особистість пов'язує свою уяву щодо ефективності управлінської діяльності у тому чи іншому випадку. Звичайно, ці критерії у різних людей не можуть бути однаковими. Велике значення у такому визначенні відіграватимуть інтереси кожної людини, неоднакові навіть стосовно типових життєвих ситуацій.

Саме тому ми маємо змогу визначити ті основні ознаки, які, визначають ефективність управлінської діяльності. До них ми можемо віднести: задоволення законних інтересів, з якими людина пов'язує здійснення належних управлінських дій; реалізацію норми права стосовно кожної конкретної людини; швидкість з якою право людини було захищено або практично реалізовано; визначення та задоволення в ході реалізації інших потреб й інтересів, про які вона, починаючи справу, не мала достатньої уяви; зменшення коштів і організаційних зусиль для захисту та забезпечення потреб й інтересів громадянина тощо. [3]

Не має сумнівів, що ефективно забезпечення прав, інтересів громадян може бути належним лише тоді, коли структура, умови праці, ставлення до людини в апараті державного управління будуть оптимальними у плані швидкого реагування на будь-які негативні моменти.

Серед загальних засад, які обов'язково мають бути реалізовані у процесі забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян, на першому місці стоїть принцип соціальної справедливості.

Соціальна справедливість – це такий соціально-духовний феномен, який не можна повністю запрограмувати у системі діючих правових норм. Тому кожен службовець мусить добре собі усвідомити

основні вимоги принципу соціальної справедливості у своїй управлінській діяльності і послідовно керуватися ним.

1. Авер'янов В.Б. Державне Управління в Україні: навч. посіб. / В.Б.Авер'янов; 1-е вид. – К., 1999

2. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини — головний обов'язок держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eworks.com.ua/work/7137_Ytverdjennya_ta_zabezpechennya_prav_i_svobod_lyudini_golovnij_obovyazok_derjavi.html

3. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини як головний обов'язок держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studopedia.com.ua/1_93598_utverdzhennya-i-zabezpechennya-prav-i-svobod-lyudini-yak-golovniy-obovyazok-derzhavi.html

РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ НАУКОВО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕАЛІЯХ СУЧАСНОСТІ

© Сосна Г. М., Шматковська Т. О., 2015

Сьогодні в усіх розвинених країнах світу наголос у процесі реформування систем освіти переноситься на навчання вмінню самостійно здобувати потрібну інформацію, виділяти проблеми і знаходити шляхи їх раціонального вирішення, вміти критично аналізувати набуті знання і застосовувати їх для розв'язання нових завдань.

Тому сьогодні на зміну традиційним «закритим» системам навчання приходять нові «відкриті» системи, до яких належить і дистанційна освіта [1].

Нове інформаційне середовище стало підґрунтям розвитку сучасної дистанційної освіти. Хоча певні елементи дистанційної освіти використовувались і раніше в інших формах навчання (в першу чергу заочного), у повному смислі дистанційна освіта є дітищем нашого часу. Вона можлива лише з використанням найновітніших інтерактивних технологій (комп'ютерних освітніх систем у звичайному та мультимедійному варіантах, електронних бібліотек і баз даних із віддаленим доступом, комп'ютерних мереж, супутникових телевізійних антен тощо).

Зауважимо, що слід диференціювати поняття «дистанційна освіта» і «дистанційне навчання». Очевидно, що дистанційна освіта – це нова форма організації навчання, яка займає проміжне становище між стаціонарною і заочною формами, а дистанційне навчання – це новий метод дидактики.

На думку багатьох учених, дистанційна освіта – це організований за певними темами, дисциплінами навчальний процес, який передбачає активний обмін інформацією між учнями і викладачами, а також між самими учнями і який максимально використовує сучасні засоби нових інформаційних технологій [3].

Дистанційна освіта – це багатоаспектне явище. Тому в режимі дистанційної освіти слухачі можуть отримати підготовку в будь-яких сферах наукових знань. Не є винятком і юридична освіта. У дистанційному режимі може бути надано вищу юридичну освіту, здійснено перепідготовку юридичних кадрів та підвищення кваліфікації юристів.

Використання всіх можливостей новітніх комп'ютерних технологій дасть змогу активізувати всі канали сприйняття студентами інформації, зробити процес навчання у ВНЗ цікавим та плідним [2].

До позитивних аспектів юридичної дистанційної освіти можна віднести такі можливості, як:

- здобуття освіти особами, які за тих чи інших обставин не в змозі отримати її іншим способом;
- здобуття освіти без відриву від виробництва, місця проживання, а також здобуття одночасно декількох освіт у різних навчальних закладах;
- здобуття освіти в зручний для студента час, у зручному місці та зручному темпі навчання;
- формування з набору незалежних навчальних курсів (модулів) оптимального індивідуального або групового плану навчання;
- одночасне спілкування студентів із викладачами та між собою незалежно від місця їх перебування та часу входження в інформаційну та телекомунікаційну мережу;
- зменшення витрат на проведення навчання (немає витрат на оренду приміщень, на дорогу до місця навчання як у викладачів, так і студентів);
- підвищення якості освіти за рахунок використання сучасних засобів, великих електронних бібліотек тощо;
- створення єдиного освітнього простору;
- використання найсучасніших досягнень інформаційних та телекомунікаційних технологій в освітньому процесі тощо.

У свою чергу негативними аспектами юридичної дистанційної освіти можна вважати:

- фактичну відсутність вітчизняних розробок кваліфікованих засобів навчально-методичного забезпечення (електронних підручників та книг, тестів та віртуальних тренажерів тощо) зі спеціальності «правознавство»;

- низький рівень комп'ютеризації навчальних закладів;

- відсутність досконалої нормативної бази існування і розвитку дистанційної освіти та державно визнаних концептуальних розробок, що нівелює її загальнодержавне значення і зводить його до корпоративних інтересів окремих груп осіб, які інколи можуть бути і не зовсім компетентними в цій галузі, та ін. [1];

Дистанційне навчання, індивідуалізоване у своїй основі, не виключає разом із тим можливості широкої комунікації тих, хто навчається. Це комплекс навчальних послуг, що надаються широким верствам населення в країні та за кордоном за допомогою спеціалізованого інформаційного середовища, яке базується на засобах обміну навчальною інформацією на відстані.

Дистанційне навчання є однією з форм безперервної освіти, покликаної реалізувати право людини на освіту та отримання інформації. Це нова форма організації навчального процесу, яка базується на принципі самостійного навчання студента. Середовище навчання характеризується тим, що учні часто віддалені від викладача в просторі, в той же час вони мають можливість у будь-який момент спілкуватися з допомогою телекомунікації [3].

Новітні інформаційні технології можуть бути успішно застосовані і в навчанні юристів за традиційними навчальними програмами, але з використанням засобів «дистанційного навчання». Передусім мова йде про студентів, які навчаються за будь-якою (денною, вечірньою або заочною) формою. Відомо, що самостійна робота студентів забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної юридичної дисципліни. Однак традиційні засоби (підручники, навчальні та методичні посібники, конспекти лекцій викладача тощо) можуть бути доповнені спеціальними навчальними комп'ютерними програмами з будь-яких юридичних дисциплін. Ці програми мають будуватися з допомогою новітніх комп'ютерних технологій із застосуванням таких можливостей, як мультимедійність, інтерактивність та гіпертекст [2].

Дистанційне навчання є відкритим і доступним для всіх, незалежно від того місця, де людина мешкає. Це навчання, а не самоосвіта. Воно використовує як технологічну основу сучасні засоби нових інформаційних технологій і засоби масової комунікації – як звичні (радіо, телебачення, факс), так і нові (аудіо-, теле- і відеоконференції, комп'ютерні телекомунікації тощо) [3].

Отже, основу навчального процесу при дистанційному навчанні становить цілеспрямована та контрольована інтенсивна самостійна робота учня, який може вчитися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання та узгоджену можливість контакту з викладачем по телефону, електронній та звичайній пошті, а також віч-на-віч.

1. Жилінкова І.В. Використання нових інформаційних технологій в сучасній освіті / І.В. Жилінкова // Проблеми вищої юридичної освіти : Харків. – 2010. – С. 85–86.

2. Бисага Ю.М. Роль і місце дистанційного навчання серед інноваційних моделей організації навчального процесу / Ю.М. Бисага, О. Пічкара // Х. : Нац. юрид. акад. - 2011. – С. 83–85.

3. Стефанчук Р.О. Юридична дистанційна освіта в Україні : поняття, сучасний стан і перспективи розвитку, переваги та недоліки [Текст] / Р.О. Стефанчук // Проблеми вищої юридичної освіти : наук. збірник. – К, 2010. – Вип. 4. – С. 155–156.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДХОДІВ ДО НАУКОВИХ РОЗРОБОК У ВНЗ

© Н.А. Степанюк, 2015

Перед освітньо-науковим комплексом України стоїть завдання активізування наукової діяльності працівників як ключових суб'єктів інноваційного процесу. Для виконання такого завдання науковці повинні бути достатньо мотивованими щоб концентрувати увагу на розв'язанні наукових проблем. Про невідповідність мотиваційної системи наукової діяльності у працівників зауважують вітчизняні та іноземні науковці.

Сьогодні спостерігається надлишок наукових кадрів у віці більше 60 років, тоді як фахівців середнього віку не вистачає як мінімум удвічі, через те, що притік молоді майже припинився, відбувається старіння наукових кадрів [1, С. 155].

Причина полягає в тому, що саме ці групи стали основними групами процесу «відтоку мізків» як за кордон, так і в інші сфери економіки. І саме тому в Україні повинні створюватись програми пріоритетного стимулювання молодих науковців для формування наукових шкіл.

Аналіз наукових та статистичних даних свідчить про те, що найсуттєвіші (прогнозовані) ставки запропоновано виплачувати молодим науковцям. З позицій старшого покоління така мотиваційна політика ВНЗ може розглядатися як дискримінаційна. Однак, практично у всіх країнах світу прийнято стимулювати молодих науковців, а старші, які досягли певних наукових результатів, мають значний рівень стимулювання у вигляді постійної заробітної плати та надходження із зовнішніх джерел (реалізація ідей у бізнесі, економіці). Вчені дійшли висновків, що вікова динаміка дослідницького загалу щільно пов'язана з творчою активністю науковців, продуктивністю їх праці. Найактивніший вік їх діяльності – вік 40 років (може інколи трохи більше) [2, С. 68-73].

Отже, зрозуміло, що потрібно використовувати різні методи стимулювання науковців. Стимули до ефективної праці ділять на: *стимули матеріального характеру* (грошові та негрошові); соціальні (зміна соціального статусу або соціальної ролі працівника); *особистісні стимули* (зміна змінних психологічних характеристик особистості співробітника, таких як самооцінка, самоповага тощо). Але стимулюючі чинники не можуть бути чітко віднесені до конкретної групи.

Ми вважаємо, що на сучасному розвитку вищої освіти науковців цікавлять особливі причини, які вони шукають у інноваційних проектах, дослідницькій роботі. Серед цих причин ми виділили декілька, найбільш важливих на нашу думку.

1. **Цікава ідея.** Виконання роботи з ентузіазмом і натхненням значною мірою впливає на швидкість та якість результату. Інноваційна ідея може захоплювати та об'єднувати. Насправді такі ідеї можуть з'являтися часто, але знайти однодумців та помічників виходить не в кожного (тут вже має активізуватися лідер).

2. **Імідж керівника проекту.** Після виділення ідеї в проектну мету важливо призначити керівника проекту, який буде підтримувати науковий дух в команді. Його роль особлива, оскільки багато людей можуть підтримувати одну ідею, але мати кардинально різні підходи для її виконання. Варто зазначити, що науковець-керівник вже має мати певний статус та професійну компетентність в конкретному питанні.

3. **Потенційні можливості виконавців.** Оскільки, кожна людина має різні здібності спочатку варто розподілити роботу, що планується. Науковець повинен мати певні особисті й творчі якості. Якщо керівник проекту давно працює з виконавцями, то йому зробити це буде не важко. Якщо ж він їх не знав раніше, то варто спочатку попрацювати над простим питанням, щоб розпізнати приховані та наявні можливості його команди. Застосування продуманих підходів до кожного з виконавців суттєво вплине на швидкість та якість розробки проекту.

4. **Кар'єрний ріст.** Можливість заробити «додаткові бали» перед керівництвом, що можуть вплинути на кар'єрний ріст у ВНЗ. Для деяких людей це може бути життєвою метою. Керівнику варто з

особливою увагою відноситися до таких людей, оскільки, якщо їхнє бажання справжнє вони подвоять свої зусилля. Але ватро пам'ятати, що іноді такі люди є не дуже добросовісні і можуть присвоювати собі результати інших.

5. **Фінансовий стимул.** Зазвичай, додаткове фінансування до певної межі стимулює більше працювати. Хоча, варто зазначити, що для науковця важливо якісніше, а не швидше виконати заплановане. Тут кращим є результуючий фінансовий показник. Цікавою є система рейтингування, яка, якщо врахувати найбільше показників, може найбільш прозоро показати зароблені фінанси кожним. Інколи, це допоможе зняти напругу в колективі про виконання різних об'ємів роботи. За цим принципом якщо найвищий рейтинг, то найвища доплата і навпаки. Цікавим є підхід встановлення заробітної плати кожному на початку виконання проекту. З цього варто пам'ятати одне – фінанси є одним з стимулів. І вони впливають на результати роботи лише до певного моменту. Потім виконавець вважає, що можна вже платити і більше.

На рівні ВНЗ реалізувати систему стимулювання можна шляхом створення додаткових фондів фінансового забезпечення виплати встановлених надбавок. Такий фонд може формуватися із таких джерел фінансових надходжень:

- 1) економія фонду заробітної плати;
- 2) частина величини оплати за навчання;
- 3) орендні платежі;
- 4) лізингові платежі;
- 5) частина величини оплати за довузівської підготовки слухачів;
- 6) частина надходжень від реалізації наукових досліджень тощо.

6. **Можливість використати результати досліджень на практиці.** Вважається, що досвід безцінний, якщо є його де використати. Тому, важливо команді виконавців розуміти, що їхня робота є важливою і несе собою розв'язання потрібного питання, розробку необхідного предмета, товару, послуги тощо. І також для авторів проекту важливо потім скористатися отриманими знаннями на практиці або бачити, що їхня ідея здобула потрібне місце в суспільстві. Що витрачений час не був марним.

Хоча, варто зазначити, що впровадження такої системи у ВНЗ може внести дисбаланс у мотиви діяльності у навчальній та наукових сферах. Наприклад, викладач буде намагатись досягнути показники, необхідні для стимулювання за наукову діяльність, та несумлінно виконувати викладацькі обов'язки. Тому, якщо організація крім наукової діяльності займається іншим видом діяльності (надання освітніх послуг), то доцільно, при встановленні надбавок претенденту, враховувати його результати роботи за іншими напрямками.

Система найкраще буде працювати на основі ексклюзивних контрактів, в яких слід чітко зазначити нормативи діяльності та суми матеріального стимулювання за виконання поставлених завдань та досягнутих наукових результатів. Такі контракти є поширеними у ВНЗ США та країн ЄС.

Отже, особливість наукової роботи у дослідженнях полягає у їх цільовій функції –перетворенні науки в безпосередню виробничу силу. При цьому слід використовувати ідейну впевненість і високу свідомість щодо розвитку науки та потребу у ній суспільства.

1. *Нейматов Я.М. Образование в XXI веке: тенденции и прогнозы. / Я.М. Нейматов. – М.: Алгоритм, 2002. – С. 155.*

2. *Герасименко О. Економічні методи мотивації науково-педагогічних працівників / О. Герасименко. // Вища освіта України, 2003. - №2. – С. 68-73.*

ІННОВАЦІЙНІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

©Татарин Н.Б., 2015

У сучасних умовах вища освіта України зазнає значних змін, особливо із розгортанням інтеграційних процесів, прагненням нашої країни приєднатися до Болонського процесу. Умови фінансування діяльності вищих навчальних закладів потребують комплексного підходу щодо правового регулювання. Адже нерівномірність надходження коштів, збільшення рівня інфляції, зміна форм і методів роботи вищих навчальних закладів впливають на планування, облік, контроль і фінансування, тому досить важливим при цьому є правове регулювання системи фінансування.

Освіта – це не лише галузь народного господарства, а й система духовних і моральних цінностей, яка об'єднує членів суспільства. Освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства. Освіта – це стратегічний ресурс поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені [1].

Водночас стан справ у галузі освіти, темпи та глибина перетворень не повною мірою задовольняють потреби особистості, суспільства і держави. Глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку, інші властиві сучасній цивілізації риси зумовлюють розвиток людини як головну мету, ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу, потребу в радикальній модернізації галузі, ставлять перед державою, суспільством завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки, першочерговість розв'язання нагальних проблем.

Аналіз сучасного стану закладів освіти, їх фінансування свідчить, що для розв'язання проблем у цій галузі необхідно сформувати цілісну політику її розвитку. Головне завдання при цьому – оптимізація структури освітніх закладів, фінансових та кредитних джерел їх розвитку. Для виправлення ситуації, що склалася, слід ужити певних заходів: політика у галузі освіти має формуватися виходячи із вітчизняних традицій і соціально-економічної доцільності; запровадити збільшений норматив при плануванні видатків на утримання бюджетних установ, при використанні якого мають створюватися умови для фізичного, розумового, духовного розвитку особистості; піднести рівень освітніх характеристик індивіда під час прийому на роботу й проходження атестації, що, з одного боку, сприятиме підвищенню продуктивності праці, а з другого – розв'язанню численних проблем освітньої галузі [2].

Законодавчою базою визначено основні джерела фінансування закладів вищої освіти державної форми власності – кошти загальнодержавного та місцевих бюджетів, кошти галузей народного господарства, державних підприємств і додаткові надходження. Додатковими джерелами фінансування є: кошти, одержані з інших джерел за надання освітніх послуг відповідно до основної діяльності; плата за додаткові освітні послуги; плата за наукові дослідження та інші роботи, виконані на замовлення; доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, оренди приміщень; дотацій з місцевих бюджетів; кредити і позики банків, доходи від депозитних вкладів тимчасово вільних коштів; валютні надходження; добровільні внески фізичних та юридичних осіб; інші надходження [3]. Для покращання фінансування освіти необхідно здійснити такі заходи як проводити систематичний аналіз цільового використання коштів, здійснювати дослідження людського потенціалу в Україні, збір і розповсюдження результатів та інформації про норми прибутку в освіті, проводити дослідження, міжнародні консультації, моделювання та обговорення принципової схеми і механізму фінансування освіти в Україні, організувати інформування населення про ситуацію на ринку праці та освіти [4].

Отже, розвиток та вдосконалення освітньої галузі в Україні є важливою передумовою подолання

кризової ситуації в економіці і суспільстві в цілому. Система вищої освіти має складну багаторівневу структуру європейського типу. З метою реалізації стратегічного курсу на інтеграцію до Європейського Союзу Україна приєдналася до Болонського процесу. Його центральною ідеєю є досягнення високої якості вищої освіти та забезпечення об'єктивного та прозорого контролю знань. Проблемність наявної сьогодні ситуації у вищій освіті України полягає у відсутності цілісної, науково-обґрунтованої програми фінансового забезпечення галузі, яка б базувалась на стратегічному баченні розвитку країни в контексті глобалізації та інформатизації суспільства, соціальной захищеності та інших важливих аспектах державної ваги.

1. *Вища освіта в Україні: Навч. посіб./ В.Г. Кремень, С.М. Ніколаєнко, М.Ф. Степко та ін.; За ред. В.Г. Кременя, С.М. Ніколаєнка. – К.: Знання, 2005. – 327 с.*

2. *Яструбський М.Я. Управління фінансовими ресурсами вищих навчальних закладів в умовах трансформації економіки України: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – Львів, 2006. – 15 с.*

3. *Весельська О.Л. Диверсифікація джерел фінансування вищої освіти у контексті Болонського процесу/ Болонський процес: проблеми реалізації у Львівській комерційній академії: Матеріали науково-методичної конференції. – Львів: видавництво Львівської комерційної академії, 2005. – С. 359-365.*

4. *Буковинський В.С. Фінансове забезпечення діяльності закладів загальної освіти / Фінанси України. – 2012. – № 3. – С. 57-65.*

ЕНДАУМЕНТ, ЯК СПОСІБ ФІНАНСУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВУЗУ

@Тимохова Г.Б.,2015

Тенденції розвитку сучасної системи вищої освіти в Україні свідчать про зниження регулюючої функції держави в даній сфері. Держава надає велику автономність університетам, що значно підвищує рівень їх відповідальності. Заохочується не тільки широке співробітництво (в тому числі і міжнародне) між різними навчальними закладами, але більша самостійність у наповненні навчальних програм, розробці стандартів діяльності, вітається законодавча ініціатива. Таким чином, університетам надається можливість самостійно інституційно оформити освітнє середовище.

При цьому статус бюджетної установи обмежує можливості ВНЗ й у використанні залучених (позабюджетних) фінансових ресурсів: для цього потрібне затвердження вищим органом державного управління фінансових планів — кошторисів і спеціальний дозвіл. Виникає ресурсна залежність ВНЗ від держави, а сама процедура отримання державних коштів у багатьох випадках визначається ступенем лояльності керівників ВНЗ до керівників міністерства і держави.

Тому питання фінансування формування та розвитку дослідницького потенціалу вузу потребує належного інституційного оформлення. Саме завдяки інституційному фактору довіри, отримала поширення така форма фінансування освіти як ендаумент фонди. Фінансовим «ендаумент» називаються гроші або інші активи, передані спонсорами благодійними організаціями на умовах, інвестивання. А організації для досягнення суспільних цілей будуть використовувати тільки отриманий від цього дохід, залишаючи самі передані активи в недоторканності, тобто за допомогою ендаумента його володар отримує постійне джерело фінансової підтримки і таким шляхом він «наділяється здатністю» здійснювати суспільно корисні дії.

Використання ресурсів благодійності для фінансування проектів та програм у сфері освіти і науки все більш широко використовується в сучасній зарубіжній практиці. Формуванню цієї тенденції сприяло динамічний розвиток у всьому світі сектора некомерційних (неприбуткових) організацій (НКО) і прагнення держав перекласти на них частину функцій у сфері соціальної політики. Якщо спочатку ресурси благодійності використовувалися виключно для вирішення проблем у сфері соціального захисту, то сьогодні вони активно застосовуються для накопичення людського капіталу, в тому числі фінансування освіти та наукової діяльності.

Ендаумент формується вузом самостійно шляхом залучення внесків від представників бізнес-спільноти, приватних осіб, що досягли успіху випускників і т. д. Іншими словами, цільовий капітал не просто надається установі вищої освіти - навпаки, воно має докласти значних зусиль для того, щоб зацікавити потенційних жертводавців. Це вимагає певних навичок і витрат часу, сил і фінансових ресурсів на складання програми фандрайзингу та її практичну реалізацію.

Варто відмітити, що термін «ендаумент» присутній у Податковому кодексі України (стаття 170.7.5 Податковий кодекс України,) і означає «суму коштів або цінних паперів, які вносяться благодійником у банк або небанківську фінансову установу, завдяки чому набувач благодійної допомоги отримує право на використання процентів або дивідендів, нарахованих на суму такого ендаументу». Ендаумент може бути неоднорідним за структурою та складатися з грошових коштів, розміщених на рахунках у фінансових установах, цінних паперів, нерухомих активів тощо. Зважаючи на структуру ендаументу, дохід від нього може бути отриманий у вигляді процентів, дивідендів, орендної плати тощо [1].

Залежно від особливостей формування фонду, структури його жертводавців, активності роботи з ними, інформаційної прозорості та інших параметрів ендаумент-фонди створюються за однією з трьох моделей: відкрита модель; закрита модель; «змішана» модель. Для закритої моделі (ендаумент великих власників) характерне незначне число жертводавців, великий розмір пожертвувань, рідке поповнення фонду, низька інформаційна прозорість функціонування. Для відкритої моделі (ендаумент «середнього

класу») властиві: велике число жертводавців, диверсифікована структура пожертвувань, наявність пожертвувань різних розмірів, постійне поповнення фонду, висока інформаційна прозорість. У практиці США більшість фондів може бути віднесено до третьої моделі.

Донори, як правило, надають кошти для цілком певних цілей: для надання матеріальної допомоги обдарованим або нужденним студентам, створення професорських ендаументів, організації нових навчальних програм, закупівлі обладнання і освіти лабораторій. Деякі донори не встановлюють ніяких спеціальних вимог. У цьому випадку університет має право сам визначати шляхи витрачання одержуваних від ендаумента доходів. У США дана форма організації фінансових відносин в освіті набула найбільшого поширення. Всі основні навчальні заклади США розташовують ендаумент, які є важливим джерелом фінансових засобів їх діяльності. Наприклад, найбільший ендаумент-фонд Гарвардського університету в 2013 році склав 18, 668 мільярдів доларів [2], але багато університетів мають ендаумент-фонди в розмірі трохи більше ніж 1 млрд. Прибутковість американських ендаумент-фондів становить, як правило, близько 10 - 11 % на рік [3].

Оскільки на фінансування вузу використовується не капітал ендаумента, а лише отриманий від нього дохід, для того, щоб ефект від ендаумента був помітний, розмір капіталу повинен бути досить високим. Очевидно, що акумулювати такий капітал можна тільки протягом досить тривалого часу, а до досягнення цієї величини ендаумента витрати на його формування будуть просто покриватися з поточних доходів вузу, в ряді випадків і так невеликих.

Створення ендаументів є нагальною необхідністю для тих вузів, які хочуть забезпечити собі стійке довгострокову конкурентну перевагу на ринку освітніх послуг за рахунок виробництва знань. Проте їх використання вимагає значних витрат з боку вузів. По суті справи, для того, щоб мати можливість залучати кошти в свій цільовий фонд, вуз вже має володіти певним конкурентною перевагою, яке служило б «приманкою» для жертводавців (і яке могло б бути розвинуте далі за рахунок їх внесків). Це ставить у більш вигідні умови великі вузи з багатою історією і хорошою репутацією.

В Україні, ендаументи зазвичай набувають форми депозитних рахунків у іноземній валюті, оскільки це є найменш ризикованим та відносно надійним способом отримання прибутку на капітал. Хоча у вітчизняних умовах сформувати недоторканий цільовий фонд коштів не просто, однак організації, які планують забезпечити сталість свого існування та розвитку, мають його поступово формувати. Проте зазвичай фонди розвитку громади стикаються з тривалою проблемою формування ендаументу.

На жаль, безпосередньо використовувати досвід зарубіжних вузів в Україні не можна, тому існує різна інституційне середовище освіти і часовий лаг між створення даних фондів та їх результативністю. Наприклад, Асоціація випускників в МІТ створювалася 137 років тому. Крім того важливим фактором розвитку даної форми фінансування є по перше: податкові пільги, які повинні бути закріплені на законодавчому рівні. По-друге, придбання статусу соціально-відповідальної компанії. По-третє, участь у діяльності та розвитку вузу (участь провідних фахівців, керівників підприємств та організацій у викладанні; запрошення представників роботодавців на випускні іспити; більш активне залучення роботодавців до керівництва курсовими та дипломними проектами, читання профільних спецкурсів, участі у підготовці екзаменаційних матеріалів, розробці та коригуванні освітніх програм). У теж час бізнес може бути замовником науково-дослідних робіт, постачальником слухачів курсів перепідготовки та підвищення кваліфікації, фахівців для здобуття другої вищої освіти. В результаті чого компанія буде отримувати конкурентоспроможного фахівця з достатньою теоретичною і практичною підготовкою, який з перших днів буде сприяти підвищенню ефективності діяльності компанії.

1. *Вінніков О. Правові аспекти створення і діяльності фондів громад в Україні / О. Вінніков. – Школа фондів громад – 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: ufb.org.ua/uploads/new_brochure_small.pdf.*

2. *2013 NACUBO Endowment study. National Association of College and University Business Officers (NACUBO). 2013. Retrieved 2014-02-02.*

3. *Соколова С.Ю. Фонды целевого капитала – инструмент благотворительной деятельности. [Електронний ресурс] – Режим доступу: economicarggu.ru/2010_4/sokolova.pdf.*

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ НЕЙРОМАРКЕТИНГУ

©Фігур Н.В., Бабанова І.Ю., 2015

На сьогоднішній день рівень боротьби за покупця є надзвичайно високим, тому для завоювання клієнтів потрібно досліджувати підсвідомість споживача. Це спричинило виникнення нової науки, яка утворилась в результаті поєднання класичного маркетингу та досліджень мозку людини – нейромаркетингу.

Нейромаркетинг - це напрям маркетингових досліджень, предметом якого є вивчення неусвідомлених сенсомоторних, когнітивних і емоційних реакцій людини на певні стимули [1]. Він допомагає глибше вивчити процеси головного мозку реципієнта та пояснити його комерційну поведінку за допомогою дії наступних нейромаркетингових елементів [2]:

❖ візуальний – зовнішній вигляд товару, упакування, оформлення точки продажу, інформаційні написи, освітлення, світлові ефекти тощо.

На думку Макса Люшера психологічний стан людини можна діагностувати за кольорним тестом. У створеному ним тесті людина послідовно вибирає вісім кольорів, він поділив їх на чотири основні (табл. 1) та чотири додаткові (модифіковані) кольори - фіолетовий, коричневий, чорний та нульовий [3].

Таблиця 1

Основні кольори за класифікацією Макса Люшера

Основні кольори	Психологічні потреби	Емоційні характеристики притаманні людині	Тип особистості
Синій	Задоволення Прив'язаність Спокій Ніжність Вразливість	Уникання конфліктів Страх перед проблемами Невпевненість у прийнятті рішення Вдумливість Можливість співпереживати Концентричність (зосередження на внутрішніх проблемах)	Флегматик
Зелений	Волі Затишку Таємничості Самоутвердження Захищеність	Важкість спілкування Самовпевненість Упертість Міжособистісні конфлікти Цілеспрямованість	Меланхолік
Червоний	Самореалізації Активність Любов Сила Перемога	Ексцентричність Оптимістичність Оперативність Залежність від інших людей	Сангвінік
Жовтий	Радість Активність Емоційності Надія Захищеність	Досягнення цілей шляхом перекидане труднощів на інших Рокованість у спілкуванні	Холерик

❖ аудіального - ідентифікація за рахунок стійкого повторення та наголошення на основних моментах з супроводженням постійного позитивного підкріплення та музикального фону. Споживачі не усвідомлено і не замислюючись сприймають звукове оформлення, підпорядковуючи свої дії ритмам музики – це сприяє встановлення контактів між свідомістю і підсвідомістю споживачів. Тому фірми

використовують аудіальний фактор для привернення уваги споживачів та стимулювання товарообороту. Таким чином, вдало підібрані слова в поєднанні з хорошою музикою врізаються в пам'ять і ще довго знаходяться в голові – це ефективно використовується в рекламних цілях.

❖ сенсорного – запах (аромамаркетингові прийоми) та дотик (тактильно-маркетингові прийоми).

Запах – це специфічне відчуття присутності в повітрі летких речовин, які виявляються хімічними рецепторами нюху, розташованими в носовій порожнині людини і тварин [4]. Він дозволяє впливати на канали сприйняття, які спрямовані на подовження часу розгляду та інтенсивного вивчення споживачем товару. Згідно з результатами досліджень середньостатистична людина може розрізнити і запам'ятовувати до 1000 запахів [5], а спеціалісти в цій галузі розрізняють близько 10000-17000 запахів, тому сьогодні аромамаркетинг активно використовують в ресторанах, кафе, супермаркетах, офісах, спортивних залах і фітнес-центрах, автомобільній індустрії, кінотеатрах тощо. Таким чином, аромамаркетинг - це нематеріальний метод стимулювання збуту в основі якого лежить вплив на емоційний стан людини за допомогою ароматизаторів й ароматизації повітря природного й штучного походження.

Не менш важливу роль у процесі прийняття рішень відіграють і тактильні відчуття, які виникають в результаті комплексного сприйняття різноманітних властивостей подразника. Дотик предметів дозволяє оцінити їх форму, розмір, властивості поверхні тощо. Тому перевагою тактильних відчуттів є можливість вільно й комфортно ознайомитись з товаром.

Раціональне використання сенсорних елементів має більшу ефективність у порівнянні з візуальними і звуковими елементами, оскільки сенсорні асоціативні маніпуляції менш очевидні і усвідомлювані.

За словами відомого нейромаркетолога Мартіна Ліндстрома, покупка, що супроводжується приємним звуком дозволяє збільшити кількість придбаного товару на 65%, приємний смак збільшує кількість покупок на 23%, приємний запах - на 40%, а товар, що приємний на дотик, - на 26%, а приємний на погляд - на 46% [6].

Отже, нейромаркетинг доводить, що нейронна активність реципієнта, яка супроводжується підвищеною емоційністю за рахунок дії нейромаркетингових елементів на підсвідомість споживача призводить до позитивного рішення про купівлю товару. А емоційно нейтральну рекламу людина навіть не помічає, тому на сьогодні є важливим використання нейромаркетингових знань та дослідження емоцій споживача на певні стимули. Таким чином, нейромаркетинг – новий напрям дослідження, що дозволяє фірмі бути більш конкурентоспроможною на ринку.

1. Копейко А.А. *Нейромаркетинг як механізм маніпулювання споживачем [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: nauka.kushnir.mk.ua/?p=41244

2. Колесников А., Шульгат Н. *Нейромаркетинг: новейшие инструменты отождествления бренда [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/1503/1/11kariob.pdf

3. Люшер М. *Цвет вашего характера / «Рипол классик»; «Вече». 1997.*

4. Коламбет Е. *Какую роль играют запахи? / Блог Netpeak. 2012 // [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: blog.netpeak.ua/sense_of_smell/#more-12434

5. Окландер Т.О. *Інноваційні методи впливу на споживачів: Аромамаркетинг // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2011. - № 3(2). - С. 97-101. - Режим доступу: [nbuv.gov.ua/j-pdf/Mimi_2011_3\(2\)_16.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mimi_2011_3(2)_16.pdf)*

6. Каримли Э.Б. *Кросс-культурное поведение в ТНК в условиях интенсивной глобализации рынка/Економіка та держава –2009.-№11.–С121-123*

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВЗАЄМОУЗГОДЖЕННЯ ВНЗ ТА РИНКУ ПРАЦІ

©Холявко Н.І., 2015

Диспропорції на ринку праці, незатребуваність і невідповідність знань, умінь, навичок, професійних характеристик випускників вищих навчальних закладів запитам бізнес-середовища поглиблюють соціальну напругу в суспільстві. Врегулювання ситуації вимагає координації зусиль і потенціалу держави, бізнес-сектора та системи вищої освіти (рис. 1). При цьому взаємоузгодження ринку праці та системи вищої освіти має базуватись на врахуванні принципів системності, послідовності, виваженості та комплексності. Модель взаємоузгодження системи вищої освіти та ринку праці обов'язково має враховувати особливості українського менталітету, носити загальнонаціональний характер та бути адаптованою до міжнародних угод і стандартів. Причому важливим є оптимальне комбінування інструментів державного і ринкового регулювання.

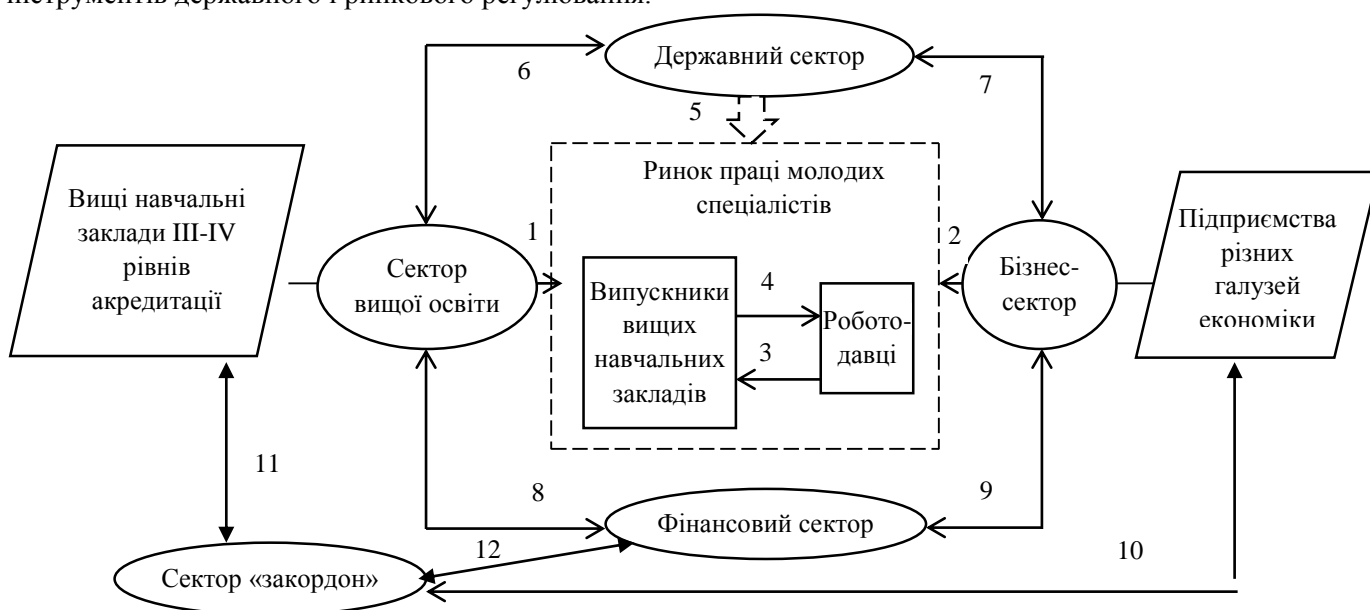

Рис. 1. Схема взаємоузгодження економічних агентів ринку праці молодих спеціалістів

Джерело: побудовано автором

Примітка:

1 – підготовка висококваліфікованих фахівців; формування пропозиції на ринку праці молодих спеціалістів;

2 – формування попиту на ринку праці молодих спеціалістів;

3 – замовлення на підготовку кадрів; формування вимог до випускників вищих навчальних закладів;

4 – задоволення потреб роботодавців у висококваліфікованих фахівцях;

5 – державне регулювання ринку праці молодих спеціалістів (законодавча діяльність, контроль за дотриманням чинних нормативно-правових актів, пільгове оподаткування підприємств, які надають перші робочі місця тощо);

6 – державне регулювання сектору вищої освіти (законодавча діяльність, державне замовлення на підготовку кадрів тощо);

7 – державне регулювання підприємницької діяльності (законодавча діяльність, пільги, субсидії, субвенції, дотації підприємствам) і сплата податків до бюджету;

8 – освітнє кредитування (надання студентам вищих навчальних закладів кредитів на навчання на пільгових умовах при поступовій сплаті обумовлених відсотків);

9 – кредитування підприємств, які організують навчання, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів у вищих навчальних закладах (навчання на пільгових умовах при поступовій сплаті обумовлених відсотків);

10 – вплив факторів, спричинених активізацією глобалізаційних процесів, на діяльність суб'єктів господарювання (наприклад, приток іноземної робочої сили або від'їзд перспективних фахівців за кордон);

11 - вплив факторів, спричинених активізацією глобалізаційних процесів, на діяльність вищих навчальних закладів (наприклад, приток іноземних студентів або від'їзд потенційних абітурієнтів на навчання за кордон; приток або від'їзд науково-педагогічних кадрів із-за чи за кордон відповідно);

12 – вихід вітчизняних фінансово-кредитних установ на міжнародну арену; вхід іноземних фінансово-кредитних установ на національний фінансовий ринок; отримання грантів міжнародних науково-освітніх фондів та організацій на навчання, стажування і проведення досліджень в іноземних вищих навчальних закладах тощо.

Перспективними напрямками врегулювання питань підготовки та працевлаштування студентів і випускників вищих навчальних закладів, на нашу думку, є:

– науково обгрунтоване прогнозування потреби ринку праці у висококваліфікованих фахівцях у розрізі напрямів підготовки, спеціальностей та регіонів;

– формування державного замовлення на підготовку кадрів у вищих навчальних закладах відповідно до прогнозів щодо обсягів і структури потреб національного та міжнародного ринків праці у фахівцях (у тому числі, перспективних спеціальностей);

– моніторинг університетами стану ринку праці та актуальних запитів роботодавців; перманентне вдосконалення й оновлення професійних стандартів відповідно до Національної рамки кваліфікацій та вимог ринку праці до рівня знань, умінь і навичок випускників вищих навчальних закладів;

– пільгове оподаткування підприємств, які надають випускникам освітніх установ перші робочі місця; пільгове оподаткування фінансово-кредитних установ, що реалізують програми освітнього кредитування;

– державна підтримка підприємств, які створюють умови для навчання, перенавчання і підвищення кваліфікації персоналу на базі вищих навчальних закладів;

– активізація територіальної мобільності робочої сили;

– удосконалення й пошук інноваційних, більш ефективних підходів до професійної орієнтації молоді, що також передбачає популяризацію робітничих спеціальностей серед молоді;

– розробка і впровадження вищими навчальними закладами на основі узгодження з бізнес-сектором програм навчання протягом життя;

– державна підтримка інноваційно активних підприємств, які створюють нові робочі місця тощо.

Підбиваючи підсумки вищевикладеного, можна констатувати, що вирішення проблем безробіття та неофіційної зайнятості випускників вищих навчальних закладів вимагає консолідації потенціалу освітніх установ, органів державної влади та бізнесових структур. Налагодження ефективної взаємодії державного, бізнесового та сектору вищої освіти створює стійкі передумови врівноваження ситуації на ринку праці молодих спеціалістів шляхом чіткої координації діяльності вищих навчальних закладів із запитами та вимогами роботодавців. При цьому стрімке поширення глобалізаційних процесів обумовлює важливість врахування основних тенденцій та особливостей розвитку як вітчизняних, так і міжнародних ринків освітніх послуг та праці.

ПОРІВНЯННЯ ВІДСОТКОВИХ СТАВОК ЗА ДЕПОЗИТАМИ / КРЕДИТАМИ (НА РІК) В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

У сучасних умовах спостерігається тенденція до погіршення фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання, що сприяє зростанню їх зобов'язань. Підприємства відчують нестачу власних ресурсів для забезпечення операційної діяльності та покращення фінансово-інвестиційної активності. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є залучення банківських кредитів, що є найбільш вагомим джерелом поповнення оборотного капіталу підприємств реального сектора економіки в умовах трансформаційної економіки.

На кредитному ринку України виділяють фактори прямого та непрямого впливу: прямий вплив мають офіційний курс гривні до долара США, доходи населення, процентні ставки за депозитами, отриманими від резидентів у іноземній валюті, та обернений – процентні ставки за депозитами, отриманими від резидентів у національній валюті [1]. Україна є однією з країн, де серед банківських пропозицій можна взяти кредит за відсотковою ставкою від 13,4 – 53,4% річних, а депозити – до 20% [2].

У таблиці 1 розглянуто середній рівень процентних ставок в банках світу в грудні 2014-го року (умови — фіксована ставка при вкладі на рік).

Таблиця 1

Середній рівень процентних ставок в банках світу в грудні 2014-го року (умови — фіксована ставка при вкладі на рік)

Максимальні ставки			
Країна	Банк, валюта	Ставка по депозиту	Ставка по кредиту
1	2	3	4
Білорусь (Європа)	БелВеб, BYR	28,5%	48%
Аргентина (Південна Америка)	ICBC, ARS	26,26%	69%
Іран (Близький Схід)	SinaBank, IRR	18,03%	19,9%
Україна (Європа)	Промінвестбанк, UAH	16,8%	13,4-53,4%
Монголія (Азія)	KhanBank, MNT	15,1%	14%
Бангладеш (Азія)	HSBC, BDT	12,00%	8,75%
Уганда (Африка)	BankofBaroda, UGX	12,00%	23%
Руанда (Африка)	BankofKigali, RWF	10,5%	9%
Зімбабве (Африка)	CBZ Bank, ZWD	10,00%	16,04%
Сербія (Африка)	Komercijalnabanka, RSD	10,00%	18%
Мінімальні ставки			
США	HSBC, USD	0,01%	2 - 20%
Гонконг (Азія)	HangSengBank, HKD	0,01%	19%
Японія (Азія)	CitibankJapan, JPY	0,01%	9,9%
Ізраїль (Азія)	BankHapoalim, ILS	0,02%	4,9%
Сінгапур (Азія)	Standard CharteredBank, SGD	0,05%	5,5%
Швейцарія (Європа)	UBS, CHF	0,125%	3,5%
Франція (Європа)	HSBC, EUR	0,19%	4,75%
Німеччина (Європа)	DeutscheBank, EUR	0,20%	11%
Бруней (Азія)	BaiduriBank, BND	0,20%	5,5%
Чехія (Європа)	CeskaSporitelna, CZK	0,30%	22%

Джерело: створено автором на основі [3].

З наведених у таблиці 1 даних можемо зробити висновок, що пропозиції з найвищими процентними ставками за депозитами – в банках Білорусі (28,5%), Аргентини (26,26%) та Ірану (18,03%). Далі в рейтингу — Україна (16,8%). Найнижчі — в США, Гонконзі та Японії (в усіх 0,01%).

Виходячи з показників ставок за депозитами, можна простежити тенденцію збільшення / зменшення процентних ставок за кредитами. З розглянутих нами максимальних пропозицій відсотків за вкладами,

середні ставки за кредитами в комерційних фінансових установах в Білорусі складають 48% річних, в Аргентині 69%, Україні — 53,4%. У той же час у країнах з мінімальними процентними ставками за депозитами ставки за кредитами становлять 3-5%. Бачимо, що відсоткові ставки за депозитами / кредитами у різних країнах суттєво відрізняються.

Для забезпечення прибутковості банків відсоткові ставки за депозитами повинні бути нижчими ніж кредитні ставки. Проте інше співвідношення процентних ставок за вкладами та кредитами спостерігається в банках Азії. Наприклад, в Монголії та Бангладеш ставки за кредитами нижчі ставок за депозитами. Якщо депозит в Монголії можна розмістити в банку під 15% річних, то кредит можна взяти під 14% річних. У Бангладеш депозити оформляють під 12%, а кредити під 8,75%. Така ситуація пояснюється тим, що банки даних країн більше зорієнтовані на одержання прибутку від валютних операцій [3].

Таким чином, загально орієнтовані тенденції реалізації кредитної діяльності банків обумовлені впливом чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, які визначають кредитну політику банківського сектора з урахуванням загального економічного становища.

1. *І.Маслова А.Ю. Оцінка впливу зовнішніх чинників на прийняття управлінських рішень при формуванні рішень при формуванні кредитного потенціалу банку / А.Ю. Маслова. // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. - 2013. - Вип. 10(1).*

2. *Чехова І.В. Розвиток вітчизняного ринку банківських кредитних ресурсів / І.В. Чехова // Економіка та підприємництво, 2013 р., № 4 (73).* 3. *ТОП-10 ставок за депозитами / кредитами у світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: banki.ua.*

3. *Мотивування економічних суб'єктів при створенні та функціонуванні ендаументу для вищих навчальних закладів // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – Львів, 2013. – № 753. – С. 205-211.*

РОЛЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У СТВОРЕННІ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЗАЙНЯТОСТІ

© Чумаченко О.Г., 2015

Найважливішою умовою реалізації інноваційної моделі розвитку є реформа вищої школи. Реформи, що відбуваються в Україні, вимагають розробки нової концепції побудови і функціонування системи вищої освіти заснованої на забезпеченні якості підготовки фахівців. До радикальних змін штовхає, зокрема, інтеграція вищої освіти в світовий освітній простір. Примушує прискорити реформу освіти і демографічна ситуація в країні. Через кілька років припинить своє існування добра половина вищих навчальних закладів, їм просто не вистачить бажаючих вчитися. Це загострить конкурентну боротьбу між ними, в якій отримає перемогу той, хто ефективніше за інших буде забезпечувати високу якість знань.

Вища освіта повинні забезпечити розвиток інноваційного циклу від стадії фундаментальних досліджень до випуску і реалізації наукомісткої продукції та технологій, формувати і удосконалювати інноваційну інфраструктуру, здійснювати підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців інноваційної сфери. Інноваційна складова діяльності сучасних вузів вимагає як організаційних, так і інституційних перетворень. Ці перетворення, на наш погляд, повинні здійснюватися за наступними напрямками:

- подальший розвиток технологічних і наукових парків, інноваційно-технологічних центрів, інноваційно-промислових комплексів, які асоційовано об'єднані з вузом або входять до його структури;
- участь вищих навчальних закладів у роботі державних центрів науки і високих технологій, які повинні забезпечувати розвиток високотехнологічних галузей реального сектора економіки;
- визначення групи державних дослідницьких університетів, у завдання яких входить реалізація випереджаючої підготовки кадрів у сфері інноваційної діяльності.

З метою підвищення ролі вузів, як центрів інноваційної активності в регіонах України, необхідно формувати науково-освітньо-інноваційні комплекси (НОІК), які покликані забезпечити інтеграцію вузів з реальним сектором економіки для вирішення соціально-економічних проблем регіонів і реалізації державних цільових програм, пов'язаних з технологічним розвитком країни та її інтеграцією у світовий освітній простір.

До основних принципів створення НОІК можна віднести:

- єдність навчального, наукового та інноваційного процесів в університетах та їх зв'язок з економічною і соціальною сферою;
- наявність ефективної системи управління інноваціями, включаючи комерціалізацію навчальної, наукової та інноваційної продукції;
- інтеграція з установами освіти та науки промислового комплексу регіону для вирішення стратегічних завдань інноваційного розвитку;
- випереджаюча підготовка кадрів для інноваційного розвитку освіти і науки.

Створення НОІК, на наш погляд, буде сприяти розвитку науково-виробничого підприємництва, виробничого освоєння наукових знань і наукомістких високих технологій, комерціалізації результатів наукових досліджень і підвищення конкурентоспроможності виробництва. Реалізуючи такий підхід до реформування системи вищої освіти, орієнтуючи її на підвищення якості, необхідно переглянути вимоги і критерії ліцензування та акредитації освітньої діяльності та освітніх установ, що є однією з найважливіших умов забезпечення якості підготовки фахівців.

ВНЗ ЯК УНІВЕРСИТЕТ СВІТОВОГО КЛАСУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

©Швецова М.Б., Тревого О.І., 2015

Освіта і наука є не просто секторами національного господарства. Рівень їх якості впливає на усі інші галузі та визначає темпи соціально-економічного розвитку країни. Наукові дослідження, як невід’ємна складова діяльності провідних ВНЗ в сучасних умовах, поряд із виконанням освітньої, наукової, виховної функції, дають їм змогу розвивати свій дослідницький потенціал, здійснювати комерціалізацію результатів НДДКР, що є необхідною передумовою відтворення інтелектуального капіталу та інноваційного розвитку.

В сучасних умовах найбільшого розвитку дослідницькі університети досягли в США, де їх налічується майже 260, у Великій Британії – 73, у Німеччині – 70 [1]. Незважаючи на затверджене Кабінетом Міністрів України ще у лютому 2010р. «Положення про дослідницький університет», в Україні діяльність ВНЗ дослідницького типу супроводжується низкою проблем, серед яких недостатнє державне фінансування науково-дослідної діяльності ВНЗ у стратегічних галузях національної економіки, відсутність механізмів фінансової автономії та можливості диверсифікації джерел фінансування, недосконала структура навантаження викладачів, низький рівень оплати праці, неналежне матеріально-технічне забезпечення, недостатньо налагоджений механізм співпраці із зовнішнім середовищем, зокрема з бізнесом (стажування, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, комерціалізація результатів досліджень тощо).

У зарубіжній науковій літературі, присвяченій питанням дослідницьких університетів (research university) та критеріїв, що формують їх науково-дослідницький потенціал і, відповідно, конкурентоспроможність на світовому ринку, достатньо часто вживається термін «університет світового класу». До таких університетів відносять ті ВНЗ, що поряд із забезпеченням надання високоякісної освіти, здійснення наукових досліджень, здатні конкурувати на світовому ринку освітніх послуг. Один із провідних сучасних експертів, координатор Світового банку з питань вищої освіти Джеміль Салмі доходить висновку, що висока якість знань випускників, здатність проводити найсучасніші дослідження та брати участь в трансфері технологій є можливою завдяки наявності трьох груп факторів [2]:

- а) високою концентрацією талантів серед викладачів і студентів;
- б) значними фінансовими можливостями, які дають змогу створити ефективне освітнє середовище та здійснювати найсучасніші наукові дослідження;
- в) оптимальною управлінською моделлю, яка включає в себе бачення стратегічної мети, інноваційні підходи та гнучкість (університетський менеджмент).

На думку Ф.Альтбаха, відомого американського вченого, директора Центру міжнародної вищої освіти при Бостонському коледжі, пріоритетним напрямом розвитку дослідницького університету є створення нових знань та широкий спектр наукових дисертаційних досліджень. Поряд з іншими функціями, які виконують ВНЗ, їх специфічною рисою має бути «особлива зосередженість на дослідженнях в галузі науки і технологій» [2]. Дослідницькі університету світового рівня Ф.Альтбах називає ключовими інституціями ХХІ ст.

Тривалий час на перших сходинках міжнародних рейтингів конкурентоспроможності університетських закладів утримується низка лідерів світового ринку освітніх послуг (університети Гарварда, Оксфорда, Кембриджу тощо). Це стало можливим завдяки повноцінній реалізації їх науково-дослідного потенціалу шляхом здійснення фундаментальних і прикладних досліджень на новітній науковій і техніко-технологічній базі, ефективного трансферу технологій, досконалої системи підготовки та перепідготовки кадрів та ряду інших ключових чинників, які дають змогу утримувати найвищий рівень своєї “внутрішньої академічної якості” [3]. Слід звернути увагу на те, що в США статус «дослідницький університет» присвоюється американським вищим навчальним закладам недержавною організацією

Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури

«Фонд Карнегі з удосконалення навчання» (Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching), що, формуючи рейтинги університетів і коледжів, виконує функції незалежної агенції оцінювання якості освіти [4].

У науковій літературі наводиться достатньо широкий перелік вже існуючих і пропонує факторами вимог до дослідницьких університетів світового класу, та зазначаються ключові характеристики, які їм притаманні. На нашу думку, усі вони загалом достатньо повно сформульовані Ф.Альтбахом. Це зокрема такі [3]:

- здійснення університетом проривних досліджень, що можуть бути оцінені та поширені світовою науковою спільнотою;
- наявність професорів найвищої кваліфікації, як основної ланки в університетській системі досліджень;
- наявність достатньої ресурсної бази, сприятливі умови праці в університеті, що формує можливості для залучення та утримування найбільш фахового професорсько-викладацького складу;
- забезпечення в середовищі ВНЗ академічної свободи та атмосфери інтелектуального азарту;
- прозорість та ефективність системи управління ВНЗ, що дає змогу науковій спільноті контролювати процеси, які відбуваються в академічному житті університету;
- забезпечення відповідних умови для наукової роботи (наявність у розпорядженні ВНЗ передового обладнання, лабораторій, бібліотек, що дає змогу здійснювати відповідного рівня дослідження, налагоджувати інноваційний процес викладання дисциплін).

Питання навколо напрямів розвитку дослідницьких університетів в Україні залишається відкритим, доволі дискусійним і потребує налагодження активного діалогу між представниками ВНЗ, органів влади, вітчизняних та іноземних бізнесових структур.

Для України, яка задекларувала європейський шлях розвитку, необхідно працювати над посиленням взаємозв'язку «трикутника знань». Підвищення конкурентоспроможності університетів дослідницького типу дасть змогу значно підвищити рівень конкурентоспроможності вітчизняної економіки та посилити її позиції на міжнародній арені. Процес акумулювання інтелектуального капіталу з подальшою трансформацією його результатів у інноваційні процеси та комерціалізація наукових досліджень дадуть змогу скоротити розрив між освітою і наукою з одного боку та проблемами економіки країни - з іншого, зумовлюючи значні структурні зрушення в національній економіці.

1. Тульчинська С.О. *Вимоги та критерії визначення статусу дослідницьких університетів в Україні [Електронний ресурс] / С.О. Тульчинська // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015. - № 1 - [С. 158-166] - Режим доступу: mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2015_1_158_166.pdf*

2. *Компас – 2010: думка роботодавців та випускників. Рейтинг українських вищих навчальних закладів за рівнем задоволеності освітою. Аналітичний звіт [Електронний ресурс] / - Режим доступу: f.osvita.org.ua/abitur/ratings/35.pdf- Назва з екрану.*

3. Антонюк Л.Л. *Концепції міжнародної конкурентоспроможності університетів [Електронний ресурс] / Л.Л. Антонюк, В.І. Сацук. – Електрон. дані - Режим доступу: kneu.edu.ua/get_file.php?id=2292*

4. *Інноваційні дослідницькі університети як чинник модернізації освітньо-наукової сфери та розбудови суспільства знань. Аналітична записка [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. Електрон. дані – Режим доступу: niss.gov.ua/articles/1427/- Назва з екрану.*

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ МАРКЕТИНГ-ФУТУРОЛОГІЇ

©Юдіна Н.В., 2015

Економіка України суттєво погіршилася не тільки через синергію наслідків двох попередніх світових криз 2008-го і 2012-го, які вона пережила синхронно разом з економіками інших країн. Причини також пов'язані з українською політичною кризою і військовими подіями на Сході України. Така ситуація стала унікальною в історії України, що вимагає додаткового дослідження і пошуку як інноваційних інструментів, так і ресурсів для її подолання. Одним з таких інструментів повинні стати перш за все інтелектуальні ресурси країни, що в основному зосереджені і формуються у ВНЗ України. Отто фон Бісмарк говорив, що «війни виграють не генерали, а шкільні вчителі і приходські священики». Можливо, людство поки ще не до кінця оцінює, які за космічними масштабами «війни», у мирному розумінні цього терміну, можуть виграти викладачі дослідницьких ВНЗ.

Важливою необхідністю процесу формування у ВНЗ інтелектуального ресурсу країни, призначенням якого має стати подолання наслідків сучасної військово-економічної кризи, є принципово нові підходи до підготовки фахівців. Це пов'язано з тим, що немає однозначної відповіді на питання, які саме галузі економіки стануть перспективними для України у довгостроковому майбутньому. Адже сьогоднішня глобалізована економіка світу увійшла в режими із загостреннями, при яких всі процеси, що оточують людство, прискорюються за законом експоненти [1]. Це означатиме занадто швидке пересування зон прибутку, що призводитиме до падіння прибутковості одних галузей і зростання перспективності інших, у тому числі таких інноваційних галузей, які поки навіть ще не отримали своїх назв, але їх появу вже прогнозують багато вчених.

По-перше, режими з загостреннями української економіки вимагають від ВНЗ підготовки універсальних і інтелектуально мобільних фахівців із універсальними знаннями, що дозволять їм бути спроможними працювати у різних галузях економіки, у тому числі і інноваційних. Однак такі сучасні вимоги породжують низку проблемних питань, які ВНЗ на рівні окремих факультетів і кафедр вже зараз повинні починати вирішувати. З одного боку, це потребуватиме впровадження у навчальні плани підготовки фахівців, незалежно від їх напрямку та спеціальності, таких дисциплін, як «Маркетинг» та/або «Футурологія», які дозволяють адаптувати будь-який ресурс до ринкових вимог як сучасності, так і майбутнього [2], а також сформувати ідеологію майбутнього суспільства [3]. Для більшості українських ВНЗ остання дисципліна відноситься до інноваційних і є широким міждисциплінарним поєднанням економіки, маркетингу, історії, кібернетики, математики, фізики та багатьох інших наук. В умовах режимів із загостреннями, що прискорюють зміни в економічному розвитку і, як наслідок, обумовлюють невизначеність пріоритетних галузей економіки України у майбутньому, головним призначенням дисципліни «Футурологія» є навчити майбутніх фахівців умінням самостійно передбачувати та виокремлювати економічні тенденції як України, так і світу в цілому. Це дозволить їм і підприємствам, де вони працюватимуть у майбутньому, бути готовими заздалегідь гнучко реагувати на будь-які економічні зміни у майбутньому суспільстві. Наприклад, нещодавно у України було прийнято проект Постанови ВР України №2219 від 24.02.2015 «Про створення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради з питань майбутнього», діяльність якої пов'язана з визначенням напрямів та пріоритетів науково-технічного та інноваційного розвитку держави; опрацюванням моделей майбутнього розвитку, обґрунтуванням загальнодержавних (національних) і регіональних програм та прогнозів їх реалізації; підготовкою питань щодо стратегічного бачення розвитку України, а також щодо найбільш актуальних проблем держави і можливих шляхів їх вирішення та т. ін. [4]. Це свідчить про зростання актуальності застосування інструментів футурології навіть на рівні держави. Це пов'язано із тим, що прийняття управлінських рішень в ускладнених умовах повинні ґрунтуватися на результатах глибокого ситуативного аналізу факторів, що мають виходити далеко за межі традиційного маркетингового середовища, а також періоду часу, в який

приймається таке рішення [5]. З іншого боку, це потребує від ВНЗ забезпечення наявності універсальних викладачів дисциплін такого рівня, як «Футурологія». Одним із способів вирішення цієї проблеми є вільна міграція або навіть «віртуальна міграція» викладачів між ВНЗ. Під «віртуальною міграцією» у даному контексті розуміється обмін між ВНЗ авторськими дистанційними курсами викладачів, що вже мають такі дисципліни, орієнтовані на стратегічне передбачення майбутнього. Впровадження у навчальний процес підготовки фахівців різних спеціальностей різних ВНЗ також дистанційного формату викладання дисциплін «Маркетинг» і «Футурологія», які ВНЗ можуть замовляти ззовні у дослідницьких ВНЗ, є сучасною вимогою і ефективним інструментом забезпечення конкурентоспроможності випускників, а також можливістю швидкого масштабування сучасних знань і інструменту формування інтелектуального ресурсу на рівні економіки держави.

По-друге, майбутні фахівці повинні бути готовими навчатися протягом усього життя, щоб тим самим забезпечувати свою високу конкурентоспроможність на ринку праці. До речі, і ринок праці так само трансформуватиметься у майбутньому, і багато існуючих сьогодні професій надалі витіснятимуться роботами і комп'ютеризованими технологіями. Зокрема, в лондонському аеропорті вже замінили консультантів на голограми, в Дубаї - поліцейських на роботів, а лікарів і маркетологів поступово витіснятимуть технології штучного інтелекту [6]. Такі всесвітні тенденції свідчать про відсутність гарантій на довгострокову актуальність конкретних спеціальностей, за якими сьогодні навчаються майбутні фахівці. Подібні трансформації у суспільстві створюють для ВНЗ можливості для постійного впровадження нових дисциплін або навіть цілих комплексів дисциплін, адаптованих до вимог конкретного періоду у майбутньому. З нашої точки зору, з цієї причини ВНЗ важливо підтримувати комунікаційний зв'язок із своїми випускниками і постійно інформувати їх про подібні нововведення. Крім того, кожному ВНЗ для цього важливо мати свій центр підвищення кваліфікації, в якому б могли продовжувати навчання за конкретними програмами випускники. Таким чином, провідні ВНЗ України у своїй сукупності зможуть контролювати якість інтелектуального ресурсу країни і не віддавати процес його подальшого формування і удосконалення на «аутсорсинг».

1. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. *Основания синергетики. Режимы с обострением, самоорганизация, темпомеры.* - СПб., 2002. - с. 38 – 39
2. Юдина Н.В. *Предпосылки футурологии в системе образования маркетологов // Социальная экономика.* - 2014. - № 1-2. – Вып. 48. – Харьков : ХНУ. - С.187-193.
3. Юдина Н.В. *Футурологическая идеология маркетинговой деятельности // Крымский экономический вестник.* – 2014.- №2 (09) апрель. – Симферополь: ТОВ «Видавничий дім «Гельветика». – С. 222-224.
4. *Постанова №2219 від 24.02.2015 «Про створення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради з питань майбутнього».* – Режим доступу : w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54161.
5. Юдина Н.В. *Футурологический прогноз роли маркетинга в условиях глобализации мировой экономики // Инновационная экономика в условиях глобализации: современные тенденции и перспективы [Научное электронное издание] : материалы междунар. науч.-практ. конф., г. Минск, 10-11 апр. 2014 г. [Электронный ресурс] / Междунар. ун-т «МИТСО»; редкол.: Ю.Ю. Королев (гл.ред.) и [др.]. – Минск : Междунар. ун-т «МИТСО», 2014. – 1 электрон. опт. диск. – С. 370 – 372.*
6. Юдина Н.В. *Футурология глобализации дистанционных курсов [Текст] / Н.В. Юдина // Молодой ученый.* — 2015. — №2. – Режим доступу : moloduycheny.in.ua/ua/archive/17.

НАУКОВЕ ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ НА CD-ROM

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ
ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
ВЕКТОР – НОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ**

Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції

Львів, 14–16 травня 2015 р.

Один електронний оптичний диск (CD-ROM)
Об'єм даних 8 Мб. Наклад 50 прим. Зам. 150160

Видавець і виготівник: Видавництво Львівської політехніки

вул. Ф. Колесси, 4, Львів, 79013
тел. +380 32 2582146, факс +380 32 2582136
vlp.com.ua, ел. пошта: vnr@vlp.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4459 від 27.12.2012 р.